1998. évi XIX. törvény

a büntetőeljárásról

ELSŐ RÉSZ

I. Fejezet

ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK

Az eljárási feladatok megoszlása

1. § A büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélkezés egymástól elkülönül.

ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
Az eljárásjogok között a büntetőeljárás olyan alaki szabályok meglétét feltételezi, ahol az állampolgárok szabadságjogainak tiszteletben tartása mellett, kiszámítható eljárási rendben tevékenykedő szervek és személyek járhatnak el, az állam büntetőhatalmának érvényre juttatása érdekében. Abból adódóan, hogy a büntető anyagi jog fontos alaptétele a nullum crimen sine lege és a nulla poena sine lege, a büntetőeljárási jogban is igény, hogy szabályozott eljárásrendben, a diszkréciónak legfeljebb a bizonyítékok bíró általi szabad mérlegelése körében való megjelenése mellett folytatódjon le egy büntetőeljárás. A büntetőeljárás komplex folyamat, mely a polgári eljárásjog klasszikus premisszájával szemben nem a bírósági szakaszban indul. A büntetőeljárás során a bűncselekmény felderítése és a terhelt bűnösségének megállapítása több hatóság együttműködését, egymásra épülő tevékenységét feltételezi. Az eljárásban egymásnak feszülő érdekek is jóval túlmutatnak a klasszikus jogi konfliktusok feloldásának paradigmáján, amikor is ellenérdekű felek egy független szerv elé viszik jogvitájukat, kikényszeríthető döntés reményében. A büntetőeljárásban főszabály, hogy a terhelttel szemben álló fél az állami büntetőhatalom megtestesítője, és bár a hatalmi ágak elválasztásának alaptételét követve a bíróság független hatalmi ágat testesít meg, mégis valahol az államhoz csatolt, az állami költségvetésből finanszírozott szervezet. Ezt a szembenállást csak úgy lehet feloldani, ha a büntetőeljárásban közreműködő hatóságok - köztük a bíróság - a klasszikus jogvita rendezések során megszokott szabad mérlegelési jogkört és az eljárási szabályok viszonylagos rugalmasságát jóval korlátozottabb mértékben gyakorolhatja. A másik, a büntetőeljárás sajátos szabályait eredményező körülmény, hogy nem egyszerű igazságtétel zajlik a felek között, ahol a jogerős döntésnek jellemzően vagyoni következményei vannak, hanem olyan szabadságjogokba, alapjogokba való beavatkozást jelenthet egy-egy büntetőjogi jogkövetkezmény, melynek jogszerűsége nagymértékben függ az alkalmazását megállapító eljárás szabályszerűségétől.
A büntetőeljárásban megjelenő érdekek közül a törvény 1. §-a a vád, a védelem és az ítélkezés határozott elkülönítését írja elő. Nem egyszerűen arról van szó, hogy a nyilvánvalóan más-más indíttatású és érdekből cselekvő szereplők személyükben függetlenek, sokkal inkább a büntetőeljárási jog felépítését adó szervezeti és személyi függetlenség jelenik meg a törvény ezen szakaszában. Ennek értelmében az eljárási szabályok sem kerülhetnek úgy meghatározásra, hogy a vádnak ráhatása legyen az ítélkezésre, az ítélkezésnek a védelemre, vagy a védelemnek a vádra, és a három szerepkörhöz kapcsolt jogosítványok is ennek megfelelően élesen elválnak egymástól. Hierarchia semmiképpen sincs a három funkció között; az összefüggés csupán annyi, hogy mindhárom szerepkör ugyanabban a jogilag szabályozott eljárásban jelenik meg. Az elkülönítés azonban egy másik feladatot is ró a jogalkotóra, és ezzel közvetve a büntetőeljárás valamennyi szereplőjére: a vád, a védelem és az ítélkezés elkülönítése mellett a három funkció közötti egyensúly megtalálása is fontos követelmény. Mivel egyik szerepkör sincs priorizálva, így nem fordulhat elő, hogy akár a vád, akár a védelem, akár az ítélkezés felé nő a másik két funkciót megjelenítő szervnek, személyeknek. A tisztességes eljárás alapfeltételének érvényre juttatása az eljárás során alkalmazható kényszerintézkedések, az eljárást lezáró büntetések, intézkedések alapjogokat érintő volta okán is kiemelt szerepet kap a törvényben. A 14/2002. (III. 20.) AB határozat kimondja, hogy ....az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése, az egyes tevékenységi körökre vonatkozó részletes szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója eljárási garanciákat is jelent a védelem számára.

A vád szerepköre sajátosan alakul a modern magyar büntetőeljárási jogban. Bár főszabály, hogy a bűncselekmények hivatalból üldözendők (ezzel juttatva érvényre az állam büntetőmonopóliumát), a közvádló ügyész mellett mégis megjelennek olyan bűncselekményi kategóriák, melyek tekintetében az ügyésznek nincs vádmonopóliuma. A magánvádas eljárásokban ugyanis a sértett magánvádlóként vesz részt, és így a vádat ő képviselheti. A magánvádas bűncselekmények körét a Be. 52. § (1) bekezdése tartalmazza: könnyű testi sértés, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, rágalmazás, becsületsértés és kegyeletsértés. Szintén átírja a közvád főszabályát a pótmagánvád intézménye, melynek lényege, hogy a sértett egy alapvetően közvádas eljárásban, a törvényben rögzített feltételek mellett maga képviselheti a vádat akkor is, ha a feljelentést elutasították, a nyomozást megszüntették, a vádemelést részben mellőzték, a vádat az ügyész elejtette, vagy a nyomozás eredményeként közvádra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg, illetve ilyen okból a vádat elejtette. A magánvád és a pótmagánvád intézménye lényegileg az állami büntetőmonopóliumról való lemondás kifejezése; ezekben az esetekben ugyanis az állam nem kíván a felelősségre vonás iránt saját szervezetrendszerét felhasználva intézkedni, annak lehetőségét átengedi a sértettnek. A jogirodalomban több elméleti is született arra nézve, hogy mi indokolhatja, mi támaszthatja alá a vád szerepkörének átengedését. Ezek közül kiemelhetjük azt, hogy bizonyos bűncselekmény kategóriák társadalomra veszélyessége valójában a konkrét sértett viszonylatában jelenik meg hangsúlyosan, így a sértett döntésére van bízva, hogy adott cselekmény vonatkozásában milyen fokú sérelemként éri meg az egyébként törvényes jogainak megsértését. Mivel egyértelmű, hogy a magánvád és a pótmagánvád intézménye a sértett érdekeinek figyelembe vételét, hangsúlyosabb megjelenését tolja előtérbe, nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy bizonyos esetekben az államnak lehetőséget kell adnia a sértett számára arra, hogy erkölcsi elégtételt vehessen - természetesen csak a törvényi keretek között - az őt ért olyan sérelmekért, melyek egyébként a közvádló megítélése szerint nem indokolják az állami gépezet beindítását (pótmagánvád).

A védelem funkciója alapvető garancia, és szoros összefüggésben áll az ártatlanság vélelmével. Az Alaptörvény XXVIII. Cikke szerint A büntetőeljárás alá vont személyeket az eljárás minden szakaszában megilleti a védelem joga. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt. A védelem funkciójára a terhelt személyesen vagy védő útján is vállalkozhat. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy bizonyos bűncselekmény kategóriák illetve egyéb körülmények (pl. fiatalkor) fennállása esetén a védelem kötelező, ezek hiányában azonban csupán lehetőség. A lehetőség oldal nem egyszerűen azt jelenti, hogy a személyes védelem szerepkör helyett a terhelt védőt vehet igénybe, hanem egyenesen arra jogosítja fel a terheltet, hogy akár egyáltalán ne éljen még ő maga sem a védelem biztosította lehetőségekkel, jogokkal. Ebbe a körbe vonható, hogy vallomást nem köteles tenni a terhelt, és semmi esetre sem kötelezhető arra, hogy saját ártatlanságát, még kevésbé bűnösségét bizonyítsa, illetve az ezzel kapcsolatos bizonyítást előmozdítsa. A terheltől elkülönült védő nem lép a terhelt helyébe az eljárás során, a jogok gyakorlása tekintetében. Amennyiben a terhelt nem személyesen látja el saját védelmét, úgy önálló jogosítványokat kap a védő és a terhelt, és ezek a jogosítványok egymástól függetlenül is gyakorolhatók. Ennek magyarázata, hogy a professzionális védő ügyvéd értelemszerűen tisztában a terhelt és a védő jogaival, az eljárás lefolyásával, az anyagi jogi jogkövetkezményekkel, azonban elképzelhető, hogy mégis kialakul érdekellentét közte és ügyfele, a terhelt között. Jó példa erre, amikor a jogorvoslati jog gyakorlása során a védőnek és a terhelt önálló jogorvoslati jogot biztosít a törvény, így az ügyvéd akár saját védence ellenében is dönthet úgy, hogy fellebbez. Ez annál is inkább lényeges, hiszen az ügyvéd számára az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (a továbbiakban: Ütv.) értelmében az ügyvédnek a hivatását a legjobb tudása szerint, lelkiismeretesen, a jogszabályok megtartásával kell gyakorolnia, tevékenységében köteles mindenkor az ügyvédi hivatáshoz méltó magatartást tanúsítani (Ütv. 3. § (2) bekezdés). Ennek alapján az ügyvéd a büntetőeljárásban nem fogadhatja el védencének azt a hozzáállását, hogy a küzdelmet feladja, amennyiben úgy látja, hogy példánkat követve, a jogorvoslati jog gyakorlásával védencének helyzetét kedvezőbbé teheti. Ugyancsak a védelemhez való jog lehetőségként való felfogását erősíti az, hogy a büntetőeljárás szakaszaiban a terheltet megillető jogok gyakorlására ugyan lehetőséget kell biztosítani, azonban a terhelt döntése alapján ha ezekkel a jogokkal ő mégsem kíván élni, az eljárás jogszerűsége nem kérdőjeleződik meg (pl. iratbetekintési jogról értesítik a terheltet, erre számára lehetőséget biztosítanak, azonban a terhelt ezzel a jogával nem él).

Az ítélkezési funkció fontosságát az adja, hogy a büntetőeljárás szakaszait (nyomozás, vád, bírósági szakasz) koronázza meg. A bűnösséget jogerős bírósági ítélet állapíthatja meg. A bíróság eljárása pedig a függetlenség és pártatlanság, jogszabályoknak való alárendeltség, de a bírói szabad mérlegelésnek mégis teret engedő jellegéből adódóan lehetőséget biztosít arra, hogy a vád és a védelem jogainak gyakorlásában az egyensúlyt biztosítsa, és mindkét szereplőtől függetlenül, ideális esetben valóban objektíven döntsön valamely bűncselekmény elkövetéséről, az elkövető bűnösségéről. A 14/2002. (III. 20.) AB határozat indokolása leszögezi, hogy a bírói hatalom - amely a magyar parlamenti demokráciában is elválik a törvényhozó és a végrehajtó hatalomtól - az állami hatalomnak az a megnyilvánulása, mely az erre rendelt szervezet útján a vitássá tett vagy megsértett jogról - törvényben szabályozott eljárás során kötelező erővel dönt. A bírói hatalom semlegessége azt is jelenti, hogy a jogszabályoknak való alárendeltségen túl más állami szerv által - de ebben a felfogásban nyilván a védelem által sem - nem utasítható. Az a tény, hogy a bírósági szakaszba kerülés természetes előfeltétele, hogy az ügyészi szakasz végén vádemelésre kerüljön sor, nem jelenti, hogy a bíróság ítélkezési tevékenysége során a vád által állított tényeket valósnak kellene, hogy elfogadja. A vád kijelöli azt az utat, melynek mentén a bíróság lefolytatja az eljárást, hiszen a Be. 75. § (1) bekezdése alapján a bíróságnak a vád keretei között kell törekednie a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására. A vád annyiban jelent kötöttséget a bíróság számára, hogy a vádban megjelölt cselekményről kell döntenie, de a cselekménynek sem a minősítése, sem a javasolt szankciók természete és mértéke nem köti. Míg a védelem nem köteles a terhelt ártatlanságának bizonyítására, addig a vád a vádban foglaltak bizonyítása érdekében köteles intézkedni. Ha az ügyész nem indítványozza valamely bizonyítási eszköz beszerzését, vizsgálatát, a bíróság helyette nem köteles eziránt intézkedni, és az in dubio pro reo elve alapján a vád bizonyítatlanságának terhe azt eredményezi, hogy felmentő ítélet születik.

A bíróság eljárásának alapja

2. § (1) A bíróság az ítélkezés során törvényes vád alapján jár el.

(2) Törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.

(3) A bíróság csak annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekmény miatt, amelyet a vád tartalmaz.

(4) A bíróság köteles a vádat kimeríteni, a vádon túl nem terjeszkedhet, de nincs kötve a vádlónak a vád tárgyává tett cselekmény Btk. szerinti minősítésére, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványához.

ÍH 2017. 47. Költségviselésre kötelezés pótmagánvádas ügyben
ÍH 2016. 7. A bűnsegédi minőség megállapíthatósága
ÍH 2014. 7. Pótmagánvádlói fellépés időtartama - a törvényes vád
ÍH 2013. 138. A védelv
ÍH 2011. 143. A pótmagánvád törvényessége
ÍH 2011. 101. Áttétel
ÍH 2011. 58. A vádirati tényállás tartalma
ÍH 2011. 11. A nyomozás folytatása és az eljárás folytatása közötti különbség - a nyomozási bíró hatásköre
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2009. 147. Pótmagánvádas eljárás - a pótmagánvádló által benyújtott vádirat tartalmi kellékei
ÍH 2009. 46. Pótmagánvád-indítvány elutasítása
ÍH 2009. 5. A pótmagánvádló fellépése - a törvényes vád
ÍH 2008. 132. Pótmagánvád
ÍH 2008. 86. Pótmagánvádas eljárás - eljárást megszüntető végzés - a hivatali visszaélés bűntettének sértettje
ÍH 2008. 49. A pótmagánvádindítvány elutasításának oka
ÍH 2008. 6. A pótmagánvádló fogalma
ÍH 2007. 100. Pótmagánvádlói vádindítvány
ÍH 2007. 7. A vád tárgya - nyereségvágyból elkövetett emberölés - fogolyszökés bűntette - a vádlott szakértőnél tett előadása - magánlaksértés bűntette és magánlaksértés vétsége
ÍH 2006. 142. A törvényes vád fogalmának vizsgálata
ÍH 2006. 141. A törvényes vád fogalmának vizsgálata

A bíróság ítélkezési tevékenységének alapját a törvényes vád adja. A vád törvényességéhez a következő feltételek együttes fennállása szükséges:

- A vádlói legitimáció azt a követelményt fejezi ki, hogy a vádat a vádemelésre jogosult terjessze a bíróság elé. A közvádló minőségben eljáró ügyész, valamint a magánvádas eljárásokban magánvádló, illetve amennyiben a törvény erre lehetőséget biztosító, pótmagánvádló az, akinek a vád előterjesztésére jogi lehetősége van. A pótmagánvád intézménye a sértett érdekeinek figyelembe vétele nyomán született meg, így ennek a pozíciónak az átszármaztatására nincsen lehetőség. Pótmagánvádló kizárólag a sértett lehet. A büntetőeljárásban előfordulhat, hogy a feljelentő és a sértett személye nem egyezik meg. A bírói gyakorlat alapján ilyen esetben sincs arra lehetőség, hogy a pórmagánvádló pozíciójában a feljelentő szerepeljen (BH2007. 79.). A vádló alaki legitimációjának vizsgálata a törvényes vád olyan eleme, mely a bíróság szemszögéből az elsődleges vizsgálati szempont a törvény vád megállapítása során. Vádlói legitimáció hiányában a vád tartalmi vizsgálatára - lényegében a bírósági eljárás lefolytatására - nem kerülhet sor.

- A törvényes vád tartalmi követelményeit is rögzíti a törvény. A tartalmi követelmények jelentőségét az adja, hogy a vádhoz kötöttség elvéből következően csak olyan személlyel szemben és kizárólag olyan cselekményből kifolyólag folytatható le a bíróság eljárása, mely a vádban szerepel. Ennek következménye, hogy a bírósági eljárásban már nem lehet ismeretlen az elkövető. Ha az elkövető személye a nyomozás során nem válik ismertté, akkor a törvényes vád egyik minimális tartalmi követelménye hiányzik, így a vádemelésre sor sem kerülhet. A vád tartalmi elemeként megjelölt meghatározott személy kitétel azt jelenti, hogy a vádból egyértelműen beazonosíthatónak kell lennie a terheltnek. Ez értelemszerűen nem jelenti, hogy a vádnak már tartalmaznia kell a terhelt valamennyi, Be. 117. § (1) bekezdésében megkövetelt személyi adatát, csupán a személyének beazonosíthatósága lényeges. Ugyancsak lényeges, hogy a vád pontosan megjelölje azt a cselekményt, amely a Btk. alapján bűncselekménynek minősül. Bár a bíróság az eljárás során nincs kötve a cselekmény vádban szereplő Btk. szerinti minősítéséhez, azonban a vádnak egyértelműen tartalmaznia kell azoknak a tényállási elemeknek a megvalósulását alátámasztó tényeket, melyek alapján a vádló valamely bűncselekmény terhelt általi elkövetését valószínűsíti. Ebben a körben általánosságban nehéz megjelölni, pontosan milyen körülményeknek a vádban szerepelniük, hiszen azt a bűncselekmény törvényi tényállásának egyedisége határozza meg. Ennek megfelelően bizonyos bűncselekmények esetében az elkövetés helyének, idejének, módjának is nagy jelentősége lehet, például a minősítő körülmények megállapítása szempontjából. Mivel a vádló nem veszi át a bíróság szerepét, így ha a vádban kisebb tényállási hiányosságok állapíthatók meg, a vád törvényességét ez a körülmény nem érinti, hiszen a bírósági eljárásban ezek a hiányosságok még pótolhatók. Mivel a bírósági eljárás lényeges részét képezi a bizonyítás, így olyan kötelezettsége nincsen a vádlónak, hogy a vádban már a tényállás teljes felderítésének elvégzéséről adjon számot. A tényállás felderítése és a bűnösség kérdésében való döntés ugyanis a bíróság és nem a vádló feladata. A törvényes vádnak nem fogalmi ismérve az, hogy a büntetőtörvénybe ütköző cselekmény leírása körében a törvényi tényállás jogi fogalmait használja; elégséges, ha a történeti tények leírása oly mértékben konkrét, amelyből - bebizonyítottságot feltételezve - büntetőtörvénybe ütköző cselekményre lehet következtetni (BH2011. 219.). Nem jelenti a védelv sérelmét, ha a bíróság ügydöntő határozatában megállapított tényállás ugyan nem fedi teljesen a vádiratban leírt tényeket, de a bűncselekmény törvényi tényállásának lényeges elemeit alkotó tények tekintetében annak megfelel, ezért a tettazonosság keretén belül marad. A tettazonosság keretei között megállapított tényállás esetén nem sérti a védelvet, ha a bíróság a lopás miatt emelt vád alapján orgazdaságot vagy más vagyon elleni bűncselekményt állapít meg (BH2011. 245.). A vádmódosításnak a vád törvényességére nincs kihatása, mivel a bíróság nem az ügyész jogi minősítéséhez, hanem a vádirat tényállásához van kötve, azt köteles kimeríteni, de azon túl nem terjeszkedhet (BH2011. 189.). A vádhoz kötöttség elvéből fakad a tettazonosság szükségessége, vagyis az ítéletnek a vádirat által leírt cselekménnyel kapcsolatos tényeket kell tartalmaznia. A bíróság olyan tényeket is rögzíthet ítéletében, amit a vádirati tényállás nem tartalmaz. Nem jelenti a védelv sérelmét, ha a bíróság a történeti tényállással összefüggésben olyan részleteket is megállapít, amelyet a vádirat nem tartalmazott; valamint akkor sem sérül a védelv, ha a bíróság határozatában foglalt tényállás nem fedi a vádban foglalt tényeket, de a bűncselekmény lényeges elemét alkotó tények tekintetében annak megfelel (BH2005. 7.). Nem jelenti a védelv sérelmét, ha a vádirat tényleíró része és a bíróság ítéletének a tényállása nem minden részletében és mozzanatában azonos, az ítéleti tényállás az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze, motívuma, eredménye stb. tekintetében - eltérhet a vádirat tényállásától; a bíróságnak kifejezett kötelessége a vádirati tényállás pontatlanságainak és hiányosságainak a helyesbítése és kiegészítése, mely nem jelenti a törvényes vádtól való eltérést (BH2001. 213.). Nem jelenti a védelv sérelmét, hogy a bíróság határozatában foglalt tényállás nem fedi teljesen a vádiratban (vádindítványban) foglalt tényeket, de a bűncselekmény lényeges elemét alkotó tények tekintetében annak megfelel (BH1986. 9.).

- A törvényes vád két minimális tartalmi kelléke mellett lényeges, hogy a vádló kifejezetten kezdeményezze a bírósági eljárás lefolytatását a vádban megjelölt terhelttel szemben. A bíróság elé állítás esetén ez nem a klasszikus vádirat formájában történik, hanem a Be. 518. § (1) bekezdés alapján az ügyész egyszerűen közli a gyanúsítottal, hogy milyen bűncselekmény és milyen bizonyítékok alapján állítja bíróság elé. Egyebekben a vádirat az, amelyet a közvádló ügyésznek a bíróság elé kell terjesztenie. A pótmagánvádló esetében vádindítványról beszélünk, melynek alakszerűségéről a Be. 230. § (2) bekezdése rendelkezik. A vádindítvány ennek megfelelően kiegészül annak az indokolásával, hogy miért indítványozza a bírósági eljárás lefolytatását annak ellenére, hogy a feljelentést elutasították, a nyomozást megszüntették vagy a vádemelést részben mellőzték. A vádindítványt az ügyészség továbbítja a nyomozás során keletkezett iratokkal együtt az illetékes bíróságnak. Magánvádas eljárásokban a magánvádló feljelentése az, amely az eljárást megindítja.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 1/2007. BK véleménye a vádelv értelmezését adja. Nem tekinthető a vád tárgyának a vádban nem szereplő személy és a vádban le nem írt cselekmény, s ehhez képest a bíróság a vádon túl nem terjeszkedhet, a vádat viszont köteles kimeríteni (vádelv). A bíróság nincs kötve a vád tárgyává tett cselekmény - vádló által indítványozott - Btk. szerinti jogi minősítéséhez, attól belátása szerint eltérhet. A vád tárgyának terjedelmét a bűncselekmény minősítésén kívül a Btk. Általános Részének rendelkezései is befolyásolhatják. A jogi minősítés és a bírói értékelés körébe tartozik, tehát nincs akadálya annak, hogy a bíróság a vád tárgyává tett cselekményt - a vádló jogi álláspontjától eltérően - ne egy, hanem több bűncselekménynek minősítse (alaki bűnhalmazat). A vád tárgyához tartoznak azok a cselekmények is, amelyek a vádló szerint több törvényi tényállást valósítanak meg, de az egyik megvalósulása a másikat kizárja, ezért a több cselekmény csak egy törvényi tényállás szerint, bűncselekményi egységként értékelhető (látszólagos anyagi halmazat). A bíróság, ha a vádló álláspontját tévesnek találja, a vádelv sérelme nélkül önálló bűncselekményként értékelheti a vádló indítványa szerint önállótlan részcselekménynek, büntetlen eszköz-, mellék-, vagy utócselekménynek tekintendő cselekményt, azaz valóságos anyagi halmazatot állapíthat meg. A folytatólagosság törvényi egységébe tartozó részcselekményeket az elkövetési magatartás és az elkövetési körülmények kellően pontos leírásával kell vád tárgyává tenni. Ha az indítvány csupán általánosságban utal arra, hogy az elkövető meghatározott időtartamon belül a vád tárgyává tett részcselekményeken kívül más részcselekményeket is elkövetett, ezek a részcselekmények nem tartoznak a vád tárgyához. Ha a bíróság a vád tárgyává tett cselekményt a vádtól eltérően minősíti, illetve a Btk. Általános Részének rendelkezései alapján a vádtól eltérően értékeli (pl. látszólagos halmazat helyett valóságos halmazatot állapít meg), a vád tárgyának keretein belül szükségessé válhat - az új minősítés szerint eltérő törvényi tényállási elemekhez, illetve az eltérő értékeléshez igazodva - a történeti tényállás kiegészítése vagy megváltoztatása. Így pl., ha a vád szerint a cselekmény sikkasztás, a bíróság azonban hűtlen kezelésnek minősíti, nem az elkövetési érték, hanem a vagyoni hátrány nagyságát kell bizonyítani és megállapítani. A vádló utóbb kiterjesztheti a vádat a történeti tényállásban leírt, de vád tárgyává nem tett cselekményre, a bíróság azonban nem hívhatja fel a figyelmét erre a lehetőségre. Ugyanis ezzel vádlói funkciót gyakorolna. Ha a bizonyítási eljárás eredményeképpen a vád szerinti cselekmény eredményhez (illetve súlyosabb eredményhez) kötött, minősített esete megállapításának lehet helye, akkor a bíróság - a tett-azonosság körében maradva és értelemszerűen a hatásköri szabályok betartásával - a súlyosabb eredményre kiterjedően is elbírálhatja a terhelt cselekményét, az ügyész vádmódosítása hiányában is.

A tárgyalás előkészítése során a bíróság vizsgálja, hogy a vád törvényes-e, illetve a vádirat megfelel-e a törvényes előírásoknak. Ha a vád nem törvényes, vagy alakilag hiányos, és az ügyész nem teljesíti hiánypótlási kötelezettségét, a bíróság megszünteti az eljárást. Ezekben a kérdésekben a bíróság a tárgyalás előkészítésének befejezése után is határozhat. Az eljárás tárgyalási szakaszában a Be. 267. §-a (1) bekezdésének k) pontja alapján tárgyaláson kívül is megszüntetheti az eljárást, törvényes vád hiányában azonban már csak a tárgyaláson. A pótmagánvádló vádindítványát a bíróság a törvényes vád hiánya vagy az előírt alakszerűségek megsértése miatt a tárgyalás előkészítése során vagy - ha a pótmagánvádló az ügyészi vádelejtés után veszi át a vádat - a tárgyaláson utasítja el. Ha a bíróság a törvényes vád hiánya vagy a vád kellékhiányossága miatt a tárgyalás előkészítése során, illetve a tárgyaláson megszünteti az eljárást (elutasítja a pótmagánvádló vádindítványát), az eljárást megszüntető végzés ellen az általános szabályok nem zárják ki a fellebbezést. A vádló, a vádlott és a védő jogainak törvényi szabályozásából azonban az következik, hogy az eljárás megszüntetése (a vádindítvány elutasítása) miatt csak az jelenthet be fellebbezést, aki a vádat képviselte: az ügyész, a magánvádló vagy a pótmagánvádló. A vádló fellebbezése annak megállapítására irányul, hogy a bíróság tévesen szüntette meg az eljárást a törvényes vád hiánya vagy a vádemelés formájára előírt alakszerűségek megsértése miatt. Nem vehető figyelembe joghatályos fellebbezési okként, ha a vádló utólag, a fellebbezésben vagy a másodfokú eljárásban pótolja az eljárás megszüntetésére okot adó hiányosságokat. Lehetséges, hogy a Be. 324. §-a (1) bekezdésében felsorolt fellebbezésre jogosultak közül a vádlott és a védő jelent be fellebbezést amiatt, hogy a bíróság megszüntette az eljárást, illetve elutasította a vádindítványt és indítványozza, hogy a bíróság törvényes vád hiányában, illetve a vád súlyos kellékhiányosságai ellenére folytassa az eljárást, s érdemi döntéssel fejezze be az ügyet: állapítsa meg, hogy a vádlott nem bűnös. A törvény azonban nem teszi lehetővé, hogy a vádlott vagy a védő kikényszerítse az érdemi döntést; ennek a jogosultságnak a hiánya nem sért alkotmányos alapjogot. A Be. továbbá kizárja, hogy a vádlott vagy a védő a vádlott terhére jelentsen be fellebbezést. A megszüntető végzés ellen az eljárás folytatása érdekében bejelentett fellebbezés pedig nyilvánvalóan a vádlott terhére szól, mert a további eljárás a vádlott bűnösségének megállapítását is eredményezheti. Mindezek alapján a megszüntető végzés ellen bejelentett vádlotti vagy védői fellebbezés a törvényben kizárt, ezért azt már az elsőfokú bíróságnak el kell utasítania. Ha ez elmarad, a fellebbezés elutasítása a másodfokú bíróság feladata. A másodfokú eljárásban nem tekinthető az eljárás folytatására lényeges hatást gyakorló eljárási szabálysértésnek az, hogy az elsőfokú bíróság nem szüntette meg az eljárást a 267. § (1) bekezdésének k) pontja alapján, jóllehet ennek feltételei fennálltak. Ebben az esetben a másodfokú bíróságnak a vád alakszerűségeinek hiánya ellenére meghozott elsőfokú ítéletet kell felülbírálnia. Minthogy a bíróság nem jogosult a vád funkcióinak gyakorlására, a felülbírálat során nem értékelhető eljárási szabálysértésként vagy megalapozatlansági okként, hogy az elsőfokú bíróság nem szerzett be a vádat alátámasztó olyan bizonyítási eszközt, amelynek a beszerzésére az ügyész nem tett indítványt.

A vád törvényessége, illetve a törvényes kellékekkel rendelkező vád a bírósági eljárás lefolytatásának feltétele, hiánya pedig a bírósági eljárás lefolytatásának akadálya. Ehhez képest rendelkezik a Be. az eljárás kötelező megszüntetéséről, azaz arról, hogy a bíróság nem köteles az eljárást lefolytatni. A vád Be. 2. §-ának (2) bekezdése szerinti, illetve a vádirat 217. §-ának (3) bekezdése szerinti (nem pótolt) hiányossága, mint a büntetőeljárás akadálya ugyan kifejezetten nem szerepel a Be. 6. §-ában felsoroltak között, azonban jogi természetük nyilvánvalóan azokkal egyező.

Ha a vád nem törvényes, akkor a bíróságnak nincs lehetősége a hiányosságok (felhívásra, vagy hivatalból történő) pótlására, hanem az eljárást meg kell szüntetnie. Ha a vád törvényes, azonban a vádirat a Be. 217. §-a (3) bekezdésének a), illetve c)-j) pontja szerinti valamely (az adott ügy elbírálása szempontjából jelentőséggel bíró) kelléket nem tartalmazza, akkor a bíróságnak először a Be. 268. §-ának (1) bekezdése értelmében hivatalból intézkednie kell. Ehhez képest az ügyész bíróság általi megkeresése a vádirat (kellék)hiányosságainak pótlása végett valójában nem lehetőség, hanem törvényi előírás. Ha az ügyész a bíróság megkeresésében foglaltaknak nem tett eleget, akkor a bíróságnak az eljárást meg kell szüntetnie.

A Be. 257. §-ának (1) bekezdése alapján a bíróságnak az ügydöntő határozatban a vádról határoznia kell. Kétségtelen, hogy a vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt történt megszüntetéssel a bíróság a vádról határoz. Következésképpen e határozat ügydöntő határozat. b) E határozat jogi természetét tekintve azonban különbözik a más okból történt megszüntető határozattól. Ez esetben ugyanis a bíróság nyilvánvalóan csupán a vád - bírósági eljárásra való - alkalmasságát (eljárásjogi feltételeinek meglétét), nem pedig a vádban foglaltak büntetőjogi felelősséget megalapozó, anyagi jogi feltételeit vizsgálja, illetve bírálja el. A rendelkezés célja, hogy a bíróság csak olyan vád alapján legyen köteles eljárni, a büntetőjogi felelősséget vizsgálni, amely megfelel az eljárásjog által támasztott követelményeknek. Ebből viszont az is következik, hogy a vád eljárásjogi alkalmatlansága, mint a büntetőeljárás akadálya nem jelenti egyben az adott személy büntetőjogi felelősségre vonásának elháríthatatlan akadályát. Következésképpen a vád törvényességének, illetve törvényi kellékének hiánya miatt történt megszüntetés, bár ügydöntő határozat, valójában azonban a büntetőjogi felelősség tekintetében anyagi jogerőhatással nem rendelkezik. Ez ugyanis csak a kimerített váddal, az elbírált cselekmény tekintetében valósulhat meg. A bíróság pedig az eljárás akadálya miatt nem döntött a büntetőjogi igényről, vagyis nem bírálta el érdemben a vád tárgyává tett cselekményt.

A vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt hozott megszüntető határozat esetében a megváltoztathatatlanság, mint jogerőhatás az adott, eljárásjogi szempontból alkalmatlan vád következményei tekintetében áll fenn, ami nem más, mint az eljárás akadálya. Ehhez képest, ha a megszüntető végzés jogerőre emelkedik, akkor - nyilvánvalóan elévülési időn belül - nincs törvényes akadálya annak, hogy a vádló az általa korábban vád tárgyává tett cselekmény miatt a terheltlel szemben ismét vádat emeljen. A bíróság az ismételt vádat - értelemszerűen annak eljárásjogi alkalmassága esetén - jogosult és köteles érdemben elbírálni, és ugyanazon cselekmény miatt más személlyel szemben is eljárás indulhat.

A vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt hozott jogerős megszüntető határozat, bár ügydöntő határozat, azonban a Be. 416. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján felülvizsgálatának nincs helye, mert az eljárás megszüntetése a büntető anyagi jog szabályaival nincs összefüggésben. A vád törvényességének, illetve törvényi kellékének hiánya miatt hozott megszüntető határozat éppen arról rendelkezik, hogy a bíróság azért nem folytatja, hanem megszünteti az eljárást, mert a törvényes vád hiányát észlelte (ehhez képest értelemszerűen nem történt meg a büntető felelősség megállapítása).

Következésképpen, ha a vád törvényessége, illetve törvényi kellékének hiánya miatt hozott jogerős megszüntető határozat esetében, illetve ellenére az ügyész ragaszkodik az eredeti vádhoz, akkor ezen igényét csak felülvizsgálat útján tudja érvényesíteni; egyébként pedig - elévülési időn belül - ismételten vádat nyújthat be.

A törvényes vád követelményét nem sérti, ha a bíróság bűnösséget kimondó ítélete - a vádbeli jogi értékeléstől eltérően - bűnszervezetben elkövetővel szemben szabja ki a büntetést, ha ennek ténybeli alapjai a vádban leírt tények között szerepelnek. Ettől függetlenül a bíróság a tettazonosság keretei között a bűncselekmény bűnszervezetben elkövetésének tényét akkor is megállapíthatja és ennek megfelelően szabhatja ki a büntetést, ha a bűnszervezetben elkövetésre vonatkozó adatokat a vád nem rögzíti, azokra csak a bíróság előtti bizonyítási eljárás nyomán derült fény. A Be. 2. §-ának (1) bekezdése szerint törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy, pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. A Be. 416. §-ának (1) bekezdés c) pontja alapján a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság határozatának meghozatalára a Be. 373. §-ának (1) bekezdés I. b) vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor. A Be. 373. §-ának (1) bekezdés I. c) pontja alapján feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés valósul meg, ha az elsőfokú bíróság törvényes vád hiányában jár el, s ez - valósága esetén - a Be. 416. §-ának (1) bekezdés c) pontjában meghatározott felülvizsgálati ok. A perbeli esetben a folyamatban volt büntetőügyben azonban a bűnszervezet vonatkozásában a fenti eljárási szabálysértés nem volt megállapítható. A felülvizsgálati indítvány szerint a bűnszervezet kérdése először a vádbeszédben merült fel, ily módon nem volt lehetősége a terheltnek érdemben védekezni. Ezzel ellentétben azonban megállapítható volt, hogy már az elsőfokú bíróságra érkezett vádmódosítás is tartalmazta, hogy a vádlottak ezen bűncselekményeket szervezetten követték el. Az így módosított vádiratot a tárgyaláson ismertették, tehát a terheltnek és védőjének még az ügydöntő határozat meghozatala előtt lehetősége volt a bűnszervezetben elkövetés tekintetében védekezni. A bűnszervezetre vonatkozó releváns ténymegállapítások egyébként már a vádiratban is megtalálhatóak voltak. A Be. 2. §-ának (4) bekezdése értelmében pedig a bíróság nincs kötve a vádlónak a vád tárgyává tett cselekmény Btk. szerinti minősítésére, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványához. Mindez azt is jelenti, hogy a vád perjogi rendeltetése elsősorban az, hogy a bíróság számára a büntetőjogi felelősség kérdésében való érdemi vizsgálat ténybeli kereteit rögzítse. A vád törvényessége, illetve annak hiánya önmagában a vád tartalma alapján vizsgálandó. A törvényes vád hiányát akkor lehet megállapítani, ha a vád tartalma oly mértékben hiányos, hogy anyagi jogi értékeléshez nem nyújt alapot, és ily módon annak vizsgálatába a bíróság nem bocsátkozhat. Töretlen a bírói gyakorlat abban is, hogy sem a törvényes vád hiányaként, sem a vádon túlterjeszkedésként nem értékelhető, ha a bíróság egy bűncselekmény törvényi tényállását megvalósító magatartást vizsgálva, a tettazonosság keretei között a vádiratban le nem írt tényt is megállapít és a cselekményt ennek figyelembevételével értékeli. A vádelv nem jelent minden részletre kiterjedő szükségszerű azonosságot a vádban leírt, és az ítéletben megállapított történeti tények között, annál is inkább, miután a bíróság nincs kötve a vádbeli minősítéshez, és az eltérő minősítés, eltérő tényelemek megállapítását is szükségessé teheti az ítéletben. A bizonyítás eredményéhez képest tehát a bíróság, pl. az elkövetés helye, módja, eszköze, eredménye, indítéka stb. tekintetében eltérhet a vádbeli ténymegállapításoktól anélkül, hogy ezzel a vádelvet sértené (EBH2011. 2385.). Külön kiemelést érdemel, hogy a törvényes vádnak nem fogalmi ismérve az, hogy a büntetőtörvénybe ütköző cselekmény leírása körében a törvényi tényállás jogi fogalmait használja; elégséges, ha a történeti tények leírása oly mértékben konkrét, amelyből - bebizonyítottságot feltételezve - büntetőtörvénybe ütköző cselekményre lehet következtetni (BH2011. 219.). A bűnszervezet büntető anyagi jogi fogalom, a bűnszervezetben elkövetés megállapítása ugyanakkor tényből levont jogi következtetés eredménye, ez azonban nem a bűnösségre vagy a cselekmény jogi minősítésére, hanem a büntetés kiszabására vonatkozik. A bűnszervezetben elkövetés megállapítása tényből vont jogi következtetés eredménye a büntetés kiszabására vonatkozóan. (EBH2013. B.10.)

Jog a bíróság eljárásához és a jogorvoslati jog

3. § (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádról bíróság döntsön.

(2) Bűncselekmény elkövetése miatt bárkinek a felelősségét megállapítani, és emiatt vele szemben büntetést kiszabni egyedül a bíróság jogosult.

(3) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság határozatai, valamint az ügyész és a nyomozó hatóság intézkedései ellen, illetve a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság intézkedésének elmulasztása miatt - e törvényben meghatározottak szerint - jogorvoslatnak van helye.

(4) A Kúria határozatai ellen rendes jogorvoslatnak nincs helye.

A bírósági eljáráshoz való jog a Magyarországon az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, Rómában 1950. november 4-én kelt emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 6. cikkében és a magyar Alaptörvény XXVIII. Cikkében is szereplő olyan alapvető jog, mely a büntetőeljárásban megköveteli, hogy a terhelttel szemben emelt vádról kizárólag bíróság dönthessen. A bírósági eljárás pedig jellemzően bizonyítás felvétele mellett és tárgyaláson - ahol a kontradiktórius elemek megléte is biztosított - zajlik, bár a törvény ismer a főszabály alól kivételeket (vö. Be. XXVI. és XXVII. Fejezetek). A bírósági eljáráshoz való jog azonban nem egyszerűen azt jelenti, hogy a vád megalapozottságáról végső soron bíróság dönt, hanem azt a követelményt is magában foglalja, hogy egy pártatlan és független bírói fórum tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül hozzon határozatott a terhelt ellen felhozott büntetőjogi vádak megalapozottsága tárgyában. A bírósági eljárással szemben így az Egyezmény alapján a bíróság szervezetére és eljárása is kiható követelmények fogalmazódnak meg. A 2006. évi LI. törvény honosította meg a magyar büntetőeljárási jogban új rendes perorvoslatként a kifogás intézményét. Kifogással az eljárás bírósági szakaszában lehet élni, az eljárás elhúzódása miatt.

A bírósági eljárás főszabálya alól kivételt jelent, amikor az ügyész alkalmazhat büntetőjogi intézkedést. A feljelentés elutasítása vagy a nyomozás megszüntetése esetén például megrovást alkalmazhat, illetve a vádemelés elhalasztása esetén (Be. 222. §) a gyanúsított pártfogó felügyeletét is elrendelheti. Ilyen esetekben azonban látnunk kell, hogy vádemelésre sor sem kerül, azonban ahogyan a büntetőeljárásban közreműködő bármely hatóság intézkedése ellen, úgy az ügyész intézkedései ellen is lehetőség van jogorvoslattal élni, melyet végső soron a bíróság bírál el.

Az Alaptörvény XXVIII. Cikk (7) bekezdése általánosan kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jog olyan főszabály, amely alól csak a törvényi szinten szabályozott szűk körben van helye kivételnek. A jogorvoslati jog kizárásának általában két oka lehet. Az egyik ok, hogy az ügy érdemét nem érintő, jellemzően eljárási kérdésekben döntő végzés vagy intézkedés esetében zárja ki a törvény a jogorvoslathoz való jogot, azonban ezekben az esetekben az ügy érdemében hozott határozat ellen benyújtott jogorvoslatban ezek a végzések, intézkedések is megtámadhatók. A másik esetkör abból a természetszerű követelményből fakad, hogy a jogorvoslati jog gyakorlása sem lehet parttalan, és annak biztosítása után, az újabb jogorvoslati jog már kizárásra kerülhet. A jogorvoslati jog esetében külön kell választanunk a bírósági szakaszt megelőző jogorvoslati formákat, valamint a bírósági szakasszal összefüggő ún. perorvoslati módokat, azon belül is a rendes és a rendkívüli perorvoslatok intézményét. A rendes perorvoslatok esetében olyan, a büntetőeljárás rendszeréhez alapvetően hozzátartozó, a fent idézett alaptörvényi követelménynek megfelelő jogorvoslati jogot értjük, amely különleges körülmények, feltételek fennállása nélkül is lehetőséget ad a jogosultnak arra, hogy a vele szemben hozott határozat felülbírálatát kezdeményezze. Olyan határozatok ellen vehető igénybe a rendes perorvoslat, melyek még nem emelkedtek jogerőre. Ebbe a körbe tartozik a fellebbezés és a korábban már tárgyalt, a bíróság mulasztása - az eljárás elhúzódása miatt - benyújtható panasz. A rendkívüli jogorvoslatok ezzel szemben már meghatározott feltételek esetén, jellemzően egy határozat jogerejét megbontva kerülhetnek alkalmazásra. Ide értjük a perújítási indítvány, a felülvizsgálati indítvány és a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat intézményét.
A jogorvoslati formákat a következőképpen csoportosíthatjuk:
- a nyomozás szakaszában a jogorvoslati lehetőségek a panasz és a felülbírálati indítvány;
- a bírósági eljárás szakaszában perorvoslatokról beszélünk, melyeken belül megkülönböztetünk rendes és rendkívüli perorvoslatokat. A törvény értelmében az ügydöntő határozattal szemben kétfokú, míg a nem ügydöntő határozatokkal szemben egyfokú rendes perorvoslattal lehet élni.
Fontos kiemelnünk azt is, hogy a büntetőeljárásban közreműködő és eljáró hatóságok intézkedései s határozatai elleni jogorvoslat nem pusztán azt jelenti, hogy a hatóság oldaláról kifejtett aktív, tevőleges magatartások támadhatók erre hivatkozással. A jogorvoslati jog rendelkezésre áll akkor is, amikor valamely hatóság a törvényben megállapított jogkörét nem gyakorolja, és a törvénysértő, a jogosult törvényes érdekeivel ellentétes mulasztás adja a jogorvoslati jog gyakorlásának indokát. Az általános jogorvoslati jog gyakorlása egyaránt irányulhat tényállási hibák, eljárási és anyagi jogi szabályok téves alkalmazásából eredő hibák kiküszöbölésére.
A jogorvoslati jog jogosultjainak körét a Be. minden esetben tételesen meghatározza. Magától értetődik és az eljárás alapvetően közvádas jellegéből következik, hogy a jogorvoslati jog a terhelt és a védő vonatkozásában a legszélesebb, hiszen a büntetőügyben eljáró hatóságok eljárási cselekményeinek, határozatainak vagy mulasztásainak elsősorban ők az elszenvedői. Fentebb már szót ejtettünk arról, hogy a terheltet és a védőt saját jogán illeti meg a jogorvoslati jog gyakorlása, így akár egymás szándékától függetlenül, egymásra tekintet nélkül is gyakorolhatják azt; ebben a kérdésben terheltnek és védőjének nem kell megegyezésre jutnia. A perorvoslati jog természetesen megilleti a vádlót is.
A jogorvoslatok csoportosítását elvégezhetjük az alapján is, hogy milyen szintű fórum bírálja el valamely hatóság, bíróság határozatát, intézkedését, mulasztását. A nyomozó hatóság saját hatáskörében eljárva is helyt adhat az intézkedése, mulasztása iránt benyújtott panasznak, azonban a bírósági eljárásban született határozatokkal szembeni rendes perorvoslatok már derivatív hatályúak, azokat mindig a bírósági hierarchia egy magasabb szintjén elhelyezkedő bíróság bírálja el. A derivatív hatály alól egy kivételt ismerünk a bírósági szakaszban, a Kúria előtt folyó eljárások esetét. A Kúria határozata ellen rendes jogorvoslatnak nincsen helye, azonban kifogás előterjesztésére a Kúria előtt folyó rendes és rendkívüli perorvoslati eljárásban is van lehetőség. Ilyen esetben - magasabb bírói fórum hiányában - a Kúria másik tanácsa bírálja el a kifogást.

A bizonyítási teher

4. § (1) A vád bizonyítása a vádlót terheli.
(2) A kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.

ÍH 2016. 46. Az emberölés és a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bűntettének elhatárolása
ÍH 2014. 6. Elkülönítés - szakértői vélemény - a szerzői jogok megsértése
ÍH 2013. 94. A vád bizonyítása
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
A bizonyítási teher lényegének megragadása előtt két lényeges intézményt kell közelebbről megvizsgálnunk. A legalitás elve azt jelenti, hogy az arra jogosult szervek az állam büntetőhatalmát minden olyan esetben kötelesek érvényesíteni, amikor a büntetőtörvény által szabályozott valamely bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja merül fel. Az officialitás elvéből következően pedig nincs szükség - főszabály szerint - az eljárás megindításához a sértett vagy más személy kívánalmára, engedélyére. A büntetőeljárásban eljáró hatóságoknak kötelezettségük az eljárás megindítása, nem lehetőség.

A bizonyítási teherrel kapcsolatos törvényi rendelkezések szoros összefüggésben állnak az ártatlanság vélelmével. A polgári peres eljárás bizonyítási terhével szemben itt az eljárás alá vont terhelt nem kötelezhető saját bűnösségének, de még saját ártatlanságának bizonyítására sem. A bűnösség bizonyítása a vádlót terheli, azonban az anyagi védelem elvéből következően nem pusztán a bűnösség bizonyítása a vádló kötelezettsége, hanem a mentő körülmények feltárása is. A terhelt azonban sem saját bűnösségének, sem saját ártatlanságának bizonyítására, illetve az abban való közreműködésére nem kötelezhető. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az eljárást teljes egészében áthatja az ártatlanság vélelme, és mint vélelmet, a bizonyítási teher szabályából következően, a vádlónak kell megdöntenie. Fontos azonban különbséget tennünk az ügyész, valamint a magánvádló és pótmagánvádló bizonyítási kötelezettsége között. A közvádló szerepében eljáró ügyésznek kötelezettsége a büntetőeljárás megindítása és a vádemelés; ettől az előbb említett eljárási kötelezettsége okán (legalitás és officialitás) nem tekinthet el. A vádló elsődleges feladata a tényállás tisztázása, azon tények összegyűjtése, melyekből megállapítható, hogy a büntetőjogi felelőssége fennáll-e a terheltnek. A bizonyítási kötelezettség az ügyészt terheli, azonban a tárgyalás előkészítésének szakaszában a bíróságnak is kell intézkednie afelől, hogy a tárgyalásra a bizonyítékok rendelkezésre álljanak. A magánvádlót is terheli a bizonyítási kötelezettség abban a tekintetben, hogy köteles megjelölnie azokat a bizonyítékokat, melyek alapján a büntetőeljárás lefolytatását kéri. A magánvádas eljárásokban azonban a bíróság elrendelhet nyomozást, ha a bizonyítási eszközök felkutatása szükséges, a feljelentett cselekmény elkövetőjének személye, adatai vagy a tartózkodási helye ismeretlen. Alapvető különbség azonban a magánvádló és a pótmagánvádló bizonyítási kötelezettsége tekintetében, hogy az ügyésszel ellentétben ők nem kötelesek a mentő és enyhítő körülményeket bizonyítani. Ebben az esetben sem csorbulhat azonban az ártatlanság vélelmének és az anyagi védelemnek az elve, éppen ezért a törvény rendelkezései értelmében a bíróságnak kötelessége a tényállást hiánytalanul és helyesen felderíteni. Ez a kötelezettség pedig magától értetődően kiterjed arra is, hogy a terheltet érintő enyhítő és mentő körülmények is bekerüljenek a bizonyítás, majd az értékelés körébe.

A bizonyítási teher vádlóra hárítása az ártatlanság vélelmének egyik részeleme, megjelenési formája. A bíróságot megilleti a bizonyítékok szabad mérlegelésének joga, azonban a kétséget kizáróan nem bizonyított tényt a terhelt terhére értékelni nem lehet. Ez a megközelítés jelöli ki a bizonyítási kötelezettség valódi irányát. A polgári peres eljárásokkal ellentétben ugyanis a büntetőeljárásban valamely tény nem kétséget kizáró bizonyítása, azaz a bizonyítás sikertelenségének a következményei nem szállhatnak vissza a terheltre. Mivel a bizonyítás terhe a vádlón van, így a bizonyítás sikertelenségének következménye, hogy az adott tény nem fogadható el valósnak, a terhelt terhére tehát nem értékelhető. A szándékosság nem csupán ténymegállapítás, hanem jogi következtetést is jelent, ezért a szándék bizonytalansága a Be. 4. §-a) alá nem vonható (BH2004. 215).

További segítség a terhelt számára, hogy amennyiben az ügyész azt nem indítványozza, a bíróság nem köteles arra, hogy a vádat alátámasztó bizonyítási eszközöket hivatalból beszerezze, azokat megvizsgálja. A vádlót terhelő bizonyítási kötelezettség így azt is jelenti, hogy a bíróság hozott anyagból dolgozik, azaz amit a vádló nem tár elé a vád bizonyítása érdekében, arról ő még akkor sem tájékozódhat hivatalból, ha a vádban megjelölt bűncselekményi minősítés megalapozásához az elengedhetetlen. Ugyancsak nem hívhatja fel a bíróság a vádlót sem arra, hogy intézkedjen a vádat megalapozó bizonyítékok beszerzéséről. Ebből a szabályból azonban nem következik az, hogy a bíróságnak ne lenne szerepe a bizonyítási eszközök felkutatásában. A fenti tilalom ugyanis csak azokra az esetekre vonatkozik, amikor egyértelmű, hogy valamely bizonyítási eszköz a vádat támasztaná alá. Ha azonban a tényállás felderítéséhez szükséges bizonyítási eszköz a terhelttel kapcsolatos mentő vagy enyhítő körülményeket alapozná meg, akkor a bíróság a vádló indítványától függetlenül is intézkedni köteles a bizonyítékok beszerzése érdekében, majd azokat értékelni is köteles.

Bár a büntetőeljárás főszabálya, hogy a vádat a vádló képviseli, és a bizonyítás terhe a vádlón nyugszik, a bizonyítási teher kivételesen megfordulhat rágalmazás, becsületsértés vagy kegyeletsértés esetén. Ezen bűncselekmények esetében ugyanis a tényállítás vagy híresztelés valamely valótlan tényre, vagy valós tény hamis színben való feltüntetésére vonatkozik. Amennyiben a terhelt szabadulni kíván az eljárásból, azt kell bizonyítania, hogy az általa állított vagy híresztelt tények valósak voltak. Mint valódi mentő körülményt, a tényállítás valóságtartalmát nem kell a vádlónak hivatalból bizonyítania, feltárnia. Természetesen ez nem jelenti, hogy a terhelt számára a valóság bizonyítása ezen bűncselekmények esetében kötelezettség lenne. Ha azonban nem él a valóság bizonyításának lehetőségével, akkor saját mentesülése ellenében tesz. A 36/1996. (VI. 24.) AB határozat szerint: A valóság bizonyítása esetén megfordul a büntetőeljárás alkotmányos alapelvéből, az ártatlanság vélelméből következő bizonyítási főszabály, azaz a bizonyítás terhét az viseli, aki ellen folyik a büntetőeljárás. Csak a bebizonyított valóság zárja ki az elkövető büntethetőségét. Abban az esetben, ha a tényállítás tartalmi valósága tekintetében nem alakul ki az eljáró hatóság meggyőződése, az elkövető bűnösségét meg kell állapítani. A tények valóságának nem bizonyíthatósága a büntetőeljárás alá vont személy terhére esik, és e vonatkozásban az ártatlanság vélelme nem érvényesül. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az igazsággal védekezés megengedése a bizonyítás terhe alatt, nem csupán a tudatosan valótlan állítások tilalmát jelenti, hanem alkalmas arra, hogy elrettentsen a közhatalmat gyakorlók tevékenységének bírálatától.

Egy másik esetben, a Btk. 74. § (4) bekezdésében szabályozottaknak megfelelően a bizonyítási teher szintén megfordul. Az ellenkező bizonyításig ugyanis vagyonelkobzás alá eső vagyonnak kell tekinteni a bűnszervezetben való részvétel, valamint a kábítószer forgalomba hozatalának, illetve az azzal való kereskedés ideje alatt szerzett valamennyi vagyont. Valamely vagyonelem e körön kívül tartozását a terheltnek kell bizonyítania.

A védelem joga

5. § (1) A terheltet megilleti a védelem joga.

(2) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy szabadlábon védekezzék. E jogot korlátozni, illetőleg bárkinek a szabadságát elvonni csak az e törvényben meghatározott okból és a törvényben meghatározott eljárás alapján lehet.

(3) A terhelt személyesen védekezhet, és a védelmét az eljárás bármely szakaszában védő is elláthatja. A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság biztosítja, hogy az, akivel szemben a büntetőeljárást folytatják, az e törvényben meghatározott módon védekezhessék.

(4) A védő eljárása az e törvényben meghatározott esetekben kötelező.

ÍH 2015. 4. A vádlott részvétele a másodfokú eljárásban

Az Alaptörvény XXVIII. Cikk (3) bekezdése garantálja, hogy a büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védelemhez való jog a büntetőeljárásban két síkon vizsgálható. Az anyagi védelem azt jelenti, hogy az ügyész a vád képviselete során, illetve a bíróság magánvádló vagy pótmagánvádló vádképviselete esetén köteles a terheltet mentő és a terhelt cselekményét enyhítő körülmények feltárására is. Ha úgy tetszik, akkor az anyagi védelem lényegében azt jelenti, hogy még a közvádlói pozícióban helyet foglaló ügyész sem tisztán a vád alátámasztásával foglalatoskodik, hanem a fegyverek egyenlőségének elvéből is következően lényegében a terhelt érdekében is eljár, azaz a terhelt védelmében közreműködik. Az alaki jogi védelem, melyet a Be. 5. §-a testesít meg a védő igénybevételét, valamint a terhelt saját védelmének ellátásához való jogot biztosítja. A védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárási alapelve az eljárás egész menetében számtalan részletszabályban ölt testet. A védelemhez való jog a büntetőeljárás alá vont személy azon jogaiban, illetve a hatóságok azon kötelezettségeiben realizálódik, amelyek biztosítják, hogy a vele szemben érvényesített büntetőjogi igényt megismerje, arról álláspontját kifejthesse, az igénnyel szembeni érveit felhozhassa, a hatóságok tevékenységével kapcsolatos észrevételeit és indítványait előterjeszthesse, továbbá védő segítségét vehesse igénybe. A védelemhez való jog tartalmát képezi a védők azon eljárási jogosítványai, illetve a hatóságok azon kötelezettségei, amelyek részéről a védelem ellátását lehetővé teszi. (25/1991. (V. 18.) AB határozat). A tisztességes eljárásnak az Egyezmény és Alkotmány (értsd: Alaptörvény) szövegekben nem nevesített, de általánosan és nem vitatottan elismert eleme a fegyverek egyenlősége, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen. A fegyverek egyenlőségének egyik feltétele a felek mindegyikének személyes jelenléte az eljárási cselekmények során, illetve egyes eljárási szereplők megtartása semleges pozícióban (pl. szakértők). A másik feltétele, hogy az ügyben releváns adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességében és mélységben ismerhessék meg. Itt érintkezik a fair trial elve a védelemhez való jog hatékonyságának és a védelemre való felkészülés kellő idejének és eszközeinek követelményével (6/1998. (III. 11.) AB határozat).

A terheltet megillető védelem joga magában foglalja a személyes védekezés és a védő útján történő védekezés jogát egyaránt. Fontos garancia, hogy a terhelt számára már gyanúsítotti minőségétől kezdődően biztosítja a Be. a védelem jogát. A büntetőeljárásba terheltként a gyanúsítástól kapcsolódik be a személy, így ésszerű, hogy már ettől a pillanattól megadassék neki a személyes vagy védőn keresztüli védekezés joga. A védekezés joga azonban nem korlátlan jogosultság. Tartalmát a Be. 43. § (2) bekezdése adja meg. Fontos hangsúlyoznunk, hogy a terhelt és védője is csak olyan eszközöket használhat fel a védelem során, amelyek törvényesek. Így például a törvény felmenti a terheltet a vallomástétel kötelezettsége alól, illetve azt is lehetővé teszi neki, hogy az igazmondási kötelezettség megsértését is szankcionálatlanul alkalmazza, azonban a tanúkat már nem félemlítheti meg, nem befolyásolhatja, hiszen ilyen esetekben az előzetes letartóztatás kényszerintézkedéssel kényszerül szembe nézni. A védelemhez való jognak tehát nyilvánvaló korlátját jelentik a törvényi tilalmak és a bűncselekmények.

A védő igénybevétele jellemzően azt eredményezi, hogy a védő - néhány kivételtől eltekintve - a terhelt jogosítványait teljes körűen, önállóan, a saját nevében gyakorolhatja. Kivételt képeznek ez alól azok a jogosítványok, melyek kizárólag a terheltet illetik (felsorolásukat lásd a Be. 50. § (3) bekezdésében). A polgári eljárásjoggal szemben védő szerepkörben csak ügyvéd járhat el, függetlenül attól, hogy kirendelés vagy meghatalmazás útján kerül védő az eljárásba. A professzionális védelem követelményének kifejeződése ez a törvényi rendelkezés, és mutatja, hogy a büntetőeljárás során és végeztével alkalmazható szankciók és intézkedések olyan súlyúak, melyek nem egyszerűen egy bizalmi viszonyon alapuló védelmi szerepkört, sokkal inkább jogban jártas személy közreműködését is jelentik. Nincs jelentősége annak ebből a szempontból, hogy a védő meghatalmazás vagy kirendelés útján kapcsolódik be az eljárásba, hiszen mindkét esetben - még a terhelt döntésétől függő meghatalmazás esetén is - kizárólag ügyvéd láthatja el a védelmet védőként. A 21/2007. BK vélemény alapján amennyiben a terheltnek - bár az adott büntetőügyben a védelem nem kötelező - meghatalmazott védője van, a védőnek a tárgyalásról való eltávozása esetén a tárgyalást folytatni, a terheltnek a védelem jogára való megfelelő figyelmeztetése nélkül: eljárási szabályt sért. A terheltnek a védelemhez való joga alapvető fontosságú: a törvényesség szempontjából garanciális jelentősége van. Amennyiben a terhelt a védőnek meghatalmazást adott, ezzel kifejezésre juttatta, hogy védő közreműködésére igényt tart, a védelemhez való jogát ily módon gyakorolni kívánja. Ha a védő a tárgyalásról - anélkül, hogy a terhelt a védelemről lemondhatott volna - eltávozik, illetve az ítélethirdetésről távol marad: ez korlátozza az említett alapvetően garanciális jelentőségű jog gyakorlásának lehetőségét. Ezért ha a védő a terhelt hozzájárulása nélkül eltávozik - a Be. 244. §-ának (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel -, a bíróság köteles a terhelt figyelmét a védelemnek a törvényben biztosított jogára felhívni. Ilyen figyelmeztetés nélkül a tárgyalás nem folytatható, annak elmulasztása eljárási szabályt (Be. 375. § (1) bek.) sért. Ha azonban a bíróság a határozat meghozatalára és kihirdetésére a tárgyalást elnapolja (322. § (1) bek.), és az ennek alapján kitűzött tárgyaláson a védő szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, a határozat a távollétében is kihirdethető (322. § (2) bek.).

Relatív eljárási szabálysértés, ha a meghatalmazott védőt az elsőfokú tárgyaláson helyettesítő ügyvédjelöltnek a bíróság nem biztosított kellő időt a felkészülésre, hanem meghozta az ügydöntő határozatot, jóllehet a védelem a tárgyaláson kötelező volt, és a védő érdemi nyilatkozatot tett ugyan, de védőbeszédet nem tartott (BH2006. 272). Ha a védő részvétele a törvény értelmében kötelező, és a kirendelt védő a tárgyaláson nem jelenik meg, a bíróságnak tisztáznia kell, hogy a vádlott más védőt kíván-e meghatalmazni; meghatalmazott védő hiányában a bíróság végzéssel rendel ki védőt, amelyből - több vádlott esetében - egyértelműen kell kitűnnie, hogy a védő melyik vádlottnak a védelmét látja el. Ezek elmulasztása olyan feltétlen eljárási szabálysértés, amely az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését eredményezi (BH1996. 189.). Az ítélet hatályon kívül helyezését eredményező eljárási szabálysértés valósul meg, ha olyan ügyben, amelyben a védő részvétele nem kötelező, meghatalmazott védőként olyan ügyvéd járt el, akit az ügyvédi kamara törölt a tagjai sorából (BH1998. 165.).
A kötelező védelem előírásának indoka többféle lehet. Tipikus, hogy olyan súlyú bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják/vádolják a személyt, amelynek következtében a bűnösség megállapítása után jelentős időtartamú szabadságvesztésre ítélnék. Bizonyos elkövetői körök sajátos státusza (pl. fiatalkorúak) is indokolhatják a kötelező védelem előírását. Végül különleges eljárásokban az eljárási szabályok lazulása, terhelti garanciák csökkenése is indokolhatja, hogy a professzionális védő feltétlenül megjelenjen az eljárásban. A kötelező védelem eseteit a Be. 46. §-a tartalmazza. Az ott közölt felsoroláson túlmenően a következő esetekben kötelező még a védelem:
- a felülvizsgálati eljárásban (Be. 425. § (1) bek.),
- a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat esetén tartott nyilvános ülésen (Be. 434. § (2) bek.),
- a fiatalkorúak elleni eljárásban (Be. 450. §),
- a biztosíték letétbe helyezését követően a terhelt távollétében folytatott eljárásban (Be. 586. § (6) bek.).
- törvényszék mint elsőfokú bíróság előtt,
- a 46. §-ban szabályozott esetekben,
- amennyiben a szabályszerűen idézett vádlott bejelentette, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni,
- a bíróság elé állítás esetén (Be. 522. §),
- a távollévő terhelttel szemben folyamatban lévő eljárás során (Be. 530. § (1) bek.),
- a tárgyalásról lemondás esetén tartott nyilvános ülésen (Be. 536. § (1) bek.),
- végül a törvény szerint a hatóságoknak védő kirendeléséről kell gondoskodni, ha a védelem nem kötelező, de a terhelt azért kéri a védő kirendelését, mert a jövedelmi viszonyai miatt nem tud a védelméről gondoskodni (Be. 48. § (2) bek.).
A szükségesség és az arányosság alapelvének kifejeződéseként a főszabály az, hogy a védelemhez való jogot a terhelt szabadlábon gyakorolhatja. A személyi szabadsághoz való jog az Alaptörvényben is garantált olyan jogosultság, melynek korlátozása - a büntetőeljárás tartama alatt időleges és/vagy részleges elvonása - csak a törvényben meghatározott feltételekkel lehetséges. Ennek megfelelően amennyiben az őrizetbe vétel vagy az előzetes letartóztatás Be.-ben szereplő taxatív feltételei nem állnak fenn, a terhelti minőség nem eredményezheti automatikusan vagy önkényesen a szabadság elvonását is.

A hivatalból való eljárás, a büntetőeljárás megindítása és a büntetőeljárás akadályai

6. § (1) A bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak kötelessége, hogy az e törvényben megállapított feltételek esetén a büntetőeljárást megindítsa, illetőleg az eljárást lefolytassa.

(2) Büntetőeljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján, és csak az ellen indítható, akit bűncselekmény megalapozott gyanúja terhel.

(3) Büntetőeljárást nem lehet indítani, a már megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, vagy felmentő ítéletet kell hozni, ha

a) a cselekmény nem bűncselekmény, vagy azt nem a terhelt (feljelentett személy) követte el,

b) nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése, illetőleg az, hogy a bűncselekményt a terhelt (feljelentett személy) követte el,

c) - az e törvényben meghatározott kivételekkel - büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok áll fenn,

d) a terhelt cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a Negyedik Részben, valamint a XXIX. Fejezet II. és III. Címében meghatározott eljárások esetét.

(3a) Büntetőeljárást nem lehet indítani, a már megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, ha a cselekmény nem tartozik a magyar joghatóság alá.

(4) A Negyedik Részben meghatározott eljárásokat (rendkívüli jogorvoslat), kivéve a (3) bekezdés *d)* pontja az irányadó akkor is, ha az elkövető egy cselekménye több bűncselekményt valósít meg, a bíróság azonban - a vád szerinti minősítésnek megfelelően - nem a vádirati tényállás szerint megállapítható valamennyi bűncselekmény miatt állapítja meg a terhelt bűnösségét.

(5) Azzal szemben, akinek a felelősségét a bíróság szabálysértési eljárásban hozott határozatával állapította meg, azonos tényállás mellett büntetőeljárás - a szabálysértésekről szóló törvényben meghatározott perújítási eljárás lefolytatása előtt - nem indítható.

ÍH 2014. 89. Önkéntes elállás - felmentő rendelkezés
ÍH 2012. 150. A gondatlanságból elkövetett közérdekű üzem működése megzavarásának vétsége
ÍH 2010. 3. Magánlaksértés vétsége
ÍH 2009. 152. Perújítás - folytatólagosság
ÍH 2009. 2. Az eljárás megszüntetése a tárgyalás előkészítése során
ÍH 2008. 132. Pótmagánvád
ÍH 2008. 86. Pótmagánvádas eljárás - eljárást megszüntető végzés - a hivatali visszaélés bűntettének sértettje

ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2004. 45. Jogos védelem - arányosság, szükségesség mértéke - Btk. 22. § f) pont - Btk. 29. § (1) bekezdés
Az officialitás elvéből következőn a büntetőeljárásban közreműködő szerveknek (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság) kötelessége megindítani a büntetőeljárást, amennyiben a büntető törvénybe ütköző cselekmény elkövetésének gyanúja merül fel. A cselekménnyel kapcsolatos gyanú esetében nem szükséges a gyanú alaposság. Feljelentés, bejelentés alapján egyaránt sor kerülhet arra, hogy a hatóság a büntetőeljárást megindítsa. Ahhoz azonban, hogy meghatározott személy ellen folyjék az eljárást - azaz a terhelt bekapcsolódásához - már a meggyanúsított személlyel szembeni alapos gyanú fennállta szükséges. A két megfogalmazás közötti különbség aprónak tűnik, azonban a gyakorlatban igen nagy jelentősége van. Az eljárás megindulhat és a nyomozás megkezdődhet akkor is, ha még nincsen konkrét, gyanúsítható elkövető, illetve amikor még az sem bizonyos, hogy egyáltalán a büntető törvénybe ütköző cselekményről van szó. Természetes, hogy a büntető törvénybe ütközést valamilyen szinten valószínűsítenie kell a nyomozó hatóságnak, azonban nem feltétel, hogy alaposan feltételezhető legyen a bűncselekmény valaki általi elkövetése. Amikor azonban konkrét személlyel közlik a gyanúsítás tényét, ahhoz alapos gyanú szükséges, így a gyanúsítás során közölni kell azokat az addig feltárt tényeket is - esetleges bizonyítékokat -, amelyek alapján a személy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható. A gyanúsítástól válik az illető terheltté, és a büntetőeljárás fontos szereplőjévé. Gyakori, hogy a hatóság még a gyanúsítást megelőzően tanúként hallgatja ki azt a személyt, akit később meggyanúsít. Nyilvánvaló, hogy a büntetőeljárásban a tanú jogai jóval korlátozottabbak, mint a terhelt jogai, így sok esetben taktikai lépés a nyomozó hatóság részéről az adott személy tanúkénti kihallgatása, és csak később történő meggyanúsítása. Fontos azonban hangsúlyoznunk, hogy az ártatlanság vélelmének és a fegyverek egyenlőségét kimondó eljárásjogi alapelvnek a sérelme állhat fenn akkor, ha a nyomozó hatóság pusztán azért hallgatja ki tanúként a tanúvallomást követően azonnal meggyanúsítandó személyt, hogy még a terhelti jogoktól mentesen tudjon tőle terheli bizonyítékokat kicsikarni.
Az állam büntetőhatalmának kifejeződése is egyben az officialitás. Már a társadalmi szerződések elmélete alapján megjelent az a felfogás, mely szerint a bűncselekmények üldözésének állami monopóliummá válása lényegében szolgáltatásként fogható fel az állam részéről; olyan szolgáltatásként, mellyel az állam polgárai irányába tartozik. Azzal, hogy a magánbosszú kikerült a modern büntetőjog látóköréből, az államnak nem csupán biztosítania kell a bűncselekmények üldözésére, felderítésére és megelőzésére hivatott intézményrendszert, de minden büntető törvénybe ütköző cselekmény gyanúja esetén kötelessége is az eljárást megindítani, azt lefolytatni. Az officialitás elvéből következően főszabály szerint nem függ sem a sértett, sem más - különösen nem a büntetőeljárásban közreműködő szervek - akaratától egy büntetőeljárás megindítása. Bár az opportunitás eseteiben az ügyész szűk körben dönthet a bűncselekmény üldözéséről, és a magánindítvány vagy kívánat szintén leronthatja az officialitás elvének érvényesülését, azonban a főszabály a fenti esetkörökbe nem tartozó cselekményeknél mégis az, hogy a bűncselekmények ne maradjanak felderítetlenül. Pótmagánvádas eljárásban a bíróságnak elsődlegesen abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a bírósági eljárás lefolytatásának alaki (eljárásjogi) feltételei fennállnak-e; csak ennek igenlő megválaszolása után, eljárásjogi akadályok hiányában kerülhet sor a büntetőjogi felelősség anyagi jogi megalapozottságának vizsgálatára és a büntetőjogi felelősség tekintetében anyagi jogerőhatással bíró, érdemi határozat meghozatalára (BH2008. 327).
Általános nyomozati jogköre a rendőrségnek van, azonban a Be. 36. § (2) bekezdése által felsorolt bűncselekmény kategóriáknál a nyomozást a Nemzeti Adó-és Vámhivatal, a Be. 36. § (4) bekezdésében szabályozott esetekben a hajó vagy légijármű parancsnoka, míg a Be. 29. §-ában meghatározott körben az ügyészség folytatja le. A nyomozó hatóság feladata a cselekmény felderítése, bizonyítékok összegyűjtése, melyek birtokában az ügyész dönthet arról, hogy vádat emel-e. A vádemelést követően a bíróság számára szintén kötelezettség a vádról való döntés. Az officialitás azonban a bíróság esetében tartalmi kötöttséget, vádhoz kötöttséget nem abszolút jelleggel von maga után. A bíróság az igazságszolgáltatás részeként köteles az eljárást addig folytatni, amíg megalapozottan nem tud dönteni a vádlott bűnösségének kérdésében. Az ügyész és a védelem indítványaihoz, nyilatkozataihoz nincs kötve, így a jogi minősítés és a büntetés kérdésében is szabadon dönthet. Napjaink divatos mérőszáma a bíróságok hatékonyságának vizsgálata során az úgynevezett váderedményességi mutató vizsgálata. A váderedményességi mutató azt tükrözi, hogy az ügyész által emelt vádat - a benne foglalt jogi minősítés és a büntetés tekintetében - mennyiben találja megállapíthatónak a bíróság, azaz mennyiben fogadja el az ügyész minősítését és büntetésre tett javaslatát. Természetesen nem állítjuk, hogy a magas váderedményességi mutató azt jelentené, hogy a bíróság feladná szabad mérlegelési jogát és a tényállás felderítésére vonatkozó kötelezettségének nem tesz maradéktalanul eleget. Azt azonban fontos hangsúlyozni, hogy a bíróság bár a vádban megjelölt cselekményről dönt, a vád megállapításai nem kötik.
Az officialitás elvét lerontó opportunitás elve a büntetőeljárás hatékonyságát növelő intézmény, és azzal a céllal került megalkotásra, hogy bizonyos esetekben egyszerűsítse és gyorsítsa az eljárást. Az opportunitás alapján az ügyész a törvényben meghatározott esetekben mellőzheti a bűncselekmény üldözését, illetve a vádemelést olyankor is, amikor egyébként a büntetőeljárási akadályok egyike sem áll fenn. A törvényben megtalálható, opportunitás körébe értett esetkörök a következők:
- a feljelentés elutasítása a hatósággal együttműködő személlyel, valamint a fedett nyomozóval szemben (Be. 175. § (1)-(2) bek.),
- a nyomozás megszüntetése a hatósággal együttműködő gyanúsítottal és a fedett nyomozóval szemben (Be. 192. §),
- a nyomozás részbeni mellőzése (Be. 187. §),
- a vádemelés részbeni mellőzése (Be. 220. §),
- a vádemelés elhalasztása (Be. 229. §, 459. §),
- az ügyész lemondása a tárgyalásról (Be. 535. § (1) bek.).

A 6. § (3) bekezdése határozza meg a büntetőeljárási akadályokat, mely esetben a feljelentést el kell utasítani, a megindult eljárást meg kell szüntetni vagy éppen felmentő ítéletet kell hozni. Az itt felsorolt okokkal kapcsolatban azonban ki kell emelnünk, hogy az eljárás előrehaladtával a büntetőeljárási akadályokra alapított határozatok alakja és kötőereje is jelentősen szigorodik. Míg a nyomozati szakaszban a feljelentés elutasítása és a nyomozás megszüntetése nem akadálya az eljárás folytatásának, a bírósági szakaszban az akadály megállapítása már olyan kötőerővel bír, mely legfeljebb csak a rendkívüli perorvoslatok útján változtatható meg.
Amennyiben a bíróság a vád tárgyává tett és a bűncselekmény egységébe tartozó cselekményt jogerősen elbírálta, határozata e bűncselekmény tekintetében res iudicata-t eredményez. A Be. 6. § (3) bekezdésének d) pontjára figyelemmel nincs helye újabb vádemelésnek olyan részcselekmény miatt, amely a már elbírált bűncselekmény egységébe tartozik, de nem képezte a jogerős határozatban megállapított tényállás részét. Ebben az esetben a Be. 408. § (1) bekezdésének a/2. pontja alapján perújításnak lehet helye. Egységes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy a természetes és a törvényi egység, mint egy rendbeli bűncselekmény különböző részcselekményeit egy eljárásban kell elbírálni. Ha erre bármely okból nem kerül sor, az utóbb ismertté vált részcselekmények önálló elbírálását - miként arra a Legfelsőbb Bíróság a Bfv.II.462/2007/5. számú határozatában rámutatott - a res iudicata kizárja, ezért ilyen esetben vádirat benyújtására nincs törvényes lehetőség. A jogerőhatás feloldásához vezető perújítási eljárás kezdeményezésére a perújítási indítvány szolgál, melyet a perújítás megengedhetősége kérdésében döntésre jogosult törvényszék vagy ítélőtábla területén működő ügyész nyújthat be. Amennyiben tehát az utóbb felderített részcselekmény miatt vádemelésre kerül sor, a vádirat nem tekinthető közvetlenül perújítási indítványnak, ezért azt a bíróságnak - amint arra a Legfelsőbb Bíróság a Bkf.III.131/2005/2. számú végzésében utalt - meg kell küldenie a perújítás megengedhetősége kérdésében döntésre jogosult bíróság területén működő ügyésznek. A Be. XVII. Fejezetében szabályozott perújítás jogintézménye annak az érdeknek az érvényesítését szolgálja, hogy a bíróság által már jogerősen elbírált cselekmény miatt kiszabott (alkalmazott) jogkövetkezmények szempontjából releváns új tények és/vagy bizonyítékok utólagos értékelésének a lehetőségét biztosítsa (6/2009. Büntető jogegységi határozat).
Ugyanazon cselekmény szabálysértési hatóság által szabálysértésként történő elbírálása nem jelenti e cselekmény miatti későbbi bírósági büntetőjogi felelősségre vonás akadályát. Ilyen esetben szabálysértési eljárásban lefolytatandó perújításnak van helye (BH2011. 304).
A 2013. évi CLXXXVI. törvény 2014. január 1-ei hatállyal egészítette ki a Be.-t az officialitás elvéből következő joghatósági szabállyal. Bár nyilvánvaló és a magyar jogrendszer belső logikájából korábban is következő alaptétel, hogy a hatóságok nem indítják meg, illetve nem folytatják le a büntetőeljárást, ha a magyar hatóságok joghatóságának hiánya megállapítható, 2014. január 1. előtt ennek a szabálynak nem volt törvényben rögzített jogcíme. A joghatóság hiánya egyértelmű akadálya az eljárás lefolytatásának.

Az ártatlanság vélelme

7. § Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg a bűnösségét a bíróság jogerős határozatában nem állapította meg.

Az ártatlanság vélelme a büntetőeljárásban a terhelti jogok alapvető biztosítéka. Lényegében a terheltet és a védőt megillető jogosítványok döntő része erre az alapelvre vezethető vissza, melyet az Alaptörvény XXVIII. Cikk (2) bekezdése így határoz meg: Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg. Az ártatlanság vélelmének alapelvét egy olyan megdönthető vélelemnek foghatjuk fel, aminek megdöntésére csak az igazságszolgáltatás rendszerében, a független és pártatlan módon ítélkező bíróság tisztességes és a törvényi rendelkezéseknek mindenben megfelelő eljárásában van lehetőség megdönteni. A vélelem megdöntéséhez azonban közvetett bizonyítékok, a hipotetikus okozatosság és más távoli tények nem elegendők, teljes bizonyossággal kell a bűnösség megállapításának indokairól a bíróságnak számot adnia. Tekintettel arra, hogy a bírósági határozatok közül is csak a jogerős bírósági határozat eredményezheti a vélelem megdöntését, mindaddig, amíg a bíróság határozata jogerőre nem emelkedik, a terhelt eljárásjogi helyzete változatlan kell, hogy maradjon.
A bíróságnak a bűnösség kimondásáról ítéletében kell határoznia abban az esetben, ha a vádlott által elkövetett cselekményt a büntető törvény bűncselekménynek minősít, és a vádlott büntethető, azaz nem állnak fenn büntethetőséget kizáró okok. Ha a bíróság a bűnösséget megállapító ítéletet hoz, akkor vagy büntetést szab ki, vagy próbára bocsátja az elkövetőt, vagy megrovást alkalmaz, vagy a büntetés kiszabását mellőzi.
A bizonyítási teher kapcsán már volt arról szó, hogy az ártatlanság vélelmének megdöntésére, az ebben való közre- és együttműködésre a terhelt nem kötelezhető. Az ártatlanság vélelmét a büntetőeljárásban eljáró hatóságoknak kell megdönteniük. A terhelt ennek megfelelően saját ártatlanságának bizonyítására nem kötelezhető. A terhelt azonban a védelemhez való jogból következően jogosult arra, hogy tevékenyen részt vegyen az ártatlanság vélelmének fenntartásában, azaz saját ártatlansága bizonyításában. Az officialitás elvének egyik vetülete szerint pedig a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok nem csupán a tényálláshoz tartozó és a vádat, a terhelt bűnösségét bizonyító tényeket, hanem a mentő és enyhítő körülményeket is kötelesek feltárni.

Az önvádra kötelezés tilalma

8. § Senki sem kötelezhető arra, hogy önmagát terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltasson.

Az ártatlanság vélelméhez szorosan kapcsolódó alapelv az önvádra kötelezés tilalma. Ennek értelmében senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára nézve terhelő vallomást tegyen, valamint önmaga ellen bizonyítékot szolgáltasson. Az ártatlanság vélelméhez képest azonban sokkal szélesebb alanyi kör számára igénybe vehető alapelv az önvádra kötelezés tilalma. Míg az ártatlanság vélelem egy büntetőeljárásban természetszerűleg csak a terheltre vonatkozhat, addig az önvádra kötelezés tilalma az eljárás egyéb résztvevőire nézve is érvényes alapelv. Nem pusztán a terhelt az, aki a vallomástétel megtagadásával, a bizonyítékok, tények felderítésében való közreműködés megtagadásával élhet, de például a tanú vonatkozásában is igaz, hogy a vallomástételt megtagadhatja, ha magát vagy közeli hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.
Az önvádra kötelezés tilalma olyan jogosultsága a terheltnek és a tanúnak, melyre a büntetőeljárásban résztvevő hatóságok kötelesek az érintett figyelmét felhívni. Ennek megfelelően a terheltet kötelesek felhívni arra, hogy nem kötelessége vallomást tenni. A terhelt esetében azonban ez a jogosítvány sokkal szélesebb körű, mint a tanú esetében. Míg a terhelt a vallomástétel megtagadásával nem csupán saját bűnösségének megállapítását nehezítheti meg, de akár a mentő, enyhítő körülmények elhallgatása mellett is dönthet, sőt igazmondási kötelezettség sem terheli, amennyiben úgy dönt, hogy vallomást tesz, addig a tanú csupán akkor zárkózhat el a vallomástétel alól, ha magát bűncselekmény elkövetésével vádolná. Igazmondási kötelezettség azonban már terheli a tanút, és mivel az eljárás fókuszában nem ő, hanem a terhelt áll, nem adhat elő olyan tényeket, melyek nem felelnek meg a valóságnak még akkor sem, ha ezt annak érdekében teszi, hogy magára nézve ne kelljen terhelő bizonyítékokat szolgáltatni, melyek esetleges alapját képezhetik egy ellene indítandó büntetőeljárásnak.
Az önvádra kötelezés tilalma a vallomástétel kikényszerítésére is kiterjed. Ez a tilalom azonban a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat házkutatással, motozással a hatóság általi megszerezhetőségére nem terjed ki. A bizonyítási cselekmény érdekében a terhelttel szemben pedig adott esetben testi kényszer is alkalmazható (Be. 163. §), a Be. 106. § (3) bekezdése alapján vele szemben elővezetésnek és kényszer alkalmazásának van helye.

Az anyanyelv használata

9. § (1) A büntetőeljárás nyelve a magyar. A magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány.

(2) A büntetőeljárásban mind szóban, mind írásban mindenki az anyanyelvét, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét vagy - ha a magyar nyelvet nem ismeri - az általa ismertként megjelölt más nyelvet használhatja.

(3) Annak a határozatnak és más hivatalos iratnak a lefordításáról, amelyet e törvény szerint kézbesíteni kell, az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság gondoskodik, amelyik a határozatot meghozta, illetőleg a hivatalos iratot kibocsátotta.

(4) Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a kézbesítendő iratot nem kell lefordítani, ha erről az érintett kifejezetten lemond.

ÍH 2017. 7. Fordítási díj megállapítása
ÍH 2016. 53. A tolmácsdíj megállapítása
ÍH 2012. 108. Anyanyelv használata
ÍH 2012. 8. Tolmács figyelmeztetése - relatív eljárási szabálysértés - anyanyelv használatának a joga - vesztegetés
Magyarországon az 1999. évi XL. törvény hirdette ki a Strasbourgban 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját. A Karta 9. Cikke kimondja, hogy Az olyan igazságszolgáltatási kerületekben, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedések megtételét indokolja, a Felek e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és azzal a feltétellel, hogy a jelen bekezdés által nyújtott lehetőségek kihasználását nem minősíti a bíró az igazságszolgáltatás rendes ügymenetét akadályozónak, vállalják, hogy büntetőeljárásokban:
- biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási hatóságok az egyik Fél kérelmére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák és/vagy
- garantálják a vádlott jogát, hogy saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja és/vagy
- biztosítják, hogy az indítványok, az írásos és szóbeli bizonyítékok ne minősülhessenek pusztán azon az alapon elfogadhatatlanoknak, hogy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek, és/vagy
- az igazságszolgáltatási eljáráshoz kapcsolódó okmányokat kérelemre a regionális vagy kisebbségi nyelveken is kiállítják, ha szükséges, tolmácsok és fordítások igénybevételével úgy, hogy az ne jelentsen az érdekelteknek külön költséget.
Magyarország a Karta ratifikálása során kötelezettséget vállalt arra, hogy a horvát, német, román, szerb, szlovák és szlovén nyelv vonatkozásában biztosítja fenti jogok közül az utolsó hármat. Ez azt jelenti, hogy a vádlott a saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használhatja, az eljárásban résztvevő személyek által benyújtott, regionális vagy kisebbségi nyelven készült iratokat a hatóság figyelembe veszi, az eljárás során keletkezett iratokat pedig kérelemre ilyen nyelven is ingyenesen kiállítja.

Bár a büntetőeljárás nyelve a Be. értelmében a magyar, senkit nem érhet hátrány a magyar nyelv nem tudása miatt. Az anyanyelv használatának a jogát minden olyan személy számára biztosítja a törvény, akinek az anyanyelve nem magyar. Nincs tehát jelentősége annak, hogy az illető - aki egyébként nem anyanyelvű magyar - ismeri-e a magyar nyelvet, vagy sem. Az anyanyelv használatához való jogáról tájékoztatni kell a nem magyar anyanyelvű személyt. Az anyanyelv használatának jogához szorosan kapcsolódik, hogy ha az eljárás szereplője saját anyanyelvének használata mellett dönt, akkor joga van tolmácsot kérni még akkor is, ha az adott eljárási cselekménynél közreműködő hatóság tagja képes lenne a tolmácsolásra. Nyilvánvaló, hogy az alapvetően ellenérdekű hatóság nem láthatja el a tolmácsolási teendőket. Természetesen a hatóság tagja kapcsolatba léphez az érintett személlyel, de a hivatalos eljárási cselekményeknél már nem láthatja el a tolmácsi feladatokat. Az anyanyelv használatának joga írásban és szóban egyaránt megilleti az eljárás szereplőit, így az eljárás során keletkező határozatokat, iratokat saját anyanyelvükön is megismerhetik. A 80/2010. BK vélemény alapján az ügyész előlegezi az általa benyújtott felülvizsgálati indítvány költségeit. A bírósági eljárásban is az ügyész feladata, hogy az általa kibocsátott hivatalos iratokat, amelyeket a Be. szerint az eljárás más résztvevőjének kézbesíteni kell, lefordítva küldje meg a bíróságnak. A vádemelést követően az ügyészség indítványát tartalmazó átiratnak a terhelt anyanyelvére lefordításával járó költségét - függetlenül attól, hogy a lefordításról az ügyész volt köteles gondoskodni - az ügyben eljáró bíróság állapítja meg és előlegezi. (BH2005. 8.) A fordításhoz való jogáról le is mondhat az érintett. A lemondást nem lehet általános jelleggel és végleges lemondásként értelmezni; az mindig csak az adott irat vonatkozásában áll fenn.

Az 1/2007. BK vélemény értelmében a Be. 9. §-ának (4) bekezdése szerinti kifejezett lemondás az érintett joga, mellyel felhívásra és anélkül egyaránt élhet. Célszerű, ha az eljáró hatóság az érintettet e jogáról - a fordítás szükségességének felmerülésével egyidejűleg - tájékoztatja, illetve nyilatkoztatja. Az érintett e jogával bármikor élhet, arról való lemondása nem végérvényes. A nem magyar anyanyelvű terhelt részére történt tolmácsolás (fordítás) díját megállapító határozat az ilyen terheltre - a Be. 339. §-a (2) bekezdése értelmében - kötelezettséget nem ró, illetve jövőbeni kötelezettséget nem alapoz meg, ehhez képest ránézve rendelkezést nem tartalmaz. Az ilyen határozat címzettje egyfelől a fordítást végző, mint a díjra jogosult, másfelől pedig az állam, mint a költség (jövőbeni) viselésére kötelezett. Ehhez képest a Be. 195. §-a (1), 228. §-a (1) bekezdésének, s a 324. § (1) bekezdése a) pontjának összevetéséből az következik, hogy az ilyen határozat ellen a terhelt (és védője) nem fellebbezhet; részükre azt - a Be. 262. §-ának (1) bekezdése értelmében - közölni sem kell. A szakértő és a tolmács, illetve a fordító, valamint (általános szabályként) az ügyész - értelemszerűen - jogosult fellebbezésre.

A magyar anyanyelvű terheltet nem illeti meg az anyanyelv használatának joga alapján az a jogosultság, hogy részére a büntetőeljárás iratait más nyelvre lefordítsák. A nem magyar anyanyelvű terheltnek írásban szükséges lefordítani a büntetőügy lényeges iratait, így a szabadságelvonásról szóló határozatot, a vádiratot és minden ügydöntő határozatot. A nem magyar anyanyelvű terheltet a védőjével való kommunikáció alatt - amely az eljárás során lefolytatott bármely kihallgatással vagy meghallgatással áll kapcsolatban, vagy a fellebbezés vagy más eljárási kérelmek benyújtásához kapcsolódik - a védői, terhelti, a védekezéshez szükséges megbeszélés érdekében igénybe vett tolmács-költség nem a terheltet, hanem a nemzeti államot terheli. (EBD2013. B.1)

Nem elegendő a nem magyar anyanyelvű terheltet arról nyilatkoztatni, hogy érti-e a magyar nyelvet, különösen, ha eziránt az eljárás adatai kétséget támasztanak, hanem kifejezetten arról kell nyilatkoztatni, hogy kívánja-e az eljárás során az anyanyelvét használni. Ennek elmulasztása nem relatív, hanem abszolút eljárási szabálysértés, ha ennek következtében nem kerül sor a tárgyaláson tolmács közreműködésére, mert a tárgyalást így olyan személy távollétében tartották meg, akinek részvétele a törvény értelmében kötelező. A Be. az anyanyelv használatának jogát minden feltétel nélkül biztosítják, a hatóságoknak e körben mérlegelési lehetőségük nincs. Az perbeli ügyben másodfokon eljárt törvényszék a terhelt és védője elsőfokú ítélet ellen bejelentett fellebbezése elbírálása kapcsán már vizsgálta, hogy a terheltet érte-e sérelem a büntetőeljárásban anyanyelv használati joga kapcsán. Nem tulajdonított azonban kellő jelentőséget a másodfokú határozatban idézett, a nyomozati iratokban található levélnek, melynek szó szerinti szövege a következő volt: Tisztelt Rendőrség: A multkor nekem telefon rendörség és ezt mondani nekem, ügy lezárni akar, és én nem érteni pontosan magyar. Kérem irni nekem levelet, mit szeretni, én ügy csinálni és lakasomnak küldeni lét szives mert ügyvéd nekem külföldie lenni és nekem ügyvéd kell csak. A terhelt kézírásában készült levél a nyomozás záró fázisában íródott, szóhasználata és különösen azon kitétele, hogy ...én nem érteni pontosan magyar a terhelt kellő nyelvismeretét legalábbis megkérdőjelezi. E levél ismeretében a törvényszék szóhasználata szerint az elsőfokú bíróság nem kellő körültekintéssel járt el, amikor is a vádlottat a bírósági kihallgatásának kezdetén csak arról kérdezte meg, hogy érti-e a magyar nyelvet és nem nyilatkoztatta egyértelműen arról, hogy a bírósági tárgyaláson kívánja-e anyanyelvét használni. A Kúria álláspontja szerint azonban a kellő kioktatás hiánya nem a kellő körültekintés hiányát és abból fakadó relatív eljárási szabálysértést, hanem az elsőfokú bíróság részéről olyan eljárási szabálysértést jelent, amely mellett nem hárítható el az a védői felülvizsgálati hivatkozás, mely szerint a terhelt anyanyelv használati joga az elsőfokú eljárásban nem volt biztosított. Miként azt a Kúria a BH2013. 208. számon közzétett eseti döntésében is leszögezte, a Be. 114. § (1) bekezdésének a tolmács igénybevételével kapcsolatos kell kitétele a tolmács kirendelésének kötelező volták eredményezi, aminek eredményeként a tolmácsnak kötelezően részt kell vennie és közre kell működnie egyebek mellett a tárgyaláson, és ebből fakadóan igénybevétele az eljárás érvényességének, végső soron pedig az ügydöntő határozat érvényességének feltétele. Az eseti döntésben a Kúria rámutatott arra is, hogy a kirendelt tolmács távolléte azt jelenti, hogy a tárgyalást olyan személy távollétében tartják meg, akinek részvétele a törvény értelmében kötelező. A kifejtettekből következően a Kúria álláspontja szerint az elsőfokú eljárásban e körben nem a törvényszék által megjelölt körbe tartozó ún. relatív eljárási szabálysértés, hanem a Kúria által megjelölt ún. abszolút eljárási szabálysértés történt, amely kötelezően - és a további felülvizsgálati hivatkozások taglalása nélkül - a jogerős határozat hatályon kívül helyezéséhez kellett vezessen. A Kúria ezért az ügyben született első- és másodfokú jogerős határozatot hatályon kívül helyezte, és az ügyben első fokon eljárt kerületi bíróságot új elsőfokú eljárás folytatására utasította. (BH2014. 203.)

A büntetőjogi felelősség önálló elbírálása

10. § Abban a kérdésben, hogy a terhelt követett-e el és milyen bűncselekményt, a bíróságot, az ügyészt, a nyomozó hatóságot nem köti a más eljárásban, így különösen a polgári eljárásban, a szabálysértési vagy a fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg az abban megállapított tényállás.

A büntetőjogi felelősség kérdésében csak a bíróság jogosult dönteni, kizárólag a Be.-ben szabályozott büntetőeljárás keretei között. A büntetőjogi felelősség önálló elbírálása azt jelenti, hogy még ha ugyanabból a ténybeli alapból, ugyanazon személlyel szemben más - jellemzően polgári peres eljárás vagy közigazgatási eljárás - is folyamatban volt, az ott hozott határozatok, illetve okfejtések nem kötik a büntetőbíróságot. Ennek alapját a büntetőjogi felelősség sajátos jellege adja. Bár számos esetben előfordul, hogy a bűncselekménynek minősülő cselekmény egyben alapot ad kártérítési per vagy személyiségvédelmi per indítására is, ahol a felelősség kérdése szintén kulcsfontosságú, a büntetőjogi felelősség vétkességi alapú természete merőben más megközelítést és értékelést kíván meg, mint a polgári jog elsősorban felróhatóságon alapuló felelősségi rendje. Míg a vétkesség egy tőle elvárhatóságot, az egyén szubjektumát központi tényezővé emelő felelősségi rendet alapít, addig a polgári jogban egy idealizált és némiképpen objektivizált, a konkrét károkozótól elvonatkoztatott magatartási mércéhez való viszonyítás történik. A büntetőjogi felelősség elbírálásának önállósága azonban nem jelenti, hogy a polgári per, fegyelmi eljárás, szabálysértési eljárás során feltárt bizonyítékok ne lennének felhasználhatók a büntetőeljárásban is. A felelősség elbírálása során a törvény nem kötelezi a hatóságokat arra, hogy a már más eljárás folytán rendelkezésre álló bizonyítékokat újra beszerezzék. Éppen ezért van lehetőség akár arra is, hogy a folyamatban lévő más eljárás (pl. adóigazgatási eljárás) eredményét bevárja a büntetőeljárás, és ilyenkor például az ügyész felfüggessze a nyomozást. A Be. 10. §-ában rögzített önálló elbírálás a felelősséggel kapcsolatos jogi kérdésekre vonatozik elsősorban.
A büntetőjogi felelősség önálló elbírálásának elve alól kivételt képez, ha a szabálysértést szabálysértési határozattal bíróság állapította meg. Ebben az esetben csak a szabálysértési perújítási eljárás lefolytatása és ennek eredményeként a szabálysértési határozat hatályon kívül helyezése után indulhat büntetőeljárás. Ha a szabálysértést büntetőeljárásban bírálták el, a Be. 337. § (1) bekezdése alapján, a bíróság a büntetőügyben hozott ügydöntő határozatához az általános szabályok szerint fűződik a többszöri eljárás tilalma.

A törvény hatálya

11. § (1) A büntetőeljárást a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény szerint kell lefolytatni.
(2) A magyar büntető joghatóság alá tartozó ügyekben [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 3. § (1) és (2) bekezdés] az eljárást e törvény szerint kell lefolytatni.

ÍH 2017. 47. Költségviselésre kötelezés pótmagánvádas ügyben
A büntetőeljárási törvény időbeli hatálya eltér a Btk. időbeli hatályától. Felülírhatatlan, eltérést nem engedő szabály, hogy a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő büntetőeljárási törvényt kell alkalmazni. A Btk. ezzel szemben ismeri a terheltre nézve kedvezőbb szabály visszaható hatályát. A Be.-ben ilyen kedvezménnyel nem találkozunk, így minden esetben az elbírálás idején hatályban lévő szabályok alkalmazását írja elő a Be. követelményként a hatóságok és a bíróság számára. Az elbírálás időpontjával kapcsolatban fontos hangsúlyoznunk azonban, hogy nem az ügydöntő határozat meghozatalát érhetjük ezalatt kizárólagosan. Mivel a Be. 2003. július 1-jén lépett hatályba, a 605. § rendelkezéseinek megfelelően az új törvény szabályait a folyamatban lévő eljárásokra is alkalmazni rendelte a jogalkotó. Természetes kivétel azonban, hogy a törvény hatályba lépése előtt a korábbi jogszabály hatálya alatt végzett eljárási cselekmény akkor is érvényes, ha azt az új Be. másként szabályozza.
A Be. személyi és területi hatálya - szemben az időbeli hatállyal - azonban már a Büntető Törvénykönyv szabályaival megegyező. A Btk. 3. § szerint a magyar törvényt kell alkalmazni (területi hatály)
- a belföldön elkövetett bűncselekményre,
- a Magyarország területén kívül tartózkodó magyar felségjelű úszólétesítményen vagy magyar felségjelű légi járművön elkövetett bűncselekményre,
- a magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény.
A személyi hatály tekintetében a magyar törvényt kell alkalmazni
- a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekményre is, ha az
- a magyar törvény szerint bűncselekmény, és az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő,
- állam elleni bűncselekmény, - a szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedést kivéve - tekintet nélkül arra, hogy az az elkövetés helyének törvénye szerint büntetendő-e,
- a Btk. XIII. vagy a XIV. Fejezetben meghatározott bűncselekmény, vagy egyéb olyan bűncselekmény, amelynek üldözését törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés írja elő,
- a magyar állampolgár, a magyar jog alapján létrejött jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező egyéb jogalany sérelmére nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre is, amely a magyar törvény szerint büntetendő.
Az 1998. évi XIX. törvény hatályára vonatkozó rendelkezés helyes értelmezése szerint azt a kérdést, hogy egy eljárási cselekmény törvénysértő-e, a cselekmény foganatosításakor hatályos eljárási rendelkezések szerint kell megítélni (EBH2008. 1757).

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság eljárási cselekményeinek törvényességét az elsőfokú eljárás idején hatályos 1973. évi I. törvény rendelkezései alapján bírálja el. Ha az elsőfokú bíróság eljárása során megsértette a 1973. évi I. törvény szabályait, a másodfokú bíróság az ítélet megváltoztatásának kérdésében az időközben hatályba lépett 1998. évi XIX. törvény rendelkezéseit alkalmazva hoz döntést. Az 1998. évi XIX. törvény hatálybalépését követően büntetőeljárásban a polgári jogi igény elutasítására csak akkor kerülhet sor, ha annak a Ptk. 318. §-ának (1) bekezdésében, illetve a Ptk. 334. §-ának (1) bekezdésében írt (polgári) anyagi jogi feltételei nem állnak fenn. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a polgári jogi igényt érdemben elbíráló - annak helyt adó, illetve azt elutasító - rendelkezés minden esetben ún. ítélt dolgot teremt, és a polgári perben történő ismételt előterjesztése a keresetlevélnek idézés kibocsátása nélküli elutasítását vonja maga után (BH2004. 178).

Ha a megyei bíróság, mint másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak az 1998. évi XIX. törvény hatálybalépése előtt hozott határozatát hatályon kívül helyezi, a megismételt eljárást az 1998. évi XIX. törvény szerint hatáskörrel rendelkező illetékes bíróság folytatja le (BH2005. 201).

Az ügy másodfokú elintézéséből nincs kizárva az a bíró, aki az ügyben 2003. július hó 1-jét megelőzően, az 1973. évi I. tv. rendelkezései szerint a terhelt előzetes letartóztatásának tárgyában döntött - Az új büntetőeljárási törvénynek a nyomozási bíróra vonatkozó hatályos szabályozását ugyanis nem lehet a hatálybalépése előtti időben lefolytatott eljárásokra alkalmazni. A törvénynek visszaható hatálya nincs, és az átmeneti rendelkezések szerint az új (hatályos) törvény hatálybalépésekor folyamatban levő büntetőeljárásban az ezt megelőzően a korábbi jogszabály szerint végzett eljárási cselekmény akkor is érvényes, ha ezt az új törvény már eltérően szabályozza (BH2004. 455).

A büntetőtörvény időbeli hatályát szabályozó rendelkezés a bűncselekmény elbírálására vonatkozik. A bűncselekmény elbírálásától elkülönülő, független kérdés, hogy az elbírálás eredményeként kiszabott büntetésbe, annak végrehajtása során a büntetőeljárás folyamán alkalmazott mely kényszerintézkedés időtartama és miként számítható be.A bűncselekmény elkövetése idején hatályos büntetőtörvény szerint történő elbírálás esetén helye van a házi őrizet beszámításának akkor is, ha ezt csak az elbírálás idején hatályos büntetőtörvény teszi lehetővé. A kényszerintézkedések beszámítása vagy annak elmulasztása pedig még annak törvénysértő volta esetén sem érinti a büntetés törvényességét, mert ez a kérdés nem a büntetés kiszabása, hanem annak végrehajtása körébe tartozik, ily módon felülvizsgálat elrendelésének alapjául sem szolgálhat. A perbeli esetben a Btk. a terhelt terhére megállapított bűncselekmények elkövetésekor még nem rendelkezett a házi őrizet beszámításáról, mivel még nem is létezett a házi őrizet jogintézménye. Amikor azonban a Be. lehetővé tette kényszerintézkedésként a házi őrizet elrendelését, a Btk. egyidejűleg, azaz 2003. július 1. napjával kezdődő hatállyal - ennek anyagi jogi vonzataként - rendelkezett a házi őrizetben töltött idő beszámításáról. Ebből következően mindazon ügyekben, amelyekben a terhelt házi őrizetét elrendelték, elbíráláskor szükségképpen irányadó volt a Btk. módosított - a házi őrizet beszámításáról rendelkező - szabálya is. A büntetőtörvény időbeli hatályát szabályozó rendelkezés a bűncselekmény elbírálására vonatkozóan rendezi azt, hogy mikor kell az új büntetőtörvényt visszaható hatállyal alkalmazni. A bűncselekmény elbírálásától elkülönülő kérdés, hogy az elbírálás eredményeként kiszabott büntetésbe annak végrehajtása során a büntetőeljárás folyamatában alkalmazott mely kényszerintézkedés időtartama és miként számítható be. A házi őrizet beszámítására vonatkozó rendelkezés alkalmazása tehát nem jelenti azt, hogy a cselekményt a bíróság a következetes bírói gyakorlattal ellentétes módon az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályos anyagi jogi rendelkezések vegyített alkalmazásával bírálja el. Ebből következően a bűncselekmény érdemi elbírálásától függetlenül kell a bíróságnak arról döntenie, hogy helye van-e az előzetes fogvatartásban és házi őrizetben töltött idő beszámításának a kiszabott büntetésbe, és ha igen, milyen módon. Ennél a döntésnél a kényszerintézkedés - jelen esetben a házi őrizet - jogintézményének bevezetését követően irányadó - az elbíráláskor már hatályos - anyagi jogi szabályokat kell megfelelően alkalmaznia. (EBH2013. B.5.)

II. Fejezet

A BÍRÓSÁG

A bíróság feladata

12. § (1) A bíróság feladata az igazságszolgáltatás.

(2) Bíróság dönt - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - a szabadságelvonással, illetve szabadságkorlátozással járó kényszerintézkedésekről.

(3) A bíróság az e törvényben meghatározott más feladatokat is ellát.

(4) A vádirat benyújtása előtt a bíróság feladatait - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - a nyomozási bíró látja el.

ÍH 2010. 12. A nyomozási bíró eljárása

A büntetőeljárásban eljáró hatóságok közül kiemelkedően fontos szerepet szán a Be. a bíróságoknak. Ahogyan arról korábban már szó volt, egy személy bűnösségének kérdésében kizárólag a bíróságnak van joga dönteni, és mindaddig senki nem tekinthető bűnösnek, amíg jogerős bírósági határozat a bűnösségét meg nem állapította. A bíróságok feladata az igazságszolgáltatás, és a bíróságok szervezetére és igazgatására vonatkozó szabályokat tartalmazó 2011. évi CLXI. törvény értelmében Magyarországon az igazságszolgáltatást a következő bíróságok látják el: Kúria, ítélőtáblák, törvényszékek, járásbíróságok, valamint a közigazgatási és munkaügyi bíróságok. Ez a szervezetrendszer az, amely az igazságszolgáltatási feladatokat a pártatlanság és függetlenség elvének megfelelően a törvényi keretek között ellátja. Tekintettel arra, hogy a polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányának 9. Cikk 1. pontja és az Alaptörvény IV. cikk (1) és (2) bekezdései rögzítik, hogy mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyes biztonsághoz, senkit sem lehet másként, mint a törvényben meghatározott okból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani, a törvényben meghatározott fair eljárás kereteinek biztosítása érdekében a büntetőügyekben is az ítélkezés a kontroll, felügyeleti szerv nélküli bíróságok feladata. A bíróságra hárul a központi szerep a büntetőeljárásban, hiszen a nyomozás eredményeit felhasználva, a vád alapján indul meg az eljárás bírósági szakasza, amikor a vádlott bűnösségéről való döntés a központi kérdés. A bíróság szerepe azonban már a bírósági szakaszt megelőzően is megmutatkozik. Szintén garanciális szabálya az eljárási törvénynek, hogy olyan kényszerintézkedést, amely szabadságelvonással vagy szabadságkorlátozással jár, kizárólag a bíróság rendelhet el. Így akár a nyomozati szakban alkalmazott, szabadságelvonással vagy szabadságkorlátozással járó kényszerintézkedések esetében is kötelező a bíróság elé terjeszteni a kényszerintézkedés alkalmazására vonatkozó indítványt, és arról végső soron a bíróság dönthet. Nyilvánvaló, hogy a nyomozó hatóságok és az ügyész mind olyan szervezeti keretek között működő hatóságok, melyek egy hierarchikus, irányítási jogviszonyként jellemezhető rendszerben végzik tevékenységüket, így felettes szervektől, felügyeleti szervektől, adott esetben a Kormánytól függő viszonyban tevékenykednek. Éppen ezért garancia, hogy a terhelt személyes szabadságát érintő lényeges kényszerintézkedések elrendelésére csak a bíróságok döntése alapján kerülhet sor. Szabadságelvonással járó kényszerintézkedésnek minősülnek a következők:
- őrizetbe vétel (Be. 126. §)
- előzetes letartóztatás (Be. 129. §)
- ideiglenes kényszergyógykezelés (Be. 140. §)
A személyi szabadságot pedig a következő kényszerintézkedések korlátozzák:
- lakhelyelhagyási tilalom (Be. 137. §)
- házi őrizet (Be. 138. §)
- távoltartás (Be. 138/A. §)
Tekintettel arra, hogy a vádirat benyújtását megelőzően még nem beszélhetünk bírósági szakaszról, így ezt a mozzanatot megelőzően a bíróság feladatait a nyomozási bíró látja el. A nyomozási bíró jogköre a bíróság helyettesítésében azonban nem korlátok nélküli. A vádirat benyújtását megelőzően az őrizetbe vétel elrendeléséről az ügyész, illetve a nyomozó hatóság határoz, az ügyész megszüntetheti az előzetes letartóztatást, a lakhelyelhagyási tilalmat, a házi őrizetet, az ideiglenes kényszergyógykezelést. További kivétel, hogy a törvényszék bírája jogosult dönteni az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbításáról is, az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatáról, amennyiben még a vádirat benyújtása előtti szakaszban tart az eljárás. A nyomozási bíró határozatai elleni fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa bírálja el.

Az eljáró bíróságok

13. § (1) Első fokon a járásbíróság és a törvényszék jár el.
(2) Másodfokon jár el
a) a törvényszék a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyekben,
b) az ítélőtábla a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben,
c) ha e törvény az ítélőtábla határozata elleni fellebbezést lehetővé teszi, a Kúria az ítélőtábla hatáskörébe tartozó ügyekben.
(3) Harmadfokon jár el
a) az ítélőtábla azokban az ügyekben, amelyekben másodfokon a törvényszék járt el,
b) a Kúria azokban az ügyekben, amelyekben másodfokon az ítélőtábla járt el.
(4) Az e törvényben meghatározott esetekben az elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben az egyesbíró, illetve a tanács elnöke helyett önálló aláírási joggal bírósági titkár is eljárhat. A bíróság eljárására irányadó, e törvényben meghatározott rendelkezéseket ilyen esetben a bírósági titkár eljárására kell alkalmazni.
(5) Külön jogszabályban meghatározott esetekben, önálló aláírási joggal, tárgyaláson kívül - a bíró irányítása és felügyelete mellett - bírósági ügyintéző is eljárhat. A bíróság eljárására irányadó, e törvényben meghatározott rendelkezéseket ilyen esetben a bírósági ügyintéző eljárására kell alkalmazni.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) rendelkezéseivel összhangban a Be. a főszabály szerint kétfokú jogorvoslatot engedő büntetőeljárásban a következők szerint osztja el a fellebbezés elbírálásának hatásköreit:
Elsőfokon a járásbíróság és a törvényszék jár el. Elsőfokú eljárásoknak minősülnek a különleges eljárások is, valamint - amennyiben ellenük fellebbezésnek van helye - a határozatok végrehajtásával kapcsolatos eljárások. A nyomozási bíró eljárása mindig elsőfokú eljárásnak minősül. Megjegyezzük, hogy vannak olyan esetek, amikor a törvény a másodfokú vagy harmadfokú bíróság elsőfokú hatásköréről rendelkezik. Ide tartozik a perújítási eljárásban a perújítás megengedhetősége tárgyában hozott végzés elleni fellebbezés (Be. 414. § (2) bekezdés), valamint a másodfokú eljárás során hozott nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés (Be. XIV. Fejezet IV. Cím) és a másodfokú, illetőleg a harmadfokú eljárás során hozott nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés elbírálása (Be. XV. Fejezet V. Cím) is.

Másodfokon
- a törvényszék jár el a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyekben;
- az ítélőtábla a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben;
- az ítélőtábla nem ügydöntő határozata ellen pedig a Kúriához lehet fellebbezni.
A másodfokú bíróság hatáskörét nem az ügynek - a másodfokú bírósághoz érkezésekor - hatályos szabályozás szerinti elsőfokú bíróság, hanem a ténylegesen eljárt elsőfokú bíróság hatásköre határozza meg (BH2005. 170).
Harmadfokon:
- az ítélőtábla olyan ügyekben, ahol másodfokon a törvényszék járt el;
- a Kúria azon ügyekben, ahol a másodfokú bírói fórum az ítélőtábla volt.
A fellebbezés főszabály szerint derivatív hatályú, így annak elintézése, az eljárás lefolytatása magasabb szintű bíróságra tartozik, mint amelyik a fellebbezéssel támadott határozatot hozta. Ez alól kivételt képeznek azok a szabályok, melyek a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezésre vonatkoznak. Ilyen esetekben ugyanis mindig a törvényszék másodfokú tanácsa jár el. Szintén kivétel a derivatív hatály alól, hogy a törvényszék büntetésvégrehajtási bírójának határozata elleni fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa bírálja el, nem pedig az ítélőtábla. A kétfokú fellebbezési rendszer csak az ügydöntő határozatokkal szemben vehető igénybe, míg a nem ügydöntő határozatok ellen csak egy alkalommal van helye fellebbezésnek.
A törvény az ügyteherre való tekintettel lehetőséget ad arra, hogy meghatározott esetekben az egyes bírót vagy a tanács elnökét helyettesítendő a bírósági titkár önálló aláírási joggal járjon el. Ilyen esetekben mindazokat a jogköröket, melyeket a törvény az egyesbíró vagy a tanács elnökének enged, a bírósági titkár önállóan gyakorolhatja. A bírósági titkárnak a Be. 547. § (5) bekezdése lehetőséget ad arra is, hogy tárgyalás mellőzésével ügydöntő határozatban döntsön a büntetőjogi felelősségről és szabjon ki büntetést a vádlottal szemben.
A magánvádas eljárásban a bírósági titkár személyes meghallgatást is tarthat, valamint számos eljárásjogi kérdést is önállóan elbírálhat (pl. az eljárás megszüntetéséről való döntés). Ugyan elfogatóparancs kibocsátására nem jogosult a bírósági titkár, de intézkedéseket tehet az ismeretlen személy és ismeretlen helyen lévő tárgy felkutatása érdekében. Elláthatja továbbá a zárt célú távközlő hálózat útján történő kihallgatás esetén a kihallgatás helye szerint illetékes bíróságra háruló bírói feladatokat. A különleges eljárások terén is vannak jogosítványai a bírósági titkárnak:
- Utólagos határozathozatal, ha a jogerős ítélet a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatban nem a törvénynek megfelelően rendelkezett (Be. 557. § (1) bekezdés);
- Feltételes szabadságra bocsátásról való utólagos határozathozatal, ha erről a feltételes szabadságra bocsátás időtartama alatt elkövetett bűncselekményt elbíráló bíróság nem rendelkezett (Be. 559. §);
- Utólagos határozathozatal a feltételes szabadságra bocsátás megszüntetéséről, ha a jogerős ítélet erről nem a törvénynek megfelelően rendelkezett (Be. 560. §);
- Utólagos határozathozatal, ha a közérdekű munkát kiszabó jogerős ítéletében nem határozott meg közérdekű munkaként végzendő munkát. (Be. 561. §);
- Utólagos határozathozatal, ha az elítélt vezetői engedélye visszavonásának a járművezetéstől eltiltás időtartamába való beszámításáról a jogerős ítélet nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett (Be. 564. §);
- Az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló eljárásban is vannak jogkörei (Be. 569. § (6) bekezdés);
- Ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában az elkobzásról, a vagyonelkobzásról vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, illetve a vagyon-visszaszerzési eljárás eredményeként az elkobzást vagy a vagyonelkobzást nem azzal a személlyel szemben kell a Btk. 74. § (2) vagy (3) bekezdése alapján elrendelni, akivel szemben az elkobzást vagy a vagyonelkobzást elrendelték, erről a bíróság az ügyész indítványára, illetve hivatalból utólag határoz. (Be. 570. §);
- Ha a bíróság az ügydöntő határozatában a lefoglalt dolog kiadásáról, megsemmisítéséről, illetőleg arról, hogy az az állam tulajdonába kerül, nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, erről az ügyész indítványára vagy hivatalból utólag az 570. § megfelelő alkalmazásával határoz (Be. 571. §);
- A bíróság utólag határoz a bűnügyi költség viseléséről, ha a jogerős határozat erről nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett (Be. 578. §);
- A bírósági titkár teljesítheti a más bíróságtól származó megkereséseket is (Be. 600. §).

A bírósági titkár önálló eljárására egyébként a gyakorlatban legtöbbször a járásbíróságokon kerül sor. A 4/2007. BK vélemény értelmezte a Be. 547. § (5) bekezdését. A Be. hivatkozott rendelkezése alapján a bírósági titkár nem hozhat végzést tárgyalás mellőzésével olyan ügyekben, amelyekben kizárólag az Országos Bírósági Hivatal által kijelölt bíró jogosult eljárni. A Be. XXVII. Fejezete szerinti külön eljárásban a bíróság - a törvényben meghatározott feltételekkel - a tárgyalás mellőzésével alkalmazhat egyes büntetéseket és intézkedéseket. A Be. 544. §-ában meghatározott végzés meghozatalára, a törvényi szabályozásnak megfelelően, egyesbíró jogosult. A bírósági eljárás általános szabályai azonban ebben a külön eljárásban is irányadók: a Be. 17. §-ának (5) és (6) bekezdésében felsorolt bűncselekmények esetén a 14. § (7) bekezdése értelmében, a fiatalkorúak elleni büntetőeljárásban pedig a 448. § (2) bekezdése értelmében kizárólag az Országos Bírósági Hivatal által kijelölt bíró hozhatja meg tárgyalás mellőzésével az 544. § szerinti végzést. A Be. 547. §-ának (5) bekezdése, amelyet a 2002. évi I. törvény iktatott be a törvénybe, a bírósági titkárt is feljogosítja arra, hogy tárgyalás mellőzésével végzést hozzon, és a bírói gyakorlatban van olyan álláspont, hogy ezt az újabb törvényi rendelkezést a Be. 17. § (5) és (6) bekezdésében felsorolt bűncselekmények esetén, valamint a fiatalkorúak elleni eljárásban is alkalmazni lehet. Ez az álláspont nem fogadható el. A Be. ismertetett rendelkezéseiből egyértelműen következik, hogy a bíróság titkár csak a külön eljárás lefolytatására az általános szabályok szerint feljogosított hivatásos bíró helyett járhat el, de nincs joga erre olyan esetekben, amikor a törvény különös rendelkezései szerint nem bármely hivatásos bíró, hanem kizárólag az Országos Bírósági Hivatal által kijelölt bíró jogosult a Be. XXVII. Fejezete szerint eljárásra.

A bírósági ügyintézők meghatározott esetekben szintén önálló aláírási jogot kapnak, azonban minden esetben a bíró irányítása és felügyelete mellett gyakorolhatják jogköreiket. A bírósági ügyintézők által ellátható egyes feladatokról szóló 56/2008. (III. 26.) Korm. rendelet tartalmazza részletesen a bírósági ügyintézők általános és kifejezetten a büntetőeljárásban gyakorolható hatásköreit. A bírósági ügyintéző a bíróság előtti peres és nemperes eljárásokban tárgyaláson (meghallgatáson) kívül jár el. A bíró az ügyet - az intézkedésnek az ügyiratra történő feljegyzése mellett - a bírósági ügyintéző feladatköréből bármikor magához vonhatja. A bíró a bírósági ügyintézőt feladatai ellátásáról beszámoltathatja, és kötelezheti, hogy a feladat teljesítését az irat bemutatásával igazolja. A bírósági ügyintéző a bírónak az ügyiratra feljegyzett utasításának, utasítás módosításának megfelelően jár el. A bírósági ügyintéző kérheti az utasítás pontosítását vagy az üggyel kapcsolatban egyéb állásfoglalás adását. A bírósági ügyintéző az e rendeletben és az egyéb jogszabályokban meghatározott, a bíró utasításának megfelelően önállóan eljárva, önálló aláírási joggal rendelkezve meghozott végzések és megtett intézkedések mellett, a bíró utasításának megfelelően elkészíti a nem az ügy érdemében hozott, a bíró által megjelölt egyéb határozatok és intézkedések tervezetét. A bírósági ügyintéző a bíróság egyes eljárási cselekményei során - erre irányuló bírói utasítás esetén - jegyzőkönyvvezetői feladatokat lát el. A jegyzőkönyvvezetésre adott bírói utasítást az ügyiratra nem kell feljegyezni. A bírósági ügyintéző egyéb - a bíróságon foglalkoztatott - igazságügyi alkalmazott által ellátható feladatokat is elvégezhet, ha az ezekre vonatkozó külön jogszabályokban meghatározott képesítési és egyéb feltételeknek megfelel. A nyomozási bíró utasítása alapján a bírósági ügyintéző, ha az ülésen jegyzőkönyvvezetőként vett részt, elkészítheti a különösen védett tanú kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv kivonatát a Be. 213. § (2) bekezdése szerint. A bírósági ügyintéző a Be. 70. § (5) bekezdése alapján az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt részére a hivatalos iratok hirdetményi úton történő kézbesítése iránt intézkedhet. A bírósági ügyintéző a Be. 70. § (1) bekezdésének a) pontja és (2) bekezdése alapján a hivatalos iratot az érintett személy részére személyesen is kézbesítheti, illetőleg az érintett személy a hivatalos iratot a bírósági ügyintézőtől a bíróságon is átveheti. A bírósági ügyintéző a Be. 70/B. § alapján az eljárás során keletkezett iratról másolatot készíthet és adhat ki. A bírósági ügyintéző állami és helyi önkormányzati szervet, hatóságot, köztestületet, gazdálkodó szervezetet, alapítványt, közalapítványt és társadalmi szervezetet kereshet meg tájékoztatás adása, adatok közlése, átadása, illetőleg iratok rendelkezésre bocsátása végett a Be. 71. § (1) és (2) bekezdése alapján. A bírósági ügyintéző a bírósági ügyvitel szabályai szerint jogosult iratok megküldésére más bíróság, ügyész, nyomozó hatóság és más hatóság számára. A bírósági ügyintéző megkeresheti a bíróságot, az ügyészt, a nyomozó hatóságot és más hatóságot iratok megküldése és a megküldött iratok visszaküldése iránt. A bírósági ügyintéző az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt vagy tanú tartózkodási helyének felkutatása érdekében a Be. 73. § alapján a terhelt vagy a tanú lakóhelyének, illetőleg tartózkodási helyének a megállapítása iránt intézkedhet. A bírósági ügyintéző a körözés elrendelésére és az elfogatóparancs kibocsátására nem jogosult. A bírósági ügyintéző a lakóhely és a tartózkodási hely megállapítása iránt a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szervet keresi meg. A bírósági ügyintéző a terhelt vagy a tanú tartózkodási helyének felderítése végett jogosult a rendőrség megkeresésére. A bírósági ügyintéző a folyamatban lévő ügyet az egyesítés kérdésében határozathozatalra jogosult bíróságnak az egyesítés megfontolása érdekében megküldheti a Be. 265. § (1) bekezdése alapján. A bírósági ügyintéző a másodfokú bírósági eljárásban jogosult

- a Be. 358. § (1) bekezdés c) pontja alapján az iratokat visszaküldeni az első fokú bíróságnak, ha a fellebbezéseket visszavonták,

- a vádlottnak és a védőnek kézbesíteni a más által bejelentett fellebbezést, valamint a másodfokú bíróság mellett működő ügyész indítványát a Be. 358. § (1) bekezdés d) pontja alapján,

- a vádlott vagy a védő fellebbezésének indokolását - ha azt a másodfokú bíróság előtt terjesztették elő - megküldeni a másodfokú bíróság mellett működő ügyésznek a Be. 358. § (1) bekezdés e) pontja alapján.

A bírósági ügyintéző a harmadfokú bírósági eljárásban jogosult

- a Be. 390. § (1) bekezdés c) pontja alapján az iratokat visszaküldeni a másodfokú bíróságnak, ha a fellebbezéseket visszavonták,

- a vádlottnak és a védőnek kézbesíteni a más által bejelentett fellebbezést, valamint a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész indítványát a Be. 390. § (1) bekezdés d) pontja alapján,

- a vádlott vagy a védő fellebbezésének indokolását - ha azt a harmadfokú bíróság előtt terjesztették elő - megküldeni a harmadfokú bíróság mellett működő ügyésznek a Be. 390. § (1) bekezdés e) pontja alapján.

A bírósági ügyintéző a perújítási eljárásban jogosult az alapügy iratainak beszerzése iránt intézkedni a Be. 412. § (1) bekezdése alapján.
A bírósági ügyintéző a felülvizsgálati eljárásban jogosult
- a felülvizsgálati indítvány előterjesztőjének és a jogosultnak észrevételezésre megküldeni a felülvizsgálati indítványt, valamint az ügyész nyilatkozatát a Be. 422. § (4) bekezdése alapján,
- a terhelt és védője részére észrevételezésre megküldeni a más által benyújtott felülvizsgálati indítványt és az arra tett ügyészi nyilatkozatot a Be. 422. § (4) bekezdése alapján,
- a magánvádas eljárásban vagy pótmagánvád alapján folytatott eljárásban hozott határozat ellen benyújtott felülvizsgálati indítványt a magánvádlónak, illetőleg a pótmagánvádlónak észrevételezésre megküldeni a Be. 422. § (2) és (4) bekezdése alapján.
A bírósági ügyintéző a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati eljárásban jogosult a terheltnek és a védőnek észrevételezésre megküldeni a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványt a Be. 434. § (3) bekezdése szerint. A bírósági ügyintéző a Be. 528. § (2) bekezdése és a Be. 532. § (4) bekezdése alapján értesítheti az ügyészt, ha az ügyész a tárgyalásnak a vádlott távollétében való megtartását indítványozta, és a vádlott tartózkodási helye a tárgyalás megkezdése előtt ismertté vált, illetőleg a külföldön tartózkodó vádlott hazatért. A bírósági ügyintéző a Be. 529. § (2) bekezdése és a Be. 532. § (4) bekezdése alapján tájékoztathatja az ügyészt, ha a vádlottal szemben az elfogatóparancs kibocsátása nem vezetett eredményre. A bírósági ügyintéző a Be. 532. § (2) bekezdése alapján felhívhatja az ügyészt, hogy kívánja-e indítványozni a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő folytatását, ha a bírósági eljárásban állapítják meg, hogy a külföldön tartózkodó vádlott kiadatásának vagy az európai elfogatóparancs alapján történő átadásának nincs helye, illetőleg kiadatását vagy az európai elfogatóparancs alapján történő átadását megtagadták, és a bíróság a büntetőeljárás felajánlását nem tartja indokoltnak. A bírósági ügyintéző a végleges hatályú foglalkozástól és járművezetéstől eltiltás, valamint a végleges hatályú kiutasítás alóli mentesítésre irányuló eljárásban a Be. 565. § (2) és (4) bekezdése alapján az ügyész és az idegenrendészeti hatóság nyilatkozatának beszerzése iránt intézkedhet. A bírósági ügyintéző a pártfogó felügyelet utólagos elrendelésére irányuló eljárásban a Be. 567. § (2) bekezdése alapján az ügyész indítványának beszerzése iránt intézkedhet. A bírósági ügyintéző a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli utólagos bírósági mentesítésre irányuló eljárásban a Be. 577. § (3) bekezdése alapján az ügyész nyilatkozatának beszerzése iránt intézkedhet. A bírósági ügyintéző jogosult a büntetés-végrehajtási bíró utasítása alapján az ismeretlen helyen tartózkodó elítélt tartózkodási helyének felkutatása iránt intézkedni a Be. 590. § (3) bekezdése szerint. A bírósági ügyintéző a körözés elrendelésére és az elfogatóparancs kibocsátására nem jogosult. A bírósági ügyintéző jogosult a szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztására irányuló eljárásban a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi szolgálata vezetőjének - az elítélt egészségügyi állapotának büntetés-végrehajtás keretei között való kezelhetőségére vonatkozó - nyilatkozatának beszerzése iránt intézkedni a Be. 591. § (4) bekezdése szerint.
A bírósági ügyintéző a kegyelmi eljárásban jogosult
- a terheltnek a kegyelmi döntéshez szükséges személyes adatainak beszerzése iránt intézkedni a Be. 597. § (5) bekezdése alapján,
- a kegyelmi döntéshez szükséges adatokat tartalmazó iratokat és a kegyelmi kérelmet az igazságügyért felelős miniszterhez felterjeszteni a Be. 598. § (1) bekezdés b) pontja alapján.
A bírósági ügyintéző jogosult a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2002. (IV. 9.) IM rendeletben meghatározott értesítőlapok kiállítására és aláírására. A bírósági ügyintéző az értesítőlapra bírói rendelvényt nem vezethet. A bírósági ügyintéző jogosult a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény alapján a bűnügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól szóló 20/2009. (VI. 19.) IRM rendeletben meghatározott, a bűnügyi nyilvántartás részére történő bírósági adatközléshez szükséges adatlapok kiállítására és aláírására.

A bíróság összetétele

14. § (1) A járásbíróság
a) egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsban jár el, ha a bűncselekményre a törvény nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,
b) ülnökök közreműködése nélkül (egyesbíróként) jár el az *a)* pont alá nem tartozó esetben.
(2) A törvényszék mint elsőfokú bíróság - ha e törvény másképp nem rendelkezik - egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsban jár el.
(3) A járásbíróság az (1) bekezdés *b)* pontja esetében egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsban is eljárhat, ha megállapítja, hogy a vád tárgyává tett bűncselekmény a vádirati minősítéstől eltérően hogyan minősülhet, vagy ha az egyesbíró az ügyet a bíróság tanácsa elé utalta.
(4) A járásbíróság és a törvényszék, mint első fokú bíróság - az e törvényben meghatározott esetekben - két hivatásos bíróból és három ülnökből álló tanácsban járhat el.

(5) A másodfokú, a harmadfokú bíróság és a Kúria három hivatásos bíróból álló tanácsban, vagy ha e törvény így rendelkezik, öt hivatásos bíróból álló tanácsban jár el.

(6) Az egyesbíró és a tanács elnöke hivatásos bíró; az ítélkezésben a hivatásos bíró és az ülnökök jogai, kötelességei azonosak.

(7) A 17. § (5) és (6) bekezdésében felsorolt bűncselekmények esetén első fokon a tanács elnöke (egyesbíró), másodfokon és - a Kúria kivételével - harmadfokon a tanács egyik tagja az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt bíró.

ÍH 2010. 53. A bíróság tanácsának határozatai - a tanács elnökének határozatai
ÍH 2007. 99. Szakértői díjmegállapító végzés
A Bszi. szabályai szerint a bíróság ítélkező tevékenységét vagy egyesbíróként eljárva vagy tanácsban végzi, A büntetőeljárásban a járásbíróság főszabály szerint egyesbíróként jár el. Ez alól kivételt képez az az eset, amikor a Btk. a bűncselekményre nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel. Ilyen esetekben ugyanis a járásbíróság háromtagú tanácsban jár el, melynek elnöke egy hivatásos bíró és két ülnök. Szintén a Bszi. rendelkezéseire visszautalva az ülnökök részvételével felálló bírói tanácsban az ülnökök a hivatásos bírót megillető jogokkal rendelkeznek, és a határozathozatal során a többségi szavazat elve alapján akár az is előfordulhat, hogy leszavazzák a tanács egyetlen hivatásos bírájának az álláspontját. Annak eldöntése, hogy az adott ügyben szükség van-e a járásbíróság előtt induló elsőfokú eljárásban ülnökök bevonására, azaz háromtagú tanács kialakítására, a Btk. Különös Részében a vádban szereplő bűncselekményre előírt büntetés felső tétele a meghatározó. Nincs tehát jelentősége annak, hogy a Btk. Általános Részében a büntetési tétel emelésére vonatkozó rendelkezések alkalmazásának helye van vagy sem, mindig a Különös Rész felső büntetési tétele a meghatározó.
Sajátos rendelkezést tartalmaz a Be. 14. § (3) bekezdése, amikor lehetőséget ad arra a járásbíróságon eljáró egyesbírónak, hogy ha megállapítja a vád tárgyává tett cselekmény vádirattól eltérő büntetőjogi minősítését, akkor ennek megfelelően már ülnökök közreműködésével felálló tanács elé utalja az ügyet. Ahogyan arról már szót ejtettünk, a vádhoz kötöttség elve nem köti a bűncselekmény jogi minősítésével kapcsolatban a bíróságot. Nem szükséges az ügydöntő határozat bevárása sem ahhoz értelemszerűen, hogy a bíróság a vádbéli minősítéstől eltérően folytassa az eljárást. Ilyenkor azonban amennyiben fennállnak a háromtagú tanács összeállításának kötelezettségére vonatkozó feltételek, természetszerűleg ülnökök bevonása szükséges.
Ha az elsőfokú bírósági szerepkört a törvényszék vállalja magára, akkor főszabály szerint háromtagú tanácsban köteles eljárni büntetőügyekben; a tanács itt is egy hivatásos bírából és két ülnökből áll. A főszabály alól itt is van helye kivételnek, azonban csak a törvényben szabályozott esetekben. A Be. 472. § (2) bekezdése értelmében katonai büntetőeljárásban elsőfokon egyesbíró járhat el. A Be. 555. § (2) bekezdés c) pontja szintén negligálja az ülnökök bevonására vonatkozó törvényi főszabályt. Így a különleges eljárásokban a törvényszéken egyesbírónak kell eljárnia.
A Be. 271. § (1) bekezdése értelmében a járásbíróság elrendelheti, hogy az ügyet két hivatásos bíróból és három ülnökből álló öttagú tanács tárgyalja, ha ezt a vádlottnak nagy száma vagy az ügy különösen nagy terjedelme indokolja. A törvényszék számára szintén adott az öttagú tanács elé utalás lehetősége a járásbíróságnál ismertetett esetekben, valamint akkor, ha a bűncselekményre a törvény életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását is lehetővé teszi. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy még ebben a viszonylag egzakt esetkörben sem jelenti a fenti szabály az öttagú tanács elé utalás kötelezettségét, csupán lehetőséget ad erre a bíróság számára. Az eljárást tehát önmagában nem teszi megtámadhatóvá az a tény, hogy a bűncselekményre életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható, és a törvényszék ennek ellenére háromtagú tanácsban tárgyalta az ügyet (EBH2007. 1592.).
A másodfokú bíróság, az ítélőtábla és - a törvényi kivételektől eltekintve - a Kúria három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el. A Be. 420. § (1) bekezdése kivételként rögzíti, hogy a felülvizsgálati indítványt a Kúria tanácsa, amennyiben pedig az a Kúria határozata ellen irányul, a Kúria öt hivatásos bíróból álló tanácsa bírálja el. A Be. 441. § (2) bekezdése egy másik kivételt is szabályoz a főszabály alól, amikor a jogegységi indítvány elbírálását a Kúria öttagú hivatásos bíróból álló tanácsának kompetenciájába utalja.
Garanciális szabály, hogy a laikusok (ülnökök) részvétele az ítélkezésben soha nem jelentheti azt a büntetőeljárásban, hogy hivatásos bírói kontroll nélkül maradna az eljárás. Éppen ezért egyesbíró kizárólag hivatásos bíró lehet, a tanács esetén pedig a tanács elnöke mindig hivatásos bíró. Ennek a rendelkezésnek nem csupán az eljárási szabályok megtartása szempontjából van kiemelt jelentősége (a hivatásos bíróval ellentétben ugyanis az ülnökök esetében nem kötelezettség az eljárási szabályok és anyagi jogi szabályok ismerete), hanem az Alaptörvény 27. Cikk (3) bekezdésében garantált jogosultság is a terhelt számára. Mivel azonban az ülnökök a hivatásos bíróval megegyező jogosítványokat gyakorolnak (ez alól persze kivételt képeznek a tárgyalásvezetésre vonatkozó szabályok), velük szemben éppen ugyanúgy és ugyanolyan feltételek mellett van helye kizárásnak, mint a hivatásos bírákkal szemben.

A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény XIV. fejezetében találhatók meg az ülnökök jogállásával és javadalmazásával kapcsolatos rendelkezések. Ülnöknek az a büntetlen előéletű, cselekvőképes magyar állampolgár választható meg, aki a 30. évét betöltötte és nem áll közügyektől eltiltás hatálya alatt. A katonai büntetőeljárásban eljáró katonai tanácsok ülnökeinek (a továbbiakban: katonai ülnök) megválasztásához a fenti feltételeken túl az is szükséges, hogy a jelölt a Magyar Honvédségnél, illetve rendvédelmi szervnél hivatásos szolgálati viszonyban álljon. Az ülnök nem lehet tagja pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathat. Az ülnököket a bíróság illetékességi területén lakóhellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgárok, a bíróság illetékességi területén működő helyi önkormányzatok és az egyesületek - kivéve a pártokat - jelölik. A fiatalkorúak büntető ügyeiben eljáró bíróság pedagógus ülnökeit a bíróság illetékességi területén működő alapfokú és középfokú nevelési-oktatási intézmények tantestületei jelölik. A katonai ülnököket a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek illetékes parancsnokai - az ott működő érdek-képviseleti szervek javaslataira is figyelemmel - jelölik. A jelölt a jelölés elfogadásáról írásban nyilatkozik. A nyilatkozat a jelölt nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, lakóhelyét, iskolai végzettségét, szakképzettségét, foglalkozását, munkahelye nevét és címét, egy hónapra járó távolléti díja összegét, valamint az aláírását tartalmazza. A jelölt a jelölés elfogadását követően haladéktalanul, az ülnökké történő megválasztására jogosult képviselő-testület részére hatósági bizonyítvánnyal igazolja büntetlen előéletét. Ha a jelölt az igazolási kötelezettségét elmulasztja, ülnökké megválasztani nem lehet. Az ülnök megválasztására jogosult képviselő-testület a személyes adatokat a jelölt ülnökké történő megválasztásáról meghozott döntésig kezeli. Egy jelölt kizárólag egy bírósághoz választható meg ülnökké. A járásbíróság ülnökeit a bíróság székhelye szerint illetékes helyi önkormányzat, illetve települési nemzetiségi önkormányzat képviselő-testülete, a törvényszék, valamint a közigazgatási és munkaügyi bíróság ülnökeit a megyei, illetve megyei városi képviselő-testület és a területi nemzetiségi önkormányzatok képviselő-testületei választják meg. A Budapest területén működő járásbíróságok ülnökeit a bíróság illetékességi területe szerinti helyi önkormányzatok és települési nemzetiségi önkormányzatok képviselő-testületei választják meg. Olyan járásbíróság esetén, amelynek székhelye nem az illetékességi területén helyezkedik el, az ülnököket az illetékességi terület szerinti megyei képviselő-testület és a területi nemzetiségi önkormányzatok képviselő-testületei választják meg. A katonai ülnököket a rendfokozatuknak megfelelő állománygyűlésen választják meg. Az ülnökök megbízatása főszabály szerint 4 évre szól. Az ülnökök választását a köztársasági elnök tűzi ki. Az Országos Bírósági Hivatal elnöke megállapítja, hogy a választó szerv melyik bírósághoz hány ülnököt választ. A korábban megválasztott ülnökök megbízatása az új ülnökválasztástól számított 30 nap elteltével jár le. Ha az ülnökök megválasztására a köztársasági elnök által ülnökválasztásra kitűzött időpontban nem kerül sor, a korábban megválasztott ülnökök megbízatása az új ülnökök megválasztásától számított 30 nap elteltével jár le. Ha a járásbírósági ülnökök választása eredményeként olyan kevés számú ülnök megválasztására került sor, ami a bíróság működését veszélyezteti, az ülnöki feladatokat a törvényszék elnöke által meghatározott rendben azon törvényszékhez megválasztott ülnökök is elláthatják, amelynek illetékességi területéhez az érintett járásbíróság tartozik. Ha a megválasztott ülnökök száma nem éri el az OBH elnöke által megállapított létszámot, az OBH elnöke kezdeményezheti a köztársasági elnöknél a soron kívüli ülnökválasztás kiírását. A megválasztott ülnök tisztsége gyakorlásának megkezdése előtt bírói esküt tesz. Az ülnököt előre megállapított rendben a bíróság elnöke hívja be, és osztja be az ítélkező tanácsokba. A bíróság elnöke a bírósághoz megválasztott valamennyi ülnök részére évenként legalább egyszer, egyébként akkor, ha ezt az időszerű feladatok megkívánják, értekezletet tart (ülnöki értekezlet). A bíróság elnöke az ülnököt, annak megbízatása időtartama alatt írásban, a mulasztás jogkövetkezményeinek ismertetésével felhívhatja büntetlen előéletének - a felhívás közlésétől számított 15 munkanapon belüli - igazolására. Ha felhívásra az ülnök büntetlen előéletét igazolja, a bíróság az igazolás céljából a bűnügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítvány kiadása iránti eljárásért megfizetett igazgatási szolgáltatási díjat az ülnök részére megtéríti. Ha az ülnök a felhívásnak nem tesz eleget, a bíróság elnöke az ülnököt ismételten felhívja büntetlen előéletének igazolására, egyben tájékoztatja az igazolás elmulasztásának jogkövetkezményeiről. Ha

- az ülnök az ismételt felhívás kézhezvételételétől számított 15 munkanapon belül igazolási kötelezettségének nem tesz eleget, és nem bizonyítja, hogy a kötelezettség elmulasztása rajta kívül álló ok következménye vagy

- a bíróság elnöke az ülnök büntetett előéletének tényét az igazolás céljából a bűnügyi nyilvántartó szerv által kiállított hatósági bizonyítvány tartalma alapján megállapítja,

- a bíróság elnöke az ülnököt megválasztó képviselő-testületnél kezdeményezi az ülnök megbízatásának megszüntetését, és ezzel egyidejűleg a megbízatás megszüntetése kezdeményezésének tényét az ülnökkel közli.

A közlés napjától az ülnök az ítélkezési tevékenységét nem gyakorolhatja. A fenti eljárás során megismert személyes adatokat a bíróság elnöke és az ülnököt megválasztó képviselő-testület az ülnöki megbízatás megszűnéséig kezeli.

Az ülnök megbízatása megszűnik:

- az ülnök halálával,

- a megbízatásának lejártával,

- ha az ülnökké választás feltételeinek valamelyike már nem áll fenn,

- a 70. év betöltésével,

- lemondással,

- ha az ülnököt megválasztó képviselő-testület az ülnököt visszahívja,

- a katonai ülnök megbízatása - a nyugállományba helyezést kivéve - akkor is megszűnik, ha a szolgálati viszonya megszűnt.

Az ülnök a képviselő-testülethez intézett írásbeli nyilatkozatával lemondhat megbízatásáról. A lemondó nyilatkozat érvényességéhez a képviselő-testület elfogadó nyilatkozata nem szükséges. A lemondásról a képviselő-testület az illetékes bíróság elnökét haladéktalanul értesíti, a lemondás bejelentésének napjától az ülnök az ítélkezési tevékenységét nem gyakorolhatja. Az ülnöki megbízatás megszűnését a képviselő-testület határozattal állapítja meg, és erről az illetékes bíróság elnökét haladéktalanul értesíti.

A munkaviszonyban, kormánytisztviselői, közszolgálati vagy közalkalmazotti jogviszonyban, a fegyveres szerveknél és a Magyar Honvédségnél szolgálati viszonyban, vagy foglalkoztatásra irányuló más jogviszonyban álló ülnököt ülnöki működésének időtartamára a távolléti díja illeti meg. Ha valamely jogszabályban biztosított juttatáshoz való jogosultság, illetve annak mértéke meghatározott munkateljesítménytől vagy a munkában eltöltött napok számától függ, az ülnöki működés időtartamát munkában töltött időként kell számításba venni. A fent meghatározott jogviszonyokban nem álló, vagy az ülnöki működése idejére munkabérben (díjazásban) nem részesülő ülnököt tiszteletdíj illeti meg. A tiszteletdíj mértéke az ülnök működésének minden napjára a bírói illetményalap egy munkanapra eső összegének a 25 százaléka. Ha a távolléti díj nem éri el a tiszteletdíj arányos részét, azt a tiszteletdíj összegéig ki kell egészíteni. Az ülnök a hivatalos kiküldetésével járó költségeket a bírákra irányadó rendelkezések megfelelő alkalmazásával számolhatja el.

A Be. 14. § (5) és (6) bekezdésében felsorolt bűncselekmények esetén első fokon a tanács elnöke (egyesbíró), másodfokon és - a Kúria kivételével - harmadfokon a tanács egyik tagja az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt bíró. Ezek az esetek azok, amikor a helyi bírósági hatáskörbe tartozó bűncselekményeknél az elbírálás során a törvényszék székhelyén lévő helyi bíróság kizárólagos illetékessége érvényesül. Az ilyen eljárásban az a hivatásos bíró vehet részt, akinek személyéhez, szaktudásához kapcsolódó többlet az ezen ügyek szakszerű elbírálására - a kizárólagosságon felül - biztosítékot jelent.

A Be. 2014. január 1-jétől hatályos szabályai lehetővé teszik, hogy a másodfokú, valamint a harmadfokú bíróság, illetve a Kúria a felülvizsgálati indítvány elbírálása során is eljárhasson öt hivatásos bíróból álló tanácsban. A módosítás célja annak biztosítása volt, hogy az öt hivatásos bíróból álló tanácsban polgári vagy gazdasági bíró is részt vehessen, mivel gyakran az ügy jellege (pl. gazdasági ügy) vagy például a jogi személlyel szembeni intézkedés indokolhatja további hivatásos bírák bevonását. A háromfős tanács esetében egy nem büntető szakági bíró bevonásával kiesne egy szakági bíró a hármas tanácsból, ezért ennek alapvetően az ötös tanácsban lehet helye. Az ötös tanács felállítását indokolja továbbá - hasonlóan az elsőfokú bíróság esetében szabályozottakhoz - a vádlottak száma vagy az ügy terjedelme is.

A bíróság összetételére vonatkozó rendelkezések megsértésének súlyos eljárásjogi következményei vannak. A másodfokú eljárásban a Be. 373. § (1) bekezdésének II. a) pontja, a harmadfokú eljárásban a Be. 399. § (2) bekezdésének b) pontja, a felülvizsgálati eljárásban a Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontja a bíróság összetételére vonatkozó rendelkezések megsértését feltétlen eljárási szabálysértésként értékelik.

Az elsőfokú bíróság hatásköre

15. § Első fokon a járásbíróság hatáskörébe tartozik azoknak a bűncselekményeknek az elbírálása, amelyeket e törvény nem utal a törvényszék hatáskörébe.

Az ügyelosztás tekintetében a legfontosabb kérdés, hogy mely bűncselekmény tárgyában indult büntetőeljárásban melyik szinten elhelyezkedő bíróság jogosult eljárni. A négyszintű magyar bírósági rendszer első szintjét az általános hatáskörrel rendelkező járásbíróságok jelentik. A Be. a negatív hatáskör meghatározással élve kimondja, hogy ha törvény más bíróság hatáskörébe kifejezetten nem rendeli a büntetőeljárás lefolytatását, akkor az eljárás a járásbíróság hatáskörébe tartozik. A kivételt az elsőfokon a törvényszék előtt folyó büntetőeljárások jelentik, melyeknek körét a Be. 16. §-a határozza meg.

A hatáskör meghatározásával kapcsolatban fontos hangsúlyoznunk, hogy a következetes bírói gyakorlat alapján a másodfokú bíróság hatáskörét nem az ügynek a másodfokú bírósághoz érkezéskor hatályos szabályozás szerinti elsőfokú bíróság, hanem a ténylegesen eljárt elsőfokú bíróság hatásköre határozza meg (BH2005. 170.).

16. § (1) A törvényszék hatáskörébe tartoznak

a) azok a bűncselekmények, amelyekre a törvény tizenöt évig terjedő vagy annál súlyosabb szabadságvesztés büntetés kiszabását is lehetővé teszi;

b) az emberiesség elleni bűncselekmények (Btk. XIII. Fejezet);

c) a háborús bűncselekmények (Btk. XIV. Fejezet);

d) az emberölésre irányuló előkészület, a gondatlanságból elkövetett emberölés [Btk. 160. § (3) és (4) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (Btk. 161. §), az életveszélyt vagy halált okozó testi sértés [Btk. 164. § (8) bekezdés és (9) bekezdés *c)* pont];

e) az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények (Btk. XVI. Fejezet);

f) az emberrablás (Btk. 190. §), az emberrablás feljelentésének elmulasztása (Btk. 191. §), az emberkereskedelem (Btk. 192. §);

g) az egészségügyi önrendelkezési jog megsértése (Btk. 218. §);

h) az állam elleni bűncselekmények (Btk. XXIV. Fejezet);

i) a minősített adat és a nemzeti adatvagyon elleni bűncselekmények (Btk. XXV. Fejezet);

j) a fogolyzendülés (Btk. 284. §), a nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény (Btk. 289. §);

k) az 554/B. § *b)* pontja szerinti korrupciós bűncselekmények az ott meghatározott esetekben;

l) a hivatali visszaélés (Btk. 305. §);

m) a nemzetközileg védett személy elleni erőszak (Btk. 313. §);

n) a terrorcselekmény (Btk. 314-316. §), a terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása (Btk. 317. §), a terrorizmus finanszírozása (Btk. 318. §), a jármű hatalomba kerítése (Btk. 320. §), a bűnszervezetben részvétel (Btk. 321. §), a különösen nagy vagy ezt meghaladó kárt okozva elkövetett közveszély okozása [Btk. 322. § (2) bekezdés *b)* pont], a különösen nagy vagy a különösen jelentős kárt okozva elkövetett közérdekű üzem működésének megzavarása [Btk. 323. § (2) bekezdés *c)* pont és (3) bekezdés *c)* pont];

o) a nemzetközi gazdasági tilalom megszegése (Btk. 327. §), a nemzetközi gazdasági tilalom megszegése feljelentésének elmulasztása (Btk. 328. §), a haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélés (Btk. 329. §), a kettős felhasználású termékkel visszaélés (Btk. 330. §);

p) a választás, a népszavazás és az európai polgári kezdeményezés rendje elleni bűncselekmény (Btk. 350. §);

q) a különösen nagy vagy ezt meghaladó értékre elkövetett kifosztás [Btk. 366. § (3) bekezdés *a)* pont];

r) a különösen jelentős értékre elkövetett lopás [Btk. 370. § (6) bekezdés *a)* pont], a különösen jelentős kárt okozó rongálás [Btk. 371. § (6) bekezdés], a különösen jelentős értékre elkövetett sikkasztás [Btk. 372. § (6) bekezdés *a)* pont], a különösen jelentős kárt okozó csalás [Btk. 373. § (6) bekezdés *a)* pont], különösen jelentős kárt okozó információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás [Btk. 375. § (4) bekezdés *a)* pont és (5) bekezdés], a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés [Btk. 376. § (6) bekezdés *a)* pont], a különösen nagy vagy ezt meghaladó vagyoni hátrányt okozó hanyag kezelés [Btk. 377. § (2) bekezdés], a különösen jelentős értékre elkövetett orgazdaság [Btk. 379. § (6) bekezdés *a)* pont];

s) a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése [Btk. 385. § (4) bekezdés *c)* pont], a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó iparjogvédelmi jogok megsértése [Btk. 388. § (3) bekezdés *c)* pont];

t) a különösen nagy vagy a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás [Btk. 396. § (4) bekezdés *a)* pont és (5) bekezdés] és az ezzel összefüggésben elkövetett költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása (Btk. 397. §);

u) a pénzmosás (Btk. 399. §);

v) a bennfentes kereskedelem (Btk. 410. §), a bennfentes információ jogosulatlan közzététele (Btk. 410/A. §), a tiltott piacbefolyásolás (Btk. 411. §) és a piramisjáték szervezése (Btk. 412. §);

w) a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekmények;

x) az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott kommunista bűncselekmények, valamint a nemzetközi jog szerint el nem évülő bűncselekmények.

(2) Ha a terhelt különböző bíróságok hatáskörébe tartozó bűncselekményeket követett el, a törvényszék jár el.

ÍH 2014. 91. Hatáskör
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2005. 98. Előzetes letartóztatásról való döntés és hatáskör hiányának megállapítása - hatásköri összeütközés - hatáskör vizsgálata - bíróság kijelölése
Az általános hatáskörrel rendelkező járásbíróságokhoz képest kivételes hatáskörrel rendelkeznek az elsőfokú eljárás lefolytatására a törvényszékek. A Be. 16. §-a taxatív módon sorolja fel azokat a bűncselekményeket, amelyek tárgyában nem az általános hatáskörrel rendelkező járásbíróságok, hanem a kivételes hatáskörű törvényszékek jogosultak eljárni. Az itt felsorolt bűncselekmény típusok és kategóriák jelzik, hogy a legsúlyosabb (pl. tizenöt évig terjedő vagy annál súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények) vagy a kiemelt érdekeket sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények (pl. minősített adat és a nemzeti adatvagyon elleni bűncselekmények) azok, amelyek megkülönböztetett elbírálást követelnek meg, éppen ezért pedig a törvényszék hatáskörébe tartoznak. Abban az esetben, ha vád módosításra kerül és a módosított vád alapján az eljárás a törvényszék hatáskörébe tatozna, akkor a járásbíróság előtt folyamatban lévő ügyet át kell tenni a törvényszékre (BH2006. 348.). A törvény rendezi annak a kérdését is, hogy ha a terhelt különböző bíróságok - így például az általános hatáskörű járásbíróság és a kivételes hatáskörrel bíró törvényszék - hatáskörébe tartozó bűncselekményeket követett el, akkor a törvényszék hatáskörébe tartozik az eljárás lefolytatása.

Az elsőfokú bíróság illetékessége

17. § (1) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az eljárásra az a bíróság illetékes, amelynek a területén a bűncselekményt elkövették. A bíróságok illetékességi területét a bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló törvény határozza meg.

(2) Ha a bűncselekményt több bíróság területén követték el, vagy az elkövetés helye nem állapítható meg, az azonos hatáskörű bíróságok közül az jár el, amelyik az ügyben - a nyomozási bíró eljárását ide nem értve - korábban intézkedett (megelőzés). Ha az elkövetés helye a tárgyalás megkezdése előtt ismertté válik, az eljárást az ügyész, a terhelt, a védő, a pótmagánvádló vagy a magánvádló indítványára az a bíróság folytatja, amelynek a területén a bűncselekményt elkövették.

(3) Az eljárásra az a bíróság is illetékes, amelynek területén a terhelt lakik, ha az ügyész, a magánvádló vagy - ha e törvény másként nem rendelkezik - a pótmagánvádló ott emel vádat.

(4) Több terhelt esetében a terheltek egyikére illetékes bíróság a többi terhelttel szemben is eljárhat, ha ez a hatáskörét nem haladja meg. Ha több ilyen bíróság van, a megelőzés az irányadó.

(5) A közveszély okozása (Btk. 322. §), valamint a közérdekű üzem működésének megzavarása (Btk. 323. §) esetén a törvényszék székhelyén lévő járásbíróság, a Fővárosi Törvényszék területén a Pesti Központi Kerületi Bíróság jár el a megye, illetve a főváros területére kiterjedő illetékességgel.

(6) A radioaktív anyaggal visszaélés (Btk. 250. §), nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés (Btk. 251. §), atomenergia alkalmazásával visszaélés (Btk. 252. §), a gazdasági csalás (Btk. 374. §), az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás (Btk. 375. §) - kivéve a különösen nagy vagy különösen jelentős kárt okozó információs rendszer felhasználásával elkövetett csalást [Btk. 375. § (3) bekezdés *a)* pont, (4) bekezdés], valamint a különösen nagy vagy különösen jelentős kárt nem okozó elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel elkövetett információs rendszer felhasználásával elkövetett csalást [Btk. 375. § (5) bekezdés] -, a pénzhamisítás (Btk. 389. §), a pénzhamisítás elősegítése (Btk. 390. §), a bélyeghamisítás (Btk. 391. §), a költségvetést károsító bűncselekmények (Btk. XXXIX. Fejezet) - kivéve a különösen nagy vagy a különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalást [Btk. 396. § (4) bekezdés *a)* pont és (5) bekezdés] és az ezzel összefüggésben elkövetett költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztását (Btk. 397. §) -, a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása (Btk. 401. §), a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények (Btk. XLI. Fejezet), a fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények (Btk. XLII. Fejezet), a tiltott adatszerzés és az információs rendszer elleni bűncselekmények (Btk. XLIII. Fejezet) esetén a törvényszék székhelyén lévő járásbíróság, a Fővárosi Törvényszék területén a Pesti Központi Kerületi Bíróság jár el a megye, illetve a főváros területére kiterjedő illetékességgel. Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények esetén a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben - a (6a) bekezdésben meghatározott kivétellel - a Szegedi Járásbíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Szegedi Törvényszék jár el.

(6a) Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények esetén a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben

a) a Barcsi Járásbíróság illetékességi területéhez tartozó települések területén és Baranya megye területén Pécsi Járásbíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Pécsi Törvényszék,

b) a Zala megye, Somogy megye - a Barcsi Járásbíróság illetékességi területéhez tartozó települések területének kivételével - területén a Zalaegerszegi Járásbíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Zalaegerszegi Törvényszék
jár el.

(7) Ha a terhelt különböző bíróságok illetékessége alá tartozó bűncselekményeket követett el, az a bíróság jár el, amely valamelyik bűncselekmény elbírálására az (5)-(6a) bekezdés szerint illetékes.

(8) Az elkövetőre illetékes bíróság illetékessége a bűnpártolóra és az orgazdára is kiterjed.

(9)

(10) A 16. § (1) bekezdés *x)* pontjában meghatározott bűncselekmények miatt indított eljárásban a Fővárosi Törvényszék jár el.

ÍH 2010. 56. A bíróság kijelölése
ÍH 2010. 6. Illetékesség
ÍH 2009. 92. Az illetékesség vizsgálata

Az illetékesség arra a kérdésre ad választ, hogy az eljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező azonos szintű bíróságok közül melyik az, aki a konkrét ügyben eljár. Az általános illetékességet a Be. az elkövetés helyéhez igazítja. A bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló 2010. évi CLXXXIV. törvény tartalmazza a magyar bíróságok illetékességi területeit. Ennek megfelelően amennyiben a bűncselekmény elkövetési helye ismert, úgy az e törvényben megjelölt bíróság az, amely az eljárást lefolytatja. A bűncselekmény elkövetésének helye az a hely, ahol a tettes a bűncselekmény törvényi tényállásában meghatározott elkövetési magatartást - legyen szó tevőleges vagy mulasztással megvalósítható elkövetési magatartásról - kifejtette. Amennyiben a büntető törvény a bűncselekmény befejezett alakzatához eredményt is társít - úgynevezett eredmény bűncselekményről van szó -, úgy az elkövetés helye az a hely is, ahol az eredmény bekövetkezett.

Előfordulhat olyan eset is, hogy a bűncselekmény elkövetésének helye több bíróság illetékességi területét érinti, vagy éppen a bűncselekmény elkövetése helye nem ismert, így az általános illetékességi szabály segítségével nem állapítható meg az eljárás lefolytatására illetékes bíróság. A párhuzamos (vagylagos) illetékesség esete állhat ilyenkor fenn, hiszen gyakorlatilag bármely elkövetési helyre illetékességgel rendelkező bíróság eljárhat az ügyben. A megelőzés elvét segítségül hívva azonban ilyenkor az a bíróság jogosult az eljárás lefolytatására, aki először foganatosított eljárási cselekményt az ügyben (korábban intézkedett), ide nem értve a nyomozási bíró eljárását. Fontos azonban hangsúlyoznunk, hogy az elkövetés helye nem ismert fordulat ebben a körben nem azonos azzal az esetkörre, amikor több bíróság között az elkövetés helye tekintetében alakul ki vita. Utóbbi esetben ugyanis nem a megelőzés elve dönt, hanem a Be. 20. § (1) bekezdésében foglalt szabályok az alkalmazandók. Ha a büntetőeljárásra illetékes bíróság megállapítására a megelőzés elvének alkalmazásával került sor, azonban az eljárás során az elkövetés helye ismertté válik, akkor a vád vagy védelem indítványozhatja, hogy az ügyet tegyék át az általános illetékességi szabály alapján az elkövetés helye szerint illetékes bírósághoz. Látnunk kell, hogy a bíróság nem járhat el ex officio, hivatalból nem dönthet arról, hogy az ügyet átteszi másik bírósághoz még akkor sem, ha az általános illetékességi szabály alkalmazásának már nincsen akadálya az elkövetési hely ismeretében.

Kiegészítő illetékességi szabály, hogy amennyiben az ügyész, a magánvádló vagy a pótmagánvádló ott emel vádat, akkor a terhelt lakóhelye is megalapozza a bíróság illetékességét, felülírva ezzel az alapvetően az elkövetési helyhez igazodó általános illetékességi szabályt. Lakóhelynek ebben a körben a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5. §-ában foglaltak az irányadók. A hivatkozott törvényhely értelmében a polgár lakóhelye annak a lakásnak a címe, amelyben a polgár él. A lakcímbejelentés szempontjából lakásnak tekintendő az az egy vagy több lakóhelyiségből álló épület vagy épületrész, amelyet a polgár életvitelszerűen otthonául használ, továbbá - a külföldön élő magyar és nem magyar állampolgárok kivételével - az a helyiség, ahol valaki szükségből lakik, vagy - amennyiben más lakása nincs - megszáll. A terhelt lakóhelyére vonatkozó kiegészítő illetékességi szabály alkalmazása szintén nem a bíróság döntésétől függ; kizárólag a vád mérlegelheti, hogy célszerűségi szempontból a terhelt lakóhelyét tekinti illetékességet megalapozó oknak. Ha a bíróság illetékességét az ügyész vádirata a bűncselekmények elkövetési helyére alapozta, az eljárás részvevőinek méltányolható személyi körülményei, és az ebből származó célszerűségi szempontok sem vezethetnek a lakóhely szerint illetékes bírósághoz való áttételéhez (BH2009. 319). A pótmagánvádló (amint az ügyész, illetőleg a magánvádló is) a vádemelésig (a vádirat, vádindítvány, feljelentés benyújtásáig) választhat a vagylagos illetékességű bíróságok között, ezt követően az ügy még célszerűségi okból sem tehető át a vagylagos illetékességű másik bírósághoz (BH2009. 234.).
Ha az eljárás több terhelt ellen folyik, akkor a bármelyik terheltel szemben illetékes bíróság illetékes a többi terhelttel szembeni eljárás lefolytatására is. Ennek a szabálynak nyilvánvaló célszerűségi szempontok adják az okát. Mivel egy eljárásról van szó, az ügyek egyesítésének okát személyi és tárgyi összefüggések adják. Nem lenne célszerű így, ha akár az általános, akár a kiegészítő illetékességi szabályok alapján külön eljárások, más-más bíróságok előtt folynának. Amennyiben azonban valamelyik terhelttel szembeni eljárásra a kizárólagos hatásköri szabályok értelmében a törvényszéknek van hatásköre eljárni, úgy két út kínálkozik a több terhel ellen indult eljárásban: vagy valamennyi terhelttel szemben megállapítjuk a törvényszék hatáskörét és a fenti szabályok szerinti illetékességet, vagy a törvényszék hatáskörébe tartozó terhelttel szembeni eljárást elkülönítjük. Szintén nem járhat el a terheltek egyikére illetékes bíróság olyan terhelttel szemben sem, aki ellen olyan bűncselekmény tárgyában folyik eljárás, melyre kizárólagos illetékessége van valamely bíróságnak (törvényszék székhelyén működő járásbíróság vagy a Fővárosi Törvényszék székhelyén működő Pesti Központi Kerületi Bíróság).
A 17. § (5) és (6) bekezdései olyan különleges szakismeretet igénylő ügycsoportokat sorolnak fel, amikor kizárólagos illetékességi szabályok alkalmazandók. Az itt megjelölt esetekben ugyanis a fenti általános, párhuzamos és kiegészítő illetékességi okokat felülírva kizárólagos illetékességgel jogosult eljárni a törvényszék területén működő járásbíróság, a Fővárosi Törvényszék esetében pedig a Pesti Központi Kerületi Bíróság. A kizárólagos illetékesség azt is maga után vonja, hogy ha a terhelt különböző bíróságok illetékességébe tartozó bűncselekményeket követett el, akkor a valamely bűncselekmény vonatkozásában kizárólagos illetékességgel bíró bíróság valamennyi bűncselekmény tárgyában illetékességgel bír az eljárás lefolytatására.
Célszerűségi szempontokból, valamint a Be. 72. § (1) bekezdésében foglalt, az ügyek egyesítésére vonatkozó szabály alapján a terhelttel szemben az eljárás lefolytatására illetékes bíróság a bűnpártolóval és az orgazdával szemben lefolytatott eljárás tekintetében is illetékességgel bír.

18. § (1) A Magyarország határain kívül elkövetett bűncselekmény elbírálására az a bíróság illetékes, amelynek a területén a terhelt lakik, vagy tartózkodik, ennek hiányában az a bíróság, amelynek a területén fogva tartják.

(2) Ha a terhelt a bűncselekményt Magyarország határain kívül követte el, és az eljárást a távollétében folytatják, az a bíróság illetékes, amelynek a területén a terhelt utoljára lakott, vagy tartózkodott.

(3) Ha az (1) és (2) bekezdésben foglaltak alapján az eljárásra illetékes bíróság nem állapítható meg, a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben a Pesti Központi Kerületi Bíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Fővárosi Törvényszék jár el.

Mivel a Büntető Törvénykönyv a törvény hatályát nem szűkíti le a Magyarország területén elkövetett bűncselekményekre, így a büntetőeljárásnak is olyan illetékességi okokat kell találnia, melyek alapján megállapítható az eljárás lefolytatására jogosult bíróság akkor is, ha az általános illetékességi szabály (az elkövetés helye) nem alkalmazható. A Magyarország területén kívül elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos eljárás különös illetékességi szabálya, hogy az a bíróság jár el, amelynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik, ezek hiányában pedig amelynek területén a terheltet fogva tartják. Fontos azonban megjegyeznünk, hogy ezek az illetékességi okok is csak abban az esetben alkalmazandók, ha a kizárólagos illetékesség valamelyik, fentebb részletezett szabálya nem áll fenn. Ilyen esetben ugyanis az eljárás lefolytatására kizárólagosan illetékes bíróság jár el.
Olyan esetben, amikor nem magyar állampolgár külföldön követi el a bűncselekményt, azonban a magyar büntető törvény hatálya rá kiterjed, természetszerű, hogy sem lakóhellyel, sem tartózkodási hellyel nem rendelkezik a terhelt Magyarországon. Ha nem is tartják fogva az országban, mégis érdek fűződik az eljárás lefolytatásához, akkor a járásbírósági hatáskörbe tartozó ügyekben a Pesti Központi Kerületi Bíróság, míg a törvényszéki hatáskörbe tartozó ügyekben a Fővárosi Törvényszék jár el.
A Magyar Köztársaság határain kívül elkövetett bűncselekmény elbírálásának különös illetékességi szabálya a perújítási eljárás lefolytatására is irányadó (BH2006. 43).

A hatáskör és az illetékesség vizsgálata

19. § A bíróság a hatáskörét és az illetékességét hivatalból vizsgálja.

ÍH 2016. 128. Hatáskör, illetékesség vizsgálata
ÍH 2005. 138. Az áttétel szempontjai - az ügy áttétele

A hatáskör és az illetékesség vizsgálata alapvetően nem az eljárásban résztvevő személyek, a vád vagy a védelem érdeke, hanem olyan közérdek, mely az igazságszolgáltatási rendszer működéséhez és működtetéséhez szorosan hozzátartozik. A hatásköri és illetékességi szabályok az ügyelosztásnak olyan rendjét határozzák meg, mely az állam által fenntartott igazságszolgáltatási rendszer velejárója. Éppen ezért a Be. úgy fogalmaz, hogy az eljárás minden szakaszában hivatalból vizsgálja a bíróság hatáskörét és illetékességét. Ennek megfelelően az illetékesség és hatáskör vizsgálata kötelező a bíróság számára, és nem csupán a bírósági eljárás kezdetén. A vád módosítása, a bíróság cselekményt vádtól eltérően minősítő magatartása egyaránt eredményezheti, hogy a hatáskört és/vagy az illetékességet ismét felül kell vizsgálni, újra meg kell állapítani. A vizsgálat eredménye kétféle lehet. Ha a bíróság megállapítja, hogy hatáskörébe és illetékességébe tartozik az ügy, köteles a büntetőeljárást a törvény szerint lefolytatni. Amennyiben hatáskörének és/vagy illetékességének hiányát állapítja meg, akkor az eljárás kezdeti szakaszában a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak kell megküldenie az iratokat, a tárgyalás megkezdését követően pedig köteles áttenni a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz az ügyet. Vissza kell utalnunk azonban arra, hogy a tárgyalás megkezdését követően az illetékesség hiánya már nem jelenti automatikusan az eljáró bíróság részéről az áttételi kötelezettséget. Ilyen esetben a vagylagos illetékességnek köszönhetően van lehetőség az eljárás továbbfolytatására. Ez alól egyedüli kivételt a Be. 17. § (5) és (6) bekezdésében részletezett kizárólagos illetékességi szabályok jelentenek. Amennyiben ezek valamelyik fennáll, a tárgyalás megkezdését követően is kötelezettsége a bíróságnak az ügyet áttenni az eljárás lefolytatására kizárólagosan illetékes bírósághoz.
A hatásköri és illetékességi szabályok megsértése vagy figyelmen kívül hagyása eljárási szabálysértés. Ha a bíróság a hatáskörét túllépte, vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bírált el, a Be. 373. § (1) bekezdése értelmében súlyos eljárási szabálysértésnek minősül. Ilyen esetben ugyanis a másodfokon eljáró bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokon eljáró bíróság ítéletét, és az eljárást megszünteti. Az illetékességi szabályok megsértése ezzel szemben csak relatív eljárási szabálysértés, így ezek felmerülése esetén a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja. Amennyiben a relatív eljárási szabálysértés - illetékesség hiányának fennállása - csak a tárgyalás megkezdését követően derül ki, nem lehet figyelembe venni eljárási szabálysértésként. Nyilvánvaló ez a distinkció, hiszen a hatáskörelosztás szabályainak értelme nem egyszerűen ügyelosztás, ügyteher arányos elosztása, célszerűség szempontjai által meghatározott, míg az illetékesség meghatározását a fenti tényezők motiválják.
Előzetes letartóztatásban levő vádlott ügyében az eljárást soron kívül kell lefolytatni. Ennek betartását nem hátráltathatja a hatáskör - hivatalból kötelező - vizsgálatának elvégzése sem, és nem eredményezheti az érdemi ügyintézés elhúzódó (egy évet is elérő) szünetelését (BH2009. 43.). Az új eljárásra utasított bíróság is köteles vizsgálni a hatáskörét (illetékességét). Negatív hatásköri összeütközést önmagában nem jelent - így az eljáró bíróság kijelöléséhez sem vezet - ha a hatályon kívül helyező végzésben új eljárásra utasított katonai tanács arra a megállapításra jut, hogy az eljárás nem tartozik katonai büntetőeljárás hatálya alá. A hatásköri (illetékességi) összeütközés akkor állapítható meg, ha az ügy áttétele jogerős határozattal megtörténik és az áttétel folytán eljáró bíróság is arra az álláspontra helyezkedik, hogy az ügyben hatásköre (illetékessége) nincs (BH2008. 328).

Az eljáró bíróság kijelölése

20. § (1) A bíróságok között felmerült hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetében az eljáró bíróságot az ügyész indítványának beszerzése után ki kell jelölni.

(2) A kijelölésről

a) a törvényszék másodfokú tanácsa határoz, ha az összeütközés a területén levő járásbíróságok között,

b) az ítélőtábla határoz, ha a hatásköri összeütközés a területén lévő törvényszék és járásbíróság között, avagy az illetékességi összeütközés a területén lévő törvényszékek vagy a területén lévő különböző törvényszékekhez tartozó járásbíróságok között,

c) a Kúria határoz, ha a hatásköri összeütközés a különböző ítélőtáblákhoz tartozó törvényszékek és járásbíróságok, a törvényszék katonai tanácsa és a törvényszék más tanácsa, illetőleg más törvényszék, a törvényszék és az ítélőtábla, a Fővárosi Ítélőtábla katonai tanácsa és a Fővárosi Ítélőtábla más tanácsa, illetőleg más ítélőtábla, a Kúria és az ítélőtábla, avagy az illetékességi összeütközés az ítélőtáblák vagy különböző ítélőtáblákhoz tartozó törvényszékek, illetőleg járásbíróságok között
merült fel.

(3) Az eljáró bíróságot a Kúria jelöli ki akkor is, ha az illetékességet meghatározó körülmények nem állapíthatók meg.

ÍH 2014. 133. Hatáskör - az ügyérkezés, ügybefejezés fogalmának az értelmezése
ÍH 2011. 101. Áttétel
ÍH 2011. 53. Kijelölés - különleges eljárás
ÍH 2010. 56. A bíróság kijelölése
ÍH 2010. 6. Illetékesség
ÍH 2008. 136. Az eljáró bíróság kijelölése - a bíróság hatásköre
ÍH 2006. 50. Magánvádas eljárás - ügyész részvétele a magánvádas eljárásban
ÍH 2005. 98. Előzetes letartóztatásról való döntés és hatáskör hiányának megállapítása - hatásköri összeütközés - hatáskör vizsgálata - bíróság kijelölése

A hatáskör és illetékesség hivatalból történő vizsgálatának olyan eredménye is lehet, amikor több bíróság is saját hatáskörébe vagy illetékességébe tartozónak tekinti az ügyet (pozitív hatásköri vagy illetékességi összeütközés), vagy éppen egyik bíróság sem állapítja meg saját hatáskörét vagy illetékességét az ügyben (negatív hatásköri összeütközés). Mivel - ahogyan arról a Be. 19. §-hoz fűzött magyarázatnál már volt szó - a hatáskör és illetékesség vizsgálata és megállapítása egyértelműen a bíróság feladata, a bíróságnak pedig eljárási és döntési kötelezettsége van, a bírósági szervezetrendszerről szóló törvény szabályaira tekintettel tartalmazza a Be. 20. §-a a pozitív és negatív hatásköri és illetékességi összeütközés esetén követendő eljárást, lényegében az eljáró bíróság kijelölésének menetét. A törvény rendelkezéseiből az következik, hogy az eljáró bíróság kijelölését mindig annál magasabb szinten elhelyezkedő bíróság végzi, mint amilyen szinten az összeütközés felmerült. Ha az összeütközés a törvényszék illetékességi területén működő járásbíróságok között merül fel (ez természetszerűleg csak illetékességi összeütközés lehet), akkor a törvényszék másodfokú tanácsa (három hivatásos bíró) jelöli ki az eljáró bíróságot. Amennyiben az összeütközés különböző törvényszékek illetékességi területén működő járásbíróságok között, a törvényszék és járásbíróság között, vagy törvényszékek között merül fel, akkor mindaddig, amíg az ítélőtábla illetékességi területén belül marad ez az összeütközés az ítélőtábla három hivatásos bíróból álló tanácsa dönt. Minden egyéb esetben a Kúria jogosult és egyben köteles az eljáró bíróságot kijelölni, három hivatásos bíróból álló tanácsban, illetve a Kúria és az ítélőtáblák közötti összeütközés esetén öttagú tanácsban. Szintén a Kúria feladata kijelölni az eljáró bíróságot olyan ügyekben is, amikor az illetékességet megalapozó körülmény nem állapítható meg. Ilyen esetben - illetékességi okok hiányában - a Kúriát nem köti semmi az eljáró bíróság kijelölése tekintetében. Természetesen célszerű, ha az ügyész a kijelölésre vonatkozó indítványában javaslatot tesz az eljáró bíróságra, és ennek indokait - általában célszerűségi szempontú indokait - is ismerteti.

A Be. 20. §-a sem zárja ki - értelemszerűen egyéb törvényi feltételek betartása mellett - olyan bíróság kijelölésének lehetőségét, amely nem részese az illetékességi összeütközésnek. Ennek korlátja csupán az, hogy a kijelölésről döntő bíróság illetékessége alá tartozzon az így kijelölendő bíróság is (BH2011. 332.). Ha a bíróság illetékességét az ügyész vádirata a bűncselekmények elkövetési helyére alapozta, az eljárás részvevőinek méltányolható személyi körülményei, és az ebből származó célszerűségi szempontok sem vezethetnek a lakóhely szerint illetékes bírósághoz való áttételéhez (BH2009. 319.). Hatásköri összeütközés megállapítása esetén eljáró bíróságként a magasabb hatáskörű vagy kizárólagos hatáskörű bíróságot kell kijelölni, ha a bizonyítás eredményétől függő minősítés kihatással lehet a hatáskörre is (BH2006. 7.). A Kúria jelöli ki az eljáró bíróságot és határoz a bíró kizárásáról, ha a megyei bíróság az ítélőtábla hatáskörét elvonva bírálja el a kizárás iránti bejelentést (BH2005. 243.). Ha a területén lévő járásbíróság és a törvényszék is hatáskörének hiányát állapítja meg, az eljáró bíróság kijelölése az ítélőtábla hatáskörébe tartozik (BH2004. 400.).

A kijelölés iránti indítványt az ügyész küldi meg a kijelölésre jogosult bíróságnak, csatolva hozzá az ügyben keletkezett iratokat. A bíróságnak azonban lehetősége van arra is, hogy az ügyészi indítvány mellett a vádlott és a védő nyilatkozatát is beszerezze.

A kijelöléssel kapcsolatos döntés ellen nincsen helye jogorvoslatnak.

2013. augusztus 1-jétől hatályát vesztette az a speciális szabálya bíróságokon jelentkező aránytalan munkateher megszüntetésére hivatkozással az Országos Bírói Hivatal elnökét felhatalmazta arra, hogy az eredetileg illetékes bíróság helyett más bírósághoz tegye át az ügyet.

20/A. §

A bíró kizárása

21. § (1) Bíróként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljárt vagy eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél, feljelentő vagy mint ezek képviselője vesz, vagy vett részt, valamint aki ezek hozzátartozója,

c) aki az ügyben mint tanú vagy szakértő, illetőleg szaktanácsadó vesz, vagy vett részt,

d) aki az ügyben külön törvény alapján titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött, tekintet nélkül arra, hogy a titkos információgyűjtéssel szerzett adatokat a büntetőeljárásban felhasználták-e,

e) akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései a nyomozási bíróra is irányadók.

(3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljárt,

b) a másodfokú eljárásból ki van zárva az a bíró, aki az ügy első fokú, a harmadfokú eljárásból pedig az, aki az ügy első fokú vagy másodfokú elbírálásában részt vett,

c) a hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásból ki van zárva az a bíró is, aki a hatályon kívül helyező határozat vagy a megalapozatlansága miatt hatályon kívül helyezett határozat meghozatalában részt vett,

d) a perújítás elrendelése folytán megismételt első fokú vagy másodfokú eljárásból ki van zárva az a bíró is, aki a perújítást elrendelő határozat vagy a perújítással támadott határozat meghozatalában részt vett,

e) a rendkívüli jogorvoslati eljárásból ki van zárva az a bíró, aki a rendkívüli jogorvoslattal megtámadott határozat meghozatalában részt vett.

(4) A (3) bekezdés esetén az ügy elbírálásából ki van zárva az a bíró is, akinek hozzátartozója vett részt a megtámadott határozat meghozatalában.

(5) A (3) bekezdés *c)* pontja esetén a megismételt eljárás alapján hozott ítélet felülbírálatából nincs kizárva az a bíró, aki a hatályon kívül helyező határozat meghozatalában részt vett.

(6) A (3) bekezdés *e)* pontja esetén nem kizárási ok, ha az alapügyben a bíró olyan határozat meghozatalában vett részt, amelyet a rendkívüli jogorvoslati indítvány nem érint.

ÍH 2013. 100. A bíró kizárása
ÍH 2013. 13. A bíróság kizárása
ÍH 2011. 53. Kijelölés - különleges eljárás
ÍH 2010. 12. A nyomozási bíró eljárása
ÍH 2009. 96. Bizonyítékok törvényessége
ÍH 2005. 54. Bíró kizárása - bíróság elnökének, elnökhelyettesének kizárása
ÍH 2004. 122. Védő fogalma - perújítás

A büntetőeljárásban független és pártatlan ítélkezés alapvető biztosítéka, hogy az eljáró bíróság tagjai - az eljáró bírák - pártatlanok legyenek. Éppen ennek biztosítékai a törvényben a bírák kizárását megengedő rendelkezések. Ezt megelőzően azonban már a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény is megállapít olyan összeférhetetlenségi okokat, együtt alkalmazási tilalmakat, melyek eleve kizárják, hogy valaki bíróként bármilyen ügyben eljárjon. Ennek megfelelően a bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak. A bíró nem lehet országgyűlési, európai parlamenti vagy önkormányzati képviselő, polgármester, vagy a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó állami vezető. A bíró a tisztsége ellátásán kívül csak tudományos és oktatói, edzői, versenybírói, játékvezetői, művészi, szerzői jogi védelemben részesülő, továbbá lektori és szerkesztői, valamint műszaki alkotó munkát végezhet kereső tevékenységként, de ezzel nem veszélyeztetheti függetlenségét és pártatlanságát, illetve nem keltheti ennek látszatát, valamint nem akadályozhatja hivatali kötelezettségei teljesítését. A bíró nem lehet gazdasági társaság, kooperációs társaság, szövetkezet vezető tisztségviselője vagy személyes közreműködésre kötelezett tagja, gazdasági társaság, kooperációs társaság, szövetkezet felügyelő bizottságának tagja, továbbá gazdasági társaság, kooperációs társaság korlátlanul felelős tagja, valamint egyéni cég tagja. A bíró a bírói szolgálati viszonya szerinti munkaidejét egészben vagy részben érintő munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt csak a munkáltatói jogkör gyakorlójának előzetes hozzájárulásával létesíthet. A hozzájárulás megtagadása miatt jogvita nem kezdeményezhető. A bíró köteles a bírói szolgálati viszonya szerinti munkaidejét nem érintő munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesítését a munkáltatói jogkör gyakorlójának előzetesen bejelenteni. A munkáltatói jogkör gyakorlója a jogviszony létesítését megtiltja, ha az a bíró bírói szolgálati viszonya alapján betöltött munkakörével e törvény rendelkezései szerint összeférhetetlen. A bíró nem lehet választottbíróság tagja. A bíró nem veheti igénybe öregségi nyugdíj, korhatár előtti ellátás, vagy más olyan pénzbeli ellátás folyósítását, amelyet a nyugdíjkorhatár betöltésekor hivatalból öregségi nyugdíjként kell továbbfolyósítani. A bíró az összeférhetetlenségi okot a kinevezésétől, ha az összeférhetetlenségi ok a tisztsége gyakorlása során merült fel, az ok felmerülésétől számított 30 napon - az öregségi nyugdíjjal kapcsolatos esetben 60 napon - belül köteles megszüntetni. Ennek megtörténtéig a bíró olyan tevékenységet nem folytathat, amely kizárólag bírói hatáskörbe tartozik. Ha a bíró e kötelezettségének az előírt ideig nem tesz eleget, a munkáltatói jogkör gyakorlója a határidő lejártától számított 5 napon belül határozatban állapítja meg az összeférhetetlenség fennállását és kezdeményezi a bíró felmentését. A bíró a határozattal szemben 15 napon belül a szolgálati bírósághoz fordulhat. A szolgálati bíróság a fegyelmi eljárás szabályainak megfelelő alkalmazásával eljárva soron kívül dönt az összeférhetetlenségről. Az összeférhetetlenség megállapítása esetén a szolgálati bíróság határozatot hoz a felmentési ok fennállásáról. Az összeférhetetlenségről hozott határozat ellen a fegyelmi határozatra vonatkozó szabályok szerint van helye fellebbezésnek és másodfokú eljárásnak. Ha a bíró az eljárás ideje alatt a vele szemben fennálló összeférhetetlenségi okot megszünteti, az összeférhetetlenség megállapítását - különös méltánylást érdemlő okból - mellőzni lehet.

A bíróság elnökének, elnökhelyettesének, valamint kollégiumvezetőjének és helyettesének, csoportvezetőjének és helyettesének a hozzátartozója ugyanazon bíróságon, kollégiumban vagy csoportban bíróként nem működhet. A bíró köteles haladéktalanul bejelenteni, ha vele szemben összeférhetetlenségi ok merül fel. Az érintett bírák legkésőbb az összeférhetetlenségi ok keletkezésétől számított 30 napon belül kötelesek közös megállapodással kezdeményezni az összeférhetetlenségi ok megszüntetését, ennek elmaradása esetén a bírósági vezetőt a kinevező 30 napon belül vezetői tisztségéből felmenti. A bírósági vezetőkkel kapcsolatos összeférhetetlenségi esetben felmentést az OBT adhat. Az összeférhetetlenség feloldásának kivételes módja az együttalkalmazási tilalom alóli felmentés. A felmentésre akkor kerülhet sor, ha az összes körülményre figyelemmel megállapítható, hogy az adott vezetői állás betöltése más módon nem lehetséges. A döntés mérlegelésénél a meghatározó szempont a szolgálati érdek.

A Be. a fenti általános összeférhetetlenségi okokon és együttalkalmazási tilalmakon túlmenően speciális az adott büntetőeljárásban való eljárásból zárja ki azokat a személyeket, akiktől az ügy tárgyilagos megítélése azért nem várható el, mert az eljárásban már más minőségben (hatóság tagjaként, a terheltként, védőként, stb.) szerepeltek vagy szerepelnek. A büntetőeljárásban lényeges elv a nyomozás, vád képviselet és a bírósági ítélkezés szerepköreinek szétválasztása, éppen ezért a nyomozási bíró és a nyomozó hatóság tagja, ügyész vagy ezek hozzátartozója sem lehet annak a bíróságnak a tagja, aki az ügyben ítélkezik. A kizárási okokat két nagy csoportra oszthatjuk. Az abszolút kizárási okokat a törvény 21. § (1) bekezdés a)-d) pontjai sorolják fel. A relatív kizárási okok a 21. § (1) bekezdés e) pontjában, valamint a (3)-(4) bekezdésekben találhatók. A tételesen felsorolt kizárási okok között különös jelentősége van a 21. § (1) bekezdés e) pontjában megjelölt általános kizárási oknak. Ha az eljárásban résztvevők valamelyikének tudomása van arról, hogy a törvényben kifejezetten nem említett körülmény folytán a bírótól az ügy elfogulatlan megítélése nem várható el, a bíró kizárását kezdeményezheti.

Az abszolút kizárási okokkal kapcsolatban a hozzátartozó fogalma igényel magyarázatot. A Btk. 459. § (1) bekezdésének 14. pontja értelmében hozzátartozó az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa vagy élettársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő (ideértve az együtt élő mostohaszülőt is), az örökbe fogadott és a nevelt gyermek (ideértve az együtt élő mostohagyermeket is), a testvér és a testvér házastársa vagy élettársa, a házastárs, az élettárs, a házastárs vagy az élettárs egyeneságbeli rokona és testvére. Bíróként az ügyben a védő házastársa nem járhat el, ezért az ügy másodfokú elbírálásából is ki van zárva. Eljárása feltétlen hatályon kívül helyezési és felülvizsgálati okot valósít meg. (BH2004. 451.)

Kizárási ok nem valósul meg, ezért a bíró egyéb okból elfogultságának megállapítására nem ad alapot az a körülmény, hogy a bíró az ítélkezési tevékenysége során valamely ügy terheltjét korábban már többször elítélte. Ez a helyzet akkor is, ha a korábban első fokon eljárt bíró a másodfokú bíróságra nyer beosztást (BH2005. 315). Önmagában az a tény, hogy a vádlott a megyei bíróság és a megyei rendőrkapitánysággal szemben államigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése miatt polgári peres eljárást indított, nem alapozza meg a helyi és a megyei bíróság bíráinak kizárását a vádlott újabb büntetőügyéből (BH2005. 9). Az ítélőtábla kizárását nem alapozza meg az, hogy a terhelt részéről az elsőfokú bíróság elleni elfogultsági kifogásnak nem adott helyt, és a megismételt eljárásra ugyanazt a bíróságot jelölte ki. Nem indokolt a kizárás amiatt sem, hogy a tanács elnöke a hozzátartozóval történő kapcsolattartást nem engedélyezte (BH2007. 214). Az ügy másodfokú elintézéséből nincs kizárva az a bíró, aki az ügyben 2003. július hó 1-jét megelőzően, az 1973. évi I. tv. rendelkezései szerint a terhelt előzetes letartóztatásának tárgyában döntött - Az új büntetőeljárási törvénynek a nyomozási bíróra vonatkozó hatályos szabályozását ugyanis nem lehet a hatálybalépése előtti időben lefolytatott eljárásokra alkalmazni. A törvénynek visszaható hatálya nincs, és az átmeneti rendelkezések szerint az új (hatályos) törvény hatálybalépésekor folyamatban levő büntetőeljárásban az ezt megelőzően a korábbi jogszabály szerint végzett eljárási cselekmény akkor is érvényes, ha ezt az új törvény már eltérően szabályozza (BH2004. 455). Az ítélet elleni fellebbezés elbírálásából nem kizárt az a bíró, aki a bírósági eljárás elsőfokú szakaszában csak a vádirat kézbesítésére adott utasítást, majd a terhelt tartózkodási helyének felkutatása, illetve elfogatása érdekében intézkedett, ennek eredménytelensége folytán a büntetőeljárást felfüggesztette, az ügy érdemi elbírálásában azonban nem vett részt (BH2013. 143). Bíró kizárását nem alapozza meg az, ha a bejelentővel szemben korábban arra nézve hátrányos, marasztaló, illetve általa sérelmesnek tartott döntést hozott. Úgyszintén nem valószínűsíti az eljáró bíró elfogultságát, ha a bejelentő az ügyében eljáró bírósággal szemben pert indít. A bíró kizárásának lehetséges okát az ügyhöz kötötten kell vizsgálni. A Be. 21. § (1) bekezdés e) pontja szerinti kizárás iránti bejelentés alaposságát a konkrét ügyhöz kötötten, esetileg kell tisztázni, szemben a feltétlen kizárási okok eseteivel (pl. hozzátartozói viszony), amikor az objektív természetű ok az elfogultság megdönthetetlen vélelmét alapozza meg. (BH2012. 147). A bíró elfogultságára alapozott kizárás iránti bejelentést alapos és konkrét okokkal kell alátámasztani. Az elfogultság általánosság szintjén történő megfogalmazása, amely még közvetett összefüggésben sincs a bíró személyével, nem alkalmas kizárási ok megállapítására. Nem alapoz meg ezért kizárási okot az sem, hogy a vádlottnak a Magyar Állammal szemben kártérítési pere van folyamatban, továbbá, hogy minisztereket, ügyészeket és magas rangú rendőri vezetőket jelentett fel (BH2010. 323). A perújítási eljárásból az a bíró is ki van zárva, akinek hozzátartozója vett részt a rendkívüli jogorvoslattal megtámadott határozat meghozatalában (BH2005. 97). Amennyiben a járásbíróság előtt folyó büntetőügyben e bíróság, a törvényszék és az ítélőtábla büntetőbírái maguk ellen kizárást jelentenek be, a kizárás és kijelölés tárgyában a Kúria jár el; a törvényszék illetékességi körébe tartozó további járásbíróságok bíráinak kizárás iránti bejelentése ilyenkor közömbös. A járásbírósági hatáskörbe tartozó ügyben olyan helyi bíróságot kell kijelölni, amelynek a felsőbíróságai (törvényszék és tábla) a kizárással nem érintettek (EBH2013. B.15). A törvényszék egyesbírája az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítása tárgyában nem nyomozási bíróként dönt, nem a nyomozási bíró feladatát látja el, így ez okból az ügy érdemi elbírálásából nincs kizárva (EBH2013. B.1).

Bírák relatív okból történő kizárását - egyéb körülmény hiányában - nem alapozza meg az a tény, hogy az okot bejelentő vádlott ügyében eljárni hivatott bíróság büntető ügyszakos bírái a vádlott által korábban - egy másik ügy kapcsán - benyújtott perújítási indítványait elutasították, valamint az sem, hogy egyéb beadványait és kérelmeit elbírálták. Azt a törvényi feltételt, miszerint az ügy elfogulatlan megítélése valamely bírótól nem várható, csak az adott konkrét ügy valóságos tényei alapján lehet megállapítani, s csak olyan feltárt adatok alapján, amelyek a bíró pártatlansága iránt ésszerű (megalapozott) kételyt ébreszteni alkalmasak. A perbeli esetben a törvényszék ítéletével a vádlottat bűnösnek mondta ki csalás bűntettében, folytatólagosan elkövetett hivatali befolyással üzérkedés bűntettében, folytatólagosan elkövetett csalás bűntettében és csalás bűntettének kísérletében. Ezért a bíróság a vádlottat - halmazati büntetésül - 5 év börtönbüntetésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte, valamint vagyonelkobzást rendelt el. Kötelezte a bíróság a vádlottat a sértettek részére való kártérítés fizetésére, rendelkezett a lefoglalt bűnjelekről és a felmerült bűnügyi költség megfizetéséről. A vádlott beadványában az ítélőtábla valamennyi büntetőbírája - beleértve az ítélőtábla elnökét, valamint elnökhelyettesét is - ellen elfogultsági kifogást terjesztett elő. Az indítványában sérelmezte korábbi perújítási indítványainak elutasítását, valamint azt a körülményt, hogy nem várhat el objektív, pártatlan döntést azoktól a bíráktól, akik beadványai, kérelmei tárgyában közreműködtek és eljártak. A kizárás iránti bejelentést követően az ítélőtábla elnöke és elnökhelyettese, valamint az ítélőtábla büntető kollégiumának bírái akként nyilatkoztak, hogy nem érzik magukat elfogultnak. A Legfőbb Ügyészség a kizárás iránti indítványt alaptalannak tartva, a kizárás megtagadását indítványozta. A terhelt kizárás iránti indítványa azonban nem volt alapos. A Be. 21. § (1) bekezdésének e) pontjában meghatározott kizárási ok megállapításának elengedhetetlen feltétele - az elfogultságra vonatkozó bírói nyilatkozat hiányában -, hogy kétségessé váljon a bíró elfogulatlansága, illetve a kizárás iránti bejelentés alapossága megállapítható legyen. Ezen ún. relatív kizárási ok esetében mérlegelni kell, hogy alkalmazásának feltételei fennállnak-e. Erre tekintettel csak az adott ügyhöz kötött konkrét és valóságos tények vizsgálhatóak az elfogultság megítélésekor, s e kizárási ok csupán akkor állapítható meg, ha az ügy körülményeinek elemzése alapján a bíró pártatlanságát illetően - konkrét indoknál fogva - ésszerű kétely keletkezett. A fenti ügyben azonban ilyen körülmények a kizárás iránti indítványból nem voltak megállapíthatók, és nem is valószínűsíthetők. Az ítélőtábla bírái maguk is úgy nyilatkoztak, hogy az ügy tárgyilagos megítélésének nincs akadálya, a kizárás iránti indítványban hivatkozottak pedig ennek megcáfolására nem alkalmasak. A bírói gyakorlat egyértelmű és következetes abban, hogy az indítványban hivatkozott általános jellegű kifogás nem alapozhatja meg egy adott bíróság, jelen esetben az ítélőtábla bíráinak kizárását, nem kérdőjelezheti meg az eljáró bírák pártatlan igazságszolgáltatási tevékenységét. Így önmagában - egyéb körülmény hiányában - azon tény, hogy az ítélőtábla büntető ügyszakos bírái a vádlott által korábban - egy másik ügyből kifolyólag benyújtott - perújítási indítványait elutasították, valamint, hogy beadványai és kérelmei elbírálásában közreműködtek és eljártak, nem alapozza meg az ítélőtábla bíráinak kizárását. Ekként a Kúria az ítélőtábla kizárását megtagadta. (EBH2014. B.4.)

22. § Nem járhat el az ügyben - a Kúria kivételével - az a bíróság, amelynek elnökével, illetőleg elnökhelyettesével szemben a 21. § (1) bekezdésének a)-c) pontjában meghatározott kizárási ok merült fel.

ÍH 2005. 54. Bíró kizárása - bíróság elnökének, elnökhelyettesének kizárása
Amennyiben a bíróság elnökével vagy elnökhelyettesével szemben áll fenn a Be. 21. § (1) bekezdés a)-c) pontjaiban rögzített kizárási ok, akkor a bírósági vezető feltételezhető befolyása miatt a teljes bíróság ki van zárva az ügy elintézéséből. Ez alól a szabály alól egyetlen természetszerű kivétel létezik, a Kúria esete. Mivel a Kúria esetén nincs olyan bíróság, amely kijelölhető lenne helyette, hiszen ezen a legfelsőbb szinten csak egyetlen bíróság működik. A bíróság kizárását nem eredményezheti az eljáró védőnek a bíróság - már hivatalban nem levő - volt elnökével fennálló házastársi kapcsolata (BH2006. 315.).
Az a rendelkezés, hogy az ülnök - a hivatásos bíróval azonosan - nem lehet tagja politikai pártnak és politikai tevékenységet sem folytathat, nem a bíróság eljáró tanácsának összetételét rendező, s ilyen módon kizárási okot jelentő, hanem összeférhetetlenségi szabály. A bíróság törvényes megalakítására vonatkozó szabályokat a Be. 13. §-a és 14. §-a (illetőleg a fiatalkorú terheltek ügyében a Be. 448. §-a, katonai büntetőeljárásban pedig a Be. 471. §-a) tartalmazzák. A Be. 14. § (2) bekezdése szerint a megyei bíróság (a törvényszék) első fokon egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsban jár el. Az ügy alapját adót felülvizsgálati indítványban kifogásolt az a körülmény, miszerint az elsőfokú bíróság tárgyalásán az eljáró tanács tagjaként részt vett egyik ülnök politikai párt tagja volt, még a valósága esetén sem a Be. eljáró bíróság összetételére vonatkozó hivatkozott rendelkezésének megsértését jelenti. A bírák jogállásáról és javadalmazásáról rendelkező, a jogerős elbírálás idején hatályban volt 1997. évi LXVII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 122. § (3) bekezdésének és 22. § (1) bekezdésének azon szabálya, miszerint az ülnök - a hivatásos bírákkal azonosan - nem lehet tagja politikai pártnak és politikai tevékenységet sem folytathat (egyezően a ma hatályos 2011. évi CLXII. törvény vonatkozó rendelkezéseivel), nem a bíróság eljáró tanácsának az összetételét rendező, hanem összeférhetetlenségi szabály. Ezért ennek a követelménynek a sérelme esetén sem a Be. feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések esetére irányadó szabályok szerint áll be a jogkövetkezmény. Egyébiránt a politikai párttagsághoz vagy a politikai tevékenység folytatásához a Bjt. 127. § (1) bekezdése (azonosan a ma hatályos 2011. évi CLXII. törvény 220. §-ával) nem fűzi közvetlenül az ülnöki megbízatás (automatikus) megszűnésének következményét, e következmény levonása csak a Bjt. szabálya szerint - visszahívással - történhet meg. A bíró az ügy elintézéséből való kizárásának az eseteit a Be. 21. §-a és 22. §-a kimerítően sorolja fel. Ezek a szabályok a Be. 26. § (1) bekezdés rendelkezésénél fogva az ülnökre is irányadóak. A törvényben felsorolt esetek között azonban nem szerepel kizárási okként sem a politikai párttagság, sem a politikai tevékenység folytatása. A Be. 21. § (1) bekezdésének e) pontja szerint ugyan nem járhat el bíróként, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb - azaz a Be. 21. § (1) bekezdés a)-d) pontjainak esetkörén kívüli - okból nem várható el. A politikai párttagság legfeljebb e szabály alapján eredményezhetné az eljárt ülnök kizárását az ügy elintézéséből. Az elbírált ügyben azonban az elsőfokú bíróság eljárása során, de a felülvizsgálati indítványban sem történt hivatkozás arra nézve, hogy az ülnök elfogult lett volna. Erre utaló körülményt a felülvizsgálati indítvány nem hozott fel, de az ügyiratokban sem merült fel az ülnök elfogultságára utaló adat. (BH2014. 137.)

23. § (1) A bíró a vele szemben felmerült kizárási okot, a tanács elnöke a tanács tagjával szemben felmerült és a tudomására jutott kizárási okot köteles a bíróság elnökének haladéktalanul bejelenteni.

(2) A kizárási okot az ügyész, a terhelt, a védő, továbbá a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél, valamint ezek képviselője is bejelentheti.

(3) A (2) bekezdésben megjelölt személy a 21. § (1) bekezdésének *e)* pontjában szabályozott kizárási okot a tárgyalás megkezdése után csak akkor érvényesítheti, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és ha azt nyomban bejelenti.

(4) A bíróság elnöke a tudomására jutott kizárási ok miatt a bíró kizárását hivatalból kezdeményezi.

(5) A 21. § (1) bekezdésének *d)* pontjában meghatározott kizárási ok fennállása esetén a külön törvény szerinti titoktartási kötelezettség a bírót az ügyelosztást végző vezetőjével szemben nem köti.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
A kizárási okok figyelembe vétele nem csupán lehetőség az eljárásban résztvevő személyek számára. A bíró esetében, valamint a bírói tanács elnökének esetében ugyanis kötelezettség, hogy az abszolút kizárási okokat bejelentsék a bíróság elnökének, haladéktalanul. A bejelentési kötelezettség elmulasztásához a Be. 373. § (2) bekezdés b) pontja azt a jogkövetkezményt fűzi, hogy a másodfokú bíróság tanácsülésen hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, mivel az ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, akinek eljárása törvény értelmében kizárt. A bíró ezen túlmenően természetesen személyes felelősséggel is tartozhat a bírósági szervezetrendszeren belül a kizárási ok bejelentésének elmulasztásáért.
A bíró számára kötelezettség, míg az ügyész, a védő, a terhelt, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és képviselőik számára pedig lehetőség a bíró kizárásának kezdeményezése. A törvényben megjelölt személyek körén kívül más - jogi érdekeltség hiányában - nem jelenthet be kizárási okot. A Be. 21. § (1) bekezdés e) pontjában meghatározott elfogultsági kifogás bejelentésére azonban csak a tárgyalás megkezdéséig van lehetőség. Ezt követően csak akkor lehet erre a kizárási okra hivatkozni, ha a bejelentő valószínűsíti, hogy a kizárási okról csak a tárgyalás megkezdését követően szerzett tudomást, vagy ez az ok csak ezt követően merült fel. Ilyen esetben is nyomban be kell jelenteni a kizárási okot, különben a kizárásra történő hivatkozás joga elenyészik. Egyéb kizárási okok - abszolút és relatív kizárási okok - esetében időbeli korlátozás nélkül élhetnek a jogosultak a kizárásra való hivatkozás intézményével.
A bíróság elnöke számára az a jog is biztosítva van, hogy a tudomására jutott kizárási ok következtében hivatalból intézkedjen a bíró kizárása iránt. Nem feltétele ennek a hivatalbóli eljárásban az, hogy a bíró vagy a tanács elnöke ezt az okot jelezze a bíróság elnökének. A szervezeti rendelkezésekből következik, hogy a bíróság elnökének kizárás kezdeményezésére vonatkozó jogát más bírósági vezető, jellemzően a bíróság elnökhelyettese is gyakorolhatja.
Sajátos szabály vonatkozik annak a bírónak a kizárására, aki a Be. 21. (1) bekezdésének d) pontjában szabályozott, titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött. Ebben az esetben a Be. a titoktartási kötelezettséget az ügyelosztást végző vezetővel szemben feloldja. Ezután pedig már semmi nem akadályozza a bírót abban, hogy vezetőjének a kizárási okot bejelentse.
Az elfogultsági kifogás elbírálatlansága, ha azt nem a bíró maga vagy a tanács elnöke jelentette be, nem akadálya a kifogásolt bíró további eljárásának, s - 2009. augusztus 13. napját követően bejelentett ilyen kifogás esetén - annak sem, hogy a kifogásolt bíró az ügydöntő határozat meghozatalában részt vegyen (BH2010. 210.). Kizárási ok nem valósul meg, ezért a bíró egyéb okból elfogultságának megállapítására nem ad alapot az a körülmény, hogy a bíró az ítélkezési tevékenysége során valamely ügy terheltjét korábban már többször elítélte. Ez a helyzet akkor is, ha a korábban első fokon eljárt bíró a másodfokú bíróságra nyer beosztást (BH2005. 315.). A bíró kizárásáról az ítélőtábla határoz, ha a különös illetékességet szabályozó rendelkezésre tekintettel a megyei bíróság területén nincs olyan elsőfokú bíróság, amelynek bíróira a kizárás iránti bejelentés nem vonatkozik (BH2005. 243.).

24. § (1) A bíró az ügyben a kizárási ok bejelentésétől kezdve nem járhat el, ha a kizárási okot maga vagy rá vonatkozóan a tanács elnöke jelenti be.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakat kivéve a bíró a bejelentés elintézéséig az ügyben eljárhat, de az ügydöntő határozat meghozatalában nem vehet részt.

(3) A (2) bekezdés szerinti korlátozás nem vonatkozik arra az esetre, ha a kizárási okot a 21. § (1) bekezdés *e)* pontjára alapították.

(4) A bíró a (2) bekezdésében meghatározott korlátozás nélkül járhat el, ha a bejelentő a kizárás megtagadása után, a 21. § (1) és (3) bekezdésének ugyanazon pontjára alapított, újabb bejelentést tesz a bíró kizárása iránt.

(5) Ugyanazon bíró ellen, a 21. § (1) és (3) bekezdésének ugyanazon pontjára alapított, ismételten bejelentett, alaptalan kizárás iránti bejelentést indokolás nélkül el lehet utasítani.

(6) A bíróság elnöke intézkedik más bíró kijelölése iránt, ha a bíró a kizárási okot maga vagy rá vonatkozóan a tanács elnöke jelentette be, vagy a bíró a kizárásához hozzájárult. Ebben az esetben a kizárásról nem kell külön határozatot hozni.

(7) Ha a kizárás iránti bejelentés a (6) bekezdésben szabályozott módon nem intézhető el, és

a) a bíróság egyesbírája ellen jelentették be, azt a bíróság másik bíróból és két ülnökből álló tanácsa,

b) a bíróság tanácsa ellen irányul, azt a bíróság másik tanácsa

bírálja el.

ÍH 2009. 121. Bíróság ellen indított kártérítési per
ÍH 2006. 50. Magánvádas eljárás - ügyész részvétele a magánvádas eljárásban

A kizárási ok bejelentésének más és más eljárásjogi következményei vannak attól függően, hogy ki élt a bejelentés lehetőségével, illetve kötelezettségével. Ha a bíró maga ellen, vagy a tanács elnöke a tanács valamely bírája ellen jelentett be kizárási okot, akkor a kizárási ok bejelentéséről kezdődően a bíró nem járhat el az ügyben, semmiféle eljárási cselekményt nem végezhet. Ez a tilalom egészen addig tart, amíg a kizárás ügyében döntés nem születik. Értelemszerűen ha a kizárási indítványnak a bíróság vezetője helyt ad, akkor a bíró a kizárás miatt nem járhat már el az ügyben.

Az Alkotmánybíróság a pártatlan bírósághoz való jog mibenlétét első ízben vizsgáló 67/1995. (XII. 7.) AB határozatban rámutatott, hogy ezen alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítélet-mentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében. Ennek intézményes biztosítékát a bírák kizárására vonatkozó büntető-eljárási szabályok biztosítják. Az Alkotmánybíróság e határozatban elemezte az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett egyezmény 6. Cikk 1. pontjában foglalt fair eljárás elve érvényesülésének vizsgálatakor az Emberi Jogok Európai Bírósága által alkalmazott kettős tesztet: a Bíróság elsősorban az eljárt bírónak az ügyben tanúsított konkrét magatartását vizsgálja, vagyis hogy volt-e olyan megnyilvánulása, amelyből a pártatlanságának hiányára lehet következtetni. Ezt követi annak vizsgálata, hogy függetlenül a bíró személyes magatartásától, a folyamodónak volt-e jogos, indokolt, objektíve igazolható oka a pártatlanság hiányának feltételezésére. A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog érvényesülésének garanciája a bírói függetlenség is, amelynek értelmében a bírák ítélkezési tevékenységük során egyedül a törvényeknek és saját lelkiismeretüknek vannak alárendelve, vagyis mindenféle külső befolyástól mentesen járnak el. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvénynek a bírói függetlenséget kimondó elvével és annak garanciális tartalmával a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatban foglalkozott. Ebben a határozatban rámutatott arra, hogy a bírói függetlenség egyedi aspektusában tehát a bíró szervezeti és státusbeli szabadságának garanciáját jelenti annak érdekében, hogy az egyedi ügyekben a jogviták eldöntése és a jogsérelmek orvoslása tárgyában hozott kötelező erejű és végrehajtható döntését mindenféle befolyásolástól mentesen, a törvények, illetve általában a jogszabályok alapján, belső meggyőződése szerint hozza meg. Határozatában utalt rá az Alkotmánybíróság, hogy a bírák függetlenségéről, hatékonyságáról és szerepéről szóló az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (94) 12 számú Ajánlásában megfogalmazott alapelvei is ezt a követelményt tükrözik vissza. E szerint: A bíráknak az eléjük terjesztett ügyekben teljesen szabadon, belső meggyőződésük és a tényállás saját maguk által történő értékelése szerint részrehajlásmentesen, valamint a hatályos törvényi rendelkezéseknek megfelelően kell dönteniük. (Ajánlás I/2/d) pont.)

A Be. által szabályozott kizárási okokat két jól elhatárolható csoportra - egyfelől az ún. abszolút, másfelől az ún. relatív okokra - lehet osztani. A Be. 23. § (1) bekezdése három kizárási okot határoz meg, ezek közül a Be. 23. § (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban szabályozottak abszolút okok. A 23. § (1) bekezdés e) pontja relatív kizáró okot szabályoz: nem járhat el az ügyben az sem, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb, a 23. § (1) bekezdés a)-d) pontjaiban nem nevesített okból nem várható. Az abszolút kizáró okok olyan tények, amelyeknek fennállása esetén - habár természetükben eltérő okokból, így az ügyben való érintettség vagy az érintettekhez fűződő viszony, az eljárásban már korábban betöltött más pozíció, avagy az ügyről szerzett magántudomás okán - az elfogultságot vélelmezni kell, s a vélelem megdönthetetlen. Bármely, a fentiekben nevesített ok fennállása így az érintett feltétlen kizárását eredményezi. Mindennek eljárásjogi következménye, hogy az abszolút kizáró ok bejelentése a hozzá fűződő vélelem miatt csak magának az okként szolgáló ténynek a fennállását teszi vizsgálandóvá. A relatív kizárási ok megfogalmazása általános, és minden olyan okot átfog, amelyek nevesítése sokféleségük folytán nem lehetséges, s ezért hozzájuk megdönthetetlen vélelem sem fűzhető. Ebből pedig az következik, hogy jellemzően külön vizsgálandó maga az elfogultság alapjául szolgáló tény valósága és az, hogy ez a körülmény alkalmas-e az elfogultság megalapozására. Ilyen esetben a kizárási indítvány alapjául felhozott tény valósága mellett tehát azt is elemezni kell, hogy az milyen hatással van a bíróra: eredményezi-e elfogultságát vagy sem. Következésképp a relatív kizáró ok felől való döntés mérlegelést igényel. A mérlegelést azonban a bejelentő személyétől függően más és más végzi el.

Külső megítélésre szorulnak azok az esetek, amelyekben az elfogultságot nem maga a bíróság tagja, hanem az ügyész, a terhelt, a védő, a sértett vagy a sértett képviselője nyújtja be, és a bíró a kizárásához nem járul hozzá. Ilyenkor vizsgálni kell azt, hogy a bejelentett ok fennáll-e és hogy milyen hatással van a bíróság eljáró tagjára: okoz-e ténylegesen elfogultságot. E vizsgálatot - amennyiben az érintett a kizárásához nem járul hozzá - a Be. más bírókra bízza. Más a helyzet viszont akkor, ha maga az eljáró személy jelenti be elfogultságát. Ezen bejelentés attól függetlenül nem hagy semmi kétséget az elfogultság fennállása felől, hogy a külső megítélő az elfogultság szubjektíve fennálló okát objektíve reálisnak tekintené-e. Itt tehát a bíró - előzetesen - maga mérlegeli, hogy a közte és az eljárás bármely résztvevője között fennálló kapcsolat elfogulttá teszi-e, avagy ki tudja zárni annak hatását az ítélkezési tevékenysége során. Ha nemleges válaszra jut, akkor ezt a Be. értelmében haladéktalanul be kell jelentenie: a bejelentés elmulasztásáért, illetve késedelmes teljesítéséért fegyelmi és anyagi felelősséggel tartozik.

Az érintett bírónak a rá vonatkozó kizárási ok bejelentése után az ügy további elintézésében való részvételét a Be. egyrészt aszerint szabályozza eltérően, hogy abszolút vagy relatív kizárási ok fennállásáról van-e szó, másrészt pedig aszerint, hogy ki volt a bejelentő. A kizárási okokat ugyanis bejelentheti az ügyben eljáró bíró vagy más, a törvény szerint erre jogosult személy is. A Be. szerint, ha a kizáró okot a bíró nem maga jelentette be, akkor - amennyiben nem járul hozzá a kizárásához - abszolút kizárási ok fennállása esetén a bejelentés elintézéséig az ügyben eljárhat, de az ügydöntő határozat meghozatalában nem vehet részt, relatív kizárási ok esetén azonban még az ügydöntő határozat meghozatalában való részvétele sem korlátozott. Ha viszont önmagával szemben tesz bejelentést, a bejelentés elintézéséig az általános szabályok szerint - akár abszolút, akár relatív okra hivatkozik - egyáltalán nem járhat el.

A büntetőeljárásban a bíró kizárásának legfontosabb szabályai a büntető perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. tc. óta a legfőbb elveket tekintve nem változtak. A gyakorlatban is következetesen az a felfogás él, hogy a kizárás iránti bejelentés elintézése során a kizáró ok alaposságát minden esetben és attól függetlenül vizsgálni kell, hogy ki volt a bejelentő: maga az érintett vagy a büntetőeljárásban részt vevő más személy. Világosan kiderül mindez a szakirodalomból, a különböző kommentárokból, az egyes büntető-eljárási kódexekhez kapcsolódó gyakorlatból. Az általános felfogás szerint a vizsgálat részben azért szükséges, hogy a bejelentő ne használhassa visszaélésszerűen (az eljárás elhúzása, nyomásgyakorlás a bíróra stb.) a kizárás intézményét, részben pedig azért, hogy a bíró ne háríthassa el azon ügyek elbírálását, amelyekben az intézkedést kényelmetlennek tartja. A kizárás intézményének alapvető rendeltetését kérdőjelezhetné meg azonban a Be. idevonatkozó szabályának olyan értelmezése, amelynek következtében a bíróság elfogultságot bejelentő tagja bejelentésének elintézése abban is állhat, hogy az elfogultsága hiányának megállapítására kerül sor. Ez a felfogás azt eredményezhetné, hogy a bíró belső meggyőződése ellenére is köteles lenne egy adott ügyben eljárni. Az ilyen értelmezés szembeszökően sértené a pártatlansággal kapcsolatos, már említett követelményt, miszerint el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében. Annak megengedése, hogy az elfogultságát bejelentő bíró bejelentését más (a bíróság elnöke vagy a bíróság másik tanácsa) felülbírálja és a bírót az ügy további intézésére utasítsa, azon elv ellen hatna, hogy a bírónak nem csak pártatlannak kell lennie, hanem pártatlannak is kell látszania. A konkrét büntetőügyekben a pártatlanság alkotmányi követelményét szolgáló kizárás intézményétől elkülönítve kell vizsgálni a jogalkalmazói gyakorlatban felmerült azon igényt, hogy az elfogultság esetleges visszaélésszerű használatát a bírák oldaláról is meg lehessen akadályozni. Amennyiben a bíró a saját kizárását alapos ok nélkül kéri, az e tény megállapítása és az amiatti felelősségre vonás nem lehet az adott büntetőügyben folyó eljárás tárgya, és semmiképpen nem járhat olyan megoldási móddal, amelynek következtében a pártatlanságnak akár csak a látszata is sérül. A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény (a továbbiakban: Bjt.) szerint a bíró igazságszolgáltatási feladatainak teljesítését nem tagadhatja meg, a rábízott ügyekben folyamatosan, lelkiismeretesen köteles eljárni. Fegyelmi vétséget követ el a bíró, ha vétkesen a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségeit megszegi, vagy az életmódjával, magatartásával a bírói hivatás tekintélyét sérti vagy veszélyezteti. A bírónak a saját kizárására irányuló alaptalan bejelentése a szolgálati viszonnyal kapcsolatos kötelezettségszegés, amely fegyelmi vétség megállapítására vezethet. Ilyenkor a fegyelmi eljárás megindítását a hivatása szabályait megszegő bíróval szemben az erre jogosított bírósági vezető (elnök) kezdeményezi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező fegyelmi bíróság elnökénél. Ebből a szabályozásból pedig már önmagában is az következik, hogy az esetleges bírói visszaélés elintézési módja egyetlen konkrét ügyben sem lehet a kizárás megtagadása; az egy külön eljárás keretében fegyelmi következményeket vonhat maga után. Az adott ügyben a bejelentés alapossága nem képezheti mérlegelés tárgyát a kizárásról való döntés során: azt a bírót, aki maga kéri a kizárását, az ügy további intézéséből feltétlenül ki kell zárni. A bejelentés puszta ténye ugyanis a pártatlanság látszatát megszünteti, hiszen az eljárás szereplői számára ezután igen kétségessé válik, hogy valóban elfogulatlan, pártatlan-e az eljáró bíró. A bíró személyi hitelének megkérdőjelezhetősége a bíróság további, formailag és tartalmilag kifogástalan működése esetén is a bíróság végső döntésének értékét, elfogadottságát teheti vitathatóvá. A pártatlanság kiemelkedő jelentőségére figyelemmel rendelkezik úgy a Be. 24. § (6) bekezdése, hogy a bíróság elnöke intézkedik más bíró kijelöléséről, ha a bíró a kizárási okot maga jelentette be vagy a kizáráshoz hozzájárult. Ez esetben a kizárásról nem kell külön határozatot hozni. A törvény szövegezésében alkalmazott kijelentő mód használatából következően ezen esetekben a bíróság elnöke köteles más bírót kijelölni. A bejelentés elintézésére vonatkozó szabályok értelmezéséből nyilvánvaló, hogy az a bíró, aki maga jelentette be az elfogultságát, a bejelentése elintézése után sem járhat el az ügyben, a bíróság elnökének mindenképpen más bírót kell kijelölnie. A Be. tehát gondoskodik arról, hogy az ügy elintézésében annak a bírónak ne kelljen részt vennie, aki az elfogultságot maga jelentette be, elkerülve ezzel még a látszatát is annak, hogy a pártatlanság nem valósul meg az adott bírósági eljárásban.

Az Alkotmánybíróság több ízben foglalkozott már a lelkiismereti szabadsághoz való alapjog kérdésével. Határozataiban a lelkiismereti szabadság jogát a személyiség integritásához való olyan jogként értelmezte, amelynek tartalma szerint az állam nem kényszeríthet senkit olyan helyzetbe, amely meghasonlásba vinné önmagával [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 258, 271.; 4/1993. (II. 12.) AB határozat, ABH 1993, 48, 51.; 14/2000. (V. 12.) AB határozat, ABH 2000, 83, 87.]. A bíró kizárására vonatkozó Be. szabályok együttes értelmezése tiszta helyzetet teremt a lelkiismereti szabadság fentebb megfogalmazott alkotmányi követelménye tekintetében is. A Be. alapján a bíróság elnökének az önmaga pártatlanságával kapcsolatos kételyeket feltáró bírót az ügy további elintézéséből minden további mérlegelés nélkül ki kell zárnia. Nem kerülhet tehát a bíró olyan helyzetbe, amelynek következtében - a saját maga elfogultságával kapcsolatos meggyőződése ellenére - az ügyben el kell járnia.

A Be. a bírót az ügy elintézéséből a bejelentés elintézéséig kizárja. Ennek alapján a legegyszerűbb (legrövidebb) típusú - úgynevezett igazgatási úton - kerül sor véglegesen más bíró kijelölésére, az elfogultságát bejelentő bíró kizárására. A Be. szabályozási módja és a bíró által saját maga ellen bejelentett elfogultság vizsgálatával kapcsolatos hagyományos felfogás hatása alkotmányellenes értelmezéshez is vezethet. A régi Be. szabályozás módja kétlépcsős volt: a valamennyi hatóság tagjára érvényes kizáró okok együtt, és az egyes hatóságok tagjára vonatkozó különös okok az általános okoktól elkülönítve jelennek meg a törvényben, s ugyanúgy elkülönülnek a kizárás iránti bejelentés elintézésére irányadó szabályok is. Az új Be. már nem két lépcsőben állapítja meg a kizárási okokat, vagyis nem állapít meg általános, a büntetőügyekben eljáró hatóságok tagjainak kizárására vonatkozó, illetőleg a bíróra (ügyészre, nyomozó hatóság tagjára) vonatkozó okokat, hanem külön-külön szabályozza a nyomozó hatóság tagjának, az ügyésznek, illetve a bírónak a kizárását. Az új Be. 24. § (1) bekezdése eleve kimondja, hogy: A bíró az ügyben nem járhat el, ha a kizárási okot maga vagy rá vonatkozóan a tanács elnöke jelenti be. A Be. szabályozásának bonyolultságára tekintettel az Alkotmánybíróság szükségesnek tartotta, hogy határozatában alkotmányos követelményként is rögzítse: a Be. alkalmazásakor a tisztességes eljáráshoz való alapjog kizárja, hogy az a bíró, aki a vele szemben fennálló kizárási okot maga jelenti be, az ügyben a bejelentés megtételét követően eljárhasson (17/2001. AB határozat).

A nyomozási bíró nincs kizárva a további bírósági eljárásból, ha csak ügyviteli jellegű rendelkezést tett az ügyben. Ha a vádirat benyújtása előtt a helyi bíróság valamennyi büntető bírája eljárt nyomozási bíróként, a további eljárásból való kizártságuk azt eredményezi, hogy a vádirat benyújtása utáni elsőfokú eljárás lefolytatására másik helyi bíróságot kell kijelölni [Be. 21. § (3) bek. a) pont; Be. 24. § (6) bek.]. A kizárás szabályai között nincs olyan, amely tiltaná, hogy a katonai bíró kizárása iránti bejelentést elbíráló másik tanács tagja olyan bíró is lehessen, aki nem katonai bíró. A kizárási eljárás még nem az érdemi külön eljárás része, hanem csupán annak tisztázására irányul, hogy az érintett bíró belebocsátkozhat-e az adott ügyben a külön eljárásba (attól függően, van-e vele szemben kizárási ok vagy nincs). Ezt pedig olyan bírák is elbírálhatják, akik személy szerint nem jogosultak a külön eljárás lefolytatására. Szabálysértési ügyben a kizárásról és más helyi bíróság kijelöléséről az Sztv. 44. §-ának (4) bekezdése alapján a törvényszék határoz. Ha azonban a törvényszék bíráival szemben kizárási ok áll fenn, az említett eljárást az ítélőtáblának kell lefolytatnia, annak ellenére, hogy szabálysértési ügyben egyébként nincs hatásköre (4/2007. BK vélemény).

24/A. § (1) A 22. §-ban szabályozott esetben, vagy ha a bíróságnak nincs olyan tanácsa, amelyre a kizárási ok nem vonatkozik, a kizárásról a másodfokú bíróság, ha pedig a kizárás iránti bejelentés a másodfokú bíróságra vagy arra is vonatkozik, a harmadfokú bíróság határoz. Ha a kizárási ok az ítélőtáblára mint harmadfokú bíróságra vagy arra is vonatkozik, a kizárásról a Kúria határoz. Ha a kizárás iránti bejelentésnek helyt adnak, az eljáró bíróság kijelölésére a 20. § irányadó.

(2) A kizárásról a bíróság tanácsülésen határoz. Ha a kizárás iránti bejelentést nem a bíró tette, vagy a kizárásához nem járult hozzá, be kell szerezni a bíró nyilatkozatát.

(3) A kizárást kimondó határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye, a kizárás megtagadását az ügydöntő határozat elleni jogorvoslatban lehet sérelmezni.

(4) A külön törvény szerinti közvetítői eljárás során előterjesztett, a közvetítő kizárását megtagadó határozat elleni fellebbezésről a bíróság a 24. § és a 24/A. § értelemszerű alkalmazásával határoz.

ÍH 2013. 100. A bíró kizárása
ÍH 2013. 13. A bíróság kizárása
ÍH 2010. 56. A bíróság kijelölése
A kizárásról való döntés ellen nincs helye jogorvoslatnak. Az ügy érdemében hozott határozat elleni jogorvoslattal azonban a kizárás - mint az eljárás része - is támadható. Olyan esetekben, amikor nem a bíró jelenti be a kizárási okot maga ellen, a kizárásról való döntésre jogosult köteles beszerezni a bíró véleményét is. Erre nem csupán a kizárási ok valóságtartalmának megítélése miatt van szükség, hanem annak felderítésére is, hogy a bíró megszegte-e a kizárási ok fennállása esetén előírt bejelentési kötelezettségét. Amennyiben a járásbíróság előtt folyó büntetőügyben e bíróság, a törvényszék és az ítélőtábla büntetőbírái maguk ellen kizárást jelentenek be, a kizárás és kijelölés tárgyában a Kúria jár el; a törvényszék illetékességi körébe tartozó további járásbíróságok bíráinak kizárás iránti bejelentése ilyenkor közömbös. A járásbírósági hatáskörbe tartozó ügyben olyan helyi bíróságot kell kijelölni, amelynek a felsőbíróságai (törvényszék és tábla) a kizárással nem érintettek (EBH2013. B.15.).

Amennyiben a járásbíróság előtt folyó büntetőügyben e bíróság, a törvényszék és az ítélőtábla büntetőbírái maguk ellen kizárást jelentenek be, a kizárás és kijelölés tárgyában a Kúria jár el; a törvényszék illetékességi körébe tartozó további járásbíróságok bíráinak kizárás iránti bejelentése ilyenkor közömbös. A járásbírósági hatáskörbe tartozó ügyben olyan helyi bíróságot kell kijelölni, amelynek a felsőbíróságai (törvényszék és tábla) a kizárással nem érintettek. A járásbíróságon lévő ügy bírájának önmagát érintő kizárás iránti bejelentését követő, további ilyen bejelentések folytán a kijelölés, illetve kizárás tárgyában a Be. 24. § (6) bekezdése, vagy a 24/A. § (1) bekezdése szerint arra jogosult járásbíróság, törvényszék, ítélőtábla - értelemszerűen - nem dönthet, lévén maga is érintett. Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy a törvényszék illetékességébe tartozó további járásbíróságok bíráinak kizárás iránti bejelentése az eljárás ezen szakaszában közömbös. Nincs ugyanis olyan eljárási helyzet, melyben akár a kizártságuk, akár a kijelölésük kérdése szóba jön. Így e tekintetben rendelkezni sem kell. A kizárás szükségszerű következménye a kijelölés, ami valójában a Be. illetékességre vonatkozó törvényi szabályozása alóli, de csupán eseti jellegű kivételt eredményez. Amennyiben az ítélőtábla és valamely törvényszék, valamint járásbírósága kizárt, akkor nincs lehetőség az érintett ítélőtábla illetékessége alá tartozó - de a kizárással nem érintett - járásbíróságot és törvényszéket és más ítélőtáblát kijelölni. Az ilyen döntés ugyanis nem csupán egyszer (kivételesen, a szükséges eseti jelleggel), hanem többször is megtörné az illetékesség törvényi rendjét. Ilyenkor olyan járásbíróságot kell kijelölni, melynek felsőbírósága (törvényszék és ítélőtábla) kizárással nem érintett. Tehát másik felsőbíróság illetékessége alá tartozó járásbíróság kijelölése indokolt, s ehhez képest az esetleges másod- és harmadfokú eljárásra szóló kijelölés valójában a Be. hatásköri és illetékességi szabályai szerinti. (EBH2013. B.15.)

25. § Ha a terhelt, a védő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél vagy a képviselőjük az ügyben ugyanazon bíró ellen ismételten alaptalanul jelent be kizárási okot, a kizárást megtagadó határozatban rendbírsággal sújtható.

ÍH 2017. 10. Alaptalan elfogultsági kifogás - rendbírság
A kizárás lehetőségének biztosítása a büntetőeljárásban - ahogyan erről már szó volt - a tisztességes és pártatlan eljárás egyik garanciája. Semmiképpen sem alkalmazhatók azonban a kizárási rendelkezések annak érdekében, hogy az eljárást valamely fél - tipikusan a terhelt, a védő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél vagy ezek képviselője - elhúzza, akadályozza. Bár az elfogultságra alapított kizárási ok kivételével más kizárási ok tekintetében nincsen időhöz kötve a kizárási okra való hivatkozás, a Be. szankcionálja azokat az eljárásban részt vevő személyeket, akik visszaélésszerűen gyakorolják jogaikat. Ennek megfelelően ha a felsorolt szereplők ugyanazon ügyben ugyanazon bíró ellen ismételten alaptalanul jelentenek be kizárási okot, a kizárást megtagadó határozatban rendbírsággal sújthatók. Fontos azonban kiemelnünk, hogy a rendbírság nem egyenes, nem automatikus következménye a kizárási okra való ismételt alaptalan hivatkozásnak. Ez minden esetben az eljáró bíró mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy a joggal való visszaélés esetével van-e dolga, és indokolt-e a jövőbeni eljárási szabálysértésektől való visszatartás érdekében a rendbírság alkalmazása, vagy sem.
Amennyiben a védő - mint a jogban jártas személy - nyilvánvalóan alaptalanul terjeszti elő a bíróság kizárására irányuló kérelmét, a védőt megillető jogok rosszhiszemű gyakorlása folytán a kizárásra irányuló alaptalan kérelem elutasításán túlmenően a védőnek rendbírsággal sújtása is indokolt (BH1995. 693.). A bíróság egyik bíráját érintő elfogultsági kifogás - egyéb körülmények hiányában - sorozatos kizárási kérelmek esetén sem alapozza meg az egész bíróság kizárását; az alaptalan és sorozatos kizárási kérelmek nem vezethetnek más bíróság kijelöléséhez A nyilvánvalóan alaptalan vagy ismételten alaptalan kizárási kérelem esetén rendbírság kiszabásának van helye (BH1998. 68.).

26. § (1) A bíró kizárására vonatkozó rendelkezések az ülnökre is irányadók.

(2) A nyomozási bíró kizárására a 23-25. § rendelkezéseit kell alkalmazni; a nyomozási bíró azonban, ha a vele szemben bejelentett ok alapján a kizárásához nem járult hozzá, az ügyben a bejelentés elintézéséig eljárhat.

A Be. 14. § (6) bekezdése kimondja, hogy az ítélkezésben a hivatásos bíró és az ülnökök jogai, kötelességei azonosak. Ebből nyilvánvalóan következik, amit a Be. a 26. §-ban megerősít, hogy nem kizárólag a hivatásos bíróval szemben követelmény a függetlenség és a pártatlanság, hanem az ülnökökkel szemben is. A kizárási ok bejelentése az ülnök esetében is kötelezettség. Amennyiben ezt elmulasztja, vagy késedelmesen teljesíti, az ülnök visszahívását vonhatja maga után.
A nyomozási bíró kizárásával kapcsolatban is a bírák kizárására vonatkozó rendelkezésekre utal vissza a törvény. Lényeges különbség azonban, hogy a nyomozási bíró abban az esetben, ha a vele szemben bejelentett ok alapján a kizárásához nem járult hozzá, az ügyben a bejelentés elintézéséig eljárhat. Ennek a megengedő rendelkezésnek az az indoka, hogy a nyomozási bírónak nincs olyan döntési jogköre a törvény értelmében, amellyel az ügyet lezárhatná.
A kizárást a bíróság tanácsa határozattal bírálja el. Ha a kizárási ok a törvényszék területén működő valamennyi nyomozási bíróra vonatkozik, az eljárásra a Be. 24. § (6) bekezdése az irányadó. A kizárásról a másodfokú bíróság, ha pedig a kizárási ok a törvényszékre is vonatkozik, az ítélőtábla határoz. Az ítélőtábla határoz akkor is, ha a kizárási ok a törvényszék elnökével, illetőleg elnökhelyettesével szemben merült fel, vagy ha a kizárási ok a törvényszék területén működő összes nyomozási bírájára vonatkozik és emiatt más megye nyomozási bíráját kell kijelölni.
Ha a bíróság a kizárást kimondja, a nyomozási bíró az eljárást nem folytathatja. Az általa már korábban elvégzett eljárási cselekmények azonban hatályosak, de figyelembe kell venni, hogy a törvénynél fogva kizárt bíró hozta, és lehetőség szerint az eljárási cselekményt meg kell ismételni. Amennyiben az ügyész az adott ügyben vádat emel, a bírósági eljárásban relatív eljárási szabálysértésként értékelendő, hogy a törvénynél fogva kizárt nyomozási bíró járt el az ügyben. Ennek következményei általában orvosolhatók, illetve nem kell hatályon kívül helyezni az ügydöntő határozatot, ha ez a relatív eljárási szabálysértés nem volt lényeges kihatással a határozatra.

27. § A bíró kizárására vonatkozó szabályok irányadók a bírósági titkár, a jegyzőkönyvvezető és a bírósági ügyintéző kizárására is.

A bíró kizárására vonatkozó szabályok abból következően, hogy a korábban tárgyaltak alapján az eljárásban a bírósági titkár, a jegyzőkönyvvezető, valamint a bírósági ügyintéző is részt vesz vagy vehet, e személyekre is alkalmazandók.

III. Fejezet

AZ ÜGYÉSZ

Az ügyész feladata

28. § (1) Az ügyész a közvádló. Az ügyész kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye.

(2) Az ügyész azokat a jogokat gyakorolja, amelyek azt az ügyészséget illetik, ahol az ügyész működik.

(3) Az ügyész a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végeztet vagy nyomoz.

(4) Ha a nyomozó hatóság önállóan végez nyomozást vagy egyes nyomozási cselekményeket [35. § (2) bek.], az ügyész felügyel arra, hogy azt e törvény rendelkezéseit megtartva végezzék (nyomozás feletti felügyelet), az eljárásban részt vevő személyek a jogaikat érvényesíthessék. Ennek érdekében az ügyész

a) nyomozást vagy feljelentéskiegészítést rendelhet el, annak lefolytatásával a nyomozó hatóságot bízhatja meg, a nyomozó hatóságot - annak illetékességi területén - nyomozási cselekmények végzésére vagy további nyomozásra, a nyomozásnak az általa megjelölt határidőn belüli befejezésére utasíthatja,

b) a nyomozási cselekményeknél jelen lehet, a nyomozás irataiba betekinthet, azokat magához kérheti,

c) a nyomozó hatóság határozatát megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti, a nyomozó hatóság határozata, intézkedése ellen, illetve intézkedésének elmulasztása miatt a hozzá megküldött panaszokat elbírálja,

d) a feljelentést elutasíthatja, a nyomozást megszüntetheti, a nyomozó hatóságot a nyomozás megszüntetésére utasíthatja,

e) az eljárást magához vonhatja.

(5) Ha az ügyész nyomoz, bármely nyomozó hatóságot - annak illetékességi területén - nyomozási cselekmény elvégzésére utasíthatja, a legfőbb ügyész az ügy ügyészségi nyomozása során más nyomozó hatóságok tagjait az országos vezető egyetértésével igénybe veheti.

(6) Az ügyész ellenőrzi a büntetőeljárás során elrendelt, a személyes szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedések törvényes végrehajtását.

(7) Az ügyész az e törvényben meghatározott feltételek esetén vádat emel, és a bíróság előtt - a magánvád és a pótmagánvád esetét kivéve - a vádat képviseli, vagy dönt a közvetítői eljárásra utalásról, a vádemelés elhalasztásáról, illetőleg részbeni mellőzéséről. Az ügyész a vádat elejtheti vagy módosíthatja. Az ügyész az ügy iratait a bírósági eljárásban megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt.

Az ügyész a büntetőeljárásban a közvádló. A nyomozó hatóság felett is felügyeletet gyakorol, és a bírósági eljárás klasszikusan az általa emelt vádról való döntést állítja a középpontba. Az ügyészség erősen hierarchikus szervezet, amely az állam büntetőhatalmának érvényesítésében fontos szerepet tölt be. Az ügyészség és az ügyész lényegében szinonim fogalmak a Be.-ben, ugyanis a törvény maga mondja ki, hogy az adott ügyben eljáró ügyész azokat a jogokat gyakorolja, amelyeket azon ügyészség hatáskörébe utal a törvény, ahol az ügyész működik. Az ügyész így az eljárásban az egész ügyészség képviselője is egyben. Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény határozza meg az ügyészség feladatát. Az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint; irányítja, felügyeli, illetve elvégzi a vádat előkészítő nyomozási eljárást, képviseli a közvádat a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett. Az ügyészség a közérdek védelme érdekében közreműködik annak biztosításában, hogy mindenki betartsa a törvényeket. A jogszabályok megsértése esetén - törvényben meghatározott esetekben és módon - fellép a törvényesség érdekében. Ha törvény másként nem rendelkezik, fellépésre akkor köteles, ha a törvénysértés megszüntetésére hivatott szerv az Alaptörvényben, valamint törvényben és más jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott kötelezettsége ellenére a szükséges intézkedést nem teszi meg, vagy ha a törvénysértésből eredő jogsérelem elhárítása érdekében azonnali ügyészi intézkedésre van szükség. E feladatok teljesítése érdekében az ügyészség

- a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott ügyekben nyomoz (ügyészségi nyomozás);

- felügyel arra, hogy a nyomozó hatóság az önállóan végzett nyomozást a törvény rendelkezéseit megtartva végezze (nyomozás feletti felügyelet);

- törvényben meghatározott egyéb jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben;

- közvádlóként gyakorolja a vádemelés közhatalmi jogkörét; a bírósági eljárásban képviseli a vádat, továbbá gyakorolja a büntetőeljárási törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat;

- törvényességi felügyeletet lát el a büntetések, a mellékbüntetések, az intézkedések, a személyi szabadságot elvonó és azt korlátozó eljárási kényszerintézkedések, az utógondozás, valamint a bűnügyi, a szabálysértési és a körözési nyilvántartás végrehajtásáról szóló jogszabályi rendelkezések megtartása felett, továbbá közreműködik a büntetés-végrehajtási bíró eljárásában;

- közreműködik abban, hogy a bírósági eljárásban a törvényeket helyesen alkalmazzák (az ügyész részvétele a bíróságok polgári, munkaügyi, közigazgatási és gazdasági jogi peres és nemperes eljárásaiban);

- elősegíti, hogy a hatósági jogkört gyakorló, illetve bíróságon kívüli jogvitát intéző szervek a jogszabályok rendelkezéseit megtartsák;

- kiemelt figyelmet fordít a kiskorúak által és sérelmükre elkövetett bűncselekmények üldözésére, a fiatalkorúak ellen indult szabálysértési és büntetőeljárás különös szabályainak betartására; törvényben meghatározott esetekben közreműködik a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében;
- ellátja a nemzetközi szerződésekből, különösen a jogsegély kérésével és nyújtásával összefüggésben rá háruló feladatokat;
- teljesíti Magyarországnak az Eurojustban való részvételével kapcsolatos feladatokat;
- ellátja a tevékenysége körében okozott jogsértések és károk megtérítése miatt indított perekben való képviseletet.
A törvényben meghatározott feladatokat a legfőbb ügyész közvetlenül vagy az illetékes ügyész útján látja el. Az ügyészség független, csak a törvényeknek alárendelt önálló alkotmányos szervezet. Az ügyészség az Alaptörvényben és a törvényekben meghatározott feladatait a döntésért felelős ügyészségi alkalmazott személyének megállapítását biztosító, alá-fölérendeltségen alapuló szervezeti rendben végzi. A legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására. Az ügyészi tevékenységgel összefüggésben az ügyész jogait és kötelességeit csak törvény állapíthatja meg. A legfőbb ügyészt és az ügyészeket az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. Mindenki köteles biztosítani, hogy az ügyészek a részükre jogszabályban megállapított jogokat akadálytalanul gyakorolhassák. Ha törvény az ügyésznek utasítási jogkört biztosít, az utasított szervek az utasításnak kötelesek eleget tenni. Az ügyész feladat- és hatásköreinek ellátása során a bíróságok és más bíróságon kívüli jogalkalmazó szervek eljárásaiban keletkezett iratokba, az általuk vezetett nyilvántartásokba korlátozás nélkül betekinthet, az iratokból másolatot, a nyilvántartásokból adatszolgáltatást kérhet. Adatok és iratok szolgáltatása érdekében az ügyész más közhatalmat gyakorló szerveket, gazdálkodó és más szervezeteket megkereshet. A megkeresett szerv vezetője a megkeresésnek az ügyész által megjelölt határidőben köteles eleget tenni. Adatok és iratok büntetőeljárás során történő beszerzésére a büntetőeljárási törvény rendelkezései az irányadók. Az ügyész eljárása során az eljárással érintett szerv, személy rendelkezése alatt álló területre, helyiségbe - ha törvény vagy törvény felhatalmazása alapján jogszabály másként nem rendelkezik - igazolványa felmutatásával beléphet. Az ügyész szakértőt vehet igénybe, ha különleges szakértelemre is szükség van az ügy megítélése szempontjából bizonyítandó tény megállapításához.
Az ügyészség a központi költségvetésről szóló törvényben önálló költségvetési fejezetet alkot. A legfőbb ügyész összeállítja az ügyészség költségvetésére vonatkozó javaslatát és az annak végrehajtására vonatkozó beszámolóját, amelyet a Kormány a központi költségvetésről szóló törvényjavaslat és az annak végrehajtására vonatkozó törvényjavaslat részeként változtatás nélkül terjeszt az Országgyűlés elé. Az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak munkájuk során és magatartásukban az Alaptörvényt és a jogszabályokat kötelesek megtartani. Az ügyészek a törvényekben előírtaknak megfelelően, következetesen és méltányosan járnak el, ügyészi kötelezettségeiket legjobb szaktudásuk szerint teljesítik. E körben az ügyész
- a tisztességes és hatékony bűnüldözés megvalósítása, a jogsértések megelőzése, a törvényesség biztosítása és az emberi jogok védelme érdekében nemzeti és nemzetközi szinten együttműködik a bíróságokkal, a nyomozó hatóságokkal, a büntető jogszabályok végrehajtásában közreműködő egyéb szervekkel, a bűnmegelőzést szolgáló kormányzati, közigazgatási és más szervekkel, a tudomány képviselőivel, a védőkkel, ügyvédi kamarákkal, jogvédő szervezetekkel;
- az alapvető emberi jogok tiszteletben tartásával, a jogi előírásoknak megfelelően és a kölcsönös segítségnyújtás szellemében teljesíti más államok ügyészi szerveinek vagy más bűnüldöző hatóságainak megkereséseit;
- az arra jogosult szerveknek adott tájékoztatás, vélemény adása során tárgyilagos és szakszerű véleményt ad;
- mérlegelési jogkörét pártatlanul, méltányosan, a törvények megtartása mellett, külső befolyástól mentesen gyakorolja.
Az ügyész
- nem lehet olyan szervezet tagja, amely törvénysértő tevékenységet folytat;
- elfogultságot jelent be minden olyan ügyben, amelyhez személyes érdeke fűződik;
- nem kérhet és nem fogadhat el ajándékot, adományt és egyéb előnyt tevékenységével kapcsolatban;
- nem élhet vissza hivatali tekintélyével;
- magánéletében is a hivatásához méltó magatartást tanúsít.
Magyarország ügyészi szervei:
- a Legfőbb Ügyészség,
- a fellebbviteli főügyészségek,
- a főügyészségek,
- a járási ügyészségek.
Az ügyészségi nyomozás, továbbá indokolt esetben más ügyészségi feladatok ellátására önálló főügyészség, illetve járási szintű ügyészség létesíthető. Az ügyészség szervezetét, működését és illetékességét - törvényi keretek között - a legfőbb ügyész utasítással szabályozza.
A Legfőbb Ügyészség önállóan működő és gazdálkodó központi költségvetési szerv; jogi személy. A Legfőbb Ügyészséget a legfőbb ügyész, a fellebbviteli főügyészséget fellebbviteli főügyész, a főügyészséget főügyész, a járási és a járási szintű (a továbbiakban együtt: járási) ügyészséget vezető ügyész vezeti. A legfőbb ügyész, a legfőbb ügyész helyettes, a legfőbb ügyészségi főosztályvezető ügyész, a fellebbviteli főügyész és a főügyész az ügyészségek működésének, szakmai tevékenységének, a szakágak együttműködésének segítésére körlevelet adhat ki. A legfőbb ügyészi, a legfőbb ügyész helyettesi és a főosztályvezető ügyészi körlevelet az Ügyészségi Közlönyben közzé kell tenni. Az ügyészség tudományos és kutató intézménye az Országos Kriminológiai Intézet, amely a bűnözés kutatása, a kriminológia, a kriminalisztika és a büntető-jogtudományok elméletének és gyakorlatának fejlesztése céljából működik.
Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja. A legfőbb ügyész
- tanácskozási joggal részt vehet az Országgyűlés ülésein, valamint a Kúria teljes ülésein;

- bűncselekmény nyomozását bármely nyomozó hatóságtól az ügyészség hatáskörébe vonhatja, az ügyek ügyészségi nyomozása során más nyomozó hatóságok tagjai közreműködését - szolgálati, közszolgálati jogviszonyukat nem érintve - az országos vezető egyetértésével igénybe veheti;
- a büntetőeljárási törvényben meghatározottak szerint a büntetőügyekben hozott jogerős határozatok ellen felülvizsgálati indítványt vagy a törvényesség érdekében jogorvoslatot nyújthat be a Kúriához;
- jogegységi eljárást kezdeményezhet a Kúria előtt, illetve a Kúria előtti jogegységi eljárásban gyakorolja törvényben meghatározott jogkörét;
- indítványozza közvádas bűncselekmény vagy szabálysértés miatt a mentelmi jog felfüggesztését, illetve ha törvény az eljárás megindítását valamely szerv, személy hozzájárulásához köti, kezdeményezi a hozzájárulás megadását;
- jogszabály tervezetére - kivéve az önkormányzati rendelet tervezetét - véleményt nyilváníthat, az ügyészség jogállását, feladatkörét érintő jogszabályok tervezetére véleményt nyilvánít;
- törvény kezdeményezésére, illetve rendelet és közjogi szervezetszabályozó eszköz kibocsátására jogosult szervnél jogszabály, illetve közjogi szervezetszabályzó eszköz alkotását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését javasolhatja;
- kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát, valamint a kihirdetéstől számított 30 napon belül az Alaptörvény és az Alaptörvény módosítása megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények megtartásának vizsgálatát;
- kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát;
- a Kúria előtti eljárásban a bíróságok ítélkezési gyakorlatának egységesítése érdekében jogkérdésben, a közérdeket képviselve, saját kezdeményezésére, vagy bármely fél kérelmére kifejtheti, a Kúria felhívására kifejti szakmai véleményét akkor is, ha az ügyész az eljárásban nem vesz részt. A legfőbb ügyész véleményét, amely a Kúriát nem köti, az eljárásban részt vevő felekkel közölni kell.
Ha a legfőbb ügyész az intézkedésben akadályoztatva van, vagy a legfőbb ügyészi tisztség nincs betöltve, jogkörét az előzetesen kijelölt legfőbb ügyész helyettes gyakorolja. Az ügyészek a legfőbb ügyésznek alárendelten működnek, számukra utasítást csak a legfőbb ügyész és a felettes ügyész adhat. Az ügyészi szervek közül a Legfőbb Ügyészség a fellebbviteli főügyészségeket és a főügyészségeket, a főügyészség a járási és a járási szintű ügyészségeket irányítja. Felettes ügyészség a Legfőbb Ügyészség az összes ügyészi szerv; a főügyészség a megye (főváros) területén működő járási ügyészségek tekintetében. A felettes ügyész az alárendelt ügyészeket utasíthatja, tőlük bármely ügy elintézését saját hatáskörébe vonhatja, illetve az ügy elintézésére más - alárendelt - ügyészt jelölhet ki. Az ügyészi feladatokat az ügyészek mellett - nem teljes ügyészi jogkört gyakorló - alügyészek, ügyészségi fogalmazók és ügyészségi megbízottak is végzik, munkájukat más ügyészségi alkalmazottak (tisztviselők, írnokok és fizikai alkalmazottak) segítik.
Az ügyész büntetőjogi tevékenysége során köteles biztosítani minden, a hivatali tevékenysége során tudomására jutott bűncselekmény következetes üldözését; továbbá hogy senkit törvényellenesen ne vonjanak büntetőjogi felelősségre, ne fosszanak meg személyi szabadságától, senkit törvénytelen jogfosztás, korlátozás vagy zaklatás ne érjen. A bűnözés elleni küzdelem érdekében az ügyész összehangolt intézkedéseket kezdeményezhet a nyomozó hatóságoknál, illetve más érdekelt szerveknél. Az ügyész a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végeztet; felügyeli a nyomozó hatóság önálló nyomozását; illetve a büntetőeljárási törvényben meghatározott esetekben a nyomozást maga végzi. A nyomozás során az ügyész a büntetőeljárás hatékony és a lehető leggyorsabb lefolytatása érdekében rendelkezik az ügyről, a nyomozás elvégzendő feladatairól. A nyomozásra vonatkozó intézkedéseiért, az általa elvégzett eljárási cselekmények, az általa tett intézkedések és meghozott határozatok megalapozottságáért, jogszerűségéért felelős. A nyomozás feletti felügyelet keretében az ügyész a törvényben meghatározott jogkörei felhasználásával minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy a nyomozó hatóság az önálló nyomozását törvényesen, az emberi jogok tiszteletben tartásával, a vádemelés kérdésében történő döntésre alkalmas módon teljesítse. Így különösen
- megvizsgálhatja és megváltoztathatja a nyomozó hatóság határozatait és a nyomozás során tett intézkedéseit, az esetleges jogsértés kiküszöbölése iránt haladéktalanul intézkedik;
- a nyomozó hatóságot a nyomozással kapcsolatban utasíthatja, az utasításának végrehajtását ellenőrzi;
- elbírálja a nyomozás során előterjesztett, a feladatkörébe tartozó jogorvoslati kérelmeket.

Az ügyész gondoskodik arról, hogy a nyomozás során a büntetőeljárás résztvevőinek jogai érvényesüljenek. Az ügyészségi nyomozás elrendeléséig - a rendőrségi törvényben meghatározott okokból és szabályok szerint - titokban információ gyűjthető. Ahol a rendőrségi törvény a titkos információgyűjtés körében a rendőri szerv vagy annak vezetője számára állapít meg jogokat és kötelezettségeket, ott az ügyészségi nyomozást végző ügyészi szervet vagy annak vezetőjét kell érteni. Ha a rendőrségi törvény a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés keretében végzett cselekményhez az ügyész engedélyét (hozzájárulását, jóváhagyását) írja elő, az engedélyezés jogkörét a felettes ügyész gyakorolja. Az ügyész (felettes ügyész) a titkos információgyűjtés elvégzése érdekében - a feljelentés elutasításának, vagy a nyomozás megszüntetésének kilátásba helyezése, valamint az adatkérés kivételével - a nyomozó hatóságot utasítja vagy titkos információgyűjtés végzésére jogosult más szolgálatot (hivatalt) megkeresi. Ha a titkos információgyűjtés szükségessége a nemzetbiztonsági szolgálatok (hivatalok) hivatásos állományú tagját érintően merül fel, az ügyész e tényről tájékoztatja azon szolgálat főigazgatóját, amelynek állományába az érintett személy tartozik. A titkos információgyűjtés elvégzésére ilyen esetben az ügyész az érintett nemzetbiztonsági szolgálatot (hivatalt) is felkérheti. Az ügyészségi nyomozás során a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésre a büntetőeljárási törvény rendelkezései az irányadók. A nyomozó hatóság tevékenysége felett az ügyészség látja el a törvényességi felügyeletet, és a Be. 28. §-a megjelöli, hogy a két szerv (nyomozó hatóság és az ügyész) milyen feladatmegosztás mentén tevékenykednek az eljárás ezen szakaszában. Mint általában, a törvényesség őreként az ügyész legfontosabb kötelezettsége és feladata, hogy amikor a nyomozó hatóság önállóan végez nyomozási cselekményeket, akkor a törvény rendelkezéseinek megtartását felügyelje, az eljárásban résztvevők (terhelt, tanúk, védő, sértett, stb.) jogainak érvényesülését biztosítsa. A felügyelet olyan szigorú és annyira teljes körű, hogy az ügyésznek lehetősége van a nyomozó hatóság felé közvetlen utasításokat adni, dönteni a feljelentés elutasításáról, a nyomozás során hozott határozatokat megváltoztathatja, hatályon kívül is helyezheti, a nyomozást saját hatáskörben megszüntetheti, vagy erre utasíthatja a nyomozó hatóságot. A nyomozó hatóság intézkedései és határozatai elleni jogorvoslatokat is az ügyész bírálja el, és jogosult arra is, hogy az eljárást magához vonja. Utóbbi jogkörével akkor élhet az ügyész, ha a nyomozás nyomozó hatóság általi törvényes és eredményes lefolytatásának feltételeit nem látja biztosítottnak. Abban a tekintetben, hogy az ügyész a fenti jogosítványok gyakorlását milyen módon és eszközökkel láthatja el, a 11/2003. (Ü.K. 7.) Legfőbb Ügyészi utasítás a védelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról ad iránymutatásokat. Az ügyész a vád előkészítése során a vádemelés feltételeinek megállapítása végett

- nyomozást végeztet,
- a nyomozó hatóság önállóan végzett nyomozásának törvényességét felügyeli,
- a kizárólagos hatáskörébe tartozó, továbbá a magához vont ügyben nyomoz,
- teljesíti Be.-ben meghatározott, a védelőkészítés körébe tartozó további feladatokat.

A nyomozás iratainak ismertetése után az ügyész:

- ha szükséges, további nyomozási cselekmény(eke)t végez, vagy végeztet,
- meghozza a feladatkörébe tartozó határozatokat,
- vádat emel,
- d) teljesíti a Be.-ben meghatározott, a vádemelés körébe tartozó egyéb feladatokat.

Az ügyész évente legalább egy alkalommal megvizsgálja a nyomozó hatóságok ügykönyveit és ezzel összefüggő ügyiratait annak megállapítása érdekében, hogy bűncselekményre utaló magatartások esetében a Be. szabályai szerinti eljárás megtörtént-e.

A védelőkészítés és a vádemelés során, első fokon az ügy érdemi elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság mellett működő ügyész jár el. Az ügyeleti szolgálatot teljesítő ügyész hatásköre és illetékessége - ha a főügyész eltérően nem rendelkezik -, az ügyelet idején a megye valamennyi bűnügyére kiterjed. Ha az ügyész - hatáskörébe, vagy illetékessége alá nem tartozó ügyben - késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket végzett vagy végeztetett el, a keletkezett iratokat a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező ügyésznek megküldi. Hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetében az eljáró ügyész kijelölését az kezdeményezi, aki hatásköre vagy illetékessége hiányát utóbb állapította meg. Hatásköri, továbbá a megyei főügyészségek, illetőleg a különböző megyék területén levő helyi ügyészségek között felmerülő illetékességi összeütközés esetében, az eljáró ügyészséget a Legfőbb Ügyészség jelöli ki. Az ügyész azt a beadványt, amelynek elintézése nem tartozik hatáskörébe vagy arra nem illetékes, közvetlenül, késedelem nélkül a döntésre jogosult ügyészhez továbbítja.

A feljelentés áttételéről a feljelentőt, a nyomozás iratainak áttételéről a büntetőeljárásban részt vevő személyeket írásban értesíteni kell. A külön jogszabályokban meghatározott tájékoztatási kötelezettségről legfőbb ügyész helyettesi körlevél rendelkezik. A vádelőkészítés és a vádemelés során a legfőbb ügyész számára történő jelentéstételi kötelezettségről legfőbb ügyészi körlevél rendelkezik. A gyanúsított jogai azt is megilletik, akivel szemben a megalapozott gyanút azért nem lehetett közölni, mert tartózkodási helyét a felkutatására tett intézkedések ellenére sem sikerült megállapítani, illetőleg, aki ellen távollétében folyik a nyomozás. Ha a gyanúsítottal ismertetett megalapozott gyanú az eljárás későbbi szakaszában beszerzett bizonyítékokra figyelemmel megváltozik, azt - jogainak gyakorlása érdekében - a következő kihallgatásakor vele közölni kell. Az ügyész a Be. 61. §-ában megjelölt hatóságokat írásbeli intézkedéssel bízza meg a pontosan meghatározott eljárási cselekmény elvégzésével. Az intézkedésben a teljesítés határidejét vagy időtartamát is megjelöli. Az ügyész - a határozat hozatalát nem igénylő - minden intézkedését írásba (jegyzőkönyvbe vagy feljegyzésbe) foglalja, ha az az eljárás résztvevői számára jog gyakorlását teszi lehetővé, vagy kötelezettség teljesítését írja elő. Az ügyész a nyomozási bíróhoz címzett indítványát és nyilatkozatát írásba foglalja. Az ügyész a Be. 62. §-a szerinti tájékoztatás, illetőleg figyelmeztetés tényét írásba foglalja és ezt az érintettel, külön aláíratja. Az ügyész a jegyzőkönyvbe nem foglalt szóbeli idézésről, illetőleg értesítésről, továbbá a rövid úton történt idézésről, illetőleg értesítésről, az iratokhoz - a Be. 67. §-a (2) bekezdésének a)-c) pontja szerint elkészített - feljegyzést csatol. Az ügyész a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedések tartamának meghosszabbítására irányuló indítványát a gyanúsítottal és a védőjével is egyidejűleg közli. A nyomozó hatóság eljárása során felmerülő, ügyészi határozatot, illetve intézkedést igénylő kérdésekben, az ügyész a nyomozó hatóságnak a nyomozást ténylegesen teljesítő szervezeti egysége (a továbbiakban: nyomozó szerv) vezetőjének indokolt írásbeli előterjesztése alapján, az ügy iratainak ismeretében foglal állást. Az ügyész a beadványt nem megnevezése, hanem annak tartalma szerint bírálja el. Az ügyész a szolgálati út betartásával fordul a felettes ügyészhez, és az ügyiratokat csatolja, ha az ügyben az intézkedés vagy a döntés a felettes ügyész hatáskörébe tartozik. Az ügyész, érdemi döntését megelőzően, köteles ellenőrizni, hogy a tanú, illetőleg a terhelt figyelmeztetése jogaira és a mentességi okokra a törvénynek megfelelően történt-e meg és ehhez képest vallomásuk bizonyítási eszközként felhasználható-e. Amennyiben a nyomozó hatóság a Be. 36. §-ának (5) bekezdése alapján egy ügyre, vagy ügyek meghatározott csoportjára közös nyomozó csoport alakítását, illetőleg abban részvétel engedélyezését kezdeményezi, a főügyész az ügy iratait, erre vonatkozó részletes véleményével az illetékes szakfőosztály útján, soron kívül terjeszti fel a legfőbb ügyészhez. Az ügyész az eljárása során biztosítja az adatvédelemre és a minősített adat védelmére vonatkozó szabályok megtartását. A nyomozás iratait legalább két példányban kell elkészíteni. A nyomozás folyamatossága érdekében arról az iratról, amely szakértői vizsgálathoz vagy más, egyidejűleg teljesített eljárási cselekményhez nélkülözhetetlen, további másolat készíthető. Az iratokat - több bűncselekmény esetén tárgykörönként - amennyiben ez az ügy áttekintését nem zavarja, érkezésük, vagy keletkezésük sorrendjében, sorszámozva célszerű rendezni. Az összefűzött iratokról iratjegyzéket kell készíteni. Az ügyésznek a nyomozásra vonatkozó rendelkezéseit, a nyomozás felügyelete során tett intézkedéseit, továbbá a belső levelezés iratait keletkezésük sorrendjében, sorszámozva, összefűzötten, a nyomozati iratoktól elkülönítetten kell kezelni (házi irat). A minősített adatot tartalmazó irat kézbesítése előtt az ügyész a címzettet írásban nyilatkoztatja arról, hogy a minősített adat védelméről szóló törvényben írt feltételek megtartását miként tudja biztosítani. Azt, hogy a nyilatkozat a valóságnak megfelel-e, az ügyész rendszerint a biztonsági vezető, illetőleg a nyomozó hatóság megkeresése útján ellenőrizteti. Ha a címzett a nyilatkozata szerint a megismerés külön jogszabályban meghatározott feltételeit nem tudja biztosítani - és emiatt a címzett részére az iratról minősített adatot nem tartalmazó kivonatot kell készíteni - a Be. 70/C. §-a (3) bekezdésének b) pontja szerinti nyilatkozat érdekében az ügyész a szolgálati út betartásával megkeresi a minősítőt. A Be. 70/C. §-ában foglalt ügyészi feladatokat a főügyész által kijelölt ügyészek teljesítik. Amennyiben a Be. a nyomozó hatóság számára az eljárási cselekmény önálló elrendelését és tartását akkor teszi lehetővé, ha az ügyész másként nem rendelkezik, az ügyész a döntés jogát csak kivételesen, nyomós ok fennállása esetén tartsa fenn magának.

Közvádlóként az ügyész dönt a vádemelésről, vagy az eljárás más, a büntetőeljárási törvényben meghatározott módon történő befejezéséről. A vádnak törvényesen beszerzett bizonyítékokon kell alapulnia. Az ügyész gondoskodik arról, hogy az ügy eldöntéséhez szükséges minden tény, bizonyíték és jogi okfejtés a bíróság elé kerüljön. A büntetőeljárásról szóló törvény eltérő rendelkezése hiányában az ügyész a határozatot vagy intézkedést a bűncselekményre a Büntető Törvénykönyvben meghatározott elévülési időn belül hivatalból is felülvizsgálhatja. A hivatalból történő felülvizsgálat különösen akkor indokolt, ha a felülvizsgálandó határozat vagy intézkedés megalapozatlan vagy törvénysértő, illetve a felmerült új tény vagy körülmény vádemelést eredményezhet. Az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek. E feladat megvalósítása érdekében az ügyész

- a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat, a váddal rendelkezhet;
- a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet;
- gyakorolja a büntetőeljárási törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat.

A vád képviseletét - törvényben meghatározott esetben - alügyész és ügyészségi fogalmazó is elláthatja. Az ügyészt a vád előterjesztésének és képviseletének feladata miatt bizonyítási kötelezettség terheli. Ez a bizonyítási kötelezettség az áratlanság vélelmére visszavezethető módon kétirányú: nem csupán a vádat alátámasztó tényeket és körülményeket kell a bíróság előtt bizonyítania, de körültekintően fel kell tárnia a terheltet mentő és cselekményét enyhítő körülményeket is. Ebben a szerepkörben lényegében egyfajta védőként is jelen van a közvádló, azonban ez a kötelezettsége arra vezethető vissza, hogy a törvényesség őreként nem őrkutyája az állami büntetőhatalomnak, hanem a törvényeknek érvényülést szerző őrként működik. Az ügyész bizonyítási kötelezettsége alól csak a már említett, valóság bizonyítását lehetővé tévő rágalmazás és becsületsértés bűncselekmények esetében mentesül, valamint a magánvádas eljárásban, amikor is a bizonyítási kötelezettség értelemszerűen nem az ügyészt, hanem a magánvádlót terheli. Az ügyész akkor engedélyezi, hogy a tanú írásban tegyen vallomást, ha a tanú személyes körülményei - így különösen a tanú idős életkora, egészségi állapota, mozgáskorlátozottsága, lakó- vagy munkahelyének távoli volta és más hasonló élethelyzetek, vagy az ügy sajátosságai - ezt indokolják, és az írásban tett vallomástól is várható a bizonyításhoz szükséges adatok megismerése. Az ügyész az írásbeli vallomás megtételére határidőt jelöl meg. Ha a tanú a megjelölt határidőre vallomást nem tesz, illetőleg ennek akadályát nem közli, az ügyész a tanút megidézi, vagy a tanú meghallgatásáról más módon gondoskodik. A tanú személyi adatainak zárt kezelése esetén a vallomását tartalmazó, aláírt jegyzőkönyvet zártan kell kezelni. A nyomozás irataihoz csak az aláírást és a személyi adatokat nem tartalmazó másolat fűzhető be. Ha az ügyész szemlét, bizonyítási kísérletet, felismerésre bemutatást rendel el, az eljárás feltételeinek biztosításához, illetőleg annak elvégzéséhez rendszerint, a házkutatáshoz, a lefoglaláshoz a nyomozó hatóságot szükség esetén igénybe veszi.

29. § Kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást a következő bűncselekmények miatt:

Mivel az ügyészségről szóló törvény az ügyész kötelezettségévé teszi minden tudomására jutott bűncselekmény következetes üldözését, a Be. 29. §-ában felsorolt bűncselekmény kategóriák esetében a nyomozást az ügyészség maga folytatja le. Ezek az ügyészség kizárólagos nyomozási hatáskörébe utalt bűncselekmények egyrészt meghatározott hivatalt betöltő, tisztséget viselő személyek által elkövetett bűncselekményeket, másrészt kiemelt (pl. az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények, kommunista bűncselekmények) bűncselekményeket ölelnek fel. Az ügyészség kizárólagos hatáskörébe tartozó nyomozást az ügyészség erre kijelölt központi, valamint területi szervezeti egységei folytatják le.

a) a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja által elkövetett, nem katonai büntetőeljárásra tartozó bűncselekmény, továbbá a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja és a kormányzati szolgálati jogviszonyban foglalkoztatott pénzügyi nyomozó által elkövetett bármilyen bűncselekmény,

b) a bíró, az ügyész, a bírósági titkár, az alügyész, a bírósági és ügyészségi fogalmazó, az ügyészségi megbízott és a bírósági ügyintéző, az önálló és a törvényszéki végrehajtó és végrehajtó-helyettes, a közjegyző és a közjegyző-helyettes, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja és a kormányzati szolgálati jogviszonyban foglalkoztatott pénzügyi nyomozó ellen elkövetett emberölés, hivatalos személy ellen elkövetett emberrablás, hivatalos személy elleni erőszak, hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt elkövetett rablás [Btk. 160. § (2) bekezdés *e)* pont, 190. § (2) bekezdés *e)* pont, 310. §, 365. § (3) bekezdés *f)* pont, (4) bekezdés *c)* pont],

c) a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagjának és a kormányzati szolgálati jogviszonyban foglalkoztatott pénzügyi nyomozónak a kivételével a *b)* pontban felsoroltak által elkövetett bármilyen bűncselekmény, valamint az ülnöknek az igazságszolgáltatással összefüggésben elkövetett bűncselekménye,

d) a *b)* pontban felsoroltak vonatkozásában elkövetett hivatali vesztegetés (Btk. 293. §), a vezető beosztású hivatalos személy által elkövetett hivatali vesztegetés elfogadása [Btk. 294. § (2) és (3) bekezdés], a befolyás vásárlása [Btk. 298. § (1) és (2) bekezdés], a befolyással üzérkedés [Btk. 299. § (1) és (2) bekezdés] és a korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása (Btk. 300. §),

e) az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények (Btk. XXVI. Fejezet) közül a hamis vád (Btk. 268-270. §), a hatóság félrevezetése (Btk. 271. §), a hamis tanúzás (Btk. 272-275. §), a hamis tanúzásra felhívás (Btk. 276. §), a tanúvallomás jogosulatlan megtagadása (Btk. 277. §), a kényszerítés hatósági eljárásban (Btk. 278. §), a hatósági eljárás megzavarása (Btk. 279. §), a mentő körülmény elhallgatása (Btk. 281. §), a hivatalos személy eljárása során elkövetett bűnpártolás [Btk. 282. § (3) bekezdés *d)* pont], az ügyvédi visszaélés (Btk. 285. §), a zugírászat (Btk. 286. §), a nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény (Btk. 289. §),

f) a külföldi hivatalos személy (Btk. 459. § 13. pont) ellen elkövetett bűncselekmények, a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban elkövetett vesztegetés [Btk. 290. § (4) bekezdés], a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy által elkövetett vesztegetés elfogadása [Btk. 291. § (4) bekezdés], a külföldi hivatalos személy működésével kapcsolatban elkövetett hivatali vesztegetés [Btk. 293. § (3) bekezdés], a külföldi hivatalos személy által elkövetett hivatali vesztegetés elfogadása [Btk. 294. § (4) bekezdés], a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlása [Btk. 298. § (3) bekezdés], a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyással üzérkedés [Btk. 299. § (5) bekezdés], a nemzetközileg védett személy elleni erőszak (Btk. 313. §),

g) a közjogi tisztség betöltésén alapuló mentességet élvező személy [551. § (1) bekezdés], a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személy [553. § (1) bekezdés] által elkövetett bűncselekmény, a sérelmükre elkövetett hivatalos személy elleni erőszak, a működésükkel kapcsolatban ellenük elkövetett más bűncselekmény,

h) az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott kommunista bűncselekmények, valamint a nemzetközi jog szerint el nem évülő bűncselekmények.

Az ügyészség hatásköre és illetékessége

30. § (1) Az ügyészség hatáskörét és illetékességét általában annak a bíróságnak a hatásköre és illetékessége határozza meg, amely mellett működik. Az ügyészség szervezetét külön törvény alapján a legfőbb ügyész határozza meg.

(2) A különböző ügyészségek illetékességébe tartozó bűncselekmények esetében az az ügyészség jár el, amelyik az ügyben korábban intézkedett.

(3) A legfőbb ügyész vagy a felettes ügyész rendelkezése alapján az ügyész olyan ügyben is eljárhat, amelyre a hatásköre vagy az illetékessége egyébként nem terjed ki.

(4) Az ügyészségek között felmerült hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén az eljáró ügyészséget a felettes ügyész jelöli ki.

ÍH 2005. 58. Vezető védő jogorvoslati joga - ügyészség hatásköre - vezető védő
Az ügyészség hatáskörének és illetékességének meghatározása során a Be. főszabály szerint a bíróság hatásköréhez és illetékességéhez igazítja a szabályokat. Hasonlóan a bíróság illetékességénél megismert szabályokhoz, a különböző ügyészségek illetékességébe tartozó bűncselekmények miatt folyó eljárásban a megelőzés elve alapján határozzuk meg az illetékességet. Mivel az ügyészség erősen hierarchizált szervezet, így az ügyészség szervezetét az ügyészségi törvény keretei között a legfőbb ügyész jogosult meghatározni. Az ügyészségek illetékességi területéről a 21/2011. (XII. 20.) LÜ utasítás rendelkezik. A legfőbb ügyész és a felettes ügyészek utasítási joga szintén olyan széleskörű, hogy olyan ügyben való eljárásra is utasíthatnak ügyészt, amelyre egyébként sem hatásköre nincsen, és nem is illetékes benne. A hierarchia magasabb szintjén álló felettes ügyész az, aki hatásköri összeütközések esetén kijelöli az eljáró ügyészt.

Az ügyész kizárása

31. § (1) A büntetőügyben ügyészként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint bíró járt el, valamint az ügyben eljárt vagy eljáró bíró hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél, feljelentő vagy mint képviselőjük vesz, vagy vett részt, illetőleg ezek hozzátartozója,

c) aki az ügyben mint tanú vagy szakértő, valamint szaktanácsadó vesz, vagy vett részt,

d) akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

(2) A perújítási eljárásból ki van zárva az az ügyész, aki az alapügyben a nyomozást teljesítette, egyes nyomozási cselekményeket végzett, vádat emelt, illetőleg a vádat képviselte.

(3) Nem kizárási ok, ha az ügyész a hivatali hatáskörében tudomására jutott bűncselekmény miatt tett feljelentést.

(4) Nem járhat el az ügyben - a Legfőbb Ügyészség kivételével - az az ügyészség, amelynek a vezetőjével vagy vezető helyettesével szemben az (1) bekezdés *a)* vagy *b)* pontjában szabályozott kizárási ok merült fel.

(5) Ha az (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában szabályozott kizárási ok a megyei főügyésszel vagy főügyész-helyettessel szemben merült fel, a megyei főügyészség területén lévő helyi ügyészség az ügyben nem járhat el.

Az ügyész esetében is meghatározza a törvény a kizárási okokat, melyek két nagy csoportra oszthatók. A 31. § (1) bekezdés a)-c) pontjaiban megjelölt kizárási okok olyan abszolút, objektív okok, melyek fennállása esetén nincs helye mérlegelésnek, az ügyész az adott ügyben nem járhat el. Hasonlóan a bírák kizárásánál tárgyaltakhoz, relatív kizárási okot is tartalmaz a törvény a 31. § (1) bekezdés d) pontjában, amikor kimondja, hogy ügyészként az sem járhat el, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható el. Természetes, hogy az ügyész nincs kizárva az olyan eljárásban való részvételből, amely az ő hivatali hatáskörében tudomására jutott bűncselekmény miatti feljelentés folytán indult. Nem abszolút, hanem relatív eljárási szabálysértés, ha a perújítási indítványt aláíró ügyész azonos az alapügy másodfokú eljárásában a vádat képviselő ügyésszel (BH2009. 236). A vádirat benyújtása előtti eljárásból is kizárt a városi ügyészség, és a gyanúsítottal szemben a kényszerintézkedés elrendelése tárgyában sem jogosult indítvány előterjesztésére, ha az ügyben kirendelt védő a városi ügyészség vezetőhelyettesének a házastársa (BH2004. 225).

32. § (1) Az ügyész a vele szemben felmerült kizárási okot köteles az ügyészség vezetőjének haladéktalanul bejelenteni. A kizárási ok bejelentésétől kezdve az ügyész az ügyben nem járhat el.

(2) A kizárási okot a terhelt, a védő, továbbá a sértett, a magánvádló, a magánfél, valamint a sértett, a magánvádló és a magánfél képviselője is bejelentheti.

(3) Az ügyészség vezetője a tudomására jutott kizárási ok miatt az ügyész kizárását hivatalból kezdeményezi.

(4) Ha az ügyész a kizárási okot nem maga jelentette be, a bejelentés elintézéséig az ügyben eljárhat, de - a 31. § (1) bekezdésének *d)* pontjában szabályozott kizárási ok kivételével - a feljelentést nem utasíthatja el, a nyomozást nem szüntetheti meg, kényszerintézkedést nem alkalmazhat, vádat nem emelhet, és a vádat nem képviselheti.

(5) A megyei főügyészség területén lévő helyi ügyészség ügyésze, vezetője, illetve a főügyészségi ügyész kizárásáról a főügyész határoz. A főügyész, valamint a legfőbb ügyészségi ügyész kizárásáról a legfőbb ügyész határoz. Amennyiben a helyi ügyészség ügyésze, vezetője, illetve a főügyészségi ügyész kizárása iránt bejelentett kérelem egyúttal a főügyészt is érinti, úgy a kizárásról a legfőbb ügyész határoz.

(6) A külön törvény szerinti közvetítői eljárás során előterjesztett, a közvetítő kizárását megtagadó határozat elleni panaszról az ügyész az (1)-(5) bekezdés értelemszerű alkalmazásával határoz.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
Hasonlóan a bírák kizárásánál tárgyaltakhoz, az ügyész esetében is különbséget tehetünk a kizárási kifogás elintézésének menetében aközött, hogy az ügyész maga jelentette be a kizárási okot vagy az eljárás más szereplője. Az ügyésznek kötelessége bejelenteni a vele szemben felmerült kizárási okot, és ha így tesz, akkor az ügyben a kizárásról való határozathozatalig nem járhat el. Amennyiben az azonban az eljárás más szereplője jelenti be a kizárási okot, akkor bár eljárhat az ügyben a kizárás intézése alatt, azonban az ügy érdemére kiható intézkedések megtételétől, határozatok meghozatalától el van zárva. Ezek az intézkedési korlátozások azonban taxatív módon kerültek felsorolásra a törvényben, így az itt nem szereplő eljárási jogosultságait az ügyésznek a más által hivatkozott kizárási ok az arról való döntésig nem korlátozza. A kizárásra azonban nem csupán az ügyész vagy más eljárási szereplő bejelentése nyomán kerülhet sor. Az ügyészség vezetője a tudomására jutott kizárási ok miatt az ügyész kizárását hivatalból is kezdeményezheti. A kizárásról - attól függően, hogy a hierarchia mely szintjén tevékenykedő ügyésszel szemben merült fel - a főügyész vagy a legfőbb ügyész dönt. A kizárásról minden esetben formális határozattal kell dönteni, abban az esetben is, ha a hivatkozott ok alapján a kizárást a döntésre jogosult megtagadja.

33. § (1) Az ügyész a 32. § (4) bekezdésében szabályozott korlátozás nélkül járhat el, ha a bejelentő a kizárás megtagadása után az ügyész kizárása iránt a 31. § (1) bekezdésének ugyanazon pontjára, illetve (2) bekezdésére alapított újabb bejelentést tesz.

(2) Ha a terhelt, a védő, a sértett, a magánvádló, a magánfél, vagy a sértett, a magánvádló, illetőleg a magánfél képviselője az ügyben ugyanazon ügyész ellen ismételten alaptalanul jelent be kizárási okot, a kizárást megtagadó határozatban rendbírsággal sújtható.

Amennyiben az ügyésszel szemben az eljárás más szereplője által bejelentett kizárási okokat az elbíráló alaptalannak találja, és az ügyész kizárását megtagadja, majd a bejelentő újabb kizárást kezdeményez ugyanazon ok miatt, a kizárás elbírálásáig a Be. 32. §-ában felsorolt intézkedési korlátok sem határolják be az ügyész mozgásterét. Ennek a rendelkezésnek az adja az értelmét, hogy az eljárás elhúzódását ne tudják elérni az ugyanazon okra ismételten hivatkozó bejelentők. Mivel az intézkedési korlátok már nem állnak fenn ezen kizárás elbírálása során, az ügyész tovább folytathatja az eljárást, akár vádat is emelhet. Az ismételt alaptalan bejelentés esetén - hasonlóan a bírák kizárásánál megismert szabályokhoz - a bejelentőt a kizárást megtagadó határozatban rendbírsággal is sújthatják. A rendbírság alkalmazására a gyakorlatban akkor kerül sor, ha különösebb tartalmi vizsgálat nélkül is nyilvánvaló a bejelentés alaptalan volta, és az a cél, hogy a bejelentő az eljárás indokolatlan elhúzására törekszik az ugyanazon ügyész ellen, ugyanolyan okra alapított kizárás iránti kérelmével.

34. § Az ügyész kizárására vonatkozó szabályok irányadók az ügyészségi nyomozó, az alügyész, az ügyészségi fogalmazó, az ügyészségi megbízott és a jegyzőkönyvvezető kizárására is.

Az Ütv. 15. §-a értelmében az ügyészi feladatokat az ügyészek mellett - nem teljes ügyészi jogkört gyakorló - alügyészek, ügyészségi fogalmazók és ügyészségi megbízottak is végzik, munkájukat más ügyészségi alkalmazottak (tisztviselők, írnokok és fizikai alkalmazottak) segítik. Az ügyészi jogkörben eljáró alügyészt és ügyészségi fogalmazót az eljárási cselekménye tekintetében az ügyész kötelezettségei terhelik, és az ügyésszel azonos jogok illetik meg. A vád képviseletét - törvényben meghatározott körben - alügyész és ügyészségi fogalmazó is elláthatja. Ebből következik, hogy az ügyész kizárására vonatkozó, fentebb tárgyalt szabályok az alügyész, az ügyészségi nyomozó, az ügyészségi fogalmazó, az ügyészségi megbízott és a jegyzőkönyvvezető kizárására is alkalmazandók.

IV. Fejezet

A NYOMOZÓ HATÓSÁG

A nyomozó hatóság feladata

35. § (1) A nyomozó hatóság a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján vagy önállóan végzi.

(2) A nyomozó hatóság önállóan végez nyomozást vagy egyes nyomozási cselekményeket, ha a bűncselekményt maga észlelte, a feljelentést nála tették, vagy arról más módon maga szerzett tudomást, továbbá ha az ügyész a feljelentés kiegészítését, illetve a nyomozás lefolytatását a hatáskörébe utalta.

A nyomozó hatóságok a nyomozást vagy önállóan vagy az ügyész rendelkezése alapján folytatják le. Mindkét esetben az a célja munkájuknak, hogy az elkövető személyét felderítsék, felkutassák és biztosítsák a bizonyítási eszközöket, a bűncselekmény körülményeit kiderítsék. Ezek a részletek ahhoz szükségesek, hogy a nyomozás eredményének ismeretében az ügyész dönteni tudjon a vádemelésről. Abban az esetben, amikor a nyomozó hatóságnál tették a feljelentést, a bűncselekményt maga észlelte vagy szerzett róla tudomást, vagy ha az ügyész a feljelentés kiegészítését vagy a nyomozás lefolytatását hatáskörébe utalta, önállóan végzi a nyomozást a nyomozó hatóság. Ilyen esetekben az ügyész döntési jogosultsága a nyomozással kapcsolatos intézkedések, cselekmények körében ugyanúgy megvan, hiszen a Be. 165. § (4) bekezdésében foglalt szabályból következően az ügyész bármikor betekinthet a nyomozás irataiba, a nyomozó hatóság nyilvántartásaiba, valamint utasításokat is adhat a nyomozó hatóságnak. Ezen instrukciók hiányában azonban a nyomozó hatóság maga dönt a nyomozás kivitelezésével kapcsolatos részfeladatokról. A másik esetben, amikor az ügyész rendelkezése alapján nyomoz a nyomozó hatóság, eljárása alapján mindenben alá van vetve az ügyész rendelkezéseinek.

A nyomozó hatóságok

36. § (1) Az általános nyomozó hatóság a rendőrség.

(2) A Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi a nyomozást a következő bűncselekmények miatt:

a) nemzetközi gazdasági tilalom megszegése (Btk. 327. §), nemzetközi gazdasági tilalom megszegése feljelentésének elmulasztása (Btk. 328. §), haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélés (Btk. 329. §), kettős felhasználású termékkel visszaélés (Btk. 330. §),

b) az orgazdaság, ha vámellenőrzés alól elvont nem közösségi árura vagy jövedéki adózás alól elvont termékre követik el (Btk. 379. §),

c) bitorlás (Btk. 384. §), szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (Btk. 385. §), védelmet biztosító műszaki intézkedés kijátszása (Btk. 386. §), jogkezelési adat meghamisítása (Btk. 387. §) és iparjogvédelmi jogok megsértése (Btk. 388. §),

d) társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés (Btk. 395. §), költségvetési csalás (Btk. 396. §), költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása (Btk. 397. §), jövedékkel visszaélés elősegítése (Btk. 398. §),

e) számvitel rendjének megsértése (Btk. 403. §), csődbűncselekmény (Btk. 404. §), engedély nélküli nemzetközi kereskedelmi tevékenység (Btk. 406. §),

f) versenytárs utánzása (Btk. 419. §),

g) az *a)-f)* pontban meghatározott bűncselekményekkel összefüggésben elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 342-343. §), hamis magánokirat felhasználása (Btk. 345. §), egyedi azonosító jellel visszaélés (Btk. 347. §), bélyeghamisítás (Btk. 391. §), pénzmosás (Btk. 399-400. §) és a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása (Btk. 401. §).

(3)

(4) Külföldön lévő magyar kereskedelmi hajón vagy polgári légi járművön magyar állampolgár vagy - a Btk. 3. § (1) bekezdés *b)* pontjában, illetve a (2) bekezdésében meghatározott esetben - bárki által elkövetett bűncselekmény miatt a hajó, illetve a légi jármű parancsnoka jogosult a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására.

(5) A nyomozó hatóságok a legfőbb ügyész engedélyével a külön törvényben meghatározott feltételek esetén az Európai Unió tagállamainak nyomozó hatóságai, továbbá a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége (EUROPOL) részvételével egy ügyre vagy ügyek meghatározott csoportjaira közös nyomozó csoportot alakíthatnak, illetőleg abban részt vehetnek.

A nyomozó hatóságok megjelölés egy gyűjtő elnevezés, mely magában foglalja a nyomozásra általános hatáskörrel rendelkező rendőrséget, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt, valamint az Európai Unió tagállamainak nyomozó hatóságaival és az Európai Rendőrségi Hivatallal (EUROPOL) közösen alapított nyomozó csoportok. A kereskedelmi hajó vagy polgári légi jármű parancsnokát a törvény bár nem nyomozó hatóságként kezeli, azonban a törvényben meghatározott helyzetekben a nyomozó hatóságot megillető jogkörrel felruházott olyan személyeknek tekinti, akik szűk körben nyomozást folytathatnak le. A parancsnok ugyanis egy szükséghelyzetben köteles ellátni a nyomozó hatóság feladatait, ugyanis az ország határain kívül tartózkodó hajón és légi járművön nincs nyomozó hatóság. Mivel azonban számos nyomozati cselekmény elvégzése nem tűr halasztást, a törvény a légi jármű és a kereskedelmi hajó parancsnokának adja meg a nyomozó hatóság jogai gyakorlásának lehetőségét. A rendőrség végzi a nyomozást minden olyan bűncselekmény esetében, amit a törvény más nyomozó hatóság hatáskörébe kifejezetten nem utal. Az 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről határozza meg a rendőrség szervezetét, működési szabályait. A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv. A rendőrséget az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv, valamint a terrorizmust elhárító szerv alkotja. A Kormány a rendőrséget a rendészetért felelős miniszter útján irányítja. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szervre, megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és kirendeltségekre tagozódik. Egyes feladatok ellátására törvény vagy kormányrendelet más rendőri szervet is létrehozhat. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv és a terrorizmust elhárító szerv szervezeti egységeként kormányrendelet kirendeltséget hozhat létre. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet az országos rendőrfőkapitány vezeti. A 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet rendelkezik a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól. A 17/2003. (VII. 1.) PM-IM együttes rendelet pedig a pénzügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól rendelkezik.

Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény tartalmazza a közös nyomozó csoport alakításának kezdeményezésére vonatkozó szabályokat. A legfőbb ügyész engedélyével az ügyész, illetve a tagállam igazságügyi vagy nyomozó hatósága közös nyomozócsoport létrehozását kezdeményezheti, ha

- a már megindult büntetőeljárásban a több tagállamra kiterjedő bűncselekmény felderítése különösen bonyolult;

- a bűncselekmény miatt több tagállam folytat büntetőeljárást, és ezért a nyomozások összehangolására van szükség.

A bűncselekmény különösen akkor minősül több tagállamra kiterjedőnek, ha

- azt több tagállamban követik el;

- azt egy tagállamban követik el, de előkészületének, irányításának, illetve a hozzá kapcsolódó részesi magatartásoknak a jelentős részét egy másik tagállamban fejtik ki;

- azt egy tagállamban követik el, de abban olyan bűnszervezet érintettsége állapítható meg, amely egynél több államban folytat büntetendő tevékenységet;

- azt egy tagállamban követik el, de más tagállam társadalmi vagy gazdasági rendjét is sérti vagy veszélyezteti.

A legfőbb ügyész vagy az általa kijelölt ügyész az érintett tagállami igazságügyi vagy nyomozó hatósággal - az érintettség mértékét is figyelembe véve - állapodik meg abban, hogy a közös nyomozócsoport mely tagállam területén működjön. A közös nyomozócsoport a legfőbb ügyész vagy az általa kijelölt ügyész és a tagállami igazságügyi vagy nyomozó hatóság közötti eseti megállapodással jön létre. A megállapodás tartalmazza különösen:
- a bűncselekmény leírását, amelynek nyomozására a közös nyomozócsoportot létrehozzák,
- a működési területet,
- a közös nyomozócsoport összetételét,
- a közös nyomozócsoport vezetőjét,
- a működés időtartamát és a meghosszabbítás feltételeit,
- a közös nyomozócsoport más tagállamban eljáró tagjának kötelezettségeit és jogait,
- a működés feltételeit,
- a működés költségeinek viselését,
- a közös nyomozócsoport más tagállamban eljáró tagja által működési körében okozott károkért való felelősségének szabályairól szóló tájékoztatást.
A Magyarország területén működő közös nyomozócsoportot az ügyész vagy a nyomozó hatóság vezetője, illetve a nyomozó hatóságnak a nyomozó hatóság vezetője által kijelölt tagja vezeti. Ha a közös nyomozócsoportot a nyomozó hatóság vezetője, illetve tagja vezeti, az ügyésznek rendszeresen beszámol a közös nyomozócsoport működéséről, és előzetesen tájékoztatja a foganatosítandó nyomozási cselekményekről. A tagállami nyomozó hatóság Magyarország területén eljáró tagja
- a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően kényszerítő eszközt alkalmazhat, továbbá szolgálati lőfegyverét magánál tarthatja, azt azonban kizárólag jogos védelmi helyzetben, illetve végszükségben használhatja; a magyar bűnüldöző szervek tevékenységére vonatkozó jogszabályokban meghatározott más kényszerítő eszközt nem vehet igénybe;
- a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt elfoghatja, az elfogás helyszínén visszatarthatja, azonban köteles őt haladéktalanul a magyar nyomozó hatóságnak átadni; a magyar bűnüldöző szervek tevékenységére vonatkozó jogszabályokban meghatározott más intézkedést azonban nem alkalmazhat.
A közös nyomozócsoport feladatának teljesítéséhez szükséges mértékben a tagállami igazságügyi vagy nyomozó hatóság Magyarország területén eljáró tagja
- államának joga szerint és a tagállam hivatalos nyelvén tanút vagy terheltet hallgathat ki és erről jegyzőkönyvet készíthet, amelynek másolati példányát és magyar fordítását az eljárás irataihoz kell csatolni,
- a nyomozási cselekményeken jelen lehet, a nyomozási cselekményekről államának joga szerint és a tagállam hivatalos nyelvén jegyzőkönyvet készíthet, amelynek másolati példányát és magyar fordítását az eljárás irataihoz kell csatolni,
- az ellenőrzött szállításban fedett nyomozóként eljárhat.
Ha a tagállami igazságügyi vagy nyomozó hatóság Magyarország területén eljáró tagja az eljárási cselekmény során a tagállam hivatalos nyelvét használja, a magyar igazságügyi vagy nyomozó hatóság - szükség esetén - tolmácsot rendel ki. A tagállam hivatalos nyelvének használatával kapcsolatban felmerült költséget a megkereső tagállam viseli. Az intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazásának feltételeiről a közös nyomozócsoport magyar vezetője tájékoztatja a tagállam igazságügyi vagy nyomozó hatóságának tagját. Az eljárási jogsegély teljesítése során a tagállam igazságügyi vagy nyomozó hatóságának tagja Magyarország területén a közös nyomozócsoport magyar vezetőjének utasítása szerint jár el. Az ügyész vagy a közös nyomozócsoport magyar vezetője haladéktalanul értesíti a tagállami igazságügyi vagy nyomozó hatóságot, ha a tagállam igazságügyi vagy nyomozó hatóságának tagja a magyar jog szerint büntetendő cselekményt követett el. Az Eurojust, illetve annak nemzeti képviselője, valamint az Európai Rendőrségi Hivatal által kezdeményezett közös nyomozócsoportra, a tagok jogaira és kötelezettségeire is ugyanezek a szabályok alkalmazandók. Az Europol tisztviselője a fenti feltételek mellett vehet részt a közös nyomozócsoportban, de feladatának végrehajtása során nem alkalmazhat a Be.-ben meghatározott kényszerintézkedést vagy a rendőrségről szóló törvényben meghatározott kényszerítő eszközt. Valamely tagállammal, illetve az Europollal együttműködési megállapodást kötött külföldi hatósággal létrehozott, Magyarország területén működő közös nyomozócsoport kezdeményezheti a NEBEK-nél, hogy a számára engedélyezett körben adatot vagy más technikai tanácsadást kérjen az Europoltól. Minden olyan adatot, amely közös nyomozócsoport tevékenységéből származik, a NEBEK-en keresztül az Europol részére továbbítani kell.

A nyomozó hatóság hatásköre és illetékessége

37. § (1) A nyomozó hatóságok hatáskörét és illetékességét külön jogszabály határozza meg.

(2) A 36. § (1)-(3) bekezdése szerinti nyomozó hatóságok között felmerült hatásköri összeütközés esetén, valamint, ha a rendőrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hatáskörébe tartozó bűncselekménnyel halmazatban olyan bűncselekmény is megvalósult, amelynek nyomozására e nyomozó hatóság hatásköre nem terjed ki, és az eljárás elkülönítése nem célszerű, az eljáró nyomozó hatóságot az illetékes ügyész jelöli ki. Eljáró nyomozó hatóságként az ügyész olyan nyomozó hatóságot is kijelölhet, amelynek hatásköre a 36. § (2)-(3) bekezdése alapján a bűncselekmény nyomozására egyébként nem terjed ki.

(3) A nyomozó hatóságok a vezetőik megállapodása alapján az ügyész jóváhagyásával egy ügyre vagy ügyek meghatározott csoportjaira közös nyomozó csoportot hozhatnak létre.

A nyomozó hatóságok illetékességéről és hatásköréről az egyes hatóságok vonatkozásában külön jogszabályok rendelkeznek. A rendőrség nyomozó hatóságainak illetékességéről és hatásköréről a 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet rendelkezik. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, mint nyomozó hatóság központi, területi és helyi nyomozó hatóságokra tagozódik. Központi nyomozó hatóság az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK), területi nyomozó hatóság a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: rendőr-főkapitányság), a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda (a továbbiakban: KR NNI), valamint a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (a továbbiakban: RRI), helyi nyomozó hatóság a rendőrkapitányság és a vízirendészeti rendőrkapitányság. A nyomozás lefolytatására az a nyomozó hatóság illetékes, amelynek illetékességi területén a bűncselekményt - sorozat-bűncselekmények esetén a bűncselekmények többségét - elkövették. Ha az elkövető a bűncselekményt több nyomozó hatóság illetékességi területén követte el vagy több nyomozó hatóság illetékességi területén követett el bűncselekményeket, vagy az elkövetés helye nem állapítható meg, a nyomozás lefolytatására az a nyomozó hatóság illetékes, amelyik az ügyben korábban intézkedett, intézkedés hiányában pedig az, amelynek a bűncselekmény saját észlelése vagy bejelentés, feljelentés alapján legkorábban a tudomására jutott. Ha az elkövető a bűncselekményt Magyarország határain kívül követte el, a nyomozás lefolytatására az a nyomozó hatóság illetékes, amelynek - miniszteri rendeletben meghatározott - illetékességi területén az elkövetőt fogva tartják, ennek hiányában pedig, amelynek - miniszteri rendeletben meghatározott - illetékességi területén az elkövető utolsó ismert belföldi lakó- vagy tartózkodási helye van. A nyomozó hatóság a hatáskörét és az illetékességét hivatalból vizsgálja. Ha a nyomozó hatóság a hatáskörének vagy illetékességének a hiányát észleli, az ügyet - az eljárásban résztvevők értesítése mellett - átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatósághoz vagy ügyészhez. Az ORFK dönt a rendőr-főkapitányság és az RRI vagy a KR NNI; a rendőrkapitányság és az RRI vagy a KR NNI; továbbá a vízirendészeti rendőrkapitányság és a KR NNI közötti hatásköri összeütközés esetén az eljáró nyomozó hatóság kijelöléséről. Az ORFK dönt a rendőr-főkapitányság és az RRI; a rendőr-főkapitányságok; a különböző rendőr-főkapitányságokhoz tartozó rendőrkapitányságok vagy vízirendészeti rendőrkapitányságok; valamint a rendőrkapitányság és az RRI közötti illetékességi összeütközés esetén az eljáró nyomozó hatóság kijelöléséről. A rendőrfőkapitány dönt a rendőr-főkapitányság és a rendőr-főkapitányság illetékességi területén lévő rendőrkapitányságok vagy a vízirendészeti rendőrkapitányság közötti hatásköri vagy illetékességi, a rendőr-főkapitányság illetékességi területén lévő rendőrkapitányságok közötti illetékességi, továbbá a rendőr-főkapitányság illetékességi területén lévő rendőrkapitányság és vízirendészeti rendőrkapitányság közötti hatásköri összeütközés esetén az eljáró nyomozó hatóság kijelöléséről. A hatásköri vagy illetékességi összeütközés eldöntéséhez szükséges iratokat szolgálati úton az a nyomozó hatóság terjeszti fel, amelyik a hatáskörét vagy az illetékességét, illetve annak hiányát utóbb állapította meg. A hatásköri vagy illetékességi összeütközés elbírálásáról szóló döntés megérkezéséig a felterjesztő nyomozó hatóság köteles az eljárást folytatni. A Rendőrség valamennyi nyomozó hatósága - hatáskörére és illetékességére tekintet nélkül - köteles a késedelmet nem tűrő, valamint a halaszthatatlan nyomozási cselekményeket elvégezni, majd a keletkezett iratokat a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatóság részére megküldeni. Amennyiben az intézkedő nyomozó hatóság vezetője úgy ítéli meg, hogy - hatásköre vagy illetékessége hiánya ellenére - indokolt a késedelmet nem tűrő vagy a halaszthatatlan nyomozási cselekmény alapjául szolgáló bűncselekmény miatti nyomozás hatáskörben tartása, úgy a foganatosítással egyidejűleg rövid úton előterjesztést tehet az ORFK bűnügyi főigazgatója útján az országos rendőrfőkapitány részére a hatáskörbe utalás elrendelésére. Az országos rendőrfőkapitány a döntését szóban közli az előterjesztő nyomozó hatóság vezetőjével. A szóban tett előterjesztésről - megjelölve a halaszthatatlanság indokát - és az ennek alapján hozott döntésről az érintett nyomozó hatóság feljegyzést készít, és azt a nyomozás iratai között helyezi el. A hatáskörbe utalásról szóban hozott döntést haladéktalanul írásba kell foglalni és az előterjesztő, valamint az eredetileg hatáskörrel vagy illetékességgel rendelkező nyomozó hatóság vezetője részére meg kell küldeni. Az országos rendőrfőkapitány egyes bűncselekmények nyomozását - különösen, ha az a hatékonyabb bűnüldözés érdekében, vagy a bűncselekmény elkövetésének helye és körülményei miatt szükséges - az ORFK hatáskörébe vonhatja. A rendőrfőkapitány az illetékességi területén lévő rendőrkapitányságoktól vagy vízirendészeti rendőrkapitányságtól a bűncselekmények nyomozását - különösen, ha az a hatékonyabb bűnüldözés érdekében, vagy a bűncselekmény elkövetésének helye és körülményei miatt szükséges - rendőr-főkapitányságra hatáskörbe vonhatja.

Olyan esetekben, amikor a nyomozás különböző nyomozó hatóságok hatáskörébe tartozna, a Be. lehetőséget biztosít közös nyomozó csoport létrehozására is. Ennek feltétele, hogy az érintett nyomozó hatóságok vezetői ebben előzetesen megállapodjanak, és az ügyész a közös nyomozó csoport alakítását jóváhagyja. A közös nyomozócsoportok létrehozásáról és működéséről a 31/2004. (BK 21.) BM-PM együttes utasítás rendelkezik. Közös nyomozócsoport létrehozásának különösen a következő esetekben van helye:

- a különböző nyomozó hatóságok előtt folyó eljárások gyanúsítotti köre részben vagy egészben megegyezik;

- olyan bűnszervezet tevékenységével kapcsolatban folyik eljárás, amelyről megalapozottan feltételezhető, hogy tagjai több nyomozó hatóság hatáskörébe tartozó bűncselekményeket követtek el vagy fognak elkövetni;

- az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény kiemelkedő tárgyi súlya vagy a nyomozó hatóság rendelkezésére álló egyéb információ a nyomozó hatóságok közötti szorosabb együttműködést vagy az eljárást folytató nyomozó hatóságon kívüli nyomozó hatóságnál rendelkezésre álló különleges szakismeret alkalmazását teszi szükségessé.

Közös nyomozócsoport mind az ügyész, mind a nyomozó hatóság által elrendelt nyomozás teljesítésére létrehozható, ideértve azt az esetet is, amikor (több eljárás esetén) az egyik ügyben a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján, a másikban pedig önállóan végzik. A közös nyomozócsoport létrehozására vonatkozó, részletes indokolással ellátott javaslatot az adott ügyben eljárást folytató nyomozó szerv vezetője a szolgálati út betartásával terjeszti fel a nyomozó hatóság bűnügyi vezetőjéhez. A javaslat mellékleteként be kell mutatni a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet 115. §-ában vagy a pénzügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 17/2003. (VII. 1.) PM-IM együttes rendelet 116. §-ában meghatározott nyomozási tervet, amelyet ki kell egészíteni a közös nyomozócsoportba bevonni kívánt más szakterületek feladataival is. A javaslat megtételéről a nyomozás felett felügyeletet gyakorló ügyészt tájékoztatni kell. A nyomozó hatóság bűnügyi vezetője mérlegelési jogkörében jogosult a javaslatot elfogadni vagy elutasítani. Amennyiben a nyomozó hatóság bűnügyi vezetője a beérkezett javaslatot elutasítja, arról döntésének indokolásával együtt értesíti az eljárást folytató nyomozó szerv vezetőjét. A javaslat elfogadása esetén az eljárást folytató nyomozó hatóság bűnügyi vezetője legkésőbb a döntését követő munkanapon felveszi a kapcsolatot az érintett más nyomozó hatóság bűnügyi vezetőjével, és kezdeményezi az egyeztetést. Az egyeztetést a kezdeményezéstől számított 3 munkanapon belül meg kell tartani. A bűnügyi vezetők az egyeztetésen megvizsgálják a közös nyomozócsoport létrehozására irányuló javaslatot. Amennyiben a bűnügyi vezetők elfogadták a közös nyomozócsoport létrehozására irányuló javaslatot, a javaslatot tevő nyomozó szerv vezetőjét, valamint a többi nyomozó hatóság általuk kijelölt nyomozó szerveinek vezetőit utasítják a Be. 37. §-ának (3) bekezdése szerinti megállapodás kidolgozására. A közös nyomozócsoport tagjait az ügygazda nyomozó hatóság igényeit figyelembe véve a bűnügyi vezetők által kijelölt nyomozó szervek vezetői jelölik ki. A közös nyomozócsoport tagjává lehetőség szerint olyan személyt kell kijelölni, aki különleges szakismerete, szükség esetén nyelvtudása, egyéb ismeretei alapján a nyomozás gyors, sikeres lezárását érdemben elősegíti. A közös nyomozócsoport tagjává különösen olyan személyeket kell kijelölni, akik ezt megelőzően a közös nyomozócsoportokkal kapcsolatos speciális képzésben részesültek. A bűnügyi vezetők gondoskodjanak arról, hogy az állomány a szükséges létszámban az említett képzésben részesüljön. A speciális képzést, annak tematikáját, követelményeit és módját külön kell meghatározni. A közös nyomozócsoport működéséhez szükséges technikai feltételeket az ügygazda nyomozó hatóság biztosítja, és viseli a nyomozó csoport működésével járó költségeket. A közös nyomozócsoportot létrehozó megállapodásban a felek kiköthetik, hogy a működéshez technikai hozzájárulással vagy a költségek megosztásával a többi nyomozó hatóság is hozzájárul. Ebben az esetben a megállapodás megkötése során a nyomozó hatóságok gazdasági vezetőinek állásfoglalását is be kell szerezni. A közös nyomozócsoport vezetője a nyomozócsoport működéséről annak megszűnése vagy megszüntetése után készítsen összegző jelentést a bűnügyi vezetők részére. Az összegző jelentésben különös figyelmet kell fordítani a különböző nyomozóhatóságok közötti együttműködés tapasztalataira.

A nyomozó hatóság tagjának kizárása

38. § (1) A büntetőügyben a nyomozó hatóság tagjaként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint bíró járt el, valamint az ügyben eljárt vagy eljáró bíró hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél vagy azok képviselőjeként vesz, vagy vett részt, valamint ezek hozzátartozója,

c) aki az ügyben mint tanú vagy szakértő vesz, vagy vett részt,

d) akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

(2) A perújítás során elrendelt nyomozásból a nyomozó hatóságnak az alapügyben eljárt tagja is ki van zárva.

(3) Nem kizárási ok, ha a nyomozó hatóság tagja a szolgálati feladata teljesítése során tudomására jutott bűncselekmény miatt tett feljelentést.

(4) Nem járhat el az ügyben az a nyomozó hatóság, amelynek vezetőjével szemben a 38. § (1) bekezdésében szabályozott kizárási ok merül fel. Ha a kizárási ok az országos hatáskörű nyomozó hatóság vezetőjével szemben merül fel, a nyomozást az ügyészség végzi.

A pártatlanság, tisztességes eljáráshoz való jog a nyomozás során is érvényre kell, hogy jusson. Ennek érdekében a nyomozó hatóság tagjával szemben is megfogalmaz a Be. kizárási okokat. A kizárási okok nagyban hasonlítanak a bírák és az ügyész kizárási okaihoz. Fontos azonban hangsúlyoznunk, hogy a büntetőeljárás teljes tartamára vonatkozik a kizárási ok, így akkor is meg kell állapítani, ha a nyomozó hatóság érintett tagja az eljárásnak egy korábbi szakaszában vett részt. Eltérés azonban a bírók és az ügyész kizárási szabályaihoz képest, hogy ha a kizárási ok a nyomozó hatóság vezetőjével szemben áll fenn, akkor minden egyéb feltétel nélkül a kizárás az általa vezetett nyomozó hatóság egészére nézve áll fenn. Amennyiben a kizárási ok egy országos hatáskörű nyomozó hatóság vezetőjével szemben áll fenn, akkor a nyomozást az ügyészség folytatja le, kizárólagos hatáskörben. A perújítás során elrendelt nyomozásból a nyomozó hatóságnak az alapügyben eljárt tagja is ki van zárva. A büntetőeljárás nyomozati szakaszában a kizárással kapcsolatos szabálysértés relatív eljárási szabálysértés. A konkrét büntetőügy valamennyi bizonyítékának együttes értelmezésével kell állást foglalni abban a kérdésben, hogy a kizárási szabály megsértése a perújítás elrendelésére lényeges kihatással volt-e (BH2006. 386).

39. § (1) Ha a nyomozó hatóság tagja a kizárási okot nem maga jelentette be, a bejelentés elintézéséig az ügyben eljárhat, de kényszerintézkedést nem alkalmazhat.

(2) A nyomozó hatóság tagjának kizárásáról a nyomozó hatóság vezetője, az utóbbi kizárásáról a felettes nyomozó hatóság vezetője határoz. Az országos hatáskörű nyomozó hatóság vezetőjének kizárásáról az illetékes ügyész határoz.

Hasonlóan a Be. kizárási szabályainak logikájához, a nyomozó hatóság tagjára is vonatkozik az a szabály, miszerint ha maga jelenti be a kizárási okot, akkor a kizárás elbírálásáig nem járhat el az adott ügyben. Amennyiben nem ő jelentette be maga ellen a kizárási okot, akkor eljárhat a nyomozás során, azonban kényszerintézkedést nem alkalmazhat. A kizárásról való döntés a nyomozó hatóság vezetőjét illeti meg, a vezető esetében pedig a felettes nyomozó hatóság vezetőjét. Ha a kizárási okkal érintett személy országos hatáskörű nyomozó hatóság vezetője, akkor kizárásáról az ügyész dönt. Rendőrhatóság nyomozati eljárásból való kizárására irányuló indítványt elutasító határozat ellen előterjesztett panasz nem halasztó hatályú, így a kényszerintézkedés alkalmazása nem kizárt (BH2008. 350).

40. § A nyomozó hatóság tagjának kizárására egyebekben a 32. § (1)-(4) bekezdését és 33. §-át kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy rendbírság kiszabására az ügyész jogosult.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
A nyomozó hatóság tagjainak kizárására egyebekben az ügyész kizárására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ennek megfelelően a nyomozó hatóság tagja is köteles haladéktalanul bejelenteni, ha vele szemben kizárási ok áll fenn. Ugyanazon személyek élhetnek a kizárási ok bejelentésének lehetőségével, akik az ügyésszel szemben jogosultak a kizárási ok bejelentésére. Fontos eltérés azonban, hogy az ugyanazon személlyel szemben ismételten ugyanazon kizárási okot alaptalanul bejelentővel szemben a rendbírság kiszabására az ügyészt jogosítja fel a törvény.

41. § A nyomozó hatóság tagjának kizárására vonatkozó szabályok irányadók a jegyzőkönyvvezető kizárására is.

Értelemszerűen a nyomozás során közreműködő jegyzőkönyvvezető - mivel munkája a nyomozás dokumentálásának elengedhetetlen része - kizárására is a nyomozó hatóság tagjára vonatkozó kizárási szabályokat kell alkalmazni.

V. Fejezet

A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN RÉSZT VEVŐ SZEMÉLYEK

42. § A büntetőeljárásban - a II-IV. Fejezetben felsoroltakon kívül - a terhelt, a védő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél, az egyéb érdekeltek, és ezek képviselői, valamint a segítők vesznek részt.

A Be. eddig a büntetőeljárást lefolytató hatóságokkal (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság) foglalkozott. Az V. fejezet a büntetőeljárásban résztvevő személyeket mutatja be. Az eljárás ezen szereplőinek nincsenek közhatalmi feladatai, ilyen jogköröket az eljárás egyetlen szakaszában sem gyakorolhatnak. Az V. fejezet azonban nem teljes körűen sorolja fel az eljárásban résztvevő valamennyi személyt, csupán azokkal a szereplőkkel foglalkozik, akiknek a jogait, kötelezettségeit az eljárás tárgyát érintő döntések befolyásolják, valamint akik ezen személyek képviselőiként, támogatóiként járnak el. Az eljárásba rajtuk kívül még bekapcsolódnak - mindenekelőtt a bizonyítás során - olyan személyek, mint a tanú, a szakértő, akiknek az eljárási jogaikat és kötelezettségeiket a törvény bizonyítással foglalkozó fejezete tartalmazza. Azért sem minősíthetjük teljesnek a 42. § felsorolását, mert különleges eljárásokban más személyek részvétele is felmerül. Így például a fiatalkorúakkal szemben folytatott eljárásban a fiatalkorú törvényes képviselője, katonai büntetőeljárásban a katona illetékes parancsnoka, a kényszergyógykezelésre ítélt személynek pedig szintén a törvényes képviselője részt vesz az eljárásban. A 42. §-ban felsorolt résztvevők azok a személyek, akik az eljárásban jognyilatkozatokat, indítványokat tehetnek, tehát a büntetőeljárás folyamatában tevékenyen részt vehetnek. Főszabály, hogy a 42. §-ban felsorolt személyeken kívüli más résztvevőkre az eljárás során született határozatok közvetlen jogokat és kötelezettségeket nem származtathatnak, nem állapíthatnak meg. Ez alól is van természetesen kivétel, hiszen a szabályszerű idézés ellenére távolmaradó tanúval szemben is lehet kényszerítő eszközöket alkalmazni, melyek már értelemszerűen érintik a tanú jogait.
Vannak olyan résztvevők a 42. §-ban felsorolt személyek közül, akiknek a részvétele mindenképpen szükséges a büntetőeljárás során. A terhelt részvétele - kivéve az ismeretlen tettes elleni nyomozati szakaszt - szükségszerű az eljárás során. A védő az a szereplő, akinek a részvétele az eljárás bármely szakaszában lehetőség, azonban a törvényben meghatározott esetekben kötelező. A sértett szintén bármely szakban bekapcsolódhat az eljárásba, azonban csak akkor van relevanciája, ha a bűncselekménynek van azonosítható sértettje, aki jogalanyisággal bír. A sértett szerepe átfordulhat magánvádlóvá, pótmagánvádlóvá, amennyiben a vád képviseletét ellátja, vagy éppen magánfféllé, ha polgári jogi igényét kívánja érvényesíteni a büntetőeljárásban. Ilyen esetben már nem a sértetti jogok, hanem a magánvádló, pótmagánvádló, illetve a magánfél sajátos jogosultságai illetik meg. Az egyéb érdekeltek a sértetti körön kívüli egyéb személyek, akiknek általában vagyoni érdekeire a büntetőeljárás kihatással lehet (pl. az a biztosító, aki a bűncselekménnyel okozott kárt végső soron ki fogja fizetni, vagy éppen az a személy, aki nem terhelt ugyan, azonban a vagyonelkobzás az ő vagyonát is érinti, mint a házastárs). Képviselőt a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló és az egyéb érdekelt vehet igénybe az eljárás során, hiszen a felsorolt személyek nem kötelesek jogaikat személyesen gyakorolni. A terhelt személyes részvétele az eljárás során azonban mindig kötelező, még akkor is, ha védője van. A védőnek meg kell jegyeznünk, hogy önálló jogai vannak (pl. fellebbezési jog), amit akár védence, a terhelt ellenében is gyakorolhat. A segítő támogató funkciókat lát el, általában a terhelt, a tanú vagy más személy érdekében eljárva.

A terhelt

43. § (1) A terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve a megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka végzésének előírása vagy javítóintézeti nevelés jogerős alkalmazása után elítélt.

(2) A terhelt jogosult arra, hogy

a) a gyanúsítást, a vád tárgyát, illetőleg ezek változását közöljék vele,

b) - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás során az őt érintő iratokba betekintsen,

c) megfelelő időt és lehetőséget kapjon a védekezésre való felkészülésre,

d) a védelmére szolgáló tényeket az eljárás bármely szakaszában előadja, indítványokat és észrevételeket tegyen,

e) jogorvoslattal éljen,

f) a büntetőeljárási jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyésztől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon.

(3) A fogva lévő terhelt jogosult arra, hogy

a) a védőjével, és ha külföldi állampolgár, az államának konzuli képviselőjével a kapcsolatot felvegye, vele írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezzék,

b) a hozzátartozójával vagy - az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig az ügyész, azt követően a bíróság rendelkezése alapján - más személlyel szóban, személyesen felügyelet mellett, távbeszélőn és írásban ellenőrzés mellett érintkezzen. A hozzátartozóval való érintkezés kizárólag a büntetőeljárás eredményessége érdekében korlátozható vagy tiltható meg.

(4) A (2) bekezdés *c)* pont szerinti jogosultság szem előtt tartása mellett a terhelt számára úgy kell biztosítani a felkészülés lehetőségét, hogy az ne járjon az eljárás folytatására nézve aránytalan nehézséggel.

(5) A Magyarország területén élő terhelt köteles a lakóhelyének, illetve a tartózkodási helyének címét, valamint a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerinti értesítési címét (a továbbiakban: értesítési cím) és annak megváltozását az elköltözés - értesítési cím esetén a megváltozása vagy megszűnése - után három munkanapon belül annál a bíróságnál, ügyésznél, illetve nyomozó hatóságnál bejelenteni, amelyik vele szemben büntetőeljárást folytat. Ennek elmulasztása esetén - ha ehhez e törvény más jogkövetkezményt nem fűz - a terhelt rendbírsággal sújtható, és az okozott költség megfizetésére kötelezhető. Erre a terheltet a nyomozás során az első kihallgatásakor, a bírósági eljárásban a vádirat kézbesítésekor figyelmeztetni kell.

(6) Ha e törvény a terhelt hozzátartozójának vagy örökösének indítványtételi jogot biztosít, a hozzátartozó vagy örökös jogaira a terhelt jogai irányadóak. Ha a terhelt egyházi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja volt, aki az olyan egyházi jogi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet belső szabálya szerint, amelyhez életében tartozott, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthetett, halála után - hozzátartozó vagy örökös hiányában - az egyenesági rokon jogai az egyházi jogi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet elöljáróját illetik meg.

ÍH 2011. 102. Perújítás
ÍH 2010. 11. Kapcsolattartásról való döntés formája
ÍH 2007. 54. A védelemhez való jog
ÍH 2005. 59. Tárgyalási időköz - tárgyalás kitűzése - relatív eljárási szabálysértés

A terhelt a büntetőeljárás szükségszerű szereplője, hiszen az eljárás célja annak tisztázása, hogy a terhelt a bűnös-e valamely bűncselekmény elkövetésében. A terhelt elnevezés azonban egy olyan gyűjtőfogalom, amely az eljárás minden szakaszában felöli annak a személynek a pozícióját, akinek a bűnössége az eljárás kulcskérdése. A terhelt magában foglalja a nyomozás során a gyanúsítottat, a vádemelést követően a vádlottat, majd a bűnösség jogerős megállapítását követően (függetlenül attól, hogy jogerősen büntetést szabnak ki, vagy a bűnösség megállapításával együtt járó önálló intézkedéseket alkalmaznak vele szemben) pedig elítélt. Érdekes helyzet, hogy a terhelti minőség keletkezését a Be. nem definiálja, így olyan egzakt időponthoz sem köti, amely minden eljárásban egyértelműen meghatározhatóvá tenné, mikortól tekinthető a terhelt terheltnek. A Be. 179. § (1) bekezdése értelmében ha egy meghatározott személy megalapozottan gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével, akkor őt ki kell hallgatni. Erre azonban a törvény csak a fogva lévő gyanúsított esetén szab konkrét - 24 órás határidőt. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a terhelti minőség keletkezésének nem a gyanúsított kihallgatása számít, hanem az az időpont, amikor valaki a tényekből, körülményekből következően egyértelműen gyanúsítható valamely bűncselekmény elkövetésével. Ennek azonban semmilyen konkrét aktusban megjelenő manifesztálódása nincsen (nem születik róla határozat, nem vonja maga után valamely eljárási cselekmény, intézkedés foganatosítását).

A Be. ebben a szakaszban a terhelt egész eljárásban érvényesülő, úgynevezett általános jogait sorolja fel, melyek azonban a büntetőeljárás megfelelő szakaszában megjelölt részletszabályokkal együtt értelmezve adják meg csak a terhelt jogállását. Talán a legfontosabb terhelti jogosultság a megismeréshez való jog, mely magában foglalja a gyanúsítás, a vádirat, és általában a gyanúsítás vagy a vád mögött meghúzódó okok, indokok, bizonyítékok megismerésének lehetőségét. Erre azért van szükség, hogy a terhelt - amennyiben akar - a saját védelméről annak megfelelően tudjon gondoskodni, hogy a gyanúsítás, illetve a vád hátterében mi áll. A fegyverek egyenlőségének elve azt is megkívánja, hogy ha ezek a körülmények megváltoznak, akkor a módosított vádról is információt kapjon a terhelt. Kizárólag a törvény mentheti fel a büntetőeljárásban eljáró hatóságokat az alól a kötelezettség alól, hogy a terhelt részvételét minden eljárási cselekménynél biztosítsák. Érdekes megfigyelnünk azonban, hogy míg az elsőfokú bírósági eljárásban a vádlott jelenléte kötelező, addig a másodfokú eljárásban egyre inkább csak lehetőség a jelenlét a terhelt számára. A harmadfokú eljárásban pedig már csak a nyilvános ülésen történő elbírálás esetén illeti meg a vádlottat a jelenlét joga. Az ügymegismerés körében a terhelt nem csupán az eljárási cselekményeknél gyakorolható jelenléti jogot kapja meg, de az iratbetekintési jogának is nagy jelentősége van. Az iratbetekintési joga azonban erősen korlátozott, különösen a nyomozás szakaszában. Ebben a szakaszban ugyanis a gyanúsított csak azokat az iratokat tekintheti meg, amelyek olyan eljárási cselekményről készültek, amelyen jelen lehetett, valamint a szakvélemény és minden további olyan irat megismeréséhez van joga, amely a hatóság megítélése szerint a nyomozás érdekeit nem sérti. A nyomozó hatóságot itt tehát komoly diszkrecionális jogkör illeti meg. Természetesen még a gyanúsított elől elzárt iratok megismerése is lehetővé válik akkor, amikor vádat emelnek ellene, hiszen a vádat alátámasztó, releváns tények a vádiratban szerepelnek. A vádemeléssel a terhelt iratbetekintési joga korlátlanná válik. Tulajdonképpen már a nyomozás befejezésével korlátlanul megilleti a terheltet az iratbetekintés jog gyakorlása, hiszen a Be. úgy rendelkezik, hogy ha az ügyész a vádemelést megelőzően nyomozási cselekményt végez, akkor is lehetőséget kell biztosítani a terhelt számára az iratbetekintésre. A védekezésre megfelelő idő kell, hogy a terhelt rendelkezésére álljon, ezért is írja elő a vádirat előzetes kézbesítésének kötelezettségét a törvény, valamint az idézést is legalább 5 nappal a tárgyalást megelőzően kézbesíteni kell számára. A terhelt a védelmére szolgáló tényeket, adatokat, nyilatkozatokat az eljárás bármely szakaszában előadhatja. A fogva lévő terheltnek ehhez képest speciális jogokat is biztosít a törvény. Lényeges garancia, hogy védőjével mindenféle ellenőrzés nélkül érintkezhet. Mivel a védőt titoktartási kötelezettség terheli az ügyvédi törvény értelmében, így logikus, hogy a terhelt bármit elmond a védőjének, az az eljárásban - akarata ellenére legalábbis - nem kerülhet a hatóságok elé. Különös jelentősége van annak a szabálynak, amely a szabadlábon védekező terhelt esetében kötelezettségként írja elő, hogy ha magyarországi lakóhelye, tartózkodási helye megváltozik, akkor ezt a hatóságnak az elköltözés után három munkanapon belül köteles bejelenteni.

A 2013. évi CXXXIII. törvény a vallási közösségek jogállásával és működésével kapcsolatos törvényeknek a Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról speciális jogot biztosít abban az esetben, ha a terhelt egyházi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja volt, aki az olyan egyházi jogi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet belső szabálya szerint, amelyhez életében tartozott, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthetett, halála után - hozzátartozó vagy örökös hiányában - az egyenesági rokon jogai az egyházi jogi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet elöljáróját illetik meg.

A védő

44. § (1) Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd, illetőleg külön törvényben foglalt feltételek esetén európai közösségi jogász járhat el.

(2) A terhelt érdekében több védő is eljárhat. Több védő részére adott meghatalmazás esetén egy eljárási cselekményen vagy jognyilatkozat megtételekor a terhelt érdekében - ha a meghatalmazásból más nem következik - az eljáró meghatalmazott védők bármelyike eljárhat.

(3) Ha a terhelt érdekében több védő jár el, közülük a hivatalos iratokat - ideértve az idézést és az értesítést is - a vezető védőnek kell kézbesíteni, jogorvoslati nyilatkozatra és perbeszéd tartására a vezető védő vagy az általa kijelölt védő jogosult. Vezető védőnek mindaddig, amíg a védők egybehangzóan mást nem jelölnek meg, az ügyben meghatalmazást elsőként benyújtó védőt kell tekinteni.

(4) Több terhelt érdekében ugyanaz a védő akkor járhat el, ha a terheltek érdekei nem ellentétesek.

(5) Ügyvédjelölt védőként, ügyvéd mellett vagy ügyvéd helyetteseként a törvényszék, az ítélőtábla és a Kúria nyilvános ülésén, illetve tárgyalásán nem járhat el. Az az ügyvédjelölt, aki legalább egyéves ügyvédjelölti gyakorlattal rendelkezik, a törvényszék első fokú eljárásában eljárhat, védőbeszédet azonban nem tarthat.

ÍH 2015. 10. A védő kizárása a bírósági eljárásból
ÍH 2012. 153. Védő kizárása
ÍH 2009. 146. Védő kizárása
ÍH 2008. 46. Abszolút eljárási szabálysértés - érdekellentét
ÍH 2008. 90. A megyei bíróság előtti ügyvédi képviselet
ÍH 2008. 46. Abszolút eljárási szabálysértés - érdekellentét
ÍH 2007. 55. Perújítási indítvány - fellebbezés törvényi kizárás esetén
ÍH 2005. 58. Vezető védő jogorvoslati joga - ügyészség hatásköre - vezető védő
ÍH 2004. 122. Védő fogalma - perújítás

A védő a büntetőeljárásban mindenképpen professzionális védelmet ellátó személy, így csak ügyvéd vagy európai közösségi jogász járhat el ebben a minőségben. A védő szerepe ugyanis jóval túlmutat az egyszerű képviselet feladatán. A terhelt érdekeinek a védelme, jogainak és kötelezettségeinek ismerete elengedhetetlen az eredmény védői feladatok ellátásához. Mivel a védőt a törvény is önállóan gyakorolható, speciális jogosultságokkal ruházza fel, így indokolt, hogy jogot ismerő személy vállalkozhasson csak erre a feladatra. A védő jelenléte a büntetőeljárásban nem szükségszerű, kivéve, ha a törvény a védelem kötelezettségét tartalmazza. Főszabály szerint a terhelt döntésétől függ, hogy igénybe veszi-e védő segítségét, vagy sem. A védő igénybevételére az eljárás bármely szakaszában van lehetősége, így nem feltétel, hogy már az eljárás elején - a nyomozati szakaszban - nyilatkozzon a védő iránti igényéről. A védői jogviszony ennek megfelelően vagy a terhelt által adott meghatalmazással, vagy kötelező védelem esetén kirendeléssel keletkezik. Az ügyvédi megbízás és az ennek alapján kiállított meghatalmazás részletes szabályait az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény tartalmazza. Az ügyvéd általában a megbízó megbízása alapján jár el. Az ügyvéd a hatóság kirendelése vagy a jogi segítségnyújtó szolgálattal külön jogszabály szerinti jogi segítői tevékenység ellátására kötött szolgáltatási szerződés alapján is eljárhat. Az ügyvéd és a megbízó között a megbízás akkor jön létre, ha a felek megállapodtak a megbízás tartalmában, a megbízási díjban és az előreláthatható költségekben. A felek költségátalány alkalmazását is kiköthetik. A megbízást - a tanácsadás esetét kivéve - írásba kell foglalni. Az írásba foglalás elmaradása a megbízás érvényességét nem érinti, de ilyen esetben a megbízás tartalmának bizonyítása a megbízottat terheli. A megbízó az ügy ellátásával több ügyvédet is megbízhat, akik az ügyet együtt látják el. A megbízó az ügy ellátásával más ügyvédet úgy is megbízhat, hogy mindegyik ügyvéd meghatározott részfeladatot lát el. Az ügyvéd a megbízás ellátásához alkalmazott ügyvédje, ügyvédjelöltje, a nála működő külföldi jogi tanácsadó, továbbá más ügyvéd, illetve európai közösségi jogász, alkalmazott európai közösségi jogász közreműködését is igénybe veheti, kivéve, ha ezt a megbízó a megbízás létrejöttekor írásban kizárta. Az ügyvéd nem köteles a megbízást elfogadni, és az elfogadott megbízást bármikor, indokolás nélkül, írásban felmondhatja. A felmondási idő a megbízó értesítésétől számított 15 nap. Az ügyvéd a felmondási idő alatt is köteles a megbízó érdekében eljárni. A megbízó a megbízást írásban bármikor korlátozhatja, vagy azonnali hatállyal felmondhatja. Az ügyvéd a megbízás megszűnését vagy korlátozását haladéktalanul köteles annak a hatóságnak írásban bejelenteni, amelynél a rábízott ügy folyamatban van. A megbízás ezen kívül megszűnik még a megbízás teljesítésével, az ügyvéd vagy a megbízó halálával, a megbízó jogutód nélküli megszűnésével, az ügyvéd kamarai tagságának megszűnésével. Az ügyvéd köteles a megbízó haláláról vagy jogutód nélküli megszűnéséről haladéktalanul értesíteni azokat az általa ismert személyeket és szerveket, akiknek ebből eredően jogaik és kötelezettségeik keletkeztek. Ha az ügyvéd a tevékenységét ügyvédi iroda tagjaként folytatja, a megbízás nem szűnik meg, hanem az iroda megbízottá válik. Az ügyvéd a várható változásról köteles a megbízóját haladéktalanul, de legkésőbb azt 15 nappal megelőzően írásban értesíteni. Az ügyvéd a megbízójával szemben mástól megbízást nem vállalhat el. Az ügyvéd megbízást nem vállalhat el abban az ügyben, amelyben korábban bíróként, ügyészként, közjegyzőként, közjegyzőhelyettesként vagy nyomozó hatóság tagjaként eljárt. Az ügyvédnek adott meghatalmazás csak akkor érvényes, ha írásba foglalták. A meghatalmazást a megbízónak vagy a jogi segítségnyújtás körében a támogatás jogosultjának és az ügyvédnek saját kezűleg alá kell írnia. A megbízó és az ügyvéd által aláírt meghatalmazás teljes bizonyító erejű magánokirat. Ha a megbízó írni, olvasni nem tud, vagy nem képes, a meghatalmazást közokiratba vagy olyan teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni, amelyen két tanú az aláírásával igazolja, hogy a megbízó a megbízás létrejöttét előttük elismerte. A meghatalmazás feljogosítja az ügyvédet minden olyan cselekményre, amely a rábízott ügy szabályszerű ellátásával jár, így okirat, pénz és más vagyontárgy átvételére is. Az ügyvéd képviseleti jogkörének korlátozása a hatóság vagy a harmadik személy irányában annyiban hatályos, amennyiben a korlátozás a meghatalmazásból kitűnik.

Európai közösségi jogásznak minősül a külön törvény alapján szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, aki a külön jogszabályban meghatározott szakmai megnevezések valamelyike alatt ügyvédi tevékenység folytatására jogosult valamely EGT-államban. Európai közösségi jogászként Magyarország területén ügyvédi tevékenység állandó jelleggel csak az európai közösségi jogászok kamara által vezetett névjegyzékébe történő felvételt, vagy eseti jelleggel a Magyar Ügyvédi Kamarához intézett bejelentés megtételét követően folytatható. Az európai közösségi jogász bármelyik ügyvédi tevékenységet végezheti. Az európai közösségi jogász névhasználatában kizárólag a saját EGT-állama szerinti szakmai megnevezését szerepeltetheti, továbbá köteles feltüntetni a saját EGT-állama hivatalos nyelvén azon szakmai szervezetének megjelölését, amelynek tagja. A szakmai megnevezést magyar nyelvű kiegészítő magyarázattal is el kell látni, ha az az ügyvéd megnevezéssel összetéveszthető. Ha az európai közösségi jogász ügyvédi tevékenységet eseti jelleggel, névjegyzékbe vétel nélkül végzi - első alkalommal történő eljárása esetén - a tevékenység megkezdésének szándékát, legkésőbb annak megkezdését megelőzően köteles írásban bejelenteni a Magyar Ügyvédi Kamara részére. A szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló törvénytől eltérve, egy éven túl történő eseti szolgáltatásnyújtás esetén a bejelentést haladéktalanul meg kell újítani. Kivételesen, ha a bejelentés előzetes megtételével járó késedelem az európai közösségi jogász ügyfelének lényeges érdekét sértené, a bejelentést legkésőbb az eljárási cselekményt követő munkanapon kell megtenni. Azokban az ügyekben, amelyekben jogszabály kötelező jogi képviseletet ír elő, az európai közösségi jogász csak akkor láthatja el a képviseletet, ha e célból ügyvéddel vagy ügyvédi irodával együttműködési szerződést kötött. Az európai közösségi jogász mindazokban a kötelező jogi képviseletet igénylő ügyekben, amelyekben megbízója képviseletében első alkalommal jár el bíróság vagy más hatóság előtt, köteles az együttműködési szerződést, ha az nem magyar nyelvű, annak hiteles magyar fordítását bemutatni. Ha az együttműködési szerződés megszűnik, ennek tényét az európai közösségi jogász írásban haladéktalanul köteles bejelenteni annak a bíróságnak és hatóságnak, amelyek előtt az együttműködés létrejöttét korábban igazolta. A Magyar Ügyvédi Kamara szabályzatban határozza meg az együttműködési szerződés főbb tartalmi elemeit.

A Be. szabályozza azt az esetet, amikor a terhelt érdekében egyidejűleg több védő jár el. Ez abban az esetben fordul elő, ha ugyanabban az időben több védő rendelkezik a terheltől érvényes meghatalmazással. A közöttük lévő feladatmegosztást, hierarchiát elsődlegesen meghatalmazásaik tartalma jelöli ki. Ha arra vonatkozó megszorítások, hogy melyik védő milyen eljárási cselekményen járhat el, milyen nyilatkozatot tehet nem tűnnek ki a meghatalmazásokból, akkor valamennyi védő jognyilatkozata hatályos, részvétele pedig jogszerű az eljárási cselekményeknél. Mivel azonban több védő együttes eljárása nehézséget és különösen többlet költséget is okozhat a hatóság számára az eljárásban, így a Be. rögzíti, hogy a hivatalos iratokat a vezető védőnek kell kézbesíteni, és jogorvoslati nyilatkozatra, valamint védőbeszéd tartására is a vezető védő vagy az általa kijelölt védő jogosult csak (BH2005. 202.). A vezető védői minőség nem a terhelt rendelkezésétől függ, hanem a védők megállapodásától. Amennyiben a védők ebben a kérdésben nem tudnak megállapodni, úgy az a védő minősül vezető védőnek, aki meghatalmazását a bírósághoz elsőként benyújtotta. Az ügyvédjelöltek védőként kizárólag a járásbíróság előtt járhatnak el az ügyvéd mellett vagy helyetteseként, a törvényszék, ítélőtábla és a Kúria nyilvános ülésein és tárgyalásain már nem léphetnek fel védőként.

A büntetőügyben védőként eljáró ügyvéd perjogi legitimációját (eljárási jogosultságát) a területi kamara által kiállított és érvényes ügyvédi igazolvány felmutatásával igazolja. A bíróságnak ezen túlmenően nincs olyan kötelezettsége, hogy az eljáró védő kamarai tagságának keltét, illetve az alapszabály megalkotásának idejét vizsgálja (BH2011. 96). Nem valósít meg eljárási szabálysértést, ha a tárgyaláson az egyik vádlott meghatalmazott védőjét olyan ügyvéd helyettesíti, akinek ügyvédjelöltje a másik vádlott meghatalmazott védőjének helyetteseként jár el (BH2011. 95). Nem valósul meg eljárási szabálysértés, ha azoknak a terhelteknek a védelmét - akiknek az érdekei nem ellentétesek - ugyanaz a védő látja el. Az, hogy a terheltek érdekei ellentétesek-e, kizárólag a védekezésüknek, illetve a vallomásuknak a tartalma alapján dönthető el. Ha a terheltek egybehangzóan tagadják a bűncselekmény elkövetésében való részvételüket, vagy azonos az előadásuk e cselekményről, érdekellentétükről nem lehet szó, még akkor sem, ha az egyik vagy egyes terhelteknek az lenne a valóságos - kedvezőbb büntetőjogi megítéléshez vezető - érdeke, hogy a társaitól eltérő vallomást tegyen (BH2009. 200). Több terhelt érdekében ugyanaz a védő nem járhat el, ha a terheltek érdekei egymással ellentétesek - A bíróságnak - ha a védő az érdekellentét ellenére eljár - hivatalból kell vizsgálnia a terheltek közötti érdekellentét meglétét és a védő kizárásról is határoznia kell (BH2004. 456). Érdekellentét nincs, ezért közös védő járhat el azoknak a terhelteknek az érdekében, akik a nyomozás során tett beismerésüket visszavonják, majd az eljárás bírósági szakaszában következetesen tagadják a bűncselekmény elkövetését, vallomásaik a lényeges részekben azonosak, mert egyik terhelt érdeke sem sérül, ha a bíróság a másik előadását fogadja el (EBH2004. 1114).

45. § (1) Nem lehet védő

a) a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és képviselőjük, valamint ezek hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint bíró, ügyész vagy mint a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljárt vagy eljáró bírónak, ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,

c) aki a terhelt érdekével ellentétes magatartást tanúsított, vagy akinek az érdeke a terheltével ellentétes,

d) aki az ügyben szakértőként, illetőleg szaktanácsadóként vesz vagy vett részt,

e) aki az ügyben tanúként vesz vagy vett részt, kivéve, ha a 81. § (1) bekezdésének *b)* pontja alapján nem volt kihallgatható, illetve ha a 82. § (1) bekezdésének *c)* pontja alapján a tanúvallomást megtagadta,

f) aki az ügyben közvetítőként jár vagy járt el,

g) aki az ügyben terheltként vesz részt.

(2) A tanú érdekében eljáró ügyvéd ezzel egyidejűleg nem lehet védő.

(3) A védő kizárásáról a bíróság határoz.

ÍH 2014. 137. Védő kizárása
ÍH 2013. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2012. 153. Védő kizárása
ÍH 2011. 56. A büntetőeljárásból kizárt védő eljárásának következményei
ÍH 2010. 51. A személyes adattal visszaélés - mentő körülmény elhallgatása - relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2010. 7. Védő kizárása
ÍH 2010. 5. Visszaélés személyes adattal
ÍH 2009. 146. Védő kizárása
ÍH 2008. 133. A védő kizárása
ÍH 2007. 54. A védelemhez való jog
ÍH 2004. 123. Védő kizárása

A védői minőség a terhelt érdekében eljáró olyan személyt feltétel, akinek az eljárásban történő részvétele a terhelt érdekeinek figyelembe vételén túl egyetlen más eljárási szereplő érdekeit nem szolgálja. Éppen ezért a törvény lényegében kizárja, hogy a védő az eljárásban bármilyen más minőségben részt vegyen, illetve az eljárásba bekapcsolódjon. Természetes, hogy a vádlói pozíciók összeférhetetlenek a védői feladatokkal, hiszen a vádló és a terhelt érdekei értelemszerűen ellentétesek. Éppen ezért nem lehet védő a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló és a magánfél. Az eljárásban résztvevő hatóságok (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság) tagjai is ki vannak zárva a védői feladatok ellátásából. Ezen személyek hozzátartozói is ki vannak zárva. A tanúk, szakértők és szaktanácsadók attól függetlenül kerülnek kizárásra, hogy tevékenységük az eljárás során egybe esett-e a terhelt érdekeivel vagy sem. Nincs jelentősége annak sem, hogy szerepük az eljárásban már véget ért vagy még folytatódik. Aki az ügyben közvetítőként jár el, ő sem láthatja el a védői feladatokat. A közvetítői eljárásban a közvetítő szerepe ugyanis az, hogy pártatlanul segítse a sértett és a terhelt közötti megegyezést. Ilyen formában pedig lényegében az ítélkező bíróhoz hasonló tevékenységet lát el, így pártatlanságának megőrzése érdekében párhuzamosan közvetítői feladataival, védői funkciót nem tölthet be. A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény értelmében a közvetítői eljárást a büntető ügyekben eljáró bíróság, illetőleg ügyész székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat közvetítői tevékenységet végző pártfogó felügyelője, vagy a pártfogó felügyelői szolgálatként kijelölt szervvel - pályázat útján - közvetítői tevékenység végzésére szerződésben álló ügyvéd folytatja le. Ha a közvetítői eljárásra utalt ügy körülményei ezt indokolják, egy ügyben több közvetítő is kijelölhető. Ez esetben a vezető közvetítőként kijelölt közvetítő teljesíti az e törvényben előírt feladatokat. A közvetítő feladata, hogy a közvetítői eljárás során pártatlanul, lelkiismeretesen, a szakmai követelmények szerint közreműködjön a megállapodás létrehozásában. A közvetítőnek tiszteletben kell tartania az eljárásban résztvevők méltóságát, és biztosítania kell, hogy a résztvevők egymással szemben is tisztelettel járjanak el. A közvetítő jogosult és köteles mindazokat az adatokat megismerni, amelyek a feladatának ellátásához szükségesek. Az ügyész a közvetítői eljárásra utalásról szóló határozat, illetve a bíróság az eljárást felfüggesztő végzés kézbesítésével egyidejűleg a közvetítő rendelkezésére bocsátja - az e törvényben meghatározott feladatai ellátásához szükséges mértékben és időtartamban - az iratokat. A Be. 96. §-ának (2) bekezdése szerint kezelt azon adatok, amelyek nem a tanúként kihallgatott sértettre vonatkoznak, nem bocsáthatók a közvetítő rendelkezésére. Közvetítőként nem járhat el,

- aki az ügyben mint bíró, ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljárt vagy eljáró bíró, ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság tagjának hozzátartozója,

- aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánfél, feljelentő vagy mint ezek képviselője vesz vagy vett részt, valamint aki ezek hozzátartozója,

- aki az ügyben mint tanú, szakértő, illetőleg szaktanácsadó vesz vagy vett részt,

- az a pártfogó felügyelő, aki pártfogó felügyelőként a terhelt vagy a sértett ügyében három éven belül eljárt, vagy bármelyikük folyamatban lévő ügyében eljár, kivéve a közvetítői eljárás alkalmazásáról szóló döntés meghozatala előtt kért pártfogó felügyelői véleményt készítő pártfogó felügyelőt,

- az az ügyvéd, aki a terhelt vagy a sértett ügyében három éven belül eljárt, vagy bármelyikük folyamatban lévő ügyében eljár,

- akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

A fenti abszolút kizáró okok mellett a törvény tartalmaz egy relatív összeférhetetlenségi okot is. Nem lehet ugyanis védő az a személy sem, aki a terheltével ellentétes magatartást tanúsított, vagy akinek az érdekei a terhelt érdekével ellentétesek. A relatív összeférhetetlenségi ok az egyetlen kizáró ok, amely az adott ügy kereteit meghaladóan is vizsgálandó (BH2007. 215.). Míg a többi kizáró oknál természetes, hogy az adott büntetőeljárásban betöltött szerepkör zárja ki a védői feladatok ellátását, addig a relatív összeférhetetlenségi oknál azt kell vizsgálni, hogy akár a büntetőügytől függetlenül, az életben van-e olyan érdek összeütközés a védő és a terhelt között, amely kizárja a védői eljárást. Példaként hozható fel, ha a terhelt korábbi bontóperében az ügyvéd képviselte a vele szemben álló volt házastársat, vagy a terhelt korábbi jogviszonyból eredően tartozik a védőnek, aki a tartozás behajtása iránt bírósághoz fordult, stb. Fontos azt is hangsúlyoznunk, hogy a Be. a relatív összeférhetetlenségi oknál lényegében két esetkört szabályoz. Az egyik esetben ugyanis nincs jelentősége annak, hogy van-e valódi érdekellentét a védő és a terhelt között, csupán az lényeges, hogy a védő olyan magatartást tanúsított, ami a terhelt érdeleivel ellentétes. A másik ok már arra az esetre vonatkozik, amikor valódi érdekellentét áll fenn a terhelt és a védő között, attól függetlenül, hogy ez konkrét tevékenységben már manifesztálódott-e vagy sem.

A fentiektől eltérő kizárási ok, hogy a tanú érdekében eljáró ügyvéd nem lehet a terhelt védője. Ez a kizárási ok azonban csak ideiglenesen áll fenn, ugyanis valódi érdekellentét csak addig van a tanú ügyvédje és a terhelt között, amíg a tanú részt vesz az eljárásban. A tanú érdekében eljáró ügyvédi minőség megszűnését követően így az ügyvéd rögtön elláthatja a védői feladatokat, feltéve persze, hogy nincs érdekellentét egyéb okból a védő és a terhelt között (EBH2007. 1677.). A tanú érdekében eljárt ügyvéd (segítő) e jogviszonyának megszűnését követően eljárási szabálysértés nélkül a terhelt védőjeként részt vehet a büntetőeljárásban (BH2008. 139).

Amennyiben az ügyben a védelem nem kötelező, a vádlott és védő közötti - esetlegesen felmerülő - érdekellentétnek nincs jelentősége (BH2013. 116). Nem valósul meg felülvizsgálatra okot adó feltétlen eljárási szabálysértés azzal, hogy több terhelt védelmét - kötelező védelem esetén - azonos védő látja el, ha e terheltek ellen különböző, térben és időben elkülönülő, egymással semmiben sem összefüggő cselekmények miatt emeltek vádat (EBH2013. B.2).

46. § A büntetőeljárásban védő részvétele kötelező, ha

A kötelező védelem eseteit sorolja fel viszonylag tág megfogalmazásban a Be. 46. §-a. Ha ezen körülmények bármelyike felmerül, akkor ezek felmerülésétől kezdődően az eljárás egész tartama alatt kötelező a terhelt védelme. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy elsősorban a terheltnek kell lehetőséget adni arra, hogy védőről meghatalmazás útján gondoskodjon. Ha ez nem történik meg, akkor számára ki kell rendelni egy védőt. Amíg azonban a védő akár meghatalmazás, akár kirendelés útján nem kapcsolódik be az eljárásba, addig az eljárási cselekmények nem folytathatók. A kötelező védelemre vezető egyik ok, amikor a büntető törvény a bűncselekmény felső büntetési tételét ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztésben állapítja meg. Problémásabb az a kitétele a törvénynek, miszerint a fogva tartott terhelt számára is kötelező a védelem. A fogva tartás definícióját nem adja meg a törvény, így pontos meghatározás híján álláspontunk szerint a fogva tartás formájától függetlenül követelmény a védő bekapcsolódása az eljárásba. Ennek megfelelően akár az őrizetbe vételt is fogva tartásnak minősíthetjük, és védő meghatalmazását vagy kirendelését vonja maga után ez a fogva tartási forma is. Míg a korábbi, 1973-as Be. kifejezetten tartalmazta, hogy az őrizetbe vétel nem vonható a fogva tartási formák olyan körébe, amely a kötelező védelem esetét megalapozza, addig a hatályos Be. ezt a kivételt egyáltalán nem tartalmazza. A teleologikus értelmezésből és a nyelvtani értelmezésből pedig egyaránt az következik, hogy a jogalkotó az őrizetbe vett terhelt számára is kötelezően előírja a védő közreműködésének kötelezettségét. Érdekes kérdés továbbá az is, hogy a fogva tartásnak vajon a konkrét üggyel kapcsolatban, vagy más üggyel összefüggésben kell fennállnia. Mivel a Be. ezen a téren sem tartalmaz pontosításokat, így véleményünk szerint nincs jelentősége annak, hogy a terhelt a konkrét büntetőüggyel összefüggésben vagy más ügy miatt van elzárva, a védelem az új ügyben is kötelező. A fogva tartás ténye a döntő.

Végül a kötelező védelem esetét jelentik olyan testi fogyatékosságok is, melyek a terhelttel való érintkezést nehézkesség teszik, valamint az az eset is ide értendő, amikor a terhelt a magyar nyelvet nem ismeri.

A törvény a felsorolást jelentősen kitágítja, amikor úgy rendelkezik, hogy a törvényben meghatározott okokon kívül minden olyan esetben is kötelező a védő részvétele az eljárásban, amikor a terhelt személyesen védekezni nem tud.

A Be. más pontokon is tartalmazza a kötelező védelem esetköreit, így például a fiatalkorú terhelttel szemben folytatott eljárásban (Be. 450. §), bíróság elé állítás esetén (Be. 522. §), a terhelt távollétében folytatott eljárás (Be. 530. §), tárgyalásról való lemondás (Be. 536. §), valamint biztosíték letételének engedélyezése esetén (Be. 586. § (6) bekezdés).

Kötelező védelem esetén a védő kirendelésének elmulasztása a nyomozó hatóság részéről a terhelt jogainak olyan lényeges korlátozását jelenti, hogy az ennek hiányában foganatosított kihallgatásán tett vallomása bizonyítékként nem értékelhető (BH2007. 402). A védelemhez való jog az 1973. évi I. tv. rendelkezései szerint (és a részben eltérő szabályozás ellenére a hatályos 1998. évi XIX. törvény alapján is) nem jelentette azt, hogy a védő jelenléte minden ügyben kötelező lett volna, hanem jogosultságot biztosított a védő választásához és meghatalmazásához, valamint a terhelt személyes védekezéséhez, amely magában foglalta a vallomástételi jogosultságot, de annak megtagadását is. Ugyanakkor az eljárási törvény - bizonyos esetekben - a hatóságok számára a védő kirendelését is kötelezően előírta, ami már a kötelező védői jelenlétet is feltételezte. A súlyos testi sértés bűntettével és garázdaság vétségével vádolt, szabadlábon védekező terhelt tekintetében - a védő kötelező részvételére vonatkozó más törvényi előfeltétel hiányában - nem sérültek (és a hatályos szabályozás szerint sem sérülnek) a védelemhez fűződő jogok, ha a büntetőeljárást a hatóságok védő jelenléte nélkül folytatták le (BH2004. 459). A fiatalkorú terhelt ügyében a vádirat benyújtása előtt a kényszerintézkedéssel kapcsolatos meghallgatás a védő részvétele nélkül nem tartható meg; a védő távollétében a terhelt meghallgatása alapján hozott végzés esetén a másodfokú bíróságnak a határozatot hatályon kívül kell helyeznie (BH1997. 12.). A törvényben előírt kötelező védelem esetén a védő kirendelésének elmulasztása az előzetes letartóztatásban levő személyt nyilvánvalóan korlátozza helyzetének megítélésében, a jogorvoslathoz fűződő előnyök felmérésében, indítványok és észrevételek megtételében. E jogsértés az előzetes letartóztatás időtartamát közvetlenül érinti, ezért az abból eredő károkkal való okozati összefüggése megállapítható (BH1993. 605.). Nem valósít meg feltétlen hatályon kívül helyezési okot, ha a nyomozó hatóság a terhelt részére azért nem rendelt ki védőt, mivel a cselekményt - tévesen - enyhébb minősítés alá eső bűncselekményként értékelte, illetőleg a nyomozás utolsó szakaszában vált ismertté a terhelt kóros elmeállapota (BH1993. 83.). Amennyiben a terheltnek - bár az adott büntetőügyben a védelem nem kötelező - meghatalmazott védője van, a védőnek a tárgyalásról való eltávozása esetén a tárgyalást folytatni, a terheltnek a védelem jogára való megfelelő figyelmeztetése nélkül: eljárási szabályt sért (21/2007. BK vélemény). A fogva levő vádlott ügyében a tárgyaláson a védő részvétele kötelező akkor is, ha más ügyben helyezték előzetes letartóztatásba, avagy a terhelt szabadságvesztését tölti (BH1981. 446.). Ha a bírósági határozatnak a külföldön tartózkodó érdekelt részére történő kézbesítésére nincs mód:a kirendelt védőt megilleti az jog, hogy a határozattal kapcsolatban a tárgyalás tartását kérhesse, illetőleg fellebbezést jelenthessen be (BH1980. 236.).

A védő részvétele kötelező a személyesen védekezni nem képes terheltnek az ügyében, aki komoly betegségeivel magyarázhatóan a bíróság által észlelhetően nem érti a tárgyalás eseményeit, a feltett kérdésekre válaszait megfogalmazni nem, vagy csak nagy nehézségek árán tudja. A védő részvételének elmaradása ez esetben hatályon kívül helyezést eredményező, feltétlen eljárási szabálysértést valósít meg, mert a bíróság olyan személy hiányában tárgyalt, akinek a jelenléte kötelező. A perbeli eset tényállása szerint az elsőfokú bíróság ítéletével az I. rendű és a II. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett jogtalan elsajátítás vétségében, s ezért őket pénzbüntetésre ítélte. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen az I. rendű, és a II. rendű terheltek védője a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjára hivatkozással terjesztett elő felülvizsgálati indítványt. A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozat hatályában fenntartására tett indítványt. A védő felülvizsgálati indítványában elsősorban a terheltek egészségi állapotára hivatkozott, nevezetesen arra, hogy az I. rendű terhelt súlyosan hallászkárosult, nem hall megfelelően, ezért sem a határozat kihirdetését, sem annak indokolását nem értette megfelelően. Hivatkozása szerint a II. rendű terhelt korábbi agyvérzése miatt nehezen kommunikál, illetve kommunikációra képtelen, ennek következtében ő ugyan hallotta, de nem igazán értette az ítélet indokolását. A védő álláspontja szerint e tényekre figyelemmel a fellebbezési jogról történt lemondás, illetve a határozattal kapcsolatos jogorvoslati nyilatkozat nem joghatályos. A felülvizsgálati indítvány szerint a terheltek ezen állapotára figyelemmel védő részvétele az eljárás során kötelező lett volna, mivel azonban a terheltek jogi képviseletét nem látta el senki, így a bíróság a Be. 373. § (1) bekezdés II. d) pontjára figyelemmel a tárgyalást olyan személy távollétében tartotta meg, akinek a jelenléte a törvény értelmében kötelező. Erre figyelemmel a védő az ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását indítványozza. A felülvizsgálati indítványt a Kúria alaposnak találta. A Be. 46. §-a szerint a büntetőeljárásban védő részvétele kötelező akkor, ha a terhelt hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen vagy - a beszámítási képességére tekintet nélkül - kóros elmeállapotú, illetve a terhelt egyéb okból nem képes személyesen védekezni. Az elsőfokú bíróság a jogerős határozatában rögzítette, hogy az I. rendű terhelt folyamatos orvosi ellátást igénylő betegségekben szenved, többek között agyi infarktus, érszűkület, cukorbetegség és magas vérnyomás betegségekben, míg a II. rendű terhelt ugyancsak folyamatos orvosi ellátást igénylő betegségekben szenved, így agyvérzés, vérszegénység betegségekben. Ezen túlmenően a tárgyalási jegyzőkönyvben rögzítésre került, hogy a II. rendű terhelt elég érthetetlenül beszél, és ő maga is kijelentette, hogy nem nagyon értem, hogy miről van szó, nem nagyon hallok, agyvérzésem volt és kérte, hogy a bíró hangosabban beszéljen, és betegségeiről orvosi dokumentumokat is felajánlott, amelyekre a bíró nem tartott igényt. Az I. rendű terhelt is részletesen nyilatkozott betegségeiről, melyeket a bíróság bemondás alapján rögzített anélkül, hogy azokat behatóbb vizsgálatnak vetette volna alá. A tárgyalási jegyzőkönyv 11. oldalán lévő nyilatkozatokból, illetve a bíró és a terheltek rögzített párbeszédeiből egyértelműen az állapítható meg, hogy a kihirdetett ítéletet valójában egyik terhelt sem értette meg, sőt a II. rendű terhelt kijelentette, hogy az ítéletet nem fogadja el, majd az I. rendű terhelt kifejezett rábeszélésére vonta vissza nyilatkozatát és vette tudomásul az ítéletet. Mindezek a körülmények olyan súlyúak, hogy a bíróságnak haladéktalanul védő kirendeléséről és az eljárás megismétléséről kellett volna döntenie. Nem helytálló a Legfőbb Ügyészség ezzel kapcsolatos okfejtése, miszerint az ítéletben rögzített adatok alapján a kötelező védelmet megalapozó fizikai és szellemi elváltozás ténye nem állapítható meg, és különösen az, hogy a terheltek egyéb okból nem voltak képesek személyesen védekezni, és ezért felülvizsgálatot megalapozó eljárási szabálysértés sem valósult meg. Kétségtelen, hogy a jogerős ítéletben rögzített tényállás a Be. 423. § (1) bekezdése szerint irányadó a felülvizsgálat során és az kötelező erővel bír a Kúria számára abban az esetben is, ha az hiányos, felderítetlen, vagyis megalapozatlan. A Be. 416. § (1) bekezdés c) pontját illetően azonban eltérő a helyzet, ugyanis a Be. a 373. § (1) bekezdésének I. b) vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértés vizsgálatára nem csupán a felülvizsgálattal megtámadott határozat, illetve az abban rögzített tényállás alapján, hanem a tárgyalási anyag komplex vizsgálata során kerülhet sor. Ez a felülvizsgálat pedig független attól, hogy az alapügyben eljárt bíróságok mit rögzítettek, vagy mit nem az adott tényállásban, ugyanis azok jelentős része eredendően nem is képezi, képezheti a tényállás részét, különös tekintettel arra, hogy a kötelező védelem felismerése és védőről való gondoskodás kötelezettsége a bíróság részéről már a tárgyalás előkészítése során felmerülő jogkérdés. Jelen esetben az eljáró bíróságnak már a tárgyalás előkészítése szakaszában elégséges információ állt rendelkezésére, különösen a II. rendű terhelt egészségi állapotát illetően, de a hibátlanul elkészített tárgyalási jegyzőkönyv adatai egyértelműek voltak a tekintetben, hogy a II. rendű terhelt hallászkárosodott, mindkét terhelt pedig olyan súlyos egészségi állapotban volt, amely megalapozottan felveti annak a lehetőségét, hogy állapotuknál fogva nem voltak képesek személyes védekezésre, jogaik gyakorlására, megfelelő érdekérvényesítésre. Egyértelművé válik mindez a tárgyalási jegyzőkönyv azon megállapításából, miszerint nagyon rosszul érthető a II. rendű vádlott ... összevissza beszél, de többször jelzi, hogy nem tudja megfogalmazni a válaszát. Mindezekre figyelemmel a bíróságnak védő kirendeléséről kellett volna gondoskodnia, vagy felhívni a terhelteket arra, hogy védőt hatalmazhatnak meg. Mivel erre nem került sor, a bíróság olyan, a Be. 373. § (1) bekezdés II. d) pontjába ütköző feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést követett el, amely kizárólag a megismételt eljárás keretében orvosolható, ezért a Kúria a felülvizsgálati indítványnak helyt adva a bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, s az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. (EBH2013. B.22.)

Hatályon kívül helyezést eredményező, feltétlen eljárási szabálysértés valósul meg, ha a büntetőeljárásban a törvény rendelkezése szerint előírt kötelező védelem ellenére, az ügy egyik vádlottjának védője a tárgyalási napokon nem volt mindvégig jelen, s a vádlott tárgyalási meghallgatására védőjének távollétében került sor. A védő távolléte folytán megvalósult eljárási szabálysértés azonban az ügy többi vádlottjára nem, hanem kizárólag arra a vádlottra van kihatással, akinek kötelező védelme meghiúsult, ezért az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására nem valamennyi, hanem az érintett vádlott tekintetében kerülhet sor. A bíróság ítéletével a III. r. terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli folytatólagosan, felbujtóként elkövetett lopás bűntettében és folytatólagosan, felbujtóként elkövetett közlekedés biztonsága elleni bűntettben. Ezért őt kettő év hat hónap börtönbüntetésre és a közügyektől háromévi eltiltásra ítélte. A IV. r. terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli folytatólagosan, felbujtóként elkövetett lopás bűntettében és folytatólagosan, felbujtóként elkövetett közlekedés biztonsága elleni bűntettben. Ezért a IV. r. terheltet kettő év hat hónap börtönbüntetésre és a közügyektől három évi eltiltásra ítélte. Az V. r. terhelt bűnösségét 2 rendbeli folytatólagosan, felbujtóként elkövetett lopás bűntettében és folytatólagosan, felbujtóként elkövetett közlekedés biztonsága elleni bűntettben állapította meg. Ezért az V. r. terheltet kettő évi - végrehajtásában öt évi próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetésre ítélte. A másodfokon eljáró törvényszék jogerős ítéletével a III. r., a IV. r. és az V. r. terheltek tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta: mindhárom terhelt vagyon elleni cselekményeit bűnszövetségben elkövetettnek is minősítette. A III. r. és a IV. r. terheltek börtönbüntetését egyaránt egy év nyolc hónapra, míg az V. r. terhelt börtönbüntetését egy év kettő hónapra, a szabadságvesztés végrehajtása felfüggesztésének próbaidejét pedig három évre enyhítette. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét a III., IV. és V. r. terhelteket érintően helybenhagyta. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a III. r., a IV. r. és az V. r. terheltek védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, amelyben a megtámadott ítéletek hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat meghozatalára utasítását kérte. A védő álláspontja szerint a terheltek büntetőjogi felelősségének megállapítására elsődlegesen az I. r. terhelt vallomása alapján került sor, aki a tárgyalási jegyzőkönyvből kitűnően alkoholos állapota miatt nem volt kihallgatható állapotban. Ezért a bíróság a tárgyalást sem tarthatta volna meg. Sérelmezte továbbá, hogy az I. r. terhelt meghallgatása során a bíróság megsértette a törvényben foglalt szabályokat. A törvényes kioktatást megelőzően az eljárt bíróság az I. r. terhelt elé tárta a gyanúsítotti kihallgatásáról készült jegyzőkönyvet. Sérelmezte, hogy a terheltet annak ellenére hallgatták meg és intéztek hozzá kérdéseket, hogy a vallomástételt megtagadta. Hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésre hivatkozott az egyik tárgyalás vonatkozásában. Az eljárási cselekmény megtartásának ugyanis akadálya volt, mivel a II. r. terhelt illetőleg az V. r. terhelt védője a tárgyaláson nem volt jelen. A védelem pedig az eljárásban kötelező volt. Az V. r. terhelt védője ugyan a tárgyaláson a későbbiekben megjelent, azonban a jegyzőkönyvben nem rögzítették, hogy erre mikor került sor. A jegyzőkönyv csupán a kirendelt védői díj megállapítására szorítkozott. Egy másik tárgyaláson pedig az V. r. terhelt védője a tárgyalás közben eltávozott, ennek időpontja azonban a jegyzőkönyvben nem került rögzítésre. Végül az anyagi jogszabálysértések körében arra hivatkozott az indítványozó, hogy az elkövetési érték nem lett az alapeljárásban pontosan meghatározva. A tényállásban kétfajta aknafedlap került eltulajdonításra, amelynek külön-külön más és más az értékük. A Legfőbb Ügyészség írásbeli nyilatkozatában a felülvizsgálati indítványt a III. r. és a IV. r. terheltek esetében törvényben kizártnak, az V. r. terheltet illetően alaposnak találta, és a III., IV. r. terheltek tekintetében a felülvizsgálati indítvány tanácsülésen történő elutasítását, míg az V. r. terhelt tekintetében a megtámadott határozatok hatályon kívül helyezését és a járásbíróság új eljárás lefolytatására utasítását indítványozta. Kifejtette, hogy a jogerős ítéletben megállapított tényállás felderítetlenségén alapuló megalapozatlanságára, valamint az I. r. terhelt vallomásának értékelésére vonatkozó részében az indítvány a tényállás és a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének a felülvizsgálat során meg nem engedett támadását célozza. Ugyanakkor a védő távollétében megtartott tárgyalásra hivatkozás az V. r. terhelt, de kizárólag az ő esetében - terhelt-társaira ki nem ható - eljárási szabálysértés megalapozott. A védő észrevételében kifejtett álláspontja szerint az eljárási szabálysértés valamennyi terheltre kihatott, mert a védő távolléte a tárgyalás megtartásának akadálya. Az ennek ellenére megtartott tárgyaláson felvett bizonyítás eredménye nem vehető figyelembe. A felülvizsgálati indítvány az V. r. terhelt tekintetében megalapozott, míg a III. r. és a IV. r. terheltek vonatkozásában törvényben kizárt. A Kúria a megtámadott határozatok felülbírálata során a felülvizsgálati indítványban megjelölt okokra volt figyelemmel; emellett tekintettel volt az ugyanezen törvényhely megjelölt és az indítványban nem hivatkozott feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező esetleges egyéb szabálysértésekre is. A rendkívüli jogorvoslatnak akkor van helye, ha a bíróság határozatának meghozatalára a törvényben meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor. A másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény értelmében kötelező. A büntetőeljárásban kötelező a védő részvétele, ha bűncselekményre a törvény öt évi, vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel. Az V. r. terhelttel szemben lopás bűntette miatt került sor vádemelésre, és az eljárt bíróságok is ezen bűncselekményben állapították meg a terhelt bűnösségét. A bűncselekmény törvényi büntetési tétele kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés. A tárgyalási iratokból nem volt megállapítható, hogy az V. r. terhelt kirendelt védője mindvégig jelen volt-e a tárgyalásokon. A Kúria a fenti körülmények tisztázása érdekében megkereste a járásbíróságot, ami arról tájékoztatta a Kúriát, hogy a hivatkozott tárgyalásról készült jegyzetek már nem állnak rendelkezésre, így utólag a megkeresésben szereplő kérdések tisztázása, illetve kijavító végzés hozatala már nem lehetséges. Mindezekre figyelemmel a felülvizsgálatra okot adó abszolút hatályú eljárási szabálysértés megvalósult. A kötelező védelem esetén a védő távollétében nem csak tanúk kihallgatására, okirati bizonyítási eszközök felhasználására, hanem további vádlottak kihallgatására sem kerülhet sor, mert a távollévő védő nem gyakorolhatja kérdezési, észrevételezési, indítványtétel jogát, miáltal a terhelt védelemhez és védekezéséhez való joga sérül (BH2007. 330.). Ugyanakkor téves az indítványozónak a legfőbb ügyészi átiratra tett észrevételében kifejtett álláspontja, miszerint az V. r. terhelt védőjének távolléte valamennyi, az ügyben érintett vádlott-társra is kihatással volt. Ezen eljárási szabálysértést kizárólag az V. r. terhelt vonatkozásában lehet értékelni és figyelembe venni, vagyis a tárgyalás megtartásának kizárólag a I. tényállási pontot érintően volt akadálya. A III. r. és a IV. r., valamint az I. r. terheltek tárgyaláson történő kihallgatása nem valósított meg feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést, védelmük ellátása a kirendelt védőik jelenlétében biztosított volt. Törvényben kizárt a felülvizsgálati indítvány az úgynevezett relatív eljárási szabálysértések tekintetében. Az I. r. terhelt vallomásának felvétele kapcsán hivatkozottak nem szerepelnek a törvényben meghatározott, felülvizsgálatra okot adó eljárási szabálysértések között. A terhelt tárgyalási meghallgatásával, vallomásának felhasználásával összefüggő eljárási szabálysértések - megvalósulásuk esetén is - a relatív eljárási szabálysértések körébe tartoznak, amelyek nem adnak lehetőséget a rendkívüli jogorvoslati eljárás lefolytatására. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye felülvizsgálatnak, ha a terhelt bűnösségének megállapítására büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor, illetve a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak. A felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, és a felülvizsgálati eljárásban ez a tényállás nem támadható. A Kúria a megállapított tényálláshoz még annak esetleges megalapozatlansága esetén is kötve van,

A kötelező védelem esetén a védő távollétében nem csak tanúk kihallgatására, okirati bizonyítási eszközök felhasználására, hanem további vádlottak kihallgatására sem kerülhet sor, mert a távollévő védő nem gyakorolhatja kérdezési, észrevételezési, indítványtétel jogát, miáltal a terhelt védelemhez és védekezéséhez való joga sérül (BH2007. 330.).

a) a bűncselekményre a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,

b) a terheltet fogva tartják,

c) a terhelt hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen vagy - a beszámítási képességére tekintet nélkül - kóros elmeállapotú,

d) a terhelt a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri,

e) a terhelt egyéb okból nem képes személyesen védekezni,

f) e törvény erről külön rendelkezik.

ÍH 2008. 90. A megyei bíróság előtti ügyvédi képviselet

47. § (1) Védőt elsősorban a terhelt hatalmazhat meg. Meghatalmazást a terhelt törvényes képviselője vagy nagykorú hozzátartozója, külföldi állampolgár terhelt esetén hazája konzuli tisztviselője is adhat. A meghatalmazásról a terheltet értesíteni kell.

(2) A meghatalmazást ahhoz a bírósághoz, ügyészhez, illetőleg nyomozó hatósághoz kell benyújtani, amely előtt a meghatalmazás időpontjában a büntetőeljárás folyamatban van. A meghatalmazott védő a meghatalmazás benyújtását követően gyakorolhatja eljárási jogait.

(3) Ha a terhelt fogva van, a meghatalmazott védő személyéről és elérhetőségéről az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, amely előtt az eljárás folyik, haladéktalanul értesíti a fogvatartást végrehajtó intézetet.

(4) A terhelt a meghatalmazást mind az általa, mind a más által meghatalmazott védőtől megvonhatja.

(5) Ha a tárgyaláson védő részvétele kötelező, és a meghatalmazott védő a helyettesítésről nem gondoskodik, a bíróság helyettes védőt jelöl ki. A bíróság által helyetteskénti kijelölt védő a kirendelt védőre irányadóak szerint jogosult díjazásra, továbbá költségtérítésre. A költségek megtérítésére - az e törvényben meghatározott kivétellel - a meghatalmazott védőt kell kötelezni.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés

A terhelt védelme ellátása érdekében az ügyvéddel az ügyvédi törvényben és a Polgári Törvénykönyvben meghatározott szabályok szerint írásban köt megbízási szerződést. A megbízási szerződés alapján kiállított meghatalmazással, mint egyoldalú címzett jognyilatkozattal igazolja az ügyvéd védői minőségét az eljárásban. Annál a hatóságnál kell a meghatalmazást benyújtani, aki előtt az eljárás éppen folyamatban van. A védő csak a meghatalmazás benyújtása után járhat el a terhelt érdekében a hatóság előtt folyamatban lévő eljárásban. Fontos hangsúlyoznunk, hogy a meghatalmazás kiállítása, átadása és a hatóságnál való benyújtása nem feltétlenül esik egy időpontra. A törvény megfogalmazásából egyértelmű, hogy a védő jogait kizárólag a meghatalmazás benyújtásától, azaz a hatóság tudomására hozásától gyakorolhatja. A megbízási szerződés általános szabályaiból következően a megbízó - jelen esetben a terhelt vagy bizonyos esetekben törvényes képviselője, országának konzuli tisztviselője - a megbízást felmondási idő biztosítása nélkül, indokolás nélkül felmondhatja. A meghatalmazás visszavonással veszíti érvényét, így a védő mindaddig eljárhat a büntetőeljárásban, amíg a meghatalmazását a terhelt vissza nem vonta, és ennek tényét a hatósággal nem közölte. A terhelt az eljárás során bármikor adhat meghatalmazást az ügyvédek a védői feladatok ellátására, és azt bármikor vissza is vonhatja. Amennyiben a 47. § (1) bekezdésében megjelölt személyek adnak a terhelt helyett meghatalmazást a védőnek, úgy ennek csupán tényéről kötelesek értesíteni a terheltet, de a meghatalmazás, az ő érdekében történő védői eljárás nincsen kötve a terhelt elfogadásához. A hatóságnak abban az esetben, ha a terheltet fogva tartják, kötelessége értesíteni a fogva tartást végrehajtó intézetet.

A Be. hosszú bizonytalanság után rendezi azt a kérdést, hogy a meghatalmazott védő akadályoztatása esetén - amennyiben a védő jelenléte a tárgyaláson kötelező - milyen eljárás követendő. Korábban, a kifejezett törvényi szabályozást megelőzően a védők egyik kedvelt hivatkozási alapja volt, hogy a tárgyalás elnapolását azért kérték, mert az eredetileg kitűzött időpontban elfoglaltságuk akadt. A törvény értelmében amennyiben a védő nem gondoskodik helyettes védőről, a helyettes védőt a bíróság jelöli ki, és ennek költségeit a védőnek kell állnia. Védő megbetegedése esetén - amint erre lehetősége nyílik - a helyettesítésről gondoskodni köteles. Helyettes állítását mellőzve, személyes megjelenésének biztosítása végett, a tárgyalás elhalasztását sem a meghatalmazott, sem a kirendelt védő nem igényelheti (EBH2005. 1298).

A védőnek a nyomozati szakban történt kirendelése az ügydöntő határozat jogerőre emelkedéséig tart, és a kirendelt védői feladat ellátása alól való felmentése csak a védő indokolt kérelmére történhet; ennek hiányában nem indokolt, hogy a bíróság hivatalból, azon a címen mentse fel a kirendelt védőt a feladat ellátása alól, hogy a büntetőeljárás a kirendelt védő lakóhelyétől eltérő más székhelyen folyik (BH1999. 443). Ha a védő részvétele a törvény értelmében kötelező, és a kirendelt védő a tárgyaláson nem jelenik meg, a bíróságnak tisztáznia kell, hogy a vádlott más védőt kíván-e meghatalmazni; meghatalmazott védő hiányában a bíróság végzéssel rendel ki védőt, amelyből - több vádlott esetében - egyértelműen kell kitűnnie, hogy a védő melyik vádlottnak a védelmét látja el. Ezek elmulasztása olyan feltétlen eljárási szabálysértés, amely az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését eredményezi (BH1996. 189.). A szabadságvesztésre jogerősen elítélt és a büntetés végrehajtása elöl bujkáló terhelt hozzátartozója által adott ügyvédi meghatalmazás alapján eljáró védő perújítási kérelmét érdemben kell elbírálni, ha időközben a terhelt olyan nyilatkozatot tesz, amelyből a perújítási kérelméhez való hozzájárulása nyilvánvaló (BH1993. 152.).

48. § (1) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság védőt rendel ki, ha a védelem kötelező, és a terheltnek nincs meghatalmazott védője. A terheltet a kirendelést követően tájékoztatni kell a védő személyéről és elérhetőségéről. A 46. § *b)* pontja esetén a védőt legkésőbb a terhelt első kihallgatásáig ki kell rendelni. A kirendelő határozatban a védőt tájékoztatni kell a terhelt fogva tartásának helyéről, valamint kihallgatásának tervezett helyéről és idejéről.

(2) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság akkor is védőt rendel ki, ha a védelem nem kötelező, de a terhelt védő kirendelését azért kéri, mert a jövedelmi viszonyai miatt nem tud a védelméről gondoskodni.

(3) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a 47. § (1) bekezdésében felsoroltak kérelmére vagy hivatalból védőt rendel ki, ha ezt a terhelt érdekében szükségesnek tartja.

(4) Ha a terhelt, vagy más erre jogosult a terhelt védelméről meghatalmazás útján gondoskodik, a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a védő kirendelését visszavonja. A kirendelés a visszavonással hatályát veszti.

(5) A védő kirendelése ellen nincs helye jogorvoslatnak, de a terhelt - indokoltan - más védő kirendelését kérheti. A kérelemről az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság dönt, amely előtt az eljárás folyik.

(6) A kirendelt védő indokolt esetben kérheti a felmentését a kirendelés alól. A kérelem elfogadásáról az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság dönt, amely előtt az eljárás folyik.

(7) Ha a védő a kirendelését követően helyettest vesz igénybe, a helyetteseként eljáró személyéről haladéktalanul tájékoztatja a terheltet, illetőleg azt a bíróságot, ügyészt vagy nyomozó hatóságot, amely előtt az eljárás folyik.

(8) Ha a terhelt fogva van, a kirendelt védő személyéről és elérhetőségéről a kirendelő haladéktalanul értesíti a fogvatartást végrehajtó intézetet.

(9) A kirendelt védő a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság előtt az idézésre, illetőleg az értesítésre történt megjelenéséért, az iratok tanulmányozásáért, valamint a fogva tartott terhelttel a fogva tartás helyén történő megbeszélésért díjazásra, továbbá költségtérítésre jogosult.

ÍH 2015. 132. A büntetőügy iratainak tanulmányozásáért a védőt megillető díj
ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
A védelem kötelező a Be. 46. §-ában foglalt esetekben, amennyiben a terheltnek nincsen meghatalmazott védője. A meghatalmazott védő minden esetben prioritást élvez, így amennyiben a terhelt akar meghatalmazni védőt, úgy a kirendelés még kötelező védelem esetén sem jöhet szóba. Tovább menve, ha a kirendelést követően a terhelt védőt hatalmaz meg, akkor ezzel a kirendelést a hatóságnak vissza kell vonnia, hiszen elsődleges a terhelt akarata a védő személyét illetően. A kötelező védelem kötelező esetei felmerülhetnek az eljárás megindításakor, de az is előfordulhat, hogy csak az eljárás későbbi szakaszában válik szükségessé védő kirendelése. Ebből következik, hogy mind a nyomozó hatóságnak, mind az ügyésznek, mind a bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a kötelező védelem esete fennáll-e, és amennyiben igen, úgy a terhelt számára szükséges-e védő kirendelése. Ha a terheltet fogva tartják, és ez ad okot a védő kirendelésére, akkor a kirendelésnek értelemszerűen nem az eljárás kezdetekor, hanem az első kihallgatás megkezdéséig kell megtörténnie.
A kötelező védelem esetein túl abban az esetben kerülhet még elő a védő kirendelése, ha a terhelt a jövedelmi viszonyai miatt nem tud védelméről gondoskodni. Felmerül a kérdés, hogy ez a szabály milyen viszonyban áll a személyes költségmentesség engedélyezésével. Álláspontunk szerint a két kérdéskört külön kell vizsgálni, így önmagában a védő kirendelése a jövedelmi viszonyok miatt nem eredményez automatikusan költségmentességet is, tehát az eljárás végén a bűnügyi költségről - köztük a kirendelt védő költségeiről és munkadíjáról - az általános szabályoknak megfelelően kell rendelkezni.

A kirendelt védőt a bírósági eljárásban végzett tevékenységért munkadíj és költségtérítés illeti meg. Költségtérítés címén a védő készkiadásainak megtérítését indítványozhatja. A készkiadások magukban foglalják a postai, távbeszélő, utazási, parkolási, szállás-, leírási, másolási és egyéb költségeket is. A munkadíj és költségtérítés összege az ügyvédi tevékenység ellenértékét terhelő általános forgalmi adó összegét nem tartalmazza, azt az adóalapon felül kell felszámítani. Ha a védő a 2007. évi CXXVII. törvény szerint levonási joggal rendelkezik, a számlával igazolt készkiadásnak csak a nettó összege növeli az adóalapot. A védő - legkésőbb a díj megállapításáig - nyilatkoznia kell a munkadíját és költségtérítését megállapító bíróságnak, ügyésznek, illetve nyomozó hatóságnak arról, hogy általános forgalmi adó fizetésére köteles-e. A ügyvédi munkadíj kiszámításának alapja az éves költségvetésről szóló törvényben megállapított kirendelt ügyvédi óradíj összege. Az ügyvédet útiköltség és szállásköltség illeti meg, ha olyan tárgyaláson (eljárási cselekményen, védencével folytatott megbeszélésen) vesz részt, amelyet nem az irodájának székhelyén vagy lakóhelyén tartanak. Útiköltségként azon költség megtérítése igényelhető, amely az ügyvéd lakóhelyéről (az ügyvédi iroda székhelyéről) a tárgyalásra utazással és a visszautazással kapcsolatban merült fel. Az ügyvéd a helyi viszonyoknak megfelelően - célszerűen és indokoltan - igénybe vehető menetrend szerinti tömegközlekedési eszköz viteldíjának megtérítését kérheti. Vasúti közlekedés esetén a 2. osztályú menetjegy, autóbusszal történő utazásnál az autóbusz viteldíjának megtérítésére van lehetőség. Ha az ügyvéd saját személygépkocsiján utazik a tárgyalásra, az előbb meghatározott költség megtérítésére tarthat igényt. Az ügyvéd nem kötelezhető arra, hogy a tárgyalás helyére az éjszakai órákban (23 óra és 5 óra között) utazzék. Ha az ügyvéd a közlekedési viszonyok miatt a tárgyalást megelőző napon érkezett a tárgyalás helyére, kérelmére az elszállásoláshoz indokoltan igénybe vehető szálloda (más szállás) igazolt díját meg kell téríteni. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni akkor is, ha az ügyvéd visszautazására a tárgyalás napján már nincs lehetőség. A kirendelt védőnek az eljárásban felmerült készkiadásait a bíróság, a pártfogó ügyvéd készkiadásait a fővárosi, megyei igazságügyi szolgálat és a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatalnak jogi segítségnyújtási feladatokat ellátó szervezeti egysége állapítja meg az ügyvéd által benyújtott tételes kimutatás alapján. Ha a kirendelt védő a bíróság által megszabott határidőn belül készkiadásait nem részletezi és nem igazolja, a készkiadások a rendelkezésre álló adatok alapján kerülnek megállapításra. A büntetőeljárásban kirendelt védőt az eljárás nyomozási, illetve ügyészségi szakaszában is megilleti a munkadíj és a költségtérítés. A védőt az eljárási cselekményen való részvételért megkezdett óránként a kirendelt ügyvédi óradíj összege illeti meg. Ha a védő ugyanabban az ügyben több terhelt védelmét látja el, a díj a felével emelhető. Ha az eljárási cselekményt valamilyen okból nem lehetett megtartani, a védőt a kirendelt ügyvédi óradíj ötven százalékának megfelelő összeg illeti meg. A felülvizsgálati eljárásban az indítvány megfogalmazásáért a bíróság a védő vagy ügyvédi iroda részére legalább a kirendelt ügyvédi óradíjnak, legfeljebb annak tízszeresének megfelelő összegű díjat állapíthat meg. A fogva tartásban lévő terhelttel folytatott megbeszélés esetén a védő díjazására a fenti rendelkezéseket kell alkalmazni azzal, hogy a terhelttel folytatott megbeszélésért megkezdett óránként a kirendelt ügyvédi óradíj ötven százalékának megfelelő összeg jár. A megbeszélés időtartamát a terhelt fogva tartását foganatosító szerv igazolja a büntetőügyben eljáró hatóság részére. A védőt erre irányuló indítványára a büntetőügy iratainak tanulmányozásáért minden megkezdett 100 oldal irat után - függetlenül attól, hogy az ügyben hány terhelt védelmét látja el, az iratokat hány alkalommal tanulmányozta, és hogy az iratokat helyettes útján tanulmányozta-e - a kirendelt ügyvédi óradíj összege, de ügyenként összesen legfeljebb a kirendelt ügyvédi óradíj harmincszorosának megfelelő összegű munkadíj illeti meg. A munkadíj megállapításánál nem vehető figyelembe arról az eljárási cselekményről készített jegyzőkönyv, amelyen a védő részt vett, továbbá olyan irat, amelyet a védő készített, vagy önállóan, illetve csatolmányként nyújtott be. A védő díját és költségeit a bűnügyi költségek előlegezésére vonatkozó szabályok szerint annak felmerülésekor az állam előlegezi; a védő díját és költségeit az a bíróság, az ügyész, illetőleg nyomozó hatóság előlegezi, amelynek eljárása során az költségként felmerült. Az irattanulmányozásért járó munkadíj iránti igényt a büntetőügy nyomozási, vádemelési és bírósági szakában legfeljebb egy ízben, legkorábban az irattanulmányozást követő eljárási cselekmény alkalmával annál a nyomozó hatóságnál, ügyésznél, bíróságnál kell előterjeszteni, amely előtt a büntetőügy folyamatban van; ez előlegezi meg a munkadíjat.

49. § (1) A kirendelés, illetőleg a meghatalmazás hatálya - ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki - a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásokra is.

(2) A védő kirendelése - az (1) bekezdésben szabályozott eseten kívül - akkor is az eljáró bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határozata folytán veszti hatályát, ha a kirendelés törvényi oka megszűnt.

A Be. rendezi a meghatalmazás és a kirendelés hatályát is. Főszabály szerint a meghatalmazott és a kirendelt védő a büntetőeljárás jogerős befejezéséig láthatja el a védői feladatokat. Természetesen a meghatalmazás hatályát eltérően is megállapíthatja a terhelt, így bármikor vissza is vonhatja azt, vagy új védőnek adhat meghatalmazást. A büntetőeljárás jogerős befejezése még nem minden esetben jelenti a kirendelés vagy meghatalmazás hatályának megszűnését. A perújítás, felülvizsgálat és a különleges eljárásokra is kiterjed ugyanis a kirendelés és a meghatalmazás hatálya. Megjegyezzük azonban, hogy a Be. 434. § (2) bekezdése értelmében valójában a törvényesség érdekében benyújtott jogorvoslat esetére is kiterjed a kirendelés és a meghatalmazás hatálya, hiszen csak akkor kell ebben az eljárásban védőt kirendelni a terheltnek, ha az alapeljárásban nem volt védője. Ebből pedig az következik, hogy az alapeljárásban kirendelt vagy meghatalmazott védő a törvényesség érdekében benyújtott jogorvoslat esetén is eljárhat.

50. § (1) A védő köteles

a) a terhelttel a kapcsolatot késedelem nélkül felvenni,

b) a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot kellő időben felhasználni,

c) a terheltet a védekezés törvényes eszközeiről felvilágosítani, a jogairól tájékoztatni,

d) a terheltet mentő, illetőleg a felelősségét enyhítő tények felderítését szorgalmazni,

e) akadályoztatása esetén - előre nem ismert elháríthatatlan akadály felmerülése kivételével - helyettesítéséről gondoskodni, amennyiben az eljárási cselekményen védő részvétele kötelező,

f) az akadályoztatás tényéről - ha ez lehetséges - az eljárást folytató bíróságot, ügyészt, illetőleg nyomozó hatóságot az eljárási cselekmény megkezdése előtt értesíteni, amennyiben az eljárási cselekményen védő részvétele kötelező és előre nem ismert elháríthatatlan akadály miatt helyettesítéséről nem tud gondoskodni.

(2) A védő a védelem érdekében az ügyben tájékozódhat, a jogszabályokban biztosított lehetőségek és feltételek keretei között adatokat szerezhet be és gyűjthet.

(3) A terhelt jogait a védője külön is gyakorolhatja, kivéve azokat, amelyek értelemszerűen kizárólag a terheltet illetik.

A Be. 50. §-a a védő legfontosabb kötelezettségeit általános jelleggel sorolja fel. Ezek közül ki kell emelnünk terhelttel való késedelemmentes kapcsolatfelvétel kötelezettségét. Amennyiben a terheltet fogva tartják, akkor a védőt kirendelő hatóságnak a kirendelésben tájékoztatni kell a védőt a fogva tartás helyéről. A védő köteles a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot felhasználni. Felmerülhet kérdésként, hogy mennyiben élvez a védő szabadságot az eszközök és módszerek felhasználásában, időzítésében. Álláspontunk szerint - mivel bár a védő a terhelt érdekében és több esetben megbízásából jár el, de önállóan gyakorolható jogai és a terhelttől elkülönülő kötelezettségei vannak - a védő - lévén szó szakértelemmel rendelkező személyről - akár a terhelt akaratával szemben is köteles a törvényes eszközöket és módokat felhasználni védence mentesítése, illetve a jogkövetkezmények enyhítése érdekében. A védő lényeges kötelezettsége, hogy a terheltet jogairól tájékoztassa, és javaslatot tegyen neki az ügyben tanúsítandó magatartására. A védőnek kötelessége a hatóságokkal együttműködni az ügy felderítése érdekében, azonban értelemszerűen neki csak a terhelt számára kedvező (büntetőjogi felelősségét mentő vagy enyhítő) tények felderítésében kell közreműködnie. A 2010. évi CLXXXIII. törvény a kirendelt és a meghatalmazott védő kötelezettségév teszi, hogy amennyiben valamely eljárási cselekménynél a védő részvétele kötelező, úgy akadályoztatása esetén helyettes védőről gondoskodjon. A Legfelsőbb Bíróság 91/2011. BK állásfoglalása szerint a védő mulasztása esetén helyettes, vagy más kirendelt védő kirendelésére csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság nem értesült előzetesen arról, hogy a védőt előre nem látható, elháríthatatlan akadály gátolta meg a megjelenésben. Így ha például a védő rövid úton arról értesíti a bíróságot, hogy a tárgyalásra jövet baleset érte vagy közlekedési akadály merült fel, helyettes védő kirendelésének akkor sincs helye, ha arra egyébként objektív lehetőség lenne. Ilyen esetben a tárgyalást el kell halasztani, azonban a védőnek az általános szabályok szerint utólag igazolnia kell mulasztását. Ennek elmulasztása esetén a védővel szemben szemben rendbírság alkalmazható. Ha a bíróság az értesítés kézhezvételekor már gondoskodott helyettesről, és a tárgyalást is megkezdte, a már lezajlott eljárási cselekmények érvényesek, azonban a helyettes védő kérelmére a bizonyítási eljárást nem lehet bejezni, és a tárgyalást el kell napolni. Így az eredeti védő a folytatólagos tárgyaláson csak annyiban követelheti a helyettes jelenlétében felvett bizonyítás megismétlését, amennyiben az hiányos, de arra lehetősége van, hogy a távollétében felvett bizonyítás eredményeképp további bizonyítást indítványozzon, és a perbeszéd megtartására is neki lesz lehetősége.

A védő az eljáró hatóságok eljárástól függetlenül is jogosult tájékozódni, adatokat beszerezni, gyűjteni. Lényegében saját háttérnyomozást is folytathat annak megállapítása érdekében, hogy milyen stratégia mentén építse fel a védelmet. Attól, hogy bizonyos adatok, tények nem a hatóság hivatalos nyomozás során derültek ki, még nem lehet figyelmen kívül hagyni őket az eljárás során, így nagy jelentősége lehet a védő által lefolytatott információszerzésnek. A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény értelmében a magánnyomozó a szerződés teljesítése érdekében:

- adatot gyűjthet, felvilágosítást kérhet;

- az igazolvány bemutatását követően - külön jogszabályokban foglaltak szerint - az ingatlan-nyilvántartásban, az egyéni vállalkozók nyilvántartásában és a cégnyilvántartásban nyilvántartott adatokról kivonatot, másolatot készíthet, ha arra a megbízó kifejezetten felhatalmazta. A megbízó felhatalmazása alapján a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából és a közúti közlekedési nyilvántartásból adatszolgáltatást kérhet, ha erre a személyes eljárása esetén a megbízó is jogosult, feltéve, hogy annak szolgáltatását az érintett nem tiltotta meg vagy nem kifogásolta vagy a minősített adat védelméről szóló törvény másként nem rendelkezik;

- kép- és hangfelvételt a kötelezettségeit meghatározó szerződés keretei között, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény adatvédelmi és személyiségi jogokra vonatkozó szabályai megtartásával készíthet, illetve használhat fel;

- a más részére szóló zárt küldemény tartalmát csak a címzett vagy a feladó előzetes hozzájárulásával ellenőrizheti.

Nem készíthető kép- és hangfelvétel olyan helyen, ahol a megfigyelés az emberi méltóságot sértheti, így különösen öltözőben, próbafülkében, mosdóban, illemhelyen, kórházi szobában és szociális intézmény lakóhelyiségében. A magánnyomozás nem irányulhat

- diplomáciai, konzuli képviseletek, az ezekkel egy tekintet alá eső nemzetközi szervezetek, valamint azok tagjai tevékenységére;

- a Büntető Törvénykönyvről szóló törvény szerinti hivatalos és külföldi hivatalos személy hivatalos tevékenységére;

- természetes személyek személyes és különleges adataira, kivéve, ha a személyes adatok törvény alapján a megbízó számára hozzáférhetőek, illetve, ha az adatgyűjtéssel érintett ehhez - különleges adatai tekintetében - írásban hozzájárul.

A védő gyakorolhatja mindazokat a jogokat, melyeket a törvény a terheltnek biztosít. Ez azt jelenti, hogy a védő akár a terhelttől függetlenül, önállóan is élhet például a felvilágosítás kérésének jogával, az indítványtételi joggal, illetve a fellebbezés jogával. Vannak esetek, amikor azonban a terhelt válik az ügy urává. Erre jó példa, hogy a védő által bejelentett fellebbezést a védő bár önállóan gyakorolhatja, a visszavonásához azonban már a terhelt hozzájárulására van szükség.

A sértett

51. § (1) Sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

(2) A sértett jogosult arra, hogy
a) - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás őt érintő irataiba betekintsen,
b) az eljárás bármely szakaszában indítványokat és észrevételeket tegyen,
c) a büntetőeljárási jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyésztől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon,
d) e törvényben meghatározott esetekben jogorvoslattal éljen.

(3) Ha a sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azt követően meghalt, helyébe egyenesági rokona, házastársa, élettársa, testvére, törvényes képviselője vagy jogszabály, illetve szerződés alapján a sértett által eltartott személy léphet, és gyakorolhatja a (2) bekezdésben meghatározott jogokat. Több fellépésre jogosult személy esetén az érintettek kijelölhetik maguk közül a sértetti jogokat gyakorló személyt. Megegyezés hiányában az a személy gyakorolhatja a sértett jogait, aki az eljárásban elsőként fellépett.

(3a) Ha a sértett egyházi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja volt, aki az olyan egyházi jogi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet belső szabálya szerint, amelyhez életében tartozott, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthetett, a (3) bekezdés alkalmazásában halála esetén - egyenesági rokon, testvér, törvényes képviselő vagy jogszabály, illetve szerződés alapján a sértett által eltartott személy hiányában - a sértett jogait gyakorló személyként az egyházi jogi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet elöljárója léphet fel.

(4) A sértett, illetve a (3) vagy a (3a) bekezdés alapján a sértett jogait gyakorló személy jogosult arra, hogy kérelmére értesítsék a sértettet érintő bűncselekménnyel összefüggésben
a) az előzetesen letartóztatott szabadon bocsátásáról vagy szökéséről,
b) a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt feltételesen vagy véglegesen történő szabadon bocsátásáról vagy szökéséről, illetve a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakításáról,
c) az elzárásra ítélt szabadon bocsátásáról vagy szökéséről, illetve az elzárás végrehajtásának félbeszakításáról,
d) az ideiglenes kényszergyógykezelt elbocsátásáról vagy szökéséről,
e) a kényszergyógykezelt elbocsátásáról, engedély nélküli eltávozásáról, illetve adaptációs szabadságra bocsátásáról, valamint
f) javítóintézeti nevelés esetén a fiatalkorú ideiglenes vagy végleges elbocsátásáról, a javítóintézet engedély nélküli elhagyásáról, illetve a javítóintézeti nevelés félbeszakításáról.

ÍH 2013. 132. A büntető eljárási jogok korlátozása - az eljárási résztvevők jogainak korlátozása - a lopás sértettje
ÍH 2013. 57. A sértett fogalma
ÍH 2010. 5. Visszaélés személyes adattal
ÍH 2008. 8. Magánfél - polgári jogi igény
A sértett a büntetőeljárásnak nem szükségképpeni szereplője. Számos bűncselekmény esetében (pl. lőfegyverrel való visszaélés) a bűncselekmény tényállási elemei zárják ki a konkrét sértett létét. Az eljárási törvényben azonban a sértett meghatározása igen tág, hiszen bárki felléphet ebben a minőségben, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. Ez azt jelenti, hogy a negatív eredmény bekövetkezése sem feltétel a sértetti minőséghez, elegendő, ha a sértett valamilyen joga vagy érdeke veszélybe került a bűncselekmény eredményképpen. A vesztegetést állítva elkövetett befolyással üzérkedés esetén jogtalan előnyt adó személy nem sértett, ezért az előny összegére kártérítés címén polgári jogi igényt nem érvényesíthet (BH2009. 75).
A sértett jogait a Be. 51. §-a tartalmazza. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a sértett nagyon ritkán szerepel kizárólag ilyen minőségében az eljárásban, ugyanis vagy tanú, vagy magánvádló, vagy pótmagánvádló, vagy éppen magánfél minőségében van jelen. Ezeknek az eljárási szereplőknek a jogai azonban sok esetben szélesebbek is lehetnek, mint a sértetti jogok. Az alapvető sértetti jogok az eljárási cselekményeknél való jelenlét és az iratbetekintéshez való jog. Ezek a jogok azonban közel sem korlátlanok. A sértett jelenléti joga a bírósági szakban ugyan korlátlan, azonban a nyomozati szakban már csorbát szenved. A sértett jelen lehet a szakértő meghallgatásánál, szemlénél, a felismerésre bemutatásnál és a bizonyítási kísérletnél. A sértett csak olyan iratokba tekinthet be, amelyek közvetlenül rá vonatkoznak, őt érintik. Ha például az eljárás több bűncselekmény elkövetése tárgyában folyik, a keletkezett iratok közül csak azokat tekintheti meg a sértett, melyek az ő sérelmére elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatos eljárás során keletkeztek. A sértettet megilleti továbbá a felvilágosítás kérésének a joga, valamint indítványokat is tehet az eljárás bármely szakaszában.
Amennyiben a természetes személy sértett meghal, jogutódlással helyébe egyenesági rokona, házastársa, élettársa vagy törvényes képviselője léphet. Ha a sértett olyan egyházi személy volt, aki egyházának szabályai alapján vagy fogadalom miatt házasságot nem köthetett, egyéb hozzátartozó hiányában az egyház elöljárójára örökíti a sértetti jogokat az eljárásban.

A magánvádló

52. § (1) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, könnyű testi sértés, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, rágalmazás, becsületsértés és kegyeletsértés esetén a vádat mint magánvádló a sértett képviseli, feltéve, hogy az elkövető magánindítványra büntethető.

(2) A magánvádló halála esetén helyébe harminc napon belül a hozzátartozója léphet.

(3) Kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás és becsületsértés miatt az egyik fél feljelentésére megindított eljárásban - a cselekmények személyi és szoros tárgyi összefüggése esetén - e törvény rendelkezései szerint magánindítványt előterjesztő másik fél viszonvádlóként jár el. Ahol e törvény a magánvádlóról rendelkezik, ezen a viszonvádlót is érteni kell.

(4) A becsületsértés és a rágalmazás közvádra üldözendő, ha hivatalos személy sérelmére hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, vagy hatóság sérelmére hivatali működésével összefüggésben követik el.

ÍH 2011. 97. Magánindítvány előterjesztése
A törvény hat, enyhébb súlyú bűncselekmény esetén teszi lehetővé, hogy a sértett magánvádlóként képviselje a vádat, amennyiben ezen cselekmények magánindítványra üldözendők, és a magánindítványt határidőben előterjesztették. Becsületsértés és rágalmazás esetén közvádas az eljárás, amennyiben hivatalos személy sérelmére hivatalos eljárása alatt vagy emiatt, vagy a hatóság sérelmére hivatalos működésével összefüggésben követték el az említett bűncselekményeket. Ha a feljelentés szerint a rendőr a hivatalos eljárása során valakit bántalmazott, ez a cselekmény magánvádas eljárás keretében könnyű testi sértésként, illetve tettleges becsületsértésként akkor sem bírálható el, ha az ügyész a hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás vétsége miatt indított nyomozást, azért szüntette meg, mert magát a bántalmazást nem látta bizonyítottnak (BH1995. 267.). A hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás vétsége kizárólag közvádra üldözendő bűncselekmény, a bántalmazással okozott, 8 napon belül gyógyuló sérülés esetén pedig a könnyű testi sértés vétsége halmazatban állapítandó meg, feltéve hogy az ezzel kapcsolatos magánindítványt joghatályosan előterjesztették (BH1995. 267.).

Amennyiben a magánvádas alapeljárásban több sértett nevében választott vagy kijelölt magánvádló járt el, az eljárás jogerős befejezése után felülvizsgálati indítvány előterjesztésére minden magánvádló önállóan jogosult. Az alapügyben kijelölt magánvádló tehát a többi sértett érdekében felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be. A büntetőeljárásban a sértett bűncselekménnyel okozott sérelmének büntetőjogi megítélésére kétféle módon kerülhet sor: az ügyész által érvényesített büntetőjogi igény (közvád) esetén a sértett jogait a Be. 51. § (2) bekezdésében foglalt körben gyakorolhatja. Egyes vétségek bírói elbírálása azonban a sértett elhatározásától függ: a Be. 52. § (1) bekezdése értelmében ha a törvény másképp nem rendelkezik, könnyű testi sértés, magántitok megsértése, rágalmazás, becsületsértés és kegyeletsértés esetén a vádat, mint magánvádló a sértett képviseli. A büntetőper konstrukciójának megfelelően a sértett perben érvényesített büntetőjogi igénye vádként jelenik meg: e vád a magánvád, melyet a sértett a közvádlótól megkülönböztetett szereplőként: magánvádlóként képvisel. A magánvádló tehát sajátosan a büntetőper szereplője: az a sértett, aki bűncselekménnyel okozott sérelme miatt az elkövető ellen a bíróság előtt büntetőpert kezdeményez, s a perben a vád képviseletét maga látja el. A Be. 52. § (1) bekezdéséből kitűnően - eltérő törvényi rendelkezés hiányában - egyes, a törvényben tételesen felsorolt bűncselekmények esetén a vádat, mint magánvádló a sértett képviseli. Az egész büntetőeljárásban érvényes sértetti jogállás ez esetben tehát a vádképviselet jogosítványaival egészül ki, a magánvádlói funkció - az általános sértetti és speciális vádképviseleti funkció összekapcsolása révén - kettős természetű. Ezt fejezi ki a Be. 494. § (2) bekezdésében foglalt szabály is: a magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviseletével járó jogok is megilletik, feltéve, hogy a törvény eltérően nem rendelkezik. Ezt az eltérő rendelkezést tartalmazza e § (3) bekezdése, amely egy sajátos perjogi helyzetben a sértett személyéhez tapadó jogokat elválasztja a magánvádas per vádlójának vádképviseleti jogaitól: Ha az ügyben több sértett van, a megegyezésüktől függ, melyikük jár el magánvádlóként. Megegyezésük hiányában a magánvádlót a bíróság jelöli ki. A magánvádló megnevezése vagy kijelölése után a többieket a sértett jogai illetik meg. A megnevezett vagy kijelölt magánvádló tehát speciálisan a több sértett által indított büntetőper szereplője, aki a vádképviselet egységes ellátására hivatott. Ezzel azonban a büntetőjogi igényüket egy eljárásban érvényesítő sértettek eljárásjogilag elismert státusukat nem veszítik el, a megnevezett vagy kijelölt (közös) - kizárólag a vádképviseletre feljogosított - magánvádló mellett maguk is a per szereplői, a közös vádképviseletnek az ő perbeli érdekeikhez kell igazodnia, sértetti jogaikat pedig változatlanul gyakorolják. A magánvádas büntetőper befejezésével a megnevezett vagy kijelölt magánvádló perjogi szerepe - annak lényegéből, a sértettek közös vádképviseletéből adódóan - megszűnik. Az ügyben hozott jogerős ítélet után a sértettek közös képviseletére, szoros értelemben a vádképviseletre nincs szükség. Azokban az eljárásokban, amelyek az alapeljárás befejezése után valamely okból megindulhatnak (perújítási eljárás, felülvizsgálati eljárás) vádképviseleti funkció nincs. A felülvizsgálati eljárás kereteit nem a vád, hanem a felülvizsgálatra irányuló kérelem, valamint a megtámadott ítélet vonatkozó rendelkezései határozzák meg. A felülvizsgálati eljárásban tehát sem a közvádló, sem a magánvádló nem lát el vádképviseletet, következésképp nem gyakorol vádképviseleti jogokat: a büntetőeljárás e szakaszában a több sértett büntetőjogi igényének érvényesítése kapcsán vádképviseleti jogokat gyakorló megnevezett vagy kijelölt magánvádló semmilyen perjogi funkcióval nem bír. Mindez természetesen összefügg azzal a ténnyel is, hogy a közös vádképviseletre megnevezett vagy kijelölt magánvádló nem szerzi meg a sértettek büntetőjogi igényének érvényesítésével összefüggő alanyi jogokat. Ellenkező esetben kizárólag rajta múlna, hogy az alapeljárás befejezése után mely sértettek tekintetében élne, s melyek tekintetében nem élne felülvizsgálat kezdeményezési jogosultságával. Az alanyi jogérvényesítés lehetőségétől megfosztott sértettek (magánvádlók) jogi helyzete az eljárási törvény céljaival, az alanyi jogok érvényesítésével összefüggő jogegyenlőség és a jogbiztonság követelményével is ellentétbe kerülne. Az Alkotmánybíróság 1/1994. (I. 7.) AB határozatának indokolásában az egyén önrendelkezési jogával összefüggésben rögzítette: ...általában mindenkinek szabadságában áll eldönteni, hogy jogai és törvényes érdekei védelmére nyitva álló és alkotmányosan biztosított hatósági igényérvényesítési utat igénybe veszi-e vagy attól tartózkodik. A megnevezett vagy kijelölt magánvádló speciális, kizárólag a vád képviseletéhez tapadó perjogi funkciójának az eljárási rendszerben betöltött szerepét értékelve ezért a Legfelsőbb Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a több sértettet képviselő megnevezett vagy kijelölt magánvádló perjogi funkciója az alapeljárás befejezésével megszűnik, és egyéb törvényi feltételek megléte esetén - a Be. 408. § I. b) pontja alapjában foglaltak szerint - az alapeljárást kezdeményező bármely sértett önálló magánvádlóként, saját jogán jogosult a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére. Ezzel szoros összefüggésben mondta ki a Legfelsőbb Bíróság jogegységi tanácsa, hogy a megnevezett vagy kijelölt magánvádló az alapeljárás jogerős befejezése után más sértettek helyett vagy nevében felülvizsgálati kérelem előterjesztésére nem jogosult. (3/2005. Büntető jogegységi határozat)

Amennyiben a sértett akár a magánindítvány előterjesztését megelőzően, akár az eljárás tartalma alatt meghal, úgy 30 napon belül hozzátartozója léphet helyébe, a magánvádló pozíciójába. E határidő elmulasztása ellen helye van igazolási kérelemnek, az általános szabályok alapján (EBH2010. 2123.). A magánvádló halála esetén helyébe harminc napon belül hozzátartozója léphet; az eljárás folytatása végett előterjesztendő nyilatkozat megtételére azonban a hozzátartozókat nem kell felhívni (BH1991. 384.). A magánvádas eljárásban az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésének és a büntetőeljárás megszüntetésének van helye a másodfokú eljárásban, ha a magánvádló a fellebbezési eljárás során meghal, és a hozzátartozója nem lép a helyébe (BH1992. 450.).

Ha a magánindítványra jogosult sértett helyett annak nagykorú hozzátartozója tesz magánindítványt, őt - megfelelő határidő kitűzése mellett - meghatalmazás csatolására kell felhívni. Ez a határidő a magánindítványi határidő lejártát követő időre is átnyúlhat. A Be. 51. §-ának (3) bekezdése illetőleg az 52. §-ának (2) bekezdése szerint az itt felsorolt hozzátartozók csak a magánindítványra jogosult sértett halála esetén léphetnek a sértett helyébe s terjeszthetnek elő (a sértett jogán) magánindítványt. Ettől az esettől eltekintve a magánindítványra jogosult sértett képviselete a Be. 56. §-ának (1) bekezdése szerint történhet. Eszerint képviselőként a nagykorú hozzátartozó - amint az ügyvéd vagy külön törvényben erre feljogosított más személy is - meghatalmazás alapján járhat el, s ha a törvény személyes közreműködést nem ír elő, gyakorolhatja a magánindítványra jogosult sértett jogait. Ennek körében a nagykorú hozzátartozó a magánindítványra jogosult képviseletében magánindítványt is előterjeszthet. A képviselő Be. 173. §-ának (1) bekezdésének megfelelő tartalommal tett nyilatkozata joghatályossága a Be. 173. §-ának (3) bekezdésében írt határidő megtartásától függ. A joghatályosság értelemszerű feltétele a képviseleti jogosultságot igazoló meghatalmazás. Amennyiben a képviselő a törvényi határidőn belül a magánindítványnak megfelelő nyilatkozatot megteszi, ám ahhoz a magánindítvány jogosultjától származó meghatalmazást nem csatol, a nyilatkozata ez okból nem értékelhető úgy, hogy a magánindítvány nem joghatályos, a képviselőt ilyenkor a meghatalmazás csatolására fel kell hívni. A meghatalmazás utólagos csatolása visszamenő hatállyal igazolja a képviseleti jogosultságot, s teszi joghatályossá a magánindítványt. Ehhez képest, - ha a magánindítvány kellő időben lett előterjesztve - közömbös az, hogy a meghatalmazás csatolása olyan időpontban történik meg, amikor a magánindítvány előterjesztésének a törvényi határideje már eltelt (7/2007. BK vélemény).
Sajátos esete a magánvádló fellépésének a viszonvádló megjelenése. A kölcsönösen, egymás sérelmére elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás és becsületsértés esetén az egyik fél feljelentése folytán indult eljárásban, a magánindítványt előterjesztő fél viszonvádlóként jár el.
A rágalmazás vagy becsületsértés vétsége miatt a büntetőeljárás a törvény erejénél fogva akkor közvádas, ha a passzív alany hivatalos személy, és a becsületének csorbítására alkalmas tényállítás vagy kijelentés az általa folytatott hivatalos eljárás során történik vagy az ilyen eljárást követően, de annak indoka a hivatalos személy korábbi eljárása (BH2013. 182)

A pótmagánvádló

53. § (1) A sértett az e törvényben meghatározott esetekben pótmagánvádlóként léphet fel, ha
a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást megszüntette,
b) az ügyész a vádemelést részben mellőzte,
c) az ügyész a vádat elejtette,
d) az ügyész a nyomozás eredményeként közvádra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg, ezért nem emelt vádat, illetőleg a vád képviseletét - magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként - nem vette át,
e) az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közvádra üldözendő.
(2) A pótmagánvádló halála esetén helyébe - harminc napon belül - egyenesági rokona, házastársa, élettársa, testvére, törvényes képviselője vagy jogszabály, illetve szerződés alapján a pótmagánvádló által eltartott személy léphet.
(3) Nem természetes személy pótmagánvádló megszűnése esetén helyébe - a jogutódlás bekövetkeztétől számított harminc napon belül - a jogutódja léphet.

ÍH 2012. 50. Sértetti fogalom - pótmagánvádas eljárás
ÍH 2008. 6. A pótmagánvádló fogalma
A pótmagánvád intézményét hosszú, majdnem 50 éves szünet után hozta vissza a magyar büntetőeljárási jogba az új Be. Az intézmény célja, hogy a sértett bírósághoz fordulási jogát kiszélesítse, és a törvényben meghatározott feltételek mellett lehetőséget biztosítson számára arra, hogy amennyiben az állam az egyébként közvádra üldözendő bűncselekmény esetén a büntetőjogi igényének érvényesítését valamilyen okból nem kívánja, a sértett maga képviselhesse a vádat. Ebből következik, hogy pótmagánvádlóként kizárólag a sértett jogosult fellépni. Ha több személyt illet meg a pótmagánvádlói minőségben való fellépés, akkor vagy megegyezésük, vagy ennek hiányában a bíróság döntése jelöli ki, hogy ki jogosult a vádat pótmagánvádlóként képviselni. Fontos hangsúlyoznunk, hogy a pótmagánvádlóként való fellépés lényege, hogy a bírósághoz fordulás jogát a sértett számára biztosítsa a törvény. Ebből következik, hogy kizárólag az itt felsorolt esetekben van lehetőség pótmagánvádlóként fellépni. A taxatív felsoroláson kívüli esetekben nincs lehetőség a pótmagánvádló fellépésére, így nem használhatja ezt a jogintézményt a sértett arra, hogy a számára nem kedvező ügydöntő határozattal szemben perorvoslatot terjesszen elő, pótmagánvádlóként lépjen fel (BH2004. 138.). Általában kizárt a pótmagánvád, ha az adott bűncselekmény alapvetően az állami, társadalmi vagy gazdasági rendet sérti vagy veszélyezteti, s a természetes vagy jogi személyt érintő jogsérelem csupán áttételesen következik be. Ez a helyzet a hamis tanúzás bűncselekménye esetén is, ezért pótmagánvádlói fellépésre ilyenkor nincs lehetőség (EBH2009. 1942). A hivatalos személy által a törvényi előírásoknak megfelelően elkészített közigazgatási határozat akkor is közokirat, ha annak közlésére még nem került sor. Közokirat-hamisítás bűntette miatt pótmagánvádnak nincs helye (BH2012. 3).

Eltérően a sértettnek biztosított magánvádlói (52. §) és magánféli (54. §) jogosultságra vonatkozó rendelkezésektől, a Be. nem határozza meg kifejezetten a sértett pótmagánvádlókénti igényérvényesítésének anyagi jogi kereteit. A Be. nem rendelkezik kifejezetten arról, hogy mely törvényi tényállások esetében van helye pótmagánvádnak. Ez azonban nem jelenti, hogy e vonatkozásban nincsenek - a Be.-ből levezethető - további korlátok. Az 52. § és az 53. § összevetéséből következően ugyanis magánindítványra büntethető és egyben magánvádra üldözendő (tehát magánvádas) bűncselekmények esetében nincs helye pótmagánvádnak. Ehhez képest, valamint a Be. 53. §, valamint a Be.-nek a pótmagánvádra vonatkozó egyéb rendelkezései egybevetett értelmében, pótmagánvádnak csak a közvádra üldözendő bűncselekmények esetében van helye. Pótmagánvádlóként a sértett (értelemszerűen az adott bűncselekmény sértettje) jogosult fellépni. A Be. 51. § (1) bekezdése alapján sértett az, akinek a jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. Sértett, s ekként pótmagánvádló természetes vagy jogi személy egyaránt lehet. A bűncselekmény fogalma önmagában is feltételez valamilyen jogsértést, illetve veszélyeztetést. Kétségtelen továbbá, hogy minden bűncselekménynek van valamilyen kihatása, következménye akár a szűkebb, akár a tágabb környezetre. Mindez azonban nem jelenti, hogy minden bűncselekménynek feltétlenül van eljárásjogi (természetes, illetve jogi személy, ekként pótmagánvádlóként fellépésre jogosult) sértettje. Ez attól függ, hogy adott törvényi tényállás diszpozíciója tárgyi ismérvként tartalmaz-e akár passzív alanyt, akár eredményt. Ami - értelemszerűen - a jogalkotó megítélésétől függ, és egyértelműen jelzi, hogy milyen, illetve melyik igény érvényesítésének van büntetőjogban alapja. Ezzel összhangban a Be. 54. § (1) és (2) bekezdése alapján a sértett (mint magánfél) büntetőeljárásban csak azt a polgári jogi igényt érvényesítheti, ami a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. Töretlen ítélkezési gyakorlat szerint pedig ennek értelmében csak a bűncselekmény sértettjénél és közvetlenül a bűncselekmény következtében keletkezett polgári jogi igény érvényesíthető büntetőeljárásban. Ha viszont a sértett polgári jogi igénye büntetőeljárásban való érvényesíthetőségének feltétele a sérelem közvetlensége, a távoli következmény viszont közömbös, akkor nyilvánvalóan a büntetőigénye érvényesítésének lehetősége sem lehet ennél tágabb. A büntetőjogi érdekkel szoros kötöttségre utal a Be. 229. § (2) bekezdése is, amikor a sértettnek az ellene elkövetett bűncselekményre vonatkozó iratok megismerésének lehetővé tételét írja elő. Amennyiben a törvényi tényállás passzív alanyt (aki szükségképpen természetes személy) tartalmaz, akkor általában az őt ért sérelem egyben eljárásjogi sértetti jogosultságot is megalapozhat. S ugyanígy, ha a törvényi tényállás eredményre utal; ez esetben is (akár passzív alanyiság nélkül) fennállhat a sértetti jogosultság, illetve a pótmagánvádlóként fellépés lehetősége. Ha azonban a törvényi tényállás egyiket sem tartalmazza, akkor nyilvánvaló, hogy az adott bűncselekmény általi jogsértés, veszélyeztetés az állami, társadalmi, vagy gazdasági rend (mint jogtárgy) sérelmével jár, s esetleges következménye konkrét természetes, vagy jogi személyre nézve csupán áttételes. Körültekintően kell tehát vizsgálni, különösen utóbbi esetben, hogy a sértetti igény alapja a személyében való érintettség nélkül csupán a károsulti, vagyonjogi érdek, avagy a bűncselekménnyé nyilvánításban megtestesülő, büntetőjogi érdekhez szorosan kötődő, abban gyökerező olyan jog- vagy jogos érdekbeli sértettség, illetve veszélyeztetettség, amely adott (természetes vagy jogi személy) sértettre konkretizált és közvetlen. Kizárólag károsulti, vagyonjogi érdek, illetve igény érvényre juttatása ugyanis nem a büntetőeljárás feladata, a pótmagánvád nem a polgári jogi igény érvényesítésének újabb útja, hanem a büntetőigény érvényesítésének korrekciós eszköze. Mindig és a vádindítványban felrótt minden bűncselekmény esetében a konkrét törvényi tényállás mentén vizsgálandó, hogy pótmagánvádnak, ekként a sértett általi büntetőigény érvényesítésének helye van-e. Ennek eredményeként dönthető el ugyanis, hogy az adott bűncselekmény esetében a vád jogosulttól származik-e. A hivatali visszaélés bűntettének törvényi tényállása nem tartalmaz passzív alanyt, a célzat pedig nem azonos az eredménnyel; a védett jogi tárgy a hivatalos személy működésének törvényes rendje és az ehhez fűződő közbizalom. Elkövetése nem közvetlenül okozza konkrét személy tényleges és közvetlen jog- vagy jogos érdekbeli sérelmét, illetve nem közvetlenül vezet annak veszélyéhez, hanem közvetve, áttételesen. Eljárása során a hivatalos személy ebbéli minőségében ugyanis nem közvetlen, hanem a jogszabályok által létesített és közvetített viszonyban áll azzal, akit intézkedése érint. Ehhez képest közvádra üldözendő bűncselekmény miatt nincs helye pótmagánvádnak. Az esetleges sérelem polgári jogi felróhatósága - értelemszerűen - független a bűnösség megállapítását célzó büntetőjogi igény érvényesíthetőségétől. (BH2011. 246)

A magánvádlóhoz hasonlóan a pótmagánvádlói pozícióban is beállhat jogutódlás, ha a pótmagánvádló meghal. Szemben a magánvádlóval azonban itt csak a vádindítvány benyújtását követően örökölhető csak a pótmagánvádlói pozíció, így a pótmagánvádlóként való fellépésről kizárólag a sértett dönthet.

A magánfél

54. § (1) Magánfél az a sértett, aki a büntetőeljárásban polgári jogi igényt érvényesít.

(2) A magánfél a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényt érvényesítheti, amely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett.

(2a) Ha a zsarolás, a csalás, illetve az uzsora-bűncselekmény elkövetési tárgya olyan, a terhelt által lakott vagy a hozzájárulásával más személy által ingyenesen használt ingatlan, amelyben a bűncselekmény elkövetését megelőzően a magánfél lakott, és a polgári jogi igény az ingatlannal kapcsolatos rendelkezési jogot vagy az ingatlan birtoklásának jogát is érinti, a magánfél indítványában ideiglenes intézkedésként kérheti az ingatlan kiürítését és annak a magánfél birtokába bocsátását.

(3) A polgári jogi igény egyéb törvényes úton való érvényesítését nem zárja ki, hogy a sértett magánfélként nem lépett fel.

(4) A polgári jogi igényt - a Polgári perrendtartásban meghatározott feltételek esetén - az ügyész is érvényesítheti.

(5) A magánfél támogatója a polgári jogi igénnyel kapcsolatos eljárási cselekményeknél jelen lehet.

(6) Ha a sértett meghalt, az örököse léphet fel magánfélként, az 51. §-ban szabályozott jogok azonban csak a polgári jogi igény érvényesítésével kapcsolatban illetik meg.

(7) Ha a polgári jogi igény érvényesítésével kapcsolatos eljárási kérdésről e törvény nem rendelkezik, a polgári eljárás szabályait kell alkalmazni, feltéve, hogy azok e törvénnyel, illetőleg a büntetőeljárás jellegével nem ellentétesek. A terhelt a magánféllel szemben követelést nem érvényesíthet, beszámítási kifogással nem élhet. A terhelt és a magánfél között létrejött egyezséget a bíróság nem hagyhatja jóvá.

(8) A polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása ellen nincs helye fellebbezésnek. A bíróság az ítéletnek a polgári jogi igényre vonatkozó részét nem nyilváníthatja előzetesen végrehajthatónak. Az első fokú eljárásban bejelentett polgári jogi igényt a másodfokú eljárásban kiterjeszteni, illetve összegét felemelni nem lehet.

ÍH 2016. 86. Költségvetési csalás - hamis magánokirat felhasználása - folytatólagos elkövetés - NAV polgári jogi igénye - vagyonelkobzás - zár alá vétel
ÍH 2016. 10. A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása
ÍH 2010. 1. Csalás - polgári jogi igény
ÍH 2008. 8. Magánfél - polgári jogi igény
Főszabály szerint a büntetőbíróság a bűncselekményt elkövető személyek bűnösségével kapcsolatos ítélkező tevékenységet fejt ki. Pergazdaságossági szempontok azonban indokolhatják, hogy egy eljárásban, a büntetőeljárásban kerüljön elbírálásra a sértett magánjogi igénye (leggyakrabban kártérítés) is. Ebben az esetben az eljárás, amely a büntetőeljárás mellett, de ugyanazon bíróság előtt zajlik egy adhéziós eljárás. A magánfélként az eljárásban fellépő személy kizárólag a sértett lehet. Ha a bűncselekménnyel összefüggésben a büntetőjog sértett fogalmába bele nem tartozó károsult is károsodik, számára nem biztosított az a lehetőség, hogy adhéziós eljárásban bírálják el kártérítési igényét. A magánfél lényegében a sértettet jelöli, aki az eljárásba sajátos magánjogi igényének érvényesítése végett kapcsolódik be. A magánfél polgári jogi igényének korlátot szab az, hogy csak azon igények érvényesítésére kerülhet sor az adhéziós eljárásban, mely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. Nincs arra lehetőség, hogy olyan cselekménnyel kapcsolatban elszenvedett kárát érvényesítse a sértett, amely cselekmény tekintetében nem emeltek vádat (pl. azért, mert az adott jogellenes, károkozó magatartás bűncselekménynek nem minősül). Maga a kár fogalma is másképpen kerül megítélésre a polgári jogban és a büntetőjogban. A büntetőeljárásban csak a bűncselekménnyel közvetlenül okozott kár érvényesíthető; a sértett eltemetése költségeinek megfizetésére - minthogy nem közvetlenül a bűncselekmény folytán keletkeztek - a vádlott nem kötelezhető (BH1997. 429.). A vesztegetést állítva elkövetett befolyással üzérkedés esetén jogtalan előnyt adó személy nem sértett, ezért az előny összegére kártérítés címén polgári jogi igényt nem érvényesíthet (BH2009. 75). Az aktív vesztegető nem sértettje a bűncselekménynek, a büntetőeljárásban polgári jogi igényt nem érvényesíthet (BH2007. 5). Az 1998. évi XIX. törvény hatálybalépését követően büntetőeljárásban a polgári jogi igény elutasítására csak akkor kerülhet sor, ha annak a Ptk. 318. §-ának (1) bekezdésében, illetve a Ptk. 334. §-ának (1) bekezdésében írt (polgári) anyagi jogi feltételei nem állnak fenn. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a polgári jogi igényt érdemben elbíráló - annak helyt adó, illetve azt elutasító - rendelkezés minden esetben ún. ítélt dolgot teremt, és a polgári perben történő ismételt előterjesztése a keresetlevélnek idézés kibocsátása nélküli elutasítását vonja maga után (BH2004. 178).
A 2013. évi CLXXXVI. törvény 2014. január 1-jei hatállyal az ún. lakásmaffia-ügyekre tekintettel emelt be új rendelkezést a büntetőeljárási törvénybe. A módosítás az ún. lakásmaffia-ügyekben lehetőséget biztosít a sértettek jogainak és érdekeinek hatékonyabb védelmére. Ennek érdekében a zsarolás, a csalás, illetve az uzsora-bűncselekmény sértettje az ingatlannal kapcsolatos rendelkezési joggal vagy az ingatlan birtoklásának jogával kapcsolatos polgári jogi igényt is tartalmazó indítványában a Pp. 156. §-ában meghatározott ideiglenes intézkedésként kérheti a bűncselekmény következtében a birtokából kikerült és a terhelt által lakott vagy a terhelt hozzájárulásával más személy által ingyenesen használt ingatlan kiürítését és annak a magánfél birtokába bocsátását.

A polgári jogi igény büntetőeljárásban történő érvényesítésének számos, a klasszikus polgári jogi úttól eltérő sajátossága van. Így például nem adott a magánfél számára az a lehetőség, hogy az elsőfokú eljárásban bejelentett polgári jogi igényt a másodfokú eljárásban felemelje vagy kiterjessze. A keresetváltoztatás tehát nem engedélyezett az adhéziós eljárásban. A büntető bíróságnak adhéziós eljárásban a polgári anyagi jog és a polgári eljárási jog szabályait kell alkalmaznia. A polgári anyagi jog szabályait feltétlenül érvényre kell juttatni, így például a büntetőjogi vétkesség helyett a polgári jogi felróhatóság kategóriáját kell vizsgálni a kártérítési igényi jogalapját tekintve. A polgári eljárásjog szabályaival kapcsolatban azonban már úgy fogalmaz a Be., hogy azok csak annyiban adhatnak keretet a polgári jogi igény büntetőeljárásban való elbírálásának, amennyiben azok a büntetőeljárás céljával nem ellentétesek. Nincs helye az adhéziós eljárásban beszámításnak, kifogásnak sem, és a büntetőbíróság a felek között a Pp. alapján kötött egyezséget sem hagyhatja jóvá. Az egyezségkötés jóváhagyásának kizárása például pontosan egy olyan, a polgári eljárásjogban ismert intézmény negligálása, melynek célja ellentétes a Be. koncepciójával. Az egyezség esetén ugyanis a terhelt (károkozó) részben legalábbis előnyt kovácsolna a bűncselekményből, míg a sértett jogait részben feladná. Fontos szabály, hogy az ártatlanság vélelmével való összeütközésből adódóan azt is kizárja a Be., hogy a polgári jogi igényre vonatkozó nem jogerős ítéleti rendelkezést előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítsa a büntetőbíróság, hiszen ez prejudikálás lenne részéről. Mivel a kereseti kérelemhez kötöttség polgári eljárásjogból ismert elve az adhéziós eljárásban sokkal merevebb korlátok közé szorítja a bíróságot, így erre irányuló kifejezett magánféli kérelem hiányában a bíróság hivatalból nem ítélhet meg kamatot sem a kártérítés összege után. Természetesen a büntetőbíróság számára adott az a lehetőség, hogy amennyiben a polgári jogi igény elbírálása az eljárást jelentősen késleltetné, vagy annak elbírálását más körülmény gátolná, a polgári jogi igény tekintetében az elbírálást más törvényes útra (klasszikusan polgári perre) utalja. Nem célszerű, ha olyan polgári jogi igény tekintetében indul meg az adhéziós eljárás, melynek elbírálása a polgári jog szabályai alapján nehézkes, komplex, vagy éppen a büntetőjogi megközelítéstől merőben más hozzáállást kíván meg. Így például a nem vagyoni kártérítés iránti igény esetében kétséges, hogy a bíróság a személyhez fűződő jog sérelme esetén a jogalapot és az összegszerűséget olyan alapossággal tudja mérlegelni, olyan körben tud a büntető ügytől valószínűleg merőben eltérő tényeken alapuló bizonyítást lefolytatni, amely célszerűvé tenné adhéziós eljárás lefolytatását. Végül szólnunk kell arról is a polgári jogi igény körében, hogy az új Be. már nem tartja fenn az 1973-as törvény azon szabályát, miszerint a terhelt felmentése esetén a polgári jogi igényt el kell utasítani.

Az egyéb érdekeltek

55. § (1) Az, akinek a jogára vagy a jogos érdekére a büntetőeljárásban hozott határozat közvetlen hatással lehet, az őt érintő körben indítványokat és észrevételeket tehet, a határozat reá vonatkozó rendelkezése ellen jogorvoslattal élhet, és a tárgyaláson megjelenhet.

(2) Ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban elkobzásnak, illetőleg vagyonelkobzásnak van helye, annak az egyéb érdekeltnek a jogaira, aki az elkobozható, illetőleg az olyan dolog tulajdonosa, amelyre vagyonelkobzás rendelhető el, a sértett jogai [51. § (2) bek.] az irányadók.

(3) A (2) bekezdés esetében, ha a bíróság elkobzást, illetőleg vagyonelkobzást rendelt el, az egyéb érdekelt az ítélet jogerőre emelkedését követően a tulajdonjogi igényét egyéb törvényes úton érvényesítheti.

ÍH 2006. 51. Az egyéb érdekelt - jogerő feloldása
A büntetőeljárás két legfontosabb szereplője, a terhelt és a sértett mellett olyan egyéb érdekelteknek is megadja a Be. a részvételi jogot az eljárásban, akikre a büntetőeljárásban hozott határozat kihatással lehet, jogaikat, jogos érdekeiket érintheti. Ilyennek tekinthetők tipikusan az elkobzás és vagyonelkobzás esetén azok a személyek, akik károsodnak a terhelttel szemben foganatosított szankciók esetén, valamint a biztosító is az egyéb érdekeltek körébe vonható, tipikusan felelősségbiztosítás esetén. Minden érdekeltnek lehetősége van észrevételezni és indítványt tenni az eljárás bármely szakaszában. Ezen túlmenően jogorvoslati joga is van, természetesen kizárólag a határozat azon része ellen, amely őt érinti. A tárgyalásról értesíteni kell az egyéb érdekelteket, ebből következően pedig megjelenhetnek a tárgyaláson. Akiknek az elkobzás és vagyonelkobzás a tulajdonjogát érinti, azok az érdekeltek ebben a tekintetben a sértettre vonatkozó jogokat gyakorolhatják. Hangsúlyozunk kell azonban, hogy ezeket a személyeket a terhelttel szemben folyó büntetőeljárásban hozott határozat önmagában nem foszthatja meg tulajdonjogi igényüktől, így tulajdonjogi igényüket a büntető ítélet jogerőre emelkedése után egyéb törvényes úton érvényesíthetik.
Az emberölés sértettjének szülei a büntetőeljárás szempontjából nem tekinthetők sértettnek, és a képviselőjük a sértett képviselőjeként nem járhat el. A vádlott ellen indított, öröklésre érdemtelenség megállapítására irányuló polgári perre tekintettel azonban egyéb érdekeltként, személyesen és képviselő útján, részt vehetnek a büntetőeljárásban (EBH2000. 293). Ha az elkobzást elrendelő, másodfokon eljáró bíróság ítéletében nem tájékoztatja a büntetőeljárásban egyéb érdekeltként részt vevő személyt arról, hogy tulajdoni igényét 60 napon belül egyéb törvényes úton érvényesítheti, a felperes ez irányú - határidőn túl - előterjesztett keresetét nem lehet elkésettnek tekintetni (BH2005. 435). Az egyéb érdekelt jogorvoslati jogosultságával összefüggő, - de csak formálisan megvalósuló - eljárási szabálysértés nem vezet a jogerő részbeni feloldásához (BH2005. 384). Amennyiben az ítélet a lefoglalás megszüntetésével kapcsolatos rendelkezést is tartalmaz, az ítéletnek az egyéb érdekelt részére történő kézbesítése és a perorvoslati jogára való kioktatás hiányában nincs helye az ítélet ezt érintő rendelkezése jogerőre emelkedése és végrehajthatósága megállapításának (BH1996. 290.).

A képviselők

56. § (1) A sértett, a magánvádló és az egyéb érdekelt - ha e törvény nem ír elő személyes közreműködési kötelezettséget - a jogait a képviselője útján is gyakorolhatja. Képviselőként meghatalmazás alapján ügyvéd, nagykorú hozzátartozó, vagy külön törvényben erre feljogosított személy járhat el.

(2) Ha a sértett, a magánvádló és az egyéb érdekelt kiskorú, cselekvőképtelen nagykorú vagy a bíróság, hatóság előtti eljárás jogának gyakorlása vonatkozásában cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, képviseletét a törvényes képviselője látja el. Ha a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú sértettet, magánvádlót és egyéb érdekeltet a bíróság a személyes, illetve a vagyoni ügyei vitelében korlátozta, jognyilatkozatot csak a törvényes képviselője hozzájárulásával tehet. Érdekellentét esetén a Polgári Törvénykönyv rendelkezései az irányadók. Az e törvényben meghatározott esetben a képviseletre eseti gyám vagy eseti gondnok is jogosult.

(3) Állami szervet és gazdálkodó szervezetet a képviseletre feljogosított dolgozója, illetőleg az ügyintézésre jogosult tagja vagy alkalmazottja is képviselhet.
(4) A pótmagánvádló ügyvédi képviselete kötelező, kivéve, ha a természetes személy pótmagánvádló jogi szakvizsgával rendelkezik. Nem természetes személy pótmagánvádló képviseletének ellátására a sértett ügyvezetésre vagy képviseletre feljogosított tagja vagy tisztségviselője, illetőleg a sértettel alkalmazotti jogviszonyban lévő személy is jogosult, feltéve, hogy jogi szakvizsgával rendelkezik.

(5) A magánfél képviseletére - ha e törvény másként nem rendelkezik - a polgári eljárásjog szabályai az irányadók.
(6) Nem lehet képviselő az, aki az ügyben közvetítőként járt vagy jár el, illetve aki közügyektől eltiltás hatálya alatt áll. A nem ügyvéd nagykorú hozzátartozónak a meghatalmazásához hatósági erkölcsi bizonyítványt kell csatolnia.

ÍH 2012. 152. Iratmásolat kiadása a törvényes képviselő részére
ÍH 2007. 55. Perújítási indítvány - fellebbezés törvényi kizárás esetén
A sértett és a védő az eljárás során köteles személyesen eljárni, képviselő nem járhat el helyettük (ide nem értve természetesen azt az esetet, amikor a védő akadályoztatása esetére helyettes védőt jelöl meg). Az eljárás egyéb résztvevői - a sértett, a magánvádló és az egyéb érdekeltek - minden további nélkül meghatalmazhatnak képviselőt a nevükben történő eljárásra, feltéve, hogy a törvény személyes eljárásukat nem követeli meg. Mivel ezekben az esetekben a hangsúly az eljárás résztvevőinek nevében, helyettük történő nyilatkozattételt jelenti, így a törvény nem követeli meg - szemben a sértett védőjével - azt, hogy ügyvéd lássa el a felsorolt személyek képviseletét. Az ügyvéden kívül nagykorú hozzátartozó, valamint külön törvényben feljogosított más személy (pl. a jogi személy szervezeti képviselője) is eljárhat. Ha a képviselő igénybe vételére jogosult személy kiskorú, cselekvőképtelen nagykorú vagy cselekvőképességében az ügyet érintően részlegesen korlátozott nagykorú, akkor a Polgári Törvénykönyv szabályai szerint törvényes képviselőjük látja el a képviseletüket. A pótmagánvádló esetében a képviseletre már komoly megszorítások vonatkoznak, ugyanis az ő esetében - kivéve, ha jogi szakvizsgával rendelkező személyről van szó - az ügyvédi képviseletet a törvény kötelezővé teszi. Ennek nyilvánvaló indoka az, hogy a pótmagánvádló a közvádas bűncselekményekben lényegében az ügyésztől veszi át a vád képviseletét. A Be. 236. §-a szerint ugyanis a pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja. Kétségtelen, hogy azokban az esetekben, amikor a törvény alapján a sértett jogosult pótmagánvádlóként fellépni, és fellép, ezáltal vádlói jogok birtokába kerül; azonban nem lesz minden, ügyészt megillető vádlói jogosítvány birtokosa. (Így például jogorvoslati joga korlátozott terjedelmű, a vádlott javára nem fellebbezhet, a vádat nem terjesztheti ki, nem indítványozhatja a vádlott bíróság elé állítását, ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben a bírósági eljárást, a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás lefolytatását.) Pótmagánvádló jogi képviseletét ellátó ügyvéd helyetteseként a tárgyaláson ügyvédjelölt eljárhat (BH2013. 117).
A magánfél képviselőjére nem tartalmaz a Be. rendelkezéseket, így ebben a körben a Pp. meghatalmazottakra vonatkozó szabályai irányadók.

57. § (1) Ügyvédnek meghatalmazást a sértett - halála esetén az 51. § (3) bekezdésében meghatározottak -, a magánvádló, a pótmagánvádló, az egyéb érdekelt, illetőleg a felsoroltak nagykorú hozzátartozója, az 56. § (2) bekezdésében meghatározott esetekben a törvényes képviselő, illetőleg a gyámhatóság, az 56. § (3) bekezdése esetében az állami szerv vagy gazdálkodó szervezet képviseletre feljogosított tagja vagy alkalmazottja adhat. A külön törvény alapján képviselet ellátására feljogosított személynek és a nagykorú hozzátartozónak meghatalmazást a sértett, a magánvádló és az egyéb érdekelt személyesen adhat.

(2) A meghatalmazást írásba kell foglalni, és azt a képviselő első eljárási cselekménye előtt kell benyújtani. Ha a képviselő a meghatalmazás benyújtását elmulasztja, ennek pótlására egy alkalommal, legfeljebb nyolc napos határidő kitűzésével fel lehet hívni. Ez a határidő a magánindítvány határidejének lejártát követő időre is átnyúlhat.
(3) A sértett, a magánvádló, a magánfél vagy az egyéb érdekelt kérelmére - ha annak a jogi segítségnyújtásról szóló törvényben foglalt feltételei fennállnak - a törvényben meghatározott szervezet engedélyezi a pártfogó ügyvédi képviseletet. Ha a nyomozó hatóság, az ügyész vagy a bíróság észleli, hogy a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezésének feltételei a felsoroltak valamelyikénél fennállnak, e személyt tájékoztatja arról, hogy pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezését kérheti. Ha az ügyész a Polgári perrendtartásban meghatározottak szerint perindításra jogosult, erre a bíróság az ügyész figyelmét felhívhatja.

E szakaszban a büntetőeljárásban az ügyvédi képviseletre vonatkozó meghatalmazás legfontosabb szabályait (a meghatalmazás adására jogosultak körét, a meghatalmazás hatályosulását) rendezi a törvény. A meghatalmazást minden esetben írásba kell foglalni. Természetesen meghatalmazást képviseletre az eljárás bármely szakaszában lehet adni, azonban fontos, hogy a képviselő első eljárási cselekményét megelőzően a hatóságnak a meghatalmazást bemutassa. Amennyiben azonban a képviselő meghatalmazás nélkül jár el, akkor sem lehet eljárást semmisnek tekinteni, ugyanis igazolásra van lehetősége, az eljárási cselekményt követő nyolc napon belül. Kiemelten foglalkozik a törvény azzal az esette, amikor a magánindítvány előterjesztése történik olyan képviselő által, aki meghatalmazást nem tud bemutatni. Amennyiben a képviselő még a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló törvényi határidőn belül eljár, azonban a fent részletezett 8 napos igazolási határidő már kívül esne a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló 30 napos határidőn, a magánindítvány előterjesztését joghatályosnak kell tekinteni. Ezzel szemben a pótmagánvádló jogi képviselőjének már ez a könnyítés nem adatik meg a törvényben. Ennek magyarázata, hogy míg képviselő nem feltétlenül jogban jártas személy, addig - ahogyan arról szó volt -a pótmagánvádló számára kötelezettség a jogi képviselet, ügyvéd igénybevétele. A jogi képviselő meghatalmazás becsatolására vonatkozó mulasztása pedig olyan szarvashiba, amit a jogalkotó nem tolerál.

A sértett, a magánfél, a magánvádló és egyéb érdekelt - amennyiben annak törvényi feltételei fennállnak - kérheti pártfogó ügyvéd kirendelését. Bár az eljárás ezen résztvevői főszabály szerint maguk kötelesek meghatalmazással gondoskodni képviseletükről, a 2003. évi LXXX. törvény alapján helye lehet pártfogó ügyvéd igénybevételének. A támogatás abban az esetben biztosítható a félnek, ha

- olyan jogvitában érintett, amellyel kapcsolatban a későbbiekben per lefolytatására kerülhet sor és a fél eljárási jogainak, kötelességeinek megismeréséhez jogi tanácsadásra vagy a későbbi perbeli jognyilatkozat megtétele érdekében beadvány készítésére van szükség,

- peren kívül is lezárható jogvitában érintett és e felet a jogvita peren kívüli lezárásának lehetőségeiről indokolt tájékoztatni vagy részére olyan iratot készíteni, amely a jogvita lezárását szolgálja,

- jogvita lezárását szolgáló peren kívüli közvetítésben vesz részt, és a közvetítést lezáró megállapodás aláírását megelőzően szükséges részére a jogi tanácsadás,

- mindennapi megélhetését közvetlenül érintő kérdésben (így különösen lakhatással, munkajoggal összefüggő kérdések, közüzemi szolgáltatások igénybevétele) szükséges a jogról való tájékoztatás, beadvány, egyéb irat készítése,

- bűncselekmény áldozata és a bűncselekménnyel okozott kár, illetve a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett jog- vagy érdeksérelem elhárításához szükséges eljárás megindításához jogi segítő szakjogászi tanácsadására vagy beadvány (kereset, kérelem, feljelentés, vádindítvány stb.) szerkesztésére van szüksége,

- polgári vagy büntetőeljárásban rendkívüli jogorvoslati kérelem elkészítéséhez kér segítséget,

- folyamatban lévő bírósági eljárásban vesz részt, és eljárási jogainak, kötelességeinek megismeréséhez vagy a jogvita peren kívüli lezárásához jogi tanácsadásra, okirat készítésére vagy perbeli jognyilatkozat megtétele érdekében beadvány készítésére van szüksége, feltéve, ha az eljárásban nem rendelkezik jogi képviselővel, és a pártfogó ügyvéd biztosítása nem is lenne indokolt.

A támogatás a félnek olyan ügyben vagy üggyel kapcsolatban biztosítható, amelynek tárgyában az eljárás lefolytatására magyar bíróság vagy hatóság rendelkezik joghatósággal, továbbá olyan jogvitával kapcsolatban, amelynek tárgya Magyarországon található. Magyarországi lakóhellyel vagy szokásos és jogszerű tartózkodási hellyel rendelkező fél ügyében támogatás akkor is biztosítható, ha az érintett polgári vagy kereskedelmi ügyben a bírósági eljárás az Európai Unió másik tagállamának (a továbbiakban: másik tagállam) bírósága előtt van folyamatban vagy ilyen bíróság rendelkezik lefolytatására joghatósággal.

58. § (1) Ha a bűncselekménynek több sértettje van, maguk közül kijelölhetik a sértetti jogokat gyakorló természetes, illetőleg jogi személyt.

(2) Ha a pótmagánvád vagy a magánvád emelésére, illetőleg képviseletére többen jogosultak, a megegyezésüktől függ, hogy melyikük jár el. Ha erről megállapodás nem jött létre, a bíróság jelöli ki közülük a képviselőt.

(3) Az eljárásban a sértett képviselőjeként, ha pedig a bűncselekménynek több sértettje van, vagy egyének pontosan meg nem határozható, nagyobb létszámú csoportja tekintendő sértettnek, a sértettek képviselőjeként az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény hatálya alá tartozó olyan közhasznú szervezet is eljárhat, amelyet sértettek vagy sértettek egyes csoportjainak érdekképviseletére hoztak létre.

Amennyiben ugyanazon bűncselekmény elkövetése több személyt sért, a sértettek maguk közül kijelölhetik az a természetes vagy jogi személyt, aki a sértettek képviseletét, kvázi közös képviselőként ellátja. Ilyen esetben a kijelölt képviselő gyakorolja a sértetteket megillető jogokat. Ez természetesen nem kötelezettség a sértettek számára, és csak abban az esetben áll rendelkezésre lehetőségként, ha mindannyian ugyanazon bűncselekmény sértettjei. Ha az eljárás ugyanazon személlyel szemben több bűncselekmény miatt folyik, a különböző bűncselekmények sértettjei jogaikat csak önállóan gyakorolhatják.

Ha pótmagánvád vagy magánvád emelésére többen jogosultak, akkor a közös képviselő kijelölése nem egyszerűen lehetőség, hanem kötelezettség. Amennyiben az érintett sértettek ebben a kérdésben nem tudnak megegyezni, a bíróság jelöli ki közülük a pótmagánvádlót, magánvádlót. A kijelölés - mivel a bírósági eljárás csak a magánvád benyújtását követően történik - értelemszerűen csak a vád képviseletére, és nem benyújtására vonatkozhat a bíróság részéről. Több potenciális magánvádló vagy pótmagánvádló esetén a kijelölt személy csak akkor ejtheti a vádat, ha nincs olyan személy, aki a vádat képviselni akarja.

A törvény arra is lehetőséget biztosít, hogy azok a szervezetek, melyeknek elsődleges célja a bűncselekmények sértettjeinek érdekvédelme, szintén eljárjon. Különösen lényeges ez a szabály abban az esetben, amikor a bűncselekmény sértetti köre, például környezetkárosítás vagy természetkárosítás esetén nem körülhatárolható. Az érdekképviseletre létrehozott civil szervezet a sértettek képviseletét ezekben az esetekben elláthatja.

A segítők

59. § A segítők az e törvényben meghatározott tevékenységet fejthetnek ki a terhelt, a tanú és az e törvényben meghatározott más személyek érdekében.

A segítő az új Be. által létrehívott jogintézmény. A segítők az eljárásba nem saját jogon, hanem tapadó jelleggel kapcsolódnak be, valamely eljárási szereplő érdekében járnak el. Klasszikus eset, amikor a nem magyar állampolgár terhelt saját országának konzuli tisztviselője kapcsolódik be az eljárásba, vagy éppen a házkutatásnál jár el a segítő valakinek az érdekében. A segítők külön jogosultságokkal rendelkeznek, és elsősorban támaszt nyújtanak annak az eljárási szereplőnek, akinek az oldalán beavatkoznak. A törvény segítőként nevesíti a tanú érdekében eljáró ügyvédet is, aki bár jelen lehet a tanú kihallgatásánál, azonban pusztán jogairól, kötelezettségeiről nyújt felvilágosítást számára, a kérdésekre adott választ érdemben nem befolyásolhatja és ő maga sem tehet fel a tanúnak kérdéseket.

A támogató

59/A. § (1) A támogató a sértett, a magánfél és a tanú számára, a Polgári Törvénykönyv alapján a gyámhatóság által kirendelt személy.

(2) A támogató a büntetőeljárás során az e törvényben meghatározott tevékenységet fejthet ki.

A Ptk. a cselekvőképesség korlátozásának ultima ratio jellegét erősítendő, új jogintézményt vezetett be hazánkban, a támogatott döntéshozatal formájában. A támogatott döntéshozatal értelmét az adja, hogy az érintett személyeknek cselekvőképességük korlátozása nélkül is nyújtható segítség döntéseik meghozatalában. Ennek megfelelően a belátási képesség olyan diszfunkciójának eseteiben, melyek nem érik el a cselekvőképesség részleges korlátozásához megkövetelt szintet sem, az érintett teljes cselekvőképességének fenntartása mellett mégis biztosítható az érintett érdekeinek védelme, jogi eszközzel. A támogatott döntéshozatal keretei között egy vagy több, a támogatottal bizalmi viszonyban álló személy segíti az ítélőképességében korlátozott személyeket, bizonyos élethelyzetekben megkívánt döntések meghozatala során. A támogató személy így az érintett mellett jelen lehet minden olyan ügy intézésekor vagy más szituációban, amelyben a támogatott személynek a támogató tanácsra, segítségre, értelmezésre, a tények értékelésére szüksége lehet. Erre tekintettel a Be. is rendelkezik arról, hogy a sértett, a magánfél és a tanú mellett a támogató is részt vehet a büntetőeljárásban. A támogatott döntéshozatal ennek megfelelően semmiképpen sem a kényszer alapján alkalmazott jogintézmény, így csak olyan személy jelölhető ki támogatónak, aki a támogatottal valamiféle bizalmi viszonyban áll. A támogatott egyetértése nélkül nem jelölhető ki támogató. A bíróság ennek megfelelően a gondnokság alá helyezési perben a kereseti kérelemhez kötöttséget felülíró szabályként a Ptk. 2:38. § (2) bekezdésén alapuló felhatalmazásból adódóan úgy is rendelkezhet, hogy mivel az érintett személy cselekvőképességének részleges korlátozása sem indokolt, a gondnokság alá helyezés iránti keresetet elutasítja, és határozatát a gyámhatósággal azzal a céllal közli, hogy az az érintettel egyetértésben rendelje ki a támogatót.

A 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról határozza meg a kirendelés szabályait, a támogató feladatait, a támogató kirendelésének felülvizsgálatával kapcsolatos normákat, valamint a támogatókról és a támogatottakról vezetett nyilvántartás részletes szabályait. Ennek megfelelően támogatót csak határozatlan időre lehet kirendelni, akár általános jelleggel, akár meghatározott ügycsoportok vonatkozásában. Mivel a cselekvőképesség részleges korlátozása mellett is van helye támogató kirendelésének, így a törvény rögzíti, hogy nem lehet támogatót kirendelni arra az ügycsoportra, amely tekintetében az érintett személy a cselekvőképességét érintő gondnokság alatt áll.

A támogató feladatai a következők:

- a közigazgatási hatósági eljárásban, a polgári peres és nemperes eljárásokban és a büntetőeljárásban a vonatkozó jogszabályok szerint jelen van azoknál a közigazgatási, polgári és büntetőeljárási cselekményeknél, amelyekben a támogatott személy érintett,

- az eljárási cselekmény rendjét meg nem zavaró módon a támogatott személlyel egyeztet,

- a támogatott személy jognyilatkozatának megtételekor jelen van,

- tanácsaival, a támogatott személy számára szükséges tájékoztatás megadásával a támogatott személy jognyilatkozatának megtételét elősegíti, és

- a támogatott személy döntésének meghozatalához segítséget nyújt, valamint a döntése meghozatalában személyes jelenlétével közreműködik.

A támogató a támogatott személy kérésére vagy a gyámhatóság felhívására írásba foglalja, hogy miben segítette a támogatott személyt és milyen tanáccsal látta el. A támogató a kirendeléséről szóló gyámhatósági határozattal vagy a gyámhatóság által számára e célra kiadott tanúsítvánnyal igazolja, hogy a támogatott személy vonatkozásában támogatói feladatokat lát el.

VI. Fejezet

AZ ELJÁRÁSI CSELEKMÉNYEKRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

I. Cím

A BÍRÓSÁG, AZ ÜGYÉSZ ÉS A NYOMOZÓ HATÓSÁG ELJÁRÁSI CSELEKMÉNYEINEK ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

60. § (1) Az eljárási cselekmények végzésekor az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait és a kegyeleti jogot tiszteletben kell tartani, és biztosítani kell, hogy a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül ne kerüljenek nyilvánosságra.

(2) Ha e törvény a kényszerintézkedések alkalmazása esetén az érintett személy alkotmányos jogainak korlátozását megengedi, az ilyen cselekmény elrendelésének az egyéb feltételek megléte mellett is csak akkor van helye, ha az eljárás célja kisebb korlátozással járó más cselekménnyel nem biztosítható.

ÍH 2017. 3. Irat másolat kiadás korlátozása
ÍH 2014. 95. Kép- és hangfelvétel másolat kiadása
ÍH 2012. 152. Iratmásolat kiadása a törvényes képviselő részére
ÍH 2012. 6. Iratmásolat
Az eljárási cselekményekre vonatkozó közös szabályokról rendelkező fejezet elején a Be. valamennyi cselekmény alapelvi szintű követelményeit határozza meg. Követelményként támasztja az eljáró hatóságokkal szemben, hogy az eljárásban résztvevők emberi méltóságát, jogait, a kegyeleti jogokat, valamint a privátszféra védelmét biztosítsák. A magánszféra védelemben részesítésének követelménye az, amely a legtöbb problémát felveti. Maga a Be. is több ponton tartalmaz olyan szabályokat, melyek a privátszféra védelmének tiszteletben tartása, annak szükségtelen zavarása érdekében fogalmazódtak (pl. a tanú bár nem tagadhatja meg a vallomástételt valamilyen érzékeny személyes adat vagy magánéleti tény vonatkozásában, ha annak az eljárásban relevanciája van vagy lehet, azonban a hatóságoknak ezt nem szabad nyilvánosságra hozniuk, a tanú kihallgatását az érintett kíméletével kell lefolytatniuk).
Az eljárási cselekmények között a kényszerintézkedések azok, amely szükségképpen valamely alapjog sérelmével együtt járnak. A terheltt szemben a személyi szabadságot sértő, valamint a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát sértő kényszerintézkedés is alkalmazható. Éppen erre tekintettel írja elő a Be. az arányosság, fokozatosság követelményét. Ennek megfelelően valamely kényszerintézkedés elrendelésének csak akkor van helye, ha az eljárás célja más, az alapjogok kisebb korlátozásával járó cselekmény útján nem biztosítható. Kényszerintézkedések - így az előzetes letartóztatás - alkalmazása esetén a törvényes feltételek megállapíthatósága mellett azt is vizsgálni kell, hogy az eljárás célja kisebb korlátozással járó cselekménnyel biztosítható-e (BH2007. 216).

61. § A közigazgatási hatóságok a hatáskörükbe tartozó módon kötelesek a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság által foganatosított eljárási cselekményeknél közreműködni.

A közigazgatási hatóságok számára a Be. általánosságban előírja, hogy a hatáskörükbe tartozó módon kötelesek közreműködni a nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság által foganatosított eljárási cselekményeknél. Fontos megszorítás a Be.-ben, hogy a hatóságok csak közreműködésre és nem az eljárási cselekmény lefolytatására kötelesek. A nyomozó hatóság vagy az ügyész vagy a bíróság így nem delegálhatja saját feladatát a közigazgatási hatóságokra, csupán a hatóságokat közreműködésre szoríthatja, mégpedig kizárólag a hatáskörükbe tartozó módon. A gyakorlatban ez a közigazgatási hatóságok által vezetett nyilvántartásokból történő adatszolgáltatást, infrastruktúra rendelkezésre bocsátását vagy éppen iratok átadását jelentik a meghatározott cselekménynél a leggyakrabban. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény értelmében közigazgatási hatóság a hatósági ügy intézésére hatáskörrel rendelkező
- államigazgatási szerv,
- helyi önkormányzati képviselő-testület, ideértve a megyei önkormányzat közgyűlését is, valamint átruházott hatáskörben annak szervei,
- polgármester, főpolgármester, megyei közgyűlés elnöke,
- főjegyző, jegyző, a polgármesteri hivatal és a közös önkormányzati hivatal ügyintézője,
- törvény vagy kormányrendelet által közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására feljogosított egyéb szervezet, köztestület vagy személy.
Ha törvény vagy kormányrendelet egyéb szervezetet, köztestületet vagy személyt jogosít fel közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására, meg kell határozni azokat az ügyeket, amelyekben e törvény rendelkezései az irányadók.

62. § A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság az eljárási cselekmény elvégzése előtt a cselekménnyel érintett személyt a jogairól tájékoztatja, és a kötelezettségeire figyelmezteti.

A büntetőeljárásban eljáró hatóságok minden eljárási cselekményt megelőzően kötelesek az eljárás résztvevőit jogairól tájékoztatni, a jogkövetkezményekre figyelmeztetni. Ez a kioktatás lényegében azt szolgálja, hogy az eljárás résztvevői az önkéntes jogkövetés lehetőségével élni tudjanak, és kötelezettségeiket teljesíteni tudják. Mivel az eljárásban résztvevők kötelezettség teljesítés elmulasztásához komoly jogkövetkezmények is fűződhetnek, a hatóság tájékoztatási kötelezettsége teremti meg az alapját annak, hogy a személy a jogszabályoknak megfelelően cselekedhessen, elkerülve ezzel a szankciókat. Természetes, hogy attól függően, milyen eljárásban résztvevő személynek szól a tájékoztatás, a tájékoztatás tartalma eltérő lehet. Ennek megfelelően:
- a terheltet a Be. 43. §-ában, a 117. § (2) és (4) bekezdéseiben, a 289. § (2) bekezdésében és a 323. § (1) és (4) bekezdésében írt jogairól, valamint a 69. § (1) és (2) bekezdéseiben írt kötelezettségeire;
- a sértettet a Be. 51. § (2) bekezdésében és a 284. § (2) bek. b) pontjában írt jogairól;

- a magánfelet a Be. 54. § (2) bekezdésében és a 323. § (1) bekezdésében írt jogairól;
- a tanút a Be. 79. § (3) bekezdésében, a 80. §-ban, a 85. § (3) bekezdésben írt jogairól és a 69. § (1) és (2) bekezdésében írt kötelezettségeire;
- a szakértőt a Be. 110. § (1) és (2) bekezdéseiben és a 69. § (1) és (2) bekezdésében írt jogairól kell tájékoztatni, illetve kötelezettségeire figyelmezetni.
A tájékoztatási kötelezettség teljesítése a hatóság érdekében áll, hiszen ennek megsértéséhez olyan jogkövetkezmények kapcsolódnak, mint például az ennek hiányában beszerzett bizonyítékok nem vehetők figyelembe az eljárás során.
A tájékoztatási kötelezettség alól kivételt képez a Be. IX. fejezet V. Címében szabályozott titkos adatszerzés, melynek lényege éppen titkosságában áll, így a tájékoztatási kötelezettség alól a törvény ésszerű módon felmentést ad a hatóság számára.
A tanú a tárgyalásról történő távolmaradása esetén az elővezetésével felmerült költségek megfizetésére akkor kötelezhető, ha az idézés a távolmaradás törvényes következményeit tartalmazta; a rövid úton történt idézéssel szemben tanúsított engedetlenség esetén nincs helye az elővezetéssel felmerült költség megfizetésére kötelezésnek (BH1997. 433.). Amennyiben az ítélet a lefoglalás megszüntetésével kapcsolatos rendelkezést is tartalmaz, az ítéletnek az egyéb érdekelt részére történő kézbesítése és a perorvoslati jogára való kioktatás hiányában nincs helye az ítélet ezt érintő rendelkezése jogerőre emelkedése és végrehajthatósága megállapításának (BH1996. 290.)

62/A. § (1) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság törekszik arra, hogy a büntetőeljárásban részt vevő személyekkel történő írásbeli és szóbeli kommunikáció során egyszerű és közérthető módon fogalmazzon. A jogokról való tájékoztatást és a kötelezettségekre való figyelmeztetést az érintett személy számára érthető módon, az érintett személy állapotára, személyes jellemzőire figyelemmel kell megfogalmazni.

(2) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság a szóbeli kommunikáció során meggyőződik arról, hogy az elmondottakat az érintett személy megértette-e, ennek hiányában a tájékoztatást, illetve a figyelmeztetést megmagyarázza.

(3) Az (1) és a (2) bekezdés alkalmazásakor, ha az érintett személy

a) a tizennyolcadik életévét nem haladta meg, életkorára és érettségére figyelemmel,

b) hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen, illetve - beszámítási képességre tekintet nélkül - kóros elmeállapotú, az állapotára figyelemmel,

fokozott körültekintéssel kell eljárni.

A sértettre vonatkozó különös rendelkezések

62/B. § (1) A bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak az eljárási cselekmények előkészítése és végrehajtása során figyelemmel kell lennie arra, hogy az eljárási cselekményt megelőzően, annak során, illetve az eljárási cselekményt követően a sértett és a terhelt szükségtelenül ne találkozzon egymással.

(2) Az olyan eljárási cselekményt, amelynél a sértett jelenléte kötelező, lehetőség szerint úgy kell előkészíteni és végrehajtani, hogy annak megismétlésére indokolatlanul ne kerüljön sor.

62/C. § (1) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság az eljárás során folyamatosan vizsgálja, hogy a sértett a személyiségét és életviszonyait jellemző tényekre és körülményekre, a bűncselekmény jellegére vagy az elkövetés körülményeire tekintettel olyan különleges bánásmódot igénylő személy-e, akiről megállapítható, hogy a büntetőeljárásban sajátos szükségletekkel rendelkezik (a továbbiakban: különleges bánásmódot igénylő sértett).

(2) Ha a sértett a büntetőeljárás megindításakor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, különleges bánásmódot igénylő sértettnek kell tekinteni.

(3) Ha a büntetőeljárásban különleges bánásmódot igénylő sértett vesz részt, akkor a bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak az eljárás során a különleges bánásmódot igénylő sértett lehető legnagyobb kíméletével kell eljárnia. Ennek során a sértett igényeinek a figyelembevételével különösen a 167. § (1) bekezdésében, a 207. § (5) bekezdésében, a 211. § (4a) bekezdésében, a 213. § (4) bekezdésében, a 244/A. § (2) bekezdésében, a 292. § (2) bekezdésében, a 293. § (2) bekezdésében meghatározott intézkedések alkalmazására kell törekedni.

(4) A különleges bánásmódot igénylő sértettet érintő eljárási cselekményeket, ha az az eljárás érdekeit nem sérti, a sértett kíméletével, lehetőség szerint az igényeinek a figyelembevételével kell előkészíteni és végrehajtani.

(5) A különleges bánásmódot igénylő sértetti minőség megállapításának kezdeményezésével, illetve annak vizsgálatával kapcsolatos iratokat a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság az iratok között elkülönítve, zártan kezeli.

A büntetőeljárás során a személyes adatok kezelésére vonatkozó általános szabályok

63. § (1) Az eljárásban részt vevő személyek személyes adatainak megismerésére és kezelésére a bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóság, a szakértő, valamint a bíróság vagy az ügyész által megkeresett hatóság az e törvényben meghatározott feladatainak teljesítése érdekében jogosult. A terhelt bűnügyi nyilvántartás céljára szolgáló személyes adatainak körét és a személyes adatok kezelésének szabályait külön törvény állapítja meg.

(2) A büntetőeljárásban részt vevő személy személyes adatait a szükséges mértékig kell jegyzőkönyvben rögzíteni.

(3) A büntetőeljárás során rögzített személyes adatok - ha e törvény kivételt nem tesz - nem törölhetők.

(4) A büntetőeljárás során rögzített személyes adatok - személyazonosításra alkalmatlan módon - statisztikai célra felhasználhatók.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról a 2011. évi CXII. törvény rendelkezik. A törvény értelmében személyes adatnak minősül az érintettel kapcsolatba hozható adat - különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret -, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Különleges adat a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a bűnügyi személyes adat. Bűnügyi személyes adat: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat. Személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. Az érintettel akkor helyreállítható a kapcsolat, ha az adatkezelő rendelkezik azokkal a technikai feltételekkel, amelyek a helyreállításhoz szükségesek. Az adatkezelés során biztosítani kell az adatok pontosságát, teljességét és - ha az adatkezelés céljára tekintettel szükséges - naprakészségét, valamint azt, hogy az érintettet csak az adatkezelés céljához szükséges ideig lehessen azonosítani. A személyes adatok kezelését tisztességesnek és törvényesnek kell tekinteni, ha az érintett véleménynyilvánítási szabadságának biztosítása érdekében az érintett véleményét megismerni kívánó személy az érintett lakóhelyén vagy tartózkodási helyén felkeresi, feltéve, hogy az érintett személyes adatait e törvény rendelkezéseinek megfelelően kezelik és a személyes megkeresés nem üzleti célra irányul. A személyes megkeresésre a munka törvénykönyve szerinti munkaszüneti napon nem kerülhet sor. Személyes adat akkor kezelhető, ha
- ahhoz az érintett hozzájárul, vagy
- azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli (kötelező adatkezelés).
Kötelező adatkezelés esetén a kezelendő adatok fajtáit, az adatkezelés célját és feltételeit, az adatok megismerhetőségét, az adatkezelés időtartamát, valamint az adatkezelő személyét az adatkezelést elrendelő törvény, illetve önkormányzati rendelet határozza meg. Kizárólag állami vagy önkormányzati szerv kezelheti az állam bűncselekmények megelőzésére és üldözésére irányuló, valamint közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatainak ellátása céljából kezelt bűnügyi személyes adatokat, valamint a szabálysértési, a polgári peres és nemperes ügyekre vonatkozó adatokat tartalmazó nyilvántartásokat. Személyes adat kezelhető akkor is, ha az érintett hozzájárulásának beszerzése lehetetlen vagy aránytalan költséggel járna, és a személyes adat kezelése
- az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítése céljából szükséges, vagy
- az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekének érvényesítése céljából szükséges, és ezen érdek érvényesítése a személyes adatok védelméhez fűződő jog korlátozásával arányban áll.
Ha az érintett cselekvőképtelensége folytán vagy más elháríthatatlan okból nem képes hozzájárulását megadni, akkor a saját vagy más személy létfontosságú érdekeinek védelméhez, valamint a személyek életét, testi épségét vagy javait fenyegető közvetlen veszély elhárításához vagy megelőzéséhez szükséges mértékben a hozzájárulás akadályainak fennállása alatt az érintett személyes adatai kezelhetőek. A 16. életévét betöltött kiskorú érintett hozzájárulását tartalmazó jognyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása nem szükséges. Ha a hozzájáruláson alapuló adatkezelés célja az adatkezelővel írásban kötött szerződés végrehajtása, a szerződésnek tartalmaznia kell minden olyan információt, amelyet a személyes adatok kezelése szempontjából - e törvény alapján - az érintettnek ismernie kell, így különösen a kezelendő adatok meghatározását, az adatkezelés időtartamát, a felhasználás célját, az adatok továbbításának tényét, címzettjeit, adatfeldolgozó igénybevételének tényét. A szerződésnek félreérthetetlen módon tartalmaznia kell, hogy az érintett aláírásával hozzájárul adatainak a szerződésben meghatározottak szerinti kezeléséhez.
A Be. ebben a szakaszban az adatvédelmi törvény által megkívánt, érintett hozzájárulását nem feltételező adatkezelésre való felhatalmazást adja meg a hatóságok számára, betartva természetesen az adatvédelmi törvény adatkezelésre vonatkozó alapelveit.

Intézkedés a bűnözés megelőzésére és más eljárás kezdeményezésére

63/A. § (1) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő, a büntetőeljárás során megállapított okokról és körülményekről a további bűncselekmények megelőzése végett, ha ez szükséges, haladéktalanul, de legkésőbb az eljárása befejezésekor tájékoztatja a bűnözés megelőzésére illetékes állami vagy önkormányzati szervet.

(2) Ha a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság az eljárása során olyan tényt állapít meg, vagy körülményt észlel, amely miatt hivatalból további bírósági, adóigazgatási vagy más közigazgatási eljárás, illetőleg más eljárás kezdeményezésének vagy lefolytatásának van helye, e célból az eljárás kezdeményezésére, illetve lefolytatására jogosult szervet tájékoztatja.

(2a) Ha az ügyész, illetve a nyomozó hatóság az eljárása során megállapítja, hogy a terhelttel szemben törvényben meghatározott, kötelező munkáltatói intézkedés alkalmazásának van helye, vagy a terheltet a vele szemben indult büntetőeljárás vonatkozásában törvényben meghatározott, a munkáltató felé fennálló bejelentési kötelezettség terheli, úgy e célból a terhelt munkáltatóját a megalapozott gyanú közlését követően haladéktalanul tájékoztatja, feltéve hogy ez a nyomozás érdekeit nem sérti.

(2b) Ha az eljárás egyéb adatai alapján nem állapítható meg, hogy a (2a) bekezdés szerinti tájékoztatás feltételei fennállnak-e, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság megkeresi az adóhatóságot a terhelt foglalkozásának, munkahelyének, illetve munkáltatójának az azonosítása érdekében szükséges adatok szolgáltatása céljából.

(3) A tájékoztatás tartalmazza az eljárás kezdeményezéséhez, illetve lefolytatásához szükséges történeti tényállást, valamint a terheltnek és a tanúnak a büntetőeljárás során kezelt személyes adatait, feltéve, hogy azok az adattovábbítás címzettje által is kezelhetők.

(4) A (3) bekezdés alapján a sértett személyes adatai akkor továbbíthatók, ha az eljárás során őt tanúként kihallgatták, vagy a tanúvallomás megtételének elmaradására nem a 81. § (1) bekezdésének *a)* vagy *b)* pontjában, illetve (2) bekezdésében meghatározott akadály miatt került sor.

(5) Az (1)-(2b) bekezdés szerinti intézkedés ellen nincs helye jogorvoslatnak.

A bűnmegelőzés érdekében a nyomozó hatóság, az ügyészség, valamint a bíróság a bűncselekmény elkövetését közvetlenül lehetővé tevő, a büntetőeljárás során feltárt okokról tájékoztatni köteles a bűnözés megelőzésére illetékes állami vagy önkormányzati szervet. Ide tartozhatnak olyan feltárt okok, mint a technikai védelem gyengeségei, hiánya, szakértelem hiánya, az állampolgárok tájékozatlanságával kapcsolatos problémák, azonban a kriminológiában vizsgált általános okok, mint szegénység, alacsony iskolázottság már túl általánosak ahhoz, hogy a bűnmegelőzési intézkedés körében konkrétan értékelhetők legyenek.

A bűnmegelőzésben illetékes állami szerv a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács. A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács feladatai:

- a legújabb tudományos eredményekre figyelemmel kidolgozza és a Kormány elé terjeszti a társadalmi bűnmegelőzés új nemzeti stratégiájának a tervezetét;

- összehangolja a társadalmi bűnmegelőzés új nemzeti stratégiájának a megvalósítását, ennek keretében közreműködik a társadalmi bűnmegelőzést megvalósítani hivatott cselekvési tervek kidolgozásában és figyelemmel kíséri azok gyakorlati megvalósulását;

- javaslatokat dolgoz ki a Kormány számára a társadalmi bűnmegelőzési programok és feladatok megvalósítását szolgáló erőforrások elosztására és felhasználására;

- kezdeményezi és ösztönzi a bűnözést gerjesztő folyamatok és a bűncselekmények elkövetését elősegítő okok, körülmények ellen ható intézkedéseket;

- kezdeményezi a társadalmi bűnmegelőzés különböző területeit érintő jogszabályok megalkotását, valamint véleményezi az e tárgykört érintő jogszabályok és más kormányzati intézkedések tervezeteit, azok hatálybalépését követően közreműködik a végrehajtás folyamatos ellenőrzésében;

- összehangolja a központi közigazgatási, valamint a rendvédelmi szervek társadalmi bűnmegelőzéssel összefüggő tevékenységét, segíti a helyi bűnmegelőzési szervezetek szakmai tevékenységét;

- együttműködik a külföldi és a nemzetközi bűnmegelőzési szervezetekkel;

- közreműködik a magyarországi közigazgatási, valamint rendvédelmi szervek, illetve a helyi bűnmegelőzési szervezetek külföldi és nemzetközi bűnmegelőzési szervezetekkel történő együttműködésének a koordinációjában;

- közreműködik az egységes országos bűnmegelőzési felvilágosító és tájékoztatási rendszer, valamint a társadalmi bűnmegelőzési képzés szakmai követelményei kialakításában;

- tevékenyen közreműködik a társadalmi és a rendészeti bűnmegelőzés magyarországi és külföldi legjobb gyakorlatainak elterjesztésében, segíti a társadalmi bűnmegelőzés szakmai ismereteinek, valamint magyarországi és külföldi legjobb gyakorlatainak a rendészeti oktatásban és a képzésekben történő hasznosítását;

- részt vesz a Kormány társadalmi bűnmegelőzési programjának, valamint a társadalmi bűnmegelőzés és a bűnözés előző évi helyzetét értékelő jelentésének az elkészítésében;

- közreműködik a rendészeti bűnmegelőzés és áldozatsegítés, valamint a rendészeti szervek, illetve a rendészeti oktatási és tudományos tevékenységet végző intézmények bűnmegelőzési munkájának a támogatásában;

- a büntetőpolitika és a bűnmegelőzés elvi megalapozását segítő hatékonysági vizsgálatokkal és módszertani tanulmányokkal támogatja a Kormány közbiztonsági célkitűzéseinek a megvalósítását;

- közreműködik a társadalmi bűnmegelőzés szakmai törekvései érdekében szükséges és indokolt projekteknek az erre a célra rendelkezésre álló forrásokból pályázati úton elnyerhető támogatásban történő részesítésében.

Amennyiben a büntetőeljárás lefolytatásában közreműködő hatóságok olyan tényt állapítanak meg, amely hivatalból indítandó, de az eljárásban közreműködő hatóságok hatáskörébe nem tartozó más fegyelmi, szabálysértési, adóigazgatási vagy egyéb eljárás kezdeményezésére adnak alapot, kötelesek az eljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező szervet vagy személyt (pl. a terhelt munkáltatóját) erről tájékoztatni.

II. Cím

ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

A határidők

64. § (1) Az egyes eljárási cselekmények teljesítésére nyitva álló időtartamot (határidő), illetve azt az időtartamot, amelynek két eljárási cselekmény között el kell telnie (időköz), a törvény határozza meg, és a határidőt a törvény alapján a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság állapítja meg. A határidőt órákban, napokban, hónapokban vagy években kell megállapítani.

(2) Az órákban megállapított határidőbe minden megkezdett óra egész órának számít. A napokban megállapított határidőbe nem számít be az a nap, amelyre a határidő kezdetére okot adó körülmény esik (kezdőnap). A hónapokban vagy években megállapított határidő azon a napon végződik, amelynek száma a kezdőnapnak megfelel, ha pedig a hónapban nincs ilyen nap, a hónap utolsó napján.

(3) Ha a határidő utolsó napja munkaszüneti nap, a határidő a következő munkanapon jár le.

(4) A bírósághoz, az ügyészhez, illetőleg a nyomozó hatósághoz intézett beadványnak és az előttük teljesíthető eljárási cselekménynek a határideje a hivatali munkaidő végével jár le. Nem számít a határidő elmulasztásának, ha a beadványt a határidő utolsó napján postára adták.

(5) Az eljárási cselekmény elvégzésére meghatározott időpont a határnap. A határnapot a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság állapítja meg.

ÍH 2015. 88. A telefaxon bejelentett fellebbezés joghatályossága
ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
A büntetőeljárásban a garanciák között nagy jelentősége van a határidőket meghatározó szabályoknak. A határidő az az időtartam, amely egy eljárási cselekmény teljesítésére nyitva áll. Az időköz két eljárási cselekmény teljesítése közötti időtartam, aminek törvény szerint el kell telnie. A határnap az a konkrét nap, amelyre a hatóság az adott eljárási cselekményt kitűzi. A Be. jellemzően konkrét határidők megjelölésével dolgozik. Néhány esetben azonban a határidőnek csak a kereteit adja meg, és az eljáró hatóságra bízza a konkrét határidő megállapítását. Ilyenkor minimum és maximum időt állapít meg, amelyen belül a hatóság mérlegelési jogkörébe tartozik a konkrét határidő vagy időköz meghatározása. A törvény taxatív jelleggel sorolja fel azokat az időegységeket, melyek a büntetőeljárásban szerepet játszhatnak, valamint meghatározza az eltérő időegységekben megállapított határidők számításának szabályait. A törvény az időegység legkisebb mérőjének az órát jelöli meg. Nincs jelentősége tehát, ha a jegyzőkönyvben egy eljárási cselekmény dokumentálása során percekben kerül az idő feltüntetésre, ugyanis a percek csak a megkezdett órát jelölik (pl. őrizetbe vétel). A határidő számítása során így a perceket figyelmen kívül kell hagyni, azokat egész óraként kell elszámolni. Egy meghatározott határidő utolsó napján belül a lejárat pontos időpontja a címzett hatóság hivatali munkaidejének végéhez igazodik. Pontosan ezért van nagy jelentősége a 4/2002. OIT szabályzat rendelkezéseinek, melyek a beadványok átvételére és az irat érkezési időpontjának feltüntetésére vonatkoznak. A beadványok gyűjtésére szolgáló gyűjtőszekrényen a kiürítés időpontját fel kell tüntetni. A postán érkezett ajánlott, express és a tértivevényes iratokat a postán vezetett könyvben egyenként kell átvenni, míg az egyéb iratok számolás és bejegyzés nélkül is átvehetők. Ajánlott küldemény esetében a bizonylatot az annak átvételére jogosult személy az átvételkor aláírva visszaadja a postahivatalnak. A tértivevényes küldeményekkel külön-külön teljes névaláírással kell elszámolni és a tértivevényeket vissza kell juttatni a feladóhoz. A postabélyeggel ellátott válaszlapon bemutatott elismervényt postán kell a félnek elküldeni. A telefax, e-mail átvételére a bíróság elnöke által kijelölt személy jogosult. A küldeményt csak az annak átvételére jogosult személy veheti át, aki ellenőrzi a kézbesítő okmányon és a küldeményen lévő azonosítási jel megegyezőségét, az iratot tartalmazó boríték, illetve egyéb csomagolás sértetlenségét. A postán érkezett, illetve a gyűjtőszekrényből kivett iratokat - a levélborítékkal együtt - nyomban el kell juttatni az illetékes irodához. A bíróság székhelyén működő más bíróság, illetve az ügyészség részére szóló beadványt a levélborítékkal együtt, lajstromozás nélkül - átadókönyvvel - haladéktalanul át kell adni. Az iroda a bírósághoz nyilvánvalóan tévesen küldött iratot érkeztető-bélyegzővel látja el és a levélborítékkal együtt - lajstromozás nélkül - továbbítja a címzetthez. Az irodavezető a továbbítás tényét és a címzettet a továbbított iratra feljegyzi. A bírósághoz érkezett iraton az érkezés időpontjának feltüntetésekor az érkezés módját (pl.: postán, közvetlen beadás stb.) is fel kell tüntetni. Közvetlenül a munkaidő vége előtt átvett és a gyűjtőszekrényből kivett iratokon az érkezés évét, hónapját és napját még aznap fel kell tüntetni. Az egyéb kezelési tennivalókat a következő munkanapon is el lehet végezni. Ha a levélborítékot nem kell a beadványhoz csatolni, a postabélyeggel ellátott levélborítékokat össze kell gyűjteni és három hónapos őrzést követően meg kell semmisíteni.
A határidő utolsó napján történt akadályoztatásra hivatkozás esetén az igazolási kérelem elutasításának pusztán azon az alapon nincs helye, hogy a mulasztó a határidő megelőző napjain kötelezettségének eleget tehetett volna (BH2009. 320). A fellebbezés elkésettsége szempontjából annak a ténynek a fellebbezésre nyitva álló határidő szempontjából nincs jelentősége, hogy a bíróság a határozatot ismételten kézbesíti a fellebbezésre jogosult részére; ilyen esetben is a fellebbezési határidő a határozat első ízben történt kézhezvételétől veszi kezdetét (BH2000. 438). A meghatalmazott védőnek a tárgyalásról való távolmaradása miatt nincs helye rendbírság kiszabásának, ha a védő a tárgyalási határnapra szabályszerűen nem volt megidézve, vagy arról nem kapott értesítést (BH1999. 249.). Az igazolási kérelem előterjesztésére való felszólítástól számított 8 nap alatt előterjesztett igazolási kérelemnek elkésettségére hivatkozással történő elutasítása törvénysértő (BH1999. 249.). A fellebbezés elkésettségének a megítélése során csak a posta által továbbítható küldemény vehető figyelembe (BH1986. 407.).

Soron kívüli eljárás

64/A. § (1) A büntetőeljárást soron kívül kell lefolytatni a következő esetekben:

a) ha a terhelt előzetes letartóztatásban van,

b) a kiskorú sértett sérelmére elkövetett, az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmény (Btk. XV. Fejezet) miatt, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény (Btk. XIX. Fejezet) miatt, a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmény (Btk. XX. Fejezet) miatt vagy más, személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt, ha a kiskorú sértett érdeke - így különösen akkor, ha a sértett testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését a bűncselekmény jelentősen veszélyeztette, illetve ha a terhelt az eljárás lefolytatásakor is ellátja a sértett nevelését, felügyeletét vagy gondozását, vagy egyébként is a sértett környezetében él - a büntetőeljárás mielőbbi befejezését indokolja,

c) a megismételt eljárásban (XVI. Fejezet),

d) ha a terhelttel szemben távoltartást rendeltek el (138/A. § és 138/B. §), ha a terhelt mentelmi jogát, illetve diplomáciai vagy a nemzetközi jogon alapuló más mentességét felfüggesztették (XXVIII. Fejezet), kiemelt jelentőségű ügyben (XXVIII/A. Fejezet), a 408. § (1) bekezdés *e)* pontja alapján előterjesztett perújítási indítvány alapján elrendelt perújítási eljárásban, továbbá az Országos Bírósági Hivatal elnökének határozata vagy a bíróság elnökének rendelkezése alapján.

(2) Az eljárás soron kívüli lefolytatása során az (1) bekezdés szerinti sorrendet kell figyelembe venni azzal, hogy a *d)* pontban meghatározott eljárások lefolytatásának sorrendjét az ügyek érkezésének időpontja határozza meg.

A bíróság főszabály szerint az ügyeket érkezésük sorrendjében intézi el. Ezt a rendes ügymenetet borítja fel a Be. 64/A. §, amikor bizonyos ügyeket priorizál, azaz más ügyek elé vételüket rendeli el. A soron kívüli eljárásra tartozó ügyeket az érkezés szerint következő ügy elé kell helyezni. Az ebben a szakaszban felsorolt ügyekben általában vagy a sértett vagy éppen a terhelt érdekei kívánják meg, hogy az ügyet a rendes elintézési menetből kiszakítsák. A 2013. évi CXII. törvény indokolása megállapította, hogy a soronkívüliséget a Be. az egyes érintett jogintézményeket szabályozó rendelkezései között rendezi, ezért indokolt ennek egységes szabályozása. Továbbá a szabadságelvonással járó kényszerintézkedésekkel érintett ügyekben az időszerű ítélkezés korlátjaként is jelentkezhet az, ha a bíró belátásától, mérlegelésétől függ az ügyintézési sorrend meghatározása a soron kívüli eljárást igénylő ügyekben. A módosítás ezért meghatározza az ügyintézés sorrendjét ezen ügyekben. A soron kívüli eljárásról részleteiben a 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet, a bírósági ügyviteli szabályzatról rendelkezik. A soronkívüliség az ügynek a rendes ügymenetből történő kivételét jelenti. A soron kívül intézendő ügyben - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - minden intézkedést haladéktalanul kell megtenni. A jogszabály rendelkezésén, illetőleg az OBH elnökének határozatán alapuló soron kívüli ügyintézés a bírósági eljárás egész tartamára irányadó. A bíróság elnöke által elrendelt soron kívüli ügyintézés az adott bíróság előtti eljárás tartamára vonatkozik azzal, hogy az eljárás jogerős befejezését megelőzően elrendelt soronkívüliség a jogerőt követő eljárásra nem terjed ki. Az elnök által elrendelt soron kívüli ügyintézés teljesítését az elnök legalább háromhavonta ellenőrzi, és mulasztás esetén megteszi a szükséges intézkedést (pl. határidő tűzésével a következő szükséges intézkedés megtételére felhívás, figyelmeztetés, fegyelmi felelősségre vonás). A bíróság elnöke - külön kérelem nélkül - hivatalból az ügy soron kívüli intézését rendelheti el, különösen akkor, ha:

- ahhoz kiemelkedően fontos társadalmi, igazságügyi, illetve közérdek fűződik;

- az ügy tárgya az állampolgárok széles körét érintő kérdés;

- a gyermekek jogait, illetve kiskorú ügyfél fontos érdekét érinti az ügy (pl. gyermek jogállása, gyermek elhelyezése, gyermekkel való kapcsolattartás, apaság megállapítása).

A bíróság elnöke a Be. 64/A. §-ának b) pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén - külön kérelem nélkül - hivatalból elrendeli az ügy soron kívüli intézését. A bíróság elnöke az ügyfél által előterjesztett soronkívüliség elrendelése iránti kérelem elbírálása során különösen az alábbiak figyelembevételével határoz:

- kérelmező személyi körülményei;

- az ügy tárgya és jellege;

- bíróság működésében felmerült objektív ok.

Az igazolás

65. § (1) Ha a terhelt, a védő, a sértett, a magánvádló, a magánfél, a pótmagánvádló, a tanú vagy a szakértő, továbbá a bírósági eljárásban az ügyész határidőt vagy határnapot, illetőleg a jogorvoslatra jogosult határidőt önhibáján kívül mulasztott - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - igazolásnak van helye.

(2) Az igazolási kérelmet az elmulasztott határidő utolsó napjától, illetőleg a határnaptól számított nyolc napon belül lehet előterjeszteni. Ha a mulasztás később jutott a mulasztó tudomására, vagy az akadály később szűnt meg, az igazolási kérelem határideje a tudomásszerzéssel, illetőleg az akadály megszűnésével kezdődik. Hat hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni.

(3) Az igazolási kérelemben elő kell adni a mulasztás okát és azokat a körülményeket, amelyek a mulasztás vétlenségét valószínűsítik. Határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelem előterjesztésével együtt az elmulasztott cselekményt is pótolni kell.

(4) Az igazolási kérelmet méltányosan kell elbírálni.

(5) Az igazolási kérelemnek az eljárás folytatására, illetőleg a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya. Ha az igazolási kérelem valószínűsíti a mulasztó vétlenségét, illetve azt, hogy az elmulasztott cselekmény pótlása megtörtént vagy megtörténik, az eljárási cselekmény vagy a határozat végrehajtása felfüggeszthető.

ÍH 2014. 134. Pótmagánvádas eljárásban a vádindítvány elfogadása vagy elutasítása - igazolási kérelem
ÍH 2012. 10. Pervezető végzés - igazolási kérelem

ÍH 2008. 135. Igazolási kérelem - pótmagánvádló
ÍH 2006. 94. Igazolási kérelem elbírálása
ÍH 2004. 13. Személyes költségmentesség előterjesztése - igazolási kérelem - Be. 74. § (3) bekezdés - személyes költségmentesség iránti kérelem előterjesztésének határideje
Az igazolás egy sajátos jogorvoslati forma, amelynek lényege, hogy valamely mulasztáshoz fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól mentesülhessen az eljárás szereplője, amennyiben bizonyítja, hogy a megadott határidőt önhibáján kívül mulasztotta el, és az igazolással egyidejűleg mulasztását pótolja. Az igazolási kérelem előterjesztésének szubjektív, a jogosult tudomásszerzéséhez igazodó határideje 8 nap, míg az objektív határidő az elmulasztott cselekménytől számított 6 hónap. Az igazolási kérelmet minden esetben indokolni kell, hiszen csak így állapítható meg, hogy a mulasztás valóban önhibán kívül történt. A Be. kifejezetten előírja a hatóság számára, hogy az igazolási kérelmet méltányosan bírálja el. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a kérelem alapján valószínűsíthető, hogy önhiba nem áll fenn a mulasztó oldalán, úgy az igazolási kérelemnek helyt kell adni. Az igazolási kérelemnek sem az eljárás folytatására, sem a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya. Ha azonban a mulasztás vétlensége valószínűsítése, és az elmulasztott cselekmény pótlása valószínűsíthető, az eljárási cselekmény és a határozat végrehajtása is felfüggeszthető. Ezt azonban semmiképpen sem keverhetjük össze az egész eljárás felfüggesztésével. Az igazolási kérelem elbírálásáig csak a mulasztással összefüggő egyes cselekmények, illetve határozati rendelkezések végrehajtása (pl. rendbírság behajtása) függeszthető fel, majd az igazolási kérelem elbírálása után haladéktalanul folytatni kell az eljárást.
A határidő utolsó napján történt akadályoztatásra hivatkozás esetén az igazolási kérelem elutasításának pusztán azon az alapon nincs helye, hogy a mulasztó a határidő megelőző napjain kötelezettségének eleget tehetett volna (BH2009. 320). A személyes költségmentesség engedélyezése iránti kérelmet a terhelt vagy védője a vádemelést követően a bíróságnál nyújthatja be, legkésőbb a vádirat közlésétől számított 15 napon belül (BH2005. 98). A határidő elmulasztása miatt az igazolásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni; hat hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni (BH2005. 98). Ha a tárgyalás mellőzésével hozott végzés miatt a vádlott meghatalmazott védője a tárgyalás tartását kérte, majd a védő még a tárgyalás előtt a bíróságnál bejelenti, hogy a vádlott nem tud a tárgyaláson megjelenni, és újabb határnap kitűzését kéri; ez okból a védő távolmaradása nem tekinthető a kérelem visszavonásaként, és nem eredményezheti a korábbi végzés jogerőre emelkedésének a megállapítását, ilyen esetben a védő bejelentését igazolási kérelemként kell elbírálni (BH2003. 186). Ha a tárgyalás mellőzésével hozott végzés miatt kizárólag a védő kéri a tárgyalás tartását, és a tárgyalásról távol marad anélkül, hogy a távolmaradását előzetesen, alapos okkal kimentette volna: ezt a mulasztást - a vádlott nyilatkozatától függetlenül - a kérelem visszavonásaként kell értékelni (BH2003. 186). Az igazolási kérelem előterjesztésére való felszólítástól számított 8 nap alatt előterjesztett igazolási kérelemnek elkésettségére hivatkozással történő elutasítása törvénysértő (BH1999. 249.). A kézbesítés utján közölt bírósági határozat ellen bejelentett fellebbezés nem tekinthető elkésettnek, ha az téves postázás folytán más hatósághoz került és annak a fellebbező részére visszaküldése volt a késedelem oka; ha pedig ez a körülmény utóbb vált ismertté, az első fokú bíróságnak a késve érkezett fellebbezést mint igazolási kérelmet kell elbírálnia (BH1983. 112.).

66. § (1) Az igazolási kérelemről a határidőt, illetve a határnapot megállapító bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határoz. Jogorvoslati határidő elmulasztása esetén a jogorvoslat elbírálására jogosult határoz az igazolási kérelemről.

(2) Az igazolási kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani, ha

a) az igazolást e törvény kizárja,

b) a kérelem elkésett,

c) határidő elmulasztása esetén az igazolást kérő az elmulasztott cselekményt - a kérelem előterjesztésével együtt - nem pótolta, holott az lehetséges volt.

(3) Ha a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság az igazolási kérelemnek helyt ad, az igazolást kérő által pótolt cselekményt olyannak kell tekinteni, mintha azt az elmulasztott határidőn belül teljesítette volna, az elmulasztott határnapon végzett eljárási cselekményt pedig a szükséges keretben meg kell ismételni. A megismétlés eredményéhez képest a korábbi eljárási cselekmény, illetőleg határozat hatályában tartásáról vagy teljes, illetőleg részleges hatályon kívül helyezéséről is határozni kell.

(4) Az igazolási kérelemnek helyt adó határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

(5) A külön törvény szerinti közvetítői eljárás során előterjesztett és elutasított igazolási kérelemről a vádemelést megelőzően az ügyész, azt követően a bíróság az (1)-(4) bekezdés értelemszerű alkalmazásával határoz.

ÍH 2014. 139. Jogorvoslati kérelem
ÍH 2014. 134. Pótmagánvádas eljárásban a vádindítvány elfogadása vagy elutasítása - igazolási kérelem
ÍH 2013. 95. Jogorvoslati határidő elmulasztása
ÍH 2013. 9. Az idézéssel szembeni mulasztás következményei
ÍH 2006. 94. Igazolási kérelem elbírálása

A Be. 66. §-a rendezi az igazolási kérelem elintézésnek menetét. Az a hatóság határoz az igazolási kérelemről, amely az elmulasztott határidőt, határnapot megállapította. Az egyetlen kivétel a jogorvoslatra nyitva álló határidő elmulasztása elleni igazolás, melyről a jogorvoslat elbírálására jogosult, magasabb fokon eljáró hatóság határoz. Abban az esetben kell a méltányos elbírálás követelménye ellenére is elutasítani az igazolási kérelmet, amennyiben annak előterjesztése törvény értelmében kizárt. Amennyiben az igazolási kérelemnek a hatóság helyt ad, úgy kell tekinteni, mintha az igazolt cselekményt a határidőn belül teljesítették volna, illetve az elmulasztott határnapon végzett eljárási cselekményt a szükséges mértékben meg kell ismételni. Lényegében a sikeres igazolás azzal a következménnyel jár, hogy a mulasztáshoz hátrányos jogkövetkezmények nem kapcsolódhatnak. Értelemszerűen az igazolási kérelemnek helyt adó határozat ellen nem lehet jogorvoslattal élni. Amennyiben a határidő elmulasztása közvetítői eljárásban történt, úgy az ez ellen benyújtott igazolási kérelmet a vádirat benyújtása előtt az ügyész, azt követően a bíróság bírálja el.
A határidő utolsó napján történt akadályoztatásra hivatkozás esetén az igazolási kérelem elutasításának pusztán azon az alapon nincs helye, hogy a mulasztó a határidő megelőző napjain kötelezettségének eleget tehetett volna (BH2009. 320). A sértett pótmagánvádlóként való fellépéséhez biztosított 30 napos határidő az iratok megismerésére - ügyvédi meghatalmazás adására - és annak eldöntésére szolgál, hogy kíván-e ügyvédje útján vádindítványt benyújtani a pótmagánvádló. Ha a fenti 30 napos határidő alatt a pótmagánvádló nem az általában elvárható gondossággal bár el, nem tette meg a pótmagánvád előterjesztéséhez szükséges tennivalókat, késedelme saját hibájára vezethető vissza, akkor az igazolási kérelmet el kell utasítani (BH2004. 457). Ha a meghatalmazott védő a tárgyalásra késve érkezésével kapcsolatban arra hivatkozik, hogy hibáján kívüli ok miatt késett, a távolmaradása miatt kiszabott rendbírság elleni fellebbezést igazolási kérelemként annak a bíróságnak kell elbírálnia, amelynek eljárása során a mulasztás történt (BH2004. 101). Ha a tanú az elsőfokú bírósági tárgyalás berekesztése után késve jelenik meg, és a mulasztásával kapcsolatban igazolási kérelmet terjeszt elő, ezt a kérelmet nem a távolmaradása miatt kiszabott rendbírság elleni fellebbezésként, hanem igazolási kérelemként az elsőfokú bíróságnak kell elbírálnia, és az igazolási kérelmet elutasító végzés esetén kerülhet sor a másodfokú bíróság részéről a rendbírságot kiszabó és az igazolási kérelmet megtagadó végzés elleni fellebbezés elbírálására (BH1998. 524.). Az időben előterjesztett igazolási kérelem méltányos elbírálása körében figyelembe kell venni a távol maradásnak távbeszélő készüléken történő kimentését is, amelyet mindenkor hivatalos feljegyzésben kell rögzíteni (BH1995. 391.). Magánvádas büntetőügyben a magánvádlónak a személyes meghallgatásról való távolmaradása miatt az eljárás megszüntetése tárgyában hozott végzés kézhezvételétől számított 8 napon belül benyújtott olyan tartalmú orvosi igazolását, amely szerint a magánvádló a személyes meghallgatás időpontjában betegállományban volt, és ezért kifogásolja az eljárást megszüntető végzést: nem a végzés elleni fellebbezésként, hanem igazolási kérelemként az elsőfokú bíróságnak kell érdemben elbírálnia a méltányosság törvényi követelményének szem előtt tartása mellett (BH1992. 302.)

Az idézés és az értesítés

67. § (1) Ha e törvény kivételt nem tesz, a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság azt idézi, akinek a jelenléte az eljárási cselekménynél kötelező, illetőleg azt értesíti, akinek a jelenléte nem kötelező, de azt a törvény lehetővé teszi. Akit megidéztek, köteles az őt megidéző bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság előtt megjelenni.

(2) Az idézés és az értesítés írásban, illetőleg más alkalmas módon vagy eszközzel - különösen távbeszélő, telefax, számítógép útján - vagy a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság előtti személyes megjelenés alkalmával szóban történik. Az idézésnek, illetőleg értesítésnek tartalmaznia kell

a) a megidézettnek hol, mikor, milyen minőségben kell megjelennie,

b) az értesített hol, mikor, milyen minőségben jelenhet meg,

c) az idézés, illetőleg az értesítés alapjául szolgáló eljárási cselekmény várható időtartamát (órákban),

d) a távolmaradás következményeire való figyelmeztetést,

e) a vádirat benyújtása után a vádlott nevét és az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megjelölését.

(3)

(4) Minden esetben közölni kell, hogy az érintettet melyik bíróság, ügyészség, illetőleg nyomozó hatóság idézi, illetőleg értesíti; az idézés, illetve az értesítés tényét az ügy irataiban rögzíteni kell.

(5) A megidézett felhívható arra, hogy az ügyre vonatkozó iratain kívül a bizonyításnál felhasználható feljegyzéseit vagy egyéb tárgyait hozza magával.

(6) Az írásbeli idézést vagy értesítést zárt iratban kell megküldeni.

(7) A kiskorú idézésében, illetve értesítésében - figyelemmel a 62/A. §-ban foglaltakra - a kiskorú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon tájékoztatást kell adni az idézés, illetve értesítés tartalmáról.

ÍH 2013. 56. A nyomozási bírói határozat kézbesítése
ÍH 2013. 9. Az idézéssel szembeni mulasztás következményei
ÍH 2012. 7. A kirendelt védő ügyvédi óradíja

Meghatározott eljárási cselekményeknél az eljárásban résztvevő személyek jelenléte kötelező, más esetekben csak lehetőség. Annak érdekében, hogy az érintett jelenléte biztosítható legyen, idézést vagy értesítést kell számára küldeni az eljárási cselekmény idejéről és helyéről. Akinek a jelenléte kötelező, annak a részére idézést küld a hatóság, akinek pedig csak lehetőség az eljárási cselekményen való megjelenés, annak a részére értesítést kell küldeni. Főszabály szerint az értesítés és az idézés is írásban történik, azonban lehetőség van bármilyen más arra alkalmas formában is idézést vagy értesítést küldeni. A törvény példálózva felsorol néhány, ebbe a körbe értett eszközt, mint a telefax, távbeszélő vagy a számítógép. Szóbeli idézésre és értesítésre is van lehetőség, amennyiben az érintett a hatóság előtt személyesen megjelenik, ennek tényét azonban az iratokra minden esetben fel kell jegyezni. Az idézéssel szemben szigorú tartalmi követelményeket támaszt a törvény, így a tartalmi elemek hiánya azt eredményezheti, hogy az idézés nem szabályszerű, így a nem megjelenéshez sem kapcsolódhatnak hátrányos jogkövetkezmények. Sajátos idézési és értesítési forma a sajtóhirdetmény, amelyet olyan esetekben célszerű alkalmazni, amikor az idézettek vagy értesítéssel érintettek nagy száma vagy más körülmény miatt aránytalanul költséges vagy időigényes lenne a hagyományos, írásbeli, privát értesítési és idézési forma.

Nem sújtható rendbírsággal a tanú, aki a bíróság által megadott határidőn belül írásban nem teszi meg vallomását. Az írásbeli vallomástétel elmulasztásának a jogkövetkezménye csupán annyi, hogy a tanút meg kell idézni és az általános szabályok szerint szóban ki kell hallgatni (BH2009. 101). Szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent szabadlábon lévő terhelt távollétében a tárgyalás nem tartható meg, ha a terhelt távolmaradását a védője azonnal, később pedig orvosi igazolás csatolásával írásban kimenti, ezért az elővezetésének a törvényi előfeltételei hiányoznak. A kimentés ellenére az érdemi tárgyalásnak a terhelt távollétében való megtartása az ítélet hatályon kívül helyezését eredményező eljárási szabálysértés (BH2006. 271). A tanú a tárgyalásról történő távolmaradása esetén az elővezetésével felmerült költségek megfizetésére akkor kötelezhető, ha az idézés a távolmaradás törvényes következményeit tartalmazta; a rövid úton történt idézéssel szemben tanúsított engedetlenség esetén nincs helye az elővezetéssel felmerült költség megfizetésére kötelezésnek (BH1997. 433.). A védő szabályszerű megidézésének a hiányában a tárgyalásról való távolmaradása esetén nincs helye vele szemben rendbírság kiszabásának (BH1997. 327.). Az idézéssel szembeni mulasztás következményei csak akkor alkalmazhatók, ha az idézés megfelelt a törvény i követelményeknek, és annak a kézbesítése is szabályszerű volt;

a mulasztás szükségtelenül és a törvényi feltételek hiányában elrendelt törvényi következményeinek - az útbaindításnak vagy az elővezetésnek - az alkalmazásával felmerült költség viselésére a tanú nem kötelezhető (BH1995. 17.).

A tárgyalás mellőzésével hozott végzés ellen előterjesztett tárgyalási kérelem alapján az ügy érdemi elbírálásának csak a tárgyalási kérelmet előterjesztő személy tárgyalási részvétele esetén van helye. A tárgyalásra szabályszerűen meg nem idézett (ügyész esetén értesített) tárgyalást kérő távollétében megtartott tárgyalás esetén feltétlen eljárási szabálysértés miatt az ügydöntő határozatot hatályon kívül kell helyezni és az eljárt bíróságot új eljárásra utasítani.

Ha a tárgyalás tartását kérő szabályszerű idézés ellenére előzetes és alapos kimentés nélkül a tárgyalásról távol marad (a tárgyalás tartását kérő ügyész kivételével) a kérelmet visszavontnak kell tekinteni és - amennyiben a távol maradó személyen kívül más jelen levő jogosult vagy az ügyész nem kérte a tárgyalás tartását - a tárgyalás mellőzésével hozott végzés jogerőre emelkedését kell megállapítani (EBD2012. B.34).

67/A. §

68. § (1) Katonát [Btk. 127. § (1) bekezdés] rendszerint az elöljárója útján kell idézni, illetve értesíteni. Az idézés, illetve az értesítés az elöljáró egyidejű értesítése mellett közvetlenül is történhet, ha a megidézettnek, illetve az értesítettnek az idézés, illetve az értesítés küldőjének a székhelyén nincs elöljárója, és a késedelem az eljárási cselekmény elvégzését veszélyeztetné. A Magyar Honvédség tényleges állományú tagja által elkövetett bármely bűncselekmény esetén a katonai ügyész vagy a katonai nyomozó hatóság az elöljáró útján

a) a gyanúsítottkénti kihallgatásra idézéssel egyidejűleg, a büntetőeljárás megindításáról és erre tekintettel a szolgálati beosztásból való felfüggesztés szükségességéről,

b) a szolgálati beosztásból való felfüggesztés büntetőeljárással kapcsolatos indokának megszűnéséről

tájékoztatja a szolgálati beosztásból való felfüggesztésre jogosult elöljárót is.

(2) A kiskorú idézéséről a gondozóját azzal a felhívással kell értesíteni, hogy a megjelenéséről gondoskodjék. Ha a kiskorú a tizennegyedik életévét nem töltötte be, a gondozója útján kell idézni, illetve értesíteni. A kiskorú idézését és értesítését a törvényes képviselőjével is közölni kell.

A Be. a katona és a kiskorú idézése és értesítése vonatkozásában sajátos szabályokat fogalmaz meg. A katonát az elöljárója útján kell idézni vagy értesíteni. Az igazságügyi szakértőt - aki a fegyveres erők, fegyveres testületek vagy rendészeti szervek tagja - az elöljárója útján kell idézni, illetve értesíteni (BH1998. 218.). A kiskorú idézéséről a gondozót kell értesíteni, hiszen ő tud gondoskodni a kiskorú megjelenéséről. Kiskorúnak a 18. életévüket betöltött személyeket értjük, kivéve, ha a Ptk. szabályai alapján házasságkötéssel nagykorúságot szereznek. Ez utóbbi esetben nincs jelentősége a nagykorúság szempontjából annak, hogy a bíróság a házasságot utóbb felbontotta vagy érvénytelennek nyilvánította (szerzett jogok védelme). A fiatalkorú gondozójával szemben nincs helye rendbírság kiszabásának, ha az idézéssel kapcsolatos mulasztás időpontjában a vádlott már betöltötte a 18. életévét (BH1994. 178.). Eljárási szabálysértés valósul meg, ha a bíróság a gyermekkorú sértettet és törvényes képviselőjét az eljárási cselekményről - így a tárgyalásról - nem értesíti (BH1983. 386.).

Az idézéssel szembeni mulasztás következményei

69. § (1) Ha a terhelt, a tanú vagy a szakértő idézés ellenére nem jelenik meg, és ezt előzetesen, mihelyt az akadály a tudomására jut, haladéktalanul, vagy ha ez már nem lehetséges, az akadály megszűnése után nyomban, alapos okkal nem igazolja, illetőleg az eljárási cselekményről engedély nélkül távozik,

a) a terhelt elővezetése rendelhető el,

b) a tanú elővezetése rendelhető el, vagy rendbírsággal sújtható,

c) a szakértő rendbírsággal sújtható.

(1a) Ha a védő az idézés ellenére olyan eljárási cselekményen nem jelenik meg, amelyen részvétele kötelező, és helyettesítéséről sem gondoskodik, rendbírsággal sújtható, valamint az okozott költség megtérítésére kell kötelezni.

(1b) Az (1a) bekezdés szerinti jogkövetkezmények nem alkalmazhatók, ha a védő az 50. § (1) bekezdés *f)* pontjában meghatározott értesítési kötelezettségének eleget tett, vagy e kötelezettség teljesítése az előre nem ismert elháríthatatlan akadály jellege miatt nem volt lehetséges. Ha utóbb az állapítható meg, hogy az akadály előre ismert vagy elhárítható volt, az (1a) bekezdés szerinti jogkövetkezmények alkalmazásának van helye.

(2) Ha a terhelt, a védő, a tanú vagy a szakértő önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy nem hallgatható ki, illetőleg az eljárási kötelezettségeit nem képes teljesíteni, a következő kihallgatására, illetve eljárási kötelezettségének teljesítése érdekében a terhelt elővezetése rendelhető el, a tanú rendbírsággal sújtható vagy elővezetése rendelhető el, a védő és a szakértő rendbírsággal sújtható. Az okozott költség megtérítésére a felsoroltakat kötelezni kell.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a terheltet, a tanút és a szakértőt a meg nem jelenésével, illetőleg az eltávozásával okozott költség megtérítésére határozattal kell kötelezni.

(4) A 68. § (1) bekezdése szerint idézett katona mulasztása esetén az (1)-(3) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni.

(5) Ha a 68. § (2) bekezdése szerint idézett kiskorú nem jelenik meg, és gondozója nem igazolja, hogy a kiskorú meg nem jelenésében vétlen, a gondozó rendbírsággal sújtható, és a meg nem jelenéssel okozott költség megtérítésére határozattal kötelezhető.

(6) Ha az ügyész a bíróság értesítésében megjelölt időben és helyen olyan eljárási cselekményen nem jelenik meg, amelyen részvétele kötelező, erről a bíróság a felettes ügyészt tájékoztatja.

(7) Az idézéssel szembeni mulasztás következményei akkor alkalmazhatók, ha az idézés a 67-68. § rendelkezéseinek, kézbesítése pedig az e törvényben és a külön jogszabályban foglaltaknak, illetőleg az egyéb előírásoknak megfelel.

(8) Ha a tanú, illetve a szakértő idézése külföldről történik, és az idézett nem tesz eleget az idézésnek, vele szemben az (1)-(5) bekezdés szerinti jogkövetkezmények nem alkalmazhatók.

ÍH 2016. 129. Téves kötelezés elővezetési költség megfizetésére
ÍH 2014. 137. Védő kizárása
ÍH 2013. 9. Az idézéssel szembeni mulasztás következményei
ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2010. 57. Rendbírság kiszabása
ÍH 2008. 92. Rendbírság - igazolási kérelem
ÍH 2008. 47. Rendbírság

Ha az eljárás résztvevőjének valamely eljárási cselekménynél kötelező a jelenléte, a hatóság számára idézést küld. Az idézés alapján a megjelenési kötelezettség önhibából eredő nem teljesítése szankciókat von maga után, illetve kényszerintézkedések foganatosítására ad lehetőséget. A kényszerintézkedések ebben a körben arra irányulnak, hogy az érintett megjelenését biztosítsák. Szankciót csak a terhelttel, a tanúval, a védővel és a szakértővel szemben lehet alkalmazni, amennyiben szabályszerű idézés ellenére nem tesz eleget megjelenési kötelezettségének. Nincs jelentősége a szankció alkalmazása szempontjából, hogy nem jelent meg, vagy engedély nélkül az eljárási cselekmény helyszínéről eltávozott az érintett. Természetesen, ha a mulasztó igazolni tudja, hogy külső, elháríthatatlan ok akadályozta a megjelenésben, akkor a szankciók vele szemben nem alkalmazhatók. A terheltet elő lehet vezetni, a szakértővel szemben rendbírságot lehet kiszabni, tanú esetén pedig mind az elővezetés, mind a rendbírság kiszabása alkalmazható, azonban egyszerre csak az egyik szankció. A védőt rendbírsággal lehet sújtani. Minden mulasztóval szemben általános szankció, hogy a mulasztással okozott költségek megtérítésére kell őket kötelezni. Míg a szankciók általában csak alkalmazhatók, azaz a hatóság mérlegelésére bízottak, addig a költségekben marasztalás tekintetében a törvény kötelező jelleggel rendelkezik.

Ha a távolmaradás kimentését célzó bejelentés előzetes ugyan, de nem haladéktalan, alkalmatlan a mulasztás következményének elhárítására (BH2009. 350). Nem sújtható rendbírsággal a tanú, aki a bíróság által megadott határidőn belül írásban nem teszi meg vallomását. Az írásbeli vallomástétel elmulasztásának a jogkövetkezménye csupán annyi, hogy a tanút meg kell idézni és az általános szabályok szerint szóban ki kell hallgatni (BH2009. 101). Szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent szabadlábon lévő terhelt távollétében a tárgyalás nem tartható meg, ha a terhelt távolmaradását a védője azonnal, később pedig orvosi igazolás csatolásával írásban kimenti, ezért az elővezetésének a törvényi előfeltételei hiányoznak. A kimentés ellenére az érdemi tárgyalásnak a terhelt távollétében való megtartása az ítélet hatályon kívül helyezését eredményező eljárási szabálysértés (BH2006. 271).

Az elektronikus kapcsolattartás szabályai

69/A. § (1) A bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság és a büntetés-végrehajtási szervezet (e cím alkalmazásában a továbbiakban együtt: kapcsolattartó szervezet) szervezeti keretein belül egymás között és a kapcsolattartó szervezetek egymással az írásbeli kapcsolatot elektronikus úton tarthatják.

(1a) A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a 71. § szerinti megkeresést elektronikus úton is intézheti, ha a 71. § (1) és (2) bekezdése szerinti megkeresendő szerv, illetve szervezet az elektronikus kapcsolattartást vállalja és az ehhez szükséges elérhetőségét a honlapján közzétette. Ez esetben a megkeresett szerv vagy szervezet is elektronikusan küldi meg a válaszát, kivéve, ha az eredetileg papír alapú iratok nagy mennyisége vagy sajátos alakja miatt azok digitalizálása aránytalan nehézséggel járna, vagy a megkeresés az eredeti irat, illetve okirat vagy más adathordozó megküldésére irányult.

(2) Az (1) és (1a) bekezdés szerinti elektronikus úton az elektronikus ügyintézés és bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) szerinti biztonságos elektronikus kapcsolattartást kell érteni, azzal hogy a kapcsolattartó szervezetek a hivatalos irat kézbesítését egymás felé az E-ügyintézési tv. szerinti biztonságos kézbesítési szolgáltatás útján végzik.

(3) Az Országos Bírósági Hivatal az (1) és (1a) bekezdés szerinti elektronikus kapcsolattartás biztosítása céljából jogosult a hozzá érkezett adatok kezelésére.

(4) A kapcsolattartó szervezet a küldendő hivatalos iratot minősített vagy legalább minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy bélyegzővel látja el. E törvény minősített elektronikus aláírás alkalmazását kötelezővé teheti. A legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy bélyegzővel ellátott hivatalos irat is közokiratnak minősül.

(5) A kézbesítési rendszer útján a kapcsolattartó szervezet által küldött hivatalos irat és melléklete informatikai szempontból ellenőrzésre kerül, és ha az nem felel meg a másik kapcsolattartó informatikai követelményeinek, erről a hivatalos irat kézbesítését kezdeményező közvetlenül értesítést kap. Ha a kézbesítendő hivatalos irat és melléklete az informatikai követelményeknek megfelel, erről a kézbesítést kezdeményező a kézbesítési rendszer útján értesítést kap. Ez esetben az értesítés a következő adatokat tartalmazza:

a) a feladó elnevezése,

b) a címzett elnevezése,

c) a hivatalos irat kézbesítési rendszer útján kapott érkeztetési száma,

d) a befogadás időpontja és

e) a hivatalos irat azonosítására alkalmas információ.

(6) A kapcsolattartó szervezet a hozzá érkezett hivatalos iratról a feladó részére - automatizáltan - a kézbesítési rendszer útján érkeztetési igazolást küld, amely tartalmazza:

a) a hivatalos irat kézbesítési rendszer útján kapott érkeztetési számát,

b) a hivatalos irat kapcsolattartó általi megnevezését,

c) a hivatalos irat érkeztetésének időpontját - nap, óra, perc pontossággal meghatározva - és a hivatalos irat érkeztetési azonosító számát.

(7) A (6) bekezdésben meghatározott érkeztetési igazolásban megjelölt időpontban a hivatalos iratot kézbesítettnek kell tekinteni. Ha a hivatalos irat papír alapon is megküldésre került, és az így megküldött hivatalos irat beérkezésének az időpontja megelőzte az elektronikus kézbesítést, akkor a hivatalos irat a papír alapú hivatalos irat beérkezésének időpontjában tekintendő kézbesítettnek.

(8) A törvény vagy a bíróság által meghatározott határidőbe nem számít bele az a nap, amelynek során legalább négy órán át fennálló, a kézbesítési rendszerben, illetve a kapcsolattartó szervezet informatikai rendszerében fellépő üzemzavar akadályozta az elektronikus kapcsolattartást. Az üzemzavar idején a kapcsolattartó szervezeteket a kézbesítési rendszer útján a kézbesítés megkísérlésekor erről értesíteni kell. Üzemzavarnak kell tekinteni a tervezett leállást is. A kapcsolattartó szervezet köteles a szervezet központi honlapján legalább hetvenkét órával megelőzően közzé tenni a tervezett leállás időpontját és tartamát.

A büntetőeljárás területén nem szükséges, hogy a bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet egymás között írásban kötelezően elektronikusan tartsa a kapcsolatot, ezért az elektronikus kapcsolattartásra csupán lehetőséget biztosít a törvény. Az elektronikus kapcsolattartás, ha ezt az érintett szervezetek vállalják, kézbesítési rendszeren keresztül történik, melynek során a hivatalos iratot legalább szervezeti elektronikus aláírással kell ellátni. A hivatalos irat kézbesítési rendszeren keresztül történő továbbítása esetén a hivatalos irat a másik szerv által megküldött visszaigazolásban szereplő érkeztetés időpontjában lesz kézbesített, azonban ha a papír alapon kézbesített hivatalos irat érkeztetésének időpontja megelőzi az elektronikus kézbesítést, akkor a papír alapú irat beérkezésének időpontjában kell a hivatalos iratot kézbesítettnek tekinteni. A szervezeti elektronikus aláírással ellátott hivatalos irat a beiktatott rendelkezés értelmében közokiratnak minősül. Garanciális okokból arra az esetre, ha a vádirat elektronikus úton a kézbesítési rendszeren keresztül kerül benyújtásra, azt akkor tekinti joghatályt keletkeztetőnek, ha az ügyészség a vádiratot minősített elektronikus aláírással látja el.

69/B. § (1) A kapcsolattartó szervezet az E-ügyintézési tv. és a végrehajtására kiadott kormányrendelet szerinti szabályozott vagy központi elektronikus ügyintézési szolgáltatásokat nyújthatja az ott meghatározott szabályok szerint.

(2) Az elektronikus kapcsolattartás tekintetében 2017. december 31-ig az E-ügyintézési tv. 12., 25., 57-58. és 101-103. §-át, valamint a VII., VIII. és XIV. Fejezetét, továbbá a 69/D. § vonatkozásában az E-ügyintézési tv. 26. § (1) bekezdését kell alkalmazni.

69/C. § A bíróság és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban: NMHH) közötti elektronikus kapcsolattartás során a hivatalos iratok kézbesítése a 69/A. § (2) bekezdése szerinti kézbesítési rendszer útján is végezhető. Ez esetben az Országos Bírósági Hivatal a bíróság és az NMHH közötti elektronikus kapcsolattartás biztosítása céljából jogosult a hozzá érkezett adatok kezelésére.

69/D. § Az összbüntetésbe foglalás (574. §) és az utólagos összbüntetésbe foglalás (575. §) iránti indítványt, valamint ezen indítvány visszavonását az elítélt védője a személyének teljes körű azonosítását biztosító, az E-ügyintézési tv. 1. § 1. pontja szerinti szolgáltatás igénybevételével elektronikus úton is benyújthatja a bírósághoz.

A kézbesítés

70. § (1) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság hivatalos iratának az érintett személy részére átadása (kézbesítés) történhet
a) személyesen,
b) posta útján,
c) hirdetményi úton,
d) a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság kézbesítője útján,
e) nemzetközi jogsegély keretében,
f) törvényben meghatározott feltételek mellett biztonságos kézbesítési szolgáltatás, illetve a biztonságos elektronikus kapcsolattartásra szolgáló elérhetőségre történő kézbesítés útján,
g) az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes és végleges megakadályozásáról szóló határozat esetén az NMHH elektronikus kézbesítési rendszerén keresztül.
(2) A címzett az iratot az azt küldőnél is átveheti.
(3) Ha a sértettnek vagy az egyéb érdekeltnek kézbesítési megbízottja van, a részükre szóló iratot - az idézés kivételével - a megbízottnak kell kézbesíteni.

(3a) Ha a címzett rendelkezik értesítési címmel, és a kézbesítést erre a címre kéri, a részére szóló iratot az értesítési címre kell kézbesíteni.

(4) A kézbesítés szabályszerű, ha a hivatalos iratot a címzett vagy helyette a külön jogszabály szerint átvételre jogosult más személy átvette. A hivatalos iratot szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni, ha az irat átvételét, illetőleg a kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) aláírását megtagadják.

(5) Hirdetményi úton kell kézbesíteni
a) a hivatalos iratot az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt részére, és
b) az értesítést, ha ezt az érdekeltek jelentős száma indokolttá teszi.
(5a) Hirdetményi kézbesítés esetén a hirdetmény tartalmazza, hogy a címzett az iratot melyik bíróságnál, ügyészségnél, illetve nyomozó hatóságnál veheti át. Hirdetményben az értesítettek neve nem közölhető.
(6) A hirdetményt tizenöt napra közzé kell tenni a kézbesítést elrendelő bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság elektronikus tájékoztatásra szolgáló honlapján, és tizenöt napra ki kell függeszteni a bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság hirdetőtáblájára.

(6a) Az (5) bekezdés *a)* pontja esetén a hirdetményt tizenöt napra a terhelt utolsó ismert belföldi lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti helyi önkormányzat hirdetőtáblájára is ki kell függeszteni.
(6b) Az iratot a hirdetménynek a kézbesítést elrendelő bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság hirdetőtábláján történt kifüggesztésétől számított tizenötödik napon kell kézbesítettnek tekinteni.
(7) A kézbesítési bizonyítvánnyal (tértivevénnyel) feladott hivatalos iratot a kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni, ha a kézbesítés azért volt eredménytelen, mert a címzett az iratot nem vette át.
(7a) A 69/A. § (1) és (1a) bekezdése és a 69/C-69/D. § szerinti elektronikus kapcsolattartás során a bíróság részére a hivatalos iratot a kézbesítési rendszer alkalmazásával az Országos Bírósági Hivatal útján kell megküldeni.
(7b) Az (1) bekezdés *g)* pontja esetén a bíróság határozatát az elektronikus hírközlési szolgáltatók részére az NMHH kézbesítési rendszerén keresztül küldött értesítés napját követő munkanapon kell kézbesítettnek tekinteni.
(8) A katonának [Btk. 127. § (1) bekezdés] kézbesítendő iratot az elöljárója útján kell kézbesíteni. A kézbesítés az elöljáró egyidejű értesítése mellett közvetlenül is történhet, ha a katonának az iratot küldő bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság székhelyén nincs elöljárója, és a késedelmes kézbesítés az eljárás sikerét vagy a katona jogát vagy méltányolható érdekét sértené. Ha a katona szolgálati viszonya a büntetőeljárás alatt megszűnik, a kézbesítésre az általános szabályok az irányadók.
(9) Ha a címzett fogva van, a neki kézbesítendő iratot - idézés és értesítés esetén az intézetnek szóló, az előállításra vonatkozó megkereséssel egyidejűleg - a fogvatartást végrehajtó intézet parancsnoka útján kell kézbesíteni.

ÍH 2015. 52. A tanú útiköltségének megállapítása
ÍH 2013. 56. A nyomozási bírói határozat kézbesítése
ÍH 2010. 156. Szabályszerű kézbesítés

Mivel a határidők elmulasztásához komoly jogkövetkezmények fűződnek az eljárásban, így a tudomásszerzésnek nagy jelentősége van. Ebből következően a hivatalos iratok kézbesítése marginális pontja az eljárás általános szabályainak. A kézbesítésre sor kerülhet személyesen, amikor a hatóság tagja személyesen adja át az iratot a címzettnek, postai úton, hirdetményi úton, valamint a hatóság kézbesítője útján (a bíróság elrendelheti, hogy a bíróság székhelyén a kézbesítést bírósági alkalmazott végezze), nemzetközi jogsegély keretében, valamint külön jogszabály szerint. A kézbesítést főszabály szerint akkor tekintjük szabályszerűnek, ha a címzett a küldeményt átvette. A meghatalmazott, a helyettes és a közvetett átvevő részére is történhet kézbesítés. Könyvelt postai küldemény a feladó által megjelölt címen a meghatározott személyek számára kézbesíthető. A személyes kézbesítés érdekében a címzett köteles biztosítani a címhely könnyű és biztonságos megközelítését. Szervezet címére érkezett könyvelt postai küldeményt a postai szolgáltató akkor kézbesítheti személyes átadással, ha a szervezet az általa használt, címként feltüntethető ingatlanon (székhely, telephely, fióktelep, ügyintézés egyéb helye) gondoskodik ésszerű időn belül a képviselő elérhetőségéről. A szervezet képviselőjét jogosultnak kell tekinteni a szervezet számára érkezett postai küldemények átvételére. A postai szolgáltató a postai küldeményt és a postai küldemény érkezéséről szóló értesítőt a címzett részére a küldemény címzésében megjelölt helyen működő szervezet (közvetett kézbesítő) útján kézbesíti, amennyiben a címzett lakóhelye, tartózkodási helye, munkahelye

- Magyar Honvédség, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, rendvédelmi szerv,

- büntetés-végrehajtási, illetve javítóintézet,

- egészségügyi, illetve szociális ellátást nyújtó intézet,

- szálloda, diákszálló, munkásszálló, üdülő.

A több címzett által használt vagy nem a használó által üzemeltetett irodaház, üzletház, ipari park, gyártelep vagy más hasonló létesítmény esetében az ezen létesítményeket üzemeltető szervezet köteles közvetett kézbesítőként eljárni, ha a postai szolgáltatónak az épületben vagy az ingatlan területén működő címzetthez történő eljutása bármilyen módon korlátozott, nem biztonságos, vagy a címzettek elérési helye nem egyértelműen beazonosítható. A közvetett kézbesítő az ingatlan bejárata közelében postázó helyiséget vagy egyéb, a biztonságos kézbesítést lehetővé tévő teret köteles kialakítani. A közvetett kézbesítő a nem könyvelt küldemények kézbesítéséről a postai szolgáltatótól történő átvétellel vagy a küldemények kézbesítését lehetővé tévő csoportos levélszekrény, vagy egyéb kézbesítési lehetőség biztosításával, a könyvelt küldemények átvétele érdekében pedig erre felhatalmazott személy kijelölésével gondoskodik.

Nem szabályszerű a kézbesítés, ha az arra vonatkozó téves utasítás folytán nem a terhelt, hanem a testvére vette át a tárgyalás mellőzésével pénzbüntetést kiszabó határozatot (BH1984. 484.). Ha postás a tanú részére szóló idézést személyesen nem tudja kézbesíteni, a küldemény-szabályszerűen kézbesítettnek tekinthető a kézbesítés második kísérletének napját követő ötödik napon (BH1979. 107.).

70/A. § (1) A 70. § (7) bekezdésében meghatározott kézbesítési vélelem megdöntése iránt a címzett terjeszthet elő kérelmet, ha

a) a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt, vagy

b) a hivatalos iratot nem az *a)* pontban meghatározott okból, önhibáján kívül nem vette át.

(2) A kérelemben elő kell adni azokat a tényeket, illetve körülményeket, amelyek a kézbesítés szabálytalanságát igazolják, vagy az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetben a címzett részéről az önhiba hiányát valószínűsítik.

(3) A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelemről az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határoz, amelynek eljárása során a kézbesítés történt. A kérelem előterjesztésére és elbírálására a mulasztás igazolására vonatkozó rendelkezéseket (65. és 66. §) kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy a kérelem előterjesztésével együtt nem kell pótolni az elmulasztott cselekményt.

(4) Ha a kézbesítési vélelem megdöntése iránt a terhelt, a védő, a magánvádló vagy a pótmagánvádló terjeszt elő kérelmet, és a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság a kérelemnek helyt ad, a vélelmezett kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatálytalanok, és a kézbesítést, illetve a már megtett intézkedéseket, eljárási cselekményeket a szükséges mértékben meg kell ismételni. A megismétlés eredményéhez képest a korábbi eljárási cselekmények hatályban tartásáról vagy teljes, illetőleg részleges hatályon kívül helyezéséről is határozni kell.

(5) A (4) bekezdésben fel nem sorolt címzett által benyújtott kérelem esetében, ha a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság a kérelemnek helyt ad, a címzett vonatkozásában érvényesülő, a kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények nem alkalmazhatók, és a kézbesítést meg kell ismételni.

ÍH 2014. 105. A bírósági jogkörben okozott kár mérlegelésének releváns szempontjai

Mivel a hivatalos iratok kézbesítéséhez lényeges eljárási jogkövetkezmények fűződnek, így a jogalkotó kézbesítési vélelmet állít fel olyan esetekben, amikor a címzett a küldemény átvételét vagy a tértivevény aláírását megtagadja, vagy az iratot kétszeri sikertelen kézbesítés ellenére sem veszi át. A kézbesítési vélelem lényege, hogy az eljárás szereplőinek ne legyen lehetőségük megakasztani vagy indokolatlanul elhúzni az eljárás menetét. Nincs jelentősége, hogy a kézbesítés valóban megtörtén-e, vagy a törvényi vélelem miatt állhatnak be a kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények. A Be. 70/A. §-a a kézbesítési vélelem - mely egyértelműen egy megdönthető vélelem - a megdöntésének lehetőségét szabályozza. Csak olyan körülmények jöhetnek szóba ebben a körben, melyek vagy a hatóság, illetve a kézbesítő hibájára vezethetők vissza vagy a címzetten kívül álló okok. A kézbesítési vélelem megdöntésének lehetősége az Alkotmánybíróság 46/2003. (X. 16.) AB határozata folyományaként került a Be.-be, amikor a testület megállapította a mulasztással megvalósuló alkotmánysértést, hiszen egy alapvetően megdönthető vélelem megdöntésének részletszabályai hiányoztak a törvényből. A sikeres megdöntéshez a címzettnek azt kell bizonyítania, hogy a kézbesítés nem volt szabályszerű, vagy más okból, de önhibáján kívül nem volt lehetősége az iratot átvenni. Meg kell jegyeznünk, hogy amennyiben a helyettes átvevő vagy a közvetett kézbesítő az, aki megtagadja a küldemény átvételét, a kézbesítőnek erről a tényről értesítést kell hagynia a címzett részére. Ha ennek az értesítésnek az átvételét is megtagadja a helyettes átvevő vagy közvetett kézbesítő, akkor ezen személyek jogellenes magatartása nem eshet a címzett terhére, nem minősülhet a címzett önhibájának még akkor sem, ha ezeket a személyeket ő jelölte ki. A vélelem megdöntése iránti kérelem elbírálása annak a hatóságnak a hatáskörébe tartozik, amelyiknek eljárása során a kézbesítés történt. A kérelem előterjesztésére az igazolási kérelemre vonatkozó szabályok irányadók. Eltérően alakulnak a jogkövetkezmények a terhelt, a védő, a magánvádló, a pótmagánvádló, valamint más címzettek esetében, amennyiben a hatóság számukra pozitív döntést hoz a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelmükről. Előbbi címzettek esetében a vélelmezett kézbesítéshez fűződő jogkövetkezményeket hatálytalannak kell tekinteni, és a kézbesítést, más eljárási cselekményeket a szükséges mértékben meg kell ismételni. Egyéb címzettek esetében a címzett vonatkozásában érvényesülő, a kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények nem alkalmazható, a kézbesítést meg kell ismételni, azonban az eljárási cselekményeket már nem.

Másolat készítése az eljárás során keletkezett iratról

70/B. § (1) Az eljárás során keletkezett iratról - ideértve a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság által beszerzett, illetőleg a büntetőeljárásban részt vevő személyek által benyújtott, valamint csatolt iratot is - az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, amely előtt az eljárás folyamatban van, a büntetőeljárásban részt vevő személyek kérelmére a (2)-(7) bekezdés szerint legkésőbb a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül másolatot ad ki.

(2) A nyomozás befejezéséig a gyanúsított, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, a sértett és képviselője másolatot kaphat a szakvéleményről, valamint az olyan nyomozási cselekményről készült iratról, amelyeknél jelenlétüket e törvény lehetővé teszi; az egyéb iratról pedig akkor, ha ez a nyomozás érdekeit nem sérti. A sértett a nyomozás során keletkezett más iratokról a tanúkénti kihallgatását követően kaphat másolatot.

(3) A feljelentő részére - ha nem a (2) bekezdésben felsoroltak valamelyike - csak a szóban tett feljelentésről készített jegyzőkönyvről, illetve az írásban tett feljelentés megtételét igazoló iratról adható másolat. Ha a feljelentő a magyar nyelvet nem ismeri, kérelmére a nyomozó hatóság vagy az ügyész a feljelentés megtételéről igazolást állít ki. Az igazolást a feljelentő részére kézbesíteni kell.

(4) Ha a terheltnek a 179. § (1) bekezdése szerinti kihallgatására, a védő kirendelésére, illetőleg meghatalmazására az irat keletkezését követően került sor, a (2) bekezdés szerinti iratról másolat kiadására a terhelt az első kihallgatására történő idézés kézbesítésétől, a védő a kirendelésről szóló határozat kézbesítésétől, illetőleg a meghatalmazás benyújtásától fogva jogosult.

(5) A nyomozás befejezését követően

a) a terhelt, a védő és a fiatalkorú törvényes képviselője másolatot kaphat a nyomozás azon iratairól, amelyeknek a megismerésére a 193. § (1) bekezdése alapján jogosult,

b) a sértett és képviselője másolatot kaphat a nyomozás azon iratairól, amelyeknek a megismerésére a 229. § (2) bekezdése alapján jogosult.

(6) A bírósági eljárásban a vádlott, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és a felsoroltak képviselője részére - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - a másolat kiadása csak a 60. § (1) bekezdésére figyelemmel korlátozható.

(7) Az egyéb érdekelt és képviselője részére az iratokból az őt érintő körben adható másolat. A tanú részére a vallomását tartalmazó jegyzőkönyvről, illetőleg jegyzőkönyv-részről adható másolat. A terhelt, a tanú és az e törvényben meghatározott más személyek érdekében eljáró segítő másolatot kaphat a nyomozás azon iratairól, amelyekről e törvény szerint másolatot kaphat az, akinek érdekében a segítő eljár.

(8) A másolat kiadása ellen nincs helye jogorvoslatnak. A kiadás megtagadása miatt külön jogorvoslatnak van helye.

(9) Az ügy irataiban fel kell jegyezni, hogy mely iratról, kinek a részére, hány példányban készült másolat.

(10) Az eljárás jogerős befejezését követően az első fokon eljárt bíróság, a nyomozás megszüntetését követően az ügyész, illetve a nyomozó hatóság, az eljárás megszüntetését vagy a vádemelés részbeni mellőzését követően az ügyész a büntetőeljárásban részt vevő személyek kérelmére - a (6)-(8) bekezdésben meghatározottak szerint - legkésőbb a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül az eljárás során keletkezett iratról másolatot ad ki.

(11) Aki az (1)-(7) vagy a (10) bekezdés alapján az eljárás során keletkezett iratról másolatot kaphat, kérheti, hogy a másolatot a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság elektronikus úton vagy elektronikus adathordozón adja ki. Ha a bíróságnál, az ügyésznél, illetve a nyomozó hatóságnál a kiadni kért irat elektronikus formában rendelkezésre áll, a másolatot elektronikus úton vagy elektronikus adathordozón kell kiadni. Az így kiadott másolat nem hiteles.

ÍH 2017. 3. Irat másolat kiadás korlátozása
ÍH 2016. 131. Másolat kiadása az ügyész részére
ÍH 2016. 87. Iratokról másolat kérése
ÍH 2016. 52. Másolat kiadása
ÍH 2014. 95. Kép- és hangfelvétel másolat kiadása
ÍH 2013. 55. Iratmásolat kiadása elektronikus úton - az egyszeri illetékmentes iratmásolat kiadásának feltételei
ÍH 2012. 152. Iratmásolat kiadása a törvényes képviselő részére
ÍH 2012. 6. Iratmásolat
ÍH 2010. 152. Iratmásolat
ÍH 2010. 10. Iratmásolat az eljárás befejezése után
ÍH 2008. 9. A tárgyalás során keletkezett hangfelvételek kiadása

A terhelt és a védő vonatkozásában a fegyverek egyenlőségének elvéből, más jogosultak esetében az ügyfélegyenlőség elvéből következően a Be. lehetőséget ad arra, hogy az eljárás résztvevőinek ugyanazon iratok állhassanak, ugyanolyan formában rendelkezésükre, mint a hatóságnak. Ebből következik, hogy a büntetőeljárásban részt vevő személyek kérelmére a hatóságok 8 napon belül kötelesek másolatot adott az ügyben keletkezett iratokról. Természetesen a másolathoz való jog a résztvevők személyétől, valamint az eljárás szakaszaitól függően eltérően alakul. A másolathoz való jog leginkább a nyomozás befejezéséig korlátozott, ilyenkor ugyanis a gyanúsított, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, a sértett és képviselője csak a szakvéleményről, valamint olyan eljárási cselekményről készült iratról kérhet másolatot, melynél jelenlétét a törvény kötelezővé tette. Természetesen a nyomozó hatóság ezen a körön kívül eső iratokról is adhat kérelemre másolatot, amennyiben megítélése szerint ez a nyomozás érdekeit nem sérti. A sértett esetében további korlátot is felállít a törvény: másolatot bármely iratról csak első tanúkénti meghallgatása után kérhet. A feljelentő, mivel csak az eljárás megindításánál van jelen, nem részese a büntetőeljárásnak, így csupán saját feljelentéséről kaphat másolatot. Amint a nyomozás befejeződik, a terhelt, a védő, valamint a törvényes képviselő másolathoz való joga kiegészül, teljessé válik, így a zártan kezelt adatok kivételével minden iratról kaphat másolatot. A bírósági eljárás szakaszában már minden eljárási résztvevő teljes másolathoz való jogot gyakorolhat. Egyetlen korlát a bíróság mérlegelésére van bízva: nem adható ki olyan irat, amely mások emberi méltóságát, személyiségi jogait, kegyeleti jogát, privátszféra titokban tartásához való jogát sérti. A tanú csak a jegyzőkönyv vallomását tartalmazó részéről kérhet másolatot, míg az egyéb érdekeltek és képviselőik csak az őket érintő körben gyakorolhatják a másolathoz való jogukat. Illetékmentes a büntető ügyekben: a terhelt, a védő és a fiatalkorú terhelt törvényes képviselője részére a Be. 70/B. §-a (2) bekezdésében, (5) bekezdésének a) pontjában, (6) bekezdésében, valamint (10) bekezdésében meghatározott iratokból a másolat egyszeri kiadása, valamint a feljelentő részére a feljelentésről készített jegyzőkönyv másolata.

A bírósági ügyviteli szabályzat értelmében azon személyek, akik az ügyben iratbetekintési joggal rendelkeznek, az ügy iratairól - kivéve, ha az iratról másolat adását jogszabály kizárja - hiteles vagy nem hiteles másolatot kaphatnak. A másolatot az irodavezetőnél kell megrendelni. Az irodavezető határozza meg a másolat kiadásának időpontját, és gondoskodik a másolat elkészítéséről. A másolatot az iroda rendszerint legkésőbb a megrendeléstől számított harmadik munkanapon adja ki. Az irodavezető nyilvántartja a hiteles másolat módját (fénymásolás, gépírás stb.), a megrendelő nevét, az illetékmentesség tényét vagy a lerótt illeték összegét. A másolat átvételét a megrendelő keltezéssel ellátott aláírásával igazolja. A bírósághoz érkezett iratról a bíróság által készített másolatot és a más által elkészített és hitelesítés végett bemutatott másolatot az iroda látja el a másolat hiteléül: záradékkal, a másolatot készítő aláírásával, a bíróság körbélyegzőjének lenyomatával és a másolat készítésének időpontjával. A külföldi felhasználásra szánt hiteles másolatot - ha nemzetközi szerződés alapján vagy nemzetközi szerződés hiányában azt felülhitelesíteni kell - a bíróság elnöke vagy elnökhelyettese az aláírásával, a hitelesítés időpontjának feltüntetésével és a bíróság bélyegzőlenyomatával hitelesíti. A hitelesítési záradék szövege a következő: ... (név) aláírását és a bíróság bélyegzőjének lenyomatát hitelesítem. Ha az ügy irata elektronikus okiratként áll rendelkezésre, a papír alapú másolat kiadása során a fenti szabályok irányadók azzal, hogy a hiteles másolat az elektronikus okirat kinyomtatott példánya alapján készül. Ha a bíróság határozata, amelyről a papír alapú másolatot kérik elektronikus okiratként jött létre, a másolaton fel kell tüntetni az elektronikus okiraton elhelyezett időbélyegző dátumát, valamint azt, hogy az elektronikus okiratot ki látta el elektronikus aláírással, és hogy azon milyen elektronikus aláírás szerepel. A kép- vagy hangfelvételről, a képet és hangot egyidejűleg tartalmazó felvételről készített másolat kiadására is a fenti rendelkezések irányadók, ugyanígy kell eljárni a jogszabály szerint felvilágosítás adásra, illetve iratbetekintésre jogosultak adathordozójára átjátszással készített másolat kiadásánál is. A kép- vagy hangfelvételről, a képet és hangot egyidejűleg tartalmazó felvételről készített másolat nem hitelesíthető. Ha a bíróság okirat vagy egyéb melléklet kiadását rendelte el, ennek átvételét a másolat átvételéhez hasonlóan kell igazolni. Ha hiteles másolat csatolása szükséges a kiadáshoz, azt a kérelmező költségére a bíróság készíti el az okirat (melléklet) vagy a kérelmező által benyújtott másolat felhasználásával. Ha a bíróság jogszabály alapján elektronikus okirat kiadására köteles, és a kiadott elektronikus okiratot a bíróság minősített elektronikus aláírással és az elektronikus aláíráson elhelyezett időbélyegzővel látja el, az hiteles másolatnak minősül. Ha a kiadott elektronikus okirat minősített elektronikus aláírást és az elektronikus aláíráson elhelyezett időbélyegzőt nem tartalmaz, az nem hiteles másolatnak minősül. Ha a bíróság jogszabály alapján papír alapú okirat elektronikus másolatának kiadására köteles, a másolatot lapolvasó berendezés felhasználásával kell elkészíteni, ennek során a papír alapú dokumentumokról elektronikus úton történő másolat készítésének szabályairól szóló 13/2005. (X. 27.) IHM rendelet előírásait megfelelően alkalmazni kell. A 15/A. §-ban foglaltak ebben az esetben is irányadók.

A büntetőeljárás során keletkezett iratról másolatot csak a folyamatban lévő ügyben lehet kiadni. A bíróság azonban a perújítási indítványt előterjeszteni kívánó elítéltet kioktatja irattanulmányozási jogára, illetve arra, hogy az iratok tanulmányozását a büntetés-végrehajtási szabályok alapján írásban kérheti. Ha a perújítási indítványt a védővel kívánja elkészíttetni, védőt hatalmazhat meg, akit ugyanezek a jogok illetik meg (BH2007. 40). A bírósági iratokról másolatkiadás szabályainak értelmezése. Nem tagadható meg annak a védőnek a kérelme, aki az iratokból digitális fényképezőgéppel akar másolatot készíteni (BH2006. 316).

A minősített adat megismerése

70/C. § (1) A büntetőeljárás során a terhelt, a védő, a törvényes képviselő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél, az egyéb érdekelt, valamint a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és az egyéb érdekelt képviselője jogosult megismerni azt a minősített adatot, amit olyan irat tartalmaz, amelyet e törvény szerint megtekinthet.

(2) A minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott minősítő, illetve minősített adatot kezelő szerv biztosítja, hogy az (1) bekezdésben felsoroltak a büntetőeljárás során általuk megismerhető minősített adatot akkor is megismerhessék, ha a megismerés külön jogszabályban meghatározott feltételei a felsoroltaknál nem állnak fenn. Ebben az esetben az eljáró bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság az érintetteket figyelmezteti, hogy a minősített adatot kötelesek megtartani, a figyelmeztetés kiterjed a minősített adattal visszaélés büntetőjogi következményeire is. A figyelmeztetést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(3) A minősített adatot tartalmazó irat kézbesítésére a 70. § rendelkezéseit a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

a) minősített adatot tartalmazó irat a minősített adat védelméről szóló jogszabályban foglaltak megtartásával, csak a bíróságnál, az ügyészségnél, illetőleg a nyomozó hatóságnál kézbesíthető,

b) a minősített adat védelméről szóló jogszabályban foglaltak megtartásának feltételeiről a címzettet nyilatkoztatni kell, ha a címzett kijelenti, hogy e feltételeknek nem felel meg, vagy nem tesz nyilatkozatot, a címzett az ilyen adatot tartalmazó iratot a bíróság, az ügyészség, illetőleg a nyomozó hatóság titkos ügykezelésre fenntartott helyiségéből nem viheti ki, részére minősített adatot nem tartalmazó kivonatot kell kézbesíteni. Arról, hogy a kivonat nem tartalmaz minősített adatot, a minősítőt nyilatkoztatni kell,

c) ha a címzett olyan nyilatkozatot tesz, hogy a minősített adat védelméről szóló jogszabályban foglalt feltételeknek megfelel, a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a címzett részére minősített adatot tartalmazó iratot kézbesít,

d) az *a)-b)* pontban írt korlátozás a biztonsági szabályzattal rendelkező szervezetre nem terjed ki.

(4) A (3) bekezdés *c)* pontja esetén a kézbesítés előtt a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság ellenőrzi, hogy a címzett nyilatkozata a valóságnak megfelel-e. A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság ennek megállapítására a minősített adat védelméről szóló jogszabályban meghatározott biztonsági vezetőt is megkeresheti.

(5) A minősített adatot tartalmazó irat másolására és a másolat kezelésére a következő rendelkezéseket kell alkalmazni:

a) ha az (1) bekezdésben felsoroltaknál a minősített adat védelméről szóló jogszabályban foglaltak megtartása nem biztosított, a jogosult részére a minősített adatot tartalmazó iratról másolatot kell készíteni, de a másolatot a jogosult a bíróság, az ügyészség, illetőleg a nyomozó hatóság titkos ügykezelésre fenntartott helyiségéből nem viheti ki,

b) a másolatot az eljárást folytató bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság őrzi, de biztosítani kell, hogy a másolatot a jogosult a hivatali munkaidőben korlátozás nélkül tanulmányozhassa, és a bíróság hivatalos helyiségében az ügyben tartott tárgyalás idejére a másolat a jogosult rendelkezésére álljon.

ÍH 2008. 9. A tárgyalás során keletkezett hangfelvételek kiadása

70/D. § (1) Az eljárás jogerős befejezését követően, a nyomozás vagy az eljárás megszüntetését, a vádemelés részbeni mellőzését követően a minősített adatot tartalmazó irat megismerésére a 70/C. § (1) bekezdése az irányadó.

(2) Az eljárás jogerős befejezését követően az első fokon eljárt bíróság, a nyomozás megszüntetését követően az ügyész, illetve a nyomozó hatóság, az eljárás megszüntetését vagy a vádemelés részbeni mellőzését követően az ügyész a 70/C. § (2) bekezdése szerint jár el.

(3) Az eljárás jogerős befejezését, a nyomozás megszüntetését, az eljárás megszüntetését vagy a vádemelés részbeni mellőzését követően a minősített adatot tartalmazó irat másolására és a másolat kezelésére a 70/C. § (5) bekezdés *a)* pontja az irányadó. A másolatot az eljárás jogerős befejezését követően az elsőfokú bíróság, a nyomozás vagy az eljárás megszüntetését, a vádemelés részbeni mellőzését követően az ügyész, illetve a nyomozó hatóság őrzi, de biztosítani kell, hogy a másolatot a jogosult a hivatali munkaidőben, korlátozás nélkül tanulmányozhassa.

A minősített adat védelméről rendelkező 2009. évi CLV. törvény értelmében nemzeti minősített adat: a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről - a megjelenési formájától függetlenül - a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza. A külföldi minősített adat: az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviseletében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviseletében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza. A törvény a minősített adat jogosulatlan megismerését szankcionálja, így a Be. a 70/C. §-ban felsorolt személyeknek kifejezetten jogot biztosít a minősített adat megismerésére.

Megkeresések

71. § (1) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság állami és helyi önkormányzati szervet, hatóságot, köztestületet, gazdálkodó szervezetet, alapítványt, közalapítványt és egyesületet kereshet meg tájékoztatás adása, adatok közlése, átadása, illetőleg iratok rendelkezésre bocsátása végett, és ennek a teljesítésére legalább nyolc, legfeljebb harminc napos határidőt állapíthat meg. A rejtjelezett vagy más módon megismerhetetlenné tett adatot a megkeresett köteles az átadás vagy a közlés előtt eredeti állapotába visszaállítani, illetőleg a megkereső számára az adat tartalmát megismerhetővé tenni. Az (1) és a (2) bekezdés alapján megkeresett szerv köteles az adatszolgáltatást - amely magában foglalja különösen az adat feldolgozását, írásban vagy elektronikus úton való rögzítését és továbbítását is - térítésmentesen teljesíteni. A megkeresett a megállapított határidő alatt - ha törvény másképp nem rendelkezik - köteles a megkeresést teljesíteni, vagy a teljesítés akadályát közölni.

(2) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság helyi önkormányzatot és más hatóságot iratok rendelkezésre bocsátása végett is megkereshet.

(3) Ha a megkeresés személyes adatok közlésére vonatkozik, az csak annyi és olyan személyes adatra vonatkozhat, amely a megkeresés céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges. A megkeresésben az adatkezelés pontos célját és a kért adatok körét meg kell jelölni.

(4) Ha a megkeresés eredményeként olyan személyes adat jut a megkereső tudomására, amely a megkeresés céljával nem függ össze, az adatot törölni kell.

(5) Ha a (4) bekezdésben meghatározott személyes adat az irat eredeti példányában található, a megkeresés céljával összefüggő személyes adatról kivonatot kell készíteni, és ezzel egyidejűleg az eredeti iratot a megkeresettnek vissza kell küldeni.

(6) Ha a megkeresett szerv a megkeresést a megállapított határidőn belül nem teljesíti, vagy a megkeresés teljesítését jogosulatlanul megtagadja, rendbírsággal sújtható. A teljesítés jogosulatlan megtagadása esetén - a rendbírság kiszabása mellett, ha a törvényi feltételek fennállnak - az e törvényben meghatározott kényszerintézkedés is elrendelhető.

(7) Ha a megkeresett szerv a megkeresést azért nem teljesíti, mert azt törvény kizárja, a megkeresett birtokában lévő adat megszerzése érdekében a megkeresettet érintően további eljárási cselekmény nem végezhető.

(8) Ha a beutazás és a tartózkodás külön törvény szerinti feltételei egyébként nem állnak fenn, az ügyész és a bíróság indítványozhatja az idegenrendészeti hatóságnál, hogy engedélyezze annak a külföldinek és reá tekintettel hozzátartozójának a beutazását, illetve belföldi tartózkodását, akinek a vallomása olyan bizonyítékot tartalmazhat, amely előreláthatólag másként nem pótolható.

A büntetőeljárásban eljáró hatóságokkal a közigazgatási hatóságok együttműködni kötelesek. Ennek egyik nevesített formája a Be.-ben a megkeresés intézménye. A megkeresés lényege, hogy a büntetőeljárás lefolytatásához szükséges tények, adatok, iratok, melyek közigazgatási hatóságoknál, köztestületeknél, gazdálkodó szervezeteknél, alapítványoknál, közalapítványoknál és egyesületeknél állnak rendelkezésre, megismerhetővé váljanak a nyomozó hatóság, az ügyész vagy a bíróság eljárásában is. Nincs jelentősége a megkeresés teljesítése körében annak sem, hogy az irat vagy adat, amire a büntetőeljárásban közreműködő hatóság a megkeresést elküldte rejtjelezett vagy megismerhetetlenné tett, ugyanis átadás előtt vissza kell az adatot, iratot állítani eredeti formájába. A megkeresés egyik korlátja, hogy személyes adatok esetén csak olyan személyes adatok megismerésére válik ennek következményeként a hatóság jogosulttá, melyek a megkeresés céljának megvalósításához feltétlenül szükségesek. Garanciális szabály az adatvédelem körében, hogy ha a megkeresés során a hatóság tudomására olyan személyes adat jut, amelynek a büntetőeljárásban nincsen relevanciája, ezt az adatot törölni kell. Amennyiben a megkeresett szerv nem teljesíti a megkeresésben foglaltakat, és ezt megfelelő indokkal ki nem menti, rendbírsággal sújtható.

Az iratok kezelése

71/A. § (1) Az ügy iratait a keletkezésük, illetőleg a bírósághoz, az ügyészhez, illetve a nyomozó hatósághoz érkezésük sorrendjében számozással kell ellátni. A nyomozás során ettől a rendelkezéstől eltérő iratkezelési szabályok állapíthatók meg.

(2) Az ügy iratait össze kell fűzni, és az összefűzés helyén a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság bélyegzőjével el kell látni. Ha az ügy irataihoz csatolt mellékletet nem lehet az iratokhoz fűzni, annak megőrzéséről és azonosíthatóságáról más módon kell gondoskodni.

(3) Ha az irat elveszett vagy megsemmisült, erről a tudomásszerzést, vagy a megállapítást követő munkanap végéig jelentést kell tenni a bíróság elnökének, az ügyészség vezetőjének, illetőleg a nyomozó hatóság vezetőjének és az illetékes ügyésznek. A bíróság elnöke, az ügyészség, illetőleg a nyomozó hatóság vezetője rendelkezik az elveszett vagy megsemmisült irat felkutatásáról vagy pótlásáról. Ennek keretében az eljárásban részt vett személyek meghallgathatók, és kiadmányok, iratmásolatok szerezhetők be.

(4) Az ügy iratainak pótlása mellőzhető, ha az elveszett vagy megsemmisült irat alapján hozott határozat az eljárást befejezte. Ebben az esetben csak a határozat hiteles kiadmányát (másolatát) kell beszerezni.

71/B. § (1) Bíróság, ügyészség, közjegyző, bírósági végrehajtó, pártfogó felügyelő, megelőző pártfogó felügyelő, jogi segítő, nyomozó hatóság, közigazgatási hatóság, kormányzati ellenőrzési szerv megkeresésére - törvényben meghatározott feladataik ellátásához szükséges mértékben és időtartamban - a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság a büntetőügy iratait vagy annak hiteles másolatát megküldi, illetve azokba betekintést engedélyez.

(2) Törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel vagy uniós jogi aktussal létrehozott szerv megkeresésére - a szerv ilyen jogforrásban meghatározott feladatainak ellátásához szükséges mértékben és időtartamban - a bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóság vagy az Eurojust nemzeti tagja a büntetőügyről - indokolt esetben az érintettek személyes adatainak közlésével - felvilágosítást ad, a büntetőügy irataiba betekintést engedélyez, a büntetőügy iratairól hiteles másolatot ad át.

A 71/A. és 71/B. §-ok az iratok kezelésének legfontosabb szabályait tartalmazzák. Az iratkezelés során a rendszerezés és a sorrendiség elveinek megfelelő bánásmódot követeli meg a törvény a hatóságoktól. Az iratok keletkezésének sorrendjében történő, sorszámmal ellátott nyilvántartás és kezelés lényegében annak kivédésére szolgál, hogy utóbb ne lehessen manipulálni őket, valamint könnyebben lehessen rájuk hivatkozni. Szintén az utólagos belenyúlás kivédésére szolgál az a rendelkezés, mely az egy ügyben keletkezett iratok összefűzésének és hatóság bélyegzőjével való ellátásának kötelezettségét írja elő. Iratok elvesztése és megsemmisülése esetén - az eljárást befejező irat kivételével - mindent meg kell tenni a pótlás érdekében; így akár bizonyos eljárási cselekmények megismételhetők.
A 71/B. § a törvényben taxatív módon felsorolt hatóságok számára teremt lehetőséget a büntetőeljárás során keletkezett iratokba történő betekintésre. A folyamatban lévő ügy iratát csak bírói utasítás alapján lehet más hatósághoz elküldeni. Az iroda az iratot ajánlott vagy csomagküldeményként adja postára. Ha az iratot a címzett (szakértő stb.) az irodában veszi át, az átvétel tényét és idejét a pótborítékon aláírásával igazolja, vagy arról elismervényt ad.

Az ügyek egyesítése és elkülönítése

72. § (1) Ha a büntetőügyben több terhelt van, velük szemben rendszerint egyazon eljárást kell folytatni. Ez a rendelkezés a bűnpártolóra és az orgazdára is kiterjed.
(2) Egyesíteni lehet azokat az ügyeket, amelyek együttes elbírálása az eljárás tárgyára vagy az eljárásban részt vevő személyekre tekintettel, illetve egyéb okból célszerű.
(3) Az ügyek egyesítését mellőzni kell, illetőleg az ügyeket el kell különíteni, ha a terheltek nagy száma vagy egyéb ok a felelősségnek ugyanabban az eljárásban történő elbírálását jelentősen nehezítené.
(4) Az elkülönített ügy iratait a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz, ügyészhez vagy nyomozó hatósághoz kell áttenni.

ÍH 2014. 6. Elkülönítés - szakértői vélemény - a szerzői jogok megsértése
Pergazdaságossági okok és az ügyek egységes elbírálása, az egyenlő bánásmód követelménye okán szabályozza a Be. az ügyek egyesítésére vonatkozó kötelezettséget. Ha egy ügyben több terhelt van, velük szemben főszabály szerint ugyanazon eljárást kell lefolytatni. Ez a rendelkezés irányadó a bűnpártolóra és az orgazdára is. Nincs jelentősége annak, hogy az adott bűncselekményt milyen elkövetési alakzatban valósították meg a terheltek. Az egyesítésre sor kerülhet a hatóság mérlegelése alapján is, amennyiben úgy ítéli meg, hogy az ügyek együttes elbírálása az eljárás tárgyára vagy a részt vevő személyekre tekintettel, vagy más okból célszerű. Arra azonban tekintettel kell lenni, hogy az egyesítés ne nehezítse meg a büntetőjogi felelősség elbírálását. Így például a terheltek nagy száma, vagy valamely terhelt különleges jogi státusza indokolhatja az eljárások elkülönítését. Elkülönítés esetén a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósághoz kell áttenni az ügy iratait.
Abban az esetben, ha ugyanazon vádlottal szemben a tettazonosság körébe tartozó bűncselekmény miatt különböző bíróságok előtt van folyamatban büntetőeljárás, és ezért kétséges, hogy a vádlott a bűncselekményt tettesként (társtettesként), orgazdaként vagy bűnpártolóként valósította-e meg; a tárgyalási szakban levő két büntetőeljárás egyesítésének az elrendelése szükséges; ilyen esetben a büntetőeljárás felfüggesztésének az elrendelésére nem kerülhet sor (BH1998. 216.). Ha a tárgyalás mellőzésével hozott végzés kapcsán a tárgyalás tartását kérik, nincs akadálya annak, hogy a bíróság ehhez az ügyhöz egyesítse célszerűségi okból a vádlott más ügyét, ha az a hatáskörét és illetékességét nem haladja meg, és a két ügyet együttesen bírálja el. Ha az egyesített ügyben a tárgyalás adatai alapján a bíróság a vádlott bűnösségét a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben elbírált bűncselekményen kívül más bűncselekmény elkövetésében is megállapítja: nincs akadálya a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben foglaltaknál súlyosabb büntetés kiszabásának (BH1998. 116.). Az azonos ügyben szereplő vádlottak tanúkénti kihallgatása csak az ügy végleges elkülönítése után történhet meg (BH1995. 203.). A törvényszék az előtte első fokon folyó ügyben nem zárkózhat el az ugyanazon terhelt ellen a járásbíróság előtt folyó és oda megküldött, egyszerű tényállású olyan büntetőügy egyesítésétől, amely nem eredményezi az eljárás számottevő megnehezedését (BH1992. 746.). A terhelt katonai büntetőeljárásra tartozó és azzal együtt vád tárgyává tett más bűncselekmények elbírálását a katonai tanács akkor különíti el, ha az utóbbi tárgyi súlya, bonyolultsága, a bizonyítás terjedelme az eljárás gyors befejezését hátráltatná, vagy az elkülönítést más katonai érdek indokolja. Több terhelt esetében a katonai büntetőeljárás hatálya alá egyébként nem tartozó terhelt cselekményét a katonai tanács csak akkor bírálja el, ha a tényállás közvetlen és szoros összefüggése miatt az elkülönítés nem lehetséges (51/2007. BK vélemény).

Intézkedés ismeretlen személy, ismeretlen helyen tartózkodó személy és ismeretlen helyen lévő tárgy felkutatására

73. § (1) Az eljárásnak nem akadálya, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik. Ebben az esetben a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a terhelt tartózkodási helyének felkutatása iránt intézkedik; ennek során el lehet rendelni a lakóhelyének, illetőleg a tartózkodási helyének a megállapítását, a körözését, és az e törvényben meghatározott esetben elfogatóparancsot lehet kibocsátani.
(2) A lakóhely, illetőleg a tartózkodási hely megállapítása iránt a személyi adat- és lakcímnyilvántartást kell megkeresni. A körözést a külön törvényben meghatározott szabályok szerint a rendőrség végzi.

A Be. az eljárás lefolytatásához szükséges mértékben lehetővé teszi, hogy ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodó személy felkutatása iránt intézkedjen a hatóság. E rendelkezés nem csupán a terhelt vonatkozásában bírhat jelentőséggel, hanem akár a sértett, vagy egy tanú felkutatása esetén is használható. Önmagában az, ha a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, nem akadályozza az eljárás lefolytatását. A hatóság számára azonban a terhelt esetében mindenképpen kötelezettség a felkutatása iránt intézkedni. A felkutatásnak három módszerét szabályozza a Be.: a terhelt lakóhelyének vagy tartózkodási helyének megállapítása, a körözése (részletes szabályait a 2001. évi XVIII. törvény tartalmazza), valamint elfogatóparancs kibocsátása. Az elfogatóparancs kibocsátásának részletes szabályait az 1/2003. (III. 7.) IM rendelet tartalmazza. Ha a Be. rendelkezése szerint az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben elfogató parancs kibocsátásnak van helye, a körözést elfogató parancsban kell elrendelni. Az intézkedésre jogosult szerv határozattal elfogatóparancsot bocsát ki
- a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozás során, ha a terhelt tartózkodási helyének felkutatása iránt tett más intézkedés nem vezetett eredményre [Be. 527. § (2) bekezdés],
- a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban - az eljárás felfüggesztése nélkül -, ha a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően vált ismeretlenné, és megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött [Be. 529. § (1) bekezdés],
- ha szabadságvesztés büntetést, vagy a szabadságvesztés büntetés hátralévő részét ismeretlen helyen tartózkodó elítélten kell foganatba venni [Be. 590. § (3) bekezdés].
Az intézkedésre jogosult szerv határozattal elfogatóparancsot bocsáthat ki
- szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény miatt folyó eljárásban [Be. 73. § (3) bekezdés], ha a Be. egyéb rendelkezése az elfogatóparancs kibocsátását nem teszi kötelezővé,
- a különleges eljárás (Be. XXIX. Fejezet) során a tárgyalás vagy az ülés megtartása végett, ha a különleges eljárás folytán szabadságelvonásra kerülhet sor [Be. 555. § (4) bekezdés].
Elfogató parancs kibocsátására a bírósági titkár és a bírósági ügyintéző nem jogosult. Az elfogatóparancsban meg kell jelölni azt a nyomozó hatóságot, ügyészt, illetőleg bíróságot, amely, vagy aki elé a megtalált és őrizetbe vett terheltet állítani kell, továbbá hogy az előállítást a terhelt megtalálásától számított mennyi idő alatt kell foganatosítani. Ha a büntetés-végrehajtási bíró által kibocsátott elfogató parancs alapján az elfogott személyt a büntetés-végrehajtási intézetbe kell előállítani, a határozat tartalmazza a büntetés-végrehajtási intézet nevét és címét. Ha a vádlott elfogatóparanccsal kerül kézre, de az elfogatóparancs kibocsátására a szükséges előfeltételek hiányában került sor, az előzetes letartóztatásának elrendelése indokolatlan (BH1999. 296.).

(3) Szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén, valamint az e törvényben meghatározott más esetekben a terhelt elfogása és megtalálása esetén meghatározott bíróság, ügyész, illetve nyomozó hatóság elé állítása is elrendelhető (elfogatóparancs).

(3a) Szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén a terhelttel szemben akkor is elfogatóparancs kibocsátásának lehet helye, ha a terhelt tartózkodási helye ismert, azonban előzetes letartóztatásának elrendelése és előzetes letartóztatással elérni kívánt célok érdekében elfogása és bíróság, ügyész, illetve nyomozó hatóság elé állítása indokolt.

(3b) Ha nemzetközi, illetve európai elfogatóparancs kibocsátásának feltételei fennállnak, és a büntetőeljárás lefolytatása végett a külföldön fogvatartásban lévő terhelt Magyarországra történő átadása, illetve kiadatása indokolt, elfogatóparancsot kell kibocsátani.

(3c) Azt, aki ellen elfogatóparancsot bocsátottak ki, megtalálása, illetve elfogása esetén őrizetbe kell venni, és

a) huszonnégy órán belül az elfogatóparancsot kibocsátó vagy az abban megjelölt más ügyész, illetve nyomozó hatóság, vagy

b) hetvenkét órán belül az elfogatóparancsot kibocsátó vagy az abban megjelölt más bíróság

elé kell állítani.

(4) Ha hatóság vagy hivatalos személy olyan terhelt lakóhelyéről, illetőleg tartózkodási helyéről szerez tudomást, akivel szemben az (1), a (3), a (3a) vagy a (3b) bekezdés szerinti intézkedést rendeltek el, köteles erről az elrendelő bíróságot, ügyészt, illetőleg nyomozó hatóságot értesíteni.

(5) Az (1) és a (3)-(3b) bekezdésben meghatározott intézkedést az eljárás jogerős befejezését megelőzően haladéktalanul vissza kell vonni, ha az elrendelés oka megszűnt.

(5a) Az (1) és a (3)-(3b) bekezdésben meghatározott intézkedés visszavonásáról vagy módosításáról az a bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság intézkedik, amely előtt az eljárás folyamatban van. Ha a visszavonásra vagy a módosításra a nyomozó hatóság jogosult, az intézkedést az ügyész is visszavonhatja vagy módosíthatja.

(5b) Ha az eljárás már nem az előtt a bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság előtt van folyamatban, amely az intézkedést elrendelte, valamint ha változik az (5a) bekezdés alapján visszavonásra vagy módosításra jogosult bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság, és az intézkedés alkalmazásának feltételei továbbra is fennállnak, az eljáró bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság az (1) és a (3)-(3b) bekezdésben meghatározott körözés, illetve elfogatóparancs visszavonása helyett intézkedik e körülmény körözési nyilvántartási rendszerben történő rögzítése érdekében.

(6) Ha a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy lakóhelye, illetőleg tartózkodási helye vagy személyazonossága ismeretlen, lakóhelyének, illetőleg tartózkodási helyének vagy személyazonosságának megállapítása érdekében a körözését lehet elrendelni. A lakóhelyének, illetőleg a tartózkodási helyének megállapítása érdekében a bíróság vagy az ügyész annak a személynek a körözését is elrendelheti, akinek a tanúkénti kihallgatása a bírósági eljárásban szükséges. A körözést vissza kell vonni, ha az elrendelésének oka megszűnt.

(7) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elrendelheti annak az ismeretlen helyen lévő tárgynak a körözését, amely a törvény értelmében lefoglalható, illetőleg, amelynek a lefoglalását vagy a zár alá vételét rendelték el. A tárgykörözést vissza kell vonni, ha elrendelésének oka megszűnt.

(8) Az e §-ban meghatározott intézkedéseket a bírósági eljárásban a tanács elnöke és - az elfogatóparancs kibocsátása kivételével - a bírósági titkár is jogosult megtenni.

(9) A lakóhely, illetőleg tartózkodási hely megállapításának elrendelésére tett intézkedés, illetőleg a körözés elrendeléséről, valamint az elfogatóparancs kibocsátásáról szóló határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

73/A. § (1) Nemzetközi, illetve európai elfogatóparancs kibocsátására kerülhet sor
a) a 73. § (3) bekezdése alapján kibocsátott elfogatóparancs esetén, ha az eljárás adatai alapján feltehető, hogy a terhelt nem tartózkodik Magyarország területén,
b) a 73. § (3a) bekezdése alapján kibocsátott elfogatóparancs esetén, ha a terhelt külföldön tartózkodik,
c) a 73. § (3b) bekezdése esetén.
(2) Ha a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a terhelt ellen elfogatóparancsot bocsátott ki, és tudomást szerez arról, hogy más eljárásban a terhelt ellen európai elfogatóparancsot, illetve a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvény alapján nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki - ha annak a terhelt, illetve az elfogatóparanccsal érintett bűncselekmény tekintetében a törvényben meghatározott feltételei fennállnak -, európai elfogatóparancsot, illetve nemzetközi elfogatóparancsot is kibocsát, illetve ennek érdekében intézkedik.

(3) Ha a 73. § alapján az elfogatóparancsot nem a bíróság bocsátotta ki, nemzetközi, illetve európai elfogatóparancs kibocsátására az (1) és (2) bekezdés megfelelő alkalmazásával az ügyész által kibocsátott, vagy a nyomozó hatóság által kibocsátott és ügyészi jóváhagyással ellátott elfogatóparancs alapján kerülhet sor.
(4) A nemzetközi, illetve európai elfogatóparancs kibocsátása esetén a 73. § (5a), (5b) és (8) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködés szabályairól a 2012. évi CLXXX. törvény rendelkezik. A Magyarország területén tartózkodó személy a tagállam igazságügyi hatósága által kibocsátott európai elfogatóparancs alapján büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából elfogható és átadható olyan bűncselekmények esetén, amelyeknél a kibocsátó tagállam joga szerint a büntetési tétel felső határa legalább tizenkét havi szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés, vagy ha jogerősen legalább négy hónapi szabadságvesztésre, illetve szabadságelvonással járó intézkedésre ítélték. A keresett személyt a cselekmény kettős büntetendőségének mérlegelése nélkül az európai elfogatóparancs alapján át kell adni a törvény 1. számú mellékletben meghatározott bűncselekményfajták esetében. Az 1. számú mellékletben meghatározott bűncselekményfajták esetében, ha az európai elfogatóparancsot kibocsátó igazságügyi hatóság államának joga szerint a büntetési tétel felső határa nem éri el a háromévi szabadságvesztést, illetve szabadságelvonással járó intézkedést, valamint az 1. számú mellékletben fel nem sorolt bűncselekményfajták esetében az átadás akkor engedélyezhető, ha azok a cselekmények, amelyek miatt az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a magyar törvény szerint bűncselekménynek minősülnek. Ha az európai elfogatóparancs több bűncselekményre vonatkozik, és e bűncselekmények közül legalább egy megfelel a fentiekben meghatározott, a büntetési tétel felső határára vonatkozó előírásnak, az átadás a többi, olyan bűncselekményre is engedélyezhető, amely ennek az előírásnak nem felel meg, de a magyar törvény szerint is bűncselekménynek minősül. Az európai elfogatóparancs végrehajtása nem tagadható meg az adókkal és az illetékekkel, a vámokkal és a devizával kapcsolatos bűncselekmények esetén amiatt, hogy a magyar jog nem ismer ugyanolyan adót, illetéket, valamint vámmal, illetve adóval, illetékkel azonos hatású díjat, vagy nem tartalmaz ugyanolyan típusú szabályokat az adó-, illeték-, valamint vám- és devizaszabályozás terén, mint a kibocsátó tagállam joga. Mint végrehajtó igazságügyi hatóság kizárólag a Fővárosi Törvényszék jár el egyesbíróként. Határozata ellen, ha e törvény nem zárja ki, fellebbezésnek van helye, amelyet a Fővárosi Ítélőtábla bírál el tanácsülésen. A fellebbezésnek a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya.

A bűnügyi költség

74. § (1) Bűnügyi költség
a) az a költség, amelyet az ügyben az eljárás megindításától a büntetés végrehajtásának befejezéséig, továbbá a rendkívüli jogorvoslati eljárás, valamint a különleges eljárások során az állam előlegezett,
b) a terheltnek, a sértettnek, a magánfélnek, a pótmagánvádlónak és a magánvádlónak, a terhelt és a sértett törvényes képviselőjének az ügyben felmerült készkiadása, akkor is, ha azt az állam nem előlegezte,
c) a kirendelt védőnek és a sértett, a magánfél, valamint a pótmagánvádló képviselőjének készkiadása és díja, akkor is, ha azt az állam nem előlegezte.
(2) Az (1) bekezdés *a)* pontjában említett költség különösen a tanú megjelenésével felmerült költség, a szakértő, illetőleg a szaktanácsadó részére megállapított munkadíj és költségtérítés, a lefoglalt dolog szállításával és megőrzésével felmerült költség, valamint a tolmács díja és költségtérítése.
(3) Ha a terhelt a jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán a bűnügyi költséget előreláthatóan nem tudja megfizetni, és ezt a külön jogszabályban meghatározott módon igazolta, a terhelt vagy védője kérelmére a bíróság, illetőleg az ügyész határoz arról, hogy a terhelt részére személyes költségmentességet engedélyez. A személyes költségmentesség engedélyezése esetén
a) a terhelt kérelmére a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság védőt rendel ki [48. § (2) bek.],
b)
c) a kirendelt védő díját és költségét az állam viseli.

(4) A személyes költségmentesség tárgyában hozott határozat, illetőleg az okozott költség viselésére kötelező határozatnak a költség viselésére vonatkozó rendelkezése elleni jogorvoslat halasztó hatályú.

(5) Az elővezetéssel (162. §), valamint a terhelt elfogása és megtalálása esetén meghatározott bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság elé állításával [73. § (3c) bekezdés] felmerült költség nem számolható el bűnügyi költségként, az ilyen eljárási cselekménnyel okozott költség megtérítésére külön jogszabály az irányadó.

ÍH 2016. 8. A fordítási díjat megállapító végzés elleni jogorvoslat
ÍH 2013. 136. Különleges eljárás - bűnügyi költség
ÍH 2012. 102. Bűnügyi költség
ÍH 2012. 5. Zártcélú távközlési hálózat - bűnügyi költség
ÍH 2011. 59. A meghatalmazott védő munkadíja és költségtérítése
ÍH 2004. 13. Személyes költségmentesség előterjesztése - igazolási kérelem - Be. 74. § (3) bekezdés - személyes költségmentesség iránti kérelem előterjesztésének határideje

Az eljárás kezdetétől a jogerős befejezésig felmerült költséget nevezzük bűnügyi költségnek, melynek három összetevője van: mindazon költség, amelyet az állam előlegezett; a terheltnek, a sértettnek, magánfélnek, magánvádlónak, pótmagánvádlónak, a terhelt és a sértett törvényes képviselőjének az ügyben felmerült készkiadása (e körben nincsen jelentősége annak, hogy ezt az állam előlegezte-e vagy sem), valamint a kirendelt védőnek és a sértett, magánfél, pótmagánvádló képviselőjének készkiadása és díja, mely szintén független az állami előlegezés tényétől. A bűnügyi költség előlegezésével kapcsolatban a 21/2003. (VI. 24.) IM-PM-BM rendelet tartalmaz rendelkezéseket. A bűnügyi költséget - ha jogszabály kivételt nem tesz - a rendelkezésére álló költségvetési fedezet terhére
- az eljárás nyomozási szakaszában a nyomozóhatóság,
- a nyomozási bíró és az ügyész eljárásában az ügyészség,
- a vádemelést (bíróság elé állítás esetében a vádismertetést), a pótmagánvádló fellépését követően, a magánvádas eljárásban - kivéve, ha az ügyben a nyomozóhatóság nyomozást végez -, valamint a büntetés-végrehajtási bíró eljárása során a bíróság előlegezi.
A helyi önkormányzat jegyzője vagy más hatóság a bíróság vagy az ügyész megbízásából a büntetőeljárás érdekében szükséges eljárási cselekményt saját költségére végzi el, majd a felmerült és igazolt bűnügyi költséget részére a megbízó bíróság vagy ügyészség előlegezi. A helyi önkormányzat jegyzője vagy más hatóság, illetve más szerv, gazdálkodó szervezet az ügyész vagy a nyomozóhatóság megkeresésére a biztosítási intézkedést saját költségére végzi el, majd a felmerült és igazolt bűnügyi költséget részére a megkereső ügyészség vagy nyomozóhatóság előlegezi. Az egyes költségeket a következő személyek előlegezik:
- a terhelt készkiadását, valamint a terhelt meghatalmazott védőjének a készkiadását és díját a terhelt;
- a magánvádló készkiadását, valamint a magánvádló képviselőjének készkiadását és díját a magánvádló;
- a pótmagánvádló készkiadását, valamint a pótmagánvádló képviselőjének készkiadását és díját a pótmagánvádló, a személyes költségmentességben részesült pótmagánvádló esetében ezen költségeket a jogi segítségnyújtó szolgálat;
- a magánfél készkiadását, valamint a magánfél képviselőjének (törvényes képviselőjének) készkiadását és díját a magánfél;
- az egyéb érdekelt készkiadását, valamint az egyéb érdekelt képviselőjének (törvényes képviselőjének) készkiadását és díját az egyéb érdekelt;
- a sértett készkiadását, valamint a sértett képviselőjének (törvényes képviselőjének) készkiadását és díját a sértett;
- a segítő készkiadását és díját az a terhelt, tanú vagy törvényben meghatározott más személy előlegezi, akinek az érdekében tevékenységét kifejtette.
Az őrizetbe vétellel, az előzetes letartóztatással, az ideiglenes kényszergyógykezeléssel, a kényszergyógykezeléssel, a szabadságvesztés és az elzárás végrehajtásával felmerült bűnügyi költséget a foganatosító szerv, a lakhelyelhagyási tilalommal és a házi őrizettel felmerült bűnügyi költséget a megtartását ellenőrző rendőri szerv előlegezi. Az őrizetben, előzetes letartóztatásban lévő, illetve elzárást vagy szabadságvesztés büntetést töltő terheltnek az eljáró hatóság elé állításával vagy szállításával felmerült költségeket a fogva tartást végrehajtó szerv előlegezi. A kirendelt szakértő vagy szaktanácsadó a szakértői vizsgálatot, a szakvéleményt az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvényben meghatározott költségelőleg alkalmazása kivételével saját költségére végzi el. A szakértő az eljárásával felmerült és igazolt készkiadását, valamint a szakértő, a tolmács és a tanú a nyomozóhatóság, az ügyész és a bíróság elé idézésre történt megjelenésével felmerült költségét kifizeti, majd részükre ezen bűnügyi költségeket a nyomozóhatóság, az ügyészség, vagy a bíróság előlegezi (megtéríti). A tolmács díját és költségtérítését a nyomozóhatóság, az ügyészség vagy a bíróság előlegezi. Ha a bizonyítás felvétele kiküldött bíró útján történik, a bírót kiküldő bíróság előlegezi a bűnügyi költséget. Ha a bizonyítás felvétele a megkeresett vagy a megkeresésre részben illetékes más bíróság útján történik, a bizonyítást ez a bíróság saját költségére veszi fel, majd az így felmerült bűnügyi költséget részére a megkereső bíróság előlegezi. A bíróság székhelyén kívül tartott helyszíni tárgyaláson vagy más eljárási cselekményen résztvevő ügyész kiküldetésével felmerült költséget az ügyészség előlegezi. A nyomozóhatóság, az ügyészség és a bíróság költségjegyzékben jegyzi fel az általa előlegezett, valamint az egyéb szerv (személy) által kifizetett és vele közölt bűnügyi költségeket. A büntetőügy irataihoz költségjegyzék nyomtatványt kell csatolni, ha a nyomozóhatóság a feljelentés kiegészítését vagy a nyomozást elrendelte, illetve a nyomozást elrendelése nélkül megindította. A költségjegyzéket a feljelentés kiegészítést vagy a nyomozást elrendelő, illetve a nyomozást elrendelése nélkül megindító feljegyzés (határozat) elé, azt megelőző lapszámmal ellátva az iratokhoz kell fűzni. A költségjegyzék mögé a költségjegyzékben szereplő tételek alapjául szolgáló bizonylatokat, vagy ezek másolatát el kell helyezni. A költségjegyzékbe történt bejegyzés tételszámát a vonatkozó utalványon is fel kell tüntetni. Ha az ügyben a nyomozás befejezéséig nem merült fel bűnügyi költség, erre a költségjegyzéken utalni kell.

A személyes költségmentesség szabályairól a 9/2003. (V. 6.) IM-BM-PM együttes rendelet rendelkezik. A személyes költségmentesség engedélyezésének feltétele, hogy a terhelt (kérelmező) egy hónapra eső jövedelme egyedülélő esetében ne haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a kétszeresét, közös háztartásban élők esetén a háztartásban az egy főre jutó havi jövedelem ne haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét. A háztartáshoz azokat a személyeket hozzá kell számítani, akiknek az eltartásáról a kérelmező köteles gondoskodni. Ha a kérelmező szorul eltartásra, e feltételnek a tartásra köteles rokon jövedelme tekintetében kell teljesülnie. A személyes költségmentesség engedélyezésének további feltétele, hogy a kérelmező a szokásos életszükségleti és berendezési tárgyakon, a megélhetéséhez szükséges termelő- és munkaeszközökön, és azon az ingatlanon kívül, amelyben lakik, egyéb vagyonnal ne rendelkezzen. E feltételnek teljesülnie kell a kérelmezővel közös háztartásban élő házastárs, élettárs, illetőleg a kérelmező eltartásáról gondoskodni köteles rokon tekintetében is. Jövedelmi és vagyoni helyzetének vizsgálata nélkül személyes költségmentességben kell részesíteni a kérelmezőt, ha

- kiskorú és átmeneti vagy tartós nevelésbe vették;

- ő vagy eltartásra szoruló kérelmező esetén az eltartásáról gondoskodni köteles személy időskorúak járadékában vagy rendszeres szociális segélyben részesül;

- hajléktalan.

Ha közvádas ügyben a bíróság a vádlottat felmenti, az eljárásban felmerült készkiadásait, továbbá védőjének az eljárás során nem előlegezett díját és költségét az állam büntetőeljárás keretében téríti meg (EBH2008. 1778). A védő által önállóan előterjesztett perújítási indítvány elutasítása esetén a bűnügyi költség viselésére a terheltet kell kötelezni (BH2009. 201). Ha a vádlott személyes költségmentesség lehetőségéről a vádirat közlésével egyidejűleg nem szerez tudomást, a később benyújtott kérelme nem utasítható el arra hivatkozással, hogy az a vádirat közlésétől számított 15 napon túl érkezett a bírósághoz (BH2005. 342). A terhelttől a nyomozás során a magánfél kérelmére és az általa érvényesített polgári jogi igény biztosítására zár alá vett személygépkocsi tárolásával felmerült költség nem bűnügyi költség, és megtérítésére a terhelt nem kötelezhető, ha a magánfél a polgári jogi igény érvényesítésétől a tárgyaláson elállt (BH1998. 328.).

III. Cím

FELVILÁGOSÍTÁS-ADÁS ÉS A NYILVÁNOSSÁG TÁJÉKOZTATÁSA A BÜNTETŐELJÁRÁS SORÁN

74/A. § (1) A sajtó részére a nyomozás befejezéséig a nyomozó hatóság külön jogszabályban erre feljogosított tagja, valamint az ügyész; a vádemelésig az ügyész, illetőleg az általa megbízott személy; a bírósági eljárás során a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvényben erre feljogosított személy adhat felvilágosítást.

(2) A bíróság nyilvános tárgyalásáról a sajtó jogosult tájékoztatást adni.

(3) Meg kell tagadni a sajtó számára a felvilágosítást, ha az a minősített adat védelmét sértené, vagy egyébként az eljárás eredményes lefolytatását veszélyeztetné.

A sajtó részére tájékoztatás adható folyamatban lévő büntetőügyről. A közösség részéről jogos igény mutatkozik aziránt, hogy a büntetőeljárás olyan részleteiről, melyek az eljárás eredményességét nem veszélyeztetik, hiteles tájékoztatást kaphassanak. A tájékoztatás joga a sajtót illeti meg. A Be. e szakaszban határozza meg, hogy ki jogosult tájékoztatást adni a sajtó részére az eljárás egyes szakaszaiban. A kiadható információk köréről a 26/2003. (VI. 26.) BM-IM együttes rendelet rendelkezik. A nyomozó hatóság a sajtó útján tájékoztatást adhat az általa elutasított feljelentésről, valamint az előtte folyamatban levő vagy folyamatban volt nyomozás tárgyában azokról az eljárási cselekményekről vagy intézkedésekről, amelyekről önállóan rendelkezett. A tájékoztatás során közölni lehet az eljárás során megállapított tényeket, a bűncselekmény körülményeit és okait, a nyomozó hatóságnak a felderítés és a bizonyítási eszközök beszerzése érdekében tett intézkedését és az eljárás állását. A nyomozó hatóság a tájékoztatás során a büntetőügy bizonyítékait nem értékelheti és nem mérlegelheti a tényállás várható alakulását, illetve a várható jogkövetkezményeket. Az olyan intézkedésről, amely ellen jogorvoslatnak van helye, a sajtót csak az intézkedésnek a jogorvoslatra jogosulttal történő közlését követően lehet tájékoztatni. A nyomozó hatóság - a Be. 186. § (4) bekezdésében foglalt kivételekre figyelemmel - nem adhat tájékoztatást az ügyben az ügyész rendelkezése alapján foganatosított eljárási cselekményről, kényszerintézkedésről vagy egyéb intézkedésről, továbbá az ügyésznek a nyomozás során adott utasításairól, a nyomozó hatóság által az ügyész részére adott tájékoztatásról.

74/B. § (1) A bírósági tárgyalásról a nyilvánosság tájékoztatása érdekében hang- vagy képfelvételt a tanács elnöke engedélyével, a bírósági tárgyaláson jelenlévő személyről - a bíróság tagjain, a jegyzőkönyvvezetőn, az ügyészen és a védőn kívül - csak az érintett hozzájárulásával szabad készíteni. A tanács elnöke a tárgyalás folyamatosságának és zavartalanságának érdekében az engedélyt megtagadhatja, illetőleg azt a bírósági eljárás bármely szakaszában visszavonhatja.

(2) A zárt tárgyalásról, illetőleg a tárgyalásnak azon részéről, amelyről a bíróság a nyilvánosságot kizárta, a sajtó nem adhat tájékoztatást, és a sajtó részére felvilágosítás nem adható, kivéve, ha a nyilvánosság kizárására a 245. § (5) bekezdése alapján került sor.

(3) Ha törvény kivételt nem tesz, a folyamatban lévő vagy befejezett büntetőügy irataiba csak az e törvény által erre feljogosított személy tekinthet be.

(4) A (3) bekezdés szerinti irat a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló törvény közlevéltári anyagban történő kutatásra vonatkozó szabályai szerint az ott írt védelmi idő letelte előtt is kutatható.

(5) A 74/A. §-ban meghatározott esetet kivéve az eljárásról felvilágosítás annak adható, akinek az eljárás lefolytatásához, illetőleg annak eredményéhez jogi érdeke fűződik. A vádirat benyújtásáig az ügyész, a bírósági eljárás során az eljáró bíróság elnöke - az ehhez fűződő jogi érdek igazolása után - engedélyezi az iratok megtekintését, illetőleg a szükséges felvilágosítás megadását.

(6)

ÍH 2011. 52. Időbeli hatály - hang- és képfelvétel készítésének megtagadása - sértett tanú mentességi joga
A Be. 74/B. §-a szintén a nyilvánosság és a tájékoztatás problémaköréhez kapcsolódóan a bírósági tárgyalásról készíthető kép- és hangfelvételre vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket. A nyilvános tárgyaláson kizárólag a nyilvánosság tájékoztatása céljából és a tanács elnökének engedélyével készíthető kép- és hangfelvétel. Ilyen esetben sem lehet azonban az egyes jelenlévő személyekről hozzájárulásuk nélkül felvételt készíteni, összhangban a Ptk. szabályaival. A büntetőügyben tartott bírósági tárgyaláson a büntetés-végrehajtási dolgozókról engedély nélkül készített és közzétett képfelvétel a képmáshoz való személyiségi jog megsértését jelenti (BDT2012. 2610). A zárt tárgyalásról nem adható felvilágosítás, kivéve, ha a nyilvánosság kizárására azért került sor, mert a hallgatóság a tárgyalás rendjét megzavarta.

VII. Fejezet

A BIZONYÍTÁS

I. Cím

A BIZONYÍTÁS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

A bizonyítás tárgya

75. § (1) A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.

(2) A bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek - különösen a polgári jogi igénynek, valamint a bűnözés megelőzésére és más eljárás kezdeményezésére szolgáló intézkedés szükségességének - elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet.
(3) Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van.
(4) Az eljárásban részt vevő személyek az e törvényben meghatározott esetekben és módon kötelesek és jogosultak a bizonyításban közreműködni.

ÍH 2013. 133. Bizonyítás hivatalból - a hangfelvételi beszélgetésről készült okirat
ÍH 2013. 94. A vád bizonyítása
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2006. 140. A tanú vallomástételi jogának megtagadása
A büntetőeljárásban eljáró hatóságok feladata az objektív valóság bizonyítása, felderítése. A bizonyításnak ennek megfelelően a tényállásra vonatkozóan alaposnak, hiánytalannak és a valóságnak megfelelőnek kell lennie. A bíróságra is vonatkozik ez a bizonyítási kötelezettség, azonban olyan tények vonatkozásában, melyeket az ügyész a vád alátámasztása érdekében nem indítványoz, nem köteles bizonyítani. Ez ismét következik a büntetőeljárás azon sajátosságából, miszerint az állami büntetőhatalom érvényesítése okán általában hivatalból induló eljárásban a hatóságokat terheli a bizonyítási kötelezettség, és nem a terheltet. A bíróság tehát a terheltet mentő és enyhítő körülmények feltárására akkor is köteles az objektív valóság kiderítése érdekében, ha azokat az ügyész - akinek egyébként ez szintén kötelezettsége lenne - nem indítványozta. A független és pártatlan bíróság azonban már nem köteles az ügyész munkáját elvégezni, azaz a vádban szereplő állításokat alátámasztó bizonyítékokat beszerezni. Ha a büntetőeljárásban polgári jogi igényt érvényesítenek, akkor értelemszerűen az ennek alátámasztására szolgáló tényeket is bizonyítania kell a bíróságnak. A bizonyítási kötelezettség nem áll fenn olyan tények vonatkozásában, melyek köztudomásúak, vagy amelyekről a bíróságnak hivatalból van tudomása. A köztudomású tények általában egyértelmű összefüggések (pl. nappal világos van a szabadban). Az alkohol emberi szervezetre gyakorolt negatív hatásai - érzékelési képesség, koncentrálókészség korlátozása, a veszélyérzet csökkentése stb. - köztudomásúak, ezért külön bizonyítást nem igényelnek. Ittas járművezetés esetén ezért a megvalósított közlekedési szabályszegések általában összefüggnek a vezető alkoholos befolyásoltságával, ettől eltérő következtetés alappal csak akkor vonható le, ha az ügy egyedi körülményei, a közlekedési szabályszegés sajátos jellege ezt indokolják (BH2013. 33).A bíróságnak elsődlegesen a jogszabályokról, bírósági határozatokról kell, hogy hivatalos tudomása legyen, így ezeket nem kel bizonyítani az eljárás során. Az eljárásban részt vevő személyek között találunk olyanokat, akiket a törvényben a bizonyításban való közreműködés kötelezettségével terhel (pl. tanú), míg mások - elsődlegesen a sértett - csak jogosult közreműködni a bizonyításban, de saját bűnösségének vagy éppen ártatlanságának bizonyítására nem kötelezhető.
A vádelv a vád és az ítélet tényállása közötti teljes történeti azonosságot nem követeli meg. A bíróságnak a bizonyítás során a tényállás hiánytalan, valóságnak megfelelő tisztázására kell törekednie; a bizonyítás eredményéhez képest az ítéleti tényállás több vonatkozásában (így az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze, motívuma, eredménye stb. tekintetében) eltérhet a vádirati tényállástól anélkül, hogy az a vádelvet sértené. Ezért a vád keretein belül a tényállásnak az elkövetés módja tekintetében történő pontosítása nem sérti a vádhoz kötöttséget (BH2005. 242).

A bizonyítás eszközei

76. § (1) A bizonyítás eszközei a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása.

(2) A büntetőeljárásban fel lehet használni azokat az okiratokat és tárgyi bizonyítási eszközöket, amelyeket valamely hatóság - jogszabályban meghatározott feladatainak teljesítése során a hatáskörében eljárva - a büntetőeljárás megindítása előtt készített, illetőleg beszerzett.

ÍH 2015. 127. A grafológus véleménye nem bizonyítási eszköz
ÍH 2015. 46. A szakértői vélemény és a poligráfos szaktanácsadói vélemény értékeléséről
ÍH 2013. 133. Bizonyítás hivatalból - a hangfelvételi beszélgetésről készült okirat
ÍH 2013. 8. Poligráfos szaktanácsadói vélemény - perújítás
ÍH 2010. 106. A terhelt szavahihetőségének vizsgálata - grafológus szakvélemény értékelése
ÍH 2008. 134. A jegyzőkönyv kijavítása
ÍH 2005. 137. A bizonyítékok értékelése - kiskorú veszélyeztetésének bűntette és súlyos testi sértés bűntette
ÍH 2005. 4. A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredménye bizonyítékként való felhasználásának feltételei - titkos információgyűjtés fogalma - titkos adatszerzés fogalma - hivatali visszaélés
A bizonyítás eszközeit a Be. taxatív módon sorolja fel. Az itt nem szereplő bizonyítási eszközök így nem használhatók fel a büntetőeljárásban, bár - ahogyan a Be.-hez fűzött miniszteri indokolás fogalmaz - más bizonyítási eszközök felhasználása elméletileg nem képzelhető el. Külön kell választanunk a bizonyítási eszközöket és a bizonyítási eljárásokat. Bizonyítási eszközök a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása. Bizonyítási eljárás a bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás és a szemle. A bizonyítási eszközök valamely személynek, tárgynak vagy helyszínnek köszönhetően kerülnek elő az eljárásban, míg a bizonyítási eljárások olyan bizonyítási cselekmények, melyek valamely személy, tárgy vagy helyszín megtekintésére irányulnak a bizonyítandó tény felderítése érdekében. Nem csupán a büntetőeljárás megindítása után előkerült bizonyítási eszközök használhatók azonban fel az eljárás során, hanem okiratokat és tárgyi bizonyítási eszközöket is fel lehet használni, amelyeket valamely hatóság a büntetőeljárás megindítása előtt készített, illetőleg beszerzett. Példaként hozható fel a látlelet, amelynek felvétele akár meg is előzheti a büntetőeljárás megindulását (a sértett feljelentése előtt már beszerzésre kerülhet), mégsem zárható ki a bizonyítási eszközök köréből. Az államigazgatási eljárás általános szabályai szerint történt kihallgatásról felvett jegyzőkönyvben foglalt nyilatkozat tartalma a büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználható (BH1995. 141.). A katonai bűncselekménynek - mint rendkívüli eseménynek - a nyomozás elrendelése előtt, az államigazgatási eljárás szabályai szerint lefolytatott vizsgálata során keletkezett jelentések, jegyzőkönyvek mint okirati bizonyítékok a büntetőeljárásban felhasználhatók (BH1996. 463.).

A bizonyítás törvényessége

77. § (1) A bizonyítási eszközök felderítése, összegyűjtése, biztosítása és felhasználása során e törvény rendelkezései szerint kell eljárni. Jogszabály elrendelheti a bizonyítási cselekmények teljesítésének, a bizonyítási eszközök megvizsgálásának és rögzítésének, valamint a bizonyítási eljárások lefolytatásának meghatározott módját.

(2) A bizonyítási cselekmények végzésekor az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait és a kegyeleti jogot tiszteletben kell tartani, és biztosítani kell, hogy a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül ne kerüljenek nyilvánosságra.

A bizonyítás törvényessége azt a követelményt testesíti meg, mely szerint a bizonyítás csak a törvényben meghatározott rendben és a jogszabályok megtartásával folytatható le. Elsődlegesen a büntetőeljárás szabályai tartalmazzák a bizonyítás szabályait, az egyes bizonyítási eszközök megszerzésének törvényes útját, azonban kivételes esetben más jogszabály is tartalmazhat erre vonatkozóan rendelkezéseket. A bizonyítás törvényessége fontos garanciája az igazságszolgáltatás tisztaságának, valamint annak, hogy az eljárásban részt vevő személyekkel szemben csak az előre rögzített szabályok szerint beszerzett bizonyítékok mentén folyik az ítélkezés. Általános követelmény, hogy még az objektív valóság felderítéséhez fűződő állami érdek sem jelentheti, hogy a bizonyítási cselekmény végzése során az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait, a kegyeleti jogokat és az érintettek magánéletének védelmét ne kellene tiszteletben tartani. Ebben a körben nagy jelentősége van annak, hogy a bizonyítást lefolytató hatóságok ismerjék az ezen jogosultságok tartalmát adó elsősorban alkotmányjogi és polgári jogi előírásokat.

A bizonyítékok értékelése

78. § (1) A büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás. A törvény azonban elrendelheti egyes bizonyítási eszközök igénybevételét.

(2) A bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje.

(3) A bíróság és az ügyész a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

(4) Nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.

ÍH 2017. 8. Védő értesítése gyanúsított kihallgatásáról
ÍH 2015. 49. A tizennegyedik életévét be nem töltött személy tanúkénti kihallgatása
ÍH 2015. 46. A szakértői vélemény és a poligráfos szaktanácsadói vélemény értékeléséről
ÍH 2014. 138. Titkos információgyűjtés - írásbeli tanúvallomás

ÍH 2014. 97. A tanúvallomás kirekesztésének indokoltsága
ÍH 2014. 6. Elkülönítés - szakértői vélemény - a szerzői jogok megsértése
ÍH 2013. 133. Bizonyítás hivatalból - a hangfelvételi beszélgetésről készült okirat
ÍH 2013. 132. A büntető eljárási jogok korlátozása - az eljárási résztvevők jogainak korlátozása - a lopás sértettje
ÍH 2012. 107. Törvényes vád - a bizonyítékok értékelése
ÍH 2011. 8. A vallomástétel megtagadásának jogára való figyelmeztetés - bizonyítási eszközök
ÍH 2009. 52. Relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2008. 91. Relatív eljárási szabálysértések - szakértő tárgyalási meghallgatása
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2006. 93. Gyermekkorú tanú vallomása - törvényes képviselő beleegyező nyilatkozata
ÍH 2005. 137. A bizonyítékok értékelése - kiskorú veszélyeztetésének bűntette és súlyos testi sértés bűntette
ÍH 2005. 136. Életveszélyt okozó testi sértés bűntettének megállapítása - a bizonyítékok értékelése

A magyar büntetőeljárási törvény a szabad bizonyítás talaján áll, így a törvényben felsorolt bizonyítási paletta, a bizonyítási eszközök és eljárások köre szabadon igénybe vehető a releváns tények bizonyítása érdekében. Nem csupán a bizonyítás módja választható meg szabadon, de a bűnösség kérdésében végső soron dönteni jogosult bíróság is szabadon mérlegelheti a bizonyítás eredményét, azaz azokat a bizonyítási eszközöket, melyek ezek eredményeképpen előkerültek. Meghatározott esetekben a törvény bizonyos tények bizonyítása érdekében kötelezővé teheti egyes bizonyítási eszközök igénybe vételét. Példa lehet erre, amikor elmeorvosi szakértő szakvéleményét kell beszerezni az eljárás során az elmeállapot bizonyítása érdekében.

Nagyon fontos szabály, hogy az egyes bizonyítási eszközöknek és a bizonyítékoknak nincsen a törvényben meghatározott bizonyító ereje. Ez egyrészt jelenti azt, hogy a bizonyítási eszközök között a törvény nem állít fel semmiféle sorrendet, hierarchiát, valamint arra nézve sincsen előírás, hogy ugyanazon fajtájú bizonyítási eszközök közül melyiknek van erősebb bizonyító ereje (pl. két tanúval igazolt tény erősebb, mint az ennek ellenkezőjét tanúsító egy tanú vallomása, stb.). Ezzel összhangban mondja ki a Be. 118. § (2) bekezdése, hogy még a terhelt beismerése esetén is - amit régen a bizonyítékok királynőjének tekintettek - meg kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is, melyek erősítik vagy éppen cáfolják a terhelt beismerését. Megalapozatlan az ítélet, ha a tényállást a bíróság kizárólag a vádlottnak az eljárás különböző szakában tett eltérő tartalmi és az eljárás egyéb adataival alá nem támasztott bizonytalan és ingadozó beismerő vallomására alapítja (BH1978. 157.).

A 78. § (2) és (3) bekezdése szól a bizonyítékok értékelésének szabadságáról. Az előbbi a bizonyítás eszközei és a bizonyítékok előre meghatározott bizonyító erejét zárja ki, az utóbbi pedig az ügyész és a bíróság számára biztosítja a bizonyítékok értékelésének szabadságát. A bizonyítás eredményének megállapításához a törvény az ügyésznek és a bíróságnak a szabad értékelésen alapuló meggyőződését jelöli meg mértékként. A 78. § (4) bekezdése a bizonyítás törvényességének kiemelkedő jelentőségű biztosítékát határozza meg. Kizárja a bizonyítékok köréből azokat a tényeket, amelyek a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekménye útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával megszerzett bizonyítási eszközökből származnak. A szövegben szereplő résztvevők kifejezés nem terminus technikusként értendő, és az többet foglal magába, mint az V. Fejezetben felsorolt résztvevő személyeket. Rajtuk kívül ez esetben az eljárás további alanyait is ide kell érteni, így például a tanút, a szakértőt is. Maga a rendelkezés a bizonyításban elkövetett törvénysértés eljárási szankcióját határozza meg; ez értelmetlenné tesz minden olyan törekvést, amely a bizonyíték megszerzését akár még a törvényességet is felülmúló jelentőségű érdekként kezeli. Kizárja azonban annak a lehetőségét, hogy az eljárási jogokat nem érintő jelentéktelen, technikai természetű eljárási hibák fontos bizonyítékok kizárását eredményezzék az eljárásban. A bizonyítás általános szabályai a törvény 4. és 8. §-ával együtt tekinthetők teljesnek. A 4. § a bizonyítás terhét a vádlóra hárítja és megfogalmazza az in dubio pro reo tételét. A 8. § az önvádra kötelezés tilalmát állítja fel.

Fontos garancia továbbá, és a bizonyítás törvényességének követelményét erősíti, hogy azokat a tényeket, melyeket a hatóságok bűncselekmény útján vagy más tiltott módon, vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szereztek meg, kirekeszti a törvény az értékelés köréből. A tiltott fa gyümölcsének is titulált doktrína lényege, hogy a bizonyítás törvényességének követelményét súlyosan megsértő bizonyítás eredménye nem értékelhető az eljárásban. Ahhoz azonban, hogy ezt a szabályt alkalmazzuk, a nyomozó hatóság, ügyészség vagy a bíróság tagjának bűncselekményt kell elkövetnie, amely jelen esetben a Btk.-ban szabályozott valamely bűncselekmény megvalósítását követeli meg. Mivel a bíróság ezt a kérdést nem mérlegelheti, hiszen neki azzal a személlyel szemben kell a bűnösség kérdésében határozni, aki ellen vádat emeltek, így külön büntetőeljárásban kell tisztázni a hatóság tagjának büntetőjogi felelősségét. Ha a bíróság tagja követett el bűncselekményt a bizonyítás során, akkor a másodfokú vagy harmadfokú eljárásban van lehetőség ezt a problémát orvosolni, hiszen ez a körülmény hatályon kívül helyezési ok. Az a fordulat, hogy más tiltott módon sem szerezhető értékelhető bizonyíték, már egy jóval tágabb és nehezebben körülhatárolható kört ölel fel. Itt már nem követelmény a Btk. Különös Részében szereplő valamely bűncselekmény elkövetése, elegendő a bizonyítás eljárási szabályainak megsértése. Ide sorolható bármilyen, az adott bizonyítási eszköz megszerzésére vagy bizonyítási eljárás lefolytatására vonatkozó - zömében a Be.-ben foglalt - előírás megsértése, illetve tisztességtelen eszközök alkalmazása (kínzás, beugratás, pszichikai befolyásolás. Ha azonban a reális előny felvillantásával szerez be például egy terhelti vallomást a nyomozó hatóság (pl. szabadon bocsátják, ha ez és ez a körülmény tisztázásra kerül a vallomásban), nem tekinthető tiltott módszernek, és a beszerzett bizonyítási eszközt nem tekinthetjük értékelhetetlennek. Végül szintén nem értékelhetők azok a bizonyítékok sem, amelyeket a hatóság az eljárásban résztvevők jogainak lényeges megsértésével szereztek be. Annak érdekében, hogy megállapíthassuk, mi minősül az egyes szereplőknek biztosított lényeges jognak, álljon itt egy felsorolás: A terhelt esetében a védelemhez való jog, az önvádra kötelezés tilalma, az anyanyelv használatának a joga, a gyanúsítás, illetve a vád megismerésének a joga, a védelemre való felkészülés joga, vallomás megtagadásának a joga, az erre való figyelmeztetéshez való jog és valamint a vallomás megtételének a biztosítása. A védő esetében a tájékozódás és az adatbeszerzés, iratmegtekintés és bizonyos eljárási cselekményeknél való részvétel joga. A sértett esetében az eljárási cselekményeknél jelen lehet, indítványokat tehet, észrevételeket tehet és felvilágosítást kérhet a hatóság tagjaitól. Az egyéb érdekeltek esetében az indítvány és észrevételek tételének a joga, a segítők esetében az álláspontjuknak a hatóság előtti kifejtés joga, tanú esetében a vallomás megtagadásának a joga és az a joga, hogy vallomása szó szerinti rögzítéssel kerüljön jegyzőkönyvbe. A szakértő esetében az adatok megismerése, felvilágosítás kérése, irat megtekintése és bizonyos eljárási cselekményeknél való jelenlét.
A tanúvallomásból származó az a bizonyíték, amelynek beszerzése a ki nem jelölt bíró eljárásában történt meg, kizárólag ebből az okból nem tekinthető tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett bizonyítéknak, s az értékelése sem kizárt; nincs eljárásjogi akadálya ezért annak, hogy a kijelölt bíró által elölről kezdett tárgyalás során felolvassák a megidézett és a korábbi vallomásainak fenntartásáról nyilatkozó tanúnak a nem kijelölt bíró eljárásában tett vallomását (BH2008. 237). Kötelező védelem esetén a védő kirendelésének elmulasztása a nyomozó hatóság részéről a terhelt jogainak olyan lényeges korlátozását jelenti, hogy az ennek hiányában foganatosított kihallgatásán tett vallomása bizonyítékként nem értékelhető (BH2007. 402). A büntetőeljárási törvény nem ad lehetőséget az őrizetbe vett terhelt ugyanabban az ügyben történt tanúkénti kihallgatására. Az ily módon felvett tanúvallomás bizonyítékként nem értékelhető (BH2007. 217).

II. Cím

A TANÚVALLOMÁS

79. § (1) Tanúként az hallgatható ki, akinek bizonyítandó tényről tudomása lehet.
(2) Akit tanúként megidéztek, ha e törvény kivételt nem tesz, köteles vallomást tenni.
(3) A tanú kérelmére a megjelenésével felmerült költséget a külön jogszabályban meghatározott mértékben az eljáró bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság megállapítja, és megtéríti. Erre a tanút az idézésben, valamint a kihallgatásának befejezésekor figyelmeztetni kell.

Szemben az 1973-as Be. megfogalmazásával a tanúként való kihallgatása nem annak lehetséges, akinek a bizonyítandó tényről tudomása van - hiszen ez prejudikáció -, hanem akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet. Elég tehát, ha feltételezhető, hogy a tanú vallomása valamely releváns tény vonatkozásában segít az objektív valóság megállapításában. A tanúi minőséghez nem kell különleges kvalifikáció, így nemre, korra, vallásra, állampolgárságra tekintet nélkül mindenki kihallgatható tanúként, akiről feltételezhető, hogy tudomása van a bizonyítandó tényről. A tanúk felkutatása és kihallgatása elsődlegesen a nyomozó hatóság feladata, de természetesen a vádlott, védője és a vád képviselője is indítványozhatja bizonyos személyek tanúként történő meghallgatását. Végül a bíróságnak a tényállás tisztázására vonatkozó kötelezettsége körében vizsgálnia kell azt is, hogy vannak-e olyan személyek, akiknek vallomása a valóság kiderítését segíti. A terheltet nem lehet kihallgatni tanúként még a nem őt érintő cselekménnyel kapcsolatban sem, hiszen ez az ártatlanság vélelmével ellentétben állna. Sajátos kivétel ez alól a szabály aló, amikor a kábítószerrel visszaélés bűntette miatt indult büntetőeljárásban - a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben részesítés miatt - a nyomozás felfüggesztésének a hatálya alatt levő személy a vele együtt bűncselekményt elkövető terhelt elleni eljárásban a tárgyaláson - amennyiben nem él a mentességi jogával - tanúként kihallgató (BH1996. 353.).

A tanúnak főszabály szerint kötelessége vallomást tenni. A tanút ennek megfelelően szabályszerűen idézni kell, és a megjelenési kötelezettsége a szabályszerű idézésben foglaltaknak megfelelő. Amennyiben a tanú a szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, rendbírsággal sújtható, elővezetése rendelhető el, és az okozott költségekben kell marasztalni, amennyiben távolmaradását nem mentette ki. A tanú -a terhelttel szemben - igazmondásra köteles, így a tanúvallomás előtt figyelmeztetni kell a hamis tanúzás következményeire. A tanút megillető legfontosabb jogosultság, hogy a megjelenésével kapcsolatos költségeit (ideértve az utazási költségeket is) követelje.

80. § A tanú érdekében meghatalmazott ügyvéd járhat el, ha a tanú a jogairól való felvilágosítás céljából ezt szükségesnek tartja. A tanút erről az idézésében tájékoztatni kell.

A tanú érdekében eljárhat ügyvéd, meghatalmazás következtében, azonban az ügyvéd jelenléte itt kizárólag arra szorítkozik, hogy a tanút jogairól és kötelezettségeiről folyamatosan felvilágosítsa. Az ügyvéd nem befolyásolhatja a tanút, nem tehet fel neki kérdéseket sem. Az ügyvéd ilyen esetben csak arra ügyel, hogy a tanú jogait megfelelően gyakorolhassa, és a hatóságok vele szemben teljesítsék törvényi kötelezettségeiket. E feladatának teljesítése érdekében a tanúvallomásról készült jegyzőkönyvet megtekintheti és észrevételezheti.

A tanú vallomástételének akadályai

81. § (1) Nem hallgatható ki tanúként

a) az egyházi személy és a vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja arról, amire a hivatásánál fogva titoktartási kötelezettsége áll fenn,

b) a védő arról, amiről mint védő szerzett tudomást, vagy amit a terhelttel védői minőségében közölt,

c) akitől a testi vagy szellemi állapota miatt nyilvánvalóan nem várható helyes vallomás,

d) a hatósági tanú olyan tényekre, adatokra, körülményekre nézve, amelyre titoktartási kötelezettség terheli, és ez alól a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság nem mentette fel.

(2) Minősített adatról nem hallgatható ki tanúként az, aki a titoktartási kötelezettség alól nem kapott felmentést.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott esetben a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott minősítő az ügyész, illetőleg a bíróság megkeresésére dönt a felmentés megadásáról vagy a titoktartási kötelezettség fenntartásáról. A felmentésre irányuló megkeresésben azonosításra alkalmas módon meg kell jelölni azokat a kérdéseket, amelyekre a felmentést kérik.

ÍH 2010. 104. Ügyvéd tanúvallomása
ÍH 2010. 7. Védő kizárása
A tanúvallomás akadályai olyan abszolút okok, melyek fennállása esetén a tanú nem hallgatható ki. Abban az esetben is akadályát képezik ezek az okok a tanú kihallgatásának, ha a tanú egyébként vallomást kíván tenni. A hatóságok olyan esetben, amikor szembesülnek a tanú kihallgatását kizáró okok valamelyikével, mérlegelés nélkül kötelesek a tanú kihallgatását mellőzni. A kizáró okok fennállását a hatóságoknak nem kell hivatalból vizsgálniuk, de az ő terhükre esik az a mulasztás, ha ezt az okot nem derítették fel. A még ki nem hallgatott tanú mentességi joga, érdekeltsége vagy elfogultsága az eljárás során előzetesen nem vizsgálható (FBK 1994/39.). A 2013. évi CXXXIII. törvény új tanúvallomás tételi akadállyal bővítette ki a felsorolást, mégpedig a gyónási titokkal kapcsolatos akadállyal. A gyónási titoknak nincsen jogi meghatározása. A katolikus egyház belső szabályai tartalmaznak olyan előírásokat, melyek a papokat, lelkészeket a gyónás során tudomásukra jutott információk titokban tartására kötelezik. Sajátos megoldás ez, hiszen a katolikus egyház belső szabályrendszere képezi jelen esetben gátját a büntetőeljárásban a tanú kihallgatásának. Lényegében a jogalkotó egy sajátos titokfajta esetén, a titokfajta külön szabályozása nélkül emeli törvényerőre a gyónási titok védelmét. Az egyéb akadályok között természetes, hogy a védőt tanúként nem hallgatható ki olyan tényre vonatkozóan, mely védői minősége során jutott tudomására. Ez a megszorítás egyben azt is jelenti, hogy a védő nem általában van felmentve a tanúzás kötelezettsége alól, hanem kifejezetten az ügyben betöltött védői szerepkörére tekintettel. Ebből következően a védő is kihallgatható olyan tény vonatkozásában, amely más eljárás során (pl. polgári peres eljárás vagy közigazgatási eljárás) során jutott tudomására. A terhelt részére a nyomozás során kirendelt védőt helyettesítő ügyvédjelölt a terhelt rendőrségi kihallgatásának a körülményeire nézve az eljárás bármely szakában - tanúként abban az esetben sem hallgatható ki, ha a terhelt a számára a titoktartás alóli felmentést megtagadta (BH1992. 86.). A testi sértési cselekmény sértettjének a tanúkénti kihallgatását mellőzni kell, ha éppen a sérelmére megvalósított cselekmény folytán olyan maradandó szellemi fogyatékosságot szenvedett, amely miatt tőle nem várható bizonyítékként értékelhető vallomás (BH1995. 84.). A tanúzási akadályok között nagy jelentősége van a titoktartási kötelezettségnek. Amennyiben minősített adatra vonatkozik a tanúvallomás, úgy a titokgazdától felmentést kell kérni ahhoz, hogy a titok birtokosa kihallgatható legyen.

82. § (1) A tanúvallomást megtagadhatja

a) a terhelt hozzátartozója,

b) az, aki a (4) bekezdés esetét kivéve magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az ezzel kapcsolatos kérdésben, akkor is, ha a tanúvallomást az *a)* pont alapján nem tagadta meg,

c) - a 81. § (2) bekezdésében foglalt titoktartási kötelezettség esetét ide nem értve - az, aki a foglalkozásánál vagy közmegbízatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomással a titoktartási kötelezettségét megsértené, kivéve, ha ez alól a külön jogszabály szerint jogosult felmentette, vagy külön jogszabály szerint a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság megkeresésére a titoktartási kötelezettség alá eső adat továbbítása a felmentésre jogosult számára kötelező,

d) a médiatartalom-szolgáltató, valamint a vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy, ha a tanúvallomásával a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy kilétét felfedné, az ezzel kapcsolatos kérdésben, kivéve, ha a bíróság az információt átadó személy kilétének felfedésére kötelezte.

(2) A tanút a kihallgatása elején a mentességi okokra és a jogaira figyelmeztetni kell. A figyelmeztetést, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni. A figyelmeztetés és a figyelmeztetésre adott válasz jegyzőkönyvezésének elmaradása esetén a tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

(3) A megtagadás jogosságáról az eljáró bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határoz.

(4) A tanúvallomást az (1) bekezdés *b)* pontja alapján nem tagadhatja meg az, aki a kérdésre adott válasszal önmagát olyan bűncselekmény elkövetésével vádolná, amely miatt

a) vele szemben a feljelentést a 175. § (1) bekezdése alapján elutasították,

b) vele szemben a nyomozást a 190. § (1) bekezdésének *f)* pontja vagy a 192. § (1) bekezdése alapján megszüntették,

c) vele szemben a büntetőeljárást tevékeny megbánás miatt megszüntették [221/A. § (7) bek., 267. § (1) bek. *l)* pont, 332. § (1) bek. *f)* pont],

d) vele szemben a büntetőeljárást a 226. § (1)-(2) bekezdése vagy a 332. § (1) bekezdésének *g)* pontja alapján megszüntették, illetőleg

e) a Btk. Különös Része alapján a hatósággal történő együttműködése folytán nem büntethető.

(5) A (4) bekezdés alapján tett tanúvallomásban közölt bűncselekmény miatt a nyomozás folytatása [191. § (2) bek.] nem rendelhető el, és a tanúvallomás nem tekinthető a perújítás szempontjából új bizonyítéknak [408. § (1) bek. *a)* pont]. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni arra a tanúvallomás során feltárt bűncselekményre is, amely nem képezte a tanú ellen korábban folyamatban volt büntetőeljárás tárgyát, de a feljelentés elutasításának, a nyomozás, illetőleg az eljárás megszüntetésének a tanúvallomással feltárt bűncselekmény esetén is bármely okból helye lenne.

(6) A bíróság akkor kötelezheti a médiatartalom-szolgáltatót, valamint a vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személyt a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy kilétének felfedésére, ha három évig terjedő vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény felderítése érdekében az információt átadó személy kilétének ismerete nélkülözhetetlen, az ettől várható bizonyíték mással nem pótolható, továbbá a bűncselekmény felderítéséhez fűződő érdek - különösen a bűncselekmény tárgyi súlyára tekintettel - olyan kiemelkedő, amely az információforrás titokban maradásához fűződő érdeket egyértelműen meghaladja.

ÍH 2016. 48. Az életveszélyt okozó testi sértés befejezett alakzata
ÍH 2015. 90. A tanú vallomástételének akadálya
ÍH 2014. 132. Elbíráláskori és az elkövetéskori törvény alkalmazása
ÍH 2014. 97. A tanúvallomás kirekesztésének indokoltsága
ÍH 2013. 93. A tanú mentességi joga
ÍH 2011. 12. Indokolási kötelezettség elmulasztása - megalapozatlan tényállás
ÍH 2010. 104. Ügyvéd tanúvallomása
ÍH 2010. 54. Törvényes képviselő - 14 éven aluli tanú kihallgatása
ÍH 2010. 7. Védő kizárása
ÍH 2009. 96. Bizonyítékok törvényessége
ÍH 2008. 45. Befolyással üzérkedés
ÍH 2008. 5. A bizonyítékok értékelése - a tanú figyelmeztetése
ÍH 2006. 140. A tanú vallomástételi jogának megtagadása
ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság

A 81. §-ban tárgyalt tanúzási akadályok olyan abszolút akadályok, melyek fennállása esetén a tanúnak sincsen lehetősége vallomást tenni. A Be. 82. §-a ezzel szemben a tanú döntésére bízza, hogy az e szakaszban szabályozott okok fennállása esetén kíván-e vallomást tenni, vagy él a vallomástétel megtagadására vonatkozó jogával. A tanút a kihallgatás elején figyelmeztetni kell a tanúvallomás megtagadásának lehetőségére, mentességi jogaira. A figyelmeztetés megtörténtét a jegyzőkönyvben a hatóság köteles rögzíteni. A tiltott fa gyümölcse doktrínából következően a figyelmeztetés, kioktatás elmaradása ellenére felvett tanúvallomás nem értékelhető bizonyítékként. A tanú vallomása abban a kérdésben nem vehető figyelembe bizonyítási eszközként, amellyel kapcsolatban mentességi jog illeti meg, és a vallomást megtagadhatta volna (BH2006. 317). A tanú törvényes figyelmeztetésének elmulasztása a tanúvallomásnak a bizonyítékok köréből való kirekesztését eredményezi (BH2005. 386).

A tanúvallomás megtagadásának klasszikus esete, ha a tanú a terhelt hozzátartozója, vagy a vallomással magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná. Ha a sértett a vádlott hozzátartozója, és a tárgyaláson mentességi jogával élve nem tesz vallomást, annak a rendőrnek - a sértett által a cselekményről előadottakat tartalmazó - tanúvallomása sem használható fel bizonyítékul, aki hivatalosan járt el a bűncselekmény helyszínén, és hallgatta meg a sértettet (BH1999. 241.). Nem tagadhatja meg a tanúvallomást a tanú olyan terheltek vonatkozásában, akiknek a vád tárgyává tett cselekménye nem áll összefüggésben a hozzátartozójának a magatartásával (BED 999.).

A fiktív adásvételi szerződés megkötésénél közreműködő ügyvéd a titoktartási kötelezettségre hivatkozva e körben a tanúvallomást nem tagadhatja meg (FBK 1994/40.). A cselekvőképtelen kiskorút hozzátartozója tekintetében megilleti a vallomástétel megtagadásának joga is, sőt a törvényes képviselő vagy gondozó hozzájáruló vagy megtagadó nyilatkozatát is be kell szerezni (BH2005. 343). A tanú csak a hozzátartozója tekintetében tagadhatja meg a tanúvallomást aBe. 82. § (1) bekezdés a) pont alapján. Ez a mentesség abszolút mentességet jelent. Ha a tanú és az egyik vádlott hozzátartozói viszonyban áll, ez abszolút tanúzási mentességet jelent és a tanú megtagadhatja a tanúvallomást. A hozzátartozói viszonyban nem álló többi vádlott-társ tekintetében a tanút nem illeti meg a tanúvallomás megtagadásának joga, azonban relatív mentességként a Be. 82. § (1) bekezdés b) pontja alapján megtagadhatja a tanúvallomást azokban a kérdésekben, amelyre nézve saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná; a tanúvallomás megtagadásának jogosságát kizárólag az eljáró bíróság, ügyész illetőleg nyomozó hatóság dönti el (BH2005. 203).

83. § (1) A tanú vallomástételének akadályát figyelembe kell venni, ha az akár a bűncselekmény elkövetésekor állt fenn, akár a kihallgatáskor áll fenn. A 82. § (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti mentességi ok fennállása esetén a tanú a vallomástételt - a 82. § (4) bekezdésében meghatározott kivétellel - akkor is megtagadhatja, ha a kérdéses bűncselekmény elkövetését már jogerősen megállapították, vagy vele szemben az ügyész a vádemelést elhalasztotta.

(2) A tanúnak a 81. § (1) bekezdése *a)* és *b)* pontjában meghatározott mentessége az annak alapjául szolgáló viszony megszűnése után is fennmarad. Ebben az esetben a tanú a titoktartási kötelezettségének körébe tartozó bizonyítandó tényre nem hallgatható ki.

(3) Ha a tanú a 82. § (1) bekezdésének *c)* pontjában meghatározott titoktartási kötelezettség alól nem kapott felmentést, az a külön jogszabályban meghatározott ideig áll fenn.

(4) A tanúnak a 82. § (1) bekezdés *d)* pontjában foglalt mentessége az annak alapjául szolgáló jogviszony megszűnése után is fennmarad.

ÍH 2013. 93. A tanú mentességi joga
A vallomástételi akadályok fennállásának ideje tekintetében a törvény egyenlőségjelet von a jogkövetkezmények vonatkozásában azon két esetkör között, amikor a vallomástétel akadálya a bűncselekmény elkövetésekor állt fenn, illetve amikor a kihallgatás során áll fenn. Nincs tehát jelentősége annak, hogy a vallomástételi akadály (pl. hozzátartozói viszony) a bűncselekmény elkövetésekor állt fenn, de például a házasság időközben történt felbontása miatt a kihallgatáskor már nem, azaz a tanú és a terhelt már nem voltak hozzátartozók, a tanúvallomás megtagadására van lehetőség. Az a tanú, aki a feltett kérdésre adandó válasszal önmagát bűncselekménnyel vádolná a Be. 82. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján, a 82. § (4) bekezdésének esetét kivéve, az ilyen kérdésre akkor is megtagadhatja a tanúvallomást, ha a kérdéses bűncselekmény miatt már jogerősen elítélték (9/2007. BK vélemény). Ha titoktartási kötelezettség miatt nem hallgatható ki a tanú, és a titoktartás alól felmentést nem kapott, akkor az adott titokfajtára vonatkozó jogszabályi rendelkezések határozzák meg, hogy a titoktartási kötelezettség mennyi ideig áll fenn. A tanú kihallgatására csak ezen idő leteltét követően van törvényes lehetőség.

84. § A 83. § és a 85. § (3) bekezdése rendelkezéseinek megsértésével kihallgatott tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

ÍH 2013. 93. A tanú mentességi joga
ÍH 2012. 56. A tárgyalás folytonossága
A Be. ismét nyomatékosítja, hogy az eljárási szabályok megsértésével kihallgatott tanútól származó vallomás nem vehető figyelembe, azt ki kell rekeszteni a bizonyítékok köréből. A tanú vallomása abban a kérdésben nem vehető figyelembe bizonyítási eszközként, amellyel kapcsolatban mentességi jog illeti meg, és a vallomást megtagadhatta volna (BH2006. 317).

A tanú kihallgatása

85. § (1) A tanúkat egyenként kell kihallgatni.

(2) A kihallgatás kezdetén meg kell kérdezni a tanútól a nevét, a születési idejét és helyét, anyja nevét, a lakóhelyének és tartózkodási helyének címét, az értesítési címét, a foglalkozását, a személyazonosító okmánya számát, valamint azt, hogy a terhelttel vagy a sértettel rokoni viszonyban van-e, vagy az ügyben más okból érdekelt vagy elfogult-e. Ezekre a kérdésekre a tanú akkor is köteles válaszolni, ha egyébként a vallomástételt megtagadhatja.

(3) A kihallgatás elején tisztázni kell, hogy nincs-e a tanú vallomástételének akadálya (81-82. §). Ha a tanú vallomástételének nincs akadálya, figyelmeztetni kell arra, hogy köteles a legjobb tudomása és lelkiismerete szerint az igazat vallani, továbbá arra, hogy a hamis tanúzást és a tanúvallomás jogosulatlan megtagadását a törvény büntetni rendeli. A figyelmeztetést, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni. A figyelmeztetés és a figyelmeztetésre adott válasz jegyzőkönyvezésének elmaradása esetén a tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

(4) A tanú kihallgatásánál jelen lehet az érdekében eljáró ügyvéd, aki a tanúnak felvilágosítást adhat a jogairól, de más tevékenységet nem végezhet, és a vallomást nem befolyásolhatja. A kihallgatást követően az arról készült jegyzőkönyvet megtekintheti, és észrevételeit írásban vagy szóban előterjesztheti.

(5) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság engedélyezheti, hogy a tanú a szóbeli kihallgatását követően vagy helyette írásban tegyen vallomást. Ebben az esetben a tanú a vallomását saját kezűleg leírja és aláírja, az elektronikus okirat formájában elkészített vallomását minősített elektronikus aláírással látja el, vagy a tanúnak a más módon leírt vallomását bíró vagy közjegyző hitelesíti. Az írásbeli tanúvallomás megtétele nem zárja ki, hogy utóbb a tanút, ha ez szükséges, a kihallgatása céljából a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság megidézze.

(6) Ha a tanú szóbeli kihallgatás nélkül vagy a szóbeli kihallgatást követően írásban tesz vallomást, az írásbeli vallomásból ki kell tűnnie, hogy a tanú a vallomást a vallomástétel akadályainak (81. és 82. §), valamint a hamis tanúzás következményeinek ismeretében tette meg. Erre a tanút az írásbeli vallomás megtételének engedélyezésével egyidejűleg, a vallomástétel akadályainak és a hamis tanúzás következményeinek ismertetésével figyelmeztetni kell.

ÍH 2016. 48. Az életveszélyt okozó testi sértés befejezett alakzata
ÍH 2015. 48. A rendőri jelentésben írt terhelti nyilatkozat értékelése
ÍH 2014. 138. Titkos információgyűjtés - írásbeli tanúvallomás
ÍH 2010. 51. A személyes adattal visszaélés - mentő körülmény elhallgatása - relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2008. 51. A tanú szóbeli és írásbeli vallomástétele
ÍH 2008. 51. A tanú szóbeli és írásbeli vallomástétele
A tanú kihallgatás rendje szigorú eljárási szabályokhoz kötött. A törvény előírja, hogy a tanúkat egyenként kell kihallgatni annak érdekében, hogy az azonos tényre vonatkozó előadások közötti ellentmondások, párhuzamosságok egyértelműen megállapíthatók legyenek. A tanúk - amennyiben hallják a másik vallomását - könnyen, akár akaratlanul is befolyásolt helyzetbe kerülhetnek. A tanú kihallgatásának menete néhány marginális kérdés feltételével, illetve a tanúzási akadályokra, a vallomástétel megtagadásának jogára, valamint a hamis tanúzás következményeiről való kioktatással kezdődik. A törvény a sértett tanúkénti kihallgatásához kapcsolódóan megerősíti, hogy ügyvédje jelen lehet, azonban kizárólag az eljárási jogairól és kötelezettségeiről történő folyamatos felvilágosítás érdekében, és semmiképpen sem azért, hogy a tanút befolyásolja a mondandóját illetően. A tanú kihallgatásának formai szabályainak betartásáról akkor is számot kell adni, ha a kihallgatás írásban történt. Nem sújtható rendbírsággal a tanú, aki a bíróság által megadott határidőn belül írásban nem teszi meg vallomását. Az írásbeli vallomástétel elmulasztásának a jogkövetkezménye csupán annyi, hogy a tanút meg kell idézni és az általános szabályok szerint szóban ki kell hallgatni (BH2009. 101). Ha a tanút kihallgatása kezdetén a hatóság figyelmezteti arra, hogy önmagát bűncselekmény elkövetésével nem köteles vádolni, és a tanú ennek ellenére saját magára nézve terhelő vallomást tesz, vallomása a későbbiek során bizonyítékként felhasználható (BH2007. 402).

86. § (1) A tizennegyedik életévét meg nem haladott személyt csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható. A kihallgatása esetén a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetést mellőzni kell.

(2) Aki szellemi vagy egyéb állapota miatt korlátozottan képes megítélni a tanúvallomás megtagadásának jelentőségét, tanúként csak akkor hallgatható ki, ha vallomást kíván tenni, és a törvényes képviselője vagy a tanúként kihallgatandó által megjelölt hozzátartozó hozzájárul. A törvényes képviselő vagy a kihallgatandó által megjelölt hozzátartozó a tanú érdekében ügyvédet hatalmazhat meg.

(3) A tizennyolcadik életévét meg nem haladott, valamint a (2) bekezdésben meghatározott tanú kihallgatásánál a tanú törvényes képviselője, támogatója és gondozója jelen lehet.

(3a)

(4) Ha a tanú és a törvényes képviselő vagy a gondozó, illetve a támogató vagy a tanú által megjelölt hozzátartozó között érdekellentét van, vagy a nyomozás érdekei miatt szükséges, a (2) és (3) bekezdésben meghatározott jogokat a gyámhatóság gyakorolja.

ÍH 2015. 49. A tizennegyedik életévét be nem töltött személy tanúkénti kihallgatása
ÍH 2010. 107. Törvényes képviselő
ÍH 2010. 54. Törvényes képviselő - 14 éven aluli tanú kihallgatása
ÍH 2006. 93. Gyermekkorú tanú vallomása - törvényes képviselő beleegyező nyilatkozata
A törvény mivel a tanúzási kötelezettséget nemre, korra, vallásra és más körülményre tekintet nélkül szabályozza, szükségképpen előír néhány olyan rendelkezést, mely speciális helyzetű tanúk kihallgatása során a tanú védelmét szolgálja. A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú tanúkénti meghallgatása általában kerülendő, hiszen a gyermek egészséges lelki fejlődését káros irányba befolyásolhatja. Olyan esetekben, amikor a gyermek vallomása mással nem pótolható bizonyítékokkal szolgálhat, akkor kihallgatásától nem lehet eltekinteni. Példa lehet erre, amikor a gyermek a sértett, és az elkövetés körülményeire vonatkozóan kizárólag tőle várható értékelhető vallomás. A törvény azokat a személyeket is óvja, akik szellemi vagy egyéb (pl. fizikai) állapotukból kifolyólag csak korlátozott mértékben képesek megítélni a tanúvallomás megtagadásának jelentőségét. Ezeket a személyeket csak akkor lehet kihallgatni, ha ehhez hozzájárultak, és törvényes képviselőjük vagy általuk megjelölt hozzátartozójuk is jóváhagyását adta ehhez. A törvény annak a kötelezettségét is előírja a kihallgatást végző hatóság számára, hogy a fenti személyek számára a kioktatást és a vallomástételi akadályokról való tájékoztatást érettségük, szellemi fejlettségük figyelembe vételével tegyék meg annak érdekében, hogy e speciális helyzetben lévő személyek megfelelő tájékoztatás mellett tudjanak dönteni a vallomástétel kérdésében. Lényeges - az eljárásban részt vevő személyek törvényes jogainak korlátozásával járó - eljárási szabálysértés a vádlott gyermek- és fiatalkorú hozzátartozóinak a törvényes képviselői hozzájárulás hiányában történő kihallgatása. Az így megszerzett bizonyítási eszközből származó tények bizonyítékként nem értékelhetőek (BH2005. 385). A 14. életévüket be nem töltött gyermekek tanúkénti kihallgatása során a nyomozási bírónak az eljárási törvényben rögzített speciális eljárási szabályokat meg kell tartani. Ezek közé tartozik, hogy az ilyen tanúkat nem kell figyelmeztetni a hamis tanúzás következményeire, szembesítésükre kizárólag akkor kerülhet sor, ha ez nem kelt bennük félelmet, s gondozójuk, törvényes képviselőjük annak ellenére jelen lehet az ülésen - arról nem is küldhető ki -, hogy később esetleg tanúként hallgatják ki (BH2005. 343).

86/A. § Ha a nyomozó hatóság, illetve az ügyészség által végzett nyomozás során az ügyész a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény (Btk. XIX. Fejezet) vagy a hozzátartozó sérelmére elkövetett személy elleni bűncselekmény miatt folytatott eljárásban különleges bánásmódot igénylő sértettet kíván tanúként kihallgatni, akkor a sértettet csak vele azonos nemű személy hallgathatja ki, feltéve hogy ezt a sértett kéri és az eljárás érdekeit nem sérti.

87. § A tárgyalást megelőzően a tanú bíróság előtti kihallgatásának akkor van helye, ha

A bizonyítási eszközök közös szabályainál a Be. lehetővé tette, hogy már az eljárás előtt felvett bizonyítás eredményei is felhasználhatók legyenek a büntetőeljárásban. A 87. §-ban a törvény két olyan esetet szabályoz, amikor a bíróság a tanút már a tárgyalás előtt meghallgathatja. Az egyik eset a tanú életét közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet (pl. bármelyik pillanatban bekövetkező halállal fenyegető betegség), valamint ha alappal feltételezhető, hogy a tanú a tárgyaláson nem jelenhet meg. Utóbbi esetre példa lehet, amikor a tanú hosszabb tartamú külföldre távozást tervez. E rendelkezések mutatják, hogy a büntetőhatalom érvényesítése, a büntetőeljárás alapvetően kényszer jellege mégis tekintettel van az eljárás résztvevőinek sajátos körülményeire.

a) a tanú az életét közvetlenül veszélyeztető állapotban van,

b) megalapozottan feltételezhető, hogy a tanú tárgyaláson nem jelenhet meg.

88. § (1) A kihallgatása során a tanú a hozzá intézett kérdésekre válaszol, de arra is módot kell neki adni, hogy a vallomását összefüggően előadja; ennek során - a tanú védelmére vonatkozó szabályok figyelembevételével - tisztázni kell azt is, hogy a tanú az általa elmondottakról miként szerzett tudomást. Ha a tanú vallomása eltér a korábbi vallomásától, ennek okát tisztázni kell. Az eljárás azonos szakaszában a tanú újabb kihallgatásánál a személyi adatokat - ha azok nem változtak - nem szükséges rögzíteni.

(2) A tanú kérelmére a vallomásának egyes részeit szó szerint kell jegyzőkönyvbe venni.

ÍH 2008. 51. A tanú szóbeli és írásbeli vallomástétele

ÍH 2008. 51. A tanú szóbeli és írásbeli vallomástétele

A tanú kihallgatásának tartalmi szabályai vonatkozásában a Be. viszonylag kevés megkötést tartalmaz. Értelemszerűen a kihallgató taktikájára van bízva, hogy a tanúkihallgatás menetét, a kérdések sorrendjét, a választott kihallgatási módot (szabad előadással kezdés, kérdésekre válaszolás, stb.) meghatározza. A törvény azonban előírja, hogy a tanú kihallgatása nem állhat pusztán a kérdésekre adott válaszokból. Amennyiben a tanú óhajtja, úgy lehetőséget kell számára adni arra is, hogy szabadon adja elő mondandóját, kérdések által nem irányítva. Fontos tisztázni azt is, hogy a tanúvallomásban előkerülő tényekről miként szerzett tudomást a tanú (közvetlen észlelés, hallomás, stb.). Abban az esetben, ha a tanú vallomása eltér korábbi vallomásától, vagy a vallomástétel során ellentmondásba keveredik, az ellentmondás okát tisztázni kell. Ügyelni kell azonban arra, hogy ha az eljárás korábbi szakaszában a tanút terhelti minőségében hallgatták ki, akkor azt a vallomástételt nem lehet tanúvallomásként értékelni, hiszen a terhelt nem terheli igazmondási kötelezettség, míg a tanú esetében a hamis tanúzásnak büntetőjogi konzekvenciái vannak. Ebből következően az ellentmondás tisztázásának a kötelezettsége csak olyan esetben merülhet fel, amikor az eljárás során több alkalommal, de mindvégig tanúi minőségben hallgatják ki az érintett személyt.

A tanú a vallomástétel során bármikor kérheti, hogy vagy egész vallomását, vagy annak részeit szó szerint jegyzőkönyvezzék. Ez kifejezetten fontos lehet akkor, ha a tanú a hamis tanúzás következményeinek tudatában biztos akar lenni abban, hogy mondandójának nem tulajdonítanak olyan jelentéstartalmat, amit ő nem akar.

89-92. §

Kényszerintézkedés a tanúval szemben

93. § Ha a tanú az eljárási cselekménynél való közreműködést, illetve a nyomozó hatóság vagy az ügyész eljárásában a vallomástételt a következményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, rendbírsággal sújtható, és az okozott költség megfizetésére kötelezhető.

ÍH 2015. 43. A tanúvallomás bírósági tárgyaláson történő jogosulatlan megtagadásának jogkövetkezménye

A vallomástételt a törvényben meghatározott jogos ok hiányában tagadja meg a tanú, vele szemben kényszerintézkedésként rendbírságot lehet alkalmazni. Az így okozott költségek viselésére is kötelezhető a nem együttműködő tanú. Nem sújtható rendbírsággal a tanú, aki a bíróság által megadott határidőn belül írásban nem teszi meg vallomását. Az írásbeli vallomástétel elmulasztásának a jogkövetkezménye csupán annyi, hogy a tanút meg kell idézni és az általános szabályok szerint szóban ki kell hallgatni (BH2009. 101).

94. § Ha a tanú a mentességére hivatkozással tagadja meg a vallomástételt, az ennek helyt nem adó határozat elleni jogorvoslatnak halasztó hatálya van.

A tanú, amennyiben valamely ok fennállását állítja, és erre hivatkozással megtagadja a vallomástételt, a hatóság, amelynek eljárásában a tanú kihallgatására sor kerül, határozattal bírálja el a megtagadás jogosságát. Amennyiben a mentességre hivatkozásnak nem ad helyt a hatóság határozata, ez ellen természetesen jogorvoslattal élhet a tanú. Racionális azonban, hogy a jogorvoslati kérelem elbírálásáig a tanú ne legyen kihallgatható. Éppen ezért a jogorvoslati halasztó hatálya van a tanú kihallgatására.

III. Cím

A TANÚ VÉDELME

95. § A tanú életének és testi épségének vagy személyes szabadságának védelme, valamint annak érdekében, hogy a tanú a vallomástételi kötelezettségének eleget tegyen és a vallomását megfélemlítés nélkül tegye meg, a tanút az e törvényben meghatározottak szerint védelemben kell részesíteni.

A tanúvédelem biztosítása a hatóságok fontos feladata, hiszen a büntetőeljárásban alapvető érdek fűződik ahhoz, hogy a tanú megfélemlítéstől mentesen tegye meg vallomását, és abban a valós tényekről adjon tájékoztatást. Éppen ezért a törvény a tanúvédelem különböző formáit nevesíti, annak függvényében, hogy a tanú védelme milyen okból indokolt. A védelemre jogosult személyek körének meghatározása során a tanú büntetőeljárási jogban megismert fogalmából kell kiindulni. Az a személy, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet, tanúnak minősül. Éppen ezért minden olyan személy tanúnak minősül, és így az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén valamely tanúvédelmi formára lehet jogosult, akiről a hatóság feltételezi, hogy birtokában van olyan információnak, mely az eljárás szempontjából releváns lehet. A tanút a védelem attól függetlenül megilleti, hogy mentességi joga van a tanúzási kötelezettség alól, vagy sem. A tanúvédelem célja a tanú életének, testi épségének és személyi szabadságának védelme. A tanút védelem a kihallgatását megelőzően, a kihallgatása alatt és kihallgatása után is megilleti. Nincs jelentősége a tanúvédelem szempontjából annak sem, hogy a tanú életét, testi épségét, személyi szabadságát az eljárás mely résztvevője, vagy éppen részt nem vevő személy veszélyezteti. A tanúvédelem eszközei a Be.-ben intézményesített jelleggel (pl. különösen védett tanú), valamint eseti szabályok formájában jelennek meg:
- a tanú személyi adatainak és indokolt esetben a nevének zártan kezelése;
- a szembesítés mellőzése;
- a tanú különösen védett tanúvá nyilvánítása;
- a felismerésre bemutatás során a tanú felismerhetetlenségének biztosítása;
- a tanút külön védelemben is lehet részesíteni, különösen indokolt esetben;
- a különösen védett tanút nem lehet a tárgyalásra megidézni és kihallgatni;
- a vádlott nem tartózkodik a tárgyalóteremben a tanú kihallgatása során
- bizonyítás kiegészítése esetén, ha az a tanú zártan kezelt adatainak nyilvánosságra kerülését eredményezné, a vádlott, védő és a sértett értesítése mellőzhető;
- a különösen védett tanú kihallgatásán a nyomozási bírón, a jegyzőkönyvvezetőn, a tolmácson és a tanú érdekében eljáró ügyvéden kívül csak az ügyész lehet jelen;
- sorkatonai szolgálatot töltő tanú kérheti más szolgálati helyre történő átvezénylését vagy áthelyezését.

A tanú személyi adatainak zárt kezelése

96. § (1) A bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság hivatalból elrendelheti, illetve a tanú vagy az érdekében eljáró ügyvéd kérelmére elrendeli, hogy a tanú személyi adatait [85. § (2) bekezdés], kivéve azokat az adatait, amelyek zártan kezelését nem kéri, az iratok között elkülönítve, zártan kezeljék. Ezekben az esetekben a tanú zártan kezelt adatait csak az ügyben eljáró bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság tekintheti meg.

(2) Ha a tanú személyi adatainak zárt kezelését rendelték el, ettől kezdve

a) az eljárást folytató bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság biztosítja, hogy a tanú zártan kezelt adatai az eljárás egyéb adataiból ne váljanak megismerhetővé,

b) a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a tanú személyazonosságát az azonosításra alkalmas iratok megtekintésével állapítja meg,

c) a személyi adatok zártan kezelésének megszüntetésére csak a tanú beleegyezésével kerülhet sor.

(3) A tanú személyi adatai zárt kezelésének elrendelésétől kezdve a büntetőeljárásban részt vevőknek a tanú személyi adatait tartalmazó iratról olyan másolat adható, amely a tanú személyi adatait nem tartalmazza.

Akár a hatóság rendeli el hivatalból, akár a tanú vagy az érdekében eljáró ügyvéd kéri, a tanú személyi adatainak zárt, az ügy irataitól elkülönített kezelésére van lehetőség. Ebben az esetben a tanú személyi adatai az iratokból nem felismerhető. A bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság tagjain kívül más a tanú személyi adatait tartalmazó irathoz nem férhet hozzá. A legfontosabb védett személyi adat ebben a körben általában a név és a lakcím. Ezzel tudja a tanú kivédeni a kihallgatását megelőző vagy követő zaklatásokat, esetlegesen a bosszút. A tanút az adatai zártan kezelésének lehetőségéről még a kihallgatás kezdetén ki kell oktatni. A személyi adatok zártan kezelése esetén a hatóságoknak arra is ügyelniük kell, hogy ne csupán a tanúkihallgatással összefüggésben keletkező iratokon, hanem az eljárás későbbi szakaszában keletkező iratokon se kerüljenek feltüntetésre a tanú személyi adatai.

Különösen védett tanú

97. § Különösen védetté nyilvánítható a tanú, ha

A különösen védett tanú intézményének megjelenését a szervezett bűnözésben előkerült új módszerek indokolták. Ezek között nem ritka, hogy egyes bűnözői csoportok a tanúk megfélemlítését, velük szemben fizikai erőszak alkalmazását is megengedhetőnek tartják annak érdekében, hogy a tanú vallomástételét megakadályozzák, illetve azt szankcionálják, megbosszulják. Ezzel összhangban a tanú különösen védetté nyilvánítására kiemelkedő súlyú ügyben van lehetőség. Nem véletlen, hogy a törvény e körben sem felső büntetési tételeket, sem bűncselekmény kategóriákat nem határoz meg. Minden esetben a hatóság mérlegelésére van bízva, hogy a tanú különösen védetté nyilvánítását indokoltnak látja, vagy sem. Nem szűkíthetjük le a bűncselekményi kört az erőszakos bűncselekményekre. Az elkövetés körülményei, a terheltek előélete, az elkövetés körülményei mind olyan tényezők lehetnek, melyek előrevetítik, hogy a tanú élete, testi épsége, személyi szabadsága veszélybe kerülhet. Tipikus azonban, hogy a szervezett bűnözés kedvelt bűncselekményei esetén kerül elő leggyakrabban a különösen védett tanú minőség (pl. terrorizmus, zsarolás, prostitúció, kábítószer kereskedelem, stb.). A tanú különösen védetté nyilvánításának további feltétele az is, hogy vallomása az ügy lényeges körülményére vonatkozzék. Klasszikusan ugyanis azok a tanúk tarthatnak leginkább atrocitásoktól, akiknek a vallomása meghatározó a terhelt bűnösségének megállapítása szempontjából. Ha a tanú vallomásában szereplő tények más bizonyítási eszköz (pl. okirat, szakvélemény) segítségével bizonyítatók, akkor értelemszerűen a tanúvallomást mellőzni kell, így kerülve el a különösen védett tanúvá nyilvánítás kellemetlenségeit.

a) vallomása kiemelkedő súlyú ügy lényeges körülményeire vonatkozik,

b) a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható,

c) a személye, a tartózkodási helye, valamint az, hogy az ügyész, illetve a nyomozó hatóság tanúként kívánja kihallgatni, a terhelt és a védő előtt nem ismert,

d) személyének felfedése esetén a tanú vagy hozzátartozója élete, testi épsége vagy személyes szabadsága súlyos fenyegetésnek lenne kitéve.

A büntetőeljárásban részt vevők személyi védelme

98. § (1) Különösen indokolt esetben az eljárást folytató bíróság tanácsának elnöke, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság kezdeményezheti, hogy a terhelt, a védő, a sértett, az egyéb érdekelt, a sértett és az egyéb érdekelt képviselője, továbbá a tanú, a szakértő, a szaktanácsadó, a tolmács, a hatósági tanú, illetve a felsoroltak valamelyikére tekintettel más személy a külön jogszabályban meghatározott védelemben részesüljön.

(2) A kérelmet az eljárást folytató bíróságnál, ügyésznél, illetőleg nyomozó hatóságnál lehet előterjeszteni, a szóbeli kérelmet jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(3) A bíróság, az ügyészség, a nyomozó hatóság és a büntetés-végrehajtási intézet állományába tartozó személy, illetve reájuk tekintettel más személy személyi védelmét a bíróság elnöke, az ügyészség, illetőleg a nyomozó hatóság vezetője és a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka kezdeményezheti.

(4) A személyi védelemre vonatkozó iratokat a büntetőügy iratai között kell kezelni. Az iratokat a kérelem és a kezdeményezés tárgyában hozott döntés kivételével zártan kell kezelni.

ÍH 2012. 52. A Védelmi Programba való felvétel - a vádlott és a vádlotti hozzátartozó személyi védelme
ÍH 2007. 57. Irat megtekintéséhez való jog
Különösen indokolt esetben arra is lehetőség van, hogy a bíróság tanácsának elnöke az eljárás valamely szereplőjének, vagy rá tekintettel más személynek (tipikusan hozzátartozóinak) személyi védelmét rendelje el. A személyi védelem részletes szabályait a 34/1999. (II. 26.) Korm. rendelet tartalmazza. A fenyegetett helyzetben lévő személy személyi védelme a büntetőeljárás tartama alatt különösen akkor rendelhető el, ha a büntetőeljárásban való részvétele miatt, illetve a büntetőeljárás jogai érvényesítésének, kötelezettségei teljesítésének akadályozása, illetve meghiúsítása végett ellene személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekményt követtek el, vagy valószínűsíthető, hogy ellene ilyen bűncselekményt követnek el. A büntetőeljárás befejezése után a fenyegetett helyzetben lévő személy védelme akkor rendelhető el, ha az ellene elkövetett bűncselekmény vagy a fenyegetett helyzete a büntetőeljárásban való részvételével hozható összefüggésbe. A büntetőeljárásban korábban résztvevő személyi védelme a reá tekintettel más személyt érintő védelem esetén is elrendelhető, feltéve, ha ahhoz hozzájárult. Különösen indokolt esetben a személyi védelmet ellátó a személyi védelem ellátására jogosult más szerv közreműködését is igénybe veheti. Az ügyészség által elrendelt személyi védelmet a rendőrség látja el. A büntetés-végrehajtási intézetben vagy katonai fogdában előzetes letartóztatottként fogva tartott, illetve az ott szabadságvesztés büntetését töltő érintett esetében a személyi védelmet a büntetés-végrehajtási szervezet, illetve a Magyar Honvédségnek a fogvatartást foganatosító katonai fogdát üzemeltető szerve látja el. A bíróság által javítóintézeti nevelésre ítélt, továbbá az előzetes letartóztatás végrehajtása céljából javítóintézetben elhelyezett fiatalkorú személyi védelmét a rendőrség látja el. A személyi védelem az érintett élete, testi épsége, személyes szabadsága elleni jogellenes cselekmény megelőzése, megakadályozása, megszakítása érdekében a magánlakásnak vagy egyéb tartózkodási helyének védelmére, közlekedési útvonalának, illetve a büntetőeljárási és más hatósági cselekményeken való biztonságos részvételének biztosítására terjed ki. A személyi védelem különösen
- rendszeres járőrszolgálattal,
- technikai eszközzel,
- folyamatos hírösszeköttetés megteremtésével,
- védőruházat biztosításával,
- őrszemélyzettel, illetve

- ha a személyi védelem más módja eredményre nem vezet - őrszemélyzettel biztosított, a személyi védelem elrendelésére vagy ellátására jogosult rendvédelmi szerv kezelésében lévő helyen látható el.
A személyi védelmet ellátó - a veszélyhelyzet fokát mérlegelve, az érintett, illetve a személyi védelem kezdeményezésére és elrendelésére jogosult véleményét is figyelembe véve - határozza meg a személyi védelem módját. A védelem módjai közül egyidejűleg több is alkalmazható. Az érintett biztonságát közvetlenül fenyegető és másként el nem hárítható veszély esetét kivéve nem alkalmazható a személyi védelem olyan módja, amely ellen az érintett tiltakozik.

A tanúvédelmi programban részt vevő személyekre vonatkozó rendelkezések

98/A. § A külön jogszabályban meghatározott tanúvédelmi programban részt vevő terheltnek, sértettnek, és tanúnak e programban való részvétele a felsoroltak büntetőeljárási jogait és kötelezettségeit nem érinti, a programban részt vevő személy esetén e törvény rendelkezéseit a következő eltérésekkel kell alkalmazni:

A tanúvédelmi program részletes szabályait a 2001. évi LXXXV. törvény tartalmazza. Védelmi Program alatt a törvény a büntetőeljárásban részt vevő tanú, sértett, terhelt, illetve ezen személyek hozzátartozója, továbbá az érintettre tekintettel fenyegetett helyzetben lévő más személy védelmének a személyi védelem keretében nem biztosítható olyan szervezett formáját érti, amelyet a rendőrség - polgári jogi jogviszony keretében - a fenyegetett helyzetben lévő személlyel megkötött megállapodás szerint végez, és amelynek során különleges intézkedések alkalmazása (16. §), illetve - az érintett társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében - mentális, szociális, gazdasági, humán és jogi támogatás nyújtása szükséges. Védelmi Program a büntetőeljárás tartama alatt, illetve a büntetőeljárás befejezését követően alkalmazható. Megállapodás a kiemelkedő súlyú bűncselekménnyel összefüggő büntetőeljárásban részt vevő, a hatósággal együttműködő tanúval, sértettel vagy terhelttel köthető, feltéve, ha
- olyan vallomást tett vagy kíván tenni, amely kiemelkedő súlyú bűncselekmény lényeges körülményeire, bűnszervezet összetételére, tevékenységére, bűnszervezettel fenntartott kapcsolatára, bűnszervezet által tervezett vagy elkövetett bűncselekményekre vonatkozik;
- a vallomása a tényállás felderítését, bizonyítását, az elkövető kilétének megállapítását és felelősségre vonását jelentősen segítette vagy segítheti, és ha megalapozottan feltehető, hogy más módon a bizonyíték beszerzése kilátástalan vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna, és a megállapodás megkötésével a bizonyíték beszerzése valószínűsíthető,
- a büntetőeljárásban való részvétele miatt, illetve a büntetőeljárási jogai érvényesítésének, kötelezettségei teljesítésének akadályozása, illetve meghiúsítása végett ellene személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekményt követtek el vagy valószínűsíthető, hogy ellene ilyen bűncselekményt követnek el, és
- a fenyegetett helyzetben lévő személy, illetve az érintett védelme a személyi védelem keretében nem biztosítható, ezért különleges óvintézkedések alkalmazása szükséges.
A Program előkészítéséért és végrehajtásáért a rendőrség szervezetén belül létrehozott Szolgálat felelős. A Szolgálat a büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartott érintett esetében a Programot a büntetés-végrehajtási szervezettel együttműködve hajtja végre. A Szolgálat az érintett élete, testi épsége, személyi szabadsága elleni jogellenes cselekmény megelőzése érdekében a következő különleges óvintézkedéseket alkalmazhatja:
- lakóhely, tartózkodási hely megváltoztatásával az érintett biztonságos helyen való elhelyezése (elköltöztetése), illetve a Programba bevont fogva tartottnak az elhelyezéséül szolgáló büntetés-végrehajtási intézetből másik büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítása;
- személyi védelem igénybevétele;
- nyilvántartásokban adatzárlat elrendelése, illetve a nyilvántartott adatokkal kapcsolatos megkeresések jelzésének előírása;
- névváltoztatás;
- a személyazonosság megváltoztatása;
- a nemzetközi együttműködésben való részvétel.

a) a programban részt vevő személyt a védelmet ellátó szerv útján kell idézni, illetőleg értesíteni, az ilyen személy részére kézbesítendő hivatalos iratot csak a védelmet ellátó szerv útján lehet kézbesíteni,

b) a programban részt vevő személy a büntetőeljárásban az eredeti személyazonosító adatait közli, a lakóhelyének, illetőleg a tartózkodási helyének közlése helyett a védelmet ellátó szerv címét jelöli meg,

c) a programban részt vevő személy személyes adatait tartalmazó iratokról másolat, illetve az ilyen személyre vonatkozó bármely felvilágosítás - ideértve a hivatalos szerveket is - csak annak adható, akinek a részére a védelmet ellátó szerv ezt engedélyezte,

d) a programban részt vevő személy megjelenésével, illetve közreműködésével felmerült költség nem számolható el bűnügyi költségként,

e) a tanú és a terhelt megtagadhatja a vallomást olyan adatra nézve, amelynek ismeretében az új személyazonosságára, az új lakóhelyére, illetőleg tartózkodási helyére lehet következtetni.

ÍH 2012. 5. Zártcélú távközlési hálózat - bűnügyi költség

IV. Cím

A SZAKVÉLEMÉNY

A szakértő alkalmazása

99. § (1) Ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni.
(2) Szakértő alkalmazása kötelező, ha
a) a bizonyítandó tény, illetőleg az eldöntendő kérdés személy kóros elmeállapota, illetőleg kábítószerfüggősége,
b) a bizonyítandó tény, illetőleg az eldöntendő kérdés kényszergyógykezelés szükségessége,
c) a személyazonosítást biológiai vizsgálattal végzik,
d) elhalt személy kihantolására kerül sor.
(3) Szakértőt a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság alkalmazhat.

ÍH 2014. 6. Elkülönítés - szakértői vélemény - a szerzői jogok megsértése
ÍH 2013. 8. Poligráfos szaktanácsadói vélemény - perújítás
ÍH 2005. 1. Kábítószerrel visszaélés - kábítószerfüggőség - enyhítő körülmény
ÍH 2004. 41. A lefoglalásra nem került kábítószer hatóanyagtartalmának számítása - Be. 4. § - a vádlottnak a más büntetőeljárásban tett gyanúsítotti vagy vádlotti vallomás bizonyítékként való felhasználásának a feltételei - Be. 291. § (3) - 117. § (2) - a tanú korábbi vallomása felolvasásának és ismertetésének a feltételei - Be. 296. §
A büntetőeljárásban amennyiben a hatóság ismeretei, tudása, a bíróság élettapasztalata és ismeretei nem elegendők ahhoz, hogy egy tényt megítéljenek, vagy speciális szakismeretre van szükség, szakértőt kell igénybe venni. A törvény a különleges szakértelem kifejezést használja, mint a szakértő igénybe vételére vezető szükséget, azonban itt valójában bármilyen olyan szakértelem szóba kerülhet, amellyel a hatóság nem rendelkezik. Néhány esetben a szakértő igénybe vétele nem csupán lehetőség, hanem kötelezettség. Ezek olyan esetkörök, amelyekben az eljárás lényegét érintő orvosi szakkérdésekben kell állást foglalni, így annak sincsen jelentősége, hogy a hatóság vagy bíróság valamely tagja egyébként orvos. Ezen esetkörökön kívül, amennyiben a hatóság úgy ítéli meg, hogy a szükséges szakértelemmel - álljon az bármennyire is távol feladatkörétől - rendelkezik, a szakértő igénybe vételétől eltekinthet. Különleges szakértelmet igénylő és a cselekmény minősítését befolyásoló kérdésnek a bíróság által alkalmazott szakértő véleményétől eltérően más szakértő alkalmazása nélküli elbírálása, a cselekmény minősítése tekintetében az indokolási kötelezettségnek az ítélet felülbírálatra alkalmatlanságát eredményező megsértését jelentheti (BH2012. 60). A jogszabályok értelmezése - a jogszabályi formában megjelenő ún. technikai normák kivételével - a bíróság, nem pedig a szakértő feladata. A szakértő jogértelmezésétől a bíróság - a más szakértő kirendelését vagy újabb szakvélemény beszerzését mellőzve - szabadon eltérhet (BH2007. 218). A bíróság kizárólag a tárgyaláson szerzett tapasztalatára utalva a vádlott beszámítási képessége korlátozottságának mértéke tekintetében nem térhet el az írásban előterjesztett elmeorvosszakértői véleményben foglaltaktól (BH1985. 223.).

100. § (1) A szakértő alkalmazása kirendeléssel történik. A szakértő kirendeléséről szóló határozatnak meg kell jelölnie
a) a szakértői vizsgálat tárgyát és azokat a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia,
b) a szakértő részére átadandó iratokat és tárgyakat, ha az átadás nem lehetséges, az iratok és a tárgyak megtekinthetésének helyét és idejét,
c) a szakvélemény előterjesztésének határidejét.
(2) Ha a szakvélemény elkészítéséhez sürgős részvizsgálatra van szükség, e vizsgálat kirendelő határozat nélkül, az ügyész vagy a nyomozó hatóság szóbeli rendelkezése alapján is elvégezhető.
(3) Az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott határidő a hatvan napot nem haladhatja meg. Ez a határidő a szakértő igazolási kérelmére egy alkalommal, legfeljebb harminc nappal meghosszabbítható.

A szakértő alkalmazása főszabály szerint a hatóság általi kirendeléssel történik. A Be. 100. § tartalmazza a kirendelésben szereplő kötelező tartalmi elemeket. Ezek közül a legfontosabb, hogy egyértelműen meg kell jelölni azokat a tárgyakat, fel kell tenni a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia. Sürgős szükség esetén a kirendelést a nyomozó hatóság vagy az ügyész szóbeli rendelkezése is helyettesítheti.

101. § (1) Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni. Ha a vizsgálat jellege szükségessé teszi, több szakértő is kirendelhető. Ez úgy is történhet, hogy a kirendelés csak a szakértői csoport vezetőjét jelöli ki, és feljogosítja őt arra, hogy a többi szakértőt bevonja.
(2) A halál oka és körülményei, valamint az elmeállapot vizsgálatánál két szakértőt kell alkalmazni. Jogszabály más esetben is kötelezővé teheti több szakértő alkalmazását.

ÍH 2015. 46. A szakértői vélemény és a poligráfos szaktanácsadói vélemény értékeléséről
ÍH 2009. 52. Relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2008. 91. Relatív eljárási szabálysértések - szakértő tárgyalási meghallgatása
Általában a szakvélemény adására egy szakértőt rendel ki a hatóság. A halál okainak és körülményeinek, valamint az elmeállapot megítélésének az esetei azok, melyekben a törvény két szakértő kirendelését írja elő. A halál okainak és körülményeinek feltárása lényegében az igazságügyi boncolás keretében történik, melyet mindig két igazságügyi orvos szakértő végez, akiket a bíróság rendel ki. Az összetett, több különleges szakértelmet igénylő kérdésben, vagy bonyolultabb ügyekben van lehetőség arra is, hogy több szakértőt rendeljen ki a bíróság. Ilyen esetben szakértői csoport is alakítható úgy, hogy a hatóság csak a szakértői csoport vezetőjét rendeli ki, és rá bízza a csoportban résztvevő többi szakértő kiválasztását.

A szakértő

102. § (1) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt, illetőleg szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot (a továbbiakban: gazdasági társaság), szakértői intézményt, vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt, szervezetet (a továbbiakban: szervezet), ha ez nem lehetséges, kellő szakértelemmel rendelkező személyt vagy intézményt (a továbbiakban: eseti szakértő) rendelhet ki szakértőként.

(2) Külön jogszabály meghatározhatja azokat a szakkérdéseket, amelyekben meghatározott intézmény vagy szakértői testület jogosult véleményt adni. Intézmény vagy testület kirendelése esetén annak vezetője jelöli ki az eljáró szakértőt.

(3) A szakértő kirendeléséről a kirendelő határozat keltétől számított nyolc napon belül a kirendelő tájékoztatja a terheltet, a védőt, a sértettet, és - ha a szakértőt a bíróság rendelte ki - az ügyészt.

(4) A gazdasági társaság, a szakértői intézmény, a szervezet, illetve a szakértői testület vezetője a kirendelő határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül tájékoztatja a kirendelőt az eljáró szakértő személyéről. E közlés kézbesítésétől számított nyolc napon belül a kirendelő tájékoztatja a (3) bekezdésben írt személyeket és szerveket a tájékoztatás tartalmáról.

A hatóság szakértőként elsősorban a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt rendel ki. Másodsorban, ha ez nem lehetséges, akkor a névjegyzékben nem szereplő, de kellő szakértelemmel rendelkező személyt vagy intézményt is kirendelhet. Utóbbit nevezzük eseti szakértőnek. Szakértőként csak az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium névjegyzékében szereplő igazságügyi szakértő rendelhető ki. Az ettől való eltérést a törvény csak akkor engedi meg, ha igazságügyi szakértő kirendelése nem lehetséges (BH2007. 217.) Az igazságügyi szakértői tevékenységről a 2005. évi XLVII. törvény rendelkezik. Az igazságügyi szakértő feladata, hogy a bíróság, a közjegyző, az ügyészség, a rendőrség és a jogszabályban meghatározott más hatóság kirendelése, vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel segítse a tényállás megállapítását, a szakkérdés eldöntését. Igazságügyi szakértői tevékenységet - az eseti szakértő kivételével - az erre feljogosított

- természetes személy (igazságügyi szakértő),

- cégjegyzékbe bejegyzett gazdasági társaság, valamint a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló törvény szerinti szabad szolgáltatásnyújtás jogával rendelkező vállalkozás,

- e célra létesített igazságügyi szakértői intézmény,

- igazságügyi szakértői testület,

- külön jogszabályban feljogosított állami szerv, intézmény, szervezet,

- külön törvény szerinti Teljesítésigazolási Szakértői Szerv végezhet.

Az igazságügyi szakértő az igazságügyi szakértői tevékenységet önálló tevékenységként, egyéni vállalkozóként, társaság vagy vállalkozás tagjaként vagy alkalmazottjaként, illetve e célra létesített igazságügyi szakértői intézmény nevében végezheti. Igazságügyi szakértő az lehet, aki

- büntetlen előéletű, és nem áll az igazságügyi szakértői vagy a szakterületének megfelelő tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt,

- a kérelmében megjelölt szakterületen az igazságügyi szakértői tevékenység folytatásához meghatározott vagy azzal egyenértékű képesítéssel és - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - a képesítés megszerzésétől számított, legalább ötéves szakirányú szakmai gyakorlattal rendelkezik,

- a szakterületén működő szakmai kamara tagja, ha a tevékenység folytatásához a kötelező kamarai tagságot jogszabály előírja,

- kötelezettséget vállal arra, hogy a hatósági kirendelésnek - a jogszabályban meghatározott eseteket kivéve - eleget tesz,

- cselekvőképes, és nem áll közügyektől való eltiltás hatálya alatt,

- a névjegyzékbe való felvételét követően tagja - törvény eltérő rendelkezésének hiányában - a lakóhelye szerint illetékes területi igazságügyi szakértői kamarának.

Nem vehető fel az igazságügyi szakértői névjegyzékbe az, akivel szemben büntetőeljárás - magánvád és a pótmagánvád esetét kivéve - van folyamatban.

A szakértői intézetet kirendelő végzésben írt - egy név szerint megjelölt szakértő - eljárása mellett kitétel nem változtat azon, hogy szakértői intézet kirendelése történt, ezért a szakvélemény benyújtásának késedelme miatti rendbírság az intézettel szemben szabható ki. A perbeli esetben az ítélőtáblán fellebbezési szakban folyamatban lévő büntetőügyben az ítélőtábla a 2013. november hó 25. napján megtartott nyilvános fellebbezési tárgyaláson meghozott végzésével az általa kirendelt Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek (továbbiakban ISZKI) D. Intézete szakértői kirendelését visszavonta. Egyben P. J.-né igazságügyi könyv- és adószakértőt 100ezer forint rendbírsággal sújtotta azzal, hogy a rendbírságot meg nem fizetés esetén elzárásra kell átváltoztatni akként, hogy egy napi elzárásnak 5000 forint felel meg. Az ítélőtábla végzésének indokolása szerint az ítélőtábla a 2013. július hó 8. napján kelt végzésével az ISZKI D. Intézetét rendelte ki P. J.-né igazságügyi könyv- és adószakértő eljárása mellett azzal, hogy a szakértő a szakvéleményét négy példányban, díjjegyzékkel csatolva 60 napon belül terjessze elő. A bíróság kirendelő végzésében figyelmeztette a szakértőt, hogy mely esetekben sújtható rendbírsággal és kötelezhető az okozott költség megfizetésére. Így hivatkozott arra is, hogy a szakértőt akkor is rendbírsággal lehet sújtani, ha a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késlekedik. A szakértői intézet a kirendelés elfogadását visszaigazolta, 2013. augusztus 16. napján iktatott kérelmében pedig haladékot kért. Az Ítélőtábla 2013. augusztus 23-án a szakértői intézet kérelmére engedélyezte a szakvélemény előterjesztésére a határidő halasztást 2013. november 15. napjáig. A szakértői intézet 2013. november 6. napján, a határidő lejárta előtti héten bejelentette, hogy nem tudja elkészíteni a szakértői véleményt, a szakértő váratlan betegsége miatt. Az ítélőtábla végzésének indokolása szerint ez a kimentés nem elfogadható, mert több hónapon át a szakértő rendelkezésére álltak az iratok. Miután megállapította, hogy a rendbírság kiszabásának törvényben megkívánt feltételei fennállnak, ezért a szakértővel szemben - a mulasztás súlyával és következményeivel arányban álló - rendbírság kiszabásáról rendelkezett. A végzés ellen P. J.-né, az ISZKI D. Intézet adó-, járulék-, könyvszakértője nyújtott be fellebbezést törvényes határidőn belül. Fellebbezése indokolásában egyrészt arra hivatkozott, hogy az iratok valóban 2013. július 11-étől a rendelkezésére álltak, azonban a korábban beérkezett és munkába vett ügyek számára és nehézségi fokára tekintettel az Intézet Igazgatója 2013. augusztus hó 15. napján kelt megkeresésében kérte a teljesítési határidő módosítását 2013. november hó 15. napjára. Ezt követően a váratlan orvosi bejelentés, az azonnali műtétigény előre nem láthatóan oly mértékben módosította az előzetesen tervezett szakértői munkáját, hogy november elején rajzolódott ki biztonsággal, miszerint a kirendelésnek a módosított határidőben bizonyosan nem tud eleget tenni. Ezt a tényt az Intézet Igazgatója 2013. november hó 5. napján kelt átiratában közölte a kirendelő hatósággal. Ezt követően intézkedett az eljáró bíróság a kirendelés visszavonásáról és az iratanyag visszaszármaztatásáról. Álláspontja szerint fentiek okán nem teljesült a Be. 113. §-a (2) bekezdésében írt törvényi feltétel, amely akkor teszi lehetővé a rendbírság kiszabását, ha a szakértő a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késlekedik. Jelen esetben ugyanis az akadály felszínre kerülését röviddel követően és még a nyitva álló határidő lejárta előtt az Intézet kérte a kirendelő hatóságtól a kirendelés visszavonását és más szakértő kirendelését, vagy a határidő meghosszabbítását. Fentiekre tekintettel kérte a kiszabott rendbírság mellőzését. A Legfőbb Ügyészség a fellebbezést az alábbiak szerint találta alaposnak. Álláspontja szerint az ítélőtábla a rendbírság kiszabásakor megsértette a Be. 113. §-ának (2) bekezdését. Az elbírálás idején hatályos hivatkozott törvényhely szerint ugyanis, ha a szakvélemény előterjesztésével a kirendelt társaság vagy szervezet vezetője által kijelölt szakértő indokolatlanul késlekedik, a rendbírság kiszabásának, illetve az okozott költség megfizetésre kötelezésnek a kirendelt gazdasági társasággal, szakértői intézménnyel, szervezettel vagy szakértői testülettel szemben van helye. Erre figyelemmel a fellebbezéssel támadott végzés hatályon kívül helyezését, és az eljárt bíróságnak a rendbírság kiszabása tekintetében új eljárás lefolytatására utasítását indítványozta. A Kúria megállapította, hogy a rendbírság mellőzését célzó fellebbezés - a Legfőbb Ügyészség által hivatkozott indokok mellett - alapos. A szakértő kirendelésére vonatkozó alapvető szabályokat a Be. 102. §-a tartalmazza. A Be. 102. § (1) bekezdésének a hatályos szövege szerint szakértőként elsősorban a szakértői tevékenységet hivatásszerűen folytató személyeket, vagy szervezeteket kell kirendelni. Miután a büntetőeljárás során fontos érdek fűződik ahhoz, hogy a bizonyítás menetéről az eljárásban résztvevők megfelelő módon és időben értesüljenek, ezért írja elő a törvény, hogy a szakértő kirendeléséről a kirendelő a határozat keltétől számított 8 napon belül tájékoztatja a terheltet, a védőt, a sértettet és abban az esetben, ha a szakértőt a bíróság rendelte ki, akkor az ügyészt. Amennyiben a hatóságok gazdasági társaságot, intézményt, szervezetet vagy testületet rendelnek ki, úgy az adott szerv vezetője a kirendelő határozat kézhezvételétől számított 8 napon belül tájékoztatja a kirendelőt az eljáró szakértő személyéről. Ezt követően a kirendelő kötelezettsége, hogy tájékoztassa a terheltet, védőt, sértettet, adott esetben az ügyészt, hogy a kirendelt intézmény vezetője milyen tájékoztatást adott a szakértő személyéről [Be. 102. § (2)-(4) bek.]. Vagyis akkor, ha a hatóság igazságügyi intézményt rendel ki, az intézmény vezetője jelöli ki az eljáró szakértőt az intézményben működő igazságügyi szakértők közül. Az eljáró szakértő a szakvéleményt a saját szakmai felelőssége mellett az intézmény nevében adja, és az intézmény bélyegzőjét használja. Az intézmény vezetője ellenjegyzésével igazolja azt, hogy a szakvélemény az intézmény tevékenységi körében és az eljárási jogszabályok betartásával készült. A szakvéleményt a szakértő írja alá, a szakvéleményben fel kell tüntetni a szakvéleményt készítő igazságügyi szakértő nevét és szakterületét. Ez a rendelkezés akkor is alkalmazandó, ha az intézmény alkalmazásában álló igazságügyi szakértőt a hatóság név szerint rendeli ki. Ebben az esetben is ez történt. Jelen ügyben - az iratok alapján is - tényként állapítható meg, hogy az ítélőtábla a 2013. július hó 8. napján meghozott 12. sorszámú végzésével az ISZKI D. Intézetét P. J.-né igazságügyi könyv- és adószakértő eljárása mellett szakértőként rendelte ki. A kirendelő végzésből egyértelműen következik, hogy a kirendelő hatóság szakértői intézményt rendelt ki, ezen belül megjelölte azt a szakértő intézmény alkalmazásában álló igazságügyi szakértőt, akitől a szakértői tevékenység elvégzését (vélemény elkészítését) várja. A kirendelésnek ez a módja az eljárási törvényben foglalt szabályoktól eltér, a bírói gyakorlatban azonban nem ritka, ilyen esetben a szakértői intézmény vezetője a szakértő kijelölése során általában a kirendelő végzésben foglaltakra figyelemmel jár el. A kirendelésnek ez a formája azonban nem változtat azon a tényen, hogy szakértői intézmény kirendelése történt meg, nem pedig igazságügyi szakértőé. A fentieket támasztja alá a határidő módosítására vonatkozó, a szakértői intézettel folytatott levelezés tartalma is. A szakértői kötelezettség megszegésének következményeit tartalmazó, az elbírálás idején hatályos Be. 113. §-ának (2) bekezdése értelmében a szakértőt rendbírsággal lehet sújtani, ha a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késlekedik. Abban az esetben azonban, ha a késlekedő gazdasági társaság, szakértői intézmény, szervezet vagy szakértői testület vezetője által kijelölt szakértő, úgy a rendbírság, illetve az okozott költségek megfizetésére történő kötelezés a szakértői intézménnyel, szervezettel vagy szakértői testülettel szemben alkalmazható. (BH2014. 205.)

A szakértő kizárása

103. § (1) Szakértőként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá mint sértett, feljelentő vagy mint ezek képviselője vesz, vagy vett részt, valamint ezek hozzátartozója,

b) aki az ügyben mint bíró, ügyész vagy nyomozó hatóság tagja járt vagy jár el, valamint ezek hozzátartozója,

c) aki az ügyben tanúként vesz, vagy vett részt,

d) a halál oka és körülményei vizsgálatánál továbbá a kihantolásnál az az orvos, aki a meghalt személyt közvetlenül a halála előtt gyógykezelte, illetve aki megállapította a halál beálltát,

e) a szakértői intézmény és a szervezet szakértője, valamint a szakértői testület tagja, ha az *a)* pontban meghatározott kizáró ok a szakértői intézmény, a szervezet vagy a szakértői testület vezetőjével szemben áll fenn,

f) a gazdasági társaság tagja, ha az *a)* pontban meghatározott kizáró ok a gazdasági társaság vezetőjével, vezető tisztségviselőjével szemben áll fenn, illetve, aki olyan gazdasági társaság tagja vagy alkalmazottja, amelynek tagja vagy alkalmazottja az ügyben már korábban eljárt,

g) akit az ügyben szaktanácsadóként vettek igénybe,

h) akitől elfogulatlan szakvélemény egyéb okból nem várható.

(2) Az (1) bekezdés *b)* pontjának alkalmazásában nem minősül a nyomozó hatósággal hivatásos szolgálati viszonyban álló személynek az, aki a rá vonatkozó jogszabályok alapján nem a nyomozó hatóság állományában teljesít szolgálatot.

(3) A szakértő a vele szemben felmerült kizárási okot köteles a kirendelőnek haladéktalanul bejelenteni. Gazdasági társaság, szakértői intézmény, szervezet, illetve szakértői testület kirendelése esetén a bejelentést a kirendelt társaság vagy szerv vezetője útján kell megtenni.

(4) A szakértő kizárásáról az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határoz, amely előtt az eljárás folyik.

(5) A 83-84. § rendelkezései a szakértőre értelemszerűen irányadók.

ÍH 2009. 52. Relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2008. 91. Relatív eljárási szabálysértések - szakértő tárgyalási meghallgatása
A szakértőkkel szemben is követelmény, hogy pártatlanul és részrehajlás mentesen adjanak szakvéleményt a kirendelő hatóság számára, és így segítség a büntetőeljárás menetét. Épen ezért a törvény a szakértőkkel szemben is meghatároz kizárási okokat, és lehetőséget ad a szakértő kizárására. Az elfogultság okai nagyon hasonlítanak, a bíró, ügyész és nyomozó hatóság tagjával szemben megfogalmazott kizárási okokra. Nem járhat el szakértőként és véleménye bizonyítékként nem vehető figyelembe annak, akinek a hozzátartozója az eljárás során védőként járt el (BH1988. 396.). Külön kizárási ok jelenik meg a halál okának és körülményeinek vizsgálatánál, valamint a kihantolásnál. Az az orvos ugyanis nem járhat el szakértőként ezen eljárási cselekményeknél, aki a meghalt személyt közvetlenül halála előtt gyógykezelte, illetve aki megállapította a halál beálltát. A kizárási ok lényege, hogy az orvos esetlegesen saját szakmai tévedését, hibáját nem vizsgálná felül, ha szakértőként eljárása megengedett volna ilyen esetben. A szakértő a vele szemben felmerült kizárási okot köteles haladéktalanul bejelenteni. A Be. 103. § (2) bekezdése értelmében a valamely rendőr-főkapitányságnál alkalmazásban vagy szolgálati viszonyban álló személy - egyéb kizáró ok hiányában - a más rendőr-főkapitányság, vagy a helyi nyomozó hatóságként eljáró (városi, kerületi, vízirendészeti) rendőrkapitányságok által nyomozott ügyekbe szakértőként bevonható. Nem kizárt a helyi nyomozó hatóság által nyomozott ügyben annak a személynek a szakértőkénti alkalmazása sem, aki azzal a rendőr-főkapitánysággal áll alkalmazotti vagy szolgálati viszonyban, amelynek az illetékességi területéhez a nyomozást végző rendőrkapitányság tartozik. Ez az értelmezés irányadó a vám- és pénzügyőrség nyomozó hatóságaira is (72/2009. BK vélemény).

Szakértői vizsgálat

104. § (1) A szakértő köteles az ügyben közreműködni, és szakvéleményt adni.

(2) A szakértőt a kirendelés alól az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, amely előtt az eljárás folyik, fontos okból határozattal felmentheti. A szakértő - gazdasági társaság, szakértői intézmény, szervezet, illetve szakértői testület kirendelése esetén, annak vezetője útján - a kirendelőt értesíti, ha

a) a szakkérdés nem tartozik a szakértő szakismereteinek körébe,

b) a szakkérdésben külön jogszabály alapján meghatározott intézmény vagy testület jogosult szakvéleményt adni,

c) a szakértői tevékenység ellátásában fontos ok akadályozza, így különösen, ha a tevékenység zavartalan ellátásának vagy a részvizsgálatok elvégzésének a feltételei nincsenek meg.

A szakértőnek kötelezettsége a kirendelés folytán szakvéleményt adni. Ez alól a kötelezettsége alól csak a kirendelő hatóság mentheti fel, fontos okból. Ilyen ok lehet a szakértő egészségi állapota, adott kérdésben való járatlansága. A Be. maga is felsorol olyan eseteket, amikor a szakértő saját inkompetenciájáról, vagy a szakvélemény adására monopóliummal rendelkező szerv létéről, illetve bármilyen, a szakvélemény adását befolyásoló akadályról köteles a kirendel hatóságot tájékoztatni, aki ennek nyomán a felmentéséről határozhat.

105. § (1) A szakértő szakértői vizsgálat alapján ad véleményt. A szakértő a vizsgálatot a tudomány állásának és a korszerű szakmai ismereteknek megfelelő eszközök, eljárások és módszerek felhasználásával köteles elvégezni.

(2) A szakértő köteles és jogosult mindazokat az adatokat megismerni, amelyek a feladatának teljesítéséhez szükségesek, e célból az ügy iratait megtekintheti, az eljárási cselekményeknél jelen lehet, a terheltől, a sértettől, a tanúktól és az eljárásba bevont többi szakértőtől felvilágosítást kérhet. Ha ez a feladatának teljesítéséhez szükséges, a kirendelőtől újabb adatokat, iratokat és felvilágosítást kérhet. A szakértő a kirendelő felhatalmazása alapján a neki át nem adott tárgyat megtekintheti, megvizsgálhatja, mintavételt végezhet.

(3) A szakértő a vizsgálat során személyt vizsgálhat meg, hozzá kérdéseket intézhet, tárgyakat megtekinthet és vizsgálhat. Ha a szakértő olyan tárgyat vizsgál meg, amely a vizsgálat folytán megváltozik vagy megsemmisül, annak egy részét lehetőleg az eredeti állapotban úgy kell megőriznie, hogy az azonosság, illetőleg a származás megállapítható legyen.

(4) A kirendelő meghatározhatja azokat a vizsgálatokat, amelyeket a szakértőnek a kirendelő jelenlétében kell elvégezni.

(5) A szakértő értesíteni köteles a kirendelőt, ha annak a hatáskörébe tartozó intézkedés vagy eljárási cselekmény elvégzése szükséges.

(6) A szakértő a szakértői vizsgálatért, a szakvélemény elkészítéséért, valamint a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság előtt idézésre történt megjelenésért díjazásra, továbbá az eljárásával felmerült és igazolt készkiadásának megtérítésére jogosult. A szakértő díját a kirendelő, illetőleg az a bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság, amely előtt az eljárás folyik, a szakértő által benyújtott díjjegyzék alapul vételével a szakvélemény beérkeztét, illetőleg a szakértő meghallgatása esetén a meghallgatást követően, de legkésőbb harminc napon belül határozattal állapítja meg.

(7) A szakértői díjat megállapító határozat ellen külön jogorvoslatnak van helye.

ÍH 2017. 7. Fordítási díj megállapítása
A szakértő a törvény értelmében köteles szakértői vizsgálatot lefolytatni, és ennek eredményeképpen elkészíteni szakvéleményét. A szakvéleményben ezért kell majd megjelölnie azokat a módszereket is, amelyeket a szakvélemény elkészítéséhez felhasznált. A gyakorlatban azonban a hatóság elég nehezen tudja kontrollálni, hogy a szakértő lefolytatott-e szakértői vizsgálatot a szakvélemény elkészítéséhez, hiszen a kívánt szakértelemmel ő nem rendelkezik. A szakértői vizsgálat lefolytatása érdekében a szakértőt iratbetekintési és megismerési jog, valamint eljárási cselekményeknél jelenléti jog illeti meg annak érdekében, hogy munkáját az ügyre vonatkozó rálátás birtokában végezhesse. Természetesen az iratbetekintés és a megismerés korlátja, hogy csak olyan iratokra, tényekre vonatkozik, melyek a feladatának teljesítéséhez szükségesek. Az igazságügyi szakértők díjazásáról a 3/1986. (II. 21.) IM rendelet szól. A szakértőt munkadíj, jelenléti díj és költségtérítés illetheti.
Az igazságügyi orvos szakértőnek az igazságügyi szakértők díjazásáról szóló rendelet I. számú melléklete szerint megállapítható munkadíja kivételes esetben felemelhető. A szakértői munkadíj felemelésének indoka lehet, ha a szakértő a más szakértő által adott szakvélemény értékelését is magában foglaló szakértői véleményt terjeszt elő (BH2008. 295).

Közreműködési kötelezettség a szakértő eljárása során

106. § (1) A megvizsgálandó személy testének sérthetetlenségét érintő szakértői vizsgálat csak a kirendelő külön rendelkezése alapján végezhető. A terhelt és a sértett köteles a szakértői vizsgálatnak, illetve beavatkozásnak magát alávetni, kivéve a műtétet és a műtétnek minősülő vizsgálati eljárást. A sértett köteles a szakértői vizsgálat elvégzését egyéb módon (pl. adatszolgáltatással) is elősegíteni. A kirendelő külön rendelkezése alapján a terhelt, a sértett, valamint a szemletárgy birtokosa tűrni köteles, hogy a birtokában lévő dolgot a szakértő - akár az állag sérelmével vagy a dolog megsemmisülésével járó - vizsgálatnak vesse alá.

(2) A szakértői vizsgálattal okozott kárért - külön jogszabály szerint - kártalanításnak van helye.

(3) Ha a terhelt a közreműködési kötelezettségét nem teljesíti, vele szemben elővezetésnek és kényszer alkalmazásának van helye. Ha a sértett szegi meg a közreműködési kötelezettségét, elővezethető, valamint rendbírsággal sújtható.

(4) Az (1)-(3) bekezdésnek a sértettre vonatkozó rendelkezéseit a tanúra is alkalmazni kell, azonban a 81-82. § rendelkezései irányadók.

A szakértő szakértői vizsgálata során szükség lehet olyan vizsgálat elvégzésére, mely az érintett személy (terhelt, sértett jellemzően) testének sérthetetlenségét érinti. Ilyen vizsgálatot kizárólag a kirendelő hatóság külön rendelkezése alapján végezhet a szakértő. A szakértői vizsgálat során az érintetteket együttműködési kötelezettség terheli, azonban műtétnek és műtétnek minősülő vizsgálati eljárásnak már nem köteles magát alávetni. Amennyiben a szakértői vizsgálat kárt okoz az érintett személynek, azért kártalanítás követelhető. Eltérőek a közreműködési kötelezettség megsértésének a jogkövetkezményei a sértett és a terhelt esetében. Kényszer alkalmazásának ugyanis csak a terhelttel szemben lehet helye, a sértett csak elővezethető és rendbírsággal sújtható. A sértett-tanú köteles alávetni magát a szakértői vizsgálatnak akkor is, ha a tanúvallomás megtételét jogosan megtagadta, a vádbeli cselekményre vonatkozó adatközlést azonban a szakértő előtt megtagadhatja (BH1986. 493.).

Az elmeállapot megfigyelése

107. § (1) Ha a szakvélemény szerint a terhelt elmeállapotának hosszabb szakértői megfigyelése szükséges, a bíróság - a vádirat benyújtásáig az ügyész indítványára - a terhelt elmeállapotának megfigyelését rendeli el. A fogva levő terheltet igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézetbe, a szabadlábon levő terheltet a jogszabályban meghatározott pszichiátriai fekvőbeteg-intézetbe kell beutalni. A megfigyelés egy hónapig tarthat, ezt a határidőt a bíróság a megfigyelést végző intézet véleménye alapján egy hónappal meghosszabbíthatja.

(2) Az elmeállapot megfigyelésének elrendelése miatt bejelentett jogorvoslatnak nincs halasztó hatálya, kivéve, ha a terhelt szabadlábon van.

(3) A szabadlábon lévő terhelt elmeállapotának megfigyelése során a terhelt személyes szabadsága az egészségügyről szóló törvényben meghatározottak szerint korlátozható. Ha a terhelt az elmeállapot megfigyelése alól kivonja magát, a pszichiátriai intézet erről haladéktalanul értesíti az elmeállapot megfigyelését elrendelő bíróságot.

ÍH 2013. 139. Az elmeállapot megfigyelésének elrendelése
ÍH 2013. 53. A terhelt elmeállapotának a megfigyelése
A szakvélemény eredményétől függően akár a terhelt elmeállapotának hosszabb szakértői megfigyelése is szükségessé válhat. Erre különösen akkor kerül sor, amikor a büntethetőséget kizáró kóros elmeállapotot feltételezi a szakértő a terheltnél, azonban ennek kétséget kizáró bizonyítása eseti találkozás útján nem történhet meg. A megfigyelés egy hónapot vehet igénybe, amit egy alkalommal, további egy hónapra csak a bíróság hosszabbíthat meg. Amennyiben a terhelt szabadlábon védekezik, úgy személyi szabadsága csak az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény X. Fejezetében foglalt feltételekkel korlátozható. Az emberölés bűntette miatt indított büntetőeljárás során a nyomozás szakában a gyanúsított elmemegfigyelésének az egyesbíró által történt elrendelése esetén feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés valósul meg, mivel a bíróság nem volt törvényesen megalakítva (BH1996. 354.). Az elmemegfigyelés elrendelésének kérdésében a bíróságnak a nyomozás szakában is tanácsban kell eljárnia (BH1994. 176.). Elmeállapot megfigyelésének elrendelésével szemben benyújtott jogorvoslat felterjesztése a másodfokú bírósághoz a főügyészségen keresztül kell, hogy történjék a vádirat benyújtása előtt is (FBK 1996/19.).

A szakvélemény előterjesztése

108. § (1) A szakértő a szakvéleményt szóban előadja, vagy a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság által kitűzött határidőn belül írásban terjeszti elő.

(2) A szakvélemény magában foglalja

a) a vizsgálat tárgyára, a vizsgálati eljárásokra és eszközökre, a vizsgálat tárgyában bekövetkezett változásokra vonatkozó adatokat (lelet),

b) a vizsgálat módszerének rövid ismertetését,

c) a szakmai megállapítások összefoglalását (szakmai ténymegállapítás),

d) a szakmai ténymegállapításból levont következtetéseket, ennek keretében a feltett kérdésekre adott válaszokat (vélemény).

(3) A szakértő a szakvéleményt a saját nevében adja.

(4) Ha a vizsgálatban több szakértő működött közre, a véleményben fel kell tüntetni, hogy melyik szakértő milyen vizsgálatot végzett. Ha több szakértő azonos véleményre jut, a szakvéleményt közösen is előterjeszthetik (együttes szakvélemény). Több szakterülethez tartozó szakkérdésben a szakértők a szakvéleményüket egyesíthetik (egyesített szakvélemény).

(5) Az írásbeli szakvéleményt a szakértőnek alá kell írnia.

(6) A szakértőt - ha a megidézésére nincs szükség - a további eljárási cselekményekről csak akkor kell értesíteni, ha ezt az írásbeli szakvélemény előterjesztésével egyidejűleg kéri. Erről a szakértőt a kirendeléséről szóló határozatban tájékoztatni kell.

(7) A terhelt, a tanú, illetőleg a sértett kérelmére elrendelhető, hogy a reá vonatkozó szakvélemény (2) bekezdés *a)* pontja szerinti részét zártan kezeljék. Ilyen kérelmet a terhelt védője és a tanú érdekében eljáró ügyvéd is előterjeszthet.

(8) A terheltnek, a tanúnak, illetőleg a sértettnek az eljárás alapjául szolgáló cselekményre vonatkozó, a szakvélemény (2) bekezdés *a)* pontja szerinti részét képező, a szakértő előtt tett nyilatkozata bizonyítási eszközként nem használható fel.

ÍH 2015. 1. Életveszélyt okozó testi sértés bűntette
ÍH 2007. 57. Irat megtekintéséhez való jog
ÍH 2006. 93. Gyermekkorú tanú vallomása - törvényes képviselő beleegyező nyilatkozata
A szakvélemény előterjesztése eljárási cselekménynek minősül, mely történhet írásban vagy szóban. A szakértő 30 napon belül köteles az írásbeli szakvéleményt előterjeszteni főszabály szerint. A határidő alapos ok nélküli elmulasztása esetén a hatóság a szakértőt rendbírsággal sújthatja. A szakvélemény kötelező tartalmi elemeit sorolja fel a Be. 108. § (2) bekezdése, mely egyértelműsíti, hogy nem egyszerűen a kérdésekre adott válaszokat, hanem a vizsgálat lefolytatásának bizonyítékait (módszerek, eljárások) is szerepeltetni kell a szakvéleményben. Ha együttes szakvéleményt több szakértő ad, akkor nem feltétel, hogy valamennyi szakértő lefolytassa a vizsgálatot. A szakértő a szakvéleményben foglaltakért személyes büntetőjogi és fegyelmi felelősséggel tartozik, hiszen a szakvéleményt saját nevében köteles a hatóság elé terjeszteni. A szakvélemény terhelt, tanú és sértett személyiségi jogait érintő lelet részét a hatóság zártan kezelheti, az érintettek kérésére.
A szakvélemény készítése során fontos szabály, hogy azok a nyilatkozatok, melyeket a terhelt, a tanú és a sértett tett, nem használhatók fel bizonyítékként a büntetőeljárásban. Ennek a rendelkezésnek az a magyarázata, hogy a szakértő nem a hatóság tagja, és nem a büntetőeljárásban résztvevő hivatalos hatósági minőségben jár el. Éppen ezért az eljárási garanciák, a résztvevők jogainak megóvása érdekében a szakértővel folytatott beszélgetésben előkerülő nyilatkozatok nem törvényes úton megszerzett bizonyítékok, így értékelésükre nincsen lehetőség a büntetőeljárás keretei között. A bíróság a terheltnek csak olyan nyomozati vallomásait értékelheti bizonyítékként, amelyre nézve a jogaira való figyelmeztetés megtörtént. A szakértői vélemény leíró részében a terheltnek a bűncselekményre vonatkozó nyilatkozata - amelyet a szakvéleményhez szükséges kikérdezés során tett - mint vallomás bizonyítékként nem értékelhető (BH1991. 463.).

109. § Ha a szakvélemény hiányos, homályos, önmagával ellentétben álló vagy az egyébként szükséges, a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság felhívására a szakértő köteles a kért felvilágosítást megadni, illetve a szakvéleményt kiegészíteni.

A szakértő munkája nem merül ki abban, hogy szakvéleményét elkészíti és előterjeszti. A bíróság - amennyiben ennek szükségét látja -a szakértőt a tárgyalásra is beidézheti. Olyan esetekben, amikor a szakvélemény megállapításai nem egyértelműek, vagy a vélemény egyes részei egymásnak ellentmondók, a szakértőt fel kell hívni felvilágosítás adására, illetve - szükség esetén - a szakvélemény kiegészítésére. Ezért a szakértő természetszerűleg már külön díjazásra nem tarthat igényt. Megalapozatlan az ítélet, ha a bíróság a gondatlan cselekmény és az eredmény közötti okozati összefüggés kérdésében csupán feltételezésen alapuló szakvélemény alapján foglal állást anélkül, hogy annak kiegészítését elrendelné (BH1978. 196.). Ha a bíróság a tárgyalásra a szakértőt nem idézi meg és nem is értesíti: az írásban előterjesztett szakvélemény nem olvasható fel. A szakértőnek a kitűzött tárgyalásra megidézése nem mellőzhető, ha a tárgyalás kitűzésekor is nyilvánvaló, hogy az írásbeli szakvélemény homályos, vagy ellentmondásokat tartalmaz (BH1979. 13.).

A szakértő meghallgatása

110. § (1) A szakvélemény szóbeli előadása előtt meg kell állapítani a szakértő személyazonosságát, és tisztázni kell, hogy nincs-e vele szemben kizáró ok. A szakértőt figyelmeztetni kell a hamis szakvélemény adásának következményeire. A figyelmeztetést, valamint a szakértőnek a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni. A szakvélemény előadása után a szakértőhöz kérdéseket lehet intézni.

(2)

(3)

ÍH 2012. 8. Tolmács figyelmeztetése - relatív eljárási szabálysértés - anyanyelv használatának a joga - vesztegetés
Az írásbeli szakvélemény előterjesztése után bizonyos esetekben szükségessé válhat a szakértő szóbeli meghallgatása, ahol az eljárásban részt vevő személyek is feltehetik kérdéseiket, és a szakértő is megindokolhatja megállapításait. Mielőtt azonban a szakértő meghallgatására sor kerül, személyazonosságát meg kell állapítani, és elfogultsága felől vizsgálódni kell. A szakvélemény szóbeli előadására sor kerülhet a nyomozó hatóság eljárásában és a bírósági eljárásban, a tárgyaláson. Ez utóbbi a tipikus. A szakértőt a meghallgatása előtt - némiképp hasonlóan a tanúkihallgatáshoz - szakértői esküjére kell figyelmeztetni, mely szükségképpen magában foglalja az igazmondási és lelkiismeretes. legjobb tudás szerinti szakértői tevékenység végzésének kötelezettségét. A figyelmeztetés elmaradásának következményei a bírói gyakorlatból szűrhetők le. A tárgyaláson a szakértő kihallgatása kezdetekor a szakértői esküre történő figyelmeztetés elmaradása az ítélőtábla szerint adott ügyben nem valósít meg abszolút eljárási szabálysértést. Az igazságügyi szakértő a tevékenységét kizárólag a szakértői esküjének letételét követően végezheti. A szakértői tevékenységgel összefüggő kötelezettségeire vonatkozó nyilatkozatát a szakértőnek nem a bírósági kihallgatáskor, hanem az erre jogosult szerv előtt kell megtennie, a bíróságnak a szakértőt az esküjére csupán figyelmeztetni kell. Az ítélőtábla álláspontja szerint a szakértő bíróság előtti kihallgatásakor az esküjére történő figyelmeztetés inkább formális, mintsem lényeges garanciális szabály, így annak elmaradása a szakértői véleményt illetve nyilatkozatot nem teszi törvénysértően beszerzett bizonyítékká (BH2006. 279.). Mivel az eseti szakértő esküt nem tett, így őt a hamis szakvélemény adásának következményeire figyelmeztetni kell.

Más szakértő alkalmazása

111. § (1) Ha a szakértőtől kért felvilágosítás vagy a szakvélemény kiegészítése nem vezetett eredményre, vagy egyéb okból szükséges, más szakértőt kell kirendelni.

(2) A terhelt és a védő a nyomozás során indítványozhatja más szakértő kirendelését. A kirendelésről az ügyész határoz.

(3)-(4)

(5) Ha ugyanazon bizonyítandó tényre ugyanazon vizsgálati anyag alapulvételével készített szakvélemények között az ügy eldöntése szempontjából lényeges szakkérdésben olyan eltérés van, amely a szakértőktől kért felvilágosítással, a szakvélemény kiegészítésével vagy a szakértők egymás jelenlétében való meghallgatásával (125. §) nem tisztázható, a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság hivatalból vagy indítványra újabb szakvélemény beszerzését rendelheti el.

(6)

ÍH 2016. 125. Közúti baleset okozása vétsége alóli felmentés
ÍH 2011. 99. Kényszergyógykezelés elrendelése
ÍH 2007. 147. Szakértő kirendelésének indítványozása
Bár a szakértő alkalmazásának, kirendelésének alapját az a tény adja, hogy a szakértő természettudományos bizonyossággal, érthető és indokolható formában adhat választ olyan kérdésekre, melyekre a hatóság válaszolni nem tud, mégis előfordulhat, hogy a szakértő kirendelése nem vezetett eredményre. Amennyiben a hatóság úgy ítéli meg, hogy a szakértőtől még kiegészítés vagy további felvilágosítás kérése esetén sem várható a szakvélemény kérdéses pontjainak értelmezése, vagy más okból ezt célszerűnek látja (pl. utólag merül fel egy kizárási ok), más szakértőt rendelhet ki. A kirendelt másik szakértő feladata, hogy az eredeti szakvélemény kérdéseinek körében adjon felvilágosítást, válaszolja meg a problémás kérdéseket, oldja fel az ellentmondásokat. Újabb szakvélemény beszerzésére szükség lehet akkor is, amikor a nyomozás során, majd a bírósági eljárásban beszerzett szakvélemény megállapításai egymással ellentétesek, és az ellentét a Be.-ben kínált eszközökkel (mindenekelőtt a szakértők egymás jelenlétében történő meghallgatásával) nem oldható fel. Ilyen esetben a kirendelt újabb szakértőnek azt is tisztáznia kell, hogy az eredeti szakvélemények közötti eltérések milyen okra vezethetők vissza. Különleges szakértelmet igénylő és a cselekmény minősítését befolyásoló kérdésnek a bíróság által alkalmazott szakértő véleményétől eltérően más szakértő alkalmazása nélküli elbírálása, a cselekmény minősítése tekintetében az indokolási kötelezettségnek az ítélet felülbírálatra alkalmatlanságát eredményező megsértését jelentheti (BH2012. 60).

112. § (1) A terhelt és a védő közölheti az ügyésszel, illetőleg a bírósággal, hogy szakvéleményt kíván készíttetni, és benyújtani.

(2) A terhelt vagy a védő által szakvélemény készítésére felkért személy (gazdasági társaság, szakértői intézmény, szervezet, szakértői testület) szakértőként való bevonásáról a bíróság, illetőleg az ügyész határoz. A felkért szakértő - e minőségének elismerése után - önállóan szakértői vizsgálatot végezhet, a bírósági eljárásban a bíróság, illetőleg az ügyész által kirendelt szakértővel azonos jogok illetik meg, és kötelezettségek terhelik. A szakértők az általuk elvégezni kívánt szakértői vizsgálatról kölcsönösen értesítik egymást, az értesített szakértő a másik szakértő által végzett vizsgálaton jelen lehet.

(3) Ha a bíróság vagy az ügyész a felkért személy bevonását megtagadja, az elkészített vélemény az okiratra vonatkozó szabályok szerint használható fel.

A fegyverek egyenlőségének elvéből következően a terhelt és a védője indítványozhatja szakértő kirendelését. Amennyiben ennek a bíróság vagy az ügyész helyt ad, úgy a felkért szakértőt ugyanolyan jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik, mint a kirendelt szakértőt. A kirendelt és a felkért szakértő köteles egymással együttműködni, egymást a feltárt vizsgálati eredményekről értesíteni. Amennyiben a terhelt vagy a védő él a felkért szakértő indítványozásának a jogával, de ennek a bíróság vagy az ügyész nem ad helyt, a felkért szakértő által elkészített szakvélemény okiratként vehető figyelembe. Ez a gyakorlatban persze nem jelenti azt, hogy a kirendelt szakértő szakvéleménye, mint bizonyítási eszköz felette állna egy okiratnak, hiszen a bizonyítási eszközök között hierarchiát a törvény sem állít fel, mindenesetre az okirat alapvetően nem egy különleges szakértelemmel rendelkező személy pártatlan nyilatkozata, mely tudományos igénnyel készült. A gyakorlatban a felkért szakértőt a bíróság vagy az ügyészség csak abban az esetben utasítja el, ha a szakértői minőségét nem ismeri el, mert szakmailag nem alkalmas szakvélemény készítésére. Egyébként a terheltet megillető védekezés jogából következően hozzájárul a felkért szakértő bevonásához.

A szakértői kötelezettség megszegésének következményei

113. § (1) Ha a szakértő a közreműködést vagy a véleménynyilvánítást a megtagadás következményeire történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, rendbírsággal kell sújtani, és az okozott költség megfizetésére kell kötelezni.

(2) A szakértőt rendbírsággal kell sújtani, és az okozott költség megfizetésére kell kötelezni, ha a szakvélemény előterjesztésére rendelkezésére álló határidőt önhibájából elmulasztja. Ha a szakvélemény előterjesztését a kirendelt társaság vagy szervezet vezetője által kijelölt szakértő mulasztja el önhibájából, a rendbírság kiszabásának, illetve az okozott költség megfizetésére kötelezésnek a kirendelt gazdasági társasággal, szakértői intézménnyel, szervezettel vagy szakértői testülettel szemben van helye.

(3) Ha a szakértő a mentességére hivatkozva tagadja meg a véleményadást, az ennek helyt nem adó határozat elleni jogorvoslat elbírálásáig nem kötelezhető közreműködésre.

ÍH 2012. 103. Rendbírság kiszabása a szakértővel szemben
A szakértőnek felelősséget kell vállalnia a szakvéleményben foglaltakért, és a bíróság kirendelése nyomán feladatát legjobb tudása és a törvény rendelkezéseinek betartása mellett kell elvégeznie. Éppen ezért a hatóságnak lehetősége van rendbírsággal sújtani azt a szakértőt, aki a közreműködést jogosulatlanul megtagadja, valamint az okozott költségek megtérítésére is kötelezhető. Amennyiben a szakvélemény előterjesztésére főszabály szerint nyitva álló 30 napos határidőt elmulasztja, indokolatlanul késlekedik, szintén alkalmazható a rendbírság, mint hátrányos jogkövetkezmény.

A szakértői intézetet kirendelő végzésben írt - egy név szerint megjelölt szakértő - eljárása mellett kitétel nem változtat azon, hogy szakértői intézet kirendelése történt, ezért a szakvélemény benyújtásának késedelme miatti rendbírság az intézettel szemben szabható ki. Az ítélőtáblán fellebbezési szakban folyamatban lévő büntetőügyben az ítélőtábla nyilvános fellebbezési tárgyaláson meghozott végzésével az általa kirendelt Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek (továbbiakban ISZKI) D. Intézete szakértői kirendelését visszavonta. Egyben az igazságügyi könyv- és adószakértőt 100.000 forint rendbírsággal sújtotta azzal. A végzés indokolása szerint az ítélőtábla azzal rendelte ki az intézetet az igazságügyi könyv- és adószakértő eljárása mellett azzal, hogy a szakértő a szakvéleményét négy példányban, díjjegyzékkel csatolva 60 napon belül terjessze elő. A bíróság kirendelő végzésében figyelmeztette a szakértőt, hogy mely esetekben sújtható rendbírsággal és kötelezhető az okozott költség megfizetésére. Így hivatkozott arra is, hogy a szakértőt akkor is rendbírsággal lehet sújtani, ha a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késlekedik. A szakértői intézet a kirendelés elfogadását visszaigazolta, majd iktatott kérelmében haladékot kért. Az Ítélőtábla engedélyezte a szakvélemény előterjesztésére a határidő halasztást. A szakértői intézet a határidő lejárta előtti héten bejelentette, hogy nem tudja elkészíteni a szakértői véleményt, a szakértő váratlan betegsége miatt. Az ítélőtábla végzésének indokolása szerint ez a kimentés nem elfogadható, mert több hónapon át a szakértő rendelkezésére álltak az iratok. Miután megállapította, hogy a rendbírság kiszabásának törvényben megkívánt feltételei fennállnak, ezért a szakértővel szemben - a mulasztás súlyával és következményeivel arányban álló - rendbírság kiszabásáról rendelkezett. A végzés ellen az intézet adó-, járulék-, könyvszakértője nyújtott be fellebbezést törvényes határidőn belül. Fellebbezése indokolásában egyrészt hivatkozott az iratok tényleges rendelkezésre állásának idejéről, a korábban beérkezett és munkába vett ügyek számára és nehézségi fokára. Ezt követően a váratlan orvosi bejelentés, az azonnali műtétigény előre nem láthatóan oly mértékben módosította az előzetesen tervezett szakértői munkáját, hogy a nyilatkozat megtétele előtt rajzolódott ki biztonsággal, miszerint a kirendelésnek a módosított határidőben bizonyosan nem tud eleget tenni. Ezt a tényt az intézet átiratában közölte a kirendelő hatósággal. Ezt követően intézkedett az eljáró bíróság a kirendelés visszavonásáról és az iratanyag visszaszármaztatásáról. Álláspontja szerint fentiek okán nem teljesült a törvényi feltétel, amely akkor teszi lehetővé a rendbírság kiszabását, ha a szakértő a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késlekedik. Jelen esetben ugyanis az akadály felszínre kerülését röviddel követően és még a nyitva álló határidő lejárta előtt az intézet kérte a kirendelő hatóságtól a kirendelés visszavonását és más szakértő kirendelését, vagy a határidő meghosszabbítását. Fentiekre tekintettel kérte a kiszabott rendbírság mellőzését. A Legfőbb Ügyészség a fellebbezést az alábbiak szerint találta alaposnak. Álláspontja szerint az ítélőtábla a rendbírság kiszabásakor megsértette a Be. vonatkozó szakaszát. Az elbírálás idején hatályos hivatkozott törvényhely szerint ugyanis, ha a szakvélemény előterjesztésével a kirendelt társaság vagy szervezet vezetője által kijelölt szakértő indokolatlanul késlekedik, a rendbírság kiszabásának, illetve az okozott költség megfizetésre kötelezésnek a kirendelt gazdasági társasággal, szakértői intézménnyel, szervezettel vagy szakértői testülettel szemben van helye. Erre figyelemmel a fellebbezéssel támadott végzés hatályon kívül helyezését, és az eljárt bíróságnak a rendbírság kiszabása tekintetében új eljárás lefolytatására utasítását indítványozta. A Kúria megállapította, hogy a rendbírság mellőzését célzó fellebbezés - a Legfőbb Ügyészség által hivatkozott indokok mellett - alapos. A Be. hatályos szövege szerint szakértőként elsősorban a szakértői tevékenységet hivatásszerűen folytató személyeket, vagy szervezeteket kell kirendelni. Miután a büntetőeljárás során fontos érdek fűződik ahhoz, hogy a bizonyítás menetéről az eljárásban résztvevők megfelelő módon és időben értesüljenek, ezért írja elő a törvény, hogy a szakértő kirendeléséről a kirendelő a határozat keltétől számított 8 napon belül tájékoztatja a terheltet, a védőt, a sértettet és abban az esetben, ha a szakértőt a bíróság rendelte ki, akkor az ügyészt. Amennyiben a hatóságok gazdasági társaságot, intézményt, szervezetet vagy testületet rendelnek ki, úgy az adott szerv vezetője a kirendelő határozat kézhezvételétől számított 8 napon belül tájékoztatja a kirendelőt az eljáró szakértő személyéről. Ezt követően a kirendelő kötelezettsége, hogy tájékoztassa a terheltet, védőt, sértettet, adott esetben az ügyészt, hogy a kirendelt intézmény vezetője milyen tájékoztatást adott a szakértő személyéről. Vagyis akkor, ha a hatóság igazságügyi intézményt rendel ki, az intézmény vezetője jelöli ki az eljáró szakértőt az intézményben működő igazságügyi szakértők közül. Az eljáró szakértő a szakvéleményt a saját szakmai felelőssége mellett az intézmény nevében adja, és az intézmény bélyegzőjét használja. Az intézmény vezetője ellenjegyzésével igazolja azt, hogy a szakvélemény az intézmény tevékenységi körében és az eljárási jogszabályok betartásával készült. A szakvéleményt a szakértő írja alá, a szakvéleményben fel kell tüntetni a szakvéleményt készítő igazságügyi szakértő nevét és szakterületét. Ez a rendelkezés akkor is alkalmazandó, ha az intézmény alkalmazásában álló igazságügyi szakértőt a hatóság név szerint rendeli ki. Jelen ügyben - az iratok alapján is - tényként állapítható meg, hogy az ítélőtábla végzésével az intézetet az igazságügyi könyv- és adószakértő eljárása mellett szakértőként rendelte ki. A kirendelő végzésből egyértelműen következik, hogy a kirendelő hatóság szakértői intézményt rendelt ki, ezen belül megjelölte azt a szakértő intézmény alkalmazásában álló igazságügyi szakértőt, akitől a szakértői tevékenység elvégzését (vélemény elkészítését) várja. A kirendelésnek ez a módja az eljárási törvényben foglalt szabályoktól eltér, a bírói gyakorlatban azonban nem ritka, ilyen esetben a szakértői intézmény vezetője a szakértő kijelölése során általában a kirendelő végzésben foglaltakra figyelemmel jár el. A kirendelésnek ez a formája azonban nem változtat azon a tényen, hogy szakértői intézmény kirendelése történt meg, nem pedig igazságügyi szakértőé. Megjegyzi a Kúria, hogy jelen ügyben fentieket támasztja alá a határidő módosítására vonatkozó, a szakértői intézettel folytatott levelezés tartalma is. Abban az esetben azonban, ha a késlekedő gazdasági társaság, szakértői intézmény, szervezet vagy szakértői testület vezetője által kijelölt szakértő, úgy a rendbírság, illetve az okozott költségek megfizetésére történő kötelezés a szakértői intézménnyel, szervezettel vagy szakértői testülettel szemben alkalmazható. Mindezek alapján a Kúria - egyetértve a Legfőbb Ügyészség álláspontjával - megállapította, hogy az ítélőtábla a rendbírság kiszabásakor megsértette a törvényi előírásokat. Ekként a Kúria az ítélőtábla végzését hatályon kívül helyezte és az eljárt bíróságot a rendbírság kiszabása tekintetében új eljárás lefolytatására utasította. (BH2014. 205.)

A tolmács

114. § (1) Ha nem magyar anyanyelvű személy az eljárás során az anyanyelvét, - törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben - regionális vagy nemzetiségi nyelvét kívánja használni, tolmácsot kell igénybe venni. Ha az anyanyelv használata aránytalan nehézségbe ütközne, a magyar nyelvet nem ismerő személy által ismertként megjelölt más nyelv használatát kell tolmács útján biztosítani.

(2) Ha a kihallgatandó személy hallássérült, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell kihallgatni, vagy a kihallgatás helyett írásban is nyilatkozatot tehet. Ha a kihallgatandó személy siketvak, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell kihallgatni. Ha a kihallgatandó személy beszédfogyatékos, kérésére a kihallgatás helyett írásban tehet nyilatkozatot.

(3) E törvénynek a szakértőre vonatkozó rendelkezései a tolmácsra is irányadók azzal, hogy a külön jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő személy vehető igénybe tolmácsként; ha ez nem lehetséges, a kellő nyelvismerettel rendelkező más személy (eseti tolmács) is kirendelhető. Tolmácson a szakfordítót is érteni kell.

ÍH 2016. 53. A tolmácsdíj megállapítása
ÍH 2012. 8. Tolmács figyelmeztetése - relatív eljárási szabálysértés - anyanyelv használatának a joga - vesztegetés
Az anyanyelv használatának joga megjelent az eljárás és így a törvény alapelvei között. A tolmács olyan különleges szakértelemmel rendelkezik, amivel a hatóság nem, így jogállására a szakértőre vonatkozó rendelkezések irányadók. A szakfordítás és tolmácsolás a 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet alapján képesítéshez kötött tevékenység. A nem vizsgázott tolmács igénybevétele a büntetőeljárás során a Be. 375. § (1) bekezdése szerinti ún. relatív eljárási szabálysértés. Ez az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését csak akkor eredményezheti, ha az eljárásban részt vevő személyek törvényes jogainak a korlátozása folytán lényeges hatást gyakorolt az eljárás lefolytatására (BH2005. 312). A jelbeszédet nem ismerő siketnéma tanúként kihallgatása során a tanú hozzátartozóját tolmácsként nem lehet igénybe venni: az így felvett tanúvallomást a bizonyítékok köréből ki kell rekeszteni. Ilyen esetben siketnéma-tolmács igénybevételével azt kell tisztázni, hogy írásbeli érintkezés útján lehetséges-e a kihallgatása, ha pedig írni-olvasni sem tud, ez a tanú vallomástételének el nem hárítható akadálya, mód van azonban a tanú hozzátartozójának tanúkénti kihallgatására arra nézve, amit vele a siketnéma közölt (BH1998. 473.).

Pártfogó felügyelői vélemény

114/A. § (1) A bíróság és az ügyész a büntetés vagy intézkedés alkalmazása, illetőleg a vádemelés elhalasztása vagy a közvetítői eljárásra utalás előtt pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendelheti el. A pártfogó felügyelői vélemény beszerzését törvény kötelezővé teheti. A pártfogói felügyelői véleményt a pártfogó felügyelő készíti el.

(2) A pártfogó felügyelői vélemény a terhelt személyiségét és életviszonyait jellemző tényeket és körülményeket - így különösen családi körülményeit, egészségi állapotát, esetleges káros szenvedélyeit, lakhatási körülményeit, iskolai végzettségét, szaktudását, munkahelyét, ennek hiányában a foglalkoztatására vonatkozó adatokat, jövedelmi, vagyoni viszonyait - írja le, továbbá bemutatja a feltárt tények, körülmények és a bűncselekmény elkövetése között fennálló kapcsolatot.

(3) A pártfogó felügyelő a véleményben tájékoztatást ad a terhelt adottságainak megfelelő munkalehetőségről, egészségügyi, illetőleg szociális intézményi ellátási lehetőségről, és javaslatot tehet a terhelttel szemben egyedi magatartási szabály vagy kötelezettség elrendelésére.

(4) Ha a bíróság vagy az ügyész úgy rendelkezik, a pártfogó felügyelői véleményben ki kell térni arra, hogy a terhelt a kilátásba helyezett magatartási szabályok vagy kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni, valamint arra, hogy a sértett hozzájárul-e a részére adandó jóvátételhez.

(4a) Az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény a (2) és (3) bekezdésben foglaltakon túl tartalmazza a fiatalkorúval szemben a gyámhatóság által elrendelt megelőző pártfogás végrehajtásának eredményére vonatkozó összefoglaló megállapításokat. Az összefoglaló pártfogó felügyelői véleményben a pártfogó felügyelő javaslatot tesz a terhelttel szemben egyedi magatartási szabály vagy kötelezettség elrendelésére és - a bíróság vagy az ügyész rendelkezése hiányában is - ki kell térnie arra, hogy a terhelt a kilátásba helyezett magatartási szabályok vagy kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni, valamint arra, hogy a sértett hozzájárul-e a részére adandó jóvátételhez.

(4b) Az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény elkészítéséből nincs kizárva az a pártfogó felügyelő, aki a fiatalkorú megelőző pártfogását végzi vagy végezte.

(5) A pártfogó köteles és jogosult mindazokat az adatokat megismerni, amelyek a pártfogó felügyelői vélemény elkészítéséhez szükségesek, e célból az ügy iratait megismerheti, a terhelttől, a sértettől, a tanúktól és az eljárásba bevont más személyektől felvilágosítást kérhet. Ha ez feladatának teljesítéséhez szükséges, az ügyésztől vagy a bíróságtól újabb adatokat, iratokat és felvilágosítást kérhet.

(6) E törvénynek a szakértőre vonatkozó rendelkezései a pártfogó felügyelői véleményt készítő pártfogóra is irányadók azzal, hogy a 105. § (6) és (7) bekezdése, a 106-107. §, és a 111-113. § a pártfogóra nem alkalmazhatók.

(7) Az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény elkészítésére, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a pártfogó felügyelői véleményre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A törvény büntetőpolitikai célkitűzései között fontos célként szerepel a bíróságok tehermentesítése és az igazságszolgáltatás hatékonyabbá tétele. E célok megvalósulása érdekében az európai országok többségében az ún. kettős nyomvonalú büntetőpolitika jegyében megkülönböztetik egymástól a kisebb súlyú és a társadalomra kevésbé veszélyes bűncselekményekre reagáló büntetőpolitikát a társadalomra súlyos veszélyt jelentő bűncselekményekre alkalmazott intézményes reakcióktól. Az európai államok általában két megoldási formát alkalmaznak a társadalomra kevésbé veszélyes bűncselekmények szankcionálására. Egyrészt élnek a büntető igazságszolgáltatás rendes útjáról elterelő eszközökkel (például a magyar büntetőeljárási jogban vádemelés elhalasztása néven ismert jogintézménnyel), másrészt a büntető igazságszolgáltatás rendszerében maradva olyan eszközöket vezettek be, amelyek alkalmasak a szabadságvesztés kiváltására. Az ilyen típusú intézkedések csak az elkövető hozzájárulásával és együttműködésével alkalmazhatók, így nagyobb valószínűséggel kerülhet sor a bűncselekménnyel okozott károk mérséklésére, a sértett kártalanítására és a közösség kiengesztelésére; e mellett elkerülhetővé teszik a szabadságelvonással egyébként együtt járó ártalmakat. A tényleges szabadságelvonással nem járó szankciók azonban az elkövetett bűncselekménnyel arányos - adott esetben súlyos - joghátrányt jelentenek, és nem elhanyagolható szempont, hogy a szabadságelvonás költségeihez képest lényegesen alacsonyabb kiadásokkal járnak. Eredményes alkalmazásuknak feltétele azonban a pártfogó felügyelői szolgálat hatékonyságának javítása. A Javaslattal egyidőben elkészültek a pártfogó felügyelői hálózat szervezeti és működési megújítását célzó szabályozási elvek (ld. a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről szóló 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozat). A 2003. évi II. törvény - követve több európai ország gyakorlatát (így például Ausztria, Belgium, Csehország, Finnország, Dánia, Németország, Portugália és Hollandia) - a pártfogói szervezet megújítását célzó törekvések jegyében, és az alternatív szankciók, illetve a büntetőeljárás rendes menetéből történő elterelési lehetőségek hatékonyabbá tételének érdekében a Be.-be iktatta a pártfogó felügyelői vélemény jogintézményét. A fiatalkorúak elleni eljárás szabályainál önálló bizonyítási eszközként írja elő a környezettanulmány beszerzését, amelyet a Be. 453. §-ának (2) bekezdése szerint a megyei gyámhivatal mellett működő hivatásos pártfogó készít el. A törvény e rendelkezést nem érintve a Be. bizonyításról szóló VII. fejezetének rendszerébe helyezte el a pártfogó felügyelői vélemény intézményét, ám nem önálló bizonyítási eszközként, hanem a IV. Cím által szabályozott szakvélemény szabályait egészíti ki az új jogintézményre vonatkozó általános szabályokkal. A törvény ezzel kifejezésre kívánja juttatni a pártfogó felügyelői vélemény, mint bizonyítási eszköz szerepét: nem új bizonyítási eszközként szabályozza, hanem a szakértői vélemény egy sajátos eseteként, amely a szankció alkalmazásában, illetve az elterelés lehetőségében a megalapozott döntést elősegítő eszköz. A pártfogó felügyelői vélemény lényege, hogy a terhelt személyét, életkörülményeit, a bűncselekmény elkövetéséhez vezető ok-folyamatot olyan szemszögből vizsgálja, amely egyébként az eljárás más adataiból nem, vagy nem feltétlenül ilyen részletességgel derülne ki. A pártfogó felügyelői vélemény feladata, hogy a terhelt azon életviszonyait, amelyek a bűncselekmény elkövetésében közrehatottak, ám a történeti tényállás megállapítása szempontjából nem minden esetben relevánsak, felderítse, és ezzel szolgálja, hogy az ügyészi, illetve a bírósági szakaszban a döntésre jogosult teljes képet alkothasson az elterelés, vagy a szabadságvesztésen, illetőleg a pénzbüntetésen kívüli alternatív szankció alkalmazásának lehetőségéről, indokoltságáról, a terhelt hozzáállásáról az általa elkövetett bűncselekményhez és az ellene folytatott büntetőeljáráshoz. A pártfogó felügyelői vélemény a bevezetésével célzott hatást csak akkor érheti el, ha a tények, körülmények szikár ismertetése mellett tájékoztatás is nyerhető belőle arról, hogy a vádemelés elhalasztása esetén a magatartási szabályok, illetőleg kötelezettségek, továbbá a pártfogó felügyelet alá helyezés vagy a közérdekű munka büntetés a terhelt esetében adekvát szankció lehet-e. Ezért a törvény nem csupán a tények rögzítését, hanem azt is elvárja a pártfogó felügyelőtől, hogy tájékoztatást adjon - ha erre igény van - az ügyész, illetve a bíróság számára arról, miszerint a terhelt a kilátásba helyezett magatartási szabályok vagy kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni; a sértett hozzájárul-e a részére adandó jóvátételhez; valamint arról, hogy van-e a terhelt adottságainak megfelelő munkalehetőség, egészségügyi és szociális intézményi ellátási lehetőség, vagy a terhelttel szemben egyedi magatartási szabály elrendelése megfelelő és végrehajtható szankció-e. A törvény a pártfogó felügyelő büntetőeljárásban betöltött új szerepének egyértelmű meghatározása érdekében rendelkezik arról, hogy a pártfogó felügyelő a véleménye elkészítéséhez szükséges adatokat lényegében ugyanazon szabályok szerint ismerheti meg, mint a szakértő a szakvélemény elkészítéséhez szükséges adatokat. A törvény rendelkezik arról is, hogy a Be. szakértőre vonatkozó rendelkezései - a törvényben meghatározott kivételekkel - a pártfogó felügyelői vélemény elkészítését végző pártfogóra is irányadóak. Ez a rendelkezés nem csupán a szakértői vélemény és a pártfogó felügyelői vélemény között teremt egyfajta hasonlóságot, hanem a szakértő és a pártfogó felügyelő jogállása között is a büntetőeljárás egészében.

V. Cím

A TÁRGYI BIZONYÍTÁSI ESZKÖZ ÉS AZ OKIRAT

A tárgyi bizonyítási eszköz

115. § (1) Tárgyi bizonyítási eszköz minden olyan tárgy (dolog), amely a bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas, így különösen az, amely a bűncselekmény elkövetésének vagy a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben az elkövető nyomait hordozza, vagy a bűncselekmény elkövetése útján jött létre, amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amelyre a bűncselekményt elkövették.

(2) E törvény alkalmazásában tárgyi bizonyítási eszköz az irat, a rajz és minden olyan tárgy, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít. Ahol e törvény iratról rendelkezik, ezen az adatot rögzítő tárgyat is érteni kell.

ÍH 2013. 55. Iratmásolat kiadása elektronikus úton - az egyszeri illetékmentes iratmásolat kiadásának feltételei

A tárgyi bizonyítási eszközök négy nagy csoportját tudjuk elkülöníteni:
- A nyomhordozó tárgyi bizonyítási eszközök valamilyen módon rögzítik a bűncselekmény nyomait (pl. anyagmaradványok a sértett ruházatán).
- A bűncselekmény folytán előállt tárgyi bizonyítási eszközök hordozzák a bűncselekmény eredményét (pl. hamis pénz).
- A bűncselekmény elkövetésének eszközei az elkövetési magatartás megállapításához nyújtanak komoly segítséget.
- A negyedik csoportot azok a tárgyak képezik, melyekre a bűncselekményt elkövették (pl. a lopott dolog).
A tárgyi bizonyítási eszköz megfogalmazás a technika rohamos fejlődésével már nem azonosítható a Ptk. dolog fogalmával, tehát nem feltétlenül birtokba vehető testi tárgyakról van itt szó. Akár számítógépes adat, elektronikus jel, filmfelvétel is ebbe a körbe tartozhat.
Azok a tárgyak, amelyeket a büntetőeljárás - főként a nyomozás - során a nyomok megőrzése, láthatóvá tétele, szakértői vizsgálat alá vonhatósága, ezáltal a bizonyítékként felhasználhatóság érdekében készítenek (pl. vérszennyeződést rögzítő gézlap, lábnyomtöredék, ujjnyomat, s ezekről vagy más nyomokról készült fényképfelvétel stb.) a bűnügy iratainak részét (mellékletét) képezik, s így lefoglalásukra, az érdemi döntést követően az elkobzásukra vagy megsemmisítésük elrendelésére nem kerülhet sor (BH2008. 296).

Az okirat

116. § (1) Okirat az a bizonyítási eszköz, amely valamilyen tény, adat valóságának, esemény megtörténtének vagy nyilatkozat megtételének bizonyítására készül, és arra alkalmas.
(2) Az okiratra vonatkozó rendelkezések irányadók az okiratból készült kivonatra és az olyan tárgyra is, amely valamely tény, adat valóságának, esemény megtörténtének, vagy nyilatkozat megtételének igazolása céljából a 115. § (2) bekezdésében megjelölt módon készült.
(3) A (2) bekezdés nem alkalmazható a 151. § (2) bekezdésében felsorolt dolgokra.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
Az okiratok valamely tény, adat valóságát, esemény megtörténtét vagy nyilatkozat megtételét bizonyítják. Az okiratok lehetnek közokiratok és magánokiratok. Bár a Polgári perrendtartásról szóló törvényben a két okirati fajta bizonyító ereje különbözik egymástól, a Be. nem tesz különbséget a két okirati forma felhasználhatósága és bizonyító ereje szempontjából. Azok az okiratok, amelyek a bűncselekmény nyomait hordozzák magukon, a bűncselekmény eredményeképpen jöttek létre, nem mint okiratok, hanem mint tárgyi bizonyítási eszközök használhatók fel az eljárásban.

VI. Cím

A TERHELT VALLOMÁSA

117. § (1) A terhelt kihallgatása előtt meg kell állapítani a személyazonosságát, ennek érdekében meg kell kérdezni a terhelt nevét, születési nevét, korábbi nevét, születési idejét és helyét, anyja nevét, lakóhelyének és tartózkodási helyének címét, az értesítési címét, a személyazonosító okmánya számát és az állampolgárságát. Ezekre a kérdésekre a terhelt akkor is köteles válaszolni, ha egyébként a vallomástételt megtagadja.
(2) A terheltet a kihallgatásának megkezdésekor figyelmeztetni kell arra, hogy nem köteles vallomást tenni, a vallomás tételét, illetve az egyes kérdésekre történő válaszadást a kihallgatás folyamán bármikor megtagadhatja, de bármikor dönthet úgy, hogy vallomást tesz, akkor is, ha korábban a vallomástételt megtagadta. Figyelmeztetni kell arra is, hogy amit mond, illetve rendelkezésre bocsát, bizonyítékként felhasználható. A figyelmeztetést, valamint a terheltnek a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni. A figyelmeztetés és a figyelmeztetésre adott válasz jegyzőkönyvezésének elmaradása esetén a terhelt vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

(3) A terhelt kihallgatása a foglalkozására, munkahelyére, iskolai végzettségére, családi, kereseti és vagyoni körülményeire, továbbá a korábbi büntetésére és az eljárás tárgyától függően a katonai rendfokozatára, a címzetes rendfokozatára és a kitüntetéseire vonatkozó kérdésekkel kezdődik. Ezt követi a terhelt részletes kihallgatása.
(4) Ha a terhelt a vallomás tételét megtagadja, figyelmeztetni kell arra, hogy ez az eljárás folytatását nem akadályozza. Ha a terhelt vallomást tesz, figyelmeztetni kell, hogy a vallomásában mást bűncselekmény elkövetésével hamisan nem vádolhat. Arra a bűncselekményre nézve, amelyre a terhelt a vallomás tételét megtagadta, a terhelthez további kérdések nem intézhetők, és a terhelt a többi terhelttel, illetőleg a tanúkkal nem szembesíthető, kivéve, ha előtte úgy dönt, hogy vallomást tesz. A vallomás tételének megtagadása nem érinti a terhelt kérdezési, észrevételezési és indítványtételi jogát.
(5) Ha a terhelt vallomást kíván tenni, a vallomástétel lehetőségét biztosítani kell.
(6)

ÍH 2015. 48. A rendőri jelentésben írt terhelti nyilatkozat értékelése
ÍH 2012. 8. Tolmács figyelmeztetése - relatív eljárási szabálysértés - anyanyelv használatának a joga - vesztegetés
ÍH 2011. 8. A vallomástétel megtagadásának jogára való figyelmeztetés - bizonyítási eszközök
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2007. 7. A vád tárgya - nyereségvágyból elkövetett emberölés - fogolyszökés bűntette - a vádlott szakértőnél tett előadása - magánlaksértés bűntette és magánlaksértés vétsége

A régen a bizonyítékok királynőjének tekintett terhelti vallomás csak egy a bizonyítási eszközök sorában a Be.-ben. Természetesen a terhelt vallomásának ennek ellenére nagy jelentősége van, hiszen ő az egyetlen személy, aki valóban rekonstruálni tudja az elkövetés körülményeit. A terhelt nem köteles vallomást tenni az eljárás egyetlen szakaszában sem (erre figyelmeztetni kell), azonban a személyazonosító adatokra vonatkozó kérdésekre a vallomástétel megtagadása esetén is köteles válaszolni. Éppen ezért szabályozza a törvény, hogy vallomástétel megtagadásáról való tájékoztatást csak a személyazonosító adatok felvétele után kell számára megadni. A terhelt nem köteles az igazmondásra, bár erre nem kell őt figyelmeztetni. Arról viszont ki kell oktatni, hogy mást bűncselekmény elkövetésével hamisan nem vádolhat. A hamis vád következményeire történt figyelmeztetés és az erre adott válasz szó szerinti jegyzőkönyvezésének elmulasztása miatt a terhelt vallomását nem kell kirekeszteni a bizonyítékok közül (BH2009. 171). Annak viszont már következménye van, ha a terheltet a vallomástétel megtagadásának lehetőségéről való tájékoztatás előtt bármilyen, az üggyel összefüggő körülményről, tényről, vagy bűnösségének elismeréséről kérdezik. Mivel ez esetben elmarad a törvényben megkövetelt figyelmeztetés, az így megszerzett bizonyítékok nem vehetők figyelembe.

Ha a terheltet nem figyelmeztetik a vallomástétel megtagadásának jogára és arra, hogy amit mond, az bizonyítékként felhasználható, a vallomásának tartalma bizonyítékként nem értékelhető; az eljárás különböző szakaszaiban (így a rendőrségi, az ügyészségi és a bírósági szakaszban) csak egy ízben kell az előírt figyelmeztetést alkalmazni, mégpedig a kihallgatás kezdetekor (BH1994. 177.). A vádlott nyomozás során tett feltáró jellegű beismerése - amelyet a bíróság felolvasás útján a tárgyalás anyagává tett - abban az esetben is nyomatékos enyhítő körülményként jön figyelembe, ha a tárgyaláson a vádlott a vallomástételt megtagadta (BH1993. 480.). Az elsőfokú ítélet tényállását megalapozatlanná teszi, ha a tárgyaláson a vallomás megtagadásának a jogával élő terhelt előtt a bíróság nem olvassa fel a nyomozás során tett vallomását; ilyen esetben a másodfokú bíróságnak módja van a tényállás megalapozatlanságának bizonyítás felvételével való kiküszöbölésére (BH1992. 575.). A tárgyaláson a vallomástételt megtagadó vádlott nyomozás során tett vallomását fel kell olvasni (BH1992. 380.). Ha a vádlott a tárgyaláson a vallomástételt megtagadja, a korábbi vallomását fel kell olvasni; ennek elmulasztása eljárási szabálysértést valósít meg, mely az ítélet megalapozatlanságát eredményezheti (BH1992. 379.).

118. § (1) A terheltnek módot kell adni arra, hogy a vallomását összefüggően előadhassa, ezt követően kérdések intézhetők hozzá. Ha a terhelt vallomása a korábbi vallomásától eltér, ennek okát tisztázni kell.

(2) A terhelt beismerése esetén - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - meg kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is.

(3) A terhelteket egyenként kell kihallgatni. A terhelt a vallomását saját kezűleg vagy más módon leírhatja, ezt az iratokhoz kell csatolni.

A terhelt kihallgatása központi kérdés, így nagy jelentősége van annak, hogy összefüggő előadással vagy kérdések feltételével kezdődik. A terhelt védekezéshez való jogának hangsúlyozása miatt a hatályos Be. a terhelt számára először összefüggő előadásra ad lehetőséget, és csak ezt követi a hatóság részéről a kérdések feltétele. Ez a rendelkezés persze nem jelenti azt, hogy amennyiben a terhelt szabad előadása terjengőssé válik, elkalandozik az ügytől, akkor a helyes mederbe való visszaterelés érdekében ne lehetne kérdéseket feltenni. Ez nem minősül a terhelt előadása olyan megszakításának, amely megsértené a terhelt kihallgatására vonatkozó törvényi szabályokat.

Amennyiben a terhelt vallomása eltér korábbi vallomásától, ennek az okát tisztázni kell. Mivel a terhelt nem köteles igazmondásra, így a hatóság más bizonyítási eszközök felhasználásával is tisztázhatja, feloldhatja a két vallomás közötti ellentmondást. A hatóság beismerő vallomás esetén is köteles a tényállást felderíteni, az ehhez szükséges bizonyítékokat beszerezni. A terhelteket - a tanúkihallgatáshoz hasonlóan - egyenként kell meghallgatni.

VII. Cím

A BIZONYÍTÁSI ELJÁRÁSOK

A szemle

119. § (1) Szemlét a bíróság, illetőleg az ügyész rendel el, és tart, ha a bizonyítandó tény felderítéséhez vagy megállapításához személy, tárgy vagy helyszín megtekintése, illetőleg tárgy vagy helyszín megfigyelése szükséges.

(2) A szemlénél - ha szükséges - szakértőt is lehet alkalmazni.

(3) A szemle alkalmával a bizonyítás szempontjából jelentős körülményeket részletesen rögzíteni kell. A szemlén fel kell kutatni és össze kell gyűjteni a tárgyi bizonyítási eszközöket, és gondoskodni kell a megfelelő módon történő megőrzésükről. A szemle tárgyáról, ha lehetséges és szükséges, kép- vagy hangfelvételt, illetve képet és hangot egyidejűleg rögzítő felvételt, rajzot vagy vázlatot kell készíteni, és azt a jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

(4) Ha a szemle tárgyát egyáltalán nem, vagy csak jelentős nehézség, illetve költség árán lehetne a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elé vinni, a szemlét a helyszínen kell megtartani.

(5)-(6)

A szemle - szemben a korábbi, 1973-as Be. megoldásával már nem bizonyítási eszköz, hanem bizonyítási eljárás, melynek eredménye lehet valamely bizonyítási eszköz (pl. tanú megtalálása, tárgyi bizonyítási eszköz felkutatása, stb.). Szemlét az ügyész vagy a bíróság akkor rendel el, ha a bizonyítandó tény felderítéséhez vagy megállapításához valamely személy, tárgy, helyszín megtekintése, illetőleg tárgy vagy helyszín megfigyelése szükséges. A szemle tehát lehet eseti, prompt cselekmény, amikor is egy alkalommal kell a személyt, tárgyat, helyszínt megtekinteni, azonban ide tartozhat a folyamatos szemle is, amikor hosszabb ideig tartó megfigyelésre van szükség a remélt eredmény megszerzése érdekében. A szemle során - amennyiben ez szükséges - szakértőt is lehet alkalmazni. A szemléről jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyben a bizonyítás szempontjából minden jelentős körülményt fel kell jegyezni. A jegyzőkönyv különösen akkor bír nagy jelentőséggel, ha a szemle a megfigyelt - általában - helyszín természeténél fogva nem ismételhető meg. Ilyenkor az eljárás későbbi szakaszában a jegyzőkönyv az, amely tartalmazza, a helyszínen milyen észleléseket lehetett tenni adott - általában a bűncselekmény elkövetéséhez közeli - időpontban. Ha a szemlét az ügyész rendelte el, akkor a bírósági eljárásban az erről készült jegyzőkönyvet mindenképpen fel kell olvasni, akkor is, ha a szemle nem vezetett eredményre, nem produkált bizonyítási eszközöket. A szemle sajátos formája a helyszíni szemle, amikor valamely személy vagy tárgy szemlézése nem történhet az ügyész vagy a bíróság előtt. Ilyenkor a szemlét a helyszínen kell megtartani. Erre vezető ok lehet a tárgy súlya, mozgathatóságának kizártsága, a személy egészségi állapota, stb. Ugyan a Be. kötelezettségként írja elő, hogy a szemléről a terheltet, a védőt és a sértettet értesíteni kell, azonban távolmaradásuk pontosan azért nem jelenti gátját a szemle megtartásának, mivel a szemle lefolytatásának időpontja is sok esetben stratégiai fontossággal bír (lásd a szemle megismételhetetlenségéről írtakat fentebb).

A helyszíni kihallgatás

120. § (1) A bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság a helyszínen hallgatja ki a terheltet és a tanút, ha az addigi kihallgatás után is szükséges, hogy a bűncselekmény helyszínén nyilatkozzék, és mutassa meg az elkövetés helyét, a bűncselekménnyel összefüggő más helyet, tárgyi bizonyítási eszközt vagy a cselekmény lefolyását.

(2) A helyszíni kihallgatás előtt a terheltet, illetőleg a tanút ki kell hallgatni arról, hogy a kérdéses helyet, cselekményt vagy tárgyi bizonyítási eszközt milyen körülmények között észlelte, és miről ismerné fel.

A szemle egyik alesete a helyszíni kihallgatás, melynek célja általában annak tisztázása, hogy az elmondottakat mennyiben tudja rekonstruálni a terhelt vagy a tanú. A sértettet, amennyiben tanúként hallgatják ki, szintén kötelezni lehet helyszíni kihallgatásra; ebben az esetben a sértett a tanú pozíciójába kerül. A helyszíni kihallgatás sok esetben deríthet fényt ellentmondásokra, hiszen ezt megelőzően a tanút vagy a terheltet nyilatkoztatni kell, hogy az adott tényt, tárgyat, helyszínt, cselekményt hogyan, milyen körülmények között észlelte. Ennek a kihallgatásnak feltétlenül a szemlét megelőzően és nem a szemle helyszínén kell történnie. Amikor az elmondottak élő rekonstruálása történik a helyszínen, fény derülhet ellentmondásokra is. A helyszíni kihallgatás ugyanakkor közelebb hozhatja a hatóságot is a tényállás felderítéséhez, hiszen a nyelvi kifejező eszközök és eltérő értelmezés korlátai ebben az esetben kevésbé érvényesülnek, hiszen a terhelt vagy a tanú ténylegesen megmutatja a szemle tárgyát vagy rekonstruálja a történteket. A korábban elmondottak valóságtartalmának bizonyítása érdekében akár arra is kérheti a hatóság a terheltet vagy a tanút, hogy készítsen rajzot, vázlatot a helyszínről, az általa észlelt eseményekről, stb. Mivel ez is a helyszíni kihallgatást megelőzően és nem a helyszínen történik, így még plasztikusabb lehet az ellentmondások felderítése és kiszűrése a helyszíni kihallgatás során. Fontos azonban megemlítenünk, hogy a terheltet helyszíni kihallgatás esetén is megilleti a vallomástétel megtagadásának joga, és a tanú esetében is tekintettel kell lenni a vallomástétel akadályaira (Be. 83. §).

A bizonyítási kísérlet

121. § (1) A bíróság, illetőleg az ügyész bizonyítási kísérletet rendel el és tart, ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e.

(2) A bizonyítási kísérletet lehetőleg ugyanolyan körülmények között kell lefolytatni mint ahogyan a vizsgált esemény vagy jelenség megtörtént, illetőleg megtörténhetett.

A bizonyítékok rendszerezése és értékelése közben előfordulhat, hogy a hatóságban kételyek merülnek fel valamely esemény megtörténtéről, illetve olyan formában való lefolyásáról, ahogyan az a bizonyítási eszközökből kitűnik. Ilyen esetben lehet szerepe a bizonyítási kísérletnek, amelynek célja, hogy megállapítsa, valamely esemény, történés olyan formában megtörténhetett-e, ahogyan az a bizonyítási eszközökből kitűnik. A bizonyítási kísérletet jellemzően a nyomozási szakban alkalmazzák, de természetesen nem kizárt, hogy az eljárás későbbi szakaszaiban - akár a bírósági szakban - rendeljék el. Mivel a kísérlet döntő bizonyítékot szolgáltathat valamely más bizonyítási eszköz (pl. tanúvallomás) valóságtartalmának alátámasztására vagy megcáfolására, így körültekintően kell rögzíteni a bizonyítási eljárás során történteket. Figyelni kell arra is, hogy a lehetőségekhez képest azonos körülmények között történjen a bizonyítási kísérlet lefolytatása, mint amilyen körülmények között az eredeti esemény történt vagy történhetett. A terhelt részvétele a bizonyítási kísérletnél kikényszeríthető, de konkrét tevékenység elvégzésére a bizonyítási kísérlet során (aktív részvételre) már nem kötelezhető.

A felismerésre bemutatás

122. § (1) A bíróság, illetőleg az ügyész felismerésre bemutatást rendel el és tart, ha az személy vagy tárgy felismerése céljából szükséges. A terheltnek vagy a tanúnak felismerésre legalább három személyt vagy tárgyat kell bemutatni. A terheltnek vagy a tanúnak - ha más lehetőség nem áll rendelkezésre - felismerésre személy vagy tárgy fényképen, illetőleg más adathordozón rögzített kép-, illetőleg hangfelvétele is bemutatható.

(2) A felismerésre bemutatás előtt azt, akitől a felismerés várható, részletesen ki kell hallgatni arról, hogy a kérdéses személyt vagy tárgyat milyen körülmények között észlelte, milyen kapcsolata van vele, milyen ismertetőjeleiről tud.

(3) Személyek bemutatása esetén az ügytől független és a felismerést végző által nem ismert, továbbá a kérdéses személlyel a fő ismertetőjegyekben megegyező tulajdonságú - így különösen vele azonos nemű, hasonló korú, testalkatú, bőrszínű, ápoltságú és öltözetű - személyeket kell a kérdéses személlyel egy csoportba állítani. Tárgyak bemutatása esetén a kérdéses tárgyat hasonló tárgyak között kell elhelyezni. A kérdéses személynek vagy tárgynak a csoporton belüli elhelyezkedése a többitől jelentősen nem térhet el, és nem lehet feltűnő.

(4) A bemutatást több felismerő személy esetében is külön-külön, egymás távollétében kell végezni.

(5) Ha a tanú védelme szükségessé teszi, a felismerésre bemutatást úgy kell végezni, hogy a felismerésre bemutatott a tanút ne ismerhesse fel, illetőleg ne észlelhesse. Ha a tanú személyi adatainak zárt kezelését rendelték el, erről a felismerésre bemutatásnál is gondoskodni kell.

A felismerésre bemutatás szintén kulcsfontosságú lehet jellemzően a tanúvallomás valóságtartalmának vagy éppen konkrétabbá tételének érdekében. A felismerésre bemutatás lényege, hogy legalább három személy vagy tárgy közül kell a terheltnek vagy a tanúnak kiválasztani azt, akinek a felismerése az eljárásban szükséges. A felismerésre bemutatásnak nem kell feltétlenül élőben történnie. Ez azt jelenti, hogy akár a személyről vagy tárgyról készült kép- vagy hangfelvétel alapján is lefolytatható ez a bizonyítási eljárás. Ahogyan a helyszíni kihallgatásnál, a felismerésre bemutatást megelőzően is részletesen ki kell hallgatni a tanút vagy a terheltet arról, hogy az adott személyt, tárgyat milyen tulajdonságokról ismerné fel. Ennek ismét azért van nagy jelentősége, hogy a felismerésre bemutatás során kapott eredmény valóságtartalmáról meggyőződhessen a hatóság, nem került-e ellentmondásba a felismerésre bemutatás során a terhelt vagy a tanú korábbi előadásával. A felismerésre bemutatás során olyan legalább három személyt vagy tárgyat kel bemutatni a terheltnek vagy a tanúnak, amely lényeges ismertetőjegyeit tekintve megegyezik azzal a személlyel vagy tárggyal, akinek felismerése szükséges, akire vagy amelyre a terhelt vagy a tanú korábbi előadása vonatkozik. Manipulatív és egyben a hatóság számára félrevezető is, ha nagyon eltérő ismertetőjegyekkel rendelkező személyek és tárgyak keverednek a felismerésre bemutatás során. A tanúvédelem korábban már tárgyalt egyik eszközének alkalmazására, a tanú adatainak zártnak kezelésére a felismerésre bemutatás során is van lehetőség, hiszen ilyen esetben gondoskodni kell arról, hogy a bemutatott személyek nem láthatják, nem ismerhetik fel a tanút. Tipikus megoldása ennek, amikor a felismerése bemutatott személyekkel nem egy helyiségben tartózkodik a tanú, és vagy zártláncú videó rendszeren vagy úgynevezett detektív üveg alkalmazásával folytatja le a felismerésre bemutatást.

123. § (1) A bizonyítási kísérletre és a felismerésre bemutatásra a szemle szabályait értelemszerűen alkalmazni kell.

(2) A bíróság, illetőleg az ügyész a szemle, a bizonyítási kísérlet és a felismerésre bemutatás tartásához a nyomozó hatóságot is igénybe veheti. A nyomozó hatóság a bíróság utasításait határidőre teljesíti.

(3) A szemlét, a bizonyítási kísérletet és a felismerésre bemutatást - ha az ügyész másképp nem rendelkezik - a nyomozó hatóság is elrendelheti, és tarthatja.

(4) A terhelt, a tanú, a sértett és más személy a szemlének, a bizonyítási kísérletnek és a felismerésre bemutatásnak köteles magát alávetni, a birtokában levő tárgyat a szemle, a bizonyítási kísérlet, illetőleg a felismerésre bemutatás céljából köteles rendelkezésre bocsátani. E kötelezettségek teljesítésére a terhelt kényszeríthető, a sértett és más személy pedig rendbírsággal sújtható.

(5) A szemle, a bizonyítási kísérlet és a felismerésre bemutatás lefolyását rendszerint kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel rögzíteni kell. A rögzített kép- vagy hangfelvételt az iratokhoz kell csatolni; az az eredeti célon kívül más célra nem használható fel.

A szemlére, felismerésre bemutatásra és a bizonyítási kísérletre vonatkozó közös szabályokat helyezte el a jogalkotó a Be. 123. §-ában. A bizonyítási kísérlet és a felismerésre bemutatás egyfajta szemlének is tekinthető, így a szemle szabályanyaga mindkét bizonyítási eljárás mögöttes joganyagát is adja egyben. Így a jegyzőkönyvezésre vonatkozó kötelezettség például ugyanúgy alakul e két bizonyítási eljárásnál, mint a szemle esetében. A nyomozó hatóság a három bizonyítási eljárásnak nem csupán igénybevett végrehajtója, de elrendelője is lehet. A terhelt, a sértett és a tanú közreműködése pedig mindhárom eljárásnál kikényszeríthető. A szemle, a bizonyítási kísérlet és a felismerésre bemutatás jobb, élet hűbb dokumentálása érdekében rögzítési kötelezettsége van a hatóságnak, elsődlegesen - amennyiben ez lehetséges - kép- vagy hangrögzítés útján.

A szembesítés

124. § (1) Ha a terheltek, a tanúk, illetőleg a terhelt és a tanú vallomásai egymással ellentétesek, az ellentétet szükség esetén szembesítéssel lehet tisztázni. A szembesítettek a vallomásukat egymással élőszóban közlik; megengedhető, hogy egymásnak kérdéseket tegyenek fel.

(2) Ha a tanú vagy a terhelt védelme ezt szükségessé teszi, a tanú, illetőleg a terhelt szembesítését mellőzni kell.

(3) A tizennegyedik életévét be nem töltött személyt akkor lehet szembesíteni, ha a szembesítés a kiskorúban nem kelt félelmet.

ÍH 2008. 51. A tanú szóbeli és írásbeli vallomástétele
ÍH 2008. 51. A tanú szóbeli és írásbeli vallomástétele

A szembesítés az ellentmondások tisztázása érdekben alkalmazható bizonyítási eljárás. Amennyiben a tanúk, terheltek, vagy a tanúk és a terhelt előadásai, vallomásai ellentmondással terheltek, az ellentmondó vallomások alanyainak szembesítése során kell megkísérelni az ellentmondás feloldását. A szembesítés lényegében egy élőszavas vita a terheltek, tanúk vagy a tanú és terhelt között, ahol mindketten - vagy esetleg többen - előadják vallomásukat, majd interaktív vitatkozásra, kérdések feltételére is lehetőségük nyílik egymás irányába. A következetes gyakorlat szerint a szembesítendő felek - jellemzően ketten - egymással szembe fordulva, szemtől szembe adják elő vallomásaikat, kezdik meg a vitát. A hatóság részéről taktikai megfontolásból akár a szembesítés elején beavatkozás mentesen is lehet hagyni az érintetteket vitatkozni, és ebből a vitából, esetlegesen a vita alatt tanúsított magatartásokból, gesztusokból is sok esetben következtetni lehet az ellentmondás forrására, esetleg okára. Ezeket a gesztusokat (nagyot nyel, sírva fakad, stb.) célszerű a jegyzőkönyvben is rögzíteni. A tanúvédelem szintén indokolhatja, hogy a szembesítéstől el kell, hogy tekintsen a hatóság, amennyiben a tanú olyan adatai válnának ismertté ezáltal, amelynek zártan kezelése, védelme a törvény értelmében kötelező. A kiskorúak lelki egészségének megőrzése érdekében a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú szembesítésbe történő bevonása előtt vizsgálni kell, hogy a szembesítés benne várhatóan nem kelt-e majd félelmet. Természetesen a törvényi kötelezettségen túlmenően ilyen esetben a szembesítés során is figyelemmel kell lenni arra, vajon jól mérte-e fel a hatóság a kiskorú lelki állapotát, felkészültségét, és amint arra utaló jelek mutatkoznak, hogy a kiskorúban félelmet kelt a szembesítés, azt azonnal meg kell szakítani.

A szakértők párhuzamos meghallgatása

125. § Ha a szakértők véleménye eltér, az eltérést a szakértők egymás jelenlétében való meghallgatásával lehet tisztázni.

A Be. lehetőséget ad több szakértő akár egymást követő kirendelésére is. A más szakértő alkalmazásának lehetőségéről már korábban volt szó. A szakértők párhuzamos meghallgatásával lehet tisztázni a szakvéleményekben megjelenő összeütközéseket, eltéréseket, ellentmondásokat. Itt elsősorban nem is abból a célból történik a szakértők párhuzamos meghallgatása, mint a tanúk, terheltek szembesítése esetén, hogy a valótlan állítások napvilágra kerülhessenek, sokkal inkább lehetőséget ad a szakértők közös munkájára, vitájukra annak érdekében, hogy közösen konszenzusos álláspontra jussanak. Mivel a leggyakrabban természettudományos kérdésekben alkalmaznak szakértőt a büntetőeljárás során, így előfordulhat, hogy a szakértők között olyan tudományos vita alakul ki a szakvélemények ellentmondásaiba rejtve, amelyet a párhuzamos meghallgatásukkal lehet tisztázni, illetve a hatóság számára jobban megvilágítani. Pontosan ezért nem fektet le a Be. olyan taktikai szabályokat a szakértők párhuzamos meghallgatásával kapcsolatban, mint teszi azt a szembesítés eljárási szabályainak rögzítésénél. A szakértők párhuzamos meghallgatásával esetleg újabb szakértő kirendelésének procedúrájától is megkímélheti magát a hatóság és az eljárásban résztvevő személyek.

VIII. Fejezet

A KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK

I. Cím

AZ ŐRIZETBE VÉTEL

126. § (1) Az őrizetbe vétel a terhelt személyi szabadságának átmeneti elvonása.

(2) Az őrizetbe vétel szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja - különösen tettenérés - esetén rendelhető el, feltéve, hogy a terhelt előzetes letartóztatása valószínűsíthető. Az őrizetbe vétel elrendelhető abban az esetben is, ha a 281. § (6) bekezdésében meghatározott feltételek fennállnak (tárgyalási őrizet).

(3) Az őrizet legfeljebb hetvenkét óráig tarthat. Ennek elteltével a terheltet - ha a bíróság az előzetes letartóztatását nem rendelte el - szabadon kell bocsátani. A terheltet szabadon kell bocsátani, ha a bíróság az őrizet tartama alatt az előzetes letartóztatását nem rendelte el.

(4) Ugyanazon bűncselekmény miatt - ha a körülmények nem változtak - az őrizetbe vétel újra nem rendelhető el.

(5) A terheltnek az őrizetbe vétel elrendelését megelőző hatósági fogva tartását az őrizet tartamába be kell számítani.

A büntetőeljárásban igénybe vehető kényszerintézkedések közül a legsúlyosabbak azok, melyek a terhelt személyi szabadságát teljes mértékben elvonják. A személyi szabadság elvonását eredményező kényszerintézkedések törvényi szabályozása éppen ezért mind a feltételek, mind az időtartam és a foganatosítás tekintetében számos garanciával átszőtt, és csak szűk körben enged teret a hatóságok mérlegelésének. A szabadság elvonásával járó kényszerintézkedések közül viszonylag rövid ideig tartó kényszerintézkedés az őrizetbe vétel. Az őrizetbe vétel csak olyan bűncselekmény elkövetéséhez kapcsolódhat, melyet a Btk. szabadságvesztéssel fenyeget. A Be. egy tipikus esetét említi az őrizetbe vételnek, a tettenérés esetét. Ilyenkor az őrizetbe vétel a helyszínről való eltávozást akadályozza meg, és a forró nyomon való elindulásban is nagy segítséget nyújthat. A tettenérésnek nincsen egységes fogalma a büntetőjogban, azonban a hétköznapi szóhasználattal ellentétben nem feltétlenül a bűncselekmény elkövetésének helyszínén való tettenérés tartozhat ebbe a körbe. Minden olyan esetben, amikor még a bűncselekmény elsődleges nyomai különösebb nyomozás nélkül fellelhetők a tettesnél, a tettenérés esete forog fenn. Elképzelhető tehát, hogy már elhagyta az elkövetési helyet a tettes, éppen menekül, és eközben kerül a hatóságok kezére. A tettenérésnél még az sem kizáró ok, hogy időközben a hatóság szem elől tévesztette az elkövetőt még elfogását megelőzően (EBH2013. B. 13.). Egyébként minden más esetben a hatóság mérlegeli, hogy valószínűsíthető-e az elkövető előzetes letartóztatásba helyezése, és amennyiben igen, úgy az őrizetbe vételt pont azért foganatosítja, hogy az előzetes letartóztatásról az őrizetbe vétel időtartama alatt dönteni lehessen. Végül a z őrizetve vételnek önállóan nevesített esete a Be. 281. § (6) bekezdésében foglalt tárgyalási őrizet is. Az őrizetbe vételt ugyanazon bűncselekmény miatt csak egyszer lehet elrendelni, időtartama pedig legfeljebb 72 óra lehet. Ez alatt az idő alatt, amennyiben a bíróság nem rendeli el az előzetes letartóztatást, az őrizetbe vételt meg kell szüntetni, a terheltet szabadon kell engedni. Természetesen a 72 óra letelte előtt is meg lehet szüntetni az őrizetbe vételt, amennyiben a bíróság az előzetes letartóztatást nem rendelte el, és erről a 72 óra leteltét megelőzően határozott. A 72 óra számítása okán nagyon lényeges, hogy az őrizetbe vétel pontos idejét, óra és perc pontossággal rögzítse a hatóság. Az őrizetbe vételt megelőzheti a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 33. §-ában rögzített hatósági fogva tartás, amelynek időtartamát (legfeljebb 8 óra) bele kell számítani az őrizetbe vétel legfeljebb 72 órás időtartamába.

A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy elfogásának törvényességét nem zárja ki az, hogy az elfogó a tetten ért elkövető személyazonosságát ismeri (EBH2000. 287). A büntetőeljárási törvény nem ad lehetőséget az őrizetbe vett terhelt ugyanabban az ügyben történt tanúkénti kihallgatására. Az ily módon felvett tanúvallomás bizonyítékként nem értékelhető (BH2007. 217). A jogellenes fogva tartás bűntette nem valósul meg, ha a rendőrkapitányság bűnügyi osztályának vezetője által az őrizetbe vétel megszüntetése tárgyában hozott határozat végrehajtását az őrizet 72 órai tartamának a leteltéig - a büntetőeljárás eredményessége biztosítása érdekében - az alosztályvezető félbeszakítja (BH2002. 255). A gyanúsított előzetes letartóztatására irányuló ügyészi indítványt a bíróságnak akkor is érdemben kell vizsgálnia, ha az a gyanúsított őrizetbe vételétől számított 72 óra után érkezett, és így a gyanúsítottat már szabadlábra helyezték; nincs helye tehát az indítvány elkésettség okából történő elutasításának (BH1997. 169.). Az előzetes letartóztatásra irányuló ügyészi indítvány elutasításának nincs helye pusztán azon a címen, hogy az őrizetbe vett gyanúsítottat az ügyész 5 nap elteltével állítja a bíróság elé (BH1990. 208.).

127. § (1) Az őrizetbe vétel elrendeléséről és megszüntetéséről a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság határoz.

(2) Ha az őrizetbe vételt a nyomozó hatóság rendelte el, erről az ügyészt huszonnégy órán belül értesíti.

(3) A bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, a rendőrséget értesíteni.

ÍH 2015. 128. A vesztegetés súlyosabban minősülő esetének megállapíthatósága

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés

Az őrizetbe vételt határozattal kell elrendelni. A határozat meghozatalára a nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság egyaránt jogosult. Abban az esetben azonban, amikor a nyomozó hatóság dönt az elkövető őrizetbe vételéről, az ügyészt a 24 órán belül értesítenie kell. Az ügyész felügyeletet gyakorol a nyomozás felett, így a terhelt érdekeit védő garanciális szabály, hogy a személyi szabadság elvonásával járó kényszerintézkedésről az ügyész tudomást szerezzen, és az előzetes letartóztatás kezdeményezéséről dönteni tudjon.

A tetten ért személyt bárki elfoghatja. Ez semmiképpen sem jelent kötelezettséget, azonban a bűncselekmény elkövetését vagy a tettest észlelő magánszemély dönthet úgy, hogy maga tartóztatja fel az elkövetőt. Haladéktalanul át kell azonban adnia a nyomozó hatóságnak vagy rendőrségnek. Mivel a személyi szabadság megsértése bűncselekmény, a Be. ezen szakasza az tetten ért elkövető elfogóját mentesíti. Annak sincsen jelentősége, hogy az elfogást megvalósító személy közvetlenül látta-e az elkövetést, vagy csak hallomásból értesült róla. Mivel bárkinek megadja a törvény a tetten ért elkövető elfogásának lehetőségét, így ilyen szűkítés sem képzelhető el az alanyi kör vonatkozásában. Annak érdekében, hogy az arányosság keretei megmaradjanak, és az elfogó magatartása ne csaphasson át önbíráskodásba, a hatóságnak történő haladéktalan átadásig az elfogó személynek csak olyan mértékben van lehetősége kényszert alkalmazni, amely az elkövető visszatartásához feltétlenül szükséges. Olyan esetben, amikor ez már megtorlásba csap át, az elfogó büntetőjogi felelősséggel tartozik.

Nem valósítja meg a személyi szabadság megsértésének a bűntettét, aki a bűncselekmény elkövetésén tetten ért és a helyszínről menekülő személyeket a gépkocsijával üldözőbe veszi, őket elfogja, majd a csomagtartóba kényszerítve a lakására szállítja, és nyomban értesíti a rendőrséget (BH2001. 408.). A lopáson tetten ért és a gépkocsijába ülve a helyszínről távozó tolvajjal szemben a gépkocsi továbbhaladásának a megakadályozása érdekében a jármű szélvédő üvegének a betörése az eljárásjogban megengedett tevékenység kereteit nem lépi túl, és ezért a rongálás vétségében való bűnösség megállapítására nincs törvényes alap (BH1995. 622.). Bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy fogva tartása esetén, jogellenesség hiányában személyi szabadság megsértésének bűncselekménye nem valósul meg (BH1990. 326.).

128. § (1) Az őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogva tartás helyéről huszonnégy órán belül értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót; ennek hiányában a terhelt által megjelölt más személy is értesíthető.

(2) A terhelt felügyelet nélkül maradó kiskorú gyermekét, illetőleg az általa gondozott más személyt gondozás céljából a hozzátartozójának, illetőleg az arra alkalmas intézménynek kell átadni. A kiskorú elhelyezéséről a gyámhatóság útján kell gondoskodni, a terhelt által gondozott más személy esetében a gyámhatóságot kell értesíteni. Intézkedni kell a terhelt felügyelet nélkül maradó vagyonának és lakásának biztonságba helyezéséről is.

(3) A katona [Btk. 127. § (1) bekezdés] őrizetbe vételéről az elöljáróját is értesíteni kell.

Az őrizetbe vétel értesítési és gondoskodási kötelezettséget is ró a hatóságra. Az őrizetbe vétel tényéről és az őrzés helyéről a terhelt hozzátartozóját, illetve ennek hiányában megjelölt más személyt 24 órán belül értesíteni kell. A terhelt által megjelölt más személy kapcsán felmerül annak a kérdése, hogy a hatóság vizsgálhatja-e ennek a más személynek a terhelttel való kapcsolatát. Bár a törvény erre irányuló követelményt kifejezetten nem fogalmaz meg, azonban véleményünk szerint akkor jár el a hatóság körültekintően, ha a terheltet a más személyhez fűződő kapcsolatának valószínűsítésére hívja fel. Problémás lehet ugyanis, ha a terhelt bűntársának értesítésére használja fel az őrizetbe vételről való értesítés szabályát, és a figyelmeztetést a hatóság postásként való felhasználásával oldja meg. Természetesen a hatóság ezen túlmenően nem válogathat, hogy bizonyos személyekkel mennyire szoros a terhelt kapcsolata. A törvény csak a terhelt felügyeletére bízott kiskorúval kapcsolatos intézkedési kötelezettséget írja részletesen elő, azonban a terhelt vagyonának megóvása érdekében is köteles a hatóság intézkedni. Így például, amennyiben menekülés közben, az országúton, autót vezetve érik tetten és veszik őrizetbe a terheltet, a gépjárművének lezárásáról a hatóságnak gondoskodnia kell. Őrizetbe vétel esetén gondoskodni kell az őrizetbe vett személy lakásának és vagyonának biztonságba helyezéséről. Az őrizetbe vétel jogszerűsége nem mentesít az e téren elkövetett mulasztás kártérítési következményei alól (BH2002. 228).

II. Cím

AZ ELŐZETES LETARTÓZTATÁS

Az előzetes letartóztatás feltétele

129. § (1) Az előzetes letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt.

(2) A terhelt előzetes letartóztatásának szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt folytatott eljárásban, és akkor van helye, ha

a) megszökött, a bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság elől elrejtőzött, vagy szökést kísérelt meg, illetőleg az eljárás során ellene újabb, szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény miatt eljárás indult,

b) szökésének vagy elrejtőzésének veszélyére tekintettel vagy más okból megalapozottan feltehető, hogy az eljárási cselekményeknél a jelenléte másképp nem biztosítható,

c) megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén, különösen a tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével, tárgyi bizonyítási eszköz, okirat megsemmisítésével, meghamisításával vagy elrejtésével meghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást,

d) megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követne el.

ÍH 2017. 6. Előzetes letartóztatás elrendelése hatályon kívül helyezés esetén
ÍH 2014. 53. Iratbiztosítás
ÍH 2013. 10. Előzetes letartóztatás fenntartása az elsőfokú ítélet kihirdetése után
ÍH 2011. 145. Az előzetes letartóztatás okainak vizsgálata
ÍH 2011. 55. Az előzetes letartóztatás
ÍH 2011. 9. Az előzetes letartóztatásban lévő terheltet megillető jogok
ÍH 2008. 48. Előzetes letartóztatás
ÍH 2006. 48. Előzetes letartóztatás - óvadék
ÍH 2005. 56. Előzetes letartóztatás
ÍH 2004. 84. Az óvadékot felajánló személy - Be. 147. § (1) és (3) bekezdés
ÍH 2004. 9. Óvadék elfogadásának lehetősége - óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatási okok - előzetes letartóztatás különös okai - Be. 327. § (2) bekezdés, Be. 147. § (1), (3) bekezdések - óvadék elfogadása az elsőfokú eljárásban - óvadék elfogadása a másodfokú eljárásban
ÍH 2004. 8. Óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatás különös oka - tanácsülésen hozható határozatok - előzetes letartóztatási ok - Be. 147. § (1) és (3) bekezdés - Be. 327. § (2) bekezdés

A kényszerintézkedések közül a legsúlyosabb a terhelt előzetes letartóztatásba helyezése. Itt ugyanis a terhelt személyi szabadságának elvonása történik, és erre a törvény akár hosszú időre is lehetőséget biztosít. Az előzetes letartóztatás ugyanis a jogerős ügydöntő határozat meghozatal, tehát a bűnösségről való döntés kimondása előtt elrendelhető fogva tartást jelöli, melynek időtartama ugyan beleszámít majd az esetlegesen kiszabott szabadságvesztés tartamába, azonban a bűnösség kérdésében való döntés nélküli szabadságelvonást jelent. Az előzetes letartóztatás intézménye az ártatlanság vélelmének alapelvével nem ellenkezik, és előrehozott büntetésnek sem tekinthető. Emiatt az előzetes letartóztatással kapcsolatos döntésekre az addig feltárt bizonyítékok bizonyító erejének mérlegelése nem tartozhat (BH2004. 227). A hosszú időn át tartó kényszerintézkedés fenntartását az a közérdek indokolhatja, ami nagyobb súllyal esik latba, mint a személyi szabadság sérthetetlenségének követelménye (BH2009. 7). Éppen ezért az előzetes letartóztatásról kizárólag a bíróság dönthet, és csak a törvényben taxatív módon felsorolt különleges okok valamelyikének valószínűsítése esetén. Az itt felsorolt okok a szökés, elrejtőzés megakadályozását, a bűncselekmény nyomainak eltüntetésére, manipulálására irányuló terhelti magatartás megelőzését, valamint újabb bűncselekmény elkövetésétől való visszatartást célozzák. A felsorolt négy okon túlmenően a Be. további okokkal és feltételekkel is bővítheti az előzetes letartóztatás indokait. Így például a fiatalkorú terhelt esetében a bűncselekménynek különös tárgyi súlyúnak is kell lenni a négy általános ok valamelyikén túl. Katonával szemben előzetes letartóztatást akkor is el lehet rendelni, ha ellene katonai bűncselekmény vagy a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő más bűncselekmény miatt folyik az eljárás, és a terhelt szolgálati vagy fegyelmi okból nem hagyható szabadlábon. A fellebbezés folytán indult eljárásban sajátos ok a Be. 327. § (2) bekezdésében írt feltétel, miszerint akkor is elrendelhető a terhelt előzetes letartóztatása, ha a kiszabott szabadságvesztés időtartamára tekintettel a terhelt szökésétől vagy elrejtőzésétől lehet tartani. A Be. 327. § (2) bekezdésében megállapított előzetes letartóztatási ok olyan külön ok, amely az 129. § (2) bekezdésében felsoroltakon kívül esik. Ebben az esetben a szökés, elrejtőzés veszélye önmagában - a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés tartamára tekintettel - vizsgálandó (BH2009. 8). Ezek az okok az előzetes letartóztatás elrendelésének különös okai. Ezeken túlmenően a valamennyi kényszerintézkedés foganatosítására vonatkozó általános okoknak is fenn kell állniuk:

- szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény miatt folyik az eljárás;

- megalapozott gyanú áll fenn mind a bűncselekmény elkövetése, mind az elkövető személye vonatkozásában;

- nem áll fenn eljárási akadály.

Az előzetes letartóztatás szükségessége a büntetőeljárási törvényben meghatározott különös okok és a konkrét ügy jellemzőinek egybevetett vizsgálata eredményeként válik megítélhetővé (BH2007. 403). Az előzetes letartóztatás okainak meglétét és e kényszerintézkedés szükségességét a bíróság nem csak olyan körülményre alapozhatja, amely a bizonyosság erejével megállapítható. Elégséges az is, ha a döntés olyan adaton (adatokon) alapul, amelyek tényszerűsége más adattal alátámasztott, és ez ésszerű érvet szolgáltat arra a következtetésre, hogy e kényszerintézkedés alkalmazása a törvény céljai érdekében szükségszerű, célszerű. A bűnismétlés megalapozott veszélye közömbösítheti az előzetes letartóztatásban töltött idő - nem jogerős szabadságvesztés tartamához viszonyított - nagyságának a szökés, elrejtőzés veszélyét csökkentő jelentőségét (BH2012. 285). Az előzetes letartóztatás előfeltételeül megkívánt bűnismétlés veszélyére reálisan lehet következtetni, ha a többszörös visszaeső terhelt a nem jogerős ítéletben elbírált cselekményét bűnszervezet tagjaként követte el, s az elítélését megelőző másfél évtizedet kisebb megszakítással szabadságvesztésben vagy előzetes letartóztatásban töltötte (BH2006. 144). Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény kimerítően és a Be. szabályaitól eltérően szabályozza az átadási letartóztatás feltételeit, ezért a Be.-nek az előzetes letartóztatás általános feltételeire és különös okaira vonatkozó előírásai az európai elfogatóparancs végrehajtása miatt folyó eljárásban nem vizsgálhatók. (BH2010. 37). A kereskedéssel megvalósított kábítószerrel visszaélés elkövetőjével szemben a bűnismétlésnek - e bűncselekmény jellegéből származó - elvont veszélye nem elégséges ok az előzetes letartóztatásra. A bűnismétlés veszélyére ilyen esetben is az eset konkrét körülményeinek - ezek között a bűnözői beszerzési kapcsolatoknak - pontos elemzésével lehet következtetni. Az előzetes letartóztatás hosszabb, esetleg többéves tartama a bűnözői kapcsolatok meglazulásával, megszűnésével járhat, s ezzel a bűnismétlés reális veszélye is megszűnhet (BH2009. 42). Az állam kártalanításra köteles, ha az előzetes letartóztatásban volt terheltet a bíróság jogerős ítéletével felmentette. Kártalanítás azonban nem jár, ha a terhelt nyilatkozatainak a maguk összességében való értékelésével az állapítható meg, hogy a nyomozóhatóság megtévesztésére törekedett, s ezzel neki felróhatóan okot szolgáltatott arra, hogy a bűncselekmény megalapozott gyanúja reá terelődjék, az előzetes letartóztatását elrendeljék, majd meghosszabbítsák (EBH2010. 2230).

Az életveszélyt okozó testi sértés bűntettének és az azzal egy eljárásban elbírált vétségének a halmazati büntetési tételkeret nagyságában megmutatkozó magasabb fokú társadalomra veszélyessége önmagában nem indokolja a már húsz hónapja e kényszerintézkedés hatálya alatt álló fiatal felnőtt terhelt előzetes letartóztatásának szökés-elrejtőzés veszélye címén való fenntartását, főként, ha családi, megélhetési körülményei rendezettek. Nem elégséges indok a bűnismétlés veszélyében rejlő előzetes letartóztatási ok megállapításához az sem, hogy a terhelt ellen több évvel korábban rongálás vétsége miatt a vádemelést elhalasztották. Az előzetes letartóztatás indokoltságának időszakos felülvizsgálata során behatóan vizsgálni kell, hogy az előzetes letartóztatással elérni kívánt célok enyhébb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéssel (lakhelyelhagyási tilalommal, házi őrizettel) elérhetők-e. (BH2014. 206.) A bűncselekmény - büntetési tételben kifejeződő - tárgyi súlya önmagában az előzetes letartóztatásban töltött idő tartamához hasonlóan nem elegendő érv, csupán egy szempont (BH2007. 403.). A bűnismétlés veszélyére sem vonható le megalapozott következtetés csupán abból a tényből, hogy a vád tárgyává tett cselekmények elkövetését megelőzően a vádlottal szemben társtettesként elkövetett rongálás vétsége miatt az ügyészség a vádemelést egyszer már elhalasztotta. Nem tekinthető a nyomozás során előterjesztett pszichológus-szakértői véleményben szereplő megállapítás sem olyannak, ami akár a szökés, elrejtőzés, akár a bűnismétlés veszélyét alátámasztaná. (BH2014. 206.)

Az előzetes letartóztatás elrendelése

130. § (1) Az előzetes letartóztatás elrendeléséről - a vádirat benyújtásáig az ügyész indítványára a IX. Fejezet VI. Címe szerinti eljárásban - a bíróság határoz.
(2) A bíróság előzetes letartóztatás helyett lakhelyelhagyási tilalmat, házi őrizetet vagy távoltartást is elrendelhet.

(3) Ha a büntetőeljárásnak magánindítványra van helye, az előzetes letartóztatás a magánindítvány előterjesztése előtt nem rendelhető el.

ÍH 2010. 8. Házi őrizet
Az előzetes letartóztatás elrendeléséről - garanciális szabályként - sem a nyomozó hatóság, sem az ügyész nem dönthet. E hatóságok indítványára a bíróság hatásköre a terheltet előzetes letartóztatásba helyezni. Ha az őrizetben levő gyanúsított előzetes letartóztatása indokolt, ennek indítványozására legkésőbb az őrizetbe vételt követő harminchat órán belül úgy kell az ügyésznél előterjesztést tenni, hogy a bíróság az őrizet határidejének lejárta előtt tudjon döntést hozni. Az előterjesztés megtételére a nyomozó szerv vezetője jogosult. Ha az őrizetben levő gyanúsított előzetes letartóztatása indokolt, ennek indítványozására legkésőbb az őrizetbe vételt követő harminchat órán belül úgy kell az ügyésznél előterjesztést tenni, hogy a bíróság az őrizet határidejének lejárta előtt tudjon döntést hozni. Az előterjesztés megtételére a nyomozó szerv vezetője jogosult. A gyanúsított előzetes letartóztatásának ügyészi indítványozása esetén a nyomozó szerv az ügyész írásbeli utasítása alapján intézkedik a gyanúsított bíróságra kíséréséről a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló rendelet szerint. Az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában történő végrehajtása esetén a fogda parancsnoka részére a fogva tartásért felelős ad rendelvényt, amelyben - az ügyész, illetve a nyomozó szerv vezetőjének előírásai szerint - rendelkezni kell a gyanúsítottnak az ugyanabban az ügyben fogva tartottaktól történő elkülönítéséről, a levelezési, a telefonon keresztül történő kapcsolattartási és látogatófogadási, valamint a csomagküldeményhez való jogának esetleges korlátozásáról vagy tiltásáról. A rendelvényen fel kell tüntetni a fogva tartott védőjének, illetve törvényes képviselőjének nevét, címét és telefonszámát is.
A bíróságnak nem csupán a 129. §-ban megfogalmazott feltételek fennállását kell mérlegelnie, de mivel a törvény lehetőség ad az előzetes letartóztatás feltételeinek fennállása esetén is ennél enyhébb kényszerintézkedések (lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet, távoltartás) alkalmazására is, így ezeket, mint alternatívákat is köteles mérlegelni. Bár a törvény szövegében ez nem tűnik, azonban álláspontunk szerint a legsúlyosabb kényszerintézkedés alkalmazása ultima ratio jellegű kell, hogy legyen. Ennek megfelelően akkor jár el helyesen a bíróság, ha mérlegeli, vajon az előzetes letartóztatás céljai biztosíthatók-e kisebb korlátozással járó, az előzőekben felsorolt más kényszerintézkedéssel.

Az előzetes letartóztatás tartama

131. § (1) A vádirat benyújtása előtt elrendelt előzetes letartóztatás az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig, de legfeljebb egy hónapig tart. Az előzetes letartóztatást a nyomozási bíró az előzetes letartóztatás elrendelésétől számított egy év elteltéig alkalmanként legfeljebb három hónappal, ezt követően alkalmanként legfeljebb két hónappal meghosszabbíthatja.

(2) A vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás meghosszabbítása iránt az ügyész az előzetes letartóztatás határidejének lejárta előtt öt nappal tesz indítványt a bíróságnak.
(3) A nyomozási bíró határozata ellen bejelentett fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa bírálja el.
(4) A vádirat benyújtása után az elsőfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig tart. Az elsőfokú bíróság által az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott, illetőleg a másodfokú bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás a másodfokú eljárás befejezéséig, a másodfokú bíróság által az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott, illetve a harmadfokú bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás a harmadfokú eljárás befejezéséig, de mindegyik esetben legfeljebb a nem jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés tartamáig tart.

(5) Az elsőfokú vagy a másodfokú bíróság ügydöntő határozatának hatályon kívül helyezése és új eljárásra utasítása esetén a másodfokú, illetőleg a harmadfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás a megismételt eljárásra utasított bíróságnak a megismételt eljárásban a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart.

ÍH 2010. 12. A nyomozási bíró eljárása
ÍH 2010. 8. Házi őrizet
ÍH 2005. 140. Házi őrizet - előzetes letartóztatás megszűnése
ÍH 2005. 56. Előzetes letartóztatás
Az előzetes letartóztatás időtartama attól függ, hogy az eljárás mely szakaszában rendelték el.
A vádirat benyújtása előtt elrendelt előzetes letartóztatás:
- az elsőfokú bíróság tárgyalásának előkészítése során hozandó határozatig, de legfeljebb egy hónapig tart, ezt követően
- a nyomozási bírónak van joga hosszabbítani alkalmanként három hónappal, összesen az elrendelésétől számított 1 év elteltéig,
- ezt követően a törvényszék egyesbíróként eljárva hosszabbíthat alkalmanként legfeljebb két hónappal..
A vádirat benyújtását követően:
- az elsőfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás a bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig,
- az ekkor elrendelt vagy fenntartott, illetve a másodfokú bíróság által elrendelt letartóztatás a másodfokú eljárás befejezéséig,

- az ekkor elrendelt vagy fenntartott, valamint a harmadfokú bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás a harmadfokú eljárás befejezéséig, de minden esetben legfeljebb a nem jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés tartamáig tarthat.
Ha a vádirat benyújtása előtt elrendelt előzetes letartóztatás meghosszabbítása helyett a bíróság házi őrizetet rendel el, e kényszerintézkedés tartama az előzetes letartóztatás meghosszabbításának tartamához igazodik. Ugyanez a jogi helyzet akkor is, ha a házi őrizetet váltja fel előzetes letartóztatás. Ha a nyomozás során elrendelt előzetes letartóztatást félbeszakítják és a letartóztatás határideje letelik, azt csak újból elrendelni lehet, meghosszabbításának nincs helye (BH2004. 313.). Nem minősül abszolút hatályon kívül helyezési oknak, ha a megyei bíró a vádirat benyújtása előtti eljárásban ülés tartása nélkül dönt az előzetes letartóztatás hosszabbításáról (BH2004. 226.). A hivatásos bírót az országgyűlési képviselővel azonosan megillető mentelmi jog tárgyában hozott döntés csak arra az ügyre vonatkozik, amelyre az indítványt előterjesztették. A bírót megillető mentelmi jog felfüggesztése ezért csak az e kérdésben dönteni jogosult köztársasági elnök előtt ismert olyan tényeken alapulhat, amelyeket az indítvány tartalmaz; azaz nem terjed ki azon bűncselekményekre, amelyeket az indítvány nem tartalmazott. A bíróval szemben kényszerintézkedés csak amiatt a - konkrétan megjelölt - bűncselekmény miatt alkalmazható, amelynek kapcsán mentelmi jogát a köztársasági elnök felfüggesztette (EBH2012. B.22.).

132. § (1) Ha a vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás tartama
a) a hat hónapot meghaladja, és az elsőfokú bíróság még nem hozott ügydöntő határozatot, az elsőfokú bíróság,
b) az egy évet meghaladja, a másodfokú bíróság
az előzetes letartóztatás indokoltságát felülvizsgálja.

(2) A vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás indokoltságát az (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott határidőt követően a másodfokú bíróság, ha az eljárás a harmadfokú bíróság előtt folyik, a harmadfokú bíróság legalább hathavonta felülvizsgálja.
(2a) Az (1) és (2) bekezdésben foglaltak szerinti felülvizsgálatnak az eljárás felfüggesztése (266. §) nem akadálya.

(3) Az előzetes letartóztatás megszűnik,
a) ha annak tartama az egy évet eléri, és a terhelttel szemben három évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás,
b) ha annak tartama a két évet eléri, és a terhelttel szemben öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás,
c) ha annak tartama - az *a)*-*b)* pont alá nem tartozó esetekben - a három évet eléri,
kivéve az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás esetét, továbbá ha az ügyben harmadfokú bírósági eljárás vagy hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban.
(3a) A (3) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben sem szűnik meg az előzetes letartóztatás, ha a vádlottal szemben tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás.

(4) Ha a terhelt az előzetes letartóztatás (3) bekezdés szerinti megszűnését követően elrendelt lakhelyelhagyási tilalom, illetve házi őrizet szabályait megszegi, az előzetes letartóztatása ismét elrendelhető. A lakhelyelhagyási tilalom, illetve a házi őrizet szabályai megszegésének minősül az is, ha a terhelt a mozgását nyomon követő technikai eszköz működését akadályozza. Ebben az esetben az előzetes letartóztatás (3) bekezdés szerinti tartamát az előzetes letartóztatás ismételt elrendelésének napjától kell számítani.

(5) A nyomozó hatóság előzetes letartóztatás indítványozása iránti előterjesztésének részletesen tartalmaznia kell azokat a körülményeket, amelyek a 129. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek valamelyikének fennállását megalapozzák.

ÍH 2015. 84. Az előzetes letartóztatás hat hónapos felülvizsgálata
ÍH 2015. 54. Az elsőfokú bírósági határozat felülbírálatának mellőzése
ÍH 2015. 11. Az előzetes letartóztatás indokoltságának felülvizsgálata a megismételt eljárásban
ÍH 2014. 135. Előzetes letartóztatás felülvizsgálata
ÍH 2014. 93. Házi őrizet, előzetes letartóztatás felülvizsgálata
ÍH 2013. 96. Előzetes letartóztatás
ÍH 2010. 8. Házi őrizet
ÍH 2007. 144. A harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2005. 140. Házi őrizet - előzetes letartóztatás megszűnése
ÍH 2004. 11. Előzetes letartóztatás éven túli felülvizsgálata - előzetes letartóztatás - Be. 132. § (1) bekezdés b) pont - hatáskör elvonása

A vádirat benyújtása előtt elrendelt előzetes letartóztatásnak a 131. §-hoz írt magyarázatban meghatározott, pontos véghatárideje van. Ezzel szemben a vádirat benyújtását követően elrendelt előzetes letartóztatásnak nincsen ilyen objektív véghatárideje. A vádirat benyújtása után elrendelt előzetes letartóztatás fenntartásának szükségességét így meghatározott időközönként felül kell vizsgálni. A Be. a 132. §-ban rendelkezik a felülvizsgálati időszakokról, valamint a felülvizsgálatra jogosult bíróságról. A felülvizsgálatnak csak a ténylegesen előzetes letartóztatásban töltött idő alapján van helye. Nem számít így bele az előzetes letartóztatás időtartamába az az időszak, amíg a szabadlábon lévő terhelttel szemben elrendelt előzetes letartóztatást nem sikerül foganatosítani, vagy amíg - az elrendelés vagy fenntartás ellenére - más ügyben kiszabott büntetést tölt a vádlott. Ilyen esetben a hat hónapos, illetve egyéves határidőket a tényleges foganatba vételtől kell számítani. Ugyanígy irányadó az is, hogy ha két előzetes letartóztatásban töltött idő között a terhelt akár jogszerűen (például az előzetes letartóztatás elsőfokon történt megszüntetésével, a másodfokú bíróság általi ismételt elrendelés előtt), akár jogszerűtlenül (például szökés miatt) szabadlábra kerül, a határidők számítása az ismételt elrendeléstől (foganatba vételtől) újra kezdődik. Ha viszont a két előzetes letartóztatásban töltött időszak között a vádlott ténylegesen nem kerül szabadlábra (mert például más ügyben kiszabott jogerős büntetését tölti), a ténylegesen előzetes letartóztatásban töltött időket - a más ügyben töltött szabadságvesztés idejének figyelmen kívül hagyásával - össze kell számítani. Az előzetes letartóztatás megszüntetése iránti indítvány elbírálása annak a bíróságnak a feladata, amelyik előtt az ügy folyamatban van. Ha az ügy első fokon van folyamatban, akkor a megszüntetés iránti indítványról az elsőfokú bíróság határoz. Ha azonban ezt elmulasztja, akkor ezt a Be. 132. §-a szerinti eljárásban a másodfokú bíróság - a fellebbezési jog biztosítása mellett - megteheti (BH2013. 88). Az előzetes letartóztatás indokoltságának felülvizsgálata akkor szükséges, ha az előzetes letartóztatásban töltött idő (folyamatos vagy összeszámított) tartama a törvényben megszabott határt meghaladja és a vádlott ténylegesen előzetes letartóztatásban van (BH2011. 129). Előzetes letartóztatásban levő vádlott ügyében az eljárást soron kívül kell lefolytatni. Ennek betartását nem hátráltathatja a hatáskör - hivatalból kötelező - vizsgálatának elvégzése sem, és nem eredményezheti az érdemi ügyintézés elhúzódó (egy évet is elérő) szünetelését (BH2009. 43). Az előzetes letartóztatással kapcsolatos felül vizsgálatot az elsőfokú bíróságnak hivatalból tehát kérelem nélkül is - el kell végeznie; ennek során nem az előzetes letartóztatást elrendelő (fenntartó) végzését kell felülbírálnia, hanem az vizsgálandó, hogy a hat hónap eltelte utáni helyzetben az előzetes letartóztatás fenntartása továbbra is szükséges- és indokolt-e. Az elsőfokú bíróságnak az előzetes letartóztatás fenntartása tárgyában hozott végzése ellen rendes fellebbezésnek van helye (BH1997. 14.).

A gyakorlatban problémaként merült fel, hogy azokban a bírósági szakban lévő ügyekben, amelyekben a terhelt előzetes letartóztatásban van és valamilyen okból (pl. Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezése) a bíróság az eljárást felfüggeszti, milyen intézkedés tehető az előzetes letartóztatással kapcsolatosan. A Be. 2013. október 19-től hatályos szövege egyértelművé teszi, hogy a vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás indokoltságát a bíróság felfüggesztett ügyekben is felülvizsgálhatja. A kiemelkedő tárgyi súlyú, vagyis a tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények elkövetőivel szemben indult büntetőeljárások során az előzetes letartóztatás időtartama a korábbi szabályozás értelmében négy év volt. A 2013. október 19-i módosítást megelőző sajnálatos események rávilágítottak azonban arra, hogy nem minden esetben elegendő ennyi idő az első fokú ügydöntő határozat meghozatalára és az előzetes letartóztatás feltételeinek (így különösen a szökés, elrejtőzés veszélyének) fennállta esetén, az előzetes letartóztatás megszűnése súlyosan megnehezíti, veszélyezteti a büntetőeljárás befejezését, ezért indokolt volt, hogy az előzetes letartóztatás intézményének ez esetekben ne legyen időkorlátja. A módosítás az Európai Unió több országának gyakorlatát is figyelembe vette, így Lengyelországban, Romániában, Svédországban, Írországban és Németországban sincs időbeli korlátozása az előzetes letartóztatásnak a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetőinél.

Ha az emberölés bűntettének életfogytig tartó szabadságvesztéssel is fenyegetett súlyosabb minősítését öt körülmény is megállapíthatóvá teszi, akkor ez a terhelt szökésének, elrejtőzésének veszélyét oly mértékben alapozza meg, hogy azzal szemben a terhelt kedvező személyi körülményeire hivatkozás súlytalan, s az előzetes letartóztatásnál enyhébb kényszerintézkedés elrendelése szóba sem kerülhet. A bűnismétlés veszélyét - mint további előzetes letartóztatási okot - megalapozza az a tény, hogy a terheltek közel másfél éven át követték el a törvényi egységbe foglalható ölési cselekményeiket, valamint azokat a sorozat-bűncselekmények megállapítására alkalmas további cselekvőségeiket, amelyeknek a bűnüldöző hatóság vetett véget. A perbeli esetben az ítélőtábla végzésével a vádlottak előzetes letartóztatásának indokoltságát a Be. 132. § (2) bekezdésére hivatkozással felülvizsgálta, s azt mind a négy vádlott tekintetében továbbra is fenntartotta. Az I. rendű, a II. rendű és a III. rendű vádlott ellen - előre kitervelten, aljas indokból, több emberen, részben sok ember életét veszélyeztetve, részben tizennegyedik életévét be nem töltött személy ellen elkövetett emberölés bűntette, társtettesként, fegyveresen, csoportosan elkövetett rablás bűntette és társtettesként elkövetett lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés bűntette, ezen túl az I. rendű vádlott ellen foglalkozás körében elkövetett szándékos veszélyeztetés bűntette miatt elsőfokú eljárás volt folyamatban a törvényszék előtt. Az ítélőtábla végzésének indokai szerint az előzetes letartóztatás okai mindhárom vádlott tekintetében változatlanok, a terhükre rótt bűncselekmények jellege és vádirati minősítése miatt megalapozottan lehet tartani attól, hogy a büntetőeljárás elől megszöknének, elrejtőznének, valamint az I. rendű, a II. rendű és a III. rendű vádlottak tekintetében a bűncselekmény sorozatos jellege folytán a bűnismétlés veszélye sem csökkent. A végzés ellen az I. rendű, a II. rendű és a III. rendű vádlott, és a II. rendű vádlott védője fellebbezett. A vádlottak közül egyedül a II. rendű vádlott adott indokolást. Indítványozta a végzés megváltoztatását, az előzetes letartóztatásának a megszüntetését és a szabadlábra helyezését, házi őrizet vagy lakhelyelhagyási tilalom elrendelését. Meglátása szerint az előzetes letartóztatás nem alapulhat puszta feltételezésen, hanem csakis tényeken (BKv. 93.). Ezért a szökés, elrejtőzés veszélye nem állapítható meg. Hivatkozott arra is, hogy vele szemben törvénytelenül megszerzett bizonyítékot használtak fel, így részben törvénytelen a vád is, és jogellenes a fogvatartása. Az ügyét közvetlenül ismerő törvényszék nem, csak az ítélőtábla alkalmazta az előzetes letartóztatás d) pontbeli okát. Sérelmezte, hogy a fellebbviteli főügyészség az előzetes letartóztatás fenntartására irányuló indítványait nem küldi meg a védőjének, így arra nem tud észrevételt tenni. Fellebbezett továbbá a II. rendű vádlott védője is. Indítványozta a végzés megváltoztatását, a II. rendű vádlott előzetes letartóztatásának megszüntetését és szabadlábra helyezését, másodlagosan vele szemben házi őrizet vagy lakhelyelhagyási tilalom elrendelését. Kifejtette, hogy az előzetes letartóztatás feltételeinek vizsgálatánál konkrét, az adott ügyre vonatkozó tényeken alapulhat az a következtetés, hogy fennáll a szökés, elrejtőzés veszélye (BH2009. 7.), a vádiratban szereplő bűncselekmények tárgyi súlya nem biztosít önálló következtetési alapot az előzetes letartóztatás indokoltságára [BH2007. 403.], a 26/1999. (IX. 8.) AB határozat folytán a bíróság a tények alaposabb mérlegelésére és a döntés ellenőrizhetőbb indokolására köteles. Az ítélőtábla döntése azonban nem tartalmaz konkrét adatot sem a szökés, elrejtőzés, sem a bűnismétlés veszélye kapcsán. Az előzetes letartóztatás nem lehet előrehozott büntetés, az eljáró hatóságoknak törekedniük kell arra, hogy ez a kényszerintézkedés a lehető legrövidebb ideig tartson. Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint az elhúzódó fogvatartás csak akkor lehet indokolt, ha a közérdek nagyobb súllyal esik latba, mint az ártatlanság vélelme (például Darvas kontra Magyarország). Hivatkozik rá, hogy a II. rendű vádlottat megnevezett személyek befogadnák, és gondoskodnának róla. A Kúria azonban a fellebbezéseket nem találta alaposnak. Véleménye szerint ugyanis az ítélőtábla törvényesen járt el, amikor felülvizsgálta a vádlottak előzetes letartóztatásának indokoltságát a hivatkozott jogalap szerint. Az I. rendű, a II. rendű és a III. rendű vádlottakkal szemben a vád tárgyává tett legsúlyosabb, többszörösen minősített emberölés bűntette tíz évtől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő. A felrótt bűncselekmény - büntetési tételében is kifejeződő - tárgyi súlya kiemelkedő, amelynek a vádlottak személyére hatása van, mégpedig a szökés, elrejtőzés veszélyét reálisan megalapozó módon. Ez pedig nem hagyható figyelmen kívül a folyamatban lévő bizonyítási eljárásban szükséges vádlotti jelenléthez fűződő törvényes érdek szempontjából. A vád nem ítéleti bizonyosság. Kétségtelen azonban, hogy a vád adatai alapján következtetés vonható a törvényes eljárási érdek veszélyeztetettségére, ami nem a bűnösség kérdésének eldöntése. Az eljárás adatai pedig valamennyi érintett vádlott tekintetében megalapozottan feltehetővé teszik, hogy szabadlábra kerülésük esetén az eljárási cselekményeknél a jelenlétük másképp nem biztosítható. Az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is fenyegetettség egyébként már egyszeres minősítettség mellett is fennáll, ám a jelen ügyben mindhárom vádlottnál egyidejűleg öt okból is súlyosabban minősül a vád által felrótt emberölés, s - nem tévesztve szem elől a további bűncselekmények súlyos büntethetőségét sem - emiatt okkal lehet tartani attól, hogy a vádlottak megszöknek, elrejtőznek. Helyesen és megalapozottan döntött tehát a Fővárosi Ítélőtábla, amikor úgy ítélte meg, hogy a vádban felrótt bűncselekmények tárgyi súlya az eljárás jelen szakaszában megalapozza az előzetes letartóztatás Be. 129. § (2) bekezdés b) pontja szerinti okát. Az ilyen mérvű fenyegetettség folytán helytállóan volt következtetés vonható a szökés, elrejtőzés veszélyére. A jelölt veszély mellett pedig akár még kedvező személyi körülmények is közömbösek. A Kúria megjegyezte, hogy az előzetes letartóztatás tárgyában való határozathozatal nem azonos a büntetőjogi felelősség kérdésében való döntéssel, az előbbi az eljárás lefolytathatóságát biztosító kényszerintézkedés, míg az utóbbi kifejezetten érdemi, egyszersmind az eljárást lezáró döntés. A büntetőeljárási törvény rendszerében a vád részéről felrótt bizonyítékok törvényes vagy törvénytelen voltával kizárólag az érdemi döntés foglalkozhat. A bíróságok önállóan és függetlenül hozzák meg a döntési jogkörükbe tartozó határozataikat, és ha azoknak nincs kötőereje, döntéseik eltérhetnek egymástól. Ennélfogva eredményesen nem kifogásolható önmagában az, hogy az előzetes letartóztatást megalapozó okok meglétében eltérő a két bíróság álláspontja (EBH2014. B.1.).

A vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás hathavonta történő felülvizsgálatának előfeltétele a fogvatartás hat hónapot ténylegesen és folyamatosan meghaladó foganatosítása. Folyamatos a fogvatartás akkor is, ha az előzetes letartóztatást - megszakítás nélkül - házi őrizet váltja fel.Ha azonban időközben az előzetes letartóztatás házi őrizet elrendelése nélkül, illetve az előzetes letartóztatást felváltó házi őrizet előzetes letartóztatás elrendelése nélkül megszűnik, akkor a felülvizsgálat esedékességét is az előzetes letartóztatás ismételt elrendelésétől, illetve annak tényleges foganatosításától kell számítani. Az előzetes letartóztatás indokoltságát legalább 6 havonta felül kell vizsgálni (EBH2009. 2026.). Az időszakos felülvizsgálat esedékessége szempontjából pedig a 6 hónapot meghaladó folyamatos, tényleges és a felülvizsgálat időpontjában is fennálló fogvatartásnak van jelentősége. A 6 havi folyamatosság szempontjából viszont közömbös (azt nem szakítja meg), ha az előzetes letartóztatást házi őrizet váltja fel, mivel a Be. 138. § (3) bekezdése szerint házi őrizet esetében is alkalmazni kell a Be. 132. § (1) és (2) bekezdését. Ha azonban időközben az előzetes letartóztatás házi őrizet elrendelése nélkül, illetve az előzetes letartóztatást felváltó házi őrizet előzetes letartóztatás elrendelése nélkül megszűnik, akkor értelemszerűen a felülvizsgálat esedékességét is az előzetes letartóztatás ismételt elrendelésétől, illetve annak tényleges foganatosításától kell számítani. Az időszakos felülvizsgálat törvényi követelménye ugyanis az előzetes letartóztatásban (illetve házi őrizetben) töltött tartamra vonatkozik. Az előzetes letartóztatás Be. 132. § (3) bekezdése szerinti tartama szempontjából viszont a folyamatosság közömbös és a különálló tartamok összeszámításának van helye (4/2007. BK vélemény). A Be. 129. § (2) bekezdés b)-d) pontja, valamint 327. § (2) bekezdése esetében a bíróság - értelemszerűen - nem csak olyan körülményre, okra alapozhatja előzetes letartóztatást indokoltnak tartó döntését, amely bizonyosság erejével megállapítható. Elvárás azonban, hogy döntése olyan adaton alapuljon, melynek megléte (tényszerűsége) a döntés időpontjában más adattal alátámasztott, ésszerű érvvel indokolt, igazolt, s ezáltal okszerű következtetés vonható arra, hogy a kényszerintézkedés alkalmazása a törvény céljai érdekében - és az adott vádlott személyi szabadsága ellenében - szükséges, célszerű. Kétségtelen, hogy nem azonos az előzetes letartóztatás 129. § (2) bekezdés b) pontja és 327. § (2) bekezdése szerinti oka (EBH2003. 842.). A Be. 129. § (2) bekezdés b) pontja esetében az eljárási cselekményen való jelenlét biztosításához, míg a 327. § (2) bekezdése esetében - attól függetlenül, hogy a vádlott jelenléte további eljárási cselekményeknél szükséges-e - önmagában a szökés, elrejtőzés veszélyének kiküszöböléséhez fűződik törvényi érdek. Nem jogerős ítélet után pedig a felrótt bűncselekmény tárgyi súlyával nem indokolható a szökés, elrejtőzés veszélye. A nem jogerős ítéletben kiszabott szabadságvesztés büntetéssel ugyanis a bíróság a - büntetési tételben kifejeződő - tárgyi súlyt személyre konkretizálta. Az előzetes letartóztatás elrendelése, fenntartása (meghosszabbítása) - ekként az ún. különös okai, közte a Be. 327. § (2) bekezdése - kérdésében való döntés mindig mérlegelést igényel. A Be. alapján kizárólag az előzetes letartóztatás általános feltételeire, abszolút tartamára, valamint megszüntetése egyes eseteire vonatkozó törvényi előírás olyan, melynek kapcsán más körülmény eleve közömbös. Ehhez képest ha a kényszerintézkedés oka olyan jövőbeni nemkívánatos esemény veszélye, aminek alapjaként a törvény csupán példálózva sorol fel bizonyos körülményeket, akkor előbb azok tényszerűsége, igazolhatóságának ésszerűsége a mérlegelés tárgya. Amennyiben ez fennáll, akkor kell mérlegelni, hogy a kényszerintézkedés alkalmazása a törvényi célok érdekében és a vádlott személyi szabadsága ellenében szükséges, célszerű. Ha viszont a törvény szerint kifejezetten valamely konkrét bekövetkezett körülmény a jövőbeni nemkívánatos esemény veszélyének alapja, vagy önmagában a kényszerintézkedés oka [mint a 327. § (2) bekezdése, vagy 129. § (2) bekezdés a) pontja esetében], akkor az csupán megállapítást - és nem pedig mérlegelést - igényel. Ez azonban nem jelenti, hogy az adott körülmény megléte, illetve megállapítása kizárja a további, a kényszerintézkedés szükségességében való mérlegelés lehetőségét. Ilyenkor is az adott vádlott személyére konkretizált döntést kell hozni, ami pedig feltételezi nem csak a tárgyi, hanem az alanyi (ekként a védő fellebbezésében írt) szempontok egybevetett figyelembevételét. Bár a Be. 327. § (2) bekezdése kétségkívül az előzetes letartóztatás önálló oka, rendszertani elhelyezéséből sem következik, hogy ilyenkor a bíróság mérlegelési szabadsága s ekként döntési jogköre - az előzetes letartóztatás más, így a 129. § (2) bekezdése szerinti eseteihez képest - korlátozottabb lenne. Mindemellett a Be. 327. § (2) bekezdése - eltérően a 129. § (2) bekezdés a) pontjától - valójában nem tisztán objektív ténybeliségen alapuló törvényi ok, mivel a Be. nem határozza meg a szabadságvesztésnek azt a tartamát, melynek kiszabása elengedhetetlenné teszi a kényszerintézkedést. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a vádlottal szemben nem jogerősen kiszabott tartam - az ítélkezési gyakorlat szerint - alapot adhat arra a következtetésre, hogy a vádlott szökésétől, elrejtőzésétől kell tartani (BH1977. 319.). Mindemellett nem hagyható figyelmen kívül, ha az ügyben eljáró felülbíráló bíróság döntési jogkörét nem korlátozza a súlyosítási tilalom, ami értelemszerűen kihatással van a - büntetési tételben kifejeződő - tárgyi súly személyre konkretizáltságára. A törvényi fenyegetettségnek pedig a vádlott személyére van hatása, ami - nyilvánvalóan - függ a fenyegetettség mértékétől. (EBH2013. B.6.)

Az előzetes letartóztatás megszüntetése iránti indítvány elbírálása

133. § (1) Az előzetes letartóztatás megszüntetése iránti indítványt a bíróság érdemben megvizsgálja, és erről indokolt határozatot hoz. Ha a terhelt, illetőleg a védő az ismételt indítványban új körülményre nem hivatkozik, a bíróság az indítványt érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

(2) Ha az előzetes letartóztatás elrendelése, meghosszabbítása, illetőleg fenntartása óta három hónap eltelt, az (1) bekezdés második mondata nem alkalmazható.

ÍH 2007. 146. Az előzetes letartóztatásról rendelkező határozat

Az előzetes letartóztatás megszüntetését a terhelt és a védő is indítványozhatja az azt elrendelő bíróságnál. A bíróságnak az indítvány tárgyában hozott határozatát indokolnia kell. A Be. úgy rendelkezik, hogy ugyanazon indokolással ellátott indítvány esetén a bíróság az indokolási kötelezettségnek sem kell, hogy eleget tegyen, azonban ez csak akkor igaz, ha az előzetes letartóztatás elrendelése, meghosszabbítása, fenntartása óta három hónap még nem telt el. A három hónapos határidőt követően ugyanis a korábban elutasított indítvánnyal megegyező indokkal beadott kérelmet is indokolással ellátva lehet csak elutasítani. Érdemi indokolás nélkül csak az új körülményre nem hivatkozó, változatlan tartalmú - az előzetes letartóztatás megszüntetése iránt ismételten előterjesztett - indítvány utasítható el (BH2006. 9). Az előzetes letartóztatás megszüntetése iránti indítvány ismételt elbírálásakor a bíróság az indítványt nem érdemi vizsgálat, hanem érdemi indokolás nélkül utasíthatja el (BH2005. 244).

Intézkedés az előzetes letartóztatás elrendelése után

134. § A vádirat benyújtásáig a nyomozó hatóság, a vádirat benyújtását követően a bíróság az előzetes letartóztatott meghallgatása után haladéktalanul megteszi a 128. §-ban szabályozott intézkedéseket, ha ezek az őrizetbe vétel során nem történtek meg.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
Az őrizetbe vétel szabályainál megismert és a hatóságot terheli értesítési kötelezettség, valamint a kiskorú gyermek elhelyezésével, a terhelt vagyonának, lakásának biztosításával kapcsolatos kötelezettség az előzetes letartóztatás esetén is lényeges. A fenti kötelezettségek a vádirat benyújtását megelőzően a nyomozó hatóságot, azt követően pedig a bíróságot a terhelt meghallgatását követően terhelik. Ezektől csak akkor lehet eltekinteni, ha őrizetbe vétel fordult át előzetes letartóztatásba, így az őrizetbe vétel során már ezen kötelezettségeknek a hatóság eleget tett.

Az előzetes letartóztatás végrehajtása

135. § (1) Az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani.

(2) Ha ezt a nyomozási cselekmények elvégzése indokolttá teszi, az ügyész akként rendelkezhet, hogy az előzetes letartóztatás legfeljebb harmincnapi időtartamban rendőrségi fogdában is végrehajtható. Ezt az időtartamot követően a gyanúsított rendőrségi fogdán történő elhelyezéséről - további harmincnapi időtartamra - az ügyész indítványára a bíróság határoz. A gyanúsított rendőrségi fogdán történő elhelyezése tárgyában hozott határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

(3) Az előzetes letartóztatásban lévő terhelt eljárási jogainak gyakorlásában nem korlátozható. Biztosítani kell, hogy a terhelt a védőjével - és külföldi esetén államának konzuli képviselőjével - érintkezhessen. Az előzetes letartóztatásban lévő terhelt csak olyan korlátozásnak vethető alá, amely a büntetőeljárás jellegéből következik, vagy amelyet a letartóztatást foganatosító intézet rendje szükségessé tesz. Az előzetes letartóztatás végrehajtásának részletes szabályait külön jogszabályok határozzák meg.

(4) Ha bizonyítható, hogy a terhelt az előzetes letartóztatásának foganatba vételét követően a védőjével való kapcsolattartás felhasználásával

a) szökést készít elő,

b) a tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével, tárgyi bizonyítási eszköz, okirat megsemmisítésével, meghamisításával vagy elrejtésével az eljárás meghiúsítására törekszik, illetőleg

c) újabb, szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetésére hív fel,

a bíróság - a vádirat benyújtásáig az ügyész indítványára - a védőt az eljárásból kizárhatja.

Az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. A végrehajtásnak csupán néhány keret jellegű szabályát tartalmazza a Be., a részletszabályok az 1979. évi 11. tvr. a büntetések és intézkedések végrehajtásáról (Bv. tvr.) 116-121. §§-aiban találhatók. Az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben a tárgyalás előkészítése során hozott határozatig az ügyész, ezt követően a bíróság rendelkezése alapján és annak megfelelően kell végrehajtani. Törvényben meghatározott esetben vagy ha a bíróság úgy rendelkezik, a fiatalkorú előzetes letartóztatását javítóintézetben kell végrehajtani. A fogvatartó intézmény vezetője értesíti az ügyészt, ha az előzetes letartóztatás végrehajtási helyének megváltoztatása indokolt. Az előzetes letartóztatás a nyomozás befejezéséig rendőrségi, az eljárás befejezéséig az erre kijelölt katonai fogdában is végrehajtható. Az előzetesen letartóztatott az ügyész vagy a bíróság rendelkezése alapján bocsátható szabadon. A büntetés-végrehajtási szervezet tagja az előzetesen letartóztatottal szemben jogosult kényszerítő eszközök alkalmazására. Az előzetesen letartóztatott köteles:
- a büntetés-végrehajtási intézet rendjét megtartani, a kapott utasításokat teljesíteni;
- a büntetés-végrehajtási intézet tisztán tartását és ellátását szolgáló munkában díjazás nélkül, alkalomszerűen részt venni;
- a szükséges orvosi vizsgálatnak és gyógykezelésnek magát alávetni. A műtétekre az egészségügyi jogszabályok az irányadók;
- a tartására fordított összeget a munkadíjából megfizetni;
- az okozott kárt megtéríteni.
Az előzetesen letartóztatott a büntetés-végrehajtási intézeten belül csak felügyelet mellett járhat. Az előzetesen letartóztatott jogai:
- büntetőeljárási jogait gyakorolhatja,
- a saját ruháját viselheti,
- a letétben levő pénzéből meghatározott összeget a személyes szükségleteire fordíthat,
- hozzátartozóival és - az ügyész, a vádirat benyújtása után a bíróság jóváhagyásával - más személyekkel levelezhet, legalább havonta két alkalommal fogadhat látogatót, és kaphat csomagot,
- a büntetés-végrehajtási intézetben a rendelkezésre álló művelődési és sportolási lehetőségeket igénybe veheti,

- anyagi és egészségügyi ellátásban részesül, gyógyszert és gyógyászati segédeszközt kap,
- kérelmére részt vehet a termelőmunkában, amelyért díjazás illeti meg,
- panasz, kérelem előterjesztésére jogosult,
- kártérítésre tarthat igényt,
- jogosult a vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztására, annak kinyilvánítására és gyakorlására,
- pihenésre, a rendszeresen végzett munka után fizetett szabadságra jogosult,
- jogosult naponta legalább egy órai szabad levegőn tartózkodásra.
Az előzetesen letartóztatott levelezési és látogató-fogadási joga - a védőjével való érintkezés kivételével -, valamint a csomagküldeményhez való joga a büntető eljárás eredményessége érdekében korlátozható. Az előzetesen letartóztatott - az ügyész, a vádirat benyújtása után a bíróság engedélyével - felügyelettel meglátogathatja a súlyos beteg hozzátartozóját, és részt vehet a hozzátartozója temetésén.

Soron kívüli eljárás, az előzetes letartóztatás megszüntetése

136. § (1) A bíróságnak, az ügyésznek, illetve a nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy az előzetes letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson.

(2) Az előzetes letartóztatás megszűnik, ha a tartama meghosszabbítás vagy fenntartás nélkül lejárt, az eljárást jogerősen befejezték, a nyomozást megszüntették, annak határideje lejárt és az előzetes letartóztatást a bíróság a (3) bekezdés alapján nem hosszabbította meg, továbbá, ha a vádemelést elhalasztották. Az előzetes letartóztatást meg kell szüntetni, ha az elrendelésének oka megszűnt.

(3) Ha a nyomozás befejeződött, és a vádemelésre várhatóan a nyomozás 176. § (2) bekezdése második mondatában megállapított határidejének lejárta után kerül sor, e határidő lejárta előtt az ügyész indítványára a bíróság az előzetes letartóztatást legfeljebb két hónappal meghosszabbíthatja. Ha ez alatt vádemelésre nem került sor, a bíróság az előzetes letartóztatást további, legfeljebb két hónappal meghosszabbíthatja. Az előzetes letartóztatás ebben az esetben is az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart, de ha annak tartama a 132. § (3) bekezdésében meghatározott, az ott írt megkülönböztetés szerinti tartamot eléri, azt meg kell szüntetni.

(4) Az előzetes letartóztatást a vádirat benyújtásáig az ügyész is megszüntetheti.

ÍH 2013. 50. A felülbírálat mellőzése - az előzetes letartóztatás elrendelésének időtartama
ÍH 2010. 8. Házi őrizet
ÍH 2005. 140. Házi őrizet - előzetes letartóztatás megszűnése
A Be. a hatóságok kötelezettségévé teszi, hogy törekedjenek az előzetes letartóztatás idejének lehető legrövidebbre szorításában. Ez lényegében azt jelenti, hogy az eljárás soron kívül folyik olyan esetben, amikor a terhelt előzetes letartóztatásban van. Nyilvánvaló, hogy a személyi szabadság korlátozása bűnösséget kimondó jogerős ítélet nélkül csak addig és annyiban fogadható el, amíg a hatóságok az elrendelés okait megtartva, az eljárás indokolatlan elhúzódása nélkül járnak el. A soron kívüli eljárás kötelezettsége az eljárás valamennyi szakaszára kiterjed az előzetes letartóztatás elrendelését követően. Gyors nyomozást, vádemelést és bírósági eljárást követel meg, tehát az ügy rendes ügymenetből való kiszakítását, priorizálását. Előzetes letartóztatásban levő vádlott ügyében az eljárást soron kívül kell lefolytatni. Ennek betartását nem hátráltathatja a hatáskör - hivatalból kötelező - vizsgálatának elvégzése sem, és nem eredményezheti az érdemi ügyintézés elhúzódó (egy évet is elérő) szünetelését (BH2009. 43).
Az előzetes letartóztatás megszűnésének és megszüntetésének okait is a Be. 136. §-a tartalmazza. Az előzetes letartóztatás megszüntetésére csak akkor kerülhet sor, ha az elrendelés alapjául szolgáló ok vagy okok megszűntek, vagyis a további fenntartás törvényes alapja hiányzik. Mindez az előzetes letartóztatás büntetőeljárási törvényben tételesen felsorolt okai alapján vizsgálandó (BH2011. 274).

III. Cím

A LAKHELYELHAGYÁSI TILALOM, A HÁZI ŐRIZET ÉS A TÁVOLTARTÁS

A lakhelyelhagyási tilalom

137. § (1) A lakhelyelhagyási tilalom a terhelt mozgási szabadságát és a lakóhely szabad megválasztásának jogát korlátozza; a lakhelyelhagyási tilalom hatálya alatt álló a meghatározott területet, körzetet engedély nélkül nem hagyhatja el, a tartózkodási helyét, illetőleg a lakóhelyét nem változtathatja meg.

(2) A lakhelyelhagyási tilalom akkor rendelhető el, ha a bűncselekmény jellegére, a terhelt személyi és családi körülményeire - különösen az egészségi állapotára, idős korára - vagy az eljárás során tanúsított magatartására tekintettel az előzetes letartóztatással elérni kívánt célok ezzel is biztosíthatók.

(3) A lakhelyelhagyási tilalom elrendeléséről a bíróság határoz. A lakhelyelhagyási tilalmat elrendelő határozatában a bíróság előírhatja, hogy a terhelt meghatározott időközönként a rendőrségen jelentkezzék, és a lakhelyelhagyási tilalom célját biztosító más korlátozásokat is elrendelhet. A bíróság úgy rendelkezhet, hogy a lakhelyelhagyási tilalom előírásainak megtartását a rendőrség a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel is ellenőrizze. A lakhelyelhagyási tilalom előírásai megtartásának ellenőrzéséről külön jogszabály rendelkezik.

(4) A lakhelyelhagyási tilalommal elrendelt korlátozások megtartását a rendőrség, a szolgálati viszonyának tartama alatt katonával [Btk. 127. § (1) bekezdés] szemben elrendelt lakhelyelhagyási tilalom rendelkezéseinek megtartását a parancsnok vagy akadályoztatása esetén más elöljáró ellenőrzi.

(5) A vádirat benyújtása előtt elrendelt lakhelyelhagyási tilalom az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig, az ezt követően elrendelt vagy fenntartott lakhelyelhagyási tilalom az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig, az elsőfokú bíróság által az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott, illetőleg a másodfokú bíróság által elrendelt lakhelyelhagyási tilalom a másodfokú eljárás befejezéséig, a másodfokú bíróság által az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott, illetőleg a harmadfokú bíróság által elrendelt lakhelyelhagyási tilalom az eljárás befejezéséig tart.

(6) Ha a bíróság a lakhelyelhagyási tilalmat a vádirat benyújtása előtt rendelte el, és azóta hat hónap eltelt anélkül, hogy az ügyész vádat emelt volna, a tilalom fenntartásának szükségességét a bíróság megvizsgálja, ez iránt az ügyész a határidő lejárta előtt öt nappal tesz indítványt.

(6a) Az elsőfokú vagy a másodfokú bíróság ügydöntő határozatának hatályon kívül helyezése és új eljárásra utasítása esetén a másodfokú, illetve a harmadfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott lakhelyelhagyási tilalom a megismételt eljárásra utasított bíróságnak a megismételt eljárásban a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart.

(7) Ha a lakhelyelhagyási tilalom tartama alatt a terhelt életkörülményeiben olyan lényeges változás következik be, amely miatt a tilalommal érintett terület, körzet elhagyása, vagy a tartózkodási hely, illetőleg lakóhely megváltoztatása szükséges, a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság a terhelt kérelmére a lakhelyelhagyási tilalmat részlegesen feloldhatja. A lakhelyelhagyási tilalom részleges feloldásáról szóló határozatban a terhelt részére engedélyezhető a lakhelyelhagyási tilalommal érintett terület, körzet meghatározott célból és úti célra történő egyszeri, időszakos vagy rendszeres elhagyása, illetőleg a tartózkodási hely vagy a lakóhely megváltoztatása.

(8) A lakhelyelhagyási tilalom megszűnik, ha a tartama lejárt, az eljárást jogerősen befejezték, a nyomozást megszüntették, annak határideje lejárt és a lakhelyelhagyási tilalmat a bíróság a (9) bekezdés alapján nem hosszabbította meg, továbbá, ha a vádemelést elhalasztották. A lakhelyelhagyási tilalmat meg kell szüntetni, ha az elrendelésének oka megszűnt. A lakhelyelhagyási tilalom megszüntetésére a vádirat benyújtásáig az ügyész is jogosult.

(9) Ha a nyomozás befejeződött, és a vádemelésre várhatóan a nyomozás 176. § (2) bekezdése második mondatában megállapított határidejének lejárta után kerül sor, e határidő lejárta előtt az ügyész indítványára a bíróság a lakhelyelhagyási tilalmat legfeljebb az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozandó határozatáig meghosszabbíthatja.

ÍH 2015. 138. Lakhelyelhagyási tilalom részleges feloldása
ÍH 2013. 12. Lakhelyelhagyási tilalom - eljárási kifogás
ÍH 2012. 156. Lakhelyelhagyási tilalom
ÍH 2010. 8. Házi őrizet

A lakhelyelhagyási tilalom a személyi szabadságot annyiban korlátozza, hogy a szabad mozgáshoz való jog elé gördít akadályokat, azonban a terheltet nem fosztja meg személyi szabadságától. Az előzetes letartóztatás alternatívája is lehet a lakhelyelhagyási tilalom elrendelése, hiszen feltételei szinte egybeesnek az előzetes letartóztatásnál tárgyalt általános és különös okokkal. A lakhelyelhagyási tilalmat elrendelő határozatban pontosan meg kell jelölni azt a körzetet, területet, amelyen belül tartózkodhat csak a terhelt. Ezen a területen, körzeten belül egyébként szabadon mozoghat. Mivel a törvény nem közigazgatási területekben gondolkozik, így a bíróságnak nem kell feltétlenül település határokat követnie a terület kijelölésekor. Korlátozódhat a terület csupán néhány utcára, városrészre, vagy akár több települést magában foglaló területre is. A külföldre távozás kizárásának egyik eszköze lehet, hogy a területet Magyarország teljes területében jelöli ki a bíróság. A terhelt a lakhelyelhagyási tilalomban megjelölt területet csak engedély birtokában hagyhatja el. Van arra is jogi lehetőség, hogy a bíróság előre ismert okok miatt (pl. rendszeres gyógykezelésre szorulás) előre engedélyezze meghatározott időközönként a terület elhagyását. A terhelt a lakhelyelhagyási tilalom hatálya alatt a lakóhelyét vagy tartózkodási helyét csak az ügyész vagy a bíróság engedélyével változtathatja meg.

A lakhelyelhagyási tilalom elrendelése abból a feltételezésből indul ki, hogy a terhelt jogkövető magatartást tanúsít az eljárás tartama alatt, és megtartja a lakhelyelhagyási tilalomból eredő korlátokat, kötelezettségeket. Éppen ezért kell rendszeresen ellenőrizni a terhelt magatartását, mely a rendőrség, katona esetén a parancsnok vagy más elöljáró feladata.

Helye lehet a lakhelyelhagyási tilalom részleges feloldásának is, ha ennek az elrendelést követő lényeges életkörülményben bekövetkező változás adja az indokát (pl. közeli hozzátartozót ért baleset, a terhelt betegsége, melynek kezelése csak a meghatározott körzeten kívül oldható meg, stb.). A nem jogerősen hosszabb tartamú végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt vádlottal szemben - a foganatosított, ám rendszeresen félbeszakított házi őrizet helyett - lakhelyelhagyási tilalom rendelhető el, ha a személyi szabadság korlátozása szükséges, de a vádlott rendszeres gyógyellátása az enyhébb intézkedést indokolja (BH2011. 130). Előzetes letartóztatás helyett lakhelyelhagyási tilalom elrendelését látta a bíróság indokoltnak egy esetben a robbanóanyaggal és robbantószerrel visszaélés bűntettével, valamint rongálás vétségével gyanúsított terhelttel szemben, aki a bűncselekmény elkövetését követő éjszakán nem tartózkodott a bejelentett lakásán, de az elfogatóparancs kibocsátása után néhány órával önként jelentkezett a rendőrségen (BH2005. 205).

A Be. 2014. előtt nem tartalmazott szabályozást arra az esetre, ha a lakhelyelhagyási tilalom tárgyában az első- vagy a másodfokú bíróság ügydöntő határozatát hatályon kívül helyezik. A 2013. évi CLXXXVI. törvénnyel véghezvitt módosítás ezt a hiányosságot pótolta azzal, hogy az előzetes letartóztatásra vonatkozó rendelkezésekhez hasonlóan kimondja, miszerint ebben az esetben a másodfokú, illetve a harmadfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott lakhelyelhagyási tilalom a megismételt eljárásra utasított bíróságnak a megismételt eljárásban a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart.

A házi őrizet

138. § (1) A házi őrizet a terhelt mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza. Házi őrizet elrendelése esetén a bíróság által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet a terhelt csak a bíróság határozatában meghatározott célból, különösen a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása vagy gyógykezelés céljából az ott írt időben és távolságra (úti célra) hagyhatja el.

(2) A házi őrizet akkor rendelhető el, ha a bűncselekmény jellegére és a büntetőeljárás időtartamára, vagy a terhelt eljárás során tanúsított magatartására tekintettel az előzetes letartóztatással elérni kívánt célok ezzel is biztosíthatók.

(3) Házi őrizet elrendelése esetén e kényszerintézkedés elrendelésére, tartamára, illetőleg fenntartására, valamint megszüntetésére az előzetes letartóztatás elrendelésére, meghosszabbítására, illetőleg fenntartására, valamint megszüntetésére vonatkozó rendelkezéseket [130. § (1) bek., 131. §, 132. § (1) és (2) bek., 136. § (2)-(4) bek.] kell alkalmazni.

(4) A bíróság rendelkezhet úgy, hogy a házi őrizet előírásainak megtartását a rendőrség a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel is ellenőrizze. Ha a házi őrizet elrendelésére a terhelttel szemben személy elleni erőszakos bűncselekmény [Btk. 459. § 26. pont] elkövetése miatt folyamatban lévő eljárásban kerül sor, továbbá, ha a házi őrizetet a bíróság a terhelt előzetes letartóztatásának a 132. § (3) bekezdése szerinti megszűnését követően rendelte el, a bíróság a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel történő ellenőrzését elrendeli, kivéve ha ezen eszköz alkalmazásának technikai feltételei nem biztosíthatóak.

(5) Katonával [Btk. 127. § (1) bekezdés] szemben szolgálati viszonyának tartama alatt házi őrizet nem rendelhető el.

ÍH 2014. 93. Házi őrizet, előzetes letartóztatás felülvizsgálata
ÍH 2010. 8. Házi őrizet
ÍH 2005. 140. Házi őrizet - előzetes letartóztatás megszűnése

A házi őrizet a lakhelyelhagyási tilalomhoz képest egy sokkal szűkebbre szabott mozgási lehetőséget biztosít a terheltnek, hiszen a bíróság által kijelölt lakást és a hozzá tartozó bekerített területet a terhelt nem hagyhatja el engedély nélkül, kivéve, ha az eltávozás indoka a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása vagy gyógykezelés. Ilyen indokok esetén is csak a bíróság határozatában megjelölt időben, időszakonként és helyre távozhat a terhelt. Ebben az esetben lényegében a terhelt maga gondoskodik mindennap szükségleteiről, szemben az előzetes letartóztatással. A házi őrizet helyeként megjelölt terület egy konkrét épület valamely lakása társasház esetén, vagy egy családi ház és ahhoz tartozó bekerített hely lehet. Előbbi esetben sem zárja ki azonban a házi őrizet annak a lehetőségét, hogy a terhelt a közös helyiségekben tartózkodjon (pl. lépcsőház, pince). A házi őrizet az előzetes letartóztatás alternatívája, így elrendelésének feltételei is azonosak. Mérlegelni kell azonban, hogy míg az előzetes letartóztatásban lévő terhelt kommunikációja is kontrollált, addig a házi őrizetben ilyen szigorú ellenőrzéssel nehezen élhet a hatóság.

A házi őrizet végrehajtásáról a 6/2003. (IV. 4.) IM-BM együttes rendelet rendelkezik. Ha bíróság - a terhelt hozzájárulásával - úgy rendelkezik, hogy a rendőrség a házi őrizet előírásainak megtartását a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel is ellenőrizze, ezt a terhelttel a határozatban közli. A bíróság a házi őrizet elrendeléséről, meghosszabbításáról, fenntartásáról, megszüntetéséről szóló határozatát megküldi a terhelt házi őrizet céljára kijelölt lakásának helye szerint illetékes rendőrkapitányságnak. A házi őrizet megszüntetéséről szóló határozatot haladéktalanul, a fenntartásáról vagy a meghosszabbításáról szóló határozatot pedig olyan időben kell megküldeni, hogy a kijelölt lakás helye szerint illetékes rendőrkapitányságra a házi őrizet tartamának utolsó napját megelőzően megérkezzen. A rendőrség a házi őrizet előírásai megtartásának ellenőrzését elláthatja járőr útján, eseti ellenőrzéssel, vagy ha a bíróság így rendelkezik, a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel. A rendőrség a terheltnek a házi őrizettel kapcsolatos kötelezettségeit illetően ellenőrzi, hogy a terhelt

- a kijelölt lakáson tartózkodik-e,
- a kijelölt lakást a bíróság határozatában megjelölt célból, az ott írt időben és távolságra (úti célra) hagyta-e el,
- a lakóhelyét, illetőleg a tartózkodási helyét nem változtatta-e meg,
- a mozgását nyomon követő technikai eszközt nem távolította-e el, vagy nem tette-e működésképtelenné, illetőleg, hogy azon más, a rendeltetésszerű működést befolyásoló változtatást nem végzett-e.

A rendőrség a házi őrizet végrehajtása során a szükséges mértéken túl törvényes ok nélkül nem zavarhatja a terhelt magánéletét. Biztosítani kell, hogy az ellenőrzés során ne kerüljenek nyilvánosságra a terhelt magánéletének az üggyel össze nem függő körülményei.

A nem jogerősen hosszabb tartamú végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt vádlottal szemben - a foganatosított, ám rendszeresen félbeszakított házi őrizet helyett - lakhelyelhagyási tilalom rendelhető el, ha a személyi szabadság korlátozása szükséges, de a vádlott rendszeres gyógyellátása az enyhébb intézkedést indokolja. A házi őrizetben töltött időnek kiszabott szabadságvesztésbe való beszámítása törvényi kötelezettség, s a vádlottat megillető előnynek nem tekinthető, s ezért sem a kényszerintézkedés fenntartásánál, sem megszüntetésénél - ekként - figyelembe nem vehető (BH2011. 130). A házi őrizetnek a napok bizonyos óráira történő rendszeres feloldása ellentétes e kényszerintézkedés céljával, ezért még munkaviszony létesítése céljából sem megengedhető (BH2009. 235). A súlyos, vagyon elleni bűncselekmények elkövetésével vádolt, két és fél éve előzetes letartóztatásban levő vádlottak esetében az előzetes letartóztatás megszüntetése és szabadlábra helyezésük mellett a lakhelyelhagyási tilalom keretében a házi őrizetnek az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának a kihirdetéséig történő elrendelése is megfelelően szolgálhatja a kényszerintézkedés céljának elérését (BH2002. 348).

Távoltartás

138/A. § (1) A távoltartás a terhelt szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza. A távoltartás hatálya alatt álló terhelt a bíróság határozatában megállapított szabályok szerint köteles

a) a meghatározott lakást elhagyni, és onnan a bíróság által meghatározott ideig távol maradni,

b) a meghatározott személytől, illetőleg e személy lakó- és munkahelyétől, az e személy által látogatott nevelési és nevelési-oktatási intézménytől, gyógykezelés céljából rendszeresen látogatott egészségügyi intézménytől, vallásgyakorlása során rendszeresen látogatott épülettől a bíróság által meghatározott ideig magát távol tartani,

c) tartózkodni attól, hogy a meghatározott személlyel közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.

(2) Távoltartás a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén - feltéve, hogy a távoltartással elérni kívánt célok ezzel biztosíthatók - akkor rendelhető el, ha a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelése nem szükséges, de - különösen a bűncselekmény jellegére, a terheltnek az eljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására, valamint a terhelt és a sértett viszonyára tekintettel - megalapozottan feltehető, hogy a lakókörnyezetben hagyása esetén

a) a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével meghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve

b) a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el.

(3) Ha a büntetőeljárásnak magánindítványra van helye, a távoltartás a magánindítvány előterjesztése előtt nem rendelhető el.

(4) A távoltartás elrendeléséről a bíróság határoz. A határozatban a bíróság előírhatja, hogy a terhelt meghatározott időközönként a távoltartás alapjául szolgáló büntetőeljárást folytató nyomozó hatóságnál jelentkezzék.

(5) A bíróság a határozatot megküldi a sértettnek. Az ügyésznek a távoltartás elrendeléséről szóló határozatot akkor is meg kell küldeni, ha a távoltartás elrendelését a sértett, a sértett törvényes képviselője vagy a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselője [138/B. § (2) bek. *d)-f)* pontja] indítványozta.

(6) A vádirat benyújtásáig a nyomozó hatóság vagy az ügyész, a vádirat benyújtását követően a bíróság a terhelt meghallgatása után haladéktalanul megteszi a 128. §-ban szabályozott intézkedéseket.

(7) Ha a bíróság a távoltartás elrendeléséről vagy módosításáról határoz, a határozatban az (1) bekezdés szerinti szabályokat úgy kell megállapítani, hogy azok ne tegyék lehetetlenné a terhelt azon jogainak gyakorlását, amely jogokat a sértett vonatkozásában az (1) bekezdés *b)* pontja érint.

138/B. § (1) A távoltartást a bíróság tíztől hatvan napig terjedő időre rendelheti el.

(2) A távoltartás elrendelését

a) az ügyész,

b) a magánvádló,

c) a pótmagánvádló,

d) a sértett,

e) cselekvőképtelen sértett esetén kizárólag törvényes képviselője, korlátozottan cselekvőképes kiskorú sértett esetén törvényes képviselője is, személyes ügyei vitelében vagy a bíróság, hatóság előtti eljárás jogának gyakorlása vonatkozásában cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú sértett a törvényes képviselője hozzájárulásával, valamint

f) a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselője

indítványozhatja.

(3) Ha a távoltartás hatálya alatt a 138/A. § (1) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott személy lakóhelye megváltozik, vagy e személy, illetőleg a terhelt életkörülményeiben olyan lényeges változás következik be, amely miatt a határozat megváltoztatása indokolt, a bíróság a (2) bekezdésben felsoroltak, valamint a terhelt és a védő indítványára, a vádirat benyújtása után hivatalból is, a határozatot módosíthatja, vagy a távoltartást megszüntetheti. A bíróság ugyanígy jár el, ha a terhelttel szemben a büntetőeljárás során olyan kényszerintézkedést rendeltek el, amely miatt a távoltartás módosítása vagy megszüntetése szükséges.

(4) Ha a bíróság a távoltartás módosításáról vagy megszüntetéséről határoz, a távoltartás elrendelését indítványozó nyilatkozatát, valamint az ügyész, a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló indítványát beszerzi. A bíróság a nyilatkozat, illetőleg az indítvány előterjesztésére határidőt állapít meg; ha e határidő eredménytelenül eltelt, a bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján határoz. A bíróság a határozatot a 138/A. § (1) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott személy részére is megküldi.

(5)

ÍH 2010. 8. Házi őrizet

A távoltartás intézményét a 2006. évi LI. törvény iktatta a Be. rendelkezései közé. A szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához fűződő jogot annyiban korlátozza, hogy meghatározott lakás elhagyására, attól való távol maradásra, meghatározott személy vagy épület elkerülésére, illetve bizonyos személyekkel való kapcsolattartással való felhagyásra szorítja. A távoltartás a lakhelyelhagyási tilalomhoz és a házi őrizethez hasonlóan az előzetes letartóztatás egyik alternatívája, elrendelésére - szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén - akkor kerülhet sor, ha a terhelttel szemben nem rendeltek el olyan más kényszerintézkedést, amely a távoltartás elrendelését kizárttá teszi. A távoltartás elrendelését kizárttá teszi az előzetes letartóztatás, az ideiglenes kényszergyógykezelés és a házi őrizet. A meghatározott személlyel közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépés megtiltása a személyes találkozás, valamint a kommunikációs eszközök útján, így például a telefonon, vagy elektronikus úton történő kapcsolatfelvétel tilalmát is jelenti. Lényeges kiemelni, hogy a terhelt az adott ingatlanból a használat jogcímétől függetlenül eltávolítható, vagyis nem csak közös tulajdonú, vagy közösen bérelt lakás, illetve a sértett saját lakása vonatkozásában lehet elrendelni a távoltartást, hanem akkor is, ha az adott lakásnak mindkét fél szívességi használója, vagy ha a terhelt a lakás tulajdonosa, míg a lakásban maradó fél a szívességi lakáshasználó. A törvény szerint a büntetőeljárás során távoltartás szabadságvesztés büntetéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén akkor rendelhető el, ha a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelése nem szükséges, de - különösen a bűncselekmény jellegére, a terheltnek az eljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására, valamint a terhelt és a sértett viszonyára tekintettel - megalapozottan feltehető, hogy a lakókörnyezetben hagyása esetén a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével meghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el. A bíróságnak e tekintetben vizsgálnia kell, hogy a vád tárgyává tett bűncselekmény jellege olyan-e (pl. testi épség elleni, illetve egyéb erőszakos bűncselekmény), amely megalapozhatja a sértett félelmét a terhelttől. Vizsgálni kell a terhelt és a sértett viszonyát is, azt, hogy a sértett helyzete, életkörülményei, a terheltnek a sértettre gyakorolt hatása indokolja-e a távoltartás elrendelését, illetve, hogy a sértett magatartása mennyiben idézte elő a távoltartás elrendelését megalapozó cselekményt, figyelemmel kell lennie továbbá a terheltnek az eljárás során tanúsított magatartására. Ha a büntetőeljárás megindításának feltétele, hogy a bűncselekmény sértettje - illetve a sértett hozzátartozója, törvényes képviselője vagy a gyámhatóság - magánindítvány előterjesztésével jelezze, hogy a büntetőeljárás megindítását, kívánja, ezen akarat-kijelentés megtétele előtt a távoltartás elrendelése nem lehetséges. A törvény a távoltartás elrendelését a bíróság hatáskörébe utalja. Ennek indoka, hogy a távoltartás az előzetes letartóztatás egyik alternatívája, elrendelése esetén a szabadságkorlátozás mértéke megközelíti a szabadságelvonással járó egyéb kényszerintézkedések által okozott joghátrányt. Bár az egyén szabad mozgását a távoltartás csak részben korlátozza, más szempontból viszont - így a tulajdonhoz való jog, illetve ennek gyakorlása terén - lényegesen súlyosabb korlátozást szenvedhet, mint a házi őrizet vagy a lakhelyelhagyási tilalom elrendelése esetén. A vádirat benyújtását megelőzően a távoltartásról a nyomozási bíró dönt a Be. IX. fejezetének VI. Címe szerinti eljárásban, a vádirat benyújtását követően pedig a Be. általános szabályai szerint az eljáró bíróság határoz. A törvény hasonlóan a lakhelyelhagyási tilalomhoz - lehetővé teszi, hogy a bíróság határozatában meghatározott időközönkénti jelentkezési kötelezettséget írjon elő a terhelt számára, a távoltartás alapjául szolgáló büntetőeljárást folytató nyomozó hatóságnál. Tekintettel arra, hogy a többi szabadságelvonó, illetve szabadságot korlátozó kényszerintézkedéssel szemben a távoltartás indítványozására az ügyészen (illetve a magánvádlón és pótmagánvádlón) kívül más személyek is jogosultak, a törvény úgy rendelkezik, hogy a távoltartás elrendeléséről szóló határozatot akkor is meg kell küldeni az ügyésznek, ha a távoltartás elrendelését a sértett, a cselekvőképtelen, vagy korlátozottan cselekvőképes sértett törvényes képviselője, vagy a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselője indítványozta. Ez összhangban van a Be. 262. §-a (1) bekezdésének törvény szerinti második mondatával, amely szerint a tárgyalás vezetése és rendjének fenntartása körében hozott határozat kivételével a határozatot közölni kell az ügyésszel, a pótmagánvádlóval, az ügy áttételéről, a bíróság kijelöléséről és az eljárás felfüggesztéséről hozott határozatot közölni kell a sértettel is. A Be. 128. §-a rögzített kötelezettségeket a törvény a távoltartással összefüggésben is tartalmazza. E tekintetben a törvény nem jelöl meg konkrét határidőt, hanem haladéktalanul kifejezést használva utal arra, hogy ezeket az intézkedéseket lehetőségekhez képest a legrövidebb időn belül meg kell tenni.

Közös szabályok

139. § (1) Ha a terhelt a lakhelyelhagyási tilalmat, illetőleg a házi őrizet szabályait megszegi, vagy az eljárási cselekményen idézés ellenére nem jelenik meg, és ezt alapos okkal előzetesen nem menti ki, vagy az akadály megszűnése után alapos okkal nyomban nem igazolja, őrizetbe vehető, továbbá házi őrizet esetén az előzetes letartóztatása, lakhelyelhagyási tilalom esetén a házi őrizete vagy az előzetes letartóztatása rendelhető el, illetőleg ha ez nem szükséges, rendbírsággal sújtható.

(2) Ha a terhelt a távoltartás szabályait szándékosan megszegi, és ezt utólag nem menti ki, előzetes letartóztatása rendelhető el, illetőleg ha ez nem szükséges, rendbírsággal sújtható.

A törvényi rendezi a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet, valamint a távoltartás szabályainak megszegésére alkalmazni rendelt szankciókat. Mivel a lakhelyelhagyási tilalom és a házi őrizet az előzetes letartóztatáshoz képest egyértelmű kedvezmény a terhelt számára, így ezen kényszerintézkedések szabályainak megszegésével a terhelt az őrizetbe vételt, előzetes letartóztatást kockáztatja, lakhelyelhagyási tilalom esetén pedig annak házi őrizetre változtatását. Ezek mellett rendbírsággal is sújtható a renitens terhelt. A távoltartás szabályainak megsértése esetén előzetes letartóztatás, vagy ennek hiányában rendbírság kiszabása kerülhet szóba, de a törvény megfogalmazása alapján a két szankció együttes alkalmazása kizárt.

IV. Cím

AZ IDEIGLENES KÉNYSZERGYÓGYKEZELÉS

140. § (1) Az ideiglenes kényszergyógykezelés a kóros elmeállapotú terhelt személyi szabadságának bírói elvonása jogerős ítélet nélkül.

(2) Ideiglenes kényszergyógykezelésnek akkor van helye, ha megalapozottan lehet következtetni arra, hogy a terhelt kényszergyógykezelését kell elrendelni.

(3) Az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelésére az előzetes letartóztatás elrendelésére vonatkozó szabályok [130. § (1) bek.] irányadók.

Az ideiglenes kényszergyógykezelés az előzetes letartóztatással rokon abban a tekintetben, hogy a terhelt személyi szabadságát teljes mértékben elvonja. A két kényszerintézkedés között alapvető különbség, hogy az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell foganatosítani, míg az ideiglenes kényszergyógykezelést - mivel alapja az a feltételezés, hogy kényszergyógykezelést rendelnek majd el a terhelttel szemben - az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (IMEI) hatják végre. Az előzetes letartóztatás okai itt is előfeltételt képeznek, azonban ezek kiegészülnek egy speciális alanyi körre vonatkozó szabállyal. Az előzetes letartóztatás helyett azért alkalmaz a bíróság ideiglenes kényszergyógykezelést, mert a terhelt kóros elmeállapotú, így beszámítási képessége teljességgel kizárt. Erre abból következtethetünk, hogy az ideiglenes kényszergyógykezelés feltételei meg kell, hogy egyezzenek a kényszergyógykezelés feltételeivel, hiszen a kényszergyógykezelés valószínűsítése adja az ideiglenes kényszergyógykezelés alapját. Éppen ezért olyan terheltek esetében, akiknek a kóros elmeállapota csak korlátozza beszámíthatóságukat, nem ideiglenes kényszergyógykezelés hanem előzetes letartóztatás elrendelésének van helye az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén. A Btk. 78. §-a értelmében ugyanis a kényszergyógykezelés intézkedés alkalmazásának feltétele, hogy személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetője elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni. A bűncselekményi kategóriák egyértelműek ebben a körben, azonban az elmeműködés kóros állapotát csak szakértő igénybevételével lehet megállapítani. Az ideiglenes kényszergyógykezelés nem rendelhető el, ha az elmeorvosszakértői szakvélemény szerint az elmebetegség a terheltet nem tette képtelenné, csupán súlyos fokban korlátozta cselekménye társadalomra veszélyes következményeinek felismerésében (BH1977. 538).

141. § (1) Ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelésével egyidejűleg az előzetes letartóztatást meg kell szüntetni.

(2) Ha az előzetesen letartóztatott pszichiátriai kezelése szükséges, de ideiglenes kényszergyógykezelésének elrendelésére nincs alap, az előzetes letartóztatást - a bíróság rendelkezése alapján - igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézetben kell végrehajtani.

Az előzetes letartóztatás és az ideiglenes kényszergyógykezelés egyidejű alkalmazása kizárja egymást, azonban van átjárhatóság a két kényszerintézkedés között. Előfordulhat, hogy az előzetes letartóztatás elrendelése után derül fény a terhelt kóros elmeállapotára, vagy ez a kóros elmeállapot az előzetes letartóztatás után alakul ki. Amint a bíróság elrendeli az ideiglenes kényszergyógykezelést, az előzetes letartóztatást meg kell szüntetni. Ha az előzetes letartóztatásban lévő terhelt pszichiátriai kezelése válik szükségessé, azonban nincsenek meg az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelésének feltételei - azaz nincs a beszámíthatóságot kizáró kóros elmeállapot -, továbbra is fennmarad az előzetes letartóztatás, azonban annak végrehajtása már igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézetben történik.

142. § (1) A vádirat benyújtása előtt elrendelt ideiglenes kényszergyógykezelés az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart.

(2) A bíróság a vádirat benyújtásáig az ideiglenes kényszergyógykezelés indokoltságát annak megkezdésétől számított hat hónap elteltével, ezt követően hathavonta felülvizsgálja. A felülvizsgálat iránt az ügyész a határidő lejárta előtt öt nappal tesz indítványt a bíróságnak.

(3)

(4) A bíróság (2) bekezdés szerinti határozata ellen bejelentett fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa bírálja el.

Az ideiglenes kényszergyógykezelés alapját adó kóros elmeállapot jellemzően nem változik olyan módon pozitív mértékben az eljárás időtartama alatt, amely okot adna az előzetes letartóztatás körében megismert gyakorisággal történő felülvizsgálatra. Természetesen az ideiglenes kényszergyógykezelés fenntartásának szükségességét is felül kell vizsgálni bizonyos időközönként, hiszen nem zártható ki a fent leírt pozitív változás. A határidők számítása az ideiglenes kényszergyógykezelés tényleges foganatba vételétől kezdődik. Az ideiglenes kényszergyógykezelés kezdő napja az a nap, amelyen a beteget az IMEI-be befogadták; amennyiben az ideiglenes kényszergyógykezelést megelőzően a beteg elmeállapotát az IMEI-ben megfigyelték, úgy az ideiglenes kényszergyógykezelés az elrendelés napján kezdődik. Az ideiglenes kényszergyógykezelés határidejének lejárta előtt a főigazgató főorvos a kórrajzkivonatot megküldi az elrendelő bíróságnak. Ha az ideiglenes kényszergyógykezelésre befogadott nem kóros elmeállapotú, a főigazgató főorvos javaslatot tesz az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetésére. A megszüntetésre jogosult szerv intézkedéséig az IMEI - a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezése szerint - gondoskodik az őrzésről és a felügyeletről.

143. § (1) A vádirat benyújtása után az elsőfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott ideiglenes kényszergyógykezelés az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig, az elsőfokú bíróság által az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott, illetőleg a másodfokú bíróság által elrendelt ideiglenes kényszergyógykezelés a másodfokú eljárás befejezéséig, a másodfokú bíróság által az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott, illetőleg a harmadfokú bíróság által elrendelt ideiglenes kényszergyógykezelés a harmadfokú eljárás befejezéséig, hatályon kívül helyezés és új eljárás lefolytatására utasítás esetén a megismételt eljárásra utasított bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig tart.

(2) A vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára a 132. § (1)-(2) bekezdésének rendelkezéseit kell alkalmazni.

A vádirat benyújtását követően elrendelt ideiglenes kényszergyógykezelés időtartamára lényegében az előzetes letartóztatás időtartamával harmonizáló szabályokat fogalmaz meg a törvény, és ebben a körben vissza is utal azokra.

144. § (1) Az ideiglenes kényszergyógykezelést igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézetben kell végrehajtani.

(2) Az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtására a 135. § (3)-(4) bekezdése megfelelően irányadó. Az ideiglenesen kényszergyógykezelt a törvényes képviselőjével szóban ellenőrzés nélkül, ha pedig megalapozottan feltehető, hogy ezáltal az eljárást meghiúsítaná, ellenőrzés mellett érintkezhet.

Mivel az ideiglenes kényszergyógykezelés - nevéből és feltételeiből adódóan - nem egyszerűen egy szabadságelvonással járó kényszerintézkedés, hanem gyógyító célú intézkedés is, így a végrehajtás helyszíne nem a büntetés-végrehajtási intézet, hanem egy speciális, az egész ország területére kiterjedő illetékességgel rendelkező intézmény, az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (IMEI). Az IMEI a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter irányítása alatt működő, zárt jellegű, országos feladatkörű büntetés-végrehajtási egészségügyi intézet. Az IMEI felügyeletét a Belügyminisztérium, szakfelügyeletét a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága látja el. Az egészségügyért felelős miniszter a kényszergyógykezelés és az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtása felett - külön jogszabály szerint - szakfelügyeletet gyakorol, a tapasztaltakról a büntetés-végrehajtásért felelős minisztert tájékoztatja. Az IMEI-t a főigazgató főorvos vezeti, aki egyben az IMEI parancsnoka.
Az IMEI fekvőbeteg-gyógyító intézetként, diagnosztikai és terápiás módszerek alkalmazásával ellátja
- az előzetesen letartóztatottak elmeállapotának megfigyelését,
- a beutaltak elmeállapotának kivizsgálását,
- a betegek kóros elmeállapotának gyógykezelését,
- a beutaltak szervi-idegrendszeri megbetegedésének kivizsgálását és gyógykezelését,
- a Btk. 17. § (2) bekezdése szerint korlátozottan beszámíthatónak minősülő, valamint a személyiségzavarban szenvedő elítéltek központi kivizsgálását, továbbá a büntetés-végrehajtási intézetekben végrehajtott pszichiátriai-terápiás programok szakmai módszertani irányítását.
Az IMEI, mint országos feladatkörű igazságügyi-pszichiátriai fekvőbeteg-gyógyító intézet, szakmai kapcsolatot tart fenn a pszichiátria és az igazságügyi pszichiátria területén működő intézményekkel, valamint más országos intézetekkel, továbbá részt vesz a szakterületén szervezett országos és nemzetközi kutatási programokban.
Az ideiglenes kényszergyógykezelésre utalt beteg befogadására és gyógykezelésére a kényszergyógykezeltekre vonatkozó szabályokat a következő eltérésekkel kell alkalmazni:
- kórlapján kétnaponként fel kell tüntetni minden állapot- vagy kezelésváltozást, illetve ezek hiányát;
- más egészségügyi intézményben történő elhelyezéséről a rendelkezési jogkör gyakorlóját előzetesen - sürgős esetben utólag - értesíteni kell;
- az ideiglenes kényszergyógykezelés időtartamába kihelyezés esetén a más egészségügyi intézményben töltött időt be kell számítani.

145. § (1) Az ideiglenes kényszergyógykezelés megszűnik, ha a tartama lejárt, a nyomozást megszüntették, annak határideje lejárt, továbbá, ha az eljárást jogerősen befejezték. Az ideiglenes kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha az elrendelésének oka megszűnt.

(2) Ha a nyomozás befejeződött, és a vádemelésre várhatóan a nyomozás 176. § (2) bekezdése második mondatában megállapított határidejének lejárta után kerül sor, e határidő lejárta előtt az ügyész indítványára a bíróság az ideiglenes kényszergyógykezelést legfeljebb az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozandó határozatáig meghosszabbíthatja.

(3) Az ideiglenes kényszergyógykezelést a vádirat benyújtásáig az ügyész is megszüntetheti.

(4) Az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelése ellen a terhelt házastársa és törvényes képviselője is jogosult fellebbezésre, és a felsoroltak indítványozhatják az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetését is.

(5) Az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetése iránti indítványt a bíróság érdemben megvizsgálja, és erről indokolt határozatot hoz. Ha a terhelt, illetve a védő az ismételt indítványban új körülményre nem hivatkozik, a bíróság az indítványt érdemi indokolás nélkül elutasíthatja. Ha az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelése, meghosszabbítása, vagy fenntartása óta három hónap eltelt, az érdemi vizsgálat nem mellőzhető.

Ha az ügyész, illetve a bíróság az ideiglenes kényszergyógykezelést megszünteti, a beteget megfelelő igazolással ellátva aznap el kell bocsátani. Az elbocsátott személy részletes kórrajzkivonatát meg kell küldeni a lakóhelye szerint illetékes pszichiátriai gondozó intézetnek. Ha az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetésekor a terhelt előzetes letartóztatását rendelték el, vagy szabadságvesztésre ítélték, haladéktalanul intézkedni kell a büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítása iránt. Ha a beteg fekvőbeteg-gyógyintézeti ápolásra szorul, úgy az IMEI megfelelő osztályán kell gyógykezelését folytatni, illetve a Büntetés-végrehajtás Központi Kórház megfelelő osztályára kell átszállítani. Részletes kórrajzkivonatát a büntetés-végrehajtási egészségügyi anyagához csatolni kell. Az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetése és a vádlott szabadlábra helyezésének elrendelése indokolt, ha a nyomozás során feltárt adatok arra utalnak, hogy a kóros elmeállapotú vádlott a terhére rótt bűncselekményt jogos védelmi helyzetben követte el (BH1993. 724.).

V. Cím

INTÉZKEDÉS A KÜLFÖLDRE UTAZÁSI TILALOM BIZTOSÍTÁSÁRA

146. §

ÍH 2011. 57. Úti okmány megküldése - nyomozási bíró

VI. Cím

AZ ÓVADÉK

147. § (1) Az óvadék a bíróság által meghatározott összeg, amely a terheltnek az eljárási cselekményeken való jelenlétét biztosítja.

(2) A bíróság a 129. § (2) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott esetben a terhelt előzetes letartóztatását megszüntetheti, ha a bűncselekményre és a személyi körülményekre tekintettel az eljárási cselekményeknél a terhelt megjelenését az óvadék letétele valószínűvé teszi.

(3) Óvadék megállapítását a terhelt vagy a védő az előzetes letartóztatásról döntésre jogosult bíróságnál indítványozhatja. Az óvadék megállapításának tárgyában - ha azt nem a tárgyaláson indítványozzák - a bíróság ülést tart, ezen az ügyészt, a terheltet és a védőt meghallgatja. Ha a védő az ülésen értesítés ellenére nem jelent meg, az ülés a védő távollétében is megtartható.

(4) A bíróság az óvadék összegét a terhelt személyi körülményeire és vagyoni helyzetére is figyelemmel állapítja meg. A bíróság a határozatban lakhelyelhagyási tilalmat, valamint házi őrizetet is elrendelhet. A bíróság az óvadék megállapításáról az előzetes letartóztatást elrendelő határozatában is rendelkezhet.

(5) A terhelt előzetes letartóztatásának óvadék ellenében történő megszüntetése ellen kizárólag az ügyész és a pótmagánvádló élhet fellebbezéssel.

(6) A bíróság által jogerősen megállapított óvadékot a bíróságon készpénzben kell letenni, vagy annak letételét külön jogszabályban meghatározott módon kell igazolni. Ennek megtörténte után a fogva lévő terheltet haladéktalanul szabadon kell bocsátani.

(7) Az óvadék megállapítása iránti indítvány elutasítása esetén a terhelt, illetőleg a védő óvadék megállapítása iránt ismételten akkor terjeszthet elő indítványt, ha ebben új körülményre hivatkozik. Ha az ismételt indítványban a terhelt, illetőleg a védő nem hivatkozik új körülményre, a bíróság az indítványt érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2011. 55. Az előzetes letartóztatás
ÍH 2007. 51. Az óvadék összegének megállapítása
ÍH 2006. 48. Előzetes letartóztatás - óvadék
ÍH 2004. 9. Óvadék elfogadásának lehetősége - óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatási okok - előzetes letartóztatás különös okai - Be. 327. § (2) bekezdés, Be. 147. § (1), (3) bekezdések - óvadék elfogadása az elsőfokú eljárásban - óvadék elfogadása a másodfokú eljárásban
ÍH 2004. 8. Óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatás különös oka - tanácsülésen hozható határozatok - előzetes letartóztatási ok - Be. 147. § (1) és (3) bekezdés - Be. 327. § (2) bekezdés
ÍH 2004. 7. Óvadék elfogadásának indítványozója - óvadékot felajánló - óvadék felajánlása - óvadék elfogadásának indítványozása
ÍH 2004. 6. Óvadéki ülés mellőzése - előzetes letartóztatás különös oka - Be. 327. § - Be. 147. § (1) bekezdés
Az előzetes letartóztatás elrendelésének különös okai között sorolja fel a törvény a szökés, elrejtőzés megelőzését, amennyiben ezektől alappal lehet tartani. Alternatívaként azonban a terhelt szökése és elrejtőzése más módon is biztosítható, méghozzá óvadékként elhelyezett pénzösszeggel. Ha az előzetes letartóztatást azért rendelték el, mert alappal tartott a bíróság attól, hogy az eljárási cselekményeknél a terhelt jelenléte nem lesz biztosított, akkor az előzetes letartóztatás megszüntethető, ha a terhelt megjelenését - tekintettel személyi körülményeire és a bűncselekményre - az óvadékként elhelyezett pénzösszeg valószínűsíti. Az óvadék megállapítása soha nem hivatalból történik, ezt a terhelt vagy a védő indítványozza az előzetes letartóztatásról dönteni jogosult bíróságnál. A bíróság az előzetes letartóztatást azonban óvadék ellenében csak a következő feltételek együttes fennállása esetén szüntetheti meg:
- az előzetes letartóztatás oka kizárólag a Be. 129. § (2) bekezdés b) pontjában szereplő ok;
- az óvadék letétele a szökés, elrejtőzés kockázatát olyan módon csökkenti, hogy

- a terhelt óvadék ellenében szabadlábra helyezhető, vagy vele szemben enyhébb kényszerintézkedés alkalmazható (lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet).

Bár az óvadék összegét a bíróság határozza meg, a törvény nem zárja azt ki, hogy erre a terhelt vagy a védő az óvadék kiszabását kérő indítványában javaslatot tegyen. Ez a javaslat azonban értelemszerűen sem pozitív, sem negatív irányban nem köti a bíróságot, az óvadék összegének meghatározása során. Az óvadék összegét mégis olyan mértékben kell meghatározni, hogy annak elvesztése nagyobb hátrányt jelentsen a terheltnek, mint bűnösségének megállapítása esetén az ehhez fűződő büntetőjogi jogkövetkezmények. Ennek biztosítása érdekében pedig a bíróságnak körültekintően kell a terhelt személyi körülményeit és vagyoni viszonyait vizsgálni.

Az óvadék megállapítási indítvány elméletileg az eljárás bármely szakaszában előterjeszthető, tehát nem kell az előzetes letartóztatás elrendelése után közvetlenül ennek megállapítását kérni. A gyakorlatban igen ritka, hogy a fellebbezés folytán indult eljárásban kerüljön sor óvadék megállapítására, hiszen ilyen esetben a terhelt elrejtőzésére, szökésére alapított előzetes letartóztatás nagyon ritkán fordul elő. A terhelt előzetes letartóztatását óvadék ellenében megszüntető határozat ellen a terhelt terhére az ügyész és a pótmagánvádló élhet fellebbezéssel. Az óvadék elfogadásával egyidejűleg elrendelt kényszerintézkedés (lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet, az úti okmány elvétele) elrendelése ellen, valamint az óvadék összegének csökkentése érdekében a vádlott és a védő is fellebbezhet (BH2004. 134).

Az óvadékot a bíróság letétkezelőjénél készpénzben vagy a bíróság letéti számlájára banki átutalással kell megfizetni. Ha annak feltételei a bíróságon biztosítottak, az óvadék befizetését készpénz-helyettesítő fizetőeszközzel is teljesíteni lehet. Készpénzben történő megfizetés esetén a letétkezelő az óvadék összegét akkor veheti át, ha a letevő az óvadékot megállapító jogerős határozatot átadta, a személyazonosságát igazolta és a befizetési lapon szereplő adatokat hiánytalanul megadta, vagy azok egyébként a letétkezelő rendelkezésére állnak. A letétkezelő az óvadék készpénzben történő megfizetését a pénz átvételével egyidejűleg a befizetési lap egy példányának a letevő részére történő átadásával igazolja. A letétkezelő a befizetési lapot annak átadásakor az aláírásával és a bíróság hivatalos bélyegzőjének lenyomatával látja el. A letétkezelő az óvadék banki átutalással történő megfizetéséről igazolást állít ki, ha a letevő az átutalási nyomtatványon szereplő adatokat hiánytalanul megadta, vagy azok egyébként a letétkezelő rendelkezésére állnak, az óvadék összegét a letéti számlán jóváírták és a jóváírást tartalmazó számlakivonat a letétkezelőhöz megérkezett. A letétkezelő az igazolást az aláírásával és a bíróság hivatalos bélyegzőjének lenyomatával látja el és azt a letevő részére megküldi. Az óvadék banki átutalással történő megfizetéséről szóló igazolás kiállításával egyidejűleg a letétkezelő az óvadéknak nyilvántartási tételszámot ad.

148. § (1) Az óvadék letételét követően szabadlábra helyezett terhelt előzetes letartóztatását a bíróság elrendelheti, ha

a) a terhelt az eljárási cselekményen idézés ellenére nem jelent meg, és elmaradását előzetesen alapos okkal nem mentette ki, vagy az akadály megszűnése után nyomban alapos okkal nem igazolta,

b) az óvadék letételét követően a terhelt előzetes letartóztatásának más oka merült fel.

(2) Az óvadék összegét a terheltnek vissza kell adni, ha

a) - az (1) bekezdés *a)* pontja kivételével - a bíróság az előzetes letartóztatását elrendelte,

b) az ügyész a nyomozást megszüntette, illetőleg annak határideje lejárt, vagy az ügyész a vádemelést elhalasztotta,

c) a bíróság az eljárást jogerős ítélettel vagy megszüntető határozattal befejezte.

(3) Szabadságvesztés vagy elzárás kiszabása esetében az óvadékot akkor lehet visszaadni, ha a büntetés letöltését a terhelt megkezdte vagy az előzetes fogvatartás beszámítása folytán a vele szemben jogerősen kiszabott szabadságvesztést kitöltöttnek kell tekinteni.

(4) A terhelt elveszti a jogát az óvadék összegére, ha az (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott okból a bíróság az előzetes letartóztatását rendelte el.

Az óvadék letételét követően az előzetes letartóztatást azonnal meg kell szüntetni. Amennyiben azonban a terhelt az óvadék letétele ellenére mégsem jelenik meg az eljárási cselekményeken és távolmaradását alapos okkal nem menti ki, szankcióként az előzetes letartóztatás elrendelés, valamint az óvadék összegének elvesztése fenyegeti. A törvény megfogalmazása értelmében azonban ezek a jogkövetkezmények nem szükségszerűek, így a bíróság mérlegelheti, hogy milyen eljárási cselekményt mulasztott a terhelt, és célszerű-e ebből arra következtetni, hogy az óvadék ellenére fennáll az előzetes letartóztatás szökésre, elrejtőzésre alapított esetköre. Amennyiben az óvadék letételét követően a terhelt más olyan magatartást tanúsít (pl. tanút félemlít meg), amely az előzetes letartóztatás elrendelésének más okát kimeríti, akkor az előzetes letartóztatás elrendelhető, de természetesen ilyen esetben az óvadék összege visszajár. Az óvadék összege a terheltnek minden esetben visszajár, ha a fenti okok egyik sem következik be. Az óvadék összegének visszaadásáról való döntés során a bíróság nem mellőzheti a törvényben felsorolt feltételek vizsgálatát. Az ilyen tartalmú határozat ellen fellebbezésnek van helye (BH2007. 220). Főszabály szerint az eljárás jogerős befejezésekor kell az óvadék összegét visszaadni. Amennyiben a jogerős ítéletben szabadságvesztés büntetést szabtak ki az elítélttel szemben, úgy az óvadék csak akkor fizethető vissza, ha a szabadságvesztés büntetés letöltését az elítélt megkezdte. Ilyen esetben az óvadék már a szabadságvesztés megkezdésének garanciáját is jelenti.

VII. Cím

A HÁZKUTATÁS, A MOTOZÁS ÉS A LEFOGLALÁS

A házkutatás

149. § (1) A házkutatás a ház, lakás, egyéb helyiség, az azokhoz tartozó bekerített hely vagy a jármű átkutatása, továbbá az ott elhelyezett információs rendszer vagy ilyen rendszerben tárolt adatokat tartalmazó adathordozó átvizsgálása az eljárás eredményessége érdekében.

(2) Házkutatásnak akkor van helye, ha megalapozottan feltehető, hogy az
a) a bűncselekmény elkövetőjének kézre kerítésére,
b) a bűncselekmény nyomainak felderítésére,
c) bizonyítási eszköz, elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog megtalálására
vezet.

(3) Házkutatást a bíróság, az ügyész, illetőleg ha az ügyész másképp nem rendelkezik, a nyomozó hatóság rendel el, a bíróság és az ügyész a házkutatás végrehajtásához a nyomozó hatóságot igénybe veheti. A (2) bekezdés *b)* és *c)* pontja esetén a házkutatást elrendelő határozatban - ha ez lehetséges - meg kell jelölni azokat a bizonyítási eszközöket, elkobozható, vagy vagyonelkobzás alá eső dolgokat, amelyek megtalálása érdekében a házkutatás szükséges.

(4) A házkutatást rendszerint az érintett jelenlétében kell elvégezni, a megkezdése előtt közölni kell vele a házkutatást elrendelő határozatot, és - ha a házkutatás meghatározott, illetőleg ismert bizonyítási eszköz vagy elkobozható dolog, illetőleg személy megtalálására irányul - fel kell őt szólítani, hogy a keresett dolgot adja elő, az információs rendszeren vagy adathordozón tárolt adatot tegye hozzáférhetővé, illetőleg a személyt adja át. Ha az érintett a felszólításra a keresett dolgot előadja, az információs rendszeren vagy adathordozón tárolt adatot hozzáférhetővé teszi, illetőleg a keresett személyt átadja, a házkutatás nem folytatható, kivéve, ha gyanú merül fel arra, hogy a házkutatás során más bizonyítási eszköz, elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog is fellelhető.

(5) Ha a házkutatáson az érintett, illetőleg a védője, képviselője vagy megbízott hozzátartozója nincs jelen, az érintett érdekeinek védelmére olyan személyt kell kirendelni, akiről alaposan feltehető, hogy a házkutatással érintett érdekeit megfelelően védi.

(6) A közjegyzői vagy ügyvédi irodában, továbbá az egészségügyi intézményben tartandó házkutatást - ha az közjegyzői vagy ügyvédi tevékenységgel összefüggő hivatásbeli titkot, illetőleg egészségügyi adatot tartalmazó irat megtalálására irányul - a vádirat benyújtásáig a bíróság rendeli el. A házkutatás csak az ügyész jelenlétében végezhető.

(7) Az ügyész a bíróság határozata nélkül tarthatja a (6) bekezdés szerinti házkutatást, ha a házkutatás késedelmes foganatosítása a (2) bekezdésben felsorolt célok elérését veszélyezteti.

(8) A (7) bekezdésben szabályozott esetben a bíróság határozatát utólag be kell szerezni. Ha a bíróság az indítványt elutasítja, a házkutatás eredménye bizonyítékként nem használható fel.

A házkutatás olyan kényszerintézkedés, amelynek remélt eredménye az elkövető kézre kerítése, az elkövetés nyomainak felderítése, vagy bizonyítási eszköz, elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog megtalálása lehet. A magánlakáshoz és a jogi személy tevékenység végzési helyéhez fűződő jogok a Ptk.-ban védett személyhez fűződő jogok. Ebből következően minden olyan személy, aki a jogosult engedélye nélkül bemegy vagy bent marad ezeken a helyeken, személyiségi jogsértést valósít meg jogellenes magatartásával. A Be. ezen személyiségi jogok korlátozására ad lehetőséget, szigorú feltételek megléte esetén. A garanciális szabályok között a legfontosabb, hogy lehetőség szerint az érintett jelenlétében kell a házkutatást megtartani. Az érintett lehet az ingatlan tulajdonosa mindenekelőtt, de az ingatlant más jogcímen használót is ebbe a körbe lehet vonni. Az érintett jelenléte egyben azt is jelenti, hogy a házkutatás megkezdését megelőzően fel lehet őt szólítani a keresett személy, tárgy vagy adat átadására. Amennyiben ezt önként átadja a hatóságnak, akkor a házkutatás nem folytatható le. Előfordulhat azonban olyan eset, hogy az érintett jelenléte nem biztosítható a házkutatásnál. A hatóságnak ilyenkor olyan személy kirendeléséről kell gondoskodnia, akiről alaposan feltehető, hogy a házkutatással érintett adatait megfelelően védi. Ez a személy lehet bárki, de nyilván olyan személynek kell lennie, aki a hatóságnak nem tagja (pl. a szomszéd). A kirendelt személy a segítő pozíciójába kerül az eljárásban, hiszen a házkutatással érintett érdekében jár el.

A házkutatást a nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság egyaránt elrendelhet, azonban olyan helységekben vagy intézményekben (ügyvédi, közjegyzői iroda, egészségügyi intézmény), ahol titokvédelmi előírásokkal érintett kezelt iratok találhatók, és a házkutatás ilyen iratok felkutatására vonatkozik, csak a bíróság rendelheti el a házkutatást. A közjegyzői vagy ügyvédi irodában, továbbá az egészségügyi intézetben bírói engedéllyel tartott házkutatás és lefoglalás során az ügyész a jelenlétével azt biztosítja, hogy a kényszerintézkedést a nyomozó hatóság a bírósági határozat keretei között, törvényesen teljesítse. Ha az ilyen helységben, intézményben a házkutatást - a késedelem veszélye miatt, bírósági határozat nélkül - kivételesen az ügyész tartja, a házkutatás során megtalált dolgot az ügyész őrzésbe veszi, vagy az őrzésről más módon gondoskodik. Ezt követően az ügyész haladéktalanul indítványt tesz a bíróság határozatának utólagos beszerzésére. Az indítvány elutasítása esetén megteszi azokat az intézkedéseket, amelyek abból következnek, hogy a házkutatás eredménye, illetőleg az őrzésbe vett dolog bizonyítékként nem használható fel.

A motozás

150. § (1) A motozás bizonyítási eszköz vagy elkobozható, illetőleg vagyonelkobzás alá eső dolog megtalálása céljából a terhelt és az olyan személy ruházatának és testének átvizsgálása, akiről megalapozottan feltehető, hogy bizonyítási eszközt vagy elkobozható, illetőleg olyan dolgot tart magánál, amely vagyonelkobzás alá eshet. A motozás során a motozás alá vont személy rendelkezése alatt álló csomag és más tárgy is átvizsgálható.

(2) Motozást az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság rendel el. Ha a motozást az ügyész rendeli el, végrehajtásához a nyomozó hatóságot veszi igénybe.

(3) Ha a motozás célja meghatározott dolog megtalálása, az érintettet előbb fel kell szólítani, hogy a keresett dolgot adja át, ha a felszólításra a keresett dolgot előadja, a motozástól el kell tekinteni.

(4) Az érintett testének átvizsgálását csak a megmotozottal azonos nemű végezheti, és a motozásnál csak ilyen személy lehet jelen. E rendelkezés nem vonatkozik a motozásnál közreműködő orvosra.

(5) A motozásnál jelen lehet a motozás helyszínén tartózkodó, az érintett által megnevezett személy, kivéve az olyan személyt, akinek a jelenléte a nyomozás érdekeit veszélyezteti.

(6)

A motozás a házkutatáshoz hasonlóan bizonyítási eszközök, elkobzás, vagyonelkobzás alá eső dolgok felkutatására irányul úgy, hogy a terhelt vagy más érintett személy testének, ruházatának, járművének, csomagjának átvizsgálása történik. A motozás elrendeléséhez alapos gyanú szükséges, hogy a terhelt vagy más személy bizonyítási eszközt, vagy elkobozható, illetve vagyonelkobzás alá eső dolgot tart magánál. Amennyiben a hatóság célzottan végzi a motozást, tehát tudja, milyen tárgyat keres, akkor előzetesen fel kell szólítani az érintett személyt arra, hogy a dolgot önként adja át. Amennyiben ez megtörténik, a motozás nem hajtható végre. A motozásba beleérti a törvény a test átvizsgálását is, amely semmi esetre sem jelenthet invazív beavatkozást, azonban a testüregekre kiterjedhet. Éppen ezért vezeti be a törvény a kettős nemi szabályt, amely előírja, hogy a motozást csak az érintettel azonos nemű személy végezheti (az orvos kivételével), és csak ilyen nemű személy lehet jelen a motozás során. Ha a motozás során testüreg átvizsgálása válik szükségessé, azt kizárólag orvos végezheti.

A lefoglalás

151. § (1) A lefoglalás a bizonyítás érdekében vagy az elkobzás, illetőleg a vagyonelkobzás biztosítására a dolognak a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság általi őrzésbe vétele vagy megőrzésének más módon történő biztosítása.

(2) A bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság elrendeli - az ingatlan kivételével - annak a dolognak, információs rendszernek, ilyen rendszerben tárolt adatokat tartalmazó adathordozónak vagy adatnak a lefoglalását, amely

a) bizonyítási eszköz,

b) a törvény értelmében elkobozható, vagy amelyre vagyonelkobzás rendelhető el.

(2a) A lefoglalást akkor is el kell rendelni, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.

(3) A közjegyzői vagy ügyvédi irodában, továbbá az egészségügyi intézményben tartott - közjegyzői vagy ügyvédi tevékenységgel összefüggő hivatásbeli titkot, illetőleg egészségügyi adatot tartalmazó - iratok lefoglalását a bíróság rendeli el.

(4) A címzettnek még nem kézbesített postai és hírközlési küldeménynek, valamint a sajtótermék szerkesztősége iratainak lefoglalását a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság rendeli el. A határozat meghozataláig csak a küldemény visszatartásának van helye.

(5) Ha a lefoglalást a bíróság, illetőleg az ügyész rendeli el, végrehajtásához a nyomozó hatóságot veheti igénybe.

(6) Ha az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a lefoglalás elrendelésére nem jogosult, késedelmet nem tűrő esetben a dolgot őrzésbe veheti. Ebben az esetben a lefoglalás elrendelésére jogosult határozatát utólag késedelem nélkül be kell szerezni. A dolog őrzését meg kell szüntetni, és azt a birtokosnak vissza kell adni, ha a lefoglalásra jogosult a lefoglalást nem rendeli el.

ÍH 2012. 105. A lefoglalt dologról való utólagos rendelkezés

A lefoglalás a 2009. évi LXXXIII. törvény hatályba lépése óta már nem a tulajdonelvonást megvalósító kényszerintézkedés, sokkal inkább valamely dolog őrzésére irányuló cselekmény. A hatályos Be. egyértelműen rögzíti, hogy a dolog tulajdonjoga nem változik meg, csupán a hatóság annak érdekében, hogy amikor szükség van rá (pl. a tárgyaláson) rendelkezésre álljon a dolog sértetlenül, átveszi a dolog őrzését. Olyan dolgok foglalhatók le, melyek bizonyítási eszközök vagy elkobzás, illetőleg vagyonelkobzás alá eső dolgok. A lefoglalás azonban számos törvényi védelembe vett tárgy birtoklásának jogát megváltoztathatja, így a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről rendelkező törvény rendelkezései ellenében az ilyen javakra is foganatosítható. A lefoglalással érintett dolgok között néhány érzékeny tárgy lefoglalására további különleges rendelkezések vonatkoznak. Ebben a körben is megjelenik az ügyvédi iroda, közjegyzői iroda, illetve egészségügyi intézményben talált iratok lefoglalása, melyről kizárólag a bíróság jogosult határozni. Szintén problémás lehet a címzettnek még nem kézbesített küldemények és a sajtótermék szerkesztőségében fellelt iratok lefoglalása. Mivel előző esetben a levéltitok védelme szenved csorbát, utóbbi esetben pedig a sajtószabadság bizonyos aspektusaiból eredő jogok sérülnek, a nyomozó hatóság a lefoglalást nem rendelheti el. A törvény azonban pontosan a fenti kivételek okán lehetőséget ad a nyomozó hatóságnak arra, hogy amennyiben a lefoglalás elrendelésére nem jogosult, de késedelmet nem tűrő esetről van szó, a lefoglalás jogosult általi elrendeléséig a dolgot őrzésbe vegye. Természetesen ha a lefoglalást az ügyész vagy a bíróság mégsem rendeli el, az őrzésbe vett dolgot haladéktalanul vissza kell szolgáltatni. Azok a tárgyak, amelyeket a büntetőeljárás - főként a nyomozás - során a nyomok megőrzése, láthatóvá tétele, szakértői vizsgálat alá vonhatósága, ezáltal a bizonyítékként felhasználhatóság érdekében készítenek (pl. vérszennyeződést rögzítő gézlap, lábnyomtöredék, ujjnyomat, s ezekről vagy más nyomokról készült fényképfelvétel stb.) a bűnügy iratainak részét (mellékletét) képezik, s így lefoglalásukra, az érdemi döntést követően az elkobzásukra vagy megsemmisítésük elrendelésére nem kerülhet sor (BH2008. 296). Ha a nyomozó hatóság a címzettnek még nem kézbesített postai és hírközlési küldeményt, vagy a sajtótermék szerkesztősége iratait visszatartotta, az ügyész a lefoglalás elrendelésének megtagadása esetén egyidejűleg intézkedik a visszatartás megszüntetése iránt.

152. § (1) A lefoglalás érdekében a dolog, illetve az információs rendszer vagy az ilyen rendszerben tárolt adatokat tartalmazó adathordozó birtokosát vagy az adat kezelőjét fel kell szólítani, hogy a keresett dolgot adja át, illetve az információs rendszerben tárolt adatot tegye hozzáférhetővé. Ha ezt önként nem teszi meg, rendbírsággal sújtható, kivéve a terheltet és azt, aki a tanúvallomást megtagadhatja, továbbá aki tanúként nem hallgatható ki. Az átadás, illetve a hozzáférhetővé tétel megtagadása nem akadálya annak, hogy a keresett dolgot, illetve az információs rendszerben tárolt adatot házkutatással vagy motozással megszerezzék. Erre az érintettet figyelmeztetni kell.

(2) Nem foglalhatók le a terhelt és a védő között váltott levelek és más írásbeli közlések, valamint a védőnek az ügyre vonatkozó feljegyzései.

(3) Nem foglalhatók le a terhelt és a tanúvallomás megtagadására a 82. § (1) bekezdése alapján jogosult személy között váltott levelek és más írásbeli közlések, feltéve, ha a dolgot a tanúvallomás megtagadására jogosult személy őrzi.

(4) Nem foglalhatók le azok az iratok sem, amelyeknek tartalmára a tanúvallomás megtagadható, ha az iratot a tanúvallomás megtagadására jogosult személy őrzi. Ez a korlátozás kiterjed annak a személynek a hivatali helyiségében őrzött iratokra és dolgokra, aki a 82. § (1) bekezdés *c)* pontja alapján a tanúvallomást megtagadhatja.

(5) A (3) és (4) bekezdés szerinti korlátozás nem érvényesül, ha

a) a tanúvallomás megtagadására jogosult személy az üggyel kapcsolatban megalapozottan gyanúsítható tettességgel, részességgel, bűnpártolással, orgazdasággal vagy pénzmosással,

b) a lefoglalandó dolog a bűncselekmény eszköze,

c) a tanúvallomás megtagadására jogosult személy a lefoglalandó dolgot - a (3) és (4) bekezdésre történt figyelmeztetést követően - önként átadja,

d) a tanúvallomás megtagadásra a 82. § (1) bekezdés *d)* pontja alapján jogosult személyt a számára információt átadó személy kilétének felfedésére kötelezte a bíróság a 82. § (6) bekezdése alapján.

Hasonlóan más kényszerintézkedésekhez, melyek bizonyítási eszközök, dolgok kiadására irányulnak, az érintettet a lefoglalás érdekében fel kell szólítani a dolgok önkéntes átadására. Amennyiben ennek az érintett nem tesz eleget, rendbírsággal sújtható. Természetszerű kivételt jelent ez alól a rendelkezés alól a terhelt, akinek az önvádra kötelezés tilalma miatt természetesen nem kötelessége a rá nézve terhelő bizonyítási eszközöket a hatóság számára átadni, valamint azzal a tanúval szemben sem lehet a rendbírságot alkalmazni, aki a vallomástételt a törvény értelmében jogszerűen megtagadhatja, vagy tanúként nem hallgatható ki. Az átadásra való felszólítás azt hivatott megelőzni, hogy házkutatásra vagy motozásra kerüljön sor.

A lefoglalás alól mentes dolgok felsorolását a törvény a terhelt és a védő közötti kommunikációt megjelenítő levelekkel és más írásbeli közlésekkel kezdi. Ehhez kapcsolódóan a védő üggyel kapcsolatos feljegyzései sem foglalhatók le, hiszen ahogy arról már korábban szó volt, a védő minden törvényes eszközt köteles felhasználni a védelem ellátása érdekében, így gyakorlat olyan stratégiát állít fel védencével, amelyben bizonyos, a terhelt által ismert adatok eltitkolásra kerülnek. Az olyan iratok, amelyekre vonatkozóan a tanú a vallomástételt megtagadhatja csak a törvényben tételesen felsorolt esetekben foglalhatók le.

153. § (1) Irat esetében gondoskodni kell arról, hogy annak tartalma illetéktelen személy előtt rejtve maradjon.

(2) Ha az olyan irat megtalálásánál az ügyész nincs jelen, amelyre nézve a birtokosa szerint a 82. § (1) bekezdésének *b)* pontja alapján tagadható meg a tanúvallomás, és az irat birtokosa, illetőleg védője, képviselője vagy megbízott hozzátartozója az irat tartalmának megismeréséhez nem járul hozzá, az iratot tartalmazó adathordozót, illetőleg az iratot zárt borítékban átadja a nyomozó hatóságnak, a nyomozó hatóság az iratot betekintés nélkül továbbítja az ügyésznek. Ha ez nem lehetséges, a nyomozó hatóság a 154. § (3) bekezdésének megfelelő alkalmazásával intézkedik az irat őrzéséről. Az ügyész az irat tartalmának megismerése után haladéktalanul határoz az irat lefoglalásáról, illetőleg a 151. § (3) bekezdése szerinti iratok esetében a lefoglalás iránti indítvány bírósághoz történő előterjesztéséről. Ha az ügyész, illetőleg a bíróság a lefoglalást nem rendeli el, az irat sem ebben az ügyben, sem más büntetőeljárásban bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

(3) Az irat birtokosának kérésére - ha ez az eljárás érdekét nem veszélyezteti - a lefoglalt iratról részére hiteles másolatot kell kiadni.

Az iratok lefoglalása esetén is ügyelni kell arra, hogy az irat birtokosának, címzettjének személyiség jogai a lehető legkisebb mértékben sérüljenek, így illetéktelen személyek tudomására nem juthat ezen lefoglalt iratok tartalma. A hatóságok természetesen megismerhetik, őket ugyanis titoktartási kötelezettség terheli. Az irat birtokosa kérheti, hogy a lefoglalt iratról részére a hatóság adjon másolatot.
Sajátos probléma, amikor az irat lefoglalására a 152. §-ban írt feltételek valamelyikének fennállása okán nincs lehetőség, vagy a nyomozó hatóság az iratot nem foglalhatja le, mert nincsen döntési kompetenciája. Ilyenkor ha a nyomozó hatóság előtt az érintett hivatkozás a lefoglalás alóli mentességre, akkor az irat tartalma alapján az ügyész bírálja el a hivatkozás jogosságát. Amennyiben ennek figyelmen kívül hagyásával a nyomozó hatóság mégis megismeri az irat tartalmát, akkor a tiltott fa gyümölcsének doktrínája alapján az eljárásban nem használható fel, bizonyítékként nem értékelhető.

154. § (1) A lefoglalt dolgot letétbe kell helyezni; ha a dolog letétbe helyezésre nem alkalmas, vagy azt más fontos ok indokolja, a megőrzéséről egyéb módon kell gondoskodni. Ez utóbbi esetben a lefoglalt dolognak a bűncselekménnyel kapcsolatos egyedi tulajdonságait rögzítő iratot vagy fényképet kell az ügy irataihoz csatolni. Az érdekelt őrizetében hagyott vagy más szerv őrizetébe adott dolog a lefoglalást elrendelő bíróság, ügyész, illetve nyomozó hatóság hozzájárulása hiányában más birtokába, kezelésébe nem adható. A bíróság, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság hozzájárulása esetén a lefoglalt dolog megőrzésére az új birtokost, kezelőt kötelezi.

(2) A lefoglalt dolgokat jegyzőkönyvben vagy más okiratban a mennyiségük, értékük, minőségi állapotuk feltüntetésével, egyedi azonosításra alkalmas módon fel kell sorolni.
(3) A lefoglalt dolgot úgy kell őrizni, hogy az változatlanul maradjon, a bűncselekmény esetleges nyomai el ne tűnjenek, a lefoglalt dolgot ne lehessen kicserélni, és az azonossága könnyen megállapítható legyen.

A lefoglalt dolgot letétbe kell helyezni. Amennyiben a lefoglalást elrendelő hatóság mégis az érdekelt őrizetében hagyja a lefoglalt dolgot, akkor az érdekelt a hatóság hozzájárulása nélkül másnak a birtokába, illetve kezelésébe nem adhatja. Azt a lefoglalt dolgot (bűnjelet), amely az eljárás során a bizonyítás eszközéül szolgál, valamint, amelyet az eljárás során azonosítani, megvizsgálni, valamint megtekinteni szükséges, továbbá a bűnjelként lefoglalt eredetben megőrzendő értéket, különösen a magyar, illetve a külföldi pénzt, a pénzhelyettesítő eszközt (csekk, ideértve a kitöltetlen csekket is, hitelkártya, csekk-kártya, bankkártya, kereskedelmi kártya, váltó, utalvány és elnevezésétől függetlenül minden más, azonos gazdasági rendeltetésű okmány, betétről kiállított okirat), az értékpapírt, a bélyeget, a nemesfémtárgyat, a drágakövet, az igazgyöngyöt, az okiratot a nyomozó hatóság, az ügyész vagy a bíróság tárgyletétbe helyezi. A bűnjeleket huszonnégy órán belül - legkésőbb a lefoglalást követő első munkanapon - át kell adni a bűnjelkezelőnek. A hatóság a bűnjelként lefoglalt okmányt az ügyirathoz csatolja és ott kezeli. Ha a bűnjel magyar pénz a hatóság huszonnégy órán belül, de legkésőbb a lefoglalást követő első munkanapon befizeti a bűnjelkezelője letéti számlájára. Ebben az esetben a postai befizetési lap feladóvevényét az eredeti ügyiratban elhelyezett bűnjeljegyzékhez kell csatolni. Ha a bűnjel hatósági letétbe helyezésre nem alkalmas, a hatóság azt a lefoglalást szenvedő birtokos, tulajdonos, használó, ezek megbízottja vagy képviselője (érdekelt) őrizetében hagyhatja. Ha a hatóság a bűnjelet az érdekelt őrizetében hagyja, őt a kötelezettségeire és jogaira figyelmezteti. A figyelmeztetést feltünteti a lefoglalásról készített jegyzőkönyvben. A figyelmeztetés - a büntetőjogi következmények mellett - kiterjed arra is, hogy az érdekelt a bűnjel kezeléséről (tartásáról, tárolásáról, őrzéséről) saját költségén úgy köteles gondoskodni, hogy a bűnjel állaga, különösen minősége, használhatósága, értéke - a természetes mértéknél nagyobb arányban - ne romoljon, bizonyítási eszközként való felhasználhatósága ne kerüljön veszélybe, továbbá a bűnjelet állagának sérelme nélkül is csak akkor használhatja, ha azt a hatóság engedélyezi. A használatot engedélyezni kell, ha az a bűnjel fennmaradása érdekében szükséges.

155. § (1) A lefoglalást a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság megszünteti, ha arra az eljárás érdekében már nincs szükség; a lefoglalást meg kell szüntetni, ha a nyomozást megszüntették, illetőleg annak határideje lejárt. A lefoglalás megszüntetése helyett más, jogszabályban meghatározott módon kell eljárni, ha a lefoglalt dolog birtoklása jogszabályba ütközik. A bíróság által elrendelt lefoglalást a vádirat benyújtásáig az ügyész is megszüntetheti.
(2) A lefoglalás megszüntetésekor a lefoglalt dolgot annak kell kiadni, aki a bűncselekmény elkövetésekor a dolog tulajdonosa volt, és ezt kétséget kizáró módon igazolni tudja.
(3) Ha nincs olyan személy, akinek a (2) bekezdés szerint a dolgot ki kell adni és ez az eljárás adataiból sem tűnik ki, a dolgot annak kell kiadni, aki a kiadása iránt alaposnak látszó igényt jelentett be.
(4) Ha olyan személy sincs, akinek a (3) bekezdés szerint lehetne a dolgot kiadni, vagy ilyen igény az eljárás adataiból nem tűnik ki, a dolgot annak kell kiadni, akitől lefoglalták.
(5) A terheltnek a lefoglalt dolgot csak akkor lehet kiadni, ha azt a (2)-(4) bekezdés szerint másnak nem lehet kiadni.
(6) A terhelttől lefoglalt dolog a bíróság határozata alapján az állam tulajdonába kerül, ha az kétségtelenül mást illet, de akinek a kiléte nem állapítható meg. A később jelentkező igénylő a dolog kiadását, illetőleg az értékesítésből származó ellenértékét igényelheti. Az igénylő kérelme tárgyában a Polgári perrendtartás szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság határoz.
(7) A lefoglalás megszüntetése esetén, ha a dolog természetben már nem adható ki, a dolog előzetes értékesítéséből befolyt ellenértéket alapul véve, a kezeléséből, tárolásából eredő költséggel csökkentett összegét kell megtéríteni. Nem közösségi áru esetén a vámjogszabályban meghatározott elszámolást követően kell kifizetni az értékesítésből befolyt ellenértéket. A jogosult az ezt meghaladó igényét a polgári jog szabályai szerint érvényesítheti. Ha a lefoglalás alaptalan volt, a dolog előzetes értékesítéséből befolyt ellenérték a dolog kezeléséből, tárolásából eredő költséggel nem csökkenthető. Erről a lefoglalás megszüntetéséről határozatot hozó bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság a határozatában dönt.
(8) Ha a lefoglalt dolog értéktelen, és arra senki sem tart igényt, a lefoglalás megszüntetése után azt meg kell semmisíteni.

(9) Ha a dolog lefoglalására nem az elkobzás, illetőleg a vagyonelkobzás biztosítása érdekében került sor, és a lefoglalt dolgot szakértő már megvizsgálta, újabb szakértő kirendelését az arra jogosultak nem kérték, és további szakértői vizsgálatot a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság sem tart indokoltnak, akkor a lefoglalást meg kell szüntetni.

A lefoglalás megszüntetésének eseteit szabályozza a Be. 155. §-a. A lefoglalás megszüntetésekor a dolog kiadása során a tulajdonost részesíti előnyben a törvény. A tulajdonjog megállapításával kapcsolatban azonban természetszerűleg a büntetőügyben eljáró hatóság nem képes lefolytatni messzemenő bizonyítást, így azt tekinti tulajdonosnak, aki ezt kétséget kizáró módon igazolni tudja. Ilyen személy hiányában annak kell kiadni a dolgot, aki a kiadásra vonatkozóan alaposnak látszó igényt jelentett be. Érdekes a törvény ezen megfogalmazása, hiszen bár bizonyításnak nem nagyon van helye ezen a téren, tehát a hatóság meggyőzése a kulcskérdés. Nyilván később egy polgári peres eljárásban a tulajdonjogi kérdéseket tudják tisztázni az érintettek egymás között. Végül ha olyan személy sincs, akinek látszólag alapos igénye van a dologra, az kapja vissza a dolgot, akitől a hatóság lefoglalta. A terhelt azonban a kiadás sorrendjében akkor is az utolsó helyen szerepel, ha egyébként ő lenne az, aki egyértelműen tudja bizonyítani, hogy a dolog tulajdonosa. Mindaddig, amíg az előbbi háromlépcsős megoldás alapján talál a hatóság más személyt, akinek a dolog kiadható, a terhelt nem kapja meg a lefoglalt dolgot. Nincs szükség az ítélet elkobzásra vonatkozó rendelkezése tekintetében - annak hatályon kívül helyezése mellett - az eljárt bíróság új eljárásra utasítására, ha a tényállásból következtetésszerűen egyértelműen megállapítható, hogy nem az elkövető az elkövetési eszköz tulajdonosa, továbbá az is, hogy ki a tulajdonos, vagy legalább az, hogy az eszközt kitől foglalták le (BH2012. 280).
A bűnjelkezelőnek átadott (átutalt) bűnjeltárgynak (bűnjelpénznek) a jogosult részére való visszaadása, kiadása, kiutalása (a továbbiakban együtt: visszaadás) iránt a hatóság határozattal intézkedik. A bűnjel visszaadása esetén a bűnjelkezelő felhívja a jogosultat a bűnjel átvételére és figyelmezteti, hogy ha a bűnjelet a felhívás kézbesítésétől számított harminc napon belül személyesen vagy meghatalmazottja útján nem veszi át, akkor az értékesítés iránt történik intézkedés. Ebben az esetben a hatóság csak az értékesítés során befolyt, a határidő lejárta után felmerült őrzési (kezelési) költséggel csökkentett ellenértéket utalja ki a jogosult részére.

A lefoglalt dolog előzetes értékesítése és elkobzása

156. § (1) A bíróság a lefoglalt dolog értékesítéséről határoz, ha a lefoglalt dolog
a) gyors romlásnak van kitéve,
b) huzamos tárolásra alkalmatlan,
c) kezelése, tárolása, illetve őrzése - különösen a dolog értékére vagy az előreláthatólag hosszú ideig tartó tárolására tekintettel - aránytalan és jelentős költséggel járna,
d) értéke az előreláthatólag hosszú ideig tartó tárolás miatt jelentősen csökkenne.
(2) Az (1) bekezdés *c)* és *d)* pontjában meghatározott esetekben a bíróság a lefoglalt dolog értékesítéséről akkor határozhat, ha a lefoglalt dologra a bizonyítás érdekében már nincs szükség.
(3) A lefoglalt dolog akkor értékesíthető, ha a lefoglalt dolog kiadása iránt senki nem jelentett be jogos igényt.
(4) A lefoglalt dolog értékesítéséből befolyt ellenérték a lefoglalt dolog helyébe lép. Ilyen esetben az elkobzást, vagyonelkobzást a dolog helyébe lépő ellenértékre kell elrendelni.

(5) Ha a lefoglalt dolog birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti vagy a dolog birtoklása jogszabályba ütközik, a bíróság a vádirat benyújtásáig az ügyész indítványára - szükség esetén mintavétel elrendelése mellett - a lefoglalt dolog elkobzásáról határoz.

ÍH 2017. 44. Bűnjelként lefoglalt dolgok előzetes értékesítése
Ha a bíróság a bűnjelet előzetesen értékesíti - amennyiben a további eljárás érdekében szükséges és lehetséges -, abból mintát tart vissza. A bűnjelkezelő a mintát úgy őrzi meg, mint korábban a bűnjelet. A bűnjel előzetes értékesítéséről határozó bíróság a Be. 156. §-ának (1) és (2) bekezdéseiben foglalt valamely feltétel megállapítása érdekében az előzetes értékesítés elrendelése előtt szakértőt alkalmazhat, valamint - ha ez a további eljárás érdekében szükséges - az előzetes értékesítésre kerülő bűnjelről színes fénykép- vagy videofelvételt, valamint részletes leírást tartalmazó jegyzőkönyvet készít. A bűnjel előzetes értékesítése során befolyt összeget a bírósági bűnjelkezelői letéti számlára kell befizetni (átutalni). A bírósági bűnjelkezelő a bűnjel előzetes értékesítésének megtörténtét a bűnjeljegyzéken és a bűnjelnyilvántartó könyvben feljegyzi. A bűnjelkezelő arról is tájékoztatja a jogosultat, hogy ha a bűnjelet nem sikerül értékesíteni, annak megsemmisítésére a jogosult költségén kerül sor.

A lefoglalt dolog visszatartása

157. § (1) A terheltnek kiadandó dolgot a vele szemben megállapított pénzbüntetés, vagyonelkobzás, bűnügyi költség vagy polgári jogi igény biztosítására vissza lehet tartani, erről az ügydöntő határozatban kell rendelkezni.
(2) A polgári jogi igény biztosítását szolgáló visszatartást meg kell szüntetni, ha a magánfél a megállapított teljesítési határidő lejártától számított hatvan napon belül nem kért végrehajtást, illetőleg a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása esetén hatvan napon belül nem igazolja, hogy a polgári perben biztosítási intézkedés iránti kérelmet nyújtott be.

ÍH 2012. 105. A lefoglalt dologról való utólagos rendelkezés
ÍH 2009. 151. Rablás és közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűntettének halmazatként való megállapítása

A terhelttel szemben megállapított pénzbüntetés, vagyonelkobzás, bűnügyi költség (a továbbiakban együtt: igazságügyi követelés) vagy polgári jogi igény biztosítására a részére kiadandó bűnjelet a bíróság az ügydöntő határozatában visszatarthatja. A polgári jogi igény érvényesítésénél azonban egy 60 napos határidőn belül kell a magánfélnek végrehajtást kérnie. Amennyiben ezt a határidőt elmulasztja, a visszatartást meg kell szüntetni. A visszatartással kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az még a fenti igények megléte esetén sem kötelező. A bíróság mérlegeli, hogy a dolog képez-e olyan értéket, amely a fenti igények valamelyikének biztosításánál figyelembe vehető. Nem követelmény természetesen, hogy a teljes igényt fedezze a bűnjelként lefoglalt dolog értéke, azonban annyira legyen szignifikáns, hogy a követelésnek egy jelentős része abból kielégíthető legyen.

Közös szabályok

158. § (1) A házkutatást, a motozást és a lefoglalás érdekében tett intézkedést az érintett kíméletével, lehetőleg a napnak a hatodik és huszonnegyedik órája között kell végezni. Biztosítani kell, hogy az intézkedés folytán ne kerüljenek nyilvánosságra a magánéletnek a büntetőeljárással össze nem függő körülményei; kerülni kell a szükségtelen károkozást.

(2) Az intézkedésről készített jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, hogy a tárgyi bizonyítási eszközt vagy más dolgot, tárgyat hol, milyen körülmények között találták meg.

(3) Aki a házkutatást, a motozást vagy a lefoglalás érdekében tett intézkedést akadályozza, ezek tűrésére kényszeríthető, és - a terhelt kivételével - rendbírsággal sújtható.

(4) A nyomozó hatóság a bíróságnak a házkutatás, a motozás és a lefoglalás végrehajtására vonatkozó utasításait határidőre teljesíti.

A házkutatás, motozás és a lefoglalás közös szabályainál a törvény néhány alapelvi jellegű követelményt állít fel, melyeknek érvényre juttatása a hatóságok feladata. A követelmények a következők:
- az említett kényszerintézkedések érintettek kíméletével történő foganatosítása;
- a nap hatodik és huszonnegyedik órája közé essen lehetőleg a foganatosítás;
- az intézkedéssel érintettek magánéletének üggyel össze nem függő részletei nem kerüljenek nyilvánosságra;
- kerülni kell a szükségtelen károkozást.
Amennyiben a fenti követelményeket a hatóság nem tartja meg, a polgári jog szabályai alapján kártérítést követelhetnek az érintettek.

VIII. Cím

INFORMÁCIÓS RENDSZERBEN TÁROLT ADATOK MEGŐRZÉSÉRE KÖTELEZÉS ÉS ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLŐ HÁLÓZAT ÚTJÁN KÖZZÉTETT ADATOK IDEIGLENES HOZZÁFÉRHETETLENNÉ TÉTELE

Információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés

158/A. § (1) A megőrzésre kötelezés a bűncselekmény felderítése és a bizonyítás érdekében az információs rendszerben tárolt adat birtokosának, feldolgozójának, illetőleg kezelőjének az információs rendszerben tárolt meghatározott adat feletti rendelkezési jogának ideiglenes korlátozása.

(2) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elrendeli annak az információs rendszerben tárolt adatnak a megőrzését, amely bizonyítási eszköz, vagy bizonyítási eszköz felderítéséhez, a gyanúsított kilétének, tartózkodási helyének a megállapításához szükséges.

(3) A megőrzésre kötelezett a határozat vele történő közlésének időpontjától köteles a határozatban megjelölt információs rendszerben tárolt adatot változatlanul megőrizni, és - szükség esetén más adatállománytól elkülönítve - biztosítani annak biztonságos tárolását. A megőrzésre kötelezett köteles az információs rendszerben tárolt adat megváltoztatását, törlését, megsemmisülését, valamint annak továbbítását, másolat jogosulatlan készítését, illetőleg az adathoz való jogosulatlan hozzáférést megakadályozni.

(4) A megőrzésre kötelezést elrendelő a megőrzéssel érintett adatot legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással láthatja el. Ha az adat eredeti helyen történő megőrzése az érintettnek az adat feldolgozásával, kezelésével, tárolásával vagy továbbításával kapcsolatos tevékenységét jelentősen akadályozná, az elrendelő engedélyével az adat megőrzéséről annak más adathordozóra vagy más információs rendszerbe történő átmásolásával gondoskodhat. Az átmásolást követően az elrendelő az eredeti adatot tartalmazó adathordozóra és információs rendszerre a korlátozásokat részlegesen vagy teljesen feloldhatja.

(5) Ahhoz az adathoz, amelyet a megőrzésre kötelezés érint, az intézkedés tartama alatt kizárólag az elrendelő bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, valamint az elrendelő engedélyével az adat birtokosa vagy kezelője jogosult hozzáférni. Arról az adatról, amelyet a megőrzésre kötelezés érint, az adat birtokosa vagy kezelője az intézkedés tartama alatt csak az elrendelő kifejezett engedélyével adhat más részére tájékoztatást.

(6) A megőrzésre kötelezett köteles haladéktalanul tájékoztatni az elrendelőt, ha a megőrzésre kötelezéssel érintett adatot jogosulatlanul megváltoztatták, törölték, átmásolták, továbbították, megismerték, vagy hogy ezek megkísérlésére utaló jelet észlelt.

(7) A megőrzésre kötelezést követően az elrendelő haladéktalanul megkezdi az érintett adatok átvizsgálását, és ennek eredményéhez képest az adatnak az információs rendszerbe vagy más adathordozóra történő átmásolásával az adat lefoglalását kell elrendelni, vagy a megőrzésre kötelezést meg kell szüntetni.

(8) A megőrzésre kötelezés az adatot tartalmazó adathordozó lefoglalásáig, illetve a (4) bekezdés esetén az adat átmásolásáig, de legfeljebb három hónapig tart. A megőrzésre kötelezés megszűnik, ha a büntetőeljárást befejezték. A büntetőeljárás befejezéséről a megőrzésre kötelezettet értesíteni kell.

A technikai fejlődésre reagálva a Be. már nem csupán a számítástechnikai rendszer által rögzített adatot tartalmazó adathordozó lefoglalására ad lehetőséget a hatóságoknak, hanem - amennyiben ez szükséges - az elektronikus adatok ideiglenes hozzáférhetetlenné tételére is. Mivel az adathordozó lefoglalása korántsem biztosítja azt, hogy a jogsértő adatnak a világhálón nem található meg egy másik példánya, így a 2013. évi LXXVIII. törvénnyel beiktatott új szabályok alapján az elektronikus információszabadságot korlátozó kényszerintézkedésként a hatóság közvádra üldözendő bűncselekmények esetében lehetővé teszi, hogy az elektronikus tárhely szolgáltatót az adat ideiglenes eltávolítására kötelezze a hatóság. Az internetes információ blokkolás során a tárhely szolgáltató az ideiglenes hozzáférhetetlenné tételről szóló határozat kézhezvételétől számított egy munkanapon belül köteles az információt blokkolni. Nem az adat eltávolításáról, csupán elérhetetlenné tételéről van szó. Az elektronikus adatot az intézkedés megszüntetésekor a tárhely szolgáltatónak helyre kell állítania. A tárhely szolgáltató az elektronikus kereskedelmi törvény értelmében közvetítő szolgáltatónak minősül, akinek nem áll fenn felelőssége az általa üzemeltetett tárhelyen tárolt információ jogsértő voltáért. Abban az esetben azonban, ha az információ jogsértő voltáról tudomást szerez, köteles az információt eltávolítani. Ehhez igazodtak a Be. 2013. július 1-jétől hatályos új szabályai is, így a tárhely szolgáltatónak a felelőssége a hozzáférhetetlenné tételben állapítható meg, amennyiben az ezt elrendelő határozatnak önként nem tesz eleget. Szokásos szankció ebben a körben a rendbírság.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének elrendelésére az ügyész tesz indítványt a nyomozási bíróhoz. Az indítványban a kényszerintézkedéssel érintett elektronikus adatot a 9/2002. (IV. 9.) IM rendelet 127/A. §-ának (1)-(2) bekezdésében, a kötelezett szolgáltatót adatai feltüntetésével kell meghatározni. Ha a nyomozó hatóság előterjesztése az említett adatokat hiányosan vagy pontatlanul tartalmazza, az indítvány megtétele előtt azokat tisztázni kell. Amennyiben az ügyész a kényszerintézkedés elrendelését követően észleli, hogy a kényszerintézkedés hatálya alá tartozó elektronikus adat változatlanul hozzáférhető, a rendbírság kiszabására irányuló indítvány megtétele előtt győződjön meg arról, hogy az elérés azért lehetséges, mert a bíróság által kötelezett tárhely szolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltató a kötelezettségét nem teljesítette. Ha az elérést más tárhely szolgáltató vagy elektronikus hírközlési szolgáltató biztosítja, új kényszerintézkedés elrendelése iránt indokolt intézkedni. Az elektronikus úton rögzített adatot a hatóság adathordozóra történő rögzítés (átmásolás) útján foglalja le, vagy a helyszínen lefoglalt adathordozóról az adatokat szakértő bevonásával menti le. Lefoglaláskor az átmásolás utólag meg nem változtatható adathordozóra történhet. Az átmásolást megelőzően a lefoglalás helyszínén ellenőrizni kell, hogy a hatóság által az átmásoláshoz biztosított adathordozó adatokat nem tartalmaz. A hatóság a jegyzőkönyvben a rögzítésre használt adathordozó típusát, gyártási számát, illetőleg a rajta tárolt adat jellegét és tartalmát feltünteti. Ha a hatóság a Be. 158/A. §-ának (4) bekezdése alapján a számítástechnikai rendszer útján rögzített adat megőrzésére kötelezte az adat birtokosát, illetőleg kezelőjét, ugyanezek a rendelkezések alkalmazhatók.

Elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele

158/B. § (1) Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele az elektronikus hírközlő hálózat útján közzétett adat (e cím alkalmazásában a továbbiakban: elektronikus adat) feletti rendelkezési jog ideiglenes korlátozása, és az adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozása.

(2) Ha az eljárás olyan közvádra üldözendő bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének van helye, és az a bűncselekmény folytatásának megakadályozásához szükséges, az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel rendelhető el.

(3) Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a bíróság rendeli el.

(4) Az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel elrendelhető

a) elektronikus adat ideiglenes eltávolításával,

b) elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozásával.

(5) Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének teljesítésére kötelezett a bíróság megnevezésével és a határozat számának a megjelölésével tájékoztatja a felhasználókat a tartalom eltávolításának vagy a tartalomhoz hozzáférés megakadályozásának a jogalapjáról.

(6) A (4) bekezdés *a)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel és az információs rendszerben tárolt adatok megőrzésére kötelezés együttesen is elrendelhető.

158/C. § (1) Az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló törvényben meghatározott tárhelyszolgáltatót kell kötelezni. A kötelezett a határozat vele történő közlését követő egy munkanapon belül köteles az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására.

(2) Az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *a)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a bíróság megszünteti, és az elektronikus adat visszaállítását rendeli el, ha

a) az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel elrendelésének oka megszűnt, vagy

b) a nyomozást megszüntették, kivéve ha a Btk. 77. § (2) bekezdése alapján az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele elrendelésének lehet helye.

(3) Az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *a)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele a büntetőeljárás befejezésével megszűnik. Ha a bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét nem rendelte el, az elektronikus adat visszaállítására kötelezi a tárhelyszolgáltatót.

(4) Az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel megszüntetéséről és az elektronikus adat visszaállításáról szóló határozatot a kötelezettel haladéktalanul közölni kell. A tárhelyszolgáltató a határozat vele történő közlésétől számított egy munkanapon belül köteles az elektronikus adat visszaállítására.

(5) Az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására és visszaállítására vonatkozó kötelezettség teljesítését a bírósági végrehajtó foganatosítja.

(6) A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára a tárhelyszolgáltatóval szemben az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vagy visszaállítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható.

158/D. § (1) A bíróság elrendeli az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét, ha

a) a tárhelyszolgáltató az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettséget nem teljesítette, vagy az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése a megkeresés kibocsátásától számított harminc napon belül nem vezetett eredményre, és

b) a büntetőeljárás kábítószer-kereskedelem (Btk. 176-177. §), kóros szenvedélykeltés (Btk. 181. §), kábítószer készítésének elősegítése (Btk. 182. §), kábítószer-prekurzorral visszaélés (Btk. 183. §), új pszichoaktív anyaggal visszaélés (Btk. 184-184/A. §), gyermekpornográfia (Btk. 204. §), állam elleni bűncselekmény (Btk. XXIV. Fejezet), terrorcselekmény (Btk. 314-316. §) vagy terrorizmus finanszírozása (Btk. 318. §) miatt indult, és az elektronikus adat e bűncselekménnyel áll összefüggésben.

(2) A bíróság a határozatával az elektronikus hírközlési szolgáltatókat kötelezi az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására.

(3) Ha az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult ismeretlen, az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételéről szóló határozatot hirdetményi úton kell kézbesíteni. A hirdetményi kézbesítésre egyebekben a 70. § (5)-(6b) bekezdését kell alkalmazni. Az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult a határozattal szemben a kézbesítéstől számított nyolc napon belül fellebbezést jelenthet be.

(4) A bíróság az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele elrendeléséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t.

(5) Az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének a végrehajtását az NMHH szervezi és ellenőrzi. Az NMHH a bíróság elektronikus úton megküldött értesítése alapján az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget bevezeti a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételi határozatok adatbázisába, ezzel egyidejűleg a bíróság határozatáról elektronikus úton haladéktalanul értesíti az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek az értesítéstől számított egy munkanapon belül kötelesek az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására. Ha valamely elektronikus hírközlési szolgáltató a kötelezettséget nem teljesíti, az NMHH erről haladéktalanul értesíti a bíróságot.

(6) Az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a bíróság megszünteti, ha

a) a tárhelyszolgáltató teljesíti az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettségét,

b) az elrendelésének oka egyébként megszűnt, vagy

c) a nyomozást megszüntették, kivéve ha a Btk. 77. § (2) bekezdése alapján az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele elrendelésének lehet helye.

(7) Az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének megszüntetéséről a bíróság elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t, amely az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget törli a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételi határozatok adatbázisából, és ezzel egyidejűleg a kötelezettség megszűnéséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek az értesítéstől számított egy munkanapon belül kötelesek biztosítani az elektronikus adathoz a hozzáférést.

(8) Az elektronikus adat 158/B. § (4) bekezdés *b)* pontja szerinti ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele a büntetőeljárás befejezésével megszűnik. Ha a bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét nem rendelte el, az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel megszűnéséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t, amely az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vonatkozó kötelezettséget törli a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételi határozatok adatbázisából, és ezzel egyidejűleg a kötelezettség megszűnéséről elektronikus úton haladéktalanul értesíti az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, amelyek az értesítéstől számított egy munkanapon belül kötelesek biztosítani az elektronikus adathoz a hozzáférést.

(9) Ha valamely elektronikus hírközlési szolgáltató a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettséget nem teljesíti, az NMHH erről haladéktalanul értesíti a bíróságot.

(10) A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus hírközlési szolgáltatóval szemben az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható.

IX. Cím

A ZÁR ALÁ VÉTEL

159. § (1) A zár alá vétel a dolog, a vagyoni értékű jog, a követelés, illetve a szerződés alapján kezelt pénzeszköz feletti rendelkezési jogot függeszti fel. Zár alá vételt a bíróság rendel el.

(2) Ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban vagyonelkobzásnak van helye, illetve ha polgári jogi igényt érvényesítenek, és alaposan tartani lehet attól, hogy a kielégítést meghiúsítják, ezek biztosítására dolog, vagyoni értékű jog, követelés vagy szerződés alapján kezelt pénzeszköz zár alá vétele rendelhető el. A zár alá vétel elrendelhető a vagyonra, a vagyon meghatározott részére vagy egyes vagyontárgyakra is.

(3) A magánfél által érvényesített polgári jogi igény biztosítására zár alá vételnek csak a magánfél indítványára, a terhelt tulajdonában álló dologra, őt illető vagyoni értékű jogra, követelésre vagy szerződés alapján kezelt pénzeszközre van helye. A nyomozás során zár alá vételnek helye van a sértett indítványára is. Ha a bíróság a nem jogerős ügydöntő határozatában vagyonelkobzást rendelt el, ennek biztosítására az eljárás jogerős befejezéséig zár alá vételt rendelhet el. A zár alá vétel akkor is elrendelhető, ha az 54. § (2a) bekezdése szerinti polgári jogi igényt a nyomozási bíró, illetve a tanács elnöke a Polgári perrendtartás szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak küldte meg.

(4) Ha az ingatlan elkobzásának van helye, a zár alá vételt el kell rendelni.

(5) A zár alá vétel akkor is elrendelhető, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.

(6) A zár alá vételnek a közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzése iránt haladéktalanul intézkedni kell. Ha nincs jogszabály szerinti közhiteles nyilvántartás, a zár alá vételt végrehajtani köteles gazdálkodó szervezetet kell értesíteni.

(7) Ha a zár alá vétel elrendelése olyan késedelemmel járna, amely a zár alá vétel céljának elérését veszélyeztetné, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság is elrendelheti a zár alá vételt. Ez esetben az indítványt a bíróság felé haladéktalanul elő kell terjeszteni. Ha a bíróság a zár alá vételt nem rendeli el, a zár alá vételt az ügyész, illetve a nyomozó hatóság késedelem nélkül feloldja.

(8) Ha a zár alá vételt az ügyész, illetve a nyomozó hatóság rendeli el, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság az (1) bekezdésben meghatározott dolgot - az ingatlan kivételével - lefoglalja. A lefoglalásra egyebekben a 151. § (1) és (5) bekezdését, a 152. § (1) bekezdését, a 154. §-t és a 155. § (1)-(5) bekezdését kell alkalmazni.

(9) Az (1) bekezdésben meghatározott egyéb vagyontárgy esetében a zár alá vétel közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzése iránt haladéktalanul intézkedni kell. Ha nincs jogszabály szerinti közhiteles nyilvántartás, a zár alá vételt végrehajtani köteles gazdálkodó szervezetet kell haladéktalanul értesíteni. A megkeresett szerv, illetve gazdálkodó szervezet a zár alá vétel elvégzésére vonatkozó rendelkezést köteles haladéktalanul teljesíteni, ennek érdekében a zár alá vételt nyilvántartásba venni, illetve gondoskodni a vagyon zárolásáról, és ezek megtörténtéről a megkeresést intéző ügyészt, illetve nyomozó hatóságot tájékoztatni.

(10) A (8)-(9) bekezdés szerinti intézkedésről szóló iratokat a zár alá vétel elrendelésére vonatkozó (7) bekezdés szerinti indítványhoz csatolni kell.

ÍH 2016. 127. Zár alá vétel téves feloldása
ÍH 2014. 9. Zár alá vétel
ÍH 2012. 155. Bűncselekménnyel okozott kár elévülési ideje - polgári jogi igény
ÍH 2011. 140. Vagyonelkobzás
ÍH 2010. 144. Zár alá vétel
ÍH 2009. 3. A zár alá vétel feloldása

A zár alá vétel a tulajdonosi jogok közül a rendelkezési jog felfüggesztését jelenti. Az intézkedésnek biztosíték jellege van, hiszen vagy a vagyonelkobzásnak, vagy a polgári jogi igénynek a fedezetére, biztosítására történik a zár alá vétel. Önmagában az a tény, hogy vagyonelkobzásnak lehet helye vagy polgári jogi igényt érvényesítenek az eljárásban, még nem elégséges ahhoz, hogy a terhelt vagyontárgyait zár alá vegyék. További feltétel, hogy megalapozottan tartani lehessen arról, hogy a terhelt a fenti igények kielégítésének meghiúsítására törekszik. A zár alá vétel akár a terhelt egész vagyonát is terhelheti. A zár alá vétel elrendelésének előfeltétele, hogy a terhelt rendelkezzen felderített, meghatározott vagyonnal. Ha a zár alá vételt vagyonnal nem rendelkező terhelttel szemben rendelték el, a kényszerintézkedést - kifejezett előírás hiányában is - meg kell szüntetni (BH2006. 349).

Ha a büntetőeljárás olyan bűncselekmény miatt van folyamatban, amellyel kapcsolatban vagyonelkobzásnak lehet helye és alaposan tartani kell attól, hogy annak kielégítését meghiúsítják, a vagyonelkobzással elvonható vagyon, vagyonrész vagy vagyontárgy zár alá vétele akkor is elrendelhető, ha a nyomozás ismeretlen tettes ellen folyik, vagy terheltté nyilvánításra nem került sor (2/2008. Büntető jogegységi határozat).

A zár alá vételt elrendelő határozatot a bíróság haladéktalanul megküldi a közhiteles nyilvántartást vezető szervnek, illetőleg ha nincs külön jogszabály szerinti közhiteles nyilvántartás, a zár alá vétellel érintett gazdálkodó szervezetnek. Ha valószínű, hogy az adós a lefoglalt ingóságot nem fogja megőrizni, a végrehajtó az ingóságot a megőrzésére alkalmas tárolóban (szekrényben, ládában stb.) vagy külön helyiségben helyezi el, azt lezárja és lepecsételi. A tároló, a helyiség felnyitása, illetőleg a pecsét megsértése vagy eltávolítása a Büntető Törvénykönyv szerint bűncselekmény. Ha a büntetőeljárásról szóló törvény szerint a büntetőügyben eljáró bíróság a terhelt egész vagyonának vagy egyes vagyontárgyainak zár alá vételét rendelte el (bűnügyi zárlat), ennek elvégzése a végrehajtó hatáskörébe tartozik. A bűnügyi zárlatra a zárlatnak a szabályait, a pénzfizetésre irányuló bűnügyi követelést vagy ilyen polgári jogi igényt biztosító bűnügyi zárlatra pedig a pénzkövetelés biztosításának a szabályait kell megfelelően alkalmazni. A végrehajtó a bűnügyi zárlatot az elrendelő határozat kézhezvétele után haladéktalanul foganatosítja. Bűnügyi zárlat esetén - az adós nyilatkozata vagy egyéb adat alapján - a foglalási jegyzőkönyvben fel kell tüntetni azokat a tartozásokat is, amelyek az adóst jogszabálynál fogva, tartási kötelezettsége folytán vagy más jogcímen terhelik. A vagyonelkobzás biztosítására elrendelt bűnügyi zárlat esetén

- az adós minden vagyontárgyát le kell foglalni, kivéve a végrehajtás alól mentes vagyontárgyakat és a munkabért,

- az ingatlan zárgondnokául azt a szervet kell kijelölni, amely a vagyonelkobzás esetén állami tulajdonba kerülő ingatlant a jogszabály értelmében kezeli.

Megalapozatlan a zár alá vétel feloldása, ha a magánfél által kezdeményezett végrehajtás lényeges körülményeinek a tisztázása elmarad. Teljesítés hiányában a végrehajtási jog elévüléséig nincs törvényes lehetőség a zár alá vétel feloldására (BH2009. 202). A nyomozó hatóság és a bíróság köteles tájékoztatni a magánfelet arról, hogy a polgári jogi igény biztosítására zár alá vételt indítványozhat, és a zár alá vétel elrendeléséről szóló határozatot közölni kell vele; e rendelkezések megsértése esetén a zár alá vétel nem oldható fel (BH1999. 153.). A kölcsön fedezetéül a pénzintézet javára elidegenítési tilalommal terhelt személygépkocsi nem szolgálhat alapul a vádlott által elkövetett bűncselekményekkel okozott kár megtérítésére, illetve vagyoni jellegű mellékbüntetések végrehajtására; ezért a kielégítési elsőbbséget élvező pénzintézet, illetve jogutódja kérelmére a gépkocsi zár alá vételét meg kell szüntetni (BH1997. 386.). Ha a jogerős ítélet a zár alá vétel tárgyában nem rendelkezett, a bíróságnak a sértettet a jogaira és kötelességére való kioktatás mellett - fel kell hívnia, hogy a felhívás kézhezvételétől számított 60 napon belül igazolja az igényének érvényesítését; ennek elmaradása esetén - de nem a Be. XVIII. fejezete szerinti különleges eljárásban hozott végzéssel - annak feloldása tárgyában kell határozni (BH1995. 269.).

159/A. § (1) Az ötvenmillió forintot meghaladó értékre elkövetett, az ötvenmillió forintot meghaladó kárt okozó, vagy az ötvenmillió forintot meghaladó vagyoni hátrányt okozó bűncselekmény - ideértve azt is, ha a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények vonatkozásában az érték, a kár és a vagyoni hátrány együttes összege a bűnhalmazat egészét tekintve az ötvenmillió forintot meghaladja - miatt indult büntetőeljárásban e törvénynek a zár alá vételre vonatkozó rendelkezéseit az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Ha megalapozottan feltehető, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XXXVI. Fejezetében (a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény XVIII. Fejezetében) meghatározott vagyon elleni bűncselekményt, vagy a csődbűncselekményt, illetve a tartozás fedezetének elvonását

a) pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, vagy

b) befektetési szolgáltatási, illetve befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealap-kezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy

c) biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítési, vagy

d) önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magán-nyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíj-szolgáltatási

tevékenységet végző szervezet ezen tevékenységi körében követték el, a bíróság az ügyész indítványa alapján, a Be. 159. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek hiányában is elrendelheti az *a)-d)* pontok szerinti tevékenységet végző szervezet teljes vagyonának, vagyona meghatározott részének vagy egyes vagyontárgyainak zár alá vételét.

(3) Bármely szervezet vagyonának zár alá vételét el lehet rendelni, amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez felhasználtak, vagy amely javára a bűncselekmény elkövetése előny szerzését eredményezte.

(4) A (2)-(3) bekezdés szerinti szervezet kapcsolt vállalkozása vagyonának zár alá vételét is el lehet rendelni.

(5) A bíróság az ügyész indítványa alapján, a Be. 159. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek hiányában is elrendelheti a (2)-(3) bekezdésben meghatározott szervezetben befolyásoló részesedéssel vagy ellenőrző befolyással rendelkező személy, a szervezet vezető tisztségviselője, képviseletre feljogosított tagja, képviseletre feljogosított alkalmazottja, a szervezet nevében eljáró személy, illetve a szervezet tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelőbizottságának tagja, illetve ezek megbízottja, továbbá a könyvvizsgálója teljes vagyonának, vagyona meghatározott részének vagy egyes vagyontárgyainak zár alá vételét. A zár alá vétel elrendelésének nem akadálya, ha a felsoroltaknak a (2)-(3) bekezdésben meghatározott szervezettel való kapcsolata a bűncselekmény elkövetésének megkezdését követően megszűnt.

(6) A bíróság az ügyész indítványa alapján, a Be. 159. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek hiányában is zár alá vételét rendelheti el annak a dolognak, vagyoni értékű jognak, követelésnek, illetve szerződés alapján kezelt pénzeszköznek, amelyet a (2)-(4) bekezdésben meghatározott szervezet, vagy az (5) bekezdésben meghatározott személy valószínűsíthetően a büntetőeljárás, vagy a büntetőeljárás megindításának alapjául szolgáló hatósági eljárás megindulását követően,

a) feltűnő értékaránytalansággal,

b) ingyenesen, vagy

c) hozzátartozó javára

ruházott át, úgyszintén arra a dologra, vagyoni értékű jogra, követelésre, illetve szerződés alapján kezelt pénzeszközre, amely ezek helyébe lépett.

(7) A (2)-(6) bekezdés alkalmazásában

a) befolyásoló részesedés alatt a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvényben meghatározott fogalmat kell érteni,

b) ellenőrző befolyás alatt a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvényben meghatározott fogalmat kell érteni,

c) nem minősül szervezetnek a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény szerinti hitelintézet és a hitelintézettel szoros kapcsolatban álló vállalkozása, amennyiben a pénzintézet tulajdoni aránya a szoros kapcsolatban álló vállalkozásban eléri az 50%-ot,

d) előnyön bármely dolgot, vagyoni értékű jogot, követelést, kedvezményt - függetlenül attól, hogy a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerint nyilvántartásba vették-e - is érteni kell, úgyszintén azt is, ha a (2)-(5) bekezdésben meghatározottak valamely jogszabályból vagy szerződésből eredő kötelezettség vagy az ésszerű gazdálkodás szabályai szerint szükséges ráfordítás alól mentesülnek,

e) kapcsolt vállalkozás alatt a számvitelről szóló 2000. évi C. törvényben meghatározott fogalmat kell érteni.

(8) Zár alá vétel rendelhető el azon vagyonelemre, amelyet a (2)-(6) bekezdés alapján zár alá vehető vagyon terhére a büntetőeljárás vagy a büntetőeljárást megalapozó hatósági eljárás megindulását megelőző egy évben szereztek vagy amely e vagyonelem helyébe lépett.

(9) A zár alá vétellel összefüggésben a kényszerintézkedés alkalmazásával érintett szervezetek képviseletére a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény 9. §-ának rendelkezései megfelelően irányadók.

160. § (1) A zár alá vételt fel kell oldani, ha

a) az elrendelésének oka megszűnt, ha a nyomozást megszüntették, illetve annak határideje lejárt, kivéve, ha a zár alá vett dolog, vagyoni értékű jog, követelés vagy szerződés alapján kezelt pénzeszköz feletti rendelkezési jogot magának követelő személy a követelése érdekében hatvan napon belül polgári eljárást indított,

b) a zár alá vételt meghatározott összeg biztosítására rendelték el, és ezt az összeget bírói letétbe helyezték,

c) az eljárást vagyonelkobzás alkalmazása nélkül fejezték be, illetve a polgári jogi igényt elutasították,

d) a polgári jogi igény megítélése esetén a magánfél a megállapított teljesítési határidő lejártától számított harminc napon belül nem kért végrehajtást,

e) a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása esetén az ügyész, illetve a magánfél hatvan napon belül nem igazolta, hogy az igényét érvényesítette.

(2) Az (1) bekezdés *a), d)* és *e)* pontja szerinti határidőt a zár alá vételt feloldó, a nyomozást megszüntető, a polgári jogi igény megítélésére, illetve az egyéb törvényes útra utasítására vonatkozó határozat közlésétől kell számítani.

(3) Az 54. § (2a) bekezdése szerinti polgári jogi igénynek a Polgári perrendtartás szerint határkörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak történő megküldése esetén a zár alá vételt nem kell feloldani.

(4) A zár alá vételt a vádirat benyújtásáig az ügyész is feloldhatja.

ÍH 2016. 127. Zár alá vétel téves feloldása
ÍH 2016. 86. Költségvetési csalás - hamis magánokirat felhasználása - folytatólagos elkövetés - NAV polgári jogi igénye - vagyonelkobzás - zár alá vétel
Mivel a zár alá vétel elrendelése a bíróság hatáskörébe tartozik, és még a leggyorsabb eljárásmenetben is némi időt vesz igénybe a bíróság döntésének beszerzése, így a zár alá vétel biztosítására vezette be a törvény a biztosítási intézkedés lehetőségét. Amennyiben a zár alá vétel feltételei valószínűsíthetők, a nyomozó hatóság vagy az ügyész bizonyos vagyontárgyakat lefoglalhat, vagy közigazgatási szervet keres meg a hatáskörébe tartozó, biztosítási intézkedés célját szolgáló intézkedés megtétele végett (pl. a földhivatal jegyezzen be elidegenítési és terhelési tilalmat az ingatlanra). Biztosítási intézkedést azzal szemben lehet alkalmazni, akinek a zár alá vétel a dolog feletti rendelkezési jogát felfüggesztené.

160/A. § (1) Az elkobzás és a vagyonelkobzás érdekében lefoglalt dolog vagy a zár alá vett vagyon (a továbbiakban: bűnügyi vagyon) kezeléséről a lefoglalás, illetve a zár alá vétel során a rendes gazdálkodás szabályai szerint kell gondoskodni.

(2) A lefoglalás és a zár alá vétel során gondoskodni kell arról, hogy a bűnügyi vagyon értéke a természetes mértéknél nagyobb arányban ne csökkenjen.

(3) A bűnügyi vagyon kezelése során csak olyan rendelkezés tehető, amelynek célja a vagyon értékének a megőrzése.

(4) A vagyonkezelés során tett intézkedés alapján átalakuló vagyontárgy az eredeti vagyontárgy helyébe lép, arra a lefoglalás és a zár alá vétel külön határozat nélkül kiterjed.

X. Cím

AZ ELJÁRÁS RENDJÉNEK BIZTOSÍTÁSA

A rendbírság

161. § (1) Az e törvényben meghatározott esetekben a rend fenntartása érdekében, valamint az eljárási kötelezettségek megszegése miatt - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - ezer forinttól kétszázezer forintig, különösen súlyos vagy ismételt esetben ötszázezer forintig terjedő rendbírság szabható ki.

(2) A rendbírság összegének megállapításánál a kiszabására okot adó cselekmény súlyát és következményeit kell figyelembe venni.

(3) Rendbírság kiszabásáról a bíróság és az ügyész határoz.

(4) A rendbírság kiszabása ellen bejelentett jogorvoslatnak halasztó hatálya van.

(5) A 69. § (1) bekezdés *b)* vagy *c)* pontja, (1a), (2) és (5) bekezdése, a 93. §, a 106. § (3) bekezdése, a 113. § (1) vagy (2) bekezdése, a 123. § (4) bekezdése, a 139. § (2) bekezdése, a 152. § (1) bekezdése, a 158. § (3) bekezdése, a 185. § (3) bekezdése, a 245. § (4) bekezdése és a 343. § (1) bekezdése alapján kiszabott rendbírságot - meg nem fizetése esetén - a bíróság elzárásra változtatja át. A rendbírság elzárásra történő átváltoztatása esetén ezer forinttól ötezer forintig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárást kell számítani, az egynapi elzárásnak megfelelő összeget a rendbírságot kiszabó határozatban kell megállapítani. A rendbírság helyébe lépő elzárás egy napnál rövidebb és száz napnál hosszabb nem lehet. Erre a rendbírságot kiszabó határozatban a megbírságolt személyt figyelmeztetni kell.

(6) Az ügyész által kiszabott rendbírság átváltoztatásáról az ügyészség székhelye szerint illetékes nyomozási bíró az iratok alapján dönt.

(7) Az (5) és a (6) bekezdés alapján a rendbírságot elzárásra átváltoztató határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

ÍH 2012. 103. Rendbírság kiszabása a szakértővel szemben
ÍH 2010. 57. Rendbírság kiszabása
ÍH 2008. 92. Rendbírság - igazolási kérelem

ÍH 2008. 90. A megyei bíróság előtti ügyvédi képviselet
A rendbírság vagyoni jellegű hátrányt okoz az érintettnek azzal a céllal, hogy valamely eljárási törvényből eredő kötelezettségének megsértését szankcionálja, illetve a törvénynek megfelelő cselekmény elvégzését, magatartás tanúsítását kikényszerítse. A rendbírság nem szabadon alkalmazható eszköz a büntetőeljárásban közreműködő hatóság kezében, ugyanis kizárólag abban az esetben szabható ki, ha a törvény e szankció alkalmazására felhatalmazást ad. Jellemző a Be. szabályozási módszerére, hogy a rendbírság alkalmazásának a lehetőségét tartalmazza csupán a jogellenes, az eljárás céljával össze nem férő magatartást tanúsító résztvevőkkel szemben, azonban a rendbírság tényleges alkalmazásáról és mértékéről - a törvényi keretek között - a hatóság jogosult dönteni. A rendbírság mértékének meghatározása során a törvény minimum és maximum határokat állapít meg, két lépcsőben. A rendbírság főszabály szerint ezer és kétszázezer forint közötti összeg lehet, azonban amennyiben ugyanazon résztvevővel szemben kell ismételten alkalmazni, vagy különösen súlyos a résztvevő eljárást akadályozó, kötelezettségét nem teljesítő magatartása, úgy egy magasabb maximumig, ötszázezer forintig van lehetőség rendbírság kiszabására. A bíróság szabad mérlegelése dönti el, a fenti sávokon belül milyen konkrét rendbírságot szab ki a hatóság. A törvény csupán orientálja a hatóságot, amikor megállapítja: a rendbírság összegének megállapítása során a kiszabására okot adó cselekmény súlyát és következményeit kell értékelni. A rendbírság szankcióját a nyomozó hatóság nem alkalmazhatja, ő legfeljebb kezdeményezheti, hogy az ügyész ezzel az intézkedéssel éljen. A bíróság szintén kiszabhat rendbírságot az eljárás lényegében bármely résztvevőjével szemben. A rendbírság megfizetésének kikényszerítése érdekében nem valamennyi, hanem a törvényben tételesen felsorolt esetekben kiszabható rendbírságot át lehet változtatni meg nem fizetése esetén elzárásra. Az alapvetően vagyoni jellegű szankció tehát csak nem teljesítése esetén változtatható át személyi szabadságot elvonó intézkedéssé. A rendbírság összegétől függ az elzárás időtartama, a konverziós szabályokat maga a törvény állapítja meg. A rendbírságot kiszabó határozat ellen minden esetben van helye jogorvoslatnak, így az alkalmazás jogszerűsége, indokoltsága és a rendbírság mértéke egyaránt támadható. Olyan esetben azonban, amikor a rendbírságot nem fizeti meg az érintett, az elzárásra történő átváltoztatást kimondó határozat már nem támadható, hiszen egy kimentést nem tűrő, objektív kötelezettségnek nem tesz eleget az érintett, és az átváltoztatás a törvény szabályai szerint mérlegelést nem tűr.
Ha a meghatalmazott védő a tárgyalásra késve érkezésével kapcsolatban arra hivatkozik, hogy hibáján kívüli ok miatt késett, a távolmaradása miatt kiszabott rendbírság elleni fellebbezést igazolási kérelemként annak a bíróságnak kell elbírálnia, amelynek eljárása során a mulasztás történt (BH2004. 101). Az igazságügyi szakértőre - a szakvélemény határidőben elő nem terjesztése miatt - kiszabott rendbírság összegének a mérséklése indokolt, ha a szakértő részben objektív okok - a vizsgálathoz szükséges anyagok beszerzésének nehézségei - miatt késlekedett, ezért a szakértői kötelezettség megszegése nem tekinthető különösen súlyosnak (BH2003. 315). A meghatalmazott védőnek a tárgyalásról való távolmaradása esetén nincs helye rendbírság kiszabásának, ha az ún. ítélkezési szünet idejére kitűzött tárgyalásról való távolmaradását előzetesen kimentette; ez nem tekinthető az eljárási kötelesség megszegésének, különösképpen arra is tekintettel, hogy a tárgyalás amúgy sem volt megtartható. A védővel szemben a tárgyalásról való távolmaradás miatt a rendbírság kiszabása abban az esetben indokolt, ha ténylegesen az ő mulasztása akadályozta meg az eljárási cselekmény megtartását (BH2000. 530). Rendbírság kiszabása mellőzhető a tanú kisebbfokú tárgyalási fegyelmezetlensége - a bírósági folyosóról rövidebb időre történt engedély nélküli eltávozása - esetén (BH1990. 372.). Az ügyvéd helyett eljáró ügyvédjelölt tevékenységéért az ügyvéd tartozik felelősséggel; ha az ügyvédjelölt a tárgyaláson nem jelenik meg, az őt foglalkoztató ügyvédet lehet rendbírsággal sújtani (BH1993. 148.).

Az elővezetés

162. § (1) Az elővezetés személyi szabadságot korlátozó intézkedés annak érdekében, hogy az érintettet a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elé állítsák, vagy biztosítsák az eljárási cselekményen, illetőleg a szakértői vizsgálaton való részvételét.

(2) A törvényben meghatározott személyek elővezetésének elrendeléséről a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság rendelkezik.

(3) Az elővezetést a rendőrség hajtja végre. Az elővezetést az általa nyomozott ügyben az illetékességi területén eljáró más nyomozó hatóság is végrehajthatja. A rendőr, illetőleg a nyomozó hatóság az érintett személyt az elővezetést elrendelő határozatban megjelölt helyre kíséri, ennek érdekében a reá irányadó törvény szerint szükség esetén kényszert és más intézkedést alkalmazhat.

(4) Az elővezetést általában a napnak a hatodik és huszonnegyedik órája között kell végrehajtani.

(5) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság rendelkezhet úgy, hogy a rendőr az elővezetés foganatosítása helyett az érintett személy útba indulását ellenőrizze, ha megalapozottan feltehető, hogy az elővezetés célja ezzel is elérhető.

(6) Katona [Btk. 127. § (1) bekezdés] elővezetése iránt az elővezetendő elöljáróját kell megkeresni.

(7) Az elővezetés költségének megfizetésére az elővezetést elrendelő határozatban megjelölt személyt kell kötelezni. Eredménytelen elővezetés esetén az elővezetést elrendelő bíróság, ügyész vagy nyomozó hatóság a kötelezettet kérelmére különös méltánylást érdemlő okból mentesítheti az elővezetés költségének megfizetése alól, ebben az esetben az elővezetés költségét az állam viseli.

ÍH 2016. 129. Téves kötelezés elővezetési költség megfizetésére

Az elővezetés a személyi szabadság időleges korlátozásával együttjáró olyan kényszerintézkedés, melynek célja, hogy biztosítsa valamely eljárási résztvevő eljárási cselekményen való részvételét. Az elővezetést az előtte folyó eljárásban bármelyik hatóság elrendelheti, azonban annak foganatosítása a rendőrség hatáskörébe tartozik. Más nyomozási hatóság csak az általa nyomozott ügyben hajthatja végre az elővezetést. A rendőr az elővezetést elrendelő határozatban vagy végzésben megjelölt személyt az abban megjelölt helyre kíséri vagy oda útba indítja. Ha az elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetett személyt a rendőrségen a szükséges ideig - legfeljebb 12 óra időtartamra - vissza lehet tartani. A visszatartás időtartamának számítására az előállításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Az elővezetés elrendelésének törvényességéért az elrendelő a felelős. Az elővezetés végrehajtására és a testi kényszer alkalmazására a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló rendelet rendelkezései az irányadók. Az elővezetés költségeinek megtérítésére az elővezetett személyt kell kötelezni. Az elővezetés, illetve a hatóság elé állítás költségének megtérítésére az elővezetést, illetve a hatóság elé állítást elrendelő határozatban vagy - hatósági ügyben - végzésben megjelölt személyt kell kötelezni, amelynek mértéke kilométerenként 450 forint, de legalább 7000 forint. Több személy egy feltalálási helyről ugyanazon elrendelő szerv elé történő együttes elővezetése, illetve hatóság elé állítása esetén a költség az elővezetett, illetve a hatóság elé állított személyek között egyenlően oszlik meg. A rendőri elővezetés költségének megfizetésére - a bűnügyi költségviselés általános szabályaitól függetlenül - azt a személyt kell kötelezni, akinek elővezetését a hatóság vagy a bíróság elrendelte. Eredményes elővezetés esetén az elővezetési költség viselésére kötelezés méltányosságból nem mellőzhető. A másodfokú bíróság az elővezetési költség fizetésére kötelező határozat ellen bejelentett fellebbezés elbírálása során nemcsak az elővezetési költség összegének jogszerűségét, hanem az elővezetés törvényi feltételeinek a teljesülését is vizsgálata körébe vonja (BH2012. 286).
Az elővezetés enyhébb formája az úgynevezett útba indítás. Az útba indítás nem egy eleve elmulasztott megjelenési kötelezettség esetén alkalmazható intézkedés, mint az elővezetés, hanem olyan esetben rendelhető el, ha alapos okkal feltehető, hogy az érintett adott eljárási cselekménynél nem fog megjelenni. Az útba indítást is általános hatáskörrel a rendőrség foganatosítja, de itt kényszerítő eszközök nem jelennek meg, csupán a rendőr ellenőrzi, hogy az érintett elindul-e az eljárási cselekmény helyszínére.
Ha a bíróság a szakértői vizsgálatról - szabályszerű idézés ellenére - távolmaradt sértettet a rendőrség útján elővezetteti, egyben kötelezi az elővezetéssel felmerült elővezetési díj megfizetésére; ennek az elővezettetéssel kapcsolatban felmerült összegnek méltányosság okából történő mellőzésére nincs törvényes lehetőség (BH2000. 484).

Testi kényszer alkalmazása

163. § (1) Ha megalapozottan feltehető, hogy eljárási cselekmény biztosítása vagy bizonyítási cselekmény foganatosítása céljából testi kényszer alkalmazása szükséges, erről az eljárási cselekmény elvégzését elrendelő bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság rendelkezhet. A testi kényszer alkalmazásáról rendelkezhet az eljárási cselekményt vagy a bizonyítási cselekményt végző bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság is.

(2) Testi kényszer a terhelttel, a sértettel, a tanúval, valamint az eljárási cselekményt akadályozó más személlyel szemben alkalmazható.

(3) A testi kényszer alkalmazására a bíróság és az ügyész elsősorban a rendőrséget veszi igénybe.

(4) Kivételesen a bírósági eljárási cselekménynél jelen lévő büntetés-végrehajtási őr is igénybe vehető testi kényszer alkalmazására, ez azonban nem terjedhet ki bizonyítási cselekmény érdekében alkalmazott testi kényszerre.

A testi kényszer egy olyan kényszerintézkedés, amellyel az eljárási cselekménynek ellenszegülő személyt a cselekmény tűrésére, illetve annak végrehajtására kényszerítenek. A rendőr - intézkedése során - az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat. Az intézkedésnek ellenszegülő személlyel szemben az ellenszegülés megtörésére testi kényszer (megfogás, lefogás, ellökés, elvezetés, önvédelmi fogás) alkalmazható. A bíróság és az ügyészség nem alkalmazhat testi kényszert, azonban ha előtte folyó eljárási cselekmény kikényszerítése érdekében az szükségessé válik, a rendőrség bevonása szükséges. A testi kényszer alkalmazásának lényegében az eljárásban résztvevő bármely személlyel, akár a segítőkkel szemben is helye lehet, ugyanis a törvény általánosságban ugyan a sértettet, tanút és a terheltet emeli ki, azonban hozzáteszi, hogy azzal szemben is foganatosítható testi kényszer, aki az eljárási cselekményt akadályozza. Ez utóbbi megfogalmazás pedig van annyira tág, hogy akár a Be. szerint eljárási résztvevőnek - még segítőnek vagy egyéb érdekeltnek - sem minősülő személyekkel szemben is helye lehet alkalmazásának.

MÁSODIK RÉSZ

IX. Fejezet

A NYOMOZÁS

I. Cím

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

Alapvető rendelkezés

164. § (1) A büntetőeljárás - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - nyomozással kezdődik.

(2) A nyomozás során fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy a vádló dönthessen arról, vádat emel-e.

A nyomozás a büntetőeljárás első szakasza. Leegyszerűsítve az eljárás két szakaszra tudjuk osztani: nyomozási szak és bírósági szakasz. A nyomozási szakasz legfontosabb eleme, hogy olyan mértékben derítse fel a tényállást, kutassa fel a bizonyítékokat, hogy az ügyésznek megalapozott döntésre legyen lehetősége a vádemelés tekintetében. Egészen az 1998-as Be. hatályba lépéséig a magyar rendszerben a nyomozási szakasz túlsúlya érvényesült, és bírói kontroll nélkül lényegében a nyomozás során történt a bizonyítékok felkutatása, rendszerezése, és a bírósági szakasz az esetek többségében már csak a nyomozási eredményekre alapuló eljárási rész volt. Az új Be. koncepciója változtatni kívánt ezen a felálláson, és a kontradiktórius elemek erősítése érdekében a bírósági szakaszban is hangsúlyossá tette volna a bizonyítást, az angolszász eljárásokban ismert cross examination (keresztkérdések) rendszerének egy sajátos formáját, a felek általi kihallgatás lehetőségét bevezetve. Ez azonban végül mégis kikerült a még hatályba nem lépett törvényből. Ezen túlmenően azonban egyértelmű és döntő változás, hogy a nyomozási szakasz feletti bírói felügyeletet is megteremtette, a nyomozási bíró intézményének törvénybe emelésével. A nyomozás azonban továbbra is fontos, önállóan elkülöníthető szakasza a büntetőeljárásnak. A nyomozás célja a bűncselekmény felderítése, az elkövető személyének felderítése, a bizonyítási eszközök felkutatása. A felderítéssel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy az nem azonos a bizonyítással, hiszen a nyomozó hatóság a bűnösség kérdésében nem dönthet, feladata a vádemelés előkészítése. Természetesen ez nem jelenti, hogy a nyomozó hatóságnak olyan irányba kell terelnie a nyomozást, hogy azt mindenképpen vádemelés kövesse. Ahogyan arról már szó volt, a nyomozás eredménye segíti az ügyészt abban, hogy dönthessen a vádemelésről. A nyomozás során nagy jelentősége van a magyar szabályozás szerint a terhelt jelenléti és ügyismereti jogának. A nyomozó hatóság azonban a bírósági szakasszal szemben változatos összetételben jár el, ügyet áttesz, más nyomozó hatóság közreműködését kérheti, stb. Ezek nincsenek hatással az eljárás érvényességére, így az a tény, hogy a hatóság nem változatlan összetételben jár el a nyomozás során, nem minősülhet eljárási szabálysértésnek.

Az ügyész és a nyomozó hatóság kapcsolata

165. § (1) Az ügyész rendelkezik a nyomozásról. Az ügyész a nyomozó hatóságot utasítja. Az ügyész betekinthet a nyomozó hatóságok külön jogszabályban meghatározott nyilvántartásaiba, és ezek adatait felhasználhatja. Egyes nyomozási cselekmények teljesítése végett az ügyész akkor is a nyomozó hatósághoz fordulhat, ha egyébként a nyomozást maga végzi.

(2) A nyomozó hatóság az ügyésznek az ügy nyomozására vonatkozó utasításait határidőre teljesíti, az ügyészt - annak rendelkezése szerint - a nyomozás elrendeléséről és az ügy állásáról írásban tájékoztatja. Ha a nyomozó hatóság észleli, hogy olyan eljárási cselekmény elvégzése, illetőleg határozat meghozatala szükséges, amelyről a döntés a bíróság, illetőleg az ügyész hatáskörébe tartozik, erről az ügyészt haladéktalanul tájékoztatja.

(3) Az ügyész a határozatai előkészítésére a nyomozó hatóságot utasíthatja.

(4) Az (1)-(3) bekezdés rendelkezéseit akkor is alkalmazni kell, ha a nyomozó hatóság a nyomozást a 35. § (2) bekezdése alapján önállóan végzi.

(5) Az ügyész az utasítást, a nyomozó hatóság a tájékoztatást - a (6) bekezdés esetét kivéve - írásban adja.

(6) Halasztást nem tűrő esetben az ügyész az utasítást, a nyomozó hatóság a tájékoztatást szóban is adhatja, azonban az ügyész az utasítást, a nyomozó hatóság a tájékoztatást utólag, haladéktalanul írásban megismétli.

(7) A nyomozó hatóság vezetője az ügyészi utasítás ellen felettes szerve útján előterjesztést tehet a felettes ügyészhez. A felettes szerv az előterjesztést az arra vonatkozó ténybeli és szakmai álláspontjának kifejtésével továbbítja a felettes ügyészhez. Az előterjesztésnek nincs halasztó hatálya.

(8) A felettes ügyész az előterjesztés alapján az iratokat megvizsgálja és a vizsgálata eredményéről, jogi álláspontjáról az előterjesztőt az előterjesztés hozzá érkezésétől számított tizenöt napon belül írásban tájékoztatja.

Az ügyész és a nyomozó hatóság kapcsolata hierarchikus, hiszen a Be. megfogalmazása szerint az ügyész rendelkezik a nyomozásról, még akkor is, ha nem ő nyomoz. Az ügyész a nyomozás menetét irányítja, felügyeli a nyomozó hatóság munkáját, felelőssége kiterjed a nyomozás koncepciójának, irányának meghatározására. Az ügyész a nyomozás során azokat a tényeket is felderíti, illetőleg tisztáztatja, amelyek megalapozzák arra vonatkozó indítványát, hogy a bíróság a vádat milyen eljárási rendben bírálja el. Az ügyész nyomozással kapcsolatos jogköreit azonban nem sorolja fel a Be. tételesen. Tulajdonképpen egy negatív megközelítésű definícióval azt mondhatjuk, hogy a nyomozás felett és során az ügyész gyakorol minden olyan felügyeleti, irányítási jogosítványt, amelyet a törvény nem tart fenn kifejezetten a nyomozási bírónak. Az ügyész utasítás adási joga kiemelkedő jelentőséggel bír. Ha törvény az ügyésznek utasítási jogkört biztosít, az utasított szervek az utasításnak kötelesek eleget tenni. Ezek az utasítások a legváltozatosabb nyomozási cselekményekre vonatkozhatnak. Szó lehet bizonyítási eljárások lefolytatására utasításról, bizonyítási eszközök beszerzéséről, a kényszerintézkedések foganatosításáról, stb. Amennyiben azonban a Be. a nyomozó hatóság számára az eljárási cselekmény önálló elrendelését és tartását akkor teszi lehetővé, ha az ügyész másként nem rendelkezik, az ügyész a döntés jogát csak kivételesen, nyomós ok fennállása esetén tartsa fenn magának. Az ügyész utasítás ellen a nyomozó hatóság felettes szerve útján előterjesztést tehet a felettes ügyésznek.

Az ügyész a nyomozásra vonatkozó rendelkezéseit főszabály szerint írásba köteles foglalni. Ez a rendelkezés azonban nem jelenti, hogy a nyomozó hatóság tagjaival a ügyész ne folytathatna dokumentáció nélküli konzultációt, hiszen az írásba foglalási kötelezettség csak a konkrét intézkedésekre, utasításokra terjed ki.

165/A. §

A jegyzőkönyv

166. § (1) A nyomozási cselekményekről - ideértve az ügyész, valamint a nyomozó hatóság intézkedéseit -, ha e törvény másképp nem rendelkezik, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyvet a jegyzőkönyvvezető vagy a nyomozó hatóság tagja veszi fel.

(2) A jegyzőkönyvben fel kell tüntetni

a) az eljáró hatóság megnevezését,

b) az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megnevezését és a gyanúsított nevét,

c) a nyomozási cselekmény helyét és idejét,

d) az eljárási cselekményen jelen lévő személyek nevét és azt, hogy az eljárási cselekményen milyen minőségben vettek részt,

e) a kihallgatott terhelt és tanú, a meghallgatott szakértő nevét, valamint az e törvényben meghatározott más személyi adatokat.

(3) A jegyzőkönyvben röviden le kell írni a nyomozási cselekmény menetét akként, hogy a jegyzőkönyv alapján az eljárási szabályok megtartását is ellenőrizni lehessen. A gyanúsított és a tanú vallomását, valamint a nyomozási cselekmény során tett indítványokat és észrevételeket a jegyzőkönyvnek a szükséges részletességgel kell tartalmaznia. A kihallgatott indítványozhatja a vallomásának szó szerinti jegyzőkönyvbe foglalását. Ha az ügyész vagy a nyomozó hatóság az indítványt nem tartja indokoltnak, azt elutasítja, és egyidejűleg a kihallgatottat tájékoztatja a 85. § (5) és (6) bekezdésében foglaltakról; az indítvány elutasítását és a tájékoztatást jegyzőkönyvbe foglalja.

(4) Ha a szakértő a szakvéleményt szóban adja elő, ennek jegyzőkönyvbe vételére a (3) bekezdés irányadó.

(5) A jegyzőkönyvet a nyomozási cselekményt végző ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság tagja és a jegyzőkönyvvezető aláírja. A gyanúsított, a tanú és a tolmács a jegyzőkönyv minden oldalát aláírja. Ha a gyanúsított, a tanú vagy a tolmács a jegyzőkönyv aláírását megtagadja, a megtagadás tényét és annak közölt vagy ismert indokát a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

(6) Ha a nyomozási cselekményen jelen lévő gyanúsított, védő, sértett, egyéb érdekelt, tanú vagy az érdekében eljáró ügyvéd az eljárással összefüggő esemény vagy nyilatkozat jegyzőkönyvbe vételét kéri, ez csak abban az esetben tagadható meg, ha ennek megtörténtéről az ügyésznek, illetőleg a nyomozó hatóság tagjának nincs tudomása.

(7) A jegyzőkönyvet az ügyész vagy a nyomozó hatóság eljáró tagja szükség esetén kijavítja vagy kiegészíti, a kijavítást és a kiegészítést aláírja, és arról az érdekelteket értesíti. A nyomozási cselekményen jelen voltak a jegyzőkönyv általuk történt megismerését követően a jegyzőkönyv kijavítását vagy kiegészítését indítványozhatják. A kijavítást a jegyzőkönyvben a kijavítás dátumának megjelölésével fel kell jegyezni, vagy az indítvány elutasítását az iratokban fel kell tüntetni.

A nyomozási cselekményekről a nyomozó hatóságnak vagy az ügyésznek kötelessége jegyzőkönyvet készíteni. A nyomozási cselekményekről egyidejűleg kell a jegyzőkönyvet elkészíteni. Ha a nyomozó hatóságnál a feljelentést távbeszélő útján teszik, azt jelentésbe kell foglalni. Hasonló esetekben az ügyész is így járjon el. A bírósági eljárásban az eljárási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítéséről a 14/2003. (VI. 19.) IM rendelet szól. A vallomás szó szerinti jegyzőkönyvbe foglalásának megtagadása esetén a terheltet [Be. 118. § (3) bek.], a tanút, a szakvéleményt szóban előadó szakértőt [Be. 166. § (4) bek.] kell figyelmeztetni az írásbeli vallomástétel lehetőségére, függetlenül attól, hogy a Be. 85. §-ának (5)-(6) bekezdései ezt eredetileg csak a tanú számára tették lehetővé. Az ügyész vagy a nyomozó hatóság a jegyzőkönyvet hivatalból akkor és arra nézve javítja és egészíti ki, amikor és amire nézve más adatokkal kétségtelenül igazolható a jegyzőkönyv téves vagy hiányos volta. Az ügyész a megítélése szerint meghatározó jelentőségű, általa megjelölt eljárási cselekményekről jegyzőkönyvet készít, illetőleg készíttet. A jegyzőkönyv garancia arra, hogy a nyomozási cselekmények hűen dokumentálásra kerülnek. Ezek a jegyzőkönyvek teszik megállapíthatóvá később, hogy az eljárásban résztvevők jogainak gyakorlását a törvénynek megfelelően lehetővé tették-e a nyomozás során, betartották-e a törvény rendelkezéseit, valamint milyen eljárásokkal, módszerekkel, milyen utasítások és stratégia mentén folyt a nyomozás. A jegyzőkönyv egyben bizonyítási eszköz lesz az eljárás későbbi szakaszaiban, hiszen okiratnak minősül. A jegyzőkönyvezés alaki szabályai a 166. § (2) bekezdésében kerültek elhelyezésre. A jegyzőkönyv érdemi részének, tartalmi részének az események hű rekonstruálására kell törekednie. Nem ír elő a Be. főszabály szerint szó szerinti jegyzőkönyvezést például egy tanúkihallgatás esetén, azonban az eljárásban résztvevők ehhez ragaszkodhatnak. A figyelmeztetésekre, kioktatásokra nem kell szó szerinti leírást tartalmaznia a jegyzőkönyvnek, elegendő, ha ezek törvény szerinti megtörténtére utal a jegyzőkönyv. Ki kell azonban, hogy a tűnjön a jegyzőkönyvből, hogy ezek a figyelmeztetések, kioktatások megtörténtek. A jegyzőkönyv hitelesítésével válik közokirattá. A jegyzőkönyvet ennek megfelelően a jegyzőkönyvet vezető, illetve a nyomozási cselekményt foganatosító ügyész vagy nyomozó hatóság tagja írja alá. Ha a nyomozási cselekményen részt vevő személy írni-olvasni nem tud, vagy a tizennegyedik életévét nem töltötte be, a jegyzőkönyvben rögzíteni kell:

- azt, hogy a nyomozó szerv eljáró tagja a hatósági tanú jelenlétében a kihallgatott előtt a jegyzőkönyvet felolvasta,

- a kihallgatott arra vonatkozó nyilatkozatát, hogy a jegyzőkönyv a vallomását helyesen tartalmazza-e, illetve, hogy azt pontosítani, kiegészíteni kívánja-e,

- a hatósági tanú észrevételeit.

Nem zárja ki a gyanúsított kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvnek bizonyítási eszközként való értékelhetőségét az a körülmény, hogy az nem tartalmazza a tolmács figyelmeztetését a hamis tolmácsolás következményeire (BH1998. 117.).

167. § (1) Az ügyész, valamint a nyomozó hatóság elrendelheti a nyomozási cselekménynek gyorsírással, kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel történő rögzítését; elrendeli, ha a gyanúsított, a védő vagy a sértett ezt a költségek egyidejű előlegezésével indítványozza. A tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatását kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel kell rögzíteni. A rögzítés ilyen módja a jegyzőkönyvet nem pótolja, de az ügyész vagy a nyomozó hatóság által készített, a képet és a hangot egyidejűleg rögzítő felvétel esetében a jegyzőkönyvben mindössze a jelenlevőket, az elkészítés helyét, idejét és egyéb körülményeit kell feltüntetni.

(2) A gyorsírói feljegyzést, a kép- vagy hangfelvételt vagy a nyomozási cselekménynek egyéb módon történő rögzítésével létrejött felvételt külön jogszabály rendelkezései szerint kell megőrizni.
(3) A gyorsíróra a szakértőkre vonatkozó rendelkezések az irányadók.

Vannak olyan nyomozási cselekmények, melyeknél vagy a cselekmény természete (pl. bizonyítási kísérlet) vagy az eljárásban résztvevő személy kérése szó szerinti jegyzőkönyvezést, illetve a modern technika adta egyéb lehetőségekkel való dokumentálást kíván meg. Ide tartozhatnak az audiovizuális eszközökkel készített felvételek is. Ezek a felvételek ugyan nem pótolják a jegyzőkönyvezési kötelezettséget, azonban a jegyzőkönyvhöz csatolhatók, és a jegyzőkönyvben elegendő készítésük helyére, körülményeire és a jelenlévő személyekre utalni. A dokumentálásban résztvevő gyorsírók szakértőnek minősülnek.
Amennyiben a gyanúsított, a védő vagy a sértett a költségek egyidejű előlegezésével a nyomozási cselekmény gyorsírással, kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel történő rögzítését indítványozza, ennek elrendelése kötelező. Ha a technikai feltételeket az ügyész nem tudja biztosítani, a Be. 165. §-ának (1) bekezdése alapján a nyomozási cselekmény ily módon történő rögzítése végett a nyomozó hatósághoz fordulhat. A gyorsírói feljegyzés alapján utóbb mindig jegyzőkönyvet kell készíteni. Ha a nyomozási cselekményt az ügyész vagy a nyomozó hatóság kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel rögzíti, az ügyész elrendelheti, hogy azt felhasználva, a jegyzőkönyv mellékleteként a nyomozási cselekményről vagy annak meghatározott részéről szó szerinti, illetve a történéseket híven rögzítő feljegyzés készüljön.

A jelentés

168. § (1) A nyomozó hatóság tagja az általa végzett nyomozási cselekményekről - ha az ügyész másképp nem rendelkezik - jegyzőkönyv helyett jelentést készíthet. Az ügyész elrendelheti egyes nyomozási cselekmények megismétlését, és ezekről jegyzőkönyv felvételét. A gyanúsított és a tanú kihallgatásáról, illetőleg a szembesítésről jelentés nem készíthető.

(2) A jelentés tartalmazza a 166. § (2) bekezdésének *a)-c)* és *e)* pontjában meghatározott adatokat, az elvégzett eljárási cselekmények megjelölését, és ezek tartalmának tömör összefoglalását akként, hogy az eljárási szabályok megtartását is ellenőrizni lehessen.
(3) A jelentést a nyomozó hatóság eljáró tagja írja alá.
(4) A feljelentés kiegészítése körében tett megállapítások jelentésbe foglalhatók. A jelentés az eljáró hatóság megnevezését, az eljárási cselekmény helyét, idejét, és a történtek lényegének összegzését tartalmazza.

ÍH 2015. 48. A rendőri jelentésben írt terhelti nyilatkozat értékelése
Célszerűségi és az eljárást gyorsító okokból a Be. lehetőséget ad arra is, hogy a nyomozó hatóság tagja jegyzőkönyv helyett jelentést készítsen a nyomozási cselekményről. Az ügyész azonban másképp rendelkezhet, és elrendelheti a jegyzőkönyv készítését, vagy utóbb a nyomozási cselekmény újbóli elvégzését és annak jegyzőkönyvezését. Garanciális szabály, hogy ez az egyszerűsített dokumentálási mód nem alkalmazható a gyanúsított és a tanú kihallgatása, valamint a szembesítés esetén. A jelentés tartalmazza az eljáró hatóság megnevezését, az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megnevezését, a gyanúsított nevét, a nyomozási cselekmény helyét és idejét, a kihallgatott terhelt és tanú, a meghallgatott szakértő nevét, valamint a törvényben meghatározott más személyi adatokat. Ezen túl az elvégzett eljárási cselekmények megjelölését, és a jegyzőkönyvnél kevésbé részletesen, összefoglalóan azok tartalmát is tartalmaznia kell oly módon, hogy a cselekmény törvényessége megállapítható legyen. Vallomásfelvétel esetén a jelentésben csak a vallomás lényegét kell rögzíteni, szükségtelen az olyan részleteket írásba foglalni, melyek a cselekmény rögzítése szempontjából nem fontosak, vagy a feltett kérdéseket. A jelentést a nyomozó hatóság eljáró tagja írja alá, egyéb részvevők ellenjegyzése nem alaki kellék.
Büntetőügyben eljáró rendőrtisztnek az ügyre vonatkozóan készített és az iratokhoz csatolt valótlan tartalmú hivatalos feljegyzése hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás bűntettét valósítja meg (BH2007. 112).

A határozat

169. § (1) Az ügyész, illetve a nyomozó hatóság a kizárásról (32. §, 39. §), a védőnek a kirendelés alóli felmentéséről és a kirendelt védő díjának megállapításáról [48. § (6) és (9) bekezdés], a védő kirendelésének visszavonásáról, ha annak oka megszűnt [49. § (2) bekezdés], az igazolási kérelem elbírálásáról (66. §), a mulasztással és a meg nem jelenéssel okozott költség viselésére kötelezésről (69. §), a másolat kiadásának megtagadásáról [70/B. § (8) bekezdés], az ügyek egyesítéséről, elkülönítéséről, áttételéről (72. §), a bűnügyi költség megállapításáról [74. § (2) bekezdés], a személyes költségmentességről, illetve az okozott költség viselésére kötelezésről [74. § (3)-(4) bekezdés], a tanú és a szakértő mentességre történt hivatkozásának el nem fogadásáról [94. §, 113. § (3) bekezdés], a szakértő kirendeléséről (100. §, 111. §), kizárásáról (103. §), felmentéséről (104. §), díjának megállapításáról [105. § (6) bekezdés], a tolmács kirendeléséről, kizárásáról, felmentéséről, díjának megállapításáról (114. §), a kényszerintézkedésekről (VIII. Fejezet) - kivéve a testi kényszer alkalmazását (163. §) -, a határozat kijavításáról [169. § (5) bekezdés], a feljelentés elutasításáról (174. §), az eljárás felfüggesztéséről (188. §), a felfüggesztett nyomozást követően az eljárás folytatásáról (188. §), a nyomozás megszüntetéséről (190. §, 192. §), a megszüntetett nyomozást követően az eljárás folytatásáról (191. §), az ügyész a szakértő bevonásáról (112. §), a nyomozás határidejének meghosszabbításáról (176. §), a nyomozás részbeni mellőzéséről (187. §) és a panasz elbírálásáról [195. § (4) bekezdés], a halaszthatatlan nyomozási cselekmény elleni jogorvoslat elbírálásáról [195. § (7) bekezdés] határozatot hoz. Az ügyész, illetve a nyomozó hatóság más intézkedéseit is határozatba foglalhatja.

(2) A határozatban meg kell nevezni azt, akire a rendelkezés vonatkozik, és fel kell tüntetni az azonosításhoz szükséges személyi adatokat. A határozatban fel kell tüntetni

a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság megnevezését,

b) a bűncselekményt, amely miatt az eljárás folyik,

c) a határozatban megállapított rendelkezést és a jogszabályt, amelyen az alapul,

d) hogy ellene van-e helye jogorvoslatnak, és azt milyen határidőn belül, melyik nyomozó hatósághoz, ügyészséghez, illetőleg bírósághoz kell benyújtani.

(3) A határozatot röviden azoknak a tényeknek a feltüntetésével kell indokolni, amelyek a határozat rendelkezéseire okot adtak.

(4) A határozatot jegyzőkönyvbe, vagy más módon írásba kell foglalni, és azzal kell közölni, akire a rendelkezése vonatkozik, továbbá azzal is, akinek az eljárási jogait érinti. A gyanúsítottal közölt határozatot a védővel is közölni kell. A határozatot a jelenlevőknek át kell adni, és szóban is közölni kell, egyébként pedig kézbesítés útján kell közölni.

(5) Ha névcsere, szám- vagy számítási hiba és más hasonló elírás történt, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság a határozat kijavítását mind indítványra, mind hivatalból elrendelheti. A kijavítást a határozatra fel kell jegyezni.

A nyomozás során a nyomozó hatóság és az ügyész számos döntést hoznak. A döntések egy részét határozat formájában kötelesek meghozni. A határozat egyedi ügyben hozott konkrét döntés, melynek alaki kellékei is vannak, és amelynek közvetlen jogi kihatása van az eljárásban résztvevő érintettek felé. Valamely hatóság általi cselekvés, akaratnyilvánítás ugyanakkor nem minősül határozatnak. A határozat meghozatalának kötelező eseteit a Be. nem rendszerezi, így azok a törvény különböző helyein találhatók:

Az ügyész vagy a nyomozó hatóság határoz a következő esetekben:

- a nyomozó hatóság tagjának kizárása (Be. 39. §),
- a védő kirendelés alóli felmentése [Be. 48. § (6) bek.],
- a kirendelt védő díjának megállapítása [Be. 48. § (9) bek.],
- a védő kirendelésének visszavonása, ha annak oka megszűnt [Be. 49. § (2) bek.],
- az igazolási kérelem elbírálása [Be. 66. § (1)-(3) bek.],
- a terhelt, a védő, a tanú, a szakértő mulasztása esetén a költség viselésére kötelezés [Be. 69. § (2)-(3) bek.],
- az ügyek egyesítéséről, elkülönítéséről, áttételéről [Be. 72. § (2)-(4) bek.],
- a bűnügyi költség megállapítása [Be. 74. § (2) bek.],
- a személyes költségmentesség, illetve az okozott költség viselésére kötelezés [Be. 74. § (3)-(4) bek.],
- a tanúzási kötelezettség megtagadásának jogossága tárgyában [Be. 82. § (3) bek., 94. §],
- a szakértő kirendelése [Be. 100. § (1) bek.],
- a szakértő kizárása [Be. 103. § (3) bek.],
- a szakértő felmentése [Be. 104. § (2) bek.],
- a szakértői díj megállapítása [Be. 105. § (6) bek.],
- a szakértő mentességre hivatkozásának jogossága tárgyában [Be. 113. § (3) bek.],
- a tolmács kirendelése, kizárása, felmentése, díjának megállapítása (Be. 114. §),
- az őrizetbe vétel elrendelése és megszüntetése [Be. 127. § (1) bek.],
- a házkutatás elrendelése [Be. 149. § (3) bek.],
- a motozás elrendelése [Be. 150. § (2) bek.],
- a lefoglalás elrendelése [Be. 151. § (2) bek.],
- a lefoglalás megszüntetése [Be. 155. § (1) bek.],
- számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezés, és annak megszüntetése [Be. 158/A. § (2) bek. és (7) bek.],
- az elővezetés elrendelése [Be. 162. § (2)-(3) bek.],
- a határozat kijavítása [Be. 169. § (5) bek.],

- a feljelentés elutasítása [Be. 174. § (2) bek., 175. § (1) bek.],
- a nyomozás felfüggesztése meghatározott esetei [Be. 189. § (1) bek.],
- a felfüggesztett nyomozást követően az eljárás folytatása [Be. 188. § (2) bek.],
- a nyomozás megszüntetése meghatározott esetei [Be. 190. § (2) bek., 192. § (1) bek.]
- tárgyában.
- a nyomozás iratainak megismerése során a nyomozás kiegészítése, avagy egyéb tárgyban előterjesztett indítvány elbírálása [Be. 193. § (3) bek.],
- a körözés, az elfogatóparancs kibocsátása [1/2003. (III. 7.) IM r. 5. § (1) bek., 7. § (2) bek., 11. § (2)-(3) bek.],
- az iratmásolat megtagadása [10/2003. (V. 6.) IM-BM-PM r. 4. § (2) bek.].
Az ügyész hoz határozatot a következő esetekben:
- az ügyész kizárása [Be. 32. § (5) bek.],
- más szakértő kirendelése [Be. 111. § (2) bek.],
- a terhelt, a védő által indítványozott szakértő bevonása [Be. 112. § (2) bek.],
- az előzetes letartóztatás megszüntetése [Be. 136. § (3) bek.],
- a lakhelyelhagyási tilalom részleges feloldása és megszüntetése [Be. 137. § (7)-(8) bek.],
- a házi őrizet megszüntetése [Be. 138. § (2)-(3) bek.],
- az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetése [Be. 145. § (3) bek.],
- a címzettnek még nem kézbesített postai, távközlési küldemény, továbbá sajtótermék szerkesztősége iratainak lefoglalása [Be. 151. § (4) bek.],
- irat ügyész általi lefoglalása [Be. 153. § (2) bek.]
- a rendbírság kiszabása [Be. 161. § (3) bek.],
- a feljelentés elutasítása meghatározott esetekben [Be. 174. § (1) bek., 175. § (1) bek., 175/A. § (1) bek.],
- a nyomozás határidejének meghosszabbítása (Be. 176. §),
- a nyomozás felfüggesztése meghatározott esetekben [Be. 188. § (1) bek.],
- a felfüggesztett nyomozást követően az eljárás folytatása [Be. 188. § (2) bek.],
- a nyomozás megszüntetése meghatározott esetekben [Be. 190. § (1) bek., 192. § (2) bek. 192/A. § (1) bek.],
- a megszüntetett nyomozást követően az eljárás folytatása [Be. 191. § (2) bek.],
- a panasz elbírálása [Be. 191. § (2) bek., 195. § (4) bek. 199. § (1) bek.],
- a halaszthatatlan nyomozási cselekmény elleni jogorvoslat elbírálása [Be. 195. § (7) bek.]
- kérdésében.
- a nyomozás részbeni mellőzése [Be. 187. § (1) bek.],
- a vádemelés részbeni mellőzése (Be. 220. §),
- a közvetítői eljárásra utalás [Be. 221/A. § (4) bek.],
- a közvetítői eljárás megtagadása [Be. 221/A. § (4) bek.],
- eredményes közvetítői eljárás után az eljárás megszüntetése [Be. 221/A. § (7) bek.],
- a vádemelés elhalasztása (Be. 222. §),
- a pártfogói vélemény beszerzése [Be. 224. § (1) bek.],
- a vádemelés elhalasztása után az eljárás megszüntetése [Be. 226. § (1)-(2) bek.],
- a jogorvoslat elbírálása a vádemelés szakaszában [Be. 228. § (3) bek.],
- a tárgyalásról lemondás kezdeményezésének elfogadása [Be. 538. § (1) bek.; 540. § (2) bek.]
- biztosíték letétbe helyezésének engedélyezése és a biztosíték összegének meghatározása [Be. 586. § (1)-(2) bek.].
- a hatásköri, illetékességi viták elbírálása [Be. 30. § (4) bek.; 37. § (2) bek.],
- a védő kirendelése tárgyában hozott intézkedések [Be. 48. § (1)-(3) bek.],
- az ügyek egyesítése, elkülönítése, áttétele (Be. 72. §),
- a tanúvédelem tárgyában tett egyes intézkedések (Be. 95-98/A. §),
- a szakértői vizsgálat során a közreműködésre kötelezés [Be. 106. § (1)-(4) bek.],
- a szemlén, a bizonyítási kísérleten, a felismerésre bemutatáson közreműködésre kötelezés [Be. 123. § (4) bek.],
- a biztosítási intézkedés (Be. 160. §),
- a titkos adatszerzés hetvenkét órai időtartamra történő engedélyezése [Be. 203. § (6) bek.],
- a titkos adatszerzés megszüntetése [Be. 204. § (3) bek.].

II. Cím

A BÜNTETŐELJÁRÁS MEGINDÍTÁSA NYOMOZÁSSAL

A nyomozás megindításának alapja

170. § (1) A nyomozás az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak hivatali hatáskörében, valamint a nyomozó hatóság tagjának hivatali minőségében tudomására jutott adatok alapján vagy feljelentésre indul meg.

(2) Nyomozást az ügyész vagy a nyomozó hatóság rendel el, és erről feljegyzést készít. A feljegyzésből ki kell tűnnie, hogy milyen bűncselekmény miatt és mikor indítottak nyomozást. A nyomozás elrendelése a feljelentést tartalmazó iraton is feljegyezhető.

(3) A nyomozás elrendeléséről a feljelentés megérkezésétől számított három napon belül kell határozni, feltéve, ha a feljelentést nem utasítják el, vagy a feljelentés kiegészítésére nincs szükség. A nyomozó hatóság az általa elrendelt nyomozásról, illetőleg a feljelentés elutasításáról huszonnégy órán belül értesíti az ügyészt. Ha a feljelentést nem a sértett tette, de a személye ismert, a nyomozás elrendeléséről értesíteni kell a sértettet is. Külön jogszabály határozza meg, hogy a nyomozás elrendeléséről, illetőleg megszüntetéséről szóló értesítést az e törvényben meghatározottakon kívül kinek kell megküldeni.

(4) Nyomozás elrendelése nélkül indul meg a nyomozás, ha az ügyész vagy a nyomozó hatóság a bizonyítási eszközök biztosítására, az elkövetéssel gyanúsítható személy kilétének megállapítása, elrejtőzésének, a bűncselekmény befejezésének avagy újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása végett vagy késedelmet nem tűrő más okból nyomozási cselekményt végez. A nyomozás megindításának tényéről és idejéről utólag haladéktalanul feljegyzést kell készíteni.

(5) A (4) bekezdés szerinti nyomozási cselekményt bármely nyomozó hatóság elvégezheti, köteles azonban a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatóságot haladéktalanul értesíteni.

(6) Nyomozást nem lehet indítani közokirat-hamisítás (Btk. 342. §) miatt, ha a hamis vagy hamisított, illetve más nevére szóló valódi úti okmányt a külföldi az ország területére történő beutazás érdekében használja fel, feltéve, hogy vele szemben idegenrendészeti eljárásnak van helye. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a külföldivel szemben más bűncselekmény elkövetése miatt is nyomozást kell indítani.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
A büntetőeljárás a hivatalbóli eljárás alapelvéből következően indulhat a hatóság rendelkezése alapján vagy más személy feljelentése nyomán. A 6. §-ban kifejtettek szerint eljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján, és csak az ellen indítható, akit bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja terhel. A törvény az eljárás hivatalból történő megindítását abban az esetben teszi a hatóság kötelezettségévé, amennyiben az ennek alapjául szolgáló információt, tényt hivatali hatáskörében észlelte, vagy hivatalos minőségében jutott tudomására. Éppen ezért nincs annak jelentősége, ha például a sajtó bűncselekmény gyanús esetről tudósít, hiszen itt a tudósításnak nem címzettje a nyomozó hatóság vagy annak tagja, így hivatali minőségben való tudomásra jutás nem valósul meg ebben az esetben. Természetesen semmi nem zárja ki, hogy ilyen értesülés nyomán mégis eljárást indítson a hatóság. Nyomozást vagy az ügyész vagy a nyomozó hatóság jogosult elrendelni. Amennyiben feljelentés érkezik a hatósághoz, 3 napon belül kell határozni a nyomozás elrendelésének tárgyában. Ha a nyomozó hatóság saját hatáskörben rendeli el a nyomozást vagy utasítja el a feljelentést, akkor ennek tényéről az ügyészt, mint a nyomozás urát, 24 órán belül értesíteni köteles.
Előfordulhat az is, hogy a nyomozás megindításáról formálisan nem születik határozat, hanem a nyomozási cselekmény elvégzésének ténye indítja a nyomozást. Erre akkor kerülhet sor, ha a nyomozási cselekmény nem tűr késedelmet. Ilyen esetben feljegyzés készül a nyomozási cselekményt követően, melyben utalás történik arra is, hogy a nyomozás megindult. A nyomozó szerv köteles már a feljelentés vételekor, illetőleg a nyomozó szerv tagjának észlelésekor - ha a késedelem veszéllyel jár, a jegyzőkönyv felvétele előtt is - minden olyan intézkedést megtenni, amely a nyomozás eredményességét, gyors teljesítését elősegíti. Késedelem nélkül intézkedni kell a személy-, illetve tárgykörözés elrendelésére, szemle tartására, véralkohol-, toxikológiai vagy vizeletvizsgálat elvégzéséhez szükséges minta vételére, és minden olyan nyomozási cselekmény végrehajtására, amelynek elmulasztása vagy későbbi elvégzése az eljárás eredményességét károsan befolyásolná.

A feljelentés

171. § (1) Bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést. A feljelentés kötelező, ha annak elmulasztása bűncselekmény.

(2) A hatóság tagja és a hivatalos személy, továbbá, ha külön törvény előírja, a köztestület köteles a hatáskörében tudomására jutott bűncselekményt - ha az elkövető ismert, annak megjelölésével - feljelenteni. A feljelentéshez csatolni kell a bizonyítási eszközöket, ha ez nem lehetséges, a megőrzésükről kell gondoskodni.

ÍH 2015. 128. A vesztegetés súlyosabban minősülő esetének megállapíthatósága
A feljelentés a bűncselekmény gyanújának hatóság tudomására hozását jelenti. Feljelentés esetén a feljelentő egyértelműen bűncselekmény gyanújával keresi meg a hatóságot. Bárkinek jogában áll feljelentést tenni, így a törvény nem korlátozza ezt a jogot kizárólag a sértettre, vagy hozzátartozóira. Nincs jelentősége a feljelentés során a feljelentő jogi érdekeltségének sem. Bizonyos esetekben a feljelentési kötelezettséget törvény szabályozza. Ilyenkor e kötelezettség elmulasztása bűncselekményt valósít meg. Feljelentés minden olyan, formához nem kötött - a büntetőeljárás megindítására vagy lefolytatására jogosult szerv vagy más hatóság, illetve a bíróság tudomására hozott - közlés, amely meghatározott vagy ismeretlen személy által elkövetett bűncselekmény gyanújára utaló tényállítást, illetve adatot tartalmaz. Ha a feljelentést nem a hatáskörrel, illetve illetékességgel rendelkező nyomozó szervnél teszik meg, a feljelentőt erről tájékoztatni kell, és közölni kell vele, hogy feljelentését melyik nyomozó szervhez vagy más hatósághoz küldik meg. A feljelentőt a feljelentés megtételekor figyelmeztetni kell a hamis vád és a hatóság félrevezetése büntetőjogi következményeire. A figyelmeztetést és az erre tett nyilatkozatot a feljelentésről felvett jegyzőkönyvbe kell foglalni. A távbeszélőn felvett feljelentést utóbb jelentésbe kell foglalni. A jegyzőkönyv felvételénél törekedni kell a gyanú fennállásának megítéléséhez szükséges tények minél részletesebb tisztázására. Ezért a feljelentőt kellő alapossággal kell nyilatkoztatni a bűncselekmény tényállási elemeire, az elkövetés körülményeire, a gyanúsított személyére és a bizonyítási eszközökre. A feljelentés jegyzőkönyvbe foglalásakor a feljelentőt fel kell szólítani, hogy a birtokában levő bizonyítási eszközöket a nyomozó szerv eljáró tagjának adja át, ha pedig ez nem lehetséges, a megőrzésükről, illetve az épségben tartásukról a tőle elvárható módon gondoskodjon. Az átadott bizonyítási eszközöket le kell foglalni. Ha a tárgyi, bizonyítási eszközök nincsenek a feljelentő birtokában, ki kell kérdezni arról, hogy azok hol találhatók. A nyomozó szerv a feljelentés, illetve a nyomozó szerv tagja észlelésének adatait az alábbiak figyelembevételével vizsgálja meg

- a történeti tényállás bűncselekmény gyanújának megállapítására alkalmas-e,
- a büntetőeljárás megindításának van-e akadálya,
- szükséges-e halaszthatatlan nyomozási cselekmény vagy más intézkedés foganatosítása,
- a bűncselekmény nyomozására van-e hatásköre, illetékessége.
A nyomozó szerv köteles már a feljelentés vételekor, illetőleg a nyomozó szerv tagjának észlelésekor - ha a késedelem veszéllyel jár, a jegyzőkönyv felvétele előtt is - minden olyan intézkedést megtenni, amely a nyomozás eredményességét, gyors teljesítését elősegíti. Késedelem nélkül intézkedni kell a személy-, illetve tárgykörözés elrendelésére, szemle tartására, véralkohol-, toxikológiai vagy vizeletvizsgálat elvégzéséhez szükséges minta vételére, és minden olyan nyomozási cselekmény végrehajtására, amelynek elmulasztása vagy későbbi elvégzése az eljárás eredményességét károsan befolyásolná. A feljelentés beérkezésétől, illetőleg a nyomozó szerv tagjának észlelésétől számított három napon belül azokból a nyilvántartásokból, amelyeket a nyomozó szerv kezel, valamint amelyekből adatigénylésre jogosult, be kell szerezni a feljelentéssel kapcsolatos döntés, illetőleg a teendő intézkedés szempontjából lényeges adatokat.
A nyomozó hatóságnál tett feljelentést az ügyész akkor bírálja el, ha a döntésre a nyomozó hatóság nem jogosult. Az ügyész az általa megválasztott módon ellenőrzi azt, hogy a nyomozó hatóság a nyomozásról, illetőleg a feljelentés elutasításáról törvényesen rendelkezett-e. Ha a döntés megalapozatlan, vagy jogszabályt sért, az ügyész a törvénynek megfelelően intézkedik.

172. § (1) A feljelentést rendszerint az ügyésznél vagy a nyomozó hatóságnál kell írásban vagy szóban megtenni. A szóban tett feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni. A feljelentést nyomban nyilvántartásba kell venni.

(1a) Ha a feljelentő a feljelentést szóban teszi, támogatása érdekében - ideértve a nyelvi segítséget is - a meghallgatásán jelen lehet egy általa megjelölt nagykorú személy, feltéve hogy e személy jelenléte az eljárás érdekeit nem sérti.

(2) A feljelentést más hatóság és a bíróság is elfogadhatja, de köteles azt a nyomozó hatóságnak megküldeni. Ha a feljelentés azonnali intézkedést kíván, azt el kell fogadni.

(3) Ha a feljelentést nem a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező ügyésznél, illetve nyomozó hatóságnál tették, a feljelentést ez is köteles átvenni, illetőleg jegyzőkönyvbe foglalni, és az eljárásra jogosultnak megküldeni.

(4) A távbeszélőn vagy más technikai eszközzel történt feljelentésre az (1) bekezdésben foglaltakat kell megfelelően alkalmazni.

A feljelentésnek nincsen törvényben meghatározott alakja, formája. Írásban és szóban, de más eszközzel (pl. sms, email) is megtehető. Amennyiben nem maradandó eszközzel történik a feljelentés megtétele, a hatóságnak kötelessége azt jegyzőkönyvezni. Ha nem a hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóságnál tesznek feljelentést, akkor erre is van lehetőség a megkeresett szerv döntésétől függően, azonban ez a szerv haladéktalanul köteles áttenni a feljelentést a hatáskörrel rendelkező nyomozó hatósághoz. A feljelentés áttételéről a feljelentőt, a nyomozás iratainak áttételéről a büntetőeljárásban részt vevő személyeket írásban értesíteni kell. Magánvádas eljárásra tartozó ügyekben az ügyészség, illetve a nyomozóhatóság a feljelentést köteles átvenni, illetőleg jegyzőkönyvbe foglalni és a feljelentés elutasítása helyett azt a magánvádas eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak megküldeni (BH2011. 61).

A feljelentés kiegészítése

172/A. § (1) Ha a feljelentés alapján a nyomozás elrendeléséről, illetőleg a feljelentés elutasításáról megnyugtatóan nem lehet állást foglalni, a feljelentés kiegészítésének van helye.

(2) A feljelentés kiegészítése során a feljelentéskiegészítést végző hatóság a 178. § (1) bekezdésében meghatározott adatszerző tevékenységet folytathat, illetve a feljelentőt meghallgathatja, a feljelentés kiegészítése során tett megállapításait jelentésbe foglalja. A feljelentéskiegészítés határideje tizenöt nap. Ezt a határidőt a feljelentéskiegészítést végző hatóság vezetője indokolt esetben tizenöt nappal meghosszabbíthatja.

(2a) A feljelentő vagy a sértett meghallgatásán a támogatása érdekében - ideértve a nyelvi segítséget is - jelen lehet egy általa megjelölt nagykorú személy, feltéve hogy e személy jelenléte az eljárás érdekeit nem sérti.

(3) Ha a feljelentés kiegészítését követően a nyomozást elrendelik, a nyomozás határidejét a feljelentéskiegészítés elrendelése napjától kell számítani.

Mivel a feljelentés alapján a nyomozás elrendeléséről vagy a feljelentés elutasításáról három napon belül határozni kell, előfordulhat, hogy a feljelentésben foglalt információk nem elegendőek ahhoz, hogy a nyomozó hatóság megalapozottan tudjon állást foglalni az eljárás sorsáról. Ilyen esetben helye lehet a feljelentés kiegészítésének. A nyomozó hatóság a feljelentés kiegészítéséről nem kell, hogy formális határozatot hozzon, és az ügyész értesítése is mellőzhető. Ha azonban több bűncselekmény tekintetében történt a feljelentés, és van olyan bűncselekmény, amely esetében lehet dönteni a nyomozás megindításáról, a feljelentés kiegészítése e részben nem rendelhető el. A feljelentés kiegészítése során a Be. 178. §-a szerint elvégzendő feladatok célját, tartalmát és az ahhoz igénybe vehető eszközöket a nyomozó hatóság számára külön átiratban meg kell jelölni, amennyiben a kiegészítést az ügyész rendelte el. Mivel a feljelentés kiegészítése még nem jelenti az eljárás megindítását, így az ennek érdekében foganatosított cselekmények nem minősülnek nyomozási cselekményeknek. Ebből pedig az következik, hogy azok az eljárási garanciák sem illetik meg a szereplőket, melyeket egyébként büntetőeljárás esetén a törvény biztosít. A feljelentés kiegészítése körében a feljelentő meghallgatására, akár idézés kibocsátására is sor kerülhet. Az ilyen cselekményekről minden esetben jelentést kell készíteni. A feljelentés kiegészítésének elrendelése esetén az adatszerzés legfeljebb 15 napig tarthat, melyet egy alkalommal újabb 15 nappal lehet meghosszabbítani.

Ha a feljelentés alapján nem állapítható meg, hogy fennáll-e a bűncselekmény gyanúja, illetve az, hogy az eljárásnak van-e törvényi akadálya, feljelentés kiegészítése rendelhető el. Ennek keretében a nyomozó szerv a Be. 172/A. §-ának (2) bekezdése szerinti adatszerző tevékenységet folytathat. Ha a feljelentésben több bűncselekmény került megjelölésre és ezek között van olyan cselekmény, amely tekintetében - a feljelentés adatai alapján - fennáll a bűncselekmény gyanúja, nem rendelhető el feljelentés kiegészítés annak megállapítására, hogy a további cselekmények vonatkozásában is fennáll-e bűncselekmény elkövetésének gyanúja. A feljelentés kiegészítésének elrendeléséről szóló döntést nem külön alakszerű határozatban, hanem az ügyirat eredeti és másodlati példányaira történő záradékkal kell meghozni. A záradéknak tartalmaznia kell a feljelentés kiegészítésének határidejét, valamint a feljelentés kiegészítésére vonatkozó formai és tartalmi követelményeket. A nyomozó szerv a feljelentés kiegészítése során tett megállapításait - ha ezzel kapcsolatban egyéb iratok nem keletkeztek - jelentésbe köteles foglalni. A feljelentés kiegészítése során - legkésőbb a feljelentés kiegészítés elrendelésétől számított tizenötödik napon - dönteni kell arról, hogy a bűncselekmény elkövetésének gyanúja megállapítható-e. Ha bűncselekmény gyanúja megállapítható, a nyomozást el kell rendelni, ellenkező esetben a feljelentést el kell utasítani. Ha az ügyész a feljelentés kiegészítését a Be. 35. §-ának (2) bekezdése alapján a nyomozó szerv hatáskörébe utalta, a feljelentés esetleges elutasításáról a nyomozó szerv - a Be. 174. § (2) bekezdésében foglalt esetekben - dönt.

A magánindítvány

173. § (1) Magánindítványra üldözendő bűncselekmény miatt csak a jogosult feljelentése alapján indítható büntetőeljárás. A magánindítvány előterjesztőjének bármely olyan nyilatkozatát, amely szerint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását kívánja, magánindítványnak kell tekinteni.

(2) A magánindítvány előterjesztésére jogosult nyilatkozatát be kell szerezni, ha a nyomozás megindítását követően derül ki, hogy a cselekmény csak magánindítványra büntethető.

(3) A magánindítványt attól a naptól számított harminc napon belül kell előterjeszteni, amelyen a magánindítványra jogosult a bűncselekmény elkövetőjének kilétéről tudomást szerzett. A (2) bekezdésben meghatározott esetben ezt a határidőt attól a naptól kell számítani, amelyen a magánindítványra jogosult a felhívásról tudomást szerzett. Az elhunyt sértett hozzátartozója a még nyitva álló határidő alatt terjesztheti elő a magánindítványt.

(4) A magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidő elmulasztása miatt igazolásnak akkor van helye, ha a bűncselekmény közvádra üldözendő.

ÍH 2016. 91. Magánindítvány előterjesztése - felfegyverkezve elkövetés
ÍH 2011. 97. Magánindítvány előterjesztése
A Btk.-ban meghatározott esetekben a bűncselekmény elkövetője csak magánindítványra büntethető. A magánindítvány előterjesztésére a sértett jogosult. Ha a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő. Ezekben az esetekben a magánindítvány előterjesztésére a gyámhatóság is jogosult. Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére. Bármelyik elkövetővel szemben előterjesztett magánindítvány valamennyi elkövetőre hatályos. A magánindítvány nem vonható vissza. A magánindítvány előterjesztésére 30 napos jogvesztő határidő áll a sértett rendelkezésére. Bár minden magánvádas bűncselekményre igaz, hogy magánindítványra üldözendő, vannak olyan közvádas bűncselekmények (pl. szexuális erőszak), amely esetében a magánindítvány előterjesztése feltétele az elkövető felelősségre vonásának. Ilyen esetekben a 30 napos határidő nem jogvesztő jellegű, elmulasztása esetén élhet a sértett igazolási kérelemmel. A 30 napos határidő akkor is a sértett rendelkezésére áll, ha annak elején úgy nyilatkozott, hogy nem kívánja az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását. Amíg a törvényes határidőben meggondolja magát, magánindítvány előterjesztésére lehetősége van.
Joghatályos a kiskorú sértett szülőjének mint törvényes képviselőnek a rágalmazás vétsége miatt a törvényes határidőben előterjesztett magánindítványa, ha a külföldön tartózkodó szülő a kiskorúval kapcsolatos egyes felügyeleti jogok gyakorlásával az édesanyját bízza meg, de kifejezetten úgy nyilatkozik, hogy ez a törvényes képviselő szülői felügyeleti jogát nem érinti (BH2005. 382). Magánindítványként az arra jogosultnak olyan tartalmú nyilatkozata tekinthető, amely az elkövető büntetőjogi felelősségre vonására irányul; ha ez az igény a beadványból nem tűnik ki, és a bíróság a büntetőeljárást lefolytatja, ez a meghozott határozat hatályon kívül helyezését eredményezi (BH2003. 106). A személyem elleni erőszak miatt indult bűnügyben a gyámhatóság magánindítványa a másodfokú eljárásban is pótolható (BH2001. 508). Csak az olyan nyilatkozat tekinthető joghatályos magánindítványnak, amelyben a sértett kifejezésre juttatja azt az igényét, hogy a feljelentett személy büntetőjogi felelősségét kívánja; ha a jogosult feljelentéséből ilyen igény nem állapítható meg, a büntetőeljárást meg kell szüntetni, illetve a magánindítvány hiányában hozott elsőfokú ítéletet ez okból hatályon kívül kell helyezni (BH2001. 507). A büntetőeljárási törvénynek az a rendelkezése, amely szerint a magánindítvány előterjesztésére jogosult nyilatkozatát be kell szerezni, ha az eljárás megindulását követően derül ki, hogy a cselekmény csak magánindítványra büntethető, nem kizárólag azokra az esetekre vonatkozik, ha az eljárás megindítása után új adatok vagy tények kerülnek napvilágra, hanem azokra az esetekre is, ha a büntetőügyben eljáró hatóságnak az üggyel kapcsolatos jogi értékelése megváltozik, ez utóbbi eset is alapul szolgálhat a magánindítvány előterjesztésére való felhívásra. Magánindítvány hiányában, hivatalból üldözendő a megrontás bűntette, ha az elkövető a 14. életévét be nem töltött személyt arra bír rá, hogy mással közösüljön vagy fajtalankodjék; illetőleg a 18. életévét már betöltött elkövető a 14. életévét be nem töltött személyt arra törekszik rábírni, hogy mással közösüljön vagy fajtalankodjék (BH2001. 58).

A feljelentés elutasítása

174. § (1) Az ügyész a tudomására jutott feljelentést három napon belül határozattal elutasítja, ha magából a feljelentésből megállapítható, hogy

a) a cselekmény nem bűncselekmény,

b) a bűncselekmény gyanúja hiányzik,

c) a büntethetőséget kizáró ok (Btk. 15. §) állapítható meg,

d) eljárás halál, elévülés vagy kegyelem folytán nem indítható,

e) a magánindítvány vagy feljelentés hiányzik,

f) a cselekményt már jogerősen elbírálták,

g) a cselekmény elbírálására a magyar hatóságnak nincs joghatósága.

(2) Az (1) bekezdés *a)-b),* valamint *d)-f)* pontjában meghatározott esetekben, továbbá, ha a büntethetőséget a gyermekkor zárja ki [Btk. 15. § *a)* pont], a feljelentés elutasítására a nyomozó hatóság is jogosult.

(3) A feljelentést nem lehet elutasítani, ha

a) kényszergyógykezelés elrendelése látszik szükségesnek,

b) elkobzásnak, vagyonelkobzásnak vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a büntethetőségtől függetlenül helye van, kivéve, ha az elkobzásra, a vagyonelkobzásra vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljáráshoz a bizonyítékok rendelkezésre állnak.

(4) A feljelentés elutasításáról értesíteni kell a feljelentőt és azt is, aki magánindítványt terjesztett elő. A feljelentést elutasító határozatot a nyomozó hatóság az ügyésznek haladéktalanul megküldi.

(5)

ÍH 2009. 5. A pótmagánvádló fellépése - a törvényes vád
A feljelentés elutasításának esetei a következők:
- a cselekmény nem bűncselekmény;
- a bűncselekmény gyanúja hiányzik;
- büntethetőséget kizáró ok áll fenn (gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer, fenyegetés, tévedés, jogos védelem, végszükség, jogszabály engedélye, törvényben meghatározott egyéb ok);
- halál, elévülés vagy kegyelem okán nem indítható eljárás;
- hiányzik a magánindítvány vagy a feljelentés;
- a res iudicata esete (a cselekményt már jogerősen elbírálták).
A feljelentés elutasítására az ügyész, vagy az ügyész engedélyével a nyomozó hatóság jogosult. Az elutasítás tényéről a feljelentőt és a magánindítvány előterjesztőjét is értesíteni kell.
Amennyiben a rendelkezésre álló adatok, tények alapján a bűncselekmény megvalósulását nem lehet bizonyossággal kizárni, a Be. 174. §-ának (1) bekezdése b) pontjára hivatkozással a feljelentés elutasításának nincs helye. Ha a feljelentést azért nem lehet elutasítani, mert a rendelkezésre álló adatok alapján a bűncselekmény megvalósulását bizonyossággal nem lehetett kizárni, a nyomozás során először azt kell tisztáztatni, hogy bűncselekmény elkövetése történt-e. Ha a bűncselekmény gyanúját az elsődleges bizonyítási cselekmények kizárják, a nyomozást nyomban meg kell szüntetni.

175. § (1) A bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetében az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság az ügyész engedélyével a feljelentést elutasíthatja, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy az ügy, illetőleg más büntetőügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben együttműködik, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.

(2) A bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén az ügyész a feljelentést határozattal elutasítja, ha a bűncselekmény elkövetésével fedett nyomozó [178. § (2) bek.] gyanúsítható megalapozottan, aki a cselekményt szolgálati feladata teljesítése közben bűnüldözési érdekből követte el, és a bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.

(3) A feljelentésnek az (1) vagy (2) bekezdés alapján történt elutasítása esetén az állam téríti meg azt a kárt, illetve sérelemdíjat, amely az elkövetőt a polgári jog szerint terheli. Ha a kártérítésről, illetve a sérelemdíj megfizetéséről polgári perben kell határozni, az ezek iránti igény jogalapját vélelmezni kell.

(4) A polgári perben az államot az igazságügyért felelős miniszter képviseli. A polgári perben eljáró bíróság a kereset elbírálása előtt beszerzi a feljelentés elutasításáról határozatot hozott ügyész nyilatkozatát a felperes sérelmére elkövetett cselekményről, illetőleg a cselekménnyel okozott kárról, illetve személyiségi jogsértésről. Az ügyész nyilatkozata nem terjedhet ki olyan tényre, amelynek alapján az elkövető személyére, illetve a feljelentés elutasításának indokaira lehet következtetni.

(5) Ha a feljelentést az (1) vagy (2) bekezdés alapján utasítják el, a határozat rendelkező részből és keltezésből áll. A rendelkező rész tartalmazza a bűncselekmény megjelölését, a feljelentés elutasításának tényét, és a tájékoztatást arról, hogy a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban felmerült kár, illetve sérelemdíj iránti igény az állammal szemben miként érvényesíthető.

(6) Az (1) vagy (2) bekezdés alapján a feljelentés nem utasítható el, ha az (1) bekezdésben meghatározott személy, illetőleg a fedett nyomozó más életének szándékos kioltásával járó bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható.

(7) Az (1) bekezdésben meghatározott személy, illetőleg a fedett nyomozó ellen indított büntetőeljárást el kell különíteni attól az ügytől, amelyben az (1) bekezdésben meghatározott személy, illetőleg a fedett nyomozó által feltárt bizonyítékot fel kívánják használni.

ÍH 2007. 102. A harmadfokú bírósági eljárás

A feljelentés elutasításának vannak lehetséges esetei is, amikor az ügyész vagy az ügyész engedélyével a nyomozó hatóság mérlegeli, hogy megindítsa-e a büntetőeljárást, vagy a feljelentés elutasításáról hozzon határozatot. Az együttműködő terhelt esetében a nemzetbiztonsági érdek fogalma szorul tisztázásra. Nemzetbiztonsági érdek: Magyarország függetlenségének biztosítása és törvényes rendjének védelme, ennek keretén belül
- az ország függetlensége és területi épsége elleni támadó szándékú törekvések felderítése,
- az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felfedése és elhárítása,
- a kormányzati döntésekhez szükséges, külföldre vonatkozó, illetve külföldi eredetű információk megszerzése,
- az ország az alapvető emberi jogok gyakorlását biztosító törvényes rendjének, a többpárti rendszeren alapuló képviseleti demokráciának és a törvényes intézmények működésének jogellenes eszközökkel történő megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása, valamint
- a terrorcselekmények, az illegális fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítése és megakadályozása;
Ilyen esetben amennyiben a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy a hatóságokkal együttműködik ugyanezen vagy más olyan bűncselekmény felderítésében, amelyhez nemzetbiztonsági érdek fűződik, a feljelentést elutasíthatja a hatóság.
A feljelentés elutasításának helye lehet fedett nyomozó által elkövetett cselekmények esetében is. Fedett nyomozó a titkos információgyűjtés keretében eljáró, kilétét leplező rendőr. Bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén az ügyész a feljelentést határozattal elutasítja, vagy a nyomozást megszünteti, ha a bűnszervezetbe beépült fedett nyomozó által a szolgálati feladata teljesítése közben elkövetett bűncselekmény bűnüldözési érdeket szolgál, és az jelentősen meghaladja az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdeket. A fedett nyomozó által a sértettnek okozott kár megtérítése esetén fedőokiratot és titoktartási megállapodást kell kötni a sértettel. Nem utasítható el a feljelentés, ha a fedett nyomozó olyan bűncselekményt követett el, amellyel más életét szándékosan kioltotta.
Ha a 175. §-ban szabályozott bármelyik okból utasítja el a hatóság a feljelentést, kártalanítási, illetve sérelemdíj fizetési kötelezettsége van, a polgári jog szabályai alapján. Az új Polgári Törvénykönyv a 2:52. §-ában a személyiségi jogok megsértésének új jogkövetkezményeként a sérelemdíjat vezette be, megszüntetve ezzel a korábbi nem vagyoni kártérítés intézményét. A kártérítés kizárólag vagyoni károkhoz kapcsolódó jogkövetkezmény 2014. március 15. óta, míg a személyiségi jogok megsértéséből előálló nem vagyoni sérelmek a hátrány igazolását már feltételként meg nem kívánó sérelemdíjjal orvosolhatók, amennyiben a kártérítési felelősség körében megismert egyéb felelősségtani premisszák fennállnak.

175/A. § (1) A bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén az ügyész a feljelentést határozattal elutasítja, ha a bűncselekmény elkövetésével a rendőrségről szóló törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja gyanúsítható megalapozottan, aki a cselekményt megbízhatósági vizsgálat végzése során, bűnmegelőzési, bűnfelderítési érdekből követte el.

(2) A feljelentés nem utasítható el, ha az (1) bekezdésben meghatározott személy a rendőrségről szóló törvény 7/B. § (2) bekezdés *b)* pontjában meghatározott bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható.

(3) A feljelentés elutasítása esetén a 175. § (3)-(5) bekezdését értelemszerűen alkalmazni kell.

Az ügyész a feljelentés akkor is elutasítja, ha a bűncselekmény elkövetésével a rendőrségről szóló törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja gyanúsítható megalapozottan, aki a cselekményt megbízhatósági vizsgálat végzése során, bűnmegelőzési, bűnfelderítési érdekből követte el. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (1) bekezdése értelmében a Rendőrség feladatai között szerepel a bűnmegelőzés, bűnfelderítési ellenőrzés is. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatok ellátására célszerűségi és hatékonysági szempontból kizárólagos hatáskörrel egyetlen szervet, a rendőrségi szervként működő belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervet határozza meg a törvény. E szervként a 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelettel a Nemzeti Védelmi Szolgálat került kijelölésre.

III. Cím

A NYOMOZÁS LEFOLYTATÁSA

A nyomozás határideje

176. § (1) A nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni, és az elrendelésétől, illetve megindulásától számított két hónapon belül be kell fejezni. Ha az ügy bonyolultsága vagy elháríthatatlan akadály indokolja, vagy e törvényben elrendelt eljárási cselekményt kell elvégezni, a nyomozás határidejét az ügyész legfeljebb hat hónappal, ha ez a határidő letelt, az ügyészség vezetője legfeljebb a büntetőeljárás megindításától számított egy év elteltéig meghosszabbíthatja.

(2) Egy éven túl a felettes ügyészség vezetője, két éven túl a legfőbb ügyész jogosult a nyomozás határidejének meghosszabbítására. Ha a nyomozás meghatározott személy ellen folyik, a meghosszabbítás legfeljebb a gyanúsítottnak a 179. § (1) bekezdése szerinti kihallgatásától számított két évig terjedhet, kivéve, ha a legfőbb ügyész a 193. § (3) bekezdése alapján a nyomozás időtartamát az engedélyben meghatározott időpontig meghosszabbította.

(3) Ha az ügyész nyomoz, a nyomozás határidejét az ügyészség vezetője legfeljebb a nyomozás elrendelésétől számított egy év elteltéig, azt követően a (2) bekezdésben meghatározott határidőig a felettes ügyészség vezetője, illetve a legfőbb ügyész hosszabbíthatja meg.

(4) A nyomozás határidejének meghosszabbításáról rendelkező határozat ellen nincs helye panasznak.

A nyomozás rövid időn belüli lefolytatásához nem csupán a gyanúsítottnak fűződhet érdeke, hanem a hatóság számára is lényeges a vádemelésről való döntéshez szükséges információk összegyűjtése, hiszen az idő előrehaladtával jellemzően a bizonyítás is egyre nehézkesebb lesz (pl. a tanúk emlékezete megkopik). A nyomozást ebből következően főszabály szerint megindításától két hónapon belül be kell fejezni. A Be. rendezi az ezt követő hosszabbítás lehetőségét is. Valódi véghatáridőt azonban a nyomozás lefolytatására csak abban az esetben szab, amikor meghatározott személlyel szemben folyik az eljárás, azaz van gyanúsított. Ilyen esetben ugyanis a gyanúsított kihallgatásától legfeljebb két éven belül be kell a nyomozást fejezni. Az e körbe nem tartozó esetekben a nyomozás addig folyik, amíg annak folytatásától eredmény várható. A legfőbb ügyész a nyomozást a fenti, meghatározott személlyel szemben folyó eljárásban megjelölt véghatáridőtől eltérő időtartamban is hosszabbíthatja, legfeljebb 90 nappal. Ha a gyanúsított vagy a védő indítványa alapján nyomozási cselekmény teljesítése válik szükségessé, és az a 176. § (2) bekezdésének második mondatában megállapított határidőn belül nem végezhető el, az ügyész előterjesztésére a legfőbb ügyész a nyomozási cselekmény elvégzése érdekében a nyomozás határidejét legfeljebb kilencven nappal meghosszabbíthatja. Az elvégzett nyomozási cselekmény folytán keletkezett iratok megtekintését a meghosszabbított nyomozás határidejének utolsó napjáig a gyanúsított és a védő számára lehetővé kell tenni.
Érdekes kérdést vet fel, hogy hogyan értékelhetjük, ha a nyomozó hatóság a fent megjelölt kétéves időtartamot túllépve is foganatosít nyomozási cselekményeket. Amennyiben vádemelésre kerül sor, a bíróság álláspontunk szerint nem tekintheti a határidő túllépést olyan eljárási szabálysértésnek, amely az egész nyomozásra kihat. Pusztán azokat a bizonyítékokat - mint törvényellenesen beszerzett bizonyítékokat - kell az eljárás során az értékelés köréből kirekeszteni, melyeket a törvényes nyomozási határidő letelte után szerzett be a hatóság.

Nyomozási cselekmény elvégzése határozat nélkül

177. § Az ügyész és a nyomozó hatóság az olyan kényszerintézkedéseket, amelyeknek elrendelésére egyébként jogosult (126. §, 149. §, 150. §, 151. §, 158/A. §) halasztást nem tűrő esetben nyomban elvégezheti, és bizonyítási cselekmények (119. §, 121. §, 122. §) elvégzését rendelheti el (halaszthatatlan nyomozási cselekmény). Az eljárási cselekményről készült jegyzőkönyvben a halaszthatatlanság tényét és az ezt megalapozó körülményeket fel kell tüntetni.

Ahogyan arról már szó volt, a nyomozó hatóság és az ügyész nyomozás körében hozott döntéseinek nem minden esetben kell határozat formájában megjelenniük. A kényszerintézkedések foganatosítása, bizonyítási cselekmények elrendelése jellemzően határozati formához kötött. Halasztást nem tűrő esetben, amikor a formális határozathozatal az eljárás, intézkedés eredményességét veszélyeztetné, határozat nélkül is foganatosíthatók bizonyos cselekmények, melyeknek elrendelésére a nyomozó hatóság és az ügyész egyébként jogosult. Ilyen halaszthatatlan nyomozati cselekmények és kényszerintézkedések:
- az őrizetbe vétel,
- a házkutatás,
- a motozás,
- a lefoglalás,
- a számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezés,
- a szemle
- a bizonyítási kísérlet
- a felismerésre bemutatás.
Az ügyészi nyomozás kizárólagos hatáskörébe tartozó bűnügyekben más nyomozó hatóság is elvégezheti a késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményeket. Az emiatt bejelentett jogorvoslatokat a nyomozó ügyész bírálja el. Ha az ügyészségi nyomozás kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyben a nyomozást más nyomozó hatóság törvényi felhatalmazás nélkül elvégezte, s ezt az ügyész a vádemelés szakában észleli, az iratokat a nyomozó ügyészhez teszi át. A nyomozó ügyész a nyomozást a szükséges mértékben ismételi meg. A gyanúsított kihallgatását mindig meg kell ismételni. A késedelmet nem tűrő nyomozási cselekményekről is egyidejűleg jegyzőkönyvet kell készíteni. Minthogy a határozat jegyzőkönyvbe is foglalható, ez esetekben így kell eljárni. A jegyzőkönyvbe foglalt határozatról külön iratot csak akkor kell készíteni, ha azt a nyomozási cselekmény elvégzésekor jelen nem volt személlyel is közölni kell.

A nyomozó hatóság egyéb adatszerző tevékenysége

178. § (1) A nyomozó hatóság a büntetőeljárás megindítása után annak megállapítására, hogy vannak-e bizonyítási eszközök, és ezek hol találhatók, adatszerzést végezhet, ennek során igénybe veheti a bűnüldöző szervek külön törvényben meghatározott bűnüldözési adatkezelési adatbázisait, a megkeresésre (71. §) vonatkozó szabályok szerint bárkitől okiratok és adatok rendelkezésre bocsátását, valamint felvilágosítás adását, a feljelentő vagy a sértett állami, helyi önkormányzati szerv, köztestület, gazdálkodó szervezet, alapítvány, közalapítvány vagy egyesület vezetőjétől, illetőleg a vizsgálatra jogosult szervtől vizsgálat tartását és a kár megállapítását kérheti, a bűncselekmény helyszínét megtekintheti, szaktanácsadót vehet igénybe, és a megszerzett adatokat ellenőrizheti. A nyomozó hatóság az adatszerzés során fénykép vagy más adathordozón rögzített kép bemutatásával személyt vagy tárgyat kiválasztathat, illetőleg a bemutatott személyről vagy tárgyról felvilágosítást kérhet.

(2) A nyomozó hatóság az adatszerző tevékenysége során az ügyész engedélyével a nyomozó hatóság olyan tagját is igénybe veheti, aki e minőségét leplezi (fedett nyomozó), valamint a reá irányadó törvény szerint más, bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést is végezhet.
(3) A nyomozó hatóságnak az a tagja, aki az adatszerzést végezte, erről jelentést készít. A jelentés tartalmára a 168. § (2) és (3) bekezdésének rendelkezései az irányadók. A (2) bekezdés szerinti adatszerző tevékenységről szóló jelentést a nyomozó hatóság vezetője írja alá.

(4) Ha az ügyész a nyomozó hatóság adatszerző tevékenységének eredményét bizonyítékként kívánja felhasználni, az arról készített jelentést csatolja a nyomozás irataihoz. A nyomozó hatóság adatszerző tevékenységéről készített jelentés a nyomozás irataihoz történő csatolást követően az okiratra (116. §) vonatkozó szabályok szerint használható fel bizonyítékként.

A bizonyítási eszközök felkutatása és adatszerzés érdekében a nyomozó hatóság különböző intézkedéseket foganatosíthat. Ennek során bűnüldöző szervek adatkezelési adatbázisaiba betekinthet, valamint számos személyt és szervezetet kötelezhet felvilágosítás adására. Ebbe körbe tartozhat továbbá a fedett nyomozó alkalmazása is. Az igénybe vehető eszközökről, valamint az adatkezelésről a rendőrségi törvény, valamint a hatáskörrel rendelkező más nyomozó hatóság szervezetéről és eljárásról szóló ágazati jogszabályok rendelkeznek: 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, 2002. évi LIV. törvény a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről.

A rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzése, megakadályozása, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, bizonyítékok megszerzése, a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése, valamint a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak, az igazságszolgáltatással együttműködő személyek védelme, valamint az e törvényben meghatározott költségvetési szervek bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzése érdekében - törvény keretei között - titokban információt gyűjthet. Ezek az intézkedések, az abban érintett természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek adatai nem hozhatók nyilvánosságra. A rendőrség erre felhatalmazott szerve, valamint a beszerzett adat és az információgyűjtés ténye tekintetében az ügyész és a bíró a titkos információgyűjtés során külön engedély nélkül megismerheti a minősített adat tartalmát. Ezek az adatok és információk nemzetközi egyezmény, nemzetközi szerződés vagy megállapodás, ennek hiányában viszonosság alapján, ha a továbbítás súlyos és közvetlen veszély elhárításához, vagy súlyos bűncselekmény megelőzéséhez szükséges - amennyiben a személyes adatok kezelésének feltételei a külföldi adatkezelőnél minden egyes adat tekintetében teljesülnek - nemzetközi és külföldi bűnüldöző, igazságszolgáltatási szervek részére átadhatók. A rendőrség bűnüldözési feladatának teljesítése érdekében

- informátort, bizalmi személyt vagy a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vehet igénybe;

- az eljárás céljának leplezésével (puhatolás) vagy a kilétét leplező fedett nyomozó igénybevételével információt gyűjthet, adatot ellenőrizhet;

- saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személy és rendőri jelleg leplezésére, védelmére fedőokiratot állíthat ki, használhat fel, fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn;

- a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és vele kapcsolatban lévő személyt, valamint a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel rögzítheti;

- a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében - sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó - csapdát alkalmazhat;

- mintavásárlás végzése érdekében informátort, bizalmi személyt, a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vagy fedett nyomozót, továbbá - az ügyész engedélyével - álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, illetve - a 2. § (4) bekezdésére is figyelemmel - ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmazhat;

- ha a bűncselekmény megelőzésére, magakadályozására, felderítésére, az elkövető elfogására, kilétének megállapítására nincs más lehetőség, a sértettet szerepkörében - életének, testi épségének megóvása érdekében - rendőr igénybevételével helyettesítheti;

- hírközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információt gyűjthet.

178/A. § (1) A nyomozás elrendelését követően az ügyész, illetőleg az ügyész jóváhagyásával a nyomozó hatóság a megkeresésre vonatkozó szabályok szerint - ha ez az ügy jellege miatt szükséges - a gyanúsítottról (feljelentettről, illetőleg az elkövetéssel gyanúsítható személyről) a tényállás felderítése érdekében adatok szolgáltatását igényelheti az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó adatot kezelő szervtől és egyéb üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szervtől. A nyomozó hatóság az adóhatóságtól, társadalombiztosítási szervtől, nyugdíjbiztosítási igazgatási szervtől, egészségbiztosítási szervtől, a hírközlési szolgáltatást nyújtó szervezettől, a banktitoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak minősülő adatot kezelő szervtől, a közúti közlekedési nyilvántartásból, valamint az ingatlan-nyilvántartásból az ügyész jóváhagyása nélkül is igényelheti adatok szolgáltatását. Az adatszolgáltatás nem tagadható meg.

(2) Ha meghatározott személy megalapozottan gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével, e személyről haladéktalanul be kell szerezni a bűnügyi nyilvántartás és a központi szabálysértési nyilvántartás adatait, és - ha annak külön törvényben meghatározott feltételei fennállnak - a szervezett bűnözés elleni fellépés koordinációjáért felelős közigazgatási szerv adatnyilvántartásában kezelt adatokat. Ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy magyar állampolgár, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásában kezelt adatokat is be kell szerezni.

(3) A nyomozó hatóság - az ügyész hozzájárulásával - átveheti a külön törvényben meghatározott, az ügyészség büntetőjogi tevékenysége során keletkezett és ügyészségi adatnyilvántartásban kezelt személyes adatokat, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet nyilvántartásaiban kezelt adatokat.

(4) Az (1)-(3) bekezdés alapján átvett adat csak az ügyben és csak akkor használható fel, ha az adatszolgáltatással érintett személlyel szemben az ügyész vádat emel. Ha az ügyész nem emel vádat, az átvett adatot törölni kell.

178/B. § (1) Ha a nyomozó hatóság a 178/A. § (2) bekezdésében meghatározott módon beszerzett adatok alapján megállapítja, hogy a magyar állampolgár gyanúsítotthoz kapcsolhatóan olyan külföldi ítéletre vonatkozó adat szerepel az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásában, amelynek érvényét a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényben meghatározott eljárásban magyar bíróság még nem ismerte el, és megalapozottan feltehető, hogy az ítéletnek a folyamatban lévő eljárásban való figyelembevétele a gyanúsítás alapjául szolgáló bűncselekmény Btk. szerinti minősítését, a büntetés kiszabását vagy az intézkedés alkalmazását befolyásolja, haladéktalanul tájékoztatja az ügyészt.

(2) Az ügyész a nyomozó hatóság (1) bekezdésben meghatározott tájékoztatása nyomán, vagy ha a 178/A. § (2) bekezdésében meghatározott módon beszerzett adatok alapján megállapítja, hogy a magyar állampolgár gyanúsítotthoz kapcsolhatóan olyan külföldi ítéletre vonatkozó adat szerepel az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásában, amelynek érvényét a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényben meghatározott eljárásban magyar bíróság még nem ismerte el, és megalapozottan feltehető, hogy az ítéletnek a folyamatban lévő eljárásban való figyelembevétele a gyanúsítás alapjául szolgáló bűncselekmény Btk. szerinti minősítését, a büntetés kiszabását vagy az intézkedés alkalmazását befolyásolja, haladéktalanul kezdeményezi az igazságügyért felelős miniszternél a külföldi ítélet nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvény szerinti elismerését.

(3) Ha a gyanúsított nem magyar állampolgár, és az Európai Unió jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés lehetővé teszi az ügyész, vagy a nyomozó hatóság - az ügyész jóváhagyásával - haladéktalanul megkeresi a bűnügyi nyilvántartó szervet a gyanúsított korábbi - az állampolgársága szerinti állam bűnügyi nyilvántartást kezelő szerve által kezelt - elítélésére vonatkozó adatok beszerzése érdekében.

(4) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott rendelkezést megfelelően alkalmazni kell, ha a nyomozó hatóság vagy az ügyész a (3) bekezdésben meghatározott módon beszerzett adatok alapján megállapítja, hogy a nem magyar állampolgár gyanúsítotthoz kapcsolhatóan olyan külföldi ítéletre vonatkozó adat szerepel az állampolgársága szerinti állam bűnügyi nyilvántartásában, amelynek érvényét magyar bíróság a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényben meghatározott eljárásban még nem ismerte el, és megalapozottan feltehető, hogy a külföldi ítéletnek a folyamatban lévő eljárásban való figyelembevétele a gyanúsítás alapjául szolgáló bűncselekmény Btk. szerinti minősítését, a büntetés kiszabását vagy az intézkedés alkalmazását befolyásolja.

A gyanúsított kihallgatása

179. § (1) Ha a rendelkezésre álló adatok alapján meghatározott személy megalapozottan gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével, az ügyész, illetőleg - ha az ügyész másképp nem rendelkezik - a nyomozó hatóság a gyanúsítottat a 117-118. § szerint kihallgatja. A fogva lévő gyanúsítottat huszonnégy órán belül ki kell hallgatni. E határidőt attól az időponttól kell számítani, amikor a gyanúsítottat a nyomozó hatóság elé állították.

(2) A gyanúsítottal a kihallgatás elején közölni kell a gyanúsítás lényegét, az erre vonatkozó jogszabályok megjelölésével.

(3) A gyanúsítottat figyelmeztetni kell arra, hogy védőt választhat, illetőleg védő kirendelését kérheti. Ha az eljárásban védő részvétele kötelező, a gyanúsított figyelmét arra is fel kell hívni, hogy ha három napon belül nem hatalmaz meg védőt, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság rendel ki védőt. Ha a gyanúsított kijelenti, hogy nem kíván védőt megbízni, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság nyomban védőt rendel ki.

(3a) A gyanúsítottat tájékoztatni kell arról is, hogy ha jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán a bűnügyi költséget előreláthatóan nem tudja megfizetni, és ezt a külön jogszabályban meghatározott módon igazolja, saját vagy védője kérelmére a bíróság, illetve az ügyész személyes költségmentességet engedélyezhet részére. A tájékoztatásnak ki kell terjednie arra is, hogy a személyes költségmentesség engedélyezése esetén a kirendelt védő díját és költségét az állam viseli.

(4) A gyanúsított kihallgatásáról a nyomozó hatóság olyan időben köteles intézkedni, hogy a terhelt megfelelő időt és lehetőséget kapjon a védekezésre való felkészülésre [43. § (2) bek. *c)* pont].

(5) Ha a nyomozás adatai alapján a Btk. 180. § (1) bekezdésében meghatározott büntethetőséget megszüntető okból az eljárás megszüntetésének lehet helye, ennek feltételeiről a nyomozó hatóság tájékoztatja a gyanúsítottat.

Bár a nyomozás megindításának nem feltétele, hogy meghatározott személy ellen szóljon, hiszen a nyomozás egyik feladata lehet az ismeretlen elkövető kézre kerítése. Vádat azonban értelemszerűen csak akkor tud az ügyész emelni, ha van olyan személy, aki a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható. Éppen ezért nagy jelentősége van, amikor a nyomozás szakaszában a gyanúsítottat kihallgatják. A kihallgatásra idézés általában az első olyan hivatalos aktus, amelyben a megidézett személy először tudomást szerez gyanúsításának tényéről, arról, hogy az eljárásba terheltként vonja be a hatóság. Ettől az időponttól gyakorolhatók a terhelti jogok is. Arra azonban, hogy mikor kell a gyanúsított kihallgatására sort keríteni a törvény nem véletlenül nem tartalmaz időbeli megkötést. A nyomozó hatóság vagy az ügyész mérlegeli, hogy taktikai okokból melyik az az időpont, amikortól a gyanúsítás tényéről az érintettet értesíteni kell. Értelemszerűen ezt megelőzően az illető terheltnek nem minősül. A terhelt kihallgatásának elején a megalapozott gyanút és a gyanúsítás tényét közölni kell a terhelttel. Jellemzően ezt követően azonnal sor is kerül a gyanúsított kihallgatására.

A gyanúsított jogai azt is megilletik, akivel szemben a megalapozott gyanút azért nem lehetett közölni, mert tartózkodási helyét a felkutatására tett intézkedések ellenére sem sikerült megállapítani, illetőleg aki ellen távollétében folyik a nyomozás. A büntetőeljárás különböző szakaszaiban a terheltet egy-egy alkalommal kell figyelmeztetni a Be. 117. §-ának (2) bekezdésében, illetve a 179. §-ának (3) bekezdésében írt jogaira, ugyanis a 117. § (2) bekezdése szerint a figyelmeztetésnek a kihallgatás megkezdésekor kell megtörténnie. A megalapozott gyanú közléséről nem kell határozatot hozni. Ha a már ismertetett gyanú az eljárás későbbi szakában beszerzett bizonyítékokra figyelemmel megváltozik, azt a következő kihallgatásakor a terhelttel közölni kell akkor is, ha a változás rá nézve kedvező, akkor is, ha kedvezőtlen, akkor is, ha a változás ténybeli, akkor is, ha az a minősítésre vonatkozik [11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 8. § (2) bek.]. A vádemelés szakában - ha további nyomozási cselekmény elvégzésére nem kerül sor - a megalapozott gyanú megváltoztatását az érdemi határozat, illetőleg a vádirat közli az elkövetővel. Ha a gyanúsítottat külön jogszabály szerint költségmentesség illeti meg [11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 8. §], a Be. 48. §-ának (2) bekezdésére alapított kérelmére az ügyész a védőt kirendeli. Az őrizetbe vett gyanúsított védelme kötelező. Joga van arra, hogy az első kihallgatása előtt a védővel a kapcsolatot felvegye, és a kihallgatása előtt vele értekezzen [Be. 46. § a) pont; 43. § (3) bek. a) pont; 48. § (1) bek.; 184. § (3) bek.]. A fogva tartott gyanúsított huszonnégy órán belüli kihallgatása akkor is kötelező, ha korábban szabadlábon volt, és mint gyanúsítottat, már akkor is kihallgatták. Ez irányadó az ügyészi nyomozás kizárólagos hatáskörébe tartozó olyan ügyekre is, amikor az őrizetbe vételt nem az ügyész, hanem a nyomozó hatóság rendelte el. A Be. 180. § (1) bekezdésében, valamint a 181. § (1) bekezdésében tilalmazott módon feltett kérdésekre adott válasz a Be. 78. § (4) bekezdésében írtak miatt bizonyítékként nem értékelhető. A bizonyítási eszköz tiltott módon történt megszerzése a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozása, ezért az ilyen bizonyítási eszközökből származó bizonyíték mindig semmis.

Az a törvényi rendelkezés, amely szerint a nyomozó hatóságnak az őrizetbe vett terheltet 24 órán belül ki kell hallgatnia, nem vonatkozik arra az esetre, ha a terhelt szeszes italtól befolyásolt vagy

egyéb állapota miatt gátolva van a védekezésének az előterjesztésében; az ilyen körülmények között történt vallomást a bizonyítékok köréből ki kell rekeszteni (BH1998. 267.). Kötelező védelem esetén a védő kirendelésének elmulasztása a nyomozó hatóság részéről a terhelt jogainak olyan lényeges korlátozását jelenti, hogy az ennek hiányában foganatosított kihallgatásán tett vallomása bizonyítékként nem értékelhető (BH2007. 402).

180. § (1) Nem tehető fel a gyanúsítottnak a választ, illetőleg nem bizonyított tény állítását magában foglaló, a törvénnyel össze nem egyeztethető ígéretet tartalmazó kérdés.

(2) A gyanúsított beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.

A gyanúsított kihallgatása során alkalmazható taktika, a kérdésfeltevés formája és tartalma szempontjából mindössze két lényeges tilalmat állít fel a törvény. Olyan kérdés nem tehető fel a gyanúsítottnak, amely manipulatív, így a választ, vagy nem bizonyított tény állítását foglalja magában, vagy a törvénnyel össze nem egyeztethető ígértet tartalmaz. A válasz sugallásával feltett kérdés alkalmas lehet a gyanúsított megzavarására, ráadásul választ könnyen félre lehet érteni, hiszen kérdésessé válhat, hogy a kihallgató kérdéséből mit cáfolt meg pontosan. A nem bizonyított tények állításához sorolhatjuk, amikor olyan bizonyítási eszközökről kér információt a kihallgató, amelyek nem léteznek (pl. mikor hagyta ott a helyszínen az ujjlenyomatát kérdés ebbe a körbe tartozik, amennyiben ilyen ujjlenyomatot a helyszínen nem rögzítettek). A törvénnyel össze nem egyeztethető ígéretek (pl. kedvezőbb elbírálás bizonyos válasz megérkezése esetén) szintén olyan tisztességtelen eszköz, amelynek alkalmazása a kihallgatás során nem engedélyezett.

A másik megkötés, hogy amennyiben ahhoz a gyanúsított nem járul hozzá, poligráf alkalmazásával nem vizsgálható. A gyanúsított írásbeli beleegyezése nélkül alkalmazott poligráf ugyanis pontosan a vallomástétel megtagadásának jogától fosztaná meg a terheltet.

A tanú kihallgatása

181. § (1) A tanút az ügyész, illetve - ha az ügyész másképp nem rendelkezik - a nyomozó hatóság a 79-88. § szerint kihallgatja. A tanúnak nem tehető fel a 180. § (1) bekezdésében tilalmazott, továbbá olyan kérdés, amely a feleletre útmutatást tartalmaz.

(2) Ha megállapítható, hogy a tanú a vallomásában a 82. (4) bekezdés esetét kivéve magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolja, a tanút a 82. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározottak szerint ismételten figyelmeztetni kell. A figyelmeztetést, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni.

(3) A feljelentő tanúként kihallgatható. Ha a feljelentés tartalmazza a feljelentő előadását, a tanúkénti kihallgatása mellőzhető.

(3a) Ha a sértett tanúkénti kihallgatása szükséges, akkor a sértettet lehetőség szerint soron kívül kell kihallgatni.

(4) A tanú vallomása - a tizennyolcadik életévét meg nem haladott tanú kivételével - beleegyezése esetén poligráf alkalmazásával vizsgálható.

A tanú kihallgatásának szabályaira a tanúvallomás, mint bizonyítási eszköz körében kifejtett rendelkezések a nyomozási szakban is irányadók. Miként a terhelt esetében, a tanú kihallgatása során sem tehető fel olyan kérdés, amely a választ tartalmazza, nem létező tényt valósnak tüntet fel, és általában félrevezető, vagy vezeti a tanút a válaszadásban. Mivel a jegyzőkönyvezés során a tanúnak feltett kérdéseket is szerepeltetni kell, így később, amennyiben e rendelkezések megsértésével történt a tanú kihallgatása, bizonyítékként az így kapott tanúvallomás nem értékelhető. A tanú kihallgatását megelőzően kötelező figyelmeztetések közül a törvény kiemelten kezeli a vallomástétel megtagadási okai közül azt az esetkört, amikor a tanú magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná. Amennyiben a tanú ennek ellenére a vallomásában mégis olyan állítást fogalmaz meg, mellyel magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, ismét figyelmeztetni kell arra, hogy az igazmondási kötelezettsége erre az esetre nem terjed ki. Ha a tanú ennek ellenére fenntartja ilyen kijelentését, azt természetesen bizonyítékként fel lehet használni, illetve ez alapján egyéb intézkedésnek (büntetőeljárás kezdeményezésének) is helye lehet.

A feljelentő mivel önmagában ezen minőségében nem alanya a büntetőeljárásnak, tanúként kihallgatható, ha a nyomozó hatóság vagy az ügyész úgy ítéli meg, hogy kihallgatásától a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatos új információk láthatnak napvilágot. A feljelentő kihallgatás különösen akkor indokolt, ha a feljelentésből nem tűnik ki, hogyan, milyen körülmények között szerzett tudomást a büntetőeljárás alapjául szolgáló cselekményekről.

Szaktanácsadó közreműködése

182. § (1) Az ügyész és a nyomozó hatóság a nyomozási cselekményeknél szaktanácsadót vehet igénybe, ha a bizonyítási eszközök felkutatásához, megszerzéséhez, összegyűjtéséhez vagy rögzítéséhez különleges szakismeret szükséges, illetőleg az ügyész vagy a nyomozó hatóság valamilyen szakkérdésben felvilágosítást kér.

(2) Szaktanácsadó igénybevétele kötelező, ha a terhelt vagy a tanú vallomását a nyomozásban poligráf alkalmazásával vizsgálják.

(3) Ha a szaktanácsadó eljárása során a személy testének sérthetetlenségét érintő cselekmény elvégzése szükséges, erről az ügyész vagy a nyomozó hatóság külön rendelkezik.

(4) Az ügyész, illetve a nyomozó hatóság tagjának kizárására vonatkozó rendelkezéseket a szaktanácsadóra megfelelően alkalmazni kell.

(5) A szaktanácsadó közreműködéséről jegyzőkönyvet kell készíteni, és azt a nyomozás irataihoz kell csatolni.

ÍH 2015. 127. A grafológus véleménye nem bizonyítási eszköz
ÍH 2015. 46. A szakértői vélemény és a poligráfos szaktanácsadói vélemény értékeléséről
ÍH 2013. 8. Poligráfos szaktanácsadói vélemény - perújítás
ÍH 2010. 106. A terhelt szavahihetőségének vizsgálata - grafológus szakvélemény értékelése

A szaktanácsadó azért nem azonos a szakértővel, mert míg a szakértő egy bizonyítandó tény vonatkozásában nyújt szakvéleményt, mely bizonyítási eszköznek minősül, addig a szaktanácsadó egy nyomozási cselekménynél segédkezik a hatóságnak, és pótolja a hatóság esetlegesen hiányzó szakismeretét. A szaktanácsadó igénybe vételére ebből következően az eljárásnak kizárólag a nyomozási szakában van lehetőség. Bizonyítási kísérletek, szemle során, tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása esetén jellemző a szaktanácsadó igénybevétele. A poligráf, mint a működtetéshez különleges szakismeretet igénylő eszköz igénybe vétele esetén írja elő egyedül kötelezettségként a törvény a szaktanácsadó alkalmazását. A rendőrség a büntetőeljárásban vagy körözött személy felkutatásakor az ügyben érintettet, ha előzetesen írásban hozzájárul, illetve gyermekkorú vagy fiatalkorú esetében törvényes képviselőjének írásos hozzájárulásával, műszeres (poligráfos) vizsgálat alkalmazásával is ellenőrizheti. Fiatalkorú gyanúsított esetében a műszeres (poligráfos) vizsgálatot alkalmazni nem lehet. A szaktanácsadó a poligráfos vizsgálatról jegyzőkönyvet vezet. A jegyzőkönyvnek az érintett személyre vonatkozó első része tartalmazza a vizsgálatra való felkészítés során tisztázandó adatokat. A jegyzőkönyv első részét lezáró nyilatkozat aláírásával az érintett személy elismeri, hogy a vizsgálat lényegét és menetét, valamint a jegyzőkönyv tartalmát - beleértve a vizsgálat alá kerülő témaköröket és kérdéseket is - megismerte, és a vizsgálaton való részvételre vonatkozó beleegyezését fenntartja, továbbá hozzájárul a jegyzőkönyvben szereplő egészségügyi adatainak kezeléséhez. A vizsgálati helyiségben azon kívül, akinek jelenlétét a törvény megengedi, a szaktanácsadó és a vizsgálat lefolytatásához szükséges technikai személyzet lehet jelen.

A szaktanácsadó véleményével kapcsolatban azonban hangsúlyoznunk kell, hogy az nem bizonyítási eszköz (BH2008. 326.).

A hatósági tanú

183. § (1) Az ügyész és a nyomozó hatóság a szemle, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás, a lefoglalás, a házkutatás és a motozás végrehajtásánál, az írni-olvasni nem tudó személy kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv ismertetésénél - elháríthatatlan akadály kivételével - hatósági tanút alkalmazhat. Erre az érdekeltet figyelmeztetni kell.

(2) Az ügyész és a nyomozó hatóság az (1) bekezdésben felsorolt eljárási cselekményeknél, ha az érintett személy írni-olvasni nem tud, illetőleg a tizennegyedik életévét nem töltötte be, hivatalból, vagy a gyanúsított, a védője, valamint a szemlével, a lefoglalással, a házkutatással, továbbá a motozással érintett személy indítványára hatósági tanút alkalmaz. Hatósági tanú hivatalból is alkalmazható, ha az eljárási cselekménnyel érintett személy az érdekeinek védelmére egyéb okból feltehetően nem képes.

(3) A hatósági tanú igazolja annak a nyomozási cselekménynek a lefolyását és eredményét, amelynél jelen volt.

(4) A hatósági tanúkénti közreműködésre senki sem kötelezhető.

(5) Hatósági tanúként olyan érdektelen személyt kell igénybe venni, aki képes érzékelni és igazolni a nyomozási cselekmény elvégzését. Nem lehet hatósági tanú az eljáró ügyész, a nyomozó hatóság tagja, alkalmazottja vagy a felsoroltak hozzátartozója.

(6) A nyomozási cselekmény előtt a hatósági tanút a jogairól és a kötelességeiről fel kell világosítani. A hatósági tanú a nyomozási cselekményre észrevételt tehet, a tanú költségeinek megtérítésére vonatkozó rendelkezések szerint jogosult költségtérítésre, illetve e törvény rendelkezései alapján jogosult személyi védelemre. A hatósági tanút a nyomozási cselekmény során tudomására jutott tényekre, adatokra, körülményekre nézve titoktartási kötelezettség terheli. Az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, amely előtt az eljárás folyamatban van, az ügy tárgyát érintő tényekre, adatokra, körülményekre nézve a hatósági tanút a titoktartási kötelezettség alól felmentheti.

(7) A nyomozási cselekményt úgy kell lefolytatni, hogy azt a hatósági tanú nyomon követhesse.

(8) A nyomozási cselekményről készült jegyzőkönyvben fel kell tüntetni a hatósági tanú nevét, lakcímét, valamint azt, hogy a hatósági tanú az ügyben nem érdekelt. Ha a nyomozási cselekmény során a hatósági tanú észrevételt tett, a jegyzőkönyvben ezt is fel kell tüntetni.

A hatósági tanú egy olyan független személy, aki képes valamely bizonyítási eljárás vagy nyomozási cselekmény szabályszerű lefolyását igazolni. A hatósági tanú alkalmazására kötelezettséget a törvény a következő esetekben keletkeztet:
- a nyomozási cselekménnyel érintett személy írni-olvasni nem tud;
- tizennegyedik életévét nem töltötte be;
- az érintett személy érdekeinek védelmére egyéb okból feltehetően nem képes.
A hatósági tanú alkalmazását egyébként a fenti kötelező esetkörökön túl is indítványozhatja a gyanúsított, védője, valamint a szemlével, lefoglalással, házkutatással, motozással érintett személy, azonban a hatóság hivatalból is igénybe vehet hatósági tanút. A hatósági tanú alkalmazásának akkor van igazán jelentősége, ha a hatóság azt feltételezi, hogy az érintett a nyomozási cselekmény szabályszerű lefolyását várhatóan vitatni fogja.
Annak érdekében, hogy a hatósági tanú valóban független személy legyen, több szabályt is felállít a Be. Ezek között fontos megemlíteni, hogy hatósági tanúkénti közreműködésre senki sem kötelezhető. További fontos előírás, hogy olyan személy lehet csak hatósági tanú, aki fizikai és szellemi állapotából kifolyólag képes a történések megfigyelésére, figyelemmel kísérésére. A hatósági tanúnak továbbá érdektelennek kell lennie, melyet részletesen ugyan nem fejt ki a Be., azonban nyilvánvaló, hogy a hatóság alkalmazottja, nyomozási cselekménynél eljáró tagja vagy annak hozzátartozója nem lehet.
A hatósági tanú észrevételt tehet a nyomozási cselekménnyel kapcsolatban, valamint jogosult költségeinek megtérítésére is (bűnügyi költségnek minősül). Emellett kötelessége a titoktartás. Végül - ha ennek szüksége felmerül - személyi védelemre is igényt tarthat.
Amennyiben a hatósági tanút az eljárásban később tanúként hallgatják ki, akkor a hatóság a titoktartási kötelezettsége alól felmentést adhat. A titoktartási kötelezettség a hatósági tanú esetében egyébként abszolút, mindenkivel szemben fennáll, és vonatkozik minden olyan információra, tényre, adatra, amelyről az eljárással összefüggésben szerzett tudomást.
A hatósági tanú alkalmazása ugyan főszabály szerint lehetőség, azonban amennyiben azt kéri az érintett, vagy alkalmazása kötelező, úgy jelenléte nélkül a nyomozási cselekmény nem folytatható le. A nyomozás során a felismerésre bemutatásról felvett jegyzőkönyv adatai bizonyítékként nem értékelhetők, ha az egyik hatósági tanú az eljárási cselekmény megtörténtekor nem volt jelen (BH1998. 418.).

Jelenlét a nyomozási cselekményeknél

184. § (1) A nyomozási cselekményen az ügyészen, a nyomozó hatóság tagján és a jegyzőkönyvvezetőn kívül csak az lehet jelen, akinek a jelenlétét e törvény megengedi.

(2) Ha a gyanúsítottat az ügyész vagy a nyomozó hatóság kihallgatja, a védője a kihallgatáson jelen lehet. A védő jelen lehet az általa, illetve az általa védett gyanúsított által indítványozott tanúkihallgatáson, valamint az ilyen tanú részvételével megtartott szembesítésen is. A kihallgatáson jelen lévő védő a gyanúsítotthoz és a tanúhoz kérdéseket intézhet.

(3) A fogva lévő gyanúsított a kihallgatása előtt a védővel értekezhet.

(4) A nyomozási cselekményen jelen lehet az állam- és jogtudományi kar jogász szakán, illetve a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán hallgatói jogviszony keretében szervezett szakmai gyakorlatát töltő személy, ha ezt az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság engedélyezi, és a jelen lévő gyanúsított, tanú vagy sértett ehhez írásban hozzájárul.

(5) A külföldi állampolgár kérelmére a gyanúsítottkénti vagy a tanúkénti kihallgatásán jelen lehet államának konzuli tisztviselője.

(6) Törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés rendelkezése alapján
a) a külföldi állampolgár gyanúsított ellen, illetőleg
b) a külföldi állampolgár sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt
indult eljárás során lehetővé kell tenni, hogy a nyomozási cselekményen a külföldi állam hatóságának tagja jelen lehessen. Az értesítés mellőzhető, ha a késedelem veszéllyel jár. Ebben az esetben a külföldi állam hatóságát az elvégzett nyomozási cselekményről utólag haladéktalanul értesíteni kell.

(7) Azoknál a nyomozási cselekményeknél, amelyeknél a védő jelen lehet, a védő mellett vagy helyetteseként ügyvédjelölt is jelen lehet.

(8) Ha törvényben meghatározott feladataik ellátása érdekében ez szükséges, a szemlén más hivatalos személyek is jelen lehetnek.

(9) Azoknál a nyomozási cselekményeknél, amelyeknél a sértett jelenléte kötelező, vagy amelyeknél jelen lehet, a sértett mellett képviselője, támogatója és - ha ez az eljárás érdekeit nem sérti - egy általa megjelölt nagykorú személy is jelen lehet. A sértett tanúkénti kihallgatásánál a 85. § (4) bekezdésében, illetve a 86. § (3) bekezdésében meghatározott személyek mellett - ha ez az eljárás érdekeit nem sérti - a sértett által megjelölt nagykorú személy is jelen lehet.

A nyomozási cselekményeknél természetszerűleg automatikusan jelenléti jog illeti meg az ügyészt, a nyomozó hatóság tagját, valamint a jegyzőkönyvvezetőt. Rajtuk kívül a törvény a szaktanácsadó, a hatósági tanú, más hivatalos személy, illetve a nyomozás segítése érdekében a helyszínen tartózkodásra köteles lehet jelen.
A védő jelenléti jogát a következő esetekben kell biztosítani:
- gyanúsított kihallgatása;
- a védő vagy a gyanúsított által indítványozott tanú kihallgatása;
- a védő vagy a gyanúsított által indítványozott tanú szembesítése;
A védőt a fenti esetekben megilleti az a jog, hogy kérdéseket tegyen fel akár a gyanúsítottnak, akár a tanúnak. Szemben a tanú képviselőjével tehát a védő jelenléte ezekben az esetekben nem korlátozódik pusztán a jogokról, kötelezettségekről adandó felvilágosításra, hanem aktív részvételi jogot kap a nyomozási cselekményeknél. A védőnek lehetősége van továbbá a fogva lévő gyanúsítottal még a kihallgatást megelőzően érintkezni, a védelem stratégiájának felállítása érdekében.
Amennyiben külföldi állampolgárt hallgatnak ki gyanúsítottként, államának konzuli tisztviselője segítői minőségben jelen lehet a kihallgatáson.
A nyomozási cselekmények során oktatási célzattal a joghallgatók és a rendőrhallgatók is jelen lehetnek, amennyiben jelenlétük nem veszélyezteti a nyomozás eredményességét, és a hatóság vagy az ügyész ehhez hozzájárult.

185. § (1) A gyanúsított, a védő és a sértett jelen lehet a szakértő meghallgatásánál, a szemlénél, a bizonyítási kísérletnél és a felismerésre bemutatásnál, továbbá indítványt terjeszthet elő, észrevételt tehet, valamint a szakértőhöz kérdéseket intézhet. A felsoroltaknak a nyomozási cselekményről való értesítése kivételesen mellőzhető, ha ezt a nyomozási cselekmény sürgőssége indokolja. Az értesítést mellőzni kell, ha az eljárásban részt vevő személy védelme más módon nem biztosítható.

(2) A gyanúsított a szemlére és a bizonyítási kísérletre idézhető, ebben az esetben a nyomozási cselekmény a gyanúsított távollétében nem tartható meg.

(3) Az ügyész és a nyomozó hatóság a nyomozási cselekmény helyszínéről eltávolíthatja azt, akinek a jelenléte az eljárást akadályozza, aki a nyomozási cselekményen nem lehet jelen, vagy akinek az értesítését az (1) bekezdés alapján mellőzni kell. Az ügyész és a nyomozó hatóság a nyomozás elősegítése érdekében bárkit a nyomozási cselekmény helyszínén való tartózkodásra kötelezhet. Aki az eljárás rendjét zavarja, vagy a helyszínen tartózkodási kötelezettségének nem tesz eleget, rendbírsággal sújtható.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben az ügyész vagy a nyomozó hatóság a gyanúsítottat és védőjét az értesítés mellőzéséről utólag tájékoztatja. Ha a gyanúsított vagy a védő a tájékoztatástól számított három napon belül indítványozza, az ügyész vagy a nyomozó hatóság az értesítés mellőzését utólag határozatba foglalja, és azt közli az indítvány előterjesztőjével.

A bizonyítási eljárásoknál a gyanúsított, a védő, a sértett, valamint a sértett támogatójának a jelenléte engedélyezett, és ezen cselekményeket megelőzően őket értesíteni is kell a cselekmény helyéről és idejéről annak érdekében, hogy jelenléti jogaikat gyakorolhassák. Jelenlétük azonban nem szükséges, így távolmaradásuk nem akadályozza a szakértő meghallgatását, felismerésre bemutatás megtartását. Ha azonban a gyanúsítottat szemlére vagy bizonyítási kísérletre idézték, távollétében ezek az eljárások nem folytathatók le. A gyanúsított, a védő és a sértett ezen cselekményeknél indítványételi joggal is rendelkezik, azaz indítványozhatja meghatározott kérdés szakértőnek történő feltételét, a szemlén hely, személy vagy tárgy megtekintését, stb. Amennyiben a bizonyítási eljárás lefolytatását sürgős szükség indokolja, és a jogosultak értesítése olyan késedelemmel járnak, amely az eljárás lefolytatását vagy annak eredményességét meghiúsítaná, akkor az értesítéstől el lehet tekinteni. Természetesen ebben az esetben a jegyzőkönyv lesz az, amelyből az érintettek tudomást szerezhetnek a cselekmény lefolyásáról, eredményéről. A fenti szabályokkal ellentétben nem kell értesíteni akkor sem a jogosultakat egy nyomozási cselekményről, ha ezzel a tanú zártan kezelt adatai ismertté válnának. Az eljárási törvénynek az a rendelkezése, hogy a védő a szakértő meghallgatásánál jelen lehet, nem a szakértői vizsgálatra vonatkozik; ennek időpontjáról a nyomozó hatóságnak nem kell a védőt értesíteni (BH2004. 136).

186. § (1) Aki a nyomozási cselekményen jelen lehet, az arról készült jegyzőkönyvet nyomban megtekintheti.

(2) A gyanúsított, a védő és a sértett a nyomozás során is megtekintheti a szakvéleményt, az egyéb iratokat pedig akkor, ha az a nyomozás érdekeit nem sérti.

(3) A gyanúsított és a védő jogosult arra, hogy azokról az iratokról, amelyeket megtekinthet, másolatot kapjon.

(4) A sértett, illetve a tanú vallomását vagy egyébként személyi adatait tartalmazó, a nyomozás során keletkezett, illetve annak során beszerzett, benyújtott vagy csatolt iratról készült másolaton nem tüntethetők fel a sértett, illetve a tanú személyi adatai. Nem adható másolat az ügyész, illetve a nyomozó hatóság határozatának tervezetéről, valamint az ügyész és a nyomozó hatóság között a 165. § alapján keletkezett iratokról.

Akinek jelenlétét törvény a nyomozási cselekményen lehetővé teszi, az az arról készült jegyzőkönyvet is nyomban megtekintheti. Ez a jogosultság azért fontos, mert a jelenléti joggal bíró személyek ellenőrizni tudják, hogy a jegyzőkönyv tényleg a valós adatokat, körülményeket, észleléseket tartalmazza. Hiányosságok feltárása esetén a jegyzőkönyv kiegészítését kérhetik. A szakvélemény mindig megtekinthető a gyanúsított, a védő és a sértett számára, azonban a nyomozás más irataiba csak akkor tekinthetnek bele, ha az a nyomozás érdekeit nem sérti. Mint arról szó volt, a terhelt és a védő iratbetekintési joga leginkább a nyomozási eljárásban korlátozott. Természetesen attól, hogy a nyomozási szakban előlük rejtve maradnak iratok, nem jelenti azt, hogy az eljárás későbbi szakaszában ezeket ne ismerhetnék meg. A nyomozás lezárását követően ugyanis joguk van minden iratot megismerni, ekkortól válik korlátlanná iratbetekintési joguk, hiszen a bírósági szakban a sikeres védelem ellátása és a fegyverek egyenlősége folytán ez elengedhetetlen.

A nyomozás során keletkezett iratokról - amelybe betekinthetnek - a gyanúsított, sértett és a védő másolatot kérhet. A vallomást tartalmazó videofelvételről való másolat kiadása csak abban az esetben tagadható meg, ha azt az eljárási törvény kifejezetten kizárja. Ilyen kizárást tartalmaznak az állam- és szolgálati titok megismerésére vonatkozó rendelkezések. A védő kérelme szerinti másolat kiadása azonban nem esik ilyen korlátozás alá. Abból a körülményből pedig, hogy a nyomozási bíró által elrendelt tanúkihallgatásról készült képfelvételről is készíthető másolat, egyértelműen következik, hogy a nyomozati kihallgatásról a jegyzőkönyvvel egyidejűleg készült felvétel is másolható és a jogosultnak kiadható. A videofelvétel viszont a jegyzőkönyvet nem pótolja. Összességében megállapítható tehát, hogy a védő videofelvételről való másolat-kérési jogosultsága csak annyiban korlátozható, amennyiben az azon szereplők személyiségi jogai sérelmével járnának. Megoldás lehet ilyen esetben, hogy az abban szereplők személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai (arcképük, hangjuk) technikai úton torzításra kerüljenek (BH2006. 244.).

A nyomozás részbeni mellőzése

187. § (1) A gyanúsított kihallgatása után az ügyész a további nyomozást határozattal mellőzheti az olyan bűncselekmény miatt, amelynek az elkövetett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.

(2) A nyomozás részbeni mellőzéséről szóló határozatot közölni kell a sértettel, a feljelentővel és azzal is, aki magánindítványt terjesztett elő. Ha a határozattal érintettek száma nagy, a határozat közlése a 67. § (3) bekezdésében említett módon történhet.

Célszerűségi és pergazdaságossági szempontok indokolják, hogy az ügyésznek a Be. jogot biztosít a nyomozás részbeni mellőzésére. Abban az esetben, ha a feljelentésből nyilvánvalóvá válik, hogy bár több bűncselekmény elkövetésének gyanúja merült fel, azonban egyes bűncselekmények tárgyi súlyuk miatt eltörpülnek az elkövetett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett, a csekélyebb súlyú bűncselekmény esetében az ügyész a nyomozást mellőzheti. Ennek mérlegelése során figyelemmel kell lenni arra, hogy az állam büntetőhatalmának érvényesítése a hatóságok számára főszabály szerint kötelezettség, és nem mérlegelési jogkörbe tartozó döntés. Mégis olyan esetben, amikor az ügyész úgy ítéli meg, hogy a nyomozás egy jelentéktelen súlyú bűncselekmény felderítése ügyében felesleges és költséges lenne, akkor - feltéve, hogy van másik, ezzel összehasonlíthatóan jelentősebb súlyú cselekmény - eltekinthet a nyomozástól. A jelentőség és jelentéktelenség tekintetében a Btk. Különös Részében írt büntetési tételek, de akár az elkövető személyi körülményei (pl. többszörös visszaeső), vagy akár a cselekményhez kapcsolható intézkedések, büntetések is szerepet játszhatnak. A Be. 187. §-a alapján a nyomozás részbeni mellőzése olyan bűncselekmény tekintetében is megtörténhet, amely önmagában nem jelentéktelen súlyú, feltéve, hogy nincs szerepe a felelősségre vonás szempontjából. A nyomozás csak olyan cselekményre nézve mellőzhető, amellyel kapcsolatban az elkövetőt gyanúsítottként nem hallgatták ki.

A nyomozás felfüggesztése

188. § (1) Az ügyész határozattal felfüggeszti a nyomozást, ha

a) a gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, és az eljárás a távollétében nem folytatható,

b) a gyanúsított tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt,

c) az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható,

d) az eljárás lefolytatásához előzetes kérdésben hozott döntést kell beszerezni,

e) jogsegély iránti megkeresés külföldi hatóság általi teljesítése szükséges és további, Magyarországon elvégzendő nyomozási cselekmény már nincs,

f) nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a büntetőeljárás megindításához szükséges döntést kell beszerezni,

g) nemzetközi büntetőbíróság a joghatóságába tartozó ügyben a magyar hatóságot a büntetőeljárás átadása végett megkeresi,

h) a kábítószer-élvező gyanúsított önként alávetette magát a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételnek, és az a büntethetőség megszűnését eredményezheti, feltéve hogy további nyomozási cselekmény elvégzése nem szükséges,

i) az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény alapján konzultációs eljárás lefolytatására kerül sor,

j) az eljárás azért nem folytatható, mert a külföldi igazságügyi hatóság a terhelt kiadatásának vagy átadásának a végrehajtását a külföldön folyamatban lévő büntetőeljárás lefolytatására vagy a külföldön kiszabott szabadságvesztés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtására tekintettel elhalasztotta, és az eljárás a terhelt távollétében nem folytatható.

(2) A nyomozást folytatni kell, ha a felfüggesztés oka megszűnt, illetve az (1) bekezdés *g)* pontja esetén, ha a nemzetközi büntető bíróság alapokmányát kihirdető, illetve alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról szóló törvény azt előírja. A nyomozás folytatását elrendelő határozat ellen nincs helye panasznak.

(3) Az ügyész legfeljebb egyéves határidőt állapíthat meg

a) a külföldön tartózkodónak a visszatérésre,

b) az érdekeltnek kereset benyújtására, a személyi állapot kérdésének eldöntése érdekében,

c) ha a nyomozást az (1) bekezdés *h)* pontja alapján függeszti fel.

(4) Ha az ügyész által megállapított határidő eredménytelenül telt el, az eljárást folytatni kell.

(5) A nyomozás felfüggesztéséről szóló határozatot közölni kell az ismert helyen tartózkodó gyanúsítottal, a védővel, a feljelentővel és a sértettel.

(6) A nyomozás felfüggesztése után - az (1) bekezdés *a)* pontját kivéve - a gyanúsított (elkövető) személyét közvetlenül érintő nyomozási cselekmény nem végezhető.

(7) A felfüggesztés tartama a nyomozás határidejébe nem számít be.

ÍH 2017. 41. Az eljárás felfüggesztése előzetes kérdés miatt
ÍH 2016. 9. A büntetőeljárás felfüggesztésére irányuló indítvány megalapozatlansága
ÍH 2014. 52. A büntetőeljárás felfüggesztése
ÍH 2012. 53. Tárgyalás mellőzéses eljárás - elfogatóparancs
A nyomozást akadályozhatják meghatározott tényezők, amikor az ügyész határozattal felfüggesztheti azt. A nyomozás felfüggesztése arra ad alapot, hogy a nyomozást megakasztó okok elhárulásáig a nyomozás határideje nem telik, és meghatározott esetekben a bűncselekmény büntethetősége sem évül el. Felfüggesztésre kizárólag a törvényben tételesen felsorolt okok alapján van lehetőség. Önmagában azonban ezen okok felmerülése sem jelenti automatikusan a nyomozás felfüggesztésének lehetőségét. További feltétel ugyanis, hogy ezen okok ténylegesen megakasszák a nyomozást, azaz átmenetileg ugyan, de mindenképpen korlátozzák annak folytatását. Amennyiben ugyanis végleges akadálya van a nyomozásnak (pl. kegyelem, gyanúsított halála), akkor a nyomozás megszüntetéséről kell határozatot hozni. A felfüggesztési okok döntő részben a terhelt körülményeire vezethetők vissza, azonban szó lehet előkérdésről is. Az előkérdés lényege, hogy a nyomozás folytatásához döntést kell beszerezni egy olyan kérdésben, amely nem tartozik a nyomozó hatóság vagy az ügyész kompetenciájába. Klasszikusan ide sorolhatók a személyállapoti perekben hozott döntések, amelyek bevárása nélkül a nyomozást tovább folytatni nem lehet. Annak ellenére, hogy a büntetőjogi felelősség elbírálása önálló, sem polgári, sem fegyelmi, sem szabálysértési ügyben hozott határozat nem fogja kötni a bíróságot a felelősség vizsgálata során, az előkérdések mégis a bűncselekmény tényállási elemeinek megvalósulását tisztázó döntések lehetnek, melyek bevárása nélkül nem foglalható megalapozottan állás a büntetőjogi felelősségről sem.
A nyomozás felfüggesztése
a) a büntethetőség elévüléséig tart, ha
- az elkövető ismeretlen helyen tartózkodik,
- elmebeteg lett,
- az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható.
b) legfeljebb egy esztendeig tarthat, ha:
- a gyanúsított külföldön tartózkodik és az eljárás távollétében nem folytatható,
- személyi állapot kérdésének eldöntése végett az érdekeltnek keresetet kell benyújtania,
- a nyomozást jogsegély iránti megkeresés miatt függesztették fel [Be. 188. § (3) bek.];
c) a felfüggesztés okának megszűnéséig tart
- a Be. 188. §-ának (1) bekezdésében írt további esetekben:
- a gyanúsított tartós, súlyos betegsége miatt az eljárásban nem vehet részt [(1) bek. b) pont I. fordulat];
- nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a büntetőeljárás megindításához szükséges döntést kell beszerezni [(1) bek. f) pont];
- nemzetközi büntetőbíróság a joghatóságába tartozó ügyben a magyar hatóságot a büntetőeljárás átadása végett megkeresi [(1) bek. g) pont].
Ha a nyomozó hatóság a Be. 188. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján a külföldön tartózkodó terhelttel szemben felfüggeszti a nyomozást, az ügyész mérlegelje, hogy a terhelt visszatérésére nem indokolt-e egy évnél rövidebb határidőt megszabni. A visszatérésre határidőt megállapító ügyészi intézkedésről a gyanúsítottat értesíteni kell. Ha a nyomozást eljárási jogsegély-kérelem előterjesztése miatt függesztik fel, határidőt általában nem kell megállapítani. Az eljárás folytatásáról az a hatóság rendelkezik, amelyik a nyomozást felfüggesztette. Az ügyész a nyomozás folytatásáról akkor is dönthet, ha a felfüggesztő határozatot a nyomozó hatóság hozta. Az elévülés szabályaira figyelemmel a felfüggesztett nyomozás folytatásáról írásban kell intézkedni. A felfüggesztő határozat hatályon kívül helyezésére nincs szükség. Ha a nyomozó hatóság intézkedik a nyomozás folytatásáról, erről egyidejűleg tájékoztatja az ügyészt. A nyomozás folytatásáról értesíteni kell azt is [Be. 188. § (5) bek.], akivel a felfüggesztő határozatot is közölték. A Be. 188. §-ának (6) bekezdése nem tiltja a nyomozás felfüggesztésének időtartama alatt az elkövető személyét közvetlenül nem érintő nyomozási cselekmények elvégzését, ezért ha szükséges, az ügyben lefoglalás elrendelésére sor kerülhet. Ha a nyomozást a Be. 188. § (1) bekezdésének c) pontja alapján függesztették fel, helyeselhető, hogy évenkénti gyakorisággal kísérik figyelemmel az ügyet. Az eljárás folytatásáról az ügyész rendelkezik akkor is, ha a kábítószerrel visszaélés, illetve a tartási kötelezettség elmulasztása miatt a korábbi eljárási törvény alapján függesztették fel a nyomozást.
A nyomozás felfüggesztésére az ügyész jogosult, akinek azonban ésszerűen meghatározott időközönként ellenőriznie kell, hogy a felfüggesztés oka változatlanul fennáll-e.
Az elsőfokú bíróság előtt folyamatban levő büntetőeljárás felfüggesztésének nincs helye azon a címen, hogy a vádlottak belszervi betegségeik és az ebből eredő szellemi állapotuk miatt a tárgyaláson nem képesek aktívan részt venni; az eljárás felfüggesztésére csakis akkor kerülhet sor, ha a vádlottat súlyos betegsége a tárgyaláson való részvételben tartósan akadályozza vagy ebből kifolyólag nem képes teljesíteni az eljárásjogi kötelezettségét, illetőleg képtelen az őt megillető jogosultsággal élni (BH1995. 392.).

189. § (1) A nyomozó hatóság határozattal felfüggesztheti a nyomozást a 188. § (1) bekezdés *a)-c), e)* és *h)* pontjában meghatározott esetekben. A nyomozást felfüggesztő határozatot a nyomozó hatóság az ügyésznek haladéktalanul megküldi.

(2) A 188. § (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott esetben az ügyész és a nyomozó hatóság az ügyet nyilvántartásba veszi, és ha az elkövető személyére utaló újabb adat birtokába jut, a nyomozást folytatja.

Bár a nyomozás felfüggesztésére az ügyész jogosult, a következő esetekben a nyomozó hatóság is dönthet a felfüggesztésről, feltéve, hogy az erről rendelkező határozatot az ügyésznek haladéktalanul megküldi:
- a gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, és az eljárás a távollétében nem folytatható le;
- az elkövető személye a nyomozásban nem volt megállapítható;
- jogsegély iránti megkeresés külföldi hatóság általi teljesítése szükséges és további, Magyarország területén elvégzendő nyomozási cselekmény már nincs;
- a kábítószer-élvező gyanúsított önként alávetette magát a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételnek, és az a büntethetőség megszűnését eredményezheti, feltéve hogy további nyomozási cselekmény elvégzése nem szükséges.

A nyomozás megszüntetése

190. § (1) Az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti,
a) ha a cselekmény nem bűncselekmény,
b) ha a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése, és az eljárás folytatásáról sem várható eredmény,
c) ha nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt, illetve ha a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,
d) ha büntethetőséget kizáró ok állapítható meg, kivéve, ha kényszergyógykezelés elrendelése látszik szükségesnek,
e) a gyanúsított halála, elévülés, kegyelem miatt,
f) a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt,
g) ha a magánindítvány, kívánat vagy feljelentés hiányzik, és az már nem pótolható,
h) ha a cselekményt már jogerősen elbírálták,
i) ha az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény szerinti konzultációs eljárás eredménye alapján a büntetőeljárást az Európai Unió másik tagállama folytatja le,
j) és megrovást alkalmaz, ha a gyanúsított cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen,
k) ha a cselekmény elbírálására a magyar hatóságnak nincs joghatósága.
(2) Az (1) bekezdés *a), b), e), g)* és *h)* pontjában meghatározott esetekben, továbbá, ha a büntethetőséget a gyermekkor zárja ki [Btk. 15. § *a)* pont], a nyomozás megszüntetésére a nyomozó hatóság is jogosult. A nyomozást megszüntető határozatot a nyomozó hatóság az ügyésznek haladéktalanul megküldi.
(3) Ha a meghatározott személy gyanúsítottkénti kihallgatásától számított két év eltelt [176. § (2) bek.], az ügyész a rendelkezésre álló adatok alapján dönt arról, hogy a nyomozást meg kell-e szüntetni, vagy a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekmény elvégzésének és azt követően vádemelésnek, a vádemelés elhalasztásának vagy az ügy közvetítői eljárásra utalásának van-e alapja.
(4) A nyomozás megszüntetése esetén a bűnügyi költséget az állam viseli; a gyanúsítottat kötelezni kell annak a költségnek viselésére, amely a mulasztása folytán merült fel.
(5) A nyomozást megszüntető határozatot egyidejűleg közölni kell a gyanúsítottal, a védővel, a sértettel, a feljelentővel és azzal is, aki magánindítványt terjesztett elő.

A nyomozás megszüntetésére olyan okok vezethetnek, melyek végleges akadályát jelentik a nyomozásnak, és szemben a felfüggesztési okokkal, később sem várható, hogy ezek az okok elhárulnak. A Be. 190. §-ában tételesen felsorolt megszüntetése okok egyik része már a nyomozás elrendelésekor fennállt, de azt a hatóság nem észlelte. Más okok a nyomozás során következtek be. A nyomozás törvényben biztosított időtartamának elteltét követően szintén megszűnik a nyomozás. A nyomozás megszüntetéséről minden esetben formális határozatot hoz az ügyész, és bizonyos esetekben a nyomozó hatóság. Amennyiben ügyben szüntették meg a nyomozást, az elévülési időn belül a felettes ügyész hivatalból is intézkedhet a nyomozás folytatásáról. A felettes ügyész a nyomozás folytatását hivatalból akkor is elrendelheti, ha arra merülnek fel adatok, hogy a bűncselekmény elkövetésével más személy gyanúsítható megalapozottan, mint akivel szemben korábban a nyomozást megszüntették. Ha a gyanúsítottal szemben a nyomozást azért szüntetik meg, mert a bűncselekményt nem ő követte el [Be. 190. § (1) bek. c) pont I. fordulat], az ügyben a nyomozást vagy folytatni kell, vagy az ügyről külön szükséges határozni.
Az ügyész a nyomozó hatóság által a Be. 190. §-ának (2) bekezdése alapján megküldött nyomozást megszüntető határozat törvényességét - szükség esetén az iratok alapján - megvizsgálja. A törvénysértő határozatot hatályon kívül helyezi, és a törvénynek megfelelő határozatot hoz, ha az indokolt, az eljárás folytatásáról rendelkezik. Ha a nyomozás során a bíróság elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét rendelte el, az ügyész felhívja a nyomozó hatóság figyelmét arra, hogy a nyomozás az ügyész előzetes, iratvizsgálaton alapuló egyetértésével szüntethető meg. Amennyiben az ügyész a nyomozás megszüntetésével egyetért, és a Btk. 77. § (2) bekezdése alapján az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének nincs helye, a megszüntető határozat megérkezését követően haladéktalanul indítványt tesz a bírósághoz a kényszerintézkedés megszüntetése iránt. Az ügyész a kártalanítás alapjául szolgáló (Be. 580-581. §), a nyomozás megszüntetéséről rendelkező határozatában a Be. 583. §-ának megfelelően köteles a terheltet tájékoztatni a kártalanítási igény benyújtásának lehetőségéről, jogalapjáról, az igény érvényesítésének jogvesztő határidejéről, és e határidő kezdő időpontjáról.

191. § (1) A nyomozás megszüntetése - ha e törvény kivételt nem tesz - nem akadálya annak, hogy ugyanabban az ügyben utóbb az eljárást folytassák.

(2) A nyomozás folytatását az ügyész, ha pedig a nyomozást az ügyész szüntette meg, a felettes ügyész határozattal rendeli el. Ha a gyanúsítottat megrovásban (Btk. 64. §) részesítették, a felettes ügyész a nyomozást megszüntető határozatot hatályon kívül helyezi. A nyomozás folytatásáról szóló határozat ellen nincs helye panasznak.

(3) Ha a nyomozás megszüntetése ellen nem éltek panasszal, illetve az ügyész vagy a felettes ügyész panasz alapján vagy hivatalból nem rendelte el a nyomozás folytatását, utóbb azt csak a bíróság rendelheti el az ellen, akivel szemben a nyomozást korábban megszüntették.

(4) Ha a bíróság a nyomozás folytatásának elrendelése iránti indítványt elutasította, változatlan alapon a nyomozás folytatásának elrendelése iránti ismételt indítvány előterjesztésének nincs helye.

(5) Akivel szemben a feljelentést a 175. § (1) bekezdése alapján utasították el, vagy a nyomozást a 192. § (1) bekezdése alapján szüntették meg, a 82. § (5) bekezdésének esetein kívül a nyomozást vagy annak folytatását az illetékes ügyész rendelheti el.

ÍH 2011. 11. A nyomozás folytatása és az eljárás folytatása közötti különbség - a nyomozási bíró hatásköre
A nyomozás megszüntetéséről rendelkező határozat azonban nem tesz az ügyre anyagi jogerőt, azaz nem minősül res iudicatanak. Később az eljárás ugyanis a megszüntető határozat ellenére is folytatható. A Be. 190. § (1) bekezdésének i) pontjában megjelölt határidő után a Be. 191. §-ának (3) bekezdésére hivatkozással az ügyész a nyomozás folytatásának elrendelését nem indítványozhatja. A nyomozás folytatására irányuló ügyészi indítvány elutasítása miatt az ügyész jogorvoslattal élhet, a jogerős bírósági határozathoz anyagi jogerő fűződik. Erre is figyelemmel a nyomozás folytatására irányuló indítványt körültekintő gondossággal kell megalapozni. Új bizonyíték felmerülése alapot adhat az indítvány ezen alapuló ismételt előterjesztésére. [Be. 214. § (1) bek.]. Ha a nyomozás folytatásának elrendelése nem tartozik a nyomozási bíró hatáskörébe, mert nem meghatározott személlyel szemben szüntették meg a nyomozást, a nyomozás folytatására irányuló indítványt elutasítja. A nyomozás megszüntetése, majd folytatásának elrendelése esetén a Be. 176. §-ának (2) bekezdése szerinti kétéves határidőbe a nyomozás megszüntetése és folytatásának elrendelése között eltelt idő nem számít be. A nyomozás felfüggesztésére vonatkozó szabályt [Be. 188. § (7) bek.] kell értelemszerűen irányadónak tekinteni.

A nyomozás megszüntetése az együttműködő gyanúsítottal, a fedett nyomozóval és a megbízhatósági vizsgálatot végző személlyel szemben

192. § (1) A bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetében az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság az ügyész engedélyével a nyomozást megszüntetheti, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy az ügy, illetőleg más büntetőügy bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben együttműködik, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.

(2) A bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható fedett nyomozó [178. § (2) bek.] a cselekményt szolgálati feladata teljesítése közben bűnüldözési érdekből követte el, és a bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.

(3) Az (1) vagy (2) bekezdés alapján a nyomozás nem szüntethető meg, ha az (1) bekezdésben meghatározott személy, illetőleg a fedett nyomozó más életének szándékos kioltásával járó bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható.

(4) A nyomozásnak az (1) vagy (2) bekezdés alapján történő megszüntetése esetén a 175. § (3)-(5) bekezdését megfelelően alkalmazni kell. A nyomozás megszüntetése ebben az esetben sem akadálya annak, hogy ugyanabban az ügyben utóbb az eljárást folytassák (191. §).

(5)-(7)

ÍH 2012. 107. Törvényes vád - a bizonyítékok értékelése
A Be. 175. §-hoz fűzött magyarázat során kifejtettek, melyek a feljelentés elutasítására vonatkoztak, ebben a körben is irányadók, hiszen az együttműködő gyanúsítottal, fedett nyomozóval és megbízhatósági vizsgálatot végző személlyel szemben is megszüntethető a nyomozás. Ilyen esetben már a feljelentést is el kellett volna utasítani, azonban a fenti körülményekről a nyomozó hatóság és az ügyész csak a nyomozás során szerzett tudomást.

192/A. § (1) A bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti, ha a bűncselekmény elkövetésével a rendőrségről szóló törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja gyanúsítható megalapozottan, aki a cselekményt megbízhatósági vizsgálat végzése során, bűnmegelőzési, bűnfelderítési érdekből követte el.

(2) A nyomozás nem szüntethető meg, ha az (1) bekezdésben meghatározott személy a rendőrségről szóló törvény 7/B. § (2) bekezdés *b)* pontjában meghatározott bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható.

(3) A nyomozás megszüntetése esetén a 175. § (3)-(5) bekezdését értelemszerűen alkalmazni kell.

A nyomozás iratainak megismerése

193. § (1) A nyomozás elvégzése után az ügyész vagy - ha az ügyész másképp nem rendelkezik - a nyomozó hatóság a gyanúsítottnak és a védőnek az erre kijelölt helyiségben átadja a nyomozás összefűzött iratait. Lehetővé kell tenni, hogy a gyanúsított és a védő az esetleges vádemelés alapjául szolgáló összes iratot - kivéve a zártan kezelt iratokat - megismerhesse.

(2) Az iratok megtekintésének határnapjáról a gyanúsítottat és a védőt értesíteni kell, a fogva levő gyanúsítottat a határnapra - kérésére - elő kell állítani. A gyanúsított és a védő a nyomozás kiegészítését indítványozhatja, egyéb indítványokat és észrevételeket tehet, az iratokról másolatot kérhet. A gyanúsítottat erre a jogára figyelmeztetni kell.

(3) A gyanúsított, illetőleg a védő indítványáról az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság határoz. Ha az indítvány alapján nyomozási cselekmény teljesítése válik szükségessé, és az a 176. § (2) bekezdésének második mondatában megállapított határidőn belül nem végezhető el, az ügyész előterjesztésére a legfőbb ügyész a nyomozási cselekmény elvégzése érdekében a nyomozás határidejét legfeljebb kilencven nappal meghosszabbíthatja. Az elvégzett nyomozási cselekmény folytán keletkezett iratok megtekintését a meghosszabbított nyomozás határidejének utolsó napjáig - az (1) bekezdésben írt feltételekkel - a gyanúsított és a védő számára lehetővé kell tenni.

(4) A gyanúsított és a védő az iratok megtekintésének határnapját követően is jogosult arra, hogy megismerje az (1) bekezdés szerinti, valamint a (3) bekezdés alapján elrendelt nyomozási cselekmény elvégzése folytán keletkezett iratokat.

(5) Ha a nyomozás iratainak az (1), illetőleg a (3) bekezdés szerinti ismertetését a nyomozó hatóság végezte, az iratokat az ismertetés megtörténte után tizenöt napon belül megküldi az ügyésznek.

(6) A nyomozás iratainak az (1), illetőleg a (3) bekezdés szerinti ismertetését követően a sértettet értesíteni kell arról, hogy a nyomozás iratait megtekintheti, és gyakorolhatja az őt a nyomozás során megillető más jogokat.

(7) Az (1) bekezdés rendelkezéseit alkalmazni kell a nyomozás megszüntetése esetén is.

ÍH 2011. 11. A nyomozás folytatása és az eljárás folytatása közötti különbség - a nyomozási bíró hatásköre
Mivel a nyomozás során a gyanúsított és a védő irat megismerési joga korlátozott, hiszen a nyomozás érdekeit veszélyeztető iratokat nem ismerhetik meg. Amint azonban a nyomozás véget ér, fontos mozzanat a nyomozás iratainak ismertetése. A védekezés jog gyakorlati érvényesülését nagymértékben elősegítő mozzanat a nyomozás iratainak a megismerése. A zártan kezelt iratok kivételével minden olyan irat átadása kötelező, amely a vádemelés alapjául szolgál majd. A fegyverek egyenlőségének az elve ugyanis megköveteli, hogy a vád és a védelem ugyanazon tényanyag alapján készüljön fel a bírósági szakaszra. Az iratok megismerését követően a gyanúsított és a védő indítványozhatják a nyomozás kiegészítését, amennyiben véleményük szerint a felderítés nem teljes. Értelemszerűen a terheltet mentő és a cselekményét enyhítő körülmények azok, melyek felderítésében a gyakorlatban kivetni valót talál a gyanúsított és a védője. A nyomozás határidejét amennyiben helyt adnak a gyanúsított vagy a védő ez irányú indítványának, a legfőbb ügyész 90 nappal meghosszabbíthatja, hogy a kiegészítéshez szükséges nyomozási cselekmény lefolytatható legyen. A nyomozás időtartamának véghatáridőn túli hosszabbítására ez az egyetlen lehetőség. Az iratok ismertetését követően pont azért vár a nyomozó hatóság 15 napot az ügyésznek való megküldést megelőzően, hogy a védelem indítványt tudjon tenni a kiegészítés iránt. Fontos hangsúlyoznunk, hogy a nyomozás iratainak nem az ismertetése történik lényegében, hanem annak átadása. Az iratokat így nem csupán a helyszínen lehet megismerni, hanem az átvételüktől számított 15 napon belül tud a gyanúsított és a védője a kiegészítésre vonatkozó indítványtételi jogával élni. Ezt követően az ügyészhez kerülnek az iratok, aki a vádemelés kérdésében dönt.
Szólnunk kell még a sértett irat megismerési jogáról. A sértett a nyomozás során kizárólag az őt érintő iratokat ismerheti meg. A nyomozás lezárását követően azonban kiteljesednek a sértetti jogok, és annak érdekében, hogy a neki biztosított jogosítványait gyakorolni tudja, valamennyi iratot megismerhet.
A gyanúsított és a védő a gyanúsítottal szemben vádemelés alapjául szolgáló összes irat megismerésére jogosult. Amennyiben az ügyben vádemelésre nem kerül sor, a sértett a Be. 51. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján jogosult az eljárás őt érintő iratainak megismerésére. A nyomozás anyagát nem ismertetni kell, hanem az iratok átadásával azok megismerésének lehetőségét kell biztosítani. A nyomozás iratainak megismerése alkalmával előterjesztett indítványokról nem határozattal kell dönteni [Be. 193. § (3) bek.]. A Be. 193. §-ának (4) bekezdésében, illetve a 216. §-ának (3) bekezdésében írt szabály nem jelent ismételt iratmegismertetési kötelezettséget. Ez utóbbi szabályt az olyan esetekre kell alkalmazni, amikor a hatóság által megjelölt időpontban az arra jogosult gyanúsított vagy védő nem jelent meg vagy megjelent, de nem élt az iratmegismerés jogával, továbbá ha a gyanúsított vagy a védő - bármely okból - az iratok egy részét ténylegesen nem látta, azaz a teljes iratanyagot az arra jogosult nem ismerte meg. Ha a nyomozó hatóság az irat megismerése során előterjesztett bizonyítási indítványnak helyt ad, annak teljesítését követően az új iratok megismerésének lehetőségét ismét köteles biztosítani. A Be. 193. §-ának (5) bekezdése szerinti határidő ez utóbbi időponttól kezdődik. Így kell eljárni akkor is, ha az ügyész a Be. 216. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján további nyomozási cselekményt végez vagy végeztet [Be. 216. § (3) bek.]. Ha a gyanúsított és a védő az iratmegismerés jogáról kifejezetten lemond, és az ügynek nincs az irat megismerésére jogosult sértettje, a Be. 193. §-ának (5) bekezdése szerinti határidőt e közlés napjától kell számítani. A nyomozó hatóság által végzett nyomozásban a sértett jogát az őt érintő iratok [Be. 51. § (2) bek. a) pont] megtekintésére e 15 napos határidőn belül kell biztosítani. Ha az ügyész a vádemelés alapjául olyan nyomozási iratot is felhasznál, amelynek megismerése lehetőségét a - nyomozó hatóság nem biztosította, az ügyész kötelessége az ilyen irat megismerése lehetőségének biztosítása. Ha az ügyész a különösen védett tanú vallomását a bírósági eljárásban bizonyítékként kívánja felhasználni, a különösen védetté nyilvánított tanú vallomásáról készített jegyzőkönyv kivonatot az iratokhoz csatolja, és a gyanúsítottnak, illetve védőjének az irat megismerése lehetőségét biztosítja. [Be. 213. § (2) bek., 219. § (4) bek., 263. § (3) bek.] Bíróság elé állítás esetén (518. §) a törvény nem zárja ki a sértett (6) bekezdés szerinti irat megismerési jogát.

194. § (1) A nyomozás iratainak a 193. § (1) bekezdés szerinti átadásáról felvett jegyzőkönyv tartalmazza

a) a gyanúsítottnak és a védőnek átadott iratok megjelölését, a megtekintés kezdő és befejező időpontját,

b) a gyanúsított és a védő indítványait és észrevételeit,

c) ha a gyanúsított vagy a védő nem él a 193. § (1) bekezdésben biztosított jogával, ezt a tényt.

(2) Ha a kábítószer-élvező gyanúsított önként alávetette magát a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételnek, és az még a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekmény időpontjában is tart, ezt a tényt a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, és az ezt igazoló okiratot a nyomozás irataihoz kell csatolni.

A nyomozás iratainak átadásáról jegyzőkönyvet kell készíteni, amellyel bizonyítható, hogy a gyanúsított, a védő és a sértett iratok megismeréséhez fűződő jogát biztosította a nyomozó hatóság. Utalni kell arra is, ha a gyanúsított vagy a védő nem él az iratok megismeréséhez fűződő jogával.
A törvény a kábítószer-élvező gyanúsított által az ügyészi védelemelés elhalasztása előtt igénybe vett gyógyító kezelés időtartamát is figyelembe venni rendeli a törvény által előírt hat hónapos határidő számításánál. Ha a hat hónapos kezelés a nyomozás iratainak megismerésekor még nem fejeződött be, erre az esetre a törvény a Be. 194. §-át egy új (2) bekezdéssel egészíti ki, mely szerint ezt a tényt a nyomozás iratainak ismertetéséről szóló jegyzőkönyvben fel kell tüntetni, és az ezt igazoló okiratot a nyomozás irataihoz kell csatolni. A Be. 194. §-ának új bekezdéssel történő kiegészítése a Be. 188. §-a (1) bekezdésének, a törvénnyel beiktatott h) pontjával van összefüggésben.

IV. Cím

JOGORVOSLAT A NYOMOZÁS SORÁN

195. § (1) Akire nézve az ügyész vagy a nyomozó hatóság határozata közvetlen rendelkezést tartalmaz - ha e törvény kivételt nem tesz -, a határozat ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) A feljelentő - a (2a) bekezdésben foglalt kivétellel - nem élhet panasszal a feljelentés elutasítása miatt, ha a bűncselekménynek nem sértettje.
(2a) Amennyiben a feljelentő központi államigazgatási szerv, az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak a feljelentés elutasításáról, a nyomozás részbeni mellőzéséről, felfüggesztéséről, illetve megszüntetéséről szóló határozata ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.
(3) A panasznak - ha e törvény kivételt nem tesz - nincs halasztó hatálya. Kivételesen indokolt esetben a határozatot hozó, illetőleg a panaszt elbíráló a határozat végrehajtását a panasz elbírálásáig felfüggesztheti.
(4) Ha a határozatot hozó a panasznak három napon belül nem ad helyt, köteles azt haladéktalanul felterjeszteni az elbírálásra jogosulthoz. Az ügyész határozata elleni panaszt a felettes ügyész, a nyomozó hatóság határozata elleni panaszt az ügyész a hozzá érkezésétől számított tizenöt, megszüntető határozat esetén harminc napon belül határozattal bírálja el.
(5) A panasz elbírálásáról a panaszt tevőt - a határozat hatályon kívül helyezése, illetőleg a megváltoztatása esetén azokat is, akikkel a határozatot közölték - értesíteni kell. A panaszt elbíráló határozat ellen további jogorvoslatnak - a (6) bekezdés eseteit kivéve - nincs helye.
(6) A panaszt elbíráló ügyészségnél a kézbesítéstől számított nyolc napon belül felülbírálati indítvány terjeszthető elő
a) a 70/B. § (8) bekezdése, a 149. § (3) bekezdése és a 150. § (2) bekezdése szerinti határozat elleni panaszt elutasító határozat ellen,
b) a gyanúsított vagy a védő által a 185. § (3) bekezdése alapján a nyomozási cselekményről történő eltávolítás elrendelése elleni panaszt elbíráló, illetve a 185. § (4) bekezdése szerinti értesítést mellőző határozat elleni panaszt elutasító határozat ellen,
c) a 151. § (2) és (4) bekezdése, a 153. § (2) bekezdése és a 155. § (1) bekezdése szerinti ügyészi határozat elleni panaszt elutasító határozat ellen, valamint
d) a nyomozó hatóság 151. § (2) bekezdés *b)* pontja szerinti határozata elleni panaszt elutasító határozat ellen,

amelyet az ügyészség az iratokkal és indítványával együtt három napon belül megküld a bíróságnak.
(6a) Az őrizetbe vételt elrendelő határozat ellen tett panasz elbírását mellőzni kell, ha az ügyész a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelésére indítványt tesz a bíróságnak.

(7) A halaszthatatlan nyomozási cselekmény elleni jogorvoslatra az (1)-(4) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni.
(8) A törvényben kizárt, az elkésett és a nem jogosulttól származó panaszt indokolás nélkül el kell utasítani.

A nyomozás során jogorvoslati jogot kap minden olyan szereplő - függetlenül attól, hogy az eljárás résztvevőjének minősül-e -, akire a hatóság határozata közvetlen rendelkezést tartalmaz. A jogosulti körből azonban kirekesztésre kerül a feljelentő, aki nem élhet panasszal a feljelentés elutasítása ellen, amennyiben egyébként nem sértett. A nyomozás során hozott határozatokkal szemben előterjeszthető jogorvoslat a panasz, ami a határozat közlésétől számított 8 napon belül terjeszthető elő. A panasszal kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a határozat végrehajtására nincsen halasztó hatálya. Rendőrhatóság nyomozati eljárásból való kizárására irányuló indítványt elutasító határozat ellen előterjesztett panasz nem halasztó hatályú, így a kényszerintézkedés alkalmazása nem kizárt (BH2008. 350). A panaszt hatóságnál kell előterjeszteni, aki a határozatot hozta. Amennyiben a panasznak a határozatot hozó hatóság nem ad helyt három napon belül, csak ezt követően következik a felterjesztés. Ha a rendőri intézkedés célja és tartalma alapján nem minősül közigazgatási cselekménynek, azt - az irányadó jogszabályi rendelkezésekre figyelemmel - a megfelelő jogorvoslati rendben lehet kifogás tárgyává tenni (EBH2013. K.22).
Az ügyész a jogsérelmet állító beadványt először abból a szempontból vizsgálja meg, hogy az jogorvoslatnak (panasznak, felülbírálati indítványnak) vagy ellenvetésnek tekinthető-e. [11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 44. §] Az ügyész utasítására vagy rendelkezése alapján - a nyomozó hatóság, illetve az alárendelt ügyész által - hozott határozat elleni panasz elbírálására a felettes ügyész, az intézkedéssel szemben bejelentett ellenvetés elbírálására az intézkedésre utasítást vagy rendelkezést adó ügyész jogosult. Panasszal az ügyész és a nyomozó hatóság határozatával szemben lehet élni. Határozat hozatala a törvény szerint kötelező az alábbi esetekben:
- az ügyész kizárása [Be. 32. § (5) bek.],
- a nyomozó hatóság tagjának kizárása (Be. 39. §),

- a védő kirendelés alóli felmentése [Be. 48. § (6) bek.],
- a kirendelt védő díjának megállapítása [Be. 48. § (9) bek.],
- a védő kirendelésének megszüntetése, ha annak oka megszűnt [Be. 49. § (2) bek.],
- az igazolási kérelem elbírálása [Be. 66. § (1)-(3) bek.],
- a terhelt, a védő, a tanú, a szakértő mulasztása esetén a költség megtérítésére kötelezés [Be. 69. § (2)-(3) bek.],
- a bűnügyi költség megállapítása [Be. 74. § (2) bek.],
- a személyes költségmentesség tárgyában, illetve az okozott költség viselésére kötelezés [Be. 74. § (3)-(4) bek.],
- a tanúzási kötelezettség megtagadásának jogossága tárgyában [Be. 82. § (3) bek., 94. §],
- a szakértő kirendelése [Be. 100. § (1) bek.],
- a szakértő kizárása [Be. 103. § (3) bek.],
- a szakértő felmentése [Be. 104. § (2) bek.],
- a szakértői díj megállapítása [Be. 105. § (6) bek.],
- más szakértő kirendelése [Be. 111. § (2) bek.],
- a terhelt, a védő által indítványozott szakértő bevonása [Be. 112. § (2) bek.],
- a szakértő mentességre hivatkozásának jogossága tárgyában [Be. 113. § (3) bek.],
- a tolmács kirendelése, kizárása, felmentése, díjának megállapítása [Be. 114. §],
- az őrizetbe vétel elrendelése és megszüntetése [Be. 127. § (1) bek.],
- a lakhelyelhagyási tilalom részleges feloldása és megszüntetése [Be. 137. § (7)-(8) bek.],
- a házi őrizet megszüntetése [Be. 138. § (2) bek.],
- az ideiglenes kényszergyógykezelés megszüntetése [Be. 145. § (2) bek.],
- az úti okmány elvételének megszüntetése [Be. 146. § (4) bek.],
- a házkutatás elrendelése [Be. 149. § (3) bek.],
- a motozás elrendelése [Be. 150. § (2) bek.],
- a lefoglalás elrendelése [Be. 151. § (2) bek.],
- a címzettnek még nem kézbesített postai távközlési küldemény, továbbá sajtótermék szerkesztősége iratainak lefoglalása [Be. 151. § (4) bek.],
- irat ügyész általi lefoglalása [Be. 153. § (2) bek.],
- a lefoglalás megszüntetése [Be. 155. § (1) bek.],
- számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezés, és annak megszüntetése [Be. 158/A. § (2) bek. és (7) bek.],
- a rendbírság kiszabása [Be. 161. § (2) bek.],
- az elővezetés elrendelése [Be. 162. § (3) bek.],
- a határozat kijavítása [Be. 169. § (5) bek.],
- a feljelentés elutasítása [Be. 174. § (1) bek., 175. § (1)-(2) bek.],
- a nyomozás határidejének meghosszabbítása (Be. 176. §),
- a nyomozás részbeni mellőzése [Be. 187. § (1) bek.],
- a nyomozás felfüggesztése [Be. 188. § (1) bek.],
- a nyomozás megszüntetése [Be. 190. § (1) bek., 192. § (1)-(2) bek.],
- a panasz elbírálása [Be. 191. § (2) bek., 195. § (4) bek. 199. § (1) bek.],
- a halaszthatatlan nyomozási cselekmény elleni jogorvoslat elbírálása [Be. 195. § (7) bek.],
- a vádemelés részbeni mellőzése (Be. 220. §),
- a vádemelés elhalasztása (Be. 222. §),
- a vádemelés elhalasztása után az eljárás megszüntetése [Be. 226. § (1)-(2) bek.],
- a jogorvoslat elbírálása a vádemelés szakaszában [Be. 228. § (3) bek.],
- a körözés, az elfogatóparancs kibocsátása [1/2003. (III. 7.) IM r. 5. § (1) bek., 7. § (2) bek., 11. § (2)-(3) bek.],
- az iratmásolat megtagadása [10/2003. (V. 6.) IM-BM-PM r. 4. § (2) bek.].

Az ügyész és a nyomozó hatóság más intézkedéseket is határozatba foglalhat.

A határozat hozatala indokolt lehet azokban az esetekben is, amelyekben a döntés a büntetőeljárásban részt vevő személyek eljárási jogait vagy kötelezettségeit jelentős mértékben érinti. Ilyen esetek:
- a hatásköri, illetékességi viták elbírálása [Be. 30. § (4) bek.; 37. § (2) bek.],
- a védő kirendelése tárgyában hozott intézkedések [Be. 48. § (1)-(3) bek.],
- az ügyek egyesítése, elkülönítése, áttétele (Be. 72. §),
- a tanúvédelem tárgyában tett egyes intézkedések [Be. 95-98/A. §],
- a szakértői vizsgálat során a közreműködésre kötelezés [Be. 106. § (1)-(4) bek.],
- a szemlén, a bizonyítási kísérleten, a felismerésre bemutatáson közreműködésre kötelezés [Be. 123. § (4) bek.],
- a biztosítási intézkedés [Be. 160. §],
- a titkos adatszerzés hetvenkét órai időtartamra történő engedélyezése [Be. 203. § (6) bek.],
- a titkos adatszerzés megszüntetése [Be. 204. § (3) bek.].

Nincs helye panasznak:
- az igazolási kérelemnek helyt adó panasszal szemben [Be. 66. § (4) bek.],
- a más szakértőt kirendelő, a gyanúsított vagy a védő által szakvélemény elkészítésére felkért személy szakértőként bevonása ellen [Be. 111-112. §, 195. § (2) bek.],
- az úti okmánynak az útlevélhatóság részére történő megküldése ellen [Be. 146. § (7) bek.],

- a panaszt elbíráló ügyészi határozattal szemben [Be. 228. § (4) bek.],
- a vádemelés miatt [Be. 228. § (5) bek.].
Halasztó hatályú a panasz:
- a személyes költségmentesség tárgyában, illetve az okozott költség viselésére kötelező határozattal szemben [Be. 74. § (4) bek.],
- a tanúzási mentesség meg nem adása tárgyában hozott határozattal szemben (Be. 94. §),
- a szabadlábon lévő terhelt elmeállapotának megfigyelését elrendelő határozattal szemben [Be. 107. § (2) bek.],
- a szakértői mentesség meg nem adása tárgyában hozott határozattal szemben [Be. 113. § (3) bek.],
- a tolmácsmentesség meg nem adása tárgyában hozott határozattal szemben [Be. 114. § (3) bek.],
- a rendbírság kiszabásáról rendelkező határozattal szemben [Be. 161. § (4) bek.].
A panaszt a közléstől számított 8 napon belül lehet bejelenteni annál, aki a határozatot hozta. A panasznak helyt adhat az is, aki a panaszolt határozatot hozta. Ha a panasznak 3 napon belül nem adnak helyt, azt haladéktalanul a felettes ügyészhez - a panaszban írt új tényekre, illetve jogi okfejtésre vonatkozó véleménnyel, valamint az iratokkal együtt [11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 45. § (3) bek.] - fel kell terjeszteni. Itt az ügyintézési határidő meghosszabbításról nem lehet szó. A felettes ügyész a panaszt a hozzá érkezésétől számított 15 napon, a megszüntető határozat elleni panaszt 30 napon belül határozattal bírálja el. A határidők meghosszabbítására törvényes lehetőség nincs. Az ügyész, illetve a felettes ügyész a nyomozás során bejelentett
- panaszt elutasíthatja,
- a határozatot megváltoztathatja,
- a határozatot hatályon kívül helyezheti.
Az elkésett, a nem jogosulttól származó panaszt, annak ellenvetésként történő elbírálása végett ahhoz kell továbbítani, aki a sérelmezett határozatot hozta.
A vádemelés szakaszában bejelentett panasz esetén a felettes ügyész 15 napon belül hoz határozatot. Az ügyintézési határidő itt sem hosszabbítható meg. A panasz elutasításáról csak a panasztevőt [Be. 195. § (5) bek., 228. § (4) bek.], a panasz egyéb módon történt elbírálásáról mindazokat értesíteni kell, akikkel az alaphatározatot közölték. A panaszt elbíráló ügyészi határozat ellen további panasznak nincs helye, erre a panaszost figyelmeztetni kell, a változatlan tartalommal megismételt panaszt válaszadás nélkül irattárba kell helyezni. [Be. 195. § (5) bek., 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 45. § (5) bek.] Ha a megrovás alkalmazását a védő saját jogán panaszolja, s nem a gyanúsított nevében és erre vonatkozó megbízása alapján jár el, a panaszt nem a Be. 197. §-ának (2) bekezdésében írt külön szabályok szerint kell elbírálni. Ha az ügyészségi nyomozás kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyben a panaszolt határozatot vagy intézkedést más nyomozó hatóság tagja hozta, illetve tette, a panaszt, illetve az ellenvetést a nyomozó ügyész bírálja el. Ha a feljelentést olyan hatóság tette, amely az ügyben a nyomozás teljesítésére nem jogosult, gyakorolhatja a feljelentőt megillető valamennyi jogot. A Be. 195. §-a (6) bekezdésének szövege eltér a Be. 207. §-a (2) bekezdésének e) pontjában foglalt szövegtől. Minthogy a jogorvoslat rendjét az előbbi szabály tartalmazza, a Be. 151. §-ának (2) bekezdése szerinti ügyészi határozat elleni panaszt elutasító határozat ellen terjeszthető elő felülbírálati indítvány a nyomozási bíróhoz. A jogorvoslat rendjét a Be. IX. és X. Fejezete eltérően szabályozza. Minthogy a törvény a jogorvoslat szabályait a panaszolható határozatokhoz és intézkedésekhez kapcsolódóan határozta meg, attól függetlenül, hogy a panaszolt határozatot vagy intézkedést az eljárás nyomozási vagy vádemelési szakában hozták, illetve tették, a jogorvoslati eljárás rendje ahhoz igazodik, hogy a panaszolt határozatról vagy intézkedésről melyik fejezet rendelkezik. A házkutatást, a motozást, a címzettnek még nem kézbesített postai és hírközlési küldeménynek, a sajtótermék szerkesztősége iratainak lefoglalását, a Be. 153. §-ának bekezdésében megjelölt irat lefoglalását elrendelő határozat elleni, továbbá a Be. 151. §-ának (2) bekezdése alapján lefoglalást elrendelő ügyészi határozat elleni panaszt elutasító határozat ellen a kézbesítéstől számított 8 napon belül ez utóbbi ügyészségnél felülbírálati indítvány terjeszthető elő. Az indítvány előterjesztésére az jogosult, akinek a panaszát elutasították. Az ügyészség a felülbírálati indítványt a döntés alapjául szolgáló iratokkal 3 napon belül megküldi a bíróságnak. Az ügyész a bírósághoz címzett átiratában nyilatkozik arról, hogy a felülbírálati indítványt megalapozottnak tartja-e, és ha azt szükségesnek látja, észrevételeket fűz a felülbírálati indítványban megjelölt indokokhoz is, átiratát a felülbírálati indítvány előterjesztőjével is közli [11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 46. § (2) bek.]. Ha valamely beadvány panaszt és felülbírálati indítványt is tartalmaz, az ügy eredeti iratait kell a bírósághoz megküldeni, és ezzel egyidejűleg a másolati iratok alapján a panaszt is el kell bírálni.

196. § (1) Akinek az ügyész vagy a nyomozó hatóság intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása a jogait vagy érdekeit közvetlenül sérti, az a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) Ha e törvény az ügyész vagy a nyomozó hatóság részére intézkedés megtételére határidőt állapított meg, az intézkedés elmulasztása miatt akkor lehet panasszal élni, ha a határidő eredménytelenül eltelt.

(3) Nincs helye panasznak a VII. Fejezet VII. Címe szerinti bizonyítási eljárások, a nyomozás [170. § (2) bek.] és a feljelentés kiegészítésének elrendelése (172/A. §) miatt, valamint a nyomozó hatóság egyéb adatszerző tevékenysége során végzett eljárási cselekmények (178. §, 178/A. §), a tanú kihallgatása [79. § (1) bek., 181. §], és a szaktanácsadó közreműködése (182. §) miatt.

(4) Az ügyész vagy a nyomozó hatóság intézkedésének elmulasztása miatt tett, a törvényben kizárt vagy elkésett panaszt, emiatt indokolás nélkül nem lehet elutasítani.

(5) Ha az (1) bekezdés alapján tett panaszt az intézkedést tevő vagy az intézkedést elmulasztó, illetve a panaszt elbíráló alaposnak tartja, a panasszal sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges és indokolt intézkedést megteszi, s erről a panaszt tevőt határozat hozatala nélkül értesíti.

(6) Az (1) bekezdés szerinti panaszra egyebekben a 195. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

A panasz olyan univerzális jogorvoslati lehetőség, mely a nyomozás során születő határozatokkal és a hatóság által foganatosított intézkedésekkel, illetve az intézkedés elmulasztásával szemben is alkalmazható. Az intézkedések vagy azok elmulasztása ellen csak az élhet panasszal, akit ez érint, így a jogi érdekeltség valószínűsítése nem mellőzhető. A mulasztás esetén figyelemmel kell lenni arra, hogy meghatározott eljárási cselekmények elvégzésére a törvény határidőt szab. Panasznak a törvényes határidő leteltét követően van helye, ha azt a hatóság mulasztására alapozzák. A panaszt az intézkedést tevő hatóságnál, illetve annál a hatóságnál kell megtenni, akit az intézkedési kötelezettség terhelt. A panasz előterjeszthető továbbá az ügyésznél is. A következő intézkedések ellen nincs helye panasznak:
- a szemle (Be. 119. §),
- a helyszíni kihallgatás (Be. 120. §),
- a bizonyítási kísérlet (Be. 121. §),
- felismerésre bemutatás (Be. 122. §),
- a szembesítés (Be. 124. §),
- a szakértők párhuzamos meghallgatása (Be. 125. §),
- a nyomozás elrendelése [Be. 170. § (2) bek.],
- a feljelentés kiegészítésének elrendelése (Be. 172/A. §),
- a nyomozó hatóság egyéb adatszerző tevékenysége során végzett eljárási cselekmények (Be. 178. §, 178/A. §),
- a tanú kihallgatása [Be. 79. § (1) bek., 181. §],
- a szaktanácsadó közreműködése (Be. 182. §)
Ha több személy ugyanazt a határozatot panaszolja, a panaszokat egy határozattal kell elbírálni. Egy személynek azonos ügyben hozott több határozatra vonatkozó panasza, egy határozatban is elbírálható. Ha az ügyész a határozata ellen irányuló panaszt alaptalannak tartja, azt - a panaszban írt új tényekre, illetve jogi okfejtésre vonatkozó véleményével - felterjeszti a felettes ügyészhez. Az elbíráló határozat indokolása a panaszolt tényekre, illetve a panaszban olvasható jogi okfejtésre korlátozódhat. Amennyiben a Be. 195. §-ának (5) bekezdése szerint a panaszt elbíráló határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye, az ügyész a panaszost erről tájékoztatja. Ezt követően a változatlan tartalommal megismételt panaszt válaszadás nélkül irattárba helyezi. Ha a törvény az ügyben felülbírálati indítvány benyújtását, vagy pótmagánvád emelését lehetővé teszi, a jogosultat erről tájékoztatni kell.

197. § (1) Ha az ügyész a nyomozást a 190. § (1) bekezdésének *e)* pontja alapján azért szüntette meg, mert a büntethetőség a hivatalból kezdeményezett eljárási kegyelem folytán szűnt meg, a gyanúsított a nyomozást megszüntető határozat közlésétől számított nyolc napon belül kérheti a nyomozás folytatását, ebben az esetben a nyomozást folytatni kell.

(2) A büntetőeljárást folytatni kell, ha a gyanúsított a nyomozást megszüntető határozat ellen benyújtott panaszában a megrovás alkalmazását sérelmezi, és a büntetőeljárás megszüntetésének más oka nincs. Erre a gyanúsítottat a határozatban figyelmeztetni kell.

A gyanúsított érdekeivel ellentétes lehet, ha a hatóság azért szünteti meg a panaszt, mert eljárási kegyelem az indok, illetve ezzel párhuzamosan vele szemben megrovást alkalmaztak. Ezen esetekben bár a büntetőeljárás megszűnik, azonban a végeredmény nem értékelhető akként, hogy jogerősen megállapították: a gyanúsított a bűncselekményt nem követte el. A gyanúsított ilyen esetekben panaszt tehet a megszüntető határozattal szemben, és ennek elbírálása során a hatóságnak nincsen mérlegelési jogköre; a nyomozást folytatni kell. Ha a megrovás alkalmazását a védő saját jogán panaszolja, s nem a gyanúsított nevében és erre vonatkozó megbízása alapján jár el, a panaszt nem a Be. 197. §-ának (2) bekezdésében írt külön szabályok szerint kell elbírálni.

198. § (1) Ha a feljelentést a sértett tette, a sértett a feljelentést elutasító határozat ellen, a nyomozás elrendelése iránt a határozat közlésétől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) Ha az ügyész a nyomozást megszüntette, a sértett az eljárás folytatásának elrendelése iránt a határozat közlésétől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

Némiképp bőbeszédűnek tűnik a törvény ezen szakasza, hiszen a sértett által panaszolható határozatok közül kettőt (feljelentés elutasítása, nyomozás megszüntetése) külön is kiemel abból a felsorolásból, amely egyébként 195. § (1) bekezdéséből kitűnik.

199. § (1) Az ügyész, illetőleg a felettes ügyész a panasz alapján

a) a feljelentést elutasító, illetőleg a nyomozást megszüntető határozatot hatályon kívül helyezi, és dönt a nyomozás elrendeléséről vagy folytatásáról, illetve a vádemelésről,

b) a panaszt elutasítja, ha azt nem találja alaposnak.

(2) A panasz elutasítását követően a sértett pótmagánvádlóként léphet fel, ha

a) a feljelentést a 174. § (1) bekezdésének *a)* vagy *c)* pontja alapján utasították el,

b) a nyomozást a 190. § (1) bekezdésének *a)-d)* vagy *f)* pontja alapján szüntették meg.

(3) Nincs helye a pótmagánvádlóként történő fellépésnek, ha a büntethetőséget a gyermekkor vagy a kóros elmeállapot zárja ki, továbbá az elkövető halála esetén.

ÍH 2009. 9. A pótmagánvádas eljárás
ÍH 2009. 5. A pótmagánvádló fellépése - a törvényes vád
ÍH 2008. 49. A pótmagánvádindítvány elutasításának oka

A panaszt a határozatot hozó, intézkedést foganatosító vagy elmulasztó hatóságnál kell benyújtani, aki - amennyiben három napon belül saját hatáskörben nem ad helyt a panasznak - az ügyészhez, az ügyész határozata, intézkedése, mulasztása esetén pedig a felettes ügyészhez továbbítja azt. A Be. 199. § a panasz alapján hozható határozatok köréről rendelkezik. Meg kell jegyeznünk, hogy nem csupán a kasszációs, de reformatórius jogkört is gyakorol a panasz elbírálója, hiszen a panasz alaposság esetén a határozatot jogosult hatályon kívül helyezni, és dönteni olyan kérdésekben, mint a nyomozás elrendelése vagy folytatása, illetve a vádemelés.
Sajátos jogorvoslati lehetőségként is felfogható, hogy a panasz elutasítását követően a sértett pótmagánvádlóként léphet fel. Ilyen, a pótmagánvádlóként való fellépést lehetővé tevő feljelentés elutasítási okok:
- a cselekmény nem bűncselekmény [Be. 174. § (1) bek. a) pont],
- büntethetőséget kizáró ok a gyermekkor, kóros elmeállapot kivételével [Be. 174. § (1) bek. c) pont];
- valamint nyomozás megszüntetési okok:
- a cselekmény nem bűncselekmény [Be. 190. § (1) bek. a) pont],
- nem bizonyítható, hogy a cselekmény bűncselekmény [Be. 190. § (1) bek. b) pont],
- nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt [Be. 190. § (1) bek. c) pont I. fordulat],
- nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el [Be. 190. § (1) bek. c) pont II. fordulat],
- büntethetőséget kizáró ok (a gyermekkor, kóros elmeállapot kivételével),
- büntethetőséget megszüntető ok (elkövető halálának kivételével).
Képviselője útján jogi személy is felléphet pótmagánvádlóként. Ha a panaszt elutasító határozatában az ügyész elmulasztotta felhívni a sértett figyelmét a pótmagánvád lehetőségére, a határozat kiegészítéséről kell rendelkezni. Ugyanígy jár el akkor is, ha észleli, hogy a korábban hozott határozatok kézbesítéséről nem vagy pedig hiányosan rendelkezett.

V. Cím

BÍRÓI ENGEDÉLYHEZ KÖTÖTT TITKOS ADATSZERZÉS

Általános szabályok

200. § (1) Az ügyész és a nyomozó hatóság bírói engedély alapján az elkövető kilétének, tartózkodási helyének megállapítása, elfogása, valamint bizonyítási eszköz felderítése érdekében a nyomozás elrendelésétől a nyomozás iratainak ismertetéséig az érintett tudta nélkül

a) a magánlakásban történteket technikai eszközzel megfigyelheti és rögzítheti,

b) postai küldeményt, beazonosítható személyhez kötött zárt küldeményt felbonthat, ellenőrizhet, és azok tartalmát technikai eszközzel rögzítheti, valamint elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerheti, az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti,

c) számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat megismerheti, rögzítheti és felhasználhatja (a továbbiakban titkos adatszerzés).

(2) Az ügyész és a nyomozó hatóság a nyomozás elrendelését követően a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzést e törvény alapján végzi.

(3) E cím rendelkezései nem érintik a nyomozás elrendelését megelőzően a bírói, illetőleg az igazságügyért felelős miniszter engedélyéhez kötött titkos információgyűjtést; e tevékenységet a külön törvényekben meghatározottak szerint az erre feljogosított szervezetek a rájuk irányadó szabályok szerint végzik.

(4) Ha a nyomozás elrendelését megelőzően külön törvény alapján a bíró, illetőleg az igazságügyért felelős miniszter által engedélyezett titkos információgyűjtés végrehajtása során az ügyben a nyomozást elrendelik, a titkos információgyűjtést a továbbiakban csak e törvény szerint mint titkos adatszerzést lehet folytatni.

(5) Az (1) bekezdés *a)* pontja alkalmazásában magánlakásnak minősül a lakás (üdülő, nyaraló vagy a lakás céljára használt egyéb helyiség, létesítmény, tárgy), az ahhoz tartozó nem lakás céljára szolgáló helyiség, létesítmény, bekerített terület, a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyen kívül minden más helyiség vagy terület, továbbá - a közösségi közlekedési eszköz kivételével - a jármű.

A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés jelenleg hatályos szabályait a 2/2007. (I. 24.) AB határozatot követően a 2007. évi CLXXXIII. törvény iktatta be a Be. rendelkezései közé. A törvény elfogadására elsősorban az Alkotmány módosítása miatt volt szükség. Az Alkotmány 40/A. §-a (4) bekezdésének 2008. január 1. napján hatályba lépő szövege előírta, hogy a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásáról szóló törvények elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazása szükséges. Emellett az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a 31/2001. (VII. 11.) AB határozat, valamint a 2/2007. (I. 24.) AB határozat szerint a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazása az alapvető jogok olyan mélységű korlátozását jelenti, amely mindenképpen indokolja a szabályozás minősített többséghez kötését. Az Alkotmány módosítása tehát megváltoztatta azt a korábbi helyzetet, amely szerint a büntetőeljárás kezdete előtt alkalmazható titkos információgyűjtésre vonatkozó szabályokat kétharmados többséggel kell elfogadni, a büntetőeljárás során alkalmazható titkos adatszerzésre vonatkozó szabályokat azonban egyszerű többséggel elfogadható törvény, azaz Be. tartalmazza. Erre tekintettel a törvény nagyobb részt szó szerint megismétli a Be. IX. Fejezete V. címének rendelkezéseit annak érdekében, hogy a korábban az Országgyűlés által egyszerű többséggel elfogadott rendelkezéseket az Országgyűlés az Alkotmányban 2008. január 1-jétől előírt minősített többséggel, azaz a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavalatával fogadhassa el. Az Alkotmánybíróság 2/2007. (I. 24.) AB határozata a Rendőrségről szóló törvény (Rtv.) 69. §-ának (3) bekezdését, továbbá a Be. 201. §-a (1) bekezdésének b), c), e) és j) pontját, valamint d) pontjából a sorozatban vagy szervezett elkövetéssel megvalósuló (ide értve az szövegrészt megsemmisítette. Határozatának indokolásában kimondta, hogy a megsemmisített szövegrészek bizonytalan jogfogalmak, amelyek nem felelnek meg a jogbiztonság és a normavilágosság követelményének. Ezért a törvény a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés meghatározásakor az Alkotmánybíróság e rendelkezéséből indult ki. Az Alkotmánybíróság nem találta alkotmánysértőnek a Be. 201. §-a (1) bekezdésének a) pontját, mely szerint titkos adatszerzésnek akkor van helye, ha az eljárás öt évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény, vagy ilyen bűncselekmény kísérletének, illetőleg előkészületének gyanúja miatt folyik. Ezért a törvény a bűncselekmény absztrakt fenyegetettségére vonatkozó, az Alkotmánybíróság által meg nem semmisített rendelkezést átveszi és akként rendelkezik, hogy bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésnek öt évig terjedő, vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény esetében van helye. Az Alkotmánybíróság nem találta alkotmánysértőnek a Be. 201. §-a (1) bekezdésének d) pontjában az üzletszerűen, bűnszövetségben vagy bűnszervezetben történő bűncselekményre való utalást, ezért a törvény ezzel kapcsolatban a következő rendezőelvek mentén állapította meg a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés azon előfeltételeit, amikor a bűncselekmény absztrakt fenyegetettsége nem éri el az öt évig terjedő szabadságvesztést: A Btk. szerint bűnszervezet a három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja öt évi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése. A Btk. meghatározásából látható, hogy a bűnszervezet fogalmi eleme az elkövetendő bűncselekmény legalább öt évig terjedő szabadságvesztéssel való fenyegetettsége, ezért a bűnszervezetben történő elkövetés a törvény a Be. 201. §-a (1) bekezdésének a) pontja alá vonható, és a bűnszervezetben való elkövetésnek, mint a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés feltételének önálló megjelenítése a törvényben szükségtelen. Más a helyzet az üzletszerűen vagy bűnszövetségben elkövetett bűncselekmények esetében. A törvény e két - a Btk. által bűncselekmények minősített eseteként szabályozott - körülményre tekintettel akkor teszi lehetővé a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzést, ha e minősített eset büntetési tétele a Btk. szerint három évig terjedő szabadságvesztés. Természetes, hogy a három évi szabadságvesztésnél súlyosabban fenyegetett bűncselekmények a Be. 201. §-a (1) bekezdésének a) pontja alá esnek. Ha azonban a bűncselekmény büntetési tétele az üzletszerűség, illetve a bűnszövetség mellett sem éri el a három évig terjedő szabadságvesztést, a törvény szerint a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés alkalmazása kizárt. A törvény alapvetően bűnüldözési tapasztalatok figyelembe vételével állapítja meg a Be. 201. §-ának (1) bekezdése c) és d) pontjában felsorolt bűncselekményeket. Az emberkereskedelem, a tiltott pornográf felvétellel való visszaélés, a kitartottság, a kerítés, az embercsempészés, a hivatali visszaélés és a bűnpártolás bűncselekményeinek vannak olyan alakzatai, amelyek büntetési tételei nem érik el az öt évig terjedő szabadságvesztést, így a Be. 201. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján ezen alakzatok miatt a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés nem lenne alkalmazható. A törvény erre tekintettel sorolja fel e bűncselekményeket azzal, hogy a fenyegetettség három évig terjedő szabadságvesztés. A szolgálati titoksértés Btk. szerint viszonylag csekély fenyegetettségű bűncselekmény, mivel alapesetben egy évig, sőt minősített esetben is csupán három évig terjedő szabadságvesztés. A minősített adatok védelméhez fűződő állami érdek azonban azt kívánja, hogy a törvény e bűncselekmény esetében is lehetővé tegye a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés alkalmazását. A törvény az Alkotmánybíróság határozatában foglaltakra is figyelemmel állapítja meg a Be. 201. § (1) bekezdésének e) pontját, és akként rendelkezik, hogy az a)-d) pontokban meghatározott bűncselekmény kísérlete, valamint - az előkészületet a törvény büntetni rendeli - előkészülete esetében van helye bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésnek. Ez a törvény egyértelművé teszi, hogy előkészület esetében csak akkor van helye ilyen eszközök és módszerek alkalmazásának, ha a felsorolt bűncselekmények tekintetében a Btk. az előkészületet kifejezetten büntetni rendeli. A törvény - lényegében a Be. 201. § (2) bekezdése hatályos rendelkezéseinek megfelelően - szabályozza azt, hogy az ügyészségi nyomozás során mely, a Be. 201. §-ának (1) bekezdésében fel nem sorolt bűncselekmények esetében van helye titkos adatszerzés alkalmazásának.

Amennyiben a nyomozó hatóság, a nyomozás elrendelését követően adatok szolgáltatását az ügyész jóváhagyásával igényelheti valamely hatóságtól, szervtől vagy szervezettől, az ügyész a megkeresés aláírásával adja meg jóváhagyását. Az ügyész a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: NBSZ tv.) 44. §-ának (2) bekezdése szerinti adatkérésre a Legfőbb Ügyészség illetékes főosztálya útján jogosult. Amennyiben a járásbíróság hatáskörébe tartozó bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy a Be. 175. §-ának (1) bekezdése, illetve a 192. §-ának (1) bekezdése szerint együttműködik a hatósággal, a feljelentés elutasítását, illetőleg a nyomozás megszüntetését az ügy elbírálására illetékes vezető ügyész - akadályoztatása esetén helyettese - engedélyezi. A főügyész a megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügy nyomozása során az engedélyezés jogát a büntető ügyekben eljáró helyettesére átruházhatja. Amennyiben a nyomozó hatóság önállóan nyomoz, az ügyész a nyomozó hatóság erre jogosult vezetőjének előterjesztése és a döntéshez szükséges iratok megvizsgálása után dönt az engedély megadásáról. A javaslattevőt döntéséről az ügyész írásban tájékoztatja. A járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben a fedett nyomozó igénybevételét az illetékes vezető ügyész, akadályoztatása esetén helyettese engedélyezi. A főügyész a megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyben ezt a jogot büntető ügyekben eljáró helyettesére átruházhatja. A Be. 175. §-ának (2) bekezdésében és a 192. §-ának (2) bekezdésében foglalt határozat meghozatalára a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben az illetékes vezető ügyész, akadályoztatása esetén a helyettese, a megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyben a főügyész jogosult. A főügyész ezt a jogot a büntető ügyekben eljáró helyettesére átruházhatja. A Be. 175/A. §-ának (1) bekezdésében és a 192/A. §-ának (1) bekezdésében foglalt határozat meghozatalára a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben a megbízhatósági vizsgálatot engedélyező főügyészség székhelyén lévő járási ügyészség vezetője, akadályoztatása esetén a helyettese, a megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyben a főügyész jogosult. A főügyész e jogkörét a büntető ügyekben eljáró helyettesére átruházhatja. Ha az ügyész a nyomozó hatóságnak a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés engedélyezésére irányuló előterjesztését alaptalannak látja, álláspontjáról az iratok visszaküldésével a nyomozó hatóságot írásban tájékoztatja. Tagállami igazságügyi vagy nyomozó hatóságtól érkezett megkeresés alapján bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés [2012. évi CLXXX. törvény 68. § (1)-(4) bek.] engedélyezése érdekében a Fővárosi Törvényszék által kijelölt bíró előtti eljárásban a Be. 30. §-ának (3) bekezdése alapján jelen utasítással kijelölt ügyészségként a Fővárosi Főügyészség jár el. A hatásköri szabályok figyelembevételével a főügyész, a vezető ügyész (akadályoztatásuk esetén helyettesük) - halaszthatatlan esetben - a titkos adatszerzést a Be. 203. §-ának (2) bekezdésében írtak szerint elkészített, írásba foglalt intézkedéssel rendeli el.

A nyomozást megelőzően, illetőleg a nyomozás során titkosan szerzett adatot az ügyész a büntetőeljárásban bizonyítékként akkor használja fel, ha az mással nem pótolható. Ha a titkosan szerzett adat a megszerzés módjától függetlenül minősített adatnak minősül, a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználása során erre figyelemmel kell lenni. A gyanúsított és a védő a titkos adatszerzésről készült okirat megismerésére akkor jogosult, ha az ügyész azt az iratokhoz csatolta. Ha az érintett ellen nem indult büntetőeljárás, a titkos adatszerzés tényéről őt legkésőbb annak a nyomozásnak elvégzése után értesíteni kell, amelyben a titkos adatszerzést folytatták. A titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasságának megállapítása érdekében az ügyész a titkos információgyűjtés engedélyezését kérő szerv kezdeményezésének az ügyészséghez érkezésétől számított 72 órán belül fordul a nyomozási bíróhoz [Be. 206/A. § (3) bekezdés].

A külön törvény alapján a nyomozás elrendelését megelőzően folytatott titkos információgyűjtéssel kapcsolatos adatok államtitoknak minősülnek. A büntetőeljárásban felhasználásuk feltétele, hogy a titokgazda e minősítést feloldja. Ha a külön törvény alapján engedélyezett titkos információgyűjtés végrehajtása során az ügyben nyomozást rendelnek el, amennyiben a titkos információgyűjtés még nem fejeződött be, azt a Be. szabályai szerint titkos adatszerzésként kell folytatni. Evégett - feltéve, hogy a külön törvény alapján engedélyezett titkos információgyűjtés módja (titkos házkutatás, illetve ennek technikai rögzítése a nyomozás során nem lehetséges) és jogalapja a Be. 201. §-a szabályainak is megfelel - új engedélyt nem kell kérni. Arra figyelemmel, hogy a folytatott titkos adatszerzés a büntetőeljárás keretébe tartozó cselekmény, a Nyor. 142. §-ának (1) bekezdésére, illetve a Pnyor. 137. §-ának (1) bekezdésére tekintettel a nyomozó hatóság mind az adatszerzés tényéről, mind annak tartalmáról az illetékes ügyészt egyidejűleg tájékoztatni köteles. A Be. 200. §-ának (5) bekezdése szerint lakás céljára szolgáló tárgy, pl. a lakókocsi, a hajléktalanok bódéja, a hajótest stb. Más helyiség pl. a fogda, a zárka, mivel e helyiségekbe csak jogszabályban meghatározott személyek meghatározott célból léphetnek be. A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésnek a Be. 201. §-ának (1) bekezdésében felsorolt feltételei nem konjunktív feltételek, tehát a bálmelyik alpontban felsorolt feltétel fennállása esetén a titkos adatszerzés engedélyezhető.

201. § (1) Titkos adatszerzésnek

a) öt évig terjedő vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény,

b) üzletszerűen vagy bűnszövetségben elkövetett, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény,

c) az új pszichoaktív anyaggal visszaélés, a kitartottság, a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése, az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés, a hivatali visszaélés bűncselekménye,

d) az egészségügyi termék hamisítása, az emberkereskedelem, a kerítés, a prostitúció elősegítése, a gyermekpornográfia, a környezetkárosítás, a természetkárosítás, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, a bűnpártolás, a vesztegetés, a vesztegetés elfogadása, a hivatali vesztegetés, a hivatali vesztegetés elfogadása, az embercsempészés három évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett alakzata,

e) a minősített adat és a nemzeti adatvagyon elleni bűncselekmények,

f) az *a)-e)* pontban meghatározott bűncselekmény kísérlete, valamint - ha az előkészületet a törvény büntetni rendeli - előkészülete esetében van helye.

(2) Ha a nyomozást az ügyész végzi, titkos adatszerzésnek az (1) bekezdésben felsorolt bűncselekményeken kívül az alábbi esetekben van helye:

a) a közjogi tisztség betöltésén alapuló mentességet élvező személy, a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személy sérelmére elkövetett, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő hivatalos személy elleni erőszak, továbbá a nemzetközileg védett személy elleni erőszakkal fenyegetés,

b) a bíró, az ügyész, a bírósági titkár, az alügyész, a bírósági és ügyészségi fogalmazó, az ügyészségi megbízott, a bírósági ügyintéző, az önálló és a törvényszéki végrehajtó, a végrehajtó-helyettes, a közjegyző és a közjegyző-helyettes, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja és a kormányzati szolgálati jogviszonyban foglalkoztatott pénzügyi nyomozó sérelmére elkövetett, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő hivatalos személy elleni erőszak, valamint a felsoroltak vonatkozásában elkövetett, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő korrupciós bűncselekmények,

c) a 29. § *e)* pontjában meghatározott igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények, kivéve a hatóság félrevezetését,

d) a külföldi hivatalos személy ellen elkövetett bűncselekmények,

e) a katonai büntetőeljárásra tartozó, az *a)-d)* pontban felsorolt bűncselekmények.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2009. 51. Titkos információgyűjtés
ÍH 2008. 137. A titkos információgyűjtés
ÍH 2005. 4. A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredménye bizonyítékként való felhasználásának feltételei - titkos információgyűjtés fogalma - titkos adatszerzés fogalma - hivatali visszaélés

202. § (1) Titkos adatszerzést elsősorban a gyanúsítottal, illetve azzal a személlyel szemben lehet alkalmazni, aki a bűncselekmény elkövetésével a nyomozás addigi adatai alapján gyanúsítható.

(2) Titkos adatszerzés mással szemben akkor alkalmazható, ha az (1) bekezdésben megjelölt személlyel való bűnös kapcsolattartásra adat merült fel, vagy ilyen kapcsolat megalapozottan feltehető. A titkos adatszerzésnek nem akadálya, ha az kívülálló személyt elkerülhetetlenül érint.

(3) Az ügyben védőként eljáró ügyvéd magánlakásában és irodájában, illetőleg az ügyvéd birtokában lévő telefonvezetékre vagy más hírközlési rendszerre, az ügyvéd levelezésére, ideértve a számítástechnikai rendszer útján történő levelezést is, akkor végezhető titkos adatszerzés, ha az ügyvéddel szemben a terhelt ellen folyamatban lévő üggyel összefüggő bűncselekmény megalapozott gyanúja merült fel.

(4) A rendőrségi fogdában, illetőleg a büntetés-végrehajtási intézetben levő ügyvédi beszélő helyiségben akkor végezhető titkos adatszerzés, ha az ügyvéddel szemben a terhelt ellen folyamatban lévő üggyel összefüggő bűncselekmény megalapozott gyanúja merült fel.

(5) A (3) és (4) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni arra is, aki a 81. § (1) bekezdésének *a)* pontja alapján tanúként nem hallgatható ki, illetőleg aki a 82. § (1) bekezdése alapján a tanúvallomást megtagadhatja.

(6) Titkos adatszerzésnek a 201. §-ban és az (1)-(5) bekezdésben meghatározott esetekben is csak akkor van helye, ha megalapozottan feltehető, hogy más módon a bizonyíték beszerzése kilátástalan, vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna, és a titkos adatszerzéssel a bizonyíték beszerzése valószínűsíthető.

Bírói engedély

203. § (1) A titkos adatszerzés engedélyezéséről a bíróság az ügyész indítványára e Fejezet VI. Címe szerinti eljárásban határoz.

(2) Az indítványnak tartalmaznia kell

a) a nyomozást végző ügyészi szerv vagy nyomozó hatóság megnevezését, a nyomozás elrendelésének időpontját, az ügy számát,

b) a titkos adatszerzés tervezett alkalmazásának helyét, telefonlehallgatás esetén a kapcsolási számot is,

c) a titkos adatszerzés tervezett alkalmazásával érintett nevét, illetőleg az azonosításra alkalmas adatot, valamint a titkos adatszerzés vele szemben alkalmazni kívánt eszközének, illetőleg módszerének megnevezését,

d) az alkalmazás tervezett tartamának kezdő és befejező időpontját, naptári napban és órában meghatározva,

e) az alkalmazás 201. §-ban és 202. §-ban meghatározott feltételeinek a meglétére vonatkozó részletes leírást, így különösen az alapul szolgáló bűncselekmény megnevezését és a bűncselekmény gyanújára okot adó adatokat, a titkos adatszerzés elkerülhetetlen alkalmazását indokoló körülményeket, az alkalmazás célját és annak valószínűsítését, hogy a bizonyíték a titkos adatszerzés során alkalmazott eszközzel, illetőleg módszerrel beszerezhető,

f) halaszthatatlan elrendelés [(6) bekezdés] esetén annak okát és időpontját.

(3) Az indítványhoz csatolni kell az indítványban foglaltakat megalapozó iratokat. Az alkalmazás meghosszabbítására vonatkozó indítvány előterjesztésével egyidejűleg be kell mutatni a korábbi engedélyezés óta keletkezett iratokat is.

(4) A bíróság az indítvány előterjesztésétől számított hetvenkét órán belül határoz. Ha a bíróság az indítványnak helyt ad vagy részben ad helyt, meghatározza, hogy kivel szemben, a titkos adatszerzés mely eszköze, illetőleg módszere mettől meddig alkalmazható.

(5) A titkos adatszerzés legfeljebb kilencven napra engedélyezhető, ez ismételt indítványra egy alkalommal legfeljebb kilencven nappal meghosszabbítható. Ha a bíróság az indítványnak helyt ad, és az engedélyezés idején a titkos adatszerzés indítvány szerinti kezdő időpontja már elmúlt, az alkalmazás kezdő időpontja az engedélyezés napja.

(6) Ha az engedélyezés olyan késedelemmel járna, amely a titkos adatszerzés sikerét veszélyeztetné, az ügyész legfeljebb hetvenkét óra időtartamra elrendelheti a titkos adatszerzést (halaszthatatlan elrendelés). Ez esetben az elrendeléssel egyidejűleg az engedélyezés iránti indítványt is elő kell terjeszteni. Ha a bíróság az indítványt elutasította, változatlan ténybeli alapon újabb halaszthatatlan elrendelésnek nincs helye.

A titkos adatszerzés végrehajtása

204. § (1) A titkos adatszerzést külön törvényben meghatározott szervezet hajtja végre. Ha az ügyészségi nyomozás során elrendelt titkos adatszerzés tárgya nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja által elkövetett bűncselekmény, az ügyész titkos adatszerzés elvégzésére az érintett nemzetbiztonsági szolgálatot is felkérheti.

(2) A hírközlési szolgáltatást, a postai küldemények, illetve az információs rendszerben tárolt adatok továbbítását, feldolgozását, kezelését végző szervezetek kötelesek a titkos adatszerzés végrehajtását biztosítani és a titkos adatszerzésre jogosult hatóságokkal együttműködni. A hírközlési szolgáltatást, valamint a postai küldemények továbbítását végző szervezetek kötelezettségeiről és az együttműködés részletes szabályairól külön jogszabály rendelkezik.

(3) A titkos adatszerzést az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság vezetője haladéktalanul megszünteti, ha

a) halaszthatatlan elrendelés esetén a bíróság az indítványt elutasította,

b) az engedélyben meghatározott célját elérte,

c) az engedélyben megállapított időtartam eltelt,

d) a nyomozást megszüntették,

e) nyilvánvaló, hogy a további alkalmazástól sem várható eredmény.

(4) A titkos adatszerzés befejezését követő nyolc napon belül a titkos adatszerzést folytatott ügyész, illetőleg nyomozó hatóság megsemmisíti a titkos adatszerzés célja szempontjából érdektelen, rögzített adatot és az ügyben nem érintett személy rögzített adatait, kivéve azokat az adatokat, amelyek felhasználását a 206. § (4)-(5) bekezdése lehetővé teszi. A (3) bekezdés *a)* pontja esetében az addig rögzített adatokat haladéktalanul meg kell semmisíteni.

(5) A titkos adatszerzés végrehajtásáról jelentést (168. §) kell készíteni, amely részletesen tartalmazza a titkos adatszerzés lefolyását, így különösen azt, hogy annak során milyen eszközt, illetőleg módszert, meddig és hol alkalmaztak, a titkos adatszerzés - a fedett nyomozó (178. §) kivételével - mely természetes vagy jogi személyt, illetőleg jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet érintett, a titkos adatszerzés során milyen - a (4) bekezdés alapján meg nem semmisített - adatot, milyen módon, milyen forrásból hol és mikor szereztek meg. A jelentést úgy kell elkészíteni, hogy abból a bíróság engedélyező végzésében foglaltak megtartása megállapítható legyen. A jelentésben ki kell térni arra is, hogy a titkos adatszerzés elérte-e a célját, és ha nem, akkor annak milyen akadálya volt. A jelentést a titkos adatszerzést folytatott ügyészi szerv, illetőleg nyomozó hatóság vezetője írja alá.

ÍH 2015. 91. A titkos adatszerzés, vagy információgyűjtés nyílttá nem tett részei - kereskedéssel elkövetett kábítószerrel visszaélés

A titkos adatszerzés eredményének megismerése

205. § (1) A titkos adatszerzés során keletkezett és rögzített adatok megóvásáról az ügyész, illetőleg a titkos adatszerzést folytatott nyomozó hatóság a minősített adat védelméről szóló törvényben szabályozottak szerint gondoskodik.

(2) A titkos adatszerzés tényét, valamint az azzal beszerzett és rögzített adatot a titkos adatszerzés végrehajtása során, illetőleg azt követően mindaddig, amíg a titkos adatszerzésről szóló jelentést az ügyész nem csatolta az iratokhoz, az engedélyező bíró, az ügyész és a nyomozó hatóság, valamint az ügyész és a nyomozó hatóság hivatali felettese (szolgálati elöljárója) ismerheti meg. A titkos adatszerzés engedélyezésével kapcsolatos bírósági iratokat az engedélyező bíró ügyelosztást végző vezetője, valamint a 207. § (1) bekezdésében meghatározott igazgatási vezetője is megismerheti.

(3) A titkos adatszerzést engedélyező bíró megkeresésére a titkos adatszerzés során a megkeresés időpontjáig beszerzett adatokat az ügyész köteles bemutatni. Ha a bíró megállapítja, hogy az engedély kereteit túllépték, a titkos adatszerzést megszünteti, más törvénysértés esetén a titkos adatszerzést megszüntetheti. E végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

(4) A külön törvény alapján a nyomozást megelőzően végzett titkos információgyűjtés [200. § (3) bek.] eredményét - annak a büntetőeljárásban történő felhasználásáig - a külön törvényekben meghatározottak ismerhetik meg.

(5) Az ügyész a titkos adatszerzés tényéről - annak befejezését követően - értesíti a bírói engedélyben érintettet, ha az érintett ellen nem indult büntetőeljárás, és az értesítés a büntetőeljárás sikerét nem veszélyezteti.

A titkos adatszerzés eredményének felhasználása

206. § (1) Ha az ügyész a titkos adatszerzés eredményét a büntetőeljárásban bizonyítékként kívánja felhasználni, a titkos adatszerzés engedélyezése iránti indítványt, a bíróság határozatát és a titkos adatszerzés végrehajtásáról készített jelentést csatolja a nyomozás irataihoz. Ha az iratok csatolása a nyomozás iratainak megismerése (193. §) után történt, a gyanúsítottat és a védőt erről értesíteni kell, és lehetőséget kell adni a csatolt iratok megismerésére.

(2) A titkos adatszerzés végrehajtásáról készített jelentés a nyomozás irataihoz történő csatolást követően az okiratra (116. §) vonatkozó szabályok szerint használható fel bizonyítékként.

(3) A titkos adatszerzés eredménye annak a bűncselekménynek a bizonyítására, és azzal szemben használható fel, amely miatt és akivel szemben a titkos adatszerzést a bíróság engedélyezte.

(4) Akivel szemben a titkos adatszerzést a bíróság engedélyezte, a titkos adatszerzés eredménye olyan bűncselekmény bizonyítására is felhasználható, amelyet az engedélyben nem jelöltek meg, feltéve, hogy a titkos adatszerzés e törvényben meghatározott feltételei (201. §) ez utóbbi bűncselekmény tekintetében is fennállnak.

(5) Annak a bűncselekménynek a bizonyítására, amely miatt a titkos adatszerzést a bíróság engedélyezte, a titkos adatszerzés eredménye minden elkövetővel szemben felhasználható.

(6) Bizonyítékként nem lehet felhasználni a titkos adatszerzés eredményét, ha a titkos adatszerzést a 204. § (3) bekezdésének *a)* vagy *e)* pontja, illetőleg a 205. § (3) bekezdése alapján szüntették meg, vagy a titkos adatszerzés érintettje - anélkül, hogy azt a bíróság engedélyezte volna - az ügyben eljáró védő, illetőleg olyan személy, aki tanúként nem hallgatható ki, vagy a vallomástételt a 82. § (1) bekezdése alapján megtagadhatja.

ÍH 2013. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2005. 4. A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredménye bizonyítékként való felhasználásának feltételei - titkos információgyűjtés fogalma - titkos adatszerzés fogalma - hivatali visszaélés

A titkos információgyűjtés eredményének felhasználása

206/A. § (1) A bűnüldözési célból folytatott bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés, valamint a nem bűnüldözési célból folytatott bírói engedélyhez, illetve az igazságügyért felelős miniszter engedélyéhez kötött titkos információgyűjtés eredménye a büntetőeljárásban bizonyítékként akkor használható fel, ha

a) a titkos adatszerzés engedélyezésének e törvényben meghatározott feltételei (201. §) a bizonyítani kívánt bűncselekmény tekintetében fennállnak,

b) a titkos információgyűjtés engedélyezését kérő szerv a büntetőeljárásban felhasználni kívánt információ megszerzését követően a nyomozást - a büntetőeljárás megindításának valamennyi, e törvényben meghatározott feltétele megállapításakor - nyomban elrendelte vagy a feljelentési kötelezettségének nyomban eleget tett.

(2) A titkos információgyűjtés engedélyezését kérő szerv a nyomozás elrendelésével vagy a feljelentés megtételével egyidejűleg kezdeményezi az illetékes ügyésznél a titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasságának megállapítását, ha

a) a bűnüldözési célból folytatott titkos információgyűjtés során keletkezett és rögzített adat az engedélyben nem megjelölt személyre, illetve nem megjelölt bűncselekményre,

b) a nem bűnüldözési célból folytatott titkos információgyűjtés során keletkezett és rögzített adat az engedélyben nem megjelölt személyre

vonatkozik.

(3) A (2) bekezdés szerinti felhasználásra való alkalmasságról történő döntés érdekében az ügyész hetvenkét órán belül a nyomozási bíróhoz fordul. A titkos információgyűjtés eredménye akkor alkalmas a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra, ha az (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállnak és megalapozottan feltehető, hogy más módon a bizonyíték beszerzése kilátástalan, vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna. A nyomozási bíró a felhasználásra való alkalmasságról indokolt végzéssel határoz. A felhasználásra való alkalmasság tárgyában hozott döntés a titkos információgyűjtés során keletkezett és rögzített adat minősített jellegét nem érinti. A büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasság megállapítása esetén az érintett adatot csak akkor kell megsemmisíteni, ha az ügyész az (4) bekezdés alapján annak bizonyítékként történő felhasználását nem indítványozta.

(4) A titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználását az (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállása esetén a nyomozás elrendelését követően az ügyész indítványozhatja. Az indítványról a nyomozási bíró határoz.

(5) A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés tényét a törvényszék elnöke igazolja. Az igazolás tartalmazza a bíróság megjelölését, az engedéllyel érintett ügy számát és tárgyát, az érintett személy nevét, a titkos információgyűjtés engedélyezésére irányuló előterjesztés, illetve az engedély kereteit.

ÍH 2014. 138. Titkos információgyűjtés - írásbeli tanúvallomás
ÍH 2013. 92. Titkos információgyűjtés - hivatali bűnpártolás bűntette - a hivatalos személy által elkövetett közokirathamisítás bűntette
ÍH 2013. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés
ÍH 2009. 51. Titkos információgyűjtés
ÍH 2008. 137. A titkos információgyűjtés

VI. Cím

A NYOMOZÁSI BÍRÓ ELJÁRÁSA

A nyomozási bíró feladata

207. § (1) A vádirat benyújtása előtt a bíróság feladatait első fokon a törvényszék elnöke által kijelölt bíró (nyomozási bíró) látja el.

(2) A nyomozási bíró dönt

a) a vádirat benyújtása előtt a bíróság hatáskörébe tartozó kényszerintézkedésekkel, az elmeállapot megfigyelésével kapcsolatos indítványokról, a védő kizárásáról, illetőleg az előzetes letartóztatott pszichiátriai kezelésre igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézetbe történő beutalásáról,

b) a titkos adatszerzés engedélyezéséről [203. § (4) és (6) bek.], megszüntetéséről [205. § (3) bek.], a titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasságának megállapításáról [206/A. § (3) bek.], valamint a titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásának lehetőségéről [206/A. § (4) bek.],

c) az ügyész indítványára a nyomozás megszüntetését követően a nyomozás folytatásának elrendeléséről [191. § (3) bek.],

d) az ügyész indítványára a tanú különösen védetté nyilvánításáról (97. §),

e) a 70/B. § (8) bekezdése, a 149. § (3) bekezdése, a 150. § (2) bekezdése, a 151. § (4) bekezdése, valamint a 153. § (2) bekezdése szerinti határozat elleni panaszt elutasító határozat, továbbá a 151. § (2) bekezdése és a 155. § (1) bekezdése szerinti ügyészi határozat elleni panaszt elutasító határozattal szemben előterjesztett felülbírálati indítványról, valamint a rendbírság 161. § (6) bekezdése szerinti elzárásra történő átváltoztatásáról,

f) a vádirat benyújtása előtt az ügyész indítványára a 82. § (1) bekezdés *d)* pontja alapján a tanúvallomást megtagadó személynek a számára információt átadó személy kilétének felfedésére kötelezéséről a 82. § (6) bekezdése szerint,

g) a vádirat benyújtása előtt az 54. § (2a) bekezdés szerinti polgári jogi igénynek és ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek a Polgári perrendtartás szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak történő megküldése kérdésében.

(2a) A nyomozás megszüntetését követően a nyomozás folytatása nyomozási bíró általi elrendelésének indítványozását az ügyésznél lehet kezdeményezni.

(2b) A vádirat benyújtása előtt az európai elfogatóparancsot a nyomozási bíró bocsátja ki.

(3) A nyomozási bíró a vádirat benyújtása előtt az ügyész indítványára kihallgatja a különösen védett tanút és azt a tanút, aki az életét közvetlenül veszélyeztető állapotban van. A tanú kihallgatásának indítványozását a tanú és az érdekében eljáró ügyvéd az ügyésznél kezdeményezheti. A nyomozási bíró ismételten kihallgatja a különösen védett tanút, ha ezt a tárgyalás előkészítése vagy a tárgyalás során a bíróság elrendeli [268. § (3) bek., 305. § (3) bek.].

(4) A nyomozási bíró a vádirat benyújtása előtt az ügyész indítványára kihallgatja a tizennegyedik életévét be nem töltött tanút, ha megalapozottan feltehető, hogy a tárgyaláson történő kihallgatása a fejlődését károsan befolyásolná. A tanú kihallgatásának indítványozását a törvényes képviselő, a gondozó és a tanú érdekében eljáró ügyvéd az ügyésznél kezdeményezheti.

(5) Az ügyész, a gyanúsított és a védő bizonyítás felvételét is indítványozhatja, ha megalapozottan feltehető, hogy az így megszerezhető bizonyítási eszköz a bírósági eljárásban már nem állna rendelkezésre, vagy az addigra jelentős mértékben megváltozna, illetőleg bizonyítási eszköz jellegét elveszítené. Az ügyész, a gyanúsított, a védő, a tanú érdekében eljáró ügyvéd, valamint a kiskorú tanú gondozója és törvényes képviselője a tanúnak vagy kivételes esetben a gyanúsítottnak a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását is indítványozhatja.

(6)

ÍH 2013. 99. Előzetes letartóztatás - nyomozási bíró eljárása - terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz
ÍH 2011. 57. Úti okmány megküldése - nyomozási bíró
ÍH 2011. 11. A nyomozás folytatása és az eljárás folytatása közötti különbség - a nyomozási bíró hatásköre
ÍH 2010. 12. A nyomozási bíró eljárása
ÍH 2005. 56. Előzetes letartóztatás

Az alapjogok védelme érdekében az eljárás teljes tartalma alatt biztosítani kell a bírói közreműködést, tehát nem csupán a tárgyalási szakaszban, hanem azt megelőzően is. A Be.-ben lefektetett szabályozási elvnek megfelelően ezért a jogalkotó életre hívta a nyomozási bíró intézményét. Az alapul szolgáló angolszász és kontinentális jogintézmények közül a hazai jogalkotó a szabályozási környezethez jobban illeszkedő, kontinentális nyomozási bíró intézményét vezette be. Ennek megfelelően a nyomozási bíró legfőbb funkciója, hogy az eljárási garanciák érvényesülését elősegítse, ezáltal is biztosítva az alapjogok védelmét. A nyomozási bíró hatáskörébe tartozik, hogy elvégezze a törvényben rögzített bizonyítási cselekményeket, mint például a védett tanú, tizennegyedik életévét be nem töltött tanú, vagy az olyan tanú kihallgatását, aki az életét közvetlenül veszélyeztető állapotban van. Ezen túl bizonyos, az alapjogok korlátozását jelentő esetekben döntési jogkörrel ruházza fel a törvény. A nyomozási bíró így dönt például a vádirat benyújtása előtt a bíróság hatáskörébe tartozó kényszerintézkedésekkel, az elmeállapot megfigyelésével kapcsolatos indítványokról, a védő kizárásáról, az előzetes letartóztatott pszichiátriai kezelésre igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézetbe történő beutalásáról, a titkos adatszerzés engedélyezéséről és megszüntetéséről, eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasságáról, valamint lehetőségéről. Ügyészi indítványára a nyomozás megszüntetését követően döntést hoz a nyomozás folytatásának elrendeléséről, továbbá a tanú különösen védetté nyilvánításáról.

A fenti felsorolásból látható tehát, hogy határkörébe tartozó feladatok elsősorban a büntetőeljárás és a nyomozás tisztaságát szolgálják. Mivel a nyomozási bíró a vádemelést megelőzően fejt ki tevékenységét, ezért garanciális szabály, hogy az eljárás vádemelést követő részében nem kerülhet döntési, ítélkezési szerepbe. A törvénynek ez a kizárási szabálya csak arra az adott ügyre vonatkozik, amelyben a bíró nyomozási bírói feladatokat látott el a vádemelést megelőzően, tehát más ügyben eljárhat ítélkező bírói minőségben.

A nyomozási bírót a törvényszék elnöke jelöli ki az illetékességi területen lévő járásbíróságok és törvényszékek bírói közül, biztosítva azt, hogy ez a jogintézmény megfelelően elkülönüljön a bírói szervezetrendszeren belül. A kijelölt nyomozási bíró - függetlenül attól, hogy a járásbíróság vagy a törvényszék bírája - mindazokban az ügyekben eljárhat, melyek a törvényszék és a járásbíróságok hatáskörébe tartoznak. Amennyiben egy törvényszék illetékességi területén belül a törvényszék elnöke több nyomozási bírót is kinevezett, az ő feladata a nyomozási bírók közötti belső ügyelosztásról való intézkedés.

Amennyiben egy ügy vádemelés előtti szakaszába nyomozási bíró is bekapcsolódik, továbbra is érvénysül az az elv, miszerint az ügy ura az ügyész. A törvény lehetőséget biztosít arra az ügyész számára, hogy feladatai ellátásához nyomozási bírót vegyen igénybe, illetve meghatározott esetekben ezt kötelezettségként írhatja elő számára, azonban a nyomozási bíró feladata ilyenkor csupán az, hogy a Be.-ben hatáskörébe utalt, és az ügyész által kezdeményezett eljárást, döntést meghozza. Az eljárást vagy az ügyész tevékenységét egyéb módon nem áll módjában befolyásolni.

Illetékesség

208. § (1) A nyomozási bíró a törvényszék illetékességi területén lévő ügyészségek által folytatott eljárás során jár el, tekintet nélkül arra, hogy az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény elbírálása a járásbíróság vagy a törvényszék hatáskörébe tartozik.

(2) A törvényszék elnöke a törvényszék területén lévő több járásbíróságon is kijelölhet nyomozási bírót, és ebben az esetben a nyomozási bírók illetékességét a törvényszék elnöke állapítja meg. A nyomozási bíró bizonyítási cselekmény elvégzése esetén az illetékességi területén kívül is eljárhat.

ÍH 2010. 12. A nyomozási bíró eljárása
A nyomozási bíró illetékessége nem az adott ügyben hatáskörrel rendelkező bíróság szintjétől függ - nem releváns tehát, hogy törvényszék vagy járásbíróság jár el -, hanem a Be. speciális szabályaként az eljáró ügyészség székhelye alapján állapítja meg illetékességét. A nyomozási bíró minden olyan esetben illetékességgel rendelkezik egy ügyben, amikor az őt kinevező törvényszék területén található az eljáró ügyész székhelye. Az ügyész hatásköre és illetékessége a Be. 30. § (1) bekezdése és a 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 3. § (1) bekezdése alapján ahhoz a bírósághoz igazodik, amely mellett működik. Eltérően alakulhat azonban az illetékesség, ha az általános szabályok helyett speciális illetékességi szabályt kell figyelembe venni (kijelölés, kizárás). Amennyiben egy törvényszék illetékességi területén belül a törvényszék elnöke több nyomozási bírót is kinevezett, az ő feladata a nyomozási bírók közötti belső ügyelosztásról való intézkedés. Az általános szabályokon túl a Be. egy különös illetékességi szabályt is felállított, amely lehetőséget teremt arra, hogy a nyomozási bíró illetékességi területén kívül is eljárjon sürgős szükség, célszerűség, gazdaságosság címén. Erre például szolgál, hogy azt a tanút, aki az életét veszélyeztető állapotban van, a nyomozási bíró az illetékességi területén kívül is kihallgathatja.

Általános eljárási szabályok

209. § (1) A nyomozási bíró eljárására a bírósági eljárás általános szabályai az e címben foglalt eltérésekkel alkalmazandók.

(2) Az ügyek egyesítésének és elkülönítésének nincs helye.

(3) Azt az eljárásban felmerült bűnügyi költséget, amelyet a 74. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerint az állam előlegez, a nyomozási bíró állapítja meg, de a megállapított összeget az ügyész előlegezi.

(4) Ha a nyomozási bíró azt észleli, hogy a nyomozás felfüggesztésének vagy megszüntetésének van helye, erről az ügyészt értesíti.

A nyomozási bíró tevékenységét főszabály szerint a büntető eljárási törvény eljárási cselekményekre és a bírósági eljárásokra vonatkozó általános szabályai alapján fejti ki. A Be. az általános szabályokhoz képest azonban bizonyos eltéréseket is rögzít, melyekre tekintettel kell lennie a nyomozási bíróknak. A 209. §-ban rögzített két leglényegesebb eltérés közül az első, hogy az általános szabályokkal szemben a nyomozási bírónak nincs lehetősége az ügyek egyesítésére, illetve elkülönítésének. A másik különbséget az jelenti, hogy bár az eljárás során felmerült költségeket a nyomozási bíró állapítja meg, azt nem az államnak kell előlegeznie, mint az a Be. általános szabályaiban szerepel (74. § (1) bekezdés), hanem az ügyésznek.
A 2011. évi LXXXIX. törvény az egyes eljárási és igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról a 8. §-ában módosította a Be. 209. § (1) bekezdését. Az idézett szakasz a következőképpen rendelkezett: a nyomozási bíró eljárására a bírósági eljárás általános szabályai az e címben foglalt eltérésekkel alkalmazandók azzal, hogy a nyomozási bíró eljárásában köteles figyelemmel lenni a nyomozó hatóság és az ügyész speciális, kizárólag a nyomozás során érvényesíthető nyomozástaktikai szempontjaira, így különösen arra, hogy a gyanúsított és a védő a nyomozás adatait, tényeit és bizonyítékait csak a nyomozásra irányadó szabályok alapján ismerhetik meg. A 166/2011. (XII. 20.) AB határozat 3. pontjában azonban kimondta a 2011-es módosítás alkotmányellenességét, mivel az egyrészt nemzetközi szerződésbe ütközik, másrészt megsérti az eljárási funkciómegosztás és a pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapelveket.
A 209. § (4) bekezdése rögzíti, hogy amennyiben a nyomozási bíró az eljárás felfüggesztésének vagy megszüntetésének szükségességét észleli, úgy erről a tényről értesítenie kell az ügyészt, aki ezt követően az iratok áttekintésével döntést hoz az ügyben. Fontos annak hangsúlyozása, hogy ez nem jelenti azt, hogy a nyomozási bíró beavatkozna az ügyész által vezetett nyomozás vádemelés előtti szakaszába, csupán a birtokába jutott információkról értesíti az ügyészt. Az ügyész teljesen befolyásmentesen hozhatja meg döntését, hiszen nem kötik a nyomozási bíró értesítésben foglaltak, nem kell azzal megegyező tartalmú döntést hoznia.

Az ülés

210. § (1) A nyomozási bíró ülést tart, ha az indítvány tárgya

a) a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés (129. §, 137. §, 138. §, 138/A. §, 140. §) elrendelése,

b) előzetes letartóztatás vagy házi őrizet meghosszabbítása, és az indítványban a korábbi határozathoz képest a meghosszabbítás okaként új körülményre hivatkoztak,

c) az előzetes letartóztatásnak az elrendelésétől számított hat hónapot meghaladó meghosszabbítása,

d) óvadék megállapítása (147. §),

e) elmeállapot megfigyelésének (107. §) elrendelése,

f) bizonyítási cselekmény elvégzése [207. § (3)-(5) bek.],
g) az 54. § (2a) bekezdés szerinti polgári jogi igény és ideiglenes intézkedés iránti kérelem.
(2) Az ülés mellőzhető, ha az indítvány tárgya elmeállapot megfigyelésének elrendelése, és azon a gyanúsított az egészségi állapota miatt nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen, továbbá ha az indítvány tárgya óvadék megállapítása, és az előzetes letartóztatás elrendelése a 129. § (2) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott okán kívül más okon is alapult.

(3) A nyomozási bíró az iratok alapján dönt
a) az (1) bekezdésben fel nem sorolt kérdésekben,
b) ha az ülést a (2) bekezdés alapján mellőzi,
c) ha az indítvány nem az arra jogosulttól származik.
(4) A nyomozási bíró - ha ez szükséges - a (3) bekezdésben felsorolt esetekben is ülést tart.

ÍH 2013. 99. Előzetes letartóztatás - nyomozási bíró eljárása - terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz
A nyomozási bíró bizonyítási cselekményeket végez el, illetve a törvényben meghatározott esetekben döntést hoz. Amennyiben utóbbi cselekményt végzi, úgy döntését ülés tartásával vagy a rendelkezésre álló iratok alapján, ülés tartása nélkül hozza meg.
A nyomozási bíró ülést tart, amennyiben az indítvány tárgy:
- a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés elrendelése,
- előzetes letartóztatás vagy házi őrizet meghosszabbítása, és az indítványban a korábbi határozathoz képest a meghosszabbítás okaként új körülményre hivatkoztak,
- az előzetes letartóztatásnak az elrendelésétől számított hat hónapot meghaladó meghosszabbítása,
- óvadék megállapítása,
- elmeállapot megfigyelésének elrendelése,
- bizonyítási cselekmény elvégzése.
A nyomozási bíró ülése kontradiktórius eljárás. Az indítványt megalapozó bizonyítékokat a jelenlévők megismerhetik, azokkal kapcsolatban észrevételeket tehetnek, okiratokat, tárgyi bizonyítási eszközöket csatolhatnak be, azonban további bizonyításnak nincs helye. A nyomozási bíró a határozatát az ügyészi indítványra, az ügyész által szolgáltatott bizonyítékokra, az ülésen elhangzottakra, és az ülésen esetlegesen benyújtott egyéb bizonyítási eszközökre alapítja. (93/2011. BK vélemény)
Amennyiben előzetes letartóztatás elrendeléséről kell döntenie, úgy a határozat indokolásában számot kell adnia arról, hogy az előzetes letartóztatás általános feltételei fennállnak-e, és megindokolja, hogy az előzetes letartóztatás mely különös okát, milyen adatok alapján állapította meg. A határozat indokolásában ki kell térni a védői ténybeli és jogi érvelésre és a nyomozási bíró azzal kapcsolatos álláspontjára. (93/2011. BK vélemény)
Az ülésre a bírósági eljárás általános szabályai alkalmazandóak bizonyos eltérésekkel. Az indítványokat általában az ügyész terjeszti a nyomozási bíró elé. (Az ügyészen kívül az eljárás alábbi résztvevőinek van lehetősége indítványt terjeszteni a nyomozási bíró elé a törvényben meghatározott esetekben: a magánvádlónak, a magánfélnek, a pótmagánvádlónak, a sértettnek, a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes sértett törvényes képviselőjének, a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselőjének és a kiskorú gondozójának, a gyanúsítottnak, valamint a védőjének. Felülbírálati indítvánnyal élhetnek továbbá azok, akinél házkutatást, a motozást, a címzettnek még nem kézbesített postai és hírközlési küldemény, valamint sajtótermék szerkesztősége iratainak lefoglalását hajtották végre.)
A felsorolt esetekben tehát kötelező ülést tartania a nyomozási bírónak az elé terjesztett indítvány elbírálása tárgyában, azonban két esetben mégis lehetőség van az ülés mellőzésére. Ha az indítvány tárgya elmeállapot megfigyelésének elrendelése, és azon a gyanúsított az egészségi állapota miatt nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen, akkor a nyomozási bírónak lehetősége van az iratok alapján döntenie. A másik eset, amikor pusztán a rendelkezésre álló iratokból meghozhatja döntését a nyomozási bíró, ha az indítvány tárgya óvadék megállapítása, és az előzetes letartóztatás elrendelése a 129. § (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott okán kívül más okon is alapult.
A nyomozási bíró tehát az iratokból dönt az indítványról amennyiben nem kötelező ülést tartania, vagy az ülés tartása mellőzhető, valamint abban az esetben, ha az olyan indítványt, amelynek tárgyában kötelező lenne ülés tartása nem az arra jogosult terjesztette a nyomozási bíró elé. Nem minősül abszolút hatályon kívül helyezési oknak, ha a megyei bíró a vádirat benyújtása előtti eljárásban ülés tartása nélkül dönt az előzetes letartóztatás hosszabbításáról (BH2004. 226.)
A nyomozási bírónak természetesen lehetősége van arra is, hogy az iratok alapján elbírálható indítványban mégis ülés tartását követően hozzon döntést.

211. § (1) A nyomozási bíró meghatározza az ülés határnapját. Ha az indítványt az ügyész terjesztette elő, azt megküldi a gyanúsítottnak, a védőnek, továbbá gondoskodik a gyanúsítottnak a nyomozási bíró előtti megjelenéséről, az ülés határnapjáról és helyéről értesíti a védőt. Ha az indítványt nem az ügyész terjesztette elő, azt a nyomozási bíró megküldi a gyanúsítottnak és a védőnek, intézkedik a szükséges iratok beszerzése iránt, továbbá az ülés határnapjáról és helyéről értesíti az indítványozót, az ügyészt, a gyanúsítottat és a védőt. Ha az indítvány tárgya előzetes letartóztatás meghosszabbítása, az ügyész az általa előterjesztett indítványt abban az esetben is megküldi a gyanúsítottnak és a védőnek, ha a nyomozási bíró az iratok alapján dönt.
(1a) Ha az indítvány tárgya előzetes letartóztatás elrendelése, a gyanúsítottnak és a védőnek megküldött indítványhoz csatolni kell azoknak a nyomozási iratoknak a másolatát, amelyekre az indítványt alapozzák. Ha az indítvány tárgya az előzetes letartóztatás meghosszabbítása, a gyanúsítottnak és a védőnek megküldött indítványhoz csatolni kell azoknak az indítványt megalapozó nyomozási iratoknak a másolatát, amelyek az előzetes letartóztatás tárgyában hozott legutóbbi döntést követően keletkeztek.

(2) Ha az ülésen az indítványozó nem jelenik meg, ezt úgy kell tekinteni, hogy az indítványt visszavonta. Ha az indítvány tárgya az ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelése, és a gyanúsított az állapota miatt nem jelenhet meg, vagy a jogainak gyakorlására képtelen, az ülés a védő távollétében nem tartható meg.

(3) Az ülésen az indítványozó az indítványt megalapozó bizonyítékokat írásban előterjeszti, vagy szóban előadja. A jelenlevőknek módot kell adni arra, hogy az indítványozó bizonyítékait - a 186. § keretei között - megismerjék. Ha az értesített nem jelent meg, de az észrevételét írásban benyújtotta, ezt a nyomozási bíró ismerteti.

(4) A nyomozási bíró megvizsgálja, hogy az indítvány törvényi előfeltételei fennállnak-e, nincs-e akadálya a büntetőeljárásnak, és az indítvány megalapozottsága iránt nem támaszthatók-e ésszerű kételyek. A 210. § (1) bekezdésének *a)-d)* és *g)* pontja esetén a vizsgálat kiterjed a gyanúsított személyi körülményeire is.

(4a) Ha az illetékességi területén van tizennegyedik életévét be nem töltött személy meghallgatására szolgáló helyiség, a nyomozási bíró a tizennegyedik életévét meg nem haladott tanú meghallgatása esetén az ülést ilyen helyiségben is megtarthatja.

(5) A nyomozási bíró az ülést zártcélú távközlő hálózat útján is megtarthatja. Az ülésen védő részvétele kötelező, a védőnek az ülés tartama alatt a gyanúsítottal azonos helyen kell tartózkodnia. A zártcélú távközlő hálózat útján történő ülésre a 244/A-244/D. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

ÍH 2014. 53. Iratbiztosítás
A nyomozási bíró ülésére a Be. általános szabályai vonatkoznak, némi eltéréssel. A nyomozási bíró így megjelöli az ülés határnapját, ami azonban nem lehet későbbi az indítvány előterjesztését számított három nap, mivel ez idő alatt - ha törvény más követelményt nem támaszt - határozatot kell hoznia az indítvány tárgyában. Az indítványozó személyétől függ az, hogy az ügyész vagy a nyomozási bíró feladatkörébe tartozik az érintett személyek értesítése az ülés pontos helyéről és határnapjáról. Így amennyiben az ügyész élt indítványozási jogával, úgy ő értesíti a gyanúsítottat, a védőt, és gondoskodnia kell arról is, hogy a gyanúsított megjelenjen a nyomozási bíró előtt. Ha más, arra jogosult terjeszt elő indítványozási kérelmet, úgy a nyomozási bíró értesíti az ügyészt, a gyanúsítottat, valamint annak védőjét. A személyes megjelenés és a védekezés biztosítása az eljárás kontradiktórius jellegéből, az ártatlanság vélelméből és a fegyverek egyenlőségének alapelveiből következik, tehát a gyanúsítottnak és védőjének jogában áll megismerni a gyanúsítottal szemben felhozott bizonyítékokat, azokkal szemben védekezést előterjeszteni.
Abban az esetben, ha az indítványozó nem jelenik meg az ülésen, akkor úgy kell tekinteni, hogy indítványát visszavonta, kivéve azokat a törvényben meghatározott eseteket, amikor lehetőség van ülés tartása nélkül, az iratokból dönteni. Így ha az indítvány tárgya ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelése, és azon a gyanúsított az egészségi állapota miatt nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen, akkor a nyomozási bírónak lehetősége van az iratok alapján döntenie.
Az ülésen az indítványozó szóban vagy írásban terjesztheti elő bizonyítékait. Amennyiben az érintettek személyesen jelen vannak, biztosítani kell számukra, hogy megismerjék az indítványozó által a nyomozási bíró elé tárt bizonyítékokat. Előfordulhat az, hogy az érintett személy nem jelent meg az ülésen, azonban az előzetesen megküldött bizonyítékok alapján észrevételeit írásban közölte. Ilyenkor a nyomozási bíró ezt ismerteti a jelenlévőkkel. Az érintett személy távolléte azért nem okoz eljárási problémát, mert az ügyésznek, illetve a nyomozási bírónak csak értesítési kötelezettsége van, az érintetteknek azonban ne, kötelező a részvétel, kivéve a törvényben rögzített eseteket.
A nyomozási bíró megvizsgálja az indítványt, azonban mielőtt arról annak tartalma alapján döntene, különböző formai és tartalmi szempontok alapján kell azt megvizsgálnia. Az első kérdés, hogy az indítvány megfelel-e a törvényi előfeltételeknek, tehát megalapozott-e gyanú, vagy személyes szabadság korlátozását jelentő intézkedéseknél fennállnak-e az intézkedés elrendelésének különös feltételei. Amennyiben úgy találja, hogy fennállnak a kívánt feltételek, a gyanúsítottnak és védőjének akkor is jogában áll védekezést előterjeszteni.
Megvizsgálja ezen túl a nyomozási bíró, hogy van-e törvényi akadálya a büntetőeljárás lefolytatásának. Mivel az ügy ura az ügyész, így igenlő válasz esetén sincs joga a nyomozási bírónak az eljárást megszüntetni, hanem az ok megjelölésével értesíti az ügyészt az eljárás megszüntetésének kérdéséről. A végső döntést az eljárás megszüntetéséről tehát az ügyész hozza meg. A nyomozási bíró ilyenkor csupán annyit tehet, hogy ha az eljárás megszüntetését is eredményezhető akadályt lát, nem rendel el a szabadság korlátozásával járó intézkedést.
Végül a nyomozási bíró vizsgálja az indítvány megalapozottságát is, hogy helyesek-e annak feltevései. Amennyiben nem támad benne racionális kétség az indítvány tartalma alapján annak valószínűségéről, helyt ad annak. Fontos azonban, hogy a személyes szabadságot érintő kényszerintézkedéseknél nem csupán az indítványt vizsgálja, hanem a gyanúsított személyi körülményeit is.
A nyomozási bírónak lehetősége van arra, hogy zártcélú távközlő hálózat útján tartsa meg az ülést. A védő jelenléte ebben az esetben is kötelező, továbbá előírás az, hogy a gyanúsítottal egy helyiségben kell tartózkodnia. A zártcélú távközlő eszközzel való ülés tartására a Be. 244/A-244/D. §-ai és a 22/2003. (VI. 25.) IM rendelet vonatkozik.

Bizonyítási cselekmény elvégzése ülésen

212. § (1) A bizonyítási cselekmény elvégzésére vonatkozó indítvány előterjesztője gondoskodik a bizonyításfelvétel elvégzésének feltételeiről. Ha az ülés a nyomozási bíró hivatalos helyiségében nem tartható meg, az indítványban az ülés helyét meg kell jelölni.

(2) A nyomozási bíró az ülés kezdetén a bizonyítási cselekmény elvégzésére vonatkozó indítványról indokolt végzéssel határoz.

A nyomozási bíró bizonyítást folytat le, amennyiben azt az ügyész, illetve bizonyos esetekben a gyanúsított vagy védője indítványozza. A bizonyítás lefolytatásához szükséges feltételek megteremtéséről annak kell gondoskodnia, aki azt indítványozta. Amennyiben a bizonyítás tárgya tanúvallomás felvétele, úgy a tanú megjelenésének biztosítását jelenti ez a kötelezettség, míg ha más bizonyítási eszközről van szó, akkor megfelelően tájékoztatni kell a nyomozási bírót a bizonyíték megismeréséhez szükséges körülményekről. A gyanúsított vagy védője különösen akkor indítványozhatja bizonyíték felvételét, ha megalapozottan feltehető, hogy az így megszerezhető bizonyítási eszköz a bírósági eljárásban már nem állna rendelkezésre, vagy az addigra jelentős mértékben megváltozna, illetőleg bizonyítási eszköz jellegét elveszítené. Az ügyész, a gyanúsított, a védő, a tanú érdekében eljáró ügyvéd, valamint a kiskorú tanú gondozója és törvényes képviselője a tanúnak vagy kivételes esetben a gyanúsítottnak a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását is indítványozhatja.

Az indítványozónak meg kell jelölnie az ülés helyét minden olyan esetben, amikor az a nyomozási bíró hivatalos helyiségében nem tartható meg. Ilyenre kerülhet sor különösen, ha a tanú különösen védett tanút vagy a tanú az életét közvetlenül veszélyeztető állapotban van, ezért indokolt a hivatalos helyiségtől eltérő helyszínen történő kihallgatása.

A nyomozási bíró az ülés elején végzéssel határoz a bizonyítási indítvány megalapozottságáról, és a bizonyítási kérelemnek helyt ad. A nyomozási bíró végzése ellen helye van fellebbezésnek, kivéve, ha a tanúkihallgatásra irányuló indítványt kizárólag az ügyész terjesztheti elő, mivel ilyen indítványok esetén kizárt a fellebbezés.

213. § (1) Az olyan tanú kihallgatásán, akinek életét közvetlen veszély fenyegeti, vagy megalapozottan feltehető, hogy a tárgyaláson nem jelenhet meg (87. §), a gyanúsított és védője, valamint a tanú érdekében eljáró ügyvéd jelen lehet, kivéve, ha ezt a tanú állapota nem teszi lehetővé. Ebben az esetben a gyanúsítottat és a védőt az ülésről utólag kell értesíteni azzal, hogy az ülésről készült jegyzőkönyvet az ügyésznél megtekinthetik.

(2) A különösen védett tanú kihallgatásánál a nyomozási bírón, a jegyzőkönyvvezetőn és - ha szükséges - a tolmácson kívül csak az ügyész és a tanú érdekében eljáró ügyvéd lehet jelen. A különösen védett tanú kihallgatása során a nyomozási bírónak fel kell tárnia, és szükség esetén a nyomozó hatóság közreműködésével vagy más módon ellenőriznie kell a tanú szavahihetőségét, tudomásának megbízható voltát, és azokat a körülményeket, amelyek vallomása hitelt-érdemlőségét befolyásolhatják. Az így szerzett adatokat a kihallgatásról készült jegyzőkönyvben fel kell tüntetni. A jegyzőkönyvről kivonatot kell készíteni, amely a jelenlévők közül csak a nyomozási bíró és az ügyész nevét, a tanú különösen védetté nyilvánításának tényét és a különösen védetté nyilvánított tanú vallomását tartalmazza. A nyomozási bíró gondoskodik arról, hogy a különösen védett tanú személyére és tartózkodási helyére a vallomásáról készült jegyzőkönyvi kivonat alapján ne lehessen következtetni. A jegyzőkönyvi kivonatot az ügyész részére át kell adni. A jegyzőkönyvi kivonatnak a vádirat benyújtásáig történő elkülönített, zárt kezeléséről az ügyész gondoskodik. A jegyzőkönyvi kivonatot a vádirat benyújtásáig az ügyészen kívül a nyomozó hatóság ismerheti meg.

(3) A tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatásánál a (2) bekezdésben felsoroltakon kívül a tanú törvényes képviselője és gondozója is jelen lehet. A tanú kihallgatásáról a gyanúsítottat és a védőt utólag kell értesíteni azzal, hogy a kihallgatásról készült jegyzőkönyvet az ügyésznél megtekinthetik.

(4) A nyomozási bíró - indítványra, illetve különleges bánásmódot igénylő sértett esetén hivatalból is - elrendelheti a tanú kihallgatásának kép- vagy hangfelvevővel, illetve egyéb berendezéssel történő rögzítését. A tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatását kép- vagy hangfelvevővel, illetve egyéb berendezéssel kell rögzíteni. A felvétel a jegyzőkönyvet nem pótolja. A felvételről készült másolaton a tanú személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai - például arcképe, hangja - technikai úton torzíthatók. Ha a felvétel különösen védett vagy olyan tanú kihallgatásáról készült, akinek a személyi adatait zártan kezelik, a zárt kezelésre vonatkozó rendelkezéseket az ilyen felvételre is alkalmazni kell.

ÍH 2007. 57. Irat megtekintéséhez való jog

A nyomozási bíró tanúkihallgatásokat végezhet, amire a Be. néhány speciális szabályt rögzít, tekintettel arra, hogy a nyomozási bíró által tanúként kihallgatható személyi kör speciális helyzetben van.

Így az első eset, amire a törvény külön kitér az életét közvetlenül veszélyeztető helyzetben lévő tanú, illetve az olyan tanú kihallgatása, akiről megalapozottan feltételezhető, hogy a tárgyaláson nem jelenthet meg. Amennyiben a tanú állapota azt lehetővé teszi, akkor a kihallgatásán a nyomozási bírón, az ügyészen, a jegyzőkönyvvezetőn, a tanú ügyvédjén - szükség szerint tolmácsán - kívül a gyanúsított és ügyvédje is részt vehet, ezáltal közvetlenül kérdéseket intézhet a tanúhoz. Amennyiben a tanú állapota indokolja, a gyanúsított és ügyvédje nem vehet részt a kihallgatáson, hanem őket utólag értesítik az ülés tényéről, egyidejűleg lehetővé teszik számukra, hogy az ügyésznél megtekintsék a felvett jegyzőkönyvet.

A különösen védett tanú kihallgatásánál ennél is szigorúbb követelményeket támaszt a törvény. A kihallgatásán kizárólag a nyomozási bíró, ügyész, a tanú ügyvédje, valamint szükség esetén tolmácsa, és a jegyzőkönyvvezető tartózkodhat a helyiségben. A nyomozási bíró feladata annak megállapítása és felderítése, hogy a különösen védett tanú birtokában lévő információk valósak, a tanú szavahihető, és nem befolyásolták vallomását. Ebben a nyomozó hatóság segíti a nyomozási bíró munkáját. A jegyzőkönyvnek minden információt tartalmaznia kell, majd egy kivonatot kell arról készíteni, amely tartalmazza azt, hogy az egy különösen védett tanú tanúvallomása. Ezt csak a nyomozási bíró és az ügyész írhatja alá. A kivonatot az ügyész őrzi a vádirat benyújtásáig, rajta kívül azt csak és kizárólag a nyomozó hatóság ismerheti meg, a gyanúsított és védője nem. A nyomozási bíró feladata továbbá, hogy gondoskodjon arról, a különösen védett tanú személye, tartózkodási helye semmiképpen ne derülhessen ki.

Amennyiben a tanú még kiskorú és nem töltötte be a tizennegyedik életévét, akkor a különösen védett tanúnál jelen lévő személyi kör annyival egészül ki, hogy a kihallgatáson a kiskorú tanú törvényes képviselője és gondozója is jelen lehet. További különbség még a különösen védett tanú kihallgatásának szabályaihoz képest, hogy a kihallgatás tényéről utólag értesítik a gyanúsítottat és védőjét, valamint hogy jogukban áll megismerni a jegyzőkönyv tartalmát.

A 14. életévüket be nem töltött gyermekek tanúkénti kihallgatása során a nyomozási bírónak az eljárási törvényben rögzített speciális eljárási szabályokat meg kell tartani. Ezek közé tartozik, hogy az ilyen tanúkat nem kell figyelmeztetni a hamis tanúzás következményeire, szembesítésükre kizárólag akkor kerülhet sor, ha ez nem kelt bennük félelmet, s gondozójuk, törvényes képviselőjük annak ellenére jelen lehet az ülésen - arról nem is küldhető ki -, hogy később esetleg tanúként hallgatják ki. (BH2005. 343). A cselekvőképtelen kiskorút hozzátartozója tekintetében megilleti a vallomástétel megtagadásának joga is, sőt a törvényes képviselő vagy gondozó hozzájáruló vagy megtagadó nyilatkozatát is be kell szerezni. (BH2005. 343). A tanúkihallgatásokról a nyomozási bíró nem csak jegyzőkönyvet készíttethet, ami kötelező, hanem lehetősége van elrendelni a kép- vagy hangfelvevővel, illetve más eszközzel való rögzítést. A felvétel másolatán a tanú azonosítására alkalmas egyedi vonások torzíthatóak, illetve különösen védett tanúnál a felvételre magára is alkalmazni kell a zárt kezelést.

A határozat

214. § (1) A nyomozási bíró - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az indítvány előterjesztésétől számított három napon belül indokolt végzéssel határoz, amelyben az indítványnak helyt ad, részben ad helyt, vagy azt elutasítja. Az indokolás tartalmazza az indítvány lényegét, az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény rövid leírását és minősítését, az indítvány törvényi feltételeinek fennállását vagy azok hiányára való utalást. Ha a nyomozási bíró az indítványt elutasította, változatlan alapon újabb indítvány előterjesztésének nincs helye.

(1a) A 207. § (2) bekezdés *g)* pontja szerinti esetben a nyomozási bíró, ha a polgári jogi igény érvényesítése az 54. § (2a) bekezdésében foglalt feltételeknek megfelel, a polgári jogi igényt és az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet a Polgári perrendtartás szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak küldi meg. Egyebekben az (1) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni.

(2) A határozatot az ügyésszel, az indítványozóval és - a 207. § (2) bekezdésének *b)* pontját és (3) bekezdését kivéve - azzal kell közölni, akire az rendelkezést tartalmaz. A gyanúsítottal közölt határozatot a védővel is közölni kell.

(3) A határozatot az ülésen kihirdetés útján kell közölni. Ha a nyomozási bíró az iratok alapján döntött, a határozatot az írásba foglalást követően nyomban kézbesíteni kell. A 207. § (2) bekezdésének *b)* pontja és (3) bekezdése esetén a kézbesítésre a 70. § (1) bekezdésének *d)* pontja az irányadó.

(4) Az előzetes letartóztatást elrendelő határozat (2)-(3) bekezdés szerinti közlésével egyidejűleg az 51. § (4) bekezdésében foglalt jogáról a sértettet, illetve az 51. § (3) vagy (3a) bekezdése alapján a sértett jogait gyakorló személyt tájékoztatni kell.

ÍH 2013. 99. Előzetes letartóztatás - nyomozási bíró eljárása - terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz
ÍH 2013. 56. A nyomozási bírói határozat kézbesítése
Törvény eltérő rendelkezése hiányában a nyomozási bíró az indítvány előterjesztésétől számított három napon belül indokolt végzéssel határoz. Indoklási kötelezettség terheli tehát a nyomozási bírót attól függetlenül, hogy végzésével szemben lehet-e fellebbezéssel élni, vagy azzal éltek-e. Végzésével az indítványnak helyt ad, részben ad helyt, vagy azt elutasítja. Végzését indokolja, melyben kitér az indítvány lényegére, az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény rövid összefoglalja és minősíti, és utal az indítvány törvényi feltételeinek fennállására vagy azok hiányára.
A határozat indokolásában a nyomozási bíró számot ad arról, hogy az előzetes letartóztatás általános feltételei fennállnak-e, és megindokolja, hogy az előzetes letartóztatás mely különös okát, milyen adatok alapján állapította meg. A határozat indokolásában ki kell térni a védői ténybeli és jogi érvelésre és a nyomozási bíró azzal kapcsolatos álláspontjára. (93/2011. BK vélemény)
Ha a nyomozási bíró az indítványt elutasította, változatlan alapon újabb indítvány előterjesztésének nincs helye.
A nyomozási bíró végzését az ügyésszel, az indítványozóval és azzal kell közölni, akire az rendelkezést tartalmaz. A gyanúsítottal közölt határozatot a védővel is közölni kell. A törvényben meghatározott esetekben a gyanúsítottal és védőjével nem kell a határozatot közölni, így például ha különösen védett tanú kihallgatását indítványozta az ügyész, az arról készült jegyzőkönyvet és kivonatot a vádemelésig nem áll módjában a gyanúsítottnak megismerni.
A határozatot az érintettekkel közölni kell, melynek módja attól függ, hogy ülésen vagy iratokból döntött a nyomozási bíró. Ha ülésen hozta meg határozatát, akkor az ülésen kell kihirdetés útján közölni azt a jelenlévőkkel, míg ha az iratok alapján döntött, a határozatot az írásba foglalást követően kézbesíteni kell az üléstől számított három napon belül. Bár az ülésen szóban kihirdeti határozatát a nyomozási bíró, az itt jelenlevőknek is meg kell küldeni azt írásban is.

Jogorvoslat

215. § (1) A nyomozási bíró határozata ellen az jelenthet be fellebbezést, akivel a határozatot közölték. A kihirdetés útján közölt határozat elleni fellebbezést a kihirdetés után nyomban be kell jelenteni. Az a jogosult, aki a határozat kihirdetésén nem vett részt, a fellebbezését az üléstől számított három napon belül jelentheti be. A kézbesítés útján közölt határozat ellen a fellebbezést a jogosult a kézbesítéstől számított három napon belül jelentheti be.

(2) A nyomozási bíró a határozat elleni fellebbezést a nyilatkozatok beérkezését, illetve a fellebbezési határidő lejártát követően haladéktalanul, közvetlenül a fellebbezés elbírálására illetékes törvényszéknek küldi meg.

(3) A fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa tanácsülésen bírálja el.

(4) Nincs helye fellebbezésnek

a) a 207. § (2) bekezdésének *a)* pontja szerinti, a vádirat benyújtása előtt a bíróság hatáskörébe tartozó kényszerintézkedések közül a 149. § (6) és (8) bekezdésével, a 151. § (3) és (6) bekezdésével és a 153. § (2) bekezdésével kapcsolatos indítványokról hozott határozat,

b) a 207. § (2) bekezdés *e)* pontjára és (3)-(4) bekezdésére vonatkozó határozat,

c) a 212. § (2) bekezdése szerinti határozat,

d) a 214. § (1a) bekezdés szerinti határozat
ellen.

(5) Fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés és az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének elrendelése. A személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés megszüntetése miatt bejelentett ügyészi fellebbezés - feltéve, hogy a megszüntetést nem az ügyész indítványozta - halasztó hatályú.

(5a) A tanúvallomást a 82. § (1) bekezdés *d)* pontja alapján megtagadó személynek a számára információt átadó személy kilétének felfedésére a 82. § (6) bekezdése alapján történt kötelezése ellen bejelentett fellebbezés halasztó hatályú.

(6) A (4) bekezdésben írt határozatok elleni fellebbezés, továbbá a jogerős határozat elleni fellebbezés elbírálására vonatkozó határozat hozatalát a nyomozási bíró mellőzheti.

ÍH 2013. 56. A nyomozási bírói határozat kézbesítése
ÍH 2010. 12. A nyomozási bíró eljárása
A nyomozási bíró határozatával szemben fellebbezésnek van helye, kivéve, a törvényben taxatíve meghatározott esetek, így például ha a tanúkihallgatásra irányuló indítványt kizárólag az ügyész terjesztheti elő, mivel ilyen indítványok esetén kizárt a fellebbezés. fellebbezésre azok jogosultak, akivel a határozatot közölték. A fellebbezésre nyitva álló határidő a végzés kihirdetésének módjától függ. Az ülésen szóban kihirdetett határozat ellen a kihirdetés után nyomban be kell jelenteni a fellebbezést. Az a jogosult, aki a határozat kihirdetésén nem vett részt, az üléstől számított három napon belül jelentheti be fellebbezését. Amennyiben a nyomozási bíró az iratokból, ülés tartása nélkül hozta meg határozatát, annak kézbesítésétől számított három napon belül lehet fellebbezéssel élni.
A fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa tanácsülésen bírálja el. Ezért a nyomozási bíró a fellebbezési nyilatkozatok beérkezését, illetőleg a fellebbezési határidő lejártát követően haladéktalanul megküldi azt az illetékes törvényszéknek elbírálás végett.
A személyi szabadság elvonásával járó vagy azt korlátozó kényszerintézkedés és az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének elrendelése fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható. Ezzel ellentétben a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés megszüntetése miatt bejelentett ügyészi fellebbezés a végrehajtású halasztó hatályú, ha az arra vonatkozó indítványt nem az ügyész terjesztette elő.

X. Fejezet

A VÁDEMELÉS

Intézkedés az iratok ismertetése után

216. § (1) Az ügyész, ha a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekményt maga végezte, ennek megtörténte után, ha pedig azt a nyomozó hatóság végezte, az iratok hozzá érkezését követő harminc napon belül az ügy iratait megvizsgálja, és ennek eredményéhez képest
a) további nyomozási cselekményt végezhet, vagy az elvégzéséről rendelkezhet,
b) a nyomozást felfüggesztheti,
c) a nyomozást megszüntetheti,
d) az ügyet közvetítői eljárásra utalhatja, illetve a vádemelés elhalasztásáról határozhat,
e) vádat emel, vagy határoz a vádemelés részbeni mellőzéséről.

(2) Ha az ügyész a közvetítői eljárásra utalásról vagy a vádemelés elhalasztásáról való döntéshez pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el, vagy azt e törvény kötelezővé teszi, a pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének ideje az (1) bekezdés szerinti határidőbe nem számít bele.

(3) Az (1) bekezdésben megjelölt határidőt az ügyészség vezetője kivételes esetben harminc nappal meghosszabbíthatja. Nagy terjedelmű ügyben az ügyészség vezetőjének javaslatára a felettes ügyész kivételesen ennél hosszabb - legfeljebb kilencven napos - határidőt is engedélyezhet. A határidőt az (1) bekezdés *a)* pontjában szabályozott esetben a nyomozási cselekmény elvégzésétől kell számítani.

(4) Ha az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti nyomozási cselekmény elvégzése után az ügyész vádat emel, ezt megelőzően a nyomozási cselekményről készült iratok megismerésének lehetőségét a 193. § szerint biztosítja a gyanúsítottnak és a védőnek. Más esetben az iratok megismerésének lehetőségét a gyanúsított vagy a védő indítványára kell biztosítani.

(5) Az ügyész a vádemelés részbeni mellőzéséről (220. §), a közvetítői eljárásra utalásról vagy annak megtagadásáról [221/A. § (4) bek.], a vádemelés elhalasztásáról (222. §), a pártfogói vélemény beszerzéséről [224. § (1) bek.], valamint az e fejezet szerinti ügyészi határozatok elleni jogorvoslat elbírálásáról a vádemelés szakaszában [228. § (3) bek.] határozatot hoz.

A vád előkészítési tevékenységet az ügyész végzi, mely szakasz a nyomozási és a bírósági szakasz között helyezhető el. Az ügyésznek főszabály szerint harminc napja van az ügyben keletkezett iratok megvizsgálására, és az arról való döntésre. Kivételes esetben az ügyészség vezetője harminc nappal meghosszabbíthatja a határidő, ami így hatvan nap lesz. Az ügyészi szakasz határideje maximálisan 90 nap lehet, ha az ügy nagy terjedelmű, és az ügyészség vezetőjének javaslatára a felettes ügyész kivételesen az általános szabályoknál hosszabb határidőt engedélyezi. A határidő kezdőnapja mindhárom esetben attól függ, hogy a nyomozás lezárulását követően az iratismertetés hogyan történt. Ha a nyomozó hatóság rendelkezésére álló iratok alapján az ügyész végzi az iratismertetést, akkor ez a nap lesz az ügyészi eljárás kezdő napja, míg amennyiben a nyomozó hatóság ismerteti a gyanúsítottal és védőjével az ügy iratait, akkor a határidő onnan számít, ahogy a nyomozó hatóság az iratokat az ügyész számára megküldte.
Ha a nyomozás meghatározott személy ellen folyik, a nyomozás határidejének a meghosszabbítása legfeljebb a gyanúsítottnak kihallgatásától számított két évig terjedhet. A kétéves nyomozási határidőbe nem lehet beszámítani az ügyészi vádemelési szakot. A Be. IX. fejezete jól elkülönülten szabályozza a nyomozati szakaszt, míg a X. fejezet a vádemelés szakaszát rögzíti. A vádemelés olyan önálló eljárási szakasz, amely a Be. szerint legfeljebb 90 napig tarthat akkor is, ha a nyomozás tartama a két évet elérte. (BH2004. 402)
Az iratok alapján az ügyész a következő döntésekkel élhet:
- további nyomozási cselekményt végezhet,
- további nyomozási cselekmény elvégzéséről rendelkezhet,
- a nyomozást felfüggesztheti,
- a nyomozást megszüntetheti,
- az ügyet közvetítői eljárásra utalhatja,
- a vádemelés elhalasztásáról határozhat,
- vádat emelhet, vagy
- határozhat a vádemelés részbeni mellőzéséről.
Az ügyész eljárására nyitva álló határidőbe nem számít bele a pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének ideje, ha a közvetítői eljárásra utalásról vagy a vádemelés elhalasztásáról való döntéshez pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el.
Ha az ügyész úgy határoz, hogy további nyomozási cselekményt végez, vagy annak elvégzéséről rendelkezik, majd a vizsgálata eredményének fényében vádat emel, a vádemelés előtt a nyomozási cselekményről készült iratok megismerésének lehetőségét biztosítja a gyanúsítottnak és a védőnek. Minden más esetben az iratok megismerésének lehetőségét a gyanúsított vagy a védő indítványára kell biztosítani.
A vádemelés előtti szakaszban az ügyésznek lehetősége van arra is, hogy az ügyben keletkezett iratok alapján
- a vádemelés részbeni mellőzéséről,
- a közvetítői eljárásra utalásról vagy annak megtagadásáról,
- a vádemelés elhalasztásáról,
- a pártfogói vélemény beszerzéséről,
- valamint az ügyészi határozatok elleni jogorvoslat elbírálásáról a vádemelés szakaszában
határozatot hozzon.

A vádirat

217. § (1) Az ügyész vádiratnak a bírósághoz való benyújtásával emel vádat.
(2) A gyanúsítottat az ügyész szükség esetén a vádemelés előtt kihallgatja.
(3) A vádirat tartalmazza
a) a vádlottnak a 117. § (1) bekezdésében felsorolt személyi adatait,
b) a vád tárgyává tett cselekmény leírását,
c) a vád tárgyává tett cselekménynek a Btk. szerinti minősítését,
d) az eljárás megindításához szükséges külön törvényi feltétel (magánindítvány, feljelentés, kívánat, mentelmi jog vagy mentesség felfüggesztése, hozzájárulás a büntetőeljárás megindításához) meglétét,
e) a bíróság hatáskörére és illetékességére vonatkozó jogszabályok megjelölését, továbbá a vádiratot benyújtó ügyész hatáskörére, illetőleg illetékességére vonatkozó szabályokra való utalást,
f) a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványt,

g) a bejelentett polgári jogi igényt, továbbá az egyéb indítványokat,
h) a tárgyalásra idézendők és az arról értesítendők indítványozását, illetve azon tanúk vallomása felolvasásának az indítványozását, akiknek a vallomása szükséges a bizonyításhoz, de a személyes megjelenésük a tárgyaláson nem indokolt, illetve a tárgyaláson való megjelenésük aránytalan nehézséggel járna vagy nem lehetséges,

i) a bizonyítási eszközök megjelölését, valamint azt, hogy mely cselekmény vagy részcselekmény bizonyítására szolgálnak,

j) a tárgyaláson való bizonyítás felvételének sorrendjére vonatkozó indítványt.

ÍH 2016. 92. Vádirat hiányossága
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2010. 6. Illetékesség

ÍH 2009. 147. Pótmagánvádas eljárás - a pótmagánvádló által benyújtott vádirat tartalmi kellékei
ÍH 2009. 93. A vádemelés időpontja - az elévülés félbeszakítása
ÍH 2009. 46. Pótmagánvád-indítvány elutasítása
ÍH 2009. 2. Az eljárás megszüntetése a tárgyalás előkészítése során
A bíróság kizárólag törvényes vád alapján járhat el, vagyis az arra jogosult vádemelése szükséges ahhoz, hogy az adott ügyben a bíróság ítéletet hozhasson. A törvényes vádnak olyan személytől kell származnia, aki vádlói jogosultsággal rendelkezik. Az esetek többségében az a személy az ügyész, akinek a hatáskörébe tartozik, hogy a nyomozási cselekmények után döntsön a vádemelésről. Az ügyész a vádemeléshez megvizsgálja az iratokat, valóban történt-e bűncselekmény; bizonyítható-e, hogy azt a gyanúsított követte el; vagy, hogy van-e lehetőség arra, hogy más törvényes eszközökkel záruljon az ügy, tekintettel annak súlyára. Az ügyésznek vizsgálnia kell azt is a vádemelés előtt, hogy nincs olyan büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok, amely a gyanúsított büntethetőségét korlátozná, kizárná. Vizsgálata kiterjed arra is, hogy az ügyben nem határozott-e már korábban büntető bíróság, vagyis nem minősül-e res iudicatá-nak a tényállás, ami akadályát képezné a további eljárásnak.
Az ügyésznek lehetősége van arra, hogy még a vádemelés előtt személyesen is kihallgassa a gyanúsítottat, azonban ez nem kötelező elem.
A vádemelés következtében több változás is bekövetkezik. Megváltozik az alanyok elnevezése és pozíciója. A nyomozási szakasz lezárulásáig az ügyész volt az ügy ura. A vádemeléstől kezdve azonban ügyfél lesz a bíróság eljárásában, és kizárólag a váddal rendelkezhet. A gyanúsított elnevezése is megváltozik a vádemelés miatt, és vádlottnak nevezzük innen. Fontos változás az is, hogy főszabályként az ügy nyomozási szakasza végleg lezárul, a nyomozási hatóság innentől nem alanya az eljárásnak, kivéve a törvényben foglalt okoknál fogva sor kerülne a nyomozási szakaszba való visszautalásra.
A vádiratot kötelező írásba foglalni, kivételesen azonban szóban is megtehető a bíróság elé állítás alkalmával. A vádiratnak kötelezően tartalmaznia kell:
- a vádlottnak a törvényben meghatározott személyi adatait,
- a vád tárgyává tett cselekmény leírását,
- a vád tárgyává tett cselekménynek a Btk. szerinti minősítését,
- az eljárás megindításához szükséges külön törvényi feltétel meglétét,
- a bíróság hatáskörére és illetékességére vonatkozó jogszabályok megjelölését, továbbá a vádiratot benyújtó ügyész hatáskörére, illetőleg illetékességére vonatkozó szabályokra való utalást,
- a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványt,
- a bejelentett polgári jogi igényt, továbbá az egyéb indítványokat,
- a tárgyalásra idézendők és az arról értesítendők indítványozását, illetve azon tanúk vallomása felolvasásának az indítványozását, akiknek a vallomása szükséges a bizonyításhoz, de a személyes megjelenésük a tárgyaláson nem indokolt, illetve a tárgyaláson való megjelenésük aránytalan nehézséggel járna vagy nem lehetséges,
- a bizonyítási eszközök megjelölését, valamint azt, hogy mely tény bizonyítására szolgálnak,
- a tárgyaláson való bizonyítás felvételének sorrendjére vonatkozó indítványt.
A vádiratnak nem csak a kötelező tartalmi elemekkel kell rendelkeznie, de a 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 70. §-a meghatározza azt is, hogy hogyan kell a vádiratot megszerkeszteni. A Legfőbb Ügyészi utasításon kívül további követelmény, hogy a vádiraton szerepeljen a vádirat megnevezés, valamint, hogy a vádhatóságként eljáró ügyészségi szervezeti egység neve, ügyszáma is feltüntetésre kerüljön.

218. § (1) Ha a gyanúsított a vádirat benyújtásakor a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés hatálya alatt áll, és az ügyész ennek fenntartását indokoltnak tartja, a kényszerintézkedés fenntartására indítványt tesz. Ha az ügyész az előzetes letartóztatás fenntartását indítványozza, és a nyomozás során az előzetesen letartóztatott korlátozásoknak volt alávetve, az indítványban ki kell térni arra, hogy az ügyész mely korlátozások fenntartását látja indokoltnak.

(2) Ha a vádlott a gyermeke sérelmére szándékos bűncselekményt követett el, az ügyész a vádiratban indítványozhatja, hogy a bíróság a vádlott szülői felügyeleti jogát szüntesse meg.

(3) Az ügyész a vádiratban a vádlottal szemben polgári jogi igényt terjeszthet elő.

(4) Ha a vádemelés kábítószer-kereskedelem (Btk. 176-177. §) vagy kábítószer birtoklása (Btk. 178. §) miatt történik, és a gyanúsítottal szemben korábban indult büntetőeljárást a bíróság a 266. § (6) bekezdése alapján felfüggesztette, a vádiratban indítványozni kell az eljárás folytatását [266. § (7) bekezdés] és az ügyek egyesítését.

ÍH 2007. 101. A szülői felügyeleti jog megszüntetése
A szakasz azokról az indítványokról tartalmaz további rendelkezéseket, melyeket az ügyész a Legfőbb Ügyészi utasítás alapján vádirat utolsó szerkezeti egységében tehet meg.
Amennyiben a gyanúsított a vádirat benyújtásakor a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés hatálya alatt áll, és az ügyész a rendelkezésére álló iratok alapján indokoltnak tartja a kényszerintézkedés fenntartását, azt a vádiratban indítványozhatja. Ha az előzetes letartóztatott gyanúsított a nyomozás során már korlátozásoknak volt alávetve, az indítványban ki kell térni arra, hogy az ügyész mely korlátozások fenntartását látja indokoltnak.
A családjogi törvény és a Be. alapján az ügyész indítványozhatja annak a szülőnek a szülői felügyeleti jogának megszüntetését, aki saját gyermeke sérelmére szándékos bűncselekményt követett el.
A Be. az ügyésznek lehetőséget teremt athéziós eljárás megindítására, amikor arról rendelkezik, hogy az ügyész a vádiratban a vádlottal szemben polgári jogi igényt terjeszthet elő. Az eljáró büntető bíróságnak ilyen esetben lehetősége van a büntetőjogi és a polgári jogi igényt egy eljárásban elbírálni.

Végül a Be. rögzíti, hogy amennyiben a vádemelés a Btk. szerinti kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása címén történik, és a gyanúsítottal szemben korábban indult büntetőeljárást a bíróság felfüggesztette, a vádiratban indítványozni kell az eljárás folytatását, valamint az ügyek egyesítését.

219. § (1) A vádiratot annyi példányban kell benyújtani, hogy a bíróságnak, valamennyi vádlottnak és védőnek egy-egy példány jusson. A vádirat bírósági példányához csatolni kell a vádemelés alapjául szolgáló mindazon iratot, amelyet az ügyész a gyanúsítottnak, illetve a védőnek ismertetésre az eljárás végén átadott, valamint - a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített ujj- és tenyérnyomat kivételével - a tárgyi bizonyítási eszközöket. A bíróság részére a vádiratot és az elektronikus formában rendelkezésre álló iratokat elektronikus úton is meg kell küldeni, vagy ha ez nem lehetséges, elektronikus adathordozón kell átadni.

(1a) A vádirat benyújtásához fűződő joghatások a papír alapon benyújtott vádirat bírósághoz történő beérkezéséhez kötődnek, kivéve, ha az ügyészség a vádiratot minősített elektronikus aláírással látta el, és annak benyújtása a kézbesítési rendszeren keresztül történt.

(2) Ha a tanú nevének, illetőleg adatainak zárt kezelését rendelték el, a tárgyalásra idézendő tanú nevét, illetve adatait nem a vádiratban, hanem külön zárt iratban kell közölni.

(3) Ha a vádlott a magyar nyelvet nem ismeri, a vádirat e vádlottra vonatkozó részét a vádlott anyanyelvére, regionális vagy nemzetiségi nyelvére, illetőleg kérésére az általa korábban ismertként megjelölt, az eljárásban korábban használt más nyelvre le kell fordítani, és azt így kell a bírósághoz benyújtani.

(4) Ha az ügyész a különösen védett tanú vallomását a bírósági eljárásban bizonyítékként kívánja felhasználni, a különösen védetté nyilvánított tanú kihallgatásáról készült jegyzőkönyv-kivonatot csatolja a vádemelés alapjául szolgáló iratokhoz, a gyanúsítottat és a védőt erről, valamint e csatolt irat megtekintésének lehetőségéről értesíti. Ha ennek az iratnak a csatolása a nyomozás iratainak megismerése (193. §) után történt, a gyanúsítottat és a védőt erről értesíteni kell, és lehetőséget kell adni az utóbb csatolt irat megismerésére.

(5) A különösen védetté nyilvánított tanú kihallgatásáról készült jegyzőkönyv-kivonat a nyomozás irataihoz történő csatolást követően az okiratra (116. §) vonatkozó szabályok szerint használható fel bizonyítékként.

(6) A vádemelésről a sértettet értesíteni kell.

Jelen szakasz a vádirat benyújtásának technikai részleteiről tartalmaz rendelkezéseket.
Főszabály szerint a papír alapú vádirat benyújtása keletkezteti a vádirat benyújtásához fűződő joghatásokat. Ez a szabály áttörést szenved akkor, amikor az eljárási szabályokat a modern kor vívmányaihoz igazítjuk. Lehetőség van immár arra is, hogy elektronikus úton nyújtsa be az ügyész a vádiratot, sőt ez elvárás is. Az elektronikus vádirathoz azonban alapesetben nem fűződnek azok a joghatások, amelyek a papír alapúhoz, kivéve, ha az ügyészség a vádiratot minősített elektronikus aláírással látta el, és annak benyújtása a kézbesítési rendszeren keresztül történt.
A Be. nem határozza meg szám szerint, hogy a vádiratot hány példányban kell benyújtani, hiszen ez az eljárásban alanyként szereplők számától függ, hanem rögzíti, hogy a vádiratot annyi példányban kell benyújtani, hogy a bíróságnak, valamennyi vádlottnak és védőnek egy-egy példány jusson.
A törvény rögzíti azokat a kötelező mellékleteket is, amiket a vádirat benyújtójának mellékelnie kell a vádirathoz. Így a bírósági példányához csatolni kell a vádemelés alapjául szolgáló mindazon iratot, amelyet az ügyész a gyanúsítottnak, illetve a védőnek ismertetésre az eljárás végén átadott, valamint a tárgyi bizonyítási eszközöket. Utóbbi alól kivételt csupán a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített ujj- és tenyérnyomat képez. Azokat az iratokat, amelyek elektronikus formában is rendelkezésre állnak, azt ilyen formában is mellékelni kell.
Külön mellékletként kell a bíróság számára átnyújtani azoknak a tanúknak a nevét, illetőleg adatait, akiknél elrendelték a személyes adatok zárt kezelését.
A vádlónak a vádiratot olyan nyelven kell benyújtania, amit a vádlott ismer. Ezért ha a vádlott a magyar nyelvet nem ismeri, számára a vádirat rá vonatkozó részét az ő anyanyelvére, regionális vagy nemzetiségi nyelvére, illetőleg kérésére az általa korábban ismertként megjelölt, az eljárásban korábban használt más nyelvre le kell fordítani, és a bírósághoz benyújtani.
Amennyiben a nyomozási szakaszban különösen védett tanút hallgattak ki, és az ő vallomását fel kívánják használni az eljárásban, akkor a bíróság számára mellékelni kell a kihallgatásról készült kivonatot, valamint értesíteni kell a vádlottat és védőjét e tényről, valamint a kivonat megtekintésének lehetőségéről.
A törvény szabályozza azt is, hogy a gyanúsított(ak)on - innentől vádlott(ak) -, védőjén kívül a sértett félt is értesíteni kell a vádemelésről.

A vádemelés részbeni mellőzése

220. § (1) Az ügyész határozattal mellőzheti a vádemelést az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége. Erre a vádiratban utalni kell, és a vádemelés részbeni mellőzését a sértettel közölni kell.

(2) Azzal a bűncselekménnyel kapcsolatban, amely miatt az ügyész a vádemelést mellőzte, a bűnügyi költséget az állam viseli.

Ha a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett elkövetett másik bűncselekménynek a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége, az ügyész határozatával mellőzheti a vádemelést utóbbi bűncselekmény esetében. Azokban az esetekben fordulhat ez elő, ahol a vádlott több bűncselekményt követett el, melyek egymástól eltérő súlyúak ugyan, de egymással anyagi halmazatban állnak. Erre a tényre a vádiratban kifejezetten utalni kell, hiszen a bíróságot kötik a vádiratban foglaltak, és kizárólag azokban a kérdésekben hozhat ítéletet, amelyek a vádiratban nevesítésre kerültek. Ha az ügyész vádiratában valamely cselekmény tekintetében a vádemelést mellőzi: e vonatkozásban a bíróság törvényes vád hiányában nem járhat el (BH1982. 41.). Az ügyészi vádiratnak - egyebek mellett - a vád tárgyává tett cselekmények leírását, azok 1978. évi IV. törvény szerinti minősítését kell tartalmaznia. A vád tárgyává tett cselekmények történeti tényállásának leírása határozza meg a vád kereteit. Nem tekinthető a vádemelés mellőzésének, ha a vádiratban leírt tényállás egy részét az ügyész nem minősíti, hacsak nincs arra vonatkozó kifejezett utalás, hogy valamely cselekmény büntetőjogi értékelését az ügyész nem kívánja (BH2006. 281). Ha a vádiratban leírt tényállás egy részét az ügyész nem minősíti, ez nem tekinthető a vádemelés mellőzésének (BH1976. 393). Ha az első fokú bíróság ítéletének tényállása a jelentős súlyú bűncselekmény mellett jelentkező csekélyebb cselekmény tekintetében megalapozatlan: a másodfokú eljárásban is helye van e cselekmény tekintetében a büntető eljárás megszüntetésének (BH1982. 41.). Amennyiben az ügyész részben mellőzi a vádemelést, arról a sértettet értesíteni kell. Azzal, hogy az ügyész részben mellőzi a vádemelést, az állam lemond büntetőigénye érvényesítéséről. Ilyenkor a vádemelés mellőzésével érintett bűncselekmény vonatkozásában a bűnügyi költségeket az állam viseli.

221. § Az ügyész a határozatban tájékoztatja a sértettet, hogy a polgári jogi igényét egyéb törvényes úton érvényesítheti, valamint, hogy annak a cselekménynek a tekintetében, amely miatt a vádemelést részben mellőzte, pótmagánvádnak van helye.

Amennyiben az ügyész a vádemelés részbeni mellőzésével élt, úgy erről a tényről értesítenie kell a sértett személy, és tájékozatni a további lehetőségekről. Így panasszal élhet az ügyész határozatával szemben, amelyet ha elutasítanak, a sértett pótmagánvádlóként léphet fel a büntetőügyben. Lehetősége van ezen túl külön polgári jogi perben érvényesíteni a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett polgári jogi igényeit. Fontos ugyanis annak hangsúlyozása, hogy a polgári bíróságot nem köti a büntetőbíróság ítélete. Tehát ha az ügyész részben mellőzi is a vádemelést a bűncselekmény csekély súlya miatt és azért, mert egy másik bűncselekménnyel anyagi halmazatban áll, a polgári bíróság megállapítja a vádlott károkozó kártérítési felelősségét. A polgári bíróságot olyan mértékben nem köti a büntetőbíróság ítélete, hogy bűncselekmény hiányában is sor kerülhet az okozott polgári jogi károk megtérítésének kimondására. A polgári bíróságnak egyedül azt nem állapíthatja meg, hogy adott személy bűncselekményt követett el, mert ez nem tartozik hatáskörébe.

A közvetítői eljárás

221/A. § (1) A közvetítői eljárás az élet, testi épség és az egészség elleni (Btk. XV. Fejezet), az emberi szabadság elleni (Btk. XVIII. Fejezet), az emberi méltóság és az egyes alapvető jogok elleni (Btk. XXI. Fejezet), a közlekedési (Btk. XXII. Fejezet), a vagyon elleni (Btk. XXXVI. Fejezet), illetve a szellemi tulajdonjog elleni (Btk. XXXVII. Fejezet), ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás tartama alatt, a gyanúsított vagy a sértett indítványára, illetve önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás. Amennyiben e bűncselekményekkel halmazatban a terhelt más bűncselekményt is elkövetett, a közvetítői eljárás akkor alkalmazható, ha az elkövetésben a jelzett bűncselekmény a meghatározó.

(2) A közvetítői eljárás célja, hogy a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse. A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy a gyanúsított és a sértett között - a gyanúsított tevékeny megbánását megalapozó - megállapodás jöjjön létre. Az ügy közvetítői eljárásra utalásának a büntetőeljárás alatt egy alkalommal van helye. Nem akadálya az ügy közvetítői eljárásra utalásának, ha a gyanúsított a bűncselekménnyel okozott kárt részben vagy egészben már önként megtérítette.

(3) Az ügyész hivatalból, vagy a gyanúsított, a védő, illetőleg a sértett indítványára az eljárást legfeljebb hat hónapi időtartamra felfüggeszti, és az ügyet közvetítői eljárásra utalja, ha

a) a Btk. 29. §-a alapján az eljárás megszüntetésének vagy a büntetés korlátlan enyhítésének lehet helye,

b) a gyanúsított a vádemelésig beismerő vallomást tett, vállalja, és képes a bűncselekménnyel okozott sérelmet a sértett által elfogadott módon és mértékben jóvátenni,

c) a gyanúsított és a sértett is hozzájárult a közvetítői eljárás lefolytatásához, valamint

d) a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére tekintettel a bírósági eljárás lefolytatása mellőzhető, vagy megalapozottan feltehető, hogy a bíróság a tevékeny megbánást a büntetés kiszabása során értékelni fogja.

(4) A közvetítői eljárás tárgyában hozott határozatot a sértettel, a feljelentővel és a magánindítvány előterjesztőjével közölni kell. Az ügy közvetítői eljárásra utalásáról és - eredményes közvetítői eljárást követően - a büntetőeljárás megszüntetéséről értesíteni kell a közvetítői eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező megyei (fővárosi) igazságügyi szolgálatot is. Az eljárást felfüggesztő és a közvetítői eljárást elrendelő határozat ellen nincs helye jogorvoslatnak.

(5) A gyanúsítottnak és a sértettnek a közvetítői eljárás során tett, az eljárás alapjául szolgáló cselekményre vonatkozó nyilatkozata bizonyítási eszközként nem használható fel. A közvetítői eljárás eredményét nem lehet a gyanúsított terhére értékelni.

(6) A közvetítői eljárás részletes szabályait külön törvény állapítja meg.

(7) Ha a közvetítői eljárás eredményes, és a Btk. 29. § (1) bekezdése alkalmazásának van helye, az ügyész az eljárást megszünteti; ha a Btk. 29. § (2) bekezdése alkalmazásának lehet helye, vádat emel. Ha a gyanúsított a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését megkezdte, de a büntethetősége nem szűnt meg, az ügyész a három évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre elhalaszthatja.

ÍH 2008. 10. A közvetítői eljárás

ÍH 2007. 148. A közvetítői eljárás
ÍH 2007. 56. Közvetítői eljárás
A 2007. január 1-je óta lehetőség van arra, hogy a sértett megbékélését jobban elősegítő eljárást folytassanak le a bírósági eljárás helyett. A 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről ugyanis megteremtette annak a lehetőségét, hogy a sértett és a terhelt között kialakult konfliktust egy közvetítő mediátor segítségével próbálják meg rendezni azokban az esetekben, amikor az a törvény alapján lehetséges. A közvetítői eljárás az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és az egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni, ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt indult büntetőeljárás tartama alatt, a gyanúsított vagy a sértett indítványára, illetve önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás. Ha a fenti bűncselekmények közé eső bűncselekménnyel halmazatban a terhelt más bűncselekményt is elkövetett, a közvetítői eljárás akkor alkalmazható, ha az elkövetésben a jelzett bűncselekmény a súlyosabb.
Az eljárás célja, hogy a terhelt tevékeny megbánást tanúsítson, és a sértettel megállapodjon a bűncselekmény következményeinek elhárítása tárgyában. Az eljárás azt a célt is szolgálja, hogy a gyanúsított a jövőben jogkövető magatartást tanúsítson.
A büntetőeljárás lefolytatása alatt az ügy közvetítői eljárásra utalásának egy alkalommal van helye. Nem képezi akadályát az ügy közvetítői eljárásra utalásának, ha a gyanúsított a bűncselekménnyel okozott kárt részben vagy egészben már önként megtérítette.
A törvény meghatározza azokat az eseteket, amikor az ügyész hivatalból, illetve a gyanúsított, a védő, illetőleg a sértett indítványára az eljárást legfeljebb hat hónapi időtartamra felfüggesztheti, és az ügyet közvetítői eljárásra utalhatja.
A sértettel, a feljelentővel és a magánindítvány előterjesztőjével közölni kell a közvetítői eljárásban hozott határozatot. A Be. szabályozza azt is, hogy egy adott ügyben közvetítői eljárás elrendeléséről, valamint annak eredményessége esetén a büntetőeljárás megszüntetéséről értesíteni kell a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező megyei (fővárosi) igazságügyi szolgálatot is.
Fontos elem a közvetítői eljárásban, hogy annak eredményességét, a terhelt megbánásának elősegítése érdekében a gyanúsítottnak és a sértettnek a közvetítői eljárás során tett nyilatkozatait bizonyítási eszközként nem lehet felhasználni az esetleges későbbi eljárásban.
Eredményes közvetítői eljárást követően az ügyész megszünteti az eljárást. Amennyiben az eljárás eredménytelenül zárul, az ügyész vádat emel. Ha az eljárásban megállapodott a terhelt és a sértett, és a terhelt megkezdte a megállapodás teljesítését, azonban a büntethetősége nem szűnt meg, az ügyész a vádemelést egytől két évig terjedő időre elhalaszthatja, feltéve, hogy a szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmény büntethetőségének felső határa nem haladja meg a három évet.

A vádemelés elhalasztása

222. § (1) Az ügyész a vádemelés helyett háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt - a bűncselekmény súlyára, és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel - a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre határozattal elhalaszthatja, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető.
(2) Ha a Btk. 180. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt az eljárás megszüntetésének lehet helye, és a nyomozást a 188. § (1) bekezdés *h)* pontja alapján nem függesztették fel, az ügyész a vádemelést egyévi időtartamra elhalasztja, ha a gyanúsított vállalja a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételt.
(3) Az ügyész a vádemelést tartási kötelezettség elmulasztásának vétsége miatt egy évre elhalasztja, ha ettől az elmulasztott kötelezettség teljesítése várható.

Az ügyésznek lehetősége van arra, hogy kisebb súlyú bűncselekmények elkövetőivel szemben alkalmazza a vádemelés elhalasztását. A vádemelést egytől két évig terjedő időszakra lehet elhalasztani. Ez azt jelenti, hogy egy függő jogviszony jön létre, amely alatt a gyanúsított lehetőséget kap arra, hogy bizonyítsa képes változtatni életén, és a jövőben tartózkodik bűncselekmények elkövetésétől. Amennyiben a vádemelés elhalasztásának meghatározott időtartalma eredményesnek minősül a gyanúsított magatartása szempontjából, úgy az ügyész megszünteti az eljárást, ellenkező esetben vádat emel.
A törvénybe foglalt esetek többségében az ügyésznek mérlegelési joga van, hogy a törvényi feltételek fennállása esetén a vádemelést elhalassza, két estkörben azonban ez kötelező.
Ha a gyanúsított vállalja a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételt, akkor az ügyész mérlegelési jogkör nélkül köteles a vádemelést elhalasztani egy évi időtartamra.
A másik kötelező eset, amikor az ügyésznek kötelező vádemelést elhalasztó határozatát meghoznia, ha a gyanúsítottat tartási kötelezettségének elmulasztása vétsége miatt vonták eljárás alá, amennyiben a vádemelés elhalasztása eredményeként az várható, hogy a gyanúsított eleget tesz ezen kötelezettségének.

222/A. § Különös méltánylást érdemlő esetben a vádemelés ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt is elhalasztható. Ez esetben a vádelhalasztás tartama a törvényben meghatározott büntetési tétellel azonos.

Az ügyész eredetileg kizárólag azoknál a bűncselekményeknél rendelkezhetett a vádemelés elhalasztásáról, amelyek legfeljebb háromévi szabadságvesztéssel büntethetőek, és fennállnak a törvényi feltételek. A 222/A. § az ügyész cselekvési lehetőségét kibővíti, hiszen kimondja, hogy amennyiben különös méltánylást érdemlő esetről van szó, a vádemelés akkor is elhalasztható, ha a bűncselekmény ötévi szabadságvesztéssel is büntethető. A vádemelés elhalasztásának ideje ilyenkor nem a 222. §-ban meghatározott egytől két évig terjedő időszak, hanem arra a törvényben meghatározott büntetési tétellel egyenértékű.

223. § (1) A vádemelés a 222. § (1) bekezdése alapján nem halasztható el, ha a gyanúsított
a) többszörös visszaeső,
b) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt vagy a szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó vagy részben felfüggesztett szabadságvesztésre ítélése után, a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt követte el.

(2) Ha a Btk. az eljárás megindulását követő magatartástól teszi függővé a büntethetőség megszűnését, a vádemelés elhalasztásának csak az e törvényben meghatározott esetben van helye.

A vádemelés meghatározott időre történő elhalasztása nem illeti meg a 222-222/A. §-okban foglaltak szerint azt a gyanúsítottat, aki
- többszörös visszaeső,
- a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt vagy
- a szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó vagy részben felfüggesztett szabadságvesztésre ítélése után, a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt követte el.
A felsorolt magatartások ugyanis ellentétesek a vádemelés elhalasztásának céljával: az elkövető megjavításával, a jövőbeli újabb bűnelkövetés elmaradásával. A vádemelés elhalasztása ugyanis prevenciós eszköz, méltányolja azt, hogy a gyanúsított csupán egyszeri és nem ismétlődő megbotlásáról van szó, amely magatartást elkövetését megbánta, vagy legalábbis olyan visszatartó ereje van ennek az ügyészi intézkedésnek, hogy a jövőben nem követ el újabb bűncselekményt a gyanúsított. Értelemszerűen tehát a vádemelés elhalasztásának lényegével lenne ellentétes, ha többszörös visszaesők, illetve azok is részesedhetnének e kedvezményben, akik egy másik bűncselekmény elkövetését követően, büntetés letöltése közben vagy azt követően követtek el újabb bűncselekményt.

Meghallgatás a közvetítői eljárásra utalás és a vádemelés elhalasztása előtt

224. § (1) Az ügyész - ha a vádemelés elhalasztása mellett magatartási szabályok megállapítását vagy kötelezettség előírását látja szükségesnek - a vádemelés elhalasztása előtt pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendelheti el, majd ennek elkészülte után a gyanúsítottat meghallgathatja. A meghallgatás során - tekintettel a pártfogói véleményben foglaltakra is - tisztázni kell, hogy a gyanúsított a kilátásba helyezett magatartási szabályok megtartását és kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni. Ha ez szükséges, a pártfogó felügyelő is meghallgatható.
(2) Ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatti vádemelés elhalasztása esetén magatartási szabály előírása kötelező.

(3) A 225. § (2) bekezdésének *a)* és *b)* pontja esetén az ügyész a sértettet is meghallgatja; a sértett meghallgatása mellőzhető, ha a hozzájárulásáról korábban nyilatkozott. A sértett hozzájárulásának hiánya nem akadálya annak, hogy a kártérítési, illetve a sértettnek teljesítendő jóvátételi kötelezettség előírása nélkül az ügyész a vádemelést elhalassza, ha annak feltételei enélkül is fennállnak.
(4) Az ügyész a közvetítői eljárásra utalás feltételeinek vizsgálata céljából - szükség esetén a gyanúsítottra vonatkozó pártfogó felügyelői vélemény beszerzése után - meghallgathatja a gyanúsítottat és a sértettet. Ha ez szükséges, a pártfogó felügyelő is meghallgatható.

Az előző szakaszokban a Be. szabályozta, hogy a vádemelés előtt milyen lehetőségei vannak az ügyésznek, milyen intézkedéseket hozhat meg. Ennek keretében szó volt a közvetítői eljárásra utalásról és a vádemelés elhalasztásáról. Mindkét jogintézménynél szükséges a törvényi feltételek fennállását vizsgálni, ami az ügyész feladata.
Amennyiben vádemelés elhalasztásáról kíván határozni az ügyész, azt megteheti úgy, hogy kötelező magatartási szabályokat ír elő a gyanúsítottnak a jövőre nézve, illetve ezek megállapítása nélkül is alkalmazhatja a jogintézményt. Amennyiben ilyen kötelező magatartási szabályokat állapít meg a gyanúsítottnak, akkor vizsgálnia kell a gyanúsított képességét és hajlandóságát a szabályok betartására. Amennyiben a vádemelés elhalasztása esetén a bűncselekmény ötéves szabadságvesztéssel büntethető, kötelező előírni magatartási szabályt a gyanúsítottnak.
A vizsgálatok lefolytatásában két eszköz áll rendelkezésére. Egyrészt pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendelheti el, másrészt lehetősége van arra, hogy a gyanúsítottat is meghallgassa.
Bizonyos esetekben a sértett személy meghallgatását is elrendelheti az ügyész, mielőtt vádemelés elhalasztásáról határoz. Így amennyiben a gyanúsított számára olyan magatartási szabályokat írt elő, amelyek arra vonatkoznak, hogy a sértettnek térítse meg az okozott kárt, vagy egyéb módon gondoskodjon a jóvátételről, erről meghallgatja a sértettet. A sértett véleménye azonban nem köti az ügyész, így a hozzájárulása hiányában is rendelkezhet a vádemelés elhalasztásáról, ha a törvényi feltételek fennállnak.

Magatartási szabályok megállapítása a vádemelés elhalasztása esetén

225. § (1) Az ügyész a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatában elrendelheti a gyanúsított pártfogó felügyeletét, a gyanúsítottat magatartási szabályok megtartására vagy más kötelezettségek teljesítésére kötelezheti. A magatartási szabályok megtartását és a kötelezettségek teljesítését a pártfogó - a pártfogó felügyelet végrehajtására vonatkozó jogszabályok szerint - ellenőrzi és segíti. A pártfogó e feladatainak a teljesítéséhez más szervek és szervezetek segítségét is igénybe veheti.
(2) Az ügyész a gyanúsított részére kötelezettségként írhatja elő, hogy
a) részben vagy egészben térítse meg a sértettnek a bűncselekménnyel okozott kárt,
b) más módon gondoskodjék a sértettnek adandó jóvátételről,

c) meghatározott célra anyagi juttatást teljesítsen, vagy a köz számára munkát végezzen (a köz javára teljesített jóvátétel),
d) pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.

(3) Az ügyész a (2) bekezdésben meghatározott magatartási szabályok és kötelezettségek közül többet is, illetőleg a felsoroltakon kívül más magatartási szabályt is megállapíthat vagy más kötelezettséget is előírhat.

(4) A 222. § (2) bekezdése esetén kötelezettségként elő kell írni a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző felvilágosító szolgáltatáson való részvételt.

(5) A vádemelést elhalasztó határozatot a sértettel, a feljelentővel és a magánindítvány előterjesztőjével is közölni kell. A sértett a vádemelés elhalasztásáról döntő határozat ellen jogorvoslattal élhet.

Ha az ügyész határozatában elrendeli a vádemelés elhalasztását, akkor a határozatban egyben rendelkezhet arról is, hogy a vádemelés elhalasztásának időtartamára elrendeli a gyanúsított pártfogó felügyeletét, továbbá a gyanúsítottat bizonyos magatartási szabályok betartására és más kötelezettségek teljesítésére kötelezheti, melyeknek magtartását a pártfogó felügyelő ellenőrzi.
A törvény nem ad taxatív felsorolást arra vonatkozólag, hogy az ügyész milyen magatartásokat és kötelezettségeket írhat a gyanúsított számára, azonban egy exemplifikatív felsorolást ad útmutatásképpen:
- részben vagy egészben térítse meg a sértettnek a bűncselekménnyel okozott kárt,
- más módon gondoskodjék a sértettnek adandó jóvátételről,
- meghatározott célra anyagi juttatást teljesítsen, vagy a köz számára munkát végezzen (a köz javára teljesített jóvátétel),
- pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.
Nincs megszabva az ügyésznek, hogy kizárólag egy magatartási szabályt vagy kötelezettséget állapíthat meg, így ezek egymással szabadon mixelhetők.
A vádemelés elhalasztásáról rendelkező határozatot minden esetben közölni kell a sértettel, a feljelentővel és a magánindítvány előterjesztőjével. Az alábbi személyek közül azonban egyedül a sértett élhet jogorvoslattal az ügyész határozata ellen.

Eljárás a vádemelés elhalasztása után

226. § (1) Az ügyész az eljárást a vádemelés elhalasztásának lejártától számított harminc napon belül határozat meghozatala nélkül, a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatra írt, a megszüntetés tényét rögzítő feljegyzéssel megszünteti, ha a vádemelés elhalasztásának tartama eredményesen telt el.

(2) Az eljárást a vádemelés elhalasztása tartamának eltelte előtt is meg kell szüntetni, ha a kábítószer-élvező gyanúsított igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetve, ha a tartási kötelezettség elmulasztása vétségének gyanúsítottja a tartási kötelezettségét teljesítette, továbbá, ha a gyanúsított a közvetítői eljárásban vállalt kötelezettségeinek eleget tett.

(3)

Ha az ügyész a vádemelés elhalasztása mellett döntött, akkor a határozat meghozatala után további feladatokat kell teljesítnie. Amikor a vádemelés elhalasztásáról rendelkező határozatban foglalt időtartam letelik, az ügyész harminc napon belül határoz arról, hogy a gyanúsított által tanúsított magatartás, az előírt magatartási szabályok és kötelezettségek teljesítése, valamint a pártfogó felügyelő véleménye alapján megszünteti a további eljárást, vagy vádat emel. Amennyiben mindent az előírtaknak megfelelően teljesített a gyanúsított, úgy az ügyész megszünteti a vele szembeni eljárást. Formailag itt nem hoz külön határozatot az ügyész, hanem a vádemelést elhalasztó határozatára feljegyzésként vezeti rá az eljárás megszüntetésének tényét, tehát az intézkedés eredményességét.
A Be. két olyan esetet is szabályoz, amikor nem kell megvárni a vádemelés elhalasztásáról rendelkező határozatban foglalt időtartam végén, hanem hamarabb lehet és kell megszüntetni az eljárást. Az első ilyen eset, ha a kábítószer-élvező gyanúsítottal szemben az egyetlen előírt magatartási szabály az volt, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vegyen részt, és ezen kötelezettségének eleget tett. Az intézkedés eredményessége itt nem követelmény, vagyis nem feltétel, hogy ténylegesen le is szokjon a kábítószerek élvezéséről a gyanúsított, azzal hogy részt vett ezen a hat hónapig tartó kezelésen, vagy egyéb felvilágosító szolgáltatásokon, teljesítette a vele szemben támasztott követelményeket.
További két hasonló kimenetelű estekör, ha a gyanúsított tartási kötelezettségének elmulasztásával követett el vétséget, és ezt a kötelezettségét teljesítette, illetve ha a gyanúsítottal szemben közvetítő eljárást folytattak le, és az ott vállalt kötelezettségeket hiánytalanul teljesítette.

A bűnügyi költség viselése

226/A. § Ha az ügyész az eljárást megszünteti, a bűnügyi költséget az állam viseli. A terheltet kötelezni kell annak a költségnek a viselésére, amely a mulasztása folytán merült fel.

A vádemelés elhalasztásának eredményessége esetén nemcsak az eljárás megszüntetése az, ami a gyanúsított oldalán pozitívumként keletkezik, hanem az, hogy az eljárás valamennyi költségét az állam viseli. Ez alól csupán azok a költségek jelentenek kivételt, amelyek a gyanúsított mulasztása miatt keletkeztek. Ezeket a költségeket a gyanúsítottnak kell viselnie.
Egy másik eset, amikor az állam viseli a felmerülő költségeket, ha a bíróság a pótmagánvádló vádindítványát tévesen fogadta be (EBH2011. 2301).

227. § (1) Az ügyész vádat emel, ha

a) a gyanúsított a határozat ellen panasszal él, és a nyomozás megszüntetésének feltételei nincsenek meg,

b) a gyanúsítottal szemben a vádemelés elhalasztásának tartama alatt elkövetett szándékos bűncselekmény miatt vádat emelnek,

c) a gyanúsított a magatartási szabályokat súlyosan megszegi, vagy a kötelezettségét nem teljesíti,

d) a gyanúsított a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését a vádemelés elhalasztása tartamának lejártáig nem fejezi be,

e) a vádemelés elhalasztásának tartama alatt állapítják meg, hogy a vádemelés elhalasztása a 223. §-ban meghatározott valamely kizáró ok ellenére történt.

(2) A 222. § (3) bekezdése esetén vádemelésnek csak az ott írt kötelezettség elmulasztása esetén van helye.

(3) Ha vádemelésre az (1) bekezdés *c)* pontjában meghatározott okból kerül sor, az ügyész a gyanúsítottat a vádemelés előtt meghallgatja.

(4) Ha a vádemelés elhalasztására a 222. § (2) bekezdése alapján került sor, vádat kell emelni, ha

a) a gyanúsított a vádemelés elhalasztásától számított egy éven belül okirattal nem igazolja, hogy legalább hat hónapig tartó folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetőleg

b) a vádemelés elhalasztásának tartama alatt a gyanúsított ellen kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása miatt újabb büntetőeljárás indult, és a nyomozás felfüggesztésének vagy megszüntetésének nincs helye.

A Be. meghatározza, hogy mikor minősül a vádemelés elhalasztása eredménytelennek, amely így azt a következményt vonja maga után, hogy az ügyésznek vádat kell emelnie. Erre a következő esetekben kerül sor:
- ha a gyanúsított a határozat ellen panasszal él, és a nyomozás megszüntetésének feltételei nincsenek meg. A panasznál azt kell vizsgálni, hogy a gyanúsított hivatkozott-e olyan új bizonyítékra, információra, körülményre, amely alapján az eljárás megszüntetésének lenne helye.
- ha a gyanúsítottal szemben a vádemelés elhalasztásának tartama alatt elkövetett szándékos bűncselekmény miatt vádat emelnek.
- ha a gyanúsított a magatartási szabályokat súlyosan megszegi, vagy a kötelezettségét nem teljesíti. Mint azt már a 226. §-nál láthattuk, az ügyész a rendelkezésére álló információk, a pártfogó felügyelő véleménye, az előírt magatartási szabályok és kötelezettségek vizsgálata alapján mérlegeli, hogy az eljárást megszünteti vagy vádat emel. Mielőtt vádat emelne, még egyszer meghallgatja a gyanúsítottat is, aki ha nem jelenik meg ezen a meghallgatáson, azt az ügyész külön rögzíti a vádemeléssel egyidejűleg.
- ha a gyanúsított a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését a vádemelés elhalasztása tartamának lejártáig nem fejezi be.
- ha a vádemelés elhalasztásának tartama alatt állapítják meg, hogy a vádemelés elhalasztása a 223. §-ban meghatározott valamely kizáró ok ellenére történt.
Ha azért kerülhetett sor a vádemelés elhalasztására, mert a gyanúsított vállalta, hogy utólagosan eleget tesz tartási kötelezettségének, amelynek elmulasztásával követett el vétséget, és a rendelkezésére álló egy év alatt továbbra sem teljesíti a jogosult felé a tartási kötelezettségét, úgy vele szemben az ügyész vádat emel. Ha a tartási kötelezettség mellett további magatratási szabályokat is vállat, és csupán ezeket nem tartja be, de főkötelezettségét, a tartásdíj megfizetését teljesíti, akkor az ügyész nem emel vádat.
Az ügyésznek kötelezően vádat kell emelnie abban az esetben, ha a kábítószer-élvező gyanúsítottal szemben azon feltétellel alkalmazták a vádemelés elhalasztását, hogy vállalta, legalább hat hónapig tartó folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vesz részt, és ezt nem tudja egy éven belül okirattal igazolni. Ezzel azonos megítélésű, ha a vádemelés elhalasztásának tartama alatt vele szemben kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása miatt újabb büntetőeljárás indult, és a nyomozás felfüggesztésének, vagy megszüntetésének nincs helye.

Jogorvoslat

228. § (1) Akire nézve az ügyész e fejezet szerinti eljárásában hozott határozata közvetlen rendelkezést tartalmaz, a határozat ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) Ha az ügyész a panasznak három napon belül nem ad helyt, azt haladéktalanul köteles felterjeszteni a felettes ügyészhez.

(3) A felettes ügyész a panaszt a hozzáérkezésétől számított tizenöt napon belül határozattal bírálja el. A felettes ügyész - ha a panaszt alaposnak találja - a határozatot megváltoztathatja, vagy hatályon kívül helyezheti, és a határozatot hozó ügyészt új határozat hozatalára utasíthatja, ellenkező esetben a panaszt elutasítja. A panaszt el kell utasítani akkor is, ha az elkésett vagy nem jogosulttól származik.

(4) A panasz elbírálásáról a panaszt tevőt - a határozat hatályon kívül helyezése, illetőleg a megváltoztatása esetén azokat is, akikkel a határozatot közölték - értesíteni kell. A panaszt elbíráló határozat ellen további panasznak nincs helye.

(5) Vádemelés miatt nincs helye jogorvoslatnak.

(6) Az ügyész határozataira a 169. § (2)-(5) bekezdés rendelkezései értelemszerűen irányadóak.

A vádemelés alatt az ügyész különféle határozatokat hozhat, amelyek ellen a törvény megteremti a jogorvoslati lehetőséget. Az általános jogorvoslatokhoz képest itt speciális szabályokat állít fel a törvény, így az általános jogorvoslatokra vonatkozó szabályanyag az itt leírt eltérésekkel alkalmazható.

Az ügyész határozatával szemben így panasszal élhetnek azok, akikre nézve az közvetlen rendelkezést tartalmaz. Az érintetteknek nyolc napjuk van arra, hogy panasz formájában jogorvoslattal éljenek az ügyészi intézkedésekkel szemben. Ez a nyolc napos határidő jogvesztő jellegű, tehát ha ez idő alatt nem él jogorvoslati jogával az érintett személy, akkor panasza elkésett, és azt el kell utasítani. Szintén el kell utasítani a panaszt, ha azt nem az arra jogosult terjeszti elő. Az ügyész azon határozata ellen, amelyben vádemelést irányoz elő, vagy amivel közvetítő eljárásra utalja az adott ügyet, nincs helye jogorvoslatnak.

Az ügyészt is köti a törvény, amikor előírja, hogy a hozzá érkezett panaszokat három napon belül el kell bírálnia. Amennyiben a rendelkezésére álló három nap alatt az ügyész nem ad helyt a panasznak, köteles haladéktalanul felterjeszteni a felettes ügyésznek, akinek tizenöt napon belül kell határozatát meghoznia. A határidő kezdő napja az a nap, amikor hozzá a panasz beérkezett az ügyésztől.

A felettes ügyész a panasz kivizsgálását követően az alábbi négy megoldást választhatja:

- saját hatáskörében megváltoztatja az ügyész sérelmezett határozatát,

- a panasszal érintett határozatot hatályon kívül helyezi,

- az eljáró ügyész utasítja, hogy vizsgálja meg újra az ügyet, és hozzon új határozatot, vagy

- a panaszt elutasítja.

A felettes ügyész által hozott határozattal szemben nincs lehetőség további jogorvoslatra. A határozatot közölni kell a panaszt tevével, valamint azokkal, akikre az eredeti határozat rendelkezéseket tartalmazott.

228/A. § (1) Akinek az ügyész e fejezet szerinti eljárásában tett intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása a jogait vagy érdekeit közvetlenül sérti, az a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

(2) Ha e törvény az ügyész részére intézkedés megtételére határidőt állapított meg, az intézkedés elmulasztása miatt akkor lehet panasszal élni, ha a határidő eredménytelenül eltelt.

(3) Az ügyész intézkedésének elmulasztása miatt tett, a törvényben kizárt vagy elkésett panaszt, emiatt indokolás nélkül nem lehet elutasítani.

(4) Ha az (1) bekezdés alapján tett panaszt az ügyész, illetve a felettes ügyész alaposnak tartja, a panasszal sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges és indokolt intézkedést megteszi, s erről a panaszt tevőt határozat hozatala nélkül értesíti.

(5) Az (1) bekezdés szerinti panaszra egyebekben a 228. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

Jelen szakasz rendelkezik arról, hogy nem csak az élhet panasszal az ügyész intézkedése ellen, akire nézve az ügyész határozata rendelkezéseket tartalmaz, hanem az is, akinek jogait vagy érdekeit közvetlenül sérti az ügyészi intézkedés megtétele vagy annak elmulasztása.

A törvény az ilyen személyek számára is nyolc napos határidőt ír elő jogaik érvényesítésére.

Speciális szabály, hogy bár a jogorvoslati határidő letelt, ezért a panaszt el kellene utasítani, de ha a panaszos fél azért élt jogorvoslati jogával, mert az ügyész elmulasztotta egy olyan intézkedés megtételét, amelyre a törvény határidőt állított fel, és az eredménytelenül eltelt, a panaszt ki kell vizsgálni, és indokolni kell a döntést. Ha az ügyész vagy a felettes ügyész vizsgálata során megállapítja, hogy a panasz alapos, úgy megteszik a szükséges intézkedést a sérelmes helyzet mihamarabbi megszüntetése érdekében, és erről értesítik a panaszost is.

Az ilyen jellegű jogorvoslati kérelmek elintézésére egyebekben az előző szakasz szabályai vonatkoznak.

A pótmagánvádló fellépése

229. § (1) Ha az ügyész vagy a felettes ügyész a sértettnek a feljelentést elutasító vagy a nyomozást megszüntető határozat elleni panaszát elutasította, és a 199. § (2) bekezdése alapján pótmagánvádnak van helye - feltéve, hogy a pótmagánvád emelését a 199. § (3) bekezdése nem zárja ki -, továbbá ha az ügyész a vádemelést részben mellőzte, a sértett a panaszt elutasító határozat közlésétől számított hatvan napon belül pótmagánvádlóként léphet fel.

(2) A panasz elutasítását követően a sértettnek lehetőséget kell adni, hogy az ellene elkövetett bűncselekményre vonatkozó iratokat az ügyészség hivatalos helyiségében megismerhesse.

(3) A sértettet tájékoztatni kell a pótmagánvádlóként történő fellépés feltételeiről, valamint arról, hogy ha jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán nem tud jogi képviseletéről gondoskodni, személyes költségmentesség és pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt a jogi segítségnyújtó szolgálathoz fordulhat.

(4) Ha a sértett a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt kérelmet terjesztett elő, az (1) bekezdés szerinti határidőt a kérelem tárgyában hozott jogerős határozat közlésétől kell számítani. Erről a sértettet tájékoztatni kell.

ÍH 2016. 55. A pótmagánvádló jogi képviselete
ÍH 2014. 7. Pótmagánvádlói fellépés időtartama - a törvényes vád
ÍH 2009. 46. Pótmagánvád-indítvány elutasítása
ÍH 2009. 9. A pótmagánvádas eljárás
ÍH 2008. 135. Igazolási kérelem - pótmagánvádló

Amennyiben a sértett feljelentést tett és azt az ügyész elutasította, vagy az ügyész a nyomozást megszüntette, úgy a sértettnek először joga van az előző szakaszok alapján panasszal élni az ügyész intézkedése ellen. Ha a panaszt az ügyész vagy a felettes ügyész szintén elutasítja, és nem állnak fenn egyéb kizáró okok, akkor a sértett pótmagánvádlóként maga is felléphet a gyanúsítottal szemben. A pótmagánvád benyújtására hatvan napja van, a határidő kezdő napja a panaszt elutasító határozat közlésének napja. Olyankor is nyitva áll ez a lehetőség a sértett számára, ha az ügyész a vádemelést részben mellőzte, mely ellen a sértett eredménytelenül élt panasszal.

A pótmagánvád tehát a jogorvoslatok egy speciális fajtája, amikor a törvény megteremti annak a lehetőségét, hogy közvádra üldözendő bűncselekményeknél a sértett emeljen vádat, és képviselje az a bíróság előtt, ha az ügyész ezt nem látta megalapozottnak. Bár közvádra üldözendő bűncselekményeknél az ügyésznek vádmonopóliuma van, az ezen a ponton áttörést szenved.

A sértettnek tehát hatvan napja van arra, hogy meghozza ezt a döntést. Azért, hogy teljesen feleslegesen mégse hozzuk mozgásba a bírósági szervezetrendszert, a sértettnek minden segítséget meg kell adni döntése meghozatalához. Így betekinthet valamennyi iratba, amely a nyomozás folyamán keletkezett az ellene elkövetett bűncselekményről. Ki kell őt oktatni, tájékoztatni kell a pótmagánvádlóként való fellépés feltételeiről, arról, hogy ha jogi képviseletről nem tud gondoskodni, akkor költségmentességet és pártfogó képviselet engedélyezését igényelheti a jogi segítségnyújtó szolgálattól.

Pótmagánvádnak csak közvádra üldözendő bűncselekmények esetében van helye. A sértett - pótmagánvádlóként - büntetőjogi igényét általában akkor érvényesítheti, ha passzív alanya a bűncselekménynek, vagy a tényállás eredményt tartalmaz. Minthogy a magánokirat-hamisítás vétségének és a számviteli fegyelem megsértése vétségének törvényi tényállása passzív alanyt nem tartalmaz, s azok megvalósulása által konkrét személy jogos érdekeinek közvetlen sérelme, illetve a sérelem veszélye nem áll fenn, e bűncselekmények miatt nincs helye pótmagánvádnak (BH2010. 61).

230. § (1) Ha a sértett pótmagánvádlóként kíván fellépni, jogi képviselője útján az ügyben addig eljárt elsőfokú ügyészségnél vádindítványt nyújt be. A pótmagánvádló a vádindítványt személyesen akkor nyújthatja be, ha a vádindítványban nyilatkozik arról, hogy a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt a külön jogszabályban foglaltak szerint kérelmet terjesztett elő a jogi segítségnyújtó hivatalhoz. A vádindítványt az ügyészség az iratokkal együtt továbbítja az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz.

(2) A vádindítvány a 217. § (3) bekezdésének *a)-c), g)* és *h)* pontjában felsoroltakat, továbbá azokat az indokokat tartalmazza, amelyek alapján a pótmagánvádló a feljelentés elutasítása, a nyomozás megszüntetése vagy a vádemelés részbeni mellőzése ellenére a bírósági eljárás lefolytatását indítványozza. A pótmagánvádló a vádindítványban illetékes bíróságként a terhelt lakóhelye szerint illetékes bíróságot is megjelölheti [17. § (3) bek.]. Ebben az esetben az ügyészség az iratokat és a vádindítványt a pótmagánvádló indítványa alapján illetékességgel rendelkező bírósághoz továbbítja.

ÍH 2016. 55. A pótmagánvádló jogi képviselete
ÍH 2012. 57. A pótmagánvád-indítvány tartalmi kellékei
ÍH 2009. 147. Pótmagánvádas eljárás - a pótmagánvádló által benyújtott vádirat tartalmi kellékei
ÍH 2009. 46. Pótmagánvád-indítvány elutasítása
ÍH 2008. 135. Igazolási kérelem - pótmagánvádló
ÍH 2007. 100. Pótmagánvádlói vádindítvány

A sértett pótmagánvádlóként való fellépéséhez kötelező jogi képviseletet ír elő a törvény. Amennyiben tehát a természetes személy vagy a jogi személy képviselője - hiszen jogi személyek is élhetnek pótmagánváddal - nem rendelkezik jogi szakvizsgával, úgy gondoskodniuk kell az ügyvédi képviseletről.

Már a vádindítványt is a jogi képviselővel kell benyújtani az ügyben eljárt elsőfokú ügyészséghez. Kivételesen személyesen nyújthatja be a vádindítványt a pótmagánvádló, ha a jogi segítségnyújtó hivatalnál kezdeményezte a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezését.

Az ügyészség a beadott vádindítványt nem vizsgálhatja, azt haladéktalanul továbbítja a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz. A pótmagánvádlónak lehetősége van arra, hogy a terhelt lakóhelye szerinti bíróságot jelölje meg illetékes bíróságként.

A pótmagánvádló (amint az ügyész, illetőleg a magánvádló is) a vádemelésig (a vádirat, vádindítvány, feljelentés benyújtásáig) választhat a vagylagos illetékességű bíróságok között, ezt követően az ügy még célszerűségi okból sem tehető át a vagylagos illetékességű másik bírósághoz (BH2009. 234).

A pótmagánvádló vádindítványának az alábbi kellékkel kell rendelkeznie:

- a vádlott személyi adatait,
- a vád tárgyává tett cselekmény leírását,
- a vád tárgyává tett cselekménynek a Btk. szerinti minősítését,
- a bejelentett polgári jogi igényt, továbbá az egyéb indítványokat,
- a tárgyalásra idézendők és az arról értesítendők indítványozását, illetve azon tanúk vallomása felolvasásának az indítványozását, akiknek a vallomása szükséges a bizonyításhoz, de a személyes megjelenésük a tárgyaláson nem indokolt, illetve a tárgyaláson való megjelenésük aránytalan nehézséggel járna vagy nem lehetséges,
- azokat az indokokat, amelyek alapján a pótmagánvádló a feljelentés elutasítása, a nyomozás megszüntetése vagy a vádemelés részbeni mellőzése ellenére a bírósági eljárás lefolytatását indítványozza, illetve
- annak tényét, hogy jogi segítségnyújtó hivatalnál kezdeményezte a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezését.

231. § (1) A bíróság a vádindítványt elfogadja, ha elutasításának nincs helye.

(2) A bíróság a vádindítványt elutasítja, ha

a) a pótmagánvádló a vádindítványt a 229. § (1) bekezdésében meghatározott határidő eltelte után nyújtotta be,
b) a pótmagánvádlónak nincs jogi képviselője, kivéve ha a természetes személy pótmagánvádló jogi szakvizsgával rendelkezik [56. § (4) bek.],
c) a vádindítványt nem az arra jogosult nyújtotta be,
d) a vád nem törvényes [2. § (2) bek.], vagy a vádindítvány nem tartalmazza a 230. § (2) bekezdésében foglaltakat.
(3) A pótmagánvádló a 229. § (1) bekezdésben meghatározott határidő letelte előtt a vádindítványt ismételten benyújthatja, ha azt korábban a (2) bekezdés *b)* vagy *c)* pontja alapján utasították el, és az elutasítás oka már nem áll fenn.
(4) A vádindítványt nem lehet elutasítani abból az okból, hogy nem tartalmazza a vádlottnak a 117. § (1) bekezdésében felsorolt személyi adatait, és azok az iratokból nem állapíthatók meg, ha a vádlott személyazonossága ezek hiányában is kétséget kizáróan megállapítható.

ÍH 2016. 55. A pótmagánvádló jogi képviselete
ÍH 2014. 134. Pótmagánvádas eljárásban a vádindítvány elfogadása vagy elutasítása - igazolási kérelem
ÍH 2013. 91. Pótmagánvádas eljárás - sértetti képviselet
ÍH 2012. 57. A pótmagánvád-indítvány tartalmi kellékei
ÍH 2012. 50. Sértetti fogalom - pótmagánvádas eljárás
ÍH 2011. 5. Hivatali visszaélés bűntett pótmagánvádas eljárásban - a pótmagánvádló jogi képviselőjének jogosultsága
ÍH 2010. 53. A bíróság tanácsának határozatai - a tanács elnökének határozatai
ÍH 2009. 46. Pótmagánvád-indítvány elutasítása
ÍH 2009. 9. A pótmagánvádas eljárás
ÍH 2009. 5. A pótmagánvádló fellépése - a törvényes vád
ÍH 2008. 135. Igazolási kérelem - pótmagánvádló
ÍH 2008. 132. Pótmagánvád
ÍH 2008. 89. Perújítás - pótmagánvádas eljárás
ÍH 2008. 86. Pótmagánvádas eljárás - eljárást megszüntető végzés - a hivatali visszaélés bűntettének sértettje
ÍH 2008. 49. A pótmagánvádindítvány elutasításának oka
ÍH 2008. 6. A pótmagánvádló fogalma
ÍH 2006. 142. A törvényes vád fogalmának vizsgálata
A bíróság a vádindítványt az alábbi esetekben utasíthatja el:
- ha a pótmagánvádló a vádindítványt a meghatározott határidő eltelte után nyújtotta be,
- ha a pótmagánvádlónak nincs jogi képviselője, kivéve, ha a természetes személy pótmagánvádló jogi szakvizsgával rendelkezik,
- a vádindítványt nem az arra jogosult nyújtotta be,
- a vád nem törvényes, vagy a vádindítvány nem tartalmazza a pótmagánvádló által benyújtott vádindítványra vonatkozó kötelező törvényi kellékeket.
Minden más esetben a bíróság elfogadja azt. Ha a pótmagánvádló a rendelkezésére álló hatvannapos határidő előtt nyújtja be a vádindítványt, és azt a bíróság elutasítja, azonban a hatvan nap még így sem telt le, akkor ismételten benyújthatja azt, ha az elutasítás oka már nem áll fenn, mert időközben gondoskodott jogi képviseletről, vagy ismételten beadott vádindítvány immár az arra jogosulttól származik.
Ha vádindítvány tartalmi kellékei közül a vádlott személyi adatai hiányoznak, azonban kétséget kizáró módon a hiányzó adatok nélkül is azonosítható a vádlott, akkor az indítványt nem lehet elutasítani erre hivatkozással.
Pótmagánvád esetén a törvényes vád hiánya a tárgyalás előkészítése keretében a vádindítvány elutasításának, ezt követően viszont az eljárás megszüntetésének mérlegelést nem tűrő oka (BH2012. 31). Nincs helye perújításnak a pótmagánvádló vádindítványát elutasító végzés ellen (BH2006. 351). A pótmagánvádló vádindítványát elutasító végzés nem ügydöntő határozat, ezért ellene felülvizsgálati indítványnak nincs helye. A pótmagánvádló a Be. 408. § I/b) pontja alapján azokban az esetekben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, amelyekben a bíróság a pótmagánvádló vádindítványát elfogadta, bírósági eljárás lefolytatását követően hoz a vádindítvánnyal szemben jogerős felmentő, vagy eljárást megszüntető ügydöntő határozatot (BH2004. 405). Hamis tanúzás miatt pótmagánvádnak nincs helye; az erre alapított vádindítvány vádlói legitimáció - sértetti pozíció - hiányában nem felel meg a törvényes vád követelményének, mert a vádindítvány ténybeli tartalmának valósága esetén sem közvetlen, hanem áttételes az a jog- vagy érdeksérelem, amelyet a vallomás előidézhet (EBH2010. 2125).

232. § (1) Ha a bíróságnak az ügyben nincs hatásköre vagy nem illetékes, az ügyet a hatáskörrel rendelkező vagy illetékes bírósághoz átteszi.
(2) Ha a bíróság a vádindítványt nem utasította el,
a) gondoskodik arról, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak,
b) kényszerintézkedést rendelhet el.

A vádindítvány bírósághoz érkezését követően a bíróság vizsgálja, hogy az adott ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkezi-e. Amennyiben a vizsgálat arra az eredményre vezet, hogy nem jogosult eljárni, úgy az ügyet átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz.
A bíróság érdemben dönt a vádindítvány elfogadásáról vagy elutasításáról. Ha befogadta a vádindítványt, akkor további feladata a tárgyalás előkészítése. Ennek keretében - szükség esetén - kényszerintézkedéseket rendelhet el, valamint biztosítja, hogy a tárgyaláson rendelkezésre álljanak az ügyben keletkezett bizonyítékok.

233. § (1) Ahol e törvény vádiratot említ, ott a bíróság által elfogadott vádindítványt is érteni kell.

(2) A vádlott a vádindítvány elfogadása után jogosult a nyomozás iratainak a megismerésére.
(3) A pótmagánvádló az iratoktól elkülönítve, zártan kezelt iratokat nem ismerheti meg.
(4) A vádindítvány elutasítása nem akadálya annak, hogy a nyomozás folytatását rendeljék el (191. §).

Jelen szakasz a következetes joggyakorlat érdekében kimondja, hogy a törvény vádirat fogalma alatt a bíróság által elfogadott vádindítványt kell érteni. Miután a bíróság elfogadta a vádindítványt, a vádlott számára megnyílik az iratok megismerésének joga. Minden iratot jogában áll megismerni védőjével együtt, azonban a zártan kezelt iratok e szabály alól kivételt képeznek. Azokat sem a vádlott, sem a pótmagánvádló nem jogosult megismerni.
Amennyiben a bíróság elutasítja a pótmagánvádló által benyújtott vádindítványt, lehetőség van arra, hogy további nyomozást rendeljenek el. Lehetséges ez azért, mert a vádindítványt elutasító bírói végzés anyagi kötőerővel nem bír, tehát az ügy nem minősül res iudicatá-nak.

HARMADIK RÉSZ

XI. Fejezet

A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

A bíróság eljárásának formái

234. § (1) A bíróság tárgyalást tart, ha a vádlott büntetőjogi felelősségének megállapítására bizonyítást vesznek fel.
(2) Az e törvényben meghatározott esetekben a bíróság nyilvános ülést, ülést vagy tanácsülést tart.
(3) Nyilvános ülésre az e törvényben megállapított eltérésekkel a tárgyalásra vonatkozó rendelkezések az irányadók.
(4) Az ülésen a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, a vádló, továbbá - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - a vádlott és a védő vesz részt. A felsoroltakon kívül az ülésen az lehet jelen, akit a bíróság az ülésre idézett, vagy akit arról értesített.
(5) A tanácsülésen a bíróság tagjai és a jegyzőkönyvvezető vesznek részt.

A törvény meghatározza azokat az eljárási formákat, amelyben a bíróságok határozataikat hozzák. Az egyes formák egymástól különböznek jellemzőik tekintetében, és szigorú eljárási rendet követnek. A törvény így meghatározza az eljárásokon hozható határozatok fajtáik, azt a személyi kört, akinek jelenléte kötelező, illetve lehetséges, és az eljárásra vonatozó különös szabályokat.
Mindezek alapján négy formában járhat el a bíróság. Az eljárási formák törvényi és jelen kommentárban szereplő tárgyalási sorrendje kifejezi azt az alá-fölérendeltséget, amely az eljárási formák között a törvény erejénél fogva létezik.
Az első és legfontosabb, legszigorúbb eljárási mód a tárgyalás tartása, mely eljárási garanciákkal szigorúan körül van bástyázva. Tárgyalást tart a bíróság, ha a vádlott büntetőjogi felelősségének megállapítására bizonyítást vesznek fel. Ez az a két feltétel, melynek egyszerre kell teljesülnie ahhoz, hogy a bíróság tárgyalás tartását rendelhesse el.
A következő eljárási mód a nyilvános ülés. Nyilvános ülés lényegében arra szolgál, hogy a nyilvánosság alapelvének megfelelően valamely ügydöntő határozat meghozatalához nyilvánosságot biztosítson, bár van olyan eset, amikor ez utóbbi kitétel korlátozható. Elképzelhető, hogy bizonyítás felvételére itt is sor kerül, azonban ez nagyon szűk körben, ritkán van így. A nyilvános ülés tartására a törvényben néhány speciális szabály került rögzítésre, egyebekben a tárgyalás szabályai vonatkoznak rá.
A harmadik eljárási forma az ülés. A bíróság akkor tart ülést, amikor egy jogkérdésben kell döntenie. A bírósági szakaszt megelőzően, a vádemelés előtt a nyomozási bíró ülésen dönt az ügyész vagy más jogosultak által indítványozott kérdésekről, vagy hallgatja ki a speciális helyzetben lévő tanúkat. Az ülés zárt jellegű eljárási forma, ami nem nyilvános. Kizárólag azok vehetnek részt rajta, akik érintettek. Így a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, a vádló, a vádlott vagy gyanúsított, és a védő.
A negyedik, és egyben utolsó formája a bírósági eljárásoknak a tanácsülés. Erre a formára nézve állapít meg legkevésbé szigorú eljárási szabályokat a törvény. Ez azért lehet így, mert a jelenlévők köre eleve zárt. Azon csak a bíróság tagjai és a jegyzőkönyvvezető vesz részt. Míg más eljárási módoknál például szigorú szabályok vonatkoznak a jegyzőkönyv vezetésére, itt nem. Kizárólag akkor kell a jelenlévőknek jegyzőkönyvet vezetnie, ha a tanácsülésre utalt kérdés nem tudnak egyhangú határozatot hozni.

Az egyesbíró és a bírósági titkár

235. § (1) Ahol e törvény a bíróságról, a bíróság tanácsáról vagy a tanács elnökéről rendelkezik, ezen az egyesbírót, illetve e törvényben meghatározott esetekben a bírósági titkárt is érteni kell.
(2) Bírósági titkár a következő esetekben járhat el:
a) védő kirendelése és a kirendelés alóli felmentése (48. §),
b) megkeresés (71. §),
c) bűnügyi költség megállapítása [74. § (2) bekezdése],
d) személyes költségmentesség engedélyezése [74. § (3) bekezdése],
e) szakértő kirendelése (102. §),
f) rendbírság kiszabása (161. §),
g) olyan határozat kijavítása vagy kiegészítése, amelyet bírósági titkár is meghozhat (261. §),
h) ha e törvény ezt lehetővé teszi.

A bírósági eljárásoknál főszabályként tanácsban jár el a bíróság. A járásbíróságokon azonban azoknál a bűncselekményeknél, amelyek kevesebb, mint nyolcévi szabadságvesztés büntetéssel fenyegetettek, valamint a törvényben meghatározott esetekben egyesbíró jár el.
Ezért a Be. jelen szakasza rögzíti, hogy ahol a törvény a bíróságról, a bíróság tanácsáról, vagy a tanács elnökéről rendelkezik, azon az egyesbíró, adott esetben a bírósági titkárt is érteni kell. Szabályozásra kerül az is e szakaszban, hogy mikor van lehetőség arra, hogy bírósági titkár járjon le:
- védő kirendelése és a kirendelés alóli felmentése,
- megkeresés,
- bűnügyi költség megállapítása,
- személyes költségmentesség engedélyezése,
- szakértő kirendelése,
- rendbírság kiszabása,
- olyan határozat kijavítása vagy kiegészítése, amelyet bírósági titkár is meghozhat, vagy
- ha e törvény ezt lehetővé teszi.

A pótmagánvádló

236. § A pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja, ideértve a vádlott személyi szabadságának elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés elrendelésének indítványozását. A vádlott szülői felügyeleti jogának megszüntetését a pótmagánvádló nem indítványozhatja.

A pótmagánvád a jogorvoslatok egy speciális fajtája, amikor a törvény megteremti annak a lehetőségét, hogy közvádra üldözendő bűncselekményeknél a sértett emeljen vádat, és képviselje az a bíróság előtt, ha az ügyész ezt nem látta megalapozottnak. Bár közvádra üldözendő bűncselekményeknél az ügyésznek vádmonopóliuma van, az ezen a ponton áttörést szenved.
A pótmagánvádas eljárásban a sértett személy tehát átveszi az ügyész helyét, és a törvényben foglalt korlátozásokkal gyakorolja jogait. Ennek keretében indítványozhatja személyi szabadság korlátozásával vagy elvonásával járó kényszerintézkedések elrendelését is. Ugyanakkor a törvény alapján nem illeti meg azon ügyészi jogosultság, hogy a Családjogi törvény alapján indítványával kezdeményezze a vádlott szülői felügyeleti jogának megszüntetését.
A pótmagánvádló - bár a bírósági eljárásban eltérő szabály hiányában az ügyész jogait gyakorolja - mégsem büntetőügyekben eljáró hatóság, ezért az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított eljárási cselekménye az elévülést nem szakítja félbe (EBH2009. 2032).

A tárgyalás nyilvánossága

237. § (1) A bíróság tárgyalása nyilvános. A tanács elnöke a tárgyalás szabályszerű lefolytatása, méltóságának és biztonságának megőrzése érdekében, helyszűke esetén meghatározhatja a hallgatóság létszámát.
(2) A tárgyaláson hallgatóként a tizennegyedik életévét be nem töltött személy nem vehet részt, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt a tanács elnöke a hallgatóság köréből kizárhatja.
(3) A bíróság hivatalból vagy az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, illetőleg a tanú indítványára a nyilvánosságot az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről indokolt határozattal kizárhatja (zárt tárgyalás)
a) erkölcsi okból,
b) az eljárásban részt vevő kiskorú védelme érdekében,
c) az eljárásban részt vevő személyek (V. Fejezet), így különösen a különleges bánásmódot igénylő sértett, továbbá a tanú védelme érdekében,

d) a minősített adat védelme végett.
(3a) Ha a bíróság a nyilvánosságot a nyilvános ülésről kizárja, zárt ülést tart.
(4) A nyilvánosság kizárása az eljárás bármely szakaszában indítványozható.

ÍH 2014. 51. A nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárása
ÍH 2011. 52. Időbeli hatály - hang- és képfelvétel készítésének megtagadása - sértett tanú mentességi joga
A nyilvánosság biztosítása egy olyan alapelv, mely a legtöbb jogintézményt áthatja, ezzel biztosítva a demokrácia és jogállamiság érvényesülését. A büntetőeljárásnál azonban - az eljárás céljára tekintettel - nincs lehetőség arra, hogy annak valamennyi mozzanatát nyilvánossá tegyük, így a nyomozási és vádemelési szakban ez az elv nem érvényesülhet. Ezt követően azonban a bírósági eljárások legszigorúbban szabályozott módja, a tárgyalás tartásának már lényegi eleme a nyilvánosság elve, ami kivételes, törvényben meghatározott indokok alapján szenvedhet csak áttörést.
A bíróság épületének és a tárgyalóteremnek az infrastrukturális adottságaira tekintettel a bírósági tanács elnöke meghatározhatja a tárgyaláson részt vevő hallgatóság maximális létszámát, azért, hogy a tárgyalás szabályszerű lefolytatását, méltóságát és biztonságát megőrizze.
Bizonyos szinten korlátozásra kerül ez az elv, amikor a törvény előírja, hogy a tárgyaláson hallgatóként a tizennegyedik életévét be nem töltött személy nem vehet részt, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt a tanács elnöke a hallgatóság köréből kizárhatja. Azonban itt nem igazából a nyilvánosság elvének korlátozása, ami lényeges. Az intézkedés indoka a kiskorú, fiatalkorú személy szellemi és lelki fejlődésének biztosítása.

A törvény szabályoz olyan indokokat is, amikor a bíróság hivatalból rendelheti el a tárgyalás zárt tartását, vagy az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, illetőleg a tanú indítványára. A határozatát, mellyel a nyilvánosságot az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről kizárja, indokolni. A határozatban - annak jogszerűségéhez - az alábbi indokok jelölhetők meg:
- erkölcsi ok,
- az eljárásban részt vevő kiskorú védelme,
- az eljárásban részt vevő személyek vagy a tanú védelme,
- a minősített adat védelme.
A tárgyalás alatt bármikor indítványozható a nyilvánosság kizárása. Fontos azonban leszögezni azt, hogy bár a zárt tárgyalás tartottak egy ügyben, a bíróság ítélethirdetésére már nem vonatkozik a határozat, mert az mindig a nyilvánosság elvének megfelelően történik.

238. § (1) A nyilvánosság kizárásáról szóló határozatot a bíróság nyilvános tárgyaláson hirdeti ki. A nyilvánosság kizárása tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni.

(2) A bíróság a nyilvánosság kizárása esetén is engedélyezheti, hogy az igazságszolgáltatással összefüggő feladatokat ellátó hivatalos személyek a tárgyaláson jelen legyenek. A külföldi állampolgár vádlott ellen, illetőleg a külföldi állampolgár sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt indult eljárás során lehetővé kell tenni, hogy a tárgyaláson a külföldi állampolgár államának konzuli tisztviselője, illetőleg törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés rendelkezése alapján a külföldi állam hatóságának tagja jelen lehessen.

(3) A nyilvánosság kizárása esetén a sértett, ha nincs képviselője, illetőleg a vádlott, ha nincs védője, indítványozhatja, hogy a tárgyalás helyszínén tartózkodó, általa megnevezett személy - kivéve a tárgyaláson kihallgatandó személyt - legyen jelen a tárgyaláson. Ha a nyilvánosságot a bíróság a 237. § (3) bekezdésének *d)* pontja alapján zárta ki, ilyen indítvány nem terjeszthető elő. Az indítvány tárgyában hozott határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.

(4) Ha a bíróság zárt tárgyalást rendel el, figyelmezteti a résztvevőket arra, hogy a tárgyaláson elhangzottakról tájékoztatást nem adhatnak, szükség esetén figyelmezteti őket a minősített adattal visszaélés büntetőjogi következményeire. A figyelmeztetést a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

A hallgatóságot, vagyis a nyilvánosságot szabályszerűen úgy zárhatja ki a bíróság a tárgyalásról, hogy az erre irányuló döntés, annak indoklásával együtt nyilvánosan felolvassa, közvetlenül értesítve ezzel a hallgatóságot a zárt tárgyalás elrendeléséről, és annak indokáról.
A zárt tárgyalást elrendelő határozattal szemben nincs helye külön fellebbezésnek, azt az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni.
Amennyiben a bíróság a nyilvánosság kizárásáról dönt, bizonyos személyi körnek engedélyezni lehet, hogy a tárgyaláson bent maradjon. A törvény itt meghatározza egyrészt a kiváltságos személyi kört, másrészt az ő kötelezettségeiket.
Személyi kör: azok számára lehet engedélyezni a zárt tárgyaláson való részvételt, akik igazságszolgáltatással összefüggő feladatokat ellátó hivatalos személyek. Számukra azért van erre lehetőség, mert köti őket a hivatali titoktartás kötelezettsége, másrészt hivatalból tudomásuk van a tárgyalóteremben elhangzó információkról. Ezen túl, ha a vádlott külföldi állampolgár, vagy külföldi állampolgár sértett sérelmére követték el a bűncselekményt, lehetővé kell tenni, hogy a tárgyaláson a külföldi állampolgár államának konzuli tisztviselője, illetőleg törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés rendelkezése alapján a külföldi állam hatóságának tagja jelen lehessen. A harmadik kivételes személyi kört azok a személyek alkotják, akiket a sértett, illetve a vádlott képviselő, védő hiányában megnevez, indítványozva ezzel a tárgyalás további szakaszában való részvételüket. Erre egyedül akkor nem kerülhet sor, ha minősített adat védelme indokolta zárt tárgyalás tartásának elrendelését.
A bennmaradó hallgatóság kötelezettségei: A zárt tárgyalás elrendelésével egyidejűleg a bíróság tájékoztatja és figyelmezteti a résztvevőket arra, hogy a tárgyaláson elhangzottakról tájékoztatást nem adhatnak, továbbá ha szükséges, figyelmezteti őket a minősített adattal visszaélés büntetőjogi következményeire. A résztvevők fentiekre történő figyelmeztetését a jegyzőkönyvben is fel kell tüntetni.
Külföldi vádlott esetén a tárgyalásról értesíteni kell hazájának konzulátusát (BH2005. 278).

239. § (1) A tárgyalást nyilvánosan kell folytatni, ha a zárt tárgyalás indoka megszűnt.

(2) A bíróság a tárgyaláson hozott határozat rendelkező részét teljes terjedelmében, indokolását pedig a (3) bekezdésben foglalt korlátozással akkor is nyilvánosan hirdeti ki, ha a tárgyalásról a nyilvánosságot kizárta.

(3) A bíróság nem hirdeti ki nyilvánosan a határozat indokolásának részét képező azokat az adatokat, melyek nyilvánosságra hozatala azon érdek sérelmét eredményezné, amelynek védelmében a zárt tárgyalást a bíróság elrendelte.

A nyilvánosság elvének biztosítása olyan lényeges pontja a bírósági eljárásoknak, hogy a Be. előírja, amint a zárt tárgyalás elrendelésének indoka megszűnt, ismételten el kell rendelni a nyilvános tárgyalást.
Ha az indok a tárgyalás teljes tartama alatt fent is áll, a bíróság ítéletének, határozatának rendelkező részét teljes terjedelmében a nyilvánosság előtt hirdeti ki. Alapesetben a határozat indoklását is nyilvánosan kell kihirdetni, kivéve azokat a részeit, melyben szereplő adatok nyilvánosságra hozatala sértené azt az érdeket, ami miatt elrendelték a zárt tárgyalást.

A tárgyaláson részt vevő személyek

240. § (1) A tárgyaláson a tanács tagjai mindvégig jelen vannak.

(2) A tanács tagjának elkerülhetetlen akadályoztatása esetén az ügydöntő határozatot más összetételű tanács is kihirdetheti.

(3) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a tárgyalás a jegyzőkönyvvezető, a vádlott, az ügyész és - ha a védő jelenléte a tárgyaláson kötelező - a védő nélkül nem tartható meg.

ÍH 2008. 9. A tárgyalás során keletkezett hangfelvételek kiadása
A tárgyalás során érvényesül a közvetlenség elve, vagyis az ítélkező bírósági tanács tagjainak közvetlenül és személyesen kell az ügyről az ítélkezésük alapjául szolgáló bizonyítékokat beszereznie. Ez egyben azt is jelenti, hogy a tárgyalás teljes tartama alatt ugyannak a testületnek kell eljárnia, személyi változás nem megengedett. Egyetlen ponton ad lehetőséget a törvény arra, hogy más összetételű tanács járjon el. Ha az eljáró tanács valamely tagjának elkerülhetetlen akadályoztatása esetén lehetőség van arra, hogy az ügydöntő határozatot más összetételű tanács ismertesse. Azért nem aggályos a törvénynek ez a rendelkezése, mert továbbra is érvényesül a közvetlenség elve, a tanács tagjai mindvégig személyesen jelen voltak a tárgyalásokon, meghozták döntésüket, amit írásba foglaltak, csupán annak felolvasásának, kihirdetésénél van akadályoztatva a tanács egyik tagja.
A tárgyaláson kötelező további személyek jelenléte. Így a jegyzőkönyvvezető, a vádlott, az ügyész és a védő jelenléte kötelező, ha a törvény ettől eltérően nem rendelkezik.
Az a hatályon kívül helyezést eredményező feltétlen eljárási szabálysértés, hogy az eljárást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény szerint kötelező, nem a nyomozati cselekményekre, hanem kizárólag a tárgyalási szakra vonatkozik (BH2000. 193).

241. § (1) A tárgyaláson az ügyész részvétele kötelező
a)
b)
c)
d)
e)
f)
(2) A járásbíróságon alügyész is képviselheti a vádat.
(3) A járásbíróságon ügyészségi fogalmazó is képviselheti a vádat, kivéve, ha
a) a bűncselekményre a törvény öt évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,
b) a vádlottat fogva tartják,
c) a vádlott - a beszámítási képességre tekintet nélkül - kóros elmeállapotú.

Jelen szakasz meghatározta azokat az eseteket, amikor az ügyész részvétele kötelező volt az eljáráson. Az Alkotmánybíróság 72/2009. (VII. 10.) AB határozatával azonban megállapította, hogy az ügyész részvétele valamennyi büntetőeljárásban kötelező, és alkotmányellenesnek nyilvánította a Be. vonatkozó szabályait. 2011. január 1-jétől amennyiben az ügyész nem vesz részt a tárgyaláson, az abszolút hatályon kívül helyezési okot jelent.
A szakasz rendelkezéseket tartalmaz arra nézve, hogy az ügyész helyett járásbíróságon alügyész is képviselheti a vádat, illetve ilyen szerepben ügyészségi fogalmazó is eljárhat, kivéve, ha
- a bűncselekményre a törvény öt évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,
- a vádlottat fogva tartják,
- a vádlott - a beszámítási képességre tekintet nélkül - kóros elmeállapotú.
A 2011. évi CLXIV. törvény a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi pályáról meghatározza ki minősül ügyészségi fogalmazónak, illetve alügyésznek.
Ügyészségi fogalmazóvá lehet kinevezni azt a cselekvőképes magyar állampolgárt, akinek egyetemi jogi végzettsége van. Az alügyész kinevezésének a jogi végzettségen kívül további feltétele, hogy a kinevezendő személy három év joggyakorlattal és külön jogszabály szerinti jogi szakvizsgával rendelkezzék. Az alügyész tehát az ügyészség olyan alkalmazottja, aki helyi szintű járásbíróságokon képviselheti a vádat, azonban még nem nevezték ki ügyésznek.

242. § (1) A tárgyaláson a védő részvétele kötelező
a) ha e törvény másképp nem rendelkezik, a törvényszék mint elsőfokú bíróság előtt,
b) a 46. §-ban szabályozott esetekben,
c) amennyiben a szabályszerűen megidézett vádlott bejelentette, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni,
d) ha pótmagánvádló lép fel.
(2) Ha az ügyész a tárgyaláson részt vesz, és a vádlott védőt nem hatalmazott meg, a tanács elnöke szükség esetén védő kirendeléséről gondoskodik. Ha a vádlott kéri, védőt kell kirendelni.

A törvény bizonyos esetekben kötelezővé teszi, hogy a tárgyaláson a vádlottat védő képviselje, aki köteles személyesen megjelenni a tárgyaláson.
Két féle szempont alapján tehetünk különbséget a kötelező védelem tekintetében. Az első eset, amit a törvény szabályoz, hogy mikor kell az egész eljárás alatt védővel rendelkeznie a gyanúsított személynek. Így ha
- a bűncselekményre a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,
- a terheltet fogva tartják,
- a terhelt hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen vagy - a beszámítási képességére tekintet nélkül - kóros elmeállapotú,
- a terhelt a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri,
- a terhelt egyéb okból nem képes személyesen védekezni,
kötelező az eljárás teljes tartalma alatt védői képviselet.
A Be. jelen szakasz tovább három esetben mondja ki, hogy kötelező védő jelenléte az eljáráson. Az első estekör, ha a vádlott ügyében elsőfokú bíróságként a törvényszék jár el. A kötelező védelmet ilyenkor az indokolja, hogy elsőfokú bíróságként akkor jár el a törvényszék, ha az ügy szövevényes, bonyolult, vagy súlyosabb büntetési tétellel fenyeget.

A kötelező védelem második esete, ha a védő jelenlétének indoka az, hogy a szabályszerűen megidézett vádlott bejelentette, a tárgyaláson nem kíván részt venni. Az utolsó eset ebben a körben az, ha a sértett pótmagánvádlóként nyújtja be a vádindítványt, és képviseli az ügyet. Ekkor ugyanis kötelező a jogi képviselet, kivéve, ha a pótmagánvádló jogi szakvizsgával rendelkezik.
Amennyiben a vádlottnak nincs meghatalmazott jogi képviselője, és a tárgyaláson az ügyész részt vesz, a tanács elnöke gondoskodik védő kirendeléséről. A tanács elnökének akkor is kötelessége védőt kirendelni, ha azt a vádlott kéri.
A védő kirendelésének - mérlegelést nem tűrő - kötelező esete, ha a vádlott az ügyésznek a tárgyaláson részvétele mellett védő kirendelését kéri. A védő kirendelésének az elmulasztása ez esetben feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés (BH2010. 293). Relatív eljárási szabálysértés, ha a meghatalmazott védőt az elsőfokú tárgyaláson helyettesítő ügyvédjelöltnek a bíróság nem biztosított kellő időt a felkészülésre, hanem meghozta az ügydöntő határozatot, jóllehet a védelem a tárgyaláson kötelező volt, és a védő érdemi nyilatkozatot tett ugyan, de védőbeszédet nem tartott (BH2006. 272).
Hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés valósul meg, ha a több terhelt ellen folyó büntetőeljárásban - a tárgyaláson kötelező védői jelenlét és a terheltek cselekményei közötti szoros tárgyi összefüggés ellenére - a bíróság az egyik terhelt védőjének távollétében hallgatja ki a terhelttársakat (BH2005. 206).

243. § A tárgyaláson részt vevők indítvány tételére jogosultak, ha e törvény eltérően nem rendelkezik.

Jelen szakasz rögzíti, hogy a tárgyalás résztvevői indítványtételi joggal rendelkeznek a tárgyalás alatt. Az ügyész indítványtételi joga a legteljesebb, míg az eljárás többi szereplőjének ezen joga a törvény által korlátozott. A törvényben használt tárgyaláson részt vevők kitétel természetesen nem vonatkozik a nyilvánosság elve követelményeinek megfelelés érdekében a tárgyaláson részt vevő hallgatóságra, pusztán az eljárásban érintett személyekre.

A tárgyalás vezetése és méltóságának megőrzése

244. § (1) A tárgyalást a tanács elnöke vezeti, és e törvény keretei között megállapítja az elvégzendő cselekmények sorrendjét. Ügyel a törvény rendelkezéseinek megtartására, és gondoskodik arról, hogy az eljárásban részt vevő személyek a jogaikat gyakorolhassák, ezekre a figyelmüket felhívja.

(2) A tanács elnöke gondoskodik a tárgyalás méltóságának megőrzéséről. Ennek érdekében a tárgyalóteremből eltávolíttatja azokat, akik állapotuk vagy megjelenésük folytán a tárgyalás méltóságát sértik.

(3) Akit a bíróság előtt kihallgatnak, vagy aki a bírósághoz szól, annak állva kell beszélnie. A tanács elnöke e szabály alól kivételt tehet.

Ez a szakasz olyan technikai szabályokat tartalmaz, amelyek a tárgyalások vezetésére vonatkoznak. Kiemelt szerephez a tanács elnöke jut, hiszen neki kell a tárgyalás méltóságáról gondoskodnia. A tárgyalóteremben sorsokat megváltoztató döntések születnek, ezért kellő tisztelettel és alázattal kell a vádlottal szemben lefolytatni az eljárás. Ezért ha a tanács elnöke úgy érzékeli, hogy a hallgatóság valamely tagja nem adja meg a kellő tiszteletet embertársainak, és megjelenésével, állapotával, magatartásával vagy más módon a tárgyalás méltóságos lefolytatását zavarja, eltávolíthatja a teremből.
A tanács elnöke nem csak a rend megőrzésének legfőbb őre szerepét tölti be az eljárás alatt. Az ő feladata a tárgyalás vezetése - ide tartozó feladatok például a tárgyalás megnyitása, berekesztése, szó megadása - és a törvény keretei között meghatározza a tárgyaláson elvégzendő cselekmények sorrendjét. Utóbbi feladat során a tanács elnöke határozza meg, hogy milyen sorrendben történik a bizonyítékok felvétele, a beidézett tanúk meghallgatásának sorrendje hogyan alakul. A tanácselnök a tárgyalás vezetése folyamán lényegében szabad kezet kap, némi megkötéssel. Például nincs arra lehetőség, hogy a vádlott meghallgatása előtt hallgassák meg a tanúkat.
A tárgyalás vezetése és méltóságának megőrzése ezen túl magában foglal olyan kötelezettségeket, mint a tárgyalás szereplőinek és a hallgatóság tagjainak kioktatása az eljárási cselekményekről, rendről, stb. Amennyiben a tárgyalás szereplői szót kapnak a bíróság előtt, azoknak állva kell a bíróság előtt beszélniük, kivéve, ha a tanács elnöke ez alól felmenti őket.

Tárgyalás tartása zártcélú távközlő hálózat útján

244/A. § (1) A tanács elnöke az ügyész, a vádlott, a védő, a tanú, a tanú érdekében eljáró ügyvéd, a kiskorú tanú gondozója vagy törvényes képviselője indítványára, valamint hivatalból a tanúnak, vagy kivételes esetben a vádlottnak zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását rendelheti el. A zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás során a tárgyalás helyszíne és a kihallgatott személy tartózkodási helye között az összeköttetés közvetlenségét a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító készülék biztosítja.

(2) A tanács elnöke zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását rendelheti el

a) a tizennegyedik életévét be nem töltött tanúnak,

b) annak a tanúnak, akinek sérelmére az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények (Btk. XV. Fejezet), a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIX. Fejezet) vagy a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények (Btk. XX. Fejezet) körébe tartozó vagy más, személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el,

c) a különleges bánásmódot igénylő sértettnek,

d) annak a tanúnak, akinek a tárgyaláson való megjelenése egészségi állapotára vagy más körülményre tekintettel aránytalan nehézséggel járna,

e) annak a tanúnak vagy vádlottnak, aki jogszabályban meghatározott tanúvédelmi programban vesz részt, vagy a védelme ezt egyébként indokolttá teszi,

f) annak a fogva lévő vádlottnak vagy tanúnak, akinek a tárgyaláson való megjelenése a közbiztonság veszélyeztetésével járna.

(3) A zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatást a tanács elnöke indokolt végzéssel rendeli el. A zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozatban lehet sérelmezni.

(4) A végzést legalább öt nappal a tárgyalás határnapja előtt közölni kell az ügyésszel, a vádlottal, a védővel, a kihallgatandó tanúval, az érdekében eljáró ügyvéddel, a kiskorú tanú esetén a törvényes képviselővel vagy gondozóval, és ha a kihallgatandó személy fogva van, a fogva tartást végrehajtó intézettel. A végzést haladéktalanul meg kell küldeni a vádlott vagy a tanú kihallgatásához elkülönített helyiséget biztosító bíróságnak, illetőleg fogva tartást végrehajtó intézetnek.

A modern kor vívmányai a bíróság segítségre vannak akkor, amikor nincs arra lehetőség, hogy az eljárás valamely alanyát közvetlenül, személyesen, a bíróság hivatali helyiségében hallgassák meg. A mozgókép és hang továbbítására egyidejűleg továbbítani képes eszközt alkalmazásáról van szó ezekben a helyzetekben. A képet és a hangot nemcsak továbbítja a készülék, hanem azt kötelező rögzíteni is, a későbbi újabb felhasználás miatt. Fontos garancia, hogy a rendszer zártan továbbítja az adatokat, így ahhoz mások nem férhetnek hozzá. A felvétel őrzésénél és későbbi lejátszásánál külön követelmény annak biztosítása, hogy az ne kerülhessen illetéktelen személyekhez.

Ezen eszközök felhasználásával történő tanúkihallgatást vagy a vádlott ily módon való kihallgatását a tanács elnöke indokolt végzésében rendeli el, az ügyész, a vádlott, a védő, a tanú, a tanú érdekében eljáró ügyvéd, a kiskorú tanú gondozója vagy törvényes képviselője indítványára, valamint hivatalból. A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye, kizárólag az ügydöntő határozatban lehet azt sérelmezni. Az így kihallgatható személyi kört a Be. jelen szakasza sorolja fel.

A végzés legkésőbb a tárgyalás határnapja előtt öt nappal közlik az érintett személyekkel. Ha a tanú kiskorú, akkor törvényes képviselőjével, gondozójával is közölni kell a zártcélú távközlési eszköz útján való kihallgatás elrendelésének tényét, illetve ha a kihallgatandó személy személyi szabadsága korlátozva van, a fogva tartást végző intézettel.

A kihallgatás lebonyolításához az eljáró bíróságtól különböző bíróság, vagy a fogva tartást végző intézet biztosít elkülönített helyiséget, így őket is értesíteni kell a végzésről.

A törvény meghatározza, hogy ki tartózkodhat bent a tanúval vagy vádlottal a kihallgatás végrehajtása során a helyiségben. Erre az alábbi személyek lehetnek jogosultak:

- a tanú érdekében eljáró ügyvéd,
- kiskorú tanú törvényes képviselője, gondozója,
- szükség esetén a szakértő, a tolmács és
- a zártcélú távközlő hálózat működését biztosító személyzet
- a vádlott kihallgatása esetén védője. Utóbbi számára választási lehetőséget biztosít a törvény, így vagy a tárgyalás helyszínén van jelen, vagy a tanú, vádlott kihallgatásának helyszínén. Mivel azonban a vádlott számára biztosítani kell a védőjével való érintkezés, ha a védő a tárgyalás helyszínén való jelenlétet választotta, közvetlen telefonos kapcsolatot kell biztosítani részükre.

Kötelező a jelenléte továbbá a hely szerint illetékes bíróság egy bírájának vagy bírósági titkárjának, aki a tanács elnökének kérésére megállapítja a jelen lévők személyazonosságát, igazolja, hogy kizárólag az arra jogosult személyek tartózkodnak a teremben, valamint elősegíti és biztosítja a tanú, a vádlott eljárási jogainak szabad gyakorlását. A jelenlévő bíró jegyzőkönyvet készít az eseményekről, jelenlévőkről, amit a tárgyaláson vezetett jegyzőkönyvhöz csatolni kell. Tájékoztatni kell a tanú vagy a vádlottat, hogy milyen eljárás keretében kerül sor az ő kihallgatásukra, vagyis hogy zártcélú távközlő hálózat útján hallgatják ki őket. A helyszínen a berendezéseket úgy kell elhelyezni, hogy a teremben tartózkodó valamennyi személy egyszerre legyen látható, illetve, hogy a tanú vagy a vádlott is követni tudja a tárgyalás menetét, tehát a berendezés fogadó állomásán folyó tárgyaláson történteket. Azonban amennyiben indokolt, a tanú személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai torzíthatóak a közvetítés alatt.

Amennyiben a kihallgatandó tanú még nem töltötte be a tizennegyedik életévét, hozzá csak a tanács elnöke intézhet kérdéseket, míg az ügyész, a védő, a vádlott és a sértett csak indítványozhatják azt, hogy a tanács elnöke valamely kérdést feltegye a kiskorúnak. Fontos továbbá, hogy az ő esetére nem vonatkozik az a kitétel, hogy a berendezést úgy helyezzék el, hogy mindkét oldalon mindenki látható legyen. A kiskorú ugyanis csak a tanács elnökét láthatja és hallhatja, kivéve, ha szembesítés szükséges.

244/B. § (1) A zártcélú távközlő hálózat útján kihallgatandó tanút vagy vádlottat a kihallgatását biztosító bíróságon vagy fogva tartást végrehajtó intézetben elkülönített helyiségben kell elhelyezni. Az elkülönített helyiségben kizárólag a tanú érdekében eljáró ügyvéd, kiskorú tanú esetében a törvényes képviselője vagy gondozója, illetőleg szükség esetén a szakértő, a tolmács és a zártcélú távközlő hálózat működését biztosító személyzet lehet jelen. A vádlott zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatása esetén védője mind a tárgyalás helyszínén, mind az elkülönített helyiségben jelen lehet.

(2) Az elkülönített helyiségben - az annak helye szerint illetékes bíróságról - egy bírónak jelen kell lennie. A tárgyalás megnyitása során a tárgyalás helyszínén jelen lévők számbavétele után a tanács elnökének felhívására a bíró állapítja meg az elkülönített helyiségben jelen lévők személyazonosságát, valamint igazolja, hogy az elkülönített helyiségben illetéktelen személy nem tartózkodik, továbbá, hogy a tanú, illetőleg a vádlott nincs korlátozva eljárási jogainak gyakorlásában.

(3) A kihallgatás megkezdésekor a tanács elnöke tájékoztatja a zártcélú távközlő hálózat útján kihallgatott tanút, illetőleg vádlottat, hogy a kihallgatására zártcélú távközlő hálózat útján kerül sor.

(4) A kihallgatás helye szerint illetékes bíróság bírájának e §-ban meghatározott feladatait bírósági titkár is teljesítheti, ebben az esetben a 244/D. § (1) bekezdése szerinti jegyzőkönyvet a bírósági titkár készíti el.

244/C. § (1) A zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás során biztosítani kell, hogy a büntetőeljárásban résztvevők az őket megillető kérdezési, észrevételezési, indítványtételi és egyéb eljárási jogaikat a (4) bekezdésben írt kivétellel e törvény rendelkezései szerint gyakorolhassák.

(2) A kihallgatás során biztosítani kell, hogy a vádlott a védőjével érintkezhessen. Ha a védő a tárgyalás helyszínén tartózkodik, e jog biztosítása érdekében az elkülönített helyiség és a tárgyalás helyszíne között telefonkapcsolatot kell biztosítani.

(3) Biztosítani kell, hogy a tárgyaláson jelen lévő résztvevők láthassák az elkülönített helyiségben a kihallgatott tanút, illetőleg vádlottat, valamint a tanúval, illetőleg vádlottal egyidejűleg ott-tartózkodó valamennyi személyt. Az elkülönített helyiségben tartózkodó tanú, illetőleg vádlott részére biztosítani kell, hogy követhessék a tárgyalás menetét.

(4) A zártcélú távközlő hálózat útján kihallgatott tizennegyedik életévét be nem töltött tanúhoz kizárólag a tanács elnöke intézhet kérdéseket. A tanács tagjai, az ügyész, a vádlott, a védő, valamint a sértett kérdések feltevését indítványozhatják. Az elkülönített helyiségben tartózkodó tizennegyedik életévét be nem töltött tanú - a szembesítés esetét kivéve - kizárólag a tanács elnökét láthatja és hallhatja a közvetítő készüléken keresztül.

(5) A zártcélú távközlő hálózat útján történt kihallgatáskor a tanú személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai (pl. arcvonásai, hangja) a közvetítés során technikai úton torzíthatók.

244/D. § (1) Az elkülönített helyiségben jelen lévő bíró külön jegyzőkönyvet készít a zártcélú távközlő hálózat útján történt kihallgatás lefolytatásának körülményeiről, feltüntetve az elkülönített helyiségben jelen lévő személyeket. A jegyzőkönyvet a tárgyalásról készült jegyzőkönyvhöz kell csatolni.

(2) A zártcélú távközlő hálózat útján történt kihallgatással egyidejűleg a tárgyalás helyszínén és a kihallgatott személy tartózkodási helyén történteket rögzítő kép- és hangfelvételt kell készíteni. A kép- és hangfelvételt az iratokhoz kell csatolni.

(3) A tanács elnöke a büntetőeljárás résztvevőinek indítványára elrendelheti a kép- és hangfelvételnek a tárgyaláson, illetőleg a tárgyaláson kívül történő lejátszását. A kép- és hangfelvétel lejátszásakor biztosítani kell, hogy a felvételt illetéktelen személy ne ismerhesse meg, a tartalmát ne változtathassa vagy semmisíthesse meg, illetőleg ne másolhassa le.

A tárgyalás rendjének fenntartása

245. § (1) A tárgyalóterembe - a büntetés-végrehajtási szervezet és a rendőrség szolgálati feladatot ellátó tagjain kívül - fegyverrel vagy rendbontásra alkalmas eszközzel senki sem léphet be. A tárgyalásra idézett személy a fegyverét nem hozhatja be a tárgyalóterembe.

(2) Azt, aki a tárgyalás rendjét zavarja, a tanács elnöke rendre utasítja, ismételt vagy súlyos rendzavarás esetén a tárgyalásról kiutasíthatja, illetőleg kivezettetheti. A tanács elnöke ugyanígy jár el azzal szemben, aki a tárgyalás szabályszerű menetét zavarja.

(3) A tanács elnöke rendelkezhet úgy, hogy a rendzavaró vagy az, aki a tárgyalás szabályszerű menetét zavarja, a tárgyalóterembe azon a tárgyalási napon nem térhet vissza.

(4) A bíróság a rendzavarót vagy azt, aki a tárgyalás szabályszerű menetét zavarja, rendbírsággal sújthatja.

(5) Ha a hallgatóság a tárgyalás rendjét vagy szabályszerű menetét ismételten megzavarja, a tanács elnöke a tárgyalásról a nyilvánosságot kizárhatja.

A tárgyalás alatt a tanács elnökének feladatkörébe tartozik az, hogy a rendet fenntartsa, a tárgyalás és az eljárásban részt vevők méltóságát megőrizze. A törvény jelen szakaszban mankót ad a tanácselnök kezébe, hiszen körülhatárolja, hogy e feladatkörében milyen intézkedéseket tehet meg, mi ellen léphet fel.

A tárgyalóterembe minden olyan eszköz, fegyver, ami alkalmas élet kioltására, más sérülések okozására, nem vihető be. Egyedül a szolgálati feladatokat ellátó és a terem biztonságát őrző rendőr, vagy a vádlottat előállító büntetés-végrehajtás testület tagja tarthatja magánál hivatali fegyverét az eljárás alatt. Ha ilyen személyek tanúként kerülnek idézésre, nem vihetik magukkal fegyverüket a tárgyalóterembe. Tilos ezen túl olyan eszközök tárgyalóterembe való bevitele, ami a rendet, nyugalmat megzavarhatja.

Amennyiben valaki magatartásával mégis megzavarja a tárgyalás rendjét vagy szabályszerű menetét, a tanács elnöke rendre utasíthatja. Ha erre ismételten sor kerül vagy súlyos rendbontást követett el a személy, vele szemben a következő intézkedések megtételére jogosult a tanács elnöke:

- a tárgyalásról kiutasíthatja, kivezettetheti,

- a tárgyalásról kiutasítja, és azon a napon vissza sem térhet oda,

- rendbírságot szab ki vele szemben

- a tárgyalásról a nyilvánosságot kizárhatja, zárt tárgyalás elrendelésével egyidejűleg, ha hallgatóság ismételten megzavarja a tárgyalás menetét vagy annak rendjét.

246. § (1) Az ügyész rendzavarása esetén vele szemben rendreutasításnak van helye. Ha az ügyész rendzavarása miatt a tárgyalás nem folytatható, a tanács elnöke a tárgyalást felfüggeszti, és az ügyészség vezetőjéhez fordul más ügyész kijelölése érdekében. Ha más ügyész kijelölése nyomban nem lehetséges, a tárgyalást el kell napolni.

(2) A védő rendzavarása esetén rendbírsággal sújtható, azonban a tárgyalásról nem utasítható ki, és nem vezettethető ki. Ha a védő rendzavarása miatt a tárgyalás nem folytatható, a tanács elnöke a tárgyalást felfüggeszti. Ebben az esetben a vádlott más védőt hatalmazhat meg, illetőleg - ha a védő tárgyalási részvétele kötelező - más védőt kell kirendelni. Ha ez nyomban nem lehetséges, a tárgyalást rendzavaró védő költségére el kell napolni.

(3) A pótmagánvádló képviselőjének rendzavarása esetén a (2) bekezdés rendelkezései megfelelően irányadóak.

A 246. § olyan különleges esetről rendelkezik, amikor nem pusztán a hallgatóság tagja, vagy valamely tanú tanúsít olyan magatartást, amivel akadályozza a tárgyalás menetét, hanem maga az ügyész vagy a védő.
Az ügyész az állami szervezet bírón kívüli másik képviselője a teremben. Ha magatartásával megzavarja a rendet, csupán rendreutasítható, de nincs helye kivezettetésének, kiutasításának, pénzbírsággal sújtásának. Ha a rendzavarás olyan mértékű, hogy a tárgyalás további folytatását zavarja, a tárgyalás felfüggesztése mellett fel kell hívni az ügyészség vezetőjét másik ügyész kijelölésére. Abban az esetben, ha ez nem oldható meg a tárgyalás napján, akkor a tanács elnökének el kell napolnia a tárgylást.
Hasonló a helyzet a védő rendzavarása esetén, bár ő nem az állam hivatalos képviselője, ezért ő rendbírsággal sújtható a tárgyaláshoz méltatlan magatartása esetén. A vádlott vagy a pótmagánvádló miatt azonban őt sem lehet kiutasítani a tárgyalásról. Ha rendbontás következtében nincs mód a tárgyalás folytatására, a tárgyalást felfüggeszti a tanács elnöke, ha van mód új ügyvéd, védő megbízására vagy kirendelésére. Ha ez nem oldható meg a tárgyalás napján, akkor a tanács elnöke a rendbontó védő, ügyvéd költségére elnapolja a tárgyalást.

247. § (1) A bíróság a tárgyalást a kiutasított vagy kivezetett vádlott távollétében is folytatja, de legkésőbb a bizonyítási eljárás befejezése előtt a vádlottat ismét a bíróság elé szólítja, és ismerteti vele a távollétében lefolytatott bizonyítást.

(2) Ha a vádlott az (1) bekezdés szerinti esetben a rendzavaró magatartással nem hagy fel, és ezzel lehetetlenné teszi a tárgyalás jelenlétében való tartását, a tárgyalás a távollétében, védő részvételével lefolytatható.

A vádlott nincs olyan speciális helyzetben, mint az ügyész vagy a védő, így őt a tárgyalásról rendzavarása esetén ki lehet utasítani, kivezettetni, és az eljárás a védő jelenlétében, de a vádlott nélkül folytatódhat tovább. Nem kell tehát a tárgyalást a vádlott magatartása miatt felfüggeszteni, elnapolni, mert a törvény egyéb esetekben is lehetővé teszi a vádlott távollétében történő tárgyalás tartását. Garanciális szabálya a törvénynek ugyanakkor, hogy legkésőbb a bizonyítási eljárás befejezése előtt, a vádlott visszatérhet a tárgyalóterembe, és megismerheti a távollétében keletkezett bizonyítékokat. A vádlott észrevételt tehet az elhangzottakra, és ha a bíróság úgy látja, hogy azok alaposak, elrendeli a bizonyítási eljárás folytatását, azonban ez nem kötelezettsége, mert nem alanyi joga a vádlottnak, hogy kérdéseket tegyen fel a tanúknak.
Ha a vádlott a tárgyalásra való visszatérését követően is zavarja annak rendjét, és lehetetlenné teszi folytatását, akkor távollétében tartható meg a tárgyalás.

248. § A tárgyalás vezetésének és rendjének fenntartása körében hozott határozatok ellen külön fellebbezésnek nincs helye, kivéve, ha a határozat rendbírság kiszabásáról, a költségek viselésére kötelezésről vagy őrizetbe vételről rendelkezik.

A tanács elnökének tárgyalás vezetése és rendjének fenntartása érdekében hozott határozataival szemben kizárólag három esetben van jogorvoslati lehetőség:
- rendbírság megállapítása esetén,
- költségek viselését megállapító határozattal szemben,
- őrizetbe vételt elrendelő határozat ellen.
Minden más esetben nincs lehetőség arra, hogy az érintettek fellebbezéssel éljenek a döntés ellen.

Bűncselekmény vagy fegyelmi vétség elkövetése a tárgyaláson

249. § A tárgyaláson történt büntető- vagy fegyelmi eljárás alapjául szolgáló rendzavarásról a tanács elnöke az illetékes hatóságot, illetőleg a fegyelmi jogkör gyakorlóját értesíti, a büntetőeljárás alapjául szolgáló esetben a bíróság elrendelheti a rendzavaró őrizetbe vételét. Az őrizet hetvenkét óráig tarthat.

A büntetőeljárásban részt vevő alanyi kört többségében olyan személyek alkotják, akikre hivatásuknál, vagy más okból kifolyólag speciális magatartási és erkölcsi szabályok vonatkoznak. A bírót ráadásul hivatalból feljelentési kötelezettség terheli minden olyan esetben, amikor bűncselekmény elkövetése jut tudomására. Ezért ha a tárgyalás alatt az eljárás résztvevői közül bárki bűncselekményt valósít meg, a tanács elnöke köteles értesíteni az illetékes hatóságot, és a Be. vonatkozó szakaszai alapján akár az adott személy maximum 72 órára történő őrizetbe vételét is kezdeményezheti.
Amennyiben az eljárás alanyainak magatartása a tárgyalás rendjének megzavarására alkalmas, és az adott magatartásra a vonatkozó jogszabályok alapján ez súlyos szabályszegésnek minősül, akkor a tanács elnöke az illetékes hatóságnál vagy fegyelmi jogkör gyakorlójánál büntető- illetve fegyelmi eljárást kezdeményez. Az ügyészek, ügyvédek, bírók, a fegyveres szervek hivatalos állományú tagjainak tárgyaláson való részvételét jogszabályok, különböző etikai szabályok szabályozzák. Az utóbbi két személyi kör esetén még arról is törvény rendelkezik, hogy magánéletükben milyen viselkedést kell tanúsítaniuk, vagyis hogy a mindennapokban is tisztségükhöz, hivatalukhoz hűen kell viselkedniük. Ezért, ha ilyen személyek zavarják meg súlyosan a tárgyalás rendjét, akkor velük szemben a felettes szervük járhat el, akit a tanács elnökének kötelezettsége értesíteni a tárgyalóteremben történtekről.
A vádlottnak, mint büntetés-végrehajtási intézet fogva tartott személynek szintén be kell tartania bizonyos magatartási szabályokat az intézet falain belül és kívül egyaránt. Ha nem a szabályoknak megfelelően viselkednek, akkor velük szemben fegyelmi eljárás kezdeményezhető a 11/1996. (X. 15.) IM rendelet szabályai alapján.

A jegyzőkönyv

250. § (1) A bíróság eljárásáról - rendszerint azzal egyidejűleg - a jegyzőkönyvvezető jegyzőkönyvet készít. Ha a vádlott hallássérült, és jelnyelvi tolmács nem alkalmazható, a jegyzőkönyvet mindig egyidejűleg kell készíteni.

(2) A jegyzőkönyvben fel kell tüntetni

a) a bíróság megnevezését és az ügy számát,

b) a vád tárgyát a bűncselekmény és a vádlott nevének megjelölésével,

c) a bírósági eljárás helyét, a tárgyalás kitűzött és tényleges megnyitásának időpontját, eltérés esetén annak okát, valamint a jegyzőkönyv lezárásának időpontját,

d) a bírósági eljárás formáját,

e) azt, hogy az eljárás nyilvános volt-e,

f) a bíró, illetőleg a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, valamint a jelenlévő ügyész, vádlott, védő, tanú, szakértő, tolmács, illetőleg az eljárásban részt vevő más személy nevét,

g) az e törvényben meghatározott más személyi adatot,

h) hogy az a tárgyalással egyidejűleg készült-e, ha nem, a jegyzőkönyv írásba foglalása napját.

(3) A jegyzőkönyvnek áttekinthetően kell tartalmaznia a bírósági eljárás menetének és minden lényeges alakiságának leírását akként, hogy nyomon lehessen követni az eljárási szabályok megtartását is.

(4) A jegyzőkönyvet a tanács elnöke és a jegyzőkönyvvezető írja alá. Ha a tanács elnöke a jegyzőkönyv aláírásában akadályozva van, a jegyzőkönyvet helyette - a helyettesi minőségének feltüntetésével - a tanács egyik tagja írja alá. Ha az eljárási cselekményen történtek rögzítése a 252. § (2) bekezdésében meghatározott módon történik, a jegyzőkönyvet elkészítő bírósági alkalmazott aláírásával igazolja, hogy a jegyzőkönyvet a gyorsírói feljegyzésnek, illetőleg a kép- vagy hangfelvevő eszközzel vagy más berendezéssel történő rögzítésnek megfelelően készítette el.

(5) A jegyzőkönyvben a leírt sorok közé nem szabad beírni. A módosítás vagy javítás folytán szükségtelenné vált szövegrészeket áthúzással, úgy kell törölni, hogy a törölt szövegrész az áthúzás után is olvasható maradjon. Az esetleges módosításokat vagy javításokat a tanács elnöke és a jegyzőkönyvvezető aláírja.

(6) Ha a jegyzőkönyv több lapon készült, a lapokat össze kell fűzni, és az ügyszámot valamennyi lapon fel kell tüntetni.

(7) Ha a jegyzőkönyv szabályszerű aláírását megelőzően történt kiegészítés, módosítás vagy javítás nem felel meg az (5) bekezdésben írt alaki követelményeknek, az okiratot jegyzőkönyvként nem szabad aláírni, azt a továbbiakban tárgyalási jegyzetnek kell tekinteni.

ÍH 2015. 131. Tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt végzés felterjesztése
ÍH 2008. 7. Jegyzőkönyv kijavítása

A bírósági eljárás jellemzője, hogy kontradiktórius és érvényesül a közvetlenség elve. Ez azt jelenti, hogy feleknek személyesen kell megjelenni a tárgyaláson, és szóban kell nyilatkozniuk a feltett kérdésekre, amit a bíróság tagjai így közvetlenül hallhatnak. Minekutána a szóbeliség ilyen fontos szerepet játszik az eljárás alatt, garanciális jelentősége van annak, hogy a szóban elhangzó adatok, információk pontosan leírásra kerüljenek, és így bármikor visszakereshetőek legyenek. Kiemelt szerephez jut a jegyzőkönyv olyankor, amikor a vádlott hallássérült, és nincs lehetőség jelnyelvi tolmács alkalmazására. Ezért lényeges a Be. szabályainak azon része, amelyek a jegyzőkönyv vezetéséről rendelkeznek.

A jegyzőkönyvet a tárgyalással, más eljárással egyidejűleg kell elkészíteni. Nyomon követhetően, áttekinthetően tartalmaznia kell az eljárás menetére, lefolyására vonatkozó információkat, így az alábbi pontoknak kötelezően szerepelnie kell benne:

- a bíróság megnevezése és az ügy száma,
- a vád tárgya a bűncselekmény és a vádlott nevének megjelölésével,
- a bírósági eljárás helye, a tárgyalás kitűzött és tényleges megnyitásának időpontja, eltérés esetén annak oka, valamint a jegyzőkönyv lezárásának időpontja,
- a bírósági eljárás formája,
- azt, hogy az eljárás nyilvános vagy zárt,
- a bíró, illetőleg a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, valamint a jelenlévő ügyész, vádlott, védő, tanú, szakértő, tolmács, illetőleg az eljárásban részt vevő más személy neve,
- az e törvényben meghatározott más személyi adatok,
- hogy az a tárgyalással egyidejűleg készült-e, ha nem, a jegyzőkönyv írásba foglalása napja.

Érvényességi kellék, hogy a jegyzőkönyvet a tanács elnöke, akadályoztatása esetén a tanács egyik tagja, és a jegyzőkönyvvezető aláírja. Ha a bíróság elrendelte az eljárás gyorsírással történő feljegyzését, kép- vagy hangfelvevő eszközzel való rögzítését, akkor az ezeket elvégző bírósági alkalmazott az erről készült jegyzőkönyvet külön aláírja.

A jegyzőkönyvben az elírás javítható, ilyenkor a szükségtelenné vált szövegrészeket egyértelműen át kell húzni, és a tanács elnökének és a jegyzőkönyv vezetőjének külön is alá kell írnia e részeket.

A jegyzőkönyv valamennyi lapján fel kell tüntetni az ügyszámot, és a lapokat össze kell fűzni.

Amennyiben bármilyen kellék hiányzik, vagy a szabályoknak nem felel meg az okirat, akkor az nem minősül jegyzőkönyvnek, csupán tárgyalási jegyzetnek.

A sértettnek a nyomozás során tett vallomásáról felvett az a jegyzőkönyv, amelyet nem írt alá - alaki hiba folytán -, bizonyítékként nem értékelhető. A nyomozás során a felismerésre bemutatásról felvett jegyzőkönyv adatai bizonyítékként nem értékelhetők, ha az egyik hatósági tanú az eljárási cselekmény megtörténtekor nem volt jelen (BH1998. 418.). Nem sért eljárási szabályt a gyanúsítottnak a védő távollétében történő kihallgatása, ha a kötelező védelem esetén felhívták a figyelmét arra, hogy amennyiben három napon belül nem hatalmaz meg, a hatóság rendel ki védőt, majd ezután a gyanúsított közli, hogy védő meghatalmazásáról később nyilatkozik, és önként vallomást tesz (BH1998. 117.). Nem zárja ki a gyanúsított kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvnek bizonyítási eszközként való értékelhetőségét az a körülmény, hogy az nem tartalmazza a tolmács figyelmeztetését a hamis tolmácsolás következményeire (BH1998. 117.). A tanács összetételében történt változások miatt elölről kezdett tárgyaláson elkövetett sorozatos és lényeges eljárási szabálysértések és jegyzőkönyvezési hiányosságok az elsőfokú bíróság ítéletét érdemi felülbírálatra alkalmatlanná tehetik (BH1997. 116.). A magyar nyelvet beszélő, de írni, olvasni nem tudó, idegen anyanyelvű terhelt előtt a magyar nyelven történt kihallgatásáról felvett jegyzőkönyv felolvasásánál két hatósági tanújelenléte - az elháríthatatlan akadály esetét kivéve - kötelező; ennek az elmulasztása esetén a vallomás bizonyítékként nem vehető figyelembe (BH1996. 353.).

251. § (1) A vallomást, a szakvéleményt, a szemle eredményét, továbbá az ügyész, a vádlott, a védő, a magánvádló, pótmagánvádló és a magánfél indítványát kimerítően kell a jegyzőkönyvbe felvenni.

(2) Nem kell jegyzőkönyvbe felvenni a vallomásnak vagy a szakvéleménynek azt a részét, amely a bíróság eljárásában korábban készült jegyzőkönyv tartalmával megegyezik, ehelyett a korábbi jegyzőkönyvre kell utalni.

(3) Ha valamely kifejezés vagy kijelentés szó szerinti szövege jelentős, azt szó szerint kell jegyzőkönyvbe venni. A bíróság indítványra vagy hivatalból elrendelheti valamely körülmény vagy nyilatkozat jegyzőkönyvbe vételét. Ha a jelen lévő ügyész, vádlott, védő, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél, illetőleg a tanú érdekében eljáró ügyvéd ezt indítványozza, csak abban az esetben lehet mellőzni, ha a körülményről vagy a kifejezés, a kijelentés, illetőleg a nyilatkozat megtörténtéről a bíróságnak nincs tudomása.

(4) A jegyzőkönyvbe lehet foglalni - az ügydöntő határozat kivételével - az eljárás során hozott határozatokat is.

(5) A több napra egy intézkedéssel kitűzött, valamint a félbeszakított tárgyalásról egy jegyzőkönyvet, elnapolt tárgyalásról külön jegyzőkönyvet kell készíteni. Ha a tárgyalás folytatólagos vagy ismételt, ennek a jegyzőkönyvből ki kell tűnnie.

ÍH 2015. 131. Tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt végzés felterjesztése

A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a teljes vallomást, a szakvéleményt, a szemle eredményét, továbbá az ügyész, a vádlott, a védő, a magánvádló, pótmagánvádló és a magánfél indítványát, de belefoglalható az eljárás során hozott határozat is. Ez alól csak az jelent kivételt, ha a vallomást vagy a szakvéleményt egy korábbi jegyzőkönyvben már felvették, de ilyenkor erre a tényre utalni kell.

Ha valamely kifejezésnek, szóösszetételnek jelentősége van, akkor azt szó szerint kell abban szerepeltetni. Ezt maga a bíróság hivatalból is elrendelheti, illetve a felek indítványozhatják azt.

Fontos technikai szabály, hogy amennyiben egy napon több eljárási cselekmény zajlik le egymás után, úgy nem kell külön jegyzőkönyvet készíteni, csak ha különböző napra esnek ezek, vagy a tárgyalást elnapolják.

252. § (1) Ha a jegyzőkönyv nem az eljárási cselekménnyel egyidejűleg készült, vagy a (3) bekezdés szerinti módon történt az eljárás rögzítése, legkésőbb az eljárási cselekmény időpontjától számított nyolc napon belül kell a jegyzőkönyvet elkészíteni. Az eljárási cselekménnyel egyidejűleg készült tárgyalási jegyzetet az iratokhoz kell csatolni.

(2) A bíróság elrendelheti az eljárás egészének vagy egy részének gyorsírással történő feljegyzését, kép- vagy hangfelvevő eszközzel vagy más berendezéssel történő rögzítését. A bíróság ezt elrendeli az ügyész, a vádlott, a védő vagy a sértett indítványára, feltéve, hogy kellő időben terjesztették elő, és a vádlott, a védő vagy a sértett az indítványával egyidejűleg a költséget is előlegezi.

(3) A gyorsírói feljegyzés, illetőleg a rögzítésnek a (2) bekezdésben említett más módja a jegyzőkönyvet nem pótolja. A gyorsírói feljegyzést, a kép- és hangfelvevő eszközzel vagy más berendezéssel történt rögzítést külön jogszabály rendelkezései szerint kell megőrizni.

(4) A gyorsíróra a szakértőre vonatkozó rendelkezések az irányadók.

(5) Ha a bíróság ítélete első fokon vagy másodfokon jogerőre emelkedik, rövidített jegyzőkönyvet lehet készíteni. A rövidített jegyzőkönyvnek csak a 250. § (2) bekezdésében írt adatokat, valamint a bírósági eljárásnak a 250. § (3) bekezdésének megfelelő leírását kell tartalmaznia.

ÍH 2008. 9. A tárgyalás során keletkezett hangfelvételek kiadása

A jegyzőkönyv bár általában az eljárási cselekménnyel egy időben készül, de erre nem mindig van lehetőség. Ezért a Be. úgy határozza meg a jegyzőkönyv elkészítésének határidejét, hogy annak az eljárási cselekménytől számított legkésőbb nyolc napon belül kell elkészülnie. A bíróságnak ma már módja van arra, hogy az eljárásban érintett felek indítványára elrendelje az eljárási cselekmény gyorsírással vagy kép- és hangrögzítésre alkalmas eszközzel való rögzítését, azonban ezek a cselekmények nem pótolják a jegyzőkönyvet, így azt külön el kell készíteni az eljárási cselekményről azzal egyidejűleg vagy legkésőbb a Be. jelen szakaszában meghatározott időpontban.

Abban az esetben, ha a bíróság ítélete az első- vagy a másodfokon jogerőre emelkedik, akkor a törvény lehetőséget biztosít rövidített jegyzőkönyv elkészítésére, amelynek így nem kell a jegyzőkönyv kötelező tartalmi kellékei közül mindet tartalmaznia.

253. § (1) Ha a jegyzőkönyv nyolc napon belül nem készül el, a tanács elnöke az ügyészt, a vádlottat és a védőt értesíti a jegyzőkönyv elkészültének időpontjáról.

(2) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a büntetőeljárás során keletkezett iratokat - ideértve az ügyben eljárt ügyész és nyomozó hatóság által beszerzett, illetőleg a büntetőeljárásban részt vevő személyek által benyújtott, vagy becsatolt iratokat is - az ügyész, a vádlott, a védő és a sértett megtekintheti, kérelmükre azokat a bíróság a hivatalos helyiségében történő elolvasásra átadja.

(3) A (2) bekezdés szerinti kérelem teljesítése nem veszélyeztetheti a tárgyalás folytonosságát és a bíróság munkáját, nem járhat az összefűzött iratok megbontásával, sérelmével. A tárgyalási határnapon és az azt megelőző munkanapon a kérelem csak a tanács elnöke kifejezett engedélyével teljesíthető.

(4) A fogva lévő vádlott kérelmére a tanács elnöke engedélyezheti az iratoknak a büntetés-végrehajtási intézetben történő megtekintését. A (3) bekezdés szerinti rendelkezés ez esetben is irányadó.

(5)

ÍH 2007. 57. Irat megtekintéséhez való jog

Amennyiben a jegyzőkönyv nem készül el a törvényben megszabott 8 napon belül, a bíróságnak erről, és az elkészülés és rendelkezésre állás időpontjáról értesítenie kell az ügyészt, a védőt, és a vádlottat.

A jegyzőkönyvet, valamint a bírósági eljárás során keletkezett valamennyi iratot megtekinthet az ügyész, a védő, a vádlott, a sértett. Kérelmükre a bíróság hivatalos helyiségében biztosítanak nekik lehetőséget arra, hogy elolvassák az iratokat. Fontos azonban, hogy ilyenkor is ügyelni kell az iratok állagának megőrzésére, hogy azok ne keveredjenek össze, és a bírósági munkát ne akadályozza az iratok megtekintése. A tárgyalás határnapján és az azt megelőző munkanapon korlátozott az irat megtekintés lehetősége, hogy ahhoz a tanács elnökének kifejezett engedélye szükséges, hiszen a bíróság azok felhasználásával készül fel a tárgyalásra. E szabályok keretei között lehetőséget teremt a Be. a fogva tartott vádlott számára arra, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben nézhesse át az iratokat.

254. § (1) Az eljárási cselekményen jelen volt ügyész, vádlott, védő és az eljárásban részt vevő más személy a jegyzőkönyv elkészítésétől számított tizenöt napon belül annak kiegészítését vagy kijavítását indítványozhatja. Erről a bíróság szükség esetén az eljárási cselekményen jelen voltak meghallgatása után határoz, az indítványt - annak elutasítása esetén - a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni. A kiegészítést és a kijavítást a tanács elnöke és a jegyzőkönyvvezető aláírja.

(2) Nyilvánvaló név- vagy számelírás és más hasonló elírás esetén a bíróság a jegyzőkönyv kijavítását mind indítványra, mind hivatalból elrendelheti.

ÍH 2008. 134. A jegyzőkönyv kijavítása

Az ügyész, a védő, a vádlott és azok a személyek, akik az eljárásban részt vettek megismerhetik a jegyzőkönyv tartalmát. Ha jelen voltak a jegyzőkönyvben rögzített eljárási cselekményen, és hibát, elírást fedeznek fel, indítványozhatják annak kijavítását, kiegészítését. Amennyiben pusztán név- vagy számelírásról, vagy más hasonlóan apró elírásról van szó, úgy a bíróság indítványra vagy hivatalból is kijavítja azt.

Más probléma észlelése esetén a bíróság döntésében bírálja el az indítványt, amihez szükség szerint meghallgathatja a részt vevő feleket.

A kijavított, kiegészített részt a tanács elnökének és a jegyzőkönyv vezetőjének külön is el kell látnia aláírásával.

Nem kell kirekeszteni a bizonyítékok köréből - a kioktatási kötelezettség megsértésére hivatkozással - annak a tanúnak a vallomását, akinek a tárgyaláson kioktatása ténylegesen megtörtént, de jegyzőkönyvezése leírói hiba folytán elmaradt (BH2008. 80).

255. § (1) A tanácsülésről akkor kell jegyzőkönyvet készíteni, ha a határozat nem egyhangú. A tanácskozási jegyzőkönyv készítését a tanács elnöke rendeli el. A tárgyalási jegyzőkönyvben legkésőbb a határozat kihirdetésekor kell feltüntetni, hogy a tanácskozásról jegyzőkönyv készült, vagy különvéleményt foglaltak írásba.

(2) A tanácskozási jegyzőkönyvet és a 256. § (5) bekezdése szerinti mellékleteit az iratok között lezárt borítékban kell elhelyezni, és azt csak a fellebbezés során eljáró bíróság, illetőleg a rendkívüli jogorvoslat során eljáró bíróság, valamint fegyelmi eljárás során a fegyelmi bíróság, valamint ha büntetőeljárás indult, a büntetőügyben eljáró bíróság tekintheti meg.

(3) A bíróság tanácsülési jegyzőkönyvéről, határozatának tervezetéről és a kisebbségi véleményen lévő bíró különvéleményéről nem adható másolat.

ÍH 2007. 57. Irat megtekintéséhez való jog

Az eljárási formáknál volt már arról szó, hogy a tanácsülés a hierarchiában a legalul elhelyezkedő, legkevesebb eljárási garanciával felruházott eljárási mód. Az itt elhangzottakról és a határozathozatalról kizárólag akkor kell jegyzőkönyvet készíteni, ha az eljáró tanács tagjai döntésüket nem egyhangúan hozták meg. Ha véleménykülönbség alakul ki, a tanács elnöke elrendeli jegyzőkönyv készítését, amelynek tényét vagy azt, hogy különvélemény került megfogalmazásra a legkésőbb a határozat kihirdetésekor fel kell tüntetni az iratokban.

A tanácsülésen felvett jegyzőkönyv különbözik abban is a más eljárási cselekményeknél, módokról készült jegyzőkönyvtől, hogy azt az eljárás alanyainak nem áll jogában megismerni, és arról valamint a határozat tervezetéről, bírói különvéleményről nem készíthető másolat.

Zárt borítékban kell elhelyezni az ügyben keletkezett iratokkal, és csupán a később érintett más bíróság ismerheti meg. Ilyen helyzet áll elő, ha fellebbezést nyújtottak be az ítélettel szemben, vagy rendkívüli jogorvoslati eljárást kezdeményeztek, fegyelmi eljárást indítottak (például az ügyész vagy a védő tárgyalás során tanúsított magatartása miatt), vagy ha büntetőeljárás indult az üggyel kapcsolatban.

A tanácskozás és a szavazás

256. § (1) A bíróság tanácsa a határozatát tanácskozás után szavazással hozza meg. Ha a szavazás nem egyhangú, a határozatot a többségi szavazat dönti el.

(2) Ha a bíróság ülnökökből is álló tanácsban jár el, a szavazást megelőzően a tanács elnöke felvilágosítást ad arról, hogy milyen határozat hozható, tájékoztatást ad a döntéshez szükséges törvényhelyekről, a büntetési nemekről és azok mértékéről, valamint az intézkedésekről.

(3) Ítélethozatalnál a tanács megállapítja a tényállást, és annak alapján dönt arról, hogy a vádlott bűnös-e, és ha igen, milyen bűncselekményben, majd arról, hogy milyen büntetést kell kiszabni, illetőleg milyen intézkedést kell alkalmazni, továbbá dönt arról, hogy milyen egyéb rendelkezéseket kell hozni.

(4) A fiatalabb bíró az idősebbet megelőzően szavaz, az elnök utolsónak adja le a szavazatát. Ha a büntetés kiszabása vagy az intézkedés alkalmazása kérdésében a szavazás nem egyhangú, a szavazattöbbséget úgy kell megállapítani, hogy a legsúlyosabb jogkövetkezmény mellett leadott szavazat a hozzá legközelebb esőt erősíti, és ahhoz kell számítani.

(5) A kisebbségi véleményen lévő bíró jogosult az írásba foglalt különvéleményét a tanácsülésről készült jegyzőkönyvhöz csatolni.

(6) A tanácskozás és a szavazás titkos. A tanácskozáson és a szavazásnál az eljáró tanács elnökén és tagjain kívül csak a jegyzőkönyvvezető lehet jelen.

(7) A tárgyaláson felmerült nem érdemi kérdések a tárgyaláson halk tanácskozásban is eldönthetők.

A törvény rögzíti azt a rendet, amelyben a bírói tanács ítéletét meghozza. Ezek szerint a tanácskozás és a szavazás egyaránt titkos. Először megállapítják a tényállást, és csak ezt követően döntenek az alábbi kérdésekben:
- a vádlott bűnössége,
- elkövetett bűncselekmény,
- vele szemben alkalmazandó büntetés, intézkedés.
A határozatokat szavazattöbbséggel hozzák meg minden olyan esetben, amikor a tanács tagjai nem sikerül egyhangúan meghozni döntésüket. A szavazataikat meghatározott sorrendben kell leadniuk. Eszerint az elnök szavaz utoljára, és a tanács legfiatalabb bírája adja le először a szavazatát. Ennek azért van jelentősége, hogy ha szavazategyenlőség alakul ki, akkor ne egy kezdő bíró vállán legyen az a súly, hogy a két idősebb, így tapasztaltabb bíró eltérő véleményét figyelembe véve kelljen magára vállalni egy olyan döntés súlyát, ami emberi sorsokat fog érinteni.
A büntetés kiszabásánál és intézkedés alkalmazásánál a szavazattöbbséget úgy kell kiszámolni, hogy a legsúlyosabb jogkövetkezményre leadott szavazatot a hozzá közelebb esőhöz kell számítani, azt erősíti.
Ha laikus ülnökök is részt vesznek a tárgyaláson és a döntés meghozatalában, akkor a tanács elnöke kimerítő felvilágosítást ad számukra a vonatkozó törvényekről, a meghozható határozatokról, kiszabható büntetési nemekről, annak mértékéről, illetve az alkalmazható intézkedésekről.

A határozatok

257. § (1) A bíróság e törvényben meghatározott esetekben ítélettel, egyébként végzéssel határoz. A bíróságnak az ügydöntő határozatban a vádról határoznia kell; a tényállás jogi elbírálásában az indítványok nem kötik.

(2)

(3) A határozat - ha e törvény másképp nem rendelkezik - bevezető részből, rendelkező részből, indokolásból és keltezésből áll.

(4) A határozat eredeti példányát, illetőleg a kihirdetés előtt írásba foglalt rendelkező részét a tanács minden tagja aláírja. Ha a tanács elnöke vagy valamelyik tagja a határozat aláírásában akadályozva van, a határozatot helyette - helyettesi minőségének feltüntetésével - az eljárt tanács egyik tagja, illetőleg elnöke írja alá. Ez a rendelkezés nem alkalmazható a határozat rendelkező részének a 321. § (1) bekezdésében szabályozott aláírására.

(5) A határozatot a tanács elnöke hirdeti ki.

ÍH 2011. 6. Perújítás
ÍH 2007. 10. Szakértői díjat megállapító végzés
ÍH 2005. 141. Kijelölés - ügydöntő és nem ügydöntő határozatok
ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet
ÍH 2005. 98. Előzetes letartóztatásról való döntés és hatáskör hiányának megállapítása - hatásköri összeütközés - hatáskör vizsgálata - bíróság kijelölése
A bíróság döntésének két formája az ítélet és a végzés. e törvényben meghatározott esetekben ítélettel, egyébként végzéssel határoz. A vádról, így a vádlott bűnösségéről vagy ártatlanságról ítélettel dönt. Minden más esetben, amelyben a törvény alapján nem ítélettel kell határoznia, végzéssel dönt.
A határozatok a törvény alapján négy részből állnak: bevezető részből, rendelkező részből, indokolásból és keltezésből.
A határozatot a tanács elnöke hirdeti ki, és annak eredeti példányát a tanács tagjai aláírják. Már a határozat kihirdetése előtt írásba foglalják annak rendelkező részét, amit a tanács tagjai külön is aláírnak. A határozatokat valamennyi tagnak személyesen kell aláírnia, azonban ha a tanács egyik tagja akadályoztatva van, helyette a tanács egy másik tagja vagy az elnök jogosult egyedül aláírni azt, feltüntetve a helyettesi minőséget.

A tárgyalás előkészítése során hozott eljárást megszüntető végzés is ügydöntő határozat (BH2007. 282). Ügydöntőnek azok a határozatok tekintendők, amelyekben a bíróság a Be. vonatkozó szabályai szerint lefolytatott bírósági eljárást követően a törvényes vádról határoz. Az ügy érdemében hoz mindenkivel szemben kötelező érvényű, a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító, vagy őt felmentő ítéletet, illetve eljárást megszüntető végzést (EBH2004. 1016).

258. § (1) Az ítélet és az ügydöntő végzés bevezető részében kell feltüntetni

a) a 257. § (2) bekezdése szerinti kijelentést,

b) a bíróság megnevezését, a bírósági ügyszámot, valamint a bírósági eljárás helyét,

c) a tárgyalás - ha az ügyben több tárgyalást tartottak, valamennyi - napjának megjelölését, a határozathozatal helyét és idejét,

d) a bírósági eljárás formáját,

e) azt, hogy az eljárás nyilvános volt-e.

(2) Az ítélet és az ügydöntő végzés rendelkező része tartalmazza

a) a vádlott előzetes fogvatartására vonatkozó adatokat,

b) a vádlott nevét és személyi adatait,

c) a vádlott bűnösnek kimondását, illetve a vád alóli felmentését, vagy azt, hogy a bíróság az eljárást megszünteti,

d) a bűncselekmény Btk., illetve az 1978. évi IV. törvény szerinti megnevezését az alkalmazott törvényhely - ideértve a bűncselekmény minősített esetének megállapításakor a bűncselekmény alapesetét meghatározó törvényhelyet is - feltüntetésével, a bűncselekmény bűntetti vagy vétségi megjelölését, ha a bűncselekmény többrendbeli vagy folytatólagos, ennek megjelölését, ha a bűncselekménynek szándékos és gondatlan alakzata is van, gondatlan alakzat esetén ennek megjelölését, továbbá az elkövetői és elkövetési alakzat megjelölését,

e) a kiszabott büntetést, illetve az alkalmazott intézkedést, valamint az egyéb jogkövetkezményeket, így különösen a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges legkorábbi időpontját [Btk. 38. § (1) bekezdés],

f) az egyéb rendelkezéseket, így különösen a próbaidő meghosszabbodását [Btk. 86. § (2) bekezdés],

g) a bűnügyi költség viseléséről szóló rendelkezést.

(3) Az ítélet és az ügydöntő végzés indokolása összefüggően tartalmazza

a) a vádra történő utalást, a vádirat szerinti jogi minősítést, szükség esetén a vádirati tényállás lényegének ismertetését,

b) a vádlott személyi körülményeire vonatkozóan megállapított tényeket, a vádlott korábbi büntetéseire vonatkozó adatokat,

c) a bíróság által megállapított tényállást,

d) a bizonyítékok számbavételét és értékelését,

e) a bíróság által megállapított tényállás szerinti cselekmény jogi minősítését, büntetés kiszabása, intézkedés alkalmazása, illetőleg ezek mellőzése esetén e döntés indokolását, az alkalmazott jogszabályok megjelölésével,

f) a határozat egyéb rendelkezéseinek és az indítványok elutasításának indokolását, az alkalmazott jogszabályok megjelölésével.

(4) Az őrizetbe vételről, az előzetes letartóztatásról, az ideiglenes kényszergyógykezelésről, a lakhelyelhagyási tilalomról, a házi őrizetről, valamint a távoltartásról rendelkező határozat tartalmára az (1) bekezdés *b)-d)* pontjában, továbbá a (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjában foglaltak irányadók.

ÍH 2015. 131. Tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt végzés felterjesztése
ÍH 2005. 57. Előzetes letartóztatás elrendelése - kényszerintézkedést elrendelő határozat
ÍH 2005. 3. Határozat rendelkező részének formai követelménye - határozat kiadmányának formai követelménye
Jelen szakasz meghatározza, hogy az ítélet és a végzés szerkezeti egységeinek (bevezetés, rendelkezés, indoklás, keltezés) milyen kötelező tartalmi elemeket kell tartalmaznia.
Az elbíráláskori törvény alkalmazására vonatkozó indítvány figyelmen kívül hagyására vonatkozó indokolás hiányossága legfeljebb ún. relatív eljárási szabálysértés (BH2012. 85). Ha a cselekmény elkövetésekor és elbírálásakor eltérő törvényi rendelkezések vannak hatályban, a bíróságnak a határozat indokolásában számot kell adnia arról, hogy melyik időpontban hatályos rendelkezéseket alkalmazta (BH2005. 377). A bíróság látszólagos alaki halmazat esetén - amennyiben csak a vád szerinti egyik bűncselekményben állapítja meg a vádlott bűnösségét - nem hozhat felmentő rendelkezést a másik bűncselekmény vonatkozásában, a minősítés jogi indokait mindössze határozatának indokolásában kell kifejtenie (BH2005. 338). A tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt kényszerintézkedésről szóló végzésnek nincs bevezető része és keltezése, de a rendelkező részének tartalmaznia kell a vádlott előzetes fogva tartására vonatkozó adatokat, továbbá a vádlott nevét és személyi adatait (BH2005. 314). A felülvizsgálat az ügydöntő határozatban megállapított tényállásra terjed ki, beleértve - az ítéletszerkesztési hibából - a határozat indokolásának más részében rögzített tényeket is (BH2005. 89). Az ügydöntő határozat rendelkező részében az alkalmazott törvényhely téves feltüntetése esetén is lehetséges a kijavítás, feltéve, hogy az a minősítést érdemben nem érinti (EBH2009. 1940).

259. § (1) Ha a kihirdetés útján közölt ügydöntő határozat ellen sem az ügyész, sem a vádlott, sem a védő nem jelentett be fellebbezést, a határozat indokolása csupán a tényállásból és az alkalmazott jogszabályok megjelöléséből is állhat. A felmentő ítélet indokolásában a tényállás is mellőzhető. (Rövidített indokolás.)

(2) Ha az ügydöntő határozat több vádlottat érint, az indokolás az (1) bekezdés szerinti formában is írásba foglalható az olyan vádlott tekintetében, akivel szemben az ügydöntő határozat első fokon jogerőre emelkedett.

ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet

Az indokolás tartalmára könnyített szabályok vonatkoznak abban az esetben, amennyiben a kihirdetés útján közölt határozat ellen sem az ügyész, sem a vádlott, sem a védő, sem a sértett nem jelentett be fellebbezést. Ilyen esetben elegendő a tényállás leírása és az alkalmazott jogszabályok megjelölése. A rövidített indokolásnak nem kell számot adni az értékelésről, logikai összefüggésekről. A fellebbezés hiányával kapcsolatban arról van szó, hogy sem a tárgyaláson azonnal, sem a három napi gondolkodási idő fenntartása esetén három napon belül, az ügyésszel a kézbesítés általi közlés esetén öt, kézbesítés útján közölt ítéletnél pedig nyolc napon belül nem jelentett be fellebbezést egyetlen jogosult sem. A törvényi felsorolás a fellebbezésre jogosultak esetében értelemszerűen kiegészül a törvényes képviselővel is.

A törvényes és egyéniesített felelősségre vonás fontos követelménye, hogy a büntetőügyekben eljáró hatóságok a próbára bocsátás és a büntetés végrehajtásának felfüggesztése, a pártfogó felügyelet elrendelése, illetve külön magatartási szabályainak előírása szempontjából jelentős tényeket, így különösen az elkövető személyi körülményeit a büntetőeljárás során felderítsék, és azokat a bíróság az ügydöntő határozatában rögzítse és értékelje. Az értékelés keretében a bíróság számot ad arról, hogy a megállapított tények alapján miért és mennyiben találta indokoltnak az említett rendelkezések alkalmazását. Az érdemi értékelést nem pótolja a jogszabályi rendelkezések puszta felsorolása vagy szövegének idézése. A Be. 259. §-ának (1) bekezdése alapján készült ügydöntő határozat rövid tényállása is tartalmazza - a bűncselekmény tényállásán kívül - az említett jogintézmények alkalmazása szempontjából jelentős körülményeket, így különösen az elkövető személyi körülményeit, valamint - jogi indokolás nélkül - az alkalmazott jogszabályok megjelölését.

Rövidített indokolás alkalmazásának minden olyan esetben helye van, amikor az ügydöntő határozat még az elsőfokú bírósági eljárásban jogerőre emelkedik függetlenül attól, hogy azt az érdekeltek eleve tudomásul vették, avagy a bejelentett fellebbezésüket még a részletesen indokolt ügydöntő határozat írásba foglalása és felterjesztése előtt visszavonták (BH2010. 319). A fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett elsőfokú ügydöntő határozat ún. rövidített indokolásában a történeti tényállás leírásának mellőzésére csak felmentő ítélet esetében kerülhet sor. A történeti tényállás megállapításának mellőzése az eljárást megszüntető végzésben az indokolási kötelezettség - feltétlen hatályon kívül helyezéshez vezető - megsértése (BH2008. 204). Rövidített indokolással készült ítéletnek is tartalmaznia kell a bűncselekmény lényeges tényállási elemeit és a jogi következtetést megalapozó tényeket (BH1985. 96.). A rövidített indokolás feltételei akkor is megállapíthatók, ha a kihirdetés útján közölt ítélet ellen bejelentett fellebbezést - mert nem jogosulttól származott - jogerősen elutasították, s így értékelhető fellebbezés nincs (BH2013. 117). A fellebbezési határidő letelte után - elkésetten - előterjesztett fellebbezés nem jelenti akadályát az ügydöntő határozat rövidített indokolásának (BH2012. 190).

260. § (1) A pervezető végzést - az ügy bíróságra érkezését követően az ügy menetét megállapító, az eljárási cselekmény előkészítésére irányuló vagy végrehajtása érdekében tett, de nem az ügy érdeméről rendelkező határozatot -, illetve a határozati formát nem igénylő bírói intézkedéseket nem kell indokolni. A bizonyítási indítvány elutasításának indokait az ügydöntő határozatban kell kifejteni.

(2) A határozati formát nem igénylő bírói intézkedéssel szemben, valamint, ha e törvény kivételt nem tesz, pervezető végzéssel szemben jogorvoslatnak nincs helye.

(3) A jegyzőkönyvbe foglalt határozatnak nincs bevezető része és keltezése.

(4) A jegyzőkönyvbe nem foglalt határozatot - ha e törvény másképp nem rendelkezik - legkésőbb a meghozatalától, illetőleg a kihirdetésétől számított harminc napon belül, ha hosszabb indokolást igényel, hatvan napon belül kell írásba foglalni. A határozat teljes írásba foglalásának napját a határozat eredeti példányán fel kell jegyezni.

ÍH 2017. 2. Kapcsolattartás engedélyezése - pervezető végzés
ÍH 2015. 131. Tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt végzés felterjesztése
ÍH 2012. 10. Pervezető végzés - igazolási kérelem
ÍH 2010. 153. Egyesítésről, elkülönítésről rendelkező végzés
ÍH 2007. 150. Intézkedés eljárási cselekmény elvégzése iránt - pervezető végzés - a bizonyítás kiegészítése
ÍH 2007. 10. Szakértői díjat megállapító végzés
ÍH 2004. 124. Pervezető végzés
ÍH 2004. 80. Magánlaksértés és rongálás halmazatban

A pervezető végzésének indokolása nem szükséges, és a bizonyítási indítvány elutasításának indokait is elegendő az ügydöntő határozatban megindokolni. Ennek a rendelkezésnek az indoka az, hogy a fellebbezés folytán indult eljárásban nem egyszerűen a határozatot, hanem a teljes elsőfokú eljárást vizsgálja felül a másodfokú bíróság, így lehetősége van a bizonyítási indítvány elutasításával kapcsolatos határozatokat is felülvizsgálni. A pervezető végzés ellen bejelentett fellebbezést elutasító végzés ellen az erre vonatkozó általános szabályok szerint van helye fellebbezésnek (BH2004. 352). A tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt kényszerintézkedésről szóló végzésnek nincs bevezető része és keltezése, de a rendelkező részének tartalmaznia kell a vádlott előzetes fogva tartására vonatkozó adatokat, továbbá a vádlott nevét és személyi adatait (BH2005. 314). A tárgyalás előkészítésének szakaszában eljárási cselekmény elvégzésére, illetve előkészítő ülés tartására irányuló indítványt elbíráló végzés pervezető jellegű, ezért ellene fellebbezésnek helye nincs (BH2004. 51).

261. § (1) Nyilvánvaló név-, számelírás, számítási hiba és más hasonló elírás esetén a bíróság a határozat kijavítását mind indítványra, mind hivatalból elrendelheti. A kijavítást elrendelő végzés ellen az ügyész és az élhet fellebbezéssel, akire a határozat vagy kijavítása rendelkezést tartalmaz, a vádlott esetén a védő is.

(2) A kijavítást a határozatra és a kiadmányaira fel kell jegyezni. Ha a határozat kijavítását megelőzően a hibás kiadmányt már kézbesítették, a kijavító végzést azoknak kell kézbesíteni, akiknek a részére a bíróság a hibás kiadmányt megküldte.

ÍH 2017. 40. Az ügydöntő határozat kijavítása
ÍH 2009. 6. A kijavító végzés szabályai a másodfokú eljárásban - abszolút hatályon kívül helyezési ok

ÍH 2008. 7. Jegyzőkönyv kijavítása
Technikai jogorvoslati lehetőség a kijavítás intézménye. Ennek körében olyan, a határozat lényegét nem érintő előírások korrigálása történhet, melyek érdemben nem befolyásolják az eljárást, és semmiképpen sem alapoznak meg újabb eljárást keletkeztető jogorvoslati jogot. A kijavítást hivatalból és kérelemre egyaránt elrendelheti a bíróság. Amennyiben a kijavítás megtörténik, ez ellen természetesen - hiszen lényegében új határozat született - már van helye fellebbezésnek. A határozat kijavítása szükségességének megítélése a bíróságra tartozik, a kijavítás - elírás esetén is - csupán lehetőség, s nem kötelezettség (BH2011. 275). Az ügydöntő határozat rendelkező részében az alkalmazott törvényhely téves feltüntetése esetén is lehetséges a kijavítás, feltéve, hogy az a minősítést érdemben nem érinti (EBH2009. 1940). Az összbüntetés mértékének téves megállapítása számítási hiba címén nem helyesbíthető (BH1994. 643.). A tárgyalás mellőzésével hozott végzésnek az elkobzásra vonatkozó téves rendelkezése utóbb kijavító végzéssel nem helyesbíthető (BH1992. 577.). Ha az alapítéletben kiszabott szabadságvesztés mértékének téves megjelölése az összbüntetés tartamának helytelen megállapítását eredményezi, ez a tévedés kizárólag törvényességi óvás emelése útján orvosolható, a határozat kijavítására nem kerülhet sor (BH1991. 272.).

262. § (1) A határozatot azzal kell közölni, akire rendelkezése vonatkozik; a vádlottal közölt határozatot a védővel is, az ügydöntő határozatot a sértettel is közölni kell. Az ügydöntő határozat közlésével egyidejűleg az 51. § (4) bekezdésében foglalt jogáról a sértettet, illetve az 51. § (3) vagy (3a) bekezdése alapján a sértett jogait gyakorló személyt tájékoztatni kell. A tárgyalás vezetése és rendjének fenntartása körében hozott határozat kivételével a határozatot közölni kell az ügyésszel, a pótmagánvádlóval, az ügy áttételéről, a bíróság kijelöléséről és az eljárás felfüggesztéséről hozott határozatot közölni kell a sértettel is.

(2) A határozatot a jelenlevőkkel szóban, egyébként kézbesítés útján kell közölni.

(3) A határozat kihirdetése során fel kell olvasni a rendelkező részt, ismertetni kell az indokolás lényegét, és szükség esetén meg kell magyarázni.

(4) Az ügyész, a vádlott, a védő, a pótmagánvádló és a sértett részére az ügydöntő határozat indokolást is tartalmazó kiadmányát akkor is kézbesíteni kell, ha velük a határozat rendelkező részét kihirdetés vagy kézbesítés útján már közölték, egyébként a határozat indokolást is tartalmazó kiadmányát - ha a határozat ellen a felsoroltakon kívül más fellebbezett - a fellebbezőnek kell kézbesíteni.

(5) Külön jogszabály határozza meg, hogy a határozatot, illetőleg a határozat tartalmáról szóló értesítést az e §-ban felsoroltakon kívül kinek kell megküldeni.

(6) A magyar nyelvet nem értő vádlott részére a kihirdetés után az ítélet és az ügydöntő végzés reá vonatkozó részét az anyanyelvére, regionális vagy nemzetiségi nyelvére, illetőleg kérésére az általa ismertként megjelölt, az eljárásban korábban használt más nyelvre le kell fordítani, és azt a részére kézbesíteni kell.

ÍH 2010. 83. Kártalanítás iránti kereset benyújtásának határideje - perindítási határidő be. kártalanítási igénynél
ÍH 2005. 58. Vezető védő jogorvoslati joga - ügyészség hatásköre - vezető védő
A határozatokat minden olyan személlyel közölni kell, akire rendelkezést tartalmaz, akire vonatkozik. A határozat a vádlottra, a magánvádlóra, a magánfélre, a sértettre és az egyéb érdekeltekre nézve tartalmazhat rendelkezést. A határozat közlésének két fajtája a jelenlévőkkel történő szóbeli közlés, valamint a kézbesítés a távollévők részére. Amennyiben a határozatot tanácsülésen hozták, úgy - tekintettel arra, hogy azon csak a tanács tagjai és a jegyzőkönyvvezető vehetnek részt - azt kizárólag kézbesítés útján lehet közölni.
A kihirdetés két lépésben történik. A határozat rendelkező részének felolvasása a nyitó aktus. A rendelkező részt minden esetben szó szerint kell felolvasni, annak rövidítésére nincsen lehetőség. Ezt követő második lépésben a határozat indokolásának ismertetése. Itt már nem feltétel a szó szerinti felolvasás, elegendő a lényegi részek (tényállás, mérlegelt bizonyítékok, figyelembe vett körülmények, büntetéskiszabás elvei) tömör, lényegre törő ismertetése. Végül amennyiben a tanács elnöke észleli, hogy ez szükséges (pl. a vádlott nem értette meg), magyarázatot fűz a határozat rendelkező részéhez vagy indokolásához.
Ha a pótmagánvádló vagy jogi képviselője a másodfokú bíróság eljárásában a nyilvános ülésen jelen van, az ügydöntő határozatnak az ott történt kihirdetésével részére ennek közlése megtörtént (BH2013. 61). Nem sérti a védelem és az anyanyelv használatának az alapelvét, ha az előzetes letartóztatás meghosszabbítása tárgyában hozott végzés tartalmát a nem magyar anyanyelvű gyanúsítottaknak a tolmács szóban lefordítja, ugyanakkor azonban írásbeli fordítást nem készít a részükre (BH1998. 11.).

Kifogás az eljárás elhúzódása miatt

262/A. § (1) A vádlott, a védő és a magánfél a bíróság (2) bekezdésben meghatározott mulasztása miatt az ügyben eljáró bíróságnál írásban kifogást terjeszthet elő, kérve a mulasztás tényének megállapítását, valamint - megfelelő határidő tűzésével - a mulasztó bíróságnak a (2) bekezdés *a)* pontjában foglalt esetben az elmulasztott eljárási cselekmény elvégzésére vagy határozat meghozatalára, a (2) bekezdés *b)* pontjában foglalt esetben pedig a megfelelő intézkedés megválasztására történő utasítását.

(2) Kifogás akkor terjeszthető elő, ha

a) a törvény a bíróság részére az eljárási cselekmény elvégzésére vagy valamely határozat meghozatalára határidőt állapított meg, azonban az eredménytelenül eltelt,

b) a bíróság az ügyész, az eljárásban részt vevő személy, a megkeresett szerv vagy személy, a tanú vagy a szakértő részére az eljárási cselekmény elvégzésére határidőt tűzött ki, amely eredménytelenül eltelt, és a bíróság a mulasztóval szemben nem alkalmazta a törvény által lehetővé tett intézkedéseket.

(3) Nincs helye kifogás előterjesztésének bizonyítási cselekmény elrendelése, valamint olyan határozat ellen, amellyel szemben külön jogorvoslatnak van helye.

(4) A kifogást annak benyújtója mindaddig visszavonhatja, amíg a bíróság azt érdemben el nem bírálta. A visszavont kifogást újból előterjeszteni nem lehet.

A jogállami működés egyik legfontosabb eleme a jogbiztonság, amely magában foglalja azt is, hogy mind a büntető-, mind a polgári ügyekben ésszerű időn belül szülessen döntés a bíróságokon. Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségei követelményként fogalmazzák meg az ésszerű időn belül való tárgyalás elvét. Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 6. Cikke 1. pontjának első mondata szerint mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. A strasbourgi szervek következetes ítélkezési gyakorlata - erre tekintettel - kiemelt jelentőséget tulajdonít a jogviták ésszerű időn belül történő elbírálásának. Az ítélkezési gyakorlat fontos sajátossága, hogy nem az adott ország igazságszolgáltatását az adott időszakban jellemző átlagos pertartamot, hanem a panaszos konkrét ügyének időigényét veszik figyelembe, ezen belül is vizsgálva a per egyes szakaszainak, eljárási fázisainak időtartamát, illetőleg azt, hogy a bíróság mindent megtett-e annak érdekében, hogy az eljárás folyamatosságát biztosítsa és a jogvita elbírálására minél előbb sor kerüljön. A strasbourgi szervekhez benyújtott magyar panaszok tapasztalatai szerint a magyar ügyek jelentős részét a polgári perek elhúzódása miatti panaszok teszik ki, ugyanakkor büntetőeljárás elhúzódása miatt is marasztalta már el az Emberi Jogok Európai Bírósága a magyar államot. A Bíróság emellett több esetben megállapította, hogy a bírósági jogkörben okozott kár megtérítésének jelenlegi szabályai nem teremtenek hatékony jogorvoslatot. Mindezekre figyelemmel szükséges volt, hogy a hazai jogban olyan jogi eszköz kerüljön kiépítésre, amely az eljárások folyamatában - és nem csak azok lezárása után - ráhatást biztosít az eljárások elhúzódásmentes folytatására, és megfelelő védelmet jelent az azt okozó magatartásokkal szemben. A bírósági eljárások elhúzódása miatti kifogás jogintézménye a külföldi tapasztalatok alapján, a magyar eljárási sajátosságokra figyelemmel került kialakításra. A magyar szabályozás kidolgozásánál a törvény az osztrák megoldást tartotta elsősorban szem előtt. Az eljárás elhúzódása miatti kifogást a 2006. évi XIX. törvény iktatta be a Be. rendelkezései közé.

A büntetőeljárás bírósági szakaszában jogintézmény szabályozása, a kifogás elintézésének módja hasonló a polgári eljárás szabályaihoz. Lényeges eltérést jelent azonban, hogy büntetőügyekben nem nyújtható be kifogás azzal az indokkal, hogy a bíróság elmulasztotta a perek ésszerű időn belül történő befejezésére irányuló kötelezettségét. Az ésszerű idő fogalmát a Be. - a polgári eljárást szabályozó törvénnyel szemben - nem használja, ugyanakkor a törvényben számos konkrét eljárási határidő található, melyek elmulasztása esetén a kifogás a polgári ügyekhez hasonlóan benyújtható. A büntetőeljárás sajátosságaiból adódó eltérés továbbá, hogy az eljáró bíróság elnöke - ha a kifogást nem tartja alaposnak - 8 napon belül közvetlenül felterjeszti az elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz, illetve rendbírság az ismételten alaptalan kifogás esetén sem szabható ki. A Be.-ben található rendbírságra vonatkozó szabályok a terheltre - speciális helyzetére és eljárásbeli jogaira tekintettel - csak szűk körben vonatkoznak. Ha az ismételten előterjesztett kifogás az eljárás elhúzódását vonja maga után, annak következményeit a gyakorlatban a terhelt és a magánfél viseli, ezért ellenérdekeltek az eljárás további elhúzásában.

Kifogásnak nem önmagában a mulasztás tényének megállapítása, hanem az elmulasztott intézkedés elvégzése céljából van helye, következésképpen nem csupán a mulasztásnak, hanem az elmulasztott intézkedés megtételéhez szükséges eljárásjogi helyzetnek is fenn kell állnia (BH2012. 191).

262/B. § (1) Az ügyben eljáró bíróság a kifogást - a (2) bekezdés esetét kivéve - nyolc napon belül közvetlenül felterjeszti a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz. A felterjesztésben számot ad arról, hogy a hiányolt eljárási cselekmény elvégzése vagy határozat meghozatala - megítélése szerint - milyen okból nem volt lehetséges.

(2) Ha az ügyben eljáró bíróság a kifogást alaposnak tartja, a kifogásnak a bírósághoz való érkezését követő harminc napon belül meghozza, illetőleg elrendeli a kifogásban sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges intézkedést. A bíróság a kifogás elintézéséről a kifogás előterjesztőjét értesíti.

(3) A járásbíróság mulasztásával szemben benyújtott kifogást a törvényszék három hivatásos bíróból álló tanácsa, a törvényszék mulasztásával szemben benyújtott kifogást az ítélőtábla, az ítélőtábla mulasztásával szemben benyújtott kifogást a Kúria, a Kúria mulasztásával szemben benyújtott kifogást a Kúria másik tanácsa az iratok felterjesztésétől számított tizenöt napon belül tanácsülésen bírálja el.

(4) Ha a kifogást elbíráló bíróság a kifogásban foglaltaknak helyt ad, a mulasztó bíróságot határidő tűzésével a 262/A. § (2) bekezdésének *a)* pontjában foglalt esetekben az ügy továbbviteléhez szükséges intézkedés megtételére, a 262/A. § (2) bekezdésének *b)* pontjában foglalt esetben pedig a megfelelő intézkedés megválasztására hívja fel. A felhívásban - a 262/A. § (2) bekezdésének *a)* pontjában foglalt esetet kivéve - a kifogást elbíráló bíróság az eljáró bíróságot meghatározott eljárási cselekmény lefolytatására nem utasíthatja. A kifogás alaptalansága esetén azt indokolt határozattal elutasítja. A határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

(5) A kifogás elintézésére a végzés elleni fellebbezés elbírálására vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

ÍH 2009. 154. Eljárási kifogás - halasztási kérelem

XII. Fejezet

A TÁRGYALÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

A vádirat közlése

263. § (1) A tanács elnöke az ügy iratainak a bírósághoz érkezését követően harminc napon belül megvizsgálja, hogy van-e helye a 264-271. §-ban, illetve az 543-547. §-ban foglalt rendelkezések alkalmazásának.

(2) Legkésőbb az (1) bekezdésben meghatározott határidő letelte után a tanács elnöke a vádiratot haladéktalanul megküldi a vádlottnak és a védőnek; a vádlottat és a védőt felhívja, hogy tizenöt napon belül jelölje meg bizonyítási eszközeit.

(3) A tanács elnöke a vádirat kézbesítésével egyidejűleg közli a vádlottal és a védővel, ha az ügyész különösen védett tanú vallomását kívánja bizonyítási eszközként felhasználni, figyelmezteti őket arra, hogy a különösen védett tanú vallomását tartalmazó jegyzőkönyvi kivonatot megtekinthetik, és írásban a különösen védett tanúhoz kérdések feltevését, továbbá a tanú különösen védetté nyilvánításának megszüntetését indítványozhatják. A különösen védett tanúhoz feltett kérdések közvetlenül nem irányulhatnak a különösen védett tanú személyének és tartózkodási helyének felfedésére.

(4) Ha közvetítői eljárás lefolytatásának lehet helye, és az ügyész az eljárást a 221/A. § (4) bekezdése alapján nem függesztette fel, a tanács elnöke a vádirat kézbesítésével egyidejűleg tájékoztatja a vádlottat, a védőt és a sértettet a közvetítői eljárás iránti indítvány megtételének lehetőségéről és a közvetítői eljárás következményeiről.

ÍH 2007. 147. Szakértő kirendelésének indítványozása
ÍH 2005. 59. Tárgyalási időköz - tárgyalás kitűzése - relatív eljárási szabálysértés
A büntetőeljárás első szakasza a vádemeléssel lezárul, s ezt követően kerül át a bírói szakaszba. Ennek keretében elsőként a bíróságnak azt kell megállapítania, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján lefolytatható-e az eljárás következő szakasza. E körben rendelkezik a törvény a vádirat védőnek, illetőleg vádlottnak történő kézbesítéséről, amely keretében a bíróság felhívja őket a bizonyítási indítványok megtételére. Ez az indítványozási lehetőség természetesen nem jogvesztő, azaz az eljárás későbbi szakaszában is lehetőség van erre. Ez következik egyfelől abból, hogy az eljárás egésze alatt megilleti a védőt és a vádlottat az indítványtételi jog, másfelől abból, hogy lehetnek olyan bizonyítékok, amelyek az eljárás bírói szakaszában jutnak a jogosultak tudomására (például tanúvallomásokból stb.).
A tanács elnöke a vádirat kézbesítésével egyidejűleg közli a vádlottal és a védővel, ha az ügyész különösen védett tanú vallomását kívánja bizonyítási eszközként felhasználni, figyelmezteti őket arra, hogy a különösen védett tanú vallomását tartalmazó jegyzőkönyvi kivonatot megtekinthetik, és írásban a különösen védett tanúhoz kérdések feltevését, továbbá a tanú különösen védetté nyilvánításának megszüntetését indítványozhatják. Feltétlenül utalnunk kell arra, hogy a kérdésfeltevés megengedhetőségéről nem dönthet a bíróság. Abból kiindulva, hogy a különösen védett tanú is tanú minőségében vesz részt az eljárásban, így nem lehet megtagadni sem a vádlottól, sem a védőtől azt - az egyébként alapelvi szintű - jogot, hogy a különösen védett tanúhoz kérdéseket intézzenek. A bíróság tehát kizárólag abban az esetben jogosult elutasítani az indítványt, illetőleg a feltett kérdésre a válaszadást, mint amikor a személyesen meghallgatott tanú esetében tiltaná meg. Ez az egyetlen implicit korlátja tehát a kérdés-indítványozásnak. A törvény ehelyütt egy további korlátként értelmezhető megszorítást tartalmaz még a kérdések feltételének vonatkozásában, mégpedig azt, hogy a kérdések közvetlenül nem irányulhatnak a különösen védett tanú személyének és tartózkodási helyének felfedésére. A tanács elnöke [Be. 274. § (1) bekezdés; 273. § (3) bekezdés] a tárgyalás előkészítése során a Be. 263. § (1) bekezdésében megállapított kötelezettségeinek teljesítése és a tárgyalás kitűzésével (Be. 278. §) együttjáró feladatai elvégzése során, az ügy megismerése alapján ítéli meg, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében megtartható-e (92/2011. BK vélemény).

Áttétel

264. § Ha a bíróságnak az ügy elbírálására nincs hatásköre vagy illetékessége, az ügyet átteszi a hatáskörrel, illetőleg illetékességgel rendelkező bírósághoz.

ÍH 2005. 138. Az áttétel szempontjai - az ügy áttétele
A törvény az eljárás folyamán végig, annak minden szakaszában előírja azt, hogy a hatóságok hivatalból kötelesek vizsgálni hatáskörüket és illetékességüket, nincs ez másként a bírósági szakaszban sem. Abban az esetben, ha észleli a bíróság bármelyikének hiányát, köteles haladéktalanul a hatáskörrel, illetőleg illetékességgel rendelkező bírósághoz áttenni az ügyet. Feltétlenül utalnunk kell arra, hogy az ügy nem a vádiratban szereplő minősítésre vonatkozik, hanem a vád tárgyává tett cselekményre, azaz a vádirati tényállásra. Ez az értelmezés egyébiránt azért is fontos, mert csak így kerülhet szinkronba e szabály a vádtól eltérés lehetőségének törvényi deklarációjával.

Egyesítés és elkülönítés

265. § (1) A bíróság hivatalból vagy indítványra határoz az ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről (72. §). A különböző bíróságok előtt folyamatban lévő ügyek egyesítése, vagy annak mellőzése kérdésében az együttes elbírálásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság dönt, ha több ilyen bíróság van, a megelőzés [17. § (2) bek.] az irányadó. A bíróság az előtte folyamatban lévő ügyet az egyesítés kérdésében határozathozatalra jogosult bíróságnak az egyesítés megfontolása végett megküldi.

(2) Ha a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt a próbára bocsátott ellen újabb eljárás indul, vagy ha a próbára bocsátott ellen a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt indult eljárás, az ügyeket egyesíteni kell, és az újabb ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság jár el. Ha a vádlottat katonai büntetőeljárásban bocsátották próbára, az ügyeket az a bíróság egyesíti, amely a katonai büntetőeljárást lefolytatta, kivéve, ha a katonai büntetőeljárás hatályát a 470. § (3) bekezdése alapozta meg.

(3) Az egyesítésnek nem akadálya, hogy a vádlottat korábban magánvádas ügyben bocsátották próbára, az újabb büntetőügyben azonban az ügyész, pótmagánvádló vagy másik magánvádló képviseli a vádat. Ha a vádlottat közvádas ügyben bocsátották próbára, és az újabb büntetőeljárás magánvádra indul ellene, az ügyeket akkor lehet egyesíteni, ha az ügyész a vád képviseletét a magánvádlótól átvette. Ebben az esetben a bíróság az iratokat a vádképviselet átvételének megfontolása végett az ügyésznek küldi meg. Ez a korlátozás nem érvényesül, ha az újabb ügyben a vádat pótmagánvádló képviseli.

(4) Ha az újabb eljárásban a vádlott bűnösségét a bíróság nem állapítja meg, az egyesített ügyeket újból el kell különíteni.

(5) A 175. § (7) bekezdése a bírósági eljárásban is irányadó.

(6) Az (1)-(4) bekezdés rendelkezéseit értelemszerűen kell alkalmazni abban az esetben is, ha a bíróság a gyanúsítottal szemben korábban indult büntetőeljárást a 266. § (6) bekezdése alapján felfüggesztette, azonban az ügyész a vádlott ellen kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása miatt újabb vádiratot nyújtott be [266. § (7) bekezdés].

A 72. § szerint ha a büntetőügyben több terhelt van, velük szemben rendszerint egyazon eljárást kell folytatni. Egyesíteni lehet azokat az ügyeket, amelyek együttes elbírálása az eljárás tárgyára vagy az eljárásban részt vevő személyekre tekintettel, illetve egyéb okból célszerű. Az egyesítésre nem ír elő kötelezettséget a törvény, így annak mérlegelését a bíróságra bízza. A mérlegelés támpontjaként említi a célszerűséget a normaszöveg. A célszerűség keretében a tárgyi, illetőleg személyi összefüggéseket említi a jogalkotó, azonban ezen túl is figyelembe vehet bármilyen okot a bíróság (például az eljárás gyorsításának lehetősége, pergazdaságosság stb.). Csupán utalásként jegyezzük meg, hogy a törvény elsősorban az egyesítésre vonatkozó szabályokat tartalmazza, s csupán szűkszavúan rendelkezik az elkülönítésről.

Az eljárás felfüggesztése

266. § (1) A bíróság az eljárást

a) a 188. § (1) bekezdés *a)*, *b)* és *d)-g)* pontjában meghatározott okból felfüggeszti,

b) hivatalból vagy indítványra felfüggeszti, és az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezi, ha az ügy elbírálása során olyan jogszabályt, közjogi szervezetszabályozó eszközt, illetve jogegységi határozatot kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét vagy nemzetközi szerződésbe ütközését észleli,

c) hivatalból vagy indítványra felfüggeszti, és a Kúria eljárását kezdeményezi, ha az ügy elbírálása során önkormányzati rendelet olyan rendelkezését kell alkalmazni, amelynek más jogszabályba ütközését észleli,

d) hivatalból vagy indítványra felfüggeszti, ha az Európai Unióról szóló szerződésben, illetve az Európai Unió működéséről szóló szerződésben foglalt szabályok szerint az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárását kezdeményezi. E határozatban meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Unió Bíróságának előzetes döntését igényli, valamint - a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben - ismerteti a tényállást és az érintett magyar jogszabályokat. A határozatot az Európai Unió Bíróságának, továbbá tájékoztatásul az igazságügyért felelős miniszternek is megküldi,

e) hivatalból felfüggeszti, ha az ügyész a 178/B. § (2) vagy (4) bekezdése alapján kezdeményezte a vádlottal szemben a külföldi ítélet nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvény szerinti elismerési eljárásának lefolytatását, de az a bizonyítási eljárás lefolytatásáig nem fejeződött be,

f) hivatalból felfüggeszti, ha az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény alapján konzultációs eljárás lefolytatására kerül sor.

(2) A bíróság az eljárást akkor is felfüggeszti, ha az eljárás megindításához szükséges feljelentés [Btk. 270. § (1) bekezdés, 274. §] hiányzik. Az eljárás felfüggesztése legfeljebb az alapügy jogerős befejezéséig tart.

(3) A bíróság az eljárást felfüggesztheti,

a) ha a vádlott huzamosabb ideig külföldön tartózkodik,

b) ha az ügyész megkeresése a vádirat hiányosságainak pótlására, a bizonyítási eszköz felkutatására, biztosítására, megvizsgálására és arra irányult, hogy a bizonyítékok a tárgyaláson rendelkezésre álljanak [268. § (1) bek.],

c) a közvetítői eljárás lefolytatása érdekében, legfeljebb hat hónapra,

d) ha az eljárás azért nem folytatható, mert a külföldi igazságügyi hatóság a vádlott kiadatásának vagy átadásának a végrehajtását a külföldön folyamatban lévő büntetőeljárás lefolytatására vagy a külföldön kiszabott szabadságvesztés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtására tekintettel elhalasztotta, és az eljárás a vádlott távollétében nem folytatható.

(4) Ha a bíróság a (3) bekezdés *a)* és *d)* pontjában meghatározott intézkedést nem tartja indokoltnak, a bíróság a büntetőeljárás átadását kezdeményezheti, vagy az ügyészt tájékoztatja a XXV. Fejezet rendelkezései alapján az eljárás külföldön tartózkodó terhelt távollétében történő lefolytatásának lehetőségéről.

(5) Ha az eljárás felfüggesztésének oka megszűnt, illetve a 188. § (1) bekezdésének *g)* pontja alapján történt felfüggesztés esetén, ha a nemzetközi büntető bíróság alapokmányát kihirdető, illetve alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról szóló törvény azt előírja, a bíróság az eljárást folytatja.

(6) Ha a Btk. 180. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt az eljárás megszüntetésének lehet helye, és a nyomozást a 188. § (1) bekezdés *h)* pontja alapján nem függesztették fel, illetve az ügyész a vádemelést a 222. § (2) bekezdése alapján nem halasztotta el, a bíróság az eljárást egyévi időtartamra felfüggeszti, feltéve, hogy a vádlott vállalja a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételt.

(7) Az eljárást folytatni kell, ha a felfüggesztéstől számított egy éven belül a vádlott nem igazolja, hogy legalább hat hónapig tartó folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetőleg ha az ügyész a vádlott ellen kábítószer-kereskedelem (Btk. 176-177. §) vagy kábítószer birtoklása (Btk. 178. §) miatt újabb vádiratot nyújtott be.

(8) A tartási kötelezettség elmulasztása (Btk. 212. §) miatt indított eljárást - ha az ügyész a vádemelést a 222. § (3) bekezdése alapján nem halasztotta el - a bíróság legfeljebb egy évre felfüggeszti, feltéve, hogy ettől az elmulasztott kötelezettség teljesítése várható. Az eljárást a határidő lejárta előtt folytatni kell, ha a vádlott a tartási kötelezettségének továbbra sem tesz eleget.

(9) Az (1) bekezdés *a)* pontjában és a (2) bekezdésben felsorolt okok miatt az eljárást a bírósági titkár is felfüggesztheti.

ÍH 2017. 41. Az eljárás felfüggesztése előzetes kérdés miatt
ÍH 2016. 9. A büntetőeljárás felfüggesztésére irányuló indítvány megalapozatlansága
ÍH 2014. 52. A büntetőeljárás felfüggesztése
ÍH 2012. 53. Tárgyalás mellőzéses eljárás - elfogatóparancs
ÍH 2008. 10. A közvetítői eljárás
ÍH 2007. 148. A közvetítői eljárás
ÍH 2007. 56. Közvetítői eljárás
Az eljárás felfüggesztésére akkor kerül, illetőleg kerülhet sor, ha valamilyen akadály gátolja az eljárás folytatását. Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott okok fennállása esetén a bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége a törvény kötelező jelleggel rendeli az eljárás felfüggesztését, míg a (3) bekezdés esetén van mérlegelési lehetősége a bíróságnak, s szabadon dönthet a felfüggesztésről. A (2) bekezdésben hivatkozott Btk. rendelkezések a hamis vád, illetőleg a hamis tanúzás tényállásaira utalnak vissza, ugyanis ez esetben büntetőeljárás kizárólag az alapügyben eljáró hatóság feljelentése alapján indítható, ennek hiányában fel kell függeszteni az eljárást.

Az eljárás megszüntetése

267. § (1) A bíróság az eljárást megszünteti,

a) ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény,

b) ha a vádlott gyermekkorú,

c) a vádlott halála, elévülés, kegyelem, vagy a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt,

d) ha a vád tárgyává tett cselekményt már jogerősen elbírálták,

e) ha a magánindítvány, a kívánat, illetőleg feljelentés hiányzik, és az nem pótolható,

f) ha az ügyész a vádat elejtette és pótmagánvádnak nincs helye,

g) az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége,

h) és a vádlottat megrovásban (Btk. 64. §) részesíti, ha a bűncselekmény már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen,

i) ha az eljárást a 266. § (6) vagy (8) bekezdése alapján függesztette fel, és a vádlott igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetve, ha a tartás elmulasztása vétségének vádlottja a tartási kötelezettségét teljesítette,

j) ha a vád nem törvényes [2. § (2) bek.],

k) ha a vádirat nem felel meg a 217. § (3) bekezdésében foglaltaknak, és az ügyész nem tett eleget a 268. § (1) bekezdése szerinti megkeresésben foglaltaknak,

l) tevékeny megbánás esetén [Btk. 29. § (1) bekezdés],

m) ha az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény szerinti konzultációs eljárás eredménye alapján a büntetőeljárást az Európai Unió másik tagállama folytatja le,

n) ha a cselekmény elbírálására nincs joghatósága.

(2) Az eljárás megszüntetéséről a bíróság értesíti a magánfelet azzal a figyelmeztetéssel, hogy a polgári jogi igényét egyéb törvényes úton érvényesítheti.

(3) Ha a vád elejtése esetén pótmagánvádnak van helye, a bíróság tizenöt napon belül kézbesíti a sértettnek az ügyész vádelejtést tartalmazó nyilatkozatát, továbbá tájékoztatja a 229. § (3) bekezdésében foglaltakról. Ha a sértett hatvan napon belül nem lép fel pótmagánvádlóként, az eljárást a bíróság megszünteti. Erre a sértettet figyelmeztetni kell. Ha a sértett pótmagánvádlóként kíván fellépni, a vádindítványt a bírósághoz nyújtja be. A pótmagánvádló jogi képviselete a vádindítvány benyújtásától kezdve kötelező.

(4) Ha a sértett a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt kérelmet terjesztett elő, a (3) bekezdés szerinti határidőt a kérelem tárgyában hozott jogerős határozat közlésétől kell számítani.

(5) Ha a sértett a (4) bekezdés szerinti kérelmet terjesztett elő, erről a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül tájékoztatja az ügyben addig eljárt bíróságot. A tájékoztatás elmulasztása esetén a (4) bekezdés szerinti határidő-számítás nem alkalmazható. Erre a sértettet figyelmeztetni kell.

(6) Az eljárás megszüntetésének nem akadálya, ha a sértettnek azért nem lehetett az ügyész vádelejtést tartalmazó nyilatkozatát kézbesíteni, mert ismeretlen helyen tartózkodik.

(7) Pótmagánvádló fellépése esetén a 229. § (2) bekezdése, a 230. §, a 231. § és a 233. § rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni.

ÍH 2016. 92. Vádirat hiányossága
ÍH 2014. 11. Perújítás - hatályon kívül helyezés - az eljárás megszüntetése
ÍH 2013. 91. Pótmagánvádas eljárás - sértetti képviselet
ÍH 2011. 58. A vádirati tényállás tartalma
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2009. 2. Az eljárás megszüntetése a tárgyalás előkészítése során
ÍH 2008. 132. Pótmagánvád
ÍH 2008. 86. Pótmagánvádas eljárás - eljárást megszüntető végzés - a hivatali visszaélés bűntettének sértettje
Jelen szakasz megakadályozza azt, hogy olyan ok miatt folytatódhasson az eljárás, amely miatt egyrészt már meg kellett volna szüntetni az eljárását annak korábbi szakaszában, a megszüntető okot azonban valamiért korábban nem észlelték. Másfelől megakadályozza azt, hogy felesleges eljárási cselekményekre kerülhessen sor az eljárás során. E megszüntetés esetén nincs arra lehetősége a bíróságnak, hogy bizonyítást vegyen fel, így a rendelkezésére álló iratok alapján fog dönteni. Az itt felsorolt okok részben azonosak a nyomozás megszüntetése kapcsán felsorolt okokkal, azonban ehelyütt elvi okokból nem minden ott felsorolt esetben ad lehetőséget a megszüntetésre, hanem arra inspirálja a bíróságot, hogy tárgyalást folytasson le, ott bizonyítást folytasson le, s az alapján döntsön az eljárás alá vont személy felelősségéről. Így például nem bűncselekmény hiányára alapozottan, hanem törvényes vád hiánya okából kell megszüntetni az eljárást, ha a vád az alaki vagy tartalmi követelményeknek nem felel meg. Utóbbiról akkor van szó, ha a cselekmény pontos körülírtsága hiányos, s ennek folytán anyagi jogi következtetés levonására alkalmatlan (BH 267/2009.). Ha a magánvádas eljárásban a feljelentés nem felel meg a joghatályos magánindítvány tartalmi követelményeinek, a bíróságnak az eljárást magánindítvány hiánya és nem érdemi vizsgálat eredményeként, bűncselekmény hiánya okából kell megszüntetnie (BH 155/2011.)

Intézkedés eljárási cselekmény elvégzése iránt

268. § (1) A bíróság hivatalból vagy az eljárásban részt vevő személyek indítványára intézkedik aziránt, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. Ennek érdekében - határidő tűzésével, szükség esetén az eljárás felfüggesztése mellett - megkeresheti az ügyészt, továbbá pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendelheti el. Az ügyész megkeresése a vádirat hiányosságainak pótlására, bizonyítási eszköz felkutatására és biztosítására irányulhat.

(2) A bíróság a megkeresésre vonatkozó szabályok szerint okiratok, adatok rendelkezésre bocsátását, valamint felvilágosítás adását kérheti állami és helyi önkormányzati szervtől, hatóságtól, köztestülettől, gazdálkodó szervezettől, alapítványtól, közalapítványtól és egyesülettől. Ennek keretében a bizonyítás eredményessége érdekében adatok szolgáltatását igényelheti különösen az adóhatóságtól, az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó adatot kezelő szervtől, a banktitoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak, egyéb üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szervtől, a hírközlési szolgáltatást nyújtó szervezettől, a közúti közlekedési nyilvántartásból, valamint az ingatlan-nyilvántartásból is. A bíróság beszerzi a vádlottra vonatkozó bűnügyi nyilvántartás és a központi szabálysértési nyilvántartás adatait is.

(3) Ha az ügyész a különösen védett tanú vallomását kívánja bizonyítási eszközként felhasználni, a tanács elnöke a nyomozási bírótól beszerzi a különösen védett tanú vallomásáról készült jegyzőkönyvet és a 207. § (2) bekezdésének *d)* pontja szerinti határozatot. A jegyzőkönyvet és a 207. § (2) bekezdésének *d)* pontja szerinti határozatot csak a bíróság tagjai tekinthetik meg, és azokról másolat nem adható.

(4) Ha a vádlott, a védője vagy az ügyész a különösen védett tanúhoz kérdés feltevését indítványozta [263. § (3) bek.], illetőleg a különösen védett tanúhoz a tanács elnöke tesz fel kérdést, a bíróság a különösen védett tanú vallomásáról készült jegyzőkönyv és a 207. § (2) bekezdésének *d)* pontja szerinti határozat egyidejű visszaküldésével elrendeli, hogy a nyomozási bíró a vádlott, a védője vagy az ügyész által feltett kérdésekre ismételten kihallgassa a különösen védett tanút. A kihallgatásra a 213. § (2) és (4) bekezdését kell alkalmazni.

ÍH 2016. 92. Vádirat hiányossága
ÍH 2013. 91. Pótmagánvádas eljárás - sértetti képviselet
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2007. 150. Intézkedés eljárási cselekmény elvégzése iránt - pervezető végzés - a bizonyítás kiegészítése

A bíróságnak gondoskodnia kell arról, hogy az eljárás a pergazdaságossági szempontok alapján mielőbb lefolytatható legyen, a lehető legkisebb költséggel és időráfordítással. Ennek egyik záloga, hogy a tárgyalás előkészítése során megpróbál gondoskodni minden olyan előreláthatóan szükséges és beszerezhető bizonyíték rendelkezésre állásáról, amely a büntetőjog felelősség szempontjából relevánsnak tűnik. A bizonyítékok tárgyalásra való előállítására vonatkozóan megkeresheti az ügyészt is a bíróság, azonban ennek korlátait is felállítja a jogalkotó. Az egyik korlát, hogy az ügyész megkeresése kizárólag a vádirat hiányosságainak pótlására, illetőleg bizonyítási eszköz felkutatására és biztosítására irányulhat. Az utóbbi fordulat vonatkozásában további korlát, hogy a bizonyítás felvétele kiküldött bíró vagy megkeresett bíróság útján nem lehetséges és - mint konjunktív feltétel - a bizonyítás kiegészítése tárgyaláson nem végezhető el. Látható tehát, hogy a törvényszöveg csak akkor teszi lehetővé az ügyész megkeresését, ha a bíróság saját eszközeivel nem tudja felvenni a bizonyítást. A (2) bekezdés bővíti a megkereshető hatóságok, szervek, jogalanyok számát. Abban az esetben, ha a (2) bekezdésben megjelölt bizonyíték - ilyen lehet például bizonyos okiratok - beszerzése szükséges, a bíróságnak nem keresheti meg az (1) bekezdés alapján az ügyészt azok beszerzésére, hanem közvetlenül magának kell arról gondoskodnia.

Határozat kényszerintézkedésekről

269. § (1) A bíróság az ügyész indítványára [218. § (1) bek.] vagy hivatalból határoz a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés fenntartásáról, elrendeléséről vagy megszüntetéséről.

(2) Az ügy áttételét elrendelő bíróság által fenntartott vagy elrendelt kényszerintézkedés annak a bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart, amelyhez az ügyet áttették.

E szakaszban kell dönteni az előzetes letartóztatás, a házi őrizet, a lakhelyelhagyási tilalom, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés kérdésében. Különösen fontos, hogy a nyomozás alatt elrendelt ezen kényszerintézkedések az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart, így a bíróságnak etekintetben - amennyiben ez szükséges - a kényszerintézkedésekről. Érdekes szabályt is tartalmaz a (2) bekezdés, mivel úgy rendelkezik, hogy az ügy áttételét elrendelő bíróság által fenntartott vagy elrendelt kényszerintézkedés annak a bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart, amelyhez az ügyet áttették. Ez tehát azt fogja jelenteni, hogy - indokoltsága esetén - mindkét bíróságnak a tárgyalás előkészítése során véleményt kell a kényszerintézkedésről formálnia.

A vádtól eltérő minősítés lehetősége

270. § (1) A bíróság megállapíthatja, hogy a vád tárgyává tett cselekmény a vádirati minősítéstől eltérően hogyan minősülhet, ekkor határozhat a bíróság tanácsa elé utalásról, az áttételről, az egyesítésről, az elkülönítésről, az eljárás felfüggesztéséről és az eljárás megszüntetéséről.

(2) Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a vád tárgyává tett cselekmény magánvádra üldözendő bűncselekmény, az ügyésznek a vád átvételére vonatkozó nyilatkozatát nem kell beszerezni.

ÍH 2011. 101. Áttétel
A bíróságot nem köti a vádiratban rögzített jogi konklúzió a cselekmény minősítését illetően. Ez azt jelenti, hogy a bíróság a vádiratban rögzített tényekből - ami viszont köti a bíróságot - a cselekmény jogi megítélését illetően eltérő álláspontot is elfoglalhat, mint az ügyészség. Ebben az esetben alakszerű határozatot kell hozni a vádtól eltérés lehetőségéről. E határozat megküldésével az ügyész, a vádlott és a védő lehetőséget kap arra, hogy a perstratégiát az esetleges, illetőleg lehetséges új jogi minősítéshez igazítsa. Feltétlenül utalnunk kell arra, hogy a bíróságot nem köti saját végzése, vagyis a vádtól eltérés elvi lehetőségének a megállapítása nem jelenti azt, hogy a bíróság valóban az új minősítést fogja megállapítani az eljárás végén is.

A bíróság tanácsa elé utalás

270/A. § (1) A bíróság az ügyet a bíróság egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsa elé utalja, ha ezt a vádtól eltérő minősítés kérdésében hozott határozata szükségessé teszi.

(2) A bíróság az (1) bekezdés szerint rendelkezhet, ha más okból azt szükségesnek tartja.

Az (1) bekezdésben meghatározott okból kötelező a bíróság tanácsa elé utalása az ügynek. Abban az esetben tehát, ha a vádtól eltérő minősítés azzal az eljárásjogi konzekvenciával jár, hogy tanácsnak kell tárgyalnia, úgy ekkor értelemszerűen ennek a követelménynek csak úgy tud megfelelni a bíróság, ha tanács elé utalja az ügyet. A (2) bekezdés viszont jelentősen tágítja a tanács elé utalás lehetőségét, viszont ezek az esetek már fakultatívnak tekinthetőek, azaz a bíróság mérlegelésén múlik, hogy így rendelkezik-e?

Öttagú tanács elé utalás

271. § (1) A járásbíróság elrendelheti, hogy az ügyet két hivatásos bíróból és három ülnökből álló tanács tárgyalja, ha ezt a vádlottak nagy száma vagy az ügy különösen nagy terjedelme indokolja.

(2) A törvényszék elrendelheti, hogy az ügyet két hivatásos bíróból és három ülnökből álló tanács tárgyalja, ha

a) ezt a vádlottak nagy száma vagy az ügy különösen nagy terjedelme indokolja,

b) a bűncselekményre a törvény életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását is lehetővé teszi.

Jelen szakasz hasonlóan tanács elé utalásról rendelkezik, azonban nem a háromtagú tanács elé utalásról, hanem az öttagú tanács elé utalástól. Alapvető különbség jelen és a 270/A. § között - a tanács tagjainak számán túl - az, hogy míg ott az (1) bekezdés kötelező jellegű rendelkezés, addig jelen szakasz esetében nincs kötelező esetköre az öttagú tanács elé utalásnak. Mind járásbírósági, mind törvényszéki ügyekben lehetővé teszi a törvény ezen intézkedést. Mindkét szinten álló bíróság esetében közös, hogy öttagú tanács elé utalásnak van helye akkor, ha ezt a vádlottak nagy száma vagy az ügy különösen nagy terjedelme indokolja. Arra nézve nem tartalmaz rendelkezést a törvény, hogy a vádlottak száma mikor nagy, illetőleg mikor tekinthető különösen nagy terjedelműnek az ügy. Ennek megállapítása a bíróság mérlegelésére van bízva.

Az előkészítő ülés

272. § (1) Ha a tárgyalás előkészítése során vizsgált kérdésekben a határozat meghozatala előtt az ügyész, a vádlott vagy a sértett meghallgatása látszik szükségesnek, a bíróság a 263. § (1) bekezdésében meghatározott határidő letelte után harminc napon belül ülést tart.

(2) Az előkészítő ülés kötelező, ha

a) a bíróság a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés (129. §, 137. §, 138. §, 138/A. §, 140. §) elrendeléséről, illetőleg előzetes letartóztatás vagy házi őrizet fenntartásáról határoz, és az indítványban a korábbi határozathoz képest a fenntartás okaként új körülményre hivatkoztak,

b) a vádirat közlésétől számított tizenöt napon belül a vádlott, a védő vagy a sértett közvetítői eljárás lefolytatását indítványozta,

c) a vádlott vagy a védője a tanú különösen védetté nyilvánításának megszüntetését indítványozta.

(3) A tanács elnöke az előkészítő ülés határnapjáról az ügyészt, a vádlottat és a védőt értesíti; a (2) bekezdés esetén, valamint ha a vádlott meghallgatása más okból szükséges, a vádlottat és - kötelező védelem esetén - a védőt, továbbá a (2) bekezdés *b)* pontja esetén a sértettet megidézi.

(4) Az előkészítő ülés nem tartható meg az ügyész, valamint a megidézett vádlott és védő távollétében, kivéve, ha az előkészítő ülés tárgya előzetes letartóztatás, lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet, távoltartás vagy ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelése.

(5) Ha az előkészítő ülés tartása alapjául szolgáló indítványt előterjesztő az idézés ellenére nem jelenik meg, úgy kell tekinteni, mint aki az indítványát visszavonta.

(6) Az előkészítő ülésen a tanács elnöke a szükséges terjedelemben ismerteti az ügyet, a tanács tagjai, az ügyész, a vádlott és a védő további iratok ismertetését indítványozhatják.

(7) A tanács elnöke és tagjai az ügyészhez, a vádlotthoz, és - a (2) bekezdés *b)* pontjában meghatározott körben - a sértetthez kérdést intézhetnek. A vádlotthoz az ügyész, a védő, és - a (2) bekezdés *b)* pontjában meghatározott körben - a sértett is intézhet kérdést, az ügyészhez intézendő kérdésre a vádlott és a védő indítványt tehet.

(8) Ha a vádlott vagy a védő a különösen védetté nyilvánított tanút megnevezi, vagy a személyét más, kétséget kizáró módon azonosítja, a bíróság a tanú különösen védetté nyilvánítását megszünteti. Ebben az esetben a tanú idézésére és kihallgatására az általános szabályok irányadóak; a tanács elnöke szükség esetén hivatalból vagy indítványra a tanú védelmének más formáját kezdeményezi.

(9) Előkészítő ülésnek akkor is helye van, ha az ügy különös bonyolultságára figyelemmel a bizonyítás keretének, terjedelmének, a bizonyítás felvétele sorrendjének meghatározása érdekében az ügyész, a vádlott és a védő meghallgatása látszik szükségesnek.

ÍH 2014. 96. Előzetes elrendelése tanácsülésen
ÍH 2004. 47. Előkészítő ülés tartásának kötelező esetei - Be. 272. § (2) bekezdés - előkészítő ülés tartása a terhelt távollétében - előkészítő ülésen a vádlott részvételi lehetőségének biztosítása
A (2) bekezdésben meghatározott esetekben kötelező. A törvény differenciál atekintetben, hogy az előkészítő ülésre kiket kell idézni, illetve értesíteni. Annak érdekében, hogy a távolmaradással ne legyen akadályozható a kényszerintézkedés elrendelése, a törvény úgy rendelkezik, hogy az előkészítő ülés nem tartható meg az ügyész, valamint a megidézett vádlott és védő távollétében, kivéve, ha az előkészítő ülés tárgya előzetes letartóztatás, lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet, távoltartás vagy ideiglenes kényszergyógykezelés elrendelése. Tekintettel arra, hogy az előkészítő ülés szerepe az, hogy az eljárást minél hatékonyabban lehessen lefolytatni, lehetőség van bizonyítási indítványok előterjesztésére is.

A bíróság jogköre

273. § (1) A tárgyalás előkészítése során a bíróság tanácsa vagy a tanács elnöke jár el.

(2) A bíróság a tárgyalás előkészítése során vizsgált kérdésekben a 263. § (1) bekezdése szerinti határidő letelte előtt határoz, feltéve, hogy a 272. § szerinti meghallgatás nem látszik szükségesnek.

(3) A bíróság tanácsa határoz az eljárás megszüntetéséről, valamint a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedésekről.

(4) A bíróság tanácsa minden olyan kérdésben határozhat, amely egyébként a tanács elnökének jogkörébe tartozik.

(5) A tárgyalás előkészítése során bírósági titkár a következő esetekben járhat el:

a) vádirat közlése (263. §),

b) áttétel (264. §),

c) egyesítés és elkülönítés (265. §),

d) a 266. § (1) bekezdés *a)* pontja, (2) bekezdése, (3) bekezdése, (6) és (8) bekezdése alapján az eljárás felfüggesztése,

e) intézkedés eljárási cselekmény elvégzése iránt (268. §),

f) tárgyalás kitűzése és elhalasztása [278. § és 275. § (2) bekezdése],

g) idézés és értesítés (279-280. §).

ÍH 2010. 58. Zár alá vétel - nem személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés
Jelen szakasz alapvetően három szereplő között osztja az eljárás ezen szakaszára jellemző eljárási feladatokat: a tanács elnökére, a tanácsra, illetőleg a bírósági titkárra. E funkcionális differenciális a következő jogpolitikai okokkal magyarázható. A bírósági tikárra olyan - elsősorban, bár kizárólagos jelleggel - adminisztratív feladatokat ruház a törvény, amely jellegűknél fogva indokolatlanul foglalnák le a tanács elnökének, illetőleg a tanács kapacitását. A bírósági titkár ehelyütt rögzített feladatköre taxatívnak tekintendő, így kizárólag a felsorolt esetekben jogosult eljárni. A bírósági titkárra nem testált feladatokat alapvetően a tanács elnökére ruházza a törvény, azonban bizonyos garanciális jellegű, nagy súlyú döntéseket a tanács hatáskörébe utal a jogalkotó. Kizárólag a tanács jogosult dönteni az eljárás megszüntetéséről, valamint a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedésekről. A törvény ugyanakkor lehetőséget biztosít az előre rögzített hatáskörök közötti átjárásra is, azonban csupán egyirányú lehetőséget, amikor azt mondja, hogy a bíróság tanácsa minden olyan kérdésben határozhat, amely egyébként a tanács elnökének a jogkörébe tartozik. Feltétlenül utalnunk kell arra, hogy fordítva ez nincs így, vagyis a tanács hatáskörébe tartozó kérdésekben nem dönthet a tanács elnöke.

A tanács elnökének jogköre

274. § (1) A tanács elnöke határoz azokban a kérdésekben, amelyek a 273. § (3) bekezdése alapján nem tartoznak a bíróság tanácsának jogkörébe, illetőleg amelyről a 273. § (4) bekezdése alapján nem a bíróság tanácsa határozott.
(2) Ha a bíróság a vádlottat távollétében részesítette megrovásban (Btk. 64. §), ennek foganatosításáról a tanács elnöke gondoskodik.

ÍH 2010. 58. Zár alá vétel - nem személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés
A jelen § a tanács elnökét sajátos státusszal ruházza fel, s egyfelől határozhat olyan ügyekben, amelyek nem kizárólagosan a tanács jogkörébe tartoznak, azonban arról a tanács is határozhat, s ezt mégsem tette meg, másfelől olyan ügyekben, amelyek nem tartoznak a tanács hatáskörébe. A garanciális szabályok szerepéről az előző § kapcsán már szóltunk, azonban arra nincs lehetőség, hogy minden döntést garanciális okok miatt a tanácshoz telepítsen a jogalkotó, de erre szükség sincs. Nyilvánvaló, hogy a garanciális szempontok mellett az eljárás gyorsága is fontos szerepet kap, etekintben pedig a legoperatívabb megoldás a tanácselnökhöz telepíteni a jogkörök egy részét. Szintén ehelyütt rendelkezik a megrovásról a törvény, amikor kimondja, hogy h a bíróság a vádlottat távollétében részesítette megrovásban, ennek foganatosításáról a tanács elnöke gondoskodik. A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 81. §-a rögzíti, hogy ha a terhelt a határozat kihirdetésekor jelen van, a megrovást a bíróság a határozat jogerőre emelkedésének bevárása nélkül, illetőleg az ügyész szóban foganatosítja, egyéb esetben a megrovás végrehajtása a határozat kézbesítésével történik.

Határozat a tárgyalás előkészítése után

275. § (1) A tárgyalás előkészítésének befejezése, vagy a tárgyalás kitűzése után - ha szükséges - a 267. és a 269. §-ban szabályozott kérdésekben a bíróság tanácsülésen, a 264., 265., 266., 268., 270., 270/A. és 271. §-ban szabályozott kérdésekben a tanács elnöke vagy - ha e törvény lehetővé teszi - bírósági titkár határoz.
(2) A tanács elnöke a kitűzött tárgyalást fontos okból elhalaszthatja. Ha a tárgyaláson védő részvétele kötelező, és a meghatalmazott védő a helyettesítéséről nem gondoskodik, illetve a vádlott más védőt nem hatalmaz meg, a bíróság helyettes védőt jelöl ki, illetve új védőt rendel ki.

ÍH 2014. 96. Előzetes elrendelése tanácsülésen
ÍH 2014. 52. A büntetőeljárás felfüggesztése
ÍH 2014. 11. Perújítás - hatályon kívül helyezés - az eljárás megszüntetése
ÍH 2010. 58. Zár alá vétel - nem személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés
ÍH 2008. 132. Pótmagánvád
ÍH 2008. 86. Pótmagánvádas eljárás - eljárást megszüntető végzés - a hivatali visszaélés bűntettének sértettje
A § időben tovább tágítja a bíróság mozgásterét a megtehető intézkedéseket illetően. A korábbiakban tárgyalt intézkedések megtételének tehát nem időbeli korlátja a tárgyalás előkészítésének befejezése, sem a tárgyalás kitűzése. A törvény két esetre a bíróság hatáskörét írja elő a: az eljárás megszüntetése és a személyes szabadságot érintő kényszerintézkedések kapcsán. A döntési kereteket is megállapítja a jogalkotó, amikor rögzíti, hogy az ezekről történő döntés formálisan, tanácsülésen történhet. Más intézkedés kapcsán a tanácsülést nem teszi a törvény a döntések kötelező fórumává. Az eljárás megszüntetése és a személyes szabadságot érintő kényszerintézkedések körén kívüli döntések a tanács elnökének, illetőleg törvényi felhatalmazottság esetén bírósági titkár hatáskörébe tartozik. A (2) bekezdésben meghatározott tárgyalás elhalasztása nem azonos a tárgyalás elnapolásával. Lényegét illetően ugyan azonosa két jogintézmény, hisz mindkét esetben a tárgyal új határnapra történő helyezéséről van szó, azonban a tárgyalás elhalasztásához nem kapcsolódnak olyan jogkövetkezmények, mint az elnapoláshoz. Az elhalasztás okaként a jogalkotó nem határoz meg még exemplifikatív jelleggel sem okokat, csupán annyi követel meg, hogy az fontos okból történjék. A jogalkotó szemérmességéből következően akár a bíróság érdekkörében felmerülő ok, akár az egyéb résztvevők érdekkörében felmerülő ok megalapozhatja a tárgyalás elhalasztását.

Jogorvoslat kizárása a tárgyalás előkészítése során

276. § (1) Nincs helye fellebbezésnek
a) a tárgyalás kitűzése és elhalasztása,
b) az előkészítő ülésre és a tárgyalásra idézés és tárgyalásról szóló értesítés,
c) az eljárásnak a 188. § (1) bekezdés *a)* pontja vagy a 266. § (1) bekezdés *b)-d)* pontja és (3) bekezdés *a)* és *b)* pontja alapján történt felfüggesztése, valamint a 266. § (1) bekezdés *b)-d)* pontjában meghatározott eljárás kezdeményezésére irányuló indítvány elutasítása,
d) a vádtól eltérő minősítés lehetőségének megállapítása,
e) a bíróság tanácsa elé utalás vagy ennek megtagadása,

f) az öttagú tanács elé utalás vagy ennek megtagadása,
g) az eljárásnak a 267. § (1) bekezdésének *f)* pontja alapján történt megszüntetése,
h) a határozat tudomásul vételét követően tett jogorvoslati nyilatkozat elutasítása,
i) a bíróságnak a 268. § (1)-(4) bekezdésében meghatározott intézkedése
ellen.
(2) Az (1) bekezdésben írt határozatok elleni fellebbezés elbírálására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti.
(3) A jogerős határozat elleni jogorvoslat iránti indítvány elbírálására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti.
(4) Ha a bíróság a vádlottat megrovásban (Btk. 64. §) részesíti, ez ellen fellebbezésnek nincs helye, de az ügyész és a vádlott, valamint védője a végzés közlésétől számított nyolc napon belül tárgyalás tartását kérheti. A kérelem alapján a bíróság tárgyalást tart. A vádlottnak az idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni.

ÍH 2007. 150. Intézkedés eljárási cselekmény elvégzése iránt - pervezető végzés - a bizonyítás kiegészítése
A bíróság a tárgyalás előkészítése során hozott döntéseit végzés formájában hozza meg. ezek ellen a rendes jogorvoslati forma a fellebbezés. Az ekörben hozott döntések többsége - tipikusan a pervezető jellegű végzések - fellebbezéssel nem támadhatóak meg. A többi - jelen §-ban fel nem sorolt végzések - fellebbezhetőek. Sajátos jogorvoslati formát biztosít a törvény a tárgyalás előkészítése során alkalmazott megrovás esetére. Ezen intézkedés elleni nincs helye fellebbezésnek, ugyanakkor az ez elleni jogorvoslattól nem zárhatóak el a jogorvoslat előterjesztésére jogosultak. Erre az esetre rendelkezik úgy a törvény, hogy az ügyész és a vádlott, valamint védője a végzés közlésétől számított nyolc napon belül tárgyalás tartását kérheti. A tárgyalás tartása iránti kérelem törvény előterjesztése esetén a bíróságnak nincs mérlegelési joga, köteles tárgyalást tartani.

Az egyesbíró jogköre

277. § Ha az ügyben a járásbíróság egyesbíróként jár el, e fejezet rendelkezései szerint mind a bíróság tanácsának, mind a tanács elnökének jogkörébe tartozó kérdésekben az egyesbíró határoz.

Gyakori, hogy a járásbíróság előtt folyó ügyek esetében a törvény nem rendelkezik arról, hogy tanácsban kell a bíróságnak eljárnia, így egyesbíró eljárására kerül sor. Értelemszerűen rendezni kell az eljárási kompetenciákat arra az esetre, amikor külön szabályok vonatkoznak a tanács, illetőleg a tanács elnökének jogaira, illetőleg kötelezettségeire. Mivel egyesbíró eljárása esetén nincs lehetőség a tanács, illetve annak elnökének hatáskörébe utalni intézkedéseket, ezért az egyesbíró jogosult az azokkal kapcsolatos döntés meghozatalára.

A tárgyalás kitűzése

278. § (1) A tanács elnöke a vádirat kézbesítésétől számított 30 napon belül megvizsgálja a vádlott és védőjének esetleges bizonyítási indítványait, és megállapítja a tárgyalás határnapját, gondoskodik a tárgyalás megtartásának előkészítéséről, az idézésekről és értesítésekről.

(2) A tárgyalást rendszerint a bíróság hivatalos helyiségében kell tartani. Ha a bíróság indokoltnak tartja, ettől eltérően rendelkezhet.
(3) A tárgyalás határnapját az ügyek érkezési sorrendjének figyelembevételével és a soronkívüliségre vonatkozó rendelkezések szem előtt tartásával a lehető legközelebbi napra úgy kell kitűzni, hogy a bíróság az ügyet lehetőleg elnapolás nélkül, ésszerű határidőn belül be tudja fejezni.
(4) Ha a lefolytatandó bizonyítási eljárás nagy terjedelme miatt nyilvánvaló, hogy az ügyet egy tárgyalási napon nem lehet befejezni, több vagy folytatólagos tárgyalási határnapot kell kitűzni, és törekedni kell arra, hogy a bizonyítási eljárást ésszerű határidőn belül be lehessen fejezni.

A § szakasz a tárgyalással, annak előkészítésével, illetőleg az ahhoz kapcsolódó egyéb intézkedésekre a tanács elnökét hatalmazza fel. A tárgyalás kitűzése kapcsán fontos szabály - bár nem kizárólagos szabály -, hogy azt a bíróság hivatalos helyiségében kell megtartani. Ez praktikusan a tárgyalótermet jelöli, azonban a jogalkotó az ettől való eltérés lehetőségét is biztosítja. A bíróság hivatalos helyiségén kívüli tárgyalás előfeltételeként a törvény csupán annyit határoz meg, hogy azt a bíróság indokoltnak tartsa. A gyakorlat azt mutatja, hogy a bíróságok elenyésző számban élnek ezzel a lehetőséggel. A közlekedési ügyekben fordul elő amikor olykor mégis él a bíróság a hivatalos helyiségen kívüli tárgyalás lehetőségével, mivel ezen ügyek esetében gyakran a bíróság személyesen is meg kíván győződni a cselekmény helyszínéről. A jelen §-ban meghatározott szabályok mind azt segítik elő, hogy a tárgyalás minél hamarabb - lehetőség szerint akár egy tárgyalási napon is - befejezhető legyen. A tárgyalás kitűzése ennek tükrében a lehető legkorábbi időpontra kötelező. Ezt ugyanakkor természetesen számtalan tényező befolyásolhatja, így például ezt befolyásolhatja az indítványok jellege, illetőleg az ügy soronkívülisége is.

Az idézés és az értesítés

279. § (1) A kitűzött határnapra idézni kell a vádlottat, kötelező védelem esetén a védőt és mindazokat, akiknek a megjelenése a tárgyaláson kötelező. Értesíteni kell az ügyészt, továbbá - ha e törvény kivételt nem tesz - a szakértőt, illetőleg azokat a büntetőeljárásban részt vevő személyeket, akiknek a jelenlétét a tárgyaláson e törvény lehetővé teszi. Ha az ügyész a vádlott szülői felügyeleti jogának megszüntetését indítványozza, a tárgyalásról értesíteni kell a másik szülőt és a gyámhatóságot.

(2) Az idézésben vagy az értesítésben a büntetőeljárásban részt vevő személyeket fel kell hívni arra, hogy a bizonyítási indítványaikat késedelem nélkül, a tárgyalás előtt tegyék meg. A tanács elnöke intézkedik, hogy az ügy elbírálásához a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak.

(3) A vádlottnak az idézést legalább nyolc nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. Az idézéssel egyidejűleg a bíróság a vádlottat tájékoztathatja arról, hogy a tárgyalás a távollétében megtartható, és vele szemben az eljárás befejezhető, ha előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni.

(4) Ha a bíróság felhívása alapján a vádlott előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni, és nincs védője, a bíróság a részére védőt rendel ki, és a védőt a kitűzött határnapra idézi.

ÍH 2011. 143. A pótmagánvád törvényessége
ÍH 2005. 59. Tárgyalási időköz - tárgyalás kitűzése - relatív eljárási szabálysértés

280. § (1) Ha a tanú a tizennegyedik életévét nem töltötte be, és a nyomozás során a bíróság kihallgatta [207. § (4) bek.], a tárgyalásra nem idézhető. Ha az ilyen tanú a tárgyalás időpontjában a tizennegyedik életévét betöltötte, a tárgyalásra különösen indokolt esetben idézhető.

(2) A tárgyalás időpontjában tizennegyedik életévét be nem töltött személyt, akit a nyomozás során a bíróság tanúként nem hallgatott ki, de tanúkénti kihallgatása szükségessé vált, kiküldött bíró vagy megkeresett bíróság útján kell kihallgatni.

(3) A különösen védett tanú (97. §) a tárgyalásra nem idézhető.

A törvény meghatározza, hogy milyen személyi kört kell a tárgyalásra idézni, illetőleg értesíteni. A két invitálási forma közötti alapvető különbség, hogy az idézett köteles a tárgyaláson megjelenni, míg az értesített személy megjelenése nem kötelező. Az ügyészt udvariassági okokból nem idézi a bíróság, továbbá amiatt sem, mert nem konkrét ügyész megjelenését várja, hanem az ügyészség valamely képviselőjét. Az idézendők és értesítendők körére nézve támpontot nyújthat a saját belátása mellett a vádirat, amelyben az ügyészség megjelöli azokat, akiket a tárgyalásra invitálni indítványoz a bíróságnak. Ez természetesen nem köti a bíróságot, az ügy áttekintése során ettől eltérhet. Ugyancsak indítványozhat a vádlott és a védő is idézendő személyeket, azonban ez az indítvány sem köti a bíróságot. Feltétlenül utalnunk kell arra, hogy ezen indítványok - bármelyik oldalról is érkezzék - alaposan kell mérlegelnie, hiszen például egy releváns információkkal rendelkező tanú meghallgatásának elmulasztása komoly perjogi következményekkel járhat.

Az idézésben vagy az értesítésben a büntetőeljárásban részt vevő személyeket fel kell hívni arra, hogy a bizonyítási indítványaikat késedelem nélkül, a tárgyalás előtt tegyék meg. A tanács elnöke intézkedik, hogy az ügy elbírálásához a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. E szabályok azt szolgálják, hogy a per minél hatékonyabban folyjék és pusztán a késedelmes indítványozás ne gátolja az ügy hatékony tárgyalását. Természetesen e szabályok nem zárják ki azt, hogy a tárgyalás során tegyen indítványt bármelyik fél újabb személyek idézésére, illetőleg értesítésére.

Ha a bíróság felhívása alapján a vádlott előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni, és nincs védője, a bíróság a részére védőt rendel ki, és a védőt a kitűzött határnapra idézi. E szabály a korábbi jogpolitikai alapállást illetően fontos szemléletváltást tükröz. Korábban ugyanis a terhelt megjelenése a tárgyaláson nem jogként, hanem inkább kötelezettségként jelent meg a büntetőeljárás elvei között, e szabály azonban inkább jogként tűnik immár definiálni ezt. Természetesen ez azt jelenti, hogy kizárólag szabályszerű felhíváshoz kapcsolódhat e jogosultság.

XIII. Fejezet

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGI TÁRGYALÁS

I. Cím

A TÁRGYALÁS MENETE

A tárgyalás megnyitása

281. § (1) A tárgyalást a vád tárgyának megjelölésével a tanács elnöke nyitja meg, ezután a hallgatóságot a csend és rend megtartására és a rendzavarás következményeire figyelmezteti. Közli a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, az ügyész és a védő nevét. Számba veszi a megjelenteket és megállapítja, hogy az idézettek és értesítettek jelen vannak-e, ettől függően megvizsgálja, hogy a tárgyalást meg lehet-e tartani.

(2) A tanács elnöke a lehetőséghez képest intézkedik - a 279. § (4) bekezdés esetét kivéve -, hogy a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent vádlottat vagy tanút azonnal vezessék elő, a távol maradt ügyészt vagy szakértőt pedig a tárgyaláson való megjelenésre hívja fel, az ügyész felhívása az ügyészség vezetője útján történik.

(3) Ha a megidézett védő nem jelent meg, helyette a vádlott más védőt hatalmazhat meg. Ha a védő tárgyalási részvétele kötelező, és a meghatalmazott védő a tárgyaláson nem jelenik meg, és a helyettesítéséről sem gondoskodik, a bíróság helyettes védőt jelöl ki, illetve a meg nem jelent kirendelt védő helyett más védőt rendel ki. A helyettes vagy a kirendelt új védőnek időt lehet biztosítani ahhoz, hogy a védelemre felkészüljön. A tárgyalás megtartható, de a vádlott vagy a tárgyaláson jelen lévő védő kérelmére a bizonyítási eljárást nem lehet befejezni, a tárgyalást a meg nem jelent védő költségére el kell napolni.

(4) A tárgyalás a vádlott távollétében megtartható, ha az eljárás tárgya a vádlott kényszergyógykezelésének elrendelése, és az állapota miatt a tárgyaláson nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen. Ha az eljárás több vádlott ellen folyik, a vádlott távollétében is megtartható a tárgyalásnak az a része, amely őt nem érinti; ekkor a meg nem jelent vádlott védőjének távollétében a tárgyalásnak ez a része akkor is megtartható, ha a védelem kötelező.

(5) Ha a tanács elnökének a (2) bekezdésben megjelölt intézkedése nem lehetséges, vagy az nem vezetett eredményre, a tárgyalást a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent, szabadlábon lévő vádlott távollétében is meg lehet tartani, a bizonyítási eljárást azonban - a (9) bekezdés esetét kivéve - nem lehet befejezni.

(6) Az (5) bekezdés esetében, ha a (9) bekezdés alkalmazásának nincs helye, a megjelent személyek kihallgatását, illetve meghallgatását követően a tárgyalást el kell napolni, és a meg nem jelent vádlottnak a következő tárgyalási határnapra történő elővezetését kell elrendelni. Ha a bírósági eljárás során a meg nem jelent vádlott elővezetését már elrendelték, szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén elfogatóparancsot kell kibocsátani vagy - a (7) bekezdés esetét kivéve - ha a vádlott lakóhelye, illetve tartózkodási helye ismert, a kitűzött új tárgyalási határnapot megelőző naptól a vádlott tárgyalási őrizetét kell elrendelni. Ha a vádlottnak nincs védője, számára védőt kell kirendelni. A tárgyalási őrizet elrendeléséről szóló határozatot a kényszerintézkedés foganatba vételekor a rendőrség kézbesíti a vádlott részére. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható. A tárgyalási őrizet tartama a hetvenkét órát nem haladhatja meg, kezdő időpontja az őrizet foganatba vételének időpontja. A tárgyalási őrizet foganatba vételét követően a kitűzött tárgyalási határnapon a vádlottat a tárgyalási őrizetet elrendelő bíróság elé kell állítani. A bíróság a vádlottat meghallgatja és a meghallgatás eredményétől függően a vádlott előzetes letartóztatását rendelheti el, illetve a tárgyalás idejére - de legfeljebb hetvenkét óráig - a tárgyalási őrizetet fenntarthatja. Ha a bíróság a tárgyalási őrizetet nem tartotta fenn vagy a vádlott előzetes letartóztatását nem rendelte el, a vádlottat szabadon kell bocsátani.

(7) Ha a kitűzött új tárgyalási határnapra a vádlottat azért nem lehetett elővezetni, mert a lakóhelyéről ismeretlen helyre távozott, illetőleg ha az újabb tárgyalási határnapig az elfogatóparancs alapján a vádlottat nem sikerült a bíróság elé állítani, a bíróság megállapítja, hogy a vádlott ismeretlen helyen tartózkodik, és a továbbiakban a XXV. Fejezet szerint jár el.

(8) Ha a (6) bekezdés alapján kitűzött tárgyaláson a vádlott jelen van, a távollétében megtartott tárgyalás jegyzőkönyvét a vádlott kihallgatása után ismertetni kell. Szükség esetén a bíróság a már kihallgatott tanú, illetőleg meghallgatott szakértő megidézését és a vádlott jelenlétében való ismételt kihallgatását, illetőleg meghallgatását rendelheti el, illetőleg a tanút írásban történő vallomástételre [85. § (5) és (6) bek.] hívhatja fel.

(9) A bíróság a vádlottat távollétében felmentheti, vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntetheti; az erről szóló határozatot - a fellebbezési jogára (324-325. §) vonatkozó rendelkező részi záradék feltüntetése mellett - kézbesítés útján közli a vádlottal és a védővel. A bíróság a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent vádlottal szemben - ha az előzetesen bejelentette, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni - az eljárást befejezheti, az ügydöntő határozatot a meg nem jelent vádlottal kézbesítés útján, a tárgyaláson jelen lévő védővel kihirdetés útján közli.

ÍH 2014. 6. Elkülönítés - szakértői vélemény - a szerzői jogok megsértése

282. § (1) A bíróság az ügyész, a vádlott, illetőleg a védő meghallgatása után dönt a tárgyalás megkezdéséről, ha olyan személy maradt el a tárgyalásról, akinek a távolléte a tárgyalás megtartását nem akadályozza.

(2) Ha a tárgyalás megtartásának nincs akadálya, a tanács elnöke felhívja a tanúkat - a sértett kivételével - a tárgyalóterem elhagyására. Figyelmezteti őket az igazolatlan eltávozás következményeire. A szakértőt csak akkor kell távozásra felhívni, ha ezt a bíróság szükségesnek tartja; egyébként a szakértő a tárgyaláson annak kezdetétől fogva jelen lehet.

(3) A tárgyalási időköz [279. § (3) bek.] be nem tartása miatt a tárgyalást nem kell elhalasztani, ha a vádlott és a védő egybehangzóan kéri a tárgyalás megtartását. Ha a védelem nem kötelező, és a meghatalmazott védő a tárgyaláson nem jelent meg, a tárgyalást nem kell elhalasztani, ha ezt a vádlott nem kéri.
(4) Ha a tárgyalás megtartásának akadálya van, a bíróság a tárgyalást elhalasztja.

ÍH 2005. 59. Tárgyalási időköz - tárgyalás kitűzése - relatív eljárási szabálysértés

283. § (1) Az ügyész, a vádlott, a védő és a sértett a tárgyalás megkezdése előtt
a) az ügy áttételét, egyesítését vagy elkülönítését,
b) a tanács elnöke, tagja, illetve a jegyzőkönyvvezető kizárását indítványozhatja,
c) más olyan körülményt jelölhet meg, amely a tárgyalás megtartását akadályozhatja, illetőleg, amelyet a tárgyalás megkezdése előtt figyelembe kell venni.
(2) A vádlott, a védő és a sértett a tárgyalás megkezdése előtt az ügyész kizárását indítványozhatja.

A tárgyalás folyamatának első mozzanataként a bíróság megnyitja a tárgyalást, amely nem azonos a tárgyalás megkezdésével. Előbbi inkább adminisztratív jellegű intézkedésnek tekinthető, amelynek során a bíróság azt mérlegeli, hogy a tárgyalás érdemi részéhez szükséges feltételek fennállnak-e. A törvény részletesen rendelkezik arról, hogy meghatározott személyek esetleges távolmaradása milyen jogkövetkezményekkel jár, illetőleg milyen jogai, s kötelességei vannak a bíróságnak a tárgyalás mielőbbi megkezdésének biztosítására. Ehhez kapcsolódóan feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy bíróság az ügyész, a vádlott, illetőleg a védő meghallgatása után dönt a tárgyalás megkezdéséről, ha olyan személy maradt el a tárgyalásról, akinek a távolléte a tárgyalás megtartását nem akadályozza. Abban az esetben, ha egyikőjük sem kifogásolja ennek során a tárgyalás megkezdését, a bíróság megkezdheti azt. Fontos ugyanakkor, hogy a meghallgatottak esetlegese egyetértése esetén is dönthet úgy a bíróság, hogy nem kezdi meg a tárgyalást, s a felek tiltakozása esetén is dönthet úgy, hogy mégis megkezdi a tárgyalást. A törvény ugyanis nem rendelkezik arról, hogy a meghallgatás eredménye kötné a bíróságot.
A tárgyalás megkezdése az eljárás egy későbbi, a törvényben is jól elkülöníthető szakasza. Ennek keretében a tárgyalás érdemi megkezdésére kerül sor akkor, ha a bíróság a megnyitást követően megállapítja, hogy a tárgyalás megkezdésének akadálya nincs.
Fontos lépés a tárgyalás megnyitása kapcsán a megjelentek számbavétele. Ez fontos egyfelől azért, hogy a bíróság meggyőződjön róla, hogy az idézettek és értesítettek közül ki tett eleget a megjelenési felhívásnak, másfelől az, hogy rajtuk kívül kik jelentek meg a tárgyaláson. A törvény szintén itt határozza meg azokat az eseteket, amelyekben a tárgyalás mégis megtartható annak ellenére, hogy valamely idézett vagy értesített személy nem jelent meg a tárgyaláson. E szabályok az eljárás gyorsítására szolgálnak. A 283. § lehetőséget biztosít az ott megjelölt személyeknek arra, hogy bizonyos eljárásjogi intézkedéseket indítványozzanak. Ezen intézkedések egyfelől képezhetik a tárgyalás megtartásának akadályát, másfelől olyan információkat szolgáltathatnak bejelentés formájában a bíróságnak, amelyek a tárgyalásra érdemi kihatással lehetnek, ezért figyelembevételük még a tárgyalás megkezdése előtt indokolt.

A tárgyalás megkezdése

284. § (1) Ha a tanács elnöke megállapítja, hogy a tárgyalás megtartásának nincs akadálya, és a tanú, illetőleg a szakértő elhagyta a tárgyalótermet [282. § (2) bek.], a bíróság a tárgyalást megkezdi.
(2) A tanács elnöke felhívására
a) az ügyész ismerteti a vádat,
b) a jelen lévő sértett, illetve képviselője nyilatkozik arról, hogy érvényesít-e polgári jogi igényt; ha a sértett polgári jogi igényt kíván érvényesíteni, a tanács elnöke felhívja őt igényének ismertetésére, e körben engedélyezheti számára, hogy támogatójával értekezzen, és - ha nincs képviselője - figyelmezteti őt az 54. § (7) bekezdésében foglaltakra; ezt követően
c) a tanúként kihallgatandó sértett a tárgyalótermet elhagyja.
(3) A tanács elnöke, ha a polgári jogi igény érvényesítése az 54. § (2a) bekezdésében foglalt feltételeknek megfelel, a polgári jogi igényt és az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet a Polgári perrendtartás szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak küldi meg.

ÍH 2010. 153. Egyesítésről, elkülönítésről rendelkező végzés
A tárgyalás megkezdése azt jelenti, hogy a bíróság megkezdi az ügy érdemi vizsgálatát. Az ügy érdemi vizsgálatához nélkülözhetetlen, hogy az ügyész ismertesse a vádat. E lépés a tárgyalásra vonatkozó szóbeliség elvének megnyilvánulása. Az ügyész cselekménye a tárgyalás érdemi részének első elemét jelenti, amely tulajdonképpen a vádirat ismertetését jelenti. Ezt követően - amennyiben a sértett (vagy képviselője) jelen van - nyilatkoznia kell, hogy polgári jogi igényt kíván-e érvényesíteni. Amennyiben igen, úgy annak összegszerűségéről is nyilatkozni kell, továbbá minden olyan kérdésről, amely szükséges ahhoz, hogy a bíróság érdemben elbírálhassa az igényt. Ha sértettnek nincs képviselője a tanács elnöke tájékoztatja őt arról, hogy ha a polgári jogi igény érvényesítésével kapcsolatos eljárási kérdésről a Be. nem rendelkezik, a polgári eljárás szabályait kell alkalmazni, feltéve, hogy azok a Be.-vel, illetőleg a büntetőeljárás jellegével nem ellentétesek. Szintén tájékoztatni kell a sértettet ekörben arról is, hogy a terhelt a magánféllel szemben követelést nem érvényesíthet, beszámítási kifogással nem élhet, illetőleg a terhelt és a magánfél között létrejött egyezséget a bíróság nem hagyhatja jóvá. Ezt követően - amennyiben a bíróság a sértettet tanúként meg kívánja hallgatni - a sértett a tárgyalótermet elhagyja.

A bizonyítás felvételének sorrendje

285. § (1) A bizonyítási eljárás során az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, a magánfél, illetőleg az őt érintő körben az egyéb érdekelt indítványokat és észrevételeket tehet.
(2) Az ügyész, illetve a vádlott és a védő által indítványozott bizonyítási cselekményekről és azok sorrendjéről a tanács elnöke az ügyész, illetve a vádlott és a védő indítványainak a figyelembevételével határoz.
(3) A bizonyítási indítvány elutasítása ellen külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni.
(4) Az ügyész által indítványozott bizonyítás rendszerint megelőzi a vádlott és a védő által indítványozott bizonyítás felvételét.

286. § (1) A bizonyítási eljárás a vádlott kihallgatásával kezdődik.
(2) Amennyiben a vádlott a 117. § (1) bekezdésében, illetve a tanú a 85. § (2) bekezdésében felsorolt személyes adatairól a nyomozás vagy a tárgyalás során korábban már nyilatkozott, úgy az iratokban rögzített adatok egyeztetését a tárgyaláson kívül más személy - így bírósági fogalmazó, titkár, tisztviselő, jegyzőkönyvvezető - is végezheti. Ilyen esetekben a tanács elnöke a 288. § (3) bekezdésében, illetve a 293. § (1) bekezdésében írtak során csak az egyeztetés megtörténtét és az adatokban bekövetkezett esetleges változásokat rögzíti.
(3) A tanúk közül rendszerint a sértettet kell elsőként kihallgatni.
(4) A vádlott és a tanú kihallgatását, illetve a szakértő meghallgatását követően hozzájuk a bíróság tagjain kívül az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, a magánfél, valamint az őt érintő körben az egyéb érdekelt és a szakértő kérdést tehet fel.

A bizonyítási eljárás során a törvényben meghatározott személyek indítványokat és észrevételeket tehetnek. Az indítványok tulajdonképpen olyan kérések, amelyek a bíróságnak szólnak, számára javaslatot tartalmaznak, azonban fontos, hogy az indítványokról érdemben kell határoznia a bíróságnak. Azoknak helyt adhat, amennyiben megítélése szerint azok szükségesek, illetőleg indokoltak, míg a bíróság elképzelésével nem találkozó indítványokat el kell utasítania a bíróságnak. Fontos elv, hogy a tárgyalás végére elbírálatlan indítvány nem maradhat, azokról a bíróságnak rendelkeznie kell. Tekintettel arra, hogy az indítványok a bizonyításhoz kapcsolódnak (például bizonyos tanúk meghallgatása, illetőleg a meghallgatás mellőzése stb.) és elsősorban technikai jellegű javaslatok (amelyek aztán persze érdemi relevanciával bírhatnak), a bíróságnak mérlegelni kell, hogy azok pergazdaságossági szempontból megengedhetőek-e? A bizonyítási indítvány elutasítása ellen külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni.
Az ügyész már a vádiratban indítványt tesz a bizonyításra vonatkozóan (például kiket és milyen sorrendben hallgasson meg a bíróság), s ez rendszerint megelőzi a többi indítványt. A rendszerint kifejezésből következik, hogy az nem köti ugyan a bíróságot, az ügyészi indítványtól eltérhet, amennyiben akár saját belátása alapján, akár más indítvány okán nem tart, vagy nem úgy tart szükségesnek bizonyos lépéseket, mint ahogy az ügyészség azt indítványozta.
A bizonyítási eljárás a vádlott kihallgatásával kezdődik. E szabály eltérést nem enged, vagyis a bíróság köteles a vádlottat elsőként kihallgatni. A tanúkihallgatáshoz kapcsolódóan viszont már az rögzíti a jogalkotó, hogy a tanúk közül rendszerint a sértettet kell elsőként kihallgatni. Ez azt jelenti - szintén a rendszerint kifejezés okán -, hogy a bíróság ettől eltérhet, amennyiben azt jónak látja. Szintén ehelyütt rendelkezik a norma arról, hogy a vádlott és a tanú kihallgatását, illetve a szakértő meghallgatását követően hozzájuk a bíróság tagjain kívül az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, a magánfél, valamint az őt érintő körben az egyéb érdekelt és a szakértő kérdést tehet fel. Fontos, hogy nem kérdés feltevését indítványozhatja, hanem a nevesített személyi kör teheti fel a kérdést.

A tárgyalás folytonossága

287. § (1) A bíróság a megkezdett tárgyalást az ügy befejezéséig lehetőleg nem szakítja meg. Ha az ügy terjedelme miatt vagy egyéb okból szükséges, a tanács elnöke a megkezdett tárgyalást legfeljebb nyolc napra félbeszakíthatja, a bíróság pedig - bizonyítás kiegészítése céljából, a közvetítői eljárás eredményes befejezése érdekében, vagy más fontos okból - a tárgyalást elnapolhatja.
(2) Az (1) bekezdés esetében a tárgyalás folytatásának napját ki kell tűzni, kivéve, ha - az elnapolás okára tekintettel - kétséges, hogy a tárgyalást hat hónapon belül folytatni lehet.
(3) A tárgyalást hat hónapon belül ismétlés nélkül lehet folytatni, ha a tanács összetételében nem történt változás; egyébként a tárgyalást elölről kell kezdeni.
(4) A tárgyalás anyagának ismertetésével is megismételhető a tárgyalás. A tárgyalás anyagának ismertetése után figyelmeztetni kell az ügyészt, a vádlottat és a védőt arra, hogy az ismertetésre észrevételt tehet, és az ismertetés kiegészítését kérheti. A figyelmeztetést és az észrevételt jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(5) Az elnapolt tárgyalást a tárgyalás legutóbbi részéről készült jegyzőkönyv ismertetésével kell folytatni, ha a megszakítása óta nyolc napnál hosszabb idő telt el, és az ismertetést az ügyész, a vádlott, illetve a védő indítványozza. A jegyzőkönyv ismertetése után figyelmeztetni kell az ügyészt, a vádlottat és a védőt arra, hogy az ismertetésre észrevételt tehet, és az ismertetés kiegészítését kérheti. A figyelmeztetést és az észrevételt jegyzőkönyvbe kell foglalni.

ÍH 2014. 6. Elkülönítés - szakértői vélemény - a szerzői jogok megsértése
ÍH 2012. 56. A tárgyalás folytonossága
ÍH 2010. 155. Előzetes letartóztatás felülvizsgálata - abszolút eljárási szabálysértés hiánya
ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság

A jogalkotó a bíróság számára az ügy lehetőség szerinti meg nem szakított tárgyaláson történő tárgyalásának kötelezettségét rögzíti. ez nyilvánvaló, hogy nem minden esetben lehetséges, ezért lehetőséget biztosít arra, hogy a tárgyalást felbe szakítsa a tanács elnöke, illetőleg a bíróság elnapolja azt. Szintén itt rögzíti a törvény azt, hogy milyen eljárási cselekményeket kell foganatosítani a tárgyalás folytatása során.

A vádlott kihallgatása

288. § (1) A vádlottat rendszerint a még ki nem hallgatott vádlott-társai távollétében kell kihallgatni.

(2) A tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetőleg hivatalból a vádlott kihallgatásának tartamára a tárgyalóteremből eltávolíttatja azt a már kihallgatott vádlott-társat, akinek jelenléte a vádlottat a kihallgatása során zavarná.

(3) A tanács elnöke megállapítja a vádlott személyazonosságát és a 117. § (1) bekezdésében felsorolt személyi adatait, megkérdezi a vádlottat, hogy a vádat megértette-e, nemleges válasz esetén a vádat megmagyarázza. Ezt követően a vádlottnak lehetőséget kell adni arra, hogy röviden összefoglalva kifejtse a váddal kapcsolatos álláspontját. A vádlott, illetőleg védője - ha ezt szükségesnek tartja - kitérhet arra is, hogy a védelem érdekében milyen bizonyítás lefolytatását indítványozza.

(4) Ha a vádlott a (3) bekezdésben meghatározott lehetőségével nem él, illetőleg a nyilatkozatából ez nem derül ki, a tanács elnöke kérdést intéz a vádlotthoz, hogy a büntetőjogi felelősségét elismeri-e.

ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság

289. § (1) A vádlott kihallgatására a 117. § (2)-(5) bekezdését és a 118. § rendelkezéseit a (2) bekezdésben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A tanács elnöke a 117. § (2) bekezdésében foglaltakon kívül a vádlottat figyelmezteti arra, hogy a bizonyítási eljárás során kihallgatottakhoz kérdéseket intézhet, indítványokat és észrevételeket tehet. A figyelmeztetés kiterjed arra is, hogy ha a vádlott nem tesz vallomást, a terheltként tett korábbi vallomása ismertethető vagy felolvasható.

(3) A vádlott - a tárgyalás rendjének zavarása nélkül a tárgyalás alatt is értekezhet a védőjével, de a kihallgatása közben ezt csak a tanács elnökének engedélyével teheti meg.

ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés

290. § (1) A 289. § (2) bekezdésében írt figyelmeztetést követően, ha a vádlott vallomást kíván tenni, a vádra vonatkozó, a védekezését is magába foglaló vallomását összefüggően adhatja elő. Ezt követően a tanács elnöke, majd a 286. § (3) bekezdésében felsorolt személyek - az ott meghatározott sorrendben - kérdéseket intézhetnek a vádlotthoz.

(2) A tanács elnöke gondoskodik arról, hogy a kérdezés módja a vádlott emberi méltóságát ne sértse.

(3) Ha a kérdés a vádlott befolyásolására alkalmas, illetőleg a választ magában foglalja, az nem az ügyre tartozik, arra illetéktelen személy tette fel, a tárgyalás tekintélyét sérti, vagy az ismételten ugyanarra a tényre irányul, a tanács elnöke a kérdésre a feleletet megtiltja.

A bizonyítási eljárás a vádlott kihallgatásával kezdődik, aminek az a magyarázata, hogy a vád ismertetése után lehetősége nyílik a vádlottnak arra érdemben reagálni. A vádlottat rendszerint a még ki nem hallgatott vádlott-társai távollétében kell kihallgatni. Nyilvánvalóan ennek a szabálynak csupán olyan ügyekben van relevanciája, ahol több vádlott érintett. A szabály azonban nem kategorikus jellegű, mivel a rendszerint kitétel okán el lehet tőle térni. A tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetőleg hivatalból a vádlott kihallgatásának tartamára a tárgyalóteremből eltávolíttatja azt a már kihallgatott vádlott-társat, akinek jelenléte a vádlottat a kihallgatása során zavarná. A jogalkotó nem rögzíti azt - még exemplifikatív jelleggel sem - azt, hogy a zavarás miként érvényesül. Pusztán rendzavaró magatartás, vagy esetleg konkrét fenyegetések formájában, esetleg önmagában a vádlott-társ jelenlétének terhe valósítaná meg a zavarást. Amennyiben a bíróság úgy ítélné meg, hogy bármilyen olyan körülmény felmerülhet, amely zavarná a vádlott kihallgatását, köteles az eltávolítás iránt intézkedni. Természetesen nem merül fel ennek szükségessége, ha a vádlott megtagadja a vallomástételt.
Részletesen szabályozza ehelyütt a törvény azt, hogy milyen rendben zajlik a vádlott kihallgatása, illetve a vádlotthoz intézett kérdések tartalmát. Utóbbival kapcsolatban megjegyzendő, hogy a tanács elnöke megtiltja - tehát köteles megtiltani - a feleletet, ha a kérdés a vádlott befolyásolására alkalmas, illetőleg a választ magában foglalja, az nem az ügyre tartozik, arra illetéktelen személy tette fel, a tárgyalás tekintélyét sérti, vagy az ismételten ugyanarra a tényre irányul.

A vádlott korábbi vallomásának ismertetése és felolvasása

291. § (1) Ha a vádlott a tárgyaláson nem kíván vallomást tenni, illetve a 281. § (5) bekezdése esetén, valamint ha a vádlott ismeretlen helyen tartózkodik, a nyomozás során tett vallomását a tanács elnöke hivatalból ismerteti, illetve az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára felolvashatja, vagy a jegyzőkönyvezetővel felolvastathatja.

(2) Ha a vádlottat a nyomozás során tanúként hallgatták ki, a tanúvallomás csak akkor ismertethető vagy olvasható fel, ha ezt a vádlott indítványozza, vagy a tanúvallomásról készült jegyzőkönyvből a 85. § (3) bekezdésében meghatározott figyelmeztetés és az erre adott válasz egyértelműen kitűnik.

(3) A vádlottnak más büntetőeljárásban gyanúsítottként vagy vádlottként tett vallomása akkor ismertethető vagy olvasható fel, ha a vallomásról készült jegyzőkönyvből a 117. § (2) bekezdésében meghatározott figyelmeztetés és az erre adott válasz egyértelműen kitűnik.

(4) A tanács elnöke az ügyész vagy a védő indítványára, illetőleg hivatalból ismertetheti a vádlott korábbi - az eljárásban gyanúsítottként vagy vádlottként tett - vallomásának részeit, ha a vádlott vallomása a korábbi vallomásától eltér.
(5) A korábbi vallomás részeinek ismertetésére csak akkor kerülhet sor, ha az ismertetésben foglalt tényekre és körülményekre a vádlotthoz kérdést intéztek, illetve a vádlott e tényekre és körülményekre a tárgyaláson vallomást tett. A tanács elnöke gondoskodik arról, hogy az ismertetés a tényállás megállapításához szükséges mértékű legyen.

ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság
Jelen § részletesen szabályozza a vádlott korábban tett vallomásának felhasználhatóságát. Feltétlenül utalnunk kell arra; hogy hol együtt, hol váltakozva szerepel a §-ban az ismertetés, illetőleg felolvasás (felolvastatás) fordulat. A korábbi vallomás ismertetése csupán tartalmi prezentációt jelent, míg a felolvasás a szó szerinti bemutatása a korábbi vallomásnak.

A tanú kihallgatása

292. § (1) A tanú kihallgatása alatt a még ki nem hallgatott tanúk nem lehetnek jelen. Ettől a rendelkezéstől a tanúként kihallgatandó sértett esetében el lehet térni.
(2) A tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetve hivatalból a tanú kihallgatásának tartamára a tárgyalóteremből eltávolíttatja azt a vádlottat, akinek jelenléte a tanút a kihallgatása során zavarná. A különleges bánásmódot igénylő sértett tanúkénti kihallgatása esetén a kihallgatandó sértett vagy képviselője is indítványozhatja a vádlott tárgyalóteremből történő eltávolíttatását.

ÍH 2015. 137. Tanúvallomás bizonyítékként való értékelhetősége - alvó sértett megölése
293. § (1) A tanú kihallgatásának kezdetén a tanács elnöke a 85. § (2) és (3) bekezdése szerint jár el, majd ezt követően, ha a tanú vallomástételének nincs akadálya, a tanács elnöke a tanút - a 88. § rendelkezéseire figyelemmel - kihallgatja. A tanúként kihallgatandó sértett a kihallgatás kezdetén, ha korábban erről nem nyilatkozott, a 284. § (2) bekezdésének *b)* pontja szerinti nyilatkozatot is megteheti.
(2) A tanú kihallgatására a 290. § (2) és (3) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.
(3) Ha megállapítható, hogy a tanú a vallomásában a 82. § (4) bekezdés esetét kivéve magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolja, a tanút a 82. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározottak szerint ismételten figyelmeztetni kell. A figyelmeztetést, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni.
(4) A tanúvallomást a 82. § (1) bekezdés *d)* pontja alapján megtagadó személynek a számára információt átadó személy kilétének felfedésére a 82. § (6) bekezdése alapján történt kötelezése ellen bejelentett fellebbezés halasztó hatályú.

ÍH 2014. 97. A tanúvallomás kirekesztésének indokoltsága
294. § A különösen védett tanú a tárgyaláson nem hallgatható ki. Ha a tanú kihallgatására a 207. § (4) bekezdése alapján került sor, a tanú csak akkor hallgatható ki, ha a tárgyalás időpontjában tizennegyedik életévét betöltötte, és a tárgyaláson történő kihallgatása különösen indokolt.

ÍH 2005. 52. Tanúvallomás felolvasása
A tanú kihallgatása alatt a még ki nem hallgatott tanúk nem lehetnek jelen. Ettől a szabálytól kizárólag a tanúként kihallgatandó sértett esetében van mód az eltérésre, de csak akkor, ha ezt a bíróság indokoltnak látja. A ki nem hallgatott tanúk távoltartásának oka a vallomásuk befolyásolástól mentes megtételének szükségessége. Nyilvánvaló egyfelől, hogy az azonos oldal tanúi hajlamosak lehetnek egymás tanúvallomásából is meríteni, másfelől az ellenérdekű fél tanúi esetlegesen hátrányosan befolyásolhatják a másik oldal tanúit. A befolyásolástól mentes vallomástétel lehetőségét kívánja biztosítani a jogalkotó, amikor úgy rendelkezik, hogy a tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetőleg hivatalból a tanú kihallgatásának tartamára a tárgyalóteremből eltávolíttatja azt a vádlottat, akinek jelenléte a tanút a kihallgatása során zavarná.
A törvény a tanú kihallgatása kapcsán visszautal a 85. § (2)-(3) bekezdésére. Eszerint a kihallgatás kezdetén meg kell kérdezni a tanútól a nevét, a születési idejét és helyét, anyja nevét, a lakóhelyének és tartózkodási helyének címét, a foglalkozását, a személyazonosító okmány számát, valamint azt, hogy a terhelttel vagy a sértettel rokoni viszonyban van-e, vagy hogy az ügyben más okból érdekelt vagy elfogult-e. Ezekre a kérdésekre a tanú akkor is köteles válaszolni, ha egyébként a vallomástételt megtagadhatja. A kihallgatás elején tisztázni kell, hogy nincs-e a tanú vallomástételének akadálya (81-82. §). Ha a tanú vallomástételének nincs akadálya, figyelmeztetni kell arra, hogy köteles a legjobb tudomása és lelkiismerete szerint az igazat vallani, továbbá arra, hogy a hamis tanúzást és a tanúvallomás jogosulatlan megtagadását a törvény büntetni rendeli. A figyelmeztetést, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni. A figyelmeztetés és a figyelmeztetésre adott válasz jegyzőkönyvezésének elmaradása esetén a tanú vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe.

A tanú kihallgatása az ügyész, a vádlott vagy a védő által

295. § (1) Az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára a tanács elnöke engedélyezheti, hogy a tanút először az ügyész és a védő kérdések feltevésével hallgassa ki. Ebben az esetben a tanú kihallgatására a 293. § rendelkezéseit a következő eltérésekkel kell alkalmazni:
a) ha a tanú kihallgatását az ügyész indítványozta, a tanút előbb az ügyész hallgatja ki, ezt követően a tanúhoz a vádlott és a védő kérdéseket intézhet, majd a sértett kérdések feltevését indítványozhatja,

b) ha a tanú kihallgatását a vádlott vagy a védő indítványozta, a tanút előbb a vádlott vagy a védő hallgatja ki, ezt követően a tanúhoz az ügyész intézhet kérdéseket, majd a sértett kérdések feltevését indítványozhatja,

c) ezt követően újabb kérdéseket az jogosult intézni a tanúhoz, aki a tanú kihallgatását indítványozta, de csak olyan új tényekre és körülményekre nézve, melyek a másik kérdező kérdése folytán merültek fel,

d) a tanács elnöke és a bíróság tagjai mind a kérdezés befejezése, mind bármelyik kérdésre adott felelet után kérdéseket intézhetnek a tanúhoz.

(2) Ha a 290. § (3) bekezdésében meghatározott valamely eset - ugyanazon kérdező részéről - ismételten előfordul, a tanács elnöke a kérdezőtől a kérdezés jogát megvonja.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott indítvány elutasítása ellen külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni.

A tanú kihallgatásának klasszikusnak tekinthető módja hazánkban a bíróság általi kikérdezés. Az ettől való eltérés lehetőségét biztosítja jelen §, amikor lehetővé teszi, hogy a tanút az ügyész és a védő kérdések feltételével hallgassa ki. Erre azonban csak akkor kerülhet sor, ha az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványozza és a tanács elnöke engedélyezi. Jelen § rögzíti, hogy milyen sorrendben van lehetőség a tanútól kérdezni, illetőleg kérdés feltevését indítványozni. Exponált szerepe van a bíróságnak e kérdezési metódusnál is, ugyanis a jogalkotó rögzíti, hogy a tanács elnöke és a bíróság tagjai mind a kérdezés befejezése, mind bármelyik kérdésre adott felelet után kérdéseket intézhetnek a tanúhoz. Ebben az esetben viszont figyelemmel kell lennie bíróságnak arra, hogy nem ő folytatja le a kihallgatást, hanem csupán közbekérdezhet, azaz nem szabad átvennie a kezdeményező szerepet a kérdező felektől.

A tanú korábbi vallomásának ismertetése és felolvasása

296. § (1) A tanács elnöke a tanúnak az eljárás korábbi szakaszában tett vallomását hivatalból ismertetheti vagy az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára felolvashatja, illetve a jegyzőkönyvvezetővel felolvastathatja, ha

a) a tanú a tárgyaláson nem hallgatható ki, vagy a tárgyaláson való megjelenése egészségi állapotára tekintettel aránytalan nehézséggel járna, vagy az tartós külföldi tartózkodása miatt nem lehetséges,

b) a tanú a tárgyaláson a vallomástételt jogosulatlanul megtagadja,

c) a tárgyalást a 287. § (3) bekezdése alapján elölről kell kezdeni,

d) a tanú a 85. § (5) és (6) bekezdése alapján írásban tett vallomást, és a tanú tárgyaláson történő kihallgatását a bíróság nem tartja szükségesnek,

e) a bíróság a tanút a 281. § (8) bekezdése alapján írásban történő vallomástételre hívta fel.

(2) A tanács elnöke a tanúnak a nyomozás során tett vallomását

a) az ügyésznek a 217. § (3) bekezdés *h)* pontja alapján vádiratban tett indítványára felolvassa, ismerteti, vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja, ha a tanú kihallgatását a 285. § (1) bekezdése alapján nem indítványozták, és a tanú tárgyaláson történő kihallgatását a bíróság sem tartja szükségesnek,

b) az ügyész tárgyaláson tett indítványára felolvassa, ismerteti, vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja, ha a vallomása szükséges a bizonyításhoz, de a személyes megjelenése a tárgyaláson nem indokolt, illetve a tárgyaláson való megjelenése aránytalan nehézséggel járna vagy nem lehetséges, és a tanú tárgyaláson történő kihallgatását a bíróság, a vádlott és a védő sem tartja szükségesnek.

(3) Ha a tanú a tárgyaláson a mentességi jogával él, a korábban tett vallomása nem ismertethető és nem olvasható fel.

(4) Ha a tárgyaláson tanúként kihallgatandó személyt az eljárás korábbi szakaszában gyanúsítottként vagy vádlottként hallgatták ki, a hozzájárulása nélkül a korábbi vallomása vagy vallomásának csak az a része ismertethető vagy olvasható fel, amelyre nem vonatkozik a 82. § (1) bekezdésében biztosított mentességi joga.

ÍH 2016. 48. Az életveszélyt okozó testi sértés befejezett alakzata
ÍH 2012. 56. A tárgyalás folytonossága
ÍH 2010. 108. Tanúvallomás ismertetése
ÍH 2010. 55. A tanúvallomás felolvasása
ÍH 2005. 52. Tanúvallomás felolvasása

297. § (1) A tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetőleg hivatalból ismertetheti a tanú korábbi vallomásának részeit, ha a tanú a történtekre nem emlékszik, vagy ha a tárgyaláson tett és a korábbi tanúvallomása között ellentét van. Az ismertetés - a 296. § (3) bekezdésében meghatározott keretek között - kiterjedhet a tanúnak az eljárás korábbi szakaszában vagy más eljárásban gyanúsítottként vagy vádlottként tett vallomására is.

(2) A korábbi vallomás részeinek ismertetésére csak akkor kerülhet sor, ha az ismertetésben foglalt tényekre és körülményekre a tanúhoz kérdést intéztek, illetve a tanú e tényekre és körülményekre nyilatkozott. A tanács elnöke gondoskodik arról, hogy az ismertetés a tényállás megállapításához szükséges mértékű legyen.

ÍH 2016. 132. Megalapozatlanság, megváltoztatott tanúvallomás értékelése
ÍH 2010. 108. Tanúvallomás ismertetése
A tanú kihallgatásának objektív és szubjektív okokból számos akadálya lehet. A tanú vallomástételének elmaradása azonban nem eredményezheti feltétlenül azt, hogy emiatt a tárgyalást például el kelljen napolni. Ezen okok közül ugyanis több a jogalkotó álláspontja szerint orvosolható akként, hogy korábbi vallomást a tárgyaláson felolvassák, illetőleg ismertetik. A jogalkotó részletesen szabályozza, hogy milyen okok miatt ismertethető, olvasható fel a tárgyaláson a korábbi vallomás.

A szakértő meghallgatása

298. § (1) A 110. § (1) bekezdésében foglalt figyelmeztetést követően a szakértőt a tanú kihallgatására vonatkozó szabályok értelemszerű alkalmazásával kell meghallgatni.

(2) A szakértő a meghallgatása során az írásban előterjesztett szakvéleményét vagy feljegyzéseit igénybe veheti, és szemléltető eszközöket alkalmazhat.

A szakértő meghallgatására a tanúkihallgatás szabályait rendeli alkalmazni a törvény. Alapvető különbség, hogy a 110. § (1) bekezdésében foglalt figyelmeztetésre sort kell keríteni. A hivatkozott jogszabályhely szerint a szakértőt figyelmeztetni kell a hamis szakvélemény adásának következményeire. A figyelmeztetést, valamint a szakértőnek a figyelmeztetésre adott válaszát jegyzőkönyvbe kell venni.

A szakvélemény ismertetése és felolvasása

299. § (1) Ha a szakértő a tárgyaláson az értesítés ellenére nem jelent meg, vagy a szakértő értesítését a bíróság a 108. § (6) bekezdése alapján mellőzte, az írásban előterjesztett szakvéleményt a tanács elnöke ismerteti vagy az ügyész, a vádlott, vagy a védő indítványára felolvassa, illetve a jegyzőkönyvvezetővel felolvastatja. Ha a szakvélemény ismertetése vagy felolvasása után a 109. § alapján a szakértő meghallgatása szükséges, a tárgyalást el kell napolni, és a szakértőt a kitűzött tárgyalásra meg kell idézni.

(2) Ha a szakértő az idézés ellenére a tárgyaláson nem jelenik meg, a bíróság hivatalból vagy indítványra elrendelheti az írásban előterjesztett szakvélemény ismertetését vagy felolvasását. Ha a szakértői vélemény ismertetése vagy felolvasása után az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett vagy a magánfél kérdéseket kíván feltenni, a tárgyalást el kell napolni, és a szakértőt a kitűzött tárgyalásra ismételten meg kell idézni.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározottakon kívül ismertethető vagy felolvasható a szakvélemény, ha a szakértőt a tárgyaláson már meghallgatták, de a tárgyalást a 287. § (3) bekezdése alapján elölről kell kezdeni.

ÍH 2012. 56. A tárgyalás folytonossága
Azokban az esetekben, amikor a szakértő részvételét a tárgyaláson a bíróság nem tartja indokoltnak, lehetőséget ad a törvény arra, hogy a szakvéleményt ismertetés, illetőleg felolvasás útján a tárgyalás anyagává tegyék. Nyilvánvaló azonban, hogy bizonyos esetekben a szakértőhöz a felek kérdést kívánnak intézni, nem mellőzhető a szakértő személyes megjelenése, és szakvéleményének saját maga általi előterjesztése. Ugyancsak a szakértők személyes megjelenése szükségeltetik, ha az ügyben - egymástól függetlenül - több szakértő készített szakvéleményt és ezek ellentmondásosak.

Szakértő kirendelése a tárgyaláson

300. § Ha a szakértő kirendelése a tárgyaláson válik szükségessé, a tanács elnöke a tárgyalásra nyomban idézi a szakértőt. Ha erre nincs mód, a bíróság a tárgyalást elnapolja, és megállapítja a szakvélemény elkészítésének határidejét.

Elképzelhető, hogy a tárgyalás folyamán merülnek fel olyan, speciális szakértelmet igénylő kérdések, amelyekre csupán szakértő tud választ adni, ekkor nem lehet eltekinteni a szakértő kirendelésétől. Bár a jogalkotó rendelkezett arról, hogy ha a szakértő kirendelése a tárgyaláson válik szükségessé, a tanács elnöke a tárgyalásra nyomban idézi a szakértőt. Erre azonban a gyakorlatban szinte nincs esély, hiszen a megalapozott szakértői vélemény elkészítéséhez általában hosszabb idő szükséges.

Az okiratok, illetve más iratok ismertetése és felolvasása

301. § (1) A tanács elnöke rendelkezik az okiratok és a bizonyítás eszközéül szolgáló iratok ismertetéséről a tárgyaláson. A tanács elnöke az ügyész, a védő vagy a vádlott indítványára elrendelheti, hogy az okirat ismertetése helyett a lényegének megjelölésére kerüljön sor.

(2) A nyomozó hatóság jelentése okiratként ismertethető.

(3) A tanács elnöke az ügyész, a védő vagy a vádlott indítványára elrendelheti, hogy az okirat ismertetése helyett a felolvasására kerüljön sor.

(4) A tárgyaláson csatolt, valamint benyújtott iratokat a tanács elnöke a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékeli.

Az okiratok szempontjából a törvény nem differenciál közokirat, illetőleg magánokirat között, azok mindegyikét érteni kell okirat alatt. A bizonyítás eszközéül szolgáló irat nem tekinthető okiratnak, azonban az általa hordozott információtartalom indokolttá teheti bizonyítékként történő felhasználását. Az iratok mindkét típusának ismertetéséről a tanács elnöke jogosult rendelkezni. A törvényben meghatározottak indítványára sor kerülhet a szó szerinti ismertetésre (felolvasásra), illetőleg a tartalmi ismertetésre, amikor az irat lényegi elemei kerülnek prezentációra. Így tehát a tanács elnökén múlik az, hogy melyik ismertetési formát választja, arra azonban feltétlenül utalnunk kell, hogy ennek megítélése gondos mérlegelést igényel. Az iratok által hordozott információk függvényében - illetve erre irányuló indítványok alapján - dönthet a tanács elnöke az iratok ismertetésének konkrét módjáról.

Az eljárási cselekményről készített felvétel felhasználása

302. § (1) A tanács elnöke az eljárási cselekményről kép- vagy hangfelvevővel, illetve egyéb berendezéssel rögzített felvételt a tárgyaláson hivatalból vagy az ügyész, a vádlott, illetve a védő indítványára bemutathatja.
(2) Ha az (1) bekezdésben írt felvétel a gyanúsított vagy a tanú kihallgatásáról készült, a bemutatásra a 291-292. § és a 296-297. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

Abban az esetben, ha eljárási cselekményről készített felvételt kíván a bíróság ismertetni, akkor erre hivatalból, illetőleg indítványra kerülhet sor. A tanács elnökének azonban az erre irányuló döntés mellet további teendő, hogy a felvételek lejátszásának technikai hátterét is meg kell teremteni.

Bírói szemle

303. § (1) A tárgyaláson a tanács elnöke mutatja fel a tárgyi bizonyítási eszközt. Ha ez nem lehetséges, a tárgyi bizonyítási eszköz fényképét kell bemutatni, és ismertetni kell a leírását.
(2) A bíróság hivatalból vagy indítványra szemlét tart a tárgyalás keretében.
(3) A bírói szemlét a bíróság vagy annak kiküldött tagja tartja.

A tárgyi bizonyítási eszközök között ehelyütt nem értendő az ilyen minőségben a bizonyításhoz felhasznált irat, ugyanis arra a 301. § szabályai vonatkoznak. A bíróságnak lehetőséget biztosít a jogalkotó arra is, hogy a szemlét a bíróság hivatalos helységében tartsa meg, de arra is lehetőség van, hogy erre helyszínen kerüljön sor. Gyakorta kerül sor a helyszíni szemle megtartására közlekedési bűncselekmények kapcsán, ahol viszont kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy lehetőség szerint a vád tárgyává tett cselekmény megvalósulásának időpontjában fennálló út- és látási viszonyok mellett kerüljön rekonstruálásra a helyszín.

Bizonyítás felvétele kiküldött vagy megkeresett bíró útján

304. § (1) Ha a bizonyítás tárgyaláson nem végezhető el, vagy rendkívüli nehézségbe ütközik, a bíróság hivatásos bíró tagját küldi ki (kiküldött bíró), vagy - szükség esetén - más bíróságot keres meg (megkeresett bíróság). A bizonyítás felvételéről az ügyészt, a vádlottat és védőjét, valamint a sértettet értesíteni kell.
(2) A megkeresett bírósággal közölni kell a vádlott, a védő és a sértett nevét és lakcímét, a bizonyítás során tisztázandó tényállást, a kihallgatandó személyek nevét és lakcímét, valamint azt, hogy milyen körülményekre kell őket kihallgatni. A megkeresett bíróság részére meg kell küldeni azokat az iratokat vagy az iratok másolatát, amelyek a megkeresés teljesítéséhez szükségesek.
(3) A megkeresett bíróság a megkeresést harminc napon belül teljesíti. Ha a megkeresett bíróság a megkeresést harminc napon belül nem teljesítette, a teljesítés akadályát a megkereső bírósággal közli. Ha a megkeresés teljesítésére részben más bíróság illetékes, a megkeresett bíróság - a rá háruló bizonyítás felvétele után - az iratokat az illetékes más bíróságnak küldi meg, és erről a megkereső bíróságot értesíti.
(4) A kiküldött és a megkeresett bíróság eljárásáról felvett jegyzőkönyvet a tárgyaláson fel kell olvasni.
(5) A vádlott, a védő és a sértett értesítését mellőzni kell, ha a megjelenésük következtében a tanúnak a 96. § alapján zártan kezelt adatai a felsoroltak előtt ismertté válnának. A vádlott és a védő értesítését mellőzni lehet a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatására vonatkozó bizonyítás felvételéről [280. § (1)-(2) bek.].

A törvény fő szabályként a tárgyaláson történő bizonyítást írja elő a bíróságnak. Elképzelhető azonban, hogy valamilyen ok miatt erre nincs mód, erre az esetre rögzíti a törvény a kiküldött bíró, illetőleg a megkeresett bíróság általi bizonyításfelvétel lehetőségét. Előbbi esetében kizárólag a bíróság hivatásos bíró tagja jogosult kiküldött bíróként eljárni, hiszen ekkor is a törvény szabályai irányadóak, amelyeket a hivatásos bíró ismer. A kiküldött bíró szükségképpen a bíróság hivatalos helyiségén kívül foganatosítja a bizonyítékok felvételét. A megkeresett bíróság igénybevételére tipikusan akkor kerülhet sor, ha valamilyen objektív akadály zárja ki a kiküldött bíró eljárását (például költséghatékonysági szempontok). Ilyen lehet például, ha a bíróság a helyszíni bírói szemle elvégzésére keresi meg a bíróság a megkeresett bíróság útján, illetőleg ilyen módon hallgat meg tanúkat. Abban az esetben, ha a bizonyítás felvételére a bíróság székhelyétől távol kerül sor, indokolt lehet igénybe venni a megkeresett bíróságot.

A bizonyítás kiegészítése

305. § (1) Ha a bíróság a bizonyítás eredményéhez képest az ügy teljesebb felderítését tartja szükségesnek, hivatalból vagy indítványra további bizonyítás felvételét, illetőleg bizonyíték megszerzését rendelheti el. Ha ez nyomban nem lehetséges, a bíróság a tárgyalást elnapolja, és a bizonyítást az új határnapra kitűzött tárgyaláson veszi fel.
(2) Ha a bizonyítás felvétele kiküldött bíró vagy megkeresett bíróság útján nem lehetséges (304. §), továbbá, ha a bizonyítás kiegészítése tárgyaláson nem végezhető el, a bíróság intézkedik az eljárási cselekmény elvégzése iránt (268. §).
(3) Az ügyész, a vádlott és a védő a bizonyítás eredményéhez képest a különösen védett tanúhoz újabb kérdések feltevését indítványozhatja. A különösen védett tanúnak a bíróság is tehet fel kérdéseket. Ebben az esetben a 268. § (3) és (4) bekezdése szerint kell eljárni.

(4) Ha a vádlott vagy a védő a különösen védetté nyilvánított tanút akár a tárgyaláson, akár az (1) bekezdésben meghatározott intézkedéseket követően - annak eredményeként - megnevezi vagy a személyét más, kétséget kizáró módon azonosítja, a bíróság a tanú különösen védetté nyilvánítását megszünteti. Ebben az esetben a tanú idézésére és kihallgatására az általános szabályok irányadóak; a tanács elnöke szükség esetén hivatalból vagy indítványra a tanú védelmének más formáját kezdeményezi.

ÍH 2007. 150. Intézkedés eljárási cselekmény elvégzése iránt - pervezető végzés - a bizonyítás kiegészítése
Jelen §-ban a jogalkotó gyakorlatilag szabad kezet ad a bíróságnak annak érdekében, hogy az ügy érdemi eldöntéséhez szükséges valamennyi bizonyítékot felderítse, illetőleg megvizsgálja. Erre sor kerülhet hivatalból, a bíróság meggyőződése alapján, de sor kerülhet indítványra, amelyről természetesen a bíróság dönt. Feltétlenül utalnunk kell arra, hogy az erre irányuló indítványok nem eredményezhetik önmagában a per elhúzódását, tehát az indítványoknak abban az esetben lehet, illetőleg kell helyt adni, amennyiben a bíróság valóban szükségét érzi további bizonyítékok beszerzésének. El kell tehát kerülni a túlbizonyítást. Felesleges a további bizonyítás, ha a tárgyalás során megvizsgált bizonyítékok alapján megnyugtató döntést tud hozni a bíróság. Ennek szükségességét azonban rendkívül gondosan kell mérlegelni, nem szabad az indítvány elutasításának azt eredményeznie, hogy egy esetleg perdöntő bizonyíték maradjon a bíróság értékelésén kívül.

A bizonyítás mellőzése

306. § A bíróság a bizonyítást mellőzheti az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.

Jelen § nem prejudikációt jelent, hanem pusztán annak mérlegelését, hogy a fokozottabb társadalomra veszélyességű cselekmény melletti csekélyebb súlyú cselekményre irányuló bizonyítás szükséges-e vagy sem. Ezzel lehetőséget ad a jogalkotó a bíróságnak arra, hogy a figyelmét nem vonja el a nagyobb súlyú cselekményhez kapcsolódó bizonyításról. Ez a bíróság mérlegelésén múlik, s e tekintetben szabad kezet kap gyakorlatilag a bíróság annak megítéléséhez, hogy indokoltnak tartja-e a bizonyítást a csekélyebb súlyú cselekmény kapcsán. Nyilvánvaló, hogy amennyiben mellőzi ennek kapcsán a bizonyítást, úgy nem kerülhet sor arra sem, hogy a csekélyebb súlyú cselekményhez kapcsolódóan tényállást állapítson meg a bíróság, s ebből következően szükségképpen arra sem, hogy azzal kapcsolatban a büntetőjogi felelősséget megállapítsa.

Az eljárás felfüggesztése

307. § (1) Az eljárás a tárgyalás megkezdése után is felfüggeszthető (266. §). Ha a bíróság az eljárást a vádlottnak a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt vagy azért függesztette fel, mert a vádlott ismeretlen helyen tartózkodik, elkobzást vagy vagyonelkobzást rendelhet el.
(2) Nincs helye fellebbezésnek az eljárásnak a 266. § (1) bekezdés *b)-d)* pontja és (3) bekezdés *a)* és *b)* pontja alapján történt felfüggesztése, valamint a 266. § (1) bekezdés *b)-d)* pontjában meghatározott eljárás kezdeményezésére irányuló indítvány elutasítása ellen.

ÍH 2017. 41. Az eljárás felfüggesztése előzetes kérdés miatt
A törvény lehetőséget biztosít a bíróságnak arra, hogy a tárgyalás megkezdése, vagyis az ügy érdemi vizsgálata során függessze fel az eljárást, hiszen elképzelhetőek olyan okok, amelyek a megkezdés után merülnek fel, például az elkövető ismeretlen helyre távozik, magyarul megszökik.

Az ügy áttétele, egyesítés, elkülönítés

308. § (1) A tárgyalás megkezdése után áttételnek csak akkor van helye, ha az ügy elbírálása a bíróság hatáskörét meghaladja, vagy katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik, illetőleg a 17. § (5)-(6a) bekezdése szerint az ügy elbírálására más bíróság illetékes.
(2) Az ügyeket a tárgyalás megkezdése után is egyesíteni lehet, illetve el lehet különíteni (265. §).
(3) A tárgyalás megkezdése után az ügyet nem lehet öttagú tanács elé utalni (271. §).
(4) Az ügy áttétele, az ügyek egyesítése vagy elkülönítése tárgyában hozott határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.

ÍH 2011. 101. Áttétel
ÍH 2011. 7. Áttétel
A tárgyalás megkezdése után - egyebek mellett - áttételnek csak akkor van helye, ha az ügy elbírálása a bíróság hatáskörét meghaladja. Ez azt jelenti, hogy a helyi bíróság előtt lévő ügyet át kell tenni a törvényszékhez, viszont a normaszöveg nyelvtani értelmezéséből (meghaladja) az következik, hogy a törvényszék nem teheti át az ügyet a helyi bírósághoz. Szintén át kell tenni az ügyet, ha katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik, illetőleg a 17. § (5)-(6) bekezdése szerint az ügy elbírálására más bíróság illetékes.

Határozatok tárgyaláson kívül

309. § (1) A tárgyalás elnapolása után, ha szükséges, a bíróság tanácsülésen is határozhat az ügy áttételéről [308. § (1) bek.], az ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről [308. § (2) bek.], az eljárás felfüggesztéséről [266. § (1)-(3), (6) és (8) bek.] vagy megszüntetéséről [267. § (1) bek. c)-e), i), k)-l) pont], eljárási cselekmény elvégzése iránti intézkedésről (268. §), valamint a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedésről.

(2) Az (1) bekezdésben fel nem sorolt kérdésekben, a tárgyaláson kívül a tanács elnöke határoz.

ÍH 2017. 1. Tisztességes eljárás - terhelt meghallgatása
ÍH 2012. 156. Lakhelyelhagyási tilalom
A törvény meghatározza, hogy ki jogosult az elnapolást követő intézkedésekre.

A vád módosítása

310. § (1) Ha az ügyész - a vád tárgyává tett és azokkal összefüggő tények tekintetében - úgy látja, hogy a vádlott más bűncselekményben bűnös, vagy más bűncselekményben is bűnös, mint amely miatt ellene vádat emelt, a 321. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésig a vádat megváltoztatja, illetőleg kiterjeszti, vagy a vádirat kiegészítése végett a tárgyalás elnapolását indítványozza.

(2) A vád megváltoztatása esetén a bíróság a tárgyalást elnapolhatja, ha azt az ügyész vagy - a védelem előkészítése érdekében - a vádlott, illetőleg a védő indítványozza.

(3) A vád kiterjesztése esetén a bíróság a tárgyalást legalább nyolc napra a vádlott és a védő együttes indítványára elnapolja, vagy hivatalból elnapolhatja; illetőleg azt az ügyet, amelyre a vádat kiterjesztették, elkülöníti.

(4) Az ügyet át kell tenni, ha a módosított vád elbírálása a bíróság hatáskörét meghaladja, - a 17. § (5)-(6a) bekezdésére figyelemmel - más bíróság kizárólagos illetékességébe, valamint ha katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik.

Elképzelhető, hogy a tárgyaláson lefolytatott bizonyítási eljárás alapján az ügyész úgy látja, hogy a vádiratban megjelölt bűncselekmény helyett, illetőleg mellett más bűncselekmény megállapítására van lehetőség. Ebben az esetben módosíthatja a vádat. Ez jelentheti egyfelől azt, hogy egy bizonyos bűncselekmény helyett másban indítványozza bűnöcsnek kimondani a vádlottat, de elképzelhető, hogy kiterjeszti a vádat, azaz más bűncselekmény megállapítását is indítványozza. Nyilvánvaló, hogy e módosítás alapjaiban befolyásolhatja az eljárás menetét. Egyfelől azért, mert a bíróságnak is új kihívást jelenthet ez, azaz új bizonyítékok megismerését is szükségessé teheti, másfelől azért, mert a vádlottnak és a védőnek is lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az módosított vád elleni védekezésre felkészüljön. Ennek érdekében lehetősége van a bíróságnak elnapolni a tárgyalást. Ez általában lehetőségként jelentkezik a bíróság oldalán, azonban egy kötelező esetet is rögzít a törvény: a vád kiterjesztése esetén a bíróság a tárgyalást legalább nyolc napra a vádlott és a védő együttes indítványára elnapolja.

A vád elejtése

311. § (1) Az ügyész a 321. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésig a vádat elejtheti. Az ügyész a vád elejtését indokolni köteles.

(2) Ha az ügyész a vád képviseletét a pótmagánvádlótól vette át, a vádat nem ejtheti el, de a vád képviseletétől elállhat. Ha a pótmagánvádló és képviselője jelen van, a tárgyalást folytatni kell, ellenkező esetben a bíróság a tárgyalás elnapolásával egyidejűleg új tárgyalást tűz ki, a pótmagánvádlót pedig értesíti, hogy a vádat ismét ő képviseli.

Közvádas cselekmények esetén az ügyész a vád ura, s ennek keretében lehetősége van arra, hogy amennyiben a bizonyítékok alapján úgy látja, hogy a vád nem megalapozott, elejtse a vádat. Ehhez a törvény értelmében indokolási kötelezettség is társul, azt azonban már nem határozza meg a jogalkotó, hogy ennek milyen terjedelműnek és tartalmúnak kell lennie. A bíróságnak viszont a vád elejtése esetén nincs mérlegelési lehetősége, hiszen törvényes vád hiányában nem járhat el, így nem folytatódhat az eljárás. A pótmagánvádlótól átvett vád esetén viszont nem dönthet a vádelejtésről az ügyész, csupán a vád képviseletétől állhat el, s ezzel megnyílik a lehetősége a pótmagánvádlónak arra, hogy ismét képviselje a vádat.

A pótmagánvádló fellépése

312. § (1) Ha a vád elejtése esetén pótmagánvádnak van helye, a bíróság a tárgyalást elnapolja, és tizenöt napon belül kézbesíti a sértettnek az ügyész vádelejtést tartalmazó nyilatkozatát, továbbá tájékoztatja a 229. § (3) bekezdésében foglaltakról. Ha a sértett hatvan napon belül nem lép fel pótmagánvádlóként, az eljárást a bíróság megszünteti. Erre a sértettet figyelmeztetni kell.

(2) A vádelejtést követően a sértettnek lehetőséget kell adni, hogy az ellene elkövetett bűncselekményre vonatkozó iratokat a bíróság hivatalos helyiségében megismerhesse. A pótmagánvádló az iratoktól elkülönítve, zártan kezelt iratokat nem ismerheti meg.

(3) Ha a sértett pótmagánvádlóként kíván fellépni, a vádindítványt az ügyben addig eljárt bírósághoz nyújtja be. A pótmagánvádló jogi képviselete a vádindítvány benyújtásától kezdve kötelező.

(4) Ha a sértett a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt kérelmet terjesztett elő, az (1) bekezdés szerinti határidőt a kérelem tárgyában hozott jogerős határozat közlésétől kell számítani.

(5) Ha a sértett a (4) bekezdés szerinti kérelmet terjesztett elő, erről a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül tájékoztatja az ügyben addig eljárt bíróságot. A tájékoztatás elmulasztása esetén a (4) bekezdés szerinti határidő-számítás nem alkalmazható. Erre a sértettet figyelmeztetni kell.

(6) A vádindítvány a 217. § (3) bekezdésének *a)-c), g)* és *h)* pontjában felsoroltakat, továbbá azokat az indokokat tartalmazza, amelyek alapján a pótmagánvádló a vádelejtés ellenére a bírósági eljárás folytatását indítványozza.

(7) Ha a pótmagánvádló vádindítványt nyújtott be, a bíróság a 231. § rendelkezései szerint jár el azzal, hogy a pótmagánvádló az (1) bekezdésben meghatározott határidő letelte előtt nyújthatja be ismételten a vádindítványt.

(8) Ha az ügyész a vádat elejtette, és az ügyben pótmagánvádló lép fel, a tárgyalást folytatni kell. A tárgyalás folytonosságára a 286. § rendelkezései irányadók.

(9) Ha az eljárás több bűncselekmény miatt folyik, és az ügyész a vádat ezek valamelyikében ejti el, a pótmagánvádló akkor léphet fel, ha az az ügy, amelyben a vádat elejtették, elkülöníthető. Ez esetben az ügyet el kell különíteni.

Az ügyész vádelejtése nem jár szükségképpen az eljárás megszüntetésével, hiszen a törvény - amennyiben ennek helye van - lehetőséget biztosít a sértettnek pótmagánvádlói minőségben történő fellépésre. Ha a pótmagánvádló nem kívánja e lehetőség keretei között a vádat képviselni, akkor az eljárását meg kell szüntetni, egyébként pedig erre nincs lehetőség.

A bizonyítási eljárás befejezése

313. § A bizonyítási eljárás lefolytatása után, ha bizonyítási indítványt nem tettek, vagy azt a bíróság elutasította, a tanács elnöke a bizonyítási eljárást befejezettnek nyilvánítja, és felhívja a jogosultakat a perbeszédek és a felszólalások megtartására.

Amennyiben a bíróság hivatalból nem látja indokoltnak a bizonyítási eljárás folytatását, s ezt nem is indítványozták, vagy ezen indítványt elutasította, a jogosultak perbeszédek, illetőleg felszólalások formájában nyilatkoznak.

A perbeszédek és felszólalások

314. § (1) Az ügyész vádbeszédet, a védő védőbeszédet tart, a vádlott, a sértett, a magánfél és az egyéb érdekelt felszólalhat.
(2) Ha ugyanazon vádlott érdekében több védő jár el, a védőbeszédet a vezető védő vagy az általa kijelölt védő tartja. Ha a sértett, a magánfél és az egyéb érdekelt érdekében több képviselő jár el, a felszólalást - megegyezésük szerint - egyikük tartja.
(3) Perbeszéd közben a szót nem lehet megvonni.
(4) A perbeszéd nem szakítható félbe, kivéve, ha bűncselekményt megvalósító kifejezést foglal magában, rendzavarást kelt, továbbá ha az eljárás elhúzásának megakadályozása érdekében ez szükséges.
(5) Ha a védő nincs jelen a tárgyaláson, a védőbeszédet a vádlott adhatja elő.

315. § (1) Az ügyész a vádbeszédében, ha a vádlott bűnösségét megállapíthatónak tartja, a jogszabályokat is megjelölve, indítványt terjeszt elő arra, hogy a bíróság
a) a vádlottat mely tények alapján, milyen bűncselekményben mondja ki bűnösnek,
b) milyen büntetést szabjon ki, illetőleg intézkedést alkalmazzon,
c) milyen egyéb rendelkezést tegyen.
(2) Az ügyész a büntetés, illetőleg az intézkedés meghatározott mértékére nem tehet indítványt.
(3) Ha az ügyész a vádlott bűnösségét nem tartja megállapíthatónak, a perbeszédében a jogszabályokat is megjelölve, indokolt indítványt tesz a vádlott felmentésére.

ÍH 2007. 101. A szülői felügyeleti jog megszüntetése
316. § Az ügyész után a sértett, a magánfél és az egyéb érdekeltek felszólalhatnak. A sértett nyilatkozhat arról, hogy a vádlott bűnösségének megállapítását és megbüntetését kívánja-e. A magánfél megjelöli, hogy milyen összegben érvényesíti a polgári jogi igényét, ezt indokolhatja, távolléte esetén a bejelentett igényt az iratokból kell felolvasni. Az egyéb érdekelt a jogát vagy jogos érdekét közvetlenül érintő körben indítványt tehet.

317. § (1) A felszólalások után a védőbeszéd következik. A védő perbeszéde után a vádlott is szót emelhet saját védelmére.

(2) Több vádlott esetén a védőbeszédek sorrendjét a tanács elnöke határozza meg.

318. § (1) A perbeszédek és a felszólalások után, azok sorrendjében viszonválaszoknak van helye. A viszonválaszra további viszonválasz adható, utoljára a védő, illetőleg a vádlott szólhat.
(2) A perbeszédek, felszólalások, illetve a viszonválaszok után, ha a vádlott hallássérült, kérésére lehetőséget kell biztosítani számára a jegyzőkönyv elolvasására.

Perbeszédre és felszólalásra egy személy jogosult, függetlenül attól, hogy többen is eljártak az ügyben. Ez az ügyész oldalán nyilvánvalóan nem okoz problémát, míg ugyanazon vádlott érdekében eljáró védők közül a törvényben meghatározottak jogosultak a védőbeszédre. A vádlott, a sértett, a magánfél és az egyéb érdekelt felszólalhat. Ha a sértett, a magánfél és az egyéb érdekelt érdekében több képviselő jár el, a felszólalást - megegyezésük szerint - egyikük tartja. A védelemhez való jog érvényesülésének fontos garanciális szabálya, hogy perbeszéd közben a szót nem lehet megvonni, illetőleg a perbeszéd nem szakítható félbe, kivéve, ha bűncselekményt megvalósító kifejezést foglal magában, rendzavarást kelt, továbbá ha az eljárás elhúzásának megakadályozása érdekében ez szükséges. A törvény kizárólag az ügyészi oldalról szabályozza a perbeszéd tartalmát, a védői oldalról ilyen szabályok nincsenek. A vádbeszéd kötelező elemeit ugyan tartalmazza a törvény, azonban ezek mintegy minimumfeltételnek tekinthetőek, hiszen ezen túl más körülményekre is kitérhet az ügyész. A büntetés konkrét mértékére való indítványtételt a törvény ugyan explicit tiltja, azonban azt, nem, hogy közelebbről megjelölje az általa javasolt mértéket. Ilyen lehet például szabadságvesztés esetén annak végrehajtásának felfüggesztése, esetleg a középmértékhez viszonyított büntetéskiszabásra irányuló indítvány.

Az utolsó szó joga

319. § Az ügydöntő határozat meghozatala előtt az utolsó szó joga a vádlottat illeti.

A jogintézmény lehetőség és nem kötelezettség a vádlott számára, azaz nem köteles élni e jogával. Az utolsó szó jogán elmondottak nem azonosak a vádlotti felszólalással, ez egyébiránt következik a norma szerkezetéből, ugyanis a törvényben tudatosan külön helyezte el a jogalkotó a felszólalások szabályozásától

A bizonyítási eljárás újra megnyitása

320. § A bíróság az ügydöntő határozat meghozatala előtt a bizonyítási eljárást újra megnyitja, ha ezt a perbeszédekben, a felszólalásokban, illetőleg az utolsó szó jogán elhangzottakban foglaltak miatt szükségesnek tartja.

A bíróság a perbeszédekből, illetőleg felszólalásokból is juthat olyan következtetésre, hogy a megalapozott döntéshez további bizonyítás szükséges, így lehetősége van arra, hogy bizonyítást vegyen fel. A bizonyítási eljárás ismételt befejezését követően lehetőséget kell adni újabb perbeszédekre és felszólalásokra, ha a jogosultak erre igényt tartanak.

A határozathozatal és a határozat kihirdetése

321. § (1) A perbeszédeket, a felszólalásokat, illetve az utolsó szó jogán elhangzottakat követően a bíróság határozat meghozatala céljából tanácsülésre visszavonul. A tanácsülésen a határozat rendelkező részét le kell írni, és azt a bíróság tagjai aláírják.
(2) Az ügydöntő határozatot a meghozatala után nyomban ki kell hirdetni. A tárgyaláson meghozott határozat - a bíróság tagjai által aláírt - rendelkező részének eredeti példányát a tárgyalási jegyzőkönyvhöz kell fűzni.
(3) Az ügydöntő határozat rendelkező részét a tanács elnöke állva olvassa fel, és a jelenlevők állva hallgatják meg, a tanács elnöke valamely jelen lévő személy egészségi állapotára tekintettel e szabály alól kivételt tehet. Ezt követően a tanács elnöke szóban elmondja az indokolás lényegét.
(4) Ha a bíróság az ügydöntő határozat meghozatala előtt azt állapítja meg, hogy a vád tárgyává tett cselekmény a vádirati minősítéstől eltérően minősülhet, a tárgyalást a védelem előkészítése érdekében elnapolhatja, erre nézve a jelen lévő ügyészt, a vádlottat és a védőt meghallgatja.

ÍH 2013. 12. Lakhelyelhagyási tilalom - eljárási kifogás
322. § (1) Ha az ügy bonyolultsága, a határozat nagy terjedelme vagy más fontos ok szükségessé teszi, a határozat meghozatalára és kihirdetésére a tárgyalás nyolc, kivételesen tizenöt napra elnapolható. A határozat kihirdetésének határnapját a tárgyalás elnapolásakor ki kell tűzni.
(2) Az (1) bekezdés alapján kitűzött tárgyaláson a tárgyalás legutóbbi részéről készült jegyzőkönyvet nem kell ismertetni. Ha a tárgyaláson a vádlott, illetőleg a védő a szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, a határozat a vádlott, illetőleg a védő távollétében is kihirdethető. E mulasztás miatt nincs helye igazolásnak.

A határozathozatal céljából tartott tanácsülés zárt, azaz azon a bíróság tagjai és a jegyzőkönyvvezető vehet részt, más nem. Ekkor dönt egyebek mellett a bíróság a vádlott büntetőjogi felelősségének kérdésben, bűnösségének megállapítása esetén pedig a vele szemben alkalmazott szankció(k) neméről és mértékéről. Az ezekre tett ügyészi és védői indítvány természetesen nem köti a bíróságot. A gyakorlatban csak kis ítéletnek nevezett rendelkező részt a tanácsülésen rögzíteni kell, s annak a bíróság tagjai által aláírt eredeti példányát a tárgyalási jegyzőkönyvhöz kell csatolni. Tekintettel arra, hogy a bizonyítékok értékelésére, azok egybevetésére is a tanácsülésen kerül sor, elképzelhető, hogy ekkor állapítja meg a vádtól eltérés lehetőségét a bíróság. Nyilvánvaló, hogy ilyenkor lehetőséget kell biztosítani a védelemnek az új minősítéssel szembeni védekezésre, s ezért a tárgyalás elnapolására is sor kerülhet. Ez nem kötelezettség a bíróság számára, pusztán lehetőség, így az elnapolásra nem köteles, azonban a védelemhez való jog immanens lényegét sértené a bíróság, ha indokolt esetben mellőzné az elnapolást.

A jogorvoslati nyilatkozatok

323. § (1) A határozat kihirdetése után a tanács elnöke megkérdezi a jelen lévő fellebbezésre jogosultakat, hogy kívánnak-e fellebbezni. A fellebbezési nyilatkozatok sorrendje a következő: az ügyész, a pótmagánvádló, a magánfél, az egyéb érdekeltek, a vádlott és a védő nyilatkozata.
(2) A fellebbezőnek meg kell jelölnie, hogy a határozat mely rendelkezését sérelmezi, és a fellebbezés mire irányul. A fellebbezési ok téves megjelölése, vagy a fellebbezés egyébként téves volta miatt a fellebbezés érdemi elbírálását nem lehet megtagadni. Az ügyésznek meg kell jelölnie azt is, ha a vádlott terhére fellebbez [354. § (2) bek.].
(3) A fellebbezésben olyan új tényt is lehet állítani és olyan új bizonyítékra is lehet hivatkozni, amelyről a fellebbező a határozat kihirdetése után szerzett tudomást. Olyan bizonyítást is lehet indítványozni, amelyet az első fokon eljárt bíróság mellőzött.

(4) A fellebbezés írásban indokolható. Az indokolást az iratok felterjesztéséig az elsőfokú bíróságnál, az iratok felterjesztése után a másodfokú bíróságnál - legkésőbb a tárgyalást megelőző tizenötödik napon - kell előterjeszteni.

ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
Abban az esetben, ha valamelyik fellebbezésre jogosult fél a határozattal nem ért egyet, akkor a számára rendelkezésre álló rendes jogorvoslati forma - a fellebbezés - bejelentésére kerülhet sor. Az ügyész jogosult a vádlott javára és terhére egyaránt fellebbezni, neki - e joga kettősségéből eredően - meg kell jelölni a fellebbezés irányát.

A fellebbezésre jogosultak

324. § (1) Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosult
a) a vádlott,
b) az ügyész,
c) a pótmagánvádló,

d) a védő, a vádlott hozzájárulása nélkül is,
e) a vádlott örököse, a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezés ellen,
f) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a vádlott hozzájárulása nélkül is - a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
g) a magánfél, a polgári jogi igényt érdemben elbíráló rendelkezés ellen,
h) az, akivel szemben az ítélet rendelkezést tartalmaz, a reá vonatkozó rendelkezés ellen.
(2) Az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

ÍH 2014. 54. A pótmagánvádló jogosultsága a fellebbezés előterjesztésére
ÍH 2006. 51. Az egyéb érdekelt - jogerő feloldása
A fellebbezésre jogosultak körét és - bizonyos esetekben - irányait rögzíti a jogalkotó. A vádlott kizárólag enyhítés, illetőleg felmentés iránt jelenthet be fellebbezést, azaz saját maga terhére nem jogosult fellebbezni. Az ügyész fellebbezési joga korlátlan, s a terhelt terhére vagy javára is szólhat. Az ügyész mellett még a pótmagánvádló az, aki jogosult a normaszöveg alapján a terhelt terhére fellebbezni a büntetőjogi felelősség körében. A védő a terhelt javára akkor is jelenthet be fellebbezést, ha ez ellen tiltakozik a vádlott. A gyakorlatban azonban jellemző a vádlott és a védő előzetes megállapodása, hogy milyen szankciót fellebbeznek meg, s melyet vesznek tudomásul, így nem tipikus a vádlott tiltakozása ellenére bejelentett védői fellebbezés.

A fellebbezés bejelentése

325. § (1) Az, akivel az elsőfokú bíróság az ítéletet kihirdetés útján közli, a fellebbezését nyomban bejelentheti, vagy erre háromnapi határidőt tarthat fenn. E határidő elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.
(2) A kézbesítés útján közölt ítélet ellen nyolc napon belül lehet fellebbezni.
(3) A nem a kihirdetéskor bejelentett fellebbezést az első fokú bíróságnál kell írásban vagy telefax, illetve számítógép útján benyújtani, illetőleg jegyzőkönyvbe mondani.
(4) Az ügyésznek a (3) bekezdés szerint benyújtott fellebbezéséről az elsőfokú bíróság a vádlottat és a védőt értesíti.

ÍH 2015. 88. A telefaxon bejelentett fellebbezés joghatályossága
ÍH 2014. 139. Jogorvoslati kérelem
ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet
326. § Ha az elsőfokú bíróság a nem ügydöntő végzést kihirdetés útján közli, a fellebbezést a végzés kihirdetésekor kell bejelenteni. A nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés bejelentésére egyebekben a 325. § (2)-(4) bekezdésében foglaltak irányadók.

ÍH 2011. 6. Perújítás
Jelen § tartalmazza az ügydöntő határozat, illetőleg a nem ügydöntő végzések elleni fellebbezés szabályait. A kihirdetés útján közölt határozat elleni fellebbezésre két lehetőséget biztosít a törvény, nyomban bejelentheti a fellebbezős fél, ebben az esetben a tárgyalási jegyzőkönyvben azt rögzíti a bíróság, illetőleg háromnapi gondokolási idő is rendelkezésére áll a fellebbezésre jogosultnak. Ez utóbbi esetben a három nap jogvesztő jellegű határidő, elmulasztása esetén nincs helye igazolásnak. A gondolkodási idő lehetőséget teremt a védelem oldalán a vádlottal történő egyeztetésre, s annak mérlegelésére, hogy a bizonyítékok alapján célszerű-e a fellebbezés. Abban az esetben, ha az ügyészség súlyosbításért nem fellebbezett, a súlyosítási tilalom okán - hatályon kívül helyezési ok hiányában - nem kockáztatja a vádlott, illetőleg a védő azt, hogy a bíróság súlyosabb szankciót alkalmazzon.

Határozat a kényszerintézkedésről és az összbüntetésbe foglalásról

327. § (1) Ha az ügydöntő határozat a kihirdetéskor nem emelkedik jogerőre, a bíróság az előzetes letartóztatásról, a lakhelyelhagyási tilalomról, a házi őrizetről, a távoltartásról, az ideiglenes kényszergyógykezelésről nyomban határoz.
(2) Az (1) bekezdés esetén az előzetes letartóztatás a 129. § (2) bekezdésének *a), b)* vagy *d)* pontjában meghatározott okokon kívül akkor is elrendelhető, ha az ítéletben kiszabott szabadságvesztés tartamára figyelemmel a vádlott szökésétől vagy elrejtőzésétől kell tartani.

(2a) Az előzetes letartóztatás elrendelése esetén az 51. § (4) bekezdésében foglalt jogáról a sértettet, illetve az 51. § (3) vagy (3a) bekezdése alapján a sértett jogait gyakorló személyt tájékoztatni kell.
(3) A vádlott felmentése, próbára bocsátása, számára jóvátételi munka végzésének előírása, az eljárás megszüntetése esetén, vagy ha a bíróság nem szabott ki végrehajtandó vagy részben felfüggesztett szabadságvesztést, nem rendelt el javítóintézeti nevelést, illetve ha a felmentés esetén nem rendelt el kényszergyógykezelést, az előzetes letartóztatást, a lakhelyelhagyási tilalmat, a házi őrizetet, a távoltartást, illetve az ideiglenes kényszergyógykezelést megszünteti, és nyomban intézkedik a vádlott szabadlábra helyezéséről.
(4) Az ítélet jogerőre emelkedése esetén, ha ennek feltételei fennállnak, a bíróság lehetőleg azonnal lefolytatja az összbüntetési eljárást.

ÍH 2017. 6. Előzetes letartóztatás elrendelése hatályon kívül helyezés esetén
ÍH 2013. 10. Előzetes letartóztatás fenntartása az elsőfokú ítélet kihirdetése után
ÍH 2012. 156. Lakhelyelhagyási tilalom
ÍH 2006. 48. Előzetes letartóztatás - óvadék

ÍH 2005. 57. Előzetes letartóztatás elrendelése - kényszerintézkedést elrendelő határozat
ÍH 2004. 8. Óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatás különös oka - tanácsülésen hozható határozatok - előzetes letartóztatási ok - Be. 147. § (1) és (3) bekezdés - Be. 327. § (2) bekezdés
ÍH 2004. 6. Óvadéki ülés mellőzése - előzetes letartóztatás különös oka - Be. 327. § - Be. 147. § (1) bekezdés
A törvény rendelkezik egyfelől arról, hogy a terheltet érintő kényszerintézkedések sorsát miként kell rendezni a jogerős ügydöntős határozat hiányában, a közérdekű munkával kapcsolatos nyilatkozatot is ekkor kell megtennie a terheltnek, illetőleg az összbüntetési eljárásra is sor kell, hogy kerüljön, ha ennek törvényi feltételei fennállnak.

327/A. §

A tárgyalás berekesztése

328. § A jogorvoslati nyilatkozatok megtétele, valamint a 327. §-ban említett határozatok meghozatala után a tanács elnöke a tárgyalást berekeszti.

A tárgyalás berekesztése az elsőfokú eljárás befejező mozzanata, s amennyiben sor került fellebbezésre, illetőleg fellebbezésekre, ha azokat nem vonták vissza, lehetőség van a másodfokú eljárás megkezdésére.

II. Cím

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÜGYDÖNTŐ HATÁROZATAI

Az ítélet

329. § A bíróság a vádról ítélettel határoz, ha a vádlottat bűnösnek mondja ki, vagy felmenti.

ÍH 2011. 6. Perújítás
A vádlott bűnösségének megállapítása vagy felmentése esetén, a bíróság a vádról ítélettel határoz. Az ítélet, mivel a büntetőjogi főkérdésről érdemben határoz, ügydöntő határozatnak minősül. Az ítélet formai szempontból négyes tagolású, bevezető része, rendelkező része, indokolási része és keltezése van. Az ítélet tartalmi követelményeire vonatkozó rendelkezéseket a Be. 258. § rögzíti.

A bűnösséget megállapító ítélet

330. § (1) A bíróság a vádlottat bűnösnek mondja ki, ha megállapítja, hogy bűncselekményt követett el, és büntethető.
(2) A bűnösséget megállapító ítéletben a bíróság
a) büntetést szab ki,
b) a vádlottat próbára bocsátja, számára jóvátételi munka végzését írja elő, vagy megrovásban részesíti,
c) a büntetés kiszabását mellőzi.
(3) Ha a bíróság a vádlottat pártfogó felügyelet alá helyezi, az ítélet rendelkező része a 258. § (2) bekezdésében írtakon kívül tartalmazza a bíróság által megállapított magatartási szabályokat.
(4) Ha a vádlott bűnösségét a bíróság próbára bocsátás ideje alatt vagy a próbára bocsátás előtt elkövetett bűncselekmény miatt állapítja meg, a próbára bocsátást kimondó rendelkezést hatályon kívül helyezi, és halmazati büntetést szab ki.

ÍH 2010. 148. A polgármester és az önkormányzat jegyzője hivatalos személyek - a megrovás alkalmazásának eljárásjogi kérdései
A bíróság abban az esetben hoz bűnösséget megállapító ítéletet, ha a tárgyaláson meggyőződött arról, hogy a vád tárgyává tett cselekmény bűncselekmény, azt a vádlott követte el, mégpedig bűnösen és a vádlott büntethető. A büntetőjogi felelősség megállapítása maga után vonja a szankció megállapítását is, ezért a bűnösséget megállapító ítéletben a bíróság vagy büntetést szab ki, vagy büntetés helyett önálló intézkedést alkalmaz, illetve a büntetés kiszabását mellőzheti. Mindezt csak abban a formában teheti meg, ha a vádlott bűnösségét a vád tárgyává tett bűncselekményben kimondta. A Be. 330. § (2) bekezdése értelmében a bíróság:
a) büntetést szab ki (Btk. 79. §-96. §),
b) a vádlottat próbára bocsátja, (Btk. 65. §-66. §),
c) jóvátételi munka végzését írja elő (Btk. 67. §-68. §),
d) megrovásban részesíti (Btk. 64. §),
e) a büntetés kiszabását mellőzi (Kizárólag a Btk. felhatalmazása alapján van rá lehetőség pl. alkalmatlan kísérlet Btk. 10. § (3) bekezdés, különös méltánylást érdemlő esetben a közlekedés biztonsága elleni bűncselekménynél Btk. 232. § (5) bekezdés)
f) javítóintézeti nevelésre ítéli (Be. 466. §, Btk. 120. §).
Amennyiben a bíróság a vádlottat pártfogó felügyelet alá helyezi (próbára bocsátás, jóvátételi munka, végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés esetén) a 330. § (3) bekezdése értelmében az ítélet rendelkező részének a Be. 258. § (2) bekezdésében foglaltakon kívül, tartalmaznia kell a bíróság által megállapított magatartási szabályokat. Ezeknek a megállapítására a Btk. 71. § (2) bekezdése ad iránymutatást, azonban a Btk. felsorolása nem tekinthető taxatívnak, így a bíróság ezeken kívül bármilyen magatartási szabályt előírhat, melyet a terhelt előreláthatólag képes teljesíteni.

A Be. 330. § (4) bekezdés értelmében a bíróság halmazati büntetést szab ki a próbára bocsátás ideje alatt vagy az előtt elkövetett cselekmény miatt folyó eljárásban. Amennyiben a vádlott a próbára bocsátás alatt vagy előtte követett el az újabb bűncselekményt, a próbára bocsátó rendelkezés hatályon kívül helyezése mellett, büntetés kiszabásának van helye. A próbára bocsátó ítéletben egyszer már a bíróság megállapította a vádlott bűnösségét és csupán a büntetés kiszabását halasztotta el próbaidőre. Amennyiben ez a próbaidő eredménytelenül telt el, mert a vádlott újabb bűncselekményt követett el, a próbára bocsátást a bíróság megszünteti és az annak alapjául szolgáló bűncselekményt és az újabb bűncselekményt, egy eljárásban bírálja el, ilyenkor halmazati büntetés kiszabására kerülhet sor.

A felmentő ítélet

331. § (1) A bíróság a vádlottat a vád alól felmenti, ha a vádlott bűnössége nem állapítható meg, és az eljárást nem szünteti meg.

(2) Ha a kóros elmeállapota miatt felmentett vádlott kényszergyógykezelésének feltételei megvannak, a bíróság elrendeli a vádlott kényszergyógykezelését.

(3) Az ítélet indokolása a 258. § (3) bekezdésében írottakon kívül tartalmazza azoknak az okoknak a feltüntetését, amelyek a bíróságot az ítélet kialakításában vezették, különösen a bűncselekmény hiányára, a bűncselekmény bizonyítottságának hiányára, illetőleg a büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okokra való utalást.

(4) Ha a felmentés alapja büntethetőséget kizáró ok, a bíróság elkobzást, vagyonelkobzást, illetve elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét rendelhet el.

ÍH 2012. 150. A gondatlanságból elkövetett közérdekű üzem működése megzavarásának vétsége
ÍH 2011. 97. Magánindítvány előterjesztése
ÍH 2010. 3. Magánlaksértés vétsége
ÍH 2004. 45. Jogos védelem - arányosság, szükségesség mértéke - Btk. 22. § f) pont - Btk. 29. § (1) bekezdés
A Be. 331. § az ítélet másik formájára, a felmentő ítéletre vonatkozó szabályokat tartalmazza. Az (1) bekezdés szerint a bíróság a vádlottat a vád alól felmenti, ha a vádlott bűnössége nem állapítható meg, és az eljárást nem szünteti meg. Ebből a rendelkezésből kitűnik az, hogy ha az eljárás megszüntetésére okot adó körülmény és felmentési ok is felmerülne egy ügyben, akkor az eljárás megszüntetése élvez elsőbbséget, melyet végzés formájában hoz a bíróság. A jelenleg hatályos Be. a felmentési okokat tételesen nem sorolja fel, de azokra a 331. §(3) bekezdéséből lehet következtetni. Eszerint ugyanis a felmentő ítélet indokolásának tartalmaznia kell azokat az okokat, melyek a bíróságot az ítélet kialakításában vezették, így különösen bűncselekmény hiányára, a bűncselekmény bizonyítottságának hiányára, illetőleg a büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okokra való utalást. A törvény a különösen kitételt használja, melyből arra lehet következtetni, hogy a bíróság az itt felsorolt okok közül más felmentési okot is megállapíthat. Összességében felmentő ítélet meghozatalának van helye:
- bűncselekmény hiánya esetén. Ekkor a bíróság azt a megállapítást teszi, hogy a vád tárgyát képező cselekmény nem bűncselekmény, vagyis nincs a vádban leírt történeti tényállásnak megfeleltethető Btk. Különös Részében található törvényi tényállás.
- A bűncselekményt nem a vádlott követte el. A bizonyítás során az derül ki, hogy az elkövetett cselekmény bűncselekmény ugyan, de azt bizonyítottan nem a vádlott követte el.
- Bizonyítottság hiánya. Vagyis nincs bizonyítva bűncselekmény elkövetése, vagy kétséget kizáróan nem nyert bizonyítást, hogy azt a vádlott követte el. Ez összhangban van az ártatlanság vélelmével és az in dubio pro reo elvével, miszerint a kétséget kizáróan nem bizonyított tény, nem értékelhető a terhelt terhére.
- Büntethetőséget kizáró ok áll fenn. Korábban dogmatikai szempontból ez alól kivételt képezett a magánindítvány, feljelentés, kívánat hiánya, mivel ezekben az esetekben a bíróság eljárást megszüntető végzést hoz. A jelenleg hatályos Btk. a feljelentés és magánindítvány hiányát, nem büntethetőséget kizáró okként, hanem a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályaiként szabályozza, mely fennállása esetén megszüntető végzést hoz a bíróság. Felmentést eredményez ugyanakkor a Btk.-ban meghatározott büntethetőséget kizáró okok valamelyikének megállapítása. Ebben az esetben a történeti tényállás látszólag kimeríti valamely Btk. különös részi tényállást, de jogellenesség, illetve bűnösség hiányában, a terhelt nem vonható felelősségre. (Büntetőjogi dogmatikai szempontból, amennyiben büntethetőséget kizáró ok realizálódik, anyagi jogi értelemben nem jön létre bűncselekmény, így akár a vádlott felmentésére, a cselekmény nem bűncselekmény kategóriája is alapot adhatna). A Btk. 17. § (1) bekezdés a kóros elmeállapotú elkövetőre állapít meg büntethetőséget kizáró okot. Eszerint nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában követi el, amely képtelenné teszi cselekménye következményeinek a felismerésére, vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjen. A felismerési és akarati képességet kizáró kóros elmeállapot fennállása esetén, a bíróság a terheltet felmenti, de amennyiben ennek külön feltételei fennállnak, a Be. 331. § (2) bekezdése alapján a vádlott kényszergyógykezelését rendeli el. Az az érdekes helyzet áll elő, hogy felmentő ítéletben alkalmaz bíróság büntetőjogi intézkedést, amennyiben a Btk. 78. § lehetővé teszi. Ugyanakkor felmentő ítéletben nemcsak kényszergyógykezelés elrendelésének van lehetősége, hanem a Be. 331. §(4) bekezdése értelmében, ha a felmentés alapja büntethetőséget kizáró ok, a bíróság elkobzást, vagyonelkobzást, illetve elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét rendelheti el. Erre a Btk. több büntethetőséget kizáró ok esetén lehetőséget teremt, pl. Btk. 72. § (4) bekezdés szerint, az elkobzást akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető. A Btk. 75. § (2) bekezdés szerint a vagyonelkobzást akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot miatt nem büntethető.

A Be. 331. § (3) bekezdése utal arra, hogy a felmentő ítélet indokolásában ki kell térni a büntethetőséget megszüntető okokra, melyek a bíróságot az ítélet kialakításában vezették. Ez a rendelkezés ellentmondásosnak és némileg értelmezhetetlennek tűnik. Abban az esetben ugyanis, ha büntethetőséget megszüntető ok áll fenn, eljárást megszüntető végzést kell hozni a Be. 332. §-a értelmében.

Az eljárást megszüntető végzés

332. § (1) A bíróság az eljárást megszünteti

a) a vádlott halála, elévülés vagy kegyelem miatt,

b) ha az eljárás megindításához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy a kívánat hiányzik, és e hiányt nem pótolták, illetőleg az már nem pótolható,

c) ha a cselekményt jogerősen elbírálták,

d) ha a vád nem törvényes [2. § (2) bek.],

e) ha az ügyész a vádat elejtette és pótmagánvádnak nincs helye,

f) tevékeny megbánás esetén [Btk. 29. § (1) bekezdés],

g) a büntethetőséget megszüntető egyéb ok [Btk. 25. § *e)* pont] esetén,

h) ha az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény szerinti konzultációs eljárás eredménye alapján a büntetőeljárást az Európai Unió másik tagállama folytatja le.

(2) A bíróság az eljárást megszünteti az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.

(3) A bíróság az (1) vagy (2) bekezdésben meghatározott ok észlelésekor az eljárást nyomban megszünteti.

(4) Az eljárás megszüntetéséről a bíróság értesíti a magánfelet azzal a figyelmeztetéssel, hogy a polgári jogi igényét egyéb törvényes úton érvényesítheti.

(5) Ha az ügydöntő határozat kihirdetését követően, annak jogerőre emelkedése előtt válik ismertté, hogy a vádlott meghalt vagy eljárási kegyelemben részesült, és a határozat ellen nem jelentettek be fellebbezést, a bíróság a nem jogerős ügydöntő határozatát, vagy határozatának e vádlottat érintő részét hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti.

ÍH 2017. 47. Költségviselésre kötelezés pótmagánvádas ügyben
ÍH 2011. 58. A vádirati tényállás tartalma
ÍH 2008. 132. Pótmagánvád
ÍH 2008. 86. Pótmagánvádas eljárás - eljárást megszüntető végzés - a hivatali visszaélés bűntettének sértettje
ÍH 2007. 56. Közvetítői eljárás

Mivel a bíróság a vádról hoz döntést, ezért az eljárást megszüntető végzés ügydöntő végzésnek tekintendő, melyre a tartalmi követelmények tekintetében az ítéletre vonatkozó szabályok érvényesülnek (Be. 258. §). A bíróság eljárást megszüntető végzést hoz az alábbi esetekben:

a) a vádlott halála, elévülés vagy kegyelem esetén. Amennyiben a vádlott az eljárás jogerős befejezése előtt meghal, vele szemben az eljárás megszüntetésének van helye. Az elévülés szabályait a Btk. 26. § tartalmazza. Az elévülés hagyományos indokai, hogy hosszabb idő elteltével a bizonyítékok elenyésznek, a tanúk emlékezete elhomályosul és méltányossági szempontok is szólnak amellett, hogy az esetlegesen már törvénytisztelő életmódot folytató terhelt, ne állhasson végtelenségig büntetőeljárás hatálya alatt. Büntethetőséget megszüntető kegyelem gyakorlására az eljárás jogerős befejezése előtt kerülhet sor, egyéni kegyelmet a köztársasági elnök, közkegyelmet az Országgyűlés törvényben gyakorol.

b) ha az eljárás megindításához szükséges magánindítvány, feljelentés, vagy a kívánat hiányzik, és e hiányt nem pótolták, illetőleg az már nem pótolható. Ezek az okok a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályait jelentik. A magánindítvány a Btk. 31. §-ban került szabályozásra, bizonyos bűncselekmények terheltje csak az arra jogosult, általában a sértett magánindítványa alapján büntethető. A Btk. 32. § szerint, bizonyos esetekben az elkövető csak az arra jogosult által tett feljelentésre büntethető. Pl. hamis tanúzás vagy hamis vád az alapügy befejezéséig, csak az alapügyben eljárt hatóság feljelentése alapján büntethető. Diplomáciai mentességet élvező személy sérelmére elkövetett rágalmazás, becsületsértés terheltje, csak diplomáciai úton előterjesztett kívánat alapján büntethető.

c) ha a cselekményt jogerősen elbírálták. Jogerőre csak az ügydöntő és a külön fellebbezéssel megtámadható nem ügydöntő határozatok képesek. Ezek a lezárt eljárások, a kétszeres eljárás (ne bis in idem) tilalma miatt kizárják az újabb döntés, újabb eljárás lefolytatásának lehetőségét.

d) ha a vád nem törvényes. Törvényes vád hiányában az eljárás nem indítható és nem folytatható le. A törvényes vád fogalmát maga a Be. határozza meg. Törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt, a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi (Be. 2. § (2)).

e) ha az ügyész a vádat elejtette és pótmagánvádnak nincs helye. Az ügyészt közvádlói funkciójában megilleti a váddal való rendelkezési jog, mely magába foglalja azt is, hogy a vádat ejtheti. Ebben az esetben a bíróság a törvényes vád hiányában, a vádhoz kötöttség elvéből kiindulva, nem járhat el. Amennyiben az ügyész ejti a vádat, és pótmagánvádnak helye lehet, nem lehet az eljárást automatikusan megszüntetni. Ekkor a sértettnek kézbesíteni kell az ügyész vádelejtést tartalmazó nyilatkozatát, be kell várni a sértett esetleges pótmagánvádlóként történő fellépését, vagy az erre nyitva álló határidő elteltét. A Be. 333. § rendelkezéseinek megfelelően, nem képezi az eljárás megszüntetésének akadályát, vagyis meg kell szüntetni az eljárást, ha az ügyész a vádat ejtette, és pótmagánvádnak lehet helye, azonban a sértettnek azért nem lehetett az ügyészi vádelejtést tartalmazó nyilatkozatát kézbesíteni, mert ismeretlen helyen tartózkodott. Ha a küldemény ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodik jelzéssel érkezik vissza a bíróságra, a bíróság nem köteles a sértett lakóhelyének felkutatása iránt intézkedi, hanem megszüntetheti az eljárást.

f) tevékeny megbánás esetén. A Btk. a tevékeny megbánást büntethetőséget megszüntető okként szabályozza. Amennyiben a törvényi feltételek fennállása esetén, a terhelt és sértett közvetítői eljárás keretében megállapodott a bűncselekmény jóvátételét illetően, és a terhelt a megállapodásban rögzítetteket teljesítette, a bíróság eljárást megszüntető végzést hoz. Tevékeny megbánás alkalmazásának és az eljárás megszüntetésének szabályait a Btk. 29. § (1) bekezdés rögzíti.

g) büntethetőséget megszüntető egyéb ok áll fenn, a Btk. 25. § e) pont alapján. Ilyen okokat a Btk. Általános és Különös része egyaránt határoz meg. Ilyennek tekinthető pl. a kísérlettől és előkészülettől való önkéntes visszalépés (Btk. 10. § (4), illetve 11. § (2) bekezdés); próbára bocsátás esetén a próbaidő sikeres eltelte (Btk. 66. § (3) bekezdés); tartási kötelezettség elmulasztása esetén, ha az elkövető tartási kötelezettségének az elsőfokú ítélet meghozataláig eleget tesz (Btk. 212. § (3) bekezdés); tartozás fedezetének elvonása esetén nem büntethető az elkövető, ha a vádirat benyújtásáig a tartozását kiegyenlíti (Btk. 405. § (4) bekezdés) stb.

h) ha az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény szerinti konzultációs eljárás eredménye alapján a büntetőeljárást az Európai Unió másik tagállama folytatja le. A kétszeres eljárás tilalmának nemcsak nemzeti szinten, hanem az Európai Unió államai között is érvényesülnie kell. A párhuzamosan folyó eljárások elkerülése végett az uniós államok konzultációs eljárást folytatnak le, melynek szabályait az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény tartalmazza (104. §-107. §). Ha megállapítást nyert, hogy a terhelttel szemben a Magyarországon folyó büntetőeljárással párhuzamosan ugyanazon cselekmény miatt másik tagállam is büntetőeljárást folytat, erről a legfőbb ügyész a büntetőeljárást folytató ügyészt vagy bíróságot haladéktalanul tájékoztatja. A legfőbb ügyész konzultációt kezdeményez a tagállami hatósággal, a párhuzamos büntetőeljárások következményeinek elkerülése érdekében. Annak eldöntésénél, hogy melyik tagállam folytassa le az eljárást, lényeges szempontok, melyeket figyelembe kell venni: a tagállamokban folyó büntetőeljárások állása, az a tény, hogy melyik tagállamban áll rendelkezésre több bizonyíték, hogy a tagállamokban folyamatban lévő büntetőeljárások kapcsolódnak-e az adott tagállamban folyó más büntetőeljáráshoz, a terhelt fogva tartásának helye, illetve a terhelt állampolgársága.

i) A bíróság az eljárást megszünteti az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége. Erre célszerűségi, pergazdaságossági okból kerülhet sor.

A hatályos Be. csak az ítéletben teszi lehetővé, hogy a bíróság polgári jogi igényről érdemben döntsön. Ezért az eljárás megszüntetéséről a Be. 334. § (4) bekezdés értelmében értesíteni kell a magánfelet, azzal a figyelmeztetéssel, hogy polgári jogi igényét érvényesítheti egyéb törvényes úton.

A Be. 332. § (5) bekezdése arról az esetkörről rendelkezik, amikor az ügydöntő határozat, adott esetben az ítélet meghozatalát követően, de még a jogerőre emelkedést megelőzően, a vádlott meghalt vagy eljárási kegyelemben részesült. Amennyiben a határozattal szemben nem jelentettek be fellebbezést, akkor a bíróság a jogerőre nem emelkedett határozatot, vagy annak a vádlottat érintő részét hatályon kívül helyezi és az eljárást a halál vagy eljárási kegyelem folytán megszünteti. Azon ritka esettel találjuk szembe magunkat, amikor a bíróság a saját határozatát vagy annak egy részét hatályon kívül helyezi. Ez a jog ugyanis a magasabb szintű bíróságoknak fenntartott jogot jelenti, hiszen a bíróság saját határozatihoz kötve van. Jelen esetben a sajátos szituáció miatt biztosít a jogalkotó célszerűségi szempontból lehetőséget az első fokú bíróságnak saját határozata hatályon kívül helyezésére, amennyiben nem jelentettek be fellebbezést a határozattal szemben. A Be. 334. § második mondata alapján ebben az esetben sem kerül sor az elkobzás, vagyonelkobzás, és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét kimondó rendelkezések hatályon kívül helyezésére, hiszen ehhez változatlanul kötve van a bíróság és a törvény ezen intézkedések megtételét lehetővé teszik a terhelt halála esetére is. Az eljárást megszüntető végzésben egyes megszüntető okok esetén is alkalmazhat a bíróság bizonyos joghátrányt, hiszen esetleges formai akadályok megléte nem jelenti azt, hogy elkobzást, vagyonelkobzást, vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét ne lenne köteles a terhelt eltűrni. A Be. 334. § lehetőséget ad erre, ha a vádlott halála, elévülés, kegyelem, feljelentés, kívánat, magánindítvány hiánya, tevékeny megbánás, vagy büntethetőséget megszüntető egyéb okból kerül sor az eljárás megszüntetésére.

A vád törvényességét nem befolyásolja - ezért a vád törvényes -, ha a végrehajtóval szemben indult büntetőeljárás során a nyomozást nem a nyomozó ügyészség, hanem a rendőrkapitányság folytatta le, majd a városi ügyészség emelt vádat. A nyomozás során megvalósult eljárási szabálysértés a vád törvényességét nem érinti. A perbeli esetben a kijelölés alapján eljárt városi bíróság végzésében a terhelt ellen rágalmazás vétsége miatt indult büntetőeljárást - törvényes vád hiányára hivatkozással, a Be. 332. § (1) bekezdés d) pontja alapján - megszüntette. A határozatban kifejtettek szerint a sértett, valamint a terhelt egyaránt önálló bírósági végrehajtó; ekként hivatalos személy. Ennek következménye egyrészt, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény a Be. 52. § (4) bekezdése alapján közvádra üldözendő; másrészről pedig az, hogy az ügyben a nyomozást a Be. 29. § c) pontja szerint kizárólag az ügyészség végzi. Az ügyben azonban nem a V. Nyomozó Ügyészség folytatta le a nyomozást, hanem - hatáskör hiányában - a V. Rendőrkapitányság; a bizonyítékok beszerzése így az eljárási szabályok megsértésével történt. Vádat pedig - az arra ugyancsak jogosultsággal bíró V. Nyomozó Ügyészség helyett - a V. Városi Ügyészség emelt; márpedig a vád törvényességének alaki feltétele, hogy azt a vádlói legitimációval rendelkező emelje. Ez a jelen ügyben nem így történt, így a vád nem törvényes; s az utóbb sem vált azáltal azzá, hogy az Sz. Nyomozó Ügyészség a vád képviseletét átvette. A városi bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a megyei főügyészség terjesztett elő a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában írt okból felülvizsgálati indítványt. Indokai szerint relatív eljárási szabálysértés valósul meg, ha a nyomozást nem az arra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság folytatja le; a vád törvényességét azonban ez nem érinti. Az 1/2007. BK vélemény A/I/1/a. pontja szerint a vád törvényességének alaki feltétele, hogy a bírósági eljárás lefolytatását vádlói jogosultsággal rendelkező személy kezdeményezze, márpedig az ügyész - és bármelyik ügyész - közvádas ügyben vádemelésre jogosult. Kivételt a fiatalkorúak elleni, valamint a katonai büntetőeljárás tekintetében fogalmaz meg a Be., a kizárólagos ügyészi nyomozás körébe tartozó ügyek tekintetében azonban nem. A városi bíróság tárgyalásán a vád képviseletét egyébként már a nyomozó ügyészség látta el. Az eljárás megszüntetésére ilyen módon a Be. 373. § (1) bekezdés II. fordulat e) pontjában írt abszolút eljárási szabálysértés megvalósulásával került sor, ezért a támadott határozat hatályon kívül helyezését és az eljárt bíróság új eljárásra utasítását indítványozta. A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítványt - helytálló indokaira figyelemmel - fenntartotta. A felülvizsgálati indítványt a Kúria alaposnak találta. A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető. A Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontja alapján felülvizsgálati ok, ha a bíróság határozatának meghozatalára a Be. 373. § (1) bekezdésének II. fordulat e) pontjában meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor. Ilyen eljárási szabálysértés, ha a bíróság törvénysértően állapította meg, hogy a vád nem törvényes [Be. 373. § (1) bek. I. ford. c) pont], és ezért az eljárást megszüntette [1/2007. BK vélemény A/II/4/e. pont]. Jelen ügyben erről volt szó. Az alapügyben eljárt bíróság tévesen jutott arra az álláspontra, hogy a vád nem törvényes. Kétségtelen, hogy a jelen ügyben nyomozást kizárólag az ügyészség folytathatott volna. A Be. 29. § b) és c) pontjából következően ugyanis kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást az önálló és megyei bírósági végrehajtó által elkövetett bármilyen bűncselekmény miatt. A vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 1. § (1) bek. c) pontja, valamint a 48. § (1) bek. a) pontja szerint az ügyészség a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végez a kizárólagos hatáskörébe tartozó bűncselekmények miatt. Ugyanezen szakasz (2) és (3) bekezdése szerint ezekben az ügyekben a nyomozó ügyészség jár el, éspedig annak az ügyésznek a jogkörében, aki az ügy érdemi elbírálására jogosult bíróság mellett működik. Az ügyészségek illetékességi területéről szóló 2/2006. (ÜK. 1.) LÜ utasítás 4. § (5) bekezdése szerint a nyomozó ügyészségek megyei illetékességgel látják el feladataikat. A fentiekből következően a jelen ügyben a nyomozást a V. Nyomozó Ügyészségnek kellett volna lefolytatnia, nem pedig a V. Rendőrkapitányságnak. Ez - a nyomozás során kétségkívül megvalósult - eljárási szabálysértés azonban a vád törvényességét nem érinti [EBH2011. 2299.; BH2012. 86.]. Nem helytálló a támadott határozat azon megállapítása sem, hogy vádemelési jogosultsággal is a V. Nyomozó Ügyészség rendelkezett volna, a V. Városi Ügyészség nem. A nyomozás kapcsán valóban a fentebb hivatkozott szabályok érvényesülnek, a vádemelés és a vádképviselet tekintetében azonban ez nincs így. Amint arra a felülvizsgálati indítvány ugyancsak helytállóan hivatkozik, a Be. a fiatalkorúak elleni, valamint a katonai büntetőeljárás tekintetében fogalmaz meg kivételes szabályt [Be. 449. § (1) bek., Be. 474. § (1) bek.]; a kizárólagos ügyészi nyomozás körébe tartozó ügyek tekintetében azonban nem. A már idézett 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás sem tartalmaz a vádemelés tekintetében kivételes előírást, hanem a 3. § (1) bekezdésében akként rendelkezik, hogy a vádelőkészítés és a vádemelés során első fokon az ügy érdemi elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság mellett működő ügyész jár el. Ezzel egyezően pedig a büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenységről szóló 12/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 2. § (1) bekezdése szerint az ügyészi feladatokat a helyi bíróságok előtti eljárásban a helyi ügyészségek ügyészei látják el. Nincs tehát jogszabályi alapja - ilyenre az nem is hivatkozik - a támadott határozat azon megállapításának, hogy a vád nem jogosulttól származik; a tárgyalási vádképviseletet pedig 2012. október 4-én már valóban az Sz. Nyomozó Ügyészség látta el. Tévesen szüntette meg ezért a Be. 332. § (1) bek. d) pontjára hivatkozással az eljárást törvényes vád hiánya okán az Sz. Városi Bíróság; a Be. 373. § (1) bekezdés II. fordulat e) pontján alapuló, a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában írt felülvizsgálati ok megvalósult. Ezért a Kúria a megtámadott ítéletet hatályon kívül helyezte, és az eljárt bíróságot új eljárásra utasította. (EBH2013. B.23.)

333. § Ha az ügyész a vádat elejtette és pótmagánvádnak lehet helye, az eljárás megszüntetésének nem akadálya, hogy a sértettnek azért nem lehetett az ügyész vádelejtését tartalmazó nyilatkozatát kézbesíteni, mert ismeretlen helyen tartózkodott.

334. § Az eljárásnak a 332. § (1) bekezdés *a)-b) és f)-g)* pontja alapján történt megszüntetése esetén a bíróság elkobzást, vagyonelkobzást vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét rendelhet el. Az eljárásnak a 332. § (5) bekezdése alapján történt megszüntetése esetén a bíróság a korábbi ügydöntő határozat elkobzást, vagyonelkobzást, illetve elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét kimondó rendelkezését hatályában fenntartja.

ÍH 2014. 5. Vagyonelkobzás

A polgári jogi igény elbírálása

335. § (1) A polgári jogi igényt - a 214. § (1a) bekezdése és a 284. § (3) bekezdése szerinti eseteket kivéve - a bíróság az ítéletben lehetőleg érdemben bírálja el; annak helyt ad, vagy azt elutasítja. Ha ez jelentékenyen késleltetné az eljárás befejezését, valamint a vádlott felmentése esetén, vagy ha az indítványnak a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény kizárja, a bíróság a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja.

(2) Ha a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány, adóbevétel-csökkenés, vámbevétel-csökkenés összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kell bírálni, kivéve, ha az okozott kár vagy a vagyoni hátrány megtérítése iránti igény az 54. § (2a) bekezdése szerinti polgári jogi igény része.

(3) Ha a polgári jogi igény érvényesítése során eltérő indítványt terjesztettek elő, a bíróság ezeket a magasabb összegű igény keretein belül bírálja el.

ÍH 2016. 10. A polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása
ÍH 2013. 136. Különleges eljárás - bűnügyi költség
ÍH 2010. 1. Csalás - polgári jogi igény
A 335. § a polgári jogi igény büntető bíróság általi elbírálásának szabályait rögzíti. Polgári jogi igényt a büntetőeljárásban, főszabály szerint magánfélként a sértett érvényesít, de kivételesen az ügyészt is megilleti ez a jog a Pp. szabályai alapján. A Be. 54. § (2) bekezdése szerint a magánfél a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényt érvényesítheti, amely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. Erre célszerűségi szempontok alapján azért ad lehetőséget a törvény, mert a büntetőjogi felelősség érdekében felvett bizonyítás, az esetek többségében a polgári jogi igényről szóló döntést is megalapozhatja. A Be. 335. § (1) bekezdés a polgári jogi igény ítéletben történő, lehetőség szerint érdemi elbírálásának kötelességét rója a bíróságra. A magánfél érdeke az érdemi elbírálás, hiszen ennek hiányában, másik bírósági eljárásban kell azt érvényesítenie. Az érdemi elbírálás azt jelenti, hogy a polgári jogi igénynek a bíróság helyt ad, részben helyt ad, vagy azt elutasítja. Amennyiben az érdemi döntéshez szükséges bizonyítás jelentősen késleltetné az eljárás befejezését, a bíróság a polgári jogi igény elbírálását egyéb törvényes útra utasíthatja. Egyéb törvényes útra utasításnak helye lehet akkor is, ha a bíróság a vádlottat felmenti, vagy ha az indítványnak a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény kizárja. Előfordulhat ugyanis olyan eset, hogy a polgári jogi igény túllép a vagyoni kártérítés keretein és nem vagyoni kár megtérítését is érvényesíteni szeretné a magánfél, ennek az elbírálása azonban már nem tartozik a büntetőbíróság kompetenciájába. A 335. § (2) bekezdés bizonyos esetekben a polgári jogi igény elbírálására való kötelezést jelenti a bíróságok számára. A 2009. évi LXXXIII. tv. 38. §-a módosította a Be. 335. §-ának (2) bekezdését. A módosító rendelkezéshez fűzött miniszteri indokolás szerint, erre azért volt szükség, mert a gyakorlatban sok esetben előfordult, hogy a büntetőügyekben eljáró bíróságok azokban az esetekben is a törvény egyéb útjára utasították a polgári jogi igény érvényesítését, amikor a kereseti kérelemben való érdemi döntés nem okozhatott nehézséget, mert a bíróság a bűncselekmény elbírálása során az elkövetési értéket, az okozott kárt stb. megállapította. A polgári jogi igény érvényesítése ilyen indokolatlan egyéb törvényes útra utasításának elkerülése érdekében, a törvény egy olyan új bekezdést iktatott be, amelynek értelmében, ha a bíróság az ítéleti tényállásban megállapította a bűncselekménnyel okozott kár összegét, ennek az összegnek a mértékéig el kell bírálnia a magánfél által előterjesztett polgári jogi igényt. A Be. 333. § (2) bekezdése értelmében nemcsak a kár, hanem vagyoni hátrány, adóbevétel-csökkenés, vámbevétel-csökkenés összegének megállapítása esetén, illetve a bűncselekmény elkövetési értékének megállapítása esetén is fennáll a bíróság kötelezettsége, hogy ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kell bírálni.
Amennyiben a bíróság a polgári jogi igényt érdemben elbírálja, az ítélt dolgot jelent és polgári peres eljárásban többé nem érvényesíthető (BH 2004. 178 II). A Be. 335. § (3) bekezdés szerint, ha a polgári jogi igény érvényesítése során eltérő indítványt terjesztettek elő, a bíróság ezeket a magasabb összegű igény keretein belül bírálja el. Ez arra az esetre vonatkozik, amikor nemcsak a magánfél, hanem az ügyész is él a polgári jogi igény érvényesítésének lehetőségével, és nem azonos a két különböző kérelemben megjelölt igény.

A szülői felügyeleti jog megszüntetése

336. § (1) A bíróság az ügyész indítványára a vádlott szülői felügyeleti jogát megszünteti, ha a vádlottat a gyermekének sérelmére elkövetett szándékos bűncselekményben bűnösnek mondja ki és megállapítja a szülői felügyeleti jog bírósági megszüntetése Polgári Törvénykönyv szerinti feltételeinek fennállását.

(2) A bíróság az (1) bekezdésben meghatározott feltételek hiányában az indítványt elutasítja.

(3) A bíróság a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja, ha az indítvány elbírálása a büntetőeljárás befejezését jelentékenyen késleltetné, vagy az indítványnak a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény kizárja.

ÍH 2012. 154. Különleges eljárás - szülői felügyeleti jog - szülői felügyeleti jog megszüntetése esetén a gyermekkel való kapcsolattartás engedélyezésének kérdése
ÍH 2004. 120. A szülői felügyeleti jog megszüntetése - a szülői felügyeleti jog megszüntetésének feltételei - kizárt a szülői felügyeleti jog megszüntetése

Az egyébként polgári jogi bíróság hatáskörébe tartozó szülői felügyeleti jog megszüntetéséről, a büntetőbíróság az ügyész indítványára abban az esetben dönthet, ha a vádlottat gyermekének sérelmére elkövetett szándékos bűncselekményben mondja ki bűnösnek, és megállapítja a Ptk. 4:191. §-ában meghatározott feltételek fennállását. A bíróság megszünteti a szülői felügyeletet, ha
- a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti; vagy
- a gyermeket más személynél helyezték el vagy nevelésbe vették, és az a szülő, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vételre okot adó magatartásán, életvitelén, körülményein önhibájából nem változtat.
Ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte, a bíróság a szülői felügyeletet a szülő valamennyi gyermeke tekintetében megszüntetheti. A bíróság rendelkezhet úgy, hogy a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekre is. Aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll, nem fogadhat örökbe, nem viselhet gyámságot, gyermek nála nem helyezhető el és - a bíróság vagy a gyámhatóság eltérő rendelkezésének hiányában - nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.
Így szülői felügyeleti jog megszüntetésére kerülhet sor, amikor a bíróság bűnösnek mondja ki a terheltet, a nevelése alatt álló, tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekményben és kiskorú veszélyeztetésének bűntettében. Ebben az esetben a Ptk. 4:191. § (2) bekezdésre való hivatkozásnak van helye, mely szerint a bíróság megszünteti a szülői felügyeletet, ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte. Az ítélet rendelkező részében személy szerint is meg kell jelölni, hogy a szülői felügyeleti jog megszüntetése kikre, mely gyermekekre vonatkozik. (BH 1995. 270. II., BH 2001. 107). Amennyiben a bíróság valamennyi gyermekre vonatkozóan megszünteti a szülői felügyeleti jogot ez a jövőben születendő gyermekre is vonatkozik.
A Be. 336. § (3) bekezdés szerint a bíróság a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja, ha az indítvány elbírálása a büntetőeljárás befejezését jelentékenyen késleltetné, vagy az indítványnak a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény kizárja. Ez formális és tartalmi értelemben analóg a polgári jogi igény elbírálására vonatkozó szabályokkal. Amennyiben a bíróság megállapítja a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekményben a vádlott bűnösségét, aligha képzelhető el, hogy az indítványról szóló döntés késleltetné az eljárás befejezését. Előfordulhat más körülmény, mely kizárhatja azonban az indítvány érdemi elbírálását, ilyen lehet pl. amikor az apaság megdöntésére irányuló polgári per van folyamatban (BH 1994. 69.).

A szabálysértés elbírálása

337. § (1) Ha a bíróság a tárgyalás eredményéhez képest úgy látja, hogy a vád tárgyává tett cselekmény szabálysértés, és ezért a vádlottat felmenti, a szabálysértést elbírálja.

(2) Az (1) bekezdés esetében a bíróság elkobzást rendelhet el, és a polgári jogi igényt érdemben elbírálhatja.

(3) Ha a vádlottal szemben több bűncselekmény miatt emeltek vádat, és valamely vád tárgyává tett cselekményről a bíróság megállapítja, hogy az szabálysértés, a bíróság e szabálysértés miatt az eljárást megszüntetheti, ha a vád tárgyává tett más bűncselekmény mellett e cselekménynek a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.

A Be. 337. § a büntető bíróságoknak szabálysértés elbírálására ad lehetőséget. A büntetőeljárás során a bíróság akkor jogosult szabálysértést elbírálni, ha a tárgyaláson lefolytatott bizonyítás eredményeként megállapítja, hogy a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, csupán szabálysértés és ezért a terheltet szabálysértési szankcióval sújtja. A Be. 337. § (1) bekezdése szerint, ha a terhelt felmentésére azért kerül sor, mert a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, hanem szabálysértés, akkor ezt a bíróság elbírálja (BH 2004. 350.). A szabálysértés elbírálása csak akkor tartozik a bíróság hatáskörébe, ha a tárgyalás eredményéhez képest a terhelt felmentésére kerül sor. Az eljárás megszüntetése esetén erre nincs törvényes lehetőség (BH 2012. 144). A tárgyalás megkezdése után már nincs lehetőség, hogy a bíróság megszüntesse bűncselekmény hiányában az eljárást, ekkor már csakis felmentő ítélet meghozatalára kerülhet sor. Ebben az esetben a bíróság elbírálja a szabálysértést, ennek során a büntetőeljárás szabályai szerint jár el, és alkalmazza a szabálysértési anyagi jogi rendelkezéseket. Ezekből kiemelendő, hogy jogkövetkezmények szempontjából a szabálysértés miatt alkalmazható büntető szankciók, illetve intézkedések jöhetnek szóba. Másrészről fontos megvizsgálni a szabálysértés elévülésére vonatkozó szabályokat. Nincs helye ugyanis szabálysértés miatt felelősségre vonásnak, ha a szabálysértés elkövetése óta 6 hónap már eltelt, és eljárási cselekmény az elévülést nem szakította félbe. A cselekmény elkövetésétől számított két év elteltével már egyáltalán nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak (2012. évi II. törvény (Sztv.) 6. § (1) és (6) bekezdés). Figyelemmel a büntető ügyek időbeli elhúzódására, a gyakorlatban könnyen előfordulhat olyan helyzet, hogy a bíróság felmenti a vádlottat, miszerint a cselekmény nem bűncselekmény, hanem szabálysértés, a szabálysértés vonatkozásában pedig, az elévülési idő eltelte miatt megszünteti az eljárást.
A Be. 337. § (2) bekezdés lehetővé teszi szabálysértés esetén is elkobzás elrendelését, továbbá, hogy polgári jogi igényről érdemben döntsön a bíróság. Az opportunitás elve érhető tetten a Be. 337. § (3) bekezdése esetén. Ha a vád tárgyává tett valamelyik cselekményről a bíróság megállapítja, hogy szabálysértés, e szabálysértés miatt az eljárást megszüntetheti, ha a vád tárgyává tett bűncselekmény mellett e cselekménynek a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége.

A bűnügyi költség viselése

338. § (1) A bíróság a vádlottat a bűnügyi költség viselésre kötelezi, ha őt bűnösnek mondja ki, vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja. Ez a rendelkezés nem vonatkozik arra a bűnügyi költségre, amelynek viselésére a törvény alapján mást kell kötelezni.

(2) A vádlottat csak azzal a cselekménnyel, illetőleg a tényállásnak azzal a részével kapcsolatban felmerült bűnügyi költség viselésére lehet kötelezni, amelyre a bűnösségét vagy a felelősségét megállapították. Nem lehet kötelezni annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely - nem az ő mulasztása folytán - szükségtelenül merült fel.

(3) A bíróság a bűnösnek kimondott vádlottakat külön-külön kötelezi a bűnügyi költség viselésére. Ha a bűnügyi költség, illetőleg annak meghatározott része a bűnösnek kimondott vádlottak szerint nem különíthető el, a bíróság a vádlottakat egyetemlegesen kötelezi a bűnügyi költség viselésére.

(4) A bíróság a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól a vádlottat mentesítheti.

ÍH 2017. 43. Bűnügyi költségről rendelkezés különleges eljárásban
ÍH 2004. 4. Foglalkozástól eltiltás - lefokozás, mint katonai mellékbüntetés - kizárt a rendőri foglalkozástól való eltiltás
Az elsőfokú határozatban rendelkeznie kell a bíróságnak a bűnügyi költség viseléséről. Azt, hogy mi minősül bűnügyi költségnek a Be. VI. fejezetének II. címében az általános eljárási szabályok között határozza meg a jogalkotó (Be. 74. §). A Be. 338. § (1) bekezdése alapján a vádlottat kötelezni kell a bűnügyi költség viselésére, amennyiben őt bűnösnek mondja ki a bíróság, vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítják. Nem kötelezhető ugyanakkor arra a bűnügyi költségre, amelynek viselésére a törvény alapján mást kell kötelezni. Ez utóbbi alatt érteni kell a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent, vagy engedély nélkül eltávozott tanút, védőt, szakértőt (Be. 69. § (3) bekezdés), valamint az önhibájából ki nem hallgatható állapotban megjelent védőt, tanút, szakértőt (69. § (2) bekezdés), hiszen őket az általuk okozott költség megtérítésére kötelezni kell. Az elővezetés és a rendőri kísérés külön jogszabályban meghatározott költsége, nem minősül bűnügyi költségnek (Be. 74. §. (5) bekezdés), megfizetésére az elővezettet kell kötelezni.
A 338. § (2) bekezdés szerint a vádlottat csak azzal a cselekménnyel, illetőleg a tényállásnak azzal a részével kapcsolatban felmerült bűnügyi költség viselésére lehet kötelezni, amelyre a bűnösségét vagy a felelősségét megállapították. Például bűnhalmazat esetén a vádlottat a felmentéssel érintett bűncselekmény vonatkozásában felmerült bűnügyi költség viselésére nem lehet kötelezni. (BH 2010. 61) Nem lehet kötelezni annak a bűnügyi költségnek a viselésére sem, mely - nem az ő mulasztása folytán - szükségtelenül merült fel. Szintén ide sorolható az előbb már említett idézésre meg nem jelent tanú, szakértő, védő által okozott bűnügyi költség.
A Be. 338. § (3) bekezdése arról az esetkörről rendelkezik, ha több vádlott szerepel az eljárásban. Ilyenkor a bíróság főszabályként az elkülöníthető költségek viselésére a bűnösnek kimondott vádlottakat külön-külön kötelezi. Egyértelműen fennáll az elkülönítés lehetősége, ha az adott bűnügyi költség kizárólagosan érinti valamelyik vádlottat pl. elmeorvos szakértői díj. Nem lehet ugyanakkor elkülöníteni a költségeket, ha az szükségszerűen több vádlottat érint pl. többek által elkövetett azonos bűncselekményre adott orvosszakértői vélemény díja. Ez utóbbi esetben a vádlottakat egyetemlegesen kell a bűnügyi költség viselésére kötelezni.
A 338. § (4) bekezdés szerint, a bíróság a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól a vádlottat az ítéletben mentesítheti. Hangsúlyozni kell, hogy a bíróság az aránytalanul magas bűnügyi költséget kizárólag a bűncselekmény súlyára tekintettel, és nem méltányossági, vagy a vádlott jövedelmi, anyagi viszonyaira tekintettel mérsékelheti. Másrészről a bíróságot csupán a bűnügyi költség mérséklésének joga illeti meg, és nem a bűnügyi költség teljes elengedése. Különösen túlbizonyítás, vagy a cselekménynek a vádhoz képest enyhébb minősítése folytán fordulhat elő, hogy a felmerült költségek aránytalanul magasak a bűncselekmény súlyához képest. Az elsőfokú eljárásban az ügy iratainak szlovák nyelvről magyarra fordítása miatt igen nagy összegű bűnügyi költség keletkezett, mely megfizetése alól az ítélőtábla részben mentesítette a vádlottat, a bűncselekmény súlyához képest aránytanul nagy költségre hivatkozással (BH 2006. 347.).

339. § (1) Az állam viseli a 74. § (1) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott bűnügyi költségből azt a költséget, amelynek viselésére a vádlott a 338. § alapján nem kötelezhető, továbbá azt a költséget, amelyet a vádlottnak a 74. § (3) bekezdése alapján nem kell megtérítenie.

(2) Az állam viseli azt a költséget is, amely annak kapcsán merült fel, hogy a vádlott hallássérült, beszédfogyatékos, vak, illetőleg a magyar nyelvet nem ismeri, vagy az eljárás során regionális vagy nemzetiségi nyelvét használta.

(3) Ha a vádat az ügyész képviselte, és a bíróság a vádlottat felmenti, vagy az eljárást az ügyész vádelejtése miatt megszünteti, az állam a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül - a külön jogszabályban meghatározott mértékben - megtéríti a vádlott költségét, továbbá védőjének az eljárás során nem előlegezett díját és költségét.

(4) A vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén is kötelezni kell a vádlottat annak a költségnek a viselésére, amely az ő mulasztása folytán merült fel.

(5) Azt a pártfogó ügyvédi díjat, amelynek viselésére a büntetőeljárásban részt vevő személy nem kötelezhető, az állam viseli.

ÍH 2016. 53. A tolmácsdíj megállapítása
ÍH 2016. 8. A fordítási díjat megállapító végzés elleni jogorvoslat
ÍH 2011. 144. Védői díjak és költségek - felmentő rendelkezés
ÍH 2011. 103. A védő díj-, és költségigénye
ÍH 2011. 102. Perújítás

ÍH 2011. 13. A meghatalmazott védőt megillető védői díj összege
ÍH 2009. 150. Magánvádas eljárásban a bűnügyi költség viselése
ÍH 2009. 50. Védői díj és költség felmentés esetén
A 339. § (1) -(2) bekezdés azokról az esetekről rendelkezik, amikor a bűnügyi költséget az államnak kell viselni. Az állam viseli az állam által előlegezett (74. § (1) bekezdés a) pont), de a vádlottra nem hárítható bűnügyi költséget. A 338. § szerint a vádlottra nem hárítható a bűnügyi költség, ha a vádlottat a bíróság felmenti a vád alól, valamint nem kötelezhető olyan bűnügyi költség viselésére, mely nem az ő mulasztásával kapcsolatosan, szükségtelenül merült fel. Nem hárítható a vádlottra az a költség, mely nem az ő cselekmény részével, nem az ő mulasztása folytán merült fel. Az állam viseli továbbá a személyes költségmentesség engedélyezése folytán a kirendelt védő, és igazolt készkiadás díjait. Az állam viseli továbbá a (2) bekezdés szerint annak kapcsán felmerült költséget, hogy a vádlott hallássérült, beszédfogyatékos, vak, illetőleg a magyar nyelvet nem ismeri, vagy az eljárás során regionális vagy nemzetiségi nyelvét használta. Ezek a költségek az igénybevett tolmács, jeltolmács díjaként és igazolt készkiadásaként merülnek fel. Az elsőfokú bíróság helytelenül járt el, amikor az ukrán állampolgár tanúkénti kihallgatásával kapcsolatban felmerült 3080 forint tolmácsdíjról úgy rendelkezett, hogy az állam terhén marad. A Be. 339. § (2) bekezdése alapján ugyanis, a tolmácsdíjat az állam csak akkor viseli, ha annak kapcsán merül fel, hogy a magyar nyelvet a vádlott nem ismeri. Mivel jelen esetben a tolmácsdíj tanú kihallgatásával kapcsolatban merült fel, ennek költsége bűnösség megállapítása esetén a vádlottat terheli (BH 2007. 283). A bírósági szakban folyamatban levő büntetőeljárásban, az eljáró bíróság annak az ügyészi nyilatkozatnak, illetőleg e nyilatkozat azon részének a fordítói költségét köteles előlegezni, amely a magyar nyelvet nem ismerő vádlottat, az eljárásban szereplő más vádlottakkal való kapcsolatát is tekintetbe véve érinti (BH 2010. 322.). A nem magyar anyanyelvű terhelt részére történt fordítás díját megállapító határozat, a terheltre rendelkezést nem tartalmaz, kötelezettséget nem ró, illetve jövőbeni kötelezettséget sem alapoz meg. Címzettje a fordítást elvégző, mint a díj jogosultja, valamint az állam, mint a bűnügyi költség viselésére a törvény erejénél fogva kötelezett. Ezért a határozatot a terheltte és a védőjével közölni nem kell, ellene csak a fordító és az ügyész jelenthet be fellebbezést (BH 2007. 39).
Speciálisan a védelemhez való jogból és az ártatlanság vélelméből levezethető szabály a 339. § (3) bekezdése, mely szerint, amennyiben a vádat az ügyész képviselte, és a bíróság a vádlottat felmenti, vagy az eljárást az ügyészi vádelejtés miatt megszünteti, az állam a határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül -külön jogszabályban meghatározott mértékben- megtéríti a vádlott készkiadását, továbbá védőjének az eljárás során nem előlegezett díját és készkiadását. Az említett külön jogszabály a 26/2003. (VII. 1.) IM-BM-PM együttes rendelet, a terhelt és a védő készkiadása, illetőleg a védő díja állam általi megtérítésének szabályairól, valamint a büntetőeljárásban részt vevő személyek és képviselőik költségéről és díjáról. Nincs helye megtérítésnek abban az esetben, ha magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte a vádat, hiszen a Be. kizárólag az ügyészi vádképviselet esetére teremti meg a megtérítés lehetőségét. A vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén is, kötelezni kell a vádlottat annak a költségnek a viselésére, amely az ő mulasztása folytán merült fel. Az ő mulasztása folytán felmerült költségnek kell tekinteni, a szabályszerű idézés ellenére a meg nem jelenésével, az engedély nélküli eltávozásával kapcsolatos, valamint az önhibájából ki nem hallgatható állapotban való megjelenésével okozott költséget.
Az (5) bekezdés szerint, az állam viseli azt a pártfogó ügyvédi díjat, melynek viselésére a büntetőeljárásban részt vevő személy nem kötelezhető. A büntetőeljárásban a sértett, a magánvádló, a magánfél, az egyéb érdekelt (57. § (3) bekezdés), valamint a pótmagánvádló (343. § (3) bekezdés) képviseletét pártfogó ügyvéd is elláthatja, a jogi segítségnyújtás keretein belül (2003. évi LXXX. törvény 17. §). Ebben az esetben a pártfogó ügyvéd díja és készkiadása a bűnügyi költség része, amennyiben ennek megfizetésére senkit nem lehet kötelezni, úgy az állam viseli a pártfogó ügyvéd díját. Ilyen helyzetet teremthet, amikor pl. magánfél képviseletét pártfogó ügyvéd látja el, és a polgári jogi igényét a bíróság elutasítja. Ebben az esetben a Be. 340. §-a alapján a terhelt nem kötelezhető a magánfél költségeinek a viselésére. Ilyen eset adódhat akkor is, ha pótmagánvádló jogi képviseletét látja el pártfogó ügyvéd, és a terhelt felmentésére vagy vele szemben eljárás megszüntetésére kerül sor, és a bűnügyi költség viselésére emiatt nem kötelezhető.

340. § (1) A magánfél és képviselője készkiadásának, valamint az utóbbi díjának megfizetésére a bíróság a vádlottat akkor kötelezi, ha a magánfél által érvényesített polgári jogi igénynek helyt ad. Részbeni helyt adás esetén a vádlottat az említett költség arányos részének megfizetésére kell kötelezni; egyébként e költséget a magánfél viseli.

(2) A pótmagánvádló és képviselője készkiadásának, valamint ez utóbbi díjának megfizetésére a bíróság a vádlottat akkor kötelezi, ha a vádat a pótmagánvádló képviseli, és a bíróság a vádlott bűnösségét megállapítja.

(3) A bíróság ügydöntő határozatában az összeg meghatározása nélkül, illetve a díj arányos részének meghatározásával megállapítja, hogy ki viseli a pártfogó ügyvédi díjat. A jogerős határozatot hozó bíróság a pártfogó ügyvédi díj viseléséről szóló jogerős határozatról a következő adatok nyolc napon belüli közlésével értesíti a jogi segítségnyújtás engedélyezése ügyében eljárt jogi segítségnyújtó szolgálatot:

a) a pártfogó ügyvédi díj viselésére vonatkozó döntés,

b) a pártfogó ügyvédi díj viselésére köteles személy megjelölése (név, lakóhely, anyja neve, születési időpontja, szervezet esetében elnevezés, székhely, nyilvántartó szerv megnevezése, nyilvántartási szám).

A 340. § (1) bekezdés a magánfél és képviselőjének a díjáról és készkiadásának a viseléséről rendelkezik. A vádlottat a magánfél költségeinek viselésére abban az esetben lehet kötelezni, ha a bíróság a polgári jogi igénynek helyt ad, vagyis a terheltet kötelezi a polgári jogi igény megtérítésére. Ha a bíróság a polgári jogi igénynek részben ad helyet, a magánfél költségeinek arányos részére kötelezhető a terhelt. Abban az esetben, ha a polgári jogi igényt a bíróság elutasítja, vagy elbírálását egyéb törvényes útra utasítja, akkor a vádlott nem kötelezhető a magánfél költségeinek a megfizetésére, így azokat a magánfél viseli.

A 340. § (2) bekezdése szerint a pótmagánvádló készkiadásait és képviselőjének a díját és készkiadásait, a vádlottnak akkor kell megfizetni, ha a bíróság megállapítja a vádlott bűnösségét. Vagyis a pótmagánvádló viseli a felmerült költségeket, ha a pótmagánvádlói vádképviselet esetén, a bíróság a vádlottat felmentette, vagy vele szemben az eljárást megszüntette. Továbbá akkor is, ha az ügyész a vádképviseletet átvette és attól az ügydöntő határozat meghozataláig nem állt el.
A 340. § (3) bekezdés arról az esetkörről rendelkezik, amikor az eljárásban a pártfogó ügyvédi díj fizetésére kötelezhető valaki, és annak költségei nem az államot terhelik. Ez előfordulhat pl. abban az esetben, ha a pótmagánvádló képviseletét pártfogó ügyvéd látja el, és a terhelt bűnösségének megállapítása esetén, a bűnügyi költség viselésére a vádlottat kell kötelezni. Magánfél érdekében is eljárhat pártfogó ügyvéd, amennyiben a bíróság a polgári jogi igénynek helyt ad, akkor a terhelt viseli a magánfél költségeit. Ebben az esetben a bíróság ügydöntő határozatában az összeg meghatározása nélkül, illetve a díj arányos részének meghatározásával megállapítja, hogy ki viseli a pártfogó ügyvédi díjat. A jogerős határozatot hozó bíróság, a pártfogó ügyvédi díj viseléséről szóló jogerős határozatról a következő adatok nyolc napon belüli közlésével, értesíti a jogi segítségnyújtás engedélyezése ügyében eljárt jogi segítségnyújtó szolgálatot:
a) a pártfogó ügyvédi díj viselésére vonatkozó döntés,
b) a pártfogó ügyvédi díj viselésére köteles személy megjelölése (név, lakóhely, anyja neve, születési időpontja, szervezet esetében elnevezés, székhely, nyilvántartó szerv megnevezése, nyilvántartási szám).
A pártfogó ügyvéd díjának kifizetésére, és visszatérítésére vonatkozó szabályokat a jogi segítségnyújtásról szóló, 2003. évi LXXX. törvény 62. §-a tartalmazza, melyet büntetőeljárásban is értelemszerűen a 63. § (6) bekezdése alapján alkalmazni kell.

III. Cím

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÉS AZ ÜGYÉSZ TEENDŐI A FELLEBBEZÉST KÖVETŐEN

341. § (1) A törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó vagy az elkésett fellebbezést az elsőfokú bíróság elutasítja. A törvényben kizárt, vagy az arra nem jogosulttól származó fellebbezést elutasító végzés ellen további jogorvoslatnak nincs helye. Az ilyen jogorvoslat elbírálását a bíróság mellőzi, és erről a jogorvoslat előterjesztőjét értesíti.

(2) Ha a fellebbezési határidő valamennyi jogosultra lejárt, az elsőfokú bíróság tanácsának elnöke az iratokat - a másodfokú bíróság mellett működő ügyész útján - az ügydöntő határozat írásba foglalását követően haladéktalanul felterjeszti a másodfokú bírósághoz.

(3) Ha olyan eljárási szabálysértésre alapítottak fellebbezést, amelynek a körülményei az iratokból nem tűnnek ki, a tanács elnöke erről a felterjesztésben felvilágosítást ad.

(4) A másodfokú bíróság mellett működő ügyész az iratokat az indítványával tizenöt napon belül, különösen bonyolult vagy nagy terjedelmű ügyben harminc napon belül megküldi a másodfokú bíróságnak. Kivételes esetben az ügyészség vezetője a határidőt további harminc nappal meghosszabbíthatja.

ÍH 2017. 2. Kapcsolattartás engedélyezése - pervezető végzés
ÍH 2016. 8. A fordítási díjat megállapító végzés elleni jogorvoslat
ÍH 2015. 6. A büntetés végrehajtásának félbeszakítását célzó indítvány elbírálása
ÍH 2014. 139. Jogorvoslati kérelem
ÍH 2009. 48. Perújítás - perújítási indítvány elutasítása esetén a fellebbezésre jogosultak
ÍH 2009. 47. A másodfokú bíróság érdemi határozata elleni fellebbezés lehetősége - a harmadfokú eljárás
ÍH 2007. 98. Az előzetes letartóztatás meghosszabbítása
ÍH 2007. 55. Perújítási indítvány - fellebbezés törvényi kizárás esetén
Mivel a fellebbezést az elsőfokú bíróságnál kell bejelenteni, a törvény lehetőséget ad arra, hogy amennyiben nyilvánvalóan a fellebbezés elutasítására kerül sor, ezt már az elsőfokú bíróság is megteheti. Így a 341. § (1) bekezdés értelmében a fellebbezés elutasítására van lehetőség, ha az kizárt, nem a jogosulttól származik vagy elkésett.
A törvényben kizárt a fellebbezés, ha az olyan határozatot sérelmez, mely fellebbezéssel nem támadható meg (pl. igazolási kérelemnek helyt adó határozat). Kizárt akkor is, ha olyan ítéleti rendelkezést támad, melyre a fellebbező fellebbezési jogosultsága nem terjed ki (csak az ügyész, magánvádló, pótmagánvádló jogosult a terhelt terhére fellebbezni más nem). Nem a jogosulttól származik a fellebbezés, ha azt nem a törvényben felsorolt személy nyújtotta be (sértett csak a polgári jogi igény elbírálása ellen fellebbezhet és nem az ítélet rendelkező része ellen). Elkésett a fellebbezés, ha azt nem határidőn belül nyújtják be, pl. az ítélet kihirdetésénél jelen volt jogosult 3, ügyész 5 napon túl fellebbez, más jogosultak 8 napon túl fellebbeznek. A törvényben kizárt, vagy az arra nem jogosulttól származó fellebbezést elutasító végzés ellen további jogorvoslatnak nincs helye. Az ilyen jogorvoslat elbírálását a bíróság mellőzi, és erről a jogorvoslat előterjesztőjét értesíti. Amennyiben a fellebbezésre jogosultak jelen vannak a határozat kihirdetésénél, a határozat tudomásul vételét követően joghatályosan fellebbezés már nem terjeszthető elő (BH 2003. 58.).
(2) bekezdés szerint, ha a fellebbezési határidő valamennyi jogosultra lejárt, az első fokú bíróság tanácsának elnöke az iratokat - a másodfokú bíróság mellett működő ügyész útján - az ügydöntő határozat írásba foglalását követően, haladéktalanul felterjeszti a másodfokú bírósághoz. A fellebbezés felterjesztése csak akkor történik közvetlenül, ha magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte a vádat, egyébként a másodfokú bíróság területén működő ügyész útján kerül sor a felterjesztésre. Így az ügyésznek lehetősége van arra, hogy indítványát már az iratokkal együtt megküldje a másodfokú bírósághoz. Az iratok felterjesztésének komoly jelentősége van, hiszen addig az elsőfokú bíróság az ügydöntő határozat kötőerejének sérelme nélkül a kényszerintézkedések tárgyában és más kérdésben is dönthet (BH 2005. 95).

A 341. § (3) bekezdés szerint, amennyiben olyan eljárási szabálysértésre hivatkoztak a fellebbezésben, amelynek a körülményei az iratokból nem tűnnek ki, a tanács elnöke erről a felterjesztésben felvilágosítást ad. Az iratokból ki nem tűnő eljárási szabálysértés lehet, ha arra hivatkoznak, hogy a tárgyalási jegyzőkönyv csak részben tartalmazza az elhangzottakat.
A 341. § (4) bekezdés az ügyész számára határidőt állapít meg a felterjesztésre, eszerint az iratokat az indítványával tizenöt napon belül, különösen bonyolult vagy nagy terjedelmű ügyben harminc napon belül megküldi a másodfokú bíróságnak. Ezek orientáló jellegű határidők, hiszen megsértésükhöz semmilyen eljárási szankció nem járul.

IV. Cím

342. §

ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet

V. Cím

A PÓTMAGÁNVÁDLÓRA VONATKOZÓ ELTÉRŐ RENDELKEZÉSEK

343. § (1) A pótmagánvádló képviselője a tárgyaláson köteles részt venni. Ha a pótmagánvádló képviselője a tárgyaláson nem jelenik meg, és magát alapos okkal előzetesen haladéktalanul nem mentette ki, a bíróság a tárgyalást a képviselő költségére elhalasztja, és a képviselőt rendbírsággal sújthatja.

(2) Ha a pótmagánvádló jogi képviselete az eljárás alatt megszűnik, a bíróság az erről való tudomásszerzést követő nyolc napon belül felhívja a pótmagánvádlót, hogy jogi képviseletéről tizenöt napon belül gondoskodjék, továbbá tájékoztatja arról, hogy ha jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán nem tud jogi képviseletéről gondoskodni, személyes költségmentesség és pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt a jogi segítségnyújtó szolgálathoz fordulhat. Ha a pótmagánvádló a kitűzött határidő alatt jogi képviselő meghatalmazásáról nem gondoskodik, az eljárást meg kell szüntetni. Erre a pótmagánvádlót figyelmeztetni kell.

(3) A pótmagánvádló részére - ha annak a jogi segítségnyújtásról szóló törvényben foglalt feltételei fennállnak - a törvényben meghatározott szervezet személyes költségmentességet engedélyez. A személyes költségmentesség engedélyezése esetén

a) a pótmagánvádló pártfogó ügyvédi képviseletre jogosult,

b) a pótmagánvádlót és pártfogó ügyvédjét a büntetőügy iratairól kért másolat egyszeri kiadása során illetékfeljegyzési jog illeti meg,

c) a pártfogó ügyvéd díját és igazolt készkiadását pedig az állam előlegezi.

(4) Ha a pótmagánvádló a személyes költségmentesség és a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt kérelmet terjesztett elő, a (2) bekezdés szerinti tizenöt napos határidőt a kérelem tárgyában hozott jogerős határozat közlésétől kell számítani.

(5) Ha a pótmagánvádló a (4) bekezdés szerinti kérelmet terjesztett elő, erről a kérelem előterjesztésétől számított nyolc napon belül tájékoztatja az ügyben addig eljárt bíróságot. A tájékoztatás elmulasztása esetén a (4) bekezdés szerinti határidő-számítás nem alkalmazható. Erre a pótmagánvádlót figyelmeztetni kell.

(6) A pótmagánvádló a vádat nem terjesztheti ki.

(7) A perbeszédet a pótmagánvádló képviselője tartja.

(8) Ha a fellebbezés bejelentésekor a vádat a pótmagánvádló képviseli, az elsőfokú bíróság az iratokat közvetlenül terjeszti fel a másodfokú bírósághoz.

(9) A pótmagánvád alapján lefolytatott eljárásban hozott jogerős ügydöntő határozatot a bíróság megküldi az ügyben korábban eljárt ügyésznek.

A pótmagánvádlót a vád képviselete tekintetében nem illetik meg az ügyész teljes körű jogosítványai. Tekintettel arra, hogy a pótmagánvádló nem rendelkezik azzal a szakmai kompetenciával, mely a vád képviseletéhez elengedhetetlen, ezért kötelező a pótmagánvádló jogi képviselete, szükség esetén, ha a sértett anyagi helyzete indokolja, biztosítani kell, hogy a vádképviselethez kellő segítséget kapjon. A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény 17. § -a, lehetővé teszi a pótmagánvádló személyes költségmentességét és pártfogó ügyvédi képviseletét is.
A 343. § (1) bekezdése a pótmagánvádló képviselőjének kötelező jelenlétét írja elő a tárgyaláson. Amennyiben ennek a kötelezettségének nem tenne eleget, és alapos okkal előzetesen nem mentette ki magát, a tárgyalást az ő költségére a bíróság elhalasztja, és a képviselőt rendbírsággal is sújthatja. Ez a szabály analóg a védőre is vonatkozó szabályokkal [Be. 69. § (1) bekezdés c) pont és (3) bekezdés]. A Be. 246. § (3) bekezdés a pótmagánvádló képviselőjének tárgyalási rendzavarása esetére, a védő szankcionálásra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. Pótmagánvádló jogi képviseletét ellátó ügyvéd helyetteseként, a tárgyaláson ügyvédjelölt eljárhat (BH 2013. 117).

A pótmagánvádló jogi képviselete tehát kötelező, kivéve, ha a természetes személy pótmagánvádló maga, vagy nem természetes személy pótmagánvádló képviseletére jogosult személy jogi szakvizsgával rendelkezik. Amennyiben a pótmagánvádló jogi képviselete az eljárás során megszűnik, a bíróság az erről való tudomásszerzést követő nyolc napon belül felhívja a pótmagánvádlót, hogy jogi képviseletéről tizenöt napon belül gondoskodjék. A felhívás történhet jegyzőkönyvbe foglaltan, amennyiben a pótmagánvádló a tárgyaláson megjelent, vagy történhet írásban is. Amennyiben a megjelölt határidőn belül nem történik meg a jogi képviselő személyének a pótlása, a bíróság megszünteti az eljárást. Erre a tényre a pótmagánvádlót figyelmeztetni kell. Szükség esetén, ha a sértett anyagi helyzete indokolja biztosítani kell, hogy a vádképviseletthez kellő segítséget kapjon. Ezért tájékoztatni kell, hogy ha jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán nem tud jogi képviseletéről gondoskodni, személyes költségmentesség és pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránt a jogi segítségnyújtó szolgálathoz fordulhat. A Be. 343. § (3) bekezdése rendezi, hogy a személyes költségmentesség engedélyezésekor milyen kedvezményekkel élhet a pótmagánvádló. Ennek megfelelően jogosult pártfogó ügyvédi képviseletre. A bíróság a pótmagánvádló kérelmére ügyvédet vagy ügyvédi irodát rendel ki, a kirendelt képviselő díját és készkiadásait az állam előlegezi, és egyszeri illeték feljegyzési jog illeti meg az ügy iratairól kért másolat kiadása tekintetében. A Be. 343. § (4) bekezdése szerint, a pótmagánvádló személyes költségmentesség és pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése tárgyában kérelmet terjeszthet elő. Amennyiben a pótmagánvádló ilyen kérelmet terjesztett elő, tekintettel ennek az ügyintézési idejére, a (2) bekezdésben meghatározott 15 napos határidőt, a kérelem tárgyában hozott jogerős határozat közlésétől kell számítani. A Be. a pótmagánvádló kötelezettségévé teszi, hogy a bíróságot a kérelem benyújtásától számított nyolc napon belül tájékoztassa arról, hogy ilyen jellegű kérelmet nyújtott be. Ennek elmulasztása esetén a (4) bekezdés szerinti kedvezményes határidő számítás vele szemben nem alkalmazható. Erre a pótmagánvádlót figyelmeztetni kell.

Bár a pótmagánvádló az ügyész helyébe lép, rá részben eltérő rendelkezések vonatkoznak a vád képviseletét illetően:

- A pótmagánvádló a vádat nem terjesztheti ki. A vád megváltoztatását azonban a törvény nem tiltja, vagyis a vád tárgyává tett és azokkal összefüggő tények tekintetében megváltoztathatja (343. § (6) bekezdés).

- A perbeszédet a pótmagánvádló jogi képviselője tartja [343. § (7)].

- A zártan kezelt iratokba nem tekinthet bele [Be. 312. § (2) bekezdés].

- A bíróság ügydöntő határozatával szemben a terhelt javára nem jelenthet be fellebbezést. Ez a szabály a pótmagánvádló eljárási pozíciójából is egyértelműen következik [324. § (2) bekezdés].

- Fellépésével kapcsolatban felmerülő bűnügyi költséget viselnie kell, ha a terheltet felmentették, vagy vele szemben az eljárást megszüntették.

A 343. § (8) bekezdés szerint, ha a fellebbezés bejelentésekor a vádat a pótmagánvádló képviseli, az első fokú bíróság az iratokat közvetlenül terjeszti fel a másodfokú bírósághoz. Ez eltér az ügyészi vádképviseleti gyakorlattól, hisz abban az esetben a másodfokú bíróság mellett működő ügyészség útján történik az iratok felterjesztése. Ebben az esetben, mivel a vádat nem az ügyész képviselte, a közvádlónak nem volt szerepe, így a másodfokú bíróságnak sincs szüksége az ügyészség indítványára. A Be. 343. § (9) bekezdése rögzíti, hogy a pótmagánvád alapján lefolytatott eljárásban hozott jogerős ügydöntő határozatot a bíróság megküldi az ügyben korábban eljárt ügyésznek, ez viszont kizárólag az ügyész tájékoztatására szolgál.

344. § (1) A pótmagánvádló viseli a 74. § (1) bekezdésében meghatározott bűnügyi költségből azt a költséget, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett, ha a vádlottat felmentették, vagy vele szemben az eljárást megszüntették.

(2) A pótmagánvádlót csak azzal a cselekménnyel, illetőleg a tényállásnak azzal a részével kapcsolatban felmerült bűnügyi költség viselésére lehet kötelezni, amelyre a vádindítványt előterjesztette, és amelyre a bíróság felmentő ítéletet hozott vagy az eljárást megszüntette. A vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén az ügyben fellépő pótmagánvádlókat külön-külön kell kötelezni a bűnügyi költség fizetésére. Ha a bűnügyi költség, illetőleg annak meghatározott része a pótmagánvádlók szerint nem különíthető el, a bíróság a pótmagánvádlókat egyetemlegesen kötelezi a bűnügyi költség fizetésére.

(3) Ha a pótmagánvádlók bűnügyi költségben való marasztalásának van helye, a pótmagánvádat elejtő pótmagánvádlót a bűnügyi költség arányos részének megfizetésére kell kötelezni.

(4) Ha a vádat pótmagánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat felmenti, vagy vele szemben az eljárást a pótmagánvádló védelejtése miatt megszünteti, a pótmagánvádló a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül - a külön jogszabályban meghatározott mértékben - megtéríti a vádlott meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett. A megtérítésre a (2) és (3) bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

ÍH 2017. 47. Költségviselésre kötelezés pótmagánvádas ügyben
ÍH 2011. 103. A védő díj-, és költségigénye
ÍH 2011. 59. A meghatalmazott védő munkadíja és költségtérítése

A 344. § (1) bekezdés szerint, amennyiben a vádlottat felmentették vagy az eljárást vele szemben megszüntették, a pótmagánvádló viseli az állam helyett a bűnügyi költséget. Ezzel a pótmagánvádló egyértelmű anyagi kockázatot vállal, amikor fellép az ügyész helyett a vád képviseletében. A költségek viselése azonban szigorúan a fellépését követően felmerült bűnügyi költségre koncentrálódik. Nem terhelhető rá az eljárás korábbi szakaszában felmerült bűnügyi költség, ezt továbbra is az állam viseli.

A Be. 344. § (2) bekezdése azokat az eseteket taglalja, amikor több pótmagánvádló is részt vesz az eljárásban. A pótmagánvádlót mindig csak azzal a cselekménnyel, illetőleg a tényállásnak azzal a részével kapcsolatban felmerült bűnügyi költség viselésére lehet kötelezni, amelyre a vádindítványt előterjesztette, és amelyre a bíróság felmentő ítéletet hozott vagy az eljárást megszüntette. A vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetén, az ügyben fellépő pótmagánvádlókat külön-külön kell kötelezni a bűnügyi költség fizetésére. Előfordulhat azonban olyan eset, hogy a költség pótmagánvádlónként nem különíthető el, ebben az esetben a törvény szerint egyetemleges felelősség terheli a pótmagánvádlókat a bűnügyi költség megfizetése tekintetében. A 344. § (3) bekezdés értelmében, ha a pótmagánvádlók bűnügyi költségben való marasztalásának helye van, akkor a vádat ejtő pótmagánvádlót kötelezni kell a bűnügyi költség arányos részének megfizetésére. Ezek a rendelkezések komoly anyagi kockázattal járnak a pótmagánvádlónak, ezzel azt kívánja biztosítani a törvény, hogy jogalap nélkül, meggondolatlanul senki ne lépjen fel pótmagánvádlóként az eljárásba.

XIV. Fejezet

A MÁSODFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS

I. Cím

ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

A másodfokú eljárásban alkalmazandó rendelkezések

345. § E törvény XI-XIII. Fejezetében megállapított rendelkezéseit a másodfokú bírósági eljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

ÍH 2014. 96. Előzetes elrendelése tanácsülésen
ÍH 2004. 47. Előkészítő ülés tartásának kötelező esetei - Be. 272. § (2) bekezdés - előkészítő ülés tartása a terhelt távollétében - előkészítő ülésen a vádlott részvételi lehetőségének biztosítása
A Be. 345. § értelmében, a másodfokú eljárásban a XI-XIII. Fejezet szabályait e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A másodfokú bíróság eljárásának sajátossága, hogy már nem a vádról határoz, és nem az ügyet bírálja el újra, hanem annak elsőfokú elbírálását felülbírálja. Ettől a specialitástól függetlenül, a másodfokú eljárásban is érvényesülnek a büntetőeljárás egészét átható eljárási alapelvek, és a felülbírálás jellegéből adódóan némi eltéréssel, de a bírósági eljárás általános szabályait is alkalmazni kell. A felülbírálat jellegéből adódó, az általánostól eltérő szabályokat tartalmazza a XIV. fejezet.

A fellebbezési jog és a fellebbezés hatálya

346. § (1) Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésnek van helye a másodfokú bírósághoz. Az elsőfokú bíróság ügydöntő végzése elleni fellebbezésre az ítélet elleni fellebbezés szabályai irányadóak.

(2) Az elsőfokú bíróság ítélete elleni fellebbezés az ítélet bármely rendelkezése vagy kizárólag az indokolás ellen is irányulhat.

(3) Fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye.

(4) A fellebbezés az ítélet jogerőre emelkedését abban a részben függeszti fel, amelyet a másodfokú bíróság a fellebbezés folytán felülbírál.

(5) Nincs helye fellebbezésnek

a) az eljárás 332. § (1) bekezdésének *e)* pontja alapján történt megszüntetése,

b) a polgári jogi igény érvényesítésének vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló indítvány egyéb törvényes útra utasítása, valamint

c) az ítélet tudomásulvételét követően tett jogorvoslati nyilatkozat elutasítása,

d) a 284. § (3) bekezdése szerinti határozat

ellen.

(6) Amennyiben a szabályszerűen megidézett vádlott bejelentette, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni, azon a címen, hogy a bíróság a vádlott távollétében hozott ügydöntő határozatot, nincs helye fellebbezésnek.

ÍH 2012. 151. Nyilatkozattételi jogosultság
ÍH 2012. 106. A harmadfokú eljárás
ÍH 2008. 88. Joghatályos fellebbezés - a harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet

A Be. 346. § (1) bekezdés az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezési lehetőséget biztosít a másodfokú bírósághoz. A legfontosabb bírósági határozat az ítélet, melyben a bíróság a büntetőjogi főkérdésről, különösen a bűnösség megállapításáról és büntetőjogi szankció alkalmazásáról illetve, a vádlott felmentéséről dönt. A fellebbezés az arra jogosult személy perbeli nyilatkozata, mely felfüggeszti a bírósági határozat jogerőre emelkedését. Az ítélet ellen fellebbezésre jogosultak körét a Be. 324. § (1) bekezdése határozza meg. A fellebbezési jog biztosításával a jogalkotó elismeri az elsőfokú eljárásban elkövethető hiba lehetőségét, és a bírói tévedések korrekciójára lehetőséget biztosít egy magasabb szintű bírói fórum előtt. A bíróságok szervezeti hierarchiájából következően, amennyiben elsőfokon járásbíróság járt el az adott ügyben, az ítélet másodfokú felülbírálatára törvényszék lesz jogosult, amennyiben első fokon törvényszék járt el, a másodfokú elbírálásra az ítélőtábla a jogosult. A 346. § (2) bekezdésének második mondata, az ítélet elleni fellebbezésre vonatkozó szabályok alkalmazását, kiterjeszti az ügydöntő végzésekre is. Az elsőfokú bíróság ügydöntő végzésének minősül, az eljárást megszüntető végzése, ide értve a bíróság tárgyalás előkészítése körébe meghozott eljárást megszüntető végzését is (Be. 267. §). Ugyancsak ügydöntő végzéssel kerül sor az eljárás megszüntetésére, katonai büntetőeljárásban a Btk. 131. § alapján, amikor nem büntethető katonai vétség miatt az elkövető, ha szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év eltelt (Be. 487. §).

A Be. 346. § (2) bekezdése értelmében, az elsőfokú bíróság ítélete és ügydöntő végzése elleni fellebbezés, az ítélet bármely rendelkezése, vagy kizárólag az indokolás ellen is irányulhat. A határozatok tartalmi elemeit szabályozó rendelkezések (Be. 257. §-258. §) részletesen rögzítik azokat a kérdéseket, melyeket az ítéletnek és az ügydöntő végzésnek tartalmazni kell. A rendelkező részt érintő fellebbezéssel lehet támadni többek között, az előzetes fogvatartással kapcsolatos adatokat, a bűnösség kimondását, vagy éppen a vád alóli felmentést, vagy azt, hogy a bíróság az eljárást megszüntette. Támadható továbbá a bűncselekmény Btk. szerinti minősítése, az elkövetői alakzat megjelölése, az alkalmazott szankciók, a bűnügyi költség viselésére vonatkozó szabály. Az indokolás elleni fellebbezéssel sérelmezhetők ténybeli, jogi vagy más okfejtések, logikai következtetések, a vádlott személyi körülményeire megállapított tények, előéletére vonatkozó adatok stb.

A Be. 346. § (3) bekezdése szerint a fellebbezésnek jogi és ténybeli okból van helye. A jogi okok tekintetében helye lehet a fellebbezésnek büntető anyagi és büntető eljárásjogi szabálysértések esetén. Anyagi jogi okból fellebbezés nyújtható be, ha a fellebbezésre jogosultak úgy gondolják, hogy a Btk. Általános vagy Különös részének téves alkalmazására került sor az elsőfokú eljárás során. Ilyen lehet a bűncselekmény téves minősítése, az elkövetői alakzat helytelen megállapítása, büntetéssel vagy intézkedéssel összefüggő bármely kérdés, melyről a bíróságnak döntenie kellett. A fellebbezés eljárásjogi okon is alapulhat. Gyakorlatilag bármilyen eljárási szabálysértés a fellebbezés tárgya lehet, de nyilvánvalóan azoknak az eljárási szabálysértéseknek van különösen jelentősége, melyeket maga a Be. is kiemelten kezel. Hiszen ezek fennállása esetén a másodfokú bíróság mérlegelés nélkül, vagy éppen belátása szerint, de hatályon kívül helyezi az első fokú bíróság ítéletét (Be. 373. §-375. §). A fellebbezésre sor kerülhet ténybeli okok miatt is. A tényállás elleni támadásra, annak megalapozatlansága esetén kerülhet sor, sőt a fellebbezés új tényt is állíthat, új bizonyítékra is hivatkozhat. A másodfokú bíróságnak azonban pontosan körülírt szabályok mentén van lehetősége a tényállás kiegészítésére, helyesbítésére, bizonyítás felvételére, ezek hiányában pedig az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. A másodfokú bíróság kötve van az elsőfokú bíróság által megállapított tényálláshoz. Ez azon az elven alapul, hogy az elsőfokú bíróság folytatta le a szóbeliség, közvetlenség, nyilvánosság szabályainak megfelelő bizonyítási eljárást. Ennek megfelelően a tényállást illetően, a fellebbezéssel támadni lehet a megalapozatlanság körébe tartozó felderítési hiányosságokat, helytelen ténybeli következtetéseket és iratellenes megállapításokat. A fellebbezési jog téves megjelölése, vagy a fellebbezés egyébként téves volta miatt, a fellebbezés érdemi elbírálását nem lehet megtagadni. A tanács elnöke a fellebbezőt a fellebbezés kiegészítésére hívja fel, ha nem lehet megállapítani, hogy az elsőfokú bíróság eljárását, illetőleg a határozatát miért tartja sérelmesnek (BH 2007. 81.).

A 346. § (4) bekezdés szerint a fellebbezés felfüggeszti az ítélet jogerőre emelkedését abban a részben, melyet a másodfokú bíróság a fellebbezés folytán felülbírál. A fellebbezéssel meg nem támadott részei az ítéletnek jogerőre emelkednek. A fellebbezés szuszpenzív/felfüggesztő hatályának a célja, hogy megakadályozza a téves, törvénysértő bírósági ítéletek végrehajtását.

A 346. § (5) bekezdése a fellebbezési jogot korlátozza bizonyos határozatok tekintetében. Nincs helye fellebbezésnek, ha az ügyészi vádelejtés miatt kerül sor az eljárás megszüntetésére, és pótmagánvádnak nincs helye. Ebben az esetben törvényes vád hiányában a bíróság nem járhat el. Amennyiben pótmagánvádló fellépésére sincs lehetőség, úgy az ügyészi vádelejtés nem sérti senkinek az érdekét. Nincs helye fellebbezésnek a polgári jogi igény érvényesítésének, vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló indítvány egyéb törvényes útra utasítása esetén. Erre a döntésre akkor kerül sor, ha az elsőfokú bíróság úgy ítéli meg, hogy ezekről az egyébként polgári bíróság hatáskörébe tartozó döntésekről, csak jelentős késedelem árán tudna a büntetőbíróság dönteni. Nincs helye fellebbezésnek az ítélet tudomásulvételét követően tett jogorvoslati nyilatkozat elutasítása ellen. A fellebbezésre jogosultaknak az ítélet kihirdetésekor lehetőségük van, hogy jogorvoslati jogosultságukat rögtön bejelentsék, de kérhetnek három napos gondolkodási időt is. Amennyiben az ítéletet tudomásul veszik, utólag már nem gondolhatják meg magukat. Az ítélet tudomásul vételét követően bejelentett jogorvoslatot, az elsőfokú bíróság el fogja utasítani, és ez ellen a határozat ellen kizárt a fellebbezés.

A 346. § (6) bekezdése korlátozza a távollévő terhelt fellebbezési jogát. Nem hivatkozhat ugyanis a fellebbezésben arra a vádlott, hogy a bíróság távollétében hozott ügydöntő határozatot, amennyiben a vádlott szabályszerű idézése a tárgyalásra megtörtént, és ő maga jelentette be, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni. Értelemszerűen minden más jogi és ténybeli okból kérheti az ítélet másodfokon történő felülbírálatát, és kizárólag távollétének a sérelmére nem hivatkozhat.

A végzés elleni fellebbezés

347. § (1) Az elsőfokú bíróság nem ügydöntő végzése ellen fellebbezésnek van helye, ha azt e törvény nem zárja ki. A végzés elleni fellebbezés elintézésére az ítélet elleni fellebbezés szabályai irányadók.

(2) Az elsőfokú bíróság külön fellebbezéssel nem támadható végzését és a határozati formát nem igénylő bírói intézkedését az ügydöntő határozat elleni fellebbezésben lehet sérelmezni.

(3) A végzés a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható, kivéve, ha a fellebbezés halasztó hatályát e törvény kimondja. Kivételesen indokolt esetben a végzés végrehajtását mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság felfüggesztheti.

(4) A másodfokú bíróság a végzés elleni fellebbezést bizonyítás felvétele esetén tárgyaláson, egyébként tanácsülésen intézi el.

ÍH 2014. 135. Előzetes letartóztatás felülvizsgálata
ÍH 2013. 50. A felülbírálat mellőzése - az előzetes letartóztatás elrendelésének időtartama
ÍH 2013. 12. Lakhelyelhagyási tilalom - eljárási kifogás
ÍH 2012. 151. Nyilatkozattételi jogosultság
ÍH 2007. 145. A végzés végrehajtásának felfüggesztése
ÍH 2004. 124. Pervezető végzés

A 347. § az elsőfokú bíróság nem ügydöntő, vagyis a büntetőügyet nem érdemben elbíráló végzések elleni fellebbezés szabályait tartalmazza. Az elsőfokú bíróság nem ügydöntő végzései ellen is természetesen adott a fellebbezés lehetősége, kivéve, ha ezt a törvény kizárja (BH 2013. 9.). A Be. 276. § (1) bekezdés tartalmazza, mely végzések és bírósági intézkedések esetén kizárt a fellebbezés. Ezek között találunk pervezető jellegű végzéseket, mint a tárgyalás kitűzése, elhalasztása, tárgyalásra szóló idézés, értesítés, az eljárásnak a 188. § (1) bekezdés vagy a 266. § (1) bekezdés b) és c) pont alapján történő felfüggesztése esetén, 266. § (1) bekezdés b)-d) pontjában meghatározott eljárás kezdeményezésére irányuló indítvány elutasítása esetén, az eljárásnak a 267. § (1) bekezdésének f) pontja alapján történt megszüntetése esetén. Kizárt a vádtól eltérő minősítés, bíróság tanácsa vagy öttagú tanács elé utalás esetén a fellebbezés, ugyancsak kizárt a határozat tudomásul vételét követően tett jogorvoslati nyilatkozat elutasítása ellen. Kizárt a fellebbezés a Be. 268. § (1)-(3) bekezdésében meghatározott intézkedésekkel szemben, ahol a bíróság intézkedik, hogy a bizonyítékok a tárgyaláson ténylegesen rendelkezésre álljanak.

Amennyiben a törvény tehát nem zárja ki a fellebbezést, akkor lehetőség van az ítéletekre vonatkozó szabályok alapján, a nem ügydöntő végzés ellen is fellebbezésre. A nem ügydöntő végzéseket vagy kihirdetés útján vagy kézbesítéssel közlik. A kihirdetés útján történő közlés esetén a fellebbezést azonnal be kell jelenteni, ebben az esetben nem alkalmazható, az ügydöntő határozatokra adott három napos gondolkodási idő (BH 2005. 245). Amennyiben a fellebbezésre jogosultak a fellebbezési jogra történő kioktatást követően semmilyen nyilatkozatot nem tesznek, ezt nem lehet a végzés elleni fellebbezésnek tekinteni. Ez ugyanis csak a nyilatkozati jogról való lemondást jelenti, és nem a fellebbezési jog gyakorlását (BH 1994. 654.). A végzés kézbesítés útján történő közlése esetén, a fellebbezési határidő 8 nap.

A 347. § (2) bekezdés lehetőséget teremt, hogy az első fokú bíróság külön fellebbezéssel nem támadható végzését és a határozati formát nem igénylő bírói intézkedését, az ügydöntő határozat elleni fellebbezésben lehessen sérelmezni. Ezzel a lehetőséggel nem egy másodlagos jogorvoslati jogot kreál a törvény, hanem megteremti annak a lehetőségét, hogy a sérelmezett bírói intézkedés, vagy határozat a másodfokú bíróság tudomására jusson. Így az ügydöntő határozattal szembeni fellebbezéssel együtt sérelmezhető például bizonyítási indítványok elutasítása, hiszen ezekkel szemben önálló jogorvoslatnak nincs lehetősége.

Addig, amíg az ügydöntő határozatok elleni fellebbezésnek a végrehajtásra halasztó hatálya van, addig a nem ügydöntő végzés a 347. § (3) bekezdése alapján a fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható. Ennek az indoka, hogy a végzések nem döntenek a büntetőjogi főkérdés tekintetében. A végzések elleni fellebbezés általános halasztó hatálya lényegesen késleltetné, sőt akadályozná az elsőfokú eljárást, és azon belül is a bíróság bizonyítási tevékenységét.

Kivételesen azonban maga a törvény rendelkezik a nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés halasztó hatályáról. Halasztó hatálya van a fellebbezésnek pl. személyes költségmentesség tárgyában hozott határozat, az okozott költség viselésére kötelező, rendbírságot kiszabó végzés, mentességi jogra való hivatkozással vallomástétel megtagadásának helyt nem adó végzés, egyes különleges eljárásokban bejelentett jogorvoslatnak stb. A Be. 347. § (3) bekezdése szerint kivételesen van lehetőség, hogy végzés végrehajtását mind az első fokú, mind a másodfokú bíróság indokolt esetben - például, ha a fellebbezés elbírálása bármely okból késik - felfüggeszthesse.

A 347. § (4) bekezdése szerint, a másodfokú bíróság a végzés elleni fellebbezést bizonyítás felvétele esetén tárgyaláson, egyébként tanácsülésen intézi el. A törvény a végzés elleni fellebbezés elsődleges elintézési módjaként a tárgyalást jelöli meg, másodlagosan pedig utal a tanácsülésen történő elintézésre. A gyakorlatban megállapítható, hogy a végzés elleni fellebbezés tipikus elintézési formája a tanácsülés, és ehhez képest amennyiben a fellebbezés elintézéséhez bizonyítást kell felvenni, akkor kerül sor tárgyalás tartására. Mind a tanácsülésen, mind a tárgyaláson érvényesülnek a másodfokú eljárásra vonatkozó általános szabályok.

A felülbírálat terjedelme

348. § (1) A másodfokú bíróság - ha e törvény kivételt nem tesz - a fellebbezéssel megtámadott ítéletet az azt megelőző bírósági eljárással együtt felülbírálja. Az ítélet tényállásának megalapozottságára, a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, valamint intézkedés alkalmazására vonatkozó rendelkezéseit a másodfokú bíróság arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki, milyen okból fellebbezett. Hivatalból dönt a másodfokú bíróság az előbbiekhez kapcsolódó járulékos kérdésekben, így a polgári jogi igényre, a bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezésekről is.

(2) Ha a vádlott ellen több bűncselekmény miatt emeltek vádat, az ítéletnek csak az a felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezése bírálható felül, amely ellen fellebbeztek.

(3) Ha a fellebbezés kizárólag az ítéletnek az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, a pártfogó felügyelet elrendelésére, a lefoglalásra, a polgári jogi igényre, a szülői felügyeleti jog megszüntetésére vagy a bűnügyi költség viselésére vonatkozó rendelkezése ellen irányul, a másodfokú bíróság az ítéletnek csak ezt a részét bírálja felül.

(4)

ÍH 2007. 102. A harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet
ÍH 2004. 41. A lefoglalásra nem került kábítószer hatóanyagtartalmának számítása - Be. 4. § - a vádlottnak a más büntetőeljárásban tett gyanúsítotti vagy vádlotti vallomás bizonyítékként való felhasználásának a feltételei - Be. 291. § (3) - 117. § (2) - a tanú korábbi vallomása felolvasásának és ismertetésének a feltételei - Be. 296. §

A 348. § (1) bekezdése értelmében, a magyar büntetőeljárásban a felülbírálat terjedelmét illetően, főszabály szerint a teljes revízió elve érvényesül. Ez azt jelenti, hogy ha a törvény kivételt nem tesz, a másodfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott ítéletet, és az azt megelőző eljárást is felülbírálja. A revíziós jogkör gyakorlásának előfeltétele, valamely jogosult által bejelentett fellebbezés, mivel a másodfokú eljárás nem indulhat hivatalból. A fellebbezés azonban főszabály szerint, nem határozza meg a felülbírálat terjedelemét. A teljes revízió elve még akkor is érvényesül, ha a fellebbezés kizárólag a feltételes szabadságra, vagy a végrehajtási fokozatra irányadó ítéleti rendelkezést sérelmezi (BH 2004. 175. III). A felülbírálatra vonatkozó korlátok mellett, a másodfokú bíróságnak kötelessége, a tényállás megalapozottsága, az eljárás lefolytatásának törvényessége, büntető és más anyagi jogszabályok helyes alkalmazásának kérdése szempontjából az elsőfokú ítéletet és a megelőző bírósági eljárást megvizsgálni. Különösen vizsgálni kell, tekintet nélkül arra, hogy ki és milyen okból fellebbezett, hogy az elsőfokú bíróság eleget tett-e a tényállás teljes körű felderítési kötelezettségének, azaz a tényállást helyesen, alaposan, hiánytalanul, a súlyosító és enyhítő körülményekre kiterjedően tisztázta-e. Ez tulajdonképpen a tényállás megalapozottságának vizsgálatát jelenti. A másodfokú bíróság köteles vizsgálni az elsőfokú bíróság bizonyítékértékelési tevékenységét, hogy a bírói meggyőződés kialakításánál mely bizonyítékokat fogadott el, a bizonyítékok értékelése megfelelt-e a logika szabályainak, az egymással ellentétes bizonyítékokat összevetette-e, megindokolta-e hogy közülük melyeket és miért fogadott el, és melyeket és miért nem mellőzött.

A másodfokú bíróság a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, valamint intézkedések alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket, arra tekintet nélkül bírálja felül, hogy ki, milyen okból fellebbezett. A Btk. Általános és Különös része alapján felül kell bírálni az elsőfokú ítélet rendelkezéseit és az azokhoz fűzött indokolás helytállóságát is (BH 2004. 174.; BH 2004. 175., BH 1997. 264.). Ezen kívül a felülvizsgálat kiterjed az eljárási szabályok betartására is. Eljárási szabálysértések megvalósulhatnak az ítélet meghozatalával kapcsolatban, de az előzetesen lefolytatott eljárással összefüggésben is (BH 2000. 437.).

A teljes revízió elve alól maga a törvény tesz kivételeket. A 348. § (2) bekezdés szerint nem terjedhet ki a revízió, az ítéletnek a fellebbezéssel kifejezetten meg nem támadott felmentő, vagy eljárást megszüntető rendelkezésére. Ebben az esetben az ítéletnek a meg nem támadott részére beáll a részjogerő. Amennyiben a vádlott ellen több bűncselekmény miatt emeltek vádat, az ítéletnek csak az a felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezése bírálható felül, amely ellen fellebbeztek. Nem tekinthető a felmentő vagy megszüntető rendelkezés elleni fellebbezésnek, ha a fellebbezés a felmentés és megszüntetés kapcsán felmerült járulékos kérdésekben hozott rendelkezést érinti csupán (pl. csak elkobzást vagy bűnügyi költséget érint). Abban az esetben azonban, ha a vádlott bűnösségét több bűncselekmény elkövetésében állapította meg az elsőfokú bíróság, de a fellebbezés csak egyes bűncselekmények felülbírálatára vonatkozik, a teljes revízió elve szerint a vádlott valamennyi bűncselekményét felül kell bírálnia a másodfokú bíróságnak. Számos kérdésben a másodfokú bíróság csak akkor dönthet helyesen, ha az elsőfokú ítéletet valamennyi bűncselekményre vonatkozóan felülbírálta. A részleges revíziót és a részjogerő beállását a törvény csak a fellebbezéssel nem érintett felmentés, illetve eljárás megszüntetés esetén teszi lehetővé és nem a bűnösséget megállapító ítélet kapcsán.

A 348. § (3) bekezdés a teljes revízió alóli másik kivételt tartalmazza. Amennyiben a fellebbezés kizárólag az ítéletnek az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, a pártfogó felügyelet elrendelésére, a lefoglalásra, a polgári jogi igényre, a szülői felügyeleti jog megszüntetésére vagy a bűnügyi költség viselésére vonatkozó rendelkezése ellen irányul, a másodfokú bíróság az ítéletnek csak ezt a részét bírálja felül. Ezek a büntetőjogi főkérdéshez kapcsolódó járulékos kérdések, melyeknél a törvény lehetővé teszi, ha a fellebbezés csak ezekre a kérdésekre irányul, nincs akadálya az elsőfokú ítélet fellebbezéssel meg nem támadott részeinek a jogerőre emelkedésére (BH 1995. 270.).

349. § (1) Ha az elsőfokú bíróság ítélete több vádlottról rendelkezik, a másodfokú bíróság az ítéletnek csak a fellebbezéssel érintett vádlottra vonatkozó részét bírálja felül.

(2) A másodfokú bíróság a fellebbezéssel nem érintett vádlottat felmenti, a bűncselekményének enyhébb minősítése folytán törvénysértően súlyos büntetését, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedést enyhíti, vagy az elsőfokú bíróság ítéletének reá vonatkozó részét hatályon kívül helyezi, és vele szemben az eljárást megszünteti, illetőleg az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a fellebbezéssel érintett vádlott tekintetében is ugyanígy határoz.

(3) Ha a másodfokú bíróság az első fokú bíróság ítéletének a fellebbezéssel nem érintett vádlottra vonatkozó részét hatályon kívül helyezi, vagy a fellebbezéssel nem érintett vádlottat felmenti, és az első fokú bíróság által e vádlott tekintetében kiszabott büntetést összbüntetésbe foglalták, a másodfokú bíróság az összbüntetési ítéletet is hatályon kívül helyezi.

ÍH 2017. 46. Határozat kijavítása

350. § Az ítélet megalapozatlansága esetén az elsőfokú bíróságot a 349. § (2) bekezdésének alkalmazásával akkor lehet új eljárásra utasítani, ha ez a fellebbezéssel nem érintett vádlott felmentését, a bűncselekmény enyhébb minősítése folytán a törvénysértően súlyos büntetés enyhítését, vagy az eljárás megszüntetését eredményezheti.

Ha a bíróság több vádlottról rendelkezik, a másodfokú bíróság az ítéletnek csak a fellebbezéssel érintett vádlottra vonatkozó részét bírálja felül. Amennyiben valamelyik vádlott vonatkozásában a jogosultak egyike sem jelentett be fellebbezést, e vádlott tekintetében beáll a részjogerő, vagyis vele szemben az ítélet jogerőre emelkedik, és végrehajtható lesz (BH 2009. 199.) A másodfokú bíróság a részleges revízió elve szerint, csak a fellebbezéssel érintett vádlott ügyét bírálja felül. Ez alól a szabály alól ad kivételt a Be. 349. (2) bekezdése. Vagyis a részleges revíziót feloldja a törvény az ún. összefüggő ok szabályával, és újra érvényesíti a teljes revízió elvét, de kizárólag a terhelt javára. Erre abban az esetben kerülhet sor, ha a másodfokú bíróság a fellebbezéssel érintett vádlottat felmenti, a bűncselekményének enyhébb minősítése folytán törvénysértően súlyos büntetését, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedést enyhíti, vagy az első fokú bíróság ítéletének reá vonatkozó részét hatályon kívül helyezi, és vele szemben az eljárást megszünteti, illetőleg az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. Ebben az esetben a fellebbezéssel nem érintett vádlottal szemben is így kell eljárni, amennyiben a fenti döntések jogalapjául szolgáló ok, valamennyi vádlott tekintetében összefügg. Az összefüggő ok szabálya tehát akkor alkalmazható, ha a törvényben meghatározott és fent felsorolt döntési lehetőségek valamelyike áll fenn a fellebbezéssel érintett vádlott vonatkozásában, illetve a határozat jogalapjának és a felülvizsgálat okának valamennyi vádlott tekintetében azonosnak kell lenni (BH 2011. 331). Nem alapozza meg ennek értelmében a fellebbezéssel nem érintett vádlott felmentését, ha a fellebbezéssel érintett vádlott felmentésére kóros elmeállapota miatt kerül sor. Ha a felmentési ok a fellebbezéssel érintett vádlottnál a bűncselekmény hiánya, ugyanannak az oknak kell lenni a fellebbezéssel nem érintett vádlott vonatkozásában is. Hatályon kívül helyezésre és az eljárás megszüntetésére ugyanannak a büntethetőségi akadálynak kell alapot adnia, mind a fellebbezéssel érintett, mind a többi vádlottnál (BH 1989. 263. II.). A másodfokú bíróság a fellebbezéssel nem érintett vádlott tekintetében nem helyezheti hatályon kívül az elsőfokú bíróság határozatát, és nem utasíthatja új eljárásra azért, mert álláspontja szerint a megismételt eljárásban a vádlott bűnösségének megállapítása indokolt (BH 2010. 146.). Az összefüggő ok szabályának érvényesülnie kell a különleges eljárásban hozott határozatok felülvizsgálata tekintetében is (BH 2004. 175).

Az összefüggő ok kapcsán hozott határozatok közül külön figyelmet érdemel az, mely a büntetés enyhítésével kapcsolatos. Ennek az alkalmazására akkor kerülhet sor, ha a fellebbezéssel érintett és nem érintett vádlott azonos bűncselekményéről van szó, és a másodfokú döntés értelmében a bűncselekmény enyhébben minősül, és a minősítés megváltozása eredményeként a büntetés törvénysértően súlyosnak bizonyul, és enyhítésére van szükség. Ezt azonban a vádlottak tekintetében külön-külön kell elbírálni, és egyáltalán nem biztos, hogy ami törvénysértően súlyos a fellebbezéssel érintett vádlottnak, az a fellebbezéssel nem érintett tekintetében is törvénysértően súlyosnak minősül. Összességében a Be. tehát az összefüggő ok szabályát a fellebbezéssel nem érintett vádlott javára engedi alkalmazni, és lehetőséget teremt az összbüntetés hatályon kívül helyezésére is.

Amikor arra lehetőség van, a másodfokú bíróság maga vonja le az összefüggő ok következményeit, és változtatja meg az ítéletet a fellebbezéssel nem érintett vádlott vonatkozásában is. Ennek az elvnek azonban a hatályon kívül helyezés folytán is érvényesülnie kell. Ebben az esetben a másodfokú bíróság a tényállásnak a megismételt eljárásban való módosulására figyelemmel azt értékeli, hogy az új eljárás a fellebbezéssel nem érintett vádlott felmentését, vagy vele szemben az eljárás megszüntetését, vagy a bűncselekmény enyhébb minősítése folytán a büntetés enyhítését eredményezi. Erre tekintettel a 350. § lehetővé teszi, hogy az elsőfokú ítélet megalapozatlansága miatt, a másodfokú bíróság az első fokú bíróságot a 349. § (2) bekezdésének alkalmazásával, új eljárásra utasítsa.

Kötöttség az elsőfokú bíróság ítéletének tényállásához

351. § (1) A másodfokú bíróság a határozatát az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásra alapítja, kivéve, ha az elsőfokú bíróság ítélete megalapozatlan, illetőleg a fellebbezésben új tényt állítottak vagy új bizonyítékra hivatkoztak [323. § (3) bek.], és ennek alapján a másodfokú bíróság bizonyítási eljárást folytat le.

(2) Az elsőfokú bíróság ítélete megalapozatlan, ha
a) a tényállás nincs felderítve,
b) az elsőfokú bíróság nem állapított meg tényállást, vagy a tényállást hiányosan állapította meg,
c) a megállapított tényállás ellentétes az iratok tartalmával,
d) az elsőfokú bíróság a megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett.

ÍH 2016. 132. Megalapozatlanság, megváltoztatott tanúvallomás értékelése
ÍH 2016. 96. Harmadfokon hatályon kívül helyezés felderítetlen első- és másodfokú tényállás miatt
ÍH 2016. 48. Az életveszélyt okozó testi sértés befejezett alakzata

ÍH 2015. 9. Az ún. három csapás rendelkezései alkalmazásának kizártsága
ÍH 2014. 55. A büntetőeljárás megszüntetése
ÍH 2013. 138. A vádelv
ÍH 2013. 54. A másodfokú eljárásban eltérő tényállás - a harmadfokú eljárás
ÍH 2013. 44. A büntetőtörvény hatálya
ÍH 2012. 56. A tárgyalás folytonossága
ÍH 2011. 143. A pótmagánvád törvényessége
ÍH 2011. 97. Magánindítvány előterjesztése
ÍH 2011. 12. Indokolási kötelezettség elmulasztása - megalapozatlan tényállás
ÍH 2010. 54. Törvényes képviselő - 14 éven aluli tanú kihallgatása
ÍH 2009. 153. Az előre kiterveltség megállapításának a feltételei
ÍH 2009. 96. Bizonyítékok törvényessége
ÍH 2009. 88. Hivatali visszaélés bűntette
ÍH 2009. 52. Relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2009. 49. A tanú kihallgatása
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 138. Hatályon kívül helyezés - harmadfokú eljárás
ÍH 2008. 129. Törvényi egység
ÍH 2008. 91. Relatív eljárási szabálysértések - szakértő tárgyalási meghallgatása
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2007. 142. Önkéntes elállás - büntetéskiszabási szempontok
ÍH 2007. 95. Elkobzás
ÍH 2007. 10. Szakértői díjat megállapító végzés
ÍH 2006. 139. Relatív eljárási szabálysértés - megalapozatlanság
ÍH 2006. 93. Gyermekkorú tanú vallomása - törvényes képviselő beleegyező nyilatkozata
ÍH 2006. 3. Életveszélyt okozó testi sértés bűntettének kísérlete - súlyos testi sértés bűntettének kísérlete
ÍH 2005. 139. Határozathirdetésre elnapolt tárgyalás - ítélet kézbesítése - indokolt ítélet
ÍH 2005. 137. A bizonyítékok értékelése - kiskorú veszélyeztetésének bűntette és súlyos testi sértés bűntette
ÍH 2005. 57. Előzetes letartóztatás elrendelése - kényszerintézkedést elrendelő határozat
ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság
ÍH 2005. 50. Közokirat-hamisítás - gondatlanságból elkövetett közokirat-hamisítás vétsége
ÍH 2004. 4. Foglalkozástól eltiltás - lefokozás, mint katonai mellékbüntetés - kizárt a rendőri foglalkozástól való eltiltás
ÍH 2004. 83. Határozat hatályon kívül helyezése - megalapozatlanság
ÍH 2004. 79. Különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés bűntette - különös kegyetlenség fogalma
ÍH 2004. 4. Elvétés (aberratio ictus) - a gondatlan bűncselekmény kísérlete fogalmilag kizárt - a büntetés végrehajtásának felfüggesztése - Btk. 13. §, Btk. 14. §, Btk. 15. §, Btk. 16. § - Btk. 89. § (2) bekezdés

A másodfokú bíróság döntését az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásra alapítja, feltéve, hogy a tényállás megalapozott. A Be. 351. § (1) bekezdése a másodfokú eljárás egyik legfontosabb szabályát, a tényálláshoz kötöttséget rögzíti. A másodfokú eljárás sajátosságából következik ez a szabály, hiszen a másodfokú bíróság feladata az elsőfokú határozat és az azt megelőző eljárás szabályszerűségének a vizsgálata. A közvetlenség, nyilvánosság, szóbeliség elvén alapuló bizonyítás, és a tényállás megállapítása, elsősorban az elsőfokú bíróság feladata, a másodfokú bíróság eljárásában a bizonyításnak már csak korlátozott mértékben van helye. Ezért a másodfokú bíróság kötve van az elsőfokú bíróság által megállapított tényálláshoz, kivéve, ha az megalapozatlan illetve, ha új tényt állítanak, új bizonyítékra hivatkoznak, melyre tekintettel a másodfokú bíróság bizonyítást vesz fel. A Be. 351. § (2) bekezdése azt határozza meg, hogy mikor tekinthető a tényállás meglapozatlannak. Ezek az okok gyakran átfedik egymást, együtt is előfordulhatnak. Megalapozatlan a tényállás:

- ha a tényállás nincs felderítve. A büntetőeljárás során a bizonyítás a büntető anyagi és eljárásjogi szempontból releváns tényekre kell, hogy kiterjedjen. A bíróságnak az anyagi igazságot, a hiánytalan és helyes tényállást kell megállapítani. Megalapozatlanságként értékeli a bírói gyakorlat, az elkövetők személye, az elkövetési magatartás, az okozati összefüggés, szándékosság, gondatlanság, az elkövetés oka, helye, módja, eszköze, a bűncselekménnyel okozott kár, eredmény hiányos megállapítását (BH 2001. 11, 2001. 316). A büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okok, magánindítvány, feljelentés, kívánat, terhelő, mentő körülmények megállapításának alapját képező tények felderítetlensége szintén megalapozatlanságot eredményeznek (BH 1997. 538). A vádlott tagadása esetén is csak akkor megalapozott az ítélet, ha a másik vádlott tagadó vallomását, egyéb bizonyítékok is alátámasztják (BH 1992. 375, BH 2002. 47). Felderítetlen a tényállás, ha a szakvélemények között lévő lényeges ellentmondások nem feloldottak (BH 2005. 2004. II.), illetve a vádlott vagy tanúk vallomásai között ellentétek vannak (BH 1996. 464, BH 1992. 384). A döntő körülményekre vonatkozó bizonyítékok ellentmondásainak a feloldása nélkül, az elsőfokú bíróság tényállása felderítetlen (BH 1978. 417, BH 2005. 204.). Amennyiben a lényeges tények tisztázottak, akkor egyes kisebb jelentőségű tények felderítetlensége, nem teszi megalapozatlanná az ítéletet (BH 2004. 83.).

- a bíróság nem állapított meg tényállást. Ez viszonylag ritkán, többnyire felmentő ítélet esetén előforduló probléma. Gyakoribb azonban, hogy a megállapított tényállás hiányos. Ebben az esetben az elsőfokú bíróság bizonyítási feladatait kellőképpen ellátta, a tényállás felderített, a bizonyítási anyag teljes egészében rendelkezésre áll, de a tényállás azokat nem vagy nem teljes körűen rögzíti.

-a megállapított tényállás ellentétes az iratok tartalmával. Iratellenes a tényállás, ha valamely ténymegállapításra az iratok között egyáltalán nincs adat, vagy van ugyan adat, de annak tartalma eltér az elsőfokú bíróság ténymegállapításától. Nem iratellenes azonban, ha a jegyzőkönyvbe felvett egymással ellentétes tanúvallomások közül, egyeseket elfogad, míg másokat elvet a bíróság és ezt a döntését meg is indokolja. Ebben az esetben ugyanis a bíróság a bizonyítékokat saját meggyőződése szerint értékeli.

- az első fokú bíróság a megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett. Ebben az esetben a hibás tényállás megállapítása nem ténybeli, hanem logikai eredetű. Ilyenkor a bíróság egy helyesen megállapított és bizonyított tényből von le, kellő alap nélküli, távoli összefüggésekre hivatkozva következtetéseket, melyek miatt a határozat megalapozatlannak tekinthető.

352. § (1) Megalapozatlanság [351. § (2) bek.] esetében a másodfokú bíróság

a) a tényállást kiegészíti, illetőleg helyesbíti, ha a hiánytalan, illetőleg a helyes tényállás az iratok tartalma, ténybeli következtetés vagy a felvett bizonyítás útján megállapítható;

b) az iratok tartalma, ténybeli következtetés vagy a felvett bizonyítás alapján az elsőfokú bíróság által megállapított tényállástól eltérő tényállást állapíthat meg, ha a vádlott felmentésének (részbeni felmentésének) vagy az eljárás megszüntetésének (részbeni megszüntetésének) van helye.

(2) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a helyesbített, kiegészített, illetve eltérő tényállás alapján bírálja felül.

(3) A másodfokú bíróság csak azokkal a tényekkel kapcsolatban értékelheti az elsőfokú bíróságtól eltérően a bizonyítékokat, amelyekre bizonyítást vett fel, kivéve, ha az iratok tartalma vagy ténybeli következtetés alapján a vádlottat az (1) bekezdés *b)* pontja alapján felmenti vagy az eljárást megszünteti.

ÍH 2016. 11. A másodfokú bíróság ítélete megalapozatlanságának jogkövetkezménye
ÍH 2013. 129. Garázdaság - a fellebbezési eljárásban a tényállás kiegészítése
ÍH 2013. 54. A másodfokú eljárásban eltérő tényállás - a harmadfokú eljárás
ÍH 2011. 142. A felülmérlegelés tilalma
ÍH 2011. 97. Magánindítvány előterjesztése
ÍH 2009. 88. Hivatali visszaélés bűntette
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2008. 50. A másodfokú és a harmadfokú eljárás
ÍH 2008. 5. A bizonyítékok értékelése - a tanú figyelmeztetése
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2007. 2. Rablás bűntette - részleges megalapozatlanság
ÍH 2007. 1. Csalás rendbelisége

A megalapozatlan tényálláshoz a másodfokú bíróság nincs kötve. A megalapozatlanságot lehetőség szerint ki kell küszöbölni. Ezt a másodfokú bíróság úgy teheti meg, hogy a tényállást kiegészíti, illetőleg helyesbíti, ha a hiánytalan, illetőleg a helyes tényállás az iratok tartalma, ténybeli következtetés vagy a felvett bizonyítás útján megállapítható. Annak, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság tényállását módosíthassa, első fontos feltétele, hogy az elsőfokú bíróság tényállása részlegesen megalapozatlan. Kiegészíteni, helyesbíteni csak azt a tényállást lehet, mely jelentősebb részeiben megalapozott. A teljes és részleges megalapozatlanság elhatárolása tekintetében, jelentős szerepe van a bírói gyakorlatnak. Részleges a megalapozatlanság, amennyiben az elsőfokú ítéletben iratellenes vagy helytelen ténybeli következtetésen nyugvó ténymegállapítások vannak, továbbá ha a tényállás hiányos vagy részben nincs felderítve. A megalapozatlansági okok közül az iratellenesség és a helytelen ténybeli következtetés szükségszerűen részbeni meglapozatlanságot eredményez. Ehhez képest a ténymegállapítás és felderítési hibák eredményezhetnek teljes vagy részleges megalapozatlanságot is. Ha az elsőfokú bíróság a büntetőjogi felelősség alapja szempontjából jelentős tények többségét hiányosan állapította meg, vagy nem derítette fel, a megalapozatlanság túllép a részlegesség fogalmán. Ebben az esetben a teljes megalapozatlanság a másodfokú bíróság részéről már nem orvosolható, hatályon kívül helyezésnek van helye (BH2005. 386). Ugyancsak hatályon kívül helyezésnek van helye, és értelemszerűen nem tartozik a részleges megalapozatlanság esetei közé, ha a bíróság egyáltalán nem állapított meg tényállást.

A részleges megalapozatlanságot háromféle eszközzel küszöbölheti ki a bíróság, egyrészről az iratok tartalma alapján, másrészről a helyes ténybeli következtetés útján, illetve a másodfokú eljárásban felvett bizonyítékkal. A 352. § (1) bekezdés b) pont értelmében, a másodfokú bíróság az iratok és helyes ténybeli következtetés útján, illetve az általa felvett bizonyítás alapján, az elsőfokú bíróságtól eltérő tényállást, csak abban az esetben állapíthat meg, ha a felvett bizonyítás eredményeként a vádlott felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének, akár csak részben is helye van. Ezek alapján csakis a terhelt javára van lehetőség eltérni az elsőfokú bíróság által megállapított tényállástól. Ez a rendelkezés a favor defensions elvéből és célszerűségi szempontokból adódik, felesleges lenne ugyanis az ítéletet hatályon kívül helyezni és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítani, ha annak eredménye egyébként is a vádlott felmentése lenne. Megállapítható tehát, hogy az első fokú bíróság tényállásától eltérő tényállást, a másodfokú bíróság főszabály szerint nem állapíthat meg. Ez alól kivétel, ha a tényállás megalapozatlan, és az eltérő tényállás az iratok tartalma, helyes ténybeli következtetés, és a bizonyítás felvétele alapján megállapítható, és az új tényállás alapját képezi a vádlott felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének.

A 352. § (2) bekezdés szerint, a másodfokú bíróság az első fokú bíróság ítéletét a helyesbített, kiegészített, illetve eltérő tényállás alapján bírálja felül (BH 2009. 1.). A kiegészítés a tényállás nagyszámú elemére is kiterjedhet, de csak akkor ha, az erre vonatkozó bizonyítást a másodfokú bíróság döntően lefolytatta, és a bizonyítékokat megfelelően értékelte (BH 2006. 239.).

A másodfokú bíróság csak azokkal a tényekkel kapcsolatban értékelheti az első fokú bíróságtól eltérően a bizonyítékokat, amelyekre bizonyítást vett fel, kivétel ez alól, ha az iratok tartalma vagy ténybeli következtetés alapján, a vádlottat az (1) bekezdés b) pontja alapján felmenti, vagy az eljárást megszünteti.

Bizonyítás a másodfokú bírósági eljárásban

353. § (1) A másodfokú bírósági eljárásban bizonyításnak akkor van helye, ha az elsőfokú bíróság a tényállást nem derítette fel, vagy az hiányos, továbbá, ha a bizonyítás az elsőfokú bírósági eljárásban megvalósult szabálysértés orvoslását eredményezheti.

(2) A bizonyítás felvételére - a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - tárgyalást kell kitűzni.

(3) Ha az ügyben a büntetéskiszabási körülmények további tisztázása érdekében kizárólag a vádlott meghallgatása szükséges, a másodfokú bíróság nyilvános ülést tart.

(4) A másodfokú bíróság mellőzi a bizonyítás felvételét olyan tényre nézve, amely a bűnösség megállapítását, a felmentést, az eljárás megszüntetését, a bűncselekmény minősítését, a büntetés kiszabását, illetve az intézkedés alkalmazását nem befolyásolta.

ÍH 2011. 2. Jogos védelem
ÍH 2009. 49. A tanú kihallgatása
A 353. § a másodfokú bíróság bizonyításra vonatkozó szabályait tartalmazza. A megalapozatlanság egyik leghatékonyabb kiküszöbölési módja, ha a másodfokú bíróság bizonyítást vesz fel. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a másodfokú bíróság nem töltheti be az elsőfokú bíróság szerepét, és nem folytathatja le helyette a bizonyítási eljárást, hiszen a tényállás felderítésének kötelezettsége elsősorban az elsőfokú bíróságot terheli. Egyetlen esetben ad lehetőséget a törvény, hogy az elsőfokú bíróság tényállásától a másodfokú bíróság eltérő tényállást állapítson meg, ez pedig csak a terhelt javára, a favor defensionis elve alapján akkor lehet, ha az új tényállás alapján a terheltet fel kell menteni, vagy vele szemben az eljárást meg kell szüntetni. A másodfokú bíróságnak speciális feladataira tekintettel korlátozott a másodfokú eljárásban a bizonyítás felvétele. Bizonyításra ugyanis csak részleges megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében van lehetőség, vagyis ha a tényállást az elsőfokú bíróság nem derítette fel, vagy az hiányos, továbbá, ha a bizonyítás az elsőfokú bírósági eljárásban megvalósult szabálysértés orvoslását eredményezi. Amikor a tényállás az iratok, vagy a helyes ténybeli következtetés alapján kijavítható, kiegészíthető, nincs helye bizonyítás felvételének. Nincs helye bizonyítás felvételének, ha a tényállás megalapozott, és akkor sem, ha a tényállás teljesen megalapozatlan, ez utóbbi esetben ugyanis csak hatályon kívül helyezésre, és új eljárásra utasításra van lehetőség.
A gyakorlatban számos problémát vet fel a részleges és teljes meglapozatlanság elhatárolása. A gyakorlat szerint addig, amíg a megalapozatlanság nem terjed ki a büntetőjogilag lényeges tények többségére, addig a megalapozatlanság kiküszöbölhető. Azt azonban, hogy a lényeges tények többségére nézve felderítetlen-e a tényállás, mindig a konkrét eset, összes körülményét vizsgálva lehet eldönteni. Nincs helye másodfokon bizonyításnak, ha a bűnösség, a minősítés, és a szankció megállapításának alapjául szolgáló tények együttesen, összességükben felderítetlenek, illetőleg nincsenek megállapítva. A megalapozatlanság részlegessége tehát a másodfokú bizonyítás feltétele, amennyiben ez fennáll, a bizonyítás terjedelme már nem korlátozott. A másodfokú eljárásban az ítéleti tényállás - számos elemét érintő, nagyszámú - kiegészítésére, illetve helyesbítésére is lehetőség van, ha a helyes és hiánytalan tényállás az elsőfokú bíróság által valósnak elfogadott bizonyítékok, egyező adatai alapján aggálytalanul megállapítható (BH 2006. 239.). Büntetőjogilag releváns tényekre vonatkozó eltérő tanúvallomásokról, amennyiben az elsőfokú bíróság nem foglal állást, azokat nem értékeli és azok alapján tényállást sem állapít meg, a másodfokú bíróság ezt a részleges meglapozatlanságot, csak a tanúk meghallgatásával tudja kiküszöbölni.
Bizonyítás felvétele útján nemcsak a részleges megalapozatlanság, hanem bizonyos eljárási szabálysértések orvoslására is lehetőség van a másodfokú eljárásban (BH 200. 437.). Ez értelemszerűen nem vonatkozik az abszolút eljárási szabálysértésekre, hiszen akkor hatályon kívül helyezésre és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasításának van helye. Relatív eljárási szabálysértések esetén, amikor az elsőfokú bíróság elmulasztotta valamely eljárási kötelezettségét, és ennek következményeképp a megszerzett bizonyíték nem használható fel az eljárásban, a másodfokú bíróság bizonyítás felvételével korrigálhatja a hibát. Példa lehet erre, ha az elsőfokú bíróság elmulasztotta kioktatni a tanút mentességi jogára, vagy a hamis tanúzás következményeire, ezt egy új kihallgatással a másodfokú bíróság orvosolhatja. Ez a rendelkezés a büntetőeljárás gyorsítását is szolgálja, hiszen csökkenti a hatályon kívül helyezések számát.
A 353. § (2) bekezdés szerint, bizonyítás felvételére másodfokon is tárgyalás tartása indokolt. Ez a közvetlenség elvének főszabályát igyekszik érvényre juttatni másodfokú eljárásban is. Nincs helye kiküldött vagy megkeresett bíróság általi bizonyításnak, hiszen az a közvetlenség elvét sértené. A tárgyalás tartásának szabálya alól maga a Be. ad kivételt, ugyanis a 353. § (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy amennyiben a terheltet csak büntetéskiszabási körülmények tisztázása végett kell meghallgatni, erre nyilvános ülésen is sor kerülhet.
A 353. § (4) bekezdés az eljárást hivatott gyorsítani azzal, hogy kimondja, hogy a másodfokú bíróság mellőzi a bizonyítás felvételét olyan tényre nézve, amely a bűnösség megállapítását, a felmentést, az eljárás megszüntetését, a bűncselekmény minősítését, a büntetés kiszabását, illetve az intézkedés alkalmazását nem befolyásolta. Olyan jellegű megalapozatlanság esetén, mely a büntetőjogi főkérdésre nincs kihatással, nem kell bizonyítékot felvenni.

Súlyosítási tilalom

354. § (1) Az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, illetve a büntetés helyett alkalmazott intézkedést súlyosítani csak akkor lehet, ha a terhére fellebbezést jelentettek be. Ez irányadó akkor is, ha a másodfokú bíróság a 353. § alapján bizonyítást vesz fel, és annak eredményeként súlyosabb bűncselekmény állapítható meg.

(2) A vádlott terhére bejelentett fellebbezésnek azt kell tekinteni, ami a bűnösségének megállapítására, bűncselekményének súlyosabb minősítésére, a büntetésének súlyosítására, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabbnak a megállapítására, vagy az ilyen intézkedés helyett büntetés megállapítására irányul.

(3) Ha az elsőfokú bíróság a bűncselekmény miatt kiszabott büntetés vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedés mellett a vádlottat valamely bűncselekmény miatt emelt vád alól felmenti, vagy vele szemben az eljárást megszünteti, a bűncselekmény miatt kiszabott büntetés vagy a büntetés helyett alkalmazott intézkedés - ha a vádlott terhére a fellebbezést kizárólag a felmentés vagy a megszüntetés ellen jelentették be - csak akkor súlyosítható, ha az ítélet felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezése miatt bejelentett fellebbezés sikeres.

(4) A súlyosítási tilalom folytán a másodfokú bíróság a vádlott terhére bejelentett fellebbezés hiányában nem szabhat ki

a) büntetést azzal szemben, akinek az ügyét első fokon önállóan alkalmazott intézkedéssel bírálták el,

b) elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás, kiutasítás helyett szabadságvesztést annak felfüggesztése mellett sem,

c) felfüggesztett szabadságvesztés helyett végrehajtandó szabadságvesztést,

d) végrehajtandó szabadságvesztés helyett hosszabb tartamú szabadságvesztést, annak felfüggesztése mellett sem,

e) az elsőfokú bíróság által alkalmazott büntetések számát meghaladó további büntetéseket, ide nem értve a szabadságvesztés helyett alkalmazott büntetéseket,

f) az elsőfokú bíróság által nem alkalmazott mellékbüntetést,

g) lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése helyett szabadságvesztést, annak felfüggesztése mellett sem.

(5) Ha az elsőfokú bíróság az elkobzásról, a vagyonelkobzásról, illetve az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről a törvény rendelkezése ellenére nem rendelkezett, a tényállás azonban a döntéshez szükséges adatokat tartalmazza, erről a másodfokú bíróság is határozhat abban az esetben is, ha a terhelt terhére nem jelentettek be fellebbezést.

(6) Ha az elsőfokú bíróság szabálysértés miatt alkalmazott jogkövetkezményt [337. § (1) bek.], e jogkövetkezmény a másodfokú eljárásban akkor súlyosítható, ha a fellebbezés a felmentő rendelkezés ellen irányul, vagy az a szabálysértés miatt alkalmazott jogkövetkezmény súlyosítását célozza.

ÍH 2012. 1. Súlyosítási tilalom - pénzhamisítás bűntette kísérletének a megállapítása
ÍH 2007. 4. Hivatali vesztegetés - elkobzás - súlyosítási tilalom értelmezése
A 354. § a másodfokú eljárás fontos alapelvét, a súlyosítási tilalmat tartalmazza. A magyar büntetőeljárás nem fogadja el az abszolút súlyosítási tilalmat, vagyis amikor a másodfokú bíróságnak semmilyen körülmények között nincs lehetősége az elsőfokú bíróság ítéletének a súlyosítására. A magyar büntetőeljárási rendszerben a relatív súlyosítási tilalom érvényesül, melynek lényege, hogy kizárólag a terhelt terhére bejelentett fellebbezés esetén van lehetőség az elsőfokú bíróság ítéletének súlyosítására.
A 354. § (1) bekezdése szerint, a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, illetve a büntetés helyett alkalmazott intézkedést súlyosítani, csak akkor lehet, ha a terhére fellebbezést jelentettek be. A 354. § (2) bekezdés részletesen szabályozza, hogy mit kell a vádlott terhére szóló fellebbezésnek tekinteni. Ennek értelmében ilyennek kell tekinteni, a bűnösségének megállapítására, bűncselekményének súlyosabb minősítésére, büntetés súlyosítására, a büntetés helyett alkalmazott intézkedés súlyosítására, intézkedés helyett büntetés megállapítására irányuló kérelmet. A súlyosítási tilalom szempontjából a terhelt terhére bejelentett, súlyosításra irányuló fellebbezésen nem bármilyen, hanem csakis a fent említett kérdésekben hátrányosabb rendelkezés meghozatalára irányuló fellebbezést kell tekinteni. A súlyosítási tilalom kereteit megvizsgálva, nem tiltja a törvény a bűnösség megállapítása és a szankció fogalmi körén kívül eső kérdésekben, a vádlott hátrányára való döntést. Megállapíthat például másodfokú bíróság egység helyett halmazatot, a büntetést azonban ilyenkor nem súlyosíthatja (BH 2005. 5). Ugyanez vonatkozik arra az esetre, ha a másodfokú bíróság által felvett bizonyítás következtében a vádlott cselekménye súlyosabban minősül. A súlyosítás tilalma nem zárja ki, hogy a másodfokú bíróság a tényállást a terhelt számára előnytelenül módosítsa, ez által - a büntetés érintetlenül hagyásával - a cselekményt súlyosabban minősítse (BH 2012. 255). Nem vonatkozik továbbá a súlyosítási tilalom a polgári jogi igény, vagy a bűnügyi költség és egyéb járulékos kérdésekre. Ezekben a kérdésekben a terhelt terhére történő fellebbezés hiányában is hozhat a másodfokú bíróság, az elsőfokú bíróságnál a terheltre nézve hátrányosabb döntést.
A 354. § (3) bekezdés arra az esetre tartalmaz rendelkezéseket, ha a vádlottnak több bűncselekményéről döntött az elsőfokú bíróság és valamelyik bűncselekményében a vádlottat felmentette, vagy vele szemben az eljárást megszüntette. Életszerű helyzet lehet például, ha a cselekmény nem bűncselekmény, hanem szabálysértés és erre tekintettel felmentő ítéletet hoz a bíróság, vagy bizonyíték hiányában felmentésre kerül sor, a másik bűncselekményben viszont megállapítja a vádlott bűnösségét, és büntetést szab ki. Ha kizárólag a felmentés miatt, vagy az eljárás megszüntetése miatt fellebbeztek a terhelt terhére, és a másodfokú bíróság az ügyet teljes egészében felülbírálja, a bűncselekmény miatt kiszabott szankció súlyosítására, csak abban az esetben ad lehetőséget a Be. 354. § (3) bekezdés, ha a felmentés miatti, vagy eljárás megszüntetés miatti fellebbezés sikeres, vagyis a bíróság megállapítja a terhelt bűnösségét a másik bűncselekményben is (BH 1994. 68).

A súlyosítási tilalom érvénysülése esetén nincs helye annak, hogy a felmentett vádlott bűnösségét állapítsák meg, vagy az elsőfokú ítéletben kiszabott szankciót súlyosítsák. A 354. § (4) bekezdés részletesen meghatározza, hogy mi minősül súlyosításnak a hatályos büntető szankciórendszerünk tekintetében. Ezek alapján egyértelmű, hogy a büntetés súlyosabb az intézkedésnél, a büntetések között egyfajta sorrendiséget már maga a Btk. is tartalmaz, így a legszigorúbb szankció a szabadságvesztés, beleértve annak végrehajtásában felfüggesztett változatát is. A súlyosítási tilalom lényegéhez hozzátartozik, hogy a vádlott terhére bejelentett fellebbezés hiányában, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetési nemnél súlyosabbra nem térhet át. Így elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás, kiutasítás helyett, szabadságvesztést annak felfüggesztése mellett sem lehet alkalmazni. Kizárt értelemszerűen felfüggesztett szabadságvesztés helyett végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása, hiszen a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés súlyosabb, mint az ennél hosszabb tartamú, de felfüggesztett szabadságvesztés (BH 1994. 655). A súlyosítási tilalom értelmében végrehajtandó szabadságvesztés helyett, alkalmazott felfüggesztett szabadságvesztés esetén, a bíróság nem emelheti fel az elsőfokú bíróság által kiszabott szabadságvesztés mértékét. Ennek magyarázata, hogy ha utóbb a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelésére kerül sor, az elítéltnek hosszabb tartamú szabadságvesztést kell letöltenie, mint, amit az elsőfokú bíróság eredetileg kiszabott. A súlyosítási tilalom érvényesülése miatt a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által alkalmazott büntetések számát meghaladó további büntetéseket nem alkalmazhat, kivéve a szabadságvesztés alternatívájaként alkalmazott büntetéseket. A súlyosítási tilalom értelmében, nem növelhető az elsőfokon kiszabott büntetések mértéke. A 32/2007. BK vélemény alapján, a járművezetéstől eltiltás körének kiterjesztésénél is érvényesül a súlyosítási tilalom. Eszerint a vádlott terhére bejelentett fellebbezés hiányában, a másodfokú bíróság a járművezetéstől eltiltásnak nemcsak az időtartamát, de az érvényesülési körét sem változtathatja meg a vádlott terhére. A súlyosítási tilalom vonatkozik a mellékbüntetésekre is, hatályos szankciórendszerünkben, a közügyektől eltiltásra. Vagyis amennyiben elsőfokú bíróság egyáltalán nem alkalmazott közügyektől eltiltást, a vádlott terhére szóló fellebbezés hiányában ezt a másodfokú bíróság sem teheti meg, illetve közügyektől eltiltás időtartamát sem növelheti (BH 2007. 331).

A 354. § (5) bekezdése értelmében a súlyosítási tilalom nem terjed ki arra az estre, ha elsőfokú bíróság elkobzásról, a vagyonelkobzásról, illetve az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről szóló döntést nem hozta meg, holott a tényállás a döntés meghozatalához szükséges adatokat tartalmazza. Ezt a hibát a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában is orvosolhatja a másodfokú bíróság.

A 354. § (6) bekezdés azt az esetet rögzíti, amikor büntető bíróság szabálysértést bírál el a büntetőeljárás keretein belül, és szabálysértési szankciót alkalmaz. A szabálysértés esetén is érvényesülnie kell a súlyosítási tilalomnak, vagyis a szabálysértés miatt az elsőfokú bíróság által alkalmazott jogkövetkezmény, csak akkor súlyosítható a másodfokú eljárásban, ha a terhelt terhére irányuló fellebbezést nyújtottak be. Ennek kell tekinteni a felmentés ellen irányuló fellebbezést, továbbá a jogkövetkezmény súlyosítására benyújtott fellebbezést.

355. § Az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának későbbi időpontban történő meghatározását, illetőleg a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárását a büntetés súlyosításának; az erre irányuló fellebbezést a vádlott terhére bejelentettnek kell tekinteni.

ÍH 2004. 118. Feltételes szabadság kezdő időpontja

A 355. § a vádlott terhére történő fellebbezést egy speciális esetkörrel egészíti ki. A vádlott terhére irányuló fellebbezésnek kell tekinteni, ha az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának későbbi időpontra történő megváltoztatása iránt, illetőleg a feltételes szabadság lehetőségének kizárása iránt nyújt be az ügyész fellebbezést.

II. Cím

A FELLEBBEZÉS ELINTÉZÉSE

Észrevétel a fellebbezésre

356. § A fellebbezéssel érintettek az iratok felterjesztéséig az elsőfokú bíróságnál, az iratok felterjesztése után a másodfokú bíróságnál a fellebbezésre észrevételt tehetnek.

A 356. § lehetővé teszi, hogy a fellebbezéssel érintettek a fellebbezésre észrevételt tegyenek. Ezzel az észrevétel és indítványtételezési jog érvényesül a másodfokú eljárásban is. Ezáltal lehetőség nyílik az ellenérdekű fél álláspontjának vitatására, a fellebbezéstől eltérő jogi és ténybeli felfogás kifejtésére, a fellebbezés tartalmával, okával, céljával ellentétes álláspontok feltárására. A fellebbezéssel érintettek köre megegyezik azokkal, akiknek fellebbezési jogot is biztosít a törvény. A fellebbezéssel érintetteknek attól az időponttól áll módjában az észrevételt előterjeszteni, hogy tudomást szereznek az ellenérdekű fellebbezésről. Amennyiben a fellebbezéssel érintett maga is fellebbező, észrevételeit előadhatja a saját fellebbezésének indokolásában. Amennyiben a határozat szóbeli kihirdetésénél a felek jelen vannak, helyben tudomást szerezhetnek a fellebbezést benyújtók köréről. A vádlottal másodfokú tárgyalásra szóló idézésben, közölni kell a terhére szóló, tárgyaláson kívül bejelentett fellebbezést. A bíróságnak ezen kívül is van tájékoztatási kötelezettsége, hiszen meg kell küldenie az ügyben érkezett beadványokat a vádlottnak, a védőnek és a másodfokú ügyésznek. A másodfokú bíróság mellett működő ügyész, akkor is értesülhet az ellenérdekű fél fellebbezéséről, ha az elsőfokú bíróság hozzá felterjeszti az ügy iratait. Az észrevétel előterjesztésére a törvény nem ír elő határidőt, csupán annyit mond, hogy az iratok felterjesztéséig az elsőfokú bíróságnál, ezt követően a másodfokú bíróságnál lehet benyújtani. A felek érdeke az észrevétel minél hamarabbi beadása, hogy a másodfokú bíróság döntése meghozatala során, figyelembe vegye, és alaposan értékelje a benne szereplő tényeket, érveket.

A fellebbezés visszavonása

357. § (1) A fellebbező a fellebbezését a másodfokú bíróságnak határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig visszavonhatja.

(2) Az ügyész fellebbezését az iratok felterjesztése után a másodfokú bíróság mellett működő ügyész vonhatja vissza. Ha az ügyész a fellebbezést visszavonja, és más nem fellebbezett, az iratokat a nyilatkozatával együtt visszaküldi az elsőfokú bíróságnak.

(3) A vádlott javára más által bejelentett fellebbezést a fellebbező csak a vádlott hozzájárulásával vonhatja vissza. Ez a rendelkezés nem vonatkozik az ügyész fellebbezésére.

(4) A visszavont fellebbezést nem lehet újból előterjeszteni.

A másodfokú bíróság eljárását nem hivatalból, hanem az arra jogosultak fellebbezése alapján folytatja le. A fellebbezésre jogosultaknak a törvény lehetővé teszi, hogy a másodfokú bíróság határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig, fellebbezésüket visszavonják. Ez jogvesztő határidő, tehát elmulasztása esetén nincs helye igazolási kérelemnek. A fellebbezés visszavonásának számos következménye lehet. Amennyiben az elsőfokú ítélet egy vádlottról rendelkezett és a visszavont fellebbezésen kívül nincs más fellebbezés, akkor az elsőfokú bíróság határozata jogerőre emelkedik. Ugyanez a helyzet, ha többen fellebbeznek, és valamennyi jogosult visszavonja a fellebbezést. A megmaradó joghatályos fellebbezések a súlyosítási tilalom miatt keretet szabhatnak a másodfokú bíróság tevékenységének, ha például az ügyész vonja vissza a terhelt terhére bejelentett fellebbezést. A fellebbezés visszavonása alakisághoz nem kötött egyoldalú nyilatkozat, mely indokolást sem igényel, és akár részleges is lehet.

A 357. § (2) bekezdésében található ügyészi fellebbezés visszavonásának külön szabályait, célszerűségi szempontok, másrészről az ügyészi szervezet hierarchikus működése is igazolja. Az iratok felterjesztése után az ügyészi fellebbezés visszavonását, a másodfokú bíróság területén működő ügyész abban a nyilatkozatban teszi meg, mellyel az ügy iratait felterjeszti a másodfokú bíróságnak. Amennyiben más az ügyben nem fellebbezett, az ügyészi fellebbezés visszavonása esetén, a másodfokú bíróság mellett működő ügyész az ügy iratait az elsőfokú bíróságnak küldi meg. Joghatályos fellebbezés hiányában a másodfokú bíróságnak nincs eljárási lehetősége. Ebben az esetben az elsőfokú bíróság megállapítja a határozat jogerőre emelkedését és a végrehajtáshoz szükséges intézkedéseket megteszi.

A 357. § (3) bekezdés szerint a vádlott a saját fellebbezésével önállóan rendelkezik, azt korlátozás nélkül visszavonhatja. Ugyanez a szabály érvényes az ügyészre is, hogy akkor is korlátlan a fellebbezés visszavonási joga, ha a terhelt javára fellebbezett. Ellenben ha a vádlott javára más jelent be fellebbezést, az csak a vádlott hozzájárulásával lesz visszavonható. Ez vonatkozik a védőre, de adott esetben a kényszergyógykezeléssel kapcsolatban a törvényes képviselő vagy a vádlott házastársának a fellebbezés visszavonására is. A vádlott hozzájárulása nem lehet hallgatólagos, hanem kifejezettnek kell lenni. Ugyanakkor lehet szóban, jegyzőkönyvbe mondott vagy írásban benyújtott hozzájárulás is. Azonban a védő nyilatkozata, miszerint a vádlott hozzájárult a fellebbezés visszavonásához, önmagában nem tekinthető a vádlott hozzájárulásának (BH 1984. 55).

A 357. § (4) bekezdése a visszavont fellebbezés újbóli előterjesztésének lehetőségét zárja ki. A visszavont fellebbezés ismételt előterjesztése akkor sem lehetséges, ha egyébként a fellebbezésre nyitva álló határidő még nem telt el. A visszavont fellebbezés újbóli előterjesztése sértené a jogbiztonsághoz fűződő következményeket, veszélyeztetné a nyilatkozatok komolyságát, és végeláthatatlanná tehetné az eljárást.

A fellebbezés elintézésének előkészítése

358. § (1) A másodfokú bíróság tanácsának elnöke

a) intézkedik - szükség esetén - a hiányok pótlása, az iratok kiegészítése, új iratok beszerzése vagy az elsőfokú bíróságtól felvilágosítás megszerzése iránt,

b) a fellebbezőt a fellebbezésnek nyolc napon belüli kiegészítésére hívja fel, ha nem lehet megállapítani, hogy az elsőfokú bíróság eljárását vagy az ítéletet miért tartja sérelmesnek,

c) az iratokat visszaküldi az elsőfokú bíróságnak, ha a fellebbezéseket visszavonták,

d) a vádlottnak és a védőnek kézbesíti a más által bejelentett fellebbezést és a másodfokú bíróság mellett működő ügyész indítványát,

e) a vádlott vagy a védő fellebbezésének indokolását - ha azt a másodfokú bíróság előtt terjesztették elő - megküldi a másodfokú bíróság mellett működő ügyésznek,

f) vizsgálja az eltérő minősítés lehetőségének megállapítását,

g) vizsgálja, hogy a másodfokú eljárásban kötelező-e az ügyész és a védő részvétele,

h) vizsgálja, szükséges-e kényszerintézkedéssel kapcsolatban határozni.

(2) A tanács elnöke az ügy érkezésétől számított hatvan napon belül a lehető legközelebbi határnapra a fellebbezés elbírálására tanácsülést, nyilvános ülést vagy tárgyalást tűz ki.

(2a) A bíróság elrendelheti, hogy az ügyben öt hivatásos bíróból álló tanács járjon el, ha ezt a vádlottak nagy száma, az ügy különösen nagy terjedelme vagy az ügy jellege indokolja.

(3) A másodfokú bíróság a tárgyalás előtt bizonyítást rendelhet el, és a tanács elnöke az emiatt szükséges intézkedéseket megteheti.

ÍH 2014. 96. Előzetes elrendelése tanácsülésen
ÍH 2009. 7. A fellebbezés kiegészítése
ÍH 2007. 143. Fellebbezés elutasítása
A 358. § (1) bekezdés a fellebbezés elintézésének előkészítését a tanács elnökének a faladataként jelöli meg. Jelen esetben az előkészítés, hasonló feladatokat tartalmaz, és hasonló célt szolgál, mint elsőfokon a tárgyalás előkészítése. Addig, amíg azonban a tárgyalás előkészítése körében végzendő bírósági feladatok megosztottak a tanács elnöke és a tanács között, addig másodfokon a fellebbezés előkészítése a tanácselnök feladata. A tanácselnöki előkészítés célja, hogy elháruljanak a fellebbezés gördülékeny elbírálása előtt álló akadályok. Ilyen akadályok lehetnek, ha a felterjesztett iratok hiányosak, a fellebbezésre okot adó körülmények nem derülnek ki az iratokból. Megfelelő tanácselnöki előkészítés garanciája lehet, hogy akár a fellebbezést egyetlen tárgyaláson, nyilvános ülésen, vagy tanácsülésen érdemben el lehessen bírálni. A Be. részletesen meghatározza a 358. § (2) bekezdésében a tanácselnök fellebbezés előkészítésével kapcsolatos feladatait. A fellebbezés elbírálásának elengedhetetlen feltétele, az elsőfokú eljárás anyagának hiánytalan ismerete, így a tanácselnök intézkedik a hiányok pótlása, az iratok kiegészítése, új iratok beszerzése vagy az első fokú bíróságtól felvilágosítás megszerzése iránt. Amennyiben az elsőfokú bíróságon maradt iratokról van szó, az első fokú bíróságot fel kell hívni az iratok megküldésére. A tanács elnöke gondoskodhat más bírósági iratok, okiratok, és bíróságon kívüli szervek aktáinak beszerzése végett. Tájékoztatást kérhet olyan intézkedésekről, melyek a jegyzőkönyvből nem tűnnek ki. Az iratokat vissza is küldheti az elsőfokú bíróságnak a tárgyalási jegyzőkönyv kiegészítése céljából. A fellebbezőt a fellebbezésnek nyolc napon belüli kiegészítésére hívja fel, ha nem lehet megállapítani, hogy az első fokú bíróság eljárását, vagy az ítéletet miért tartja sérelmesnek. Ennek következtében, a fellebbezés kiegészíthető a fellebbezés okára, céljára vonatkozóan. Joghatályos fellebbezés hiányában a másodfokú bíróság nem járhat el, így az iratokat a tanács elnöke visszaküldi az első fokú bíróságnak, ha a fellebbezéseket visszavonták. A védelemhez való jog a másodfokú bíróság eljárásában is megilleti a terheltet, melynek hatékony érvényesítését elő kell segíteni. Ennek megfelelően teszi a törvény a tanács elnökének kötelezettségévé, hogy a vádlottnak és a védőnek kézbesítse a más által bejelentett fellebbezést és a másodfokú bíróság mellett működő ügyész indítványát. Ezzel a vádlott és a védő megismeri a terhelt terhére bejelentett fellebbezések jogi és ténybeli kereteit, és fel tud készülni a hatékony védekezésre is. Ugyanakkor az ügyészt is megilleti az a jog, hogy ismerje a vádlotti fellebbezés indokait, ezért a vádlott vagy a védő fellebbezésének indokolását, ha azt a másodfokú bíróság előtt terjesztették elő, a tanács elnöke megküldi a másodfokú bíróság mellett működő ügyésznek. Ezeken kívül a tanács elnökének vizsgálni kell, hogy van-e lehetőség eltérő minősítés megállapítására, hogy a másodfokú eljárásban kötelező-e az ügyész és a védő részvétele, szükséges-e kényszerintézkedéssel kapcsolatban határozni.
Ezen eljárási cselekményeknek nincs törvényes határidejük. Az előkészítő intézkedések eredményétől függetlenül azonban, a 358. § (2) bekezdése értelmében, a másodfokú bírósághoz érkezést követő hatvan napon belül, az ügy elbírálását a lehető legközelebbi határnapra kell kitűzni. Ebből adódik az, hogy a fenti intézkedéseket az ügy megérkezését követően haladéktalanul el kell végezni, hiszen ezeknek a kimenetelétől függhet az is, hogy tanácsülést, nyilvános ülést vagy tárgyalást tűz-e ki a tanács elnöke. Ugyanakkor a 60 napos határidő a kitűzésre vonatkozik, és nem magának a tanácsülésnek, nyilvános ülésnek, vagy a tárgyalásnak a megtartására irányadó.
A 358. § (4) bekezdés szabályai szerint, a bizonyítás elrendelésének a másodfokú eljárásban is az ügy érdemét illetően, kiemelt jelentősége van. Ezért a törvény a bizonyítás elrendelésének kompetenciáját a bírói tanács hatáskörébe utalja. A bizonyítás elrendelése döntést jelent abban a kérdésben is, hogy tárgyalást kell tartani, hiszen bizonyítást másodfokú bíróság is csak tárgyaláson vehet fel. A tárgyalás eredményes lefolytatása érdekében a tanács elnöke a szükséges intézkedéseket megteszi, vagyis idézi azokat, akiknek a jelenléte kötelező, és értesíti azokat, akiknek a jelenléte megengedett a másodfokú bírósági tárgyaláson.

A fellebbezés elutasítása, áttétel, az eljárás felfüggesztése

359. § (1) A másodfokú bíróság a fellebbezést elutasítja, ha a 341. § (1) bekezdésében felsorolt esetekben az elsőfokú bíróság elmulasztotta a fellebbezés elutasítását, vagy a fellebbezés kiegészítésére irányuló felhívás [358. § (1) bek. *b)* pont] nem vezetett eredményre.

(2) Ha a másodfokú bíróságnak a fellebbezés elbírálására nincs hatásköre vagy illetékessége, az iratokat tanácsülésen a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz teszi át.

(3) A másodfokú bíróság az eljárást tanácsülésen felfüggeszti, ha megállapítja, hogy ennek a 266. § (1) bekezdése alapján helye van. A 188. § (1) bekezdésének *b)* pontja alapján az eljárás akkor függeszthető fel, ha a tárgyalás a vádlott távollétében nem tartható meg.

ÍH 2017. 2. Kapcsolattartás engedélyezése - pervezető végzés
ÍH 2016. 8. A fordítási díjat megállapító végzés elleni jogorvoslat
ÍH 2015. 6. A büntetés végrehajtásának félbeszakítását célzó indítvány elbírálása
ÍH 2011. 53. Kijelölés - különleges eljárás
ÍH 2009. 48. Perújítás - perújítási indítvány elutasítása esetén a fellebbezésre jogosultak
ÍH 2009. 7. A fellebbezés kiegészítése
ÍH 2007. 148. A közvetítői eljárás
ÍH 2007. 143. Fellebbezés elutasítása
ÍH 2007. 56. Közvetítői eljárás
ÍH 2007. 55. Perújítási indítvány - fellebbezés törvényi kizárás esetén

A 359. § részben olyan jogokat biztosít a másodfokú bíróságnak, melyeket az elsőfokú bíróság is gyakorolhatott volna. A 359. § (1) bekezdése a fellebbezés elutasítására ad lehetőséget, arra az esetre, ha az törvényben kizárt, elkésett, nem a jogosulttól származik és az első fokú bíróság elmulasztotta a fellebbezés elutasítását. Ebben a körben a másodfokú bíróságnak meg kell vizsgálni a fellebbezés benyújtására jogosultak személyi körét és a fellebbezésre nyitva álló határidőket, melyek eltérően alakulnak aszerint, hogy milyen formában történt a határozat közlése. Amennyiben a fellebbezést írásban, postai úton terjesztették elő, a határidő megvizsgálásánál fontos a fellebbezés postára adásának a dátuma. Ha a terhelt fellebbezésének tartalma kétséges, nem tekinthető a terhére bejelentett, s ezért a törvényben kizárt fellebbezésnek (BH 2004. 175). A fellebbezés elutasítására viszont sor kerülhet akkor is, ha a bíróság a 358. § (1) bekezdés b) pont alapján fellebbezés kiegészítésére hívja fel az érintettet és a felhívás nem vezetett eredményre. A felülbírálat előfeltétele, hogy a fellebbezésből egyértelműen kiderüljön, hogy az elsőfokú bíróság ítéletét ki és melyik részében találja sérelmesnek. Amennyiben a fellebbezésre jogosult a másodfokú bíróság felhívását követően nem jelöli meg a fellebbezés okát, célját, akkor a fellebbezés elutasítására kerül sor (BH 1995. 333).

A 359. § (2) bekezdés szerint, a másodfokú bíróság köteles hivatalból vizsgálni saját hatáskörét és illetékességét, amennyiben ennek hiányát megállapítja, akkor az iratokat tanácsülésen a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz teszi át. Ennek oka a gyakorlatban ritkán előforduló téves iratfelterjesztés lehet, amikor az elsőfokú bíróság nem a szervezetileg és területileg fölé rendelt bírósághoz küldi meg az ügy iratait, vagy az ügyész járt el ebben a tekintetben helytelenül.

A 359. § (3) bekezdés másodfokú eljárásban is lehetőséget teremt az eljárás felfüggesztésére, amennyiben a Be. 266. § (1) bekezdése alapján annak helye van. Az eljárás felfüggesztése az eljárás lefolytatásának ideiglenes akadályát jelenti, melynek megállapítására tanácsülésen kerülhet sor. Így helye van az eljárás felfüggesztésének, ha gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, és az eljárás a távollétében nem folytatható le. Ezt a kitételt nyomatékosítja a 359. § (3) bekezdés, vagyis csak akkor lehet felfüggeszteni az eljárást, ha az a vádlott távollétében nem tartható meg. Felfüggesztési ok továbbá, ha a gyanúsított tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt. Felfüggesztési ok továbbá, ha valamilyen bíróság vagy szerv előzetes kérdésben kell, hogy döntést hozzon. Lehetőség van eljárás felfüggesztése mellett a Kúria eljárását kezdeményezi, ha az ügy elbírálása során önkormányzati rendelet olyan rendelkezését kell alkalmazni, amelynek más jogszabályba ütközését észleli a bíróság. Alkotmánybírósághoz lehet fordulni, ha az ügy elbírálása során olyan jogszabályt, közjogi szervezetszabályozó eszközt, illetve jogegységi határozatot kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét vagy nemzetközi szerződésbe ütközését észleli a bíróság. Előfordulhat, hogy az ügy eldöntéséhez az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását kell kezdeményezni, vagy Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény alapján, konzultációs eljárás lefolytatására kerül sor. Előfordulhat, hogy külföldi ítélet nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvény szerinti elismerési eljárásának lefolytatását kezdeményezték, de az még nem fejeződött be. Ezekre az okokra tekintettel, a másodfokú bíróság is jogosult az eljárás felfüggesztésére.

A tanácsülés

360. § (1) A másodfokú bíróság tanácsülésen határoz

a) a fellebbezés elutasításáról, az ügy áttételéről, az ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről, az eljárás felfüggesztéséről,

b) ha a fellebbezés kizárólag az ítéletnek a lefoglalás megszüntetésére vagy a bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezése ellen irányul,

c) ha a vádlott felmentéséről, illetőleg az eljárás vele szemben történő megszüntetéséről határoz,

d) ha a másodfokú bíróság a fellebbezés folytán a fellebbezéssel nem érintett vádlott felmentéséről, illetőleg az eljárás vele szemben történő megszüntetéséről határoz, feltéve, hogy e rendelkezéseket a fellebbezéssel érintett vádlott esetében is tanácsülésen hozza meg,

e) ha az eljárást a 373. § (1) bekezdésének I. pontja alapján meg kell szüntetni,

f) ha az elsőfokú bíróság az ítéletét a 373. § (1) bekezdésének II-IV. pontjában meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg,

g) ha az elsőfokú bíróság a büntetőeljárást a 267. § alapján szüntette meg,

h) ha a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot kizárólag a 379. § alapján bírája felül.

(2) A tanács elnöke tanácsülésre tartozó ügyben nyilvános ülést, illetőleg tárgyalást tűzhet ki.

(3) A tanács elnöke a fellebbezőket értesíti a tanácsülés kitűzéséről, és arról, hogy fellebbezésüket nyolc napon belül kiegészíthetik, vagy a más által bejelentett fellebbezésre (indítványra vagy nyilatkozatra) észrevételeket tehetnek.

(4) Ha az első fokú ítélet ellen kizárólag a vádlott javára jelentettek be fellebbezést, és a tényállás megalapozott, a tanács elnöke tájékoztatja a vádlottat, a védőt, az ügyészt és azt, aki fellebbezett az ügyben eljáró tanács összetételéről és arról, hogy nyolc napon belül kérheti nyilvános ülés, vagy ha annak feltételei fennállnak, tárgyalás kitűzését. Ha nyilvános ülés vagy tárgyalás kitűzését senki sem kérte, a másodfokú bíróság az ügyet tanácsülésen intézheti el.

(5) Ha a másodfokú bíróság tanácsülésen állapítja meg, hogy az ügy tanácsülésen nem intézhető el, az ügyet nyilvános ülésre vagy tárgyalásra tűzi ki. A másodfokú bíróság a tanácsülésen hozható határozatot nyilvános ülésen, illetőleg tárgyaláson is meghozhatja, ha az ennek alapjául szolgáló okot a nyilvános ülésen, illetőleg a tárgyaláson észleli.

ÍH 2015. 51. Perújítás helyett felülvizsgálati indítvány előterjesztése a terhelt távollétében meghozott jogerős ítélet ellen
ÍH 2007. 165. Utóbb megsemmisített jogszabály alkalmazására alapított kárigény az állammal és a bírósággal szemben
A Be. korábbi tanácsülésre vonatkozó rendelkezéseit az Alkotmánybíróság 20/2005. (V. 26.) AB határozatával alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette. A jelenlegi szabályozás ennek az AB határozatnak is igyekszik megfelelni, és az alkotmányossági/alaptörvény-ellenességi aggályokat kiküszöbölni. A tanácsüléssel szemben felhozható aggályos pont, hogy nélkülözi a közvetlenséget és a nyilvánosságot, ideértve az ügyfélnyilvánosságot is. Ezekből egyenese következik, hogy fennáll a védelemhez való jog sérelme, ha a terhelt és a védő nem lehetnek jelen az ügy érdemi elbírálásánál.
A Be. 360. § (1) bekezdés szabályozza, hogy a másodfokú eljárásban mikor járhat el tanácsülésen a bíróság. Ez a jogszabályhely azokra az esetekre vonatkozik, amikor a fellebbezés az ügydöntő határozat ellen irányul. A büntetőeljárás során az eljáró bíróságok az ügy áttételéről, az ügyek egyesítéséről, elkülönítéséről, az eljárás felfüggesztéséről az eljárás bármely szakaszában az érintettek meghallgatása nélkül dönthetnek, ezért az ügyet érdemben nem érintő döntésekről, a másodfokú bíróság is jogosult tanácsülésen dönteni. Ugyanez irányadó a fellebbezés elutasítására is, hiszen arra csak szűk körben a 341. § (1) bekezdés eseteiben van lehetőség.
Amennyiben a fellebbezés csak járulékos kérdésekre irányul, úgy a bíróság a részleges revízió szerint csak, ezeket a kérdéseket vizsgálja meg. Ezek közül a 360. § (1) bekezdés b) pontja lehetővé teszi, hogy az ítéletnek a lefoglalás megszüntetésére vagy a bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezése ellen irányuló fellebbezést, a bíróság tanácsülésen bírálja el. Ebben az esetben a büntetőjogi főkérdést és büntetőjogi szankciót egyáltalán nem érintő döntés, általában iratok alapján meghozható, ezért ad lehetőséget a törvény a tanácsülésen történő elbírálásra. Tanácsülésen való döntéshozatal lehetősége a 360. § (1) c) pont alapján fennáll akkor is, ha a vádlott felmentéséről, illetőleg az eljárás vele szemben történő megszüntetéséről határoz a bíróság. Ezek a vádlottra nézve a lehető legkedvezőbb döntési lehetőségek, így a nyilvánosság kizárása, vagy a személyes jelenlét hiánya, a védekezéshez való jogot biztosan nem sérti. A tanácsülésen is alkalmazni kell a 360. § (1) bekezdés d) pont értelmében az összefüggő ok szabályát. Tanácsülésen tehát sor kerülhet, a fellebbezéssel nem érintett vádlottaknak is a felmentésére vagy eljárás megszüntetésére az összefüggő ok fennállása esetén. Tanácsülésre kerül ezen kívül sor, a 360. § (1) bekezdés e) pontja szerint, ha az eljárást a 373. § (1) bekezdésének I. pontja alapján meg kell szüntetni. Ilyen eljárás megszüntetése a vádlott halála, elévülés, kegyelem folytán, vagy a magánindítvány, kívánat és feljelentés hiánya miatt előforduló esetekben történik, valamint ha az ügyet már jogerősen elbírálták. Tanácsülésen hozhat a másodfokú bíróság döntést a 360. § (1) bekezdés f) pontja értelmében, ha az első fokú bíróság az ítéletét a 373. § (1) bekezdésének II-IV. pontjában meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg. Ezek az ún. abszolút hatályon kívül helyezési okok, a legsúlyosabb eljárási szabálysértések, melyek fennállása esetén a bíróságnak mérlegelést nem tűrően, hatályon kívül kell helyezni az elsőfokú bíróság határozatát, mivel ebben az esetben hatályon kívül helyezésre kerülhet csak sor, felesleges lenne mind a tárgyalás, mind a nyilvános ülés tartása. A Be. 360. § (1) bekezdés g) pont szerint tanácsülésen bírálja el a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése során hozott eljárást megszüntető végzését. Továbbá tanácsülésre kerül sor a 360. § (1) bekezdés f) pont szerint akkor is, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot kizárólag a 379. § alapján bírálja felül. Ezek a részleges revíziót jelentő járulékos kérdések, amelyek szintén nem a büntetőjogi főkérdésre koncentrálnak, és általában iratok alapján eldönthetőek.
A 360. § (2) bekezdése nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a tanácsülésen eldöntendő kérdés esetén a bíróság áttérjen valamely más eljárási formára. Így a törvény lehetőséget ad a tanács elnökének, hogy tárgyalást, vagy nyilvános ülést tűzzön ki, amennyiben úgy ítéli meg, hogy a fellebbezés csak ezen eljárási formák valamelyikében bírálható el.
A fent említett AB határozatban az Alkotmánybíróság sérelmezte, hogy a tanácsülés tartásáról a felek egyáltalán nem is értesülnek. Ennek orvoslását szolgálja a Be. 360. § (3) bekezdése, mely szerint a tanács elnöke a fellebbezőket értesíti a tanácsülés kitűzéséről, és arról, hogy fellebbezésüket nyolc napon belül kiegészíthetik, vagy a más által bejelentett fellebbezésre észrevételeket tehetnek. Az értesítés minden esetben szükséges, még akkor is, ha a kitűzéskor már előre látható, hogy a tanácsülésen nem érdemi döntésről fog születni a határozat (pl. áttétel, felfüggesztés.) Az ügy menetét érintő cselekmények megismerése az érintettek fontos érdeke, és az arról való tudomásszerzéstől, nem lehet egyáltalán eltekinteni.
A Be. 360. § (4) bekezdése igyekszik szélesebb körben lehetőséget biztosítani a tanácsülésen történő elbírálásnak. Abban az esetben, ha az elsőfokú bíróság határozata ellen kizárólag a vádlott javára jelentettek be fellebbezést, a tényállás megalapozott, a tanács elnöke tájékoztatja a vádlottat, a védőt, az ügyészt és azt, aki fellebbezett az ügyben eljáró tanács összetételéről és arról, hogy nyolc napon belül kérheti nyilvános ülés, vagy ha annak feltételei fennállnak, tárgyalás kitűzését. A bíróság összetételéről való tájékoztatás lehetőséget teremt a feleknek, hogy a bíró kizárására vonatkozó indítványaikat szükség esetén megtehessék. További garancia, hogy a tanácsülésről való tájékoztatást követő 8 napon belül, amennyiben az érintettek úgy ítélik meg, kérhetik nyilvános ülés vagy tárgyalás kitűzését. Abban az esetben, ha ezzel a lehetőséggel senki nem kíván élni, a bíróság tanácsülésen bírálja el az ügyet.

A Be. 360. § (5) bekezdés úgy rendelkezik, hogy ha a másodfokú bíróság tanácsülésen állapítja meg, hogy az ügy tanácsülésen nem intézhető el, akkor is lehetősége van, hogy az ügyet nyilvános ülésre vagy tárgyalásra tűzze ki. Arra természetesen minden további nélkül lehetőség van, hogy a tanácsülésen hozható határozatot nyilvános ülésen, illetőleg tárgyaláson is meghozhatja a bíróság, ha az ennek alapjául szolgáló okot a nyilvános ülésen, illetőleg a tárgyaláson észleli. Ez utóbbi szabály azért is egyértelmű, mert a több garanciális elemet tartalmazó eljárási forma, nem jár jogsérelemmel.

A nyilvános ülés

361. § (1) A másodfokú bíróság a fellebbezés elintézésére nyilvános ülést tart, kivéve, ha az ügy tanácsülésen intézhető el, vagy tárgyalást kell tartani.

(2) A másodfokú bíróság a nyilvános ülésen
a) az elsőfokú bíróság ítéletének megalapozatlansága esetén megállapíthatja a hiánytalan, illetőleg a helyes tényállást, ha az az iratok tartalma vagy ténybeli következtetés útján lehetséges,
b) az ügyben a vádlottat a büntetéskiszabási körülmények további tisztázása érdekében meghallgathatja.
(3) A másodfokú bíróság a vádlottat, valamint kötelező védelem esetén a védőt, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjét a nyilvános ülésre idézi, a fogva lévő vádlott előállítása iránt - idézésével egyidejűleg - intézkedik.
(4) A másodfokú bíróság a nyilvános ülésről értesíti az ügyészt, továbbá a pótmagánvádlót, a kötelező védelem esetén kívül a védőt, a sértettet, valamint azokat, akik fellebbeztek.

ÍH 2017. 48. Másodfokú nyilvános ülés megtartása a terhelt távollétében
ÍH 2015. 4. A vádlott részvétele a másodfokú eljárásban
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2004. 9. Óvadék elfogadásának lehetősége - óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatási okok - előzetes letartóztatás különös okai - Be. 327. § (2) bekezdés, Be. 147. § (1), (3) bekezdések - óvadék elfogadása az elsőfokú eljárásban - óvadék elfogadása a másodfokú eljárásban
A nyilvános ülés átmenetet jelent a teljesen zárkörű tanácsülés, és a nyilvánosságot teljes egészében biztosító tárgyalás között. A nyilvános ülésen ugyanis biztosítja a törvény az ún. ügyfélnyilvánosságot, így a fellebbezéssel érintettek számára jelenléti kötelezettség, vagy annak lehetősége fennáll. A 361. § (1) bekezdés szerint nyilvános ülést akkor kell tartani, ha az ügy nem intézhető el tanácsülésen, illetve ha nem kell tárgyalást tartani. A 361. § (2) bekezdése két estkört konkretizál, mely esetén nyilvános ülésnek van helye. Az egyik a tényállás részleges megalapozatlanságának azon esete, amikor az iratok tartalma és a helyes ténybeli következtetés útján, a másodfokú bíróság kiküszöbölheti a meglapozatlanságot, vagyis megállapíthatja a hiánytalan, illetőleg helyes tényállást. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet tényállását az iratok tartalma, illetve ténybeli következtetés útján csak nyilvános ülésen egészítheti ki, vagy helyesbítheti. A tényállás hiányosságának tanácsülésén történő kiküszöbölése, eljárási szabálysértés, amely azonban relatív természetű és hatályon kívül helyezésre nem ad okot (BH 2007. 332). A másik esetkör, amikor nyilvános ülést kell tartani, ha a vádlottat csupán büntetéskiszabási körülmények tisztázása végett kell meghallgatni. Ebben az esetben a büntetéskiszabási körülményeknek az a része hiányos, mely a vádlott személyével áll összefüggésben, így ezeket a körülményeket, csak a terhelt személyes meghallgatásával lehet pótolni.
A 361. § (3) -(4) bekezdés a nyilvános ülésre idézendők és értesítendők köréről rendelkezik. A nyilvános ülésre a bíróság idézi a vádlottat, kötelező védelem esetén a védőt, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjét, a fogva lévő vádlott előállítása iránt - idézésével egyidejűleg - intézkedik. Ehhez képest csupán értesítési kötelezettséget ír elő a törvény az ügyész, pótmagánvádló, a kötelező védelem esetén kívül a védő, a sértettet, valamint a fellebbezők vonatkozásában. Mindebből következik, hogy főszabály szerint kötelező nyilvános ülésen a vádlott részvétele, és kötelező védelem esetén nem maradhat távol természetesen a védő sem. A fogva lévő vádlott előállításáról az idézéssel egyidejűleg kell gondoskodni, ezek szerint a fogva lévő vádlott semmiképp nem maradhat távol a nyilvános ülésről. Amíg kötelező a pótmagánvádló jogi képviselőjének a részvétele, addig magának a pótmagánvádlónak csupán megjelenési lehetőséget biztosít a törvény. Az ügyészt a nyilvános ülésről szintén csak értesíteni kell, az ő jelenléte sem kötelező a nyilvános ülésen, ezt a szabályt Be. 362. § (2) bekezdése megerősíti.

362. § (1) A nyilvános ülés előkészítésére és megtartására a tárgyalásra (366. §) vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy az ügy előadása - ha azt a jelenlévők nem kérik - mellőzhető.

(2) A nyilvános ülésen az ügyész részvétele nem kötelező.
(3) A nyilvános ülést a szabályszerűen megidézett vádlott távollétében is meg lehet tartani, s ha a nyilvános ülés eredményeként megállapítható, hogy a meghallgatása nem szükséges, a fellebbezés elbírálható.
(4) A nyilvános ülés elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

ÍH 2017. 48. Másodfokú nyilvános ülés megtartása a terhelt távollétében
ÍH 2015. 4. A vádlott részvétele a másodfokú eljárásban
ÍH 2011. 100. A harmadfokú eljárás
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés

A 362. § (1) bekezdés a nyilvános ülés előkészítésére és megtartására, a tárgyalás szabályait rendeli alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy az ügy előadása - ha azt a jelenlévők nem kérik - mellőzhető. Ezzel a rendelkezéssel a fellebbezés nyilvános ülésen történő gyorsabb elintézése válik lehetővé. Abban az esetben, ha a nyilvános ülésen büntetéskiszabási körülmények tisztázása a cél, akkor nem maradhat el az ezzel kapcsolatos tisztázandó körülmények előadása sem. A terhelt meghallgatására ebben az esetben azért van szükség, mert a büntetéskiszabással kapcsolatos személyi körülmények, vagy azok egy része tisztázatlan. Ezeknek a tisztázásához azonban nem elég a személyi körülmények feltárása, hanem ismertetni kell a büntetés kiszabására vonatkozó tárgyi tényezőket is, hiszen ezeket mindig összességükben értékeli a bíróság.
A 362. § (3) bekezdés szerint a nyilvános ülés megtartásának nem feltétlenül képezi akadályát, ha a szabályszerűen megidézett vádlott nem jelenik meg. Ilyenkor ugyanis, ha a bíróság megállapíthatja, hogy a vádlott meghallgatása nem szükséges, ekkor a fellebbezés elbírálható távollétében is. A vádlottat tehát, kivétel nélkül, minden esetben meg kell idézni a nyilvános ülésre. Azonban a törvény még a fokozottabb jelenlétet igénylő tárgyalás esetén is lehetővé teszi, hogy a vádlott saját akaratából távol maradjon. A nyilvános ülések többségében a vádlott jelenlétét igénylő bizonyítás felvételére nem kerül sor, kivéve személyi körülményekre történő meghallgatást. Így ennek megfelelően a nyilvános ülésen való részvételről lemondás joga a terheltet megilleti. Abban az esetben azonban, ha a személyi körülményekre történő meghallgatására van szükség, mivel értelemszerűen ez mással nem pótolható, így ebben az esetben a nyilvános ülés nem tartható meg a vádlott távollétében. A Be. eltérően és félreérthetően szabályozza a fogva lévő és a szabadlábon lévő terhelt nyilvános ülésen való megjelenési kötelezettségét. Amíg a szabadlábon lévő terhelt saját elhatározásából dönthet úgy, hogy nem jelenik meg a nyilvános ülésen, addig a Be. szó szerinti értelmezéséből az következik, hogy a fogva lévő terhelt előállításáról minden esetben gondoskodni kell.
A 362. § (4) bekezdés szerint a nyilvános ülés elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. Olyan döntések meghozatalakor, mely újabb fellebbezést nem eredményezhet, indokolatlan lenne igazolási kérelem előterjesztésére lehetőséget adni. Ez csupán késleltetné az eljárás befejezését. Abban az esetben azonban, ha harmadfokú eljárásra kerül sor, és a nyilvános ülésen hozott határozatot az arra jogosult megfellebbezi, nem kizárt, hogy a fellebbező a nyilvános ülés elmulasztásának okait is előadja a fellebbezésben.
A fogva levő terheltnek a lakcíméről történő idézése nem tekinthető szabályszerűnek, ezért távollétében a másodfokú nyilvános ülés nem tartható meg. A szabályszerűen megidézett vádlott távollétében másodfokú eljárásban a nyilvános ülés megtartható, szemben a másodfokú tárgyalásra és a harmadfokú nyilvános ülésre vonatkozó szigorúbb szabályozással. A Be. XI. Fejezetében lévő 234. § (3) bekezdése szerint nyilvános ülésre a Be.-ben megállapított eltérésekkel a tárgyalásra vonatkozó rendelkezések irányadók; a 240. § (3) bekezdése szerint, ha a Be. másképp nem rendelkezik, a tárgyalás a vádlott nélkül nem tartható meg. A Be. 345. §-a szerint a Be. XI-XIII. Fejezetének rendelkezéseit a másodfokú bírósági eljárásban a XIV. Fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A Be. XIV. Fejezetében lévő Be. 361. § (3) bekezdése szerint a másodfokú bíróság a vádlottat, valamint a kötelező védelem esetén a védőt a nyilvános ülésre idézi, a fogva lévő vádlott előállítása iránt - idézésével egyidejűleg - intézkedik; a 362. § (3) bekezdése szerint a nyilvános ülést a szabályszerűen megidézett vádlott távollétében is meg lehet tartani, s ha annak eredményeképpen megállapítható, hogy meghallgatása nem szükséges, a fellebbezése elbírálható; a 362. § (4) bekezdése szerint a nyilvános ülés elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. E rendelkezések értelmében a vádlott idézésének szabályszerűségén múlik, hogy távollétében a nyilvános ülés megtartható-e. A perbeli esetben megállapítható volt, hogy a terhelt idézése a másodfokú nyilvános ülésre nem a fogva lévő terheltekre vonatkozó rendelkezések betartásával történt. Az iratokból megállapítható volt, hogy a törvényszék, mint másodfokú bíróság a nyilvános ülés határnapját a 2013. május hó 27. napján kelt tanácselnöki utasítással 2013. június hó 18. napjára tűzte ki, melyre az idézést a terhelt élettársa 2013. május hó 29. napján átvette. A másodfokú bíróságnak a kitűzéskor, illetve az idézések kibocsátásakor azonban figyelemmel kellett volna lennie az elsőfokú ítéletnek a terhelt személyi körülményei körében rögzítettekre. Az ítélet korábbi elítélésként ugyanis feltüntette, hogy a terheltet az Ó. Városi Bíróság garázdaság vétsége és más bűncselekmények miatt - halmazati büntetésül - 6 hónap fogházbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltásra ítélte. Elrendelte egyben az Ó. Városi Bíróság ítéletével garázdaság vétsége miatt kiszabott 1 év - végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett - fogházbüntetés utólagos végrehajtását. Ezeknek az adatoknak az ismeretében - miután vélelmezhető volt, hogy a terhelt más ügyben jogerős szabadságvesztés büntetést tölt - a másodfokú bíróságnak egyrészt erkölcsi bizonyítvány beszerzésével, másrészt az Országos Büntetés-végrehajtási Nyilvántartó megkeresésével ellenőriznie kellett volna, hogy a terhelt büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodik-e, vagy sem. A másodfokú bíróság nyilvános ülésén a jegyzőkönyv szerint a terhelt védője jelen volt, a tanács elnöke megállapította, hogy szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg a terhelt, és a nyilvános ülés megtartásának nincs akadálya. A terhelt a nyilvános ülés időpontjában fogva volt, az erre utaló adatokat a másodfokú bíróság nem tisztázta, ekként az előállítása iránt nem intézkedett, hanem csupán a lakcíméről idézte, s nem pedig a fogva tartást foganatosító szerv parancsnoka útján. Ennél fogva az idézés szabályszerűnek nem tekinthető. A fentiekben kifejtettek csak arra az esetre vonatkoznak, ha a vádlott fogva van. A szabályszerűen megidézett, szabadlábon levő vádlott esetén a másodfokú nyilvános ülést a vádlott távollétében is meg lehet tartani, s ha a nyilvános ülés eredményeként megállapítható, hogy a meghallgatása nem szükséges, a fellebbezés elbírálható [Be. 362. § (3) bek.], szemben a másodfokú tárgyalásra [Be. 365. § (1) bek.] és a harmadfokú nyilvános ülésre vonatkozó [Be. 394. § (2) bek.] szigorúbb szabályozással. (BH2014. 207.)

A tárgyalás

363. § (1) A másodfokú bírósági tárgyalásra a XIII. Fejezet rendelkezéseit a következő eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A másodfokú bíróság tárgyalást tart, ha
a) az ügy tanácsülésen nem intézhető el,
b) bizonyítás felvétele szükséges, és az nyilvános ülésen nem lehetséges [361. § (2) bek.],
c) a tanácsülésre, illetve nyilvános ülésre tartozó ügyet a tanács elnöke tárgyalásra tűzte ki.

ÍH 2011. 2. Jogos védelem
A másodfokú bírósági tárgyalásokon is irányadónak kell tekinteni, az elsőfokú bíróság tárgyalásra (XIII. fejezet) vonatkozó szabályait, természetesen a másodfokú eljárás sajátosságait is figyelembe vevő változással. A 363. § (2) bekezdése szerint a másodfokú bíróság akkor tart tárgyalást, ha tanácsülésen a fellebbezés nem bírálható el, illetve ha bizonyítás felvétele szükséges a megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében, és ezt nyilvános ülésen nem lehet felvenni. Ezen kívül lehetőség van tárgyalás tartására akkor is, ha a tanácsülésre, illetve nyilvános ülésre tartozó ügyet a tanács elnöke tárgyalásra tűzte. A tanács elnökének a belátásától függően, minden esetben biztosítja a törvény, hogy a legtöbb garanciát nyújtó tárgyalás keretei között történjen meg a fellebbezés elbírálása, még akkor is, ha a törvény más egyszerűbb eljárási formák szerinti döntést is lehetővé tenné.

364. § (1) A vádlottat, kötelező védelem esetén a védőt, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjét a tárgyalásra idézni kell. Ha a megidézett vádlott fogva van, a másodfokú bíróság az előállítása iránt intézkedik. A vádlottnak az idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni.

(2) A tárgyalásról értesíteni kell az ügyészt, továbbá a pótmagánvádlót, a kötelező védelem esetén kívül a védőt, a sértettet, valamint azokat, akik fellebbeztek. Az értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kézbesítése legalább öt nappal a tárgyalás előtt megtörténjék.

(3)

ÍH 2008. 90. A megyei bíróság előtti ügyvédi képviselet
A 364. § a tárgyalásra idézendők és értesítendők köréről rendelkezik. A nyilvános üléshez hasonlóan a tárgyalásra is idézni kell a vádlottat, kötelező védelem esetén a védőt, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjét, a fogva lévő vádlott előállítása iránt pedig intézkedni kell. A védekezésre való felkészülés biztosítása valamint a tárgyaláson való jelenlétre történő felkészülés miatt, a vádlottnak az idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. Ehhez képest csupán értesítési kötelezettséget ír elő a törvény az ügyész, pótmagánvádló, a kötelező védelem esetén kívül a védő, a sértett, valamint a fellebbezők vonatkozásában. A tárgyalási időköz ebben az esetben is öt nap, vagyis az értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kézbesítése legalább öt nappal a tárgyalás előtt megtörténjék. A nyilvános üléshez hasonlóan tehát a tárgyaláson is kötelező a megjelenés főszabály szerint a vádlottnak, és kötelező védelem esetén a védőnek, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjének. Az eljárás többi résztvevőjének jelenléti lehetőséget biztosít a törvény, ideértve az ügyészt is.

365. § (1) A vádlott távollétében a tárgyalás megtartható, ha a vádlott előzetesen bejelentette, hogy azon nem kíván részt venni, illetőleg a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést.

(2) A tárgyalás elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

ÍH 2017. 48. Másodfokú nyilvános ülés megtartása a terhelt távollétében
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2004. 9. Óvadék elfogadásának lehetősége - óvadék elfogadásának kizárása - előzetes letartóztatási okok - előzetes letartóztatás különös okai - Be. 327. § (2) bekezdés, Be. 147. § (1), (3) bekezdések - óvadék elfogadása az elsőfokú eljárásban - óvadék elfogadása a másodfokú eljárásban
A 365. § azokról az esetekről rendelkezik, amikor a tárgyalás a vádlott távollétében megtartható. Erre két esetben kerülhet sor, egyrészről, amennyiben szabályszerű idézése megtörtént és a vádlott előzetesen bejelentette, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni. Ebben az esetben tehát a vádlott kifejezett, előzetes, önkéntes nyilatkozata alapján, a tárgyalás távollétében megtartható. Vitás kérdés, hogy ez vonatkozik-e a fogva lévő terheltre is, akinek előállításáról intézkedni kell. Véleményem szerint a fogva lévő terheltre is értelemszerűen alkalmazni kell ezt a rendelkezést, vagyis a fogva lévő terhelt is saját belátása szerint eldöntheti, hogy kíván-e a tárgyaláson részt venni vagy sem. Előállításáról pedig csak abban az esetben kell gondoskodni, ha kifejezetten nem nyilvánította ki, hogy nem kíván a tárgyaláson részt venni. A másik esetkör, amikor a vádlott távollétében a tárgyalás szintén megtartható, amikor a terhére nem jelentettek be fellebbezést. Ekkor a súlyosítási tilalom miatt, az elsőfokú bíróság határozata, a vádlottal szemben alkalmazott jogkövetkezmények tekintetében már biztosan nem változtatható meg a terhelt terhére, erre tekintettel a tárgyalás megtartható a távollétében. Hasonlóan a nyilvános üléshez, a 365. § (2) bekezdése szerint a tárgyalás elmulasztása miatt sincs helye igazolási kérelemnek.

366. § (1) A tárgyaláson a tanács elnöke által kijelölt bíró az ügyet előadja. Ismerteti az elsőfokú bíróság ítéletét, a fellebbezést és az arra tett észrevételeket, továbbá az iratokból azt, ami az ügy felülbírálásához szükséges. Az elsőfokú bíróság ítélete indokolásának ismertetése mellőzhető, ha azt a jelenlévők nem kérik, és azt a másodfokú bíróság sem tartja szükségesnek.

(2) A bíróság tagjai, az ügyész, a vádlott, a védő és a sértett az ügy előadásának kiegészítését kérhetik.

(3) Ezután a fellebbezésre jogosultaknak [324. § (1) bek.] lehetővé kell tenni, hogy az előterjesztéseiket, illetőleg indítványaikat megtehessék.

(4) A bizonyítást az ügy előadása, illetve a (3) bekezdésben írt indítványok megtétele után kell felvenni.

(5) Az ügy előadása, illetőleg a bizonyítás felvétele után az erre jogosultak perbeszédet tartanak, illetőleg felszólalnak. Perbeszédet először a fellebbező tart. Ha az ügyész is fellebbezett, először ő mondja el a perbeszédet.

(6) Ha a másodfokú bíróság az ügydöntő határozat meghozatala előtt azt állapítja meg, hogy a cselekmény az elsőfokú bíróság által megállapított minősítéstől eltérően minősülhet, a 321. § (4) bekezdésében foglaltaknak megfelelően jár el.

A 366. § a tárgyalás megtartására vonatkozó szabályokat rögzíti. A tárgyalás általános szabályok alapján történő megnyitását követően, a tanács elnöke által kijelölt bíró, az ügy előadó bírája, ismerteti az ügyet. A másodfokú eljárás sajátossága, hogy az elsőfokú bíróság határozatának és az azt megelőző eljárásnak a felülbírálata áll a vizsgálat középpontjában. Az ügy előadásának ennek megfelelően kell a lényegi elemekre koncentrálni, hogy a másodfokú bíróság lehetőség szerint kijavíthassa, kiküszöbölhesse az elsőfokú ítélet ténybeli és jogi hibáit, és az elsőfokú eljárás fogyatékosságait. Az ügy előadása ezért nagy szakmai körültekintést igényel, amihez a törvény kevés útmutatást ad. Az előadásnak tömörnek, lényegre törőnek, ugyanakkor pontosnak és tárgyszerűnek kell lenni. A törvény szerint az előadó bíró ismerteti az első fokú bíróság ítéletét. Egyértelmű azonban, hogy ez nem arra vonatkozik, hogy az előadó bírónak a teljes ítéletet fel kellene olvasni, hiszen az ismertetendő tények körét, nagymértékben kijelöli a fellebbezések terjedelme. Amennyiben egy vádlottas ügyről van szó, akkor az egész elsőfokú ítélet és az eljárás, a felülbírálat tárgya, vagyis a teljes peranyagot ismertetni kell, kivéve, ha járulékos kérdéseket érint csupán a fellebbezés. Több vádlott esetén az ügynek csak azokat a részeit kell ismertetni, mely a fellebbezéssel érintett vádlottra vonatkozik, ugyanakkor itt is figyelemmel kell lenni az összefüggő ok szabályára (Be. 349. § (1) bekezdés). Az ügy anyagának ismertetése során az ítélet rendelkező része mellett, az indokolás tényállási és jogi kérdéseket érintő részeiből azt kell ismertetni, amelyek a fellebbezéssel kapcsolatosak, vagy az ügy elbírálása folytán egyébként jelentőséggel bírnak. A Be. lehetővé teszi, hogy az első fokú bíróság ítélete indokolásának ismertetését az előadó bíró mellőzze, ha azt a jelenlévők nem kérik, és azt a másodfokú bíróság sem tartja szükségesnek. A törvény szerint az előadó bírónak ismertetni kell a fellebbezést és az arra tett észrevételeket. Ezeknél koncentrálni kell a fellebbezés okára, céljára az esetlegesen megjelölt új tényekre, bizonyítékokra.

A 366. § (2) bekezdése értelmében, a bíróság tagjai, az ügyész, a vádlott, a védő és a sértett az ügy előadásának kiegészítését kérhetik. Ez összhangban van az eljárás résztvevőinek általános indítványtételi jogosultságával. Az előadás kiegészítése iránti kérelemről a tanács elnöke pervezetési jogkörében határoz, akár azt el is utasíthatja, amennyiben az ügy elbírálása szempontjából lényegtelen körülmények ismertetésére vonatkozik. Az ügy előadását követően a 366. § (3) bekezdése szerint, a fellebbezésre jogosultaknak lehetővé kell tenni, hogy az előterjesztéseiket, illetőleg indítványaikat megtehessék. Bár a fellebbezés lényegi ismertetése már az előadó bíró által megtörtént, természetesen nem tiltható meg a fellebbezésre jogosultaknak, hogy a fellebbezéssel kapcsolatos álláspontjukat kifejtsék szóban a tárgyaláson, azonban e jogszabályhely e körben sokkal inkább új indítványokat, bizonyítási indítványtételre vonatkozó lehetőséget kíván biztosítani az arra jogosultaknak.

A 366. § (4) bekezdés szerint a bizonyítást az ügy előadása, illetve az indítványok megtétele után kell felvenni. A bizonyítás tekintetében az elsőfokú bírósági tárgyaláson is irányadó általános szabályok szerint kell eljárni, azzal, hogy bizonyítás felvételére másodfokon kizárólag tárgyaláson kerülhet sor, nincs annak helye kiküldött vagy megkeresett bíróság útján. A másodfokú bíróság eljárásában is lehetséges a bizonyítás felvételét követően, további bizonyítás lefolytatásának indítványozása, melynek a bíróság helyt ad, vagy elutasítja. Elutasítás esetén ennek indokait a másodfokú határozat indokolásába kell belefoglalni.

A 366. § (5) bekezdése szerint másodfokú tárgyaláson is biztosított, hogy az arra jogosultak az ügy előadása, illetőleg a bizonyítás felvétele után, perbeszédet tartsanak, illetőleg felszólaljanak. Perbeszédet először a fellebbező tart, de ha az ügyész is fellebbezett, akkor először őt illeti meg a perbeszéd tartásának a joga. Ezzel lehetőség nyílik az ügyészi álláspont megismerésére. A perbeszédben összefoglalja az ügyész a fellebbezést és indokait, az arra tett észrevételeket és a másodfokú eljárás lefolytatásának eredményeként kialakult álláspontját, mely az eredeti fellebbezéshez, illetve az elsőfokú ügyész álláspontjához képest változhat. A védőbeszéd hasonló szempontokat vehet figyelembe, vagyis a fellebbezést és észrevételeket, valamint az üggyel kapcsolatos jogi álláspontját fejheti ki a védő. Előfordulhat olyan eset, hogy a vádlott maga is tart perbeszédet, ebben az esetben is figyelembe kell venni, hogy a perbeszédtől függetlenül, a vádlottat megilleti az utolsó szó joga.

A vádlott védelemhez való jogának biztosítását hivatott szolgálni a 366. § (6) bekezdés. Ha a másodfokú bíróság az ügydöntő határozat meghozatala előtt azt állapítja meg, hogy a cselekmény az első fokú bíróság által megállapított minősítéstől eltérően minősülhet, akkor a tárgyalást a védelem előkészítése érdekében elnapolhatja. Erre nézve a döntés meghozatala előtt a bíróság a jelen lévő ügyészt, a védőt és a vádlottat meghallgatja.

A másodfokú határozat kézbesítése

367. § (1) A másodfokú bíróság ügydöntő határozatát, valamint az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyező végzését az ügyésznek, a vádlottnak, a védőnek, a pótmagánvádlónak, a sértettnek, a fellebbezőnek és annak kell kézbesíteni, akire a határozat rendelkezést tartalmaz.

(2) A másodfokú bíróság ügydöntő határozatát annak is kézbesíteni kell, aki a másodfokú bíróság határozata ellen fellebbezésre jogosult.

A másodfokú bíróság ügydöntő határozatát, valamint a hatályon kívül helyező végzését az ügyésznek, a vádlottnak, a védőnek, a pótmagánvádlónak, a sértettnek, a fellebbezőnek és annak kell kézbesíteni, akire a határozat rendelkezést tartalmaz. Figyelemmel azonban a kétfokú jogorvoslat lehetőségére, mivel adott esetben a másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen fellebbezésre van lehetőség, a másodfokú bíróság ügydöntő határozatát kézbesíteni kell mindenkinek, aki fellebbezésre jogosult. Ebben az esetben a Be. 386. § (1) bekezdés határozza meg a fellebbezési jogosultságot. A harmadfokú bírósághoz fordulás jogát az teremti meg, amennyiben az első és másodfok a büntetőjogi főkérdést illetően eltérő döntést hozott, vagyis egyik bíróság a vádlott bűnösségét megállapította, míg a másik felmentő ítéletet hozott, illetve ha a másodfokú bíróság olyan bűncselekményről döntött, melyről az elsőfokú bíróság nem rendelkezett.

A másodfokú bíróság határozata elleni fellebbezés bejelentése

367/A. § (1) A másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen fellebbezésre jogosult a harmadfokú bírósághoz
a) a vádlott,
b) az ügyész,
c) a pótmagánvádló,

d) a védő, a vádlott hozzájárulása nélkül is,
e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a vádlott hozzájárulása nélkül is - a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa.

(2) Az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

(3) A másodfokú bíróság határozata elleni fellebbezést a határozat kihirdetését követően a jelen lévő jogosultak szóban bejelenthetik vagy erre háromnapi határidőt tarthatnak fenn. A többi jogosult a fellebbezést a kézbesítéstől számított nyolc napon belül írásban jelentheti be a másodfokú bíróságnál.

(4) A fellebbezést az ügyésznek és a védőnek írásban indokolnia kell. Az indokolást a fellebbezésre nyitva álló határidő alatt a másodfokú bíróságnál kell előterjeszteni.

ÍH 2011. 100. A harmadfokú eljárás
Figyelemmel a másodfokú eljárás sajátosságaira, a másodfokú bíróság határozata ellen, a fellebbezési jogosultak köre az elsőfokú bíróság határozata elleni fellebbezéshez képest eltérően alakul, és csak szűkebb körben megengedett. Amennyiben a törvényben maghatározott feltételek fennállnak, fellebbezésre jogosult a másodfokú bíróság határozata ellen a vádlott, az ügyész, a pótmagánvádló, a védő, a kényszergyógykezelés elrendelése ellen a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa. A védő fellebbezési joga alanyi jog, mely a vádlottól függetlenül gyakorolható, vagyis annak hozzájárulása nélkül is fellebbezhet. A fellebbezés visszavonására azonban csak a vádlott hozzájárulásával kerülhet sor. Szintén önálló fellebbezési joga van a kényszergyógykezelés elrendelése esetén a nagykorú vádlott törvényes képviselőjének, házastársának, élettársának, vagyis a terhelt hozzájárulása nélkül gyakorolható. Rájuk is vonatkozik ugyanakkor az a szabály, hogy a fellebbezést csak a vádlott hozzájárulásával lehet visszavonni.
A 367/A. § (2) bekezdése szerint, az ügyész a vádlott terhére és javára is nyújthat be fellebbezést. Ez összhangban van az ügyész eljárási pozíciójával, hiszen az eljárás egésze alatt, feladata a vád bizonyítása mellett, a valóság felderítése, a súlyosító és enyhítő, a terhelő és mentő körülmények feltárása. A pótmagánvádló eljárási pozíciójából következik ugyanakkor az a szabály, miszerint ő csak a terhelt terhére jelenthet be fellebbezést.
A 367/A. § (3) bekezdés szerint, a fellebbezésre jogosultak, amennyiben személyesen jelen voltak a határozat kihirdetésénél, szóban azonnal be kell, hogy jelentsék, ha élni kívánnak a jogorvoslati jogukkal. A másodfokú bíróság határozatának kihirdetésénél tehát, nem kérhetnek a jogosultak 3 napos gondolkodási határidőt, hanem rögtön dönteniük kell a fellebbezést illetően. Abban az esetben, ha a határozat kézbesítéssel kerül kihirdetésre, a jogosultaknak a kézhezvételtől számított nyolc nap áll rendelkezésre, hogy jogorvoslati jogukkal éljenek.
A 367/A. § (4) bekezdése alapján a fellebbezést az ügyésznek és a védőnek írásban indokolnia kell, és az indokolást a fellebbezésre nyitva álló határidő alatt, a másodfokú bíróságnál kell előterjeszteni. Ez utóbbi fordulata a törvénynek értelmezhetetlennek tűnik arra az esetre, amikor a másodfokú bírósági határozat kihirdetéssel kerül közlésre, és a védő és ügyész jelen vannak. Ebben az esetben ugyanis a fellebbezési jogot azonnal, szóban be kell jelenteniük és számukra ezzel a fellebbezési határidő el is telt. Ennek megfelelően fizikai képtelenség, hogy a fellebbezés indokolását írásban a fellebbezési határidőn belül a másodfokú bírósághoz eljuttassák. Ez a rendelkezés csak arra az esetre vonatkozhat, amikor a védő és az ügyész nincsenek jelen a határozat kihirdetésénél, és számukra kézbesítéssel történik a határozat közlése. Ebben az esetben a 8 napos határidőn belül az írásbeli indokokat is csatolniuk kell. Értelmezhető ugyanakkor a rendelkezés úgy is, hogy az ügyész és a védő, ha a kihirdetésnél jelen volt és szóban fellebbezést jelentett be, addig, amíg a fellebbezési jog nyitva áll más számára is, addig írásbeli indokolásukat eljuttathatják a bíróságnak. Ez az értelmezés azonban nem alkalmazható akkor, ha a határozat kihirdetésénél valamennyi fellebbezésre jogosult jelen volt, hiszen ekkor szintén lejár azonnal a fellebbezési határidő. A jogalkotó nyilvánvaló szándéka az volt, hogy a védő és az ügyész, mindenképp írásbeli indokolását adja, amennyiben harmadfokú eljárás lefolytatását kéri, így az erre nyitva álló határidő tűzésének egyértelművé tétele lenne szükséges.

Határozat kényszerintézkedésről

368. § Az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése esetén az előzetes letartóztatásról, a lakhelyelhagyási tilalomról, a házi őrizetről, a távoltartásról és az ideiglenes kényszergyógykezelésről a másodfokú bíróság a hatályon kívül helyező végzésben határoz.

Amennyiben a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság határozatát, a végzésben döntenie kell a szükséges vádlottat érintő kényszerintézkedésekről. A döntés meghozatalára azért van szükség, mert a hatályon kívül helyező végzéssel, az eljárás másodfokon befejeződik, ezért az előzetes letartóztatás, házi őrizet, lakhelyelhagyási tilalom és az ideiglenes kényszergyógykezelés időtartama lejár. Az ekkor fenntartott kényszerintézkedések határidejéről a törvény külön is rendelkezik. Az előzetes letartóztatás és házi őrizet időtartama, a megismételt eljárásban eljáró bíróság tárgyalás előkészítése körében hozott határozatáig (Be. 131. § (5) bekezdés, 138. § (3) bekezdés), az ideiglenes kényszergyógykezelés a megismételt eljárásban hozott ügydöntő határozat kihirdetéséig tart (Be. 143. § (1) bekezdés). A lakhelyelhagyási tilalom és a távoltartás időtartamára vonatkozóan külön szabályok nincsenek. A másodfokú bíróság ugyanakkor nemcsak a kényszerintézkedések fenntartásáról, hanem elrendeléséről is határozhat. Előfordulhat, hogy a másodfokú bíróság olyan súlyosnak ítéli meg a bűncselekményt, hogy fennáll a szökés vagy elrejtőzés veszélye, illetve időközben bekövetkezik az előzetes letartóztatás valamely más feltétele. Ebben az esetben a másodfokú bíróság elrendelheti az előzetes letartóztatást. Ugyanez vonatkozik a házi őrizet, lakhelyelhagyási tilalom, ideiglenes kényszergyógykezelés, és távoltartás elrendelésére is, ha bármelyik elrendelésének a szükségessége fennáll, erről a másodfokú bíróság a hatályon kívül helyező végzésben határozhat. Meg kell azonban jegyezni, hogy bár fogalmilag nem kizárt, mégis életszerűtlennek tűnik már csak a büntetőeljárások időbeli elhúzódása miatt is, hogy távoltartást a másodfokú bíróság rendeljen el, vagy tartson fenn a hatályon kívül helyező végzésben, hiszen annak maximális időtartama 10-60 nap lehet. Másrészt kevésbé életszerű a távoltartás célját tekintve is, hogy csak a másodfokú eljárás idejére állna fenn a távoltartás elrendelésének a szükségessége. Előfordulhat ugyanakkor az is, hogy a másodfokú hatályon kívül helyező döntés meghozatalakor már nem áll fenn a kényszerintézkedések elrendelésének vagy meghosszabbításának a feltétele, és erre tekintettel azokat másodfokú bíróság megszünteti.

Intézkedések a másodfokú bírósági eljárás befejezése után

369. § (1) A másodfokú bírósági eljárás befejezése után a másodfokú bíróság a határozatainak kiadmányait kézbesíti, és ha a másodfokú határozat ellen nem jelentettek be fellebbezést, vagy azt a másodfokú bíróság elutasította, az ügy iratait a határozatának kiadmányaival és a tárgyalásról, illetve nyilvános ülésről készült jegyzőkönyvvel visszaküldi az elsőfokú bíróságnak.

(2) A törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó vagy az elkésett, a másodfokú bíróság határozata elleni fellebbezést a másodfokú bíróság elutasítja.

(3) Ha a másodfokú bíróság határozata ellen fellebbezést jelentettek be, és a fellebbezési határidő valamennyi jogosultra lejárt, a másodfokú bíróság tanácsának elnöke - a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész útján, a pótmagánvádló fellebbezése esetén közvetlenül - a határozat írásba foglalását követően haladéktalanul felterjeszti az iratokat a harmadfokú bírósághoz.

(4) Ha olyan eljárási szabálysértésre alapítottak fellebbezést, amelynek a körülményei az iratokból nem tűnnek ki, a tanács elnöke erről a felterjesztésben felvilágosítást ad.

(5) A harmadfokú bíróság mellett működő ügyész az iratokat az indítványával tizenöt napon belül, különösen bonyolult vagy nagy terjedelmű ügyben harminc napon belül megküldi a harmadfokú bíróságnak.

ÍH 2009. 47. A másodfokú bíróság érdemi határozata elleni fellebbezés lehetősége - a harmadfokú eljárás
ÍH 2008. 88. Joghatályos fellebbezés - a harmadfokú bírósági eljárás
A másodfokú bíróság határozatainak kiadmányait kézbesíti, és ha a másodfokú határozat ellen nem jelentettek be fellebbezést, vagy azt a másodfokú bíróság elutasította, az ügy iratait a határozatának kiadmányaival és a tárgyalásról, illetve nyilvános ülésről készült jegyzőkönyvvel együtt visszaküldi az első fokú bíróságnak.
Amennyiben nem jelentettek be fellebbezést a másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen, a másodfokú tárgyalás a határozatok meghozatalával és kihirdetésével befejeződik. A másodfokú bíróság ítélete fellebbezés hiányában a kihirdetéskor nyomban jogerőre emelkedik és végrehajthatóvá válik. Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, vagy megváltoztatta vagy, a fellebbezést elutasította, a másodfokú határozat eredeti példányára a tanács elnöke jegyzi fel a jogerősítési és végrehajtási záradékot. Ebben fel kell tüntetni a jogerőre emelkedés napját, szükség esetén vádlottanként, vagy a határozat egyes részei tekintetében elkülönítetten.
A 369. § (2) bekezdés a másodfokú bíróságnak a fellebbezés elutasítási jogát az elsőfokon is ismert szabályokhoz hasonlóan rendezi. Amennyiben a másodfokú bíróság határozata ellen a fellebbezés törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származik vagy az elkésett, a másodfokú bíróság a fellebbezést elutasítja. A másodfokú bíróságnak a fellebbezés elutasításakor figyelembe kell venni az arra jogosultak körét (367/A § (1) bekezdés), a fellebbezésre előirányzott határidőket (367/A§. (3) bekezdés), valamint a fellebbezés lehetőségének kereteit.
A 369. § további bekezdéseinek beiktatására, a harmadfokú eljárásra figyelemmel került sor. A 369. § (3) bekezdése szerint joghatályos fellebbezés esetén, ha a fellebbezési határidő valamennyi jogosult tekintetében lejárt, a másodfokú bíróság tanácsának elnöke a határozatot írásba foglalja, majd haladéktalanul felterjeszti az iratokat a harmadfokú bírósághoz. A felterjesztés, amennyiben ügyész képviselte a vádat, a harmadfokú bíróság mellett működő ügyészség útján történik. Ez lehetőséget teremt, hogy a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész, az iratokkal együtt saját indítványait is felterjessze a harmadfokú bírósághoz. Amennyiben az ügyben a vádat pótmagánvádló képviselte, az ügy iratainak a felterjesztése, közvetlenül történik a harmadfokú bírósághoz. Ebben az esetben ugyanis nincs szükség az ügyész indítványára, hiszen a közvádló nem vett részt az eljárásban. A 369. § (4) bekezdés értelmében, amennyiben a fellebbezésben olyan eljárási szabálysértésre hivatkoznak, mely az ügy irataiból nem tűnik ki, a másodfokú bíróság tanácsának elnöke a felterjesztésben erről felvilágosítást ad, hogy a harmadfokú bíróság az elbíráláshoz szükséges információkkal rendelkezzen.

A 369. § (5) bekezdés a harmadfokú bíróság területén működő ügyésznek ad határidőt az iratok felterjesztésére. Mégpedig az ügyész az iratokat az indítványával együtt 15 napon belül köteles a harmadfokú bíróságnak megküldeni. Figyelemmel azonban az ügy súlyára, nagy terjedelmére, különösen bonyolult voltára, ezekben az ügyekben, 30 napos határidővel küldheti meg az ügy iratait az ügyész a harmadfokú bíróságnak.

III. Cím

A MÁSODFOKÚ BÍRÓSÁG HATÁROZATAI

370. § (1) A másodfokú bíróság - az e törvényben meghatározott esetekben - az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, illetőleg a fellebbezést elutasítja.

(2) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén ítélettel, egyébként végzéssel határoz.

(3) A határozat indokolása tartalmazza, hogy ki, miért fellebbezett, és kifejti a bíróság döntésének indokait.

A másodfokú bíróság a fellebbezés elbírálásakor négyféle döntést hozhat, a törvényben meghatározott esetekben az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, illetőleg a fellebbezést elutasítja. Ezeknek a döntéseknek a határozati formája az ítélet és a végzés. A másodfokú bíróság a fellebbezésről ítéletben határoz, amennyiben megváltoztatja az elsőfokú bíróság határozatát. Ez érdemi döntés, melyre leggyakrabban akkor kerül sor, ha az elsőfokú bíróság jogszabályt helytelenül alkalmazott és emiatt szükséges a határozat megváltoztatása, ezzel egyúttal a másodfokú bíróság a törvénynek megfelelő határozatot hoz. Amennyiben a másodfokú bíróság nem megváltoztató, hanem helybenhagyó, hatályon kívül helyező, vagy fellebbezést elutasító határozatot hoz, ezt mindig végzésben teszi, hiszen ezekben az esetekben nem kerül sor az elsőfokú határozat érdemi megváltoztatására. Amennyiben a másodfokú bíróság több vádlott ügyében, részben ítélettel, részben végzéssel kellene, hogy döntsön, egységesen az ítéleti formát kell alkalmaznia. A másodfokú bíróság határozatainak tartalmára, szerkezetére, kijavítására az általános szabályok lesznek irányadóak, természetesen a másodfokú eljárás sajátosságait is szem előtt tartva. A 370. § csupán a határozat indokolásának speciális tartalmi elemeire tér ki, így annak tartalmaznia kell, hogy ki, miért fellebbezett, és ki kell fejteni a bíróság döntésének indokait. Értelemszerűen a másodfokú bíróság nem veszi át az elsőfokú bíróság feladatát, másodfokon már nem a tényállás megállapítása a feladat, hanem az elsőfokú bíróság határozatának és a megelőző eljárásnak a felülbírálata. Ezért a lényegi elem a másodfokú határozat indokolásában, annak a tisztázása, hogy ki, miért fellebbezett, a határozatot melyik részében tartja sérelmesnek. Rögzíteni kell a fellebbezésre adott észrevételek, a felek indítványainak a tartalmát. Nem köteles tehát a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által meghatározott teljes tényállást és indokolást leírni, és megismételni a saját határozatában. Elegendő a tényállásnak a fellebbezéssel támadott, a felülbírálat során érintett részeire, azok megalapozottságára, illetve megalapozatlanságára vagy hiányosságaira kitérni. Az indokolásban meg továbbá jelölni azokat a jogszabályokat, melyeken a másodfokú határozat rendelkezései alapulnak.

Az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyása

371. § (1) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja, ha a fellebbezés alaptalan, illetőleg egyébként az ítéletet nem kell hatályon kívül helyezni, vagy nem kell, illetőleg - a súlyosítási tilalom vagy a (2) bekezdés rendelkezése folytán - nem lehet megváltoztatni.

(2) Ha a tényállás kiegészítésére, illetve helyesbítésére [352. § (1) bek. *a)* pont] nem került sor, az elsőfokú bíróság ítéletében a törvényi büntetési tételkeretek között kiszabott büntetés kisebb megváltoztatásának nincs helye.

(3) A másodfokú bíróságnak az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyó végzése ügydöntő határozat.

(4) A határozat indokolásának a helybenhagyás indokait röviden kell tartalmaznia.

ÍH 2009. 148. Európai elfogatóparancs
ÍH 2006. 4. Hivatali vesztegetés bűntette
A másodfokú bíróság felülbírálati tevékenységének egyik eredménye lehet az elsőfokú bíróság határozatának a helybenhagyása, melynek szabályait a 371. § rögzíti (BH 2007. 397.). Erre akkor kerülhet sor, ha a fellebbezések alaptalanok és nincs szükség, illetve lehetőség az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezésére, vagy megváltoztatására.
Alaptalan a fellebbezés, ha az ok, amire a fellebbező hivatkozik, nem létezik, nem állapítható meg. Alaptalan, ha a fellebbezések alap nélkül támadták a tényállás megállapítását, ok nélkül sérelmeztek megalapozatlansági hibákat, a bizonyítás lefolytatását stb. Amennyiben a másodfokú bíróság megállapítja, hogy a fellebbezés alaptalan, ez még nem jelenti automatikusan az elsőfokú határozat helybenhagyását, hiszen a teljes revízió elvéből kiindulva a fellebbezés alaptalansága esetén sincs akadálya annak, hogy a bíróság az iratok megvizsgálását követően megállapítsa valamely Be. 373. §-ban meghatározott abszolút hatályon kívül helyezési ok fennállását. Ha tehát a másodfokú bíróság mind ténybeli, mind jogi tekintetben meglapozottnak találja az elsőfokú bíróság tényállását, de megállapítja, hogy pl. a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, akkor hatályon kívül helyező végzést kell hoznia. A helybenhagyó határozat meghozatalának a fellebbezés alaptalansága mellett az is előfeltétele tehát, hogy a határozatot ne kelljen hatályon kívül helyezni, vagyis ne álljon fenn abszolút hatályon kívül helyezési ok.

Helybenhagyásnak van azonban helye, amennyiben az elsőfokú bíróság határozatát nem kell, vagy nem lehet megváltoztatni. Ez utóbbi esetkörbe tartozik, amikor a bíróság a súlyosítási tilalom miatt nem változtathatja meg az elsőfokú bíróság határozatát. Ha tehát a bíróság megállapítja, hogy a vádlott büntetése túlságosan enyhe, de a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést, a büntetést nem súlyosíthatja. Ekkor helybenhagyja az elsőfokú bíróság határozatát. Ugyancsak nincs lehetőség a határozat megváltoztatására a Be. 371. § (2) bekezdésében szabályozott esetben. Ez arról az esetről rendelkezik, ha a tényállás kiegészítésére, illetve helyesbítésére (352. § (1) bekezdés a) pont) nem került sor, az első fokú bíróság ítéletében a törvényi büntetési tételkeretek között kiszabott büntetés kisebb mértékű megváltoztatásának nincs helye. Ez azt jelenti, hogy a büntetési tételkeret között a büntetés kisebb mértékű megváltoztatására csak akkor van lehetőség, ha a bíróság kiegészíti, vagy helyesbíti a tényállást. Ha a tényállás megváltozott, akkor a büntetés is változhat.
Helybenhagyásra akkor kerülhet tehát sor, ha a másodfokú bíróság a fellebbezéseket alaptalanoknak találja és arra a megállapításra jut, hogy a határozatot nem kell hatályon kívül helyezni vagy megváltoztatni, illetőleg nincs szükség vagy lehetőség a megváltoztatásra.
A 371. § (3) bekezdése alapján a másodfokú bíróságnak az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyó végzése ügydöntő határozat. A helybenhagyó végzés meghozatalával az elsőfokú határozat jogerőre emelkedik. A (4) bekezdés szerint a határozat indokolásának a helybenhagyás indokait röviden kell tartalmaznia. Különösen szükségtelen lenne bővebben indokolni, ha a másodfokú bíróság indokai megegyeznek az elsőfokú bíróság indokaival, és azok kiegészítésre, helyesbítésre sem szorulnak.

Az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása

372. § (1) Ha az elsőfokú bíróság jogszabályt helytelenül alkalmazott, és az ítéletét nem kell hatályon kívül helyezni, a másodfokú bíróság az ítéletet megváltoztatja, és a törvénynek megfelelő határozatot hoz.

(2) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztathatja akkor is, ha a 352., illetőleg 353. § alapján a másodfokú eljárásban az elsőfokú bíróság ítélete megalapozatlanságának kiküszöbölésére került sor.

ÍH 2009. 150. Magánvádas eljárásban a bűnügyi költség viselése
ÍH 2007. 1. Csalás rendbelisége
Az ítélet megváltoztatása vagyis, a másodfokú bíróság reformatórius jogkörének gyakorlása, az elsőfokú ítéletnek a rendelkező részében szereplő, bűncselekmény minősítésével, jogkövetkezményekkel kapcsolatos rendelkezések, és a tényállás részbeni megváltoztatását jelenti.
A 372. § (1) bekezdése szerint az ítélet megváltoztatására akkor kerülhet sor, ha az első fokú bíróság jogszabályt helytelenül alkalmazott, és az ítéletét nem kell hatályon kívül helyezni. Ha valamely hatályon kívül helyezési ok fennáll, akkor nincs helye az ítélet megváltoztatásának. Az ítélet megváltoztatására kerülhet azonban sor, ha az elsőfokú bíróság valamely anyagi vagy eljárási jogszabály alkalmazásában tévedett. Ebben az esetben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást változatlanul hagyja, hiszen az meglapozott. Ilyenkor a büntetőjogi fő vagy járulékos kérdésekben történt jogalkalmazási hibát küszöböli ki a bíróság, és hoz a törvénynek megfelelő határozatot. A büntető jogszabályok helytelen alkalmazásának tipikus esetei: téves minősítés, büntethetőséget kizáró ok téves megállapítása, bűnösség helytelen megállapítása, büntetés, intézkedés tárgyában hozott téves döntés, helytelen rendelkezés a szabadságvesztés végrehajtási fokozatáról stb. (BH 2008. 79., BH 2007. 325). Megváltoztató döntést kell hozni akkor is, ha az elsőfokú bíróság a polgári jogi igény elbírálásánál a polgári anyagi jog szabályait tévesen alkalmazta. A 372. § rendelkezéseiből nem tűnik ugyan ki, de értelemszerűen a másodfokú bíróság megváltoztató határozatának korlátja lehet a súlyosítási tilalom. Abban az esetben ugyanis, ha az elsőfokú bíróság büntető jogszabályt a terhelt javára értelmezett és alkalmazott hibásan, a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában a bíróság ezt nem orvosolhatja. Törvénysértően enyhe büntetést ebben az esetben, a másodfokú bíróság nem súlyosíthatja. Annak azonban nincs akadálya, hogy súlyosabb minősítést a másodfokú bíróság megállapítson, ha ez a büntetés mértékét nem érinti.
A 372. § (2) bekezdés szerint megváltoztathatja a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot, ha a 352. §, illetőleg 353. § alapján a tényállás megalapozatlanságának kiküszöbölésére kerül sor. A megalapozatlanság kiküszöbölésére csak a részleges megalapozatlanság esetén van lehetőség, vagyis amikor a tényállás csupán részben felderítetlen, illetve hiányos, vagy iratellenes, vagy ha az elsőfokú bíróság tényekből hibásan következtetett további tényekre. A megalapozatlanság kiküszöbölésének módja lehet az iratok tartalma alapján, illetve a helyes ténybeli következtetés útján történő tényállás megváltoztatás. A másodfokú eljárásban az ítéleti tényállás - számos elemét érintő, nagyszámú - kiegészítésére, illetve helyesbítésére is lehetőség van, ha a helyes és hiánytalan tényállás, az elsőfokú bíróság által valósnak elfogadott bizonyítékok egyező adatai alapján aggálytalanul megállapítható (BH 2006. 239). A másodfokú bíróság bizonyítást is vehet fel a megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében. Ezeknek megfelelően a másodfokú bíróság megváltoztatja az elsőfokú bíróság ítéletének fő és járulékos kérdéseire vonatkozó rendelkezéseit, és a törvénynek megfelelő határozatot hoz.
Gyakran előforduló eset, amikor az elsőfokú bíróság határozatának csak részleges megváltoztatására van szükség. Előfordulhat, hogy ugyanazon vádlottra vonatkozóan az ítélet egyes rendelkezéseinek megváltoztatása mellett, más rendelkezések helybenhagyására kerül sor. Pl. a bűnösséget és a minősítést támadó fellebbezés alaptalansága miatt, ezeket változatlanul kell hagyni, de ez nem akadálya, hogy jogkövetkezmények tekintetében megváltoztassa a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot (BH 2008. 79., BH 2007. 400.). Annak sincs akadálya, hogy több vádlottas ügyben, a másodfokú bíróság egyes vádlottakra nézve megváltoztató, míg a többi vádlottra nézve helybenhagyó, vagy hatályon kívül helyező döntést hozzon. A határozat megváltoztatása esetén a másodfokú bíróság minden esetben ítélettel határoz.

Az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése

373. § (1) A másodfokú bíróság

I. hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az eljárást megszünteti,

a) a vádlott halála, elévülés vagy kegyelem miatt,

b) ha az elsőfokú bíróság az eljárás lefolytatásához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiányában hozott ítéletet,

c) ha az elsőfokú bíróság törvényes vád hiányában járt el,

d) ha a cselekményt már jogerősen elbírálták,

e) ha az első fokú bíróság joghatóság hiányában járt el;

II. hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha

a) a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, vagy a tárgyaláson a tanács tagjai nem voltak mindvégig jelen [240. § (1) bekezdés],

b) az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt,

c) a bíróság a hatáskörét túllépte, katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó, vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bírált el,

d) a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény értelmében kötelező,

e) a bíróság az I. pontban meghatározott valamely ok törvénysértő megállapítása miatt az eljárást megszüntette,

f) a tárgyalásról a nyilvánosságot törvényes ok nélkül kizárták;

III. hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében

a) az elsőfokú bíróság az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan, vagy

b) az első fokú ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes;

IV. hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és

a) az iratokat az ügyésznek megküldi, ha az ügyész a XXVI. Fejezet szerinti eljárást a törvényi előfeltételek hiányában indítványozta,

b) az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a bíróság a XXVI. Fejezet szerinti eljárást a törvényi előfeltételek hiányában folytatta le.

(2) Az (1) bekezdés II. *a)* pontja alapján az ítéletet nem kell hatályon kívül helyezni, ha a másodfokú bíróság a bűncselekmény minősítésének megváltoztatása folytán állapítja meg, hogy az ügyben az elsőfokú bíróság tanácsának kellett volna eljárnia.

(3) Az (1) bekezdés II. *d)* pontja alapján,

a) ha a másodfokú bíróság a bűncselekmény minősítésének megváltoztatása folytán állapítja meg, hogy az elsőfokú bírósági tárgyaláson védő részvétele kötelező lett volna [242. § (1) bek. *b)* pont], az ítéletet csak akkor kell hatályon kívül helyezni, ha az ügyész eredetileg is olyan bűncselekmény miatt emelt vádat, amelyre a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel, vagy a bíróság az első fokú eljárás során megállapította a vádtól eltérő súlyosabb minősítés lehetőségét,

b) nincs helye az ítélet hatályon kívül helyezésének a védő részvételének hiánya miatt, ha az elsőfokú bíróság a cselekményt tévesen minősítette ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekménynek.

ÍH 2016. 133. A magánindítvány előterjesztésére vonatkozó határidő számítása
ÍH 2016. 88. Nyilvánosság kizárása
ÍH 2016. 50. A cselekmények folytatólagos elkövetésének megállapíthatósága
ÍH 2015. 96. A fordítási díjat megállapító végzés elleni jogorvoslat
ÍH 2015. 4. A vádlott részvétele a másodfokú eljárásban
ÍH 2014. 51. A nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárása
ÍH 2014. 12. A bizonyítékok érékelése, mérlegelése
ÍH 2012. 107. Törvényes vád - a bizonyítékok értékelése
ÍH 2012. 53. Tárgyalás mellőzéses eljárás - elfogatóparancs
ÍH 2011. 58. A vádirati tényállás tartalma
ÍH 2011. 56. A büntetőeljárásból kizárt védő eljárásának következményei
ÍH 2011. 12. Indokolási kötelezettség elmulasztása - megalapozatlan tényállás
ÍH 2010. 155. Előzetes letartóztatás felülvizsgálata - abszolút eljárási szabálysértés hiánya
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2010. 58. Zár alá vétel - nem személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés
ÍH 2010. 53. A bíróság tanácsának határozatai - a tanács elnökének határozatai
ÍH 2010. 9. Eljárási szabálysértés értelmezése
ÍH 2009. 6. A kijavító végzés szabályai a másodfokú eljárásban - abszolút hatályon kívül helyezési ok
ÍH 2008. 46. Abszolút eljárási szabálysértés - érdekellentét
ÍH 2008. 46. Abszolút eljárási szabálysértés - érdekellentét
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2007. 56. Közvetítői eljárás

ÍH 2007. 10. Szakértői díjat megállapító végzés
ÍH 2005. 8. Védő kötelező részvétele a katonai büntetőeljárásban - hatályon kívül helyezési ok
A 373. § az első fokú ítélet hatályon kívül helyezésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. Az itt megjelölt okok fennállása esetén a másodfokú bíróságnak mérlegelést nem tűrően kell az elsőfokú bíróság határozatát hatályon kívül helyezni. Ezeket az okokat nevezi a szakirodalom abszolút hatályon kívül helyezési okoknak.
A 373. § (1) bekezdés I. pont alá tartozó esetekben a bíróság a hatályon kívül helyező végzést hoz, és megszünteti az eljárást. Bár a büntetőjogi felelősséget ez a végzés nem dönti el, de ügydöntő jellegű és jogerőre képes. Ezt a döntést a bíróság tanácsülésen is meghozhatja, melynek indoka elsősorban az, hogy ezeknek az okoknak a fennállása, általában az iratok alapján eldönthető és nincs szükség sem bizonyítás felvételére, sem az eljárás részvevőinek a meghallgatására. A bíróságnak ilyenkor is alkalmaznia kell az összefüggő ok szabályát, vagyis ha az ok, mely miatt hatályon kívül helyezésre és eljárás megszüntetésre sor kerül, a fellebbezéssel nem érintett vádlottak és bűncselekményük vonatkozásában is fennáll, akkor velük szemben is hatályon kívül helyezésre és eljárás megszüntetésre van szükség. Egyes esetekben a hatályon kívül helyező és eljárást megszüntető végzés, a részjogerő megállapítását és az eljárás elkülönítését is eredményezheti.
A másodfokú bíróság végzésben, az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi és az eljárást megszünteti a 373. § (1) bekezdés I. pont szerint:
a) a vádlott halála, elévülés vagy kegyelem miatt. A vádlott halálát, mint büntethetőséget megszüntető okot a bírói gyakorlat szerint közokirattal, vagyis a halotti anyakönyvi kivonattal kell bizonyítani. Az elévülés részletes szabályait a Btk. 26. §-28. § tartalmazza. Ebben a tekintetben a másodfokú bíróságnak meg kell vizsgálni a bűncselekmény elkövetésének időpontját, az elévülés kezdő időpontját, annak a félbeszakadását, esetleg nyugvását. Amennyiben ezek az időpontok az iratokból egyértelműen nem derülnek ki, az elévülés kérdésében is lehet bizonyítást felvenni. Ebben az esetben azonban a bíróság tárgyaláson határoz. A kegyelem ebben az esetben az eljárási kegyelemre vonatkozik. Az eljárási kegyelem lehet egyéni, vagy közkegyelem. Az eljárásnak közkegyelemből történő megszüntetése esetén a törvény lehetővé teszi a vádlottnak, hogy 8 napon belül az eljárás folytatását kérje (598. § (6) bekezdés). Erre abban az esetben kerülhet sor, ha a vádlott felmentő ítélet meghozatalát reméli az eljárás folytatásától. A másodfokú bíróság ennek megfelelően amennyiben megállapítja a közkegyelem fennállását, anélkül, hogy hatályon kívül helyezné az elsőfokú bíróság ítéletét, az eljárást megszünteti. Ez csakis a közkegyelem esetén irányadó és arra a gyakorlati szempontra tekintettel, hogy a kegyelem későbbi hatályvesztésekor az elsőfokú eljárás megismétlése nélkül lehessen a másodfokú eljárást folytatni. Amennyiben megállapítható ezen okok, vagyis a halál, elévülés, kegyelem fennállása, a másodfokú bíróság a hatályon kívül helyező végzést meghozza, arra tekintet nélkül, hogy a vádlott halála, a bűncselekmény büntethetőségének elévülése, a kegyelem hatályba lépése az elsőfokú ítélet meghozatala előtt is fennállt-e vagy az csak ezt követően következett be.
b) hatályon kívül helyezésre és az eljárás megszüntetésére kerül sor, ha az első fokú bíróság az eljárás lefolytatásához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiányában hozott ítéletet. A magánindítvány hiányát a Btk. 31. §, a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai között szabályozza. A törvényben meghatározott bűncselekmények elkövetői, csak az arra jogosult kifejezett kérelme alapján büntethetők. A magánindítvány előterjesztésére főszabály szerint a sértett jogosult. A magánindítvány hiánya az eljárás korábbi szakaszaiban csak akkor képezi akadályát az eljárás lefolytatásának, ha ezt utólag nem pótolták és nem pótolható. E feltétel a másodfokú eljárásban irányadó szabályok között már nem szerepel. Ennek oka, hogy a hiány pótlása a másodfokú eljárásban már csak elvi lehetőség, tekintettel a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló 30 napos határidőre.
A feljelentés, a Btk. 32. § alapján szintén a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai között szerepel. Hamis vád és hamis tanúzás esetén mindaddig, amíg az alapügy, melyben a hamis tanúzást illetve a hamis vádat elkövették, be nem fejeződött, büntetőeljárás csak az alapügyben eljáró hatóság feljelentése alapján indítható. A feljelentés, mivel az előterjesztésére nincs határidő megállapítva a fellebbezési eljárásban is pótolható. Ez vonatkozik a diplomáciai úton előterjesztett kívánatra is. A diplomáciai mentességet élvező személy sérelmére elkövetett, rágalmazás, becsületsértés csak a diplomáciai úton előterjesztett kívánatra büntethető. Tehát a másodfokú bíróság nem hozhat hatályon kívül helyező végzést, ha az elsőfokú bíróság magánindítvány, feljelentés, kívánat hiányában járt el, de a hiányt a másodfokú eljárásban még a fellebbezések érdemi elbírálása előtt pótolták.

c) szintén hatályon kívül helyezésre és eljárás megszüntetésre kerül sor, ha az első fokú bíróság törvényes vád hiányában járt el. A törvényes vád fogalmát a Be. 2. §-a határozza meg. Törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában, meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. Ezen kívül a bíróság kötve van a vádhoz, vagyis csak annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekmény miatt, amelyet a vád tartalmaz. A bíróság azonban nincs kötve a vád tárgyává tett cselekmény vádló általi minősítéséhez, és büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványához, de a vádat köteles kimeríteni és azon nem terjeszkedhet túl. A gyakorlatban előfordulhat olyan eset, amikor a vád nem felel meg a törvényben meghatározott elemeknek. A vádemeléssel és vádképviselettel kapcsolatos bármely szabály megsértése érintheti a törvényes vádat. Így a vádemelés szigorú alakiságokhoz kötött, nemcsak az ügyészi vádképviselet, hanem a pótmagánvádló fellépése esetén is. Hatályon kívül helyezésre kerülhet sor, ha a vád nem az arra jogosulttól származik (pl. magánvádló képviseli közvádas ügyben a vádat, vagy nem a sértett lép fel pótmagánvádlóként, stb.). Bár gyakorlatban ritkán előforduló eset, de hatályon kívül helyezést eredményez, ha a bíróság olyan személlyel szemben is ítéletet hoz, akivel szemben nem emeltek vádat. Nagyobb a gyakorlati jelentősége annak, amikor a bíróság a vád tárgyán úgy terjeszkedik túl, hogy az ítéletben olyan tényeket is elbírál, melyeket a vád nem tartalmazott. A tettazonosság elvéből kiindulva a vád és az ítélet tárgya csak azonos cselekmény lehet. Ha a bizonyítás felvétele során a bíróság meg is bizonyosodik arról, hogy a vádlott más bűncselekményben is bűnös, ügyészi vádkiterjesztés hiányában nem határozhat erről a másik bűncselekményről, hiszen ekkor törvényes vád hiányában járna el. Ez következik az eljárási feladatok megosztásának elvéből is, hiszen a vádképviselet az ügyész feladata, a bíróságé pedig, hogy döntsön a vádról. Amennyiben a bizonyítás eredményeként a vád tárgyává tett tényeken túl más tényeket is megállapít a bíróság, de ez a cselekmény lényegét nem érinti, és szoros összefüggésben van a vádbeli cselekménnyel, mintegy azt részletezi, pontosítja, úgy nem kerülhet sor az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezésére. A bíróság feladata nem a vádirati tényállás elfogadása, hanem az igazság kiderítése, a tényállás minél helyesebb feltárása (BH 2001. 57). Nem jelenti a védelv sérelmét, ha a bíróság ügydöntő határozatában megállapított tényállás ugyan nem fedi teljesen a vádiratban leírt tényeket, de a bűncselekmény törvényi tényállásának lényeges elemeit alkotó tények tekintetében, annak megfelel, ezért a tettazonosság keretén belül marad. A tettazonosság keretei között megállapított tényállás esetén nem sérti a védelvet, ha a bíróság a lopás miatt emelt vád alapján orgazdaságot vagy más vagyon elleni bűncselekményt állapít meg (BH 2011. 245.). A törvényes vád hiányára való hivatkozás alaptalan, ha a vádirat tényállást leíró részében tartalmazza a sikkasztás alapjául szolgáló cselekményt, amellyel azonos az ítéletben megállapított tényállás (BH 2002. 347.). A törvényes vád hiánya nem állapítható meg, ha a bíróság olyan bűncselekményben is megállapítja a vádlott bűnösségét, amelyre a nyomozás nem terjedt ki, de az ügyész a tárgyaláson felmerült tények alapján élt a vádkiterjesztés lehetőségével (BH 2001. 98).

Abban az esetben, ha egy vagy több bűncselekményben törvényes vád alapján jár el az elsőfokú bíróság, és emellett a vád tárgyává nem tett bűncselekményben is megállapítja a vádlott bűnösségét, akkor elég az ítélet törvénysértő részeinek a hatályon kívül helyezése, hiszen ebben az esetben a vád csak részlegesen volt hiányos. A bírói gyakorlat szerint a vád tárgyává tett cselekménynek, csak az ügyész által minősített cselekmények minősülnek. Ha tehát a vádirat körülír valamely magatartást a történeti tényállásban, melyet a vádló nem minősített bűncselekménynek, és amely miatt nem kérte a büntetőjogi szankció alkalmazását, az a cselekmény nem tekinthető a vád tárgyává tartozónak. Az 1/2007. BK vélemény törvényes vádra vonatkozó rendelkezései szerint, ebben az esetben nincs akadálya, hogy a vádló utóbb kiterjessze a vádat a történeti tényállásban leírt, de vád tárgyává nem tett cselekményre, a bíróság azonban nem hívhatja fel a figyelmét erre a lehetőségre. Ugyanis ezzel sértené a funkciómegosztás elvét, és vádlói funkciót gyakorolna.

d) Hatályon kívül helyezést és az eljárás megszüntetését eredményezi, ha a cselekményt már jogerősen elbírálták. A cselekmény jogerős elbírálása minden eljárási szakban akadálya az eljárás folytatásának. Ebben az esetben a bíróságnak azt kell megvizsgálni, hogy a másik bíróság ténylegesen ugyanazon személy és ugyanazon cselekménye miatt hozott-e jogerős határozatot, vagyis a tettazonosság kérdésében kell állást foglalni.

Az elsőfokú határozattal szemben biztosított széleskörű jogorvoslati lehetőség megteremti, hogy az eljárás során megvalósult tévedéseket, törvénysértéseket is lehessen sérelmezni. Ugyanakkor az elsőfokú bíróság eljárásának törvényességét a másodfokú bíróság hivatalból is vizsgálja. A legsúlyosabb, abszolút eljárási szabálysértések a másodfokú eljárásban nem orvosolhatók, így amennyiben a másodfokú bíróság ilyen hibát észlel, az a határozat hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak az új eljárásra utasítását vonja maga után. Ezek az okok bár súlyosak, de általában az iratokból megállapíthatóak, így többnyire tanácsülésen kerül sor hatályon kívül helyező végzés meghozatalára.

A 373. § (1) bekezdés II. pont szerint a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság határozatát, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha:

a) a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, vagy a tárgyaláson a tanács tagjai nem voltak mindvégig jelen. A Be. rendelkezései eltérést nem tűrően szabályozzák, hogy mikor, milyen összetételben kell eljárni a bíróságoknak. Meghatározzák, mely esetben jár el egyesbíró és bírói tanács. Speciális szabályokat tartalmaz a Be. a fiatalkorúak, és a katonák tekintetében. Fiatalkorúak esetén előírja, hogy első fokon a tanács elnöke, másod és harmad fokon a tanács egyik tagja, az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt bíró kell, hogy legyen. Előírja továbbá az elsőfokú eljárásban pedagógus ülnök kötelező részvételét. A katonai büntetőeljárásban a katonai bírón kívül speciális rendelkezések vonatkoznak az ülnökre. Katonai büntetőeljárásban első fokon ülnökként katonai ülnök jár el, és az ülnök nem lehet a terheltnél alacsonyabb rendfokozatú. Abban az esetben, ha a bíróság ezeknek a követelményeknek nem felel meg, akkor a bíróság nem volt törvényesen megalakítva. Amennyiben az elsőfokú bíróság egyesbíróként járt el olyan ügyben, mely a vád szerinti minősítés folytán bírósági tanács elé tartozott volna, akkor az ítéletet hatályon kívül kell helyezni és az elsőfokú bíróságot új eljárásra kell utasítani. Ebben az esetben ugyanis az elsőfokú bíróság az általa helyesnek tartott minősítéshez képest, nem választotta meg a helyes eljárási formát. Abban az esetben, ha az elsőfokú bíróság által alkalmazott minősítés esetén, az ügy egyesbírói eljárásra tartozott, pusztán abból az okból, hogy másodfokú bíróság minősítés változtatása következtében az ügy elbírálása a továbbiakban már a bíróság tanácsa elé tartozik, nem kerülhet sor hatályon kívül helyezésre. Ebben az esetben ugyanis, az elsőfokú bíróság szerinti minősítés alapján, az eljárás törvényesen folyt le, ebben a hibában nem ismerhető fel hatásköri túllépés, hiszen az elsőfokú bíróság a saját meggyőződése szerinti minősítéshez, megfelelő eljárási formát is választott (Be. 373. § (2) bekezdés). Az nem törvénysértő ugyanakkor, ha az elsőfokú bíróság egyesbíró hatáskörébe tartozó ügyben, bármely okból tanácsban járt el, hiszen ebből érdeksérelme senkinek sem keletkezhet. A közvetlenség elve megköveteli, hogy a bíróság tagjai az eljárás során mindvégig jelen legyenek, hogy a bizonyítási eszközöket közvetlenül észlelve, és megvizsgálva, vehessenek részt a határozathozatalban. A főszabály tehát az, hogy a bíróság az eljárás során változatlan összetételben jár el. Abban az esetben, ha mégis változás következne be a tanács tagjainak a személyében, a tárgyalást elölről kell kezdeni. A tárgyalás a korábbi tárgyalási anyag ismertetésével megismételhető. A tanács tagjának elkerülhetetlen akadályoztatása esetén, az ügydöntő határozatot más összetételű tanács is kihirdetheti, ez azonban kizárólag a kihirdetésre vonatkozik. Amennyiben ezen szabályok megsértésre kerülnek, vagyis nem változatlan összetételben jár el a bíróság, illetve nem kerül sor a korábbi tárgyalási anyag megismétlésére, ez abszolút hatályon kívül helyezést fog eredményezni.

b) Hatályon kívül helyezésre és új eljárásra utasításnak van helye, ha az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt. Az elfogulatlan bírói döntést segíti elő a bíró kizárására vonatkozó szabályoknak az alkalmazása, melyet a Be. 21. §-27. § rögzít. A másodfokú bíróság hivatalból vizsgálja ezt a kérdést. Ebben a körben külön figyelmet kell szentelni a bíróság vezetőjének kizárásával kapcsolatos szabályokra, illetve arra, hogy az ülnökök kizárására is alkalmazni kell a bírák kizárásának szabályait. A törvény szövege az ítélet meghozatalában résztvevő kizárt bíróról rendelkezik, ami azt jelenti, hogy nem kerül sor hatályon kívül helyezésre, ha a tárgyalás előkészítése körében született határozat meghozatalában vett részt kizárt bíró. A kizárásra vonatkozó szabályokat, alkalmazni kell a jegyzőkönyvvezetőre is. Mivel azonban ő nem vesz részt a határozathozatalban, csupán jelen van a tanácskozásnál, az ő esetében nem abszolút, hanem relatív hatályon kívül helyezési okként kezeli a másodfokú bíróság, ha kizárt jegyzőkönyvvezető vett részt az eljárásban.

c) Feltétlen hatályon kívül helyezési ok, ha a bíróság a hatáskörét túllépte, illetve katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó, vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bírált el. Ezek a szabályok rögzítik, hogy adott bűncselekmény esetén nem bármely, hanem csak az ügy elbírálására jogosult, azaz hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság járhasson el. A bíróság a tárgyalás megkezdése után is hivatalból vizsgálja hatáskörét, illetékességét, és ennek hiánya esetén, az ügy áttételre kerül a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bírósághoz. Hatáskör vagy illetékesség túllépését jelenti, amikor a járásbíróság törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben jár el [16. § (1) bekezdés], vagy katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó ügyben jár el (470. §), vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bírál el [. § (5)-(6) bekezdés].

d) feltétlen hatályon kívül helyezést eredményez, ha a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény értelmében kötelező lett volna. A szóbeliség és közvetlenség elvéből adódóan, a tárgyalás során, a bizonyítás felvételénél az ügyész és az eljárás egyéb résztvevői aktívan közreműködnek. Egyes esetekben a törvény, nemcsak a személyes részvétel lehetőségét teremti meg, hanem kötelezővé is teszi meghatározott személyeknek a tárgyaláson való részvételét. Ezeknek a szabályoknak a megsértése olyan súlyos eljárási szabálysértés, mely az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezését vonja maga után. Az a hatályon kívül helyezést eredményező feltétlen eljárási szabálysértés, hogy az eljárást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény szerint kötelező, nem a nyomozati cselekményekre, hanem kizárólag a tárgyalási szakra vonatkozik (BH 2000. 193.). Az ügyész részvétele az elsőfokú bírósági tárgyaláson kötelező, bár járásbíróság eljárása esetén alügyész is képviselheti a vádat, sőt bizonyos csekélyebb súlyú bűncselekmények esetén, az ügyészségi fogalmazó is eljárhat (BH2001. 466.). A vádlott részvételi kötelezettsége szintén általános szabály az elsőfokú eljárásban. Amennyiben a vádlott szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, a tanács elnöke a lehetőséghez képest intézkedik az elővezetése iránt. A terhelt részvételi kötelezettsége alól azonban a törvény néhány esetben maga ad kivételt. Megtartható a tárgyalás egésze az ismeretlen helyen vagy külföldön lévő vádlott távollétében, a XXV. fejezetben található külön eljárás szabályai szerint. A tárgyalás egésze a vádlott távollétében megtartható, ha az eljárás tárgya a vádlott kényszergyógykezelésének elrendelése, és az állapota miatt a tárgyaláson nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen., részbeni kivételt enged. Vannak olyan esetek, amikor a tárgyalás egy része tartható meg szabályszerűen a terhelt távollétben. A vádlott rendzavarása esetén kiutasítható, kivettethető a teremből [245. § (2) bekezdés, 247. §], engedélyezett a távollét a vádlott társak kihallgatása esetére (288. §(1)-(2) bekezdés) is. Ha az eljárás több vádlott ellen folyik, a vádlott távollétében is megtartható a tárgyalásnak az a része, amely őt nem érinti. Ebben az esetben a meg nem jelent vádlott védőjének távollétében, a tárgyalásnak ez a része, akkor is megtartható, ha a védelem egyébként kötelező [281. § (4) bekezdés]. Amennyiben több vádlott van az ügyben, de a vádlottak cselekményei szoros tárgyi összefüggésben állnak egymással, az egyik vádlott meg nem jelenésekor, a tárgyalás nem tartható meg arra hivatkozással, hogy az őt nem érintő cselekményrészt tárgyalja a bíróság. Az ilyen tárgyaláson felvett bizonyíték, a távollévő terhelt vonatkozásában nem értékelhető (BH2006. 313, BH2000. 290.). A vádlott távollétében felvett és őt érintő bizonyítást, meg kell ismételni, tekintet nélkül arra, hogy az rá vonatkozóan mentő vagy terhelő volt-e. A kötelező védelem esetén (Be. 46. §) a védő tárgyalásról való távolmaradása, abszolút hatályon kívül helyezési ok (BH2001. 466.). A védőnek az elsőfokú tárgyaláson való jelenléte attól az időponttól és addig kötelező, ameddig a kötelező védelemre okot adó körülmény fennáll. Akkor, ha a kötelező védelem a minősítéstől függ, a másodfokú bíróság által törvényesnek ítélt minősítés az irányadó. Amennyiben erre a minősítésre tekintettel a védő részvétele az elsőfokú tárgyaláson kötelező lett volna, de azt távollétében folytatták le, csak akkor kell az ítéletet hatályon kívül helyezi, ha az ügyész eredetileg is olyan bűncselekmény miatt emelt vádat, amelyre a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel, vagy a bíróság az első fokú eljárás során megállapította a vádtól eltérő súlyosabb minősítés lehetőségét (Be. 273. § (3) bekezdés a pont). Ugyanakkor, ha az elsőfokú minősítés szerint kötelező lett volna védelem, de védő nem járt el az ügyben, és a másodfokú bíróság szerinti minősítés esetén nem kötelező a védelem, akkor nincs helye hatályon kívül helyezésnek, hiszen ekkor a védelemhez való jog nem sérült [Be. 273. § (3) bekezdés b) pont]. Nincs szó abszolút hatályon kívül helyezési okról, ha meghatalmazott védő helyett az elsőfokú tárgyaláson megjelent védő részére a helyettesítési meghatalmazást a védő, csak az első fokú ítélet meghozatalát követően állította ki, de azt a bíróság elfogadta. A védő kirendelésének - mérlegelést nem tűrő - kötelező esete, ha a vádlott az ügyésznek a tárgyaláson részvétele mellett, védő kirendelését kéri. A védő kirendelésének az elmulasztása, ez esetben feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés [Be. 242. § (1)-(2) bekezdés, 373. § (1) bekezdés II/d) alpont] (BH2010. 293.). A tárgyaláson jegyzőkönyvet csak jegyzőkönyvvezető vezetheti, ha az elsőfokú tárgyaláson a bíróság nem alkalmazott jegyzőkönyvvezetőt, a tárgyalást olyan személy távollétében folytatták le, akinek részvétele kötelező lett volna.

e) Feltétlen eljárási szabálysértés valósul meg akkor is, ha a 373. § (1) bekezdés I. pontban meghatározott valamely ok törvénysértő megállapítása miatt, az eljárást az elsőfokú bíróság megszüntette. Törvénysértően került sor pl. magánindítvány, kívánat, feljelentés hiányának a megállapítására, elévülést, kegyelmet törvénysértően állapított meg bíróság stb.

f) Abszolút hatályon kívül helyezési ok, ha a tárgyalásról a nyilvánosságot törvényes ok nélkül kizárták. A bírósági szak fontos alapelve a nyilvánosság. A nyilvánosság kizárására csak a törvényben meghatározott esetekben kerülhet sor. A 237. § (3) bekezdés erre erkölcsi okból, az eljárásban részt vevő kiskorú védelme érdekében, az eljárásban részt vevő személyek (V. Fejezet) vagy a tanú védelme érdekében, valamint a minősített adat védelme végett ad lehetőséget. Kielégíti tehát a törvényes okra való hivatkozást és kizárható a nyilvánosság, ha annak alapja a konkrét személy méltányolható védelmi igényének fennállása, illetve a minősített adat kétségtelen ténye.

A gyakorlatban csak igen ritkán előforduló hatályon kívül helyezési okokat tartalmaz a 373. § (1) bekezdés III. pont. Eszerint hatályon kívül helyezési ok, ha a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében, az első fokú bíróság az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan, vagy az első fokú ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes. Az elsőfokú bíróság a határozatát indokolni köteles, és a büntetőjogi főkérdések, valamint az eljárás megszüntetése esetén az indokolás meghatározott mértékű elmaradása esetén, nincs lehetőség a határozat értelmezésére. Ez a másodfokú eljárásban nem pótolható, hiszen ekkor a másodfokú bíróság átvenné az elsőfokú bíróság feladatkörét, ami az eljárás során nem cél. A különleges szakértelmet igénylő és a cselekmény minősítését befolyásoló kérdésnek, a bíróság által alkalmazott szakértő véleményétől eltérően más szakértő alkalmazása nélküli elbírálása, a cselekmény minősítése tekintetében, az indokolási kötelezettségnek az ítélet felülbírálatra alkalmatlanságát eredményező megsértését jelentheti (BH 2012. 60). Az indokolási kötelezettség megsértése akkor valósulhat meg - feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező - eljárási szabálysértésként, ha a megtámadott határozat oly mértékben hiányos, hogy nem állapítható meg belőle, mire alapította a bíróság a döntését. Az indokolási kötelezettség megsértése nem az indokolás bármely elemének hiányát, hibáját jelenti, hanem annál szűkebb terjedelmű. A törvény ugyanis csak a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében elmulasztott bírói indokoláshoz fűzi a hatályon kívül helyezés következményét (BH 2012. 32). Az indokolási kötelességnek az ítélet felülbírálatra alkalmatlanságát eredményező nagymértékű elmulasztása nem állapítható meg, ha a bíróság a terhelt tagadásával szemben, a tényállás megállapításának az indokairól, a bizonyítékok mérlegelése körében kellő részletességgel számot ad (BH 2009. 352). Az indokolási kötelezettség még súlyosabb megszegése az, ha az indokolás a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes.

A 373. § (1) bekezdés IV. pont speciális abszolút hatályon kívül helyezési okot fogalmaz meg a XXVI. fejezetben található lemondás a tárgyalásról különeljárás esetére. A jogintézmény alkalmazásához fűzött garanciának tekinthető, hogy amennyiben az ügyész az eljárást törvényi előfeltételek hiányában indítványozta, akkor a bíróság hatályon kívül helyezi a határozatot, és az ügy iratait az ügyésznek küldi vissza. Amennyiben a bíróság a XXVI. Fejezet szerinti eljárást, a törvényi előfeltételek hiányában folytatta le, a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú határozatot, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. Tárgyalásról lemondás alkalmazására ügyészi indítvány esetén akkor van lehetőség, ha a terhelt a vádemelést megelőzően a bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomást tesz, és a tárgyaláshoz való jogáról kifejezetten lemond. A bíróság ekkor az ügyész indítványára, nyilvános ülésen hozott ítélettel megállapíthatja a vádirattal egyező tényállás, valamint a vádirattal egyező minősítés miatt a vádlott bűnösségét, és büntetést szabhat ki, illetve intézkedést alkalmazhat, a felek által kötött írásbeli megállapodás keretei között. Az eljárást magánvádló, pótmagánvádló nem indítványozhatja, nem alkalmazható az eljárás, ha a beismerő vallomás a bűnösségre nem terjed ki, vagy azt nem a vádemelést megelőzően tette a vádlott, vagy a vádlott nem mond le a tárgyalás tartásának jogáról stb. Külön szabályok szerint kerül alkalmazásra a jogintézmény, az együttműködő terhelttel szemben a Be. 537. § alapján. Ezen alkalmazási szabályok megsértése esetén, a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú határozatot, és attól függően, küldi meg az iratokat az ügyésznek, vagy a bíróságnak, hogy a törvényi előfeltételek hiánya az eljárás melyik szakaszában jelentkezett. Az 542/C. § (3) bekezdése alapján, a megismételt eljárásra ebben az esetben az általános szabályok lesznek irányadóak, hiszen a törvény a megismételt eljárásban kifejezetten kizárja a különeljárás szabályainak az alkalmazását.

374. § (1) Ha a másodfokú bíróság az eljárást a 373. § (1) bekezdés I. *a)* pontja alapján szünteti meg, az elsőfokú bíróság ítéletének az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a polgári jogi igény megállapítására vonatkozó rendelkezését hatályban tartja, ha ezekre nézve nem jelentettek be fellebbezést.

(2)

(3) A felmentő ítéletet, illetőleg az ítélet felmentő rendelkezését a 373. § (1) bekezdésének II. *d)* pontja alapján nem kell hatályon kívül helyezni, ha az ítéletet a vádlott vagy a védő távollétében hozták meg.

A 374. § (1) bekezdés arra az esetre tartalmaz szabályozást, ha a vádlott halála, elévülés vagy kegyelem folytán kerülne sor hatályon kívül helyezésre és az eljárás megszüntetésére. Ekkor lehetővé teszi a törvény, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, és a polgári jogi igény megállapítására vonatkozó rendelkezését a másodfokú bíróság hatályban tartsa, ha ezekre nézve nem jelentettek be fellebbezést. A halál, elévülés és kegyelem megszünteti a vádlott büntetőjogi felelősségét, de a törvény ezekben az esetekben is lehetővé teszi a Btk. szabályai alapján, a fent említett intézkedések alkalmazását. Amennyiben ezek ellen senki nem jelentett be fellebbezést, úgy az elkobzással, vagyonelkobzással érintett dolog az állam tulajdonában maradhat, és nem kizárt az sem, hogy a sértett kára is megtérülhessen.

A 374. § (3) bekezdése a favor defensionis elvének következetes érvényesítéséből fakad. Ha a terheltet felmentik, a 373. § (1) bekezdésének II. d) pontja alapján, nem kell hatályon kívül helyezni az ítéletet, ha azt a vádlott vagy a védő távollétében hozták meg. A vádlott és a védő jelenléti jogának megsértése abszolút hatályon kívül helyezési ok. Ha azt az elsőfokú bíróság megsértette, és a vádlott vagy védő távollétében folytatta le az eljárást, holott jelenlétük kötelező lett volna, az a határozat hatályon kívül helyezését vonja maga után. Ez alól kivételt képez, ha a terhelt vagy védő távollétében a terhelt felmentésére kerül sor. Ebben az esetben ugyanis a védelemhez való jog nem sérült.

375. § (1) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a 373. § (1) bekezdésének II. pontjában fel nem sorolt, és a másodfokú eljárásban nem orvosolható olyan eljárási szabálysértés történt, amely lényeges hatással volt az eljárás lefolytatására, illetőleg a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, illetőleg a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására. Ilyennek kell tekinteni különösen, ha a bizonyítás törvényességére vonatkozó szabályokat megsértették, az eljárásban részt vevő személyek a törvényes jogaikat nem gyakorolhatták, vagy ezek gyakorlását korlátozták.

(2) A felmentő ítéletet, illetőleg az ítélet felmentő rendelkezését nem kell hatályon kívül helyezni, ha az (1) bekezdés szerinti eljárási szabálysértés a vádlott vagy a védő törvényes jogainak gyakorlását korlátozta.

(3) Az ítéletet az (1) bekezdés alapján nem kell hatályon kívül helyezni, ha a bíróság a törvény kötelező rendelkezése ellenére nem tartott előkészítő ülést.

(4) Ha az elsőfokú bíróság a lefoglalt dologról, az elkobzásról, a vagyonelkobzásról, illetve az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről a törvény rendelkezése ellenére nem rendelkezett, és a döntéshez szükséges adatok a másodfokú eljárás során bizonyítás felvétele keretében nem tisztázhatóak, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságot az 569. § (1) bekezdésében írt különleges eljárás lefolytatására utasítja.

ÍH 2016. 88. Nyilvánosság kizárása
ÍH 2014. 132. Elbíráláskori és az elkövetéskori törvény alkalmazása
ÍH 2014. 8. Összbüntetés
ÍH 2010. 105. A törvényes vád fogalma - a vádirat kellékhiányossága
ÍH 2010. 55. A tanúvallomás felolvasása
ÍH 2008. 129. Törvényi egység
ÍH 2007. 10. Szakértői díjat megállapító végzés
ÍH 2006. 139. Relatív eljárási szabálysértés - megalapozatlanság
ÍH 2006. 138. Bódult állapotú vádlott a tárgyaláson - védekezéshez való jog
ÍH 2006. 93. Gyermekkorú tanú vallomása - törvényes képviselő beleegyező nyilatkozata
ÍH 2005. 59. Tárgyalási időköz - tárgyalás kitűzése - relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság

Az abszolút eljárási hibákon kívül az elsőfokú eljárás során megvalósulhatnak, olyan eljárási szabálysértések is, melyek nem tartoznak a 373. § hatálya alá, de mégis a törvény rendelkezéseinek a megsértését jelentik. Ezeket az eljárási szabálysértéseket a másodfokú bíróság hivatalból is vizsgálja, de ugyanakkor fellebbezés alapjául is szolgálhatnak. Ezek az eljárási szabálysértések befolyásolják a bizonyítási eljárás lefolytatását, megsérthetik a bizonyítási cselekmények foganatosításának szabályait, sérthetik az eljárásban résztvevők jogainak gyakorlását. A 373. § körén kívül eső eljárási szabálysértések észlelése esetén, nem feltétlenül kerül sor az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezésére. Ez nem is lenne sok esetben az eljárásban résztvevők szempontjából sem célszerű. Abban az esetben, ha olyan eljárási szabálysértésről van szó, amely csekély jelentőségű és érdemi kihatással nincs az ügydöntő határozat meghozatalára, a másodfokú bíróság korrigálhatja, kijavíthatja a hibát, a határozat hatályon kívül helyezése nélkül.

A 375. § szabályozza összefoglalóan azokat az eljárási szabálysértéseket, melyek nem tartoznak a 373. § hatálya alá, mégis olyan súlyos eljárási szabálysértésekről van szó, mely a határozat hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását vonja maga után. A 375. §-ban rögzített okok, csak akkor adnak alapot a hatályon kívül helyezésre, ha súlyuknál fogva lényegesen befolyásolták az elsőfokú bíróság határozatát. Lényeges hatással voltak az eljárás lefolytatására, illetőleg a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására. Ilyennek kell tekinteni különösen, ha a bizonyítás törvényességére vonatkozó szabályokat megsértették, az eljárásban részt vevő személyek a törvényes jogaikat nem gyakorolhatták, vagy ezek gyakorlását korlátozták.

Ezek az eljárási szabálysértések akkor befolyásolják lényegesen az ítéletet, ha azok hiányában az elsőfokú bíróság a büntetőjogi főkérdésben más döntést hozott volna. A relatív eljárási hibák nagy része, a védelem és az eljárás más résztvevői jogainak gyakorlásával van összefüggésben. Hatályon kívül helyezésre kerül pl. sor, ha a védő nélkül eljárt vádlottat, nem oktatták ki, hogy a fellebbezés bejelentésére 3 napi határidőt tarthat fenn, és emiatt nem élt jogorvoslati jogával. Relatív eljárási szabálysértés, ha a nem kötelező védelem esetén a meghatalmazott védő idézése elmaradt, és a tárgyalást a kirendelt védő jelenlétében tartották meg úgy, hogy a vádlott ehhez nem járult hozzá. Relatív eljárási szabálysértést valósíthat meg a vádirat kézbesítésének elmulasztása abban az esetben is, ha a védelem a tárgyalás elnapolását emiatt nem kérte. Relatív eljárási szabálysértés, ha a meghatalmazott védőt az elsőfokú tárgyaláson helyettesítő ügyvédjelöltnek a bíróság nem biztosított kellő időt a felkészülésre, hanem meghozta az ügydöntő határozatot, jóllehet a védelem a tárgyaláson kötelező volt, és a védő érdemi nyilatkozatot tett ugyan, de védőbeszédet nem tartott (BH 2006. 272). Lényeges eljárási szabálysértés az, amikor az elsőfokú bíróság jelentős tényre vonatkozó bizonyítási indítványt, indokolatlanul utasított el. Ugyanígy nem lehet a bizonyítási indítványt elkésettség okából elutasítani a bizonyítás befejezése előtt. A bizonyítási eljárás során a bíróságnak joga és kötelezettsége a vád pontatlanságainak tisztázás, mely csak bizonyítás útján lehetséges (BH 2011. 157). A tanúk kihallgatásra vonatkozó törvényes rendelkezések megsértése, szintén relatív eljárási szabálysértés (BH 2005. 368). Lényeges - az eljárásban részt vevő személyek törvényes jogainak korlátozásával járó - eljárási szabálysértés, a vádlott gyermekkorú hozzátartozóinak - a törvényes képviselői hozzájárulás hiányában történő - kihallgatása. Az így megszerzett bizonyítási eszközből származó tények bizonyítékként nem értékelhetőek (BH 2005. 204). A jegyzőkönyvvezető kizárására vonatkozó rendelkezések megsértése szintén relatív hatályon kívül helyezési ok. Amennyiben az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségét nem teljes mértékben, csak részben sérti meg, szintén relatív eljárási szabálysértésnek minősül.

Azt a kérdést, hogy az eljárási szabálysértés lényegesen befolyásolta-e a ítéletet és így indokolt-e a hatályon kívül helyezés, az ügy összes körülményei alapján, a résztvevők jogainak érvényesülése szempontjából kell megvizsgálni (BH 2005. 368.). Nem érinti az alanyok jogát az olyan jelentéktelen hiba, mulasztás, mely kijavítható (BH 2002. 48, BH 2006. 279). A nem vizsgázott tolmács igénybevétele a büntetőeljárás során a Be. 375. § (1) bekezdése szerinti ún. relatív eljárási szabálysértés. Ez az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését, csak akkor eredményezheti, ha az eljárásban részt vevő személyek törvényes jogainak a korlátozása folytán, lényeges hatást gyakorolt az eljárás lefolytatására (BH 2005. 312).
A 375. § (2) bekezdése értelmébe a favor defensionis elvéből kiindulva, célszerűségi szempontokat is figyelembe véve a felmentő ítéletet, illetőleg az ítélet felmentő rendelkezését nem kell hatályon kívül helyezni, ha a relatív eljárási szabálysértés a vádlott vagy a védő törvényes jogainak gyakorlását korlátozta. Ebben az esetben, még ha korlátozták is a vádlott és védő eljárási jogait, az nyilván nem volt lényeges kihatással az ügy érdemi elbírálására, hiszen a vádlott számára legkedvezőbb döntés született, így az eljárás megismétlése szükségtelen.
A 375. § (3) bekezdés szerint relatív eljárási szabálysértés címén nem kell, az ítéletet az (1) bekezdés alapján hatályon kívül helyezni, ha a bíróság a törvény kötelező rendelkezése ellenére nem tartott előkészítő ülést. Ennek az indoka, hogy a tárgyaláson minden szükséges intézkedés megtehető, ami az előkészítő ülésen megtehető lett volna. Ezért ennek az eljárási szabálysértésnek az ítéletre lényeges kihatása nem lehet, ha a bíróság a tárgyaláson pótolja az elmulasztott eljárási cselekményeket.
A 375. § (4) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság nem új eljárás lefolytatására, hanem az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló, különleges eljárás lefolytatására utasíthatja az elsőfokú bíróságot. A Btk. 72. § az elkobzásról, 74. § a vagyonelkobzásról, 77. § az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről rendelkezik. A törvényi feltételek fennállása esetén, ezeket el kell rendelni, amennyiben ezekről valamint a lefoglalásról az elsőfokú bíróság nem rendelkezett, és a másodfokú eljárásban az elrendeléshez szükséges adatok nem állnak rendelkezésre és a bizonyítás felvételével sem tisztázhatóak, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságot a Be. 569. § (1) bekezdésében meghatározott különleges eljárás lefolytatására utasítja.

376. § (1) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a 352. § alapján ki nem küszöbölhető megalapozatlanság a bűnösség megállapítását vagy a büntetés kiszabását, illetőleg az intézkedés alkalmazását lényegesen befolyásolta.

(2) Az ítélet felmentő rendelkezését nem kell hatályon kívül helyezni, ha az ítélet csupán egyéb részében megalapozatlan.

ÍH 2014. 55. A büntetőeljárás megszüntetése
ÍH 2012. 56. A tárgyalás folytonossága
ÍH 2011. 143. A pótmagánvád törvényessége
ÍH 2011. 12. Indokolási kötelezettség elmulasztása - megalapozatlan tényállás
ÍH 2010. 55. A tanúvallomás felolvasása
ÍH 2009. 88. Hivatali visszaélés bűntette
ÍH 2009. 8. Harmadfokú eljárás
ÍH 2006. 139. Relatív eljárási szabálysértés - megalapozatlanság
ÍH 2005. 53. A tanú törvényes figyelmeztetése - megalapozatlanság
A Be. 376. § a másodfokú bíróság hatályon kívül helyező jogkörének azt az esetét tartalmazza, amikor az elsőfokú bíróság tényállása olyan fokban megalapozatlan, hogy az nem javítható, nem küszöbölhető ki a másodfokú eljárásban. Ebben az esetben az elsőfokú bíróság határozatát hatályon kívül kell helyezni, és új eljárásra kell utasítani, hiszen a másodfokú bíróság nem állapíthat meg az elsőfokú bíróság helyett tényállást.
Ezen törvényhely szabályai alapján megalapozatlanság esetén van lehetőség hatályon kívül helyezésre. Abban az esetben, ha a megalapozatlanság kiküszöbölhető, ezt a másodfokú bíróságnak a rendelkezésre álló eszközökkel meg kell tenni. A helyes tényállás megállapítására lehetőség van másodfokon, az iratok tartalma alapján, helyes ténybeli következtetés útján, vagy bizonyítás felvételével. Megalapozatlanság esetén csak akkor lehet hatályon kívül helyezni az elsőfokú bíróság határozatát, amennyiben az nem küszöbölhető ki, és ez a bűnösség megállapítását vagy a büntetés kiszabását, illetőleg az intézkedés alkalmazását lényegesen befolyásolta. Amennyiben a felvett bizonyítás vagy a rendelkezésre álló iratok tartalma alapján a másodfokú bíróságnak eltérő tényállást kellene megállapítani, erre főszabály szerint nem kerülhet sor, ezért a hatályon kívül helyezéssel az elsőfokú bíróságot új eljárásra kell utasítani. Eltérő tényállás megállapítására hatályon kívül helyezés nélkül, akkor jogosult a másodfokú bíróság, ha az eltérő tényállás alapján a vádlott felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének van helye.
Annak a megítélése, hogy a súlyos fokú meglapozatlanság mikor érintheti lényegesen a bűnösség megállapítását vagy a büntetés kiszabását, az ügy összes körülményeinek alapos mérlegelésével dönthető el. Ha a megalapozatlanság a tényállás egészére kiterjed, akkor nem mellőzhető a hatályon kívül helyezés. A bírói gyakorlat szerint megalapozatlanságot jelent és nem orvosolható, ha a tényállás nagy része iratellenes. Hatályon kívül helyezésre ad okot, ha lényeges körülményre nézve ellentmondó bizonyítékok esetén, az ellentmondás feloldására nem történt további bizonyítás felvétel. Megalapozatlanságot teremt, ha az elsőfokú bíróság az ügy érdemére nézve hagyta tisztázatlanul, és nem oldotta fel a vádlott nyomozati és tárgyalási szakban tett vallomásai közötti ellentétet.

A 376. § (2) bekezdése szerint, ha az ítélet felmentő része megalapozott, akkor szükségtelen az ítélet egészét hatályon kívül helyezni. Ebben az esetben lehetőség van az egy vádlottra vonatkozó ítélet részleges hatályon kívül helyezésére, vagyis csak a felmentéssel nem érintett részekben kerül sor hatályon kívül helyezésre. Ezzel ellentétben, ha a vádlottat több bűncselekményben találja bűnösnek az elsőfokú bíróság, és a megalapozatlanság nem mindegyik bűncselekményre vonatkozik, kizárt a részleges hatályon kívül helyezés, hiszen ez a vádlott bűncselekményeinek egységes elbírálásának követelményét sértené.

377. § A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vádlott felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége.

ÍH 2012. 54. Próbára bocsátás - a harmadfokú eljárás megszüntetése
A 377. § célszerűségi és pergazdaságossági megfontolás alapján lehetővé teszi, hogy a másodfokú bíróság az első fokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezze, és az eljárást megszüntesse, az olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vádlott felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége. Erre a döntésre nyilvánvalóan az elsőfokú bíróságnak is lett volna már lehetősége, de valamilyen oknál fogva nem élt ezzel. Ezt a döntést a másodfokú bíróság tárgyaláson hozhatja meg, és a jelentéktelen súlyú bűncselekmény megítélésénél, az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás az irányadó.

378. § (1) A hatályon kívül helyező végzés indokolása tartalmazza a hatályon kívül helyezés okát, továbbá a másodfokú bíróságnak a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatását.

(2) A másodfokú bíróság elrendelheti, hogy az ügyet az elsőfokú bíróság más tanácsa vagy - kivételesen - más bíróság tárgyalja.

A 378. § (1) bekezdés a hatályon kívül helyező végzés tartalmára vonatkozóan megállapítja, hogy az indokolásban meg kell jelölni a hatályon kívül helyezés okát, továbbá a másodfokú bíróságnak a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatását. A hatályon kívül helyezésre abszolút vagy relatív eljárási szabálysértés miatt, illetőleg kiküszöbölhetetlen megalapozatlanság esetén kerül sor. A hatályon kívül helyező végzésnek tartalmazni kell minden esetben a hatályon kívül helyezés okát. A legegyszerűbb az abszolút hatályon kívül helyezési okok esete, hiszen akkor mérlegelést nem tűrően dönt a bíróság a hatályon kívül helyezésről. Ebben az esetben sem elegendő ugyanakkor az ok puszta megjelölése, hanem pontosan meg kell jelölni a Be.-nek azon szakaszait, mely a bíróság összetételéről, az arra jogosultak jelenlétéről, a bíró kizárásáról, hatáskörről, illetékességről stb. rendelkeznek. A relatív hatályon kívül helyezés már részletesebb indokolást kíván. Ebben az esetben meg kell jelölni az eljárási szabálysértést, a törvényhelyre történő pontos utalással, meg kell magyarázni, hogy ezt az elsőfokú bíróság milyen formában sértette meg, és részletesen ki kell fejteni, hogy ez miért befolyásolta lényegesen az ítéletet, hiszen hatályon kívül helyezésre csak ennek megfelelően kerülhet sor. Ugyancsak részletesebb indokolást kíván, ha megalapozatlanság miatt kerül sor a hatályon kívül helyezésre. Ebben az esetben meg kell jelölni az adott ügyben észlelt megalapozatlanság lényegét, a tényállás egészére vagy túlnyomó többségére kiterjedő volták. Meg kell jelölni, hogy a másodfokú bíróság a rendelkezésére álló eszközök alapján, miért nem küszöbölhette ki a megalapozatlanságot. Részletesen ki kell fejteni, hogy a megalapozatlanság miért befolyásolja lényegesen a bűnösség megállapítását, és a büntetés kiszabását. A hatályon kívül helyezési ok pontos megjelölését követően, tartalmazni kell az indokolásnak a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatásokat. Ennek azért van jelentősége, hiszen ez képezi alapját az ügyben meghozandó újabb határozat megalapozottságának és helyességének. A megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatás kereteit is az szabja meg, hogy mi volt a hatályon kívül helyezés oka. Egyszerűbb a helyzet eljárási szabálysértés esetén, hiszen ekkor hatályon kívül helyezési ok pontos megjelölésével, egyértelmű és kiküszöbölhető a megismételt eljárásban a korábbi hiba. Ebben az esetben elég pl. az adott cselekmény pótlását előírni, utalva a cselekmény szükségességének indokaira is. Megalapozatlanság esetén történő hatályon kívül helyezés esetén szükség szerint részletezni kell azon eljárási cselekményeket, és elvégzendő teendőket, melyeket a megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak foganatosítani kell.
A bíró kizárására vonatkozó szabályok alapján, a Be. 21. § (3) bekezdés c) pont szerint, hatályon kívül helyezés folytán a megismételt eljárásból ki van zárva az a bíró, aki a megalapozatlansága miatt hatályon kívül helyezett határozat meghozatalában részt vett. Ez a törvényhely tehát kizárólag a megalapozatlanság miatt hatályon kívül helyezett ítéletek esetén zárja ki a bírót a megismételt eljárásból. A 378. § (2) bekezdés azonban lehetővé teszi bármely hatályon kívül helyezési ok esetére, hogy a másodfokú bíróság elrendelje, hogy az ügyet az első fokú bíróság más tanácsa vagy - kivételesen - más bíróság tárgyalja. Ez azon a megfontoláson alapul, hogy bizonyos esetekben nem várható el az ügyben korábban állást foglaló bírótól, hogy álláspontját a másodfokú bíróság iránymutatása szerint megváltoztassa, és annak megfelelően új döntést hozzon. Ezért a másodfokú bíróság más tanács elé utalhatja az ügyet, vagy kivételesen előfordulhat, hogy más bíróság tárgyalja le megismételt eljárásban az ügyet. A másik tanács vagy más bíróság elé utalást, a hatályon kívül helyező végzés rendelkező részében kell feltüntetni.

Az elsőfokú bíróság ítéletének korlátozott felülbírálata

379. § (1) Ha a fellebbezés kizárólag az ítéletnek az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, a pártfogó felügyelet elrendelésére, a lefoglalásra, a polgári jogi igényre, a szülői felügyeleti jog megszüntetésére vagy a bűnügyi költség viselésére vonatkozó rendelkezése ellen irányul, és a másodfokú bíróság az ítéletnek csak ezt a részét bírálja felül, ha a fellebbezést alaposnak találja, az ítéletnek ezt a részét hatályon kívül helyezi vagy megváltoztatja, ha a fellebbezés alaptalan, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

(2) Ha az első fokú ítéletnek a büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó rendelkezése törvénysértő, ezért azt a másodfokú bíróság megváltoztatja, az (1) bekezdésben foglalt kérdésekben is a törvénynek megfelelő határozatot hoz.

(3) Ha az egyéb érdekelt az elsőfokú bíróság ítéletének elkobzást, illetőleg vagyonelkobzást elrendelő rendelkezése ellen fellebbezést jelentett be, és a másodfokú bíróság e fellebbezés vagy bármely más fellebbezés alapján az elsőfokú bíróságnak az - egyéb érdekelt tulajdonjogát érintő - elkobzást, illetőleg vagyonelkobzást kimondó rendelkezését

a) nem változtatta meg, és nem helyezte hatályon kívül, a másodfokú bíróság az iratokat az egyéb érdekelt tulajdonjogra vonatkozó igényének elbírálására első fokon hatáskörrel és illetékességgel rendelkező polgári ügyben eljáró bíróságnak küldi meg,

b) megváltoztatta, de az elkobzást, illetőleg vagyonelkobzást nem mellőzte, az elsőfokú bíróság a másodfokú bíróság határozatának az egyéb érdekelt részére történő közléséről az egyéb érdekeltnek az 55. § (3) bekezdésében írt jogára való tájékoztatással gondoskodik.

(4) Ha az egyéb érdekelt tulajdonjogát érintő elkobzást, illetőleg vagyonelkobzást a másodfokú bíróság rendeli el, a határozat rendelkező részének tartalmaznia kell az egyéb érdekeltnek az 55. § (3) bekezdésében írt jogára történő tájékoztatást.

(5) Az (1) bekezdés esetén a polgári perben eljáró elsőfokú bíróság az egyéb érdekelt tulajdonjogi igényét az egyéb érdekeltnek a büntetőeljárás során bejelentett fellebbezése keretei között, a Polgári perrendtartás szerint bírálja el.

ÍH 2009. 150. Magánvádas eljárásban a bűnügyi költség viselése

A 379. § rendelkezik az elkobzás, a vagyonelkobzás, a pártfogó felügyelet elrendelése, a lefoglalás, a polgári jogi igény, a szülői felügyeleti jog megszüntetése vagy a bűnügyi költség viselése miatt bejelentett fellebbezés elbírálásával kapcsolatban. Ha a fellebbezés kizárólag ezen járulékos kérdések ellen irányul, a másodfokú bíróság az ítéletnek csak ezt a részét bírálja felül. Ebben az esetben a részleges revízió elve érvényesül. A határozat többi, fellebbezéssel nem érintett részei tekintetében beáll a részjogerő. A járulékos kérdések felülbírálata során, a Be. 360. § (1) bekezdés h) pontjának felhatalmazása alapján, a bíróság tanácsülésen jár el, tekintettel arra, hogy nem a büntetőjogi főkérdésről kell dönteni, és a járulékos kérdések eldöntése többnyire iratok alapján is lehetséges. A másodfokú bíróság a fellebbezés alaptalansága esetén, a határozatnak ezt a részét helyben hagyja. A fellebbezés alaptalan, ha a járulékos kérdések tekintetében mind anyagi, mind eljárási jogszabályokat helyesen alkalmazott az elsőfokú bíróság. Amennyiben a fellebbezés alapos, a másodfokú bíróság az ítéletnek ezt a részét hatályon kívül helyezheti, vagy megváltoztathatja. Ebben a tekintetben is vizsgálni kell eljárási szabályok betartását, az érdekeltek ide vonatkozó bizonyítási indítványait és eljárási jogaiknak az érvényesülését. A járulékos kérdések tekintetben is lehet az ítélet megalapozatlan, ha a járulékos kérdés megállapításához szükséges körülményeket nem tisztázták. Amennyiben a járulékos kérdéssel kapcsolatban eljárási szabálysértést, vagy megalapozatlanságot észlel a másodfokú bíróság, hatályon kívül helyezésnek és egyéb törvényes útra utalásnak vagy megváltoztatásnak van helye. Amennyiben az iratok tartalma alapján, helyes ténybeli következtetés útján, esetleg bizonyítással, a hiányzó körülmények megállapíthatók és az eljárási szabálysértés is korrigálható, a másodfokú bíróág megváltoztatja az elsőfokú bíróság határozatát. Ellenkező esetben a járulékos kérdés vonatkozásában hatályon kívül helyezésre, és egyéb törvényes útra utalásra kerülhet sor.

A 379. § (2) bekezdés szerint, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak a büntetőjogi főkérdésre vonatkozó rendelkezéseit azért változtatja meg, mert az törvénysértő, akkor a járulékos kérdésekben is a törvénynek megfelelően határoz. A büntetőjogi főkérdésben való döntés megváltoztatásának lényeges kihatása lehet a járulékos kérdésekre is, pl. a bűnügyi költség viselésére főszabály szerint csak bűnösség megállapítása esetén kerülhet sor, polgári jogi igény megítélésének szintén előfeltétele a bűnösség megállapítása.

A 379. § (3) bekezdés az egyéb érdekeltnek az elkobzás, vagyonelkobzás elrendelése elleni fellebbezésre vonatkozó szabályait tartalmazza. Az egyéb érdekelt a büntetőeljárásban az a személy, akinek a jogára vagy jogos érdekére a határozat közvetlen hatással lehet. Ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban elkobzásnak, illetőleg vagyonelkobzásnak van helye, annak az egyéb érdekeltnek a jogaira, aki az elkobozható, illetőleg vagyonelkobzás alá eső dolog tulajdonosa, a sértett jogai (51. § (2) bekezdés) az irányadóak. Amennyiben az egyéb érdekelt, a dolog tulajdonosa az elkobzás vagyonelkobzás ellen fellebbezést jelentett be, és a másodfokú bíróság e fellebbezés vagy bármely más fellebbezés alapján, az elsőfokú bíróság ítéletét nem változtatta meg és nem helyezte hatályon kívül, vagyis helybenhagyta, akkor a másodfokú bíróság az iratokat az egyéb érdekelt tulajdonjogra vonatkozó igényének elbírálására első fokon hatáskörrel és illetékességgel rendelkező polgári ügyben eljáró bíróságnak küldi meg. Ez gyakorlatilag önálló keresetnek minősül, melyet a polgári bíróság a büntetőügyben bejelentett fellebbezés keretei között, a Polgári perrendtartás szabályai alapján bírál el. Előfordulhat az is, hogy az egyéb érdekelt fellebbezése vagy más fellebbezés kapcsán, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság elkobzásra, vagyonelkobzásra vonatkozó rendelkezéseit megváltoztatja ugyan, de elrendelésüket nem mellőzi. Ebben az esetben az elsőfokú bíróság fogja az egyéb érdekelt részére a másodfokú bíróság határozatát megküldeni, melyben az egyéb érdekeltet ki kell oktatni az 55. § (3) bekezdésében írt jogára. A Be. 55. § (3) bekezdés rögzíti, hogy ha a bíróság elkobzást, illetőleg vagyonelkobzást rendelt el, az egyéb érdekelt az ítélet jogerőre emelkedését követően, a tulajdonjogi igényét egyéb törvényes úton érvényesítheti. Vagyis maga a Be. nyitja meg az egyéb érdekelt számára a polgári jogi úton történő tulajdonjogi igény érvényesítésének lehetőségét. A 379. § (4) bekezdése azt az esetet rögzíti, amikor az elkobzásról, vagyonelkobzásról az elsőfokú bíróság nem rendelkezett, és a törvényi feltételek fennállása esetén a másodfokú bíróság rendeli el az elkobzást és vagyonelkobzást. Ebben az esetben a másodfokú bíróság határozatának a rendelkező része kell, hogy tartalmazza a Be. 55. § (3) bekezdésére vonatkozó tájékoztatást.

A polgári jogi igényre és a szülői felügyeleti jog megszüntetésére vonatkozó külön rendelkezések

380. § Ha a polgári jogi igény érdemi elbírálása vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetése kérdésében való döntés a büntetőeljárás befejezését jelentékenyen késleltetné, vagy a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását más körülmény kizárja, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének e kérdésben döntő rendelkezését hatályon kívül helyezi, és a polgári jogi igény, illetőleg a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti indítványt egyéb törvényes útra utasítja.

ÍH 2012. 154. Különleges eljárás - szülői felügyeleti jog - szülői felügyeleti jog megszüntetése esetén a gyermekkel való kapcsolattartás engedélyezésének kérdése
A büntetőeljárással szemben támasztott alapvető követelmény az ügyek ésszerű határidőn belüli elbírálása. A büntetőeljárásban fontos és célszerű, bizonyos járulékos kérdések elbírálása, melyre a Be. széles körben lehetőséget is teremt. A sértett érdekeinek a szem előtt tartása azt kívánja meg, hogy a sértettnek a bűncselekménnyel okozott sérelme, kára minél hamarabb megtérüljön. Erre tekintettel vannak olyan esetek, amikor a bíróság nem kerülheti meg a polgári jogi igényről való döntést sem, hiszen a Be. 335. § (2) bekezdés úgy rendelkezik, ha a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány, adóbevétel-csökkenés, vámbevétel-csökkenés összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt, érdemben el kell bírálni. Előfordulhatnak azonban olyan esetek, amikor a polgári jogi igény elbírálása, és a szülői felügyeleti jog megszüntetéséről szóló döntés, jelentősen késleltetné a büntetőeljárás befejezését, vagy ezeknek a kérdéseknek a büntetőeljárásban való érdemi elbírálását, más körülmény kizárja. Ebben az esetben a büntetőügy ésszerű időben történő lezárása prioritást élvez, hiszen a büntetőeljárás célja a büntetőjogi főkérdés eldöntése. A Be. 380. § ebben az esetben lehetővé teszi, hogy a másodfokú bíróság az első fokú bíróság ítéletének e kérdésre vonatkozó rendelkezését hatályon kívül helyezze, és a polgári jogi igény, illetőleg a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti indítvány elbírálását egyéb törvényes útra utasítsa. Ezen kérdésekben az elsőfokú bíróság határozatának a hatályon kívül helyezése nem jelenti azt, hogy a polgári jogi igénnyel és szülői felügyeleti joggal kapcsolatos kérdéseket valamilyen tartalmi sérelem érné, hiszen kifejezetten ezekkel a kérdésekkel foglalkozó polgári bíróság előtt érvényesíthetők.

A bűnügyi költség

381. § (1) A másodfokú bíróság a határozatában megállapítja a másodfokú bírósági eljárásban felmerült bűnügyi költséget, és szükség esetén rendelkezik annak a viseléséről.

(2) A másodfokú bíróság a bűnösnek kimondott vádlottat mentesítheti a másodfokú bírósági eljárásban felmerült bűnügyi költségnek vagy egy részének a megfizetése alól, ha a vádlott vagy a védő fellebbezése eredményes volt.

ÍH 2017. 43. Bűnügyi költségről rendelkezés különleges eljárásban
ÍH 2012. 146. Megelőző jogos védelem
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
A bűnügyi költségről való döntés a büntetőeljárásban járulékos kérdés, megállapítása és viselése többnyire attól függ, hogy a büntetőjogi főkérdésben milyen határozat született. A másodfokú bíróság a teljes revízió elve alapján, amennyiben fellebbezést jelentenek be az elsőfokú határozat bármely része ellen, felülbírálja a bűnügyi költség viselésére vonatkozó rendelkezéseket. Ebben a tekintetben megvizsgálja, hogy az elsőfokú bíróság helyesen döntött-e a bűnügyi költség összegéről, viseléséről. A felülbírálatnak megfelelően a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság határozatának a bűnügyi költség viselésére vonatkozó rendelkezéseit vagy helybenhagyja, vagy hatályon kívül helyezi és a bűnügyi költséggel kapcsolatos különleges eljárás lefolytatására ad utasítást, vagy megváltoztatja az elsőfokú bíróság rendelkezéseit. Mindezen szempontok és döntési lehetőségek adottak akkor is, amikor a fellebbezés kizárólag a bűnügyi költséggel kapcsolatos rendelkezéseket érinti. Ekkor a bíróság a részleges revízió elve szerint, csak ebben a körben bírálja fölül az elsőfokú bíróság határozatát. Az elsőfokú bíróság bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezéseinek a felülbírálata mellett, a Be. 381. § (1) bekezdés értelmében, a másodfokú bíróságnak, a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költségekről és azok viseléséről is határoznia kell. A bűnügyi költség megállapítására, ebben a körben is irányadóak a Be. 74. § rendelkezései. A gyakorlatban a másodfokú eljárásban felmerülő bűnügyi költség lehet pl. a kirendelt védő díja és készkiadása, vagy a felvett bizonyítás során kihallgatott tanúk és szakértők díja és költségei.
A 381. § (2) bekezdése szerint a másodfokú bíróság a vádlott bűnösségének megállapítása esetén, lehetőséget kap arra, hogy mérlegelési jogkörében, egészben vagy részben mentesítse a vádlottat a másodfokon felmerült bűnügyi költség viselése alól. Erre azonban csak akkor van lehetőség, ha a vádlott vagy védője fellebbezése a másodfokú eljárásban eredményes volt. Eredményesnek tekinthető a fellebbezés, ha egyes bűncselekmények vádja alóli felmentésre vagy eljárás megszüntetésre, bűncselekmény enyhébb minősítésének megállapítására, büntetés lényeges enyhítésére, végrehajtási fokozat változtatására, feltételes szabadságra vonatkozó kedvezőbb rendelkezések alkalmazására került sor. Az elsőfokú ítéletnek csupán jelentéktelen mértékű, a vádlott számára igazi kedvezményeket nem hozó megváltoztatása, nem minősíthető olyan eredményes fellebbezésnek, mely alapot adhatna a bűnügyi költség alóli teljes vagy részleges mentesítésre.

IV. Cím

A MÁSODFOKÚ ELJÁRÁS SORÁN HOZOTT NEM ÜGYDÖNTŐ VÉGZÉS ELLENI FELLEBBEZÉS

382. § A másodfokú bíróság eljárása során hozott olyan, nem ügydöntő végzés elleni jogorvoslatra, amely ellen az első fokú eljárásban fellebbezésnek lenne helye, a 326. §-t és az I-III. Címben foglaltakat az e címben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

ÍH 2013. 51. Perújítás
A másodfokú bíróság számos olyan kérdésben hozhat döntést, mely nem érdemi döntés ugyan, de ennek ellenére a jogorvoslati jog velük szemben nem korlátozható. A másodfokú eljárásban hozott nem ügydöntő végzések elleni jogorvoslatok szabályait a 382. § tartalmazza.
Ennek értelmében, azon nem ügydöntő határozatok tekintetében, melyek ellen elsőfokon is fellebbezésnek lenne helye, másodfokú eljárásban is biztosítani kell a fellebbezést. Ezek szerint nincs helye jogorvoslatnak a másodfokú tanács elnökének pervezető végzései ellen, a tárgyalás rendjének fenntartása körében hozott határozatok ellen, melyek tekintetében a törvény a fellebbezési jogot, vagy a külön fellebbezést kizárja. Elsőfokú döntésnek tekintendő és fellebbezéssel támadható a másodfokú bíróság végzése akkor, ha kényszerintézkedés elrendeléséről, megszüntetéséről, a kényszerintézkedés tartamának egy évet meghaladó felülvizsgálatáról szól. Amennyiben az elsőfokú bíróság elmulasztja a törvényben kizárt nem a jogosulttól származó, elkésett fellebbezés elutasítását, ezt a másodfokú bíróság pótolja. Ebben az esetben ez elsőfokú határozatnak minősül, és fellebbezésnek helye van vele szemben (BH 2005. 171.). Ugyancsak fellebbezésnek van helye az ügy áttétele, felfüggesztése esetén. Nincs azonban fellebbezésnek helye a fellebbezés előkészítése körében tett tanácselnöki intézkedések, végzések ellen. Nincs helye fellebbezésnek a tárgyalásra és nyilvános ülésre szóló idézések, értesítések ellen, a tárgyalás, nyilvános ülés vagy tanácsülés kitűzése miatt.

383. § (1) A másodfokú bíróság eljárása során a kényszerintézkedés elrendeléséről, megszüntetéséről, a kényszerintézkedés tartamának egy évet meghaladó felülvizsgálatáról hozott végzés ellen, valamint a másodfokú eljárásban hozott, olyan nem ügydöntő végzés ellen, amely ellen az első fokú eljárásban fellebbezésnek lenne helye, ha a végzést

a) a törvényszék hozta, az ítélőtáblához,

b) az ítélőtábla hozta, a Kúriához

fellebbezésnek van helye.

ÍH 2008. 88. Joghatályos fellebbezés - a harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2005. 58. Vezető védő jogorvoslati joga - ügyészség hatásköre - vezető védő
Amennyiben a kényszerintézkedésekről szóló határozatot vagy a másodfokon hozott nem ügydöntő végzést törvényszék hozta, akkor a határozat ellen bejelentett fellebbezés elbírálására ítélőtábla lesz jogosult. Amennyiben a kényszerintézkedésekről szóló határozatot vagy a másodfokon hozott nem ügydöntő végzést az ítélőtábla hozta, akkor a Kúriához van helye fellebbezésnek.

384. § Az ítélőtábla, illetőleg a Kúria a fellebbezést tanácsülésen bírálja el.

A fellebbezés elbírálására vonatkozóan az ítélőtábla és a Kúria eljárási formájára, a 384. § a tanácsülést határozza meg.

XV. Fejezet

A HARMADFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS

I. Cím

A HARMADFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

A harmadfokú eljárásban alkalmazandó rendelkezések

385. § A harmadfokú bírósági eljárásban a másodfokú bírósági eljárásról szóló XIV. Fejezet rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell értelemszerűen alkalmazni.

ÍH 2012. 106. A harmadfokú eljárás
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése

A harmadfokú bírósági eljárás szabályai a 2006. évi LI. törvény rendelkezéseivel kerültek be a büntetőeljárásba, ezzel megteremtve a kétfokú jogorvoslati rendszert. A harmadfokú eljárás speciális szerepe és céljai indokolttá tették, hogy külön, a másodfokú eljárástól eltérő szabályokat állapítson meg a jogalkotó a harmadfokú eljárás tekintetében. A két fellebbviteli eljárási forma között azonban nagyon sok hasonlóság van, így indokolt, hogy a harmadfokú eljárásnak csak a másodfoktól eltérő szabályai kerültek rögzítésre. A 385. § úgy rendelkezik, hogy a másodfokú eljárásra vonatkozó XIV. fejezetet, az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. Utalni kell azonban arra, hogy a XIV. fejezetben a 345. § további utalást tartalmaz, a XI, XII. és XIII. fejezetekre, melynek szabályait a másodfokú eljárásban is, eltérésekkel ugyan, de alkalmazni kell. Ennek megfelelően a bírósági eljárás általános szabályait, a tárgyalás előkészítésének szabályait, valamint a bírósági tárgyalásra vonatkozó általános szabályokat, a harmadfokú eljárásban is alkalmazni kell, azokkal az eltérésekkel, melyeket a XIV. és XV. fejezet megállapít.

A fellebbezési jog és a fellebbezés hatálya

386. § (1) A másodfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz, ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak megsértésével

a) olyan vádlott bűnösségét állapította meg, illetőleg olyan vádlott kényszergyógykezelését rendelte el, akit az elsőfokú bíróság felmentett, vagy vele szemben az eljárást megszüntette,

b) olyan cselekmény miatt állapította meg a vádlott bűnösségét, amelyről az első fokú bíróság nem rendelkezett,

c) az első fokon elítélt vádlottat felmentette, vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntette.

(2) A fellebbezésben bizonyítást indítványozni, új tényt állítani vagy új bizonyítékra hivatkozni nem lehet.

(3) Ha az ügyész, illetőleg a pótmagánvádló az elsőfokú bíróság ügydöntő határozata ellen a vádlott terhére nem jelentett be fellebbezést, a másodfokú bíróság ítélete ellen csak a vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése miatt fellebbezhet.

(4) A fellebbezés a másodfokú ítélet jogerőre emelkedését abban a részében függeszti fel, amelyet a harmadfokú bíróság a fellebbezés folytán felülbírál.

ÍH 2013. 135. Harmadfokú eljárás
ÍH 2012. 106. A harmadfokú eljárás
ÍH 2012. 54. Próbára bocsátás - a harmadfokú eljárás megszüntetése
ÍH 2011. 4. Felmentés
ÍH 2010. 103. A másodfokú határozat elleni jogorvoslati jog értelmezése
ÍH 2009. 47. A másodfokú bíróság érdemi határozata elleni fellebbezés lehetősége - a harmadfokú eljárás
ÍH 2008. 88. Joghatályos fellebbezés - a harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2007. 144. A harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2007. 102. A harmadfokú bírósági eljárás
ÍH 2007. 9. Harmadfokú fellebbezés - kiskorú veszélyeztetése

A másodfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezés, megnyitja az utat a harmadfokú elbírálásra. A harmadfokú bíróság joghatályos fellebbezés alapján jogosult eljárni. A másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen joghatályosnak akkor tekinthető a fellebbezés, ha az arra jogosulttól származik (367/A. § (1) bekezdés), azt a számára biztosított irányban (Be. 367/A. § (2) bekezdés) illetve keretben (Be. 386. § (3) bekezdés) jelentette be, és a Be.

(1) bekezdés alapján, törvényi lehetőség nyílik harmadfokú eljárásra. A Be. 386. § (1) bekezdés meghatározza a másodfokú bíróság határozata elleni fellebbezés kereteit. A másodfokú bíróság határozata ellen ugyanis már csak szűkebb körben van lehetőség fellebbezésre. A harmadfokú bírósághoz csak akkor van helye a fellebbezésnek, ha a másodfokú bíróság büntető anyagi jogszabály megsértésével:

a) olyan vádlott bűnösségét állapította meg, illetőleg olyan vádlott kényszergyógykezelését rendelte el, akit az első fokú bíróság felmentett, vagy vele szemben az eljárást megszüntette. Megállapítható tehát, hogy harmadfokú eljárásnak csak akkor van helye, ha a büntetőjogi főkérdés tekintetében az első és másodfokú bíróság eltérően határozott, és a másodfokú bíróság vélhetően törvénysértően járt el. Törvénysértés a másodfokú bíróság részéről, ha észrevesz valamely hibát, de azt nem orvosolja, de az is előfordulhat, hogy tévesen hajt végre korrekciót és így kerül kijavításra az elsőfokú bíróság egyébként helyes döntése. Kényszergyógykezelés elrendelésére a Btk. 78. § szerint akkor kerülhet sor, ha a vádlott személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekményt követett el, elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve ha büntethetősége esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene vele szemben kiszabni. Az intézkedés elrendelésére sor kerülhet úgy is, hogy az elsőfokú bíróság felmenti a terheltet a kóros elmeállapot miatt, de nem rendeli el a kényszergyógykezelést, ehhez képest a másodfokú bíróság a kényszergyógykezelés elrendeléséről dönt. Ebben az esetben bár a büntetőjogi főkérdés tekintetében nem tér el a két bírói fórum álláspontja, azonban kizárólag a másodfokú bíróság által került alkalmazásra egy súlyos, személyi szabadságot korlátozó intézkedés. Ezek a körülmények indokolttá teszik, hogy biztosítsa a törvény a harmadfokú bírósághoz fordulás lehetőségét.

b) harmadfokú eljárásra sor kerülhet akkor, ha másodfokú bíróság olyan cselekmény miatt állapította meg a vádlott bűnösségét, amelyről az első fokú bíróság nem rendelkezett. Az elsőfokú bírósági eljárásban érvényesül a vádhoz kötöttség elve. A bíróság csak törvényes vád alapján járhat el, csak olyan személy büntetőjogi felelősségét állapíthatja meg, és csak abban a bűncselekményben, melyet a vád tárgyává tettek. Köteles azonban a vádat kimeríteni és köteles döntést hozni valamennyi megvádolt személy, valamennyi bűncselekménye tekintetében. A másodfokú bíróság kötve van az elsőfokú bíróság által megállapított tényálláshoz kivéve, ha az megalapozatlan. Amennyiben a megalapozatlanság az iratok tartalma alapján, helyes ténybeli következtetés, vagy bizonyítás útján kiküszöbölhető, akkor a másodfokú bíróság döntésének alapja az általa megalapozottnak vélt, kijavított, kiegészített tényállás. Amennyiben ez alapján megállapítja a vádlott bűnösségét olyan bűncselekményben, melyet ugyan a vád tartalmazott, de az elsőfokú bíróság nem rendelkezett róla, akkor a vádlott bűnösségének megállapítása első ízben történik, így biztosítani kell a jogorvoslati lehetőséget a másodfokú bíróság ilyen döntése ellen.

c) harmadfokú eljárásra kerülhet sor, ha a másodfokú bíróság az első fokon elítélt vádlottat felmentette, vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntette. Az a) ponthoz képest fordított irányú az első és másodfokú bíróság büntetőjogi főkérdésben való döntése, hiszen ebben az esetben az első fokon elítélt vádlottat, a másodfokú bíróság menti fel, vagy szünteti meg vele szemben az eljárást. Lényeg azonban itt is az, hogy a két bírói fórum a büntetőjogi főkérdés tekintetében, ellentétes álláspontra jutott.

Másodfellebbezésnek van helye a másodfokú bíróság olyan határozata ellen, amellyel a Be. 332. § (2) bekezdésében írt eljárást megszüntető elsőfokú döntését változtatta meg. (Ez az eljárás megszüntetésének arra az esetére vonatkozik, amikor a csekélyebb súlyú bűncselekménynek a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége, és emiatt eljárás megszüntetésre kerül sor). Ugyanígy - ezzel ellentétesen - akkor is, ha az elsőfokú bűnösséget kimondó rendelkezéssel szemben az eljárást a jelentéktelennek ítélt cselekmény miatt megszüntette (BH 2009. 351, 63/2008 BK vélemény). A másodfokú bíróság ítélete ellen a védelejtés kivételével - valamennyi megszüntető okra alapított eljárás megszüntetésével kapcsolatos eltérő rendelkezés esetén - fellebbezésnek van helye. E fellebbezés joghatályossága szempontjából közömbös, hogy a fellebbezés jogosultja a másodfokú bíróságnak az eljárást megszüntető eltérő rendelkezését nem kifogásolja (BH 2010. 180).

A Be. 386. § (2) bekezdése értelmében a harmadfokú eljárás kezdeményezésére kizárólag jogkérdés miatt kerülhet sor, hiszen kizárja a törvény, hogy a fellebbezésben bizonyítást indítványozzanak, vagy új tényt állítsanak, vagy új bizonyítékra hivatkozzanak. Ebből egyértelműen kitűnik, hogy a harmadfokú bíróság nem ténybíróság, hanem jogbíróság. A harmadfokú eljárásban egyáltalán nincs helye bizonyításnak. A harmadfokú bíróság arra a tényállásra alapítja a határozatát, mely alapján a másodfokú bíróság határozatát meghozta. Azt azonban nem lehet kizárni, hogy a másodfokú bíróság ítéletét olyan tényállásra alapozta, amely megalapozatlan. Ilyen esetben a harmadfokú bíróság a megalapozatlanságot, amennyiben arra lehetőség van az iratok tartalma, és helyes ténybeli következtetés útján kiküszöbölheti, és a jogkérdést az így megállapított tényállás alapján dönti el.

A 386. § (3) bekezdése korlátozza az ügyész és a pótmagánvádló fellebbezési jogosultságát. Amennyiben az ügyész, illetőleg a pótmagánvádló az első fokú bíróság ügydöntő határozata ellen a vádlott terhére nem jelentett be fellebbezést, a másodfokú bíróság ítélete ellen, csak a vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése miatt fellebbezhet. Ezeknek a szabályoknak a rögzítése látszólag feleslegesnek tűnik, hiszen a Be. 386. § (1) bekezdése már kijelöli egyébként is a fellebbezés kereteit. Amennyiben azonban az elsőfokú bíróság határozata ellen, a vádlott terhére az ügyész és a pótmagánvádló nem jelentett be fellebbezést, akkor a súlyosítási tilalom miatt a továbbiakban nem állna rendelkezésre jogorvoslati lehetőség a rendes perorvoslatok körében. Ezért a 386. § (3) bekezdés rögzíti, ha az elsőfokú bíróság bűnösséget megállapító határozatát, az ügyész és a pótmagánvádló tudomásul vette, és nem fellebbezett, akkor a másodfokon felmentett vádlott terhére jelenthetnek be fellebbezést. Ezzel az ügyész és a pótmagánvádló fellebbezése, tulajdonképpen az általuk nem vitatott, elsőfokú marasztaló bírósági határozat helybenhagyására irányul.

A 386. § (4) bekezdés szerint a másodfokú bíróságnak a fellebbezéssel nem érintett része jogerőre emelkedik, hiszen a fellebbezés a másodfokú ítélet jogerőre emelkedését abban a részében függeszti fel, amelyet a harmadfokú bíróság a fellebbezés folytán felülbírál. A felülbírálat terjedelme azonban nagymértékben kijelöli, hogy mely részei emelkedek a másodfokú határozatnak jogerőre. Több vádlottas ügyekben a fellebbezéssel nem érintett vádlottra vonatkozó részek, teljes terjedelemben jogerőre emelkedhetnek.

A felülbírálat terjedelme

387. § (1) A harmadfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott másodfokú ítéletet és az azt megelőző első és másodfokú bírósági eljárást - függetlenül attól, hogy ki fellebbezett - felülbírálja abból a szempontból is, hogy az eljárási szabályokat az elsőfokú, illetőleg a másodfokú bírósági eljárásban megtartották-e, valamint, hogy a másodfokú ítélet megalapozott-e.

(2) Ha a másodfokú bíróság ítélete több bűncselekményről rendelkezett, a fellebbezés folytán a harmadfokú bíróság az ítélet minden rendelkezését felülbírálja, kivéve a másodfokú bíróság által az elsőfokú bíróság ítéletének felmentő, vagy eljárást megszüntető rendelkezését helybenhagyó részét.

(3) Ha a fellebbezés kizárólag a kényszergyógykezelés elrendelése vagy mellőzése ellen irányul, a felülbírálat az ítélet felmentő rendelkezésére is kiterjed.

(4) A harmadfokú bíróság a megtámadott másodfokú ítéletnek az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, a pártfogó felügyelet elrendelésére, a lefoglalásra, a polgári jogi igényre, a szülői felügyeleti jog megszüntetésére vagy a bűnügyi költség viselésére vonatkozó rendelkezését hivatalból felülbírálja.

(5) Ha a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének a fellebbezéssel nem érintett vádlottra vonatkozó részét hatályon kívül helyezi, vagy a fellebbezéssel nem érintett vádlottat felmenti, és a másodfokú bíróság által e vádlott tekintetében kiszabott büntetést összbüntetésbe foglalták, a harmadfokú bíróság az összbüntetési ítéletet is hatályon kívül helyezi.

ÍH 2015. 4. A vádlott részvétele a másodfokú eljárásban
ÍH 2014. 45. Az időbeli hatály - a vádlottat csak az 1978. évi iv. törvény szerint minősített eredeti vád alól lehet felmenteni, ha e cselekmény az új törvény szerint már nem bűncselekmény. ezt követően kell vizsgálni, hogy a további vád tárgyává tett bűncselekmények vonatkozásában a btk. enyhébb elbírálást eredményez-e (Btk. 2. §).
ÍH 2013. 94. A vád bizonyítása
ÍH 2011. 4. Felmentés
ÍH 2009. 89. Társadalomra veszélyesség - visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel
ÍH 2007. 102. A harmadfokú bírósági eljárás
A felülbírálat terjedelme főszabály szerint teljes. Függetlenül attól, hogy ki fellebbezett, a harmadfokú bíróság a másodfokú ítéletet, valamint az azt megelőző eljárást, beleértve az elsőfokú eljárást is megvizsgálja, mind a megalapozottság, mind az eljárási szabályok betartása szempontjából. A törvény tehát szigorúan és szűk körben teszi lehetővé a harmadfokú bírósághoz fordulást, de azokban az esetekben, amikor ez lehetséges, akkor néhány kivételtől eltekintve, a teljes revízió elvét érvényesíti.
A 387. § (2) bekezdés a felülbírálat terjedelmét arra az esetre szabályozza, ha a vádlottnak több bűncselekményéről döntött a másodfokú bíróság. Amennyiben a vádlott bűnösségét több bűncselekményben állapították meg, az egyik bűncselekményre irányuló fellebbezés esetén a harmadfokú bíróság valamennyi, a fellebbezéssel nem érintett bűncselekmények vonatkozásában is teljes felülbírálatot gyakorol (BH 2009. 203). Amennyiben ez nem így lenne, a bíróság az ügy teljes körű ismerete hiányában, nem lenne abban a helyzetben, hogy lezárja az eljárást. A harmadfokú eljárásban, amennyiben a másodfokú bíróság több bűncselekmény vonatkozásában hozott döntést, de nem mindegyik tekintetében állapította meg a terhelt bűnösségét, a fellebbezés folytán a harmadfokú bíróság főszabály szerint az ítélet valamennyi rendelkezését felülbírálja. Ennek megfelelően, ha a másodfokú bíróság - az elsőfokúhoz képest - több bűncselekmény tekintetében felmentő rendelkezéseket hoz, de ezek közül az ügyész csupán egy miatt jelent be fellebbezést, a harmadfokú eljárás felülbírálati kereteire a 387. § vonatkozik, és a másodfokú ítéletnek valamennyi bűncselekményre vonatkozó rendelkezését a harmadfokú bíróság felülbírálja, így azokat a felmentéseket is, amelyeket az ügyész fellebbezése nem érintett (73/2009 BK vélemény).
A teljes revízió elve alóli kivételt jelenti, a másodfokú bíróság által az első fokú bíróság ítéletének felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezését helybenhagyó része. Itt gyakorlatilag arról van szó, hogy a vádlottat két bírói fórum is felmenti a bűncselekmény elkövetésének vádja alól, ezért nem lenne szerencsés, ha ezt a döntést a harmadfokú fórum még felülbírálhatná.
A kivétel alóli alkivétel, a Be. 387. § (3) bekezdése, mely értelemszerűen egy sajátos helyzetből adódik, és amely alapján a felmentő ítélet felülbírálatára, mégiscsak lehetőség van. Ha a fellebbezés kizárólag a kényszergyógykezelés elrendelése vagy mellőzése ellen irányul, a felülbírálat az ítélet felmentő rendelkezésére is kiterjed. Kényszergyógykezelés csak beszámítási képességgel nem rendelkező kóros elmeállapotú terhelttel szemben alkalmazható. Mivel a kóros elmeállapot büntethetőséget kizáró ok, ezért a kényszergyógykezelés alkalmazására csak felmentő ítéletben kerülhet sor. Amennyiben első és másodfok is felmentő ítéletet hoz, de a fellebbezés a kényszergyógykezelés elrendelése vagy mellőzése ellen irányul, akkor lehetőség van az ítélet ezen részének a felülbírálatára is.
A 387. § (4) bekezdés a járulékos kérdések harmadfokú elbírálásáról rendelkezik. Addig, amíg másodfokon lehetőség van a fellebbezést kizárólag ezekre a kérdésekre tekintettel benyújtani, addig ez harmadfokú eljárásban kizárt, hiszen nem szerepelnek a Be. 386. (1) bekezdésében szabályozott, harmadfokú eljárás kezdeményezési okok között. Bár ezek az okok önállóan nem alapozzák meg a harmadfokú eljárást, de ha az adott ügy harmadfokú bíróság előtt van, célszerű, hogy a bíróság hivatalból vizsgálja ezeket a kérdéseket is, és orvosolja az esetlegesen felmerült hibákat.
A 387. § (5) bekezdés szerint, ha az összefüggő ok szabálya alapján, a fellebbezéssel nem érintett vádlottra vonatkozóan, a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság határozatát hatályon kívül helyezi, vagy a fellebbezéssel nem érintett vádlottat felmenti, akkor ha a másodfokú bíróság e vádlott tekintetében a büntetést összbüntetésbe foglalta, az összbüntetést is hatályon kívül kell helyezni. Ez logikusan alakul így, hiszen az összbüntetésbe foglalás alapjául szolgáló valamely bűncselekményben a vádlottat felmentették, így a törvénysértően kiszabott büntetés, nem lehet alapja az összbüntetésnek.

Kötöttség a felülbírált ítélet tényállásához

388. § (1) A harmadfokú bíróság a határozatát arra a tényállásra alapítja, amelynek alapján a másodfokú bíróság a megtámadott ítéletét meghozta, kivéve, ha ez a tényállás megalapozatlan.

(2) A harmadfokú bírósági eljárásban nincs helye bizonyításnak. Ha az a tényállás, amelynek alapján a másodfokú bíróság a megtámadott ítéletet meghozta, megalapozatlan, és a helyes tényállás az iratok alapján megállapítható, vagy a helytelen ténybeli következtetés az iratok alapján kiküszöbölhető, a harmadfokú bíróság a tényállást hivatalból kiegészítheti vagy helyesbítheti.

ÍH 2016. 96. Harmadfokon hatályon kívül helyezés felderítetlen első- és másodfokú tényállás miatt
ÍH 2015. 129. Szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése
ÍH 2014. 87. Zaklatás
ÍH 2013. 138. A vádelv
ÍH 2013. 54. A másodfokú eljárásban eltérő tényállás - a harmadfokú eljárás
ÍH 2011. 99. Kényszergyógykezelés elrendelése
ÍH 2011. 52. Időbeli hatály - hang- és képfelvétel készítésének megtagadása - sértett tanú mentességi joga
ÍH 2010. 102. Sikkasztás és csalás megállapítása
ÍH 2010. 51. A személyes adattal visszaélés - mentő körülmény elhallgatása - relatív eljárási szabálysértés
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 138. Hatályon kívül helyezés - harmadfokú eljárás

ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2007. 9. Harmadfokú fellebbezés - kiskorú veszélyeztetése
A 388. § (1) bekezdéséből is kitűnik, hogy a harmadfokú bíróság nem ténybíróság, hiszen határozatát arra a tényállásra alapozza, melyet a másodfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott ítéletben megállapított. A tényálláshoz kötöttség elve alóli kivételt csak az jelentheti, ha a másodfokú bíróság által megállapított tényállás megalapozatlan. A megalapozatlanságra a másodfokon megállapított szabályok, harmadfokon is irányadóak (Be. 351. § (2) bekezdés). A 388. § (2) bekezdése szerint azonban a harmadfokú bíróság nem folytathat le bizonyítást még megalapozatlanság megállapítása esetén sem, még korlátozott körben sem (BH 2009. 103). Megalapozatlan és érdemi felülbírálatra alkalmatlan a másodfokú bíróság ítélete, ha a vádlott bűnösségét megállapító elsőfokú ítéletben rögzített tényállástól - ténybeli következtetés útján - eltérő tényállást állapít meg, és a vádlottat felmenti, de határozatának indokolásában nem ad számot arról, milyen tényekből vont le az elsőfokú bíróság ítéletétől eltérő következtetéseket, illetve állapított meg eltérő tényállást (BH 2007. 366).
Az lehetséges, hogy a harmadfokú bíróság az iratok, és a helyes ténybeli következtetés útján a helyes tényállást megállapítsa, indokolásában azonban számot kell adni arról, hogy mire alapítva állapította meg az eltérő tényállást. Részleges megalapozatlanság esetén, kisebb mértékű hibák nem teszik feltétlenül szükségessé a másodfokú bíróság határozatának a hatályon kívül helyezését, hiszen az az eljárások indokolatlan elhúzódásához vezetne. A kisebb mértékű hibák orvoslását a harmadfokú bíróság is eszközölheti, és a kijavított, helyesbített tényállás alapján hozza meg a törvényes ítéletet.

II. Cím

A FELLEBBEZÉS ELINTÉZÉSE

Általános rendelkezések

389. § (1) A fellebbezéssel érintettek az iratok felterjesztéséig a másodfokú bíróságnál, az iratok felterjesztése után a harmadfokú bíróságnál a fellebbezésre észrevételt tehetnek.
(2) A fellebbező a fellebbezését a harmadfokú bíróságnak határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig visszavonhatja.
(3) Az ügyész fellebbezését az iratok felterjesztése után a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész vonhatja vissza. Ha az ügyész a fellebbezést visszavonja, és más nem fellebbezett, az iratokat a nyilatkozatával együtt visszaküldi a másodfokú bíróságnak.
(4) A harmadfokú bírósági eljárásban védő részvétele kötelező. Ha a vádlottnak nincs védője, a tanács elnöke a fellebbezésnek a harmadfokú bírósághoz érkezését követően haladéktalanul védőt rendel ki.

ÍH 2010. 51. A személyes adattal visszaélés - mentő körülmény elhallgatása - relatív eljárási szabálysértés
A 389. § (1) bekezdés hasonlóan a másodfokú eljáráshoz, a harmadfokú eljárásban is lehetővé teszi, hogy a fellebbezéssel érintettek a fellebbezésre észrevételt tegyenek. A harmadfokú eljárásban a fellebbezésre jogosultak körét a 367/A. § rendelkezései határozzák meg. A másodfokú bíróság határozata ellen fellebbezésre jogosult a vádlott, az ügyész, a pótmagánvádló, magánvádló, a védő önállóan, a vádlott hozzájárulása nélkül is és kényszergyógykezelés elrendelése ellen fellebbezésre jogosult a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa. Harmadfokú eljárást nem kezdeményezhet a vádlott örököse polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezés ellen, és a magánfél sem polgári jogi igényt érdemben elbíráló határozat ellen. Ennek a magyarázata, hogy járulékos kérdésekben önálló fellebbezés a másodfokú bíróság határozata ellen kizárt. A fellebbezésre jogosultak tehát az iratok felterjesztéséig a másodfokú bíróságnál, azt követően a harmadfokú bíróságnál észrevételeket tehetnek a fellebbezésre. Ennek célja, egyrészről, hogy az érintettek nyilatkozattételi jogát biztosítsa, másrészről, hogy a harmadfokú bíróság megismerje a fellebbezéssel érintettek üggyel kapcsolatos érveit, jogi álláspontját. Az észrevételezés csupán lehetőség, de nem kötelezettsége a feleknek.
A 389. § (2) bekezdés a harmadfokú bírósági eljárásban is lehetővé teszi, hogy a fellebbező meggondolhassa magát, és fellebbezését a harmadfokú bíróság határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig visszavonhassa. Amennyiben az ügyész él a fellebbezés visszavonásának lehetőségével, a 389. § (3) bekezdése értelmében, az iratok felterjesztése után ezt már csak a harmadfokú bíróság mellett működő ügyészség útján teheti meg. Abban az esetben, ha az ügyész fellebbezését visszavonná és más az ügyben nem fellebbezett, az iratok visszaküldésével kapcsolatos feladatok hasonlóak a másodfokú eljárásban is ismert szabályokkal, azzal a különbséggel, hogy jelen esetben az ügy iratait a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész, a másodfokú bíróságnak küldi vissza. Értelemszerűen ebben az esetben nem kell az ügyet a harmadfokú bírósághoz továbbítani, hiszen joghatályos fellebbezés hiányában a harmadfokú bírság nem járhat el, így az ügy iratait vissza kellene küldenie a másodfokú bíróságnak. Ezt a felesleges kört hagyja ki a 389. § (3) bekezdése azzal, hogy rendelkezik róla, hogy az iratokat a kizárólagos ügyészi fellebbezés visszavonása esetén, az ügyészség küldi vissza a másodfokú bíróságnak. A 389. § (4) bekezdése a harmadfokú eljárásban kötelezővé teszi a védő részvételét, tekintet nélkül a fellebbezéssel érintett bűncselekmény súlyára, illetve arra, hogy az eljárás korábbi szakaszában kötelező volt-e a védő részvétele vagy sem. Tekintettel arra, hogy a harmadfokú bíróság jogkérdésekben jár el, ezért indokolt, hogy a vádlott érdekében egy jogban jártas szakember járjon el. A tanács elnökének az első fontos üggyel kapcsolatos feladata, hogy ellenőrzi, van-e a vádlottnak védője, ennek hiányában haladéktalanul védőt rendel ki. Erre még akkor is sor kerül, ha a harmadfokú bíróság később tényleges, érdemi vizsgálat nélkül fogja a fellebbezést elutasítani. A jogalkotó szándéka ezzel egyértelműen az volt, hogy garanciális okokból semmilyen harmadfokú döntés ne születhessen védői képviselet nélkül.

A fellebbezés elintézésének előkészítése, a fellebbezés elutasítása, áttétel, az eljárás felfüggesztése

390. § (1) A harmadfokú bíróság tanácsának elnöke

a) intézkedik - szükség esetén - a hiányok pótlása, az iratok kiegészítése, új iratok beszerzése vagy a másodfokú bíróságtól felvilágosítás megszerzése iránt,

b) a fellebbezőt a fellebbezésnek nyolc napon belüli kiegészítésére hívja fel, ha nem lehet megállapítani, hogy a másodfokú bíróság határozatát miért tartja sérelmesnek,

c) az iratokat visszaküldi a másodfokú bíróságnak, ha a fellebbezéseket visszavonták,

d) a vádlottnak és a védőnek kézbesíti a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész indítványát,

e) a vádlott vagy a védő fellebbezésének indokolását megküldi a harmadfokú bíróság mellett működő ügyésznek, ha azt a harmadfokú bíróság előtt terjesztették elő, és közvetlenül még nem küldték meg neki,

f) vizsgálja, szükséges-e kényszerintézkedéssel kapcsolatban határozni.

(2) A harmadfokú bíróság a fellebbezést elutasítja, ha a 369. § (2) bekezdésében felsorolt esetekben a másodfokú bíróság elmulasztotta a fellebbezés elutasítását.

(3) Ha a harmadfokú bíróságnak a fellebbezés elbírálására nincs hatásköre vagy illetékessége, az iratokat a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz teszi át.

(4) A harmadfokú bíróság az eljárást felfüggeszti, ha megállapítja, hogy ennek a 266. § (1) bekezdése alapján helye van.

ÍH 2009. 47. A másodfokú bíróság érdemi határozata elleni fellebbezés lehetősége - a harmadfokú eljárás
ÍH 2007. 148. A közvetítői eljárás
A 390. § azokat az intézkedéseket tartalmazza, melyeket a harmadfokú bíróságnak az ügy gördülékeny lefolytatása érdekében meg kell tenni, illetve amennyiben az érdemi elbírálás akadályokba ütközik, a szükséges határozatokat meg kell hozni. A fellebbezés előkészítésének feladatát a törvény a tanács elnökének hatáskörébe utalja. Némileg módosul a harmadfokú eljárás sajátosságaira tekintettel a másodfokú eljáráshoz képest a fellebbezés előkészítése körében vizsgálandó kérdések köre. A fellebbezés elbírálásának elengedhetetlen feltétele a másodfokú eljárás anyagának hiánytalan ismerete, így a tanács elnöke intézkedik a hiányok pótlása, az iratok kiegészítése, új iratok beszerzése vagy a másodfokú bíróságtól felvilágosítás megszerzése iránt. Amennyiben a fellebbezésből nem tűnik ki, hogy a másodfokú bíróság határozatát melyik részében tartja sérelmesnek a fellebbezésre jogosult, akkor a fellebbezőt a tanács elnöke felhívhatja a fellebbezés nyolc napon belüli kiegészítésére. A harmadfokú bíróság eljárásnak az alapja a joghatályos fellebbezés. Amennyiben valamennyi fellebbezést visszavonták, a harmadfokú bíróság eljárásának nincs alapja, így a tanács elnöke gondoskodik az ügy iratainak a másodfokú bírósághoz való visszaküldéséről. A védelem garanciális joga, hogy megismerhesse az ügyészi fellebbezés kereteit, ezért a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész indítványát a tanács elnöke megküldi a vádlottnak és a védőnek. Ezzel a vádlott és a védő megismerheti a harmadfokú bíróság mellett működő ügyész, üggyel kapcsolatos jogi álláspontját. Ugyanez azonban fordítva is kívánalom, az ügyésznek is érdeke, hogy megismerhesse a védő és a vádlott fellebbezésének indokait, ezért amennyiben a védő és a vádlott a harmadfokú bírósághoz nyújtja be fellebbezésének indokait, akkor azt a bíróság kézbesíti a harmadfokú bíróság mellett működő ügyésznek. A tanács elnökének fontos teendője annak a vizsgálata is, hogy szükséges-e kényszerintézkedésekről dönteni. Lehetséges a már elrendelt kényszerintézkedés fenntartása, ha annak törvényi feltételei fennállak, vagy a kényszerintézkedések elrendelése, illetve megszüntetése.
A 390. § (2) bekezdése szerint a tanács elnöke megvizsgálja a fellebbezés elutasításának lehetőségét. A fellebbezés elutasítására a Be. 369. § (2) bekezdés szerint másodfokú bíróság is jogosult, amennyiben ezt a döntést elmulasztaná meghozni, a harmadfokú bíróság ezt pótolja. A harmadfokú bíróság elutasítja a fellebbezést, amennyiben a fellebbezés kizárt, nem a jogosulttól származik, vagy elkésett. Kizárt a fellebbezés, amennyiben a harmadfokú bíróság eljárására a Be. 386. § értelmében nincs törvényi lehetőség. Törvényben kizárt a fellebbezés, ha iránya ellentétes a Be. 367/A. §-a (2) bekezdésének rendelkezéseivel (pl.: a pótmagánvádló vagy a magánvádló a vádlott javára, a vádlott a saját terhére jelent be fellebbezést). Nem jogosulttól származó a fellebbezés, ha olyan személy jelenti be, akinek a Be. 367/A. §-ának rendelkezései szerint, nincs fellebbezési joga. Elkésett a fellebbezés, ha a jogosultak a fellebbezésre nyitva álló határidőt elmulasztották. Fontos figyelembe venni azt a szabályt, hogy a másodfokú bíróság határozatának kihirdetésekor a fellebbezést rögtön be kell jelenteni és nem biztosít a törvény az elsőfokú határozatoknál garantált 3 napos határidőt. Amennyiben a másodfokú határozatot kézbesítéssel közlik, a kézbesítéstől számított 8 napon belül van helye fellebbezésnek.
A harmadfokú bíróság hivatalból vizsgálni köteles a saját hatáskörét és illetékességét, ezért amennyiben a 390. § (4) bekezdése szerint megállapítja, hogy a fellebbezés elbírálására nincs hatásköre vagy illetékessége, az ügyet a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz teszi át. A 390. § (5) bekezdése lehetővé teszi az eljárás felfüggesztését, amennyiben a 266. § (1) bekezdésében szereplő valamely ideiglenes akadály az eljárás folytatását nem tenné lehetővé. Harmadfokú eljárásban, az eljárás sajátosságaiból adódóan is, nem valamennyi általános eljárás felfüggesztési ok képezi az eljárás felfüggesztésének alapját.

A tanácsülés vagy a nyilvános ülés kitűzése

391. § (1) A tanács elnöke az ügy érkezésétől számított hatvan napon belül a lehető legközelebbi határnapra a fellebbezés elbírálására tanácsülést vagy nyilvános ülést tűz ki.

(2) A harmadfokú bíróság a fellebbezést a 392. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben tanácsülésen, egyébként nyilvános ülésen bírálja el.

A tanácsülés és nyilvános ülés kitűzésére vonatkozó 391. §, teljesen összhangban van a másodfokú eljárásban is irányadó szabályokkal, azzal a különbséggel, hogy a harmadfokú eljárásban, mivel bizonyítás felvételére nem kerülhet sor, ezért tárgyalás kitűzése sem lehetséges. Az ügyek ésszerű határidőn belüli befejezése, az eljárás valamennyi szakában fontos érdek, így ennek szem előtt tartásával, a jogalkotó az ügy harmadfokú bírósághoz érkezését követően 60 napot biztosít, hogy a tanács elnöke kitűzze a tanácsülés vagy nyilvános ülés időpontját. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a hatvan napos határidő nem az ügy érdemi elbírálásának határidejét jelenti, hanem a tanácsülés, vagy nyilvános ülés kitűzésének kötelezettségét, mégpedig a lehető legközelebbi határnapra. A harmadfokú eljárás általános eljárási formája a nyilvános ülés. A 391. § (2) bekezdése szerint a harmadfokú bíróság akkor tárgyalja az ügyet nyilvános ülésen, ha a 392. § (1) bekezdésének esetköre, vagyis a tanácsülés tartásának lehetősége nem áll fenn. A 392. § (1) bekezdés taxatív felsorolást ad azokról az esetekről, amikor harmadfokú eljárásban tanácsülésnek van helye, az itt nem szabályozott esetekben nyilvános ülést kell tartani.

A tanácsülés

392. § (1) A harmadfokú bíróság tanácsülésen határoz

a) a fellebbezés elutasításáról, az ügy áttételéről, az ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről, az eljárás felfüggesztéséről,

b) ha a vádlott felmentéséről, illetőleg az eljárás vele szemben történő megszüntetéséről határoz,

c) ha a fellebbezés folytán a fellebbezéssel nem érintett vádlott felmentéséről, illetőleg az eljárás vele szemben történő megszüntetéséről határoz, feltéve, hogy e rendelkezéseket a fellebbezéssel érintett vádlott esetében is tanácsülésen hozza meg,

d) ha a fellebbezést a megtámadott határozat megalapozatlansága miatt nem lehet elbírálni,

e) ha az eljárást a 373. § (1) bekezdésének I. pontja alapján meg kell szüntetni,

f) ha az elsőfokú, illetőleg a másodfokú bíróság az ítéletét a 373. § (1) bekezdésének II-IV. pontjában meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg.

(2) A tanács elnöke tanácsülésre tartozó ügyben nyilvános ülést tűzhet ki.

(3) A tanács elnöke a fellebbezőket értesíti a tanácsülés kitűzéséről és arról, hogy fellebbezésüket nyolc napon belül kiegészíthetik, vagy a más által bejelentett fellebbezésre (indítványra vagy nyilatkozatra) észrevételeket tehetnek.

(4) Ha a másodfokú ítélet ellen kizárólag a vádlott javára jelentettek be fellebbezést, erről, valamint az ügyben eljáró tanács összetételéről a tanács elnöke azzal értesíti a vádlottat, a védőt, az ügyészt és azt, aki fellebbezett, hogy nyolc napon belül kérheti nyilvános ülés kitűzését. Ha nyilvános ülés kitűzését senki sem kérte, a harmadfokú bíróság az ügyet tanácsülésen intézheti el.

(5) Ha a harmadfokú bíróság tanácsülésen állapítja meg, hogy az ügy tanácsülésen nem intézhető el, az ügyet nyilvános ülésre tűzi ki. A harmadfokú bíróság a tanácsülésen hozható határozatot nyilvános ülésen is meghozhatja, ha az ennek alapjául szolgáló okot a nyilvános ülésen észleli.

ÍH 2012. 55. Harmadfokú eljárás
ÍH 2006. 8. Perújítás
ÍH 2005. 99. Perújítás
ÍH 2005. 6. Perújítási eljárás - perújítási indítvány - távol lévő terhelttel szemben lefolytatott eljárást követően a perújítás feltételei
ÍH 2005. 5. Perújítás - perújítási ok hiánya
ÍH 2004. 10. Perújítás elrendelése - perújítás esetén új bizonyíték - perújítás esetén a bizonyítékok újraértékelésének tilalma - Be. 392. § (1) bekezdés
ÍH 2004. 5. Több emberen elkövetet emberölés - perújítás elrendelése - megismételt eljárás - Btk. 166. § (1) és (2) bekezdés f) pont - Be. 392. § (1) bekezdés a/2. pont

A 392. § (1) bekezdés taxatív felsorolását adja azoknak az eseteknek, amikor a harmadfokú bíróság tanácsülésen bírálhatja el a fellebbezést. Ennek megfelelően tanácsülésen hozhatja meg a döntést a harmadfokú bíróság, ha a fellebbezést érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani, mert kizárt, nem a jogosulttól származik, vagy, mert elkésett. Szintén tanácsülésen meghozhatók az ügy érdemét nem érintő, iratok alapján eldönthető, technikai jellegű döntések, úgymint az ügy áttétele, ügyek egyesítése, elkülönítése, az eljárás felfüggesztése. Tanácsülésen meghozható a vádlottra nézve legkedvezőbb döntés, vagyis amikor a vádlottat fel kell menteni vagy vele szemben az eljárást meg kell szüntetni. Erre azonban csak akkor van lehetőség, ha a felmentés vagy eljárás megszüntetés alapjául szolgáló tények megállapítása az iratok tartalmából egyértelműen következik, és nem igényel bírói mérlegelést a döntés.

Tanácsülésen járhat el a bíróság, ha a fellebbezéssel nem érintett vádlott felmentéséről, illetőleg az eljárás vele szemben történő megszüntetéséről határoz. Erre az összefüggő ok szabálya alapján kerülhet sor, amikor a jogerő feloldását is lehetővé teszi a törvény, mert fontosabb érdek az, hogy törvénysértően senkit ne lehessen marasztaló ítélettel sújtani. A jogerő feloldására kizárólag a fellebbezéssel nem érintett vádlott javára van lehetőség, és csak akkor hozható meg a döntés tanácsülésen, ha a fellebbezéssel érintett vádlott esetében is tanácsülésen hozza meg döntését a bíróság. Tanácsülésen meghozható tehát a határozat, amikor bírói mérlegelést nem igényel, iratok alapján egyértelműen megállapítható a felmentési és eljárás megszüntetési jogalap, mind a fellebbezéssel érintett, mind azzal nem érintett vádlottak tekintetében.

Amennyiben a fellebbezéssel megtámadott határozat olyan mértékben megalapozatlan, hogy a harmadfokú bíróságnak nincs lehetősége a megalapozatlanság kiküszöbölésére, akkor a határozatot hatályon kívül kell helyezni. Ezt a hatályon kívül helyező határozatot, meghozhatja a harmadfokú bíróság tanácsülésen is, amennyiben a másodfokú tényállás teljes megalapozatlansága az iratokból egyértelműen megállapítható.

Amennyiben a 373. § (1) bekezdés I. pontjában meghatározott valamely ok fennállását állapítja meg a bíróság, szintén tanácsülésen van helye az eljárás megszüntetésének. Ezek az okok, a vádlott halála, elévülés kegyelem, az első vagy másodfokú bíróság magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiányában hozott ítéletet, törvényes vád hiányában járt el, vagy ha a cselekményt már jogerősen elbírálták. Hasonló a helyzet akkor is, ha a felülbírálandó határozat meghozatalára valamely súlyos eljárási szabálysértéssel került sor, amikor a bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége, és hatályon kívül kell helyezni az első vagy másodfokú bíróság határozatát. Ezek a Be. 373. § (1) bekezdés II-IV. pontokban felsorolt abszolút hatályon kívül helyezési okok, melyek fennállása esetén tanácsülésen is meghozható a hatályon kívül helyező határozat.

A 392. § (2) bekezdés lehetővé teszi, hogy a tanács elnöke annak ellenére, hogy tanácsülésre tartozik az ügy elbírálása, nyilvános ülést tűzzön ki. A több garanciát nyújtó eljárási formának a választása nem jár senkinek a jogsérelmével.

A 392. § (3) bekezdése szerint, a tanács elnöke a fellebbezőket értesíti a tanácsülés kitűzéséről, és arról, hogy fellebbezésüket nyolc napon belül kiegészíthetik, vagy a más által bejelentett fellebbezésre, indítványra, nyilatkozatra észrevételeket tehetnek. Az értesítés minden esetben szükséges, még akkor is, ha a kitűzéskor már előre látható, hogy a tanácsülésen nem érdemi döntésről fog születni a határozat (pl. áttétel, felfüggesztés.) Az ügy menetét érintő cselekmények megismerése az érintettek fontos érdeke, és az arról való tudomásszerzéstől egyáltalán nem lehet eltekinteni.

A 392. § (4) bekezdése hasonlósan a másodfokú bíróság eljárásához, harmadfokon is megengedi, hogy kizárólag a vádlott javára bejelentett fellebbezés elbírálható legyen tanácsülésen is. Ekkor ugyanis a súlyosítási tilalom miatt, a terheltre kedvezőtlenebb döntést a harmadfokú bíróság nem hozhat. Ebben az esetben is értesíteni kell a vádlottat, a védőt, az ügyészt és azt, aki fellebbezett, egyrészről a tanácsülés kitűzéséről, másrészről az ügyben eljáró tanács összetételéről, harmadrészt arról, hogy nyolc napon belül kérhetik nyilvános ülés kitűzését. Az érintettek természetesen ekkor is jogosultak észrevételeket tenni, a tanács összetételének ismeretében alkalmazhatóvá válik a bíró kizárására vonatkozó szabályokra hivatkozás lehetősége, illetve ha bármely okból nyilvános ülést szeretnének tartani, az érintettek ezt nyolc napon belül kérhetik. Bármely okból kérhető a nyilvános ülés tartása, a feleknek indokolási kötelezettsége sincs, a harmadfokú bíróságnak a kérelem alapján ki kell tűzni a nyilvános ülés időpontját. Amennyiben a nyilvános ülés tartását az arra jogosultak közül, senki nem kérte, akkor a harmadfokú bíróság tanácsülésen dönt a fellebbezésről.

A 392. § (5) bekezdés arra az estre ad megoldást, ha a tanácsülésen derülne ki, hogy az ügy tanácsülésen nem intézhető el. Ebben az esetben természetesen nyilvános ülésre kell kitűzni az ügyet. Abban az esetben, ha a nyilvános ülésen észlel a harmadfokú bíróság valamely okot, mely miatt tanácsülésen meghozható határozathozatalnak lenne helye, a határozat meghozható nyilvános ülésen is, hiszen nem jelent eljárási szabálysértést, ha a magasabb szintű garanciákat biztosító eljárási formában kerül sor a határozathozatalra.

A nyilvános ülés

393. § (1) A harmadfokú bíróság nyilvános ülésére a másodfokú bíróság nyilvános ülésére vonatkozó rendelkezéseket kell értelemszerűen alkalmazni.

(2) A harmadfokú bíróság a fellebbezés elintézésére nyilvános ülést tart, kivéve, ha az ügy tanácsülésen intézhető el.

(3) A vádlottat, a védőt, valamint a pótmagánvádló jogi képviselőjét a nyilvános ülésre idézni kell. Ha a megidézett vádlott fogva van, a harmadfokú bíróság az előállítása iránt intézkedik. A vádlottnak az idézést legalább öt nappal a nyilvános ülés előtt kell kézbesíteni.

(4) A nyilvános ülésről értesíteni kell az ügyészt, továbbá a pótmagánvádlót, a sértettet, valamint azokat, akik fellebbeztek. Az értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kézbesítése legalább öt nappal a nyilvános ülés előtt megtörténjék.

A 393. § a harmadfokú eljárás általános eljárási formájáról, a nyilvános ülésről rendelkezik. A nyilvános ülés csak annyiban tér el a másodfokú eljárásban tartott nyilvános üléstől, amennyiben a harmadfokú eljárás sajátosságai ezt szükségessé teszik. Harmadfokú eljárásban fontos szabály, hogy nem tartható tárgyalás, illetve mindig kötelező a védő és az ügyész részvétele. Bizonyításnak harmadfokon már nincs helye, azonban utalni kell a Be. 361. § (2) bekezdésére, amely másodfokon lehetővé teszi, hogy nyilvános ülésen a vádlott meghallgatható legyen, amennyiben büntetéskiszabási körülmények tisztázása szükséges. E szabály a harmadfokú eljárásban is érvényes. A bizonyítás felvétele ilyen szűk körben, nem ellentétes a bizonyítás kizárásának a szabályával. A harmadfokú eljárás általános eljárási formája a nyilvános ülés, főszabályszerűen a fellebbezést ebben az eljárási formában kell elbírálni, kivéve ha a fellebbezés a Be. 392. § (1) bekezdése alapján, tanácsülésen is elintézhető.

A 393. § (3) bekezdés a nyilvános ülésre idézendők körét rögzíti. Annyiban találunk itt a másodfokú eljáráshoz képest eltérő szabályokat, hogy harmadfokon a védő részvétele minden esetben kötelező, így szükségtelen annak a vizsgálata, hogy kötelező védelem esete fennáll-e vagy sem, és a védőt mindig idézni kell. Minden esetben idézni kell ennek megfelelően a vádlottat, a védőt és a pótmagánvádló jogi képviselőjét. Amennyiben a vádlottat fogva tartják, elővezetéséről kell intézkedni. A törvény az idézendők közül kizárólag a vádlott részére írja elő, hogy az idézést legalább öt nappal a nyilvános ülés előtt kézbesíteni kell. Ez a vádlott kiemelt eljárásjogi helyzetével magyarázható, ugyanakkor némileg érthetetlen, hiszen az értesítendő személyekre is vonatkozik az öt napos szabály, akiknek ráadásul a jelenléte nem is kötelező a nyilvános ülésen. Semmi nem indokolja, hogy a védőt és a pótmagánvádló jogi képviselőjét ne úgy idézze a bíróság, hogy a nyilvános ülés előtt legalább öt nappal megkapják az idézést.

A 393. § (4) bekezdés az értesítendők körét tartalmazza. Ez annyiban tér el a másodfokú eljárás szabályaihoz képest, hogy nem szerepel az értesítendők között a védő, hiszen őt valamennyi esetben idézni kell. A nyilvános ülésről értesíteni kell az ügyészt, továbbá a pótmagánvádlót, a sértettet, valamint azokat, akik fellebbeztek. Az értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kézbesítés legalább öt nappal a nyilvános ülés előtt megtörténjék.

394. § (1) A nyilvános ülésen az ügyész részvétele kötelező.

(2) A vádlott távollétében a nyilvános ülés megtartható, ha a vádlott előzetesen bejelentette, hogy azon nem kíván részt venni, illetőleg a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést.
(3) A nyilvános ülés elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
A harmadfokú eljárásban kötelező az ügyész részvétele. Ez mutatja az ügyek kiemelkedő súlyát, hiszen általában az alsóbb szintű bíróságok a büntetőjogi főkérdést illetően egymással ellentétes döntést hoztak, és ezt kell a harmadfokú eljárásnak érdemben lezárni. A harmadfokú bíróság határozata az ügy jogerős eldöntését jelenti, mely rendes perorvoslattal már egyáltalán nem támadható meg. Éppen ezekre tekintettel a vádlott távollétében a nyilvános ülés csak szűk körben tartható meg. A 394. § (2) bekezdés szerint a vádlott távollétében a nyilvános ülés megtartható, ha a vádlott előzetesen bejelentette, hogy azon nem kíván részt venni, illetőleg a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést. Ezek nem konjunktív, hanem vagylagos feltételek, valamelyiknek a kettő közül fenn kell állni. Amennyiben a vádlott kifejezetten nem mond le a nyilvános ülésen való jelenléti jogáról, és nem áll fenn az a feltétel sem, hogy nem jelentettek be fellebbezést a terhére, akkor a nyilvános ülés távollétében nem tartható meg. A 394. § (3) bekezdése szerint nincs helye igazolási kérelemnek a nyilvános ülés elmulasztása esetén. Ez csupán késleltetné az eljárás befejezését és a jogbiztonság elvének a megsértését eredményezné.

A határozat közlése, határozat kényszerintézkedésről, intézkedések a fellebbezés elintézése után

395. § (1) A harmadfokú bíróság határozatát az ügyésznek, a vádlottnak, a védőnek, a pótmagánvádlónak, a sértettnek, a fellebbezőnek és annak kell kézbesíteni, akire a határozat rendelkezést tartalmaz.
(2) A másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése esetén az előzetes letartóztatásról, a lakhelyelhagyási tilalomról, a házi őrizetről, a távoltartásról és az ideiglenes kényszergyógykezelésről a harmadfokú bíróság a hatályon kívül helyező végzésben határoz. Ugyanígy jár el a harmadfokú bíróság, ha az elsőfokú bíróság ítéletét is hatályon kívül helyezi.
(3) A fellebbezés elintézése után a harmadfokú bíróság a határozatának kiadmányait kézbesíti, és az ügy iratait határozatának kiadmányával és a harmadfokú eljárásban készült jegyzőkönyvvel együtt visszaküldi a másodfokú bíróságnak, illetve az új eljárás lefolytatására utasított bíróságnak.

ÍH 2005. 6. Perújítási eljárás - perújítási indítvány - távol lévő terhelttel szemben lefolytatott eljárást követően a perújítás feltételei
ÍH 2004. 122. Védő fogalma - perújítás
A harmadfokú bíróság határozatairól az érintettek tudomást szerezhetnek kihirdetéssel, illetve a határozatok kézbesítésével. A 395. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a harmadfokú bíróság határozatát kézbesíteni kell az ügyésznek, a vádlottnak, a védőnek, a pótmagánvádlónak, a sértettnek, a fellebbezőnek és annak, akire a határozat rendelkezést tartalmaz. A határozat szóbeli közlése nem elegendő és nem pótolja azt, hogy a szóban elhangzottakhoz képest, a részletesebben indokolt írásbeli határozatot, az érintettek megismerhessék teljes terjedelmében.
Abban az esetben, ha a harmadfokú bíróság érdemben elbírálja a fellebbezést, és jogerősen befejezi a büntetőeljárást, értelemszerűen nem kell minden esetben a kényszerintézkedésekről határozni. Ha az előzetes letartóztatásban lévő vádlottnak jogerőre emelkedik a végrehajtandó szabadságvesztés büntetése, az előzetes letartóztatást nem kell külön megszüntetni. Abban az esetben, ha harmadfokon jogerősen a vádlott felmentésére sor kerül, akkor az előzetes letartóztatást, vagy más kényszerintézkedést külön végzéssel kell megszüntetni. A 395. § (2) bekezdése arról az esetkörről rendelkezik, amikor a harmadfokú bíróság nem zárja le jogerősen az ügyet, hanem hatályon kívül helyezi a másodfokú bíróság határozatát, és új eljárásra utasít. Ebben az esetben, a végzésben határozni kell a kényszerintézkedésekről is. Ilyenkor a Be. 131. § (5) bekezdése szerint a harmadfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás, a megismételt eljárásra utasított bíróságnak a megismételt eljárásban, a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart.
A 395. § (3) bekezdése alapján a fellebbezés elintézését követően, a harmadfokú bíróság a határozat kiadmányait kézbesíti. A határozatot hozó bíróság feladata a határozat-kiadmányok kézbesítése, ennek indoka, hogy ebben az esetben az érintettek a lehető leghamarabb megkaphatják a bíróság határozatait. A harmadfokú bíróság a határozatok kézbesítésével egyidejűleg, az ügy iratait és a határozatok kiadmányát visszaküldi a másodfokú bíróságnak, vagy a megismételt eljárásra kötelezett bíróságnak. Az iratokkal kapcsolatos további teendőket ügyviteli jellegű szabályok rendezik.

III. Cím

A HARMADFOKÚ BÍRÓSÁG HATÁROZATAI

396. § (1) A harmadfokú bíróság - az e törvényben meghatározott esetekben - a fellebbezéssel megtámadott másodfokú ítéletet helybenhagyja, megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi, illetőleg a fellebbezést elutasítja.
(2) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén ítélettel, egyébként végzéssel határoz.
(3) A határozat indokolása tartalmazza, hogy ki, miért fellebbezett, és kifejti a harmadfokú bíróság döntésének indokait.

A harmadfokú bíróság hasonlóan a másodfokú bírósághoz négyféle döntést hozhat. A fellebbezéssel megtámadott másodfokú ítéletet helybenhagyja (397. §), megváltoztatja (398. §) vagy hatályon kívül helyezi (399. §), illetőleg a fellebbezést elutasítja (390. § (2) bekezdés). Hasonlóan alakul a másodfokú eljáráshoz a határozatok fajtájára vonatkozó szabályozás is. A 396. § (2) bekezdése ugyanis előírja, hogy abban az esetben, ha a reformatórius jogkörével él a harmadfokú bíróság, és megváltoztatja a másodfokú bíróság határozatát, vagyis maga hoz a törvénynek megfelelő határozatot, akkor ezt ítéletben teheti meg. Minden más esetben végzés a határozat formája. A 396. § (3) bekezdés a harmadfokú bíróság indokolási kötelezettségével kapcsolatban állapít meg szabályokat. A határozat indokolása tartalmazza a fellebbezés indokait és azt, hogy ki fellebbezett. Az indokolásnak tartalmaznia kell továbbá, a harmadfokú bíróság döntésének ténybeli és jogi indokait. Természetesen a harmadfokú bíróság határozataira egyebekben irányadó a 257. §-262. §-ban a bírósági határozatokra vonatkozó általános szabályok.

A másodfokú bíróság ítéletének helybenhagyása

397. § A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét helybenhagyja, ha a fellebbezés alaptalan, vagy az ítéletet nem kell hatályon kívül helyezni, illetőleg a súlyosítási tilalom vagy a felülbírálat terjedelmének korlátai miatt nem lehet megváltoztatni.

A Be. a másodfokú bíróság ítéletének helybenhagyására négy esetkört fogalmaz meg. A harmadfokú bíróság végzéssel helybenhagyja a másodfokú bíróság határozatát, ha a fellebbezés alaptalan, vagyis amikor a harmadfokú bíróság azt állapítja meg, hogy a másodfokú bíróság határozata minden szempontból törvényes. A 397. § tartalmaz azonban olyan eseteket, amikor a harmadfokú bíróság nem jut arra az álláspontra, hogy a másodfokú határozat minden szempontból eleget tenne a törvényesség követelményének, ennek ellenére mégis helybenhagyó végzést hoz, mert nem kell, vagy nem lehet a másodfokú bíróság határozatát megváltoztatni. A 374. § (3) bekezdés és a 375. § (2) bekezdés a harmadfokú bírósági eljárásban is irányadó. A 374. § (3) bekezdés arról az esetkörről rendelkezik, amikor a felmentő ítéletet, illetőleg az ítélet felmentő rendelkezését, nem kell azon az alapon hatályon kívül helyezni, hogy olyan személy távollétében folytatta le a bíróság az eljárást, akinek részvétele kötelező lett volna, (373. § (1) bekezdésének II. d) pontja), ha az ítéletet a vádlott vagy a védő távollétében hozták. Sérült ugyan a vádlott és a védő joga, hiszen nem voltak jelen a tárgyaláson, ennek ellenére a vádlottra nézve a lehető legkedvezőbb döntés született, így a felmentő rendelkezést szükségtelen lenne hatályon kívül helyezni, hiszen a vádlottra nézve hátrányt jelente az eljárás megismétlése. A 375. § (2) bekezdése ehhez hasonlóan rendelkezik, és nem kell hatályon kívül helyezni a felmentő ítéletet, illetőleg az ítélet felmentő rendelkezését, ha a relatív eljárási szabálysértés a vádlott vagy a védő törvényes jogainak gyakorlását korlátozta. Végül a helyben hagyó végzés negyedik esete, amikor a súlyosítási tilalom miatt nem lehet megváltoztatni a másodfokú bíróság határozatát. A Be. a harmadfokú eljárásban is különös jelentőséget tulajdonít a súlyosítási tilalomnak. Abban az esetben, ha a harmadfokú bíróságnak a súlyosítási tilalom megsértésével kellene megváltoztatni a másodfokú bíróság határozatát, akkor erre nincs törvényes lehetősége, és az ítéletet helyben kell hagynia. Végül a felülbírálat terjedelemére vonatkozó szabályok, szintén korlátját képezik a másodfokú határozat megváltoztatásának (387. §).

A másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása

398. § (1) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét megváltoztatja, és a törvénynek megfelelő határozatot hoz, ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak megsértésével rendelkezett a vádlott bűnösségéről vagy felmentéséről, kényszergyógykezelése elrendeléséről, az eljárás megszüntetéséről, feltéve, hogy a másodfokú bíróság ítéletének alapjául szolgáló tényállás megalapozott, vagy a tényállás megalapozatlanságát a harmadfokú bírósági eljárásban ki lehetett küszöbölni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a harmadfokú bíróság a törvénynek megfelelő határozatot hoz a cselekmény minősítését, a büntetés kiszabását vagy intézkedés alkalmazását, illetőleg büntetés vagy intézkedés mellőzését illetően is.

(3) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén határoz az elkobzásról, a vagyonelkobzásról, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről, a pártfogó felügyelet elrendeléséről, a lefoglalásról, a polgári jogi igényről, a szülői felügyeleti jog megszüntetéséről és a bűnügyi költség viseléséről is.

ÍH 2013. 54. A másodfokú eljárásban eltérő tényállás - a harmadfokú eljárás
ÍH 2012. 150. A gondatlanságból elkövetett közérdekű üzem működése megzavarásának vétsége

A harmadfokú eljárás célja, hogy azokban az ügyekben, ahol a törvénysértés orvosolható, ez mindenképpen megtörténjen a harmadfokú bíróság előtt, az ítéletek hatályon kívül helyezése és megismételt eljárás lefolytatása nélkül. A harmadfokú bíróság akkor változtatja meg a másodfokú bíróság határozatát, és hoz a törvények megfelelő határozatot, ha a fellebbezés alapos, vagyis a harmadfokú bíróság megítélése szerint a Be. 386. § (1) bekezdésben meghatározott fellebbezési ok valamelyikére, jogosan hivatkozott a fellebbező. Ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak a megszegésével rendelkezett a vádlott bűnösségéről, felmentéséről, vagy kényszergyógykezelés elrendeléséről, a harmadfokú bíróság reformatórius jogkörénél fogva, megváltoztathatja a másodfokú bíróság ítéletét, ha a másodfokú bíróság tényállása megalapozott, vagy a harmadfokú eljárásban a megalapozatlanságot ki lehetett küszöbölni. Ezzel a rendelkezéssel a törvény lehetővé teszi, hogy bizonyos keretek között a törvénysértések korrigálhatóak legyenek a harmadfokú eljárásban, és ne kerüljön feleslegesen sor hatályon kívül helyezésre és megismételt eljárásra. Ezt a célt szolgálja a 398. § (2) bekezdése is, amikor úgy rendelkezik, hogy a harmadfokú bíróság a törvénynek megfelelő határozatot hoz a cselekmény minősítését, a büntetés kiszabását vagy intézkedés alkalmazását, illetőleg büntetés vagy intézkedés mellőzését illetően is. Ennek a szabálynak a rögzítésére azért van szükség, mert önmagában a helytelen minősítés, vagy joghátrány törvénysértő alkalmazása, vagy mellőzése, a harmadfokú eljárásban nem fellebbezési ok. Abban az esetben, ha a bűnösség kérdésében dönt a harmadfokú bíróság, az ehhez szorosan kapcsolódó büntetőjogi főkérdésekben is törvénynek megfelelő határozatot kell hoznia. A cselekmény minősítése a bűnösség megállapításával szoros kapcsolatban van, így nem kerülhető ki, hogy törvénynek megfelelő minősítést a harmadfokú bíróság megállapítsa. A minősítés eltérő megállapítása kihatással lehet a szankció kiszabásra, büntetés mellőzésére, így ezekben a kérdésekben is a törvénynek megfelelően kell alakítani az ítéletet. Az ítélet megváltoztatása, a büntetőjogi főkérdésben való eltérő döntés, érdemben befolyásolhatja a járulékos kérdésekkel kapcsolatos döntéseket is. Értelemszerűen a járulékos kérdésekben is a törvénynek megfelelő határozat várható el a harmadfokú bíróságtól. A 398. § (3) bekezdése, így a bíróság feladataként jelöli meg, hogy az elkobzásról, a vagyonelkobzásról, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről, a pártfogó felügyelet elrendeléséről, a lefoglalásról, a polgári jogi igényről, a szülői felügyeleti jog megszüntetéséről és a bűnügyi költség viseléséről, a másodfokú bíróság ítéletének megváltoztatása esetén határozzon.

A másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése

399. § (1) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti a 373. § (1) bekezdésének I. pontjában meghatározott esetekben.

(2) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a másodfokú ítélet meghozatalára

a) a 373. § (1) bekezdésének II. vagy III. pontja valamelyikében meghatározott valamely eljárási szabálysértéssel,

b) a súlyosítási tilalom [354. és 355. §, 405. § (1) és (3) bek., 549. § (4) bek.] megsértésével

került sor.

(3) A harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróság ítéletét is hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot utasítja új eljárásra, ha a (2) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértést az elsőfokú bíróság követte el, és a másodfokú bíróság azt nem észlelte.

(4) A harmadfokú bíróság az elsőfokú bíróság és a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és

a) az iratokat az ügyésznek megküldi, ha az ügyész a XXVI. Fejezet szerinti eljárást a törvényi előfeltételek hiányában indítványozta,

b) az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a bíróság a XXVI. Fejezet szerinti eljárást a törvényi előfeltételek hiányában folytatta le.

(5) Ha a harmadfokú bíróság a másodfokú ítélet megalapozatlanságát a 388. § (2) bekezdése alapján nem tudja kiküszöbölni, a másodfokú bíróság, illetőleg szükség szerint az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és a másodfokú bíróságot, illetőleg az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja.

ÍH 2016. 96. Harmadfokon hatályon kívül helyezés felderítetlen első- és másodfokú tényállás miatt
ÍH 2015. 4. A vádlott részvétele a másodfokú eljárásban
ÍH 2013. 54. A másodfokú eljárásban eltérő tényállás - a harmadfokú eljárás
ÍH 2011. 4. Felmentés
ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 138. Hatályon kívül helyezés - harmadfokú eljárás
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2007. 149. Ténybeli következtetés - a bizonyítékok felülmérlegelése
ÍH 2004. 122. Védő fogalma - perújítás
ÍH 2004. 87. Perújítás elrendelése - a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítása perújítás elrendelése esetén - Be. 399. § (1) bekezdés - Be. 400. § (1) bekezdés
ÍH 2004. 86. Perújítás
ÍH 2004. 85. Ismételt perújítási indítvány elutasítása
ÍH 2004. 48. A perújítás járulékos kérdéseiben való döntés - a perújítás elrendelése esetén a döntés egységessége - Be. 399. § (1) bekezdés - Be. 400. § (1) bekezdés

A 399. § azokat az eseteket rögzíti, amikor törvénysértően kerül sor a másodfokú bírósági határozat meghozatalára, de a törvénysértés a harmadfokú eljárásban nem orvosolható. Ebben az esetben a másodfokú bíróság határozatának hatályon kívül helyezésére kerül sor. A hatályon kívül helyezés azonban nem állhat önmagában, mellette egyidejűleg a harmadfokú bíróság, vagy megszünteti az eljárást, vagy az első vagy másodfokú bíróságot új eljárásra utasítja, attól függően, hogy melyik eljárásban következett be az orvosolhatatlan törvénysértés, illetve a hatályon kívül helyezéssel egyidejűleg az iratoknak ügyészhez történő megküldésére is van szűk körben lehetőség.

A 399. § (1) bekezdésében azokat az eseteket találjuk, amikor a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyezi a másodfokú bíróság határozatát, és egyben megszünteti az eljárást. Erre a másodfokon már ismert és szabályozott, a 373. (1) bekezdés I. pontban található eseteiben kerülhet sor. Ilyen feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező ok, mely esetén az eljárás lefolytatásának törvényi előfeltételei hiányoznak, a vádlott halála, elévülés vagy kegyelem, ha az első fokú bíróság az eljárás lefolytatásához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiányában hozott ítéletet, ha az első fokú bíróság törvényes vád hiányában járt el, illetve, ha a cselekményt már jogerősen elbírálták. Ebben az esetben tehát nem feltétlenül arról van szó, hogy a másodfokú bíróság jogszabályt sértett feladata ellátása során, hiszen előfordulhat, hogy valamely megszüntetési ok a harmadfokú eljárásban fog csak bekövetkezni (pl. vádlott halála, kegyelem).

A 399. § (2) bekezdés a hatályon kívül helyezésnek azokat az esetköreit tartalmazza, amikor az eljárási szabálysértés csak egy megismételt eljárásban orvosolható, ezért a másodfokú bíróságot a harmadfokú bíróság új eljárásra utasítja. Erre sor kerülhet a másodfokú eljárásban már ismert abszolút eljárási szabálysértések fennállása esetén, a Be. 373. § (1) bekezdés II. és III. pontok szerint. Súlyos eljárási szabálysértésnek minősül, ha a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, vagy a tárgyaláson a tanács tagjai nem voltak mindvégig jelen; az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt; bíróság a hatáskörét túllépte vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyben járt el. Abszolút hatályon kívül helyezési ok, ha a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény értelmében kötelező lett volna; az előbbiekben ismertetett (373. § (1) bekezdés I. pont) eljárás megszüntetési okokat törvénysértően állapította meg a bíróság, tárgyalásról a nyilvánosságot törvényes ok nélkül kizárták. Súlyos eljárási hibának minősül továbbá, ha a bíróság indokolási kötelezettségének nem, vagy nem megfelelő módon tett eleget. Ezekben az esetekben is irányadó a 374. § (3) bekezdésében és a 375. § (2) bekezdésében foglalt korlátozás, és nem kell hatályon kívül helyezni a felmentő ítéletet a távollétre hivatkozva, ha azt a vádlott vagy védő távollétében hozták, illetve ha a vádlott vagy védő eljárási jogait sértette az eljárás, de ennek ellenére felmentő ítélet született. Szintén hatályon kívül helyezésre és a másodfokú bíróság új eljárásra utasítására kerül sor, ha a másodfokú bíróság határozata a súlyosítási tilalomba ütközik. A súlyosítási tilalom nagyon fontos szabály, melyet a másodfokú bíróságnak szem előtt kell tartani. A súlyosítási tilalom, ha korlátozott mértékben is, de érvényesül a megismételt eljárásban, sőt a tárgyalás mellőzéses végzés kibocsátását követően, az arra jogosultak kérelmére tartott tárgyaláson is (BH 2009. 104.). A harmadfokú bíróságnak ezekre tekintettel kell megítélni, hogy a súlyosítási tilalom szabályait a másodfokú bíróság nem sértette-e meg.

A 399. § (3) bekezdés a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező határozatainak egy speciális esetét rögzíti. A harmadfokú eljárás sajátossága, hogy a harmadfokú bíróság szükségképpen nemcsak a másodfokú, hanem az elsőfokú bíróság eljárását is felülbírálja. Az előbb meghatározott abszolút eljárási szabálysértések mindkét alacsonyabb szinten eljáró, vagyis az első és a másodfokú bírósági eljárásban is előfordulhatnak. Értelemszerűen amennyiben a hatályon kívül helyezésre okot adó eljárási szabálysértést a másodfokú bíróság követte el, és az elsőfokú bíróság eljárása törvényes volt, akkor elég a másodfokú bíróságot új eljárásra utasítani. Abban az esetben, ha valamely feltétlen hatályon kívül helyezésre okot adó eljárási szabálysértést az elsőfokú eljárásban követtek el és ezt a másodfokú bíróság nem észlelte, ezzel a másodfokú eljárás is törvénysértővé válik, úgy a harmadfokú bíróságnak lehetősége van, mindkét bírói határozat hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására. A hibákat, törvénysértéseket mindig azon a szinten kell korrigálni, ahol azokat elkövették.

A hatályon kívül helyezésnek speciális esetét tartalmazza a 399. § (4) bekezdés, mely a XXVI. fejezetben szereplő lemondás a tárgyalásról külön eljárásra állapít meg eltérő rendelkezéseket. Tárgyalásról lemondás alkalmazására ügyészi indítvány esetén akkor van lehetőség, ha a terhelt a vádemelést megelőzően a bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomást tesz és a tárgyalás tartásához való jogáról kifejezetten lemond. Ebben az esetben a bíróság az ügyész indítványára, nyilvános ülésen hozott ítélettel, megállapíthatja a vádirattal egyező tényállás, valamint a vádirattal egyező minősítés miatt a vádlott bűnösségét, és a felek írásbeli megállapodásában meghatározott keretek között, kedvezményes büntetést szab ki (Btk. 83. §-84. §), illetve intézkedést alkalmazhat. Amennyiben az ügyész a tárgyalásról lemondás alkalmazását törvényi előfeltételek hiányában indítványozta, vagyis már a vádirat benyújtása sem volt törvényes, úgy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyezi az első és másodfokú bíróság határozatát, és az iratokat visszaküldi az ügyésznek. Amennyiben az elsőfokú bíróság törvényi előfeltételek hiányában folytatta le a tárgyalásról lemondás különeljárást, akkor a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyezi az első és másodfokú határozatot, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja. Az 542/C. § (3) bekezdése alapján ebben az esetben az új eljárást az általános szabályok alapján kell lefolytatni.

A 399. § (5) bekezdés a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező határozatai közül a meglapozatlanság esetét szabályozza. Ha a másodfokú bíróság ítélete megalapozatlan és ezt a harmadfokú bíróság bizonyítás nélkül nem tudja kiküszöbölni, mivel harmadfokon bizonyítás felvételére egyáltalán nem kerülhet sor, hatályon kívül kell helyezni az ítéletet (BH 2009. 103., BH 2007. 366). A megalapozatlanság jellegétől, mértékétől függ, hogy elegendő-e a másodfokú bíróság határozatát hatályon kívül helyezni, vagy a megalapozatlanság kiküszöbölésére, az elsőfokú bíróság eljárásának a megismétlésére és így az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezésére is szükség van-e. Ennek a megítélésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy a bíróságnak már felvett bizonyítékokat kell-e újra értékelni, vagy új, eddig le nem folytatott bizonyítást kell elvégezni.

IV. Cím

A MÁSODFOKÚ, ILLETŐLEG A HARMADFOKÚ ELJÁRÁS SORÁN HOZOTT NEM ÜGYDÖNTŐ VÉGZÉS ELLENI FELLEBBEZÉS ELBÍRÁLÁSA

400. § (1) A másodfokú bíróság eljárása során hozott olyan, nem ügydöntő végzés elleni jogorvoslatra, amely ellen - ha azt az első fokú eljárásban hozzák - fellebbezésnek van helye, a XIV. Fejezet IV. Címét és az I-III. Címben foglaltakat az e címben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A másodfokú bíróság eljárása során a kényszerintézkedés elrendeléséről, megszüntetéséről, a kényszerintézkedés tartamának egy évet meghaladó felülvizsgálatáról hozott végzés ellen, valamint a másodfokú eljárásban hozott, más, nem ügydöntő végzés ellen fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz.

(3) A harmadfokú bíróság a fellebbezést tanácsülésen bírálja el.

ÍH 2004. 87. Perújítás elrendelése - a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítása perújítás elrendelése esetén - Be. 399. § (1) bekezdés - Be. 400. § (1) bekezdés
ÍH 2004. 86. Perújítás
Másod és harmadfokon egyaránt születhetnek olyan nem ügydöntő végzések, melyeket az adott bírói fórum hozott, az adott tárgyban először. Ilyen végzések ellen a jogorvoslati jogot nem lehet kizárni. Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy a nem ügydöntő végzések ellen kétfokú jogorvoslatnak nincs helye. Jelen törvényhely alkalmazásához kiindulópontként szolgál a másodfokon nem ügydöntő végzések elleni fellebbezésre vonatkozó szabályozás (XIV. fejezet IV. cím), valamint a harmadfokú eljárást érintő általános szabályozás (I.-III. Cím), az e címben foglalt eltérésekkel.
A 400. § (2) bekezdés szerint, a másodfokú bíróság eljárásában az adott tárgykört érintően elsőfokon meghozott végzés és egyéb nem ügydöntő végzés ellen fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz. Külön kiemeli a törvény a kényszerintézkedésekről hozott végzéseket, miszerint másodfokú bíróság eljárása során a kényszerintézkedés elrendeléséről, megszüntetéséről, a kényszerintézkedés tartamának egy évet meghaladó felülvizsgálatáról hozott végzés ellen fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz. Amennyiben másodfokon törvényszék jár el, akkor a nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés elbírálására az Ítélőtábla, ha másodfokon Ítélőtábla jár el, a végzés elleni fellebbezés elbírálására a Kúria lesz jogosult.
A harmadfokú bíróság a nem ügydöntő végzés elleni fellebbezést, a 400. § (3) bekezdése értelmében tanácsülésen bírálja el, mely három hivatásos bíróból áll.
A kényszerintézkedések elrendeléséről, megszüntetéséről, a kényszerintézkedés tartamának egy évet meghaladó felülvizsgálatáról szóló végzést, valamint más nem ügydöntő végzést nemcsak másod, hanem harmadfokú bíróság is meghozhat első fokon. Ebben az esetben a Be. 401. § alapján, a harmadfokú bíróság nem ügydöntő végzése ellen, amennyiben Ítélőtábla hozta, fellebbezésnek van helye a Kúriához. Abban az esetben, ha a Kúria hozna harmadfokú bíróságként ilyen elsőfokú nem ügydöntő határozatot, e szakasz alapján, ez ellen a végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

401. § Ha a 400. § (2) bekezdésében meghatározott végzéseket a harmadfokú bírósági eljárásban hozták meg, a végzés elleni fellebbezést, ha a végzést az ítélőtábla hozta, a Kúria bírálja el.

ÍH 2012. 55. Harmadfokú eljárás

XVI. Fejezet

A MEGISMÉTELT ELJÁRÁS

402. §

Általános rendelkezések

403. § (1) A bíróság határozatának hatályon kívül helyezése vagy az Alkotmánybíróság általi megsemmisítése esetén az eljárást meg kell ismételni.

(2) A megismételt eljárásban a XII. Fejezet és a XIII. Fejezet rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(3) A megismételt eljárásban a bíróság az ügyet a hatályon kívül helyező határozat, illetve az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozata okainak és indokainak figyelembevételével bírálja el.

(4) A megismételt eljárásban hozott ítélet felülbírálata során a másodfokú, illetőleg a harmadfokú bíróságot változatlan tényállás mellett sem kötik a hatályon kívül helyező határozatban kifejtett okok és indokok.

(5) A vádlott nem kötelezhető annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismételni.

A 403. § alapján, megismételt eljárásra két okból kerülhet sor. Egyrészről azért mert az alacsonyabb szintű bíróság határozatát, az annak felülbírálatára jogosult fellebbviteli fórum hatályon kívül helyezte, és egyben kötelezte az alacsonyabb szintű bíróságot új eljárás lefolytatására. Erre sor kerülhet másodfokú eljárásban, amikor a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság határozatát, és új eljárás lefolytatására utasítja. Amennyiben az ügyben harmadfokú eljárásra is sor kerül, a harmadfokú bíróság is jogosult, mind az első, mind a másodfokú bíróság határozatának a hatályon kívül helyezésére, és a megfelelő bírói fórum új eljárásra utasítására. Jogosult még új eljárásra utasítani a bíróságot az Alkotmánybíróság is, amennyiben az alkotmányjogi panasz elbírálása során megsemmisíti a bíróság határozatát. Az alkotmányjogi panasz rendkívüli jogorvoslat, amelynek célja, hogy az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásából, vagy alaptörvény-ellenes bírói döntésből fakadó jogsérelmet orvosolja. Az alkotmányjogi panaszról az Alkotmánybíróság dönt. Kedvező döntés esetén, az alaptörvény-ellenes rendelkezés az alkotmányjogi panasz benyújtójának ügyében nem lesz alkalmazható, emiatt kerülhet sor új eljárás lefolytatására. Az eljárás megismétlése azt jelenti, hogy az elsőfokú bíróság az ügyet újratárgyalja, vagy a másodfokú bíróság a felülbírálatot újra elvégzi, a megismételt eljárásra vonatkozó szabályok figyelembevételével. A hatályon kívül helyezés folytán az ügy a tárgyalás előkészítésének a szakaszába kerül vissza, így a tárgyalás előkészítése (XII. fejezet) és az elsőfokú bírósági tárgyalás általános szabályai (XIII. fejezet) a megismételt eljárásra irányadó eltérésekkel, de alkalmazhatók.

Figyelemmel arra, hogy a hatályon kívül helyezés, illetve a bíróság határozatának a megsemmisítése, az ügy ésszerű határidőn belüli befejezését hátrányosan érinti, ennek ellensúlyozására a Be. 403. § (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a megismételt eljárásban a bíróság soron kívül jár el.

A hatályon kívül helyező végzés és az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozata kijelöli kötelező erővel a megismételt eljárás kereteit. A bíróság a Be. 403. § (3) bekezdése értelmében, az ügyet a hatályon kívül helyező határozat, illetve az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozata okainak és indokainak figyelembevételével bírálja el. A hatályon kívül helyező határozat és az Alkotmánybíróság határozata az indokolásban részletezi, döntésének indokait, taglalja, hogy a megismételt eljárásban mely kérdések tisztázására kell kiemelt hangsúlyt fektetni. Ezzel szemben Be. 403. § (4) bekezdése szerint, a megismételt eljárásban született határozat felülbírálata során a másodfokú, illetőleg a harmadfokú bíróságot, változatlan tényállás mellett sem kötik a hatályon kívül helyező határozatban kifejtett okok és indokok. Ennek magyarázata ésszerű, hiszen a megismételt eljárásra éppen azért kerül sor, hogy a bíróság korrigáljon valamilyen hibát, mely nem volt a magasabb szintű fórum előtt javítható. A megismételt eljárásnak a célja, hogy az iránymutatásoknak megfelelően felülbírálatra alkalmas, és a törvényeknek megfelelő határozat jöjjön létre, mely a korábbi határozat helyébe lép.

A 403. § (5) bekezdése rögzíti, hogy a vádlott nem kötelezhető annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismételni. Logikusan következik ez a szabály abból, hogy a megismételt eljárásra a bíróság megalapozatlan döntése vagy törvénysértése miatt, és nem a vádlott hibájából kerül sor, így méltánytalan lenne olyan bűnügyi költség viselésére kötelezni, mely a megismételt eljárással összefüggésben merült fel.

I. Cím

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS MEGISMÉTLÉSE

404. § (1) A tárgyalás megkezdése után a tanács elnöke ismerteti a másodfokú bíróság vagy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező határozatát, illetve az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozatát, az elsőfokú bíróság, illetve a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezett vagy megsemmisített határozatát, ha másodfokon bizonyítást vettek fel, a másodfokú bírósági tárgyalás jegyzőkönyvét, valamint a vádiratot.

(2) Ha az ügyész a vádat az elsőfokú bíróság határozatának hatályon kívül helyezése után módosította, a módosított vádiratot az ügyész ismerteti.

(3) Ha a vádlott nem tesz vallomást, a tanács elnöke a hatályon kívül helyezett vagy az Alkotmánybíróság által megsemmisített határozat alapjául szolgáló tárgyaláson tett vallomását is ismertetheti vagy felolvashatja.

(4) A tanú kihallgatása, illetve a szakértő meghallgatása helyett a tanúnak a hatályon kívül helyezett vagy az Alkotmánybíróság által megsemmisített határozat alapjául szolgáló tárgyaláson tett vallomásáról, illetve a szakértőnek az ott előterjesztett szakvéleményéről készült jegyzőkönyv ismertethető vagy felolvasható.

(5) A (4) bekezdés nem alkalmazható, ha az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése azért történt, mert az ítélet megalapozatlanságát a másodfokú bírósági eljárásban nem lehetett kiküszöbölni.

(6) Az (5) bekezdés nem zárja ki annak a tanúvallomásnak, illetve szakvéleménynek az ismertetését vagy felolvasását, amely nem az ítéleti tényállás megalapozatlan részére vonatkozik.

ÍH 2014. 46. Összbüntetés

Elsőfokú bírósági eljárás megismétlésére vagy a másodfokú vagy harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése alapján, vagy az Alkotmánybíróság bírósági határozatát megsemmisítő határozata alapján kerül sor. A megismételt eljárást főszabály szerint ugyanaz a bíróság folytatja le, amely elsőfokon eljárt. A Be. 21. § (2) bekezdése a bíró kizárására vonatkozó szabályok közt rendezi azt az esetet, hogy amennyiben a megismételt eljárásra megalapozatlanság miatt kerül sor, nem vehet részt a megismételt eljárásban az a bíró, aki a hatályon kívül helyezett határozat meghozatalában részt vett. Ez a szabály azonban csak a megalapozatlanság esetére vonatkozik, hiszen nem várható el a bírótól, hogy korábbi bírói meggyőződésétől eltérő határozatot hozzon. Ha a hatályon kívül helyezésre a megalapozatlanságon kívül más okból kerül sor, nincs akadálya annak, hogy ugyanaz a bíró vagy bírói tanács járjon el megismételt eljárásban is. A másodfokú vagy harmadfokú bíróságnak ebben az esetben is van lehetősége, hogy másik bírói tanács, sőt más bíróság elé utalja az ügyet megismételt eljárásra (Be. 378. § (2) bekezdés).

A megismételt eljárás sajátosságára tekintettel, a Be. 404. § (1) bekezdése szerint a tanács elnöke a tárgyalás megkezdése után ismerteti azokat a dokumentumokat, melyből egyértelműen kiderül mi miatt kerül sor a megismételt eljárásra. Ennek megfelelően ismertetésre kerül másodfokú bíróság vagy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező határozata, illetve az Alkotmánybíróság megsemmisítő határozata. Ezek fogják gyakorlatilag kijelölni, hogy mely részek miatt került sor a hatályon kívül helyezésre és a határozat megsemmisítésére, és meghatározzák a megismételt eljárás kereteit, mintegy iránymutatást adnak a helyes és törvényeknek megfelelő döntés kialakításában az elsőfokú bíróságnak. A tanács elnöke ismerteti továbbá elsőfokú bíróság, illetve a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezett vagy megsemmisített határozatát, ha másodfokon bizonyítást vettek fel, a másodfokú bírósági tárgyalás jegyzőkönyvét, valamint a vádiratot. Ezzel teljes egészében körvonalazódik az ügy, és valamennyi, a megismételt eljárás lefolytatásához szükséges dokumentum ismertetésre kerül.

A 404. § (2) bekezdés szerint, ha az ügyész a vádat az első fokú bíróság határozatának hatályon kívül helyezése után módosította, a módosított vádiratot az ügyész ismerteti. A vád módosításának jelentősége lehet, hiszen ez képezi alapját a megismételt eljárásnak, és a bíróság immár a módosított vádhoz van kötve, és azt köteles kimeríteni.

A 404. § (3) bekezdés szerint, amennyiben a vádlott a megismételt eljárás során tartott tárgyaláson nem tesz vallomást, a tanács elnöke a hatályon kívül helyezett vagy az Alkotmánybíróság által megsemmisített határozat alapjául szolgáló tárgyaláson tett vallomását is ismertetheti, vagy felolvashatja. A Be. ezen rendelkezése szerint a vádlott vallomásának ismertetése vagy felolvasása csupán lehetőség, de nem kötelező. A bizonyítás általános szabályai, melyek a megismételt eljárásban is irányadóak, úgy rendelkezik a vádlott korábbi vallomásáról, hogy ha a vádlott a tárgyaláson nem tesz vallomást, akkor a korábbi vallomását a tanács elnöke hivatalból ismerteti, illetve az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára felolvashatja, vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastathatja. A vádlott vallomásának tehát a tanács elnöke általi hivatalból történő ismertetése kötelező. Ez az értelmezés lenne helyén való megismételt eljárásban is.

A megismételt eljárásban a tárgyalást elölről kell kezdeni, de alapvetően pergazdaságossági szempontokat figyelembe véve, a törvény meghatározott keretek között lehetővé teszi a korábbi tárgyalás adatainak a felhasználását. Az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása fényében a Be. 404. § (4) bekezdés lehetőséget teremt a megismételt eljárásban a bizonyítás könnyítésére. A tanú kihallgatása, illetve a szakértő meghallgatása helyett, a tanúnak a hatályon kívül helyezett vagy az Alkotmánybíróság által megsemmisített határozat alapjául szolgáló tárgyaláson tett vallomásáról, illetve a szakértőnek az ott előterjesztett szakvéleményéről készült jegyzőkönyv ismertethető, vagy felolvasható. Ez a bizonyítás könnyítésére vonatkozó szabály, nem alkalmazható a Be. 404. (5) bekezdése szerint, ha a hatályon kívül helyezésre azért kerül sor, mert az ítélet megalapozatlanságát a másodfokú bírósági eljárásban nem lehetett kiküszöbölni. Ésszerűtlen lenne ugyanakkor azon tanú vagy szakértő vallomásának a felolvasását kizárni, és őket újból kihallgatni, illetve meghallgatni, amelyeknek a nyilatkozata vagy vallomása, nem a tényállás megalapozatlan részére vonatkozik. A Be. 404. § (6) bekezdése lehetőséget teremt, hogy megalapozatlanság miatt megismételt eljárásban azon tanú és szakértő vallomása ismertethető legyen, melynek vallomása a megalapozatlanságot nem érinti.

405. § (1) Ha a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést, a megismételt eljárásban nem lehet a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, illetőleg a hatályon kívül helyezett ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni.

(1a) Ha az Alkotmánybíróság az ítéletet megsemmisíti, a megismételt eljárásban nem lehet a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, illetve az ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdés nem irányadó, ha

a) az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése a 373. § (1) bekezdésének II. *a)-c)* vagy *e)* pontjában vagy 376. §-ának (1) bekezdésében meghatározott ok miatt történt,

b) a megismételt eljárásban felmerült új bizonyíték alapján a bíróság olyan új tényt állapít meg, amelynek folytán súlyosabb büntetést kell kiszabni, feltéve, hogy az ügyész ezt indítványozza,

c) az ügyész vádkiterjesztése folytán a vádlott bűnösségét más bűncselekményben is meg kell állapítani,

d) az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálati indítvány folytán került sor.

(3) A (2) bekezdés esetében sem lehet a vádlott bűnösségét megállapítani, illetőleg súlyosabb büntetést kiszabni vagy a büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a 349. § (2) bekezdése alapján helyezte hatályon kívül.

ÍH 2011. 146. Súlyosítási tilalom

A 405. § a súlyosítási tilalom megismételt eljárásban való érvényesítésével kapcsolatos szabályokat tartalmazza. A 405. § (1) bekezdés szerint a megismételt eljárásban is főszabály szerint érvényesül a súlyosítási tilalom, vagyis ha a terhelt terhére senki nem fellebbezett, akkor a megismételt eljárásban nincs lehetőség a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, illetőleg a hatályon kívül helyezett ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni. Ugyanez a szabály vonatkozik arra is, ha Alkotmánybíróság az ítéletet megsemmisíti és emiatt kerül sor megismételt eljárásra. Ebben a megismételt eljárásban is érvényesül a súlyosítási tilalom, és a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, illetve az ítéletben kiszabott büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabb intézkedést alkalmazni nem lehet. Ebben az esetben a súlyosítási tilalom az új eljárást lefolytató elsőfokú bíróságot köti, és a hatályon kívül helyezett vagy megsemmisített határozathoz képest áll fenn. A súlyosítási tilalom a törvény rendelkezései szerint csak a felmentett vádlott bűnösségének megállapítását és a büntetés vagy intézkedés szigorítását tiltja, de más a vádlottra nézve hátrányos rendelkezés a súlyosítási tilalom megsértése nélkül meghozható. Megállapítható pl. a bűncselekmény súlyosabb minősítése, elrendelhető elkobzás, vagyonelkobzás, megítélhető polgári jogi igény, büntetésvégrehajtási fokozat szigorítható a súlyosítási tilalom megsértése nélkül. Ezen kívül maga a törvény tesz kivételt a súlyosítási tilalom érvényesülése alól a megismételt eljárásban. A Be. 405. § (2) bekezdés szerint nem érvényesül a súlyosítási tilalom, amennyiben a hatályon kívül helyezésre, és megismételt eljárásra a törvényben meghatározott valamely abszolút hatályon kívül helyezési eljárási szabálysértés miatt (373. § (1) bekezdés II. a-c) vagy e) pont), vagy megalapozatlanság miatt került sor (376. §(1) bekezdés). A súlyosítási tilalom ebben az esetben nem korlátozhatja az immár törvényesen létrejött és hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróságot, hogy a helyes és hiánytalan tényállás alapján, bírói meggyőződése szerint döntsön. Nem érvényesül a súlyosítási tilalom akkor sem, ha a megismételt eljárásban felmerült új bizonyíték alapján új tényt állapít meg a bíróság, melyre tekintettel súlyosabb büntetést kell kiszabni. Új bizonyítéknak tekinthető az a bizonyíték, melyről az alapeljárásban az első és másodfokú bíróságnak nem volt tudomása. Új bizonyíték alapján megállapított súlyosabb minősítés esetén, hangsúlyozni kell, hogy csak akkor lehet a vádlott büntetését súlyosítani, ha az ügyész erre kifejezett indítványt tesz (BH 2009. 104). Nem érvényesül akkor sem a súlyosítási tilalom a megismételt eljárásban, ha az ügyészi vádkiterjesztés folytán a vádlott bűnösségét más bűncselekményben is meg kell állapítani. Az ügyész megismételt eljárásban is rendelkezik a váddal, ennek keretein belül megilleti a vádkiterjesztés lehetősége. Így a bíróságnak a kiterjesztett vád alapján kell megismételt eljárást lefolytatni, kötve van az új kiterjesztett vádhoz, és köteles azt kimeríteni. Végül nem érvényesül a súlyosítási tilalom, ha az első fokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére, a felülvizsgálati eljárásban a terhelt terhére bejelentett felülvizsgálati indítvány folytán került sor.

A 405. § (3) bekezdés ad egy kivételt, hogy annak ellenére, hogy a 405. § (2) bekezdésének valamelyik esete fennáll, mégis érvényesülnie kell a súlyosítási tilalomnak. Erre akkor kerül sor, ha az első fokú bíróság ítéletét a 349. § (2) bekezdése alapján, vagyis az ún. összefüggő ok szabálya alapján helyezte hatályon kívül a fellebbviteli bíróság. Ebben az esetben a fellebbezéssel nem érintett vádlott tekintetében az ítélet már jogerőre emelkedett, és nem engedhető meg, hogy a hivatalból történő hatályon kívül helyezés folytán, a vádlott kedvezőtlenebb helyzetbe kerüljön. A súlyosítási tilalom itt is a fellebbezéssel nem érintett felmentett vádlott bűnösségének megállapítását, és büntetésének vagy intézkedésének szigorítását tiltja.

II. Cím

A MÁSODFOKÚ VAGY A HARMADFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS MEGISMÉTLÉSE

406. § (1) Ha a harmadfokú bíróság vagy a Kúria a másodfokú bíróság határozatát hatályon kívül helyezi, és a másodfokú bíróságot utasítja új eljárásra, vagy az Alkotmánybíróság a másodfokú bíróság határozatát megsemmisíti, a másodfokú bíróság eljárására a XIV. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) Ha az Alkotmánybíróság a harmadfokú bíróság határozatát megsemmisíti, a harmadfokú bíróság eljárására a XV. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

Megismételt eljárásra nem csak elsőfokú bíróság kötelezhető, hanem másod vagy harmadfokú bíróság is. Ezekről az esetekről a Be. 406. § rendelkezik. Ha harmadfokú eljárásra is sor kerül egy-egy ügyben és a harmadfokú bíróság vagy a Kúria, a másodfokú bíróság eljárásában tapasztal törvénysértést, vagy állapít meg megalapozatlanságot, és az elsőfokú bíróság eljárása törvényesnek bizonyul, akkor azon a bírói szinten kell a hibát orvosolni, ahol azt elkövették. Ennek megfelelően csak a másodfokú bíróság határozatát kell hatályon kívül helyezni, és másodfokú bíróságot kell új eljárásra utasítani. (BH 2010. 243.) Alkotmánybíróság a másodfokú bíróság határozatát is megsemmisítheti, ha az alkotmányjogi panasz ez ellen irányul, ebben az esetben a másodfokú eljárás megismétlésére kerül sor. A másodfokú bíróság megismételt eljárására a XIV. fejezet szabályait kell változatlanul alkalmazni. Szemben az elsőfokú bíróság eljárásával, másodfokon megismételt eljárásnál a jogalkotó nem ad bizonyítási könnyítéseket, holott bizonyítás felvételére másodfokon is sor kerülhet, bár kétségtelenül szűkebb körben.

A 406. § (2) bekezdés arra az esetkörre tér ki, amikor az alkotmányjogi panasz harmadfokú bíróság határozata ellen érkezik, és ennek helyt ad az Alkotmánybíróság. Ebben az esetben a harmadfokú bíróság határozatának megsemmisítése a harmadfokú eljárás megismétlését eredményezheti. Erre a megismételt harmadfokú eljárásra a XV. fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

II/A. Cím

A RENDKÍVÜLI JOGORVOSLATI ELJÁRÁS MEGISMÉTLÉSE

406/A. § (1) Ha az Alkotmánybíróság a Kúria felülvizsgálati eljárás során hozott határozatát megsemmisíti, a Kúria eljárására a XVIII. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) Ha az Alkotmánybíróság a Kúriának a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján hozott határozatát megsemmisíti, a Kúria eljárására a XIX. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

III. Cím

TÁRGYALÁS AZ ÜGYEK UTÓLAGOS EGYESÍTÉSEKOR

407. § (1) Az 568. § (3) bekezdése alapján kitűzött tárgyalás lefolytatására az e §-ban foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

(2) A tárgyalás megkezdése után a tanács elnöke ismerteti a bíróság utólagos egyesítést kimondó határozatát, valamint az alapügyekben hozott határozatokat.

(3) A bíróság a tárgyalás alapján a próbára bocsátást kimondó rendelkezést, valamint a próbára bocsátás előtt, illetőleg alatt elkövetett bűncselekményt elbíráló határozat büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezését hatályon kívül helyezi, és halmazati büntetést szab ki.

(4) Ha a bíróság a tárgyalás alapján megállapítja, hogy az ügyek utólagos egyesítésének nem volt helye, az egyesítést kimondó végzést hatályon kívül helyezi.

A 407. § a megismételt eljárásnak egy speciális esetét rögzíti. Ebben az esetben ugyanis nem egy fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezése folytán kerül sor az eljárás lefolytatására, hanem hivatalból vagy az ügyész indítványára. A Be. 265. § (2) bekezdése az ügyek egyesítésére egy kötelező esetet tartalmaz, amikor a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt a próbára bocsátott ellen újabb eljárás indul, vagy ha a próbára bocsátott ellen a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt, a próbaidő alatt indult eljárás, az ügyeket egyesíteni kell. Az egyesített ügyek elbírálására az új ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság jogosult. Amennyiben ez a bíróság az ügyek egyesítése nélkül csak az új ügyben folytatja le az eljárást, lehetőség van az ügyek utólagos egyesítésére a Be. 568. § (3) bekezdése alapján, különleges eljárás keretében. Erről a bíróság az ügyész indítványára vagy hivatalból határoz, és az ügyben tárgyalást tűz ki. Az egyesítést kimondó határozat ellen fellebbezésnek nincs helye. A tárgyalást ebben az esetben a XVI. Fejezet III. Címe, vagyis a 407. § erre az estre vonatkozó speciális rendelkezései alapján kell lefolytatni. A tanács elnöke a tárgyalás megkezdése után ismerteti a bíróság utólagos egyesítést kimondó határozatát, valamint az alapügyekben hozott határozatokat. Ezzel mintegy kijelöli a tárgyalásnak a speciális célját. A bíróság a tárgyalás alapján, a próbára bocsátást kimondó rendelkezést hatályon kívül helyezi. Nem szükséges tehát a teljes határozatot, elég csupán a próbára bocsátást kimondó rendelkezést hatályon kívül helyezni. A próbára bocsátásra bűnösséget kimondó ítéletben kerül sor, ahol a vádlott bűnösségét a bíróság megállapítja a vád tárgyává tett bűncselekményben és próbaidőre a büntetés kiszabását elhalasztja. Ebben az esetben, mivel a terhelt ellen újabb bűncselekmény miatt eljárás indult, és ebben meg is állapították a bűnösségét, így a próbaidő eredménytelenül telt el és büntetést kell kiszabni abban a bűncselekményben is, melyben korábban próbára bocsátották a terheltet. Hatályon kívül kell helyezni továbbá, a próbára bocsátás előtt, illetőleg alatt elkövetett bűncselekményt elbíráló határozat büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezését. Ez logikusan következik abból, hogy a tárgyalás lefolytatásának a célja jelen esetben már nem a bűncselekményekben a büntetőjogi felelősség megállapítása, hiszen arra már sor került korábban, hanem valódi cél az ügyek együttes elbírálása és halmazati büntetés kiszabása. Amennyiben a bíróság a tárgyalás alapján megállapítja, hogy az ügyek utólagos egyesítésének nem volt helye, az egyesítést kimondó végzést hatályon kívül helyezi.

NEGYEDIK RÉSZ

XVII. Fejezet

A PERÚJÍTÁS

A perújítás okai

408. § (1) A bíróság jogerős ítéletével elbírált cselekmény (alapügy) esetén perújításnak van helye, ha

a) az alapügyben akár felmerült, akár fel nem merült tényre vonatkozó olyan új bizonyítékot hoznak fel, amely valószínűvé teszi, hogy

1. a terheltet fel kell menteni, lényegesen enyhébb büntetést kell kiszabni, vagy büntetés helyett intézkedést kell alkalmazni, illetve a büntetőeljárást meg kell szüntetni,

2. a terhelt bűnösségét meg kell állapítani, vagy lényegesen súlyosabb büntetést, intézkedés helyett büntetést kell kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél lényegesen súlyosabb intézkedést kell alkalmazni;

b) a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több jogerős ítéletet hoztak, vagy a terheltet nem a valódi nevén ítélték el;
c) az alapügyben hamis vagy hamisított bizonyítékot használtak fel;
d) az alapügyben a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság tagja a kötelességét a büntető törvénybe ütköző módon megszegte;
e) az alapügyben az ítéletet a XXV. Fejezet alapján a terhelt távollétében tartott tárgyaláson hozták,
f) a köztársasági elnök a terhelttel szemben indult büntetőeljárás kegyelemből történő megszüntetéséről határozott.

(2) Az (1) bekezdés *c)* és *d)* pontja esetében perújításnak csak akkor van helye, ha
a) a perújítási okként megjelölt bűncselekmény elkövetését jogerős ítélet megállapította, vagy ilyen ítélet meghozatalát nem bizonyítottság hiánya zárta ki, és
b) e bűncselekmény a bíróság határozatát befolyásolta.
(3) A perújításnak nem akadálya, ha a (2) bekezdés *a)* pontjában megjelölt bűncselekmény miatt a felelősségre vonás büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok miatt maradt el.
(4) Az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti új bizonyítéknak kell tekinteni az olyan személy tanúvallomását is, aki az alapügyben a mentességi jogával élve a vallomástételt megtagadta.
(5) Perújításnak a terhelt terhére csak életében és csak az elévülési időn belül van helye. A perújítást nem zárja ki, hogy a terhelt büntetését végrehajtották, a terhelt javára szóló perújítást pedig az sem, hogy a terhelt büntethetősége megszűnt.
(6) E fejezet rendelkezéseit akkor is megfelelően alkalmazni kell, ha a perújítási indítványt a bíróság eljárást megszüntető vagy tárgyalás mellőzésével hozott végzése ellen terjesztették elő.

ÍH 2017. 49. Perújítás megengedhetősége
ÍH 2015. 51. Perújítás helyett felülvizsgálati indítvány előterjesztése a terhelt távollétében meghozott jogerős ítélet ellen
ÍH 2014. 11. Perújítás - hatályon kívül helyezés - az eljárás megszüntetése
ÍH 2013. 137. Perújítás - kényszerintézkedés
ÍH 2013. 134. Külföldi ítélet érvényét elismerő határozat ellen benyújtott perújítási indítvány - külföldi ítélet érvényének elismerése - perújítás
ÍH 2013. 52. Perújítás - új bizonyítékok a perújításnál
ÍH 2013. 51. Perújítás
ÍH 2013. 8. Poligráfos szaktanácsadói vélemény - perújítás
ÍH 2012. 9. Perújítás
ÍH 2011. 10. Tárgyalásról lemondás - perújítás
ÍH 2010. 154. Perújítás
ÍH 2010. 106. A terhelt szavahihetőségének vizsgálata - grafológus szakvélemény értékelése
ÍH 2009. 152. Perújítás - folytatólagosság
ÍH 2008. 89. Perújítás - pótmagánvádas eljárás
A perújítás a hatályos büntető eljárási rendszerünk egyik rendkívüli perorvoslati lehetősége. Tekintettel arra, hogy a jogerős bírósági határozatok is lehetnek tévesek, törvénysértőek, így ezeknek a kijavítására is lehetőséget kell teremteni. Mivel a rendkívüli perorvoslatok jogerős határozatok kijavítására vonatkoznak, így csak szűk körben, csak a legsúlyosabb hibák esetén lehet igénybe venni őket. A perújítás kifejezetten ténybeli hibák, tévedések kiküszöbölésére teremti meg a lehetőséget, de csakis a Be. 408. §-ban taxatíve felsorolt okok valamelyikének fennállása esetén. Nincs lehetőség jogkérdésben perújítást kezdeményezni, eljárási szabálysértések orvoslását indítványozni. Fontos szabály, hogy perújítás kezdeményezésének kifejezetten bíróság által hozott határozattal szemben van helye. Megtámadható határozatok közé tartozik a bíróság jogerős ítélete, valamint az eljárást megszüntető végzése, illetve a tárgyalás mellőzésével hozott végzések. Nem képezik azonban perújítás tárgyát, a különleges eljárások során hozott határozatok. Kizárt a perújítás a pótmagánvádló vádindítványát elutasító jogerős végzéssel szemben, mivel az nem minősül ügydöntő végzésnek (BH 2010. 145). A perújítás okai a 408. § (1) bekezdése szerint a következők:
a) Az alapügyben akár felmerült, akár fel nem merült tényre vonatkozó új bizonyítékot hoznak fel. A büntetőeljárásban azokat a tényeket kell bizonyítani, melyek büntető anyagi és eljárásjogi szempontból relevánsak, valamint a büntetőjogi főkérdéshez szorosan kapcsolódó valamely járulékos kérdés eldöntéséhez szükségesek. Az új bizonyíték, a novum a perújítás leggyakoribb oka, mely vonatkozhat az alapügyben felmerült, illetve fel sem merült büntetőjogilag releváns tényre. A perújítás szempontjából nem lényeges, hogy az új bizonyítékról az alapügy idején tudott-e a perújításra jogosult vagy sem. Nem minősül új bizonyítéknak, melyre az alapügyben a felek már hivatkoztak, és az adott bizonyítási eszközt fel akarták használni, de a bizonyítási indítványt a bíróság elutasította. A bizonyítási indítvány elutasítására a bíróság jogosult, viszont az ügydöntő határozatában köteles indokolni, hogy miért került sor az indítvány elutasítására. Az alapeljárásban mellőzött bizonyítási indítvány is a tárgyalás anyaga, így az elutasított bizonyítási indítvány alapján nem lehet perújítást elrendelni. Különös probléma merülhet fel a tanúvallomások újszerűségével kapcsolatban. Egységes a bírói gyakorlat abban, ha az alapügyben azért nem került sor a tanú kihallgatására, mert ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodott, vagy jogszerűen élt a vallomás megtagadásának jogával, vagy olyan tényre vonatkozóan hallgatnák ki, melyre az alapügyben nem került sor, akkor a tanú vallomása új bizonyítékként értékelhető. Így nincs akadálya annak, hogy az időközben előkerült tanút perújítási eljárásban meghallgassák. A Be. 408. § (4) bekezdés külön nevesíti azt az esetet, amikor új bizonyítéknak kell tekinteni az olyan személy tanúvallomását is, aki az alapügyben a mentességi jogával élve, a vallomástételt megtagadta, de időközben meggondolta magát és vallomást kíván tenni. Abban az esetben, ha a tanú kihallgatására az alapügyben azért nem került sor, mert a bíróság azt feleslegesnek ítélte meg, nincs helye perújításnak.

A perújítási eljárásban nem lehet az alapügyben értékelt bizonyítékokat újraértékelni (BH 2006. 387. I). Nem lehet perújítás alapja a terheltnek az alapügyben tett vallomásának a megismétlése, mely lényegében a bizonyítási eszközök értékelését támadja (BH 2006. 387). Az alapügyben felmerült és értékelt tárgyi bizonyíték szintén nem minősül új bizonyítéknak (BH 2002. 134. III.). A megállapított tények téves értékelése és jogszabályok téves alkalmazása nem adhat alapot a perújításnak.

A perújítás megengedhetősége körében, a bíróságnak nemcsak a bizonyíték újdonsága tekintetében kell, hogy állást foglaljon. Meg kell vizsgálni azt is, hogy valószínűsíthető-e, hogy az új bizonyíték alapján a terheltre lényegesen kedvezőbb vagy éppen lényegesen kedvezőtlenebb döntést kell hozni. A Be. 408. § szerint a terheltre nézve lényegesen kedvezőbb a döntés, ha az új bizonyíték alapján őt fel kell menteni, lényegesen enyhébb büntetést kell kiszabni, vagy büntetés helyett intézkedést kell alkalmazni, illetve a büntetőeljárást meg kell szüntetni. A terheltre lényegesen kedvezőtlenebb a döntés, ha a terhelt bűnösségét meg kell állapítani, vagy lényegesen súlyosabb büntetést, intézkedés helyett büntetést kell kiszabni, vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél lényegesen súlyosabb intézkedést kell alkalmazni. A perújítás lehetősége ennek megfelelően nem vezethet a büntetés jelentéktelen mértékű megváltoztatására. Perújítás elrendelésének akkor van helye, ha a cselekménnyel kapcsolatos bűnösség körének vagy a cselekmény jogi minősítésének változtatására utaló új bizonyítékok, lényegesen enyhébb, illetőleg lényegesen súlyosabb büntetés kiszabását valószínűsítik (33/2007. BK vélemény). A felmentett vádlott tekintetében, nem indítható perújítási indítvány, a felmentés jogcímének megváltoztatása miatt. Perújítás elrendeléséhez nem elégséges - s ezért nem perújítási ok -, ha az új bizonyíték azt igazolja, hogy a jogerős határozatban megállapítottól eltérő, s a terheltre kedvezőbb tényállást is meg lehet állapítani. Perújításnak új bizonyíték alapján, csak akkor van helye, ha az új bizonyíték valószínűvé is teszi, hogy a jogerős határozatot, lényegesen meg kell változtatni (BH 2007. 42). Ennek megfelelően perújítási ok lehet, ha csak az alapügy befejezése után jut az ügyész tudomására, hogy a vádlott nem visszaeső, hanem többszörös visszaeső. Tekintettel a többszörös visszaesőkkel szemben alkalmazott büntetés kiszabási szabályokra, valószínűsíthető, hogy lényegesen súlyosabb büntetés kiszabására kerülne sor a perújítás esetén (Btk. 89. §). Az elítélt személyi körülményeit érintő olyan új bizonyíték, amely az alapügyben hozott jogerős ügydöntő határozatot követően bekövetkezett tényre vonatkozik, perújítási okot nem képez (BH 2009. 353). Ugyanakkor, ha e személyi körülmény, a büntetés lényeges enyhítésére alkalmas, és az alapeljárásban nem volt ugyan ismert, de a határozat jogerőre emelkedését megelőzően már létezett, perújítási okként szolgálhat. Perújítási ok lehet annak valószínűsítése, hogy a vádlott fiatalkorúként elbírált cselekmény elkövetésekor nem volt fiatalkorú, vagy éppen fordítva, hogy felnőttként elbírált cselekménye elkövetésekor, fiatalkorú volt. Tekintettel a fiatalkorúakra vonatkozó enyhébb büntetőjogi szabályozásra, valószínűsíthető akár a lényegesen enyhébb, akár a lényegesen súlyosabb döntés lehetősége.

b) Perújítási ok, ha terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt, több jogerős ítéletet hoztak, vagy a terheltet nem a valódi nevén ítélték el. A Be. 6. § (3) bekezdés d) pontja, a büntetőeljárás akadályaként szabályozza a többszöri elítélés tilalmát. Erre a büntető ügyben eljáró hatóságoknak az eljárás során mindig különös figyelmet kell fordítani. Ez már a feljelentés elutasításának is alapját képezi, de az eljárás során, ha valamelyik hatóság észleli ennek a fennállását, az eljárást meg kell szüntetni. Amennyiben ennek ellenére születik a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több ítélet, akkor ez a tény perújítás alapjául szolgálhat. Lényeges, hogy ugyanazon terhelt, ugyanazon cselekményéről döntsön a megtámadott határozat. Az ugyanazon cselekményt, a tényállások egybevetésével lehet megállapítani. Ebben az esetben függetlenül attól, hogy esetleg az újabb határozat a törvényes, mert a korábbi határozat valamilyen eljárási vagy anyagi jogszabályt sért, mégis az újabb, a második határozat támadható, hiszen az annak alapjául szolgáló eljárásnak volt akadálya a jogerős elítélés fennállása. Amennyiben a perújítás eredményes, a hatályában fenntartott határozat törvénysértése esetleg orvosolható felülvizsgálati eljárás vagy jogorvoslat a törvényesség érdekében szintén rendkívüli perorvoslatokkal. A próbára bocsátás kétszeri megszüntetése és a bűncselekmény miatt a büntetés kétszeri kiszabása perújítási ok (BH 2007. 290). A jogerős elbírálás érdekes kérdéseket vet fel a természetes és törvényi egységbe tartozó bűncselekményeknél. Ezeket a cselekményeket, mivel egységről van szó egy eljárásban kell elbírálni, amennyiben később derül ki, hogy valamely részcselekmény elbírálására nem került sor, és ezt utóbb elbírálja a bíróság, ez a res iudicata tilalmába ütközik és perújítás alapjául szolgálhat. Jóllehet csak az utóbbi cselekményrész tekintetében lehet hatályon kívül helyezni az ítéletet. Kivételesen lehetőség van az utóbb felmerülő részcselekmények perújítási eljárásban történő elbírálására, ha azok olyan súlyúak, hogy a 408. § (1) bekezdés a) pontjában írt feltételeknek megfelelnek. Ekkor az ügyészi vádiratot perújítási indítványnak kell tekinteni, az új részcselekményekre vonatkozóan felmerült bizonyítékokat pedig, új bizonyítékként kell kezelni. A perújítás megengedhetősége tárgyában hozott határozat után kell a már elbírált és az utóbb felmerült részcselekményeket együtt elbírálni, a 415. §-nak megfelelően.

A kétszeres eljárás tilalma vonatkozik azokra az esetekre is, amikor bíróság szabálysértést bírál el. Amennyiben a bíróság megállapítja a szabálysértési felelősséget, azonos tényállás mellett, azonos személlyel szemben kizárt az újabb büntetőeljárás lefolytatása. Vagyis a bíróság szabálysértésben hozott határozata res iudicatának tekinthető. Ez a rendelkezés csak a bíróság által meghozott szabálysértési határozatra vonatkozik, és nem más szabálysértési hatóság határozatára. Ugyanazon cselekmény szabálysértési hatóság által történő elbírálása, nem jelenti e cselekmény miatti későbbi bírósági büntetőjogi felelősségre vonás akadályát (BH 2011. 304). Ennek megfelelően szabálysértési hatóság jogerős határozata res iudicataként perújítási ok nem lehet (BH 2003. 102).

Külön nevesített perújítási ok, ha a terheltet nem a valódi nevén ítélték el. Ez történhet fiktív adatok alapján, vagy más valóságos, létező személy adatai alapján is. Ha létező személy adatait tartalmazza a megtámadott ítélet, akkor ebben a tekintetben a megtámadott határozatot hatályon kívül kell helyezni, és a valós személyt a bűncselekmény elkövetése alól fel kell menteni, és a terhelt valódi adatait tartalmazó ítéletet kell meghozni. Fiktív személy elítélése esetén, az ítélet hatályon kívül helyezése után, a terheltet a valódi nevén kell elítélni.

c) Perújítási ok, ha az alapügyben hamis vagy hamisított bizonyítékot használtak fel. Önmagában a hamis tárgyi bizonyítékra, vagy hamis okiratra, hamis tanúvallomásra hivatkozás, nem elegendő a perújítás kezdeményezésére. A Be. 408. § (2) bekezdését is figyelembe véve, perújítás csak akkor rendelhető el a hamis vagy hamisított bizonyíték alapján, ha a bizonyíték hamisságát jogerős bírói határozat megállapította, vagy az ilyen ítélet meghozatalát nem a bizonyítottság hiánya zárta ki, és bizonyíthatóan a hamis bizonyíték lényegében befolyásolta az alapügyben hozott határozatot. A hamis vagy hamisított bizonyíték alapján benyújtott perújítás leggyakrabban előforduló esete, amikor hamis tanúvallomásra hivatkozik a jogosult. Az alapügyben tett hamis tanúvallomásra hivatkozás, csak abban az esetben perújítási ok, ha azt jogerős ítélet megállapította (BH 2013. 63, BH 2002. 134.). Az alapügyben kihallgatott tanú ellen - hamis tanúzás bűntette miatt - indult nyomozást bizonyítottság hiányában megszüntető határozat, nem tekinthető új bizonyítéknak (BH 2006. 387. II). A Be. 408. § (3) bekezdés értelmében, ha a hamis tanúzást elkövető személy büntetőjogi felelősségének megállapítását nem a bizonyítottság hiánya, hanem más büntethetőséget kizáró, vagy megszüntető ok zárja ki, akkor a perújításnak nem lehet akadálya. Amennyiben a hamis tanúzást és a tanú büntetőjogi felelősségét bíróság jogerősen megállapította, akkor a perújítás megengedhetősége körében nem vitatható a vallomás hamis volta, csupán azt lehet megvizsgálni, hogy a hamis vallomás lényeges kihatással volt-e a az alapügyben hozott ítéletre.

d) Perújítási ok, ha az alapügyben a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság tagja a kötelességét a büntető törvénybe ütköző módon megszegte. A büntetőeljárás során a hatóságok számtalan bűncselekményt meg nem valósító kötelességszegést követhetnek el. A kötelességszegés lehet fegyelmi jellegű, de lehet a Be.-ben foglalt előírások megszegése is, ezekhez azonban nem fűződik a határozatok jogerejét érintő következmény. A rendkívüli perorvoslat alapjául, csak a hatóság tagja által elkövetett, büntető törvénybe ütköző kötelességszegés szolgálhat. A hatóság tagjának tekinthető a büntető ügyben eljáró nyomozó hatóság tagja, ügyész, bíró, ülnök, jegyzőkönyvvezető, a hatóságoknál dolgozó ügyintéző. Ezeknek tehát Btk-ba ütköző módon kell a kötelességüket megszegni, ahhoz, hogy perújítási okra alapot adjon. Tipikusan ilyen lehet a kényszervallatás, hivatali veszegetés, bántalmazás hivatalos eljárásban, közokirat hamisítás stb. Nem elegendő azonban önmagában a perújításra jogosult részéről a bűncselekmény elkövetésére való hivatkozás. A Be. 408. § (2) bekezdése szerint, perújítási okként ez csak akkor szolgálhat, ha a bűncselekmény elkövetését jogerős bírói határozat megállapította, vagy az ilyen ítélet meghozatalát nem a bizonyítottság hiánya zárta ki, és bűncselekmény az alapügyben hozott bírói határozatot befolyásolta. A bizonyítottság hiánya kétségessé teszi, hogy valóban történt-e bűncselekmény elkövetése. Ha azért nem született a bűncselekmény elkövetését és a büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet, mert büntethetőséget kizáró, vagy megszüntető ok állt fenn (pl. elkövető meghalt, a cselekmény büntethetősége elévült) a perújításra lehetőség van. Amennyiben a bűncselekmény elkövetése és a büntetőjogi felelősség megállapított, még mindig nem biztos, hogy az perújítás alapjául szolgál, hiszen vizsgálni kell, hogy lényegesen befolyásolta-e az alapügyben hozott határozatot.

e) Perújítási ok, ha az alapügyben az ítéletet a XXV. Fejezet alapján a terhelt távollétében tartott tárgyaláson hozták. Erre a különeljárásra abban az esetben van lehetőség, ha a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik és a felkutatására tett intézkedések, beleértve az elfogatóparancs kibocsátását is, nem vezetett eredményre, és az ügyész indítványozza, hogy a terhelt távollétében folytassák le az eljárást. Ha a terhelt még az ítélet jogerőre emelkedése előtt előkerül, akkor az eljárás stádiumától függően sor kerülhet az elsőfokú eljárás megismétlésére, másod vagy harmadfokú eljárásban az ítélet hatályon kívül helyezésére. Hasonló szabályok vonatkoznak arra is, aki külföldön tartózkodik. Amennyiben a terhelt tartózkodási helye az ítélet jogerőre emelkedése után válik ismertté vagy külföldről hazatér, akkor javára perújítási indítványt lehet előterjeszteni (531. §, 532. §(4) bekezdés). A jogalkotó arra igyekszik tekintettel lenni, hogy ebben az esetben a vádlott személyesen a jogait nem gyakorolhatta, érdekeit csupán az ügyben kötelezően részt vevő védő képviselte és ezért perújítás keretei között biztosítani kell, hogy személyesen is védekezhessen az ellene felhozott vád tekintetében. Ez a perújítási eljárás kizárólag a terhelt javára indulhat, és ha az ismert helyen tartózkodó terhelt indítványozza, akkor kötelező a perújítás elrendelése (BH 2005. 388.). Erre az esetre vonatkozóan a Be. 409. § (3) bekezdése külön rendelkezéseket tartalmaz. Csak abban az esetben lehet perújítást indítványozni, ha a terhelt a tartózkodási helyéről idézhető. Ha a terhelt távollétében csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárást folytatták le, a perújítást csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárásra vonatkozóan kell elrendelni. Ha a terhelt a perújítás elrendelése után ismételten ismeretlen helyre távozott, a perújítási eljárást meg kell szüntetni. Az utóbbi rendelkezéssel az eljárás visszaélésszerű elhúzását igyekezett megelőzni a jogalkotó. Ennek a perújítási oknak a fennállta esetén kötelező elrendelni a perújítást. A perújítás elrendelésének kötelezettsége azonban nem azonos a perújítás alaposságával. Ezt a perújítási tárgyalás eredményeként lehet csak eldönteni (3/2008 BJE).

f) Perújítási ok, ha a köztársasági elnök a terheltel szemben indult büntetőeljárás kegyelemből történő megszüntetéséről határozott. A kegyelmi eljárás részletszabályait a Be. 597. §-599. § tartalmazza. Kegyelmi kérelmet a terhelt, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, valamint a terhelt hozzátartozója nyújthat be. A büntetőeljárás megszüntetése iránt kegyelmi kérelmet annál az ügyésznél, illetőleg bíróságnál kell benyújtani, amely előtt az eljárás folyik. Ha a kegyelmi kérelmet a határozat jogerőre emelkedését követően terjesztették elő, a kegyelmi döntésről szóló határozatot az ügyben első fokon eljárt bíróság kézbesíti az elítéltnek, és a kegyelmi kérelem előterjesztőjének. Ebben az esetben tájékoztatni kell őket a kegyelemhez fűződő jogkövetkezményekről. Amennyiben a köztársasági elnök döntése a terheltre nézve kedvező, akkor lehetőség van a jogerős ítélettel szemben perújítási indítvány előterjesztésére. Ebben az esetben a perújítás lefolytatása, a 409. § (4) bekezdése szerint kötelező.

A 408. § (5) bekezdése értelmében a terhelt terhére perújítás csak életében, és csak a bűncselekmény büntethetőségének elévülési idején belül (Btk. 26. §-28. §) terjeszthető elő. A Btk. 26. § (3) bekezdésében meghatározott el nem évülő bűncselekmények esetén, a terhelt terhére élete végéig lehetőség van perújítási indítvány előterjesztésére. A terhelt javára időbeli korlát nélkül, akár halála után is van lehetőség perújítási indítvány előterjesztésére. A perújítást nem zárja ki az sem, hogy a terhelt büntetését már végrehajtották. A terhelt javára szóló perújítást pedig az sem zárja ki, hogy a terhelt büntethetősége megszűnt.

A perújítási indítvány

409. § (1) A terhelt terhére perújítási indítványt terjeszthet elő
a) az ügyész,
b) a pótmagánvádló, a felmentett vádlott bűnösségének megállapítása érdekében.
(2) A terhelt javára perújítási indítványt terjeszthet elő
a) az ügyész,
b) a terhelt,
c) a védő, kivéve ha a terhelt ezt megtiltotta,
d) a fiatalkorú terhelt törvényes képviselője,
e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
f) a terhelt halála után egyenesági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több, mint ötven év telt el, oldalági rokona.
(3) A 408. § (1) bekezdésének *e)* pontja alapján csak abban az esetben lehet perújítást indítványozni, ha a terhelt a tartózkodási helyéről idézhető. Ebben az esetben a perújítás lefolytatása kötelező. Ha a terhelt távollétében csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárást folytatták le, a perújítást csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárásra vonatkozóan kell elrendelni. Ha a terhelt a perújítás elrendelése után ismételten ismeretlen helyre távozott, a perújítási eljárást meg kell szüntetni.
(4) A 408. § (1) bekezdésének *f)* pontja esetén a perújítás lefolytatása kötelező.

ÍH 2013. 137. Perújítás - kényszerintézkedés
ÍH 2013. 98. Perújítás - perújítás esetén a védő jogai
ÍH 2013. 51. Perújítás
ÍH 2011. 102. Perújítás
A 409. § a perújítás kezdeményezésére jogosultak körét határozza meg, csoportosítva aszerint, hogy a terhelt terhére vagy javára élhetnek-e ezzel a rendkívüli perorvoslati lehetőséggel. A bíróság a perújítási eljárást hivatalból nem kezdeményezheti, és nem folytathatja le. Ha bármely bíróság a hivatali hatáskörében olyan körülményről szerez tudomást, amelynek alapján perújítást lehet indítványozni, akkor köteles erről a perújítás megengedhetőségének kérdésében döntésre jogosult bíróság területén működő ügyészt értesíteni (Be. 410. § (3) bekezdés). Az ügyész dönthet arról, hogy saját jogkörében eljárva kezdeményezi-e a perújítást vagy sem (BH 2012. 117.).
A terhelt terhére élhet perújítással az ügyész, pótmagánvádló és magánvádló. A pótmagánvádló és a magánvádló perújítás előterjesztésére való jogosultsága korlátozott. A pótmagánvádló a 409. § (1) bekezdés b) pontja alapján, kizárólag a felmentett vádlott bűnösségének megállapítása érdekében terjeszthet elő perújítási indítványt. Ez azt jelenti, hogy nem enged a törvény perújítási lehetőséget a pótmagánvádlónak akkor, ha a kiszabott büntetést túl enyhének tartja. A magánvádló perújítással kapcsolatos jogosítványait a magánvádas eljárás külön szabályai között találjuk (Be. 515. §), de a teljesség kedvéért érdemes ehelyütt erre is kitérni. A magánvádló perújítást szintén csak a terhelt terhére kezdeményezhet, és csak akkor terjeszthet elő, ha a terheltet felmentették, vagy az eljárást megszüntették. Bővebb tehát annyiban a magánvádló perújítás kezdeményezési lehetősége a pótmagánvádlóéhoz képest, hogy magánvádló eljárás megszüntetése esetén is jogosult indítványt előterjeszteni, míg pótmagánvádló kizárólag a felmentés esetén élhet perújítással. Amennyiben több sértett szerepel a magánvádas eljárásban, akkor célszerűségi szempontokból kiindulva a Be. 494. § (3) bekezdése szerint, a sértettek megegyezésétől függ, hogy ki gyakorolja a magánvádlói jogokat az eljárásban. Amennyiben a sértettek nem tudnak megegyezni, akkor a bíróság kijelöli azt a magánvádlót, aki az elsőfokú eljárásban a vád képviseletére jogosult. A kijelölés az első fokú bíróságnak az ügy érdemében hozott határozatának kihirdetéséig tart. Ez azt jelenti, hogy jogorvoslati jogosultsága valamennyi magánvádlónak külön-külön van, így perújítási indítványt is valamennyi magánvádló terjeszthet elő, nem csak az az egy, aki a vádképviseleti feladatokat az elsőfokú eljárásban ellátta.
A terhelt javára jogosult perújítást kezdeményezni az ügyész. Az ügyész feladatairól szóló 28. § (1) bekezdés előírja, hogy az ügyész a terheltet terhelő és mentő, súlyosító és enyhítő körülményeket is figyelembe kell, hogy vegye az eljárás valamennyi szakaszában. Az ügyész feladata, hogy az eljárás során figyelemmel kísérje az anyagi és eljárási szabályok érvényesülését. Az ügyész eljárási pozíciójából fakadó sajátos helyzete miatt, már az ügydöntő határozattal szembeni fellebbezése is kétirányú lehet, hiszen a vádlott javára és terhére is élhet fellebbezéssel. Ezzel összhangban a perújítás kezdeményezési lehetősége is kétirányú. Az ügyész indítványozási joga önálló, a terhelt akkor sem korlátozhatja, ha egyébként nem járulna hozzá, vagy kifejezetten nem szeretné a perújítási eljárást. Az ügyész által benyújtott perújítási indítványban meg kell jelölni annak irányát, indokolásának pedig tartalmaznia kell a perújítás törvényes feltételeit, illetve a perújítás alapjául szolgáló adatokat és bizonyítékokat.

Korlátozás nélkül terjeszthet elő a terhelt javára perújítási indítványt, maga a terhelt. Általános indítványozási joga van továbbá a védőnek, aki önállóan a terhelt indítványozási jogától függetlenül terjeszthet elő perújítási indítványt. Ez a jog azonban korlátozott abban a tekintetben, hogy a Be. úgy rendelkezik, hogy a védő perújítás kezdeményezését a terhelt megtilthatja. A terhelt akaratával szemben a védő, az egyébként önálló indítványozási jogát nem gyakorolhatja. Nem arról van tehát szó, hogy a védőnek a perújítási kérelem előtt engedélyt, vagy hozzájárulást kellene beszereznie. Az indítványt benyújtó védő esetén vélelmezni kell, hogy a terhelt nem tiltotta meg a védő eljárását. Nem kell külön felhívni a terheltet a hozzájáruló nyilatkozat megtétele végett, hiszen a bíróságnak hivatalból nem kötelessége ennek tisztázása. Az esetleges tiltás a védő és a terhelt viszonyára vonatkozik, címzettje nem a bíróság, hanem a védő (77/2009 BK vélemény). A törvény ugyanis nem a terhelt hozzájárulását követeli meg, hanem csak tiltó rendelkezést fogalmaz meg. Előfordulhat, hogy a terhelt az alapügyben eljárt védőt kifejezetten a saját perújításának a megfogalmazásával bízza meg, ebben az esetben a perújítási indítványt csak a terhelt által előterjesztettnek kell tekinteni.

A Be. 49. § a védő kirendelésének és meghatalmazásának a hatályáról úgy rendelkezik, hogy ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki, akkor a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásokra is. Ennek értelmében, ha a perújítási indítványt az alapügyben eljárt kirendelt vagy meghatalmazott védő nyújtja be, külön meghatalmazást már nem kell becsatolnia az indítvánnyal együtt. A perújítási indítványt benyújtó ügyvédet, csak akkor kell meghatalmazás csatolására kötelezni, ha az alapügyben nem járt el. A Be. 47. §. (1) bekezdés szerint a védőnek meghatalmazást a terhelt törvényes képviselője vagy nagykorú hozzátartozója, külföldi állampolgár terhelt esetén hazája konzuli tisztviselője is adhat. A meghatalmazásról a terheltet értesíteni kell, így lehetősége van a védőtől a meghatalmazás visszavonására. A 47. § (1) bekezdés természetesen a perújítási eljárásra is igaz. Vagyis a fent felsorolt jogosultak megbízhatnak védőt a perújítási indítvány megtételére, de a terhelt értesítésének a kötelezettsége ekkor is fennáll. Ebben az esetben sincs azonban szükség a terhelt hozzájárulására, ha kifejezetten nem tiltja meg a más által meghatalmazott védő eljárását, úgy a védő eljárásának nincs akadálya.

Perújítási indítvány előterjesztésére jogosult a terhelt javára fiatalkorú vádlott törvényes képviselője. Tekintettel arra, hogy a fiatalkorúak eljárásában a törvényes képviselőt többlet jogosítványok illetik meg, így ez a többlet jogosítvány a perújítás indítványozására is kiterjed. A fiatalkorú törvényes képviselőjének önálló perújítás kezdeményezési lehetősége van, vagyis a vádlott hozzájárulása nélkül, vagy tiltakozása ellenére is élhet ezzel a lehetőséggel. A törvényes képviselő perújítási indítványa azonban időben korlátozott. A törvényes képviselő részvételét az eljárásban a Be., a fiatalkorú 18. életévének a betöltéséig engedi meg. Ezt követően illetve, ha házasságkötéssel a terhelt nagykorúvá vált, akkor a törvényes képviselő, csak, mint a fiatalkorú gondozója járhat el. Ezt a szabályt a perújításra is megfelelően alkalmazni kell, vagyis csak a terhelt nagykorúvá válásáig kezdeményezhet a törvényes képviselő perújítást.

Perújítási indítvány előterjesztésére jogosult a vádlott javára a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa. Mindegyikük joga önálló, nincs szükségük a terhelt hozzájárulására, sőt annak tiltakozása esetén is fennáll az önálló indítványozási jog. Azonban hangsúlyozni kell, hogy a vádlott hozzátartozóját, csak a kényszergyógykezelés elrendelése esetén illeti meg önálló perújítás kezdeményezési jog, más döntés esetén egyáltalán nincs hozzátartozóknak perújítás kezdeményezési lehetősége a terhelt életében. Azonban a terhelt halálával a Be. 409. § (2) bekezdés f) pontja alapján, megnyílik más hozzátartozóknak is a joga, bármely esetben a perújítás kezdeményezésére. Ennek megfelelően, a terhelt halála után egyenes ági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több mint ötven év telt el, akkor a rokoni kör további kiszélesítése jegyében, az oldalági rokona is nyújthat be perújítási indítványt.

A 409. § (3) bekezdés arra az esetre tartalmaz speciális szabályokat, amikor a perújítási okot arra alapozza a jogosult, hogy az ítéletet a XXV. Fejezet alapján a terhelt távollétében tartott tárgyaláson hozták. Ebben az esetben tekintettel arra, hogy a terhelt személyesen nem lehetett jelen a tárgyaláson és nem védekezhetett, ezért a jogalkotó perújítást biztosít számára, ha a terhelt tartózkodási helyéről idézhető. A perújítás lefolytatása ilyenkor kötelező. Annyi könnyítést tesz a jogalkotó, hogy ha a terhelt az elsőfokú határozat meghozatala idején még jelen volt a tárgyaláson és a terhelt távollétében csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárást folytatták le, a perújítást csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárásra vonatkozóan kell elrendelni. Ez logikusan következik abból, hogy a vádlott távolléte csak a másodfokú illetve harmadfokú eljárásban akadályozta a terheltet a védekezésben. Ha a terhelt a perújítás elrendelése után ismételten ismeretlen helyre távozott, a perújítási eljárást meg kell szüntetni. Ezzel a szabállyal az eljárás ésszerűtlen és rosszhiszemű elhúzódását igyekszik megakadályozni a jogalkotó. Amennyiben a terhelt kezdeményezésére kerül sor a perújítás lefolytatására, úgy elvárható tőle az, hogy jelen legyen a perújítási tárgyaláson, és ne távozzon újra ismeretlen helyre. A Be. kifejezetten az ismeretlen helyre távozás esetére állapítja meg a perújítás megszüntetésének a kötelezettségét. Abban az esetben, ha nem ismeretlen helyre távozott a terhelt, de szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg a perújítási tárgyaláson, akkor nem a perújítás megszüntetésének, hanem az általános szabályok szerint a terhelt elővezetésének van helye.

A 409. § (4) bekezdés kötelezővé teszi a perújítás lefolytatását arra az esetre, ha köztársasági elnök a terhelttel szemben indult büntetőeljárás kegyelemből történő megszüntetéséről határozott. Ebben az esetben a kegyelemről szóló határozat megalapozza a perújítást, és az eljárást mérlegelést nem tűrően le kell folytatni.

410. § (1) A nem jogosulttól származó perújítási indítványnak a bíróság részére történő megküldését az ügyész mellőzi, erről az indítvány előterjesztőjét írásban értesíti.

(2) A perújítási indítványban meg kell jelölni az indítvány okát és bizonyítékait. Az ok nem szabatos megjelölése a perújításnak nem akadálya.

(3) Ha bármely bíróság, más hatóság vagy hivatalos személy a hivatali hatáskörében olyan körülményről szerez tudomást, amelynek alapján perújítást lehet indítványozni, köteles erről a perújítás megengedhetőségének kérdésében döntésre jogosult bíróság területén működő ügyészt értesíteni.

A perújítási indítványt az ügyésznél kell benyújtani. Amennyiben az nem a jogosulttól származik, vagyis nem a 409. § (1)-(2) bekezdésében jogosultak és nem a megfelelő keretben nyújtották be, akkor az ügyész a 410. § (1) bekezdése szerint, a perújítási indítványnak a bíróság részére történő megküldését mellőzi, erről az indítvány előterjesztőjét írásban értesíti. Az ügyész ekkor a perújítási indítvány továbbítását kizárólag azon az alapon mellőzi, hogy az nem a jogosulttól származik. Azonban ezt leszámítva lehetséges, hogy valódi perújítási okra hivatkozik az indítványozó, ezért az ügyésznek ebben az esetben is kötelessége a perújítási indítvány megvizsgálása, és amennyiben perújítási okot állapít meg, köteles azt a terhelt javára és terhére is érvényesíteni.
A perújítási indítvány alakszerűségét illetően a törvény külön előírásokat nem tartalmaz. Előterjeszthető írásban, vagy szóban jegyzőkönyvbe mondva. Tartalmi előírás a 410. § (2) bekezdése alapján, hogy meg kell jelölni az indítvány okát és bizonyítékait. Ezeknek a megjelölésével lehet majd dönteni a perújítás megengedhetősége kérdésében. Az ok nem szabatos megjelölése azonban a perújításnak nem akadálya, azt a tartalma alapján fogja a bíróság is elbírálni. A bíróság azonban a perújítási indítványban meg nem jelölt perújítási okok tekintetében nem hozhat döntést (BH 2012. 117.).
A 410. § (3) bekezdés a bíróságok, más hatóságok, és hivatalos személyek kötelezettségévé teszi, hogy hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott perújítási okról kötelesek az ügyészt értesíteni. Ez a kötelesség független attól, hogy a perújítási okot a terhelt javára vagy a terhelt terhére kell-e érvényesíteni. Az ügyész az értesítés alapján, a perújításra okot adó tényeket megvizsgálja, és dönt arról, hogy indítványozza-e a perújítást vagy sem.

A perújítási eljárás

411. § (1) A perújítás megengedhetőségének kérdésében, ha az alapügyben a járásbíróság járt el első fokon, a törvényszék, ha a törvényszék járt el első fokon, az ítélőtábla dönt.

(2) A perújítási indítványt - ha azt nem az ügyész nyújtja be - a perújítás megengedhetőségének kérdésében döntésre jogosult bíróság területén működő ügyésznél kell írásban benyújtani vagy jegyzőkönyvbe mondani. Az ügyész az indítványt a nyilatkozatával együtt, harminc napon belül megküldi a bíróságnak. Ha a pótmagánvádló nyújt be perújítási indítványt, azt közvetlenül a döntésre jogosult bíróságnál kell előterjesztenie.

(3) A perújítási indítvány megküldése előtt az ügyész nyomozást rendelhet el. Ha az ügyész nyomozást rendel el, a (2) bekezdésben írt határidő a nyomozás befejezésétől számít.

(4)

ÍH 2017. 49. Perújítás megengedhetősége
ÍH 2008. 131. Perújítás
A perújítási eljárás két egymástól jól elkülöníthető szakaszra bontható. Az első a perújítás megengedhetősége kérdésében történő bírósági döntés. Amennyiben a perújítási indítvány meglapozottnak tűnik, és a bíróság elrendeli a perújítást, a második szakasz az új bírósági eljárás, az ügy ismételt érdemi elbírálása. A megengedhetőség kérdésében mindig az alapügy szempontjából másodfokú hatáskörrel rendelkező bíróság, vagyis magasabb szintű bíróság dönt. A Be. 411. § (1) bekezdése értelmében, ha elsőfokon járásbíróság járt el, akkor a perújítás megengedhetőségével kapcsolatos döntés a törvényszék hatáskörébe tartozik, amennyiben elsőfokon törvényszék járt el, úgy a perújítás megengedéséről ítélőtábla határoz. A 411. § (2) bekezdése szerint a perújítási indítványt, a perújítás megengedhetőségének kérdésében döntésre jogosult bíróság területén működő ügyésznél kell benyújtani, írásban vagy jegyzőkönyvbe mondva. Különösebb szűrő szerepe az ügyésznek az ügyben nincs, csupán akkor mellőzi az indítvány továbbítását, ha az nem a jogosulttól származott. Az ügyésznél történő előterjesztés lényege, hogy az ügyész nyilatkozatával együtt fogja a kérelmet 30 napon belül továbbítani a döntésre jogosult bíróságnak. Ebben a nyilatkozatban az ügyész állást foglal a perújítás kérdéséről, hogy egyetért-e az indítvánnyal vagy elutasítását javasolja. Gyakran ebben a kérdésben való megalapozott állásfoglalás, nem lehetséges az alapügy iratainak a tanulmányázása alapján. A 411. § (3) bekezdése ezért lehetőséget teremt az ügyész számára perújítási nyomozás lefolytatására. Ebben az esetben az indítvány előterjesztésére nyitva álló határidő, a nyomozás befejezésével kezdődik. A 12/2003 (ÜK 7.) LÜ utasítás szerint, az ügyésznek akkor kell perújítási nyomozást elrendelni, ha az indítvány, illetve a rendelkezésére álló adatok alapján úgy látja, hogy az új bizonyítékok ezt szükségessé teszik. A perújítási nyomozás elrendeléséről feljegyzést kell készíteni, és a nyomozás teljesítésére határidőt kell szabni. A perújítási indítvány előterjesztőjét a nyomozás elrendeléséről, valamint annak eredményéről értesíteni kell. A nyomozás célja tehát, hogy az ügyész ki tudja alakítani saját álláspontját a perújítási indítvánnyal kapcsolatban. Vizsgálhatja például, hogy az új bizonyítékként megjelölt tanú ténylegesen létezik-e, a mentességi jogra hivatkozott tanú valóban hajlandó-e vallomást tenni stb. A nyomozásra a IX. fejezet rendelkezései megfelelően irányadóak. Az ügyész a nyomozás eredményétől függően alakítja saját nyilatkozatát, azonban az iratokat mindenképp felterjeszti a döntésre jogosult bíróságnak.
A pótmagánvádló perújítás előterjesztésével kapcsolatos joga korlátozott, hiszen csak a felmentett vádlott bűnösségének a megállapítása céljából terjeszthet elő perújítási indítványt. A pótmagánvádlóra ezen kívül az előterjesztést illetően is speciális szabályok vonatkoznak. Ő ugyanis nem az ügyésznél, hanem közvetlenül a megengedhetőség kérdésében döntésre jogosult bíróságnál terjeszti elő indítványát. Ugyanezek a szabályok, vagyis a közvetlen előterjesztés vonatkozik, a Be. 515. § (1) bekezdés szerint a magánvádlóra is. A 411. § (4) bekezdés a távollétében elítélt terhelt perújítási eljárásának soron kívüliségét írja elő. A soron kívüliség vonatkozik az ügyészi ügyintézésére, a perújítási nyomozásra és a bíróság eljárására egyaránt.

412. § (1) A bíróság beszerzi az alapügy iratait, és ha a perújítás megengedhetőségében való döntéshez szükséges, az indítványozó által megjelölt bizonyítási eszközök felkutatása érdekében nyomozást rendel el, és az iratokat megküldi az ügyésznek. A nyomozásra a IX. Fejezet rendelkezései a perújítási eljárás jellegének megfelelően irányadók. Előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés, lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet és távoltartás nem rendelhető el.

(2) A perújítási indítványt a bíróság másodfokú tanácsa tanácsülésen bírálja el.

(3) A perújítási indítvány a (2) bekezdés szerinti tanácsülés megkezdéséig visszavonható. Ha a 409. § (2) bekezdésének *b)-f)* pontjában felsoroltak valamelyike a perújítási indítványt akkor vonta vissza, amikor az ügyész azt a nyilatkozatával együtt még nem küldte meg a bíróságnak, a perújítási indítványt nem kell megküldeni a bíróságnak.

A 412. § már a perújítási indítvány elbírálására jogosult bíróság feladatait tartalmazza. A perújítás megengedhetősége kérdésében döntésre jogosult bíróság azt vizsgálja, hogy a Be.-ben előírt feltételek, a perújítással kapcsolatban fennállnak-e. Megvizsgálja, hogy a kérelmet az arra jogosult nyújtotta-e be, megalapozott-e a perújítási kérelem, az abban előadottak valósága esetén módosítható-e az alapügyben hozott határozat. Nem vizsgálhatja a bíróság a bizonyítékok hitelt érdemlőségét, hiszen arra csak bizonyítás felvétele esetén lenne lehetőség (BH 2006. 389. I., BH 2005. 423., BH 2006. 183.). A bíróság döntéséhez meg kell vizsgálni az alapügy iratait. Amennyiben az ügyész nem szerezte be az alapügy iratait, akkor a bíróság gondoskodik azok beszerzéséről. Ha a bíróság döntéséhez további adatok szükségesek, vagy az indítványozó által megjelölt bizonyítási eszközök felkutatása szükséges, és az ügyész ezek iránt nem intézkedett, a bíróság is nyomozást rendelhet el, és az iratokat megküldi az ügyésznek. A Be. kifejezetten nem rendelkezik arról, hogy a bíróságnak a nyomozás elvégzésére kell-e, és ha igen milyen tartamú határidőt tűzni. Szintén nem rendelkezik a határidő meghosszabbításáról, illetve annak jogosultjáról. A nyomozás rendeltetése ebben az esetben nem az ügyész vádemelés tárgyában való, hanem a bíróság perújítás megengedhetősége tárgyában való döntésének előkészítése. A bizonyítási eszköz felkutatása nem jelenti a bizonyítási eljárásnak a lefolytatását, hiszen arra majd sor kerülhet a perújítás elrendelése esetén (pl. tanú nevének, címének felkutatása lehetséges, de kihallgatása nem). Nem nyomozást kell lefolytatni, tényállást felderíteni, hanem meghatározott körben, és célból nyomozási cselekményt elvégezni. A 89/2011. BK vélemény alapján, a bíróság jogosult a nyomozás határidejét és annak a meghosszabbítását is meghatározni. Ennek megfelelően a 412. § (1) bekezdése alapján elrendelt nyomozás teljesítésének határideje 2 hónap, amit az elrendelő határozatban meg kell állapítani. A meghosszabbításra szintén a bíróság jogosult. E körben azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy ilyen nyomozás feladata nyilvánvalóan szűkebb terjedelmű, mint a Be. 164. § (2) bekezdése szerinti nyomozati tevékenység. Ezért nem lehet általánosan irányadóként venni a Be. 176. § (1) bekezdésének további, s különösen nem a 176. § (2) bekezdésének rendelkezését. A bíróságnak joga és kötelessége is, hogy ésszerű határok között tartsa a határidő meghosszabbításának tartamát. A nyomozásra egyébként a IX. Fejezet rendelkezései a perújítási eljárás jellegének megfelelően irányadóak. A perújítás megengedhetőségéről való döntés meghozatala előtt, a bíróság előzetes letartóztatást, ideiglenes kényszergyógykezelést, lakhelyelhagyási tilalmat, házi őrizetet és távoltartást nem rendelhet el.

A perújítási indítvány elbírálására a 412. § (2) bekezdése alapján tanácsülésen kerül sor, így ez a tény is alátámasztja, hogy a perújítás ebben a szakaszában nincs helye bizonyításnak. A perújítási indítvány előterjesztésére jogosultak rendelkeznek az indítvány felett, és a tanácsülés megkezdéséig azt visszavonhatják. Ez természetesen vonatkozik arra az esetre is, amikor az indítvány még az ügyésznél van, és nem került a bíróság elé felterjesztésre. Ebben az esetben, ha a terhelt, védő, fiatalkorú törvényes képviselője, vagy a kóros elmeállapotú személy törvényes képviselője, házastársa, élettársa, vagy a terhelt halála után a törvényben meghatározott hozzátartozói a kérelmet visszavonják, az ügyész nem küldi meg az iratokat a bíróságnak. Ha az indítvány visszavonására csak az iratoknak a bírósághoz való megküldése után kerül sor, akkor a bíróság az ügyet határozathozatal nélkül befejezettnek tekinti, és az ügy iratait visszaküldi az elsőfokú bírósághoz. Az ügyészt az indítvány visszavonásának a tényéről értesíteni kell.

413. § (1) Ha a bíróság a perújítási indítványt alaposnak találja, a perújítást elrendeli, és az ügyet a megismételt eljárás lefolytatása végett megküldi az alapügyben eljárt elsőfokú bíróságnak, illetőleg a megismételt eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz teszi át, egyidejűleg az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtását felfüggesztheti, illetőleg félbeszakíthatja, vagy a szükséges kényszerintézkedést elrendelheti. A 408. § (1) bekezdésének *b)* pontja esetében a bíróság az alapeljárást a 332. § (1) bekezdésének *c)* pontja alapján maga is megszüntetheti.

(2) Az alaptalan, az arra nem jogosulttól származó perújítási indítványt a bíróság elutasítja. A határozatot közli azzal, aki a perújítási indítványt előterjesztette, és ha az indítványt nem az ügyész terjesztette elő, az ügyésszel is.

(3) Az ugyanazon jogosult által a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett vagy egyébként a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti.

(4) A felmerült bűnügyi költséget a perújítási indítvány elutasítása esetén az indítványozó viseli, ha a perújítási indítványt az ügyész terjesztette elő, a bűnügyi költséget az állam viseli.

ÍH 2017. 49. Perújítás megengedhetősége
ÍH 2013. 137. Perújítás - kényszerintézkedés
ÍH 2013. 98. Perújítás - perújítás esetén a védő jogai
ÍH 2013. 52. Perújítás - új bizonyítékok a perújításnál
ÍH 2012. 9. Perújítás
ÍH 2010. 154. Perújítás
ÍH 2009. 48. Perújítás - perújítási indítvány elutasítása esetén a fellebbezésre jogosultak
ÍH 2008. 89. Perújítás - pótmagánvádas eljárás

A 413. § a perújítás megengedhetősége kérdésében való döntési lehetőségeket szabályozza. A bíróságnak azt kell tehát vizsgálat tárgyává tenni, hogy a Be. 408. § (1) bekezdésben meghatározott valamelyik perújítási ok fennáll-e. Állást kell foglalni a bizonyíték újdonsága tekintetében, meg kell győződnie, hogy a hamis bizonyíték, illetve a hatóság büntető jogszabályba ütköző kötelességszegését bíróság jogerős ítélete megállapította-e, illetve annak megállapítását nem a bizonyítottság hiánya zárta ki. Meg kell vizsgálni, hogy a perújítási indítványt az arra jogosult nyújtotta-e be. Állást kell foglalni, hogy a perújítás során lehetőség lesz-e arra, hogy akár a terhelt javára, vagy terhére lényegesen megváltozzon az alapügyben hozott határozat. Ezeknek a fényében amennyiben a bíróság alaposnak találja a perújítási indítványt, végzéssel elrendeli a perújítást. Ezzel egyidejűleg az iratokat megküldi az alapügyben eljárt elsőfokú bíróságnak, hiszen a megismételt eljárás lefolytatására ez a bíróság lesz jogosult. Kivételt képez ez alól, ha a perújítás megengedhetőségében döntésre jogosult bíróság azt állapítja meg, hogy az alapügyben eljárt bíróság, a perújítási okra figyelemmel nem rendelkezik hatáskörrel, vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozik az ügy. Ekkor a bíróság a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak küldi meg az ügy iratait a megismételt eljárás lefolytatása végett.

A perújítás elrendelése esetén, a bíróságnak számos más, az ügyben felmerült kérdésben is döntenie kell. A perújítás elrendelésével egyidejűleg bármely rendelkezés végrehajtását felfüggesztheti vagy félbeszakíthatja, és kényszerintézkedésekről is dönthet, amennyiben azt szükségesnek tartja (BH 2006. 389. II). Ezekre az intézkedésekre azért van szükség, mert megalapozott a perújítási indítvány, és ha a megismételt eljárás az abban célzott joghatásokkal jár, akkor a terhelt számára lényegesen kedvezőbb, vagy éppen lényegesen kedvezőtlenebb helyzet állhat elő. Erre tekintettel el lehet rendelni a terhelt előzetes letartóztatását, vagy más szükséges kényszerintézkedést. A terhelt javára benyújtott perújítás esetén fennállhat annak a veszélye, hogy olyan terhelt tölti jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetését, akit a megismételt eljárásban fel kell menteni. Az alapítélet a szabadságvesztésen kívül más joghátrányt is tartalmazhat, melyeknek a végrehajtása függ a perújítás kimenetelétől. Éppen ezért ad lehetőséget a Be., hogy a perújítás elrendelésekor a bíróság az alapügyben hozott rendelkezések végrehajtását felfüggessze vagy félbeszakítsa. Felfüggesztésre még a végrehajtás megkezdése előtt, félbeszakításra pedig akkor van lehetőség, ha a végrehajtás folyamatban van. A perújítás elrendelése esetén az alapügyben kiszabott szabadságvesztés végrehajtását csak akkor lehet felfüggeszteni, ha annak végrehajtását még nem kezdték meg. Indokolatlan a szabadságvesztés végrehajtásának a félbeszakítása, ha a perújítás eredményeként lényegesen enyhébb büntetés kiszabása nem várható (BH 2009. 237). A perújítást elrendelő végzés ellen fellebbezésnek nincs helye, azonban a büntetőjogi szankciók felfüggesztése és félbeszakítása, valamint a kényszerintézkedések elrendelése ellen fellebbezésnek az általános szabályok alapján helye van (BH 2006. 389. II).

Amennyiben a bíróság a megengedhetőség kérdésében folytatott eljárásban kétséget kizáróan megállapítja, hogy a terhelttel szemben ugyanazon cselekmény miatt több jogerős ítéletet hoztak, akkor a Be. felhatalmazása alapján maga is megszüntetheti az eljárást. Felesleges lenne ebben az esetben az alapügyben eljárt bíróságnak megküldeni az ügy iratait, hiszen ebben az esetben a döntés egyértelműen adott. Az első ügyben a döntés res iudicata hatása, a második ügy eljárási akadályát képezi, ezért a második ügyben az eljárást már jogerősen elbírálták hivatkozással, meg kell szüntetni (332. § (1) bekezdés c) pont).

A 413. § (2) bekezdése szerint, amennyiben a bíróság arra az álláspontra jut, hogy a perújítási indítvány alaptalan, vagy az arra nem jogosulttól származó, akkor a perújítási indítványt a bíróság elutasítja. A nem jogosulttól származó indítványt a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja. Ebben a körben a bíróságnak arról kell állást foglalni, hogy a 409. § (1)-(2) bekezdésében szereplő jogosultaktól származik-e a perújítási indítvány. Amennyiben megállapítható, hogy az indítvány a jogosulttól származik, akkor a következő kérdés, amit vizsgál a bíróság, hogy a 408. §-ban meghatározott perújítási ok valamelyikéről van-e szó. Nem zárja ki a perújítási indítvány alaposságát önmagában az a körülmény, hogy annak alátámasztására az indítványozó által mellékelt, orvos-szakértők által adott vélemény perjogilag nem szakvéleménynek, hanem okirati bizonyítéknak minősül (BH 2013. 60.). Amennyiben nem állapítható meg a 408. §-ban szereplő ok, illetve a velük szemben támasztott egyéb feltételek, akkor a bíróság elutasítja a perújítási indítványt. A végzést azzal kell közölni, aki a perújítási indítványt előterjesztette, ha az indítványt nem az ügyész terjesztette elő, az ügyésszel is közölni kell. A Be. igyekszik elejét venni annak, hogy a perújításra jogosultak perújítási indítványaikkal ismételten, parttalanul akadályozzák a bíróságok munkáját. A 413. § (3) bekezdés ugyanis úgy rendelkezik, hogy a bíróság az elutasító határozat meghozatalát is mellőzheti, ha ugyanazon jogosult, a korábbi indítványával azonos tartalommal, ismét perújítási indítványt terjeszt elő. Ez arra az esetre is vonatkozik, amikor az elutasított perújítási indítvánnyal azonos tartalommal, de valaki más terjeszt elő perújítási indítványt. Ha ugyanazon jogosult által - a korábbival azonos tartalommal- ismételten előterjesztett, vagy egyébként - a korábbival azonos tartalommal - ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzi, nem kell érdemi alakszerű határozatot hoznia és értelemszerűen jogorvoslati jogosultságot sem kell biztosítani (BH 2006. 388.).

A 413. § (4) bekezdés rendelkezik a perújítási indítvány elutasítása esetére a bűnügyi költség viseléséről. Amennyiben a perújítási indítvány elutasításra kerül, az előterjesztő viseli a felmerült bűnügyi költséget, amennyiben az ügyész terjesztette elő a perújítási indítványt és az elutasításra került, a bűnügyi költséget értelemszerűen az állam viseli. A védő által önállóan előterjesztett perújítási indítvány elutasítása esetén, a bűnügyi költség viselésére a terheltet kell kötelezni (BH 2009. 201).

A perújítás elrendelésekor a bíróságnak csak arról kell rendelkeznie, ha egyidejűleg bármely rendelkezés végrehajtását felfüggeszti, félbeszakítja vagy a szükséges kényszerintézkedést elrendeli. Éppen ezért, ha ezek tárgyában dönteni nem kell, úgy azokról az alakszerű rendelkezés szükségtelen. A pozitív rendelkezés hiánya éppen a negatív, azaz elutasító álláspontot is jelenti. Ezért a perújítás megengedhetősége tárgyában hozott másodfokú határozatban a szabadságvesztés félbeszakítását célzó indítvány elutasítása felesleges, az ellene bejelentett fellebbezés pedig kizárt. A perbeli esetben a városi bíróság ítéletével a terheltet lőfegyverrel és lőszerrel visszaélés bűntette miatt 2 év 4 hónapi börtönbüntetésre és a közügyektől 3 évi eltiltásra ítélte, elrendelve az eredetileg végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett 5 hónapi, valamint 1 évi börtönbüntetés végrehajtását. Védelmi fellebbezés alapján eljárva a megyei bíróság végzésével az elsőfokú ítéletet helybenhagyta azzal. A fenti ügyben a terhelt és védője által előterjesztett perújítási indítványt a törvényszék végzésével elutasította. A terhelt és védőjének fellebbezése alapján eljárva az ítélőtábla a törvényszék fenti határozatát megváltoztatta, és a perújítást elrendelte. Egyben - végzésének e rendelkezése ellen fellebbezési jogot biztosítva - a terhelt szabadságvesztésének félbeszakítása végett előterjesztett terhelti és védői indítványt elutasította. Az ítélőtábla indokai szerint a terhelttel szemben végrehajtásra vár még további két börtönbüntetés is; ezt mérlegelve az indítványnak nem adott helyt. Utalt azonban arra, hogy a megismételt eljárásra hatáskörrel rendelkező bíróság az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtását félbeszakíthatja. Az ítélőtábla végzése ellen a terhelt jelentett be a kézbesítési íven fellebbezést. Utóbb a városi bírósághoz címzett, szabadlábon való védekezés tárgyában előterjesztett - tartalma szerint fellebbezése indokolásának tekinthető - beadványában arra hivatkozott, hogy érdekelt a bíróságon való megjelenésben, a megismételt eljárásban önmaga tisztázásában. Utalt még a már eddig végrehajtott büntetéstartamra, valamint a családja nehéz körülményeire. Kérte, hogy a megismételt eljárásban szabadlábon, esetleg enyhébb kényszerintézkedés hatálya alatt védekezhessen. A Legfőbb Ügyészség átiratában a terhelt fellebbezését nem tartotta alaposnak, és a megtámadott határozat helybenhagyását indítványozta. Álláspontja szerint a törvényszéknek a perújítás elrendelése híján nem volt lehetősége a szabadságvesztés félbeszakítására. A másodfokon eljáró ítélőtábla - megváltoztatva a törvényszék döntését - a perújítást elrendelte, egyben érdemben rendelkezett a félbeszakításra irányuló indítványról. Ez utóbbi kérdésben lényegében elsőfokú bíróságként döntött, hiszen érdemben az ítélőtábla mérlegelte elsőként a szabadságvesztés félbeszakításának lehetőségét. A terheltet nem lehet megfosztani a szabadságelvonás tárgyában hozott döntés tekintetében a kétfokú bírósági eljárás lehetőségétől; fellebbezése ezért nem kizárt. A Kúria álláspontja szerint a terhelt fellebbezése törvényben kizárt, ezért elutasításának van helye. A Be. 414. § (1) bekezdése szerint a perújítás elrendelése ellen fellebbezésnek nincs helye; ennek lehetőségét az ítélőtábla a végzésében - helyesen - ki is zárta. Ugyanakkor a Be. 413. § (1) bekezdése alapján a perújítás megengedhetőségének kérdésében döntő bíróság a perújítás elrendelésével egyidejűleg az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtását felfüggesztheti, illetőleg félbeszakíthatja, vagy a szükséges kényszerintézkedést elrendelheti. Ez utóbbiak kapcsán viszont a jogorvoslati korlátozás már nem áll fenn. Amint azt a 4/2007. BK vélemény II. pontja rögzíti: a Be. 414. §-ának (1) bekezdése csak a perújítás elrendelése ellen zárja ki a fellebbezést, a Be. 413. § (1) bekezdése szerinti rendelkezések (az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtásának felfüggesztése, félbeszakítása vagy a szükséges kényszerintézkedés elrendelése) ellen azonban nem. Az említett rendelkezések elleni fellebbezést a Be. 414. § (2) bekezdése alapján eljáró bíróság bírálja el. Amennyiben az ítélőtábla a fentiek szerinti döntések valamelyikét hozta volna meg, úgy az ellen valóban helye lett volna fellebbezésnek (ÍH 2004.87.). Az ítélőtábla azonban a perújítás elrendelésével egyidejűleg nem a szabadságvesztés félbeszakításáról rendelkezett; hanem éppen ellenkezőleg, nem szakította félbe a szabadságvesztés végrehajtását. E döntése ezért nem sorolható be a fenti kivételek közé, a határozatnak ez az elutasítást tartalmazó része a végzés egészének jogi sorsát osztja, amely ellen jogorvoslatnak nincs helye. A Be. 413. § (1) bekezdésének megfogalmazásából - a feltételes módban való megszövegezésből - kiolvashatóan a perújítás megengedhetőségének kérdésében hozott igenlő döntés esetén is csupán lehetőség az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtásának felfüggesztése, félbeszakítása vagy a szükséges kényszerintézkedés elrendelése. Amennyiben ilyen döntés meghozatalát a bíróság nem látja indokoltnak, erről - nemleges tartalmú - alakszerű határozatot hoznia nem szükséges; a pozitív rendelkezés hiánya egyben a negatív, azaz elutasító álláspontot is jelenti. Ehhez képest szükségtelenül hozott elutasító rendelkezést végzésében az ítélőtábla; a terhelti-védői előadással ellentétes álláspontját azzal kellett volna kifejezésre juttatnia, hogy a szabadságvesztés félbeszakítása kérdésében semmiféle megnyilatkozást nem tesz. Ez ellen pedig jogorvoslatnak sem lett volna értelemszerűen helye. A fentiek értelemszerűen érvényesülnek abban az esetben is, ha a perújítás megengedhetőségének kérdésében a perújítást elrendelő határozatot az elsőfokú bíróság hozta volna meg, s rendelkezett volna egyben a szabadságvesztés félbeszakításának elutasításáról. Ezért a Legfőbb Ügyészség átiratának a Be. 383. §-ra való hivatkozása nem foghat helyt, hiszen ezen elutasító rendelkezés ellen az elsőfokú eljárásban sem volna helye fellebbezésnek. Annyiban viszont osztotta a Kúria az ügyészi álláspontot, hogy a Be. 414. § (3) bekezdése alapján a perújítást lefolytató bíróságnak lehetősége van a szükségesnek tartott rendelkezéseket bármikor megtenni [BH2009. 237.]. Az ítélőtábla tehát szükségtelenül rendelkezett a szabadságvesztés félbeszakítását célzó indítványok elutasításáról, emellett tévesen biztosított fellebbezési jogot e döntése ellen. Ez azonban nem jelent felülbírálati kötelezettséget [BH2011. 276.], ezért a Kúria a terhelt törvényben kizárt fellebbezését a Be. 382. §-a értelmében, a Be. 359. § (1) bekezdése alapján elutasította. (EBH2013. B.24.)

414. § (1) A perújítás elrendelése ellen fellebbezésnek nincs helye, a perújítási indítvány elutasítása miatt az indítványt előterjesztő fellebbezhet. A jogerős határozat elleni fellebbezés elbírálására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti.

(2) A törvényszék végzése elleni fellebbezést az ítélőtábla, az ítélőtábla végzése elleni fellebbezést a Kúria tanácsülésen bírálja el.

(3) A perújítás elrendelése esetén a perújítási eljárás lefolytatására a XI. és a XIII. Fejezet rendelkezéseit a perújítás jellegéből folyó eltérésekkel kell alkalmazni. A bíróság az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtását felfüggesztheti, illetőleg félbeszakíthatja, vagy a szükséges kényszerintézkedést elrendelheti.

(4) A terheltnek a tárgyalásra szóló idézéssel együtt - ha ez korábban nem történt meg - a perújítást elrendelő végzést is kézbesíteni kell, a tárgyaláson a vádirat helyett a perújítással megtámadott ítéletet és a perújítást elrendelő végzést ismerteti a tanács elnöke.

ÍH 2015. 6. A büntetés végrehajtásának félbeszakítását célzó indítvány elbírálása
ÍH 2013. 98. Perújítás - perújítás esetén a védő jogai
ÍH 2009. 48. Perújítás - perújítási indítvány elutasítása esetén a fellebbezésre jogosultak
ÍH 2008. 131. Perújítás
ÍH 2007. 55. Perújítási indítvány - fellebbezés törvényi kizárás esetén
A perújítás elrendelése esetén nincs helye fellebbezésnek. A fellebbezés kizárása azonban csak a perújítás elrendelésére vonatkozik, hiszen, ha a perújítást elrendelő végzés rendelkezik az alapügyben kiszabott szankció felfüggesztéséről, félbeszakításáról vagy kényszerintézkedés elrendeléséről, ezek ellen az általános szabályok szerint van helye fellebbezésnek (BH 2006. 389. II). Perújítási indítvány elutasítása ellen, kizárólag az indítvány előterjesztője fellebbezhet (BH 2012. 117, BH 2004. 314.). Ez a rendelkezés irányadó az ügyészre is. Az ügyésznek is csak abban az esetben nyílik meg a fellebbezési joga, amennyiben ő terjesztette elő a perújítási indítványt. Az ügyésszel a 413. § (2) bekezdése értelmében közölni kell a perújítási indítványt elutasító határozatot, akkor is ha azt nem ő terjesztette elő. Ennek a közlésnek pusztán tájékoztató szerepe van, és az ügy ügyviteli befejezéséhez szükséges, de jogorvoslati joga a végzéssel szemben nincs. A perújítási indítványt elutasító végzés azon a napon emelkedik jogerőre, amelyen az indítvány előterjesztője akként nyilatkozik, hogy nem kíván fellebbezéssel élni (BH 2011. 276.), illetve ha a fellebbezési határidő lejár.
A jogerős határozat elleni fellebbezés elbírálására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti. Ez arra az esetre vonatkozhat, amikor a törvény kizárja a fellebbezést a perújítás elrendelése ellen, vagy a fellebbezést nem a jogosult nyújtja be. Ez a rendelkezés a bíróság teendőit igyekszik lecsökkenteni és lehetőséget biztosítani, hogy ezekben az esetekben ne kelljen alakszerű határozatot hozni. A gyakorlatban azonban a megengedő norma ellenére a bíróság, ha a fellebbezés kizárt vagy nem a jogosulttól származik, a fellebbezést elutasítja, és e határozat ellen jogorvoslatot biztosít.
A 414. § (2) bekezdése a fellebbezés elbírálására jogosult bíróságokat és az eljárási formájukat jelöli ki. Mivel a perújítás megengedhetőségéről az alapügyben eljárt bírósághoz képest másodfokú bíróság dönt, így a perújítási indítványt elutasító végzést törvényszék vagy ítélőtábla hozza meg. Értelemszerűen a törvényszék végzése ellen az ítélőtáblához, az ítélőtábla végzése ellen a Kúriához lehet fellebbezni. Mindkét felsőbb bíróság tanácsülésen jár el. Abban az esetben, ha az indítványozó az eredeti indítványban megjelölt okra vonatkozó bizonyítékokat megerősíti, a másodfokú bíróság megváltoztathatja az elsőfokú bíróság döntését, és elrendelheti a perújítást. Nincs azonban arra lehetőség, hogy a fellebbezésben új perújítási okot jelöljön meg a fellebbező, hiszen arról csak egy új perújítási indítványban lehet dönteni (BH 2004. 228). Amennyiben ez nem így lenne az eljárás egyfokúvá válna, és a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó dolgot bírálna el.
A 414. § (3) bekezdés szerint a perújítás elrendelése esetén, az alapügyben eljárt első fokú bíróság eljárására XI. és a XIII. Fejezet rendelkezéseit a perújítás jellegéből folyó eltérésekkel kell alkalmazni. A perújítási eljárás jellegéből fakad, hogy a tárgyalás előkészítésére már nincs szükség, de a bírósági eljárás általános szabályait és az elsőfokú bírósági tárgyalásra vonatkozó szabályokat, megfelelően alkalmazni kell. A perújításra vonatkozó rendelkezések körében, a jogalkotó csak az általános szabályoktól való eltéréseket szabályozza. A perújítást folytató bíróság is jogosult az alapügyben hozott bármely rendelkezés végrehajtását felfüggeszteni, illetőleg félbeszakítani, vagy a szükséges kényszerintézkedéseket elrendelni. A perújítást folytató bíróság a perújítást elrendelőhöz képest, akár több és megalapozottabb adattal rendelkezhet, melyre tekintettel döntését meghozhatja. Erre azért van szükség, mert a perújítás sikere esetén, a megismételt eljárásban akár lényegesen a terhelt javára, akár lényegesen a terhelt terhére, megváltoztatható az alapügyben hozott döntés. A terhelt javára benyújtott perújítás esetén fennállhat annak a veszélye, hogy olyan terhelt tölti jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetését, akit a megismételt eljárásban fel kell menteni. Ezért ad lehetőséget a Be., hogy a perújítás elrendelésekor a bíróság az alapügyben hozott rendelkezések végrehajtását felfüggessze vagy félbeszakítsa. Ugyanakkor fordítva is igaz, előfordulhat, hogy a súlyosabb, szabadságvesztéssel fenyegetett cselekmény megállapítása miatt fennáll a terhelt szökésének vagy elrejtőzésének veszélye, ebben az esetben indokolt az eljáró bíróságnak elrendelni az előzetes letartóztatást, vagy annak valamelyik alternatíváját.
A 414. § (4) bekezdés már a perújítási tárgyalásra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. A perújítási tárgyalás lefolytatására az elsőfokon határozatot hozó bíróság jogosult. Fontos azonban figyelembe venni a bíró kizárására vonatkozó szabályokat. A Be. 21. § (3) bekezdés d) pont szerint, a perújítás elrendelése folytán megismételt első fokú vagy másodfokú eljárásból, ki van zárva az a bíró is, aki a perújítást elrendelő határozat vagy a perújítással támadott határozat meghozatalában részt vett.
A vádlottat a tárgyalásra idézni kell és az idézéssel együtt, amennyiben erre korábban nem került sor, kézbesíteni kell, a perújítást elrendelő végzést. Erre akkor kerülhet sor, ha a perújítási indítványt nem a vádlott terjesztette elő, hiszen az indítványozónak a perújítást elrendelő bíróság kézbesíti a végzést. A perújítási tárgyalás kezdetén, a perújítás sajtosságaira tekintettel a tanács elnökének a feladata is sajátosan alakul. A perújítási tárgyaláson nem a vádiratot kell ismertetni, hanem a perújítást elrendelő végzést, és az alapügyben hozott ítéletet. A perújítási tárgyalásra egyebekben az elsőfokú bírósági tárgyalásra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Természetesen a bizonyítás kereteit a perújítási okként megjelölt körülmény határozza meg. Mivel ebben az esetben már nem a vádról kell dönteni, így nem lehet perújítási tárgyalás folytán a vádat ejteni.

415. § (1) Ha a bíróság - a tárgyalás eredményétől függően - megállapítja, hogy a perújítás alapos, az alapügyben hozott ítéletet vagy az ítéletnek a perújítással megtámadott részét hatályon kívül helyezi, és új ítéletet hoz, ha pedig a perújítást alaptalannak találja, azt elutasítja.

(2) Ha az alapügyben kiszabott büntetést összbüntetésbe foglalták, és a perújítás alapossága folytán az összbüntetési ítéletet is hatályon kívül kell helyezni, a bíróság az összbüntetési ítéletet is hatályon kívül helyezi, és - ha ennek feltételei fennállnak - lefolytatja az összbüntetési eljárást, feltéve, hogy ez az 574. § (1) bekezdése szerinti hatáskörét nem haladja meg; ellenkező esetben az iratokat az összbüntetési eljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező bíróságnak küldi meg.

(3) Ha a perújítási indítványt a terhelt javára terjesztették elő, az ítéletet a hátrányára nem lehet megváltoztatni.

(4) A perújítás elrendelése után hozott határozatok ellen az általános szabályok szerint van helye jogorvoslatnak.

(5) Perújítás esetében az érdemben elbírált polgári jogi igényt újból el kell bírálni, ha ezt az ügyész, a terhelt vagy a magánfél indítványozza. Az ügyész vagy a terhelt indítványára a szülői felügyeleti jog megszüntetése tárgyában újból határozni kell. Kizárólag a polgári jogi igény vagy a szülői felügyeleti jog kérdésében azonban perújításnak (új eljárásnak) csak a polgári perben eljáró bíróságnál lehet helye az arra meghatározott feltételek alapján és eljárás szerint.

ÍH 2015. 136. Kizárólag a polgári jogi igény kérdésében előterjesztett perújítási indítvány elbírálása
ÍH 2014. 11. Perújítás - hatályon kívül helyezés - az eljárás megszüntetése
ÍH 2013. 137. Perújítás - kényszerintézkedés

A bíróság a tárgyaláson lefolytatott bizonyítás eredményétől függően megállapítja, hogy a perújítás alapos-e vagy sem. A bizonyítékok egybevetésével az új bizonyíték értékelésével a bíróság megvizsgálja, hogy kell-e az alapügyben megállapított tényállástól eltérő tényállást megállapítani, a perújítással támadott ténykérdésben van-e eltérés az alapügyben foglaltakhoz képest. Amennyiben alaposnak találja a perújítást, akkor az ítéletet vagy annak a perújítással megtámadott részét hatályon kívül helyezi, és új ítéletet hoz. Gyakorlatilag az alaphatározat bármely része változhat, sőt alkalmazhatók az alapügyben még hatályban nem volt, de enyhébb elbírálásra lehetőséget teremtő jogszabályok is, hiszen a perújítás egy teljesen új elbírálását jelenti az ügynek. Az alapügyben hozott határozat hatályon kívül helyezése, értelemszerűen a másod és harmadfokon hozott határozatra is kiterjed. Az új ítélet ellen az általános szabályok alapján van helye jogorvoslatnak. Abban az esetben, ha a bíróság a perújítást alaptalannak találja, azt elutasítja. Ilyen határozatot akkor hoz a bíróság, ha a perújítási indítványban meghatározott ok nem minősül megalapozottnak, a perújítást nem törvényes határidőn belül terjesztették elő, nem az arra jogosult terjesztette elő. Az utóbbi két körülmény már a perújítás megengedhetősége kérdésében tartott tanácsülés alkalmával megállapítható, és az elutasító döntés főszabályként már az eljárás ebben a korábbi szakaszában megszületik. A megalapozottság tekintetében azonban csak az új tárgyaláson felvett bizonyítékok alapján lehet meggyőzően állást foglalni. A perújítás alaptalan, ha az azt elbíráló bíróság arra a meggyőződésre jut, hogy az alapügyben hozott határozat minden részletében helytálló, eltérő döntés nem indokolt. A perújítás alaptalansága és elutasítása azt jelenti, hogy a perújítással megtámadott alapügyben hozott határozat hatályban marad.

A 415. § (2) bekezdés arra az esetkörre ad megoldást, amikor a perújítással megtámadott ítélettel kiszabott büntetést, már összbüntetésbe is foglalták. Ebben az esetben, ha a perújítás eredményes és megváltoztatja a bíróság az alapügyben kiszabott büntetést, mely alapját képezte az összbüntetési eljárásnak is, akkor a 415. § (2) bekezdése lehetőséget teremt arra, hogy az összbüntetési ítéletet is hatályon kívül helyezze a bíróság. A célszerűség és pergazdaságosság azt kívánja meg, hogy az összbüntetés hatályon kívül helyezése mellett, ha annak feltételei fennállnak, immár az új kiszabott büntetés alapján, folytassa le a perújítást lefolytató bíróság az új összbüntetésbe foglalási eljárást is. Ennek akadálya lehet, ha a bíróság hatáskörét ez a Be. 574. § (1) bekezdése szerint meghaladja. Főszabály ugyanis, hogy az azonos hatáskörű bíróságok közül, az jogosult az összbüntetési eljárás lefolytatására, aki az utolsó ítéletet hozta. Egyébként pedig a magasabb hatáskörű bíróság folytatja le az összbüntetésbe foglalást. Amennyiben tehát a perújítást lefolytató bíróság megállapítja hatáskörének hiányát, akkor a perújítási döntés jogerőre emelkedése után, az összbüntetési eljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező bíróságnak küldi meg az iratokat.

A 415. § (3) bekezdése alapján, a súlyosítási tilalom speciális formája érvényesül a perújítási eljárásban. Amennyiben a perújítási indítványt a terhelt javára terjesztették elő, nem lehet az alapügyben hozott határozatot a terhelt hátrányára megváltoztatni. Abban az esetben, ha a perújítási eljárás folytán a bíróság azt állapítja meg, hogy a terhelt javára benyújtott perújítás eredményeként, éppen a terhelt hátrányára kellene megváltoztatni az alapügyben hozott határozatot, erre a súlyosítási tilalom miatt nincs lehetőség. Ekkor a perújítási indítványt el kell utasítani, hiszen alaptalannak bizonyult.

A perújítás elrendelése után egy teljesen új eljárás kezdődik, így az abban foglalt határozatok ellen, lévén, hogy elsőfokú határozatokról van szó, a 415. § (4) bekezdése értelmében, az általános szabályok szerint van helye jogorvoslatnak.

A 415. § (5) bekezdésében sajátosan kerül szabályozásra a polgári jogi igény és szülői felügyeleti jog megszüntetése kérdésében előterjesztett perújítás. Ezeknek a kérdéseknek az eldöntése főszabály szerint nem a büntető bíróságok feladata. Azonban a Be. lehetőséget ad arra, hogy ezekről a járulékos kérdésekről büntetőbíróság, a büntetőjogi főkérdés mellett döntsön, amennyiben ez nem késlelteti számottevően az ügy befejezését. Amennyiben kizárólag ezen kérdések miatt kezdeményeznek perújítást az arra jogosultak, akkor ennek nincs helye büntetőeljárás keretében, hanem kizárólag polgári bíróság előtt lehet azt kezdeményezni. A polgári jogi igény érvényesítésére a magánfél jogosult. A Be. a magánfelet nem sorolja perújítás kezdeményezésére jogosultak közé. Mindebből az következik, hogy a magánfél, kizárólag polgári bíróság előtt élhet perújítással a polgári jogi igény elbírálásával kapcsolatban, a Pp. szabályai szerint. Ha azonban a perújításnak egyéb okból helye van, és a perújítás alapos, és az alapügyben hozott ítéletet hatályon kívül kell helyezni, és új tényállást kell megállapítani, akkor az új tényállásnak és a bűnösség kérdésében hozott döntésnek megfelelően, a büntetőbíróság a polgári jogi igényről is határoz, de csak az ügyész, a terhelt vagy a magánfél indítványára. A szülői felügyeleti jog megszüntetésére hasonló szabályok vonatkoznak, azzal a különbséggel, hogy az újbóli döntés, az ügyész vagy a terhelt indítványához kötött. Erre vonatkozó indítvány hiányában, az alapügyben hozott határozat hatályon kívül helyezésével, nem marad rendelkezés a polgári jogi igényről vagy a szülői felügyeleti jogról. Ebben az esetben ezek a kérdések egyéb törvényes úton érvényesíthetők.

XVIII. Fejezet

A FELÜLVIZSGÁLAT

A felülvizsgálat okai

416. § (1) Felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye, ha
a) a terhelt felmentésére vagy az eljárás megszüntetésére, illetve a terhelt bűnösségének megállapítására, továbbá kényszergyógykezelésének elrendelésére a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor,

b) a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak, illetve a büntetés végrehajtását a Btk. 86. § (1) bekezdésében foglalt kizáró ok ellenére függesztették fel,

c) a bíróság határozatának meghozatalára a 373. § (1) bekezdésének I. *b)* vagy *c)* pontjában, illetve II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor,

d) a bíróság határozatának meghozatalára a súlyosítási tilalom [354. és 355. §, 405. § (1) és (3) bek., 549. § (4) bek.] megsértésével került sor,

e) az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát elrendelte, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg,
f) a büntetőjogi felelősség megállapítására, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására olyan büntető jogszabály alapján került sor, amelynek alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság megállapította, de a terhelt már mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a büntetés végrehajtása már befejeződött, illetve végrehajthatósága megszűnt, illetőleg a terhelt már nem áll az intézkedés hatálya alatt,
g) nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését, feltéve, hogy a nemzetközi emberi jogi szerv joghatóságának Magyarország alávetette magát.
(2) Az (1) bekezdés *f)* pontja alapján a felülvizsgálati indítványt az Alkotmánybíróság határozatának közlésétől számított hat hónapon belül lehet benyújtani.
(3) Az (1) bekezdés *g)* pontja alapján felülvizsgálatnak akkor is helye van, ha a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv a nemzetközi szerződés azon rendelkezésének megsértését állapította meg, amely olyan eljárási szabálysértést valósított meg, amely e törvény szerint felülvizsgálattal nem, csak fellebbezéssel támadható. Az (1) bekezdés *g)* pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak, ha a nemzetközi emberi jogi szerv az ügy ésszerű időn belül történő elbírálása követelményének megsértését állapította meg.
(4) Nincs helye felülvizsgálatnak
a) az (1) bekezdés *a)* és *b)* pontja esetében, ha az ügyben harmadfokú bíróság hozott ügydöntő határozatot,
b) a Kúria jogegységi eljárása alapján, felülvizsgálat során vagy a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján hozott határozata ellen,

c) ha a törvénysértés különleges eljárás (XXIX. Fejezet I-II. Cím) lefolytatásával orvosolható,
d) a terhelt terhére az (1) bekezdés *a)* pontjában írt okból magánvádas eljárásban vagy pótmagánvád alapján folytatott eljárásban.

(5) A büntetőügyben hozott jogerős határozatnak kizárólag a polgári jogi igény vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetése kérdésében hozott rendelkezése ellen a Polgári perrendtartás szabályai szerint van helye felülvizsgálati kérelem előterjesztésének.

ÍH 2015. 51. Perújítás helyett felülvizsgálati indítvány előterjesztése a terhelt távollétében meghozott jogerős ítélet ellen

Amíg a perújítás a jogerőre emelkedett határozatok ténybeli hibáinak a kiküszöbölésére szolgál, addig a felülvizsgálat jogkérdésekben nyújt lehetőséget a jogorvoslatra a már jogerőre emelkedett határozatok tekintetében. A Be. azonban csak a legkirívóbb anyagi és eljárásjogi törvénysértésekre szorítja a felülvizsgálati okok körét. A felülvizsgálat a jogerős ügydöntő határozatok hibáinak orvoslására szolgáló rendkívüli perorvoslat. Ügydöntőnek azok a határozatok tekintendők, amelyekben a bíróság a Be. vonatkozó szabályai szerint lefolytatott bírósági eljárást követően, a törvényes vádról határoz. Az ügy érdemében hoz mindenkivel szemben kötelező érvényű, a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító, vagy őt felmentő ítéletet, illetve eljárást megszüntető végzést (BH 2004. 405. II.). Pótmagánvádló vádindítványát elutasító végzés ellen, nincs helye felülvizsgálatnak, hiszen az nem minősül ügydöntő végzésnek (BH 2004. 355. BH 2010. 145.) A bíróságnak az a jogerős végzése, amellyel a perújítást elutasítja, nem ügydöntő határozat, ezért azzal kapcsolatban felülvizsgálatnak nincs helye (BH 2012. 7). Ezzel szemben, a perújítás során az alapügyben hozott ítéletet részben vagy egészben hatályon kívül helyező jogerős új ítélet ellen - mivel ügydöntő határozat - a törvényben írt feltételek mellett felülvizsgálatnak van helye (BH 2006. 352.). Az összbüntetési határozat nem ügydöntő, ezért felülvizsgálatára törvényes lehetőség nincs (BH 2004. 232.). Az összbüntetések tekintetében az esetleges törvénysértések, az utólagos összbüntetési különleges eljárásban küszöbölhetők ki. Ez teljesen összhangban van a Be. 416. § (4) bekezdés c) pontjával, mely kizárja a felülvizsgálatot abban az esetben, ha a törvénysértés különleges eljárás keretén belül orvosolható.

A 416. § taxatíve meghatározza, melyek azok a jogkérdések, melyek felülvizsgálattal orvosolhatók. Az (1) bekezdés a) és b) pontjai a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése esetére biztosít felülvizsgálati okot, mégpedig olyan anyagi jogszabálysértésekről van ezekben az esetekben szó, amikor a büntetőjogi felelősség megállapítására, a terhelt felmentésére vagy a büntetés kiszabására törvénysértően kerül sor. Az a) pont első fordulata szerint, ha terhelt felmentésére vagy az eljárás megszüntetésére büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor, felülvizsgálatnak van helye. Törvénysértő a felmentés, ha a bíróság tévesen jut arra a következtetésre, hogy a cselekmény nem bűncselekmény, vagy tévesen állapítja meg valamely büntethetőségi akadály fennállását. Nem felülvizsgálati ok azonban, ha a felmentés anyagi jogot nem sért, de a felmentés jogcímét tévesen állapítja meg a bíróság, vagy a felmentés helyett megszünteti az eljárást vagy fordítva, megszüntetés helyett felmenti a vádlottat. Nem akadálya a felülvizsgálatnak, ha kényszergyógykezelés elrendelésére vagy mellőzésére, büntető anyagi jogszabály megsértésével kerül sor. A kényszergyógykezelés elrendelésének feltételeit a Btk. 78. § rögzíti. Ennek megfelelően, elrendelésének akkor van helye, ha a vádlott személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekményt követett el, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni. További feltétel, hogy kóros elmeállapota miatt nem büntethető, de ha büntethető lenne, egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene vele szemben kiszabni. Abban az esetben, ha a négy konjunktív feltétel közül valamelyik nem áll fenn, törvénysértő a kényszergyógykezelés elrendelése, és ez a hiba felülvizsgálattal orvosolható. Törvénysértő lehet ugyanakkor az is, ha a törvényi feltételek fennállása ellenére a bíróság mellőzi a kényszergyógykezelés alkalmazását.

Ugyancsak felülvizsgálati ok, ha a terhelt bűnösségének a megállapítására büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor. A bűnösség megállapítása akkor törvénysértő, ha a cselekményt tévesen minősíti a bíróság bűncselekménynek, vagy büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okot nem állapít meg, holott az fennáll. A büntetőjogi felelősség megállapítása általában a bűnösség megállapításával jár együtt, azonban ez alól van kivétel. A Be. XXVII. fejezetében szabályozott tárgyalás mellőzése külön eljárás szabályai szerint, a tárgyalás mellőzéses végzést a bíróság úgy bocsátja ki, hogy nem állapítja meg a vádlott bűnösségét. Amennyiben ezt a végzést anyagi jogszabály megsértésével hozta a bíróság, akkor a 416. § (1) bekezdés a) pont alapján nincs helye felülvizsgálatnak, de alapozható az (1) bekezdés b) pontra, ha az abban foglalt okok valamelyike megállapítható.

Az (1) bekezdés b) pont alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak. Törvénysértő minősítésről akkor beszélünk, ha a bíróság tévesen állapítja meg, hogy a cselekmény a Btk. Különös részének melyik tényállásába ütközik. Helytelen a minősítés akkor is, ha a bíróság a bűnösség formájában téved, vagy helytelenül állapítja meg a bűncselekmény stádiumait, vagy az elkövetői minőséget. Önmagában a bűncselekmény téves minősítése nem képezi alapját felülvizsgálatnak, csak akkor, ha a téves minősítés következménye, hogy törvénysértő a szankció kiszabása is. A törvénysértő minősítés ellenére a kiszabott büntetés az adott esetben nem tekinthető törvénysértőnek, mert a törvényes minősítés, illetve a törvénysértő minősítés szerinti büntetési tétel azonos (BH 2005. 94). Ezt azonban mindig a konkrét esetre vonatkoztatva kell megítélni. Még ha a törvényes minősítésnek megfelel a korábban kiszabott bűncselekmény büntetési tételkerete, egyáltalán nem biztos, hogy a szankció kiszabás egyébként törvényes. Főszabály szerint nem törvénysértő a büntetéskiszabás, ha a bíróság mérlegelési jogkörében eljárva, a törvényi kereteken belül szabja ki a büntetést. A relatíve határozott büntetőjogi rendszerben a büntetéskiszabás megosztott a jogalkotó és a bíró között. A jogalkotó megállapítja a büntetéskiszabás kereteit, míg ezen a kereten belül az ügyek sajátosságaihoz igazodva, a bíró szabadon mérlegelhet. A szankció megválasztása olyan széles bírói mérlegelés eredménye, melybe beavatkozni csak akkor indokolt, ha emellé anyagi jogszabálysértés is társul. Felülvizsgálati eljárásban megállapított törvénysértő minősítés esetén, a büntetés abban az esetben is lehet törvénysértő, ha az a törvényes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretei között került kiszabásra (BH 2011. 97.). Abban az esetben tehát, ha a felülvizsgálati eljárásban a törvényes minősítést megváltoztatja a bíróság, akkor a helyes minősítésnek megfelelően, a törvénysértő szankciót, akkor is meg kell változtatni, ha az belül marad a törvényes minősítésnek megfelelő tételkereten. Erre azért kerülhet sor, mert itt már nem a bírói szabad mérlegelés felülbírálatáról van szó, hanem egy új minősítésnek megfelelő, törvényes büntetés kiszabásáról. A minősítő körülmények közül akár egynek az elmaradása - mint például a bűnszövetségben való elkövetés mellőzése - érintheti a büntetés mértékét, és a büntetés törvényességét akkor is, ha a kiszabott büntetés a helyesbített minősítéshez tartozó büntetési tételkereten belül marad, ám nem felel meg a helyes minősítésű bűncselekmény tárgyi súlyának, az alanyi bűnösség fokának (BH 2011. 97.).

A szankció törvényellenes kiszabását ugyanakkor, nem csak a téves minősítés eredményezheti, hanem a büntetőjog más szabályának a megsértése is. A Btk. Általános része a büntetések és intézkedések alkalmazási feltételeit és a szankció kiszabás kereteit meghatározza. Ezeknek a szabályoknak a megsértése törvénysértő szankció kiszabását eredményezheti, és alapot teremthet a felülvizsgálatra. Felülvizsgálati ok, ha próbára bocsátást alkalmaz 3 évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekmény miatt a bíróság (BH 2003. 100). Törvénysértő az a másodfokú határozat, amely - a csalás bűntette miatt első fokon elítélt terheltek javára - nem alkalmazta az elbírálás idején hatályban levő enyhébb büntetőjogi szabályokat (BH 2005. 88). Fiatalkorú terhelt esetében önmagában a büntetés céljával összefüggő speciális büntetéskiszabási és/vagy intézkedés-alkalmazási szabályok sérelmére hivatkozva - a büntetőjog más szabályainak megsértése címén - felülvizsgálatnak nincs helye (BH 2009. 322.). Fiatalkorúval szemben pénzbüntetés kiszabása törvényi előfeltételek hiányában, a felnőtt korúakra előírt általános részi rendelkezések téves felhívásával, a büntető anyagi jog szabályának megsértését és törvénysértő büntetés kiszabását valósítja meg, tehát felülvizsgálati ok (BH 2010. 324.). Amennyiben a bíróság a büntetési tételkereten belül, mérlegelési jogkörében, a törvényes minősítésnek megfelelő tételkereten belül szabja ki a szankciót, úgy megváltoztatására abban az esetben sincs lehetőség, ha az a szokásos bírói gyakorlathoz képest túl szigorú, vagy éppen túl enyhe.

Fontos megemlíteni, hogy a 416. § (1) bekezdés a) és b) pontokban meghatározott büntető anyagi jogszabálysértésekre alapított felülvizsgálati okra, csak akkor hivatkozhatnak eredményesen az arra jogosultak, ha az ügyben nem került sor harmadfokú eljárásra. Az ügyek kétszeri felülbírálata ugyanis, elegendő biztosítékot jelent a törvénysértések orvoslására.

Felülvizsgálati okot képez, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a Btk. 86. § (1) bekezdésében meghatározott kizáró ok ellenére függesztette fel. A büntetés végrehajtását nem lehet felfüggeszteni, ha a terhelt többszörös visszaeső, a bűncselekményt bűnszervezetben követte el, vagy a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt vagy felfüggesztésének próbaideje alatt követte el. A büntetés végrehajtásának felfüggesztése ezen okok fennállása esetén törvénysértő, így azt felülvizsgálati eljárásban orvosolni lehet.

A 416. § (1) bekezdés c) pont, a felülvizsgálatnak az eljárási szabálysértésekre alapított okait tartalmazza. Törvénysértő határozat, nemcsak büntető anyagi jog szabályának megsértésével jöhet létre, hanem eljárási szabálysértésekkel is. Felülvizsgálatra okot adó eljárási szabálysértések azonban, csak a kirívóan súlyos ún. abszolút eljárási szabálysértések lehetnek, melyek fennállása esetén, már a másodfokú bíróságnak is mérlegelést nem tűrően, hatályon kívül kellett volna helyezni az elsőfokú bíróság határozatát. Ezek a súlyos eljárási szabálysértések felülvizsgálati okot jelentenek akkor, ha az elsőfokú bíróság határozata elsőfokon jogerőre emelkedett, de akkor is, ha másodfokú eljárásra sor került ugyan, de a másodfokú bíróság nem észlelte az abszolút hatályon kívül helyezési okokat, vagy ő maga követett el súlyos eljárási szabálysértést. Az eljárási szabálysértésekre alapozott felülvizsgálati okok a következők:

- ha a bíróság az eljárás lefolytatásához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiányában hozott ítéletet,
- ha az első fokú bíróság törvényes vád hiányában járt el,
- a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, vagy a tárgyaláson a tanács tagjai nem voltak mindvégig jelen,
- az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt,
- a bíróság a hatáskörét túllépte, katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó, vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bírált el,
- a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a részvétele a törvény értelmében kötelező,
- a bíróság törvénysértően állapította meg valamely törvényben meghatározott eljárás megszüntetési okot,
- a tárgyalásról a nyilvánosságot törvényes ok nélkül kizárták,
- az első fokú bíróság az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan, vagy
- az első fokú ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes,
- a lemondás a tárgyalásról különeljárás alkalmazására törvényi előfeltételek hiányában került sor.

Az eljárási szabálysértésekre alapított felülvizsgálati okoknak a részletes magyarázatát ld. a 373. §-hoz fűzött magyarázatoknál. Ezeknek az eljárási szabálysértéseknek a vizsgálata a felülvizsgálati eljárásban hivatalból kötelesség. A Legfelsőbb Bíróság (értelemszerűen most már Kúria) a megtámadott határozatot, felülvizsgálati okot jelentő eljárási szabálysértés miatt akkor is felülbírálja, ha az indítványt nem ebből az okból nyújtották be (BH 2010. 241).

Igen gyakori eljárási szabálysértésre alapított felülvizsgálati ok, a védő és vádlott jelenlétével kapcsolatos. A védelemhez fűződő jogok sérelme akkor állapítható meg, ha kötelező védelem ellenére a büntetőeljárást a hatóságok a védő nélkül folytatják le. Abszolút eljárási szabálysértés és így felülvizsgálati ok, ha több terhelt ellen folyó büntetőeljárásban, a kötelező védői jelenlét és a vádlottak cselekményei közötti szoros tárgyi összefüggés ellenére, a bíróság az egyik terhelt védőjének távollétében hallgatja ki a vádlottársakat (BH 2005. 206. II). A védő kirendelésének - mérlegelést nem tűrő - kötelező esete, ha a vádlott az ügyésznek a tárgyaláson részvétele mellett, védő kirendelését kéri. A védő kirendelésének az elmulasztása ez esetben feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés (BH 2010. 293). Nem valósít meg azonban abszolút hatályon kívül helyezési okot - s így felülvizsgálati okot sem-, ha a tanács elnöke a Be. 292. § (2) bekezdésében foglalt törvényi felhatalmazásra figyelemmel, a vádlottak távollétében hallgatja meg azokat a tanúkat, akik személyi adataik zártan kezelését azért kérték, mert féltek a vádlottak bosszújától (BH 2009. 102.).

Gyakran kerül sor az indokolási kötelezettség megsértése miatt is felülvizsgálati eljárás lefolytatására. Az indokolási kötelezettség megsértése akkor valósulhat meg - feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező - eljárási szabálysértésként, ha a megtámadott határozat tény vagy jogkérdés kapcsán oly mértékben hiányos, hogy nem állapítható meg belőle, mire alapította a bíróság a döntését (BH 2012. 32., BH 2010. 117., BH 2010. 4., BH 2008. 323.). A különleges szakértelmet igénylő és a cselekmény minősítését befolyásoló kérdésnek, a bíróság által alkalmazott szakértő véleményétől eltérően más szakértő alkalmazása nélküli elbírálása, a cselekmény minősítése tekintetében az indokolási kötelezettségnek az ítélet felülbírálatra alkalmatlanságát eredményező megsértését jelentheti (BH 2012. 60). Az indokolási kötelességnek az ítélet felülbírálatra alkalmatlanságát eredményező nagymértékű elmulasztása nem állapítható meg, ha a bíróság a terhelt tagadásával szemben, a tényállás megállapításának az indokairól a bizonyítékok mérlegelése körében kellő részletességgel számot ad (BH 2009. 352.).
A felülvizsgálati eljárás lefolytatására sor kerülhet perújítási eljárást követően, ha a törvénysértés ebben az eljárási szakaszban következik be. Amennyiben a perújítási eljárásban meghozott határozat meghozatalában ugyanaz a bíró vett részt, aki az alapügyben megtámadott határozat hozatalában részt vett, akkor lehetőség van az elsőfokon jogerőre emelkedett határozatot, felülvizsgálati indítvánnyal megtámadni (BH 2001. 516).
Fontos megjegyezni, hogy a felülvizsgálat nem orvosolja a relatív eljárási szabálysértéseket. Az ülnök személyének a megváltozása ellenére, ha a bíróság a korábbi tárgyalás anyagának ismertetése nélkül folytatja le az eljárást, nem alapoz meg felülvizsgálatot, hiszen nem az tartozik a feltétlen hatályon kívül helyezési okok közé. A sértett tárgyalásra történő idézésének és kihallgatásának a mellőzése, nem valósít meg felülvizsgálatra okot adó eljárási szabálysértést, miután jelenlétét a tárgyaláson a törvény nem teszi kötelezővé (BH 2013. 39). Relatív eljárási szabálysértés, így felülvizsgálattal nem orvosolható, ha a meghatalmazott védőt az elsőfokú tárgyaláson helyettesítő ügyvédjelöltnek, a bíróság nem biztosított kellő időt a felkészülésre, hanem meghozta az ügydöntő határozatot, holott a védelem a tárgyaláson kötelező volt, és a védő érdemi nyilatkozatot tett ugyan, de védőbeszédet nem tartott (BH 2006. 272). Ugyancsak nem lehet felülvizsgálat tárgya olyan eljárási szabálysértés, mely az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény rendelkezéseinek a megsértését jelenti (BH 2010. 87.).
A 416. § (1) bekezdés d) pont szerint felülvizsgálati ok, ha a bíróság határozatának meghozatalára a súlyosítási tilalom megsértésével került sor. A súlyosítási tilalom értelmében, a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában, nem lehet a felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, a vádlott büntetését, illetve büntetés helyett alkalmazott intézkedését súlyosítani (354. § (1) bekezdés). A súlyosítási tilalom főszabály szerint érvényesül a megismételt eljárásban, ennek szabályait és a súlyosítási tilalom alóli kivételeket a 405. § tartalmazza.
A súlyosítási tilalom érvényesül a tárgyalás mellőzéses eljárásban is (XXVII. fejezet), ha tárgyalás tartására kerül sor a Be. 549. § (4) bekezdése szerint, a bíróság a vádlott terhére szóló kérelem hiányában, csak akkor szabhat ki súlyosabb büntetetést, illetve alkalmazhat súlyosabb intézkedést, ha a tárgyaláson új bizonyíték merül fel, és ennek alapján a bíróság olyan új tényt állapít meg, amelynek folytán súlyosabb minősítést kell alkalmazni, vagy jelentős mértékben súlyosabb büntetést kell kiszabni, illetőleg súlyosabb intézkedést kell alkalmazni. A felülvizsgálati eljárásban elsőként azt kell megvizsgálja, hogy volt-e a terhelt terhére fellebbezés bejelentve, az a jogosulttól származott-e, majd vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a súlyosítási tilalom kereteit a bíróság nem lépte-e túl.
A 354. § (2) bekezdése értelmében, a terhelt terhére bejelentett fellebbezésnek minősül, ami a bűnösségének megállapítására, bűncselekményének súlyosabb minősítésére, a büntetésének súlyosítására, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedésnél súlyosabbnak a megállapítására, vagy az ilyen intézkedés helyett büntetés megállapítására irányul. Ha a tárgyaláson jelen nem levő ügyész, a részére kézbesítés útján közölt határozattal kapcsolatban úgy nyilatkozik, hogy ellene fellebbezést jelent be, és a perorvoslatának indokolását az indokolt ítélet kézbesítése után fogja elkészíteni; ez a nyilatkozta nem tekinthető a vádlott terhére bejelentett, és a súlyosítási tilalmat feloldó fellebbezésnek, pusztán az alapon, hogy az ügyész a vád képviselője. Ez még akkor is fennáll, ha a fellebbezésre nyitva álló határidő lejárta után, az ügyész a bírósághoz megküldött részletes indokolásában, az ítélet súlyosítására tesz indítványt (BH 1997. 170). Ez a szituáció nyilvánvalóan nem fordulhat elő a hatályos Be. szerint elsőfokon, hiszen az ügyész részvétele a tárgyaláson kötelező. Amennyiben azonban az ügyész nem jelölné meg a fellebbezés irányát, akkor azt automatikusan nem tekinthetjük a vádlott terhére bejelentett fellebbezésnek.
Ugyanakkor a másodfokú bíróságot a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában is megilleti a tényállás megváltoztatásának a joga, még akkor is, ha ennek a büntetésre és intézkedésre gyakorolt konzekvenciáit nem tudja levonni a súlyosítási tilalom miatt (BH 2012. 255). Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy alkalmazhatók a fellebbviteli bíróság által a terhelt terhére eső olyan intézkedések, melyek nem tartoznak a súlyosítási tilalom hatálya alá. Nem sérti a súlyosítási tilalmat, és így nem lehet felülvizsgálatot kezdeményezni, ha a másodfokú bíróság elkobzásról, vagyonelkobzásról rendelkezik annak ellenére, hogy azt az elsőfokú bíróság elmulasztotta, vagy a büntetésvégrehajtási fokozatot másodfokú bíróság szigorítja, az előzetes mentesítést mellőzi, vagy a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatos rendelkezést a terhelt terhére változtatja meg, vagy a polgári jogi igényről érdemben határoz (BH 1996. 297. II., BH 2005. 130. II.).
A 416. § (1) bekezdés e) pont alapján, felülvizsgálatnak van helye akkor is, ha az Alkotmánybíróság elrendeli a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát, és a terhelt még nem mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedést még nem hajtották végre, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg. A felülvizsgálat ebben az esetben az Alkotmánybíróság határozatán alapul, mely megállapította valamely büntető jogszabály alaptörvény-ellenességét (korábban alkotmányellenességét), és a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát maga az Alkotmánybíróság rendeli el. Erre akkor kerülhet sor, ha az alaptörvény-ellenes rendelkezésen alapuló bírósági határozatban meghatározott hátrány még nem telt el. Az e) pont részletesen nem tér ki rá, de felülvizsgálati ok csak olyan jogszabály alaptörvény-ellenessége lehet, mely alapján a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapították, vagy mely alapján a büntetést kiszabták vagy az intézkedést alkalmazták. Felülvizsgálati okot tehát, csak büntető anyagi jogszabály alaptörvény- ellenességének a megállapítása képez (BH 2005. 387. II.).

A 416. § (1) bekezdés f) pont az előbbihez hasonló felülvizsgálati okot tartalmaz. Felülvizsgálati ok, ugyanis ha a büntetőjogi felelősség megállapítására, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására olyan büntető jogszabály alapján került sor, amelynek alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság megállapította, de a terhelt már mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól, vagy a büntetés végrehajtása már befejeződött, illetve végrehajthatósága megszűnt, illetőleg a terhelt már nem áll az intézkedés hatálya alatt. A felülvizsgálati ok alapja ebben az esetben is az Alkotmánybíróság határozata, mely megállapította a büntető anyagi jogszabály alkotmányellenességét, de az Alkotmánybíróság nem rendelheti el a felülvizsgálatot, ha megállapítja, hogy a terhelt már mentesült az ítélethez fűződő hátrányok alól, a büntetést már végrehajtották, már nem áll intézkedés hatálya alatt stb. A terheltnek azonban ilyenkor is érdeke fűződhet hozzá, hogy a törvénysértő elítélését megállapítsák. Erre ad lehetőséget a 416. § f) pont. Ezekben az esetekben azonban a jogalkotó határidőt állapít meg, és a Be. 416. § (2) bekezdése értelmében, csak az Alkotmánybíróság határozatának a közlésétől számított 6 hónapon belül van helye felülvizsgálati kérelem előterjesztésének.

A 416. § (1) bekezdés g) pont alapján felülvizsgálati ok, ha a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését (BH 2009. 321). Ezt a felülvizsgálati okot csak abban az esetben lehet alkalmazni, amennyiben a nemzetközi szerződést magyar törvény kihirdette, és a nemzetközi szerv joghatóságának Magyarország alávetette magát. Ilyen felülvizsgálati okot az Emberi Jogok Európai Bíróságának határozatai jelentenek. A Strasbourgi fórum határozatainak alapja, az 1950-ben Rómában elfogadott Európai Emberi Jogi Egyezmény. Az Egyezmény kihirdetésére Magyarországon az 1993. évi XXXI. törvénnyel került sor. A felülvizsgálatra a Bíróságnak olyan határozata alapján kerül sor, melyben megállapítja, hogy anyagi vagy eljárási jogszabály alkalmazására az Egyezménnyel össze nem egyeztethető módon került sor, illetve, hogy az sértette az Egyezmény valamely rendelkezését. Ebben az esetben a rendes jogorvoslat lehetősége eleve kizárt, hiszen csak abban az esetben lehet a Strasbourgi fórumhoz fordulni, ha a hazai rendes jogorvoslati lehetőségeket a kérelmező kimerítette. Ezen Egyezménysértések orvoslására ezért, a felülvizsgálat keretében ad lehetőséget a jogalkotó. Erre a felülvizsgálati okra a Be. 416. § (3) bekezdése értelmében, sor kerülhet olyan eljárási jogszabálysértés esetén is, melyek egyezménysértőek, de a 416. §-ban a felülvizsgálat taxatíve felsorolt okai között nem szerepelnek, így felülvizsgálattal nem lennének orvosolhatók, csupán fellebbezéssel támadhatók. Ezzel a jogalkotó azt garantálja, hogy valamennyi egyezménysértő határozat orvoslására sor kerüljön, és ne csak a legkirívóbb eljárási és anyagi jogszabályok megsértése esetén lehessen korrigálni a hazai bíróságok döntéseit. A 416. § (3) bekezdésének második mondata, a felülvizsgálati eljárás lefolytatatás alól egy kivételt állapít meg. Nincs helye felülvizsgálat lefolytatásának, ha a Bíróság az eljárás ésszerű határidőn belüli lefolytatásának megsértését állapítja meg. Ebben az esetben ugyanis a felülvizsgálati eljárás nem alkalmas a jogsérelem orvoslására, sőt a túlságosan elhúzódó és ezzel egyezménysértő eljárást még tovább nyújtaná.

A 416. § (4) bekezdése felülvizsgálati ok fennállása ellenére, bizonyos esetekben kizárja a felülvizsgálat lehetőségét. Nincs helye felülvizsgálatnak, a 416. § (1) bekezdés a) és b) pontjai alapján, vagyis büntető anyagi jogszabályok megsértése esetén, ha az ügyben harmadfokú eljárásra sor került. Nem indokolt ugyanis felülvizsgálatot biztosítani a harmadfokon jogerőre emelkedett határozatok ellen, mivel a harmadfokú bíróság érdemben már megvizsgálta azokat a körülményeket, melyeket a 416. § (1) bekezdés a) és b) pontja nevesít. Nem kizárt azonban a harmadfokú eljárás ellenére sem, a többi felülvizsgálati okra alapozott (416. § (1) bekezdés c)-g) pontok) felülvizsgálati eljárás.

Nincs helye felülvizsgálatnak, a Kúria jogegységi eljárása alapján, valamint a felülvizsgálat során vagy a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján hozott határozata ellen. A jogegységi eljárás és a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat szintén rendkívüli perorvoslatok, melyek lefolytatására a XIX. és XX. fejezet rendelkezései alapján kerül sor. Rendkívüli perorvoslati eljárásban a Kúria által hozott határozat ellen, nem lenne ésszerű további rendkívüli perorvoslat biztosítása. Ez ellentétes lenne az időszerűség követelményével, nem szolgálná a jogbiztonság és a terhelt érdekeit sem. Ezekre tekintettel a jogegységi eljárásban, felülvizsgálati eljárásban, és a jogorvoslat a törvényesség érdekében lefolytatott eljárásban meghozott határozatok ellen, kizárt további jogorvoslatként a felülvizsgálat. A rendkívüli perorvoslatok közül a perújítás jellegét tekintve olyan, hogy az ügy újbóli lefolytatásra kerül, melynek során új határozat születik. Ezért nem lehet kizárni az új határozattal szemben a rendes és rendkívüli perorvoslatokat sem, így sor kerülhet a perújítás során hozott jogerős határozattal szemben felülvizsgálat lefolytatására is. Nincs helye felülvizsgálat lefolytatásának, ha a sérelem orvoslására valamelyik különleges eljárás keretében sor kerülhet. A különleges eljárások célja éppen az, hogy az alapügyben eljárt bíróság utólagosan pótoljon bizonyos intézkedéseket, anélkül, hogy az ügydöntő határozat jogerejét feloldaná.

A 416. § (5) bekezdése szerint, nincs helye felülvizsgálati kérelem előterjesztésének, ha az kizárólag a polgári jogi igény vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetése kérdésében hozott rendelkezés ellen irányul. A polgári jogi igény és a szülői felügyeleti jog járulékos kérdés a büntetőeljárásban, melynek elbírálására, a büntetőjogi felelősséggel való összefüggés miatt lehetőséget biztosít a törvény. Ennek a célja egy másik, polgári peres eljárás elkerülése, arra az esetre, ha e kérdések elbírálása a büntetőügyben, az eljárás különösebb elhúzódása nélkül lehetséges. Amennyiben a büntető ügyben hozott jogerős határozatnak csak ezek a részei törvénysértőek, akkor nem büntetőeljárásban, hanem polgári peres eljárás keretei között indokolt e törvénysértéseket orvosolni, a Polgári perrendtartás szabályai alapján.

A törvénysértő büntetés kiszabása miatt előterjesztett indítvány alapján folytatott felülvizsgálati eljárásban annak megállapításánál, hogy a büntetés törvénysértő tartamú-e, kizárólag a bűncselekmény minősítéséhez tartozó büntetési tételeknek és a Különös Részben írt tételkeretet emelő rendelkezésnek van jelentősége, az enyhítő rendelkezés alkalmazhatósága és az ebből eredő leszállási lehetőség figyelmen kívül marad. Az enyhítő szakasz alkalmazása vagy nem alkalmazása önmagában nem felülvizsgálati ok. (BH2014. 174.)

A magánvádló vagy pótmagánvádló által képviselt ügyekben a Be. 416. § (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban megjelölt okokból az ügyész nem jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására (5/2013. Büntető jogegységi határozat). A jogegységi határozat alapját a következő eset adta. A Miskolci Városi Bíróság a 19.B.2637/2007/5. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki aljas indokból elkövetett rágalmazás vétségében, és ezért egy évre próbára bocsátotta. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjára, illetve a Be. 373. § (1) bekezdés I. c) és II. d) pontjára alapozva nyújtott be felülvizsgálati indítványt a terhelt javára. Abban azt sérelmezte, hogy miután a terhelt az elkövetés időpontjában a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, vele szemben a Be. 449. § (2) bekezdésére figyelemmel csak közvádra lett volna helye büntetőeljárásnak. Miután azonban a bíróság magánvádas eljárás keretében folytatta le az eljárást, álláspontja szerint törvényes vád hiányában járt el. Ezzel összefüggésben további, feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést is vétett, amikor a tárgyalást olyan személyek - így ügyész és védő - távollétében tartotta meg, akiknek részvétele azon a törvény értelmében kötelező volt. A Legfelsőbb Bíróság az indítvány alapján a felülvizsgálati eljárást lefolytatta, és megállapította, hogy a terhelt 1985. december 8. napján született, így az adott bűncselekmény - irányadó tényállás szerinti - elkövetése időpontjában (2002. május 29. napján) tizennyolcadik életévét még nem töltötte be; azaz a Btk. 107. § (1) bekezdése alapján fiatalkorú volt. Miután a Be. 449. § (2) bekezdése szerint fiatalkorúval szemben büntetőeljárásnak csak közvádra van helye, és a magánvádra üldözendő - így az alapügy tárgyát képező - bűncselekmény miatt is az ügyész jár el, a vád nem jogosulttól származott, ennélfogva nem volt törvényes. Ezért a Legfelsőbb Bíróság a Bfv.III.216/2008/6. számú, 2008. július 8. napján kelt határozatával a Miskolci Városi Bíróság ítéletét - a 416. § (1) bekezdés c) pontjában, illetve a 373. § (1) bekezdése I. c) pontjában megjelölt okból, a Be. 428. § (2) bekezdése alapján - hatályon kívül helyezte és a büntetőeljárást megszüntette. A Pest Megyei Bíróság a 16.B.42/2008/24. számú ítéletével a társtettesként elkövetett jogellenes fogvatartás bűntette és a társtettesként elkövetett bántalmazás hivatalos eljárásban bűntette miatt halmazati büntetésül az I. és II. rendű terhelteket pénzbüntetésre ítélte. Az eljárásban a vádat pótmagánvádló képviselte. A másodfokú bíróságként eljáró Fővárosi Ítélőtábla 3.Bf.158/2010/11. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva mindkét terhelt büntetését hat-hat hónapi börtönbüntetésre súlyosította azzal, hogy annak végrehajtását az I. rendű terhelt esetében két évi próbaidőre felfüggesztette, míg a II. rendű terheltet egy évi közügyektől eltiltásra is ítélte, egyben elrendelte a vele szemben korábban kiszabott és próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetések végrehajtását. A másodfokú határozattal szemben a II. rendű terhelt javára védője a Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira hivatkozással, a Legfőbb Ügyészség pedig mindkét terhelt javára a Be. 416. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozással nyújtott be felülvizsgálati indítványt. A Kúria a védő, valamint a Legfőbb Ügyészség indítványa alapján a felülvizsgálati eljárást lefolytatva megállapította, hogy a terheltek terhére a pótmagánvádló jogi képviselője ugyan fellebbezést nyújtott be a kiszabott büntetések súlyosítása végett, erre azonban nem volt törvényes lehetősége, miután a pótmagánvád alapján indult ügyben a Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja szerint fellebbezésre kizárólag a pótmagánvádló jogosult. Törvényt sértett ezért az elsőfokú bíróság, amikor a tárgyaláson személyesen jelenlévő pótmagánvádló mellett nyilatkozattételre hívta fel a pótmagánvádló jogi képviselőjét is. Ezentúl - miután az elsőfokú bíróság ítélete ellen a pótmagánvádló a fellebbezés bejelentésére igénybe vett határidőn belül sem szóban, sem írásban nem élt fellebbezéssel - az elsőfokú bíróságnak a jogi képviselő által benyújtott perorvoslati nyilatkozatot - észlelve, hogy az nem a pótmagánvádló perorvoslati nyilatkozatának közvetítése -, mint nem jogosulttól származót, a Be. 341. § (1) bekezdésének megfelelően kötelezően el kellett volna utasítania. A Be. 359. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére a Fővárosi Ítélőtábla elmulasztotta a fellebbezés elutasítását, ehelyett nyilvános ülésén nyilatkozattételre hívta fel a pótmagánvádlót, aki csatlakozott a jogi képviselő által benyújtott fellebbezéshez, azt mintegy magáénak elismerve kérte az ítélet megváltoztatását. Erre azonban törvényes lehetőség nem volt, ugyanis a jogi képviselő önálló perorvoslati nyilatkozata ex tunc semmis, következésképpen fogalmilag kizárt, hogy azt a pótmagánvádló - a személyében fenntartott perorvoslati határidő letelte után - saját perorvoslati nyilatkozataként elismerje. A Kúria utalt a BKv 90. számú kollégiumi vélemény III/7. pontjában kifejtettekre is, amely szerint a pótmagánvádló jogi képviselőjének nincs önálló fellebbezési joga a pótmagánvádas eljárásban; a jogi képviselő arra jogosult, hogy a pótmagánvádlót megillető jogorvoslati nyilatkozatokat és indítványokat előterjessze akkor, ha a pótmagánvádló nincs jelen. Emellett hivatkozott a BKv 4/2007. számú kollégiumi véleményre, amely szerint a pótmagánvád érvényesítésével együttjáró jogok a pótmagánvádlót illetik meg, ezért akkor, ha a pótmagánvádló jelen van a tárgyaláson, és a képviselőjétől eltérő indítványt tesz, a pótmagánvádló indítványa az irányadó. Erre figyelemmel megállapította, hogy a terheltek terhére bejelentett fellebbezési nyilatkozat hiányában - a Be. 354. § (1) bekezdése szerinti súlyosítási tilalom megsértése miatt - a büntetések súlyosítása törvénysértő, és a 2012. május 15. napján meghozott Bfv.III.1309/2011/9. számú végzésével a megtámadott másodfokú határozatot a Be. 399. § (2) bekezdés b) pontja szerinti okból mindkét terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és a Fővárosi Ítélőtáblát új másodfokú eljárás lefolytatására utasította. A Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság a magánvádló magánindítványa alapján eljárva 8.B.XV.1403/2010/14. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki rágalmazás vétségében [Btk. 179. § (1) bek.], és ezért harminc óra - fizikai munkakörben végzendő - közérdekű munkára ítélte. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a fővárosi főügyész a terhelt terhére a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülvizsgálati indítványt terjesztett elő. Indokai szerint a Btk. - az elkövetéskor és az elbíráláskor is hatályos - 49. § (4) bekezdése alapján a közérdekű munka legkisebb mértéke negyvenkét óra volt, így a kiszabott büntetés büntető anyagi jogszabályt sért. A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt - indokaival egyetértve, azt kiegészítve - fenntartotta és a megtámadott határozat megváltoztatását, a terhelt cselekményének nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmazás vétségeként minősítését és a közérdekű munka törvényes mértékben történő kiszabását indítványozta. A Kúria a 2012. november 27. napján kelt Bfv.III.695/2012/5. számú határozatában kifejtette: a felülvizsgálati indítványnak alanyi feltétele, hogy a felülvizsgálati indítványt az arra jogosult az őt a Be. 417. § (1) bekezdése alapján megillető körben és irányban terjessze elő. Az ügyész azonban e rendelkezés alapján a magánvádas ügyben felülvizsgálati indítvány benyújtására nem jogosult, ha a vád képviseletét nem vette át, és a vádat a magánvádló képviselte; így az adott ügyben hiányzik a felülvizsgálat alanyi feltétele. A Legfelsőbb Bíróság utalt BJE 3/2010. (XI. 8.) számú jogegységi határozatának indokolására, amely szerint a vádirat benyújtásával az ügyész ügyféli pozícióba kerül, és a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok (felülvizsgálati indítvány, perújítási indítvány) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból fakad ugyanúgy, mint a pótmagánvádló és a magánvádló esetében. Kifejtette, hogy a felülvizsgálati indítvány (mint rendkívüli jogorvoslat) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság is az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból - nem pedig az ügyészt a Be. 28. § (7) bekezdés zárómondata alapján megillető jogosultságból - fakad. A Be. 28. § (7) bekezdése zárómondatának rendeltetése az, hogy az ügyész számára biztosítsa a bírói döntést megelőző indítványtételi jogot. Ennek azonban értelemszerű feltétele, hogy az adott eljárásban az ügyész egyébként fellépjen. A Be. 28. § (7) bekezdése ugyanis nem alapja, hanem járuléka az ügyész büntetőeljárásban való részvételének. Hivatkozott arra is, hogy a Be. kifejezetten rendelkezik arról, amikor az ügyész nem az alapeljárásban betöltött ügyféli pozíciója folytán, hanem egyéb okból jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására [Be. 417. § (2) bek.]. A legfőbb ügyész

A legfőbb ügyész indítványban kifejtett álláspontja a következő volt. A Be. 417. § (1) bekezdésének I. a) pontja szerint a terhelt terhére felülvizsgálati indítványt nyújthat be az ügyész, az I. b) pont szerint pedig a felmentés, valamint az eljárás megszüntetése esetén a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló; a II. a) pont alapján pedig az ügyész a terhelt javára is benyújthat felülvizsgálati indítványt. A magánvádló és a pótmagánvádló fellebbezést is csak a terhelt felmentése vagy az eljárás megszüntetése miatt és csak a terhére nyújthat be. A törvény rögzíti a felülvizsgálati indítvány magánvádló és pótmagánvádló által történő benyújtásának korlátait, mind a felülvizsgálat irányára, mind a felülvizsgálati okokra vonatkozóan. Az ügyész indítványtételi jogait azonban nem korlátozza, a rendkívüli jogorvoslati jogot a Be. XVIII. Fejezete általános jelleggel biztosítja, és azzal mind a terhelt terhére, mind a terhelt javára élhet. Nincs korlátozva a felülvizsgálati okok köre és annak iránya sem. A Be. magánvádas eljárást szabályozó XXIII. Fejezete csak a perújítási indítvány előterjesztésével kapcsolatban tartalmaz speciális rendelkezéseket, a felülvizsgálati eljárásra az általánostól eltérő szabályokat nem állapít meg, ilyen a pótmagánvád alapján folyó eljárásra vonatkozó szabályok között sincs. Emellett a 416. § (1) bekezdés e) és g) pontjában meghatározott felülvizsgálati ok alapján az ügyésznek nem csupán joga, hanem kötelessége is a felülvizsgálati eljárás kezdeményezése; ez irányadó akkor is, ha az eljárás magánvád vagy pótmagánvád alapján folyt. Mindezekből azt a következtetést vonta le, hogy az ügyésznek a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó indítványtételi joga korlátlan és ezért megengedett a magánvád és a pótmagánvád alapján lefolytatott eljárások kapcsán is. Az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása érdekében ennek az elvi álláspontnak jogegységi határozatban kimondását indítványozta.

A Kúria több jogegységi határozatában és testületi döntésében érintette a magánvád, illetve pótmagánvád kérdéseit. Ezek közül az értelmezendő rendelkezéssel hozható összefüggésbe a BJE 3/2010. számú jogegységi döntés. Abban leszögezte: a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok - a perújítási és a felülvizsgálati indítvány - előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozíciójából fakad, ugyanúgy, ahogy a pótmagánvádló és a magánvádló esetében. A Kúria megállapította, hogy az ügyész jogosítványaira vonatkozóan az Alaptörvény, az ügyészségi törvény és a Be. szabályait, valamint a hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban és jogegységi döntésben kifejtetteket kell egybevetni. Az Alaptörvény 29. cikkének (1) bekezdése és a (2) bekezdésének b) pontja szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője, és ő képviseli a közvádat a bírósági eljárásban. Az ügyészségről szóló törvény 21. § (1) bekezdése szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek. A (2) bekezdésben felsorolt jogosítványai - amelyek szerint az ügyész a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat, a váddal rendelkezhet; a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet; gyakorolja a büntetőeljárási törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat - az ügyészt az (1) bekezdésben megjelölt feladat biztosítása érdekében illetik meg; ez a feladat pedig az, hogy igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesítse az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, és ennek során közreműködjön abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek. Azaz az ügyész jogosítványai az Alaptörvény és az ügyészségi törvény szerint is abból fakadnak, hogy ő érvényesíti az állam büntetőjogi igényét a bíróságok előtt. Ennek megfelelően az ügyész a büntető igazságszolgáltatás közreműködőjeként a bíróság előtt mint a vád képviselője jár el. A Be. 28. § - a III. pontban idézett - (7) bekezdésének utolsó mondata szerint az ügyész a bíróság előtti eljárásban az iratokat megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt. Az ügyésznek a (7) bekezdés által biztosított jogosítványait az (1) bekezdés - amely szerint az ügyész a közvádló - keletkezteti; ennek megfelelően az indítványtételi jogosultsága a Be. szerint is a közvádlói funkciójából ered. Ezt támasztja alá a rendelkezés szövegét meghatározó 2002. évi I. törvényhez fűzött indokolás is, amely szerint a 28. § (7) bekezdése az ügyésznek a védemeléssel, valamint a bíróság előtti vádképviselettel kapcsolatos jogait sorolja fel, mintegy összefoglalva a Be. más rendelkezéseiből kiolvasható, az ügyészt megillető jogokat. Ezzel összhangban fejtette ki az Alkotmánybíróság 3112/2013. számú, valamint a 3113/2013., 3153/2013. számú határozataiban, hogy akkor, ha az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszünteti, vagy a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejti, az állam büntetőigénye az adott cselekmény, illetve személy tekintetében megszűnik; a pótmagánvádló fellépése esetén nincs állami büntetőigény, arról ugyanis az államot képviselő ügyész lemondott. A BJE 3/2010. számú jogegységi döntés szerint pedig a jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok (felülvizsgálati indítvány, perújítási indítvány) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból fakad ugyanúgy, mint a pótmagánvádló és a magánvádló esetében. Azaz az igazságszolgáltatásban az ügyész a büntetőbíróságok előtt mint az eljárás résztvevője az állam büntetőigényét érvényesíti, és a Be. szerinti valamennyi jogosítványa - így az indítványtételi joga is - a bíróság előtti eljárásban ügyfélként illeti meg. Akkor azonban, ha az egyébként a közvád alapján folytatandó eljárásokban az állam büntetőigénye megszűnik - akár azért, mert az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszüntette, akár azért, mert a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejtette -, az ügyészt ügyfélként már nem illetik meg az olyan jogosítványok, amelyek vádlói feladatainak ellátásával járnak együtt. Ezt erősíti a Be. 236. §-a; eszerint a pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja. Ugyanez irányadó a magánvádas ügyekben. Kétségtelen, hogy a Be. 496. § szerint az ügyész az ügy iratait a magánvádas eljárásban is megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet, valamint a vád képviseletét a magánvádlótól az eljárás bármely szakaszában átveheti. Ezen időponttól kezdődően azonban ő jár el vádlóként, és az ehhez kapcsoló jogokat is ő gyakorolja; ez esetben a magánvádlót a sértett jogai illetik meg. Amennyiben azonban az ügyész nem vette át a vád képviseletét, illetve attól utóbb elállt, nem illetik meg a vádlói funkcióból eredő jogok, és a 494. § (2) bekezdése szerint a magánvád alapján folyó ügyekben a magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviseletével járó jogok is megilletik. E rendelkezésekből következően a vádló a pótmagánvád alapján folyó eljárásban a pótmagánvádló, a magánvád alapján folyó ügyekben a magánvádló, és őket illetik meg a vádlói jogosítványok, így a jogorvoslati jog és a Be. 28. § (7) bekezdése szerinti indítványtételi jog is. A rendes jogorvoslati jogra vonatkozó szabályok közül a 324. § (1) bekezdése az ügyészt és a pótmagánvádlót egyaránt mint az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosultat jelöli meg, ahogy a 367/A. § (1) bekezdése is mint a másodfokú határozat ellen fellebbezésre jogosultakat. Mindkét törvényhely (2) bekezdése tartalmazza azt, hogy az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet. A magánvád alapján folyó külön eljárás szabályai hasonlóképp rendelkeznek; az 512. § (1) bekezdése szerint az elsőfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést, ahogy az 513. § (1) bekezdése szerint a másodfokú határozat ellen is. Egyik az ügyben releváns törvényhely sem rendelkezik arról külön, hogy a pótmagánvád, illetve magánvád alapján folyó eljárásban az ügyészt nem illeti meg a fellebbezés joga; ennek ellenére - miután a jogorvoslati jog a vádlóhoz kötődik - fel sem merül, hogy párhuzamosan fellebbezési jog illetné meg az ügyészt is, és így a vád képviseletét a pótmagánvádló és az ügyész együtt látná el, ahogy a magánvádló és az ügyész esetében sem. A vádlói funkció tehát nem halmozódik. A felülvizsgálati eljárás kezdeményezése sem csupán indítványozási, hanem rendkívüli jogorvoslati jog. Miként az alapeljárásban, úgy a perújítási és a felülvizsgálati eljárásban is a vádlói szerephez kötődnek az ügyészt, illetve a pótmagánvádlót, valamint a magánvádlót megillető jogorvoslati jogosultságok. Az ügyészt a rendkívüli jogorvoslat indítványozásának joga - a legfőbb ügyészt a Be. XIX. Fejezete által biztosított törvényesség érdekében gyakorolható jogorvoslati jogosultságának kivételével - azokban az ügyekben illeti meg, ahol ügyész képviselte a vádat. Azokban az ügyekben, ahol a vádat a pótmagánvádló képviselte, a pótmagánvádlót, amelyekben pedig vádlóként a magánvádló járt el, a magánvádlót illetik meg. Abból, hogy a törvény nem tartalmaz az ügyészre kifejezetten tiltó rendelkezést a perújítási és a felülvizsgálati eljárás szabályai között, éppúgy, mint a rendes jogorvoslatra vonatkozó szabályok között sem, nem következik, hogy az ügyészt a pótmagánvádló és a magánvádló mellett is megilleti a felülvizsgálat indítványozásának jogosultsága. A vádlóhoz kötődő jogok azokban az ügyekben, amelyekben a vádat a pótmagánvádló, illetve a magánvádló képviseli, főszabályként a pótmagánvádlót, illetve magánvádlót illetik meg. Ezért ha a törvény feljogosítani kívánja az ügyészt az ilyen ügyekben is a felülvizsgálat kezdeményezésére, akkor nem ezt tiltó, hanem ezt megengedő rendelkezést indokolt adnia. Mindezekre figyelemmel a 417. § (1) bekezdésének logikai értelmezése szerint akkor, ha a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a 416. § (1) bekezdés a)-d) pontjaiban megjelölt felülvizsgálati okokra tekintettel az ügyész nem nyújthat be felülvizsgálati indítványt. Ezt támasztják alá a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának szabályai is; így a 422. § (1)-(2) bekezdése szerint akkor, ha a vádat az ügyész képviselte, a felülvizsgálati indítványt nyilatkozattételre a Legfőbb Ügyészségnek kell megküldeni, a magánvádas és a pótmagánvád alapján folytatott eljárásban pedig a magánvádlónak, illetve a pótmagánvádlónak; a 425. § (1) bekezdése szerint

A felülvizsgálati indítvány

417. § (1) Felülvizsgálati indítvány benyújtására jogosult
I. a terhelt terhére az ügyész,
II. a terhelt javára:
a) az ügyész,
b) a terhelt,
c) a védő, kivéve, ha a terhelt ezt megtiltotta,
d) a fiatalkorú terhelt törvényes képviselője,
e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a nagykorú terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
f) a terhelt halála után egyenesági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több, mint ötven év telt el, oldalági rokona.
(2) A 416. § (1) bekezdésének *e)* és *g)* pontjában meghatározott esetekben a legfőbb ügyész hivatalból köteles a felülvizsgálati indítványt benyújtani.
(3) Ha bármely bíróság, más hatóság vagy hivatalos személy a hivatali hatáskörében azt észleli, hogy büntetőügyben a terhelt sérelmére felülvizsgálati eljárás alapjául szolgáló törvénysértés történt, köteles erről a legfőbb ügyészt értesíteni.

A 417. § a felülvizsgálati indítvány benyújtására jogosultakat szabályozza, csoportosítva a felülvizsgálati indítvány iránya szerint. A felülvizsgálati indítvány irányának a meghatározása a súlyosítási tilalom miatt fontos, hiszen, ha nem a terhelt terhére jelentik be a felülvizsgálatot, felülvizsgálati eljárásban sincs lehetőség a terhelt terhére megváltoztatni a határozatot. A felülvizsgálati indítvány előterjesztésére jogosultak köre szűkebb, mint a fellebbezésre jogosultaké, és a perújítás előterjesztésére jogosultak körével egyezik meg. A terhelt terhére élhet perújítással az ügyész, pótmagánvádló és magánvádló. Az ügyész indítványtételi joga önálló. A felülvizsgálati eljárással kapcsolatos teendőket részletezi a 12/2003. (ÜK 7.) LÜ utasítás. A felülvizsgálati indítványnak tartalmaznia kell a felülvizsgálati ok megjelölését, a bíróság által megállapított tényállás lényegét, a sérelmezett határozat jogerőre emelkedésének, illetve közlésének időpontját. Részletesen ki kell fejteni, hogy az ügyész a megtámadott határozatot miért tartja törvénysértőnek, és meg kell jelölni az orvoslás lehetséges módját is. Indítványt kell tenni a hozandó határozatra, indokolt esetben a megtámadott határozat végrehajtásának felfüggesztésére, illetve félbeszakítására. Az indítványhoz csatolni kell a rendelkezésre álló bírósági, vagy más hatósági iratokat.
A pótmagánvádló és a magánvádló kizárólag a terhelt terhére élhetnek a felülvizsgálati indítvány előterjesztésével (BH 2013. 61.). Az indítványtételi joguk azonban korlátozott, hiszen kizárólag a felmentett vádlott bűnösségének megállapítása érdekében és eljárás megszüntetése esetén terjeszthetnek elő felülvizsgálati indítványt (BH 2004. 405. III.) Ez azt jelenti, hogy nem enged a törvény felülvizsgálati lehetőséget a pótmagánvádlónak és magánvádlónak akkor, ha fennáll ugyan valamely felülvizsgálati ok, de az alapügyben a vádlott bűnösségét megállapították, és a felülvizsgálat legfeljebb a terhelt büntetésének szigorítását eredményezné. Amennyiben több sértett szerepel a magánvádas eljárásban, akkor célszerűségi szempontokból kiindulva a Be. 494. § (3) bekezdése szerint, a sértettek megegyezésétől függ, hogy ki gyakorolja a magánvádlói jogokat az eljárásban. Amennyiben a sértettek nem tudnak megegyezni, akkor a bíróság kijelöli a magánvádlót, aki az elsőfokú eljárásban a vád képviseletére jogosult. A kijelölés az első fokú bíróságnak az ügy érdemében hozott határozatának kihirdetéséig tart. Ez jelen esetben azt jelenti, hogy a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére, valamennyi magánvádló jogosult lesz, nem csak az az egy, aki a vádképviseleti feladatokat elsőfokon ellátta.
A terhelt javára jogosult perújítást kezdeményezni az ügyész. Az ügyész feladatairól szóló 28. § (1) bekezdés előírja, hogy az ügyész a terheltet terhelő és mentő, súlyosító és enyhítő körülményeket is figyelembe kell, hogy vegye az eljárás valamennyi szakaszában. Az ügyész fellebbezési joga és perújítás előterjesztési joga is kétirányú, ezzel összhangban a felülvizsgálati indítványt is terjeszthet elő mindkét irányban. Korlátozás nélkül terjeszthet elő a terhelt javára felülvizsgálati indítványt maga a terhelt. Általános indítványozási joga van továbbá a védőnek, aki önállóan, a terhelt indítványozási jogától függetlenül terjeszthet elő felülvizsgálati indítványt. Ez a jog azonban korlátozott abban a tekintetben, hogy a Be. úgy rendelkezik, hogy a védő felülvizsgálati eljárás kezdeményezését a terhelt megtilthatja. Ezzel a törvény nem a terhelt hozzájárulását követeli meg, hanem tiltó rendelkezést fogalmaz meg, melynek címzettje a védő, és nem a bíróság. A védő és a terhelt közötti bizalmi viszony megköveteli azt, hogy a terhelt akaratát a védő tiszteletben tartsa, és kifejezett tiltó rendelkezése esetén, felülvizsgálati indítványt ne terjesszen elő. A Be. 49. § a védő kirendelésének és meghatalmazásának a hatályáról úgy rendelkezik, hogy ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki, akkor a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásokra is. Ennek értelmében, ha a felülvizsgálati indítványt az alapügyben eljárt, kirendelt vagy meghatalmazott védő nyújtja be, külön meghatalmazást már nem kell becsatolnia az indítvánnyal együtt. A felülvizsgálati indítványt benyújtó ügyvédet, csak akkor kell meghatalmazás csatolására kötelezni, ha az alapügyben nem járt el. Amennyiben az alapügyben a terheltnek több meghatalmazott védője volt, felülvizsgálati indítvány védői jogon történő benyújtására - feltéve, hogy azt a terhelt kifejezetten nem tiltotta meg - bármelyikük jogosult (BH 2010. 88).
Felülvizsgálati indítvány előterjesztésére jogosult a terhelt javára, fiatalkorú vádlott törvényes képviselője. A fiatalkorú törvényes képviselőjének önálló indítványozási joga van, vagyis a vádlott hozzájárulása nélkül, vagy tiltakozása ellenére is élhet ezzel a lehetőséggel. A törvényes képviselő felülvizsgálat indítványozási joga azonban időben korlátozott, hiszen a törvényes képviselői mivoltából eredő többletjogosítványokat, így ezt az indítványtételt is, a vádlott nagykorúvá válásáig gyakorolhatja.

Felülvizsgálati indítvány előterjesztésére jogosult a vádlott javára a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa. Mindegyikük joga önálló, nincs szükségük a terhelt hozzájárulására, sőt annak tiltakozása esetén is fennáll az önálló indítványozási jog. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a vádlott életében csak a fent nevesített hozzátartozóját, és csak a kényszergyógykezelés elrendelése esetén illeti meg az önálló indítványozási jog, más esetekben felülvizsgálatot a terhelt életében nem kezdeményezhet.

A terhelt halálával megnyílik a fent említett és más hozzátartozóknak a joga a felülvizsgálat előterjesztésére. A 417. § (1) bekezdés f) pont lehetővé teszi, hogy terhelt halála után egyenes ági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több mint ötven év telt el, oldalági rokona is felülvizsgálatot kezdeményezzen.

A 417. § (2) bekezdése a legfőbb ügyész kötelességévé teszi, hogy a 416. § (1) bekezdésének e) és g) pontjában meghatározott esetekben hivatalból felülvizsgálatot kezdeményezzen. Eszerint a legfőbb ügyész köteles felülvizsgálatot kezdeményezni, ha az Alkotmánybíróság határozata elrendelte a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát, mert alaptörvény-ellenességet állapított meg. Nem áll fenn ez a kötelessége a legfőbb ügyésznek, ha a terhelt már mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól, vagy ha a kiszabott büntetést, vagy alkalmazott intézkedést már végrehajtották, vagy azok végrehajthatósága megszűnt. Ebben az esetben a terhelt, a védő és a terhelt halála után a hozzátartozói jogosultak eldönteni, hogy az Alkotmánybíróság határozata alapján kérik-e a felülvizsgálat lefolytatását. A legfőbb ügyésznek hivatalból kell felülvizsgálatot indítani akkor is, ha a strasbourgi bíróság marasztaló ítélete egyezménysértést állapított meg. Ebben az esetben orvoslásra kerülhetnek olyan törvénysértések is, melyek esetén egyébként nem lehetne felülvizsgálatot kezdeményezni, mert nincsenek felsorolva a 416. § (1) bekezdésében.

A 417. § (3) bekezdés a bíróságok, más hatóságok, és hivatalos személyek kötelezettségévé teszi, ha hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott, hogy az eljárás során a terhelt sérelmére felülvizsgálati eljárás alapjául szolgáló törvénysértés történt, akkor kötelesek erről a legfőbb ügyészt tájékoztatni.

418. § (1) Felülvizsgálati indítványt a terhelt terhére a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül lehet előterjeszteni.

(2) A terhelt javára szóló felülvizsgálati indítvány benyújtása - a 416. § (2) bekezdésének esetén kívül - nincs határidőhöz kötve. Az indítvány benyújtását nem zárja ki, hogy a terhelt büntetését végrehajtották, vagy a terhelt büntethetősége megszűnt.

(3) Minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének *e)* vagy *g)* pontján alapul.

A 418. § a felülvizsgálati indítvány előterjesztésének határidejét határozza meg, és a többszöri előterjesztését korlátozza. A terhelt terhére felülvizsgálati indítványt a jogerős ügydöntő határozat közlésétől számított hat hónapon belül lehet előterjeszteni. Az ügydöntő határozat közlése történhet kihirdetéssel, vagy kézbesítéssel. A jogi személy magánvádló felülvizsgálati indítványa elkésett, ha a másodfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetésekor jelen volt és felülvizsgálati indítványát a kihirdetéstől számított 6 hónapon túl terjesztette elő (BH 2006. 391). A terhelt javára szóló felülvizsgálati indítvány előterjesztésének nincs határideje. Ez alól egyetlen kivételt szabályoz a törvény. Ez pedig a 416. § (2) bekezdése értelmében az az eset, ha felülvizsgálatra Alkotmánybíróság határozata alapján kerül sor, és a terhelt már mentesült a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól, vagy ha a kiszabott büntetést, vagy alkalmazott intézkedést már végrehajtották, vagy azok végrehajthatósága megszűnt. Ekkor az Alkotmánybíróság határozatának a közlésétől számított 6 hónapon belül van lehetőség a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére.

A 418. § (3) bekezdése tiltja az ugyanazon jogosulttól ismételten előterjesztett felülvizsgálati indítvány benyújtását. Tekintet nélkül arra, hogy azonos vagy új felülvizsgálati okra hivatkozik-e, minden jogosult csak egyszer nyújthat be felülvizsgálati indítványt (BH 2004. 230). Ez alól egyetlen kivételt állapít meg a törvény, ha a felülvizsgálati indítvány alapja az Alkotmánybíróság vagy nemzetközi szervezet határozata. Ekkor az ügyész annak ellenére, hogy már egyszer felülvizsgálati indítványt nyújtott be, ez alapján ismételt előterjesztésre jogosult. Törvény kizárja a felülvizsgálati indítványt akkor is, ha azt más jogosult terjeszti elő, de tartalma a korábbi felülvizsgálati indítványban foglaltakkal megegyezik (BH 2010. 5.).

A felülvizsgálati eljárás

419. § (1) A felülvizsgálati eljárás lefolytatására a harmadfokú bírósági eljárás (XV. Fejezet) szabályait az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A felülvizsgálati indítványt a felülvizsgálat okának és céljának megjelölésével az alapügyben eljárt elsőfokú bíróságnál kell írásban benyújtani. A felülvizsgálati indítványt annál a bíróságnál is elő lehet terjeszteni, amelynek eljárását a felülvizsgálati indítvány sérelmezi. A legfőbb ügyész a felülvizsgálati indítványát - az alapügy irataival együtt - közvetlenül a Kúriánál terjeszti elő.

(3) A bíróság a felülvizsgálati indítványt az alapügy irataival együtt harminc napon belül felterjeszti a Kúriához.

(4) A felülvizsgálati indítvány a Kúria határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig visszavonható.

(5) A védő az általa előterjesztett felülvizsgálati indítványt csak a terhelt hozzájárulásával vonhatja vissza.

(6) A felülvizsgálati indítvány visszavonása esetén a Kúria a felülvizsgálati eljárást megszünteti.

A 419. § (1) bekezdés a felülvizsgálati eljárásra a harmadfokú bírósági eljárás (XV. fejezet) szabályait rendeli alkalmazni, és csupán az ettől eltérő szabályokat rendezi a felülvizsgálat sajátosságaira tekintettel ebben a fejezetben. E rendelkezés indoka, hogy a felülvizsgálati eljárás jogorvoslati jellegéből adódóan, a legmagasabb szintű rendes jogorvoslatra vonatkozó szabályokkal mutat leginkább hasonlóságot.

A 419. (2) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárás a felülvizsgálati indítvány benyújtásával kezdődik, melyet az arra jogosultak írásban kötelesek benyújtani. Az indítvány tartalmi elemeit illetően, a törvény csupán azt írja elő, hogy meg kell jelölni felülvizsgálat okát és célját. A felülvizsgálati okokat a Be. 416. § taxatíven meghatározza. A felülvizsgálat célja, lehet a megtámadott határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése. A felülvizsgálati indítványt az alapügyben eljárt elsőfokú bíróságnál kell előterjeszteni, hiszen itt tárolják az ügy összes iratait. Az esetleges másod és harmadfokú elbírálást követően ide kerülnek vissza az ügy iratai, így az elsőfokú bíróság tudja az ügy összes iratát és a felülvizsgálati indítványt a Kúria számára továbbítani, hiszen a felülvizsgálati eljárás lefolytatásához szükség van az alapügy teljes iratanyagára. Megengedi a Be. azt is, hogy a felülvizsgálati indítványt annál a bíróságnál terjessze elő a jogosult, amelynek eljárását a felülvizsgálati indítvány sérelmezi, vagyis a másod vagy harmadfokú eljárást lefolytató bíróságnál is előterjeszthető az írásbeli indítvány. A Be. arra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést, hogy mi a teendője annak a bíróságnak, akinél előterjesztésre kerül a felülvizsgálati indítvány. Két megoldás van, vagy beszerzi az elsőfokú bíróságtól az ügy iratait és maga továbbítja a Kúriához, vagy a felülvizsgálati indítványt továbbítja az alapügyben eljárt elsőfokú bírósághoz, aki gondoskodik a felülvizsgálati indítvány és az iratok felterjesztéséről. A 419. § (3) bekezdés egységesen a bíróság feladataként jelöli meg, hogy a felülvizsgálati indítványt az alapügy irataival együtt harminc napon belül felterjeszti a Kúriához. A felterjesztés közvetlenül és nem az ügyészségen keresztül történik. A legfőbb ügyész a felülvizsgálati indítványt közvetlenül a Kúriánál terjeszti elő.
A felülvizsgálati indítványt a Kúria határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig vissza lehet vonni. A védő csak a terhelt hozzájárulásával vonhatja vissza a felülvizsgálati indítványt. A felülvizsgálati indítvány visszavonása esetén az eljárást a Kúria jogosult megszüntetni. Ebből a rendelkezésből következik, hogy amennyiben a jogosult, még az iratok felterjesztése előtt vonná vissza a felülvizsgálati indítványt, az iratokat, a visszavonásra irányuló beadvánnyal együtt, akkor is továbbítani kell a Kúriához, mert ebben az esetben is csak a Kúria jogosult a döntéshozatalra.

420. § (1) A felülvizsgálati indítványt a Kúria három vagy - ha ezt az ügy különösen nagy terjedelme vagy az ügy jellege indokolja - öt hivatásos bíróból álló tanácsa bírálja el tanácsülésen vagy nyilvános ülésen. Ha a felülvizsgálat a Kúria határozata ellen irányul, az indítványt - a törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó vagy az elkésett indítványt kivéve - öt hivatásos bíróból álló tanács bírálja el.

(2) A felülvizsgálati eljárásban védő részvétele kötelező. A tanács elnöke védőt rendel ki, ha a terheltnek nincs védője, és szükség esetén a felülvizsgálati indítvány megfogalmazására hívja fel.

(3) Ha a kirendelt védő az indítványt harminc napon belül nem vagy hiányosan nyújtja be, rendbírsággal sújtható.

A felülvizsgálati indítványt a legmagasabb bírói fórum, a Kúria bírálja el. Ebben az esetben a bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el, illetve ha a felülvizsgálati indítvány a Kúria határozata ellen irányul (Kúria járt el harmadfokon, vagy még az ítélőtáblák működése előtt másodfokon hozott döntést), akkor öt hivatásos bíróból áll a tanács. Az eljárási formát tekintve, a törvény az ügyeknek a tanácsülésen vagy nyilvános ülésen történő elbírálását teszi lehetővé. Az eljáró tanács összetételénél figyelemmel kell lenni a bíró kizárására vonatkozó szabályokra, hiszen a 21. § (3) bekezdés e) pont alapján, a rendkívüli jogorvoslati eljárásból ki van zárva az a bíró, aki a rendkívüli jogorvoslattal megtámadott határozat meghozatalában részt vett. A 420. § (2) bekezdés szerint, a felülvizsgálati eljárásban kötelező a védelem. Ez arra az esetre is irányadó, ha az alapeljárásban nem volt kötelező a védelem, és nem volt a terheltnek sem kirendelt, sem meghatalmazott védője. A felülvizsgálati eljárásban olyan bonyolult jogi kérdésekről lehet szó, mely a jogban járatlan személy számára nem volna érthető, ezért indokolt a védő részvétele. Másrészről, amennyiben az indítvány előterjesztője az ügyész, vagy a jogi képviselővel rendelkező pótmagánvádló, a fegyverek egyenlőségének az elve és a valódi kontradiktórius eljárás érvényesülése is megköveteli a védő részvételét. Amennyiben a terheltnek az alapügyben már volt védője, a Be. 49. § (1) bekezdése szerint a kirendelés, illetőleg a meghatalmazás hatálya - ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki - a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásokra is. Ebből a szabályozásból az következik, hogy a felülvizsgálati tanács elnökének csak akkor kell védőt kirendelnie, ha az alapügyben eljárt védő kirendelése vagy meghatalmazása valamilyen okból megszűnt, vagy a meghatalmazás kifejezetten ez irányú eltérő tartalmú kikötést tartalmaz, vagy az alapügyben egyáltalán nem járt el védő és még a terhelt nem hatalmazott meg védőt. A felülvizsgálati eljárásban védő kirendelése akkor válik kötelezővé, ha a felülvizsgálati indítványban foglaltak alapján, a felülvizsgálat nem törvényben kizárt. Ilyenkor, ha szükséges, a tanács elnöke a védőt a felülvizsgálati indítvány megfogalmazására is felhívhatja (BH 2008. 180). Erre különösen akkor kerülhet sor, ha a terhelt által benyújtott felülvizsgálati indítványból nem tűnik ki a felülvizsgálat oka és célja. A kirendelt védő köteles a felhívásnak 30 napon belül eleget tenni. Amennyiben ezt a kötelezettségét elmulasztja, vagy a benyújtott indítvány hiányos, a Kúria a védőt rendbírsággal sújthatja.

421. § (1) A tanács elnöke az indítvány előterjesztőjét az indítványnak harminc napon belüli kiegészítésére hívja fel, ha nem lehet megállapítani, hogy a határozatot miért tartja sérelmesnek, vagy ha az indítványban nem felülvizsgálati okra hivatkozott.

(2) A törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó, vagy az elkésett indítványt a Kúria elutasítja. A 420. § (3) bekezdését kivéve ugyanígy jár el, ha a felülvizsgálati indítványt a felhívás ellenére nem, vagy hiányosan nyújtották be.

(3) Az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Kúria mellőzheti.

A 421. § a felülvizsgálat előkészítésének szabályait tartalmazza. A tanács elnöke vizsgálja meg a felülvizsgálati indítványt, az ő feladata a tanács munkájának az előkésztése, az eljárási forma törvényi keretek közötti megválasztása. Jóllehet a törvény a felülvizsgálati indítvány részletes tartalmi elemeiről nem rendelkezik, de a felülvizsgálat okát és célját meg kell benne jelölni. Amennyiben nem lehet megállapítani, hogy az indítványozó a határozatot miért tartja sérelmesnek, vagy ha az indítványban nem felülvizsgálati okra hivatkozott, a tanács elnöke felhívhatja az indítványozót az indítvány kiegészítésére. Az indítványozónak a felhívásban foglaltak teljesítésére, a kézbesítéstől számított harminc napja van.

A 421. § (2) bekezdés a felülvizsgálati indítvány érdemi elbírálás nélküli elutasításának az eseteit tartalmazza. A Kúria elutasítja a felülvizsgálati indítványt, ha az a törvényben kizárt. Felülvizsgálat csak a 416. §-ban meghatározott okok esetén terjeszthető elő. Nincs helye felülvizsgálati eljárásnak a nem ügydöntő vagy nem jogerős határozatok ellen. Kizárt a felülvizsgálat, ha egyébként felülvizsgálattal megtámadható határozat ellen nyújtották be, de olyan irányban, amit a Be. kizár. Ilyennek tekinthető például, ha magánvádló, pótmagánvádló a terhelt büntetésének súlyosítását kéri. Szintén érdemi vizsgálat nélküli elutasításra kerül a felülvizsgálati indítvány, ha nem a jogosulttól származik. A 417. § felsorolja a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére jogosultakat, ha az indítványt ezen a körön kívül eső személy terjeszti elő, érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani. Ilyennek tekinthető a magánfél, egyéb érdekelt, a terhelt életében a hozzátartozói, de ebbe a kategóriába tartozik a törvényes képviselő is, ha a fiatalkorú időközben nagykorúvá vált, és a törvényes képviselői minősége ezáltal megszűnt.

Érdemi vizsgálat nélkül kerül elutasításra az indítvány, ha elkésett (BH 2013. 61., BH 2006. 391.). Elkésett az indítvány, ha a terhelt terhére nem a 418. §-ban meghatározott hat hónapos határidőn belül terjesztik elő, vagy a 416. § (1) bekezdés f) pontján alapuló felülvizsgálatot, az Alkotmánybíróság határozatának kihirdetését követő hat hónapon túl nyújtják be. Ugyanígy érdemi vizsgálat nélkül kerül elutasításra az indítvány, ha a tanács elnöke az indítványozót felhívja az indítvány kiegészítésére, de ennek az indítványozó nem, vagy újra az érdemi elbírálást akadályozó hiányokkal tesz eleget. Kivétel ez alól a 420. § (3) bekezdése, vagyis az az eset, amikor a tanács elnöke védőt rendel ki a felülvizsgálati eljárásban, és felhívja a felülvizsgálati indítvány megfogalmazására. Ha a kirendelt védő ennek 30 napon belül nem tesz eleget, vagy érdemi elbírálásra alkalmatlan módon tesz eleget, nincs mód a felülvizsgálati indítvány elutasítására. Ez logikusan következik abból, hogy a kirendelt védő mulasztásai miatt, nem lehet a terheltet hátrányos helyzetbe hozni. A felülvizsgálati indítvány hiányai, és a védői mulasztás, nem lehet az eljárás megszüntetésének alapja.

Ha ugyanazon jogosult ismételten felülvizsgálati indítványt terjeszt elő, a Kúria az alakszerű határozathozatalt is mellőzheti. A törvény ugyanis kizárja a felülvizsgálati indítvány újbóli előterjesztését. Ugyanazon jogosult más felülvizsgálati okra hivatkozva sem terjeszthet elő újabb indítványt, és a visszavont indítványt sem terjesztheti elő ismételten. A Be. nemcsak az azonos jogosult vonatkozásában zárja ki az ismételt előterjesztést, hanem a korábbival azonos tartalommal, ismételten előterjesztett indítvány elutasítására is lehetőséget ad (BH 2010. 5.). Ebben az esetben azonos tartalommal, azonos okra hivatkozva, ha más jogosult nyújtja be a felülvizsgálati indítványt, akkor a Kúria határozathozatalt is mellőzheti az ügyben.

422. § (1) Ha a felülvizsgálati indítvány elutasításának nincs helye, és az alapügyben a vádat az ügyész képviselte, a tanács elnöke az indítványt az alapügy irataival együtt nyilatkozattétel végett megküldi a Legfőbb Ügyészségnek.

(2) A magánvádas eljárásban vagy pótmagánvád alapján folytatott eljárásban hozott határozat ellen benyújtott felülvizsgálati indítványt a magánvádlónak, illetőleg a pótmagánvádlónak kell megküldeni.

(3) Az ügyész az iratokat a nyilatkozatával együtt tizenöt napon belül visszaküldi, a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló a nyilatkozatát tizenöt napon belül megküldi a Kúriának.

(4) A tanács elnöke a felülvizsgálati indítványt és a (3) bekezdés szerinti nyilatkozatot a felülvizsgálati indítvány előterjesztőjének és a jogosultnak azzal küldi meg, hogy arra a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül észrevételt tehet. A terhelt és védője részére meg kell küldeni a más által benyújtott felülvizsgálati indítványt és az arra tett nyilatkozatot is.

Amennyiben a felülvizsgálati indítványnak a 421. § (2) bekezdésében meghatározott elutasítására nincs szükség, illetve ha a felülvizsgálati indítvány tárgyában a 421. § (3) bekezdése szerint, nem kell a határozathozatalt mellőzni, akkor a felülvizsgálati indítvány érdemi elbírálására sor kerülhet. A döntés előkészítéséhez az is hozzátartozik, hogy az érintetteknek tudomást kell szerezni a felülvizsgálati indítványról, hogy észrevételeiket, indítványaikat, az üggyel kapcsolatos álláspontjukat kifejthessék. A 422. § (1) bekezdés rendelkezik az ügyészi nyilatkozat beszerzéséről. Abban az esetben, ha az alapügyben az ügyész képviselte a vádat és a felülvizsgálati indítványt nem az ügyész nyújtotta be, akkor be kell szerezni az ügyész nyilatkozatát. A Kúria előtt az ügyészi jogokat a legfőbb ügyész gyakorolja. Mivel az iratok felterjesztése a felülvizsgálati eljárás szabályai szerint közvetlenül, és nem az ügyészségen keresztül történik, ezért a tanács elnöke az indítványt az alapügy irataival együtt, nyilatkozattétel végett megküldi a Legfőbb Ügyészségnek. A 422. § (2) bekezdése alapján, amennyiben az alapügyben nem az ügyész képviselte a vádat, akkor a felülvizsgálati indítványt értelemszerűen a magánvádlónak vagy a pótmagánvádlónak kell megküldeni, ha a felülvizsgálati indítványt nem ők terjesztették elő. Számukra csupán a felülvizsgálati indítvány kerül megküldésre és nem az alapügy teljes iratanyaga. A magánvádló és pótmagánvádló megismerési, iratbetekintési joga ugyanakkor nem korlátozható. Amennyiben az indítványra adott nyilatkozathoz szükségük van az iratok megismerésére, a Kúria lehetőséget biztosít az alapügy iratainak megtekintésére. A nyilatkozatok és az ügyészség esetén az ügy iratainak a visszaküldésére a (3) bekezdés tizenöt napos határidőt szab. A kontradiktórius eljárás jegyében a (4) bekezdés szerint a tanács elnöke a felülvizsgálati indítványt, és az ezzel kapcsolatos vádlói nyilatkozatokat megküldi az indítvány előterjesztőjének és az arra jogosultaknak, azzal, hogy 15 napon belül észrevételeket tehetnek. Ezzel igyekszik a törvény biztosítani, hogy a felülvizsgálati eljárás valamennyi résztvevője megismerhesse az ellenérdekű fél jogi álláspontját és kifejthesse saját véleményét, valamint a nyilatkozatokra újabb észrevételeket tehessen. A terheltnek és a védőnek meg kell küldeni a más által, akár a terhelt javára, akár a terhére benyújtott felülvizsgálati indítványt, és az arra tett nyilatkozatokat is.

423. § (1) A felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó. A felülvizsgálati indítványban a jogerős határozat által megállapított tényállás nem támadható.

(2) A felülvizsgálati indítványt - a 416. § (1) bekezdésének *e)* és *f)* pontjában meghatározott esetek kivételével - a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. A 416. § (1) bekezdésének *e)* és *f)* pontjában meghatározott esetekben a felülvizsgálati indítványt az elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.

(3) A 416. § (1) bekezdésének *g)* pontjában meghatározott esetben a felülvizsgálati indítványt a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel ellentétes jogszabály figyelmen kívül hagyásával, illetve a nemzetközi emberi jogi szerv döntésének alapulvételével kell elbírálni.

(4) A Kúria a megtámadott határozatot - az (5) bekezdésben meghatározott kivétellel - csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül, a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány esetén azonban a megtámadott határozatot a terhelt javára is megváltoztathatja.

(5) A Kúria a megtámadott határozatot a 416. § (1) bekezdésének *c)* pontja alapján akkor is felülbírálja, ha az indítványt nem ebből az okból nyújtották be.

(6) A felülvizsgálati indítványnak nincs halasztó hatálya, a Kúria azonban az indítvány elbírálásáig a megtámadott határozat végrehajtását felfüggesztheti vagy félbeszakíthatja.

A 423. § (1) bekezdés értelmében, a felülvizsgálati eljárásban következetesen érvényesül a tényálláshoz kötöttség elve. A felülvizsgálati eljárás ugyanis jogkérdésekben történő törvénysértések orvoslására szolgál, így a tényállás egyáltalán nem támadható. Nem lehet felülvizsgálati eljárásban a tényállás megalapozatlanságát sérelmezni. A felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó. A Kúria nem javíthatja ki, nem egészítheti ki, nem helyesbítheti a tényállást (BH 2006. 354.). A felülvizsgálati eljárásban a büntető anyagi jog szabályainak a megsértését is az alapügyben megállapított tényállás alapján bírálja fölül a Kúria, akkor is, ha a tényállás nem kellően felderített vagy ellentétes az iratokkal (BH 2004. 102.). A felülvizsgálati eljárásban irányadó tényálláshoz tartozónak kell tekinteni, a jogerős határozat indokolása bármely részében szereplő, minden ténymegállapítást, amely az elbírált bűncselekmény büntetőjogi megítélésénél jelentőséggel bír (BH 2006. 392.). A tényálláshoz kötöttség nem jelent korlátozást az eltérő jogi álláspont tekintetében. A jogerős bírói határozatban megállapított tényállás alapján, megállapíthatja a Kúria a bűncselekmény eltérő minősítését, állapíthat meg eltérő elkövetői minőséget, megállapíthatja a jogos védelem, végszükség stb. fennállását. Minden jogi következtetés körébe tartozó kérdésben eltérhet a jogerős határozattól, de csak az abban megállapított tényállás alapján.

A 423. § (2) bekezdés szerint, a felülvizsgálati indítványt főszabály szerint a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. Ez logikusan következik abból a tényből, hogy a felülvizsgálati eljárás feladata az, hogy eldöntse, hogy az alapeljárásban hozott határozat jogszabályt sértett-e. Az alapeljárásban eljárt bíró csak az alapügy elbírálása idején hatályban lévő szabályok szerint dönthet, így figyelmen kívül kell hagyni azt, hogy az esetleges időközben hatályba lépett jogszabályváltozások figyelembe vételével, jogszabálysértő lenne-e a határozat. Ez a főszabály vonatkozik arra az esetre is, ha a felülvizsgálat lefolytatásakor hatályban lévő törvények szerint, enyhébben bírálandó lenne a cselekmény. A jogerős ítélet meghozatala után hatályba lépett enyhébb jogi előírások a felülvizsgálati eljárásban nem alkalmazhatók (BH 2005. 165. II). A főszabály alóli kivételt jelenti, amikor az Alkotmánybíróság határozata vagy nemzetközi szerv határozata alapján van helye a felülvizsgálati eljárásnak. Ekkor ugyanis a felülvizsgálati indítványt az elbírálásakor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. Az Alkotmánybíróság határozatával valamely jogszabály alaptörvény- ellenességét állapítja meg, melyre az alapügyben eljáró bíróság a döntését alapozta. Az alaptörvény- ellenes jogszabályt azonban az Alkotmánybíróság határozata megsemmisíti, így azt nem létezőnek kell tekinteni, és a felülvizsgálati eljárás célja ebben az esetben az, hogy az alapügyben hozott döntést, mely alaptörvény -ellenes szabályon alapult korrigálja. Az így lefolytatott felülvizsgálati ok esetén, a Kúriának magának kell meghoznia a törvényes döntést, melyet csak az elbíráláskor hatályos jogszabályok alapján tehet meg. Hasonló helyzetet teremt, ha nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv állapítja meg, hogy az alapügyben lefolytatott eljárás, vagy a bíróság határozata megsértette a nemzetközi szerződés valamely rendelkezését. Az így okozott törvénysértés csak úgy korrigálható, ha a nemzetközi szerződéssel ellentétes belső jogszabályt, nem létezőnek tekintik. Ebben az esetben tehát a Kúria a felülvizsgálati indítványt a nemzetközi emberi jogi szerv döntésének alapulvételével, és a nemzetközi szerződést sértő belső jogszabály figyelembe vétele nélkül bírálja el.

A felülvizsgálati eljárásban a 423. § (4) bekezdés alapján, a részleges revízió elve érvényesül. Ez azt jelenti, hogy a Kúria csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül a megtámadott határozatot. Amennyiben az alapügyben több terhelt volt, akkor a felülvizsgálat csak arra a terheltre terjed ki, akire az indítvány vonatkozik. A korlátozott felülbírálat alóli kivételt, csak a legsúlyosabb eljárási szabálysértések, az ún. abszolút eljárási szabálysértések jelentik. Az (5) bekezdés szerint ugyanis ezen szabálysértések alapján, akkor is felül kell bírálni a megtámadott határozatot, ha a felülvizsgálati indítványt nem ebből az okból nyújtották be.

A felülvizsgálati indítvány iránya köti a Kúriát, de a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány esetén, a megtámadott határozatot a terhelt javára is megváltoztathatja. Ezzel szemben a terhelt javára benyújtott felülvizsgálat esetén, nem lehet a döntést a terhelt terhére megváltoztatni.

A felülvizsgálati eljárás a (6) bekezdés alapján, hasonlóan a többi rendkívüli perorvoslathoz, nem szuszpenzív hatályú, vagyis önmagában az indítvány benyújtása nem függeszti fel a megtámadott határozat végrehajtását. A Be. biztosítja azonban annak a lehetőségét, hogy a Kúria felfüggessze vagy félbeszakítsa a megtámadott határozat végrehajtását. Ha a tanács elnöke a döntés előkészítése körében észleli, hogy a megtámadott határozat végrehajtása jelentős érdeksérelemmel járna, akkor a kérdést a tanács elé terjesztheti, aki dönthet a végrehajtás felfüggesztéséről vagy félbeszakításáról.

424. § (1) A Kúria a felülvizsgálati indítványt tanácsülésen bírálja el, kivéve, ha az ügyész a terhelt terhére nyújtott be felülvizsgálati indítványt, ebben az esetben az indítványról nyilvános ülésen határoz.

(2) A tanács elnöke a tanácsülésre tartozó ügyben nyilvános ülést tűzhet ki.

A Kúria a felülvizsgálati indítványról tanácsülésen vagy nyilvános ülésen határoz. Mivel a felülvizsgálati eljárásban bizonyításra egyáltalán nincs lehetőség, ezért kizárólag ez a két eljárási forma alapján kerülhet sor határozathozatalra. A nyilvános ülés az eljárás fő formája, ehhez képest szűkebb körben van lehetőség tanácsülés tartására. Tanácsülést tart a Kúria, ha a megtámadott határozatok érdemi vizsgálatára nincs lehetőség, vagy a hozandó döntés nem az ügy érdemét érinti. A tanácsülésen elbírálható eseteket a 424. § (1) bekezdés taxatíven meghatározza. Tanácsülésen határoz a Kúria az indítványról, ha felülvizsgálati eljárást meg kell szüntetni. Erre abban az esetben kerül sor, ha a 419. § (6) bekezdése szerint, a felülvizsgálati indítványt az előterjesztője visszavonta. Tanácsülésen határoz továbbá a Kúria, ha a felülvizsgálati indítvány érdemi vizsgálat nélküli elutasításának van helye. Erre a 421. § (2) bekezdése értelmében akkor kerül sor, ha a felülvizsgálati indítvány benyújtása törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó, vagy az elkésett, illetve ha a felülvizsgálati indítványt a felhívás ellenére nem, vagy hiányosan nyújtották be. Elutasításra kerülhet a 421. § (3) bekezdése alapján az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány. Ebben az esetben a határozathozatalt a Kúria mellőzheti is, hiszen erről a felülvizsgálati okról korábban már határozott. Ezekben az esetben a felülvizsgálati eljárás megindításának a feltételei hiányoznak.
Tanácsülést tart a Kúria, ha a megtámadott határozat végrehajtásának felfüggesztéséről vagy félbeszakításáról dönt. Ha a megtámadott határozat végrehajtása jelentős érdeksérelemmel járna, a terhelt érdekében lehetőség van a határozat végrehajtásának a felfüggesztésére, vagy félbeszakítására a 423. § (6) bekezdésének a felhatalmazása alapján. Tanácsülésen hozható meg a döntés, ha az indítvány alapján a megtámadott határozat hatályon kívül helyezéséről és az eljárás megszüntetéséről vagy a megtámadott határozatot hozó bíróság új eljárásra utasításáról kell rendelkezni. Ezeket az eseteket a Be. 428. § rögzíti. Ugyancsak tanácsülésen kell elbírálni, ha a 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján nyújtják be a felülvizsgálati indítványt. Ekkor ugyanis a súlyos eljárási szabálysértések fennállásáról, vagy éppen fenn nem állásáról kell nyilatkozni, mely nem feltétlenül igényel kontradiktórius eljárást. A 424. § (2) bekezdése értelmében, a tanács elnöke a tanácsülésre tartozó ügyben is nyilvános ülést tűzhet ki.

425. § (1) A nyilvános ülésen a védő, valamint ha a vádat az ügyész képviselte, a legfőbb ügyész vagy képviselője részvétele kötelező.

(2) A nyilvános ülésről a terheltet, a magánvádlót és a pótmagánvádlót, illetve a 417. § (1) bekezdésében felsorolt jogosultakat értesíteni kell. A fogva levő terheltet - ha a nyilvános ülésen részt kíván venni - a nyilvános ülésre elő kell állítani.

(3) Az értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kézbesítés legalább nyolc nappal a nyilvános ülés előtt megtörténjék. A nyilvános ülés megtartásának nem akadálya, ha az értesítést azért nem lehetett kézbesíteni, mert a címzett ismeretlen helyen tartózkodik.

(4) A nyilvános ülés megnyitása után a tanács elnöke által kijelölt bíró ismerteti a felülvizsgálati indítványt, a megtámadott határozatot és az iratok tartalmából mindazt, ami a felülvizsgálati indítvány elbírálásához szükséges.

(5) Az ügy előadása után a felülvizsgálati indítvány előterjesztője, az ügyész, a védő, valamint a 417. § (1) bekezdésében felsorolt egyéb jogosultak a felülvizsgálati indítvány keretei között felszólalhatnak. A felszólalások után válasznak van helye. A felszólalás joga utoljára a terheltet illeti meg.

A 425. § a felülvizsgálati eljárás fő eljárási formájáról a nyilvános ülésről rendelkezik. A nyilvános ülésen kötelező a védő részvétele, függetlenül attól, hogy az alapeljárásban kötelező volt-e vagy sem. Kötelező az ügyész jelenléte is abban az esetben, ha az alapügyben a vádat ő képviselte. Ez a közvádas ügyekre és azokra a magánvádas ügyekre is vonatkozik, amikor az ügyész a vád képviseletét átvette a magánvádlótól. A nyilvános ülésen az ügyészi teendőket a legfőbb ügyész, vagy a képviselője látja el. Az ügyész és a védő kötelező részvételének indoka, hogy a felülvizsgálat tárgya, általában súlyos anyagi és eljárásjogi jogszabálysértések vizsgálata. Ezért elengedhetetlen, hogy jogi szakértelemmel rendelkező személyek képviseljék a kontradiktórius eljárás mindkét oldalának az érveit. A nyilvános ülésről a terheltet, a magánvádlót és a pótmagánvádlót, illetőleg a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére a 417. § (1) bekezdésében felsorolt jogosultakat értesíteni kell. Ennek a rendelkezésnek az értelmében a fent felsoroltak részvétele a nyilvános ülésen lehetőség csupán, de nem kötelező. Ezzel a rendelkezéssel ellentmondásosnak tűnik a 425. § (2) bekezdés második mondata, ugyanis az a fogva levő terhelt nyilvános ülésre történő kötelező előállításáról rendelkezik. Ezek szerint a nyilvános ülésen csak a fogva lévő vádlott jelenléte kötelező, a szabadlábon lévő vádlott pedig eldöntheti, hogy kíván-e részt venni a nyilvános ülésen vagy sem. Egyes jogszabály magyarázók álláspontja az, hogy a fogva lévő vádlottat is ugyanúgy megilleti, hogy jelenlétéről dönthessen. A (2) bekezdés csupán arra az esetre írja elő a fogva lévő vádlott előállításának a kötelezettségét, ha a fogva lévő vádlott bejelenti, hogy részt kíván venni a nyilvános ülésen.
A (3) bekezdés alapján a nyilvános ülésre történő értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kézbesítés legalább nyolc nappal a nyilvános ülés előtt megtörténjék. Ennek indoka, hogy az értesítetteknek megfelelő időt kell biztosítani, hogy a nyilvános ülésre felkészülhessenek. Ugyanakkor nem hátráltathatja az ügy érdemi elbírálását, és a nyilvános ülésnek nem lehet akadálya, ha az értesítést azért nem lehetett kézbesíteni, mert a címzett ismeretlen helyen tartózkodik. Ezt az esetet leszámítva, a nyilvános ülést csak az értesítés szabályszerű kézbesítésekor lehet megtartani. Amennyiben az arra jogosultak a nyilvános ülésen szabályszerű értesítés ellenére nem jelennek meg, a megjelenés elmulasztása miatt igazolási kérelem előterjesztésének nincs helye.

A nyilvános ülés megtartására vonatkozó szabályok a felülvizsgálati eljárás sajátosságainak megfelelően alakulnak. A nyilvános ülés megnyitását követően a tanács elnöke által kijelölt bíró, az ügy előadó bírája ismerteti azokat az iratokat, melyek a felülvizsgálat elbírálásához szükségesek. Ismertetésre kerül a felülvizsgálati indítvány és az általa a megtámadott határozat, valamint az indítvány elbírálása szempontjából jelentős iratok. Ezek közé tartozik az indítványra beadott nyilatkozatok, észrevételek lényegének ismertetése is, hogy valamennyi jogosult tisztában legyen az ellenérdekű fél álláspontjával is. Az ügy előadása után, a jelenlévőket megilleti a felszólalás joga meghatározott sorrendben. A felszólalások korlátozottak atekintetben, hogy csak a felülvizsgálati indítvány keretei között szólalhat fel először az indítványozó, majd ezt követően az ügyész, a védő és egyéb jogosultak. Ugyanebben a sorrendben a felszólalások után válaszadásra kerülhet sor, ezzel megteremtve a lehetőséget az eltérő nézetek ütköztetésére. Hasonlóan az elsőfokú tárgyaláshoz, az utolsó szó jogán, a terheltet illeti meg utoljára a felszólalás joga.

A felülvizsgálati eljárás során hozott határozat

426. § Ha a felülvizsgálati indítvány alapján eljáró bíróság a felülvizsgálati indítványnak nem ad helyt, a megtámadott határozatot a hatályában fenntartja.

A felülvizsgálati eljárás során hozott határozatok közül a 426. § a megtámadott határozatok hatályában tartásáról rendelkezik. Amennyiben a Kúria a felülvizsgálat eredményeként nem állapít meg törvénysértést, illetve abszolút eljárási szabálysértést sem észlel, akkor nem ad helyt a felülvizsgálati indítványnak. Ebben az esetben a Kúria végzéssel határoz, és akként rendelkezik, hogy a megtámadott határozatot hatályában fenntartja.

427. § (1) A Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot megváltoztatja, és a törvénynek megfelelő határozatot hoz, ha

a) a terhelt bűnösségének megállapítására, továbbá kényszergyógykezelésének elrendelésére a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor,

b) a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak, illetve a büntetés végrehajtását a Btk. 86. §-ában foglalt kizáró ok ellenére függesztették fel,

c) a bíróság határozatának meghozatalára a súlyosítási tilalom [354. és 355. §, 405. § (1) és (3) bek., 549. § (4) bek.] megsértésével került sor.

(2) Ha a felülvizsgálati eljárás lefolytatására az Alkotmánybíróság határozata alapján [416. § (1) bek. *e)* és *f)* pontja] került sor, a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot megváltoztatja, és a törvénynek megfelelő határozatot hoz, ha ez az iratok alapján lehetséges.

(3) Ha a felülvizsgálati eljárás lefolytatására azért került sor, mert nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését, és a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződésnek megfelelő határozat meghozatalához nem szükséges az eljárás megismétlése, a Kúria a határozatot maga is meghozhatja.

A felülvizsgálati eljárás során hozott határozatok közül kiemelkedő jelentősége van a megtámadott határozat megváltoztatásának. A Kúriának a felülvizsgálati eljárásban általában reformatórius döntésre van lehetősége, vagyis maga orvosolhatja a törvénysértéseket. Az esetek nagy részében ugyanis az iratok alapján meghozható a helyes döntés, nem szükséges minden esetben a megtámadott határozat hatályon kívül helyezése és az alapeljárás megismétlése. Az anyagi jogi hibák és a súlyosítási tilalom megsértése általában bizonyítás nélkül is korrigálható. A megtámadott határozat megváltoztatása esetén a Kúria ítéletet hoz. A Kúria tehát megváltoztatja az indítvánnyal megtámadott határozatot és a törvénynek megfelelő határozatot hoz, ha a terhelt bűnösségének megállapítására, továbbá kényszergyógykezelésének elrendelésére, a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor. Ugyanígy jár el, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak, illetve a büntetés végrehajtását a Btk. 86. §-ában foglalt kizáró ok ellenére függesztették fel. Ezekben az esetekben az iratok tartalma alapján általában megállapítható a helyes minősítés, az annak megfelelő büntetés kiszabás, korrigálható a kizáró ok ellenére történő szabadságvesztés büntetés végrehajtásának felfüggesztése is, így felesleges lenne a korábbi döntés hatályon kívül helyezése, és a bíróságnak az eljárás megismétlésére való kötelezése. A súlyosítási tilalom megsértése eljárási szabálysértés, de az eredményeként hozott rendelkezés már anyagi jogi következmény, így az szintén korrigálható és meghozható a törvénynek megfelelő döntés.

A 427. § (2) bekezdés szerint, ha a felülvizsgálati eljárás lefolytatására az Alkotmánybíróság határozata alapján kerül sor, a Kúria szintén jogosult a megtámadott határozatot megváltoztatni, és a törvénynek megfelelő határozatot hozni, ha ez az iratok tartalma alapján lehetséges. Ebben az esetben az alaptörvény- ellenes jogszabály figyelmen kívül hagyásával kell a törvénynek megfelelő döntést meghozni. Hasonló a helyzet akkor is, ha a (3) bekezdés szerint a felülvizsgálati eljárás alapja a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv döntése, melyben megállapítja, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését. Ebben az esetben a Kúria szintén gyakorolhatja a reformatórius jogkörét, és abban az esetben, ha a nemzetközi emberi jogi szerv határozatának megfelelő döntés meghozatalához nem kell az alapeljárást megismételni, akkor a Kúria a határozatot maga is meghozhatja. Abban az esetben azonban, ha az iratok alapján nem áll fenn a törvényes döntés lehetősége, és szükséges az eljárás megismétlése, akkor hatályon kívül helyezi a megtámadott határozatot, és az alapeljárás megismétlését rendeli el.

428. § (1) A Kúria a határozatot hatályon kívül helyezi, és a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja, ha a terhelt felmentésére vagy az eljárás megszüntetésére a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor, illetve, ha a 427. § (1) bekezdése szerinti határozat meghozatala az iratok alapján nem lehetséges.

(2) Ha a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozat meghozatalára a 373. § (1) bekezdésének I. *b)* vagy *c)* pontjában, illetve II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor, a Kúria a határozatot hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja, illetve az iratokat az ügyésznek megküldi.

(3) Ha a felülvizsgálati eljárás lefolytatására az Alkotmánybíróság határozata alapján [416. § (1) bek. *e)* és *f)* pontja] került sor, és a törvénynek megfelelő határozat meghozatala az iratok alapján nem lehetséges, a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi, és a korábban eljárt bíróságot új eljárás lefolytatására utasítja.

(4) Ha a felülvizsgálati indítványt azért nyújtották be, mert nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését, és a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződésnek megfelelő határozat meghozatalához az eljárás megismétlése szükséges, a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot akkor is hatályon kívül helyezi, és az eljárt bíróságot új eljárásra utasítja, ha a nemzetközi emberi jogi szerv olyan jogsértést állapított meg, amely miatt a megtámadott ítéletet e törvény szerint egyébként nem kell hatályon kívül helyezni.

(5) Ha a Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi, és a terhelt fogva van, a fogva tartás kérdésében határoz.

A 428. § a felülvizsgálati eljárás során hozott határozatok közül azokat az eseteket tartalmazza, amikor a Kúriának hatályon kívül kell helyezni a megtámadott határozatot. A hatályon kívül helyezésre csak azokban az esetekben kerülhet sor, amikor a Kúria nem tudja kiküszöbölni a megtámadott határozat jogsértéseit. A felülvizsgálati eljárásnak ugyanis elsősorban a jogsértések orvoslása a célja, és nem az eljárás további elhúzódását eredményező hatályon kívül helyezés és új eljárásra utasítás. Vannak azonban olyan esetek, hogy a súlyos eljárási szabálysértéseket a Kúria nem tudja orvosolni, vagy az iratok alapján nem javítható ki a megtámadott határozat. Ezekben az esetekben egyetlen módja a törvénysértés megszüntetésének, a megtámadott határozat hatályon kívül helyezése, és a bíróság új eljárásra utasítása. A 428. § (1) bekezdés arról az esetkörről rendelkezik, amikor a Kúria megállapítja, hogy a vádlott felmentésére vagy vele szemben az eljárás megszüntetésére büntető anyagi jogszabály megsértésével került sor. A határozat megváltoztatása és a törvénynek megfelelő döntés meghozatala azt eredményezné, hogy a felmentett terhelt bűnösségét meg kellene állapítani és így egyfokúnak tűnő döntéssel kerülne sor a bűnösség megállapítására. Ezt elkerülendő, ebben az esetben nincs mód arra, hogy a Kúria megváltoztassa a megtámadott határozatot, hanem hatályon kívül kell azt helyezni és a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróságot, új eljárásra kell utasítani. Ugyancsak hatályon kívül kell helyezni a megtámadott határozatot, ha a 427. § (1) bekezdése szerinti határozat meghozatala az iratok alapján nem lehetséges. Azokban az esetekben, amikor korrigálható a megtámadott határozat törvénysértése, akkor a Kúria feladata, hogy a törvénynek megfelelő határozatot hozzon. Azonban az iratok alapján nem minden esetben lehet meghozni a törvényes döntést. Mivel a felülvizsgálati eljárásban egyáltalán, még szűk körben sincs helye bizonyításnak, ezért az ilyen megváltoztatásra nem alkalmas határozatokat, hatályon kívül kell helyezni és a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárás lefolytatására kell utasítani.

A 428. § (2) bekezdés szerint a Kúriának hatályon kívül helyező végzést kell hozni, ha a felülvizsgálati eljárás eredményeként megállapítja, hogy a megtámadott határozatot valamely abszolút eljárási szabálysértéssel hozták. Ezek azok a legsúlyosabb eljárási szabálysértések, melyek már a másodfokú eljárásban is hatályon kívül helyezési okként szerepeltek. Ilyen okok fennállása esetén, a Kúria hatályon kívül helyezi a megtámadott határozatot, és háromféle döntést hozhat. A 373. § (1) bekezdés I. b) és c) pontok esetén, hatályon kívül helyezi a megtámadott határozatot és az eljárást megszünteti. A 373. § (1) bekezdés II-III. pont és IV. b) pont esetén, hatályon kívül helyezi a megtámadott határozatot és a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja. A 373. § (1) bekezdés IV. a) pont esetén, hatályon kívül helyezi a megtámadott határozatot és az iratokat az ügyésznek küldi meg.

A 428. § (3) bekezdése alapján szintén hatályon kívül helyező végzést hoz a Kúria, ha a felülvizsgálat lefolytatásának alapja az Alkotmánybíróság határozata, és az iratok tartalma alapján a törvénynek megfelelő határozat meghozatala nem lehetséges. Az Alkotmánybírósági határozat alapján történő felülvizsgálati eljárásban, a 427. § (2) bekezdése értelmében, a Kúriának lehetősége van, hogy az iratok tartalma alapján megváltoztassa a megtámadott határozatot, amennyiben ez az iratok alapján nem lehetséges, akkor hatályon kívül kell helyezni a határozatot és a korábban eljárt bíróságot kell új eljárásra utasítani.

Az előbbihez hasonló esetkört szabályoz a 428. § (4) bekezdése. Ha a felülvizsgálati eljárás alapja a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv döntése, melyben megállapítja, hogy az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését, és a nemzetközi emberi jogi szerv határozatának megfelelő döntés meghozatalához az alapeljárást meg kell ismételni, akkor a Kúria hatályon kívül helyező döntést hoz (BH 2009. 321., BH 2011. 306.). A nemzetközi bíróság határozatában megállapított, felülvizsgálati okot jelentő jogsértés esetén, akkor is hatályon kívül kell helyezni a megtámadott határozatot, ha a Be. más szabályai azt nem tennék kötelezővé.

A hatályon kívül helyező döntés esetén, amennyiben a terhelt fogva van, szükségessé válik, hogy a Kúria döntsön a fogva tartás kérdésében is. A fogvatartás szabadságvesztését töltő vagy kényszergyógykezelés hatálya alatt álló terheltnél állhat fenn. Ebben az esetben a megtámadott jogerős határozat hatályon kívül helyezése mellett dönteni kell, a szabadlábra helyezésről, vagy az előzetes letartóztatás vagy ideiglenes kényszergyógykezelés elrendeléséről. Akkor, ha a terhelt nincs fogva, akkor a felülvizsgálati eljárásban hozott hatályon kívül helyező döntés esetén nem lehet kényszerintézkedést elrendelni, erre ugyanis csak a megismételt eljárásban ad lehetőséget a törvény.

429. § (1) A felülvizsgálati eljárás során felmerült bűnügyi költséget, ideértve a felülvizsgálati indítvány megfogalmazására kirendelt védő díját is, a felülvizsgálati indítvány elutasítása esetén - az ügyész által kezdeményezett felülvizsgálat esetét kivéve - az indítvány előterjesztője viseli. Más esetekben a bűnügyi költséget az állam viseli.

(2) A felülvizsgálati indítvány elintézése után a Kúria a határozatának kiadmányait kézbesíti, és az ügy iratait a határozatának kiadmányával és az ülésről készült jegyzőkönyvvel együtt visszaküldi annak a bíróságnak, amely a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot hozta, vagy amelyet új eljárásra, illetőleg az eljárás lefolytatására utasított.

A 429. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárásban felmerült bűnügyi költséget, ideértve a felülvizsgálati indítvány megfogalmazására kirendelt védő díját is, a felülvizsgálati indítvány elutasítása esetén az indítvány előterjesztője viseli. Minden más esetben a bűnügyi költséget az állam viseli, ideértve az ügyész által előterjesztett és elutasított felülvizsgálati indítvánnyal kapcsolatban felmerült bűnügyi költséget is.

A 429. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati eljárásban hozott határozatok kézbesítése a Kúria feladata. A felülvizsgálati indítvány elintézése után, a Kúria kézbesíti a határozatok kiadmányait az eljárásban résztvevő jogosultaknak, akkor is, ha azok a kihirdetésénél személyesen is jelen voltak. Ezt követően a határozat kiadmányait, a nyilvános ülésen készült jegyzőkönyvet, és az alapügy iratait vissza kell küldeni annak a bíróságnak, amely a megtámadott határozatot hozta. Ez a bíróság nem feltétlenül azonos az iratokat felterjesztő bírósággal, hiszen azokat főszabály szerint az alapügyben elsőfokú bíróság terjeszti fel. Hatályon kívül helyezés folytán az előbb említett iratokat annak a bíróságnak kell megküldeni, mely az új eljárás lefolytatására jogosult.

XVIII/A. Fejezet

ELJÁRÁS AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZ ESETÉN

429/A. § Az alkotmányjogi panaszt az ügyben első fokon eljárt bíróság haladéktalanul megküldi az Alkotmánybíróságnak.

Alkotmányjogi panasz benyújtására többnyire akkor van lehetőség, ha az indítványozónak az Alaptörvényben biztosított jogát bírósági döntéshozatal során sértették. Az alkotmányjogi panasz csak olyan jogerős ügydöntő határozat megtámadására alkalmas, mellyel szemben a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette. Az alkotmányjogi panasz benyújtása esetén meghozott Alkotmánybírósági döntés, alapját képezheti felülvizsgálati eljárásnak, a Be. 416. § (1) bekezdés e) és f) pontjai alapján. Az alkotmányjogi panasz elbírálása ugyanakkor az Alkotmánybíróság feladata, így ennek részlet szabályait nem a Be., hanem az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény, valamint az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozata tartalmazza. A Be. ebben a körben csupán a bíróságra háruló felterjesztési kötelezettséget, és a jogerős határozat végrehajtásának felfüggesztési jogkörét szabályozza.

Az Alaptörvény és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) a korábbi szabályozáshoz képest szélesebb körben teszi lehetővé alkotmánybírósági eljárás lefolytatását alkotmányjogi panasz alapján. Az alkotmányjogi panasznak három típusa van, melyeket az Abtv. 26. §-27. §-ok szabályoznak. Az Abtv. 26. § (1) bekezdés szabályozza a régi típusú alkotmányjogi panaszt. Ebben az eljárásban az Alkotmánybíróság felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be. Az alkotmányjogi panasz második típusa az úgynevezett közvetlen panasz, amikor az indítványozó jogszabályt, vagy valamely más rendelkezést támadhatja, amennyiben annak alkalmazása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be jogsérelme és nincs más jogorvoslati lehetősége vagy azt már kimerítette. Az Abtv. 27. § -a szabályozza az alkotmányjogi panasz harmadik típusát, a valódi alkotmányjogi panaszt. Ebben az esetben ugyanis az indítványozó nem egy jogszabályt, hanem alaptörvény-ellenes bírói döntést támadhat, amennyiben az ügy érdemében hozott döntés, vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés, az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti. Az alkotmányjogi panasz nem irányulhat a bírói döntés jogszerűségének a felülvizsgálatára. Az Alkotmánybíróság ugyanis a konkrét ügyben, nem egy további jogorvoslati fórum a rendes bírósági rendszerben. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt csak a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén bírálja el (Abtv. 29. §). Fontos szabály továbbá, hogy alkotmányjogi panasz előterjesztésére csak abban az esetben van lehetőség, ha az érintett a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette. A jogorvoslati lehetőség kimerítésének kötelezettsége nem vonatkozik a felülvizsgálatra, mint rendkívüli perorvoslatra. Az Abtv. 26. § (1) bekezdése és 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz, akkor is benyújtható, ha törvény felülvizsgálati kérelem vagy indítvány benyújtását is lehetővé teszi. Az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított 60 napon belül, írásban, az Alkotmánybírósághoz címezve, az ügyben elsőfokon eljárt bíróságnál kell benyújtani (Abtv. 53. § (2) bekezdés). Ennek a rendelkezésnek a magyarázata, hogy az ügy iratait, a jogerős befejezést követően az elsőfokú bíróság tárolja. A Be. 429/A. § rendelkezik arról, hogy az alapügyben elsőfokon eljárt bíróság, a hozzá érkezett alkotmányjogi panaszt haladéktalanul felterjeszti az Alkotmánybírósághoz. Nincs a továbbításra vonatkozóan konkrét határidő meghatározva sem az Abtv.-ben (53. § (3) bekezdés) sem a Be.-ben, de a haladéktalanság kifejezés a lehető leggyorsabb ügyintézést várja el az elsőfokú bíróságtól. Mivel az Alkotmánybíróság feladata nem az ügy érdemi felülbírálata, ezért nincs szükség a teljes ügy aktájának az Alkotmánybírósághoz való továbbítására. Az azonban szükséges, hogy az indítványozó által mellékelt dokumentumokat, az ügyben született első- és másodfokú, esetleg a harmadfokú ügydöntő határozatok kiadmányait továbbítsák. Szükséges továbbá értelemszerűen azoknak a dokumentumoknak a továbbítása is, melyekből a határidők betartásának ellenőrzése lehetséges lesz, pl. a kézbesítésről szóló tértivevény, tárgyalási jegyzőkönyv stb.

429/B. § (1) Az ügyben első fokon eljárt bíróság a jogerős ügydöntő határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig felfüggesztheti vagy félbeszakíthatja.

(2) Az ügyben első fokon eljárt bíróság a jogerős ügydöntő határozat végrehajtásának felfüggesztéséről vagy félbeszakításáról értesíti az Alkotmánybíróságot.

ÍH 2017. 50. Végrehajtás felfüggesztése alkotmányjogi panasz esetén
ÍH 2015. 86. Eljárás alkotmányjogi panasz esetén
A 429/B § (1) bekezdés felhatalmazza az ügyben elsőfokon eljárt bíróságot, hogy az alkotmányjogi panasz benyújtása esetén, a jogerős határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig felfüggessze, vagy félbeszakítsa. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának önmagában nincs a jogerős ügydöntő határozat tekintetében felfüggesztő hatálya, de bizonyos esetekben célszerű lehet a végrehajtás felfüggesztése, melyre a Be. lehetőséget teremt. Erre a döntésre szükség lehet az alkotmányjogi panasz jövőbeni elbírálása miatt, hiszen ha annak az Alkotmánybíróság helyt ad, és megállapítja az alkalmazott jogszabály alaptörvény-ellenességét, az felülvizsgálati okot képez a büntetőeljárásban (Be. 416. § (1) bekezdés e) és f) pont). Ennek a felülvizsgálatnak az eredménye lehet az, hogy a Kúria a terhelt javára meghozza az alaptörvény-ellenes jogszabály figyelembevétele nélkül, a törvénynek megfelelő határozatot. Illetve ha ez nem áll a módjában a rendelkezésére álló iratok alapján, akkor hatályon kívül helyezi a megtámadott határozatot és a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróságot fogja új eljárásra utasítani. Mind a Kúria döntése, mind a megismételt eljárás, várhatóan a terhelt javára fognak dönteni, így nem szerencsés, ha figyelmen kívül hagyja az alapügyben eljárt bíróság a jogerős határozat végrehajtásának felfüggesztését. Ezzel ugyanis elkerülhetővé válik, hogy olyan szankció hatálya alatt álljon a terhelt, melyet később a bíróság hatályon kívül helyez, vagy a terhelt javára megváltoztat. Amennyiben a bíróság a végrehajtás felfüggesztéséről vagy félbeszakításáról dönt, erről értesíteni kell az Alkotmánybíróságot.

429/C. § Az ügyben első fokon eljárt bíróság a jogerős ügydöntő határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság felhívására felfüggeszti vagy félbeszakítja, és erről értesíti az Alkotmánybíróságot. A végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

Az Alkotmánybíróság maga nem jogosult az alkotmányjogi panasszal megtámadott jogerős határozat végrehajtásának a felfüggesztésére. Azonban az Alkotmánybíróság felhívhatja erre vonatkozóan az elsőfokú bíróságot, aki ebben az esetben mérlegelést nem tűrően, elrendeli a határozat végrehajtásának felfüggesztését. A bíróság ezen határozata ellen nincs helye jogorvoslatnak.

XIX. Fejezet

JOGORVOSLAT A TÖRVÉNYESSÉG ÉRDEKÉBEN

430. § A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat esetén a XVIII. Fejezet rendelkezéseit az e fejezetben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

A jogorvoslat a törvényesség érdekében egy rendkívüli perorvoslat, mely azokban az esetekben teszi lehetővé az alapügyben elkövetett törvénysértések kiküszöbölését, amikor már más rendkívüli jogorvoslati eljárásokkal, különösen a felülvizsgálattal azok nem hozhatók helyre. Erre az eljárásra a törvény a XVIII. fejezet, vagyis a felülvizsgálati eljárás szabályainak az alkalmazását írja elő, természetesen az e fejezetben szabályozott eltérésekkel.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat

431. § A legfőbb ügyész a bíróság törvénysértő és jogerős határozata ellen a Kúriánál a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be, feltéve, hogy a jogerős határozat más jogorvoslattal nem támadható meg.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat benyújtására, kizárólag a legfőbb ügyész jogosult, olyan törvénysértő, jogerős határozatokkal szemben, amelyek más jogorvoslattal nem támadhatók meg. Nincs helye ennek a rendkívüli perorvoslatnak ténykérdésekben, hiszen azok orvoslására rendkívüli perorvoslatként, a perújítás szolgál. Ugyancsak nincs helye a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatnak, ha a törvénysértés különleges eljárás keretein belül orvosolható. Amennyiben a 416. § (1) bekezdés valamelyik esete fennáll, akkor felülvizsgálati eljárás kezdeményezésének és nem a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatnak van helye. Ebből következően ez a jogorvoslati forma ultima ratio jellegű, vagyis a végső esetben, kisegítő jelleggel alkalmazható.
Felülvizsgálati indítvány előterjesztésére a terhelt terhére, csak a jogerős határozat közlésétől számított 6 hónapon belül van lehetőség. Amennyiben a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére nyitva álló határidő eltelt, akkor a 6 hónapon túl nincs akadálya annak, hogy a törvényesség érdekében benyújtott jogorvoslattal a határozat megtámadható legyen. Ugyanez vonatkozik arra az esetre is, amikor a 416. § (1) bekezdés b) pontjában írt törvénysértő minősítés vagy a büntető anyagi jogszabálysértés, nem eredményezett törvénysértő büntetést, és csak a törvényes kereteken belül jelent túlságosan enyhe vagy éppen aránytalanul súlyos szankciót. Ebben az esetben nem felülvizsgálatra, hanem a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatra kerülhet sor. Felülvizsgálati eljárás lefolytatására csak az abszolút eljárási szabálysértések esetén van mód, így értelemszerűen a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslattal lehet sérelmezni, a relatív eljárási szabálysértéseket. A törvényességi jogorvoslat egyik fontos sajátossága és eltérése a perújításhoz és a felülvizsgálathoz képest, hogy nemcsak az ügydöntő, hanem valamennyi jogerős határozat törvénysértéseinek az orvoslására szolgál. A törvényesség érdekében kizárólagosan a legfőbb ügyész jogosult a jogorvoslatot a Kúriához benyújtani. Amennyiben valamely az eljárásban részt vett ügyész észleli, hogy a jogerős határozat törvényességi jogorvoslattal megtámadható, akkor az ügy iratait a legfőbb ügyészhez továbbítja, a jogorvoslati indítvány benyújtásának megfontolása végett. Az előterjesztésében ki kell fejtenie, hogy a bíróság határozatát miért tartja törvénysértőnek, és milyen határozat indítványozását tartja célszerűnek.

432. § A jogorvoslat bejelentése nincs határidőhöz kötve, és a határozat végrehajtására nincs felfüggesztő hatálya.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat előterjesztése egyáltalán nincs határidőhöz kötve, azt a legfőbb ügyész bármikor benyújthatja. A jogorvoslat bejelentésének nincs a határozat végrehajtására felfüggesztő hatálya. A törvény a jogerőhöz fűzött következményeket ebben az eljárásban fontosabbnak tartja, mint a felülvizsgálat esetén, és nem ad arra lehetőséget, hogy a bíróság a jogerős határozat végrehajtásától a rendkívüli perorvoslatra tekintettel eltérjen. Már csak azért sem, mert a törvényességi jogorvoslatnak nagyon sok esetben csupán deklaratív jellege van. Ennek alapján a Kúriának nincs arra lehetősége, hogy a megtámadott határozat végrehajtását felfüggessze vagy félbeszakítsa.

433. § Nincs helye törvényesség érdekében jogorvoslat bejelentésének, ha a határozatot a Kúria hozta.

A törvényesség érdekében benyújtott jogorvoslat fontos sajátossága, hogy valamennyi és nemcsak az ügydöntő bírósági határozatok törvénysértése esetén jelent jogorvoslatot. Kivételt képeznek ez alól a Kúria határozatai. A Kúria határozatai ellen, legyen az ügydöntő vagy nem ügydöntő határozat, semmilyen körülmények között nincs lehetőség a törvényességi jogorvoslatra. Ebbe a Kúria valamennyi döntése beletartozik, tekintet nélkül arra, hogy azt másod vagy harmadfokon, vagy felülvizsgálati eljárásban hozták. A Kúria határozatainak kivételével tehát bármely bíróság, bármely jogerőre emelkedett határozata, mellyel szemben más jogorvoslatra nincs lehetőség, törvényességi jogorvoslattal támadható.

Jogorvoslati eljárás a törvényesség érdekében

434. § (1) A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatot a Kúria tanácsa nyilvános ülésen intézi el.
(2) A nyilvános ülésről a legfőbb ügyészt, a terheltet és védőjét értesíteni kell. Ha az alapügyben a terheltnek nem volt védője, a Kúria a terhelt részére védőt rendel ki.
(3) A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványra a terhelt és a védő észrevételeket tehet.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat elintézése nyilvános ülésen történik, ahol a Kúria három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el. Egyebekben a nyilvános ülésre a felülvizsgálati eljárás szabályai lesznek irányadóak az itt meghatározott eltérésekkel. A tanács elnöke az indítvány beérkezését követő hatvan napon belül kitűzi a nyilvános ülés időpontját, és arról értesíti a legfőbb ügyészt, a terheltet és védőjét. Némi anomáliára adhat okot, hogy melyik védő értesítésére gondol ebben az esetben a törvény, hiszen az alapügyben eljárt védő meghatalmazása és kirendelése erre a jogorvoslati formára, a Be. 49. § (1) bekezdése szerint már nem terjed ki. A törvényhez fűzött egyes magyarázatok szerint, mivel a Be. lehetővé teszi felülvizsgálati és perújítási eljárásban is az alapügyben eljárt védő közreműködését, így logikusan az a következtetés vonható le, hogy az alapügyben eljárt védő közreműködése a rendkívüli perorvoslati eljárásban minden esetben megengedett. Ez azonban a törvény szó szerinti értelmezéséből nem következik egyértelműen. Annyi azonban bizonyos, hogy tekintettel a rendkívüli perorvoslatok bonyolult jogkérdéseire, a jogorvoslat jellege és a kontradiktórius eljárás követelménye, megköveteli, hogy az ügyész által indítványozott rendkívüli perorvoslatban, a védő részvétele kötelező legyen. Amennyiben az alapügyben a terheltnek nem volt védője, a Kúria a törvényességi jogorvoslat benyújtása esetén, védőt rendel ki. Eltér azonban a szabályozás a védő jelenlétével kapcsolatban a felülvizsgálati eljáráshoz képest, hiszen a nyilvános ülésre csak értesítést kap, ebből pedig az következik, hogy a személyes jelenléte a nyilvános ülésen nem kötelező. Ugyanez vonatkozik a terheltre is, akit szintén értesít a Kúria a nyilvános ülésről, ezek szerint a jelenléte szintén, nem kötelező. Problémák adódhatnak azonban a fogva lévő terhelt jelenlétének a kérdéséből. A Be. ehelyütt a fogva lévő terheltről külön nem rendelkezik. Alkalmazni rendeli ugyanakkor a nyilvános ülésre a másodfokú bírósági eljárás nyilvános ülésre vonatkozó szabályait. A Be. a 361. § (3) bekezdésben a terhelt nyilvános ülésre történő idézéséről és egyben a fogva lévő terhelt előállatásáról rendelkezik. Abban a tekintetben egyértelmű jelen eljárásban az eltérés, hogy itt csupán értesíteni kell a terheltet, így ebben a tekintetben a másodfokú eljárás szabályai nem irányadóak. Ugyanakkor, ha a felülvizsgálat szabályait vesszük alapul, melyet alkalmazni kell a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat esetében is, akkor a Be. 425. § (2) bekezdése a terhelt értesítése mellett, a fogva levő terhelt nyilvános ülésre történő előállításáról rendelkezik. Ezek szerint csak a szabadlábon lévő terhelt dönthet úgy, hogy nem jelenik meg a nyilvános ülésen, mert a fogva lévő terheltet az értesítés ellenére is, elő kell állítani. Ezzel szemben azonban a Be.-hez írt egyes magyarázatok szerint, a fogva lévő terheltet is megilleti a döntés joga, és az előállítási kötelezettség csak arra az esetre vonatkozik, amikor a fogva lévő terhelt maga bejelenti, hogy részt kíván venni a nyilvános ülésen.

A terhelt és a védő értesítése azért is fontos, mert a 434. § (3) bekezdése alapján, a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványra, a terhelt és a védő észrevételeket tehet. Ebből logikusan következik a Kúriának az a kötelezettsége is, hogy a nyilvános ülésre szóló értesítés mellett, meg kell küldeni terheltnek és a védőnek a legfőbb ügyész törvényesség érdekében benyújtott indítványát is, azzal a tájékoztatással, hogy a nyilvános ülésig arra észrevételeket tehetnek. Ezzel a Be. igyekszik az észrevételezési jog lehetőségét, és a kontradiktórius eljárást biztosítani ebben a rendkívüli perorvoslatban is.

435. § (1) A nyilvános ülés a legfőbb ügyésznek vagy képviselőjének a távollétében nem tartható meg.

(2) A nyilvános ülés megtartására a XIV. Fejezet rendelkezései megfelelően irányadók. A nyilvános ülésen a legfőbb ügyész vagy képviselője, a terhelt és védője felszólalhat és - az eljárás jellegéhez képest - indítványokat tehet.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat elintézésére tartott nyilvános ülésen, a Be. rendelkezései, szerint csak az ügyész részvétele kötelező. A legfőbb ügyész vagy képviselőjének jelenléte nélkül, nem lehet a nyilvános ülést megtartani. A nyilvános ülés megtartására a másodfokú eljárás (XIV. Fejezet) nyilvános ülésére vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni. A nyilvános ülésen tehát a bírói tanács elnöke által kijelölt bíró, az ügy előadó bírája ismerteti a törvényességi jogorvoslatra vonatkozó indítványt, a megtámadott határozatot, a benyújtott észrevételeket, és az ügy iratait, olyan terjedelemben, mely a jogorvoslati indítvány elbírálásához szükséges. Az ügy előadása után a legfőbb ügyész vagy képviselője, a terhelt és védője felszólalhat, és az eljárás jellegéhez képest, indítványokat tehet. A felszólalások után az általános szabályok szerint viszonválaszoknak van helye.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján hozott határozat

436. § Ha a Kúria a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatot alaposnak találja, ítéletében megállapítja, hogy a megtámadott határozat törvénysértő, ellenkező esetben a jogorvoslatot végzésével elutasítja.

A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján a Kúria kétféle döntést hozhat. Ítéletben dönt, ha a jogorvoslatot alaposnak találja és megállapítja, hogy a megtámadott határozat vagy annak bizonyos része törvénysértő (BH 2013. 178. BH 2013. 148). Végzést hoz a Kúria, ha a jogorvoslatot alaptalannak találja, és azt elutasítja.

437. § A Kúria törvénysértés megállapítása esetén a terheltet felmentheti, a kényszergyógykezelését mellőzheti, az eljárást megszüntetheti, enyhébb büntetést szabhat ki, vagy enyhébb intézkedést alkalmazhat, illetőleg ilyen határozat meghozatala érdekében a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezheti, és szükség esetén az eljárt bíróságot új eljárásra utasíthatja; egyéb esetekben a Kúria határozata csak a törvénysértést állapíthatja meg.

Amennyiben a Kúria a jogorvoslatot alaposnak találja és megállapítja, hogy a megtámadott határozat vagy annak bizonyos része törvénysértő, korlátozott körben megilleti reformatórius és kasszatórius jogkör, de kizárólag a terhelt javára. A törvénysértés megállapításával egyidejűleg a Kúria hozhat felmentő vagy eljárást megszüntető határozatot, illetve mellőzheti a kényszergyógykezelést (BH 2013. 178.). A terhelt számára a Kúria által meghozható kedvezőbb döntést jelent az enyhébb büntetés kiszabása, és enyhébb intézkedés alkalmazása is. Amennyiben ilyen jellegű határozat meghozatalára az iratok alapján nincs mód, akkor a Kúria ilyen határozat meghozatala érdekében, a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi és az eljárt bíróságot, új eljárásra utasítja. Amennyiben egyáltalán nincs lehetőség ezekre a döntésekre, akkor a Kúria csupán a törvénysértés megállapítására szorítkozik. Ebben az esetben a Kúria döntése deklaratív jellegű, melynek legfeljebb a jogalkalmazást egységesítő, az alsóbb bíróságok jogértelmezését elősegítő funkciója lehet.

438. § A jogorvoslati eljárás során felmerült bűnügyi költséget az állam viseli.

Mivel a törvényesség érdekében benyújtott jogorvoslat alapján a Kúria nem a vádról határoz és nem kerül sor a terhelt büntetőjogi felelősségének a megállapítására, és az indítványt a legfőbb ügyész nyújtotta be, az állam viseli az eljárással kapcsolatban felmerült bűnügyi költséget az indítvány elutasítása, és az ügydöntő határozat meghozatala esetén is.

XX. Fejezet

JOGEGYSÉGI ELJÁRÁS

439. § (1) A jogegységi eljárásra a (2)-(5) bekezdésben foglalt eltérésekkel a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény jogegységi eljárásra vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) Ha a jogegységi eljárás eredménye a Kúria előtt folyamatban lévő más rendkívüli jogorvoslati eljárásra kihatással lehet, a Kúria a rendkívüli jogorvoslati eljárást a jogegységi határozat meghozataláig felfüggeszti.

(3) Ha az elvi kérdésben adott iránymutatásból következően a jogegységi határozattal érintett jogerős bírósági határozatnak a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító rendelkezése törvénysértő, a jogegységi tanács a törvénysértő rendelkezést hatályon kívül helyezi, és a terheltet felmenti, illetve az eljárást megszünteti. Ha a terhelt fogva van, a fogvatartást is megszünteti.

(4) A jogegységi határozat indokolása tartalmazza a terhelt felmentésének és az eljárás megszüntetésének indokait is.

(5) A jogegységi határozatot közölni kell azzal a terhelttel is, akit felmentettek vagy akivel szemben az eljárást megszüntették. Ha az alapeljárásban a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a határozatot vele is közölni kell.

A jogegységi eljárás alapvető szabályait a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló, 2011. évi CLXI. törvény tartalmazza. A 2011. évi CLXI. törvény hatálybalépésével változtak a Be. jogegységi eljárásra vonatkozó szabályai, hiszen addig a Be. maga is tartalmazta a jogegységi eljárás legfontosabb szabályait. Jelenleg azonban csak kiegészíti a 2011. évi CLXI. törvény ide vonatkozó rendelkezéseit. Jogegységi eljárásnak van helye, ha a joggyakorlat továbbfejlesztése és az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésekben jogegységi határozat meghozatala szükséges, vagy a korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése szükséges. Továbbá akkor is jogegységi eljárásnak van helye, ha a Kúria valamely ítélkező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria másik ítélkező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától, vagy közzétett elvi bírósági döntéstől. Mindkét esetnek a lényege, hogy a bírói gyakorlatban valamely jogszabály értelmezésében, iránymutatásra van szükség, mert tartalma többféleképpen értelmezhető. Így a jogbiztonsághoz fűződő érdek sérül, és a törvény előtti egyenlőség elve nem érvényesül maradéktalanul, hiszen különböző bírságok ugyanazt a jogszabályt különbözőképpen értelmezik, és egymástól eltérő döntést hoznak. A jogegységi döntés kötelező a bíróságok számára. Mivel a jogegységi döntés nem minősül jogszabálynak, így a visszaható hatály tilalma sem érvényesül rá, vagyis a jogegységi döntésben foglaltak irányadóak a meghozatala előtt elkövetett bűncselekmények elbírálása során is (BH 2013. 179.). A jogegységi eljárást a 2011. évi CLXI. törvény 33. § (1) bekezdés alapján, indítványozhatja a Kúria elnöke, kollégiumvezetője, illetve helyetteseik, valamint az ítélőtábla elnöke, a legfőbb ügyész, továbbá a Kúria ítélkezési gyakorlatát érintő kérdésben az a Kúriai tanácselnök, aki a korábbi határozattól vagy elvi bírósági döntéstől el kíván térni.

A jogegységi határozat a kihirdetéssel kötelezővé válik a bíróságok számára, attól eltérő jogértelmezés esetén a bíróságok jogszabálysértést követnek el. Ezért a Be. 439. § (2) bekezdése lehetőséget teremt arra, hogyha a Kúria előtt folyamatban van valamely rendkívüli perorvoslati eljárás, melynek az eldöntését befolyásolja a jogegységi eljárásban hozandó határozat, akkor a folyamatban lévő eljárást a jogegységi eljárás befejezéséig a Kúria felfüggeszti. Ezzel teremtve meg a lehetőséget, hogy a jogegységi eljárás során hozott döntés, figyelembe vehető legyen a folyamatban lévő felülvizsgálati vagy a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati eljárásban is. Ezzel megelőzhető az, hogy esetleg a jogegységi döntés alapját képezze, egy újabb jogorvoslati eljárásnak.

A 2011. évi CLXI. törvény 41. §-a szerint, jogegységi határozatnak - ha törvény kivételt nem tesz - a felekre és a terheltre kiterjedő hatálya nincs. Ettől eltérően rendelkezik a Be. 439. § (3) bekezdése, mely rögzíti, hogyha az elvi iránymutatásból adódóan a jogegységi határozattal érintett jogerős bírósági határozatnak a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító rendelkezése törvénysértő, akkor ezt a rendelkezést a jogegységi tanácsnak hatályon kívül kell helyezni. Erre azonban csak a terhelt javára szóló döntés esetén van lehetőség, vagyis ha a megállapított törvénysértés eredményeképp, a terheltet fel kell menteni, vagy vele szemben az eljárást meg kell szüntetni. Ebben az esetben a fogva lévő terhelt szabadlábra helyezéséről szintén rendelkezni kell. Ez a rendelkezés célszerűségi szempontból indokolt, azért hogy a jövőben ne kelljen a terhelt javára a jogegységi határozat alapján külön felülvizsgálati eljárást kezdeményezni.

A jogegységi határozat indokolása főszabály szerint tartalmazza az indítványt, az elbírálandó kérdés tekintetében kialakult eltérő álláspontokat, szükség esetén az indítvánnyal érintett bírósági határozatokban megállapított tényállás lényegét, és a megszületett iránymutatás indokait. A 439. § (4) bekezdése mindezt kiegészíti azzal, hogyha a jogegységi határozatnak a konkrét terheltre kiterjedő hatása van, és annak felmentésére vagy vele szemben az eljárás megszüntetésére kerül sor, akkor a jogegységi határozat indokolásának ezen döntések jogi indokolását is magába kell foglalni.

A jogegységi határozatot a tanács elnöke a jogegységi tanács ülését követő 15 napon belül megküldi az indítvány előterjesztője -és ha az indítvány előterjesztője nem a legfőbb ügyész volt- a legfőbb ügyész részére is. Ezt a rendelkezést a Be. 439. § (5) bekezdése további kötelezően értesítendő személyekkel egészíti ki. A jogegységi határozatot értelemszerűen közölni kell azzal a terhelttel is, akit felmentettek, vagy akivel szemben a jogegységi határozat az eljárást megszüntette. Amennyiben a vádat az alapügyben nem az ügyész, hanem magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a felmentést, illetve az eljárás megszüntetését tartalmazó jogegységi határozatot velük is közölni kell.

440-445. §

ÖTÖDIK RÉSZ

XXI. Fejezet

A FIATALKORÚAK ELLENI BÜNTETŐELJÁRÁS

446. § E törvény rendelkezéseit fiatalkorú [Btk. 105. § (1) bekezdés] elleni büntetőeljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A modern büntetőjogi és büntetőeljárási rendszerekkel szembeni elvárásnak tesz eleget a hazai jogrendszer azzal, hogy az elkövetők ezen csoportjával szemben mindkét jogág a felnőtt korúaktól eltérő szabályokat tartalmaz. Az eltérés alapja az, hogy ez a korcsoport a gyermekkorúak és a felnőttek között egy speciális átmeneti helyzetben van. A fiatalkorú a gyermekhez képest biológiailag, pszichésen, erkölcsi, értelmi tekintetben érettebb. Nem rendelkezik azonban még azzal az érettséggel, fejlettséggel, mint a felnőttek. Ennek megfelelően, nem várható el tőle, hogy tettéért ugyanolyan felelősséggel tartozzon, mint a felnőttek. Ezt a különbözőséget pedig tiszteletben kell tartani, a bűncselekmények elkövetőivel szemben alkalmazható jogkövetkezményekben, és a felelősségre vonásra kialakított szabályokban egyaránt. A fiatalkorúak eltérő fejlettsége, speciális élethelyzete, sajátos szabályok kialakítását kívánja meg, a büntetőjogi felelősségre vonás tekintetében.

A fiatalkorúakra vonatkozó speciális büntető anyagi és eljárási jogszabályok megteremtése nemzetközileg is elvárt kötelesség. Számos nemzetközi szervezet és nemzetközi dokumentum tartalmaz alapvető követelményeket a fiatalkorúak igazságszolgáltatásával kapcsolatban. Ezekben megfogalmazott legalapvetőbb elvárások, hogy a büntetőeljárás során különös hangsúlyt kell helyezni a fiatalkorú szabadságának a tiszteletben tartására, a fogvatartás ártalmaival szembeni kíméletére, az eljárás időtartamának rövidségére, hatékony védelmének biztosítására, ügyének büntető útról való elterelésére. A lehető minimálisra kell csökkenteni az erőszakos kényszerítő jellegű intézkedések körét. A közösségbe való visszatérés a fiatalkorú számára a legfontosabb, ezért támogatni kell az oktatási rendszerben való részvételét, családi kapcsolatok őrzését. A nemzetközi dokumentumokban a fiatalkorúakkal foglalkozó szakemberekkel szembeni speciális elvárások is megfogalmazódnak. Elvárás, hogy a fiatalkorúakkal kapcsolatba kerülő szakemberek, megfelelően képzettek legyenek és rendelkezzenek kellő információval a fiatalról, a fiatalkori bűnözés okairól, jellemzőiről.

A Be. XXI. fejezete a fiatalkorúakra vonatkozó speciális rendelkezéseket tartalmazza. Az e fejezetben nem szabályozott kérdésekben a Be. általános rendelkezései az irányadóak. A nemzetközi dokumentumok nem határozzák meg konkrétan a fiatalkor alsó és felső határát, ebben a tekintetben az államok szabad kezet kapnak, hogy történelmi hagyományaiknak és a változó életviszonyoknak megfelelően maguk határozzák azt meg. Ebben a tekintetben a Be. a Btk. 105. § (1) bekezdésére utal, hiszen a büntetőjogi felelősségre vonás kereteinek megállapítása büntető anyagi jogi kérdés. A Btk. 105. § (1) bekezdése szerint, fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. Látszólag szakított a sok éves hagyománnyal a 2013. július 1-jétől hatályba lépő új Btk., hiszen a büntethetőség alsó korhatárát az addigi 14. életév helyett 12. életévben határozza meg. Azonban ahhoz, hogy helyesen értelmezni tudjuk a fiatalkor alsó határát, ismerni kell a Btk. gyermekkorra, mint büntethetőséget kizáró okra vonatkozó rendelkezéseit is. A Btk. 16. §-a ugyanis úgy rendelkezik, hogy nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés], a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)-(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Korábban a törvény egységesen a bűncselekmény elkövetésekor 14. életévét betöltött személyt sorolta a fiatalkorúak alsó kategóriájába. Ennek indoka az volt, hogy a gyermekek nagyobb része ebben az életkorban fejezi be az általános iskolai tanulmányait, és ér el egy olyan testi és szellemi érettségi szintet, amelyre tekintettel büntetőjogilag felelősségre vonható. Az új Btk. megalkotásakor a jogalkotó figyelemmel volt arra, hogy napjainkban a gyerekek fejlődése meglehetősen felgyorsult, korábban érnek és már 14. életévük betöltése előtt érik őket olyan hatások, melyektől korábban védve voltak. A 12 és 14 év közötti gyerekek körében is egyre gyakoribb az erőszakos érdekérvényesítés, ezért tartották szükségesnek, hogy a kirívóan agresszív, erőszakos cselekmények esetén, a büntethetőség alsó korhatárát leszállítsák. A Be. 446. §-nak pusztán a Btk.105. § (1) bekezdésére való hivatkozása megtévesztő lehet, hiszen a Btk. a büntethetőségi alsó korhatárt nem minden esetben szállította le a 12. életévre, és nem minden büntetendő cselekményt elkövető 12. életévét betöltött személy lesz ténylegesen is büntethető. Ennek megfelelően, amennyiben a bűncselekmény elkövetője 12. életévét betöltött személy, ahhoz, hogy a konkrét ügyben eldönthető legyen, hogy büntethető-e, két dolgot kell megvizsgálni. Egyrészről az elkövetett cselekményt, másrészről, hogy a cselekmény elkövetésekor rendelkezett-e az elkövető a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Az első vizsgálandó szempont objektíve eldönthető, hiszen a Btk. taxatíve meghatározza azokat a legsúlyosabb erőszakos jellegű bűncselekményeket, melyek esetén a 12. életévét betöltött fiatalkorút is büntetni rendeli. Ezek az emberölés alap és minősített esetei, az erős felindulásban elkövetett emberölés, életveszélyt vagy halált okozó testi sértés, a rablás alap és minősített esetei, valamint a kifosztás minősített esetei. Mivel a Btk. meghatározása taxatív, ezért nem bővíthető a felsorolt bűncselekmények köre, sőt adott esetben, ha a felsorolt bűncselekmények valamelyike egy másik bűncselekménybe beolvad (pl. emberölés beolvad a Btk. 190. § (4) bekezdés szerinti emberrablásba), és emiatt másként minősül, akkor a 12. életévét betöltött személy, az eltérő minősítés miatt már nem vonható felelősségre. Adott esetben, ha egy 12. életévét betöltött személy lopás vétségét vagy netalán bűntettét követné el, büntetőjogi dogmatikai értelemben, továbbra sem jön létre bűncselekmény, hiszen a lopás nem tartozik a Btk. 16. §-ban felsorolt bűncselekmények közé, vagyis az elkövető továbbra is gyermekkorúnak minősül és nem büntethető. A lopás vétségét továbbra is csak a bűncselekmény elkövetésekor 14. életévét betöltött fiatalkorú követheti el. Ellenben, ha a 12. életévét betöltött személy emberölést követne el, már felvetődik a büntetőjogi felelősségre vonásának a kérdése, viszont ebben az esetben a büntethetőség a belátási képesség vizsgálatához kötött. Az ügyészt terheli a vélelem megdöntésének kötelezettsége, hogy a 12. életévét betöltött személy a konkrét ügyben rendelkezett belátási képességgel, mely tartalmilag nyilvánvalóan nem jelent mást, mint beszámítási képességet. Így ennek eldöntése során szakértői véleménynek lehet meghatározó szerepe. Elsősorban pszichológus szakértő igénybevétele indokolt, de az ügyésznek be kell szerezni az előzményi adatokat, iskolai véleményeket, környezettanulmányt egyaránt. Összességében tehát továbbra is a főszabály az, hogy a 14. életév betöltése szükséges a büntetőjogi felelősségre vonáshoz, kivételt képez ez alól 5 bűncselekmény, mely esetén, ha a 12. életévét betöltött rendelkezik belátási képességgel, akkor fiatalkorúnak tekinthető és büntethető, vele szemben azonban büntetés kiszabására nem, kizárólag intézkedés alkalmazására kerülhet sor.

Az elkövető főszabály szerint a 14. születésnapján, és kivételesen a 12. születésnapján még gyermekkorú. A fiatalkor kezdete az említett születésnapokat követő nap. A külön szabályok alkalmazhatósága szempontjából az elkövetéskori, és nem az elbíráláskori életkort kell figyelembe venni. Ennek megfelelően a fiatalkorúakra vonatkozó kedvezőbb eljárási szabályok alkalmazandók akkor is, ha a terhelt a büntetőeljárás megindításakor vagy annak lefolytatása során a felnőttkort már elérte. Mivel a fiatalkor büntetőjogi fogalom, ezért a 18 éven aluli, aki házasságkötés révén nagykorúvá vált, büntetőjogi értelemben fiatalkorúnak tekintendő. A fiatalkorúakra vonatkozó szabályok alkalmazásának akkor is helye van, ha a terhelt a 18. születésnapján követ el bűncselekményt (BH 1987. 267.). Az állapot bűncselekmények vonatkozásában, akkor kell a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni, ha a fiatalkorú a tényállásszerű magatartást teljes egészében fiatalkorban valósította meg. A részben gyermekkorban elkövetett cselekményért a fiatalkorú nem vonható felelősségre. Ha viszont az elkövetési idő részben a fiatalkor, de részben a 18. életév betöltése utánra esik, akkor a felnőtt korúakra vonatkozó szabályok alapján történik a felelősségre vonás. Ugyanez a szabály vonatkozik arra, ha a terhelt az azonos ügyben elbírált cselekményeit, részben fiatalkorúként, részben felnőtt korúként folytatólagosan vagy bűnhalmazatban követte el (BH 2000. 189.) Ebben az esetben a büntetés kiszabása során kell a bíróságnak figyelembe venni azt a tényt, hogy a vádlott a terhére rótt bűncselekményeknek a nagyobb vagy kisebb részét követte-e el a fiatalkor szakaszában, illetve az állapot bűncselekmények esetén mennyi a fiatal és mennyi a felnőttkorban elkövetett időtartam aránya (BH 1986. 397).

Általános rendelkezések

447. § (1) A fiatalkorúval szemben az eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével, és úgy kell lefolytatni, hogy az elősegítse a fiatalkorúnak a törvények iránti tiszteletét.

(2) A büntetőeljárás során - szükség esetén, illetőleg külön jogszabály rendelkezése alapján - kezdeményezni kell a fiatalkorú érdekében gyámhatósági intézkedés elrendelését, valamint a fiatalkorú nevelését, gondozását vagy felügyeletét elmulasztó személlyel szembeni intézkedést.

A 447. § (1) bekezdés a fiatalkorúak eljárása alapelvének is tekinthető. Az egész eljárás során figyelemmel kell lenni a fiatalkorú életkori sajátosságaira. Ez összhangban áll a Btk. 106. § (1) bekezdésében rögzített büntetési célokkal, miszerint a kiszabott büntetés és az alkalmazott intézkedés célja, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön és a társadalom hasznos tagjává váljon, és erre tekintettel a szankció megválasztásánál a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani. Ezeknek az elveknek azonban nem elég a szankció kiszabása során előtérbe kerülni, hanem az egész fiatalkorúak eljárását át kell hatni. Vagyis az egész fiatalkorúak eljárása alatt -nemzetközi standardoknak is megfelelve- figyelemmel kell lenni a nevelésre, a reszocializációra, a reintegrációra, a többlet jogok, és garanciák fokozott biztosítására. A törvények tiszteletére nevelés jegyében a hatóságok azzal tehetik a legtöbbet, ha az anyagi és eljárási szabályok előírásait maradéktalanul megtartják, biztosítják a nemzetközi dokumentumok által is hangoztatott fair eljárás követelményét. A strasbourgi Bíróság a T. and V. v. United Kingdom ügyben rámutatott, hogy a fiatalkorú életkorára tekintettel a tárgyalás félelemkeltő ceremóniája, szélsőséges formalizmusa, annak ellenére, hogy nem meríti ki az embertelen, kegyetlen bánásmód fogalmát, még sértheti a tisztességes eljárás követelményeit.

Fiatalkorúak eljárásában alapvető elvárás az eljárási cselekményeknél jogaik és kötelességeik körültekintő, értelmi fejlettségüknek megfelelő módon történő tisztázása. Kihallgatásuk során alapvető követelmény a törvények betartása mellett, a félelem nélküli légkör megteremtése. A Nortier ügyben a strasbourgi Bíróság leszögezte, hogy az eljárásnak a fiatalkorú és a szülei számára is egyértelműnek, érthetőnek, követhetőnek kell lenni. Nem véletlen, hogy a fiatalkorúak eljárásában a hatóságok részéről is nagyobb odafigyelést, speciális tapasztalatot vár el maga a törvény is. Az állami büntető igényt érvényesítő hatóságok tagjainak, akik a fiatalkorúval kapcsolatba kerülnek, rendelkezniük kell olyan tapasztalattal és empátiával, mely ezen korosztály kezelésére őket alkalmassá teszi.

A 447. § (2) bekezdése a fiatalkorúak ügyében eljáró hatóságokra azt a kötelezettséget rója, hogy a szükséges intézkedések megtétele érdekében gyámhatósághoz forduljanak. A törvény a kezdeményezni kell kifejezést használja, melyből egyértelműen arra lehet következtetni, hogy ez a hatóságoknak kötelezettsége. Ugyanakkor egyértelmű, hogy a kezdeményezés szükségességének a megítélése a hatóságok mérlegelési jogköre. Sok fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmény visszavezethető a nevelési hibákra, elhanyagolásokra, mulasztásokra, nehéz anyagi és családi körülményekre, ez azonban még nem feltétlenül jelenti azt, hogy automatikusan gyámhatósági beavatkozást igényel minden fiatalkorú terhelt vagy annak a családja. Az eset egyedi körülményeinek a felderítése után tud a hatóság dönteni, hogy a tények megalapozzák-e a kezdeményezési kötelezettség gyakorlását. A büntetőeljárás során a tények, körülmények változhatnak, előfordul, hogy csak az eljárás későbbi szakaszában, az ügyészi vagy bírói szakban derül ki olyan körülmény, mely szükségessé teszi a gyámhatósági közreműködést. Így a kezdeményezésre az eljárás bármelyik szakaszában, sőt többször is lehetősége van a hatóságoknak. Az 1997. évi XXXI. törvény, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.), a gyermekvédelmi rendszer részeként jelöli meg, a javítóintézeti nevelés, és az előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorú intézményi ellátását (15. §(5)), a veszélyeztetett környezetből történő kiemelést és védelembe vételt (68. § (1) c pont). A védelembe vételen kívül a gyámhatóság intézkedései közé tartozik még, a családba fogadás, ideiglenes hatályú elhelyezés, az átmeneti nevelésbe vétel, tartós nevelésbe vétel, nevelési felügyelet elrendelése, utógondozás, utógondozói ellátás elrendelése. A Be. 447. § (2) bekezdése a hatóságok kötelezettségévé teszi nemcsak a gyámhatósági intézkedések elrendelésének kezdeményezését, hanem szükség esetén a fiatalkorú gondozását, nevelését, felügyeletét elmulasztó személlyel szemben a szükséges intézkedés megtételét. Ez adott esetben akár büntető feljelentést is jelenthet, amennyiben a mulasztás kimeríti a Btk. 208. § szerinti kiskorú veszélyeztetése tényállását.

A gyámhatósági intézkedés illetve a kiskorú gondozását, felügyeletét ellátó személlyel szembeni intézkedés, adott esetben feljelentés megtétele, illetve ezek szükségességének vizsgálata, az eljárás valamennyi szakaszában igen fontos, hiszen ezek a körülmények kihathatnak arra is, hogy az eljárás során a fiatalkorú törvényes képviselője jogosult-e a fiatalkorú érdekében többlet jogok gyakorlására vagy sem, illetve szükséges-e eseti gondnok kinevezése vagy sem.

A fiatalkorúak bírósága

448. § (1)

(2) Fiatalkorúak elleni bírósági eljárásban első fokon a tanács elnöke (egyesbíró), másodfokon és - a Kúriát kivéve - harmadfokon a tanács egyik tagja az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt bíró.

(3) Az elsőfokú bíróságon a tanács egyik ülnöke pedagógus.

(4) A fiatalkorúak bírósága a felnőtt korú terhelt ügyét is elbírálja, ha az a fiatalkorú ügyével összefügg.

Jóllehet a fiatalkorúak bírósága nem külön bíróságként, hanem a bírósági rendszer részeként működik, mégis vannak speciális előírások a bíró személyére és a bírói tanács összetételére. A 2010. évi CLXXXIII. törvény 165. § (2) bekezdés f) pontja, a Be. 448. § (1) bekezdésének hatályon kívül helyezésével megszüntette a kizárólagos illetékességet a fiatalkorúak bírósága tekintetében. Addig ugyanis csak a megyeszékhely szerinti helyi bíróságokon és a Pesti Központi Kerületi bíróságon működött fiatalkorúak bírósága. Addig ma bármely bíróság eljárhat fiatalkorúak ügyében, és csak a bírákra vonatkozóan vannak a Be.-ben speciális szabályok meghatározva. A fiatalkorúak elleni eljárásban első fokon a tanács elnöke, másod és harmad fokon a tanács egyik tagja, az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt bíró. Ez összhangban van a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló, 2011. évi CLXII. törvény, 30. § (2) bekezdésével, mely rögzíti, hogy a fiatalkorúak bíráját, a bíróság elnökének a javaslatára az OBH elnöke jelöli ki. Nem írja azonban elő a Be. fiatalkorúak bírájának részvételét a Kúria eljárásában. Valószínű azért sem, mert a rendkívüli perorvoslatok esetén azok jellegére tekintettel, nincs jelentősége a fiatalkorúakra vonatkozó speciális szabályoknak. Egyedül a jogegységi eljárásban lehet jelentősége, hiszen ott a fiatalkorúakat érintő egységes bírói gyakorlat kialakítása a cél, ezért nem mindegy, hogy ténylegesen a gyakorlatban is tapasztalt fiatalkorúak bírája is részt vesz-e az eljárásban vagy sem. Tiltó szabály hiányában, nem tűnik azonban kizártnak, hogy a jogegységi tanácsot úgy alakítsák ki, hogy ezeket a szempontokat is mérlegelje a Kúria.

A bíróság összetételére vonatkozó speciális szabályok az eljárás kezdetétől fogva irányadóak, ami azt jelenti, hogy már a tárgyalás előkészítési szakaszban sem lehet eltekinteni a fiatalkorúakra vonatkozó külön rendelkezésektől. Ezen szabályoknak a figyelmen kívül hagyása ugyanis a nem ügydöntő határozatok pl. kényszerintézkedésekről szóló határozatok hatályon kívül helyezését is eredményezheti (BH1997. 16.). Fiatalkorúval szemben tárgyalás mellőzéses eljárásban felmerülhet a kérdés, hogy eljárhat-e bírósági titkár. A tárgyalás mellőzéses eljárás alkalmazása nem kizárt fiatalkorú esetén sem. Mivel mindkét eljárás külön eljárásként van szabályozva, kérdés, hogy felülírhatják-e egymás szabályait? Mivel a fiatalkorúakra irányadó szabályok, valamennyi fiatalkorúval szembeni eljárásra, legyen az rendes eljárás vagy külön eljárás (bíróság elé állítás, tárgyalás mellőzése) mindenképp érvényesek, így arra a következtetésre kell jutnunk, hogy tárgyalás mellőzése esetén is fiatalkorúak bírája kell, hogy eljárjon. Amennyiben bírósági titkár járna el, az abszolút hatályon kívül helyezést vonhat maga után.

A 448. § (3) bekezdése az elsőfokú eljárásban pedagógus ülnök kötelező részvételét írja elő. Ezzel kívánja biztosítani a törvény azt, hogy a súlyosabb megítélésű ügyekben, ahol már első fokon is tanács jár el, a tanács egyik tagja a fiatalkorúakkal élethivatásszerűen foglalkozó, a korosztályról tapasztalatokkal rendelkező pedagógus legyen. A részvételük elősegítheti a terhelt személyiségének helyesebb megismerését, és ezáltal számára a leginkább megfelelő szankció kiválasztását. Az ülnökök jogállását és javadalmazásának kérdéseit a 2011. évi CLXII. törvény rögzíti (212-221. §). A pedagógus ülnök hiánya a kijelölt bíróhoz hasonlóan abszolút hatályon kívül helyezési, illetve felülvizsgálati ok [Be. 373. § II. a) pont, 399. § (2) bekezdés a) pont, 416. § (1) bekezdés c) pont] (BH1997. 16., BH 2004. 316.).

A 448. § (4) bekezdés lehetővé teszi, hogy fiatalkorúak bírósága a felnőttek ügyét is elbírálja, amennyiben ez a fiatalkorú ügyével összefügg. Ez a rendelkezés célszerűségi szempontokat vesz elsősorban figyelembe, hiszen ez szolgálja az ügyek gyors, gördülékeny, alapos felderítését. Ezáltal elkerülhető, hogy különböző bíróságok ugyanarra a bűncselekményre eltérő tényállást állapítsanak meg. Irányadó szabály és követett joggyakorlat, hogy vegyes ügyekben nincs mód az ügyek elkülönítésére, amennyiben a fiatalkorú és a felnőtt korú ügye összefügg (BH 1976. 538). Természetesen kivételes esetben előfordulhat az ügyek elkülönítése, de csak akkor ha pl. ha a vádlotti kör laza összetételű csoportosulás, melyben a fiatalkorú csak alkalmilag vett részt, vagy adott esetben a vádlott társak nagyobb számú bűncselekményével a fiatalkorú cselekménye nem áll összefüggésben. Ebben az esetben az ügyek elkülönítéséről a bíróság végzéssel határoz, azonban irányadó itt is az a szabály, hogy a tárgyalás megkezdése után már nem hozható ilyen jellegű döntés.

Az ügyész

449. § (1) Az ügyész jogkörében a felettes ügyész által kijelölt ügyész (a fiatalkorúak ügyésze) jár el.

(2) Fiatalkorúval szemben büntetőeljárásnak csak közvádra van helye. Fiatalkorúval szemben pótmagánvádnak nincs helye, a magánvádra üldözendő bűncselekmények esetében az ügyész jár el.

A 449. § (1) bekezdése a fiatalkorúak ügyészéről rendelkezik, miszerint a fiatalkorúak ügyészét a felettes ügyész jelöli ki. Az eljárásban az ügyészre is vonatkozik az a szabály, hogy speciális ismeretekkel kell, hogy rendelkezzen a fiatalkorú életkori sajátosságairól, speciális helyzetéről. A 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről, az általános rendelkezések között rögzíti, hogy az ügyészség kiemelt figyelmet fordít a kiskorúak által és sérelmükre elkövetett bűncselekmények üldözésére, a fiatalkorúak ellen indult szabálysértési és büntetőeljárás különös szabályainak betartására; törvényben meghatározott esetekben közreműködik a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában, és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében.

Fiatalkorúak ügyében kijelölt ügyész, a fiatalkorúak ügyésze jár el, ennek a szabálynak a megsértése abszolút hatályon kívül helyezési okot jelent, hiszen ekkor a tárgyalást olyan személy távollétében tartották, akinek a jelenléte kötelező lett volna. (373. § (1) bekezdés II. d) pont). Alügyész fiatalkorúak eljárásában nem járhat el, ha mégis eljárna ez is abszolút hatályon kívül helyezési okot jelent. A Be. 449. § (2) bekezdése fiatalkorúak ügyében kizárja a magánvád intézményét. Ennek jogpolitikai oka nagyon is egyértelmű. A fiatalkorúak eljárásában az eljárásban részt vevő személyektől azt várjuk el, hogy speciálisan kezeljék a fiatalkorúakat, legyenek figyelemmel életkori sajátosságaikra, társadalmi, szociális helyzetükre és igyekezzenek velük a prevenciós célokat, a társadalomba való visszavezetést, a törvények tiszteletére történő nevelést szem előtt tartani. A speciális célok szem előtt tartása azonban nem várható el az eljárás során a sértettől, aki a bűncselekmény áldozata. A sértett laikus személy, így nem várható el tőle, hogy tisztában legyen a speciális büntetéskiszabási szempontokkal. Ezért magánvádas eljárásban ügyész képviseli a vádat a fiatalkorúak ellen. Ebben az esetben az ügyész a vád képviseletétől nem állhat el, azonban ha annak feltételei fennállnak, a vádat ejtheti. Hasonló szempont és érvrendszer alapján kizárt a pótmagánvád intézménye is a fiatalkorúak elleni eljárásban, az igaz, hogy a pótmagánvádlónak kötelező a jogi képviselete, akitől már a fiatalkorúakra vonatkozó szabályok szakmai ismerete elvárható ugyan, de etikailag nem várható el tőle sem, hogy a fiatalkorú szempontjait érvényesítse egy eljárásban, melyben az ő megbízója az ügy sértettje.

A védő

450. § A fiatalkorú elleni eljárásban védő részvétele kötelező.

A 450. § előírja, hogy a fiatalkorúak eljárásában a védő részvétele kötelező. Ez azt jelenti, hogy a nyomozati szaktól kezdve kötelező bevonása az eljárásba, amennyiben nincs a fiatalkorúnak meghatalmazott védője, a hatóságoknak kirendelésről kell gondoskodni. A védő nem kap az általános szabályokhoz képest többlet jogokat a nyomozati szakaszban, ugyanaz a jelenléti, észrevételezési, indítványtételi, jogorvoslati stb. jog illeti meg, mint az általános eljárásban. A vádirat benyújtása előtt elrendelt kényszerintézkedésekkel kapcsolatos meghallgatáson kötelező a védő részvétele (BH 1997. 12.). A kényszerintézkedések alkalmazására irányuló eljárásnál a nyomozási bíró előtti ülésen, a védő jelenléte jelenti a védelemhez való jog hatékony érvényesülését. A tárgyalási szakaszban a védő részvétele minden esetben kötelező, és nem korlátozódik kizárólag a saját védencével szemben folytatott bizonyítási cselekményekre. Jelen kell lennie minden olyan eljárási cselekménynél, mely az általa védett terhelt magatartásával összefüggésben van (BH 2005. 206). A kötelező védelem ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a védő jelenléte a büntetőeljárás bármely fázisában, és valamennyi büntetőeljárási cselekmény esetén mellőzhetetlen lenne. Nem tekinthető a bizonyítás törvényessége megsértésének, ha az elsőfokú bíróság a fiatalkorú terheltnek a nyomozás során tett azon vallomását is a bizonyítékok körébe vonja, melynek megtételénél a kirendelt védő nem volt jelen. Ebben az esetben a védő hiányában, de szabályszerű értesítése mellett lefolytatott eljárási cselekmény során szerzett bizonyíték, korlátozás nélkül felhasználható (BH 1999. 495).

A törvényes képviselő

451. § A törvényes képviselő az ügy iratait a nyomozás befejezése után megtekintheti. A nyomozás során is megtekintheti az olyan eljárási cselekményekről készült iratokat, amelyeknél jelen lehetett. Egyébként a törvényes képviselő jelenléti, észrevételezési, felvilágosításkérési, indítványtételi, valamint jogorvoslati jogára a védő jogai irányadók.

A 451. § speciális jogokat biztosít a fiatalkorúak eljárásában a törvényes képviselőnek. Ez teljesen összhangban van nemzetközi dokumentumok elvárásaival. A törvényes képviselő fogalmát a házasságról, a családról és a gyámságról szóló, 1952. évi IV. törvény (Csjt.) határozza meg, eszerint a szülői felügyelet a törvényes képviselet jogát és kötelezettségét is magába foglalja, mely azonban a szülőket együttesen illeti meg (Csjt. 71§ (2) bekezdés, 72. § (1) bekezdés). A szülői felügyeletet közösen ellátó szülőknek módjában áll, hogy megállapodjanak arról, hogy a büntetőeljárás során a törvényes képviselettel kapcsolatos jogokat melyikük kívánja gyakorolni. Ennek hiányában számos problémával nézhetnek szembe a büntetőügyekben eljáró hatóságok, hiszen a Be. nem rendezi, hogy több törvényes képviselő esetén, ki legyen a büntetőeljárásban a fiatalkorú érdekében eljáró személy. Létezik olyan álláspont, mely szerint több törvényes képviselő esetén az arra jogosult hatóságoknak bármelyiküktől jövő indítványt el kell bírálni. Ez azonban csak addig működhet, amíg a törvényes képviselők eltérő tartalmú jognyilatkozatot nem tesznek. Másik jogirodalmi nézet alapján, amennyiben a törvényes képviselők nem tudják többszöri kioktatás és tájékoztatás után sem eldönteni, hogy ki gyakorolja az őket megillető jogokat, akkor úgy kell tekinteni, mint akinek érdekei ellentétesek a fiatalkorú érdekeivel, és a Be. 452. §(1) bekezdés a) pont második fordulata alapján, eseti gondnokot kell kirendelni. Nyilvánvalóan járható út ez is, de megkönnyítené a hatóságok feladatát amennyiben ez a kérdés egyértelműen tisztázott lenne a Csjt. és Be. szintjén is.

A törvényes képviselő részvételét az eljárásban a Be. a fiatalkorú 18. életévének a betöltéséig engedi meg. Ezt követően illetve, ha házasságkötéssel nagykorúvá vált, akkor a törvényes képviselő, csak mint a fiatalkorú gondozója járhat el. A törvényes képviselő jogai hasonlóak a védő jogaival, de hangsúlyozni kell, hogy nem azonosak azzal. Jelenléti, indítványtételi, észrevételezési, iratbetekintési, másolatkérési, jogorvoslati joga mindenben azonos a védővel. A fiatalkorú idézéséről, értesítéséről őt is értesíteni kell, a határozatokat vele is közölni kell. Jogosult rendkívüli jogorvoslat kezdeményezésére is. Nincs azonban kérdezési joga a tárgyaláson, kihallgatások alkalmával, legfeljebb kérdés feltevését indítványozhatja. Nem tarthat továbbá perbeszédet. A törvényes képviselőnek széles körű jogosítvány rendszerrel biztosítja a Be. büntetőeljárás során való aktív részvétel lehetőségét, mulasztásához azonban csupán egy esetben fűz jogkövetkezményt, ebben az esetben is csak akkor, ha a gondozó és a törvényes képviselő ugyanaz a személy. A kiskorú idézéséről a gondozóját azzal a felhívással kell értesíteni, hogy a kiskorú megjelenéséről gondoskodjék. Ha a kiskorú a tizennegyedik életévét nem töltötte be, a gondozója útján kell idézni, illetve értesíteni. A kiskorú idézését és értesítését a törvényes képviselőjével is közölni kell. Amennyiben az idézett kiskorú nem jelenik meg, és gondozója nem igazolja, hogy a kiskorú meg nem jelenésében vétlen, a gondozó rendbírsággal sújtható, és a meg nem jelenéssel okozott költség megtérítésére határozattal kötelezhető (68. § (2), 69. § (5)).

452. § (1) A gyámhatóság - a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság megkeresésére - eseti gyámot rendel ki, ha

a) a törvényes képviselő a bűncselekményt a fiatalkorúval együtt követte el, illetőleg az érdekei a fiatalkorú érdekeivel egyébként ellentétesek,

b) a törvényes képviselő a jogainak gyakorlásában akadályozva van,

c) a fiatalkorúnak nincs törvényes képviselője, vagy nem állapítható meg, hogy ki a törvényes képviselője.

(2) Az (1) bekezdés *a)* pontja esetén az eseti gyám kirendeléséig a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság a törvényes képviselőt kizárhatja az eljárásból.

(3) Az eseti gyám az eljárásban törvényes képviselőként jár el.

A 452. § rendelkezik az eseti gondnok kirendeléséről arra az esetre, ha a törvényes képviselő nem tudja ellátni eljárási feladatát, vagy ebből jogszabály kizárja. A Be. taxatíve meghatározza azokat az eseteket, amikor eseti gondnok kirendeléséről kell gondoskodni. Ennek megfelelően eseti gondnokot kell kirendelni, ha a törvényes képviselő a fiatalkorúval együtt követte el a bűncselekményt, illetve érdekei a fiatalkorú érdekeivel ellentétesek. Ez utóbbira példa lehet, ha a törvényes képviselő életmódja, nevelési mulasztásai vezettek arra, hogy a fiatalkorú bűncselekményt követett el. Ellentétesek a törvényes képviselő érdekei akkor is, ha köztük polgári jogi, családjogi jogvita van folyamatban, vagy a szülővel szemben gyámügyi vizsgálat folyik, vagy távoltartás hatálya alatt áll. Ezekben az esetekben a törvényes képviselő az eljárásból már az eseti gondnok tényleges kirendelése előtt is kizárható, melyről a vádirat benyújtásáig az ügyész, ezt követően a bíróság határoz (452. § (2) bekezdés). Szintén eseti gondnok kirendelésére kerülhet sor, ha a törvényes képviselő jogai gyakorlásában akadályoztatva van. Ilyen lehet a súlyos tartós betegsége, ismeretlen helyen való tartózkodása, hosszabb külföldi távolléte, előzetes letartóztatása, vagy szabadságvesztés büntetés letöltése. Ritkábban előforduló esete az eseti gondnok kirendelésének, ha a fiatalkorúnak nincs vagy nem állapítható meg a törvényes képviselője. Előfordulhat szülő halála esetén, hogy gyám kirendelése még nem történt meg, vagy a szülő maga is cselekvőképességet érintő gondnokság alatt áll. A Be. szabályai szerint az eseti gondnok kirendelésére a gyámhatóság jogosult, ez ügyben a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően pedig a bíróság tesz erre vonatkozó indítványt. Az eseti gondnok kirendelésére a Gyvt. 87. §, illetve a gyámhatóságokról, gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX. 10) Korm. Rendelet 131. §-134. § irányadó. Eseti gondnokul elsősorban ügyvédet kell kirendelni. Az eseti gondnokot az eljárásban a törvényes képviselő valamennyi jogosultsága megilleti.

A bizonyítási eszközök

453. § (1) A fiatalkorú életkorát közokirattal kell bizonyítani.

(2) A gyanúsított kihallgatását követően haladéktalanul be kell szerezni a környezettanulmányt, amely tartalmazza a fiatalkorúról a nemzeti köznevelésről szóló törvény felhatalmazása alapján a köznevelési intézmény által nyilvántartott és kezelt adatokat, vagy a munkahely által adott tájékoztatást is. A környezettanulmány részét képezi továbbá a fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelése.

(3) A környezettanulmányt a pártfogó felügyelő készíti el. A pártfogó felügyelő köteles és jogosult mindazokat az adatokat megismerni, amelyek a környezettanulmány elkészítéséhez szükségesek, e célból az ügy iratait megismerheti, a terheltől, a sértettől, a tanúktól és az eljárásba bevont más személyektől, továbbá a gyámhatóságtól, a gyermekjóléti szolgálattól és a megelőző pártfogó felügyelőtől felvilágosítást kérhet. A környezettanulmány elkészítéséhez a pártfogó felügyelő a rendőrség közreműködését igénybe veheti.

(4) Ha a gyámhatóság a nyomozó hatóságot arról értesíti, hogy a fiatalkorú védelembe vétele körében vele szemben megelőző pártfogás elrendelésére került sor, az adott ügyben eljáró nyomozó hatóság erről értesíti a fiatalkorúval szemben más büntetőeljárást folytató bíróságot, ügyészt vagy nyomozó hatóságot.

(5) Ha a fiatalkorú védelembe vétele körében vele szemben megelőző pártfogás elrendelésére került sor, az ügyész összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el. Összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény beszerzését a vádirat benyújtása után a bíróság is elrendelheti.

(6) Ha az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény beszerzése óta hosszabb idő eltelt, vagy ez a fiatalkorú személyisége és életviszonyait jellemző körülmények, illetve az ezekben bekövetkezett változások felderítése érdekében szükséges, a bíróság, illetve az ügyész a megelőző pártfogó felügyelőt tanúként kihallgathatja. Ha az összefoglaló pártfogó felügyelői véleményt a megelőző pártfogó készíti el, akkor a 110. § szerinti meghallgatására kerül sor.

(7) A fiatalkorú terhelt vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.

A 453. § a bizonyításra vonatkozóan ír elő kötelezettségeket. Bár a büntetőeljárás egészét a szabad bizonyítás elve hatja át, mégis találunk benne bizonyos kötöttségeket. Ez utóbbira jó példa a fiatalkorúak eljárása, ahol előír néhány kötelezően beszerzendő bizonyítékot és bizonyítási kötöttséget a törvény. Ilyen a 453. § (2) bekezdésében, hogy a fiatalkorú életkorát közokirattal kell bizonyítani. A gyakorlatban az életkor bizonyítására alkalmas lehet a személyi igazolványon kívül, a születési anyakönyvi kivonat, útlevél, menedékes igazolvány, magyar igazolvány. Bizonyítási nehézséget, csak azon szűk esetkör jelenthet, ha nem magyar állampolgár, semmilyen igazolvánnyal nem rendelkezik. Kötelezően beszerzendő bizonyítási eszköz a fiatalkorúak eljárásában a környezettanulmány, melyet a bírósági tárgyaláson fel kell olvasni. Ezt a pártfogó felügyelő készíti el, melyhez szükség esetén a rendőrség segítségét is igénybe veheti. A környezettanulmány beszerzésének célja, a fiatalkorú egyéniségének, értelmi fejlettségének, életviszonyainak a megismerése, hiszen ezek nyújthatnak segítséget a büntetőjogi felelősség megállapításánál, és különösen a megfelelő szankció kiválasztásánál, az egyéniesítésnél. A környezettanulmány tartalmazza továbbá a Be. szerint a közoktatásról szóló törvény felhatalmazása alapján, az intézmény által nyilvántartott és kezelt adatokat, vagy a munkahely által adott tájékoztatást. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2. sz. melléklete tartalmazta azoknak a személyes és különleges adatoknak a körét, melyeket az oktatási intézményeknek nyilván kellett tartani. Mára azonban a 2. sz. melléklet nincs hatályban. A nemzeti köznevelésről szóló, 2011. évi CXC. törvény 41. §-44. §-ai, a köznevelési intézményekben nyilvántartott és kezelt, személyes és különleges adatokról rendelkezik. Ezekről az adatokról tud az oktatási, vagy köznevelési intézmény információt szolgáltatni -a személyes adatok védelmére vonatkozó célhoz kötöttség szem előtt tartásával-, kizárólag a törvényben meghatározott szigorú szabályok szerint. A 453. § (3) bekezdés rögzíti, hogy a fiatalkorú vallomása poligráffal nem vizsgálható, még akkor sem, ha egyébként abba a fiatalkorú beleegyezését adná.

Az előzetes letartóztatás

454. § (1) A fiatalkorú előzetes letartóztatásának a 129. § (2) bekezdésében megállapított okok esetében is csak akkor van helye, ha az a bűncselekmény különös tárgyi súlya folytán szükséges.

(2) A fiatalkorú előzetes letartóztatását

a) ha az előzetes letartóztatás elrendelésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, javítóintézetben,

b) ha az előzetes letartóztatás elrendelésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, javítóintézetben, kivételesen büntetés-végrehajtási intézetben,

c) ha az előzetes letartóztatás elrendelésekor a tizennyolcadik életévét betöltötte, de a huszadik életévét nem töltötte be, büntetés-végrehajtási intézetben, kivételesen javítóintézetben,

d) ha az előzetes letartóztatás elrendelésekor a huszadik életévét betöltötte, büntetés-végrehajtási intézetben

kell végrehajtani.

(3) A (2) bekezdés *b)* és *c)* pontjában meghatározott esetben a bíróság dönt arról, hogy az előzetes letartóztatást - a fiatalkorú személyiségére vagy a terhére rótt bűncselekmény jellegére tekintettel - hol kell végrehajtani.

(4) Az előzetes letartóztatás tartama alatt a bíróság az előzetes letartóztatás végrehajtásának helyét az ügyész, a terhelt vagy a védő indítványára megváltoztathatja. Erről - a tárgyalás előkészítése során hozott határozatig - az előzetes letartóztatást elrendelő bíróság, azt követően az a bíróság határoz, amelyik előtt a büntetőeljárás folyik.

(5) Ha a fiatalkorú előzetes letartóztatását javítóintézetben hajtják végre, és a fiatalkorú büntetés-végrehajtási intézetben vagy rendőrségi fogdában történő ideiglenes elhelyezéséről a bíróság határoz, a bíróság hatáskörére és illetékességére a (4) bekezdést kell alkalmazni.

(5a)

(6) Az előzetes letartóztatás végrehajtása során a fiatalkorúakat a felnőttkorúaktól el kell különíteni.

455. § Ha a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét

A 454. §-455. § a kényszerintézkedések közül az előzetes letartóztatással kapcsolatban állapít meg eltérő rendelkezéseket. A felnőtt korúakra irányadó szabályok között megfogalmazott általános és különös okok (Be. 129. § (2) bekezdés) fennállása esetén is, csak akkor rendelhető el ez a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés fiatalkorúval szemben, ha azt az elkövetett bűncselekmény különös tárgyi súlya indokolja. Ez összhangban van a nemzetközi kívánalmakkal is, hiszen a személyi szabadságtól való megfosztás csak végső eszközként alkalmazható fiatalkorúakkal szemben. A bűncselekmény különös tárgyi súlya tekintetében nemcsak a bűncselekmény tárgyi (elkövetési mód, eszköz stb. büntetési tétel, büntetés neme), hanem az alanyi oldalát is figyelembe kell venni. Figyelemmel kell lenni az elkövető életmódjára, a családhoz való viszonyára, társadalomra való veszélyességére. A fiatalkorú előzetes letartóztatása feltételeinek a vizsgálatánál a cselekmény különös tárgyi súlyának a megítélése szempontjából, figyelembe kell venni a gyanúsított ellen a nyomozás szakában folyamatban levő valamennyi büntetőügy adatát is (BH 1997. 385.).

Az előzetes letartóztatást fiatalkorú esetén javítóintézetben vagy büntetés végrehajtási intézetben lehet foganatosítani, erről a bíróság a fiatalkorú személyiségére vagy a terhére rótt bűncselekmény jellegére tekintettel határoz. A javítóintézet előnye, hogy a börtönártalom kiküszöbölhető, a fogva tartott iskolai tanulmányait is folytathatja. Amennyiben az előzetes letartóztatást büntetés végrehajtási intézetben hajtják végre, a fiatalkorút el kell különíteni a felnőtt fogvatartottaktól. A javítóintézetben való foganatosítást indokolhatja a terhelt különösen fiatal kora, egészségi állapota, a bírói gyakorlat szerint előre várható intézkedés neme. A bíróságnak a fogvatartás helyét, az előzetes letartóztatást elrendelő végzés rendelkező részében fel kell tüntetni (BH 1997. 12)

A 454. § (4) bekezdés felhatalmazása alapján előfordulhat, hogy az előzetes letartóztatás ideje alatt, az ügyész, a terhelt vagy a védő indítványára az előzetes letartóztatás végrehajtási helyét a bíróság megváltoztatja. Erről a tárgyalás előkészítése során meghozott határozatig az előzetes letartóztatást elrendelő bíróság, ezt követően az ügyben eljáró bíróság, a fiatalkorúak bírósága dönt. Az 1979. évi 11. sz. tvr. a büntetések és intézkedések végrehajtásáról, 121/A § (2) bekezdése lehetőséget ad, hogy előzetes letartóztatásban lévő fiatalkorú, kivételesen és legfeljebb csak öt napra, akkor is elhelyezhető legyen büntetésvégrehajtási intézményben, ha az előzetes letartóztatást javítóintézetben foganatosítják. Erre a gyakorlatban akkor kerülhet sor, ha a fiatalkorúval szemben más bűncselekmény miatt is eljárás van folyamatban, s célszerűségi szempontok indokolják, hogy a nyomozást végző rendőrség vagy ügyész foganatosítani tudjon kihallgatást, szembesítést stb. Ebben az esetben az ideiglenes elhelyezés megváltoztatásáról szintén bíróságnak kell dönteni a (4) bekezdésben meghatározott hatáskör alapján. A 454. § (5a) bekezdése a 14. életévét be nem töltött fiatalkorú előzetes letartóztatásának végrehajtására a javítóintézetet jelöli meg. Ez összhangban van azzal, hogy ezzel a korosztállyal szemben csak intézkedés alkalmazható büntetőjogi szankcióként. A 455. § a fiatalkorúak előzetes letartóztatásának leghosszabb tartamát, a fiatalkorú életkorának megfelelően differenciáltan szabályozza. Eszerint amennyiben a fiatalkorú a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét betöltötte, az előzetes letartóztatás leghosszabb időtartama 2 év, amennyiben nem töltötte be a 14. életévét, úgy az előzetes letartóztatás 1 év lehet. Amennyiben az előzetes letartóztatástól számított 2 illetve 1 év eltelt, az előzetes letartóztatás automatikusan megszűnik, kivéve az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás esetét, továbbá ha az ügyben harmadfokú bírósági eljárás vagy hatályon kívül helyezés folytán, megismételt eljárás van folyamatban.

a) betöltött fiatalkorúval szemben elrendelt előzetes letartóztatás végrehajtásának kezdetétől két év,

b) be nem töltött fiatalkorúval szemben elrendelt előzetes letartóztatás végrehajtásának kezdetétől egy év

eltelt, az előzetes letartóztatás megszűnik, kivéve az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás esetét, továbbá ha az ügyben harmadfokú bírósági eljárás vagy hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban.

Kényszerintézkedés elrendelése a vádirat benyújtása előtt

456. § (1) A vádirat benyújtása előtt a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos eljárásban (210-211. §) az ülés a védő távollétében nem tartható meg.

(2) Az ülésről a törvényes képviselőt és a gondozót is értesíteni kell.

457. § Az ülésen a törvényes képviselő és a gondozó felszólalhat.

A 456-457. § a vádirat benyújtása előtt elrendelt kényszerintézkedésekre vonatkozóan előírja a nyomozási bíró által tartott ülésen a védő részvételének kötelezettségét, továbbá azt, hogy a fiatalkorú gondozóját, törvényes képviselőjét is értesíteni kell az ülésről, aki egyébként ott fel is szólalhat. A nyomozási bíró által tartott ülés jelen esetben nemcsak az előzetes letartóztatásra, hanem valamennyi személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés elrendelésére, meghosszabbítására, óvadék elrendelésére stb. is vonatkozik (ld. 210. §-211. §).

A határozat közlése

458. § Az eljárás során hozott határozatot a törvényes képviselővel, az ügydöntő határozatot és a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésről szóló határozatot a gondozóval is közölni kell.

A 458. § az általános kézbesítési és határozat közlési szabályokhoz képest csupán annyi kiegészítést tartalmaz, hogy a fiatalkorúak eljárása speciális résztvevőinek, vagyis a törvényes képviselőnek és a gondozónak, mely határozatokat kell kézbesíteni. Összhangban azzal, hogy a törvényes képviselőnek önálló jogorvoslati joga van, vele az eljárás során hozott valamennyi határozatot közölni kell. A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés elrendeléséről szóló, valamint az ügydöntő határozatot, tájékoztatási célból a gondozóval is közölni kell.

A vádemelés elhalasztása és a közvetítői eljárás

459. § (1) Az ügyész a vádemelés feltételeinek fennállása esetén ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt - a fiatalkorú helyes irányú fejlődése érdekében - a vádemelést elhalaszthatja.

(2) Az ügyész a vádemelés elhalasztása előtt pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el. Az ügyész a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatában a fiatalkorút magatartási szabályok megtartására vagy más kötelezettségek teljesítésére kötelezheti. A fiatalkorú részére nem írható elő a 225. § (2) bekezdésének *c)* pontjában írt kötelezettség.

(3) A közvetítői eljárásban a fiatalkorú törvényes képviselőjének részvétele kötelező.

(4) Ha a közvetítői eljárás eredményes, a fiatalkorú a vállalt kötelezettségeinek eleget tett, és a Btk. 107. §-a alkalmazásának van helye, az ügyész az eljárást megszünteti. Ha a fiatalkorú a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését megkezdte, az ügyész az öt évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt egy évtől két évig terjedő időre a vádemelést elhalaszthatja.

A 459. § a vádemelés elhalasztása és közvetítői eljárás eltérő szabályait rögzíti. A két jogintézménynek kiemelt jelentősége van a fiatalkorúak eljárásában, hiszen céljuk a büntető útról való elterelés, a tehermentesítés, az eljárás szereplőinek érdekét és jogait messzemenőkig tiszteletben tartva. A vádemelés elhalasztásának lehetőségét az 1995. évi XLI. törvény 17. §-a teremtette meg a magyar büntetőeljárásban, először kizárólag a fiatalkorúakra fókuszálva. Fiatalkorúakkal szemben elnézőbb a jogalkotó, mint a felnőtt bűnelkövetők esetében, hiszen az ügyész ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekményeknél is biztosíthatja az eljáráshoz fordulás lehetőségét. Az ügyész az általános feltételeken és a bűncselekmény büntetési tételének figyelembevételén kívül, akkor dönthet a büntető útról való elterelés mellett, ha ettől a fiatalkorú helyes irányú fejlődése várható. A helyes irányú fejlődés jogilag nem meghatározható, összetett, nehezen körülírható fogalom. A vádelhalasztás alkalmazása, mérlegelendő lehet gondatlan vétségek, az eljáráson kívüli eszközökkel is korrigálható bűncselekmények, az alkalmi elkövetés, súlyos következményekkel nem járó magatartások esetén. Az ügyész mielőtt a diverzió alkalmazásáról döntene, pártfogó felügyelői véleményt kell beszereznie. Ez több szempontból is támogatandó, egyrészről a vádemelés elhalasztásának időtartamára a fiatalkorú terhelt kötelezően pártfogó felügyelet alá kerül, így már az eljárás korai szakaszában is találkozhat a fiatalkorú a pártfogóval. Másrészről az ügyész számára a pártfogó felügyelői vélemény alapján jobban megismerhetővé válik a fiatalkorú személyisége, életvezetése, családi és szociális körülményei. A vádemelés elhalasztásában rejlő óriási előny, hogy az ügyész egyéniesíthet, és magatartási szabály vagy kötelesség teljesítését írhatja elő. Ezzel lehetővé válik, hogy a vádelhalasztás igazodjék a konkrét ügy és a konkrét elkövető személyiségéhez. A pártfogó felügyelői véleménynek fontos szerepe lehet az egyéni magatartási szabály(ok) kialakításában is, hiszen a pártfogó felügyelő egy objektívebb képet lát az elkövetőről, esetleg tudja tisztázni vele a magatartási szabály mibenlétét, így nagyobb az esély arra is, hogy a fiatalkorúval szemben az ügyész olyan magatartási szabályt ír elő, melynek teljesítését az vállalja, és képes is teljesíteni. Az általános magatartási szabályokhoz képest, a Be. kizárja a 225. § (2) bekezdés c) pontjában található, meghatározott célra történő anyagi juttatás és köz javára teljesítendő munka előírását. Ez összhangban van azzal, hogy fiatalkorúval szemben vagyoni hátrányt jelentő szankciót kiszabni csak akkor lehet, ha megfelelő jövedelme, vagyona van. Addig, amíg a pártfogó felügyelet a vádelhalasztás időtartamára kötelező, addig az egyéni magatartási szabályok előírása az ügyész mérlegelésén múlik. A gyakorlatban viszonylag ritkán találkozunk egyéni magatartási szabály előírásával, holott a jogintézménynek valódi célja az egyéniesítés kellene, hogy legyen. A magatartási szabályok felsorolása a Be.-ben csak példálózó jelleggel történik, így a jogalkalmazó kreativitására van bízva, hogy milyen magatartási szabályt ír elő. Tipikusan fiatalkorúak ügyében megfontolandó lehet, tanulmányok folytatásának, iskolalátogatási szabályoknak az előírása, bizonyos szórakozóhelyek látogatásának tilalma, bűntársakkal való kapcsolattartás tilalma stb.

A 459. § (3) bekezdése kötelezővé teszi közvetítői eljárásban a törvényes képviselő részvételét. A vádelhalasztás és a közvetítői eljárás alkalmazásának közös feltétele, hogy ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb bűncselekmények esetén van rá lehetőség. A közvetítői eljárás feltételei azonban a vádelhalasztásnál szigorúbbak. A tevékeny megbánást, mint büntethetőséget megszüntető okot, a Btk. 29. § rögzíti. Ennek értelmében nem minden bűncselekmény esetén csupán a Btk.-ban megjelölt élet, testi épség és egészség elleni, emberi szabadság elleni, emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, közlekedési, vagyon elleni, illetve szellemi tulajdonjog elleni, jelen esetben ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekményeknél kerülhet sor, egyéb feltételek teljesülése estén a közvetítői eljárás lefolytatására.

A közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (Ktv.) elsődlegesen csak a korlátozottan cselekvőképes sértett törvényes képviselőjének szerepét hangsúlyozza az eljárásban (8. § (1) bekezdés), de nyilvánvaló a Be. 459. § (3) bekezdése alapján a terhelt törvényes képviselője sem maradhat ki az eljárásból. A Ktv.13. § (4) bekezdése alapján úgy tűnik, hogy a felek között létrejött megállapodást, csak a sértett törvényes képviselőjének kell aláírni. Azonban a Be. jelen rendelkezése alapján, a törvényes képviselőnek biztosított kötelező részvétel mellett, magától értetődő, hogy a megállapodás érvényességi feltétele, a terhelti törvényes képviselő jognyilatkozata is. A 459. § (4) bekezdése szerint a közvetítői megállapodásban foglaltaknak a teljesítése az eljárás megszüntetését vonja maga után. Amennyiben az elkövető elkezdte a teljesítést, de a megállapodásban foglaltaknak csupán részben tett eleget, az ügyésznek még mindig megvan a lehetősége, hogy a vádemelés helyett a vádelhalasztás mellett döntsön. Itt némi ellentmondást fedezhetünk fel, hiszen a közvetítői eljárásban született megállapodások a sértettnek adandó valamilyen jóvátételt, általában anyagi formában, vagy a terhelt részéről munkavégzésben megnyilvánuló közreműködésben jelölik meg. Amennyiben ez a terhelt részéről csak részben valósul meg, akkor az ügyész dönthet a vádelhalasztás mellett, de ennek keretein belül meghatározott célra anyagi juttatást, illetve a köz javára munkavégzést nem írhat elő.

A tárgyalás

460. § (1) A tárgyalásról a nyilvánosságot a 237. § (3) bekezdésében meghatározott eseteken kívül is ki kell zárni, ha ez a fiatalkorú érdekében szükséges.

(2) A bíróság elrendelheti, hogy a tárgyalásnak azt a részét, amely a fiatalkorú helyes irányú fejlődését károsan befolyásolhatja, a fiatalkorú távollétében tartsák meg. Az így lefolytatott tárgyalás lényegét a tanács elnöke a fiatalkorúval - legkésőbb a tárgyalás berekesztése előtt - ismerteti.

(3) A tárgyaláson az ügyész részvétele kötelező. A fiatalkorúak elleni büntetőeljárásban ügyészségi fogalmazó és alügyész a vádat nem képviselheti.

461. § (1) A fiatalkorú vádlott távollétében a tárgyalás a XXV. Fejezet alapján nem tartható meg.

(2) A fiatalkorú vádlottal szemben a Be. 279. § (3) bekezdése nem alkalmazható.

A büntetőeljárás tárgyalási szakaszában a főszabály a nyilvánosság, de mivel a fiatalkorúak eljárásának speciális célja, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalomba beilleszkedjen, kifejezetten előfordulhat, hogy ezt a célt veszélyezteti, ha a büntetőeljárásban közvetlenül nem érintettek is tudomást szereznek a fiatalkorú ügyéről. Erre tekintettel a 460. § (1) bekezdése szerint a tárgyalásról a nyilvánosságot, akkor is mérlegelést nem tűrően ki kell zárni, ha a fiatalkorú érdekében szükséges. A bíróságnak a döntés meghozatalakor számos szempontot kell mérlegelni, alapot szolgáltathat a hallgatóság összetétele a nyilvánosság kizárására, gondolhatunk elsősorban a sértettek, vagy tanúk nagyszámú fenyegető jelenlétére. Alapot adhat a sajtó jelenléte a nyilvánosság kizárására, hiszen cél az, hogy a fiatalkorút megőrizzék a felesleges stigmatizációtól, társadalmi előítéletektől.

A tárgyalás teljes egészében nem tartható meg a fiatalkorú vádlott távollétében, hiszen ezt a Be. 461. § (1) bekezdése kizárja, a tárgyalás tartásának a jogáról a fiatalkorú nem mondhat le. (Be. 279. § (3) bekezdés nem alkalmazható). Ez magyarázható azzal, hogy a tárgyalásnak a fiatalkorú helyes irányú fejlődésében igen fontos szerepe van, hiszen a tárgyalás a büntetőeljárás legalkalmasabb szakasza arra, hogy szembesítse a terheltet tettének súlyával, következményeivel, és éreztesse a diákcsíny és bűncselekmény közötti különbséget. Ugyanakkor olyan helyzet is kialakulhat, amikor éppen a fiatalkorú tárgyalásról való eltávolítása szolgálhatja leginkább a tényállás felderítését, büntetéskiszabási körülmények tisztázását. A tárgyalás teljes egészében nem tartható meg a fiatalkorú vádlott távollétében, hiszen ezt a Be. 461. § (1) bekezdése kizárja. A 459. § (2) bekezdése azonban lehetővé teszi, hogy a tárgyalást részben a terhelt távollétében tartsák meg, ha a fiatalkorú helyes irányú fejlődését károsan befolyásolná a jelenléte. Ez a körülmény nem sértheti a fiatalkorú védelemmel kapcsolatos jogait, így a távollétében megtartott tárgyalás lényegét vele ismertetni kell. A tanács elnökének feladata - legkésőbb a tárgyalás berekesztése előtt - tájékoztatást adni mindarról, ami a tényállás megállapítását, a bűncselekmény minősítését, szankció alkalmazását befolyásolhatja, és a fiatalkorú távollétében került rögzítésre. A részben fiatalkorú távollétében megtartott tárgyalásról jegyzőkönyv készül, a Be. viszont nem zárja ki, hogy a fiatalkorú a jegyzőkönyvet megismerhesse, így a fenti szakasz gyakorlati alkalmazásának hatékonysága korlátozott lehet.

A 460. § (3) bekezdése a fiatalkorúak ügyészének kötelező részvételét írja elő a tárgyalási szakban, valamint rögzíti, hogy ügyészségi fogalmazó és alügyész a vádat nem képviselheti. Ez tehát összhangban áll azzal, hogy a fiatalkorúak ügyészével szemben magasabb szakmai elvárások támaszthatók, hiszen szem előtt kell tartania a fiatalkorúak eljárásának speciális céljait, ami nem várható el a kevesebb gyakorlati tapasztalattal rendelkező ügyészségi fogalmazótól és alügyésztől.

462. § (1) A fiatalkorú vádlott elleni ügyben tartott tárgyaláson a vádlott és a tanú kihallgatását a tanács elnöke (egyesbíró) végzi. A vádlotthoz és a tanúhoz a kihallgatást követően az arra jogosultak kérdést intézhetnek.

(2) A környezettanulmányt a tárgyaláson ismertetni kell.

(3) Az ügyész a javítóintézeti nevelés intézkedés meghatározott mértékére nem tehet indítványt.

A 462. § a felnőtt korúak elleni eljárásában is szűk körben érvényesülő ügyféli bizonyításnak, a fiatalkorúak eljárásában újabb korlátot állít. A Be. ugyanis kizárja az ügyfelek általi tanúkihallgatást. A kihallgatást a fiatalkorúak eljárásában a tanács elnökének, a fiatalkorúak bírájának feladataként jelöli meg a törvény, a jogosultak pedig ezt követően kérdést intézhetnek a tanúhoz. Vagyis a terhelt és a tanú kihallgatási szabályok fiatalkorúak eljárásában nem térnek el az általános szabályoktól. A Be. 462. § (2) bekezdése a környezettanulmány tárgyalási anyaggá tételének kötelezettségét írja elő, vagyis azt a tárgyaláson ismertetni kell, ez azonban már a Be. 301. §-ból is egyértelműen következik. A Be. 462. § (3) bekezdése az ügyésszel kapcsolatosan kiemeli, hogy a vádbeszéde során - a Be. 315. § (2) bekezdése alapján követett szabályokhoz hasonlóan-nem tehet indítványt a javítóintézeti nevelés meghatározott mértékére. Ez a szabály a Be. logikájából egyértelműen következik.

Lemondás a tárgyalásról

463. § A XXVI. Fejezet rendelkezései fiatalkorú esetén nem alkalmazhatók.

A 463. § kizárja fiatalkorúak esetén a tárgyalásról lemondás alkalmazását. A tárgyalásról lemondás a büntetőeljárás gyorsítása érdekében került bevezetésre, olyan külön eljárás formájában, melyben a terhelt aktív közreműködésére és felelősségteljes döntések meghozatalára van szükség. A terhelt ugyanis bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomást tesz és lemond a tárgyalás tartásának alapjogáról. A kellő élettapasztalattal nem rendelkező terheltől nem várható el, hogy ilyen felelősen dönteni tudjon, hiszen a döntés sokféle szempont átfogó értékelését kívánja meg. Így arra sincs lehetőség, hogy az eljárás folyamán 18. életévét betöltött terhelt, később éljen a tárgyalásról lemondás lehetőségével. Figyelembe véve azt, hogy a fiatalkorú bármely bűncselekmény elkövetése esetén próbára bocsátható, továbbá a szabadságvesztés felső határa az elkövetéskori életkortól függően, alacsonyabb a speciális maximumnál, így a tárgyalásról és azzal járó garanciákról való lemondás, nem járna olyan előnyökkel a fiatalkorú számára, mint amivel járhat felnőtt korúak esetén.

A tárgyalás mellőzése

464. § Az 548. § (1) bekezdésében felsoroltakon kívül tárgyalás tartását kérheti a törvényes képviselő a fiatalkorú hozzájárulása nélkül is.

A 464. § nem zárja ki azonban a gyorsított eljárások közül a tárgyalás mellőzésének alkalmazását. A tárgyalás mellőzésével folytatott eljárás előnye, hogy gyorsan kerül sor az ügy érdemi lezárására, így a hátrányos következmények alól is hamarabb mentesül a fiatalkorú. A jogintézmény alkalmazásának feltétele a beismerő vallomás, melyet a terhelt saját döntése alapján, és mindenféle kedvezmény előzetes kalkulációja nélkül tesz meg. Ebben különbözik a tárgyalásról lemondástól, hiszen ott az ügyész felhívására és bizonyos kedvezmények fejében dönt a vádlott a beismerő vallomás megtételéről. A tárgyalás mellőzéses eljárás az ügyész utólagos elhatározásán múlik, hogy egyéb feltételek fennállása esetén, indítványozza-e a gyorsított eljárás lefolytatását. Ebben az eljárásban a Be. önálló jogorvoslati jogot biztosít a törvényes képviselőnek, vagyis a büntetőparancs kibocsátása esetén a törvényes képviselő, a terhelttől függetlenül kérheti tárgyalás tartását (548. §(1)).

A kiemelt jelentőségű ügyek

464/A. § A XXVIII/A. Fejezet rendelkezései közül az 554/H. §, az 554/M. § és az 554/N. § rendelkezései fiatalkorú esetén nem alkalmazhatók.

Javítóintézeti nevelés elrendelése

465. § A bíróság javítóintézeti nevelést bűnösséget megállapító ítéletben rendel el.

A javítóintézeti nevelés kizárólag fiatalkorúakkal szemben alkalmazható, személyi szabadság elvonásával járó intézkedés. A 465. § a javítóintézeti nevelés bűnösséget megállapító ítéletben történő alkalmazását írja elő. Mivel a Be. az anyagi jogi értelemben vett bűnösség megállapítása esetén mindig bűnösséget megállapító ítéletben teszi lehetővé a szankció alkalmazását, feleslegesnek tűnik ennek a szabálynak a megismétlése.

A pénzbüntetés átváltoztatása szabadságvesztésre

466. § A pénzbüntetésnek szabadságvesztésre való átváltoztatásáról a bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára határoz, ha a fiatalkorú nem fizette meg, és az behajthatatlan.

A 466. § alapján fiatalkorúval szemben, akkor van lehetőség a pénzbüntetésnek szabadságvesztésre történő átváltoztatására, amennyiben az behajthatatlan. Korábban a Be. 563. § tartalmazta azt a rendelkezést, mely alapján a pénzbüntetést, illetve pénzmellékbüntetést meg nem fizetése esetén szabadságvesztésre kellett átváltoztatni. Ezt a 2012. évi CCXIII. törvény 180. § (2) bekezdése hatályon kívül helyezte.
Jelenleg a Btk. fiatalkorúval szemben, pénzbüntetést csak abban az esetben enged kiszabni, ha annak önálló keresete, jövedelme, megfelelő vagyona van. A Btk. 113. § (3) bekezdése szerint, a pénzbüntetést behajthatatlansága esetén, ha a 112. § lehetővé teszi, közérdekű munkára, vagy szabadságvesztésre kell átváltoztatni. Nincs teljes összhang ezek szerint a Be. és a Btk. szabályai között, hiszen a Be. közérdekű munkára történő átváltoztatásról egyáltalán nem beszél. A büntető ügyekben hozott határozatok végrehajtása során, a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2002 (IV. 9) IM. rendelet 79. §-a tartalmaz erre vonatkozóan rendelkezéseket. Eszerint ha a fiatalkorú a pénzbüntetést megjelölt határidőben nem fizette meg, halasztás vagy részletfizetés engedélyezése esetén a befizetésre előírt határnapot, illetve részlet befizetését elmulasztotta, a Bírósági Gazdasági Hivatal a törvényszéki bírósági végrehajtói irodát keresi meg a pénzbehajtás érdekében. Ha a behajtás eredménytelen maradt, akkor a BGH a bv. bírót keresi meg a pénzbüntetés, illetve annak meg nem fizetett vagy be nem hajtható részének, közérdekű munkára vagy szabadságvesztésre átváltoztatása végett. Mivel a vonatkozó IM. rendelet is a Btk.-val összhangban közérdekű munkára, illetve szabadságvesztésre történő átváltoztatásról rendelkezik, feltehetően jogalkotói figyelmetlenség miatt nem került sor a Be. szabályainak ezzel összhangba hozatalára, és természetesen lehetőség van, a meg nem fizetett pénzbüntetést fiatalkorú esetén szabadságvesztésen kívül közérdekű munkára is változtatni, amennyiben annak feltételei fennállnak, vagyis ha a fiatalkorú a 16. életévét betöltötte az átváltoztatás időpontjában.

A javítóintézetből való ideiglenes elbocsátás megszüntetése

467. § (1) Ha a javítóintézetből való ideiglenes elbocsátás megszüntetéséről a fiatalkorú ellen indult újabb büntetőeljárásban alkalmazott büntetés vagy büntetés helyett alkalmazott intézkedés miatt kell határozni, erre az újabb ügyben eljáró bíróság jogosult.
(2) Az (1) bekezdésben írt esetben a bíróság az ügyész indítványára vagy hivatalból utólag határoz a javítóintézetből való ideiglenes elbocsátás megszüntetéséről, ha ezt az ítéletében elmulasztotta.
(3) A bűnügyi költséget az állam viseli, ha a bíróság az ideiglenes elbocsátást nem szünteti meg.

A 467. § a javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás megszüntetésének szabályait rögzíti. A javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás szabályait a Btk. 121. §-a tartalmazza. Ennek értelmében az ideiglenes elbocsátás számos rokon vonást mutat a feltételes szabadságra bocsátással. Amennyiben az ideiglenes elbocsátás ideje alatt, az elítélt ellen újabb bűncselekmény elkövetése miatt eljárás indul, az ideiglenes elbocsátás megszüntetéséről az újabb ügyben eljáró bíróság jogosult dönteni. Amennyiben ezt a döntést elmulasztotta volna a Be. 467. § (2) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy az ügyész indítványára, vagy hivatalból a bíróság utólag különleges eljárás keretében az ideiglenes elbocsátást megszüntesse. A bűnügyi költség viselésére vonatkozó általános szabályokkal van összhangban a Be. 467. § (3) bekezdése, miszerint az ideiglenes elbocsátás utólagos elrendelésével kapcsolatosan felmerült bűnügyi költség viselése, csak akkor terheli az elítéltet, ha a bíróság a megszüntetést ténylegesen el is rendeli.

Az összbüntetésbe foglalásnak egy sajátos esete, az egységes intézkedés alkalmazása. A Btk. 124. § alapján erre abban az esetben kerülhet sor, ha a fiatalkorúval szemben több olyan javítóintézeti nevelést rendeltek el, melyet az egységes intézkedés elrendelésekor még nem hajtottak végre, vagy amelyeket folyamatosan hajtanak végre. Ebben az esetben a bíróság a fiatalkorúval szemben egységes intézkedésként javítóintézeti nevelést rendel el. Az egységes intézkedés tartama nem lehet rövidebb a leghosszabb tartamú javítóintézeti nevelésnél, de nem haladhatja meg a javítóintézeti nevelések együttes tartamát, illetve a generális maximumként meghatározott 4 évet. Erre az eljárásra a Be. 574. § és 575. §-kat megfelelően alkalmazni kell. Az egységes intézkedés elrendelésére a legutóbb befejezett ügyben eljárt elsőfokú bíróság illetékes, ha azonos hatáskörű bíróságok folytatták le az eljárásokat, egyébként a magasabb hatáskörrel rendelkező első fokú bíróság jár el.

Egységes intézkedések elrendelése

468. § Több javítóintézeti nevelés helyett egységes intézkedés kiszabására az 574. § és az 575. § rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni.

XXII. Fejezet

A KATONAI BÜNTETŐELJÁRÁS

469. § E törvény rendelkezéseit a katonai büntetőeljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A katonai büntetőeljárásban a Be. általános szabályai érvényesülnek, e fejezet csupán a katonai büntetőeljárásban az eltérő rendelkezéseket tartalmazza. A magyar igazságszolgáltatásban több évszázados hagyománya van a katonai büntetőeljárásnak, mely folyamatosan alakult át, alkalmazkodva a változó társadalmi elvárásokhoz. A katonai bíróság, mint külön bíróság megszűnése óta az egységes bírósági szervezetbe integrálódott. A katonai szervezet elkülönültsége, a sajátos élet-és szolgálati viszony, az erős centralizmus, az alá-és fölérendeltség, lényeges kihatással van a katona büntetőjogi felelősségére is. Mindez indokolja a katonai büntetőjog elkülönültségét. Ezzel összhangban a hatályos büntetőeljárási rendszeren belül a Be. XXII. Fejezete speciális szabályokat fogalmaz meg a katonákra vonatkozóan.

A katonai büntetőeljárás hatálya

470. § (1) Katonai büntetőeljárásnak van helye
a) a katona [Btk. 127. § (1) bekezdés] által a tényleges szolgálati viszonyának tartama alatt elkövetett katonai bűncselekmény (Btk. XLV. Fejezet),
b) a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja által elkövetett bármely bűncselekmény,
c) a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja által a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett más bűncselekmény,

d) a szövetséges fegyveres erő tagja által belföldön, valamint e személynek a Magyarország határain kívül tartózkodó magyar felségjelű úszólétesítményen vagy magyar felségjelű légi járművön elkövetett, magyar büntető joghatóság alá tartozó bűncselekménye
esetén.
(2) A katonai büntetőeljárás hatálya kiterjed a terhelt által elkövetett valamennyi bűncselekményre, ha ezek közül valamelyik miatt katonai büntetőeljárásnak van helye, és az elkülönítés nem lehetséges.

(3) Több terhelt esetében akkor van helye katonai büntetőeljárásnak, ha a terheltek valamelyikének bűncselekménye katonai büntetőeljárásra tartozik, és az eljárás elkülönítése - tekintettel a tényállás szoros összefüggésére - nem lehetséges. Ez a rendelkezés az orgazdára és a bűnpártolóra is kiterjed.

ÍH 2016. 128. Hatáskör, illetékesség vizsgálata
ÍH 2005. 97. Hatáskör vizsgálata - hatásköri összeütközés - bíróság kijelölése
ÍH 2004. 46. Egyesítő végzés a tárgyaláson - hivatali visszaélés vétsége - szolgálatban kötelességszegés vétsége
A katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik, a katonának a tényleges szolgálati viszonya alatt elkövetett katonai bűncselekménye. A katona fogalmát a Btk. határozza meg, hiszen a katonákra nemcsak speciális eljárásjogi, hanem sajátos helyzetükből adódóan speciális anyagi jogi rendelkezések is vonatkoznak, melyet a Btk. XII., valamint XLV. fejezete tartalmaz. A Btk. 127. § alapján, katona a Magyar Honvédség tényleges állományú, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja. A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (Hvt.) 3. §-a alapján, katonai szolgálatot a Honvédség szervezeteinél kell teljesíteni, így Magyarországon fegyveres erő jelenleg kizárólag a Magyar Honvédség. A Honvédség tényleges állományába tartoznak a hivatásos katonák, a szerződéses katonák, a szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékos katonák, a katonai felsőoktatási intézmény honvédségi ösztöndíjas, valamint szakképzésben résztvevő hallgatói, a katonai középfokú oktatási intézmények hallgatói, a megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején a hadköteles katonák, valamint - külön törvény szerint -a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatok katonái.

A rendőrség feladatát, szervezetét, jogállását a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény szabályozza. A hivatásos rendőrök büntető anyagi jogi szempontból katonának minősülnek, amennyiben csapaterős feladatot hajtanak végre, vagy őrszolgálatot látnak el. Az Országgyűlési Őrség, a házelnök irányítása alatt álló fegyveres szerv, melynek feladatait és működését az országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény, valamint a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény a tartalmazza. Szintén a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvényre tekintettel, a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjai is katonának minősülnek, ha kötelékben lépnek fel, tömegoszlatást végeznek vagy őrszolgálatot látnak el. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (Kat.) rendelkezései szerint a hivatásos katasztrófavédelmi szerv hivatásos állományú tagjai katonák a büntető törvény alkalmazásában, ha konkrét veszélyelhárítást végeznek, vagy meghatározott fokozatú készültségben vannak, amely tulajdonképpen a minősített időszakban, illetve katasztrófaveszély időszakában történő feladatellátást jelenti. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatokról az 1995. évi CXXV. törvény rendelkezik, eszerint az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat együttesen alkotja a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat, melynek hivatásos állományú tagjai büntető anyagi jogi szempontból szintén katonának minősülnek. Amennyiben a fenti szervek katonának minősülő tagjai, a Btk. XLV. fejezetében meghatározott valamely katonai bűncselekményt követik el, akkor a katonai büntetőeljárás speciális szabályai irányadó rájuk. Ez azt jelenti, hogy pl. a rendőrség hivatásos állományú tagja, amennyiben szolgálattal összefüggésben, de nem katonai bűncselekményt követ el, akkor az általános szabályok szerint kell az ügyében eljárni és nem a katonai büntetőeljárás szabályai szerint (BH 1992. 449., BH 2010. 210.). Rendőr ellen hivatalos személy által elkövetett vesztegetés bűntette miatt indított eljárás, nem tartozik a katonai büntetőeljárás hatálya alá (BH 1993. 153.). A cselekmények közötti összefüggés azonban megteremtheti a katonai büntetőeljárás hatályát ekkor is. Abban az esetben, ha szolgálatban lévő rendőr az észlelt bűncselekmény miatt szükséges intézkedést elmulasztja, majd a bűncselekmény helyszínén lopást valósít meg, mivel katonai bűncselekmény is megvalósult, katonai tanács bírálja el a halmazatban lévő cselekményeket (BH 1996. 294.). A katonai eljárás fel sem merülhet akkor, ha a rendőr szolgálaton kívül és nem hivatali működésével összefüggésben követ el bűncselekményt.

A fegyveres erők, a rendőrség, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a büntetés-végrehajtási szervezet állományában nemcsak hivatásos katonák, hanem polgári személyek is folytatnak munkaviszony, vagy közalkalmazotti jogviszony alapján különböző jellegű tevékenységet. Így ők a büntetőjogi rendelkezések alkalmazásakor nem tekinthetők katonának, és rájuk a katonai büntetőeljárás hatálya sem terjed ki, kivétel ez alól a tárgyi összefüggés lehet.

A katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik a 470. § (1) bekezdés b) pont szerint, ha a magyar Honvédség hivatalos állományú tagja, tényleges szolgálati viszony alatt, nem katonai, hanem bármely más, köztörvényi jellegű bűncselekményt követ el. Ez mindenképp kedvező abból a szempontból, hogy katonai tanácsok sajátos helyzetükre tekintettel, az általános eljáráshoz képest gyorsabban bírálják el ezeket az ügyeket, így a terhelt elöljárója hamarabb tud állást foglalni az alárendeltje, szolgálati viszonyával kapcsolatban.

A 470. § (1) bekezdés c) pontja alapján, szintén katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik, ha a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint büntetés végrehajtási szerv hivatásos állományú tagja, a szolgálati helyén, illetve a szolgálattal összefüggésben valósít meg, nem katonai, hanem más bűncselekményt. Szolgálati helyen értjük szűkebb értelemben azt a helyet, ahol a katona konkrét parancs vagy vezérlés alapján lát el szolgálatot. Tágabb értelemben a katona alakulatának elhelyezési körletét, magát az objektumot, vagy laktanyát kell érteni, ahol a katona szolgálatát teljesíti. A szolgálattal kapcsolatosan az követi el a bűncselekményt, aki szolgálati helyen kívül, de szolgálati vezénylés vagy parancs alapján látja el feladatát. Katonai büntetőeljárásnak van helye, szolgálati úton lévő katona közlekedési bűncselekménye esetén is.

A 470. § (1) bekezdés d) pont a szövetséges fegyveres erő tagja által belföldön, valamint e személynek a Magyarország határain kívül tartózkodó magyar hajón, illetve magyar légi járművön elkövetett, magyar joghatóság alá tartozó bűncselekmény esetére terjeszti ki a katonai büntetőeljárás hatályát. A 2011. évi CXII. törvény 80. § t) pontja szerint, szövetséges fegyveres erőnek tekinthető, a kölcsönös katonai segítségnyújtás kötelezettségét tartalmazó hatályos nemzetközi szerződés szerint, a Magyarországgal szövetséges államok fegyveres erői, valamint az e szerződés alapján létrehozott közös katonai szervezetek. Amennyiben ezek Magyarország területén vagy a kvázi területi elvnek megfelelően, határainkon kívül tartózkodó magyar hajón vagy magyar légi járművön követnek el bűncselekményt, a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartoznak.

A 470. § (2)-(3) bekezdése szabályozza a személyi és a tárgyi összefüggés esetét. A katonai büntetőeljárás hatálya kiterjed valamennyi a terhelt által elkövetett bűncselekményre, ha ezek közül valamelyik katonai eljárás hatálya alá tartozik. A nem katonai bűncselekmény miatt is katonai büntetőeljárásnak van helye, ha a katona a törvényi tényállásban szereplő több elkövetési magatartás közül, egyeseket a szolgálati helyén valósított meg. Ebben az esetben a terhelt katonai eljárásra tartozó és azzal együtt vád tárgyává tett más bűncselekmények elbírálását a katonai tanács akkor különíti el, ha az utóbbi tárgyi súlya, bonyolultsága, a bizonyítás terjedelme az eljárás gyors befejezését hátráltatná, vagy az elkülönítést más katonai érdek indokolja (51/2007 BK vélemény).

Hasonló a helyzet akkor is, ha a katonával együtt polgári személy vagy személyek is elkövetik a bűncselekményt. Amennyiben a katonával együtt többen követnek el katonai bűncselekményt, ennek a bűncselekménynek a speciális alanyra tekintettel, a katonának nem minősülő személy társtettese nem lehet, részesként azonban a katonai eljárás keretein belül felelősségre vonható. Általánosan követett szabály a gyakorlatban, hogy katonai bűncselekmény részese bárki lehet, így felbujtói vagy bűnsegédi minőség, meglapozhatja polgári személynél is a büntetőjogi felelősségre vonást katonai büntetőeljárás keretében. Amennyiben a több elkövető valamelyikére a katonai büntetőeljárás hatálya fennáll, és az eljárás elkülönítése nem lehetséges, akkor a katonai eljárás nem katonával szemben is lefolytatható. Az együttes elbírálást indokolhatja, ha az eltérő ténymegállapítás veszélye fennáll, vagy a bizonyítási eljárás elkülönítése folytán nem lenne megállapítható a helyes tényállás. A katonai tanácsnak a tárgyalás előkészítése körében vizsgálnia kell, hogy célszerű-e az ügyek elkülönítése vagy sem. Polgári személy katonai büntetőeljárás hatálya alá szigorúan csak akkor vonható, ha a katonával közösen elkövetett cselekmény elbírálása feltétlenül indokolja, és az elkülönítés nem célszerű. Súlyos bűntettel vádolt terheltek elleni ügyben, ha a vádlottaknak-vagy közülük egyeseknek- az elkövetéskor a katonai szolgálati viszonya fennállt, és a cselekményt a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben követte el, katonai büntetőeljárásnak van helye (BH 1995. 4.). Speciális helyzetet teremt, ha a katona terheltel együtt, fiatalkorú terhelt követ el bűncselekményt és az ügyek a tényállás szoros összefüggésére tekintettel nem különíthetők el. Ebben az esetben, a katonai büntetőeljárásban is alkalmazni kell a Be. fiatalkorúakra vonatkozó külön rendelkezéseit (BH 1996. 140.).

A bíróság

471. § (1) A katonai büntetőeljárásra tartozó ügyben első fokon a bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló törvényben kijelölt törvényszék katonai tanácsa jár el.

(2) A katonai büntetőeljárásra tartozó ügyben másodfokon a Fővárosi Ítélőtábla katonai tanácsa jár el.

(3) A nyomozási bíróként eljáró katonai bíró határozata elleni fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa bírálja el.

(4) A perújítás megengedhetőségének kérdésében, valamint perújítás elrendelése esetén a perújítási eljárásban hozott ítélet felülbírálata során másodfokon a Fővárosi Ítélőtábla más tanácsa is eljárhat.

(5) A katonai bíró a nem katonai büntetőeljárásra tartozó ügyekben is eljárhat.

Az önálló katonai bíróságok megszüntetését követően, a katonai bíróságok integrálódtak a bírósági rendszerbe. Jelenleg a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 21. § (5) bekezdése értelmében, a törvény által meghatározott ügyekben első fokon a külön törvényben meghatározott törvényszékeken és illetékességi területtel, katonai tanácsok járnak el. Másodfokon pedig a Fővárosi Ítélőtábla katonai tanácsa jár el. Célszerűségi okból a bíróság esetleg kizárt volta miatt nyújt megoldást a törvény azon rendelkezése, mely szerint a perújítás megengedhetősége kérdésében, valamint a perújítás elrendelése esetén, a perújítási eljárásban hozott ítélet felülbírálata során, másodfokon a Fővárosi Ítélőtábla más tanácsa is eljárhat. A 471. § (3) bekezdés tételesen kimondja, hogy katonai bíró eljárhat nem katonai ügyekben is (BH2004. 177). Ezzel egy hosszabb idő óta fennálló és vitatott problémát oldott meg a jogalkotó, hiszen nem volt etekintetben egységes a joggyakorlat. A miniszteri indokolás a szabály Be.-be iktatását, azzal támasztja alá, hogy az arányos munkamegosztás szempontjai is indokolják, hogy a katonai bíró, aki egyébként is a bírói szervezet rendszerébe illeszkedik, elbírhasson nem katonai ügyeket is.

A bíróság összetétele

472. § (1) A katonai büntetőeljárásban első fokon és másodfokon hivatásos bíróként katonai bíró, első fokon ülnökként katonai ülnök jár el.

(2) Az elsőfokú bíróság a 14. § (1) bekezdés *a)* pontjában és a 16. § (1) bekezdés *a)-v)* pontjában meghatározott bűncselekmények esetén tanácsban, egyéb esetekben ülnökök közreműködése nélkül, egyesbíróként jár el.

(3) Az elsőfokú bíróság egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsban is eljárhat, ha megállapítja, hogy a vád tárgyává tett bűncselekmény a vádirati minősítéstől eltérően súlyosabban minősülhet.

(4) A katonai büntetőeljárásban az ülnök a vádlottnál alacsonyabb rendfokozatú - az (5) bekezdés esetét kivéve - nem lehet. A tanácsot rendszerint annak a Btk. 127. § (1) bekezdésében meghatározott szervnek az ülnökeiből kell megalakítani, amelynél a vádlott az elkövetés időpontjában szolgálatot teljesített. Igazságszolgáltatási érdekből ettől a szabálytól el lehet térni.

(5) Tábornoki rendfokozatú vádlott elleni eljárásban, ha a bírósághoz a megválasztott katonai ülnökökből a tanácsot a (4) bekezdés alapján nem lehet megalakítani, az ügyben bármely tábornoki rendfokozatú katonai ülnök eljárhat.

(6) Ha a tanácsot az (5) bekezdés alapján sem lehet megalakítani, a katonai büntetőeljárásra kijelölt illetékes törvényszék elnöke az Országos Bírósági Hivatal elnöke útján a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvényben meghatározott ülnökválasztási eljárást kezdeményez. Az ülnökválasztó állománygyűlést az Országos Bírósági Hivatal elnökének kezdeményezését követő tizenöt napon belül meg kell tartani. Ebben az esetben a tanácsot a tábornoki állománygyűlésen megválasztott tábornok rendfokozatú katonai ülnökökből kell megalakítani.

ÍH 2004. 12. A bíróság összetétele - a katonai tanács összetétele - katonai tanácsban való eljárás - a bíróság nem volt törvényesen megalakítva - Be. 16. § - Be. 472. § (2) bekezdés

A katonai büntetőeljárásban első és másodfokon bíróként katonai bíró jár el. A bírákat a köztársasági elnök nevezi ki, katonai bíróvá történő kinevezés előfeltétele, hogy a kinevezendő személy a Magyar Honvédség hivatásos állományú tagja legyen. A kinevezésre történő előterjesztéshez a honvédelemért felelős miniszter előzetes egyetértése szükséges. A katonai bírót a honvédelemért felelős miniszter, rendelkezési állományba helyezi. A katonai bíró szolgálatát a bírói tisztsége megszűnéséig a bírósági szervezetnél teljesíti [2011. évi CLXII. törvény 5. § (1)-(2)]. Katonai büntetőeljárásban első fokon ülnökként katonai ülnök jár el. Az ülnökké választás általános feltételein túl, katonai ülnökké csak a Magyar Honvédségnél, illetve rendvédelmi szervnél hivatásos szolgálati viszonyban álló személy választható. A katonai ülnököket a Magyar Honvédség és rendvédelmi szervek illetékes parancsnokai- az ott működő érdekképviseleti szervek javaslataira is figyelemmel- jelölik. A katonai ülnököket rendfokozatuknak megfelelő állománygyűlésen választják meg (2011. évi CLXII. törvény vonatkozó rendelkezési alapján). Alapvető követelmény, hogy a katonai büntetőeljárásban közreműködő ülnök, csak annak a katonai tanácsnak az illetékességi területén járhat el, melyhez megválasztották (BH 1995. 144).

A 472. § (2) bekezdése szerint, első fokon a katonai bíróság, katonai bíróból és katonai ülnökökből álló tanácsban jár el a Be. 14. § (1) bekezdése és a 16. § (1) bekezdés a-h) pontjai esetén. Minden más esetben egyesbíróként, a katonai bíró jár el. Ennek a magyarázata, hogy csak súlyosabb bűncselekmények kerüljenek bírói tanács elé, hiszen a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartoznak csekélyebb jelentőségű vétségek, melyeknek tanácsban történő elbírálása indokolatlan lenne. Ezeknek a szabályoknak megfelelően, a katonai büntetőeljárásban a nyolcévi büntetési tételt el nem érő ügyekben, egyesbíró jár el. A 472. § (3) bekezdés arra az esetre ad megoldást, amikor az eljárás során derül ki, hogy a terhelt bűncselekménye a vádirati minősítéstől súlyosabban minősül, ilyenkor az egyesbíróként eljáró katonai bíró, katonai tanács elé utalja az ügyet.

A 472. § (4) bekezdése szerint a katonai tanács megalakításakor, figyelemmel kell lenni arra a szabályra, hogy az ülnök nem lehet a terheltnél alacsonyabb rendfokozatú. Ez a katonai életviszonyok között fennálló szigorú alá-fölé rendeltségből vezethető le. Nem lenne ugyanis helyes, ha egy alacsonyabb rendfokozatú ülnök, ítélkező tanács tagja lehetne. Katonai ülnökként legalább a vádlottal azonos rendfokozatú, hivatásos katonát kell kijelölni. Ennek sérelme a 373. § (1) bekezdés II. a) pontjába ütköző abszolút hatályon kívül helyezési ok, hiszen a bíróság ezen feltétel hiányában, nem volt törvényesen megalakítva. Az ülnökök kiválasztásánál a rendfokozat figyelembe vételén túl, további szabály, hogy lehetőség szerint annak a szervnek a hivatásos állományú tagja legyen, ahol a terhelt a bűncselekmény elkövetésekor szolgálatot teljesített. Ennek indoka, hogy az ülnök rendelkezzen azokkal az élettapasztalatokkal, amilyen körülmények között a vádlott a bűncselekményt megvalósította. Ettől a szabálytól azonban célszerűségi szempontok alapján, igazságszolgáltatási érdekből el lehet térni.

A gyakorlatban bár ritkán, de előfordulhat, hogy a terhelt tábornoki rendfokozata miatt gondot jelent a katonai tanács megalakítása. Erre a 472. § (5) bekezdése tartalmaz megoldást, miszerint ha a bírósághoz megválasztott ülnökökből, a katonai tanácsot a (4) bekezdés alapján nem lehet megalakítani, mivel nincs azonos szervtől két tábornoki rendfokozatú ülnök, akkor a törvény rendelkezései alapján, bármely tábornoki rendfokozatú ülnök eljárhat. Vagyis az azonos fegyveres szerv tekintetében és nem a rendfokozat tekintetében tesz engedményt a törvény. Amennyiben az (5) bekezdés alapján sem sikerülne a tábornok terhelt katonai tanácsát megalakítani, a (6) bekezdés az Országos Bírósági Hivatal elnökének a feladataként jelöli meg, hogy ülnökválasztási eljárást kezdeményezzen, a 2011. évi CLXII. törvény rendelkezéseinek megfelelően. Az OBH elnökének kezdeményezését követő 15 napon belül meg kell tartani a tábornoki állománygyűlést, és a katonai tanácsot az itt megválasztott ülnökökből kell megalakítani.

Az elsőfokú bíróság illetékessége

473. § (1) A katonai büntetőeljárásra kijelölt törvényszék katonai tanácsának illetékességi területét a bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló törvény állapítja meg.

(2) A Magyarország határain kívül elkövetett bűncselekmény elbírálására a Fővárosi Törvényszék katonai tanácsa illetékes.

(3) A 17. § (3) bekezdésében írt illetékességi ok katonai büntetőeljárásban nem alkalmazható.

A 473. § alapján a katonai büntetőeljárásra kijelölt törvényszékek illetékességi területét, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény határozza meg. A 2011. évi CLXI. törvény 17. § (1) bekezdése azonban úgy rendelkezik, hogy a katonai tanácsokkal rendelkező bíróságok kijelöléséről, külön törvény rendelkezik. Ezt a feladatot jelenleg a 2010. évi CLXXXIV. törvény tölti be, melynek 3. § (1) bekezdése szerint, a törvény által meghatározott ügyekben első fokon - a 3. mellékletben kijelölt törvényszékeken az ott meghatározott illetékességi területen - katonai tanácsok járnak el. A kijelölt törvényszékeken működő katonai tanácsok által első fokon elbírált ügyekben, másodfokon a Fővárosi Ítélőtábla katonai tanácsa jár el. Jelenleg tehát a katonai büntetőeljárás lefolytatására kijelölt törvényszékek és illetékességi területük a következők:

a) Fővárosi Törvényszék katonai tanácsa, melynek illetékességi területe: Budapest főváros, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Pest megye, Fejér megye, Komárom-Esztergom megye, Heves és Nógrád megye.

b) Szegedi Törvényszék katonai tanácsa, melynek illetékességi területe: Bács-Kiskun megye, Békés megye, Csongrád megye.

c) Győri törvényszék katonai tanácsa, melynek illetékességi területe: Győr-Moson-Sopron megye, Vas megye, Veszprém megye.

d) Debreceni Törvényszék katonai tanácsa, melynek illetékességi területe: Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Hajdú-Bihar megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye.

e) Kaposvári Törvényszék katonai tanácsa, melynek illetékességi területe: Baranya megye, Somogy megye, Tolna megye, Zala megye.

A 473. § (2) bekezdése arra az esetre tartalmaz rendelkezést, ha a bűncselekményt Magyarország területén kívül követné el a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó személy. Erre az esetre a Fővárosi Törvényszék katonai tanácsa lesz illetékes. A 473. § (3) bekezdése értelmében, a terhelt lakóhelye katonai eljárásban nem alapozza meg az eljáró bíróság illetékességét, akkor sem, ha az ügyész ott emelne vádat.

Az ügyész

474. § (1) A katonai büntetőeljárásban az ügyész feladatát a katonai ügyész, valamint a legfőbb ügyész által a katonai büntetőeljárásra kijelölt ügyész (a továbbiakban együtt: katonai ügyész) látja el. A katonai ügyész a vádemelés feltételeinek megállapítása végett maga végez nyomozást, vagy nyomozást végeztet.

(2) Kizárólag a katonai ügyész végzi a nyomozást a katona által elkövetett

a) katonai bűntett miatt,

b) katonai vétség miatt, ha azzal kapcsolatban más bűncselekményt is elkövetett, vagy ha több terhelt esetén az elkülönítés nem lehetséges,

c) nem katonai bűncselekmény miatt.

(3) A katonai ügyész végzi a nyomozást akkor is, ha a katona szolgálati viszonya időközben megszűnt.

(4) A katonai ügyész végzi a nyomozást a szövetséges fegyveres erő tagja által belföldön, valamint az e személynek a Magyarország határain kívül tartózkodó magyar felségjelű úszólétesítményen vagy magyar felségjelű légi járművön elkövetett, magyar büntető joghatóság alá tartozó bűncselekménye miatt.

(4a) A katonai ügyész végzi a nyomozást a Honvéd Vezérkar főnöke és helyettese, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatója és helyettesei, az országos rendőrfőkapitány és helyettesei, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója és helyettesei, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója és helyettesei, az Országgyűlési Őrség parancsnoka és helyettesei, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka és helyettesei, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója és helyettesei, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói és helyettesei, a más szervnél szolgálatot teljesítő katona, valamint a rendészeti felsőoktatási intézmény ösztöndíjas és kettős jogállású hallgatója által elkövetett katonai vétség miatt.

(5) Katonai büntetőeljárásnak csak közvádra van helye, magánvádra üldözendő bűncselekmény esetében a katonai ügyész jár el. A katonai büntetőeljárásban viszonvád nem emelhető. Katonai bűncselekmény miatt folytatott eljárásban akkor van helye pótmagánvádnak, ha az ügy sértettje természetes személy.

(6) A katonai büntetőeljárásban elbírált bűncselekménnyel a Btk. 127. § (1) bekezdésében meghatározott szervnek okozott kár miatt a katonai ügyész polgári jogi igényt érvényesíthet.

(7) A katonai ügyész nem katonai büntetőeljárásra tartozó ügyben is eljárhat.

ÍH 2005. 61. A pótmagánvádló fellépése a katonai (büntető)eljárásban - pótmagánvádló
A katonai büntetőeljárásban az ügyész feladatát a katonai ügyész látja el. Az ügyészi kinevezéshez szükséges általános feltételeken túl, a katonai ügyésszel szemben támasztott elvárás, hogy a Magyar Honvédség hivatásos állományú tagja legyen (2011. évi CLXIV. törvény 11. § (1) bekezdés). A katonai ügyész az eljárásban vádemelés feltételeinek megállapítása végett maga is nyomoz, vagy nyomoztat. A törvény rendelkezése folytán, a katonai ügyész nyomoz a katona által elkövetett katonai bűntett miatt, a katonai vétség miatt pedig akkor, amikor azzal együtt más bűncselekményt is elkövettek, vagy ha az eljárás több terhelt ellen folyik és elkülönítés nem lehetséges. A katonai ügyész nyomoz továbbá, a nem katonai bűncselekmények esetén. Szintén a katonai ügyész jogkörébe tartozik a nyomozás, ha a katona szolgálati viszonya időközben megszűnt. Ez a rendelkezés kijelöli a katonai nyomozóhatóságként eljáró illetékes parancsnok, illetve vezető jogkörét is, mégpedig úgy, hogy ők kizárólag a katonai vétségek nyomozására jogosultak. A katonai ügyészt azonban ebben az esetben is megilleti az a jog, hogy a katonai nyomozóhatóságtól a nyomozást elvonja. A katonai ügyész végzi a nyomozást a szövetséges fegyveres erő által belföldön, valamint az ország határain kívül tartózkodó magyar hajón, vagy magyar légi járművön elkövetett bűncselekmények esetén. A Be. 170. § (4)-(5) bekezdése a halasztást nem tűrő nyomozati cselekmények elvégzéséről rendelkezik, melyeket bármely nyomozó hatóság köteles elvégezni. Ez a rendelkezés azonban a katonai ügyész kizárólagos nyomozati jogkörét nem sérti, hiszen a halaszthatatlan nyomozati cselekményt végző szerv, köteles a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatóságot, jelen esetben a katonai ügyészt haladéktalanul értesíteni az elvégzett cselekményről.
A 474. § (5) bekezdés rögzíti, hogy katonai büntetőeljárásnak csak közvádra van helye. Ennek megfelelően a magánvádas bűncselekmények esetén is (könnyű testi sértés, rágalmazás, becsületsértés, kegyeletsértés, magántitok, levéltitok megsértése) a katonai ügyész képviseli a vádat. Ebből adódóan kizárt a viszonvád intézménye, mely azt jelenti, hogy kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás, becsületsértés esetén, a terhelt, vagyis az eljárás alá vont katona, nem élhet viszonváddal, hiszen a vádat nem a sértett, hanem a katonai ügyész képviseli ebben az eljárásban. A gyakorlatban a rágalmazás és becsületsértés megállapítása helyett, gyakran az új Btk. XLV. fejezetében található, valamely függelemsértő vagy elöljárói bűncselekmény valósul meg. Korábbi szabályozás a magánvádhoz hasonlóan kizárta a pótmagánvád intézményét is a katonai büntetőeljárásból. A hatályos szabályok azonban nem teljes egészében zárják ki a pótmagánvád intézményét, hanem annak lehetőségét kizárólag arra az esetre korlátozzák, ha a sértett természetes személy. Gyakori ugyanis, hogy katonai bűncselekményeknek valamely katonai vagy rendvédelmi szerv a sértettje, mely esetében a pótmagánvádnak nincs relevanciája. A Be. 476. § (6) bekezdése alapján, a Btk. 127. § (1) bekezdésében meghatározott szervnek okozott kár miatt, a katonai ügyész polgári jogi igényt érvényesíthet a büntetőeljárásban. Ennek a célszerűségi magyarázata, hogy a büntetőjogi főkérdésekről való döntés mellett, a bíróság egyúttal határozhat az okozott kár megtérítéséről is, melyet ebben az esetben nem kell polgári peres eljárásban külön érvényesíteni. Az ügyész indítványa azonban a bíróságot nem köti, így a polgári jogi igény elbírálását egyéb törvényes útra is utasíthatja. Sőt az ügyésznek is csak lehetőséget biztosít a törvény, de nem írja elő a polgári jogi igény érvényesítésének a kötelezettségét. A 474. § (7) bekezdése analóg módon a katonai bíróhoz, a katonai ügyésznek is lehetőséget teremt, hogy nem katonai ügyekben is eljárjon. Ennek indokai a katonai bírónál elmondottakkal azonosak.

475. § (1) A katonai ügyész a bíróság katonai tanácsa mellett működik.

(2) Az ítélőtábla, illetve a Kúria mellett a vádhatóság feladatát az ügyészségről szóló törvény szerint e bíróságok mellett működő ügyészi szerv látja el.
(3) A katonai ügyész illetékességét annak a bíróságnak az illetékessége határozza meg, amely mellett működik.
(4) A legfőbb ügyész rendelkezése alapján a katonai ügyész olyan ügyben is eljárhat, amelyre illetékessége egyébként nem terjed ki.

A katonai ügyész a bíróság katonai tanácsa mellett működik. Ebből következik, hogy katonai ügyészség járásbíróság mellett nem működik, sőt mivel a katonai tanácsok csak kijelölt törvényszékeken működnek, így katonai ügyészre sincs szükség valamennyi törvényszék mellett, csak azokon, ahol katonai tanács is működik. A Be 475. § (2) bekezdése szerint az ítélőtábla és a Kúria mellett, a vádhatóság feladatát az ügyészségről szóló törvény szerint e bíróságok mellett működő ügyészi szerv látja el. Az Alaptörvény és az Ügyészségről szóló, 2011. évi CLXIV. törvény hatálybalépésével, a katonai ügyészi szervezet az ügyészség szervezetébe integrálódott, így attól már nem elkülönülten végzi tevékenységét. 2012. január 1-jétől a Katonai Főügyészség ügyészségi alkalmazottai a Legfőbb Ügyészségen, a Katonai Fellebbviteli Ügyészségé a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészségen, míg a területi katonai ügyészségekre beosztott ügyészségi alkalmazottak a Központi Nyomozó Főügyészség regionális osztályain végzik feladatukat. A katonai ügyészek központi igazgatását a Központi Nyomozó Főügyészség látja el. A 475. § (3) bekezdés a katonai ügyészségnek szorosan a katonai tanácsok melletti működését jelzi, hiszen a katonai ügyészség illetékességét is a bíróságok illetékessége határozza meg. A 475. § (4) bekezdése értelmében, a legfőbb ügyész rendelkezése alapján, a katonai ügyész olyan ügyben is eljárhat, amelyre illetékessége egyébként nem terjed ki. A törvényhely a hierarchikus ügyészi szervezet belső viszonyaira tekintettel, kizárólag a legfőbb ügyész rendelkezése alapján, egyedi és indokolt esetre biztosítja az eljárást olyan ügyben, melyre a katonai ügyész illetékessége nem terjed ki.

476. §

A katonai nyomozó hatóság

477. § (1) Ha a nyomozást nem a katonai ügyész végzi, nyomozó hatóságként az illetékes parancsnok (vezető) jár el.
(2) Ha a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekményt nem katonai nyomozó hatóság észleli, vagy nem katonai nyomozó hatóság szerez ilyen bűncselekményről tudomást, a 170. § (4) bekezdésében meghatározott cselekmények elvégzéséről a katonai ügyészt haladéktalanul értesíti.
(3)

A 477. § speciális katonai nyomozóhatóságként az illetékes parancsnokot vagy vezetőt jelöli meg arra az esetre, ha a nyomozást nem a katonai ügyész végzi. A katonai vétség miatt indult büntetőeljárásban a nyomozást általában annak a parancsnoknak kell lefolytatni, akinek a gyanúsított a szolgálati alárendeltségébe tartozik. A katonai bűncselekményeket és azok elkövetőit, a katonai életviszonyok következtében olyan sajátosságok jellemzik, melyek a nyomozás során is az általánostól eltérő szabályok megalkotását követelik, így speciális szabályok alapján folytathatja le az illetékes parancsnok a nyomozást. Erre vonatkozóan speciális jogszabályok: a Magyar Honvédség katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról szóló, 19/2003 (V. 8.) HM-IM együttes rendelet, a 10/2013. (IV. 9.) BM rendelet az Országgyűlési Őrség katonai nyomozó hatóságáról és a parancsnoki nyomozás részletes szabályairól, a 30/2013. (VI. 28.) BM rendelet a rendőrség katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról, a 16/2003. (VI. 20.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról, a 32/2013. (VI. 28.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról, valamint a 31/2013. (VI. 28.) BM rendelet az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról. Ezek a jogszabályok speciálisan rendezik a parancsnok hatáskörét, illetékességét, kötelezettségeit, az alkalmazandó kényszerintézkedések körét és az eljárás speciális menetét. A 477. § (2) bekezdés szerint, ha a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekményt, nem katonai nyomozóhatóság észleli, vagy ilyenről nem a katonai nyomozóhatóság szerez tudomást, a Be. 170. § (4) bekezdésében meghatározott nyomozati cselekményeket, köteles a nyomozó hatóság elvégezni. Ebben az esetben a nyomozati cselekménnyel, de kvázi a nyomozás elrendelése nélkül veszi kezdetét a nyomozás. A nyomozati cselekményről feljegyzést kell készíteni, és a katonai ügyészt haladéktalanul értesíteni kell.

A tanú védelme

478. § (1) A katonai szolgálatot teljesítő tanú különösen indokolt esetben kérheti más szolgálati helyre történő vezénylését vagy áthelyezését. A kérelemről a vádirat benyújtásáig a katonai ügyész, azt követően a bíróság határoz. A kérelem elutasítása ellen a tanú jogorvoslattal élhet.
(2) A vezénylést, illetve az áthelyezést az illetékes személyügyi szerv a határozat kézbesítésétől számított hetvenkét órán belül hajtja végre.

A 478. §-ban tanúvédelemre vonatkozó speciális rendelkezéseket találunk. Eszerint a katonai szolgálatot teljesítő tanú, kérheti más szolgálati helyre történő vezénylését vagy áthelyezését. A kérelemről a vádirat benyújtásáig a katonai ügyész, azt követően a bíróság határoz. A tanúvédelmi elgondolás alapja az volt, hogy a sorkatonai szolgálatot teljesítő katona vezénylésével, végleges áthelyezésével megoldható lesz a védelem. A sorkatonai szolgálat megszűnését követően a törvényhely módosításra került, ugyanakkor vitatatható, hogy hatékony tanúvédelmi megoldásról van-e szó. Addig, amíg a sorkatonai szolgálatnál közömbös volt, hogy a katona melyik katonai egységnél tesz eleget időleges sorkatonai kötelezettségének, addig a szerződéses, vagy hivatásos állományú katona, nagyon gyakran adott helyen, családi kötöttségei révén is olyan helyzetben van, melyre tekintettel az áthelyezés kérésében egyáltalán nem érdekelt. Mindenesetre a lehetőség adott, hogy kérelemmel éljen. A kérelem elbírálásakor annak jogosságán kívül, figyelemmel kell lenni az eset összes körülményére, meg kell vizsgálni, hogy esetleg a tanúvédelem más eszközeinek alkalmazása nem indokolt-e. A katonai szolgálatot teljesítő tanút jogorvoslati jog is megilleti, miszerint az elutasító határozat ellen jogorvoslattal élhet. Ez adott esetben lehet panasz, vagy határozat elleni fellebbezés. Amennyiben az ügyész vagy bíróság jóváhagyja az áthelyezés iránti kérelmet, azt a határozat kézhezvételétől számított 72 órán belül, a fegyveres erő azon illetékes személyügyi szerve hajtja végre, melynél az ügyben érintett katona szolgálatot teljesít. A rövid végrehajtási határidő a jogintézmény lényegével van összefüggésben, hiszen így nem kerülhet sor a tanú befolyásolására.

Az őrizetbe vétel

479. § Ha a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekmény miatt a katona őrizetbe vételét nem katonai nyomozó hatóság rendelte el, a terheltet huszonnégy órán belül át kell adni az illetékes katonai ügyésznek.

Az őrizetbevétel általános szabályainak a fennállása esetén, a katona is őrizetbe vehető. A Be. 479. § az őrizetbevételnek azt az esetét rögzíti, amikor a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekményt elkövető katonának az őrizetbevételét, nem katonai nyomozóhatóság rendeli el. Az ugyanis előfordulhat, hogy a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekmény elkövetését, nem a katonai nyomozóhatóság észleli. A nyomozásra vonatkozó általános szabályok szerint, a nyomozóhatóságok kötelesek elvégezni a halaszthatatlan nyomozati cselekményeket, így az őrizetbe vételt is, ha annak szükségessége fennáll (pl. tettenérés esetén). Az őrizetbevételt tehát az általános nyomozóhatóságok is végrehajthatják, azonban kötelesek 24 órán belül a katonát az illetékes katonai ügyésznek átadni. Ettől kezdve a katonai ügyész dönt az őrizetbevétel elrendeléséről vagy megszüntetéséről, illetve az előzetes letartóztatás indítványozásáról. Egyébként az őrizetbevételre a Be. általános szabályai, katonákra is irányadóak. A Be. 128. § (3) bekezdés előírja azt, hogy az őrizetbevételről a katona elöljáróját is tájékoztatni kell.
Az előzetes letartóztatás a jogerős határozat meghozatala előtt a terhelt személyi szabadságának a bíróság általi megvonását jelenti. Erre szigorúan a Be. 129. § (2) bekezdésének a-d) pontjaiban szabályozott okok fennállása esetén kerülhet sor. Az előzetes letartóztatás szabályait a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó személlyel szemben is alkalmazni kell. A Be. 480. § az általános szabályokon kívül, a katonával szemben egy speciális előzetes letartóztatási okot szabályoz, de annak alkalmazhatóságát csak a szolgálati rendet és fegyelmet közvetlenül érintő bűncselekmények eseteire korlátozza. Vagyis katonával szemben katonai bűncselekmény, illetve szolgálati helyen, vagy szolgálattal összefüggésben elkövetett bármely szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény esetén, elrendelhető az előzetes letartóztatás, ha szolgálati vagy fegyelmi okból a katona nem hagyható szabadlábon. A Be. ezen rendelkezéseit azonban megszorítóan kell értelmezni, hiszen a szolgálati helyen elkövetett bármely bűncselekmény, sérti a katonai fegyelmet és szolgálati rendet, de ez még nem szolgálhat feltétlenül előzetes letartóztatás alapjául. Előzetes letartóztatásra szolgálati vagy fegyelmi okból akkor kerülhet sor, ha a katona szabadlábon hagyása esetén, a katonai szervezet zárt rendjét, fegyelmét nem lehetne fenntartani. Ebben az esetben az előzetes letartóztatás azt a célt szolgálja, hogy az eljárás alá vont katonát kivonja a közösségből, és ezáltal elősegítse a szolgálati rend és fegyelem betartását (EBH 2001. 405).

Az előzetes letartóztatás

480. § (1) Katonával szemben előzetes letartóztatást akkor is el lehet rendelni, ha ellene katonai bűncselekmény vagy a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő más bűncselekmény miatt folyik az eljárás, és a terhelt szolgálati vagy fegyelmi okból nem hagyható szabadlábon.
(2) Az (1) bekezdésben meghatározott okból elrendelt előzetes letartóztatás megszűnik a terhelt szolgálati viszonyának megszűnésével.

A 480. § (1) bekezdésében fennálló letartóztatási okot, a bíróságnak az eljárás jogerős befejezéséig, a büntetőeljárás minden szakaszában vizsgálni kell. A katonának a szolgálati vagy fegyelmi okból történő letartóztatása nem korlátozható a büntetőeljárás nyomozati szakaszára, az később is indokolt lehet (BH 1994. 527.). A Be. 480. § (2) bekezdése a szolgálati vagy fegyelmi okból elrendelt előzetes letartóztatás automatikus megszűnését írja elő, ha a katona szolgálati viszonya megszűnik. Ennek magyarázata, hogy a katona személye, addig veszélyezteti az alakulat rendjét vagy fegyelmét, amíg a katona az állományban van. Ha kikerül abból a közösségből, melynek érdekeit sértette, akkor az a szolgálati vagy fegyelmi okból való letartóztatás megszűnését eredményezi. A hivatásos katonával szemben az előzetes letartóztatás szolgálati vagy fegyelmi oka nem állapítható meg, ha szolgálati beosztása már megszűnt, nyugállományba vonulása előtti felmentési idejét tölti, szolgálatot ténylegesen nem lát el, és beosztási helyén sem kell megjelennie (BH 2001. 417 II.). A szolgálati viszony megszűnése csak akkor eredményezheti az előzetes letartóztatás megszűnését, ha elrendelésének kizárólag a 480. § (1) bekezdés volt az alapja. Azonban ha az előzetes letartóztatás elrendelésekor a 129. § (2) bekezdése a)-d) pontjaiban meghatározott valamelyik eset is fennállt, akkor a szolgálati viszony megszűnése nem eredményezheti az előzetes letartóztatás automatikus megszüntetését, hanem a bíróság köteles azt felülvizsgálni.

Az előzetes letartóztatás végrehajtása

481. §

A védekezés jogának biztosítása

482. § A terheltnek - tényleges szolgálati viszonya fennállása alatt - szolgálatmentességet kell biztosítani, ha olyan eljárási cselekményen vesz részt, amelyen a részvételét e törvény lehetővé, illetve kötelezővé teszi.

A terhelt védelemhez való jogát a Be. 5. § (1)-(4) bekezdései tartalmazzák, továbbá a 43. § (2) bekezdése előírja azt is, hogy a terheltnek megfelelő időt kell biztosítani a védekezésre való felkészüléshez. A katonai büntetőeljárásban az általános szabályokhoz képest, a Be. 482. § a védelemhez való jog biztosítása érdekében plusz kedvezményt ad a katonának. Nem lehet ugyanis, hogy a szolgálati érdekre hivatkozással a védekezési jogában korlátozzák. A Be. rendelkezései szerint, szolgálatmentességet kell biztosítani a katonának, a szolgálati viszony tényleges fennállása alatt, hogy az eljárási cselekményeken megjelenhessen. A törvény nemcsak a kötelező megjelenés esetére kívánja biztosítani a szolgálatmentességet, hanem azokon az eljárási cselekményeken is, amikor a törvény csak jelenléti jogosultságot ír elő, és erről a katona értesítést kap. Ez a rendelkezés elősegíti a terhelt védelemhez való jogának az érvényesülését.

Szoros felügyelet alá helyezés

483. §

Az óvadék megállapításának kizárása

484. § Katona esetében tényleges szolgálati viszonyának tartama alatt óvadék megállapításának nincs helye.

A 484. § kizárja katonai büntetőeljárásban a katona tényleges szolgálati viszonyának a tartama alatt óvadék lehetőségének a megállapítását. Az óvadék az előzetes letartóztatás egy alternatívája, amennyiben előzetes letartóztatás elrendelésére a Be. 129. § (2) bekezdés b) pontjában meghatározott ok miatt került sor, vagyis ha a terhelt szökésének vagy elrejtőzésének veszélyére tekintettel vagy más okból, megalapozottan feltehető, hogy az eljárási cselekményeknél a jelenléte másképp nem biztosítható. A katona szolgálati jogviszonyából eredő kötelezettségeivel magyarázható, hogy az óvadék kizárt a katonai büntetőeljárásból. A katona szolgálati viszonyának fennállása alatt, e jogviszonyából fakadó kötelmek kényszeríthetik rá, hogy a hatóság számára elérhető legyen. Ez abból is levezethető, hogy naponta meg kell jelennie szolgálati helyén, és ott kell tartózkodni annak érdekében, hogy elöljárója parancsát teljesíteni tudja. Amennyiben felmerül annak a veszélye, hogy szolgálati helyéről önkényesen eltávozik, vagy attól távol marad, úgy vele szemben az újabb katonai bűncselekmény elkövetésének veszélye miatt, a Be. 129. § (2) bekezdés d) pont alapján, előzetes letartóztatásnak van helye, mely letartóztatási ok nem szolgáltathat alapot óvadék elrendelésére.

A feljelentés elutasítása

485. § A feljelentés elutasítására a Btk. 131. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt a katonai nyomozó hatóság is jogosult.

A 485. § a feljelentés elutasításának speciális esetét tartalmazza. A Btk. 131. § rendelkezéseinek a fennállása esetén, a feljelentést a katonai nyomozóhatóság is elutasíthatja. Az anyagi büntetőjog egy olyan sajátos büntethetőséget megszüntető okot állapít meg, mely szerint nem büntethető katonai vétség miatt az elkövető, amennyiben szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év már eltelt. A Btk. 131. §-ban meghatározott kedvezmény, nem vonatkozik tehát a katonai bűntettekre és egyéb köztörvényi bűncselekmények elkövetőire. Fontos megjegyezni, hogy a kedvezmény az elkövetők közül, csak a tettesekre vonatkozik, és az alkalmazhatóság feltétele az 1 év eltelte (BH 1996. 462. II.). Ez a büntethetőségi akadály abszolút természetű, mely azt jelenti, hogy az eljárás bármelyik szakaszában, ha felmerül, az eljárást azonnal meg kell szüntetni. Társtettesekre vonatkozóan, a megszüntető ok fennállása egyenként vizsgálandó, csak arra a társtettesre alkalmazható a szabály, melynek szolgálati viszonya egy éve megszűnt. A katonai vétségek részesei, a részesség járulékos jellegéből kiindulva, a tettes szolgálati viszonyának a megszűnésétől számított egy év elteltéig büntethetők.

A bűncselekmény elbírálása fegyelmi eljárásban

485/A. § (1) A katonai ügyész a feljelentést elutasítja, illetőleg a nyomozást megszünteti, és az iratokat a fegyelmi jogkör gyakorlójának megküldi, ha a katonai vétség miatt a büntetés célja fegyelmi fenyítéssel is elérhető.

(2) Ha a katonai nyomozó hatóság lehetőséget lát a bűncselekmény fegyelmi eljárásban történő elbírálására, az iratokat az (1) bekezdés szerinti határozat meghozatala céljából haladéktalanul felterjeszti az illetékes katonai ügyészhez; a katonai ügyész három napon belül határoz.

(3) A nyomozást el kell rendelni, illetőleg az eljárást folytatni kell, ha a gyanúsított vagy a védője a feljelentést elutasító, illetőleg a nyomozást megszüntető határozat ellen panasszal élt, és a feljelentés elutasításának, illetőleg a nyomozás megszüntetésének más oka nincs. Erre a gyanúsítottat a határozatban figyelmeztetni kell.

(4) Ha a katonai ügyész a bűncselekmény elbírálását fegyelmi eljárásra utalta, a fegyelmi jogkör gyakorlója a szolgálati viszonyt szabályozó külön törvények rendelkezései szerinti eljárásban, az ott meghatározott fegyelmi fenyítéseket szabhatja ki.

(5) A fegyelmi fenyítést kiszabó határozatot a katonai ügyésznek is kézbesíteni kell.

A 485/A-485/B. § katonai vétség fegyelmi eljárás keretén belüli elbírálására ad lehetőséget. A csekély tárgyi súlyú katonai vétséget elkövető terheltek, az ügyész döntése alapján, adott esetben választhatnak a sajátos büntető útról való elterelés, vagyis a fegyelmi eljárás keretén belüli felelősségrevonás, és a hagyományos bírósági eljárás között. A bűncselekmény fegyelmi eljárásban való elbírálása csak megfelelő feltételek mellett alkalmazható. A Be. 485/A § (1) bekezdése a katonai ügyész döntési kompetenciájába utalja, hogy amennyiben úgy ítéli meg, hogy a katonai vétség miatt a büntetés célja fegyelmi fenyítéssel is elérhető, akkor a feljelentést elutasítja, vagy a nyomozást megszünteti, és az ügy iratait a fegyelmi eljárásra illetékes parancsnoknak megküldi. Az ügyész döntését az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyára, az elkövető személyi körülményeire, előéletére tekintettel hozhatja meg. A katonai nyomozóhatóságnak csupán kezdeményezési jogosultsága van a 485/A. § (2) bekezdése értelmében. Ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy ha a szolgálati helyen elkövetett valamely katonai vétség miatt, a katonai nyomozó hatóság elegendőnek tartja, és lehetőséget lát a fegyelmi eljárás keretein belül történő elbírálásra, az ügy iratait haladéktalanul megküldi az illetékes katonai ügyésznek. A katonai ügyész a hozzá érkező iratok alapján, 72 órán belül dönthet a nyomozás elrendelése, vagyis a büntetőeljárás lefolytatása mellett, de dönthet úgy is, hogy a feljelentést elutasítja, vagy a nyomozást megszünteti, és megküldi az iratokat a fegyelmi jogkör gyakorlójának, a fegyelmi eljárás lefolytatása végett. A fegyelmi eljárás tehát csak a katonai ügyész feljelentést elutasító vagy nyomozást megszüntető határozata esetén folytatható le. A katonai ügyész határozata ellen a terhelt és védője, a rendes jogorvoslat szerint panasszal élhet. Ebben az esetben azonban a Be. 485/A. § (3) bekezdése értelmében, a nyomozást el kell rendelni, illetve az eljárást folytatni kell, amennyiben a feljelentés elutasításának vagy a nyomozás megszüntetésének más oka nem áll fenn (Be. 174. § (1) bekezdés a)-f), Be. 190. § (1) bekezdés a)-j) pontok). A gyanúsítottat erről a határozatban tájékoztatni kell. Ezzel tulajdonképpen valódi választási lehetőséget kap a gyanúsított, és a bírósági eljáráshoz való alapjoga sem sérül, hiszen a terhelt és védője eldöntheti, hogy a bírósági eljárást vagy sajátos diverziós lehetőségként, a fegyelmi eljárás lefolytatását választja. Amennyiben a katonai ügyész a bűncselekmény elbírálását fegyelmi eljárásra utalta, és ellene törvényes határidőn belül nem érkezett panasz, akkor a fegyelmi eljárás lefolytatására illetékes parancsnok, a katonai vétségek elkövetőjének szolgálati viszonyát szabályozó külön törvények rendelkezése alapján, az ott meghatározott fegyelmi fenyítést szabhatja ki. (A fegyelmi eljárásokra vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény, XII. fejezet 119. §- 149. §; a katonák fegyelmi felelősségét a honvédek jogállásáról szóló, 2012. évi CCV. törvény 145. §-153. § tartalmazza; a rendőrségnél, a büntetés-végrehajtási szervezetnél, a hivatásos katasztrófavédelmi szervnél szolgálatot teljesítő hivatásos állományúak fegyelmi felelősségét, a 11/2006. (III. 14.) BM rendelet, a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról rendezi).

A 485/A § (5) bekezdése rögzíti, hogy a katonai vétség miatt a fegyelmi eljárás keretében, az illetékes parancsnok által meghozott határozatot, meg kell küldeni a katonai ügyésznek. Ennek azonban már csak tájékoztató jellege van, hiszen a törvény a katonai ügyésznek semmilyen jogorvoslati jogot nem biztosít, még akkor sem, ha nem értene egyet a határozat tartalmával. Ennek indoka, hogy a katonai ügyész az iratoknak a fegyelmi eljárásra való megküldésével, az illetékes parancsnokra bízta a szankció alkalmazását, a fenyítés nemének és mértékének a megválasztását.

485/B. § (1) A megfenyített és védője - ha a külön törvényben meghatározott panaszjogát kimerítette - a jogerős fegyelmi döntést követő három napon belül a fegyelmi eljárásra utalt bűncselekmény miatt fenyítést kiszabó határozat vagy parancs bírósági felülvizsgálatát kérheti. A kérelem elbírálásáig a fenyítés nem hajtható végre.

(2) A kérelmet a fenyítést kiszabó fegyelmi jogkör gyakorlójánál kell előterjeszteni, aki azt az ügy irataival együtt egy napon belül megküldi a területileg illetékes törvényszék katonai tanácsának. A kérelem a tárgyalás megkezdéséig visszavonható.

(3) A bíróság

a) egyesbíróként jár el,

b) a kérelmet három napon belül, tárgyaláson, a megfenyített meghallgatása és az iratok alapján bírálja el; szükség esetén további bizonyítást vesz fel,

c) a tárgyalás időpontjáról értesíteni kell a fenyítést kiszabó fegyelmi jogkör gyakorlóját és a katonai ügyészt.

(4) A tárgyaláson a fegyelmi jogkör gyakorlója és az ügyész felszólalhat. Ha írásban kívánnak nyilatkozni, a nyilatkozatot a tárgyalás megkezdése előtt kell a bíróságnak megküldeni.

(5) A bíróság a kérelmet végzéssel bírálja el.

(6) A törvényben kizárt, az elkésett vagy a nem jogosulttól származó kérelmet a bíróság elutasítja. A kérelem elutasításának a tárgyalás kitűzése előtt is helye van.

(7) A bíróság

a) a határozatot vagy a parancsot helybenhagyja, ha a kérelem alaptalan,

b) a fenyítés mértékét csökkenti vagy enyhébb fenyítést alkalmaz,

c) a fenyítést kiszabó határozatot vagy parancsot megsemmisíti, ha az ügy büntetőeljárás során történő elbírálása esetén felmentő vagy az eljárást megszüntető rendelkezést kellene hozni.

(8) A bíróság (6)-(7) bekezdés szerinti végzése elleni fellebbezésre a 346. § (1) bekezdésében írt, az eljárást megszüntető végzés elleni fellebbezésre vonatkozó rendelkezések az irányadóak.

A 485/B. § a fegyelmi eljárásban hozott, fegyelmi fenyítést kiszabó határozat bírósági felülvizsgálatára ad lehetőséget. A bírósági felülvizsgálatot a megfenyített vagy védője kérheti, de kizárólag abban az esetben, ha a külön törvény rendelkezései szerinti jogorvoslati lehetőségeket kimerítették. A fegyelmi ügyben hozott érdemi határozat ellen a közlését követő 8 napon belül a hivatásos állomány tagja, illetve - az ő belegyezésével - a képviselője, az elöljáró parancsnokhoz panasszal élhet. A panaszt a fenyítést kiszabó elöljáróhoz kell benyújtani, aki továbbítja az elöljáróhoz. Az elöljáró parancsnok az iratok alapján az egész eljárást felülvizsgálja. Ha indokoltnak tartja, meghallgatja az eljárás alá vont személyt, majd az iratok felterjesztésétől számított 15 napon belül az elsőfokú fegyelmi határozatot helybenhagyja, vagy megváltoztatja, és más fenyítést szab ki, illetőleg az eljárást megszünteti. Ha a megfenyített és védője a fent említett külön törvényben meghatározott jogorvoslati jogát kimerítette, a jogerős parancsnoki döntést követő három napon belül, a fegyelmi eljárásra utalt bűncselekmény miatt fenyítést kiszabó határozat vagy parancs bírósági felülvizsgálatát lehet kérni. A bírósági felülvizsgálatnak a megtámadott határozat végrehajtására nézve halasztó hatálya van, ellenkező esetben nem lenne értelme a bírósági felülvizsgálatnak.

A 485/B. § (2) bekezdése szerint, a bírósági felülvizsgálatra vonatkozó kérelmet, a fenyítést kiszabó parancsnoknál kell előterjeszteni, hiszen az ügyre vonatkozó valamennyi adat, irat nála található. A parancsnok a kérelmet az ügy irataival együtt huszonnégy órán belül megküldi a területileg illetékes törvényszék katonai tanácsának. Ezzel a fegyelmi eljárásban elbírált bűncselekmény, ahhoz a bírósághoz kerül, mely az ügy elbírálására a diverziós megoldás alkalmazásnak hiányában egyébként is jogosult lett volna. Amennyiben a megfenyített, vagy védője meggondolná magát, a kérelem a tárgyalás megkezdéséig visszavonható.

A 485/B. § (3)-(4) bekezdése a fenyítést kiszabó határozat bírósági felülvizsgálata során megtartott tárgyalás szabályait rögzíti. A bíróság ebben az esetben egyesbíróként jár el, hiszen a fegyelmi eljárásban csak a csekélyebb tárgyi súlyú katonai vétségek kerülhettek elbírálásra. Az egyesbíró a kérelmet 3 napon belül, tárgyaláson bírálja el. Mivel már előzetesen a fegyelmi eljárásban a bizonyítás felvétele megtörtént, a bíróság meghallgatja a terheltet, és főszabály szerint, iratok alapján is dönthet. Bizonyítás felvételére az általános szabályok szerint, akkor kerülhet sor, ha ezt a katonai bíró is szükségesnek ítéli meg. A kérelem elbírálása tehát tárgyaláson történik, melyre a terheltet idézni kell, a tárgyalás időpontjáról pedig értesíteni kell, a határozatot hozó parancsnokot, és a katonai ügyészt, amennyiben a fenyítettnek van jogi képviselője értelemszerűen őt is. Tekintettel a tárgyalás megtartására vonatkozó 3 napos határidőre, célszerűségi szempontok a rövid úton történő idézést, értesítést teszik szükségessé, hiszen csak így biztosítható, hogy a jogosultak ténylegesen részt vehessenek, és eljárási jogaikat gyakorolhassák a tárgyaláson. A megfenyített meghallgatására vonatkozóan a Be. speciális szabályokat nem tartalmaz, így az általános terhelti vallomásokra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni (Be. 117. §, 118. §). A tárgyaláson tisztázni kell, hogy a kérelem mire irányul. A tárgyaláson a parancsnokot és az ügyészt a Be. 485/B § (4) bekezdés alapján a felszólalás joga megilleti, illetve, amennyiben nem kívánnak vagy esetleg a szűk határidőre tekintettel, nem tudnak megjelenni, jogosultak írásban is nyilatkozni, melyet a tárgyalás megkezdése előtt kell a bíróságnak megküldeni. Így lehetőségük van arra, hogy az üggyel, és a megfenyített kérelmével kapcsolatos jogi álláspontjukat, szóban vagy írásban kifejtsék.

A meghallgatások és felszólalások után, esetleg a szükséges bizonyítás felvételét követően, a 485/B. § (5) bekezdése szerint, a bíróság végzéssel határoz. Figyelemmel arra, hogy a bíróság nem a vádról dönt, és nem a Btk.-ban meghatározott büntetéseket vagy intézkedéseket alkalmazza, hanem fegyelmi fenyítésekről dönt, így nem ítéletet hoz. A 485/B. § (6) bekezdése rögzíti, hogy a törvényben kizárt, az elkésett vagy a nem jogosulttól származó kérelmet a bíróság elutasítja. A kérelem elutasításának a tárgyalás kitűzése előtt is helye van, ekkor értelemszerűen, nem kerül sor tárgyalásra. A bíróságnak tehát meg kell vizsgálni, hogy a fenyített valóban kimerítette-e a rendes jogorvoslati lehetőségét, valóban a fenyített vagy védője élt-e a felülvizsgálati kérelem előterjesztésével, illetve a 3 napos határidőt betartották-e. Ezeknek a hiányában a kérelem elutasításra kerül. A 485/B. § (7) bekezdése a bíróság döntési lehetőségeit taglalja. A bíróság háromféle döntést hozhat. Egyrészről megállapíthatja, hogy a kérelem alaptalan és a határozatot vagy parancsot helybenhagyja. A bíróság dönthet úgy is, hogy mérsékli a fenyítést vagy enyhébb fenyítést alkalmaz. Harmadsorban ha az ügy büntetőeljárás során történő elbírálása esetén, felmentő ítéletet (Be. 331. §) vagy eljárást megszüntető végzést (Be. 332. §) kellene hozni, a bíróság a fenyítést kiszabó határozatot megsemmisíti. A 485/B. § (8) bekezdés a bíróság végzése elleni jogorvoslati lehetőséget biztosítja. A végzés ellen fellebbezésnek van helye, melynek elbírálására, az eljárást megszüntető végzés elleni fellebbezésre vonatkozó szabályok az irányadóak. A katonai tanács végzése ellen bejelentett fellebbezést a Fővárosi Ítélőtábla katonai tanácsa bírálja el.

A vádemelés elhalasztása és a közvetítői eljárás kizárása

485/C. § (1) A katona tényleges szolgálati viszonyának tartama alatt elkövetett katonai bűncselekménye, valamint a szolgálati helyen, illetőleg szolgálattal összefüggésben elkövetett más bűncselekménye miatt - ha a terhelt tényleges szolgálati viszonya a 216. § (1) bekezdése szerinti időpontban fennáll - a vádemelés nem halasztható el.

(2) Az (1) bekezdés szerinti korlátozás nem alkalmazható, ha a vádemelés elhalasztásának a 222. § (2) bekezdésében meghatározott ok miatt van helye.

(3) A katonai büntetőeljárásban közvetítői eljárás alkalmazásának a Btk. 127. § (1) bekezdésében meghatározott szerv sérelmére elkövetett vagyon elleni bűncselekmény miatt nincs helye.

A 485/C. § (1) bekezdése a katonai bűncselekmény, valamint a szolgálati helyen, illetőleg szolgálattal összefüggésben elkövetett más bűncselekmény miatt, tényleges szolgálati idő fennállása esetén, kizárja a vádemelés elhalasztását. A vádelhalasztásról az ügyész akkor dönthet, ha a vádemelés feltételei egyébként fennállnak, de úgy ítéli meg, hogy háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekmény esetén- a bűncselekmény súlyára és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel-, a vádemelés elhalasztásának 1-2 éves időtartama a gyanúsított jövőbeni magatartásában kedvező hatást idéz elő. A katonák esetén a vádelhalasztás kizárásának indoka, a sajátos katonai életviszonyokban keresendő. Mind a katonai, mind a szolgálati helyen vagy azzal összefüggésben elkövetett más bűncselekmény, sérti a szolgálati rendet és fegyelmet. A vádelhalasztás viszonylag hosszú időtartamára a katona ugyanabban a közösségbe maradna, ahol a szolgálati rendet sértő magatartást elkövette. Ez ellentétes lenne a jogintézmény céljával is, hiszen a katonával szemben még nem fejeződött be a büntetőeljárás, csupán a vádemelés lett elhalasztva. Nincs azonban kizárva a vádelhalasztás, ha a katona tényleges szolgálati viszonya a büntetőeljárás során megszűnik. A tényleges szolgálati viszony fennállását, illetve fenn nem állását a Be. 216. § (1) bekezdése szerinti időpontba kell vizsgálni, vagyis akkor, amikor az iratismertetés már megtörtént és az ügyésznek közvetlenül a vádról kell dönteni. Amennyiben erre az időpontra már nem áll fenn a tényleges szolgálati viszony, a katonai ügyész az általános szabályok szerint elhalaszthatja a vádemelést. A 485/C. § (2) bekezdés szerint a vádemelés elhalasztásának helye van katonával szemben is, amennyiben a kötelező vádelhalasztás esetéről van szó. Ennek szabályait a Be. 222. § (2) bekezdés tartalmazza. Ha a Btk. 180. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt, az eljárás megszüntetésének lehet helye, az ügyész a vádemelést egyévi időtartamra elhalasztja, ha a gyanúsított vállalja a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételt. A Btk. 180. §-ban meghatározott büntethetőséget megszüntető ok valamennyi elkövetőre, polgári személyre és katonára is vonatkozik. A katonákkal szembeni negatív diszkrimináció lenne, ha a Btk. által meghatározott eljárás megszüntetési okot velük szemben nem lehetne alkalmazni. Erre tekintettel a Be. maga ad lehetőséget a katonai ügyész számára, hogy amennyiben a katona a Btk. 180. § -ban meghatározott bűncselekményt követi el, és vállalja a kábítószer használatot, vagy függőséget gyógyító kezelésen való részvételt, akkor a vádemelést 1 évre elhalasztja.

A másik büntető útról való elterelési lehetőség, a közvetítői eljárás, mely katona esetében nem teljes egészében kizárt. A 485/C. § (3) bekezdés, csupán korlátozza a közvetítői eljárásra utalás lehetőségét. Ha a katonai büntetőeljárásban elbírálandó cselekményt a Btk. 127. § (1) bekezdésében meghatározott fegyveres szerv sérelemére követték el, akkor vagyon elleni bűncselekmény miatt, nincs lehetőség közvetítői eljárásra utalásnak. Ennek indoka, hogy a fegyveres szerv és a vele szolgálati viszonyban álló terhelt közötti kárjóvátételi megállapodás, összeegyeztethetetlen a fegyveres szervnél érvényesülő sajátos életviszonyokkal. A törvény helyes értelmezése azonban nem zárja ki, hogy katonával szemben közvetítői eljárás lefolytatására az általános szabályok szerint kerüljön sor az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési és a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények miatt.

A törvény a vádirat benyújtása előtt szükséges bírói döntések meghozatalát a nyomozási bíróra bízza. A Be. 486. § értelmében katonai büntetőeljárásban a nyomozási bíró szerepét, a törvényszék katonai bírája látja el. A törvényi szabályozásból egyértelműen kiderül, hogy katonák büntető ügyeiben első fokon nem a járásbíróságok kijelölt nyomozási bírája, hanem a kijelölt törvényszékek katonai bírája jár el. A katonai bíró a katonai ügycsoportra vonatkozó szakértelmével és tapasztalatával, mindazoknak a feladatoknak az ellátására képes, melyek a nyomozási bíró feladatkörébe tartoznak. A Be. 21. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, a nyomozási bíró kizárt a bíróság további eljárásából, vagyis a nyomozási bíróként eljáró katonai bíró, nem lehet az ügyet érdemben elbíráló bíróság tagja. A nyomozási bíró feladatait és az általános eljárási szabályokat a Be. 207. § -215. §-ig tartalmazza, a nyomozási bíró illetékességére vonatkozó szabályok, azonban a katonai büntetőeljárásban, a 473. § rendelkezéseinek megfelelően alakulnak. A nyomozási bíró illetékessége, a kijelölt törvényszéki bíróság katonai tanácsának illetékességi területére terjed ki.

A nyomozási bíró

486. § A katonai büntetőeljárásban a nyomozási bíró feladatait a törvényszék katonai bírája látja el. A nyomozási bíróként eljáró katonai bíró határozata elleni fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa bírálja el.

A 486. § a katonai bíró, mint nyomozási bíró határozata elleni jogorvoslattal kapcsolatban tartalmaz rendelkezést, mely szerint a fellebbezést a Fővárosi Ítélőtábla Katonai Tanácsa bírálja el, az egész országra kiterjedő illetékességgel. Ennek indoka, hogy katonai büntetőeljárásra tartozó ügyekben másodfokú eljárást az ítélőtábla folytatja le, ezért értelemszerűen a nyomozási bíró határozata ellen is ennek a fellebbviteli fórumnak kell eljárni.

Az eljárás megszüntetése

487. § A Btk. 131. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt a vádemelésig a katonai ügyész, azt követően a bíróság az eljárást megszünteti.

A 487. § az eljárás megszüntetésének speciális esetét szabályozza. A Btk. 131. §-ban meghatározott büntethetőséget megszüntető ok fennállása esetén, a vádirat benyújtásáig az ügyész, ezt követően a bíróság szünteti meg az eljárást. A Btk. hivatkozott rendelkezése értelmében a 66. § (1) bekezdésben meghatározott eseteket kivéve, nem büntethető katonai vétség miatt az elkövető, ha szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év eltelt. Az ok objektív természete miatt mindig kizárja a katonai vétséget elkövető katona büntetőjogi felelősségre vonását. Ezért fennállása esetén nemcsak a feljelentést kell elutasítani (Be. 485. §), hanem az eljárást is meg kell szüntetni.

A tárgyaláson részt vevő személyek

488. § A tárgyaláson a katonai ügyész részvétele kötelező. A katonai büntetőeljárásban ügyészségi fogalmazó és alügyész a vádat nem képviselheti.

A 488. § kötelezővé teszi a katonai ügyész tárgyaláson való jelenlétét. A helyes értelmezés szerint ez mind első, mind másodfokú eljárásra vonatkozik. A Be. tételesen kimondja, hogy katonai büntetőeljárásban kizárt, hogy ügyészségi fogalmazó, vagy alügyész képviselje a vádat. Ez azonban a Be. egész rendszeréből is levezethető kívánalom, hiszen az általános szabályok szerint alügyész és ügyészségi fogalmazó bizonyos feltételekkel, csak járásbíróság előtt képviselheti a vádat. Mivel a katonai tanács kijelölt törvényszéki bíróságokon működik, így fel sem merülne a vád képviseletének lehetősége az alügyész és az ügyészségi fogalmazó számára.

489. § A tárgyaláson a védő részvétele kötelező,

Katonai büntetőeljárásban is megilleti a terheltet a védelemhez való jog. Az eljáró hatóságoknak biztosítani kell, hogy a terhelt a törvényben biztosított módon védekezhessék. A terhelt védekezhet személyesen, vagy védő útján, amennyiben nincs meghatalmazott védője az általános szabályok szerint, védő kirendelését kérheti (Be. 48. § (2) bekezdés). A katonai büntetőeljárásban is vannak olyan esetek, amikor kötelező a védő részvétele. A 489. § a) pontja szerint, a tárgyaláson a védő jelenléte kötelező, ha a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegeti a bűncselekményt. Ezt a Btk. különös részében meghatározott büntetési tételre figyelemmel lehet megállapítani. A 489. § b) pont további kötelező eseteket jelöl meg, így kötelező katonai eljárásban is a védelem, ha a terheltet fogva tartják, a terhelt hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen vagy - a beszámítási képességére tekintet nélkül - kóros elmeállapotú, a terhelt a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri, a terhelt egyéb okból nem képes személyesen védekezni, illetve ha e törvény erről külön rendelkezik. A 489. § d) pont értelmében a tárgyaláson kötelező a védelem akkor is, ha pótmagánvádló lép fel. Amennyiben kötelező védelem esete forog fenn, és nincs a terheltnek meghatalmazott védője, a katonai bíró vagy tanács elnöke, védőt rendel ki. Ha a védelem a tárgyaláson kötelező, a bíróság nem tarthatja meg a tárgyalást a védő távollétében, még akkor sem, ha a terhelt nem ragaszkodna a védő jelenlétéhez. A kötelező védői jelenlét megsértése ugyanis, a határozat hatályon kívül helyezését eredményezi.

a) ha a bűncselekményre a törvény öt évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,
b) a 46. §-ban szabályozott esetekben,
c)
d) ha pótmagánvádló lép fel.

ÍH 2005. 61. A pótmagánvádló fellépése a katonai (büntető)eljárásban - pótmagánvádló
ÍH 2005. 8. Védő kötelező részvétele a katonai büntetőeljárásban - hatályon kívül helyezési ok

A katonai tanács szavazásának rendje

490. § A katonai tanácsban az alacsonyabb rendfokozatú bíró a magasabb rendfokozatút megelőzően szavaz. Azonos rendfokozat esetén az szavaz először, aki a rendfokozatba később lépett elő. A rendfokozatba történő előlépés időpontjának azonossága esetén az szavaz először, aki fiatalabb életkorú. A tanács elnöke utolsónak adja le szavazatát.

A büntetőeljárásban a szavazás és tanácskozás rendjét a Be. 256. § szabályozza. Ehhez képest eltéréseket tartalmaz a katonai büntetőeljárásra a Be. 490. §-a. Az eltérés oka, hogy a speciális katonai életviszonyok között, a rendfokozatnak nagyobb jelentősége van, mint az életkornak. Annak érdekében, hogy a magasabb rendfokozatot viselő személy véleménye ne befolyásolja az alacsonyabb rendfokozatot viselőt az önálló bírói vélemény kialakításában, az alacsonyabb rendfokozatú bíró előbb szavaz. Amennyiben azonos rendfokozatú bírák vannak a tanácsban, akkor a rangidő szabálya lesz irányadó, vagyis az szavaz először, aki rövidebb ideje viseli a rendfokozatot. A rendfokozatba történő előlépés időpontjának azonossága esetén, az életkor lesz a meghatározó, és az szavaz először, aki fiatalabb életkorú. A tanács elnöke rendfokozatra tekintet nélkül, utolsóként szavaz. Előfordulhat ugyanis, hogy a tanács elnöke alacsonyabb rendfokozatú, mint a tanács többi tagja, hiszen a törvény csak az ülnökökkel szemben támasztja a terheltével legalább azonos rendfokozat meglétét.

A szabálysértés elbírálása

491. § (1) Ha a bíróság a tárgyalás eredményéhez képest úgy látja, hogy a vád tárgyává tett cselekmény szolgálati helyen, illetve szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés, és ezért a vádlottat felmenti, az ügy iratait - a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével - a fegyelmi eljárás lefolytatása céljából megküldi a fegyelmi jogkör gyakorlójának.

(2) Ha a katona szolgálati viszonya az iratoknak a fegyelmi jogkör gyakorlójának történt megküldése előtt megszűnt, a szabálysértést a bíróság bírálja el.

(3) Az (1) és (2) bekezdés esetében a bíróság elkobzást rendelhet el, és a polgári jogi igényt érdemben elbírálhatja.

A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések alkalmazásának kizárása

492. §

XXIII. Fejezet

A MAGÁNVÁDAS ELJÁRÁS

493. § E törvény rendelkezéseit a magánvád alapján folytatott büntetőeljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

ÍH 2006. 50. Magánvádas eljárás - ügyész részvétele a magánvádas eljárásban
A büntetőeljárási jog alapvetően közjog, ami azt jelenti, hogy az állam vállalta magára a bűncselekmények üldözését és az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását. Ebben a közvádas büntetőeljárási rendszerben, a sértett szerepe az államéhoz képest elenyészővé vált. A modern büntetőeljárások azonban, még ha szűk körben is, de lehetőséget teremtenek arra, hogy a sértettnek átadják a vád képviseletének a lehetőségét. A Be. 52. § (1) bekezdése a sértett általi vádképviselet eseteit szabályozza. Bizonyos csekélyebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén, a törvény a sértettre bízza, annak az eldöntését, hogy kívánja-e az elkövető felelősségre vonását és megbüntetését. Ezek a bűncselekmények ugyanis kizárólag a sértett által előterjesztett magánindítvány alapján büntethetők. A magánindítvány előterjesztésére a törvény 30 napos határidőt biztosít, melyet az elkövető kilétéről való tudomásszerzéstől, vagy a hatóságnak az erről való tájékoztatásától kell számolni (BH 2002. 349). Ugyanakkor a csekélyebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén, az állam a vád képviseletét is átengedi a magánvádlónak. Ennek értelmében, ha a Be. törvény másképp nem rendelkezik, könnyű testi sértés (Btk. 164. § (2) bekezdés), magántitok megsértése (Btk. 223. §), levéltitok megsértése (Btk. 224. §), rágalmazás (Btk. 226. §), becsületsértés (Btk. 227. §) és kegyeletsértés (Btk. 228. §) esetén a vádat, mint magánvádló a sértett képviseli, feltéve, hogy az elkövető magánindítványra büntethető. A könnyű testi sértésnek csak az alapesete tartozik a magánvádas bűncselekmények közé. A rágalmazás és becsületsértés, ha azt hivatalos személy sérelmére hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, vagy hatóság sérelmére hivatali működésével összefüggésben követik el, akkor közvádra üldözendővé válik. Nincs helye magánvádas eljárásnak, ha a terhelt fiatalkorú (BH. 1992. 94.), vagy katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozik. A magánvádas eljárás keretei között nincs helye közvetítői eljárásnak, hiszen magánvádas eljárásban a sértett vádlói jogokat gyakorol, így értelemszerűen egyidejűleg közvetítői eljárás alanya nem lehet. A magánvád esetén a terhelt eldöntötte, hogy vádlói pozícióban a bíróság előtt fellép, és célja arra irányul, hogy a terhelt bűnösségét a bíróság megállapítsa. Ezen kívül a magánvádas eljárásban Be. egyébként is tartalmaz a felek kibékítésére szolgáló jogintézményt, ezért közvetítői eljárásnak magánvádas eljárásban már nincs helye (3/2007. BK vélemény). A sértetti vádképviseletet a magánvádló halála esetén a hozzátartozója 30 napon belül átveheti. A törvény arra vonatkozóan azonban nem tartalmaz szabályt, hogy erről a magánvádló hozzátartozóit tájékoztatni kellene. A magánvád és magánvádas eljárás jellegéből adódóan számos ponton eltér a közvádas eljárástól, ezeket az általánostól eltérő szabályokat e fejezet (XXIII. fejezet) tartalmazza.

A magánvádló

494. § (1) A terhelt bűnösségének bizonyítása a magánvádlót terheli.
(2) A magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviseletével járó jogok illetik meg.
(3) Ha az ügyben több sértett van, a megegyezésüktől függ, hogy melyikük jár el magánvádlóként. Megegyezés hiányában a magánvádlót a bíróság jelöli ki.
(4) Ha az ügyben több magánvádló van, a magánvádlók kijelölhetik, hogy közülük ki látja el a vád képviseletével járó jogokat. Megegyezés hiányában a bíróság jelöli ki azt a magánvádlót, aki a vád képviseletére az elsőfokú bírósági eljárásban jogosult. A kijelölés az elsőfokú bíróságnak az ügy érdemében hozott határozatának kihirdetéséig tart. Azt a határozatot, amely ellen e törvény szerint a magánvádló fellebbezésre jogosult, valamennyi magánvádlóval közölni kell.

(5) A magánvádló viszonvád hiányában tanúként hallgatható meg.

A terhelt bűnösségének bizonyítása közvádas eljárásokban az ügyész feladata. A köz és magánvád funkcióbeli azonossága miatt, magánvádas eljárásban a magánvádlót terheli a terhelt bűnösségének a bizonyítása. Sajátos azonban a magánvádló helyzete, hiszen a vád meglapozását szolgáló nyomozati szakasz, ritka kivételektől eltekintve, hiányzik az eljárásból. A magánvádló fellépésének eredményeként, a feljelentés alapján köteles a bíróság az eljárást megindítani. A feljelentés ebben az esetben betölti a magánindítvány, és egyben a vád szerepét is. A bíróság csupán azt vizsgálja, hogy az a jogosulttól származott-e, illetve törvényes határidőn belül nyújtották-e be. A bizonyítás tekintetében a magánvádló több segítséget kap a bíróságtól, hiszen mögötte nem áll a nyomozó hatóság, aki a bizonyítási eszközök felkutatását és bizonyítási eljárások lefolytatását végzi. A magánvádas eljárásban ennek megfelelően, a bíró is aktívabb közreműködésre kötelezett.

A (2) bekezdés a magánvádló sajátos eljárásjogi pozícióját rendezi. A magánvádló ugyanis egyben a bűncselekmény sértettje, így maradéktalanul megilletik azok a jogok, amiket a Be. a sértettnek biztosít. A sértett az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette, vagy veszélyeztette. A sértett jogosult, hogy eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás őt érintő irataiba betekintsen, indítványokat és észrevételeket tegyen, jogairól és kötelességeiről a hatóságoktól megfelelő tájékoztatást kapjon, és a törvényben meghatározott esetekben jogorvoslattal éljen. A magánvádlót ezen kívül az eljárás sajátosságaira tekintettel, megilleti a vád képviselet joga is. Ennek megfelelően az ügyészhez hasonlóan rendelkezik a váddal, vagyis megilleti a vádmódosítás és vádelejtés joga is. Az ügyészi vádképviselethez képest azonban számos ponton eltér a magánvádló vádképviseleti joga. Az ügyész közvádas eljárásban csak indokolással jogosult a vádelejtésre, addig a magánvádló bármikor, indokolás nélkül, akár hallgatólagosan is ejtheti a vádat. A magánvádló eljárhat képviselő útján, aki lehet ügyvéd, nagykorú hozzátartozó, vagy külön törvényben erre feljogosított személy (Be. 56. § (1) bekezdés). Némely tekintetben a törvény a magánvádlót a közvádlóhoz képest szűkebb jogosultságokkal ruházza fel. A magánvádlónak nincsenek jogosultságai a nyomozati szakban. Korlátozott és meghatározott irányhoz kötött a magánvádló rendes és rendkívüli perorvoslat kezdeményezési joga.

Speciális helyzetet igyekszik rendezni, ugyanakkor némileg értelmezhetetlennek tűnik a 494. § (3) bekezdése. Előfordulhat olyan eset, hogy az eljárásban egyidejűleg több sértett szerepel. A közös sérelem esetén a sértettek bármelyike jogosulttá válik arra, hogy valamennyiük nevében magánvádlóként fellépve eljárjon. A sértettek a magánindítvány előterjesztésére ebben az esetben külön-külön jogosultak. A 494. § (3) bekezdése alapján, a vádképviseleti jogok csak egy személyhez kötődhetnek, így mind célszerűségi, mind a hatékony védelemhez való jog érvényesítése miatt, meg kell határozni azt az egy sértettet, aki a vád képviseletét ellátja. Az elsődleges cél, hogy a sértettek maguk állapodjanak meg, és jelöljék ki azt a személyt, aki a vádat képviseli az eljárásban. Amennyiben a sértettek nem jutnak megegyezésre, akkor a bíróság feladata a magánvádló kijelölése. A kijelölést követően a többi sértett ugyanúgy gyakorolhatja sértetti jogait az eljárásban, a magánvádlóként kijelölt személy pedig, a vádképviselettel együtt járó többlet jogokat is gyakorolja. Ebben az esetben már csak a kijelölt személyt illeti meg a vádelejtés joga, mely valamennyi sértett vonatkozásában joghatályos lesz, és a sértetti pozícióban lévő személyek, akkor sem kerülnek magánvádlói helyzetbe, ha a vád elejtésével nem értenek egyet. Azért tűnik ez a bekezdés értelmezhetetlennek, mert amennyiben a sértett a magánvádas eljárásban feljelentést tesz, ez gyakorlatilag betölti a magánindítvány és a vád szerepét is. Ebből az következik, hogy az a sértett, aki a magánvádas bűncselekmények miatt magánindítványt terjeszt elő, az automatikusan magánvádlóvá válik, és így már nem a (3) bekezdés, hanem a (4) bekezdés rendelkezései lesznek az irányadóak. Ezt az álláspontot osztja az 1/2007-es BK vélemény, mely szerint a magánvádas ügyben a sértett az 52. § (1) bekezdése alapján magánvádlónak tekintendő, ha a vádat ő képviseli (magánindítványt terjesztett elő). Ehhez képest - gyakorlatilag - a Be. 494. §-a (3) bekezdése szerinti rendelkezésnek, nincs önálló jelentősége.

A (4) bekezdés tehát azt az esetet szabályozza, amikor valamennyi sértett önálló magánvádlóként lép fel az eljárásban. A kommentár szerzője azon álláspontot képviseli, hogy, amennyiben a sértett magánindítványt terjeszt elő a magánvádas eljárás hatálya alá tartozó bűncselekmények esetén, akkor egyben magánvádlóként is fellépett. Az egységes vádképviselet ellátása, ekkor is elsődleges cél, ezért amennyiben több magánvádló lép fel ugyanabban az ügyben, a magánvádlók kijelölhetik, hogy közülük ki látja el a vád képviseletével járó jogokat. Amennyiben a magánvádlók nem jutnak megegyezésre ebben a kérdésben, akkor a bíróság jelöli ki a vád képviseletére feljogosított magánvádlót. A kijelölt magánvádló vádképviseleti jogosultsága, ebben az esetben az elsőfokú bíróság eljárására terjed ki. Valamennyi magánvádló megőrzi a magánvádlói minőségét az eljárás során, csupán a szoros értelemben vett vádképviselettel együtt járó jogok gyakorlása száll a kijelölt magánvádlóra. Ez azonban magába foglalja a váddal való rendelkezési jogot is, melyet a kijelölt magánvádló egy személyben gyakorol. Ezen kijelölés, nem érinti a többi magánvádló - vádképviseletet meghaladó - eljárási jogát. Ezért rendelkezik úgy a törvény, hogy ezen kijelölés csak az ügydöntő határozat kihirdetéséig tart, vagyis a (rendes, illetve rendkívüli) jogorvoslati jogra már nem terjed ki (1/2007 BK vélemény). Ebből kifolyólag a törvény úgy rendelkezik, hogy azokat a határozatokat, amely ellen a magánvádló fellebbezésre jogosult, valamennyi magánvádlóval közölni kell, hogy jogorvoslati jogát mindegyik külön-külön is gyakorolhassa.

Az (5) bekezdés a magánvádlónak az eljárás során egy újabb pozícióban való fellépését teszi lehetővé, nevezetesen, hogy tanúként hallgathatják ki. Mivel ő a sértett az eljárásban, és a sértettet általában tanúként hallgatja ki a bíróság, magánvádas eljárásban is megvan erre a lehetőség. Ennek oka, hogy vallomása az esetek nagy részében más bizonyítékkal nem, vagy csak nehezen pótolható. Ez a pozíció keveredés azonban megnehezíti a vádfunkció gyakorlását. A tanúként kihallgatandó sértett, a vádlott kihallgatásánál nem lehet jelen. Így viszont a magánvádlónak nincs arra lehetősége, hogy a vádlott vallomását figyelemmel kísérje, kérdéseket tegyen fel számára, a vád alátámasztására további bizonyítékokat terjesszen elő. Ezt a helyzetet egyedül a magánvádló képviseletével lehet megoldani, amikor a képviselő kellő biztosítékot jelent arra, hogy a magánvádló távolléte esetén van valaki, aki a nevében és helyette, jogait gyakorolva eljár. A magánvádló tanúként történő kihallgatására, csak akkor kerülhet sor, ha nem terjesztettek elő az ügyben viszonvádat. Viszonvád esetén ugyanis a magánvádló sértett, egyben vádlott is az ügyben, így ez kizárja a tanúként történő kihallgatást. Viszonvádra kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás és becsületsértés esetén van lehetőség, amikor az egyik fél feljelentésére megindított eljárásban, a cselekmények személyi és szoros tárgyi összefüggése esetén, a magánindítványt előterjesztő másik fél viszonvádlóként léphet fel.

495. § (1) A magánvádlót a vád képviseletével járó jogok az általa emelt vád tekintetében illetik meg. Az ellene emelt vád (viszonvád) esetén a vádlott jogai illetik meg, és kötelezettségei terhelik.

(2) A viszonvád tekintetében a magánvádló képviselőjét a védő jogállása, a vádlott védőjét a képviselő jogállása illeti meg, feltéve, hogy a meghatalmazásuk erre kiterjed.

A magánvádas eljárás specialitásai közé tartozik a viszonvád emelésének lehetősége. Viszonvád emelése esetén a magánvádló vádlotti pozícióba is kerül, a vádlott pedig magánvádlói minőségben is részt vesz az eljárásban. Kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás és becsületsértés esetén van lehetőség, hogy a feljelentett viszonvádat emeljen a feljelentővel szemben. Erre a feljelentőnek az érdemi határozathozatal céljából tartott tanácsülésig, akkor is lehetősége van, ha magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidő már eltelt. Amennyiben a viszonvád emelésére már a személyes meghallgatáson sor kerül, az kizárja a magánvádló tanúkénti meghallgatását. Az eredeti magánvádlót a saját vádja tekintetében megilleti a váddal való rendelkezés joga, a vádlotti minőségében, pedig a vádlotti jogok is megilletik, de annak kötelezettségei is terhelik. A viszonvádlót a saját váddal kapcsolatos rendelkezési joga főszabály szerint megilleti, de ez csak abban az esetben érvényes, ha a viszonvádló vádja önálló. Önálló viszonvádról abban az esetben beszélhetünk, ha a viszonvádló a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló 30 napos határidőn belül él a viszonvád lehetőségével. Ekkor az eredeti magánvádló védelejtése esetén, a viszonvádló vádja alapján az eljárást folytatni kell. Abban az esetben, ha a viszonvádló vádja járulékos, vagyis a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló 30 napos határidőn túl nyújtotta be, akkor a viszonvád a magánvád sorsát osztja. Amennyiben a magánvádló ejti a vádat, az eljárást meg kell szüntetni és a járulékos viszonvád alapján az nem folytatható. Viszonvád emelésekor két vádló és két vádlott szerepel az eljárásban, és a képviselőik is sajátos kettős pozícióba kerülhetnek. A 495. § (2) bekezdése szerint, a magánvádló képviselőjét megilleti a viszonvád körében a védőként való eljárás lehetősége, ugyanakkor az eredeti vádlott védője is jogosult a képviselői feladatok ellátására, amennyiben meghatalmazásuk erre kiterjed. Ebben az esetben nyilatkozataik tekintetében, a jegyzőkönyvből egyértelműen ki kell derülni annak, hogy azt pontosan az eljárás mely résztvevőjeként, melyik eljárási pozícióban tették. Az eljárásban védőként csak ügyvéd, illetőleg külön törvényben foglalt feltételek esetén, európai közösségi jogász járhat el. Ezzel ellentétben képviselőként, akár a terhelt nagykorú hozzátartozója, törvényes képviselője is eljárhat. Amennyiben a magánvádló képviselőjeként nem ügyvéd, vagy európai közösségi jogász jár el, akkor értelemszerűen viszonvád emelésekor a képviselő, a védői jogokat nem gyakorolhatja. Ebben az esetben védői minőségben a magánvádló jogosult más személyt meghatalmazni, azt ugyanis nem zárja ki a törvény, hogy mind a magánvádló, mind a viszonvádló vonatkozásában, a képviselői és a védői jogosítványokat más-más személy lássa el.

Az ügyész

496. § Az ügyész az ügy iratait a magánvádas eljárásban is megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet. Az ügyész a vád képviseletét a magánvádlótól az eljárás bármely szakaszában átveheti, ez esetben a magánvádlót a sértett jogai illetik meg. Ha az ügyész a vád képviseletétől utóbb eláll, a vádat ismét a magánvádló képviseli. Az ügyész részére az ítéletet akkor kell kézbesíteni, ha a vád képviseletét átvette.

ÍH 2006. 50. Magánvádas eljárás - ügyész részvétele a magánvádas eljárásban
A magánvádas eljárás főszereplője a magánvádló. A törvény azonban az ügyésznek is biztosít bizonyos jogokat a magánvádas eljárásban. Az ügyész a magánvádas eljárás iratait az eljárás bármely szakaszában megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet. Az iratbetekintés és jelenlét joga nem jelenti azt, hogy az ügyész a tárgyalás menetébe érdemben beavatkozhatna, nem illeti meg a kérdezés, az indítványozás joga. Ezeknek a jogoknak a biztosítása mégis fontos abból a szempontból, hogy az ügyész dönthet az eljárás bármely szakaszában a vád átvételéről. Erről azonban előzetes vizsgálódást csak úgy tud folytatni, ha az iratokat megtekintheti. A 12/2003 (ÜK. 7.) LÜ utasítás szerint, az ügyésznek magánvádas eljárásban is rendszeresen gyakorolnia kell a törvényes jogait, és indokolt esetben a magánvádlótól átveheti a vád képviseletét. A vád képviseletének átvételi kötelezettségét írja elő az LÜ utasítás, ha a terheltet közvádas ügyben próbára bocsátották, és magánvádra újabb büntetőeljárás indul ellene. Ennek magyarázata, hogy amennyiben a magánvádas bűncselekményben a terhelt büntetőjogi felelősségét a bíróság megállapítja, akkor a próbára bocsátást meg kell szüntetni és a két bűncselekmény miatt, halmazati büntetést kell kiszabni. Ebben az esetben már nem célszerű, hogy magánvádló járjon el, hiszen az előzetes ügyre vonatkozóan ismeretei nincsenek, a jogorvoslati jog gyakorlása is a saját ügye által meghatározott. A 11/2003 (ÜK. 7) LÜ utasítás előírja, hogy az ügyész magánvádra üldözendő cselekmény miatt, a nála tett feljelentést megvizsgálja abból a szempontból, hogy a közérdek érdekében vagy más fontos okból nincs e helye a vádképviselet átvételének. Az egymással szoros összefüggésben lévő közvádas és magánvádas bűncselekmények esetén, indokolt a magánvád képviseletének az átvétele. Amennyiben az ügyész átveszi a magánvádlótól a vád képviseletét, a magánvádló újra sértetti pozícióba kerül, és az azzal járó jogosultságait gyakorolhatja (Be. 51. §). A vád képviseletével kapcsolatos jogosítványok, ebben az esetben az ügyészre szállnak. A magánvádas eljárásban meghozott ítéletet az ügyésznek csak abban az esetben kell kézbesíteni, ha a vád képviseletét átvette a magánvádlótól. Csupán ebben az esetben van ugyanis jogorvoslati joga.
Az ügyész, ha átveszi a vád képviseletét, rendelkezik a váddal, melynek egyetlen korlátja, hogy nem jogosult a védelejtésre, csupán utólag elállhat a vád képviseletétől. Ennek a rendelkezésnek az indoka, hogy megakadályozza az ügyészt a váddal való rendelkezés visszaélésszerű gyakorlásában. Akkor ugyanis, ha az ügyész eláll a vád képviseletétől, a sértettet újra megilletik a vádképviseleti jogosítványok, vagyis újra magánvádlói minőségben járhat el. A 12/2003.(ÜK. 7.) LÜ utasítás 28. § (3) bekezdés rögzíti azokat az eseteket is, amikor az ügyésznek a vád képviseletétől való elállást kell gyakorolnia. Ennek megfelelően, elállhat a vád képviseletétől, ha annak indokai megszűntek. A vád képviseletétől célszerű az elállás, ha a sértett úgy nyilatkozik, hogy a vádlott megbüntetését nem kívánja, vagy ha az ügyész arra a meggyőződésre jut, hogy a cselekmény nem bizonyítható, nem bűncselekmény, azt nem a vádlott követte el, vagy büntethetőségi akadály áll fenn. Nemcsak a vád képviseletének az átvételéről, hanem az attól való elállásról az ügyésznek tájékoztatni kell a sértettet, értelemszerűen azért, hogy magánvádlói jogait a jövőben gyakorolhassa.

Az eljárás megindításának alapja

497. § (1) Az eljárás feljelentésre indul meg. A feljelentésben elő kell adni, hogy a feljelentő ki ellen, milyen cselekmény miatt és milyen bizonyítékok alapján kéri a büntetőeljárás lefolytatását. A feljelentést a bíróságon kell írásban vagy szóban megtenni, a szóbeli feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(2) A nyomozó hatóság a hozzá érkezett feljelentést az illetékes bíróságnak küldi meg. Az ügyész a feljelentést akkor küldi meg a bíróságnak, ha a vád képviseletét nem veszi át.

(3) Kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás vagy becsületsértés esetén az egyik fél sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt megindult eljárásban a 321. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésig a másik fél abban az esetben is jogosult a magánindítvány előterjesztésére, ha ennek határideje lejárt, feltéve, hogy a büntethetőség nem évült el. Viszonvád emelését nem zárja ki, hogy az ügyész a magánvádlótól a vád képviseletét átvette.

(4) A bíróság elbírálja a (3) bekezdésben felsorolt bűncselekményekkel kölcsönösen elkövetett becsületsértés szabálysértését is.

A magánvádas eljárás feljelentéssel indul, melyet akár ismert, akár ismeretlen személy ellen is lehet tenni. A feljelentés betölti a magánindítvány, és egyben a vád funkcióját is. Amíg a bírósági eljárás közvádas ügyben vádirattal, pótmagánvádas ügyben vádindítvánnyal indul meg, addig a magánvádas eljárásban a formai és tartalmi szempontból kevésbé kötött feljelentés képezi az eljárás alapját. A feljelentés tartalmi követelményeit a Be. szűkszavúan határozza meg, és csupán a feljelentett nevének, a magánvád tárgyává tett cselekmény leírásának és a bizonyításra alkalmas eszközök megjelölésének kötelezettsége szerepel. A 499. § (2) bekezdése szerint azonban, a feljelentést akkor is el kell fogadni, ha azt ismeretlen tettes ellen teszik. Ilyenkor a bíróság feladata, hogy az ismeretlen elkövető személyét, személyi adatait felkutassa. A tartalmi követelmények tekintetében, bár nem állapít meg részletszabályokat a törvény, annyi azonban bizonyos, hogy a Be. 2. § (2) bekezdése, magánvádas eljárásban is irányadó, vagyis a magánvádas eljárást is csak törvényes vád alapján folytathatja le a bíróság. Törvényes a vád, ha vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában, meghatározott személy, pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt, a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. Ebből az következik, hogy a feljelentésből ki kell tűnnie annak, hogy bűncselekmény elkövetése történt, az magánvádra üldözendő, a magánindítványt a sértett a rendelkezésre álló határidőn belül nyújtotta be. A bizonyítékok megjelölése szerepel ugyan a 497. § (1) bekezdésében, azonban ezek elmaradása esetére a törvény semmilyen hátrányos jogkövetkezményt nem ír elő. A feljelentésre alaki követelményeket a törvény szintén nem ír elő, hiszen azt írásban, vagy szóban lehet megtenni, a szóban tett feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni. Mivel magánvádas eljárásban nyomozás nélkül a bíróság jár el, ezért a feljelentést a bíróságon kell megtenni.

A 497. § (2) bekezdése szerint a nyomozóhatóságnak és az ügyésznek is fogadnia kell a feljelentést (BH 2011. 61). Mivel nyomozás lefolytatására a magánvádas eljárásban hivatalból nem kerül sor, ezért a nyomozóhatóság a feljelentést továbbítja az illetékes bíróságnak. Az ügyészhez érkezett feljelentést az ügyész köteles megvizsgálni, különösen olyan szempontból, hogy nem szükséges-e a vád képviseletének az átvétele. Így az ügyész csak abban az esetben fogja a feljelentést a bíróságnak továbbítani, amennyiben nem veszi át a vád képviseletét. Amennyiben a vád képviseletét átveszi, az ügy közvádas eljárás szabályai szerint folytatódik, és az ügyészt terheli a bizonyítás, ennek megfelelően nyomozást rendel el.

A magánvádas eljárásban sajátos jogintézmény a 497. § (3) bekezdése által szabályozott viszonvád. Kölcsönösen elkövetett könnyű testi sértés, rágalmazás vagy becsületsértés esetén, a törvény lehetőséget biztosít, hogy az egyik fél feljelentésére indított eljárásban, a másik fél is magánindítványt terjesszen elő, és így viszonvádlóként lépjen fel, ha a cselekmény személyi és tárgyi tekintetben összefügg. A (4) bekezdés kiterjeszti a viszonvád lehetőségét a kölcsönösen elkövetett becsületsértés szabálysértésére is. A viszonvádra azért ad lehetőséget a törvény, mert a magánvádas bűncselekmények közül ezek a cselekmények általában indulati cselekmények, melyek csak ritkán egyoldalú bűncselekmények. A viszonvád előterjesztésének feltétele tehát, a kölcsönös elkövetés. Ennek a megállapítása a gyakorlat feladata, hiszen a törvény semmilyen támpontot nem ír elő. A szabályokból nem következik, hogy a cselekményeknek térben és időben azonos alkalommal elkövetettnek kell lenni, de nyilvánvaló, hogy túlságosan hosszú idő intervallum sem állapítható meg. Viszonvád előterjesztésére elévülési időn belül, az elsőfokú határozathozatal céljából tartott tanácsülésig van lehetőség akkor is, ha a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló 30 napos határidő már eltelt. Amennyiben a 30 napos határidő eltelt, és ezt követően él a viszonvád lehetőségével a jogosult, akkor ún. járulékos viszonvádról beszélhetünk. Ennek a magánvádló vádelejtése esetén van jelentősége, ugyanis ha a magánvádló ejti a vádat, akkor a járulékos viszonvád alapján az eljárás folytatásának nincs helye.

Nincs lehetőség viszonvád előterjesztésére a jogorvoslatok bejelentése során, vagy a másodfokú bírósági eljárás szakaszában, hiszen az csak az elsőfokú bíróság határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig terjeszthető elő. Nincs továbbá lehetőség elévülési időn túl a viszonvád benyújtására. Ez a szabály különösen a kölcsönösen elkövetett becsületsértés szabálysértése esetén lehet érdekes, tekintettel arra, hogy a szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény 6. §-a, 6 hónapban állapítja meg a szabálysértés elévülési idejét. Ennek megfelelően, hat hónapon túl ezekben az esetekben, nincs helye viszonvád előterjesztésének. A cselekmény elkövetésétől számított két év elteltével pedig, egyáltalán nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak. A viszonvád emelését nem zárja ki az sem, hogy az ügyész a magánvádlótól a vád képviseletét átvette. A magánvádas eljárásban az ügyész csak kisegítő jelleggel vesz részt, nem engedhető meg, hogy a vádképviselet megváltozása folytán, a vádlott hátrányosabb helyzetbe kerüljön, más magánvádas ügyek terheltjeinél, ezért nem fosztható meg a viszonvád emelésének lehetőségétől.

498. § Ha a feljelentésből a feljelentett kiléte vagy a bűncselekmény nem állapítható meg, a bíróság felhívhatja a feljelentőt, hogy írásban pontosítsa a feljelentést, előkészítő ülést tarthat, nyomozást rendelhet el.

A 498. § lehetőséget teremt a hiányos feljelentés kiegészítésére. Ezekre azért van szükség, hogy a bíróság az eljárást akkor kezdje meg, amikor a feljelentés elbírálhatóságának valamennyi feltétele megteremtődött. Amennyiben a feljelentésből nem derül ki az elkövető kiléte, vagy a bűncselekmény, a bíróság elsősorban a feljelentőt hívja fel, hogy írásban pontosítsa a feljelentést. Ezen kívül a bíróságnak lehetősége van előkészítő ülés tartására, és nyomozás elrendelésére. Némileg értelmezhetetlennek tűnik az előkészítő ülés tartása, hiszen arra a tárgyalás előkészítése körében és a XII. fejezetben meghatározott okok miatt van lehetőség. Ezek között azonban nem szerepel a terhelt személyének és adatainak megállapítása. Az eljárásnak ebben a szakaszában még tárgyalás előkészítéséről aligha beszélhetünk, hiszen előfordulhat, hogy a vádlott személye ismeretlen, másrészről a tárgyalást magánvádas eljárásban kötelezően meg kell előzni a személyes meghallgatásnak. Előkészítő ülés tartható akkor, ha az ügyész, a vádlott, a sértett meghallgatása látszik szükségesnek, ha bizonyítékokat kell megjelölni. Erre a célra szolgálhat a magánvádas eljárásban a személyes meghallgatás is, ezért az előkészítő ülés tartása feleslegesnek tűnik.

Nyomozás a magánvádas eljárásban

499. § (1) Nyomozást a bíróság vagy az ügyész rendelhet el.

(2) A bíróság nyomozást rendel el, ha a feljelentett cselekmény elkövetőjének személye, személyi adatai vagy tartózkodási helye ismeretlen, továbbá ha bizonyítási eszközök felkutatása szükséges. A nyomozás határidejét legfeljebb két hónapban a bíróság határozza meg, és azt kétszer, egyenként legfeljebb két hónappal meghosszabbíthatja. A bíróság a nyomozást elrendelő végzést és az iratokat megküldi a nyomozó hatóságnak. A nyomozást a rendőrség végzi.

(3) Az ügyész nyomozást rendelhet el, ha a vád képviseletét a személyes meghallgatásra idézés [502. § (1) bek.] kibocsátása előtt átveszi.

(4) A 499. § (1) és (2) bekezdése szerinti határozatot bírósági titkár is meghozhatja.

A magánvádas eljárásban nyomozást a bíróság vagy ügyész rendelhet el. A nyomozást a bíróság végzésben rendeli el, melyben meghatározza a nyomozás célját és a nyomozó hatóság feladatait. A nyomozást elrendelő végzést a rendelkezésére álló iratokkal, a feljelentéssel együtt megküldi a nyomozóhatóságnak. A 499. § (2) bekezdés kijelöli azokat a kereteket, hogy a bíróság milyen célból jogosult a nyomozást elrendelni magánvádas eljárásban. Eszerint nyomozásnak van helye, ha az elkövető személye, személyi adatai, tartózkodási helye ismeretlen, illetve bizonyítási eszközök felkutatása szükséges. Magánvádas eljárásban a nyomozást a rendőrség végzi, de kötve van a bíróság által elrendelt keretekhez. Az ügy ura ugyanis a bíróság, így a rendőrség önállóan nem foganatosíthat eljárási cselekményeket, csak a bíróság által elrendelt körben végezhet vizsgálatot. A Be. rendelkezik a nyomozás határidejéről is, mely az általános szabályokhoz igazodóan, legfeljebb két hónap, de ezen belül a bíróság tűz ki a határidőt, tekintettel a nyomozati cselekmények időigényességére. Ez a határidő az általános szabályoktól eltérően, legfeljebb kétszer, alkalmanként két hónappal meghosszabbítható. A 499. § (4) bekezdés, figyelemmel a bíróságok leterheltségére, felhatalmazza a bírósági titkárt is a magánvádas eljárásban, a nyomozás elrendelésére, a nyomozás kereteinek meghatározására, és a nyomozás határidejének meghosszabbítására.

Magánvádas eljárásban bár főszabály szerint a magánvádló képviseli a vádat, vannak azonban olyan esetek, amikor az ügyész a vád képviseletét átveszi. Amennyiben ezt a döntést az ügyész a személyes meghallgatásra történő idézés kibocsátása előtt teszi meg, az ügyész is nyomozást rendelhet el. Ennek részletszabályait a 11/2003. (ÜK. 7) LÜ utasítás 92. §-94. § -ai tartalmazzák. Amennyiben az ügyész a vád képviseletét átveszi, akkor a magánvádló a sértetti pozícióba kerül és az eljárást, így a nyomozást is, az általános szabályok alapján kell lefolytatni. Ebben az esetben tehát a nyomozás fölött az ügyész gyakorol felügyeletet, és határozza meg annak kereteit. Az ügyészre nem vonatkozik az a megszorítás sem, miszerint csak a terhelt személye, személyi adatai, tartózkodási helye, vagy bizonyítási eszközök felkutatása végett rendelhetné el a nyomozást. Ebben az esetben az általános szabályok alapján alakul a nyomozás határideje is.

500. § (1) A bíróság által elrendelt nyomozás elvégzése után az iratokat a bíróságnak vissza kell küldeni.

(2) Ha az ismeretlen elkövető kiléte a nyomozás adatai alapján sem volt megállapítható, erről a nyomozást elrendelő bíróságot értesíteni kell.

(3) Ha a bíróság által elrendelt nyomozás során a feljelentő a feljelentést visszavonta, az addig keletkezett iratokat és a feljelentés visszavonására vonatkozó nyilatkozatot a bíróságnak vissza kell küldeni.

(4) A (2)-(3) bekezdés esetén a bíróság az eljárást megszünteti.

Amennyiben magánvádas eljárásban a nyomozást a bíróság rendelte el, a nyomozás befejezését követően a rendőrség értelemszerűen nem az ügyésznek továbbítja az ügy iratait, hanem közvetlenül a bíróságnak küldi meg azokat. Amennyiben az elkövető kiléte a nyomozás során sem volt megállapítható, erről a tényről a nyomozóhatóság értesíti a bíróságot, az iratok továbbítása nélkül. A bíróság ebben az esetben az 500. § (4) bekezdése alapján, az eljárást megszünteti. Amennyiben az elkövető kiléte megállapítható ugyan, de tartózkodási helye ismeretlen, akkor az általános szabályok alapján az eljárás felfüggesztésének van helye. A feljelentőt megilleti a feljelentés visszavonásának a joga. Ezt a feljelentő nem feltétlenül a bírósághoz nyújtja be, hanem a nyomozó hatósághoz intézett nyilatkozattal is visszavonhatja a feljelentést. Ebben az esetben az addig keletkezett iratokat, és a feljelentés visszavonására vonatkozó nyilatkozatot a bíróságnak vissza kell küldeni. Ez a szabály is hangsúlyozza azt, hogy magánvádas eljárásban az ügy ura a bíróság, és a nyomozóhatóság csak a bíróság által meghatározott keretek között mozoghat, önálló döntések meghozatalára nem jogosult. A feljelentés visszavonásával a feljelentő kinyilatkoztatja, hogy nem kívánja az elkövető felelősségre vonását. Ebben az esetben a bíróság megszünteti az eljárást, hiszen az eljárás lefolytatásának akadálya, a joghatályos magánindítvány hiánya. Amennyiben a nyomozás lefolytatásának az eredményeként arra derülne fény, hogy közvádas cselekmény látszik megállapíthatónak, akkor a feljelentés visszavonása esetén sincs lehetőség az eljárás megszüntetésére, hanem az iratokat a bíróság az ügyésznek továbbítja.

Határozat személyes meghallgatás nélkül

501. § (1) A bíróság az iratokat megküldi az ügyésznek, ha
a) a feljelentés és az iratok alapján olyan bűncselekmény látszik megállapíthatónak, amely miatt a vádat az ügyész képviseli,
b) szükségesnek tartja, hogy az ügyész a vád képviseletének átvételét megfontolja,
c) az ügyész a vád képviseletét a személyes meghallgatásra idézés kibocsátása előtt átvette.
(2) A bíróság, ha ez a feljelentés és az iratok tartalma alapján lehetséges, határoz az áttételről, az eljárás felfüggesztéséről és az eljárás megszüntetéséről.
(3) Az (1) bekezdés *a)* pontja esetén az ügyész a nyomozást elrendeli. Nem kell elrendelni a nyomozást, ha a 174. § (1) bekezdés *a)-f)* pontjában meghatározott körülmény áll fenn.

(4) Ha az ügyész az (1) bekezdés *a)* pontja alapján elrendelt nyomozás eredményeként közvádra üldözendő bűncselekményt nem állapít meg, és a vád képviseletét nem veszi át, az iratokat visszaküldi a bírósághoz. A bíróság - ha ennek feltételei fennállnak - a sértettet értesíti, hogy pótmagánvádlóként felléphet. A sértett pótmagánvádlókénti fellépésére vonatkozó, a 312. § (1) bekezdése szerinti határidőt a bíróság értesítésének kézbesítésétől kell számítani.

A személyes meghallgatás kitűzése előtt biztosítani kell mindazon határozatok meghozatalának lehetőségét, amelyek a törvény általános szabályaiból is következnek. Az 501. § szabályozza, hogy a bíróság milyen esetben küldi meg az ügy iratait az ügyésznek. A felsorolt három esetből egy a bíróság mérlegelésén alapul, két esetben pedig kötelező az iratok ügyészhez történő továbbítása. Az 501. § (1) bekezdés a) pont szerinti első eset, amikor a feljelentés és az iratok alapján közvádas bűncselekmény látszik megállapíthatónak. A bíróság már a feljelentésből megállapíthatja, hogy a bűncselekmény nem magánvádra üldözendő, de erre az álláspontra juthat, az elrendelt nyomozás eredményeként is. Amennyiben közvádas bűncselekményt vél megállapíthatónak, akkor a vádlegitimáció megteremtése érdekében, az ügyésznek megküldi az ügy iratait. Az 501. § (1) bekezdés b) pont szerinti második eset, amikor a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy megküldi-e az ügy iratait az ügyésznek. Ebben az esetben ugyanis a bíróság megítélése szerint is magánvádas bűncselekményről van ugyan szó, de valamilyen körülmény indokolhatja a vád ügyész általi átvételét. Ilyen körülmény lehet a feljelentő és a feljelentett személy közötti hatalmi viszony, a közérdek védelme, az elkövetés speciális helye, a sértett kiskorúsága stb. Az 501. § (1) bekezdés szerint a harmadik eset, amikor a bíróság mérlegelést nem tűrően, köteles az ügy iratait az ügyésznek megküldeni. Erre abban az esetben kerül sor, amikor az ügyész maga dönt a vád képviseletének az átvételéről, még a személyes meghallgatásra történő idézés kibocsátása előtt.
A fenti esetek közül az a) pont jelentheti a legtöbb problémát az eljárásban. Ebben az esetben arról van szó, hogy a bíróság egy közvádas bűncselekmény megállapítását valószínűsíti, ezért az iratokat az ügyésznek továbbítja. Amennyiben nem továbbítaná az iratokat, akkor a törvényes vád hiányában járna el, ami a másodfokú eljárásban a 373. § (1) bekezdés I. c) pont alapján, a harmadfokú eljárásban a 399. § (1) bekezdés alapján, abszolút hatályon kívül helyezési ok. Ugyancsak abszolút hatályon kívül helyezést és új eljárásra utasítást von maga után a felülvizsgálati eljárásban, ha a bíróság törvényes vád hiányában járt el (428. § (2) bekezdés). Az iratokat tehát mérlegelést nem tűrően az ügyésznek továbbítani kell. Az 501. § (3) bekezdése alapján, az ügyész ekkor nyomozást rendel el az ügyben, kivéve, ha a 174. § (1) bekezdés c) -f) pontjában meghatározott valamely feljelentés elutasítási ok áll fenn, nevezetesen büntethetőséget kizáró ok (Btk. 15. §) állapítható meg, az eljárás halál, elévülés vagy kegyelem folytán nem indítható, a magánindítvány vagy feljelentés hiányzik, vagy ha a cselekményt már jogerősen elbírálták.

Az ügyészt azonban a cselekménynek a bíróság szerinti minősítése nem köti, így a lefolytatott nyomozás eredményeként is juthat arra az álláspontra, hogy nem veszi át a vád képviseletét a magánvádlótól. Ebben az esetben az ügy iratait a vád átvételének megtagadásáról szóló nyilatkozatával együtt, visszaküldi a bíróságnak. A bíróság, ha a korábbi meggyőződése szerinti álláspontot továbbra is fenntartja, miszerint nem magánvádas, hanem közvádas bűncselekményről van szó, akkor az eljárást törvényes vád hiányában nem folytathatja le. Hiszen a Be. 2. § (2) bekezdése a törvényes váddal szemben támasztott követelményként azt is megfogalmazza, hogy a vád az arra jogosulttól származik. Márpedig közvádas bűncselekményben, a magánvádló nem képviselheti a vádat. Erre az esetre tartalmaz megoldást az 501. § (4) bekezdés. Ez ugyanis lehetővé teszi, hogy amennyiben a törvényi feltételek fennállnak, a sértettet értesíti a bíróság, hogy pótmagánvádlóként léphet fel az ügyben. Ekkor a korábbi magánvádló pótmagánvádló lesz, a bíróság pedig immár a pótmagánvádló által benyújtott vádindítvány alapján, törvényes vád szerint járhat el. A pótmagánvádlóként történő fellépésre nyitva álló határidő, ebben az esetben a bíróság értesítésének a kézbestésétől számítandó. A pótmagánvád lehetővé tétele ebben az esetben azért indokolt, hogy ha a közvádló nem érvényesíti a büntetőjogi igényt, a sértettnek legyen lehetősége a bírói döntés kikényszerítésére.
Az 501. § (2) bekezdése még a személyes meghallgatás előtt a bíróság számára lehetőséget biztosít, hogy bizonyos technikai-tartalmi döntéseket meghozzon. A bíróság hivatalból vizsgálja, hogy rendelkezik-e az ügy lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel. Amennyiben a feljelentés és az iratok tartalma alapján arra az álláspontra jut, hogy nincs az ügyben hatásköre vagy illetékessége, úgy dönt az ügy áttételéről (Be. 264. §). Előfordulhat, hogy valamilyen időleges akadály áll az eljárás lefolytatásának útjában (pl. a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, és a nyomozás a tartózkodási hely megállapítása tekintetében nem vezetett eredményre, tartós, súlyos betegsége miatt az eljárásban nem vehet részt stb.), amennyiben ez az iratok tartalma alapján megállapítható, dönthet a bíróság az eljárás felfüggesztéséről. Amennyiben az eljárás lefolytatásának végleges akadálya van, pl. fennáll valamely büntethetőségi akadály, büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok, akkor az eljárás megszüntetéséről is dönthet a bíróság az iratok alapján (Be. 267. §).

A személyes meghallgatás

502. § (1) Ha a 498. és az 501. §-ban felsorolt intézkedéseknek nincs helye, a bíróság a feljelentettet és a feljelentőt személyes meghallgatásra idézi, és ülést tart. A védőt és a feljelentő képviselőjét erről értesíti. Ha az ügyben több sértett van, a személyes meghallgatásra valamennyi sértettet meg kell idézni.

(2) Az idézésben a feljelentőt (sértettet) figyelmeztetni kell arra, hogy a kellően ki nem mentett elmaradását a bíróság a vád elejtésének tekinti. A feljelentettet a feljelentő nevére és a bűncselekmény lényegére utalással kell megidézni.
(3) A személyes meghallgatáson, ha a feljelentett külföldi, az államának konzuli tisztviselője is jelen lehet.
(4) A személyes meghallgatás megkezdésekor a bíróság megállapítja a feljelentő és a feljelentett személyazonosságát, ismerteti a feljelentés lényegét, és - ha annak feltételei fennállnak - figyelmezteti a feljelentettet a viszonvád lehetőségére. Ezt követően megkísérli a feljelentő és a feljelentett kibékítését.
(5) Ha a békítés eredménytelen, a bíróság felveszi a feljelentett személyi adatait, majd kérdést intéz hozzá, hogy a feljelentésben foglaltakat beismeri-e, és védekezésének alátámasztására milyen bizonyítási eszközöket jelöl meg. Szükség esetén megállapítja, hogy melyik sértett jár el magánvádlóként, illetőleg kijelöli a magánvádlót.
(6) Ha a feljelentett viszonvádat emel, a bíróság a feljelentőt feljelentettként is meghallgathatja.
(7) A bíróság felhívja a feljelentőt, továbbá viszonvád esetében a feljelentettet a bizonyítási eszközök és annak megjelölésére, hogy az egyes bizonyítási eszközök mely tények bizonyítására szolgálnak. Erre tizenöt napos határidőt adhat.

A magánvádas eljárásnak sajátos jogintézménye a személyes meghallgatás, melynek célja a felek közötti konfliktus békés rendezése, ezáltal a feljelentés visszavonása és az eljárás megszüntetése. Ha a bíróság nem szünteti meg az eljárást, vagy nem hoz a személyes meghallgatás nélkül határozatot, továbbá nem kell az ügyésznek továbbítani az ügy iratait, akkor személyes meghallgatást tart, mely betölti a tárgyalás előkészítésének a szerepét is. A személyes meghallgatásra az ügyfélnyilvánosságot biztosító ülés formájában kerül sor. A személyes meghallgatásra idézi a bíróság a feljelentőt és a feljelentettet, a védőt és a feljelentő képviselőjét pedig értesíti. Ha az ügynek több sértettje van, valamennyi sértettet idézni kell a személyes meghallgatásra. Az 502. § (2) bekezdése a hallgatólagos vádelejtés esetét szabályozza. A feljelentőt, vagyis a sértettet azzal a figyelmeztetéssel kell idézni, hogy kellően ki nem mentett elmaradását a bíróság a vád elejtésének tekinti, és az eljárást megszünteti. A törvény a feljelentő személyes idézéséről rendelkezik, ezért még jogi személy esetén sem elegendő, ha a jogi képviselőjét igen, de magát a feljelentőt nem idézi a bíróság (BH 2004. 171. II.). A személyes meghallgatáson a felek személyes jelenléte szükséges ahhoz, hogy a konfliktusuk békés úton történő rendezése megtörténhessen. Amennyiben a feljelentő helyett csak a jogi képviselője jelenik meg a személyes meghallgatáson, akkor az eljárás megszüntetésének van helye (14/2007. BK vélemény). A feljelentő azonban előzetesen alapos okkal kimentheti magát, és kérheti az ülés elhalasztását. Amennyiben az előzetes kimentésre nem kerül sor, még mindig lehetősége a feljelentőnek, hogy igazolási kérelmet terjesszen elő. Amennyiben az igazolási kérelemnek a bíróság helyt ad, akkor az eljárás folytatható. A feljelentettet a feljelentő nevére és a bűncselekmény lényegére utalással kell megidézni. Értelemszerűen ő ekkor értesül először a feljelentésről, ezért akár a feljelentés továbbítása is támogatandó lenne, hiszen ez betölti magánvádas eljárásban a vád szerepét, és a vádlottnak a vád megismerése alapvető feltétele annak, hogy a védekezésre kellőképpen fel tudjon készülni. Egyes bíróságok követik ezt a gyakorlatot, de nem ártana törvényi szinten is szabályozni, hogy valóban egységes legyen a joggyakorlat etekintetben. Ha a feljelentett külföldi állampolgár, a törvény lehetővé teszi, hogy a személyes meghallgatáson államának konzuli tisztviselője is jelen legyen. Amennyiben a feljelentő vagy a védő nem jelenik meg az ülésen, ez a személyes meghallgatás lebonyolításának nem akadálya, hiszen őket csupán értesíteni kell, és távolmaradásukhoz a törvény semmilyen következményt nem fűz.

A személyes meghallgatás megkezdésekor a bíróság megállapítja felek személyazonosságát és ismerteti a feljelentés lényegét. A feljelentést akkor is a bíróság ismerteti, ha a magánvádlónak jogi képviselője is van. Természetesen arra van lehetőség, hogy a feljelentést a jogi képviselő vagy a magánvádló pontosítsa, kiegészítse. Amennyiben ez szükséges a bíróság feladata, hogy a feljelentettnek elmagyarázza a feljelentés lényegét. A bíróság, ha annak feltételei fennállnak a feljelentettet köteles tájékoztatni a viszonvád lehetőségéről is. Amennyiben nincs védője, a viszonvád lényegét és következményeit is ismertetni kell a feljelentettel. Ezt követően kísérli meg a bíróság a felek kibékítését. Ennek a módjáról a törvény iránymutatást egyáltalán nem tartalmaz. Természetesen a bíróságnak ezt a kötelességét nem lehet úgy értelmezni, hogy minden érdeket háttérbe szorítva, a feljelentés visszavonására kellene a feljelentőt rávenni. A bíróságnak elsősorban tájékoztatni kell a feleket az eljárás következményeiről, a bizonyítási teherről, a bűnügyi költség viseléséről stb. Ezen túl a feljelentés feltételhez kötött visszavonását a bírói gyakorlat nem fogadja el, ezért erről is tájékoztatni kell a feleket. A békítés során a felek nyilatkozatait jegyzőkönyvben kell rögzíteni. Amennyiben a békítés eredményes volt, akkor a bíróság megszünteti az eljárást.

A békítés eredménytelensége esetén az eljárás folytatására kerül sor. A bíróság felveszi a feljelentett személyi adatait, majd kérdést intéz hozzá, hogy a feljelentésben foglaltakat beismeri-e, és felhívja, hogy a védekezés alátámasztására szolgáló bizonyítékokat jelölje meg. Viszonvád esetén természetesen az eredeti magánvádlót is nyilatkoztatja a bíróság ezekre a kérdésekre. Amennyiben az eljárásban több sértett lép fel magánvádlóként és eddig nem került sor a vád képviseletére jogosult magánvádló megnevezésére vagy kijelölésére, akkor a bíróság erről is gondoskodik. A vádat és a védekezést alátámasztó bizonyítási eszközök megjelölésére és arra, hogy az egyes bizonyítási eszközök mely tények bizonyítására szolgálnak, a bíróság 15 napos határidőt adhat. Ez nem jogvesztő határidő, ami azt jelenti, hogy a határidő lejártát követően előterjesztett bizonyítási indítványt a bíróság elkésettség címén nem utasíthatja el. A bíróság teendője a békítés sikertelensége esetén, hogy az ügyet tárgyalásra utalja, és lehetőség szerint rögtön kitűzze a tárgyalás napját.

503. § (1) A személyes meghallgatásról jegyzőkönyvet kell készíteni.

(2) A bíróságnak az 501-502. §-ban meghatározott teendőit - a (3) bekezdésben foglalt kivételekkel - ülnök vagy bírósági titkár is elláthatja, és jogosult az 504. § (1) bekezdése szerinti határozat meghozatalára is.

(3) Az ülnök vagy bírósági titkár az eljárást

a) a 266. § (9) bekezdésében meghatározott okokon kívül más okból nem függesztheti fel;

b) a 267. § (1) bekezdésének *a), g)* és *h)* pontja alapján, valamint *c)* pontja szerinti, a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt nem szüntetheti meg.

A személyes meghallgatásról jegyzőkönyvet kell készíteni. Ebben a felek nyilatkozatait kell elsősorban rögzíteni, hiszen ebből derül ki, hogy sikeres volt-e a személyes meghallgatás vagy sem. Amennyiben viszonvád esetén a felek többféle pozícióban is nyilatkoznak, külön figyelmet kell rá fordítani, hogy a jegyzőkönyvből egyértelműen kiderüljön, hogy milyen minőségében, milyen nyilatkozatot tesz a fél és képviselője vagy védője.

Az 503. § (2) bekezdés lehetővé teszi, hogy a személyes meghallgatás nélküli eljárással és a személyes meghallgatással járó teendőket a bírósági titkár vagy ülnök is elláthatja. Sőt lehetőségük van az eljárás megszüntető végzés meghozatalára, abban az esetben, ha a személyes meghallgatáson a feljelentő nem jelent meg, és magát előzetesen, alapos okkal, haladéktalanul nem mentette ki, vagy azért nem volt idézhető, mert a lakcímének megváltozását nem jelentette be. Megszüntethetik ugyancsak az eljárást, ha a feljelentő a személyes meghallgatáson feljelentést visszavonta.

Az 503. § (3) bekezdés korlátozza az ülnök és a bírósági titkár eljárás felfüggesztési és megszüntetési jogkörét, de még így is széles körben van lehetőségük mindkét döntés meghozatalára. A törvény szerint jogkörükbe tartozik a felfüggesztő végzés meghozatala, a következő esetekben:

- a feljelentett ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik,

- tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt,

- az eljárás lefolytatásához előzetes kérdésben hozott döntést kell beszerezni,

- jogsegély iránti megkeresés külföldi hatóság általi teljesítése szükséges,

- nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a büntetőeljárás megindításához szükséges döntést kell beszerezni,

- nemzetközi büntető bíróság a joghatóságába tartozó ügyben a magyar hatóságot a büntetőeljárás átadása végett megkeresi,

- ha az eljárás megindításához szükséges feljelentés [Btk. 270. § (1) bekezdés, 274. §] hiányzik.

Kétségtelen azonban, hogy ezek a felfüggesztési okok a magánvádas eljárásban csak meglehetősen ritkán fordulhatnak elő.

Megszüntető végzést a következő okokra alapítva nem hozhat a bírósági titkár és az ülnök:

- vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény (BH 2008. 141),

- olyan bűncselekmény miatt, amelynek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú bűncselekmény mellett a felelősségre vonás szempontjából nincs jelentősége,

- a vádlottat megrovásban (Btk. 64. §) részesíti, ha a bűncselekmény már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen,

- a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt.

Ezeken az okokon kívüli eljárás megszüntetési ok fennállása esetén az eljárás gyorsítása fényében az ülnök és a bírósági titkár is hozhat eljárást megszüntető végzést.

Határozat a személyes meghallgatás alapján

504. § (1) A bíróság az eljárást megszünteti, ha a feljelentő

a) a személyes meghallgatáson nem jelent meg, és magát előzetesen, alapos okkal, haladéktalanul nem mentette ki, vagy azért nem volt idézhető, mert a lakcímének megváltozását nem jelentette be,

b) a feljelentést visszavonta.

(2) A bíróság a személyes meghallgatáson minden olyan kérdésben határozhat, amelyre a személyes meghallgatás előtt jogosult.

(3) Az (1) bekezdés esetében a viszonvád alapján indult eljárást is meg kell szüntetni, feltéve, hogy a magánindítvány előterjesztésének határideje a személyes meghallgatás napjáig már lejárt.

Az 504. § a bíróságnak a személyes meghallgatás alapján hozott határozatairól rendelkezik. Amennyiben a feljelentő a személyes meghallgatáson nem jelenik meg, és előzetesen nem menti ki magát, akkor a bíróság végzéssel megszünteti az eljárást. Erre előzetesen a feljelentőt figyelmeztetni kell. Ugyanezt a következményt vonja maga után, ha a feljelentő azért nem volt idézhető, mert lakcímének a változását a bíróságon nem jelentette be. A bíróságnak tehát nem kötelessége, hogy a feljelentő tartózkodási helyét felkutassa. Elvárható ugyanakkor a feljelentőtől, aki büntetőjogi igényt akar érvényesíteni, hogy az eljáró bírósággal kapcsolatban maradjon. Amennyiben etekintetben mulasztást követ el, ennek maga viseli a következményeit, nevezetesen az eljárás megszüntetését. A mulasztás következményeinek az elhárítására a magánvádló az általános szabályok szerint, élhet igazolási kérelemmel (BH 1992. 302.). Magánvádas eljárásban az ügy ura a magánvádló, így az eljárás során bármikor indokolás nélkül visszavonhatja a feljelentést, illetve a tárgyalási szaktól ejtheti a vádat, melynek következménye szintén az eljárás megszüntetése lesz. Ennek a nyilatkozatnak egyértelműnek és feltétel nélkülinek kell lenni, és ki kell tűnni belőle, hogy a magánvádló a feljelentett személy büntetőjogi felelősségre vonását már nem kívánja. Az eljárás megszüntetéséről a bíróság végzésben határoz, mely ügydöntő végzésnek minősül. Jogerőre emelkedését követően ítélt dolgot jelent, mely a jövőben ugyanazon személy ellen, ugyanazon cselekmény miatt kizárja büntetőeljárás lefolytatását.

Az 504. § (2) bekezdés szerint, a személyes meghallgatáson a bíróság jogosult minden olyan kérdésben határozni, amelyre a személyes meghallgatás előtt jogosult volt. Ez alapján megküldheti az iratokat az ügyésznek, dönthet az eljárás más okból történő megszüntetéséről, az eljárás felfüggesztéséről, az ügy áttételéről. Az eljárás megszüntetésére azonban csak a Be.-ben felsorolt okok esetén van lehetőség, és nem értelmezhető az eljárás megszüntetése kiterjesztően. A magánvádra folyó büntetőeljárásban nincs helye a büntetőeljárás megszüntetésének azon a címen, hogy a feljelentő az eljárási illetéket - a bíróság felhívásában megjelölt határidőn belül - nem rótta le. (BH 2001. 108).

Az 504. § (3) bekezdés a viszonvád járulékos jellegéről rendelkezik, ami azt jelenti, hogy a viszonvád osztja a magánvád jogi sorsát, ha azt a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló harminc napos határidőn túl terjesztik elő. Ennek következményeképp, ha a magánvádló mulasztása folytán vagy a feljelentés visszavonása következtében az 504. § (1) bekezdés szerint, az eljárás megszüntetésének van helye, akkor a viszonvád tekintetében is meg kell szüntetni az eljárást. A viszonvád alapján csak abban az esetben folytatható az eljárás, ha a viszonvád előterjesztésére a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló harminc napon belül kerül sor.

Fellebbezés a tárgyalás előkészítése során hozott határozatok és intézkedések ellen

505. § Nincs helye fellebbezésnek

A magánvádas eljárásban a jogorvoslati jog az általános eljáráshoz hasonlóan alakul. Ennek megfelelően, a tárgyalás előkészítése, vagyis a személyes meghallgatás alapján hozott határozatok ellen, főszabály szerint van helye fellebbezésnek. Az 505. § szabályozza azokat az eseteket, amikor a határozat ellen kizárt a fellebbezés. Ezek többnyire pervezető jellegű végzések, melyek esetén jogorvoslat garanciális szempontból nem szükséges, és a fellebbezés megengedése az eljárás szükségtelen elhúzódását eredményezné. Nincs helye fellebbezésnek a nyomozás elrendelése miatt, a személyes meghallgatásra történő idézés és értesítés, a magánvádló kijelölése, és az iratoknak az ügyészhez történő megküldés esetén.

a) a nyomozás elrendelése,

b) a személyes meghallgatásra idézés, illetőleg az erről szóló értesítés,

c) a magánvádló kijelölése miatt,

d) az 501. § (1) bekezdése szerinti intézkedés ellen.

A tárgyalás kitűzése

506. § A magánvádlót az idézésben figyelmeztetni kell arra, hogy a kellően ki nem mentett elmaradását a bíróság a vád elejtésének tekinti, feltéve, hogy a képviseletéről nem gondoskodik.

Amennyiben magánvádas eljárásban a személyes meghallgatás nem vezetett eredményre, vagyis nem kerül sor a felek békülésére, akkor a magánvádas eljárás folytatódik és a bíróságnak tárgyalást kell kitűzni. A tárgyalásra a magánvádlót idézni kell, vagyis kötelező a jelenléte, hiszen ő képviseli az eljárásban a vádat, és az ő feladata a vádlott bűnösségének a bizonyítása. A magánvádlót ezért azzal a figyelmeztetéssel kell idézni, hogy ki nem mentett távolmaradása, hallgatólagos vádelejtésnek minősül. A személyes meghallgatáshoz képest, ahol valóban csak és kizárólag személyesen lehet jelen a feljelentő- magánvádló, addig a tárgyaláson nevében képviselője is eljárhat. Nem elegendő azonban a bíróságot arról tájékoztatni, hogy a magánvádlónak van képviselője, hanem a képviselőnek ténylegesen részt kell venni a tárgyaláson. Amennyiben tehát a magánvádló a szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg a tárgyaláson, de a képviselője igen, akkor a magánvádló távolmaradása nem képezheti alapját az eljárás megszüntetésének. Amennyiben azonban a szabályszerű idézésre a magánvádló nem jelenik meg, és szabályszerű értesítés ellenére a képviselője is távol marad a tárgyalásról, ez az eljárás megszüntetését vonja maga után.

A tárgyaláson részt vevő személyek

507. § Ha a magánvádló a tárgyaláson nem jelenik meg, és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem mentette ki, illetőleg őt azért nem lehetett megidézni, mert lakcímének megváltozását nem jelentette be, úgy kell tekinteni, hogy a vádat elejtette.

A magánvádas eljárás egyik főszereplője a sértett, aki magánvádlóként képviseli a vádat. Mivel az ő döntésén múlik a vád képviselet, rendelkezhet a váddal, azt elejtheti, módosíthatja, őt terheli a bizonyítás kötelezettsége, gyakran tanúként történő kihallgatása is megtörténik a tárgyaláson, ezért személyes jelenléte nem nélkülözhető. Ezért a magánvádlót a tárgyalásra minden esetben idézni kell. Az idézésben pedig figyelmeztetni kell a meg nem jelenésének a következményeire. Amennyiben nem jelenik meg és előzetesen magát lapos okkal nem menti ki, akkor úgy kell tekinteni, mint aki ejtette a vádat. Ugyancsak vádelejtésként értékeli a bíróság, ha azért nem lehetett megidézni, mert lakcímének megváltozását nem jelentette be. Ezeket az eseteket nevezi a jogirodalom, a hallgatólagos vádelejtés esetének. A magánvádló képviseltetheti magát jogi képviselővel a tárgyaláson, ez azonban csak a vádelejtés következményeit hárítja el. Vagyis ha a magánvádló a szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, esetleg tanúként is idézték, a képviselőjének a jelenléte nem akadálya annak, hogy a bíróság elővezetéséről, vagy rendbírságolásáról határozzon. A tárgyalás további résztvevőire eltérő rendelkezés hiányában, az általános szabályok az irányadóak.

A tárgyalás vezetése és rendjének fenntartása

508. § Ha a magánvádlót a tárgyalásról rendzavarás miatt kiutasítják, illetőleg kivezetik, legkésőbb a bizonyítási eljárás befejezése előtt ismertetni kell vele a távollétében lefolytatott bizonyítást. A magánvádló képviselőjének kiutasítása esetén a tárgyalást a rendzavaró költségére el kell napolni, ha a magánvádló a tárgyaláson nincs jelen.

Az 508. § a magánvádló és a magánvádló képviselője tárgyalási rendzavarásáról rendelkezik. A tárgyalás rendjének fenntartása magánvádas eljárásban is a bíróság feladata, így a rendzavaró magánvádlóra is érvényesek azok a szabályok, hogy kiutasítható, illetve kivettethető. Ebben az esetben a tárgyalás távollétében folyik tovább. Figyelemmel azonban a magánvádló sajátos eljárási helyzetére, miszerint a vád képviselete az ő személyéhez kötött, a Be. úgy rendelkezik, hogy legkésőbb a bizonyítási eljárás befejezése előtt ismertetni kell vele a távollétében lefolytatott bizonyítást. Ez szükséges a vádról való rendelkezés gyakorlása szempontjából. Ezen ismeretek hiányában ugyanis nem tudja gyakorolni a vádképviselettel kapcsolatos jogait. A tájékoztatás konkrét módjáról a törvény nem rendelkezik, de nyilvánvalóan nem jelentheti a teljes tárgyalásról készült jegyzőkönyv felolvasását, csupán röviden tájékoztatni kell a magánvádlót a távollétében foganatosított cselekményekről, a vádlott és a tanúvallomások lényegéről. A tájékoztatás abban az esetben sem maradhat el, ha a magánvádló képviselője jelen volt a tárgyaláson. Az 508. § második mondata, a magánvádló képviselőjének a rendzavarásáról rendelkezik. Amennyiben a rendzavaró képviselőt ki kell utasítani, és a magánvádló jelen van a tárgyaláson, akkor a tárgyalás folytatható. Amennyiben azonban a magánvádló nincs jelen a tárgyaláson, akkor a tárgyalást el kell napolni a rendzavaró képviselő költségére. Nincs tehát arra mód, hogy magánvádas tárgyaláson ne legyen jelen a magánvádló vagy képviselője. Ebből következik, hogy együttes rendzavarásuk esetén, ha mindkettőt ki kell utasítani a tárgyalásról, az automatikusan a tárgyalás elnapolását vonja maga után. A képviselőnek pedig viselnie kell az elnapolás költségeit. Abban az esetben azonban, ha viszonvádról van szó és a magánvádló képviselője egyben a védője is, akkor a 246. § (2) bekezdése értelmében a védő nem utasítható ki, és nem vezettethető ki a teremből. Alkalmazni lehet azonban a 246. § (2) bekezdésében meghatározott következményeket. Ezek szerint, ha a védő rendzavarása miatt a tárgyalás nem folytatható, a bíróság a tárgyalást felfüggeszti. Ebben az esetben a vádlott más védőt hatalmazhat meg. Ha ez nyomban nem lehetséges, a tárgyalást a rendzavaró védő költségére el kell napolni.

A tárgyalás

509. § (1) A tárgyaláson a bíróság ismerteti a vád, illetőleg a viszonvád lényegét, ha a magánvádlónak nincs képviselője, illetve a vádlottnak nincs védője.

(2) A tárgyaláson a bíróság hallgatja ki a vádlottat és a tanút, illetőleg hallgatja meg a szakértőt. A vádlottat a magánvádló távollétében kell kihallgatni.

Magánvádas eljárásban annak ellenére, hogy a magánvádló képviseli a vádat, kiemelt szerep jut a tárgyaláson is a bíróságnak. A tárgyalás vezetése rendkívüli körültekintést kíván meg a bíróságtól, különösen abban az esetben, ha viszonvádról is van szó, és egy-egy résztvevő több eljárási pozícióban vesz részt az eljárásban. A magánvádló képviselete az eljárás során nem kötelező, így abban az esetben, ha a magánvádlónak nincs képviselője, vagy a vádlottnak nincs védője, akkor a tárgyaláson a vád és viszonvád ismertetése a bíróság feladata. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a bíróság a vád kereteit túlléphetné, vagy korrigálhatná, hiszen az a funkciómegosztás alapelvével összeegyeztethetetlen lenne. A bíróságnak szigorúan a felek által előterjesztett vád keretein belül maradva kell ismertetni a vádat.
Az 509. § (2) bekezdése szerint, a tárgyaláson a bíróság hallgatja ki a vádlottat és a tanút, illetőleg hallgatja meg a szakértőt. Ennek értelmében még kivételesen, szűk körben sincs lehetőség a 295. §-ban biztosított, felek általi tanúkihallgatásokra. Annak ellenére, hogy a magánvádló a vádlói jogokat gyakorolja a Be. úgy rendelkezik, hogy a vádlottat a magánvádló távollétében kell kihallgatni. Ez a szabály azt a célt szolgálja, hogy a magánvádló későbbi tanúkénti kihallgatását ne akadályozza, hogy a vádlotti kihallgatásnál jelen volt. Általános szabály ugyanis a Be.-ben, hogy a tanú nem lehet jelen a vádlott kihallgatásánál, azért hogy a tanúvallomását a vádlotti vallomás befolyásától mentesen tehesse meg. Magánvádas eljárásban is előfordulhat, hogy csak az eljárás későbbi időpontjában, vagy éppen a vádlotti vallomás alapján derül ki, hogy a magánvádlót tanúként kell kihallgatni. A Be. ezen előírásának köszönhetően, a magánvádló tanúkénti kihallgatásának a későbbiekben sincs akadálya. Abban az esetben, ha viszonvád van az eljárásban, akkor a magánvádló tanúként nem hallgatható ki, hiszen ebben az esetben ő is vádlottként kerül kihallgatásra. Ebben az esetben érvényesül a magánvádas eljárásban is az az általános szabály, hogy a vádlott kihallgatása a még ki nem hallgatott vádlottak távollétében történik (Be. 288. § (1) bekezdés). Akit viszont már vádlottként kihallgattak, jelen lehet a többi vádlott kihallgatásánál.

A vád elejtése és elállás a vád képviseletétől

510. § (1) A magánvádló a vád elejtését nem köteles indokolni. Az 504. § (1) bekezdésének *a)* pontja a tárgyaláson is irányadó. A magánvádló a megismételt eljárásban is elejtheti a vádat.
(2) Ha az ügyész a vád képviseletét a magánvádlótól vette át, a vádat nem ejtheti el, de a vád képviseletétől elállhat. Ha a magánvádló jelen van, a tárgyalást folytatni kell, ellenkező esetben a bíróság a tárgyalás elnapolásával egyidejűleg új tárgyalást tűz ki, a magánvádlót pedig értesíti, hogy a vádat ismét ő képviseli.

A magánvádlót az eljárás során megilleti a váddal való rendelkezés joga. Ebbe a védelejtés is bele tartozik, amit a magánvádló - és ideértve a viszonvádlót is -, nem köteles indokolni. A védelejtést az elsőfokú bíróság határozathozatal céljából tartott tanácsülésig gyakorolhatja. Amennyiben a másodfokú eljárás során az elsőfokú bíróság határozatát a másodfokú bíróság bármely okból hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, a megismételt eljárásban is megilleti a magánvádlót a védelejtés joga. A magánvádas eljárásban azonban nemcsak a magánvádló kifejezett nyilatkozata alapján kerülhet sor védelejtésre, hanem a magánvádló mulasztásának is ilyen következményei lehetnek. Ha ugyanis a tárgyaláson nem jelenik meg, és magát előzetesen, alapos okkal, haladéktalanul nem mentette ki, nem gondoskodott képviselőről sem, vagy azért nem volt idézhető, mert a lakcímének megváltozását nem jelentette be, akkor ezt a bíróság hallgatólagos védelejtésnek tekinti, és megszünteti az eljárást. Viszonvádas eljárás esetén is irányadóak a viszonvádlóra a kifejezett és a hallgatólagos védelejtés szabályai. A viszonvád önállósága vagy járulékossága határozza meg, hogy az eljárást folytatni kell-e a magánvádló védelejtése esetén. Amennyiben önálló a viszonvád, vagyis a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló harminc napon belül terjesztették elő, akkor a magánvádló vádlejtése esetén a bíróság folytatja az eljárást a viszonvád alapján. Ekkor a viszonvádlóból magánvádló lesz, a magánvádló pedig vádlott. Abban az esetben, ha járulékos a viszonvád, vagyis a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidőn túl terjesztették elő, akkor a magánvádlónak a kifejezett vagy hallgatóságos védelejtése, az eljárás megszüntetését vonja maga után, és a viszonvád alapján az eljárást folytatni nem lehet.
Az 510. § (2) bekezdése az ügyész váddal kapcsolatos jogait szabályozza. Annak ellenére, hogy a magánvádas eljárásban főszabály szerint a vádat nem az ügyész, hanem a magánvádló képviseli, a törvény az ügyésznek is biztosít bizonyos jogokat. Többek között azt is, hogy a vád képviseletét a magánvádlótól átveheti. A magánvádló ekkor a sértett pozíciójába kerül, az eljárás pedig az általános közvádas eljárásra irányadó szabályok alapján folytatódik. Ha az ügyész átveszi a vád képviseletét a magánvádlótól a vád ura az ügyész lesz, az ügyészt illeti meg a váddal való rendelkezés joga. Ennek egy korlátja van, mégpedig az, hogy nem jogosult a vádat ejteni. Ennek a magyarázata, hogy nem kerülhet a magánvádló olyan helyzetbe, pusztán az ügyészi vádképviselet átvétele miatt, hogy a büntetőjogi igény érvényesítése véglegesen elenyészik. Az ügyész így csupán elállhat a vád képviseletétől, és ekkor a sértett újra magánvádlóként léphet fel. Ezért ha az ügyész a tárgyaláson az általa korábban átvett vád képviseletétől eláll, és a magánvádló jelen van, a tárgyalást folytatni kell, ellenkező esetben a bíróság a tárgyalás elnapolása mellett új tárgyalást tűz ki, a magánvádlót pedig értesíti, hogy a vádat ismét ő képviseli. A magánvádlónak azonban nem kötelessége a vád képviseletének átvétele. Ekkor is élhet azzal a jogával, hogy indokolás nélkül ejti a vádat, vagy élhet a hallgatólagos védelejtés esetével is.

Az eljárást megszüntető végzés

511. § (1) A bíróság az eljárást megszünteti, ha a magánvádló a tárgyaláson a vádat elejtette, illetőleg a mulasztását védelejtésnek kell tekinteni (507. §). Az 504. § (3) bekezdése ezekben az esetekben is irányadó.
(2) A rövidített jegyzőkönyvnek [252. § (5) bek.] tartalmaznia kell a vádlottnak azt az esetleges nyilatkozatát, amely a magánvádlót a vád elejtésére indította, valamint a magánvádlónak a vád elejtésére vonatkozó kijelentését.

A magánvádlónak a tárgyaláson mind a kifejezett, mind a hallgatólagos vádelejtése esetén (506. § és 507. §), a bíróság az eljárást megszünteti. Figyelemmel kell azonban lenni ebben az esetben a viszonvádra. Abban az esetben, ha járulékos viszonvádról van szó, vagyis a viszonvádló a vádat a magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidőn túl terjesztette elő, akkor a viszonvád is megszűnik a magánvád megszűnésével. Erről az eljárást megszüntető végzésben a bíróság külön is rendelkezik. Az eljárást megszüntető végzés tekintetében, a törvény lehetőséget teremt az eljárás egyszerűsítése miatt rövidített jegyzőkönyv készítésére. Az általános tartalmi követelményeken kívül azonban a magánvádas eljárás sajátosságait figyelembe véve, kötelező tartalmi elemként írja elő a Be. a vádlottnak azt az esetleges nyilatkozatát, amely a magánvádlót a vád elejtésére indította, valamint a magánvádló védelejtési nyilatkozatát.

A másodfokú bírósági eljárás

512. § (1) Az elsőfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést.
(2) Az elsőfokú bíróság az iratokat közvetlenül terjeszti fel a másodfokú bírósághoz.
(3) A bíróság a magánvádlót a tárgyalásra idézi, ha jelenlétét szükségesnek tartja. Egyébként a magánvádlót a tárgyalásról értesíteni kell.
(4) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét tanácsülésen hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti, ha ezt a magánvádló a határozathozatal céljából tartandó tanácsülésig indítványozza. Az 504. § (3) bekezdése ez esetben is irányadó.

(5) Ha az ügyben több magánvádló van, a 494. § (4) bekezdését a másodfokú bírósági eljárásban is megfelelően alkalmazni kell. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság határozatának azt a részét bírálja felül, amelyet bármely magánvádló fellebbezése érint.

ÍH 2009. 150. Magánvádas eljárásban a bűnügyi költség viselése
A magánvádló perorvoslati joga korlátozott, hiszen a pótmagánvádlóhoz hasonlóan csak a terhelt terhére jelenthet be fellebbezést. A közvádas eljárás általános szabályaitól eltérően, az elsőfokú bíróság az iratokat közvetlenül terjeszti fel a másodfokú bírósághoz. Ennek magyarázata, hogy a vádat a magánvádló képviselte, így nem szükséges a másodfokú bíróság mellett működő ügyész nyilatkozata sem, hiszen az ügyész adott esetben, az eljárásban egyáltalán nem vett részt. A másodfokú bíróság mérlegelésébe tartozik, annak az eldöntése, hogy kívánja-e a magánvádlót meghallgatni, nyilatkoztatni valamivel kapcsolatban. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy a magánvádló személyes megjelenése nélkülözhetetlen a másodfokú eljárás lefolytatásához, akkor idézi a magánvádlót, ellenkező esetben csupán értesíteni kell. Másodfokú eljárásban a szabályszerű idézés ellenére történő távolmaradásnak már nincsenek olyan következményei, mint az elsőfokú eljárásban voltak, vagyis nem minősül védelejtésnek, és nem vonja maga után az eljárás megszüntetését, lévén, hogy másodfokon már védelejtésről egyáltalán nem beszélhetünk. A másodfokú bíróság már nem a vádról határoz, hanem az elsőfokú bíróság határozatát, és az azt megelőző eljárást bírálja felül. A magánvádas eljárásnak ugyanakkor sajátossága az is, hogy a másodfokú eljárásban a magánvádló, a bíróság határozathozatal céljából tartott tanácsüléséig indítványozhatja az eljárás megszüntetését. Ekkor a másodfokú bíróság, az első fokú bíróság ítéletét tanácsülésen hatályon kívül helyezi, és az eljárást kötelezően megszünteti. Ebben az esetben is vizsgálni kell a viszonvádat abból a szempontból, hogy önálló vagy járulékos volt-e. Amennyiben a viszonvád járulékos és a magánvádló kéri a másodfokú eljárásban az eljárás megszüntetését, akkor a viszonvádra vonatkozó másodfokú eljárást is meg kell szüntetni.
Amennyiben az ügyben több magánvádló szerepel, a magánvádlókat a jogorvoslati jog bejelentése külön-külön illeti meg. Előfordulhat olyan eset, hogy egyesek tudomásul veszik az elsőfokú bíróság határozatát, míg mások fellebbeznek ellene. Ha az ügyben másodfokon is több magánvádló szerepel, alkalmazni kell a 494. § (4) bekezdése szerinti, a vád képviseletével járó jogokat gyakorló magánvádló kijelölésére vonatkozó szabályokat. Elsősorban a magánvádlók maguk közül jelölik ki a másodfokú bíróság előtt eljáró magánvádlót, megegyezés hiányában a magánvádló kijelölésére a bíróság jogosult. A kijelölés a másodfokú bíróság érdemi határozatának a kihirdetéséig tart, ezt követően a jogorvoslati jog gyakorlására a magánvádlók újra külön-külön jogosultak. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság határozatát abban a részében bírálja fölül, melyet bármely magánvádló fellebbezése érint. A felülbírálat kereteit azonban nem mindig egyszerű meghatározni, hiszen a cselekmények szoros tárgyi összefüggése, az egyidejű elkövetés elkerülhetetlenné teheti, hogy a másodfokú bíróság döntése, a fellebbezéssel nem élő magánvádlóra is kihasson.

A harmadfokú bírósági eljárás

513. § (1) A másodfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést.
(2) A másodfokú bíróság az iratokat közvetlenül terjeszti fel a harmadfokú bírósághoz.
(3) A harmadfokú bíróság nyilvános ülésén a magánvádló részvétele kötelező. Ha a magánvádlónak nincs képviselője, a tanács elnöke képviselőt rendel ki részére.

A harmadfokú eljárásban is igaz az, hogy a magánvádló jogorvoslati joga korlátozott, hiszen csak a terhelt terhére jelenthet be fellebbezést. Amennyiben több magánvádló szerepel az eljárásban akkor a fellebbezési jog a magánvádlókat külön-külön illeti meg. A másodfokú bíróság az ügy iratait nem az ügyészségen keresztül, hanem közvetlenül terjeszti fel a harmadfokú bírósághoz, mivel az ügyész a másodfokú eljárásnak sem volt résztvevője. A harmadfokú bíróság főszabály szerint nyilvános ülésen jár el, melyen a magánvádló részvétele kötelező. Ennek indoka, hogy a magánvádló a vád képviselője, ebben a tekintetben hasonlóságot mutat az ügyésszel. Mivel a harmadfokú eljárásban az ügyész részvétele is kötelező, ezért a harmadfokú bíróság a magánvádlót idézi a nyilvános ülésre. Harmadfokú eljárásban kötelező továbbá a magánvádló képviselete is. Erre a fegyverek egyenlőségének megteremtése jegyében azért van szükség, mert a harmadfokú eljárásban, amire azért kerül sor, mert az első és másodfokú bíróság a büntetőjogi főkérdés tekintetében eltérő döntést hozott, az általános szabályok szerint kötelező a védő részvétele is. Ezért a Be. rendelkezései szerint, amennyiben a magánvádlónak nincs képviselője, akkor a bíróság képviselőt rendel ki. Nyilvánvalóan a bíróság az ügyvéd, jogi képviselő kirendelése iránt tud intézkedni, holott a törvény szövege csak képviselőt és nem jogi képviselőt tartalmaz. A törvény szövegéből eszerint az is következik, hogy ha a magánvádlónak van képviselője, aki lehet akár jogi végzettség nélküli nagykorú hozzátartozója is, akkor a bíróság nem rendel ki képviselőt. Ezzel kétségtelenül sérül a fegyverek egyenlőségének elve és a harmadfokon feltétlenül kívánatos szakszerűség követelménye is. Kérdés az is a magánvádas eljárásban, ha több magánvádló szerepel az eljárásban, akkor a harmadfokú eljárásban valamennyi magánvádló vonatkozásában kötelező-e a képviselő részvétele, vagy csak a kijelölt magánvádló tekintetében kell a kirendelésről a bíróságnak szükség esetén gondoskodni. Az 513. § (3) bekezdés kötelezővé teszi a magánvádló és a képviselője részvételét az eljárásban. Távolmaradásuknak azonban semmilyen szankciója nincs, hiszen a 69. §, mely az idézéssel szembeni mulasztás következményeit tartalmazza, nem rendelkezik a magánvádlóról és képviselőjéről.

A bűnügyi költség viselése

514. § (1) A 339. § (1) bekezdésében szabályozott esetben a bűnügyi költséget a magánvádló viseli, ha azonban a büntetőeljárást a Btk. 25. § *a)* vagy *c)* pontja szerinti büntethetőséget megszüntető okból szüntették meg, a 74. § (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott bűnügyi költséget az állam viseli. A 339. § (2) bekezdése alkalmazásának akkor is helye van, ha a bíróság az eljárást az 504. § (1) bekezdés *b)* pontja, az 510. § (1) bekezdés első mondata, illetve az 512. § (4) bekezdése alapján szüntette meg.

(2) A másodfokú bíróság a magánvádlót a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költség viselésére kötelezi, ha az elsőfokú bíróság határozata ellen egyedül a magánvádló fellebbezett, és a másodfokú bíróság a határozatot helybenhagyja.

(3) Viszonvád esetében a bíróság úgy is rendelkezhet, hogy a magánvádló és a viszonvádló az általa előlegezett bűnügyi költséget viseli.

(4) Ha a másodfokú bíróság határozata ellen kizárólag a magánvádló jelentett be fellebbezést, és az nem vezetett eredményre, a harmadfokú eljárásban felmerült bűnügyi költséget a magánvádló viseli.

(5) Ha a bűnügyi költséget a magánvádlók viselik, a vádat elejtő magánvádlót az eljárásban való részvételéhez igazodóan kell a bűnügyi költség arányos részének megfizetésére kötelezni.

(6) Ha a vádat magánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat felmenti, vagy vele szemben az eljárást a magánvádló védelejtése miatt megszünteti, a magánvádló a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül - a külön jogszabályban meghatározott mértékben - megtéríti a vádlott azon költségét, továbbá meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a magánvádas eljárásban keletkezett. A megtérítésre a (2)-(5) bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

ÍH 2009. 150. Magánvádas eljárásban a bűnügyi költség viselése
A magánvádló viseli az üggyel kapcsolatban felmerült valamennyi bűnügyi költséget akkor, ha a vádlottat felmentik, vagy vele szemben az eljárást megszüntetik. Ezzel a magánvádlónak komoly érdeke fűződik ahhoz, hogy indokolatlanul ne húzza el az eljárást, és ne okozzon a szükségesnél nagyobb bűnügyi költséget. Nem lehet azonban a bűnügyi költség viselésére a magánvádlót kötelezni, ha az eljárás megszüntetésére a vádlott halála vagy kegyelem miatt került sor. Nem lenne ugyanis méltányos a magánvádlót egy olyan, csak részben lefolytatott eljárás költségeinek a megfizetésére kötelezni, mely rajta kívül álló, előre nem látható okból szűnt meg. Ez a kedvezmény ugyanakkor nem azt jelenti, hogy az állam megtérítené a magánvádló addig felmerült kiadásait, hanem csak a bűnügyi költség állam által előlegezett és még a magánvádló által eddig meg nem fizetett részére vonatkozik. A magánvádlónak az eljárás megszüntetéséig felmerült készkiadásait az állam nem téríti meg. Ugyancsak nem vonatkozik a kedvezmény a 74. § (3) bekezdésében meghatározott költségekre, melyek a terhelt oldalán jelentkeznek, ezeknek a megfizetésére a terhelt halála, vagy kegyelem miatti eljárás megszüntetés esetén is a magánvádlót kell kötelezni. A főszabály az, hogy a magánvádló akkor is viseli a felmerült bűnügyi költséget, ha az eljárás megszüntetésére azért kerül sor, mert a feljelentését a személyes meghallgatás előtt visszavonta, vagy a tárgyaláson indokolás nélkül ejtette a vádat, illetve másodfokú eljárásban a határozathozatal céljából tartandó tanácsülésig indítványozza az eljárás megszüntetését. Ez alól kivételt jelent a bűnügyi költségnek az a része, amely azzal összefüggésben merült fel, hogy a vádlott hallássérült, beszédfogyatékos, vak, illetőleg a magyar nyelvet nem ismeri, vagy az eljárás során regionális vagy nemzetiségi nyelvét használta. Ennek a költségnek a viselésére a Be. 339. § (2) bekezdése alapján, a magánvádas eljárásban is az állam köteles.

A közvádas eljárásban másodfokon bűnösnek kimondott vádlott viseli a másodfokon felmerült bűnügyi költséget akkor is, ha ő maga nem fellebbezett, és a terhére bejelentett fellebbezés (ügyészi fellebbezés) eredménytelen volt. A magánvádas eljárásban ez a szabály másként alakul, hiszen ha kizárólag a magánvádló jelent be fellebbezést a terhelt terhére, és a másodfokú bíróság helyben hagyja az elsőfokú bíróság határozatát, vagyis a magánvádló fellebbezése eredménytelen volt, akkor nem a vádlott, hanem a magánvádló viseli a másodfokú eljárás költségeit. Ugyanez a szabály érvényes harmadfokú eljárásban is, ha kizárólag a magánvádló jelentett be fellebbezést a másodfokú bíróság határozata ellen, és az nem vezetett eredményre, a harmadfokú eljárásban felmerült bűnügyi költséget a magánvádló viseli. Amennyiben a magánvádas eljárásban a bíróság hivatalból rendel ki szakértőt annak eldöntésére, hogy közvádas vagy magánvádas eljárásra tartozik-e az ügy és a magánvádlót felmenti az ellene emelt vád alól, akkor a szakértő kirendelésével kapcsolatban felmerült költséget, valamint a harmadfokú eljárás során a jogi képviselettel járó költséget - mivel a fellebbezés eredményes volt - mint bűnügyi költséget az állam viseli (ÍH 2009. 105).
Az 514. § (3) bekezdése a viszonvád esetére lehetővé teszi a bíróság számára, hogy a magánvádlót és a viszonvádlót is az általa előlegezett bűnügyi költség viselésére kötelezze, vagyis mindkét félnek a saját érdekkörében felmerült költségeit és készkiadásait kell viselni. Ez a szabály értelemszerűen akkor irányadó, ha mindkét vádat megalapozottnak találja a bíróság, és mindkettőjük bűnösségét megállapítja, vagy éppen mindkét vád megalapozatlan és mindkettőjüket felmenti a vád alól.
Az 514. § (5) bekezdése arra az esetre tartalmaz szabályozást, hogy a több magánvádló fellépése esetén, hogyan differenciálhatja a bíróság a felmerült bűnügyi költséget. Tekintettel arra, hogy a magánvádlók jogorvoslati joga külön-külön érvényesítendő, az eljárás folytatására irányuló akaratuk, az eljárás során különbözik egymástól. Ennek a költségek viselésében is meg kell mutatkozni. Ezért a törvény lehetővé teszi, hogy a vádat elejtő magánvádlót, az eljárásban való részvételéhez igazodóan kell a bűnügyi költség arányos részének megfizetésére kötelezni.

A perújítási indítvány

515. § (1) A magánvádló csak akkor terjeszthet elő perújítási indítványt, ha a terheltet felmentették, vagy az eljárást megszüntették.
(2) A perújítási indítványt közvetlenül a bíróságnál kell előterjeszteni. Ha a perújítási indítvány olyan bűncselekmény megállapítására irányul, amely miatt a vádat az ügyész képviseli, az ügyész nyilatkozatát is be kell szerezni.

A magánvádló perújítási joga erősen korlátozott, hiszen csak a vádlott felmentése vagy az eljárás megszüntetése esetére teszi lehetővé a törvény a perújítás kezdeményezését. A vádlott bűnösségének megállapítása esetén, a magánvádló a terhelt büntetésének a súlyosítását nem kezdeményezheti. Amennyiben az eljárásban viszonvádat is emeltek, a bíróságnak meg kell vizsgálni, hogy a perújítási indítványt vádlottként vagy vádlóként terjeszti elő a jogosult. Az általános szabályoktól eltérően, a perújítási indítványt a magánvádlónak a bíróságnál kell előterjeszteni. Amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy a perújítási indítvány olyan bűncselekmény megállapítására irányul, amely közvádra üldözendő, akkor az indítványt az ügyésznek nyilatkozattétel végett megküldi. Az ügyész erre vagy közvetlenül, vagy a perújítási nyomozás eredménye alapján válaszol.

XXIV. Fejezet

A BÍRÓSÁG ELÉ ÁLLÍTÁS

516. § A bíróság elé állítás esetén e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A bíróság elé állítás az eljárás gyorsítása érdekében bevezetett külön eljárás. Az eljárást gyorsító technikák közül ez hivatott azt a követelményt a leginkább teljesíteni, hogy a bűncselekmény elkövetéséhez képest, időben minél hamarabb kell, hogy a bíróság büntetést szabjon ki az elkövetővel szemben, hiszen így a szankció is hatékonyabban éri el a célját, a generális és speciális prevenciót. Az eljárás hagyományos szakaszai, a nyomozás, az ügyészi szak, valamint a tárgyalás előkészítése, mindössze a gyanúsított kihallgatásától számított maximum 30 napra redukálódik. Az eljárás alkalmazásának az ügyész a mozgatórugója, hiszen kizárólag ő indítványozhatja az eljárás lefolytatását. A bíróság elé állítás során a büntetőeljárás általános szabályait annyiban kell alkalmazni, amennyiben e Fejezet szabályai attól eltérően nem rendelkeznek. Tekintettel az eljárás sajátosságaira, különösen a záros határidőkre, a Be. egyes rendelkezései egyáltalán nem alkalmazhatók. Nem alkalmazhatók többek között az írásbeli vádemelésre, és a vádiratra vonatkozó szabályok. Nem alkalmazhatók a tárgyalás előkészítésének szabályai. Az eljárást nem lehet felfüggeszteni, nem kerülhet sor a vádemelés elhalasztására, közvetítői eljárás lefolytatására. Nem kerülhet sor bíróság elé állításra magánvádas és pótmagánvádas eljárásban sem. Alkalmazható ugyanakkor a bíróság elé állítás, fiatalkorúak és katonai büntetőeljárás keretei között, természetesen az ezekben az eljárásokban meghatározott speciális szabályok megtartásával.

A bíróság elé állítás feltételei

517. § (1) Az ügyész a terheltet a gyanúsítottként történő kihallgatásától számított harminc napon belül bíróság elé állíthatja, ha
a) a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetést rendel,
b) az ügy megítélése egyszerű,
c) a bizonyítékok rendelkezésre állnak,
d) a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte.

(2) Ha a bíróság elé állítás (1) bekezdés *a)-c)* pontjában meghatározott feltételei fennállnak, tettenérés esetén az ügyész a terheltet a gyanúsítottként történő kihallgatásától számított harminc napon belül bíróság elé állítja.

(3) A magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló a terhelt bíróság elé állítását nem indítványozhatja.

Az eljárás alkalmazásának hat konjunktív feltétele van, vagyis amelyeknek együttesen kell fennállni ahhoz, hogy a terheltet ebben a formában ítéljék el. Először is bíróság elé állításra csak az ügyész indítványa alapján, vagyis csak közvádas ügyekben van lehetőség. Az ügyész a többi külön eljáráshoz hasonlóan itt is az eljárás mozgatórugója, az ügyésznek kell ugyanis megvizsgálnia, hogy a következőkben ismertetendő törvényi feltételek együttesen fennállnak-e. Ez azonban megfelelő szakmai rálátást és tapasztalatot igényel. Olyan döntést kell az ügyésznek meghoznia, melyre a magánvádló és pótmagánvádló nem lennének képesek, ezért az 517. § (3) bekezdése megerősíti azt, ami az (1) bekezdésből is egyértelműen következik, és tételesen kizárja a magánvádlót, illetőleg a pótmagánvádlót a terhelt bíróság elé állításának indítványozásából. Az ügyészi indítványhoz kötöttség jelzi azt is, hogy a bíróság hivatalból nem dönthet a bíróság elé állítás alkalmazásáról, és nem is hívhatja fel az ügyészt a külön eljárás indítványozására.

A második feltétele a bíróság elé állításnak, a határidő szigorú betartása, hiszen a gyanúsított kihallgatásától számított 30 napon belül sor kell, hogy kerüljön az eljárásra. Ez a határidő a korábbi szabályokhoz képest lényegesen kedvezőbb feltételeket teremt, hiszen a korábbi szabályozás a 30 napos határidőt a bűncselekmény elkövetéséhez képest állapította meg. Tekintettel a nyomozóhatóságok leterheltségére, sok esetben a bűncselekmény elkövetése és a gyanúsított kihallgatása között, több mint 30 nap telt el, ekkor eleve kizárt volt bíróság elé állítás alkalmazása. Ugyancsak kizárt volt például, ha ismeretlen volt a nyomozás elején a bűncselekmény elkövetője, és kilétére csak a 30 napos határidőn túl derült fény. Amennyiben valamely lényeges bizonyíték beszerzése a bűncselekmény elkövetésétől számított 30. napon történt meg, eleve kizárt volt a jogintézmény alkalmazása. Ezeket a hiányosságokat kiküszöbölve, a jogalkotó a bíróság elé állítás alkalmazásának kiszélesítését messzemenőkig megfontolva, jelenleg a gyanúsított kihallgatásától számított 30 napon belül kerülhet sor a bíróság elé állításra. Egy meghatározott személy gyanúsítottként való bevonása a büntetőeljárásba a gyanúsítás közlésével kezdődik. Ezzel válik a gyanúsított az eljárás processzuális alanyává. A gyanú közlése nem feltétlenül esik egybe a gyanúsított kihallgatásával, hiszen a gyanú közlése történhet az őrizetbe vétel alkalmával, a kihallgatásra történő idézésben is, sok esetben megelőzi a tényleges kihallgatást. A bíróság elé állítás határidejét a tényleges gyanúsítotti kihallgatástól kell számítani (179. §-180. §). Ez jelentős kedvezményt hozott a jogintézmény alkalmazásában, hiszen nincs meghatározva, hogy a gyanúsított első kihallgatására mikor kerüljön a nyomozás alatt sor. Így a bizonyítékok összegyűjtése érdekében, végezhetők a gyanúsítotti kihallgatást megelőzően is nyomozati cselekmények, tanúkihallgatások stb.

A bíróság elé állítás harmadik feltétele, hogy a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetést rendel. Ez a szempont anyagi jogi kérdés, melyet a Btk. Különös Része alapján kell megítélni. Nem mondhatjuk, hogy a bíróság elé állítás a bagatell bűncselekmények tipikus elintézési módja a magyar büntetőeljárásban. Ennek indoka, hogy a bűncselekmény nagyobb súlya még nem feltétlenül jelent bonyolult, szerteágazó ügyet. Abban az esetben pedig, ha egyszerűbb ügyről van szó, felesleges lenne pusztán a bűncselekmény súlyára tekintettel a hagyományos eljárás szerinti bonyolult és hosszadalmas procedúra lebonyolítása. A jelenlegi szabályozás hatásköri szigorításokat nem tartalmaz, így mind a megyei, mind a helyi bíróság hatáskörébe tartozó, nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekmények tárgyát képezhetik a bíróság elé állításnak. Az sem kizárt, hogy halmazatban lévő bűncselekmények legyenek tárgyai a bíróság elé állításnak, az azonban előfeltétel, hogy valamennyi bűncselekmény vonatkozásában egyenként kell fennállnia az összes törvényi előírásnak, így a nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb bűncselekmény követelményének is.

A bíróság elé állítás következő törvényi feltétele, az ügy egyszerű megítélése. Az egyszerű megítélésű ügy természetesen egzaktan nem definiálható, így az ügyész mérlegelési jogkörébe tartozik ennek a megítélése. Egyszerű megítélésű ügyről akkor beszélhetünk, ha cselekmény általában egy mozzanatú, egy helyszínen zajlik, nem szerteágazó, időben sem elhúzódó és általában a tényeket bizonyítékok alátámasztják. Önmagában nem teszi az ügyet bonyolulttá, ha valamely kérdés tisztázása szakértői közreműködést igényel. Úgyszintén nem zárja ki az ügy egyszerűségét pusztán a sorozat jellegű cselekmény, vagy a társas bűnelkövetési alakzat. Vannak azonban olyan tényezők, melyek már egyértelműen az ügyek bonyolultságára engednek következtetni. Ilyenek pl. ha az ügyben különösen védett tanú van, vagy a titkos adatszerzés feltételei állnak fenn, fedett nyomozót alkalmaznak az ügyben stb. Az ügy egyszerűsége azonban nemcsak ténybeli, hanem jogi egyszerűséget is jelent. Általában jogilag egyszerű az ügy, ha nincsenek minősítéssel kapcsolatos problémák, egyértelmű a bűnösség mikénti megítélése, nem állnak fenn nehezen megítélhető büntethetőségi akadályok.

A bíróság elé állítás következő alkalmazási feltétele, hogy a bizonyítékok rendelkezésre állnak. Ez a bizonyítékok beszerzésének nemcsak elvi lehetőségét jelenti, hanem ténylegesen azt, hogy ezek a bíróság előtt rendelkezésre is állnak. Egyes bizonyítási eszközök hiánya vezethet oda, hogy egy ízben, legfeljebb nyolc napra, a bíróság elnapolhatja majd a tárgyalást. Ezt a szabályt azonban nem lehet úgy értelmezni, hogy az ügyésznek ne lenne feladata, hogy ezek beszerzéséről a nyomozati, illetve a tárgyalás előkészítési szakaszban gondoskodjék. Bíróság elé állításra tehát akkor kerülhet sor, ha bűncselekmény és bűnösség bizonyításához szükséges és elégséges, valamennyi bizonyíték hiánytalanul rendelkezésre áll.

A bíróság elé állítás alkalmazási feltétele továbbá, hogy a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte. Ez esetben a terhelt beismerő vallomásának elegendő, ha részletesen a tényekre kiterjed és nem szükséges, hogy bűnösségre is vonatkozzon. A beismerő vallomás mellett egyébként kötelező az általános szabályok szerint más bizonyítékoknak a felkutatása is az eljárásban. Önmagában a beismerő vallomás más bizonyítékok hiányában nem képezheti alapját a bíróság elé állításnak.

Az 517. § (2) bekezdés a bíróság elé állítás kötelező esetét tartalmazza. Abban az esetben ugyanis, ha a terheltet tetten érték és az (1) bekezdés a)-c) pontjában meghatározott feltételei fennállnak, az ügyész a terheltet a gyanúsítottként történő kihallgatásától számított harminc napon belül bíróság elé állítja. Tettenérés esetén tehát a többi feltétel fennállása mellett, ha a bűncselekmény elkövetése nyolc évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő, a cselekmény egyszerű megítélésű, és a bizonyítékok rendelkezésre állnak, az ügyésznek indítványoznia kell a bíróság elé állítást. Természetesen a feltételek együttes fennállásának megítélése az ügyész mérlegelési jogkörébe tartozik, különösen az ügy egyszerű megítélése tekintetében széles mozgástere van. Tettenérés esetén nem feltétele az eljárás lefolytatásának a terhelt beismerő vallomás, így beismerés hiányában is sor kerülhet a gyorsított eljárásra. A tettenérés fogalma több esetet is takar. Az egyik, amikor az elkövetőt a bűncselekmény elkövetése során tetten érik, illetőleg a bűncselekményt részben vagy egészben szemtanú jelenlétében követte el. Tettenérésnek tekinthető, ha a bűncselekmény elkövetése után a menekülő elkövetőt az üldözés során, bizonyítékokkal terhelten fogja el a hatóság.

Nyomozás és vádemelés

518. § (1) Ha a bíróság elé állítás feltételei fennállnak, és az ügyész a gyanúsítottat bíróság elé kívánja állítani, közli a gyanúsítottal, hogy mely bűncselekmény miatt, milyen bizonyítékok alapján állítja bíróság elé.

(2) Az ügyész haladéktalanul gondoskodik arról, hogy a gyanúsított védőt hatalmazhasson meg, ha a gyanúsítottnak nincs védője, védőt rendel ki. Ha a terhelt őrizetben van, gondoskodik arról, hogy a védő a terhelttel a tárgyalás előtt beszélhessen.

Az eljárás egyszerűségére tekintettel, nem a hagyományos formában történik a vádemelés sem. Az ügyésznek már a nyomozás kezdetén vizsgálnia kell, hogy a bíróság elé állítás feltételei fennállnak-e. Amennyiben az eljárás alkalmazására lehetőséget lát, illetve az kötelező, már a nyomozást ennek megfelelően alakítja, és határidő tűzésével rendelkezik az eljárási cselekmények elvégzéséről (11/2003.(ÜK. 7) LÜ utasítás 67. §). Amennyiben a nyomozás során vagy befejezését követően megállapítást nyer, hogy a bíróság elé állítás feltételei fennállnak, az ügyész közli a terhelttel, hogy milyen bűncselekmény miatt, milyen tények, és bizonyítékok alapján kívánja bíróság elé állítani. Ennek a tájékoztatásnak garanciális jelentősége van, hogy a terheltnek a gyanúsítás és a vád tartalmának megismeréséhez való joga sérelmet ne szenvedjen (Be. 43. § (2) bekezdés a) pontja). Ebben az eljárásban, a hagyományos értelemben vett írásbeli váddal nem találkozunk. Ennek a garanciális szabálynak a megsértése azon az indokon alapszik, hogy az ügyészi többletmunkára és a szűkös határidőre tekintettel nem várható el, hogy az ügyész vádiratot szerkesszen, és azt közölje az erre jogosultakkal. Bár törvényi előírásai nincsenek, az ügyész a 11/2003 (ÜK.) LÜ utasítás 67. § (2) bekezdése alapján, vádirat helyett feljegyzést készít a bíróság elé állításról. A feljegyzés tartalmazza a gyanúsított nevét, a Be. 117. §-ának (1) bekezdésében írt személyi adatait, a vád tárgyát képező cselekményt, és annak törvényi minősítését.

A terhelt jogainak a messzemenőkig történő védelme érdekében, az eljárásban kötelező védő részvétele. Amennyiben a terheltnek nem lenne védője, az ügyész gondoskodik annak kirendeléséről. A védelemre való felkészülést hivatott szolgálni az a szabály, hogy amennyiben a terhelt őrizetben van, a tárgyalás előtt beszélhet védőjével. A védő kötelező részvétele az eljárásban attól az időponttól kötelező, amikor az ügyész döntött a bíróság elé állításról. A fentebb említett 11/2003 (ÜK.) LÜ utasítás az ügyész feladatává teszi, hogy a bíróság elé állításról készített feljegyzést, a vádlott és a védő is megkaphatja. Ez természetesen nem helyettesíti a vádiratot, és annak kötelező tartalmi elemei sincsenek benne, de a védő számára kiindulási pontként szolgál a védelemre való felkészülésben.

519. § (1) Az ügyész haladéktalanul értesíti a bíróságot, ha a vádlottat bíróság elé kívánja állítani, ebben az esetben a bíróság nyomban kitűzi a tárgyalás határnapját.

(2) A bíróság elé állítás előtt elrendelt személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés a bíróság elé állítás napján tartott tárgyalás befejezéséig tart. Ha az 517. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek is fennállnak, az őrizetbe vétel bíróság elé állítás céljából is elrendelhető. Az őrizet legfeljebb hetvenkét óráig tarthat. Ha a bíróság az iratokat az ügyészhez visszaküldi, az ügyész indítványára az általános szabályok szerint határoz a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedésekről.

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés

Az ügyész feladata a bíróság haladéktalan értesítése arról, hogy a terheltet bíróság elé akarja állítani. Az értesítés alakiságára vonatkozóan előírásokat a törvény nem tartalmaz, az történhet szóban, távbeszélőn is, ha a határidők tartása úgy kívánja meg. A bíróság az ügyész döntését, miszerint a bíróság elé állítás feltételei fennállnak-e, ebben az eljárási szakaszban nem jogosult felülbírálni, és nem küldheti vissza az iratokat az ügyésznek abból az okból, hogy álláspontja szerint a bíróság elé állítás feltételei közül, a Be. 517. §-ának (1) bekezdés b) és d) pontjában felsoroltak nincsenek meg (4/2007 BK vélemény). A bíróság az ügyész értesítése alapján köteles a tárgyalást kitűzni.

A bíróság elé állítás előtt elrendelt személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés, a bíróság elé állítás napján tartott tárgyalás befejezéséig tart. A terhelt őrizetbe vételére a bíróság elé állítás céljából is sor kerülhet, azonban annak időtartama ilyenkor sem haladhatja meg a 72 órát. Ezért amennyiben 72 órán belül a bíróság elé állítás nem lehetséges, akkor az ügyésznek szükség esetén indítványoznia kell, más személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés elrendelését. Ebben az esetben is a nyomozási bíró dönt a kényszerintézkedés elrendeléséről, de az előzetes letartóztatás időtartamára vonatkozó általános szabályok ilyenkor általában nem alkalmazhatók. Hiszen amennyiben őrizetbevétel előzte meg az előzetes letartóztatást, akkor a gyanúsítotti kihallgatás, szükségszerűen legkésőbb az őrizetbe vételt követő 24 órán belül megtörtént, ehhez képest 30 nap áll rendelkezésre a bíróság elé állításra, ami nem feltétlenül fog egy hónapos előzetes letartóztatást lehetővé tenni. Amennyiben a bíróság az iratokat az ügyésznek visszaküldi, akkor ügyészi indítványra az általános szabályok szerint kell dönteni a személyi szabadságot elvonó, vagy korlátozó kényszerintézkedésekről.

520. § Az ügyész a vádlottat a nyomozó hatóság közreműködésével vagy egyéb módon a bíróság elé állítja, a védőt rövid úton megidézi, és biztosítja, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. Gondoskodik továbbá arról, hogy a tárgyaláson jelen legyenek, akiknek a részvétele kötelező, illetve jelen lehessenek, akiknek a részvétele nem kötelező.

Mivel a bíróság elé állítás esetén a tárgyalás előkészítése a büntetőper gyorsítása érdekében teljesen kimarad az eljárásból, így a tárgyalás kitűzése után, az ügyész veszi át bizonyos szempontból a tárgyalás előkészítése során az általános szabályok szerit bíróságra háruló feladatokat. Az ügyészi feladata ugyanis annak a biztosítása, hogy a tárgyaláson a bizonyítékok ténylegesen rendelkezésre álljanak. Az ügyész feladata a tárgyalás időpontjának ismeretében, az idézések és értesítések foganatosítása. Gondoskodnia kell ugyanis arról, hogy akiknek kötelező a tárgyaláson való részvétele azok ténylegesen megjelenjenek, akiknek pedig lehetőséget teremt a törvény a jelenlétre, azok megfelelő tájékoztatást kapjanak, és jelenléti jogukat gyakorolhassák. Ebben az esetben, tekintettel a szűk határidőre, nem feltétlenül kell, hogy az értesítések és idézések hagyományos írásbeli formában történjenek, hanem az ügyész választhatja a rövid úton történő idézést is. Az ügyész feladata, hogy gondoskodjon arról, hogy a terhelt a bíróság előtt megjelenjen. A terheltet tehát idézheti a tárgyalásra, de igénybe veheti a nyomozó hatóság közreműködését is. A fogva lévő terhelt előállításáról szintén az ügyésznek kell gondoskodni. Az ügyész kötelezettségei közé tartozik a védő és mindazon személyek megidézése is, akiknek a részvétele a tárgyaláson kötelező.

Tárgyalás előkészítése

521. § Bíróság elé állítás esetén a XII. Fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók.

A bíróság elé állítás során a tárgyalás előkészítésének a feladatát az ügyész látja el, ezért a XII. fejezet szabályait értelemszerűen nem lehet alkalmazni a gyorsított eljárásban. A tárgyalás ügyész általi előkészítése, többnyire a bizonyítékok rendelkezésre állásában merül ki, főként arról kell gondoskodnia, hogy az idézéseket, értesítéseket foganatosítsa, továbbá, hogy más bizonyítási eszközök a tárgyaláson ténylegesen is jelen legyenek.

Az elsőfokú bírósági tárgyalás

522. § (1) A tárgyaláson a védő részvétele kötelező.

(2) Az ügyész a tárgyalás megkezdése előtt - ha ez korábban nem történt meg - az iratokat és a tárgyi bizonyítási eszközöket a bíróságnak átadja, ezt követően a vádat szóban terjeszti elő.

(3) A vád előterjesztése után a bíróság az iratokat az ügyésznek visszaküldi, ha a gyanúsított kihallgatásától a bíróság elé állításig több mint harminc nap telt el, a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést rendel, vagy a bizonyítási eszközök nem állnak rendelkezésre.

A tárgyaláson védő részvétele kötelező. Erre többek között azért van szükség, mivel a gyorsított eljárás szabályainak alkalmazása némileg az eljárásban résztvevők, különösen a terhelt jogainak a korlátozásával jár. A bíróság elé állítás esetén nincs írásbeli vád, mely alapján a védelem megfelelőképpen fel tudna készülni, ugyanakkor arra sem biztosít a törvény külön lehetőséget, hogy az ügy iratait megismerhessék. Nem a Be., hanem a 11/2003 (ÜK.) LÜ utasítás rendelkezik arról, hogy a vádról készült feljegyzés megismerését a terhelt és védője számára is biztosítani kell. Azonban a feljegyzés nem pótolja a vádiratot, a feljegyzés nem azonos a váddal, vagyis a terhelt és védője csak a tárgyaláson fog először szembesülni az ügyészi váddal a maga egészében. Ezért az információhoz és a védelemre való felkészüléshez való jog sérelmének ellensúlyaként, a törvény védőt állít a terhelt mellé, aki a védelmét a tárgyaláson megfelelően el tudja látni. Az elsőfokú tárgyaláson tehát kötelező a védő részvétele. Ennek a szabálynak a megsértése, abszolút hatályon kívül helyezési ok másodfokú eljárásban, továbbá felülvizsgálatra is alapot adhat (BH 2003. 56).

Az ügyész a tárgyalás megkezdése előtt - ha ez korábban nem történt meg - az iratokat és a tárgyi bizonyítási eszközöket a bíróságnak átadja. A törvény lehetőséget teremt arra, hogy az ügyész és a bíróság között a tárgyalás megkezdése előtt már egyeztetés folyjon. Az ügyész lehetőséget biztosíthat a bíróságnak az ügy iratainak tanulmányozására az ügyészi vád előzetes, bár még nem hivatalos megismerésére, illetve át is adhatja az iratokat és a tárgyi bizonyítási eszközöket. Amennyiben erre korábban nem kerülne sor, hiszen semmiféle kötelezettsége erre nézve az ügyészségnek nincs, akkor az ügyész közvetlenül a tárgyalás előtt adja át az iratokat és bizonyítási eszközöket a bíróság számára. Ezt követően a vádemelés szóban történik.

A vád előterjesztése után a bíróságnak már megnyílik az a lehetősége, hogy a bíróság elé állítás alkalmazási feltételeit vizsgálja. Ezért az 522. § (3) bekezdés lehetővé teszi, hogy az ügy iratait a bíróság, érdemi tárgyalás nélkül visszaküldje az ügyésznek, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyanúsított kihallgatásától a bíróság elé állításig több mint harminc nap telt el, a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést rendel, vagy a bizonyítási eszközök nem állnak rendelkezésre. Az iratok visszaküldése miatt nincs helye fellebbezésnek. A bíróság hivatalból köteles vizsgálni, hogy rendelkezik-e az ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel, amennyiben hatáskörének vagy illetékességének a hiányát állapítja meg, akkor érdemi tárgyalás nélkül az ügy iratait az ügyésznek küldi vissza. Az ügy iratainak az ügyészhez történő visszaküldése végzés formájában történik, mely ellen kizárt a fellebbezés.

523. § (1) A vádlottat és a tanút a tanács elnöke hallgatja ki.

(2) A bíróság a tárgyalást egy alkalommal, legfeljebb nyolc napra elnapolhatja. Ha a tárgyaláson felvett bizonyítás eredményének megfelelően - további bizonyítási eszközök felkutatása érdekében - az ügyész megkeresése szükséges, és ezért a tárgyalás nyolc napon belül nem folytatható, illetőleg újabb elnapolás szükséges, a bíróság az iratokat visszaküldi az ügyésznek.

Amennyiben nem kerül sor az ügy iratainak az ügyészhez történő visszaküldésére, a bíróság a tárgyalást az általános szabályok alapján folytatja le, a bíróság elé állítás néhány specialitását is figyelembe véve. A törvény kimondja, hogy a terheltet és a tanút a bíróság hallgatja ki. Ebben az esetben tehát még szűk körben, a felek indítványára sincs lehetőség eltérni a főszabálytól, és nem ad a jogalkotó módot a felek által történő kihallgatásra. Ez logikusan következik abból is, hogy a védő az ügy iratait korábban meg sem ismerhette, így a tanúk kihallgatására nem tudna felkészülni.
A tárgyalás elnapolására egy ízben, legfeljebb nyolc napra kerülhet sor. A Be. tehát nem tiltja a tárgyalás elnapolását a bizonyítás kiegészítése céljából. Az elnapolásnak ugyanakkor csak az ügyész által már megjelölt bizonyítékok felhasználásával, beszerzésével, kiegészítésével kapcsolatban van helye. A gyakorlatban többnyire akkor kerülhet rá sor, ha a szabályszerűen megidézett tanú nem jelent meg a tárgyaláson. Ekkor az újabb idézés kibocsátása megint az ügyészt terheli. Nincs azonban lehetőség új bizonyíték felvétele miatt a tárgyalás elnapolásának, ekkor ugyanis a bíróság elé állítás feltételei nem álltak fenn, hiszen a bizonyítékok a tárgyaláson nem állnak rendelkezésre, ezért az iratokat az ügyésznek kell visszaküldeni. Ugyancsak az ügy iratait az ügyésznek kell visszaküldeni, ha a bizonyítás kiegészítése miatt a tárgyalás nyolc napon belül nem folytatható, illetve akkor is, ha az újabb tárgyaláson megint felmerül tárgyalás elnapolásának szükségessége. Ha a bíróság elé állítás során a bíróság a tárgyaláson az iratokat az ügyésznek visszaküldi, az ügy vádemelést megelőző szakba kerül vissza (58/2007. BK vélemény).

524. § A vád kiterjesztésének akkor van helye, ha a bíróság elé állítás feltételei a kiterjesztett vád szerinti bűncselekményre is fennállnak. Egyébként a bíróság az iratokat visszaküldi az ügyésznek.

A bíróság elé állítás esetén is megilleti az ügyészt a váddal való rendelkezési jog. Ebbe az is beletartozik, hogy az ügyész jogosult a vád kiterjesztésére is. Az ügyészi vádkiterjesztés egyedüli korlátja, hogy értelemszerűen csak akkor van helye, ha a kiterjesztett vád tekintetében is fennállnak a bíróság elé állítás feltételei. Abban az esetben, ha a kiterjesztett vád csak a tényállás egyes elemeit érinti, vagy a cselekmény minősítését változtatja meg, nem kell az ügy iratait az ügyészhez visszaküldeni, hiszen lehetőség van a tárgyalásnak egy ízben történő elnapolására. Amennyiben az ügyész a vádat kiterjeszti, és a bíróság azt állapítja meg, hogy a kiterjesztett vád szerinti bűncselekményre a bíróság elé állítás feltételei nem állnak fenn, akkor az ügy iratait az ügyésznek visszaküldi.

525. § Az iratoknak az ügyészhez való visszaküldése miatt fellebbezésnek nincs helye.

Az iratoknak az ügyészhez történő visszaküldésére több esetben is sor kerülhet a bíróság elé állítás során. Először lehetőség van a vád ismertetését követően, ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a bíróság elé állítás feltételei nem állnak fenn. Másodsorban előfordulhat, ha új bizonyítékok felkutatása végett az ügyészt kell megkeresni, illetve ha a bizonyítás kiegészítése nem lehetséges nyolc napon belül. A tárgyalás elnapolására egy ízben ad lehetőséget a törvény, ezért ha újabb elnapolás szükséges, az iratokat az ügyésznek kell visszaküldeni. Ugyancsak visszaküldésre kerülnek az ügy iratai, ha az ügyészi vádkiterjesztés folytán, a kiterjesztett vád szerinti bűncselekményre nem állnak fenn a bíróság elé állítás feltételei. A bíróság az iratoknak az ügyészhez történő visszaküldéséről végzéssel határoz, mely ellen kizárt a fellebbezés.

XXV. Fejezet

ELJÁRÁS A TÁVOLLÉVŐ TERHELTTEL SZEMBEN

526. § Távollévő terhelttel szembeni eljárás esetén e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A Be. számos esetben lehetőséget teremt arra, hogy a büntetőeljárás egy része, illetve egyes eljárási cselekmények a terhelt jelenléte nélkül is lefolytathatók legyenek. Nyomozati szakban kifejezetten csak azon eljárási cselekményeknél lehet jelen a terhelt, melyekre a törvény erre vonatkozó külön felhatalmazást ad. A tárgyalási szakban lehetőség van például a rendzavaró terhelt kiutasítására, a még ki nem hallgatott vádlott a vádlott-társ vallomástételénél nem lehet jelen. A tanúvédelem szintén lehetővé teszi a vádlott időleges eltávolítását. A XXV. fejezetben szabályozott, távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárás, abban tér el ezektől az esetektől, hogy itt nemcsak egyes eljárási cselekmények zajlanak a terhelt távollétében, hanem gyakorlatilag az egész büntetőeljárás. A jogintézményt az 1999. évi CX. törvény iktatta be büntetőeljárási jogunkba, 2000. március 1-jei hatállyal. Az eljárás jogpolitikai indoka, hogy a terhelt távollétével ne akadályozza az eljárás lefolytatását, hanem távolléte esetén is, bizonyos esetekben döntés születhessen a büntetőjogi főkérdés vonatkozásában, és bűnösség megállapítása esetén szankció is kiszabható legyen. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága az R. (87) 18. számú Ajánlásában, a távollévő terhelttel kapcsolatos eljárást, az eljárás egyszerűsítésének lehetőségeként jelölte meg. A tagállamoknak az Ajánlás alapján meg kell fontolni, hogy a bűncselekmény kisebb súlyára és a kiszabható büntetésre figyelemmel, a bíróság a tárgyalást a vádlott távollétében is megtarthassa.

Amíg a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányának 14. cikkelye külön előírja a tárgyaláson való személyes jelenlét jogát büntető ügyekben, addig az Európai Emberi Jogi Egyezmény erről kifejezetten nem szól. Az Egyezmény 6. cikke a tisztességes eljárás követelményei között áttételesen, a személyes jelenléthez fűződő jogok kiemelésével, rámutat arra, hogy a legideálisabb eljárási forma a vádlott személyes jelenlétével folytatott eljárás. Így érvényesül ugyanis a közvetlenség elve és a személyes védekezéshez való jog. A strasbourgi bíróság ezért a tisztességes eljárás keretén belül mindig a konkrét estre vonatkoztatva mérlegeli, hogy szükség volt-e adott esetben a terhelt személyes jelenlétére vagy sem. Az igazságos tárgyalás tükrében a fél személyes jelenlétének a szükségességét az határozza meg, hogy ez szerepet játszhatott volna-e a bíróság véleményének, meggyőződésének kialakításában, pl. a személyes meghallgatás és a tanúvallomásokra adott személyes válaszadás lehetőségének jelentősége. Önmagában véve a nemzetközi dokumentumok sem zárják ki, hogy a terhelt távollétében szülessen döntés a büntetőjogi főkérdésről, azonban az szükséges, hogy a jogintézmény alkalmazására csak kivételesen, és megfelelő garanciák mellett kerülhessen sor, továbbá biztosítani kell, hogy az eljárás visszaterelhető legyen a rendes eljárás keretei közé.
A Be. XXV. fejezet a távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárásnak az általános eljárástól eltérő szabályait tartalmazza, figyelemmel a nemzetközi elvárásokra és az Alkotmánybíróság 14/2004 (V. 7.) AB határozatában megfogalmazott alkotmányossági követelményekre is. Az Alkotmánybíróság is leszögezte azt, hogy a jogállamiság, valamint az alkotmányos büntetőeljárás megkívánják, hogy az állam a távollévő terhelttel szembeni büntetőigény érvényesítésére olyan szabályokat vezessen be, amelyek megteremtik az egyensúlyt a terhelt alkotmányos jogainak a védelme és a büntető igazságszolgáltatás hatékony működése között.
Ennek fényében érthető, hogy a Be. különeljárás keretei között, külön fejezetet szentel a távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárás szabályainak. Azon kérdések tekintetében, amit e fejezet nem szabályoz, a Be. általános rendelkezései megfelelően irányadóak.

Nyomozás és vádemelés az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben

527. § (1) A nyomozásnak nem akadálya, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik; ebben az esetben a tartózkodási helyének felkutatása iránt kell intézkedni [73. § (1)-(3c) bekezdés], és gondoskodni kell a bizonyítási eszközök felderítéséről és biztosításáról.

(2) Szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozás során - ha a terhelt tartózkodási helyének felkutatása iránt tett más intézkedés nem vezetett eredményre - elfogatóparancsot kell kibocsátani, ezzel egyidejűleg a terhelt részére, ha nincs meghatalmazott védője, védőt kell kirendelni.

(3) A szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozást követően, ha

a) az elfogatóparancs kibocsátása a nyomozás iratainak ügyészhez történő megküldéséig [193. § (5) bek.] nem vezetett eredményre,

b) megalapozottan feltehető, hogy a gyanúsított megszökött, vagy a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyész elől elrejtőzött,

c) a nyomozás adatai alapján a vádemelésnek nincs akadálya, és

d) azt a bűncselekmény súlya vagy az ügy megítélése indokolja,

az ügyész vádat emel.

(4) A vádiratnak a 217-218. §-ban meghatározottak mellett tartalmaznia kell a (3) bekezdésben felsorolt körülmények részletes leírását, és azt az indítványt, hogy a bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben folytassa le az eljárást.

(5) A terheltnek hirdetményi úton [70. § (5)-(6) bek.] kézbesített hivatalos iratot a védőjének is kézbesíteni kell.

(6) Ha a (3) bekezdésben meghatározott körülmények nem állnak fenn, az ügyész a nyomozást felfüggeszti [188. § (1) bek. *a)* pont].

ÍH 2005. 60. A külföldön tartózkodó terhelt távollétében lefolytatott eljárás szabályai
A nyomozásnak nem akadálya az, ha a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, de a nyomozóhatóságnak gondoskodni kell a terhelt tartózkodási helyének felkutatásáról és a bizonyítékok felderítéséről és biztosításáról. A távollévő terhelttel szemben lefolytatott eljárásnak nem előfeltétele, hogy a terheltet gyanúsítottként kihallgassák, eljárásjogi értelemben ugyanis, a terhelt pozíciója, nem függ az alapos gyanú közlésétől (BH 2003. 183, BH 2003. 148). Ezt az álláspontot fogadta el az Alkotmánybíróság is a 14/2004 (V. 7.) AB határozatában. A 11/2003. (ÜK. 7) LÜ utasítás 8. § (1) bekezdés szerint, a gyanúsított jogai azt is megilletik, akivel szemben a megalapozott gyanút azért nem lehetett közölni, mert tartózkodási helyét a felkutatására tett intézkedések ellenére sem sikerült megállapítani, illetőleg, aki ellen távollétében folyik a nyomozás.

A hatóságoknak a lehetséges eszközökkel intézkedni kell a terhelt felkutatása iránt. A 73. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a terhelt tartózkodási helyének megállapítása érdekében el lehet rendelni a lakóhelyének, illetőleg a tartózkodási helyének a megállapítását, a körözését, és az e törvényben meghatározott esetben elfogatóparancsot lehet kibocsátani. Először azt kell tisztázni, hogy a terhelt a rendelkezésre álló nyilvántartásokból megállapítható helyeken tartózkodik-e. Ennek megfelelően meg lehet keresni a személyi adat és lakcímnyilvántartót, ellenőrizni lehet a bűntettesek és a kényszerintézkedések nyilvántartását, hogy a terhelt nem jogerős szabadságvesztés büntetését tölti-e, illetve nem foganatosítanak-e vele szemben valamely kényszerintézkedést, vagy kényszergyógykezelést stb. Amennyiben a nyilvántartások adatai nem vezetnek eredményre, akkor a nyomozóhatóság határozattal körözést rendel el. Az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt, illetve a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható ismeretlen személy tartózkodási helye felkutatásának, lakóhelye, illetőleg személyazonossága megállapításának és körözése elrendelésének részletes szabályairól az 1/2003. (III. 7.) IM rendelet rendelkezik. Szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény esetén, az ismeretlen helyen lévő terhelt ellen elfogatóparancsot lehet kibocsátani. Azt, aki ellen elfogatóparancsot bocsátottak ki, megtalálása esetén, őrizetbe kell venni, és huszonnégy órán belül az elfogatóparancsot kibocsátó, vagy az abban megjelölt más ügyész, illetve nyomozó hatóság, illetőleg hetvenkét órán belül az elfogatóparancsot kibocsátó, vagy az abban megjelölt más bíróság elé kell állítani. Az elfogatóparancs kibocsátásával egyidejűleg, amennyiben a terheltnek nincs védője, védőt kell számára kirendelni. Ez az intézkedés megteremti annak a feltételeit, hogy az ismeretlen helyen lévő terhelt jogait az eljárásban védő képviselje. A védő részvételével kapcsolatban azonban számos probléma merül fel a távollétes ügyek kapcsán. A Be. 47. § (1) bekezdés szerint, amennyiben a meghatalmazást nem a terhelt adja a védőnek, a terheltet értesíteni kell a meghatalmazás tényéről. Ebben a körben azonban a Be. nem tartalmaz arra vonatkozó rendelkezést, hogy a terheltet ki és milyen formában értesítse. Mivel a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, csak a hirdetményi értesítés jöhet szóba, melynek eredményessége kétséges. Amennyiben a terhelt egyáltalán nem értesül a védő kirendeléséről, a kapcsolatot sem tudja felvenni vele, ugyanakkor a védő sem teljesítheti, sem a kapcsolatfelvételre vonatkozó kötelességét, sem a törvényes védekezés lehetőségeiről és a terheltet megillető jogokról való tájékoztatás kötelességét. Védőt elsősorban a terhelt hatalmazhat meg, ennek hiányában megilleti ez a jog a terhelt törvényes képviselőjét, nagykorú hozzátartozóját és külföldi állampolgár esetén, hazája konzuli tisztviselőjét is. Amennyiben a terhelt az ellene folyó eljárás alapján meghatalmazást ad a védőnek, akkor nyilvánvalóvá teszi, hogy az ellene folyó eljárásról tud, és a hatóságok elől rosszhiszeműen rejtőzik. A hozzátartozók útján történő védői meghatalmazás ugyanakkor ezt a tényt a hatóságok előtt leplezheti, de kétségtelen, gyakori eset az, hogy a terhelt a hozzátartozók segítségével menekül, és vonja ki magát az eljárás lefolytatása alól. Ezekben az esetekben, amikor a terhelt maga, vagy a hozzátartozó segítségével ad védői meghatalmazást, a védő az eljárás korai szakaszában kapcsolódhat be a büntetőügybe, tényleges és érdemi feladatai vannak, érdemben befolyásolhatja a nyomozást, esetleg a terhelttől vagy hozzátartozóktól nyert információk birtokában még bizonyítás felvételére is ösztönözheti a nyomozóhatóságot. Ezzel ellentétben minden más típusú védői meghatalmazás és kirendelés kétes értékűnek tekinthető a hatékony védelem szempontjából.

A terhelt felkutatására tett intézkedések eredménytelensége esetén lehet csak arra a megállapításra jutni, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik. A nyomozóhatóság, illetve az ügyész mérlegelési jogkörébe tartozik annak az eldöntése, hogy a külföldön vagy ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben a Be. 188. § (1) bekezdésének a) pontja alapján, felfüggeszti, vagy éppen lefolytatja a nyomozást. Abban az esetben, ha a büntetőeljárásban résztvevő hatóságok úgy ítélik meg, hogy a terhelt távollétében nem lehet a nyomozást, illetve az eljárást lefolytatni, lehetőség van az eljárás felfüggesztésére. Amennyiben a hatóságok nem függesztik fel az eljárást, sor kerülhet a nyomozás lefolytatására és a bizonyítékok felderítésére, és amennyiben a vádemelés feltételei és a törvény által meghatározott egyéb feltételek fennállnak, az ügyész indítványozhatja, hogy a bíróság a terhelt távollétében folytassa le az eljárást. Az eljárás felfüggesztése helyett a távollévő terhelttel szembeni eljárást akkor célszerű alkalmazni, ha tartani lehet attól, hogy az idő múlásával a bizonyítékok elenyésznek, vagy bizonyító erejük gyengül, illetve egyéb nyomós érdek fűződik ahhoz, hogy a bíróság az ügyet a vádlott távollétében tárgyalja.

Az 527. § (3) bekezdés a szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény esetén a távollétes eljárás indítványozásának a konkrét feltételeit szabályozza. Az első feltétel, hogy az elfogatóparancs kibocsátása az iratoknak az ügyészhez történő megküldéséig nem vezetett eredményre. Ebből egyértelműen két dolog is következik, egyrészről, hogy csak szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén van lehetőség a távollétes eljárás lefolytatására. Másrészről az is következik, hogy a hatóságoknak nemcsak lehetőség, hanem kötelező is az elfogatóparancs kibocsátása az eljárás indítványozását megelőzően. Ez azt a célt szolgálja, hogy a hatóságoknak minden lehetséges eszközzel azon kell lenniük, hogy a terhelt hollétét megállapítsák, és amennyiben lehet, az eljárást a rendes medrébe tereljék. A következő feltétel az ügyésznek azon meggyőződése, hogy a terhelt megszökött, vagy a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyész elől elrejtőzött. A tisztességes eljárás követelményének és a nemzetközi gyakorlat elvárásainak tesz eleget a jogalkotó, amikor megállapítja, hogy a terhelt önhibája is kell a külön eljárás lefolytatásához, vagyis az ügyész csak abban a meggyőződésben indítványozhatja az eljárást, ha a terhelt szándékosan vonta ki magát a büntetőeljárás alól. A terhelt rosszhiszeműségére vonatkozóan csak akkor vonható le következtetés, ha legalább arra vonatkozóan vannak adatok, hogy a terhelt valamilyen formában értesült az ellene folyamatban lévő eljárásról.

Az eljárás alkalmazásának további feltétele, hogy a nyomozás adatai alapján a vádemelésnek nincs akadálya. Az elméleti gond itt azzal kezdődik, hogy a törvény nem fogalmazza meg a büntetőeljárás jogi vád fogalmát és a vádemelés feltételeit sem. A váddal szemben támasztott általános követelmény, hogy a vád törvényes legyen. A Be. 2. § (2) bekezdése szerint a vád törvényes, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. A vádemelésre az ügyész akkor jogosult, ha meggyőződése szerint bűncselekmény elkövetése történt, azt az ismeretlen helyen lévő terhelt követte el, és nem áll fenn semmilyen büntethetőségi akadály, sem büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok, mely a vádemelés akadályát képezné.

Az Alkotmánybíróság által felállított kivételesség követelményét testesíti meg az a szabály, hogy nem akármilyen ügyek esetén kerülhet sor az eljárásra, hanem csak, ha a bűncselekmény súlya, és az ügy megítélése lehetővé teszi. Bár figyelembe kell venni a bűncselekmény súlyát, de a Be. konkrétumot nem tartalmaz, hogy milyen súlyú bűncselekmények esetén tenné lehetővé az eljárás lefolytatását, így továbbra is az ügyész mérlegelési körébe tartozik annak megítélése, hogy milyen súlyú bűncselekmény esetén tesz indítványt az eljárás lefolytatására. A jogalkotó ennek a kritériumnak a meghatározásánál nem használja konkrétan az egyszerű ügy követelményét a feltételek közt, hanem csupán az ügy megítélésére tesz utalást. Az eljárás lényegéből következtethetünk arra, hogy az olyan ügyek esetén, ahol a tényállás és a jogi megítélés egyaránt egyszerű, nagyobb a valószínűsége annak is, hogy a terhelt távollétében is tud a bíróság megalapozott döntést hozni. Ezáltal valószínűnek tűnik, hogy a jogalkotó az ügy egyszerűségét, valamint célszerűségi szempontokat kíván figyelembe venni a távollétes eljárásra alkalmas ügyek kiválasztásakor. Az eljárás indítványozása az ügyészi vádemeléshez kötött, tehát sem magánvádló, sem pótmagánvádló nem indítványozhatják az eljárás lefolytatását.
Az ügyészi vádemelés a hagyományos vádirati formában történik, melynek a 217. §-218. §-ban megállapított kötelező tartalmi elemein kívül, az eljárás sajátosságaira tekintettel többlet tartalmi kellékei vannak. Egyrészről részletesen kell leírni, hogy a (3) bekezdésben meghatározott feltételek maradéktalanul fennállnak, és tartalmazni kell azt a mondatot, hogy az ügyész indítványozza a terhelt távollétében lefolytatható eljárást. Az ügyésznek tehát utalnia kell arra, hogy mikor és milyen intézkedések történtek a terhelt tartózkodási helyének felkutatására, utalnia kell az elfogatóparancs kibocsátásának sikertelenségére. Valószínűsíteni kell, hogy a terhelt a rendelkezésre álló információk alapján szándékosan vonja ki magát az eljárás alól, és megszökött, vagy elrejtőzött a hatóság elől. Tartalmaznia kell a vádiratnak, hogy az ügyész mely ténybeli és jogi megfontolások alapján gondolja úgy, hogy az eljárás az ügy megítélése és súlya alapján, lefolytatható a vádlott távollétében. Ezekre a körülményekre való utalás hiányában, törvényes vádról ebben az eljárásban nem beszélhetünk. A vádirat hiányosságainak a pótlása iránt a bíróságnak módjában áll az ügyészt a Be. 268. § (1) bekezdése alapján megkeresni.
Az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt részére, a hivatalos iratokat hirdetményi úton kell kézbesíteni. Hirdetményi kézbesítés esetén a hirdetmény tartalmazza, hogy a címzett az iratot melyik bíróságnál, ügyészségnél, illetőleg nyomozó hatóságnál veheti át. A hirdetményt tizenöt napra ki kell függeszteni az azt küldő bíróság, ügyészség, illetőleg nyomozó hatóság, valamint - ha ilyen van - a címzett utolsó ismert belföldi lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti helyi önkormányzat hirdetőtáblájára. Az 527. § (5) bekezdése a hirdetményi úton a terhelttel közölt iratok megküldését, a védő számára is kötelezővé teszi. Ez a védelem hatékonyabb érvényesítését hivatott elősegíteni, hiszen lehetséges, hogy a védő és a terhelt nincsenek kapcsolatban, így a védő a terhelten keresztül nem informálódhat az eljárási cselekményekről és az ügy állásáról.
Amennyiben az ügyész nem látja megállapíthatónak a (3) bekezdésben meghatározott feltételeket, akkor nem indítványozhatja a távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárást, jogosult azonban az eljárást felfüggeszteni.

A bíróság eljárása az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben

528. § (1) A bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben az erre irányuló ügyészi indítványra jár el. A magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben a bírósági eljárást nem indítványozhatja.

(2) Ha az ügyész a tárgyalásnak a vádlott távollétében való megtartását indítványozta, és a vádlott tartózkodási helye a tárgyalás megkezdése előtt ismertté válik, a bíróság értesíti az ügyészt, és a vádlottal szemben szükség esetén személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedést rendel el.

(3) A bíróság további eljárására a XII-XIII. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

A távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárást a bíróság az ügyész indítványa alapján folytatja le, annak kezdeményezésére a magánvádló és pótmagánvádló nem jogosultak. Ennek indoka, hogy a bizonyítékok beszerzésére a magánváló és pótmagánvádló lehetőségei korlátozottak. A bíróság azonban a terhelt távollétében csak akkor tud megalapozott döntést hozni, ha a bűncselekmény elkövetését, és a terhelt bűnösségét a bizonyítékok kétséget kizáróan alátámasztják. Ez a szabály nem jelenti azonban azt, hogy a magánvádas és pótmagánvádas eljárással indult büntetőügyben, ne lehetne később a XXV. fejezet rendelkezései szerinti távollétes eljárást lefolytatni. Az ügyész ugyanis az eljárás bármely szakaszában átveheti a magánvádlótól és pótmagánvádlótól a vád képviseletét, ebben az esetben pedig nem kizárt, hogy indítványozza az eljárás lefolytatását. Probléma adódhat ugyanakkor abból, ha az ügyész átvette az ügyben a vád képviseletét, a védelejtés joga nem illeti meg, de elállhat a vád képviseletétől. Ekkor a vád képviselete visszaszáll a magánvádlóra, pótmagánvádlóra. Ők azonban nem indítványozhatják a külön eljárás lefolytatását, így ebben az esetben az eljárás megszüntetésére kerülhet sor.
Bár a távollévő terhelttel szemben a bíróság az ügyészi indítvány alapján jár el, ez nem jelenti azt, hogy kötve lenne az ügyészi indítványhoz. Nem köteles tehát az ügyészi indítvány alapján mérlegelés nélkül tárgyalást kitűzni. A 14/2004. (V. 7.) AB határozat is arra az álláspontra helyezkedett, hogy biztosítani kell a bíróság mérlegelési lehetőségét, hogy önálló szakmai felelősséggel döntsön, hogy a terhelt személyes jelenléte és a vallomása nélkül megalapozottan tud-e érdemben állást foglalni a büntetőjogi felelősség kérdésében. Ennek megfelelően, a bíróság a tárgyalás előkészítése körében megvizsgálhatja a távollétes eljárás feltételeinek a fennállását, és amennyiben az ügyésszel ellentétes álláspontot képvisel, vagyis úgy ítéli meg, hogy nem alkalmas az ügy a terhelt távollétében történő lefolytatásra, akkor a bíróság az eljárást felfüggeszti.

A gyakorlatban további kérdést vet fel, hogy amennyiben az ügyész indítványozza a távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárást, a bíróságnak kell-e további intézkedéseket tenni a terhelt felkutatására. Az elfogatóparanccsal kapcsolatos szabályok alapján, mindenképp az a célszerű, ha a bíróság maga bocsátja ki az elfogatóparancsot, és ezzel egyidejűleg erről értesíti a korábbi elfogatóparancsot kibocsátó hatóságot is. Ennek a célszerűségi szempontja az, hogy az ügy tárgyalási szakban van, így a bíróság kompetenciájába tartozik a terhelt előkerülése esetén, a szabadon bocsátásról vagy kényszerintézkedésekről való döntés meghozatala. Ezért célszerű, hogy az elé a hatóság elé kerüljön a terhelt, aki az alapügyben eljár, és ne kerüljön sor a többszöri átszállítására.

Az 528. § (2) bekezdés arról az esetkörről rendelkezik, amikor az ügyész indítványozza a különeljárást, de a terhelt tartózkodási helye még a tárgyalás megkezdése előtt ismertté válik. Erről a bíróság értesíti az ügyészt, továbbá meghozza a szükséges döntéseket a kényszerintézkedéseket illetően. Az ismertté válás többféleképpen történhet. A gyakorlatban ritkább eset, hogy a terhelt maga jelentkezik, gyakoribb, hogy elfogására kerül sor. A terhelt előállítása esetén határoz a bíróság a szabadon bocsátásáról vagy kényszerintézkedés elrendeléséről. Lehetőség van például az előzetes letartóztatáson kívül, házi őrizet vagy lakhelyelhagyási tilalom elrendelésére azon az alapon, hogy a vádlott szökésének vagy elrejtőzésének a veszélye miatt, megalapozottan feltehető, hogy az eljárási cselekményeknél való jelenléte másképp nem biztosítható. A vádlott előkerülése esetén a bíróság a tárgyalást az általános szabályok szerint folytatja le, és a tárgyalás előkészítésére és menetére, a határozatok tartalmára vonatkozóan a XII. és XIII. fejezet rendelkezései megfelelően irányadóak.

529. § (1) Ha a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően vált ismeretlenné, és megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött, a bíróság a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban az eljárás felfüggesztése nélkül elfogatóparancsot bocsát ki.

(2) Ha az elfogatóparancs kibocsátása tizenöt napon belül nem vezetett eredményre, a bíróság erről az ügyészt tájékoztatja. Ha az ügyész indokoltnak tartja, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében tartsák meg, illetőleg folytassák, a bíróság tájékoztatásától számított tizenöt napon belül erre indítványt tesz.

(3) Ha a vádlott érdekében korábban nem járt el védő, az ügyész a (2) bekezdés szerinti indítványában védő kirendelését is indítványozza. A tárgyalást a korábbi tárgyalás anyagának ismertetésével kell folytatni.

(4) Ha az ügyész nem tesz indítványt arra, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében folytassák, a tanács elnöke az eljárást felfüggeszti.

(5) Az (1)-(4) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell a másodfokú és a harmadfokú bírósági eljárásban is.

ÍH 2012. 53. Tárgyalás mellőzéses eljárás - elfogatóparancs

Az 529. § arról az esetkörről rendelkezik, amikor a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően válik ismeretlenné. Az ügyész tehát ebben az esetben, a vádiratban nem indítványozta a távollévő terhelttel szemben az eljárás lefolytatását, hiszen a vádirat benyújtásakor a vádlott még ismert helyen tartózkodott. Ebben az esetben előfordulhat, hogy már a vádirat kézbesítése sem lehetséges a terhelt számára az ismeretlen helyen tartózkodása miatt, de az is lehet, hogy a tárgyalás már megkezdődött és valamely tárgyalási időközben a terhelt ismeretlen helyre távozik. Az eljárás ebben a szakaszába értelemszerűen már szóba sem jöhet, hogy a terhelt nem tud az ellene folyamatban lévő eljárásról, hiszen a nyomozati szakasz lezárult, a megalapozott gyanút a terhelttel közölték, és már az is lehetséges, hogy a vádirat is a rendelkezésére áll. Önmagában azonban egyetlen nem kereste postai jelzés, még nem valószínűsíti, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodna (BH. 2003. 316). A bíróságnak ismételten meg kell kísérelnie a kézbesítést, ennek sikertelensége esetén az általános szabályoknak megfelelően, a bíróság a Be. 73. §-ban meghatározott intézkedéseket köteles megtenni a terhelt felkutatása érdekében. Végső soron, amennyiben megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött, a bíróság a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban elfogatóparancsot bocsát ki, anélkül, hogy felfüggesztené az eljárást. Az elfogatóparancs teljesítésére a törvény a korábbi hatvan naphoz képest lényegesen kevesebb, tizenöt napot határoz meg. A hatóságoknak ennyi idejük van tehát, hogy a terheltet kézre kerítsék. Ha az elfogatóparancs kibocsátása tizenöt napon belül nem vezetett eredményre, a bíróság erről az ügyészt tájékoztatja, de nem hívhatja fel, hogy indítványozza a terhelt távollétében az eljárás folytatását. Az ügyész diszkrecionális döntésén múlik, hogy amennyiben úgy ítéli meg, hogy az 527. § (3) bekezdésében meghatározott feltételek fennállnak, akkor indítványozhatja a külön eljárás lefolytatását. Ennek a döntésnek a meghozatalára a bíróság tájékoztatásától számított tizenöt napon belül van lehetősége. Ez a határidő jogvesztő, ennek elmulasztása esetén, akkor sincs helye az eljárás folytatásának, ha azt a bíróság indokoltnak tartaná. A bíróságnak az eljárást ilyenkor az általános szabályok alapján fel kell függeszteni.

Az 1/2013. BJE határozat szerint, nincs azonban akadálya annak, hogy a felfüggesztést követően az ügyész utóbb indítványt tegyen az eljárás folytatására a vádlott távollétében a Be. XXV. Fejezete szerinti külön eljárás szabályainak alkalmazásával. Miután az eljárás folytatásának akadálya - az ügyész erre vonatkozó indítványának hiánya - így elhárul, az eljárás felfüggesztésének egyik feltétele, és ezzel a felfüggesztés oka megszűnik. Ezért a bíróságnak - az ügyészi indítvány alapján - a Be. 266. § (5) bekezdésére figyelemmel, az eljárást folytatnia kell.

Amennyiben az ügyész az eljárás folytatására határidőben indítványt tesz, mivel a távollétes eljárásban kötelező a védő részvétele, ha korábban a vádlottnak nem volt védője, akkor az ügyésznek a különeljárás lefolytatására vonatkozó indítványában, védő kirendelését is kell indítványoznia. Amennyiben az ügyész indítványozza a külön eljárás lefolytatását, az ügyész indítványa a bíróságot nem köti. Ha az ügyész álláspontját nem osztja, és nem tartja lehetségesnek vagy célszerűnek az eljárás vádlott távollétében való lefolytatását, akkor dönthet az eljárás felfüggesztéséről. Ugyancsak az eljárás felfüggesztéséről kell dönteni, ha az ügyész nem indítványozza az eljárás lefolytatását a vádlott távollétében. A bíróság ugyanis ügyészi indítvány hiányában, hivatalból nem dönthet a külön eljárás lefolytatásáról. Abban az esetben tehát, ha az ügyész indítványt tesz az eljárás folytatására, és a bíróság ezzel egyetért, akkor az eljárást folytatni kell a terhelt távollétében. Amennyiben már sor került tárgyalás lefolytatására, az eljárás egyszerűsítése jegyében a törvény lehetővé teszi, hogy a korábbi tárgyalási anyag ismertetésével folytatódjon az eljárás. Ennek különösen nagy jelentősége van akkor, ha a védő ekkor kapcsolódik be az eljárásba.

Az 529. § (1)-(4) bekezdéseiben ismertetett szabályok, megfelelően alkalmazandók a másod és harmadfokú eljárásban is. Vagyis lehetőség van másod és harmadfokon is a terhelt távollétében lefolytatni az eljárást, a bíróság azonban ekkor is kötelezett az ismertetett eszközök igénybevételével a terhelt tartózkodási helyének felkutatására, védő kirendelésére stb.

530. § (1) A vádlott távollétében tartott tárgyaláson a védő részvétele kötelező.

(2) A vádlottnak hirdetményi úton kézbesített hivatalos iratot [70. § (5)-(6) bek.] a védőjének is kézbesíteni kell.

A terhelt távollétében lefolytatott eljárás során, a védő részvétele garanciális okokból kötelező a tárgyaláson. A terhelt jogait személyesen ebben az eljárásban nem gyakorolhatja, így a terhelt jogainak érvényesítése érdekében kötelező a védő részvétele. Ennek a szabálynak a megsértése az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezését vonja maga után, hiszen olyan személy távollétében tartották a tárgyalást, akinek jelenléte kötelező volt. Amennyiben a terheltnek nincs meghatalmazott védője, a bíróság védőt rendel ki számára. A terheltnek még akkor is lehetőséget kell biztosítani, hogy értesüljön a tárgyalásról és a vele kapcsolatban született határozatokról, ha szándékosan kivonja magát a büntetőjogi felelősségre vonás alól. Ezért a törvény a tárgyalási szakban is hirdetményi kézbesítés útján teszi kötelezővé a hivatalos iratok vádlottal való közlését. Ugyanakkor mindazt a hivatalos iratot, melyet a vádlottal hirdetményi kézbesítés útján közöl a bíróság, azt a védőnek is kézbesíteni kell, a hatékony védelem biztosítása érdekében.

531. § (1) Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának meghozatala előtt eredményre vezettek, a bíróság a tárgyalást a korábbi tárgyalás anyagának ismertetésével folytatja, szükség esetén a bizonyítási eljárást újra megnyitja (320. §).

(2) Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának meghozatala után vezettek eredményre, a vádlott a fellebbezésre nyitva álló határidőn belül, a fellebbezés bejelentése helyett az elsőfokú bíróságnál indítványozhatja a tárgyalás megismétlését.

(3) A tárgyalás megkezdése után a bíróság ismerteti a vádlott távollétében tartott tárgyalás alapján hozott határozatát és a vádlottnak a tárgyalás megismétlésére irányuló indítványát. A megismételt tárgyaláson a tanú újabb kihallgatása, illetőleg a szakértő újabb meghallgatása helyett a bíróság előtt korábban tett vallomásról, illetőleg a korábban előterjesztett szakvéleményről készült jegyzőkönyvet fel lehet olvasni. A tárgyalásra egyébként a XIII. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni.

(4) A bíróság a megismételt tárgyalás eredményétől függően a vádlott távollétében tartott tárgyalás alapján hozott határozatát hatályban tartja, vagy hatályon kívül helyezi, és új határozatot hoz.

(5) Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a másodfokú bíróság tárgyalást tűz ki, és azon a vádlottat kihallgatja, valamint - ha szükséges - a vádlott által indítványozott további bizonyítást vesz fel. A másodfokú bíróság az eljárás eredményétől függően az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja.

(6) Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a harmadfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a harmadfokú bíróság az első és a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja.

(7) Ha a terhelt tartózkodási helye a jogerős határozat meghozatala után válik ismertté, a javára perújítási indítványt lehet előterjeszteni.

(8) Ha a szabadlábon lévő vádlott a megismételt első fokú tárgyalás [(2) bek.] során ismételten ismeretlen helyre távozik, a bíróság a vádlott távollétében tartott tárgyalás alapján hozott határozatát érdemi vizsgálat nélkül hatályában tartja. Erre a bíróság a vádlottat figyelmezteti.

ÍH 2013. 10. Előzetes letartóztatás fenntartása az elsőfokú ítélet kihirdetése után
ÍH 2005. 60. A külföldön tartózkodó terhelt távollétében lefolytatott eljárás szabályai
ÍH 2005. 6. Perújítási eljárás - perújítási indítvány - távol lévő terhelttel szemben lefolytatott eljárást követően a perújítás feltételei

Az 531. § a bírósági eljárás szakaszaihoz kötötten határozza meg, hogy mi a teendő azokban az esetekben, amikor a terhelt felkutatására tett intézkedések külön időpontokban vezetnek eredményre. Az (1) bekezdés szerint, amennyiben a terhelt tartózkodási helye még az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának meghozatala előtt ismertté vált, akkor az eljárás gyorsítása és egyszerűsítése jegyében, elegendő az, ha a bíróság a korábbi tárgyalás anyagának ismertetésével folytatja az eljárást. Vagyis nem kell az egész tárgyalást elölről kezdeni és a tanúkat újra kihallgatni, a szakértőket újból meghallgatni, vagy a bizonyítási eljárásokat újból foganatosítani. Egyes bizonyítási eljárások megismétlésére csak akkor kerül sor, ha azt a bíróság szükségesnek ítéli meg. Lehetőséget teremt a törvény ugyanis, a 320. § alapján, a bizonyítási eljárás ismételt megnyitására.

Amennyiben a terhelt kézrekerülésére az elsőfokú ügydöntő határozat meghozatalát követően kerül sor, akkor három lehetősége van. Az első lehetőség, hogy a kihirdetett elsőfokú határozatot tudomásul veszi. Ebben az esetben, ha mások nem élnek fellebbezéssel az elsőfokú bíróság döntése ellen, akkor az jogerőre emelkedik. Ezen túl lehetősége van a terheltnek az elsőfokú ügydöntő határozat ellen a fellebbezésre nyitva álló határidőn belül az általános szabályok alapján fellebbezni. Harmadrészt pedig, egy speciális jogorvoslati lehetőséget biztosít a Be., tekintettel arra, hogy a terhelt az elsőfokú eljárás alatt nem lehetett jelen és sérült a közvetlenség elve és a személyes védekezéshez való joga is. Ezért kérheti, szintén a fellebbezési határidőn belül, a tárgyalás megismétlését (BH 2003. 401.). Ha az elsőfokú bíróság ítéletének meghozatalát követően kézre került terhelt, kellő kioktatás után, az ítélet ellen fellebbezéssel él és a távollétében lefolytatott elsőfokú tárgyalás megismétlését nem indítványozza, utóbb ugyan a fellebbezését visszavonhatja, de az elsőfokú tárgyalás megismétlését már nem kérheti (BH 2010. 36).

Az 531. § (3) bekezdése a megismételt tárgyalásra néhány kivételtől eltekintve, a XIII. fejezet, vagyis a tárgyalás tartásának általános szabályait rendeli alkalmazni. A megismételt tárgyalásnak azonban sajátossága, hogy már van egy korábban meghozott bírósági határozat, ezért a tárgyalás a korábbi ügydöntő határozat és a terheltnek a tárgyalás megismétlésére vonatkozó indítványának ismertetésével kezdődik. Figyelemmel arra, hogy a bizonyítási eljárás egyszer már lezajlott, a Be. a megismételt eljárásban annyi könnyítést tesz, hogy nem kell újra a tanúkat és szakértőket idézni, értesíteni, hanem a korábban tett vallomásokat kell felolvasni. Mivel a terhelt a korábbi elsőfokú eljárásban nem vett részt, ezért a Be. a korábbi tanúvallomások és szakértői vélemények felolvasásáról, és nem a lényegi tartalmának az ismertetéséről rendelkezik. Ennek köszönhetően a terhelt a vallomások legapróbb részletét is megismerheti. Abban az esetben, ha a vádlott vallomást tesz, vagy valamely tanú vallomását vitatja, természetesen van lehetőség a megismételt tárgyaláson is a tanúk újbóli kihallgatására, a vallomások közötti ellentét tisztázására az általános szabályok szerint. A megismételt eljárás eredményétől függően, a bíróság juthat arra a következtetésre, hogy a korábban meghozott határozat minden tekintetben helyes, ebben az esetben végzéssel hatályában tartja a korábbi határozatot. A megismételt tárgyalásnak azonban az is lehet a következménye, hogy a bíróság a korábbi határozatától el kíván térni, ekkor a korábbi határozatát hatályon kívül kell helyezni, és új határozatot kell hozni.

Előfordulhat, hogy a vádlott felkutatására tett kísérletek csak másodfokon vezetnek eredményre, ekkor a másodfokú bíróságnak tárgyalást kell kitűzni, és nem választhat más eljárási formát. A tárgyaláson ugyanis a vádlottat ki kell hallgatni. Ezzel a vallomással tisztázhatóvá válik, hogy a XXV. fejezet alkalmazásának feltételei elsőfokon valóban fennálltak-e. Tisztázhatóak a terhelt személyi körülményére vonatkozó kérdések, melyek a büntetéskiszabás szempontjából jelentősek lehetnek. A 4/2007. BK vélemény szerint, a vádlott kihallgatása nem mellőzhető a másodfokú tárgyaláson akkor sem, ha az elsőfokú bíróság már kihallgatta, és ezután távozott ismeretlen helyre. Ezen a tárgyaláson, amennyiben szükséges, a vádlott indítványára további bizonyítás lefolytatására kerülhet sor, melynek során változhat a tényállás, a cselekmény jogi minősítése, stb. A másodfokú eljárásban sem kötelező azonban a vádlottnak vallomást tenni, sőt a vádlott a 365. § (1) bekezdése alapján bejelentheti, hogy a másodfokú tárgyaláson nem kíván részt venni. Ekkor a tárgyalás távollétében is megtartható, nyilvánvalóan az általános szabályok szerint, és nem a külön eljárás alapján. A másodfokú eljárás eredményeként a bíróság az általános szabályok szerinti határozatok meghozatalára jogosult, azaz az elsőfokú ítéletet helybenhagyhatja, megváltoztathatja, vagy hatályon kívül helyezheti, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasíthatja.

Az is előfordulhat, hogy a terhelt felkutatására tett intézkedések a harmadfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre. Ebben az esetben a harmadfokú bíróságnak mérlegelési jogköre egyáltalán nincs, hatályon kívül kell helyezni az első és másodfokú bíróság határozatát, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra kell utasítani. Ennek indoka, hogy a harmadfokú eljárásban már egyáltalán nincs helye bizonyításnak, így nincs lehetőség a terhelt kihallgatására vagy az általa indítványozott bizonyítás felvételére. Másrészről a harmadfokú bíróság határozata véglegesen lezárja az eljárást, nincs már helye harmadfokú határozattal szemben rendes jogorvoslatnak. Ekkor a vádlott érdemi védekezésének előterjesztésére az eljárás során nem volt mód, így nem férne össze a tisztességes eljárás követelményével, hogy a harmadfokú bíróság gyakorlatilag a terhelt indítványainak figyelembe vétele nélkül, érdemben és véglegesen döntsön.

Végül előfordulhat az az eset is, amikor a terhelt felkutatására tett intézkedések csak a határozat jogerőre emelkedését követően vezettek eredményre. Jogerős határozattal szemben a terhelt javára van lehetőség perújítás kezdeményezésére. A jogalkotó arra igyekszik tekintettel lenni, hogy ebben az esetben a vádlott a büntetőeljárás során személyesen a jogait nem gyakorolhatta, érdekeit csupán az ügyben kötelezően részt vevő védő képviselte és ezért perújítás keretei között biztosítani kell, hogy személyesen is védekezhessen. Ez kizárólag a terhelt javára indulhat, és ha az ismert helyen tartózkodó terhelt indítványozza, akkor kötelező a perújítás elrendelése (BH. 2005. 388.).

Amennyiben a vádlott felkutatására tett kísérletek az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának meghozatalát követően vezettek eredményre, a fentebb említett szabályok alapján, a terhelt a fellebbezésre nyitva álló határidőn belül kérheti a tárgyalás megismétlését. Mivel a tárgyalás tartását maga a vádlott kérte ezért elvárható tőle, hogy a tárgyaláson megjelenjen, és újra ne vonja ki magát az eljárás alól. Amennyiben a szabadlábon lévő vádlott a megismételt tárgyalás ideje alatt újra ismeretlen helyre távozik, akkor ennek a következményeit a vádlottnak kell viselni. Ebben az esetben, nincs helye ugyanis az eljárásnak megint a XXV. fejezet szabályai szerinti folytatására, ugyanis az 531. § (8) bekezdés szerint, a bíróság érdemi vizsgálat nélkül hatályában fenntartja a terhelt távollétében hozott határozatot. A vádlottat erről figyelmeztetni kell.

Eljárás a külföldön tartózkodó terhelt távollétében

532. § (1) Ha a terhelt külföldön ismert helyen tartózkodik, és

a) európai vagy nemzetközi elfogatóparancs kibocsátásának nincs helye, vagy arra azért nem kerül sor, mert a vádiratban az ügyész végrehajtandó szabadságvesztés büntetés kiszabására vagy javítóintézeti nevelés alkalmazására nem tesz indítványt, és

aa) a terhelt szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, vagy

ab) a terhelt külföldön fogvatartásban van,

b) európai vagy nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki, de a terhelt elfogását követően a terhelt átadására vagy kiadatására tizenkét hónapon belül nem került sor, és a büntetőeljárás átadására sem került sor,

c) európai vagy nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki, de a terhelt átadását vagy kiadatását megtagadták, és a büntetőeljárás átadására sem került sor,

d) európai vagy nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki, és a terhelt halasztott átadását vagy kiadatását rendelték el,

az ügyész a vádiratban indítványozhatja, hogy a tárgyalást a terhelt távollétében tartsák meg.

(2) Ha a bírósági eljárásban állapítják meg, hogy a terhelt külföldön ismert helyen tartózkodik, és

a) a terhelt szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, vagy

b) külföldön fogvatartásban van,

az (1) bekezdésben meghatározottak megfelelő alkalmazásával a bíróság felhívhatja az ügyészt, hogy az (1) bekezdés alapján kívánja-e indítványozni a tárgyalásnak a terhelt távollétében történő folytatását.

(3) Ha a terhelt külföldön fogvatartásban van, az (1) és (2) bekezdés alapján az eljárás terhelt távollétében történő folytatásának csak a terhelt hozzájárulásával van helye. Ha terhelt az eljárás folytatásához nem járul hozzá, a bíróság az eljárást felfüggeszti.

(4) Ha az ismeretlen helyen tartózkodó vádlott távollétében megkezdett tárgyalás során állapítják meg, hogy a terhelt külföldön ismert helyen tartózkodik, a bíróság az (1)-(3) bekezdés alkalmazásával az ügyész felhívása nélkül folytatja a tárgyalást.

(5) Ha az eljárást a külföldön tartózkodó terhelttel szemben folytatják, illetve, ha a terhelt hazatért, az 527-531. § rendelkezéseit értelemszerűen kell alkalmazni.

ÍH 2005. 60. A külföldön tartózkodó terhelt távollétében lefolytatott eljárás szabályai

Amennyiben a bűncselekmény terheltje külföldön, de ismert helyen tartózkodik, akkor a Be. 532. § alapján az ügyész indítványozhatja, a külföldön tartózkodó terhelt távollétében történő eljárás lefolytatását. Amennyiben az ismeretes, hogy a terhelt külföldön tartózkodik, de pontos tartózkodási helye ismeretlen, akkor a XXV. fejezet 527. § alapján van helye az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben az eljárás lefolytatásának. Az 532. § részletesen meghatározza a külföldön tartózkodó terhelt elleni eljárás feltételeit. Erre csak akkor kerülhet sor, ha a terhelt külföldön tartózkodik, és kiadatásának vagy az európai elfogatóparancs alapján történő átadásának nincs helye, vagy átadását megtagadták, és a büntetőeljárás átadására sem került sor. Az első szempont, amit meg kell vizsgálni, hogy a terhelt valóban külföldön tartózkodik-e. Egymagában az a körülmény, hogy a külföldi állampolgárságú terhelt részére, a tárgyalásra szóló idézés nem kereste jelzéssel érkezett vissza, továbbá a vádlott védőjének az a bejelentése, hogy a vádlott visszautazott a külföldi lakóhelyére, nem nyújt alapot a büntetőeljárás felfüggesztésére. Ilyen esetekben a hatóságok megkeresése útján kell tisztáznia, hogy a vádlott az ország területét valóban elhagyta-e, mert kizárólag ez alapozza meg az állásfoglalást abban a kérdésben, hogy a távollévő terhelttel szemben a büntetőeljárás lefolytatására alap van-e (BH 2001. 162). Amennyiben bebizonyosodik, hogy a terhelt külföldön van, ebben az eljárásban is irányadó az a szabály, hogy elsődleges a terhelt személyes jelenlétének a biztosítása a büntetőeljárásban, ezért a hatóságoknak mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a terhelt a magyar büntetőbíróság elé állítható legyen. Az 532. § alkalmazása szempontjából jelentősége van számos más jogszabálynak és az Európai Unió jogának is. Az Európai Unió tagállamaival történő bűnügyi együttműködés feltételeit a 2012. évi CLXXX. törvény tartalmazza. Ebben kerültek szabályozásra az európai elfogatóparancs kibocsátásának feltételei, továbbá az eljárási jogsegélyek szabályai. Ha a terhelttel szemben büntetőeljárást kell lefolytatni, az Európai Unió valamely tagállamában történő elfogása és átadása érdekében, a bíróság - feltéve, hogy a bűncselekmény tárgyi súlya ezt indokolja - haladéktalanul európai elfogatóparancsot bocsát ki.

A kiadatásra vonatkozó számos kétoldalú nemzetközi szerződésen kívül, irányadó a kiadatás szabályaira a Párizsban, 1957. december 13-án kelt, európai kiadatási egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyveinek kihirdetéséről szóló, 1994. évi XVIII. törvény . Másrészt a Strasbourgban, 1959. április 20-án kelt, a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 1994. évi XIX. törvény. Külön kiadatási egyezmény híján és az Európai Unió tagállamain kívül, más államokkal folytatott bűnügyi együttműködés során, a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény vonatkozó rendelkezései az irányadóak. Ezek a jogszabályok részletesen meghatározzák, hogy kiadatásra, büntetőeljárás átadására milyen esetekben kerülhet sor, ki jogosult indítványozni, hova kell az indítványt benyújtani stb. Amennyiben a nyomozás során bebizonyosodik, hogy a terhelt külföldön tartózkodik, kiadatását vagy európai elfogatóparancs alapján történő átadását kell elsősorban megkísérelni. Amennyiben a kiadatás nem lehetséges, vagy a terhelt kiadatását vagy európai elfogatóparancs alapján történő átadását megtagadták és nincs helye a büntetőeljárás átadásának sem, akkor az ügyész megvizsgálja az ügyet és mérlegel, hogy ennek ellenére a terhelt távollétében célszerű-e az eljárást lefolytatni. Ilyenkor azt kell mérlegelni, hogy elegendő bizonyíték áll-e rendelkezésre a terhelt elítéléséhez, illetve meg kell fontolni, hogy külföldi államot bűnügyi jogsegély iránti kérelemmel is meg lehet keresni, melynek keretein belül van lehetőség akár kihallgatásokra is, így pótolhatók bizonyítékok. Amennyiben az ügyész nem lát lehetőséget a külföldön tartózkodó terhelttel szemben az eljárás lefolytatására, vagy még jogsegély szükséges az ügyben, akkor az eljárást felfüggesztheti. Amennyiben az ügyész indítványozza a külön eljárás lefolytatását, indítványa a bíróságot nem köti, és a bíróság is dönthet úgy, hogy az eljárást a Be. 266. § (3) bekezdés a) pontja alapján, arra tekintettel felfüggeszti, hogy a terhelt huzamosabb ideig külföldön tartózkodik.

Amennyiben a bíróság a tárgyalás előkészítése vagy a tárgyalás során állapítja meg, hogy a terhelt külföldön tartózkodik, az eljárást ekkor is felfüggesztheti. Amennyiben az eljárás felfüggesztését nem tartja szükségesnek, a bíróság gondoskodhat a terhelt előállításáról és kiadatását, vagy európai elfogatóparancs alapján történő átadását kezdeményezheti. Amennyiben ezek nem vezettek eredményre, kérheti a büntetőeljárás átadását is. Ezek sikertelensége esetén a bíróságnak mérlegelni kell, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, a terhelt távollétében lefolytatható-e az eljárás vagy sem. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy a tárgyalás folytatható a terhelt távollétében, akkor az ügyészt kell megkeresni. Ügyészi indítvány hiányában ugyanis a bíróság nem járhat el. A funkciómegosztás elvét egyértelműen sértve, és ellentétben az 529. § (3) bekezdésével, az 532. § (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy a bíróság az ügyészt felhívja és nyilatkoztassa, hogy az ügyész kívánja-e indítványozni a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő folytatását. Az ügyész természetesen az indítványtételre ebben az esetben sem köteles, amennyiben azonban 15 napon belül nem nyilatkozik, akkor a bíróságnak fel kell függeszteni az eljárást.
Az 532. § (3) bekezdése sajátosan összekapcsolja az ismeretlen helyen és a külföldön tartózkodó terhelt elleni eljárást. Amennyiben a bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt távollétében jár el, és a bírósági szakban kiderül, hogy a terhelt külföldön tartózkodik, akkor az ügyész erre vonatkozó indítványa nélkül folytathatja a bíróság az eljárást. Nem szükséges tehát az eljárás jogcímének a változtatása, nincs indoka, hogy az ügyész újabb nyilatkozatot tegyen, hiszen már egyszer indítványozta az ismeretlen helyen lévő terhelt távollétében lefolytatandó eljárást.
Az 532. § (4) bekezdése az elfogatóparancs kibocsátásának egy korlátját tartalmazza a külföldön lévő terhelt távollétében folyó eljárásban. Elfogatóparancsot csak szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények esetén lehet az általános szabályok alapján kibocsátani. Figyelemmel a magyar büntetőjog szabadságvesztés centrikus büntetési rendszerére, csak néhány bűncselekmény van, melyre a Btk. Különös Része nem teszi lehetővé a szabadságvesztés kiszabását. Így az elfogatóparancs kibocsátása a néhány kivételtől eltekintve, a bűncselekmények nagy részébe lehetséges. A gyakorlatban azonban a szabadságvesztés helyett más alternatív szankciók, így különösen a pénzbüntetés alkalmazása igen gyakori. Előfordulhat, hogy már maga az ügyész is elegendőnek tartja a konkrét bűncselekmény elkövetésére a pénzbüntetés kiszabását, és a vádiratban nem tesz szabadságvesztés kiszabására javaslatot. Ez utóbbi esetben a külföldön tartózkodó terhelttel szemben lefolytatható külön eljárásban, nincs helye elfogatóparancs kibocsátásának.
Az 532. § (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a külföldön tartózkodó terhelt távollétében lefolytatható eljárásra alkalmazni kell az 527. §-531. § -ban foglaltakat, vagyis az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt távollétében lefolytatható eljárás speciális szabályait. Irányadó szabály tehát, hogy az eljárás az ügyész indítványához kötött. Az ügyésznek a vádiratban rögzítenie kell, hogy az 532. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek fennállnak. Valószínűsítenie kell, hogy a terhelt külföldön tartózkodása miatt az eljárás az általános szabályok alapján nem lesz lefolytatható. Igazolnia kell, hogy mindent megtett a terhelt bíróság elé állítása érdekében, de kiadatásnak vagy átadásnak nincs helye, vagy azt megtagadták, illetve az eljárás átadására sem került sor. Értelemszerűen ebben az eljárásban is kötelező a védelem. Alkalmazni kell a terheltnek az eljárás különböző szakaszába történő bekapcsolódásának a jogkövetkezményeit.

XXVI. Fejezet

LEMONDÁS A TÁRGYALÁSRÓL

533. § A tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás esetén e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A lemondás a tárgyalásról külön eljárást az eljárás gyorsítása érdekében, az 1999. évi CX. törvény 113. §-a iktatta be a magyar büntetőeljárásba, 2000. március 1-jei hatállyal. Bevezetése idején sokan vádalkuként is emlegették. A gyakorlatban azonban nem töltötte be az eljárás eredeti célját, a jogalkalmazók között nem lett túl népszerű és gyakran alkalmazott jogintézmény, ezért a jogalkotó megfontolta a jogintézmény hatékonyabbá tételének lehetőségeit, és többször is átdolgozta a tárgyalásról lemondás alkalmazási feltételeit. A tárgyalásról lemondás egy konszenzuális eljárás, hiszen alkalmazásához a vád és a védelem beleegyezésére van szükség. Lényegi elemeit megragadva úgy definiálhatnánk, hogy egy olyan eljárás, amelynek célja a büntetőeljárás gyorsítása, a vádlott beismerése, valamint a vádlott és az ügyész konszenzusa alapján, melynek eredménye, hogy a vádlott lemond azon alkotmányos jogáról, hogy az ügyében bíróságon bizonyítás folyjék. Cserébe azonban vele szemben kedvezményes büntetési tételekkel kerül sor büntetés kiszabására és lehetőség van természetesen intézkedés alkalmazására is. Kétségtelenül többlet feladatokat ró az eljárás az ügyészségre, de ezt ellensúlyozza, hogy egyetlen nyilvános ülésen befejeződhet az ügy, ami az ügyész számára is ugyancsak időnyereség. A tárgyalásról lemondás alkalmazására csak a Be.-ben meghatározott feltételek fennállása esetén van lehetőség. A tárgyalásról lemondás gyorsított eljárás nem érinti a büntetőeljárás nyomozati szakát, a tárgyalás előkészítésére is az általános szabályok alapján kerül sor. Többlet feladatai vannak ugyanakkor az ügyésznek, és az általános szabályokhoz képest lényegi eltérés van a bíróság eljárásában. Ezeket az eltérő szabályokat a XXVI. fejezet tartalmazza, az itt nem szabályozott kérdésekben értelemszerűen a Be. általános rendelkezései lesznek irányadóak. A tárgyalásról lemondás külön eljárás nem alkalmazható fiatalkorúak eljárásában, magánvádas és pótmagánvádas eljárásban sem. Külön kizáró rendelkezést nem tartalmaz a törvény a bíróság elé állítás, távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárás, és tárgyalás mellőzése esetére, de ezen eljárások lényegéből fakad, hogy a két eljárási forma összeegyeztetése fogalmilag is kizárt. Nincs lehetőség továbbá, biztosíték és tárgyalásról lemondás együttes alkalmazására sem.

534. § (1) Ha a terhelt a vádemelést megelőzően bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomást tesz és a tárgyaláshoz való jogáról lemond, a bíróság az ügyész indítványára, nyilvános ülésen hozott ítélettel megállapíthatja a vádirattal egyező tényállás, valamint a vádirattal egyező minősítés miatt a vádlott bűnösségét, és büntetést szabhat ki, illetve intézkedést alkalmazhat.

(2) A bíróság az ítéletben az ügyész által a vádiratban indítványozott nemű büntetést vagy intézkedést szabhat ki, illetve alkalmazhat. Szabadságvesztés kiszabásakor a Btk. 82. § (2) és (3) bekezdése alapján meghatározott büntetési tétel az irányadó.

(3) A magánvádló, illetve a pótmagánvádló a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás lefolytatását nem indítványozhatja.

Az 534. § a lemondás a tárgyalásról lényegi ismérveit és feltételeit határozza meg. A jogintézmény első fontos alkalmazási feltétele a terhelt beismerő vallomása. Ezzel szemben szigorú követelményt támaszt a jogalkotó, hiszen nem elég ténybeli, feltáró jellegűnek lenni, hanem a bűnösségre is ki kell terjednie. A beismerő vallomást a terhelt megteheti akár az első gyanúsítotti kihallgatásakor, vagy a nyomozás során bármikor, sőt a nyomozati iratoknak az ügyészhez történő továbbítása után is megkeresheti az ügyészt, hogy beismerő vallomást kíván tenni, és le akar mondani a tárgyalás tartásának a jogáról. A lényeg azonban, hogy főszabály szerint még a vádemelést megelőzően kell a bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomásnak meglenni, ahhoz, hogy az ügyész indítványozhassa a külön eljárás lefolytatását. Az alkalmazás következő feltétele, hogy a vádlottnak kifejezetten le kell mondani a tárgyalás tartásának jogáról. Szükséges tehát a terhelt erre vonatkozó nyilatkozata. Mind a beismerő vallomás, mind a tárgyalásról lemondó nyilatkozat visszavonható. A bíróság csak ügyészi indítványra járhat el, az eljárás lefolytatását a (3) bekezdés alapján pótmagánvádló és magánvádló nem indítványozhatják. Ennek indoka, hogy a terhelt Alaptörvényben meghatározott jogáról lemond, számos tekintetben sérülnek a jogai, így ennek ellensúlyozása, a megfelelő garanciák biztosítása, csak az ügyészi vádképviselettel oldható meg. Az eljárás indítványozása ügyészi mérlegelés kérdése, melyhez a magas szintű szakmai tapasztalat elengedhetetlen. Ezeknek a döntéseknek a meghozatalára a magánvádló és pótmagánvádló nem lennének képesek. Nincs akadálya annak, hogy az ügyész több bűncselekmény miatt folyó eljárásban is indítványozza a nyilvános ülésen történő elbírálást, amennyiben a feltételek mindegyik cselekményre fennállnak. Hasonlóképpen több vádlott esetében is tehet az ügyész ilyen indítványt, amennyiben a szükséges feltételek valamennyi vádlott tekintetében fennállnak.

Amennyiben az ügyész indítványozza a külön eljárás lefolytatását, és a bíróság szerint is fennállnak annak feltételei, akkor a bíróság egyszerűsített eljárási formában, nyilvános ülésen hozott ítélettel megállapíthatja a vádirattal egyező tényállás, valamint a vádirattal egyező minősítés miatt a vádlott bűnösségét, és büntetést szabhat ki, illetve intézkedést alkalmazhat. Tekintettel arra, hogy csak korlátozott mértékű a bizonyítás felvételi lehetősége a bíróságnak, továbbá arra is, hogy az ügyész és a terhelt között egy előzetes írásbeli megállapodás jött létre a tényállást és a bűncselekmény minősítését illetően, ezért a vádirattal egyező tényállás és minősítés megállapítására kerülhet sor.

Szintén a felek közötti megállapodással magyarázható, hogy a bíróság az ügyész által a vádiratban indítványozott nemű büntetést szabhat ki, vagy intézkedést alkalmazhat, hiszen ezzel, mind a vád képviselője, mind a terhelt egyetért. A büntetés mértékének a meghatározása természetesen a bíróság feladata. A lemondás a tárgyalásról terhelt számára leginkább kecsegtető része az volt, hogy vele szemben leszállított büntetési tételekkel került sor a büntetés kiszabására. A jelenlegi szabályozás nem a terhelttel szemben kiszabható büntetések maximumát határozza meg, hanem a minimum csökkenését teszi lehetővé, de a maximumot nem garantálja. Amennyiben a bűncselekmény szabadságvesztéssel büntetendő a Btk. 82. § (2) és (3) bekezdése alapján kerülhet sor a büntetés kiszabására. Mivel a lemondás a tárgyalásról alkalmazása nincs többé a bűncselekmény súlyához kötve, így gyakorlatilag bármely súlyú bűncselekmény esetén lehetőség van a jogintézmény alkalmazására. A jelenlegi szabályozás a kedvezményes büntetéskiszabást a Btk. enyhítésre vonatkozó általános szabályainak alkalmazásával kívánja megteremteni. Vagyis abban az esetben, ha a tárgyalásról lemondással érintett bűncselekmény büntetési tételének az alsó határa tízévi szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb ötévi, amennyiben ötévi szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb kétévi, amennyiben kétévi szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb egyévi, ha pedig egyévi szabadságvesztés a büntetési tétel alsó határa, ehelyett rövidebb tartamú szabadságvesztést lehet kiszabni. Ez utóbbi esetben lehetőség van szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés, illetve e büntetések egymás melletti kiszabására is.

535. § (1) A tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárásra - az 537. § szerinti esetet kivéve - nem kerülhet sor, ha a terhelt a bűncselekményt bűnszervezetben követte el.

(2) A bíróság a polgári jogi igényt nem utasíthatja el.

Az 535. § szakasz kizárja a tárgyalásról lemondás alkalmazását, amennyiben az elkövető a bűncselekményt bűnszervezetben követi el. A bűnszervezetben való részvételhez a Btk. általános része is számos negatív jogkövetkezményt fűz. A jogalkotó nem látta indokoltnak, hogy a lemondás a tárgyalásról kedvezményei kiterjedjenek azon elkövetői körre, akik különösen nagy veszélyt jelentenek a társadalomra, és akikkel szemben a Btk. is az általános szabályokhoz képest, szigorúbban kíván fellépni. Ez természetesen nem vonatkozik az 537. § rendelkezéseire, amikor az együttműködő terheltre vonatkozóan teszi lehetővé maga a Be. a tárgyalásról lemondás alkalmazását, akkor is, ha bűnszervezetben követte el a bűncselekményt. Ebben az esetben ugyanis az együttműködéshez fűződő nyomozati és bűnüldözési érdek lényegesebb, mint az elkövető szigorúbb felelősségre vonása.

Az 535. § (2) bekezdése szerint, a bíróság a polgári jogi igényt nem utasíthatja el. Ez azt jelenti, hogy érdemi elbírálás esetén egészben vagy részben ennek helyt kell adni, vagy a polgári jogi igény elbírálását egyéb törvényes útra kell utasítani. Ennek a rendelkezésnek az indoka, hogy az eljárás gyorsítása nem járhat a sértett jogainak a háttérbe szorításával. A bűncselekmény beismerésével a vádlott a kár okozását is beismeri. Amennyiben az összegszerűség tekintetében a felek között nincs egyetértés, akkor a büntetőbíróság mérlegelés útján megállapíthatja a károsszeget, ennek hiányában pedig egyéb törvényes útra utasíthatja a polgári jogi igény elbírálását.

536. § (1) Az ügyész az ügy körülményeinek, így különösen a terhelt személye és az elkövetett bűncselekmény figyelembevételével a vádiratban indítványozhatja az ügy nyilvános ülésen való elbírálását.

(2) Az ügyész az ügy nyilvános ülésen való elbírálására vonatkozó indítványát nem vonhatja vissza. Ha az ügyész az ülés eredményéhez képest úgy látja, hogy a vádlott súlyosabb bűncselekményben bűnös, vagy más bűncselekményben is bűnös, indítványozza az ügy tárgyalásra utalását.

A tárgyalásról lemondás alkalmazása az ügyész indítványához kötött. Korábban a törvény a bűncselekmény súlyához képest határt szabott az ügyész szabad mérlegelésének, hiszen csupán nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekmények esetén volt egyáltalán lehetőség az eljárás indítványozására. Jelenleg valóban az ügyész diszkrecionális döntésén múlik, hogy mikor indítványozza a tárgyalásról lemondás alkalmazását, hiszen bármely bűncselekmény esetén, a bűncselekmény súlyára tekintet nélkül, adott az ügyész számára a lehetőség. Az 536. § az ügyek kiválasztására annyiban ad támpontot az ügyésznek, hogy az ügy körülményeinek, így különösen a terhelt személyének és az elkövetett bűncselekménynek a figyelembevételével, a vádiratban kell a nyilvános ülést indítványozni. Az ügy körülményeinek, így különösen a terhelt személyének, és az elkövetett bűncselekménynek a figyelembe vétele az ügyész részéről a Btk. 80. § (1) bekezdésében írt büntető anyagi jogi rendelkezés körültekintő alkalmazását kívánja meg. Azt kell tehát szem előtt tartania az ügyésznek, hogy a büntetőeljárás során kiszabott büntetés mindenkor igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez. Az ügyész akkor indítványozhatja az ügy nyilvános ülésen történő elbírálását, ha a Btk. 79. §-ban meghatározott büntetési célok, a tárgyalásról lemondás esetén a kedvezményes büntetéskiszabása mellett is érvényesülnek.
Az 536. § (2) bekezdés megtiltja az ügyésznek, hogy az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására vonatkozó indítványát visszavonja. Ez ugyanis a terheltet nagymértékben kiszolgáltatottá tenné, sérülne a jogbiztonsághoz és a védelemhez való jog. Amennyiben valamely utóbb felmerült körülmény folytán az ügyész úgy látja, hogy a vádlott súlyosabb bűncselekményben bűnös, vagy más bűncselekményben is bűnös, mint, amely vonatkozásában a nyilvános ülést kezdeményezte, akkor indítványozza az ügy tárgyalásra utalását. Az eljárás sajátosságára tekintettel, az ügyész vádkiterjesztési joga kizárt ebben az eljárásban. Amennyiben a vádkiterjesztéssel kíván élni, akkor a rendes eljárás keretei közé kell terelni az ügyet. Ezt kívánja meg a jogbiztonsághoz és a védelemhez való jog is, hogy a bíróság csak abban a bűncselekményben döntsön, amire a felek közötti megállapodás eredetileg létrejött. Annak nincs tehát akadálya, hogy az ügyész eleve több bűncselekmény miatt kezdeményezze a tárgyalásról lemondás alkalmazását, amennyiben valamennyi bűncselekményre fennállnak az eljárás alkalmazásának feltételei és a felek között valamennyi bűncselekmény vonatkozásában megállapodás született.

A tárgyalásról lemondás együttműködő terhelt esetén

537. § Azzal szemben, aki a bűncselekményt bűnszervezetben (Btk. 459. § 1. pont, illetve 1978. évi IV. törvény 137. § 8. pont) követte el, és a nyomozás során az ügy vagy más büntetőügy bizonyításához hozzájárulva az ügyésszel, illetve a nyomozó hatósággal jelentős mértékben együttműködött, de a nyomozás megszüntetésére bármely okból nem került sor, a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárásban a büntetést a Btk. 83. §-ának, illetve a Btk. 84. §-ának vagy az 1978. évi IV. törvény 85/A. §-ának, illetve 87/C. §-ának az alapulvételével kell kiszabni. Ha a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést rendel, a büntetést e büntetési tételkeret között kell kiszabni.

Abból a megfontolásból, hogy a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépéshez, és a bűnszervezetek felszámolásához erősebb társadalmi érdek fűződik bizonyos esetekben, mint a terhelt megbüntetéséhez, a jogalkotó lehetővé teszi a bűncselekményt bűnszervezetben elkövető együttműködő terhelt esetén, a tárgyalásról lemondás alkalmazását. Az 537. § rendelkezései tehát olyan elkövetőkkel szemben alkalmazhatók, akik a bűncselekményt bűnszervezetben követték el. Ennek a megállapítására a Btk. 459. § 1. pont valamint, a régi Btk., az 1978. évi IV. törvény 137. § 8. pont alapján kerül sor. Ezeknek megfelelően bűnszervezet három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő, szándékos bűncselekmények elkövetése. Második feltétele a gyorsított eljárás alkalmazásának, az adott ügyben vagy más büntetőügyben a hatóságokkal történő együttműködés. Ez a megoldás igyekszik azokat az együttműködésre hajlandó elkövetőket információszolgáltatásra rábírni, akik kimaradtak a büntetlenség felajánlásainak kedvezményéből. A Be. lehetővé teszi ugyanis nyomozati szakban, a 192. § alapján a nyomozás megszüntetését, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy az ügy, illetőleg más büntető ügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva, olyan mértékben együttműködik, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek. Amennyiben erre a nyomozati szakban bármely oknál fogva nem került sor, akkor az információszolgáltatásra alapot adhat a tárgyalásról lemondás is. Ebben az esetben az együttműködő terhelt kedvezménye, hogy a Btk. 83. §, illetve 84. §, vagy az 1978. évi IV. törvény 85/A. §, illetve 87/C. § rendelkezéseinek megfelelően kerül sor a büntetés kiszabására. Azokat a szabályokat, amiket korábban a tárgyalásról lemondás általános esetében lehetett alkalmazni, az új szabályok szerint az együttműködő terhelttel szemben kerültek alkalmazásra. Együttműködő terhelt esetén tehát a büntetési tétel maximumának a meghatározása lett az irányadó, szemben az általános eset törvényi minimumával. Együttműködő terhelt tárgyalásról lemondása esetén, a szabadságvesztés mértéke nyolc évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a három évet, öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a két évet, három évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a hat hónapot nem haladhatja meg. Amennyiben a tárgyalásról lemondásra nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő cselekmény miatt kerül sor, akkor a büntetés kiszabása a bűncselekmény tételkeretének megfelelően alakul, azzal a különbséggel, hogy a bűnszervezetben elkövetett bűncselekményre előírt szigorúbb rendelkezések nem alkalmazhatóak. Ez lényeges kedvezményt jelent a terhelt számára, hiszen a Btk. 91. § szerint, aki a bűncselekményt bűnszervezetben követi el, azzal szemben a büntetést úgy kell kiszabni, hogy a bűncselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedik, de a huszonöt évet nem haladhatja meg. Tárgyalásról lemondás esetén a büntetés kétszerese nem lesz tehát irányadó, és nem alkalmazhatók azok a hátrányos következmények sem, melyeket a Btk. ezen kívül a bűnszervezetben történő elkövetéshez fűz (kizárt a feltételes szabadságra bocsátás, kizárt a szabadságvesztés próbaidőre történő felfüggesztése, kitiltás alkalmazható vele szemben stb.). Lehetőség van tárgyalásról lemondás keretei között együttműködő terhelttel szemben is halmazati büntetést kiszabni, ebben az esetben a leszállított büntetési tételkeretek lesznek az irányadóak a halmazati büntetés kiszabása esetén, azzal, hogy ha a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább kettőre határozott ideig tartó szabadságvesztést rendel a törvény, a leszállított büntetési tételek alapján a legsúlyosabb büntetési tétel felső határa, a legmagasabb büntetési tétel középmértékével emelkedik, de nem érheti el az egyes bűncselekményekre kiszabható büntetések együttes tartamát. A jelenlegi törvényi szabályozás valódi kedvezményt jelent, és további engedményeket teremtett az együttműködő terhelt vonatkozásában. Halmazati büntetés esetén kedvezőbb helyzetbe kerülhet az együttműködő terhelt, a lemondás a tárgyalásról általános esetéhez képest. Hiszen az általános esetben, a halmazati büntetés alapjául szolgáló büntetési tétel, a Btk. Különös Részében meghatározott büntetési tétel felső határa és nem leszállított büntetési tétel lesz.

Az ügyész eljárása

538. § (1) Ha az ügyész a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekményt maga végezte, ennek megtörténte után, ha pedig azt a nyomozó hatóság végezte, az iratok hozzá érkezését követő harminc napon belül az ügy iratait megvizsgálja, és ennek eredményéhez képest dönt arról, hogy a nyomozás során a bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomást tevő terheltnek a tárgyalásról lemondásra irányuló kezdeményezését elfogadja-e. Ha az ügyész a kezdeményezéssel egyetért, erről határozatot hoz.

(2) Ha az ügyész a kezdeményezéssel nem ért egyet, erről a terheltet értesíti.

(3) Az (1) bekezdésben megjelölt határidő a 216. § (3) bekezdés szerint meghosszabbítható.

(4) Ha az ügyész a terhelt kezdeményezését elfogadja, az eljárásban védő részvétele kötelező. Az ügyész a terhelt részére - ha nincs védője - védőt rendel ki, és gondoskodik arról, hogy a védő a nyomozás iratait megismerhesse.

(5) Az ügyész a terhelt kezdeményezésének elfogadásáról szóló határozat meghozatalát követő harminc napon belül vádat emel.

(6) Az ügyész a terheltet meghallgatja és közli

a) a terhelt által beismert bűncselekmény leírását,

b) a Btk. szerinti minősítését,

c) továbbá azt, hogy milyen nemű, mértékű, tartamú büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul.

(7) Az ügyész az együttműködő terheltet tájékoztatja a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás következményeiről, illetve arról, hogy a megállapodást a bíróság nem köteles elfogadni. A tájékoztatást és a terhelt nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(8) Ha a terhelt az ügyész (6) bekezdés szerinti közlését elfogadja, az ügyész és a terhelt írásban megállapodik. A megállapodás tartalmazza a terhelt által beismert bűncselekmény leírását, a Btk. szerinti minősítését, az ügyész és a terhelt nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy milyen nemű, mértékű, tartamú büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul.

(9) A létrejött, írásba foglalt megállapodás a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás célján túlmenően joghatás kiváltására nem alkalmas.

(10) Az ügyész a megállapodásban foglaltakkal azonos tényállás és minősítés miatt vádat emel, és indítványt tesz az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására, a megállapodásban rögzített nemű, mértékű, tartamú büntetés, illetve intézkedés alkalmazására, annak alsó és felső határának megjelölésével.

(11) Az ügyész a vádirattal és a nyomozás irataival együtt a megállapodást és az annak alapjául szolgáló jegyzőkönyvet is benyújtja a bíróságnak.

Az ügyész diszkrecionális jogkörébe tartozik a tárgyalásról lemondás kezdeményezése. Ennek megfelelően, amennyiben a nyomozást az ügyész végzi, az iratismertetés is az ő feladata. Ennek megtörténte után 30 nap áll a rendelkezésére, hogy az ügyet megvizsgálja abból a szempontból, hogy van- e helye a tárgyalásról lemondás alkalmazásának a terhelt indítványa alapján. Amennyiben a nyomozást a nyomozóhatóság végzi, az ügyészre irányadó 30 napos határidőt, az iratoknak hozzá történő megküldésétől kezdve kell számolni. Az ügyészség leterheltségére, továbbá a mérlegelendő szempontokra, az ügy súlyára tekintettel, amennyiben ez szükséges az ügyészség vezetője kivételes esetben harminc nappal meghosszabbíthatja a határidőt. Nagy terjedelmű ügyben az ügyészség vezetőjének javaslatára, a felettes ügyész kivételesen ennél hosszabb - legfeljebb kilencven napos - határidőt is engedélyezhet.

A terhelt indítványt tehet a külön eljárás lefolytatására a nyomozás megkezdésekor, de akár a nyomozás teljes időtartama alatt, ha a tárgyalásról lemondás feltételei fennállnak. A terhelt nyilatkozata alapján az ügyésznek meg kell róla győződni, hogy a terhelt a nyomozás során tett-e a bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomást, lemondott-e a tárgyalás tartásának a jogáról. Vizsgálnia kell, hogy a cselekmény, így különösen a terhelt személye és a bűncselekmény súlya lehetővé teszi-e az eljárás lefolytatását, a büntetés célja elérhető-e tárgyalás tartása nélkül is. Amennyiben az együttműködő terhelt tesz indítványt, az ügyész az 537. § alkalmazásának feltételeit vizsgálja meg, mérlegeli az együttműködéshez fűződő érdek fontosságát. A terhelt kezdeményezése az ügyészt egyáltalán nem köti, teljes mértékben ügyészi mérlegelésen múlik, hogy kiválassza a jogintézmény alkalmazására alkalmas ügyeket. Amennyiben a terhelt kezdeményezésével nem értene egyet, erről külön határozatot nem hoz, de köteles értesíteni a terheltet. Amennyiben a fenti szempontokat mérlegelve, a vádlotti kezdeményezéssel az ügyész egyetért, az 537. § (1) bekezdés szerint, erről határozatot hoz. A 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás szerint, a határozat rendelkező részében az ügyész nevesíti azt a bűncselekményt, vagy azokat a bűncselekményeket, amelyre, vagy amelyekre nézve a terhelt kezdeményezését elfogadta. Az indokolásban csak azt rögzíti, hogy a tárgyalásról lemondás lefolytatását, a bűncselekmény elkövetését a bűnösségére kiterjedően beismerő vallomást tett terhelt kezdeményezte.

Amennyiben a terhelti kezdeményezést az ügyész elfogadja, onnantól kezdve kötelező a védelem az eljárásban. A terhelt lemond az Alaptörvényben is biztosított jogáról, és megállapodást kell kötnie az ügyésszel, ezért a terhelt jogainak védelme, a fegyverek egyenlőségének biztosítása, egyértelműen megköveteli, hogy védő járjon el a terhelt érdekében. Amennyiben a terheltnek nincs védője, az ügyész védőt rendel ki. A védelemre való felkészülést hivatott biztosítani, hogy amennyiben a védő az eljárásnak csak ebben a szakaszában kapcsolódik be, akkor az ügyész gondoskodik arról, hogy a védő a nyomozás iratait megismerhesse.

Ha az ügyész a terhelt kezdeményezésével egyetért, az erről szóló határozat meghozatalát követő 30 napon belül vádat kell, hogy emeljen. A vádemelést megelőzően, a feleknek megállapodásra kell jutni a tényállás, a büntetőjogi minősítés és az alkalmazott szankciók tekintetében. Ennek érdekében az ügyész meghallgatja a terheltet. Közli vele az általa beismert cselekmény leírását, a Btk. szerinti minősítését és azt, hogy milyen nemű, mértékű, tartamú büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul. Az ügyész tehát ad egy ajánlatot, amely tartalmaz egy keretet, amelyen belül a bíróság majd szabadon mérlegelve állapíthatja meg a konkrétan alkalmazandó szankciót. Az ügyészi meghallgatás alkalmával a terheltet tájékoztatni kell, a tárgyalásról lemondás alkalmazásának következményeiről. Konkrétumokat a törvény erről a tájékoztatásról nem tartalmaz, azonban az eljárás sajátosságaira figyelemmel, a tájékoztatásnak ki kell terjedni a tárgyalásról lemondás legfontosabb szabályaira. Tájékoztatni kell a terheltet, hogy az Alaptörvényben biztosított jogáról, a tárgyalás tartásának jogáról mond le. Ugyanakkor tájékoztatni kell, hogy ennek ellenére a bíróság előtti megjelenéséről nem mond le, hiszen nyilvános ülésre az ügyében sor kerül, ahol a bíróság meg fogja hallgatni. Tájékoztatni kell a nyilvános ülés szabályairól, arról, hogy a védő részvétele kötelező az eljárásban, és arról is, hogy a megállapodás elfogadása nem kötelező a bíróság számára. Tájékoztatni kell, hogy amennyiben a bíróság mégis elfogadja a felek megállapodását, akkor az általuk megjelölt kereten belül fogja kiszabni a büntetést, vagy alkalmazni az intézkedést. A tájékoztatás garanciális jellegű abból a szempontból, hogy fontos az, hogy a terhelt megértse a jogintézmény alkalmazásának feltételeit és következményeit. A tájékoztatást és a terhelt nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Az 538. § (8) bekezdés arról az esetkörről rendelkezik, amikor a terhelt az ügyész ajánlatát elfogadja. Amennyiben vita nélkül kompromisszum jön létre a felek között, a megállapodást írásba kell foglalni. Ennek jogi természete, hogy a lemondásos eljáráson kívül joghatás kiváltására nem alkalmas. Polgári perben például kártérítés követelésére, nem adhat alapot. Ez az írásbeli megállapodás képezi a vádemelés alapját, hiszen az ügyész a megállapodásban foglaltakkal azonos tényállás és minősítés miatt emel vádat, és tesz indítványt az ügy nyilvános ülésen történő lezárására, és a megállapodásban szereplő szankció alkalmazására. A megállapodásnak kötelező tartalmi elemei vannak, nevezetesen tartalmaznia kell a terhelt által beismert bűncselekmény leírását, a Btk. szerinti minősítését, az ügyész és a terhelt nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy milyen nemű, mértékű, tartamú büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul. A 11/2003 (ÜK. 7) LÜ utasítás szerint, a megállapodásban minden büntetési nem és intézkedés tekintetében, külön-külön kell rögzíteni azt a mértéket (tartamot), amelyet az ügyész, illetve a terhelt tudomásul vesz.

A vádlottnak és védőjének tehát mindezen kérdésekben az ügyésszel egyet kell érteni, amennyiben elfogadják az ügyész ajánlatát. (A sorok között olvasva, felvetődik egy eddig új értelmezési lehetősége a jogszabálynak. A Be. a megállapodás kötelező tartalmi elemévé teszi a bűncselekmény leírását, amiből akár arra a következtetésre is juthatunk, hogy az ügyész és a védő, illetve a vádlott között, amennyiben mindannyian úgy akarják, alku folyhat a bűncselekmény tényállását illetően. A megállapodás ugyanis a felek konszenzusán alapul, és ebből az is következik, hogy megállapodás csak akkor körvonalazódhat, ha a felek a tényállás tekintetében is kompromisszumra jutottak. A lemondás a tárgyalásról korábbi szabályai alapján ilyen, a tényállásra is kiterjedő alkura egyértelműen nem volt lehetőség. A jelenlegi szabályozás ebben az értelmezésben, utat nyithat egy az amerikai vádalkura sokkal inkább hasonlító jogintézmény kialakulása felé.). A törvény nem tartalmaz kifejezett felhatalmazást arra vonatkozóan, hogy a felek az ügyész indítványát bármilyen formában közös megegyezés alapján módosíthatnák. (A gyakorlatban azonban egyértelműen várható, hogy egy tényleges alku indul meg a felek között. A védőnek ebben az új helyzetben felértékelődhet a szerepe, hiszen a tényállás, a minősítés és szankció tekintetében közös nevezőre kell jutni. A gyakorlat fogja egyértelműen eldönteni, hogy mennyiben ad beleszólási jogot a büntetés mértékének kialakításakor ügyész, illetve mennyiben mer az ügyésszel ügyfele érdekében szembeszállni a védő. Megvan annak is a veszélye, hogy az ügyész hatalmi túlsúlyából kiindulva, az alku az ügyész egyoldalú ultimátuma lesz. Ez pedig könnyen a jogintézmény gyakorlati kudarcát jelentheti.)

Az ügyész a vádiratot, a nyomozás iratait, valamint az írásbeli megállapodást és az annak alapjául szolgáló jegyzőkönyvet is továbbítja a bíróságnak. Ezzel kezdetét veszi az eljárás bírói szakasza.

539. § (1) Ha az ügyész és a terhelt között a megállapodás nem jön létre, az ügyész a terhelt kezdeményezéséről a bíróságot nem tájékoztathatja, az ezzel összefüggésben keletkezett iratokat nem nyújthatja be a bírósághoz.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben, továbbá ha a bíróság a megállapodás tartalmával nem ért egyet, vagy az e fejezet szerint az ügyet tárgyalásra utalja, a megállapodásban foglalt nyilatkozatok sem az ügyészt, sem a terheltet nem kötik.

(3) Az ügyész az ügy nyilvános ülésen való elbírálására vonatkozó indítványát nem vonhatja vissza. Ha az ügyész az ülés eredményéhez képest úgy látja, hogy a vádlott súlyosabb bűncselekményben bűnös, vagy más bűncselekményben is bűnös, indítványozza az ügy tárgyalásra utalását.

Amennyiben az ügyész és a terhelt között megállapodás nem születik, mert nem értenek egyet a szankció nemében és mértékében, és nem tudnak kompromisszumra jutni, akkor az ügyész a terhelt kezdeményezéséről a bíróságot nem tájékoztathatja. Ennek oka, hogy a vádlott által a tárgyalásról lemondás lefolytatásának reményében tett beismerő vallomás az ügyet később tárgyaló bíróságot ne befolyásolja. A bírói pártatlanság megőrzése érdekében nélkülözhetetlen, hogy a bíróság ne szerezzen tudomást az ügyész és a vádlott között zajló alkuról, ezért az ezzel kapcsolatosan született iratokat, jegyzőkönyveket sem nyújthatja be az ügyész a bírósághoz. Amennyiben a felek között nem jött létre megállapodás, vagy a bíróság a megállapodás tartalmával nem ért egyet és tárgyalásra tűzi az ügyet, akkor a megállapodásban tett nyilatkozatok hatályukat vesztik, és sem az ügyészt, sem a vádlottat nem kötik. Ennek értelmében, mivel az eljárás az általános szabályok alapján fog folytatódni, az ügyész az új vádiratban szabadon rendelkezik a váddal, azt a megállapodásban foglaltakhoz képest módosíthatja, kiegészítheti, és a szankció kiszabása tekintetében is javasolhat más nemű szankció kiszabását.

Az 539. § (3) bekezdése szerint az ügyész a lemondás a tárgyalásról külön eljárás lefolytatására tett indítványát nem vonhatja vissza. Ez a szabály is elsősorban a bírói pártatlanságot hivatott biztosítani, hiszen a bírói meggyőződést kétségtelenül befolyásolná, amennyiben arról lenne tudomása, hogy az ügyész és a terhelt között született egy írásbeli megállapodás, a mindkettőjüknek elfogadható szankció neméről és mértékéről. Amennyiben azonban az eljárás eredményeként, esetleg utólag felmerült bizonyíték alapján, az ügyész úgy ítéli meg, hogy a terhelt súlyosabb bűncselekményben, vagy más bűncselekményben is bűnös, akkor indítványozza az ügy tárgyalásra utalását. Erre értelemszerűen azért kerülhet sor, mert a súlyosabb vagy más bűncselekmény vonatkozásában a terhelt beismerő vallomást nem tett, a megállapodás arra nem vonatkozott. Így hiányzik az eljárás lefolytatásának feltétele.

540. § (1) A nyomozás során beismerő vallomást nem tett terhelt a nyomozás befejezése után, de legkésőbb a vádirat kézbesítésétől számított tizenöt napon belül az ügyésznél kezdeményezheti, hogy az ügyész indítványozza az ügy nyilvános ülésen való elbírálását.

(2) Ha az ügyész a kezdeményezéssel egyetért, a meghallgatás során a terheltet részletesen meghallgatja a vád tárgyává tett cselekményről, és közli, hogy milyen nemű, mértékű, tartamú büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul. Az ügyész az 538. § (7) bekezdésében foglaltakat is közli a terhelttel.

(3) Ha az ügyész és a terhelt között az 538. § (8) bekezdésében megjelölt megállapodás létrejön, az ügyész indítványt tesz az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására, a megállapodásban rögzített nemű, mértékű, tartamú büntetés, illetve intézkedés alkalmazására. Az ügyész az indítványokkal kiegészített vádirattal együtt a megállapodást és az annak alapjául szolgáló jegyzőkönyvet is benyújtja a bíróságnak.

(4) Ha az ügyész és a terhelt között a megállapodás nem jön létre, az ügyész a terhelt kezdeményezéséről a bíróságot nem tájékoztathatja, az ezzel összefüggésben keletkezett iratokat nem nyújthatja be a bírósághoz.

Az 540. § arra az esetre tartalmaz szabályozást, amikor a terhelt nem tett a nyomozás során beismerő vallomást, de később mégis meggondolná magát. Erre lehetősége van a nyomozás befejezése után is, de legkésőbb a vádirat kézbesítésétől számított 15 napon belül keresheti meg az ügyészt azzal, hogy beismerő vallomást kíván tenni és indítványozza az eljárás lefolytatását. Ebben az esetben, ha az ügyész a kezdeményezéssel egyetért, akkor az 539. § -ban ismertetett szabályok szerint a terheltet meghallgatja a vád tárgyává tett cselekményről, és közli az ajánlatát, hogy milyen nemű, mértékű, tartamú büntetést, illetve intézkedést vesz tudomásul. A vádlottat tájékoztatni kell továbbá a tárgyalásról lemondás alkalmazásának következményeiről és arról is, hogy a megállapodás a bíróságot nem köti. Amennyiben a felek között létrejön a megállapodás, akkor azt írásba foglalják, és az ügyész indítványt tesz az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására, a megállapodásban rögzített nemű, mértékű, tartamú büntetés, illetve intézkedés alkalmazására. A bíróság részére ekkor is továbbítani kell a vádirattal együtt a megállapodást, és az annak alapjául szolgáló jegyzőkönyvet. Természetesen ebben az esetben is irányadó az a szabály, ha az ügyész a vádlott indítványával nem ért egyet, vagy nem jön létre megállapodás a felek között, akkor a bíróságot erről a kezdeményezésről nem értesítheti, a bíróság pártatlanságának megőrzése érdekében.

A bíróság eljárása

541. § (1) Ha a bíróság a vádiratban megjelölt tényállással, minősítéssel és az ügyész által indítványozott büntetés, illetve intézkedés nemével - az 537. §-ban meghatározott személy elleni vádemelés esetén - mértékével, illetve tartamával egyetért, akkor az ügyet az ügy iratainak a bírósághoz érkezését követő hatvan napon belül nyilvános ülésre tűzi ki.

(2) A tárgyalásról lemondás esetén a bíróság egyesbíróként jár el. A nyilvános ülésen a védő részvétele kötelező.

(3) A nyilvános ülés előkészítésére a tárgyalás előkészítésének szabályai irányadók.

A bíróság megvizsgálja a vádat és a felek közötti megállapodást. Amennyiben az ebben foglaltakkal egyetért, akkor az iratoknak a bírósághoz érkezését követő 60 napon belül kitűzi a nyilvános ülés időpontját. A 60 napos határidő nem az ügy érdemi elbírálására vonatkozik, csupán a nyilvános ülés kitűzésére. Az eljárás egyszerűsítésének jegyében a bíróság ebben az esetben egyesbíróként jár el még akkor is, ha a bűncselekmény súlya miatt egyébként bírósági tanács lenne jogosult az ügy elbírálására. Ennek oka, hogy az egyszerűsített eljárásban a bíró dolga sokkal kevesebb és egyszerűbb is, mint általában. A lemondás a tárgyalásról egy konszenzuális eljárás, ahol a bíróság a felek által létrehozott írásbeli megállapodás alapján, a vádirati tényállással egyező tényállást állapít meg. A bíróság bizonyítási tevékenysége csak a vádlott meghallgatására korlátozódik, melyre azért van szükség, hogy a vallomása önkéntességét, és hitelt érdemlőségét a bíróság ellenőrizze. A szankció kiszabása is a felek által írásba foglalt keretek között történik. Ezeket a feladatokat az egyesbíró is el tudja látni. Amennyiben a bíróság kitűzi a nyilvános ülés időpontját, ennek előkészítésére a tárgyalás előkészítésére vonatkozó szabályokat (XII. fejezet) kell megfelelően alkalmazni. A bíróság tehát meghozhat minden olyan határozatot, melynek meghozatalára az általános szabályok alapján a tárgyalás előkészítése körében szükség van, és nem ellentétes a tárgyalásról lemondás jellegével. Ennek megfelelően, nincs helye az ügy bíróság tanácsa vagy öttagú tanács elé utalásának. Nincs helye olyan ügyekkel való egyesítésnek, amelynek elbírálása nem ebben a külön eljárás formájában történik. A nyilvános ülésen kötelező a védő részvétele, ezért mind a terheltet, mind a védőjét a bíróság a nyilvános ülésre idézi.

542. § (1) A nyilvános ülésen az ügyész - távollétében a bíróság - ismerteti a vádat, és az ügynek a nyilvános ülésen alapuló elbírálására vonatkozó indítványt, továbbá a büntetés, illetve intézkedés nemére - az 537. §-ban meghatározott személy elleni vádemelés esetén - mértékére, tartamára vonatkozó indítványt.

(2) A vád és az indítványok ismertetését követően a bíróság tájékoztatja a vádlottat a tárgyalásról lemondás és a bíróság előtt tett beismerése következményeiről, különösen az 542/A. § (5) bekezdésében és az 542/C. § (1) és (3) bekezdésében foglalt rendelkezésekről.

(3) Ezt követően a bíróság a vádlottat felhívja, hogy nyilatkozzék lemond-e a tárgyalásról, illetve a bűnösségét elismeri-e.

(4) A nyilatkozat megtétele előtt a bíróság lehetővé teszi, hogy a vádlott a védővel tanácskozzék.

(5) Ha a vádlott a bűnösségét elismeri, a tárgyalásról lemond és a bíróság e tény, az eljárás iratai, valamint - szükség esetén - a vádlotthoz és a védőhöz intézett kérdésekre adott válaszok alapján nem látja akadályát az ügy nyilvános ülésen való elintézésének, a vádlottat kihallgatja a vád tárgyává tett cselekményről. Egyéb esetben a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja. E végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

A nyilvános ülés megnyitására és megkezdésére eltérő rendelkezés hiányában, az általános szabályok alapján kerül sor. Ezt követően az ügyész, illetve távolléte esetén a bíróság ismerteti a vádat, és az eljárás lefolytatására tett indítványt, és a büntetés vagy intézkedés nemére, mértékére, tartamára vonatkozó indítványt. Annak ellenére, hogy a Be. az elsőfokú tárgyaláson általános jelleggel megköveteli az ügyész jelenlétét a tárgyaláson, ebben az eljárásban a részvétele nem kötelező a nyilvános ülésen. Ez azzal magyarázható, hogy a bíróságnak rendelkezésére áll egy írásbeli megállapodás, melyhez a felek szűk kivételtől eltekintve, de kötve vannak. Az ügyész indítványát nem vonhatja vissza, és a vád módosítására sem jogosult, hiszen ha úgy látja, hogy a terhelt súlyosabb vagy más bűncselekményben bűnös, akkor tárgyalás tartását indítványozhatja, és az ügyet a rendes eljárás medrébe terelheti. Ez utóbbi döntést azonban a bíróság is meghozhatja. A megállapodásban már szerepel az ügyész álláspontja a számára elfogadható büntetés nemével, sőt mértékéről is. Az általános szabályok szerint az ügyész az elsőfokú tárgyaláson a vádbeszédben tesz javaslatot a szankció nemére, de mértékét ekkor sem jelölheti meg. Az ügyészi álláspont tehát a felek megállapodásában határozottan a bíróság tudomására jut. Amennyiben a bíróság nem osztja a felek álláspontját, attól nem térhet el, csupán tárgyalásra utalhatja az ügyet, ahol viszont az általános szabályok alapján kell a vádat az ügyésznek képviselni.

A vád és az indítvány ismertetését követően, a bíró tájékoztatja a vádlottat a tárgyalásról lemondás és a beismerés következményeiről. A tájékoztatásnak külön ki kell terjedni arra, hogy a bíróság a vádlott bűnösségét a beismerő vallomására és a nyomozás irataira alapítja, valamint ki kell a vádlottat oktatni a jogorvoslati lehetőségének a korlátjára. Ezt követően a bíróság a vádlottat felhívja, hogy nyilatkozzék lemond-e a tárgyalás tartásáról, illetve, hogy a bűnösségét elismeri-e. A hatékony védelem érdekében, a bíróság kioktatását követően, mielőtt a tárgyalásról lemondó nyilatkozatot a terhelt megtenné, tanácskozhat a védőjével. Ha a vádlott a tárgyalásról lemond, és a bíróság az iratok, és szükség esetén a felekhez intézett kérdések alapján nem látja akadályát a nyilvános ülésen történő elbírálásnak, akkor a bíróság az általános szabályok alapján kihallgatja a vádlottat. Amennyiben a vádlott a nyilvános ülésen kifejezetten nem mond le a tárgyalás tartásának a jogáról, vagy az iratok alapján nem látja lehetségesnek a bíróság az eljárás lefolytatását, akkor tárgyalásra utalja az ügyet. Az ügy tárgyalásra utalása végzés formájában történik, mely ellen nincs helye fellebbezésnek.

542/A. § (1) Ha a vádlott a vallomástételt megtagadja, a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja, e végzés ellen nincs helye fellebbezésnek. Erre a vádlottat a kihallgatás megkezdése előtt figyelmeztetni kell.

(2) Ha a vádlott kihallgatását követően a bíróság úgy ítéli meg, hogy a vádlott beszámítási képessége, beismerésének önkéntessége vagy hitelt érdemlősége iránt ésszerű kétely mutatkozik, továbbá ha - az 540. § (1) bekezdése szerinti esetet kivéve - a vádlott vallomása a nyomozás során, valamint az ügyész előtt tett vallomásától lényegesen eltér, az ügyet tárgyalásra utalja. E végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

(3) Ha a bíróság a tárgyalásra utalásra nem lát alapot, a vádlottat a büntetéskiszabási körülményekre is kihallgatja.

(4) A vádlott kihallgatásának befejezése után - amennyiben jelen van - az ügyész, ezt követően a védő felszólalhat.

(5) A bíróság a vádlott bűnösségét a beismerő vallomására és a nyomozás irataira alapítja.

(6) Ha a vádtól eltérő minősítés látszik megállapíthatónak, a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja. E végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

(7) A bűnösséget megállapító ítélet indokolásában a 258. § (3) bekezdés *a)-c)* pontjában foglaltakon kívül a büntetéskiszabási körülmények és az alkalmazott jogszabályok megjelölése mellett elegendő a tárgyalásról lemondás tényére utalni.

A tárgyalásról lemondás nem szükségképpeni útja az igazságszolgáltatásnak, még akkor sem, ha úgy tűnik, hogy konszenzus áll fenn a felek között. A bíróság köteles vizsgálni, hogy a vádlott beismerése nem tévedésen, vagy jogellenes kényszeren alapul-e, hogy a tárgyalásról lemondás feltételei fennállnak-e stb. Az eljárás garanciális szabálya, hogy a felek megállapodása a bíróságot nem köti, bizonyos a törvényben meghatározott esetekben a bíróság az ügyet tárgyalásra utalja (542/A. § (1) és (6) bekezdés). A vádlottat kihallgatása előtt figyelmeztetni kell arra, hogy vallomástételét megtagadhatja ugyan, de amennyiben ezzel a jogával élni kíván, akkor a bíróság az ügyet tárgyalásra bocsátja. Értelemszerűen nem alkalmazható ebben az eljárásban a Be. 291. § (1) bekezdése, melynek értelmében, ha a vádlott a tárgyaláson nem tesz vallomást, akkor a nyomozati szakban tett vallomása felolvasható. A vádlott bíróság előtti kihallgatása garanciális szempontból is fontos, hiszen a bíróság személyesen győződik meg arról, hogy a vallomás hitelt érdemlősége, vagy önkéntessége iránt ésszerű kétely nem merül-e fel. Jogellenes kényszer alapján tett bűnösséget beismerő vallomás, nem szolgálhat, a terhelt büntetőjogi felelőssége megállapításának alapjául. A vallomás hitelt érdemlőségének vizsgálata a nyomozás során feltárt bizonyítékok értékelését jelenti. Ha a bíróság úgy állapítja meg, hogy a vádlott beismerésének önkéntessége vagy hitelt érdemlősége iránt ésszerű kétely mutatkozik, tárgyalásra utalja az ügyet. Ugyancsak így jár el, ha a terhelt beszámítási képessége iránt merül fel ésszerű kétely. Ez alapján a tárgyalásról lemondás, csak beszámítási képességgel rendelkező terhelttel szemben alkalmazható. Az eljárásjogi értelemben vett beszámítási képesség, eltér az anyagi jogi értelemben vett beszámítási képességtől. Előfordulhat, hogy a terhelt a bűncselekmény elkövetése idején még rendelkezett beszámítási képességgel, de az elbírálás idejére beszámítási képessége csak korlátozott. A tárgyalásról lemondó nyilatkozat és a beismerő vallomás beszámítási képesség hiányában nem értékelhető, ezért az ügyet tárgyalásra kell utalni. Tárgyalásnak van helye akkor is, ha a vádlott a tárgyaláson tesz ugyan vallomást, de a vallomása lényegesen eltér a nyomozati szakban vagy az ügyész előtt tett vallomásától. Amennyiben a vallomás csak részben ellentétes a nyomozati szakban tett vallomástól, akkor van lehetősége a bíróságnak, hogy feloldja az ellentétet. Amennyiben lényegi az eltérés és az ellentmondás feloldása nem lehetséges, vagy nem ismeri el a vádlott a bíróság előtt a bűnösségét, akkor a bíróságnak nincs más választása, mint a rendes eljárás szabályai szerinti tárgyalás lefolytatása. Nem kell tárgyalásra utalni az ügyet, ha azért mutatkozik ellentét a nyomozati szakban és a tárgyaláson tett vallomás között, mert a vádlott a nyomozati szakban beismerő vallomást nem tett és csak a nyomozás befejezését követően, legkésőbb a vádiratnak a kézbesítésétől számított 15 napon belül kezdeményezte az ügyésznél a külön eljárás lefolytatását. A teljesség kedvéért érdemes megemlíteni, bár nem ehelyütt szabályozza a törvény, hogy tárgyalásra utalja a bíróság az ügyet akkor is, ha a vádlott bűnössége súlyosabb bűncselekményben vagy más bűncselekményben látszik megállapíthatónak. Az ügyész ebben az esetben nem terjesztheti ki a vádat, hanem az ügyet tárgyalásra kell utalni (536. § (2) bekezdés). A bíróság a tárgyalásra utalást végzésben rendeli el, ez ellen a törvény kizárja a fellebbezést.

Amennyiben a bíróság a vádlott vallomása alapján nem lát alapot a tárgyalásra utalásra, akkor a vádlottat kihallgatja a büntetéskiszabási körülményekre is, hiszen a bíróság legfontosabb feladata az ügyben a felek által meghatározott kereten belül a szankció kiszabása. A vádlott kihallgatását követően, amennyiben az ügyész jelen van, akkor először ő, ezt követően pedig a védő felszólalhat. Ezekre a felszólalásokra perbeszédek helyett van lehetőség. A bíróság a vádlott bűnösségét a beismerő vallomása és a rendelkezésére álló nyomozati anyag alapján állapítja meg. Az eljárás gyorsítására tekintettel, nincs lehetőség további bizonyítás lefolytatására. A nyomozás, az ügyészi szak és a tárgyalás előkészítése körében keletkezett okiratok, melyek az ügy elbírálása szempontjából jelentőséggel bírnak természetesen az általános szabályok alapján felolvashatók a nyilvános ülésen.

Tekintettel az eljárás egyszerűsítésére, és arra, hogy a terhelt kihallgatásán kívül nem kerül sor bizonyítás lefolytatására, a nyilvános ülésen meghozott bűnösséget megállapító ítélet tartalma is eltér az általános szabályoktól, és az indokolásnak nem kell az egyéb bizonyítékok számbavételét és értékelését tartalmaznia. A bűnösséget megállapító ítélet indokolásának tartalmazni kell, a vádlott személyi körülményeire vonatkozóan megállapított tényeket, a vádlott korábbi büntetéseire vonatkozó adatokat, a bíróság által megállapított tényállást, mely gyakorlatilag megegyezik a vádirati tényállással. Tartalmaznia kell a vádra történő utalást, a vádirat szerinti jogi minősítést, a büntetéskiszabási körülményeket és az alkalmazott anyagi és eljárási jogszabályok megjelölését, valamint emellett elegendő utalni a tárgyalásról lemondás tényére.

542/B. § Ha az ügyész a nyilvános ülést az 538. § (10) bekezdése alapján indítványozta, és a bíróság a nyilvános ülésen az ügyet tárgyalásra utalta - feltéve, hogy a tárgyalás megtartásának nincs akadálya -, a bíróság a tárgyalást nyomban megtartja. A tárgyalásra a XIII. Fejezet rendelkezései az irányadók.

A törvény ezen rendelkezései szintén az eljárás gyorsítását célozzák, ugyanis, amennyiben az ügyész indítványozza, hogy a bíróság nyilvános ülésen a tárgyalásról lemondás szabályai alapján bírálja el az ügyet, de a nyilvános ülésen az ügyet tárgyalásra kell utalni, akkor amennyiben ennek feltételei fennállnak, a tárgyalás nyomban megtartható. Ebben az esetben a tárgyalás tartására az általános szabályokat kell megfelelően alkalmazni (XIII. fejezet).

A másodfokú bírósági eljárás

542/C. § (1) A bűnösség megállapítása, az 542/A. § (5) bekezdés szerint megállapított, a váddal egyező tényállás, minősítés, a vádirat keretei között meghatározott büntetés, illetve intézkedés neme, valamint - az 537. §-ban meghatározott személy elleni vádemelés esetén - mértéke, tartama miatt nincs helye fellebbezésnek.

(2) A fellebbezésben az (1) bekezdés korlátai között lehet új tényt állítani és új bizonyítékra hivatkozni.

(3) A másodfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott ítélet tényállásának megalapozottságára, a bűnösség megállapítására és a bűncselekmény minősítésére vonatkozó rendelkezéseit felülbírálja, de a bűnösség megállapítása, az 542/A. § (5) bekezdés szerint megállapított, a váddal egyező tényállás, valamint a vádirati minősítéssel egyező minősítés esetén az első fokú ítéletet akkor változtathatja meg, ha a terhelt felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének van helye.

(4) A másodfokú eljárásban bizonyítás az 542/A. § (5) bekezdésében meghatározott keretek között vehető fel.

(5) Ha az elsőfokú bíróság a nyilvános ülést a törvényi feltételek hiányában tartotta meg, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasítja. Az új eljárás során e fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók.

Az eljárás sajátosságára tekintettel, korlátozott a felek fellebbezési joga, hiszen a bűnösség megállapítása, a vádirati tényállással egyező tényállás, és minősítés megállapítása, a vádirat keretei között meghatározott büntetés, illetve intézkedés neme miatt, nincs helye fellebbezésnek. Ez értelemszerűen következik abból, hogy a felek között egy konszenzuson alapuló írásbeli megállapodás jött előzetesen létre, melyben ezeket a kérdéseket együttesen eldöntötték, és elfogadták. Amennyiben a bíróság tiszteletben tartva a felek akaratát a megállapodásban foglaltaknak megfelelően határoz, akkor ezekben a kérdésekben nincs helye fellebbezésnek. Ha a bíróság tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárásban meghozott ítéletében a váddal egyezően minősíti a cselekményt, téves jogi minősítésére és ennek következtében a büntetés törvénysértő voltára hivatkozva, felülvizsgálatnak sincs helye (BH 2011. 98.). A felek a szankció mértékére, tartamára egy alsó és felső határt állapítanak meg, melyen belül a bíróság szabadon mérlegelve állapítja meg az általa igazságosnak vélt szankciót. A törvény az együttműködő terhelt esetén kizárja a fellebbezés lehetőségét a kiszabott szankció mértékét és tartamát illetően is. Ezeken a kérdéseken kívül, lehetőség van az elsőfokú bíróság határozata ellen fellebbezni, azonban új tényt állítani, vagy új bizonyítékra hivatkozni is, csak ezen korlátok között lehet.

Az eljárás sajátosságainak megfelelően, bár a másodfokú bíróság megtámadott ítélet tényállásának megalapozottságára, a bűnösség megállapítására és a bűncselekmény minősítésére vonatkozó rendelkezéseit felülbírálja, de a bűnösség megállapítása, a váddal egyező tényállás és minősítés megállapítás esetén, az elsőfokú ítélet megváltoztatásának csak a vádlott javára van helye. Vagyis első fokú ítéletet, akkor változtathatja meg a másodfokú bíróság, ha a terhelt felmentésének vagy az eljárás megszüntetésének van helye. A másodfokú eljárásban a bizonyítás kereteit ugyancsak az 542/A. § (5) bekezdésében foglaltak határozzák meg. Nem lehet olyan bizonyítást folytatni a másodfokú eljárásban, ami az elsőfokú eljárás során is tilos volt. A másodfokú bíróság sem vonhat be más bizonyítékokat a mérlegelése körébe, mint a terhelt beismerő vallomását és a nyomozás iratait.

Az 542/C. § (3) bekezdése, a 373. § IV. a) és b) pontokkal együtt értelmezendő. Abszolút hatályon kívül helyezési okot állapít meg ez a bekezdés, ugyanis ha az elsőfokú bíróság a nyilvános ülést törvényi előfeltételek hiányában folytatta le. Ebben az esetben a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság határozatát, és azt új eljárás lefolytatására utasítja. A törvény azonban kimondja, hogy új eljárásra utasítás esetén, a tárgyalásról lemondás szabályai nem alkalmazhatók, az új tárgyalást az általános szabályok alapján kell megtartani. Ez a törvényhely megfelel, a 373. § IV. b) pontjának. A teljesség kedvéért hozzá kell tenni, hogy a Be. 373. § IV. a) pont alapján a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság határozatát, ha a tárgyalásról lemondás feltételei nem álltak fenn, azonban ha ezek az okok már az ügyészi eljárásban sem álltak fenn, vagyis már az ügyész a törvényi előfeltételek hiányában indítványozta a külön eljárás lefolytatását, akkor a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság határozatát, és az iratokat értelemszerűen az ügyésznek küldi meg.

XXVI/A. Fejezet

ELJÁRÁS A HATÁRZÁRRAL KAPCSOLATOS BŰNCSELEKMÉNYEK ESETÉN

542/D. § E törvény rendelkezéseit a határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §), valamint a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) miatt indult büntetőügyben az e fejezetben foglalt eltéréssel kell alkalmazni.

542/E. § A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején, annak területén elkövetett, az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt minden más ügyet megelőzően kell a büntetőeljárást lefolytatni.

542/F. § Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőügyben az ismeretlen helyen tartózkodó Magyarországon bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező terhelt részére a hivatalos iratot a védőnek kell kézbesíteni.

542/G. § Ha az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőügyben a terheltek nagy száma indokolja, az ügyeket el kell különíteni, kivéve, ha ez a tényállás szoros összefüggésére tekintettel nem lehetséges, vagy ha az együttes elbírálás a büntetőeljárás befejezését nem hátráltatja.

542/H. § (1) Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőügyben, tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben, a kiskorúak érdekeinek fokozott figyelembe vételével, kényszerintézkedésként elsősorban házi őrizetet kell elrendelni és a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogvatartására szolgáló létesítményben kell végrehajtani.
(2) Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőügyben, tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában vagy a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogvatartására szolgáló létesítményben is végrehajtható.

542/I. § (1) Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőügyben az eljárást meg kell szüntetni , ha a Magyarországon bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező terhelt ismeretlen helyen tartózkodik.
(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható
a) ha az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmény halált okoz,
b) a másodfokú bírósági eljárás során.

542/J. § Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatti bírósági eljárásban az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt bíró egyesbíróként, ülnökök közreműködése nélkül jár el.

542/K. § Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőügyben a 219. § (3) bekezdés és a 262. § (6) bekezdés rendelkezései nem alkalmazhatók.

542/L. § Az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásban védő részvétele kötelező.

A fiatalkorúak elleni büntetőeljárás

542/M. § (1) Fiatalkorú elleni büntetőeljárásban az 542/J. §-t akkor kell alkalmazni, ha az eljárás a fiatalkorú ellen kizárólag az 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt van folyamatban.
(2) Fiatalkorú elleni büntetőeljárás esetén az egyesbíró az (1) bekezdésben meghatározott esetben tanács elé utalhatja az ügyet.
(3) Ha a fiatalkorú életkorának igazolására nem áll rendelkezésre közokirat, az életkort más módon kell megállapítani.
(4) A nem magyar állampolgár, Magyarországon bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező fiatalkorú esetében a környezettanulmány elkészítése nem szükséges, ha az eljárás a fiatalkorú ellen kizárólag a 542/D. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt van folyamatban.
(5) Ha környezettanulmány elkészítése szükséges, az a 453. § (2) bekezdésétől eltérően nem tartalmazza a köznevelési intézmény által nyilvántartott és kezelt adatokat, a munkahely által adott tájékoztatást, illetve a bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelést.
(6) Ha a bíróság kísérő nélküli fiatalkorú terhelt házi őrizetét rendeli el, a terhelt számára lakásként gyermekvédelmi intézményt is kijelölhet.

Bíróság elé állítás

542/N. § (1) Az ügyész a terheltet a gyanúsítottként történő kihallgatásától számított tizenöt napon belül bíróság elé állíthatja, ha
a) az ügy megítélése egyszerű,
b) a bizonyítékok rendelkezésre állnak,
c) a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte.
(2) Ha a bíróság elé állítás (1) bekezdés *a)*-*b)* pontjában meghatározott feltételei fennállnak, tettenérés esetén az ügyész a terheltet a gyanúsítottként történő kihallgatásától számított nyolc napon belül bíróság elé állítja.

(3) A vád előterjesztése után a bíróság az iratokat az ügyésznek visszaküldi, ha a bizonyítási eszközök nem állnak rendelkezésre.

Lemondás a tárgyalásról

542/O. § Az eljárást a terhelt gyanúsítottként történő kihallgatásától számított tizenöt napon belül kell lefolytatni.

542/P. § A tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárást a védő is kezdeményezheti.

542/Q. § A tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás kezdeményezése esetén a terhelt gyanúsítottkénti kihallgatását az ügyész végzi.

542/R. § (1) A gyanúsítottkénti kihallgatásról készült jegyzőkönyv tartalmazza
a) a tárgyalásról lemondásra irányuló nyilatkozatot,
b) a terheltnek a bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomását,
c) a terhelt által beismert bűncselekmény leírását,
d) a terhelt által beismert bűncselekmény Btk. szerinti minősítését,
e) a terheltnek, az ügyésznek és a védőnek a büntetés, illetve intézkedés nemére, mértékére, tartamára vonatkozó egyetértő nyilatkozatát, és
f) a terheltnek az eljárás következményeiről történt tájékoztatását és a terhelt erre adott nyilatkozatát.

542/S. § Az ügyész a gyanúsítottkénti kihallgatásról készült jegyzőkönyvben foglaltakkal azonos tényállás és minősítés szerint vádat emel, és indítványt tesz az ügy nyilvános ülésen történő elbírálására, a megállapodásban rögzített nemű, mértékű, tartamú büntetés, illetve intézkedés alkalmazására, annak alsó és felső határának megjelölésével.

542/T. § (1) Ha a bíróság a vádiratban megjelölt tényállással, minősítéssel és az ügyész által indítványozott büntetés, illetve intézkedés nemével, mértékével, illetve tartamával egyetért, akkor az ügyet az ügy iratainak a bírósághoz érkezését követően nyomban nyilvános ülésre tűzi ki.
(2) A tárgyalásról lemondás esetén a XII. Fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók.
(3) A nyilvános ülésen a terhelt, az ügyész és a védő részvétele kötelező.

542/U. § Az eljárásban az 535. §, 537-540. § nem alkalmazható.

XXVII. Fejezet

A TÁRGYALÁS MELLŐZÉSE

543. § E törvény rendelkezéseit a tárgyalás mellőzésével folytatott eljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A büntetőeljárási törvény rendelkezéseit a tárgyalás mellőzése esetén a XXVII. fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A tárgyalás mellőzése az eljárás gyorsítása érdekében bevezetett írásbeli, és nem kontradiktórius eljárás. Mivel a jogintézmény számos az eljárásban általában biztosított garanciális szabályt megsért, ezért a jogalkotó szigorú feltételekhez kötötte az eljárás alkalmazását. Szigorú szabályokhoz kötött továbbá, hogy a bíróság milyen szankciót szabhat ki a tárgyalás mellőzéses végzésben. A jogintézmény egyértelmű előnyeként jelentkezik, hogy gyors, hiszen a nyomozati szakaszt követően a bíróhoz kerül az ügy, aki iratok alapján, tárgyalás nélkül, 30 napon belül döntést hoz. Általános tendencia az, hogy a terheltek tudomásul veszik a bíróság döntését, így tárgyalásra már csak ritkán kerül sor. Az eljárás ezzel jelentős terhet vesz le a bíróságok, de az ügyészségek válláról is. A tárgyalás mellőzéses eljárásnak helye van fiatalkorúak és katonai büntetőeljárás esetén is.

544. § (1) A bíróság az ügyész indítványára vagy hivatalból a szabadlábon lévő vádlottal szemben tárgyalás mellőzésével végzésben végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést, közérdekű munkát, pénzbüntetést, foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást, a spotrendezvények látogatásától való eltiltást, kiutasítást - katonával szemben lefokozást, szolgálati viszony megszüntetését is -, továbbá intézkedésként jóvátételi munkát, próbára bocsátást, megrovást alkalmaz az ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén, ha
a) a törvény a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztését, a közérdekű munkát, a pénzbüntetést, a foglalkozástól eltiltást, a járművezetéstől eltiltást, a kitiltást, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást, a kiutasítást - katonával szemben a lefokozást, a szolgálati viszony megszüntetését, a rendfokozatban visszavetést és a várakozási idő meghosszabbítását is -, illetve a jóvátételi munka vagy a próbára bocsátás alkalmazását lehetővé teszi,
b) a tényállás egyszerű,
c) a vádlott a bűncselekmény elkövetését beismerte,
d) a büntetés célja tárgyalás nélkül is elérhető.
(2) Tárgyalás mellőzésével két évet meghaladó szabadságvesztés nem szabható ki.

(3) A tárgyalás mellőzésével meghozott végzésre - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ítéletre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A külön eljárás jogpolitikai indoka a relatíve kisebb súlyú bűncselekmények esetén az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása, ezzel a bíróságok terheinek csökkentése, mindez úgy, hogy a büntetőeljárás során a nyomozati és az ügyészi szak változatlanul megmarad, és a legtöbb garanciát nyújtó bírósági tárgyalás marad ki az eljárásból. Ezt azonban a törvényhozó igyekszik kompenzálni azzal, hogy a jogintézmény alkalmazásának az 544. § (1) bekezdésben megállapított szigorú feltételei vannak.

a) A tárgyalás mellőzése külön eljárás lefolytatására ügyészi indítvány alapján vagy hivatalból kerülhet sor. Magánvádló vagy pótmagánvádló nem indítványozhatja, hogy a bíróság ebben az egyszerűsített eljárási formában járjon el. Ennek oka, hogy az ügyek kiválasztása, az alkalmazási feltételek fennállásának megállapítása, magas szintű szakértelmet igényel. Ügyészi indítvány hiányában azonban a bíróság hivatalból is dönthet a tárgyalás mellőzéses végzés kibocsátásáról. Erre pedig magánvádas eljárásban is lehetősége van.

b) A tárgyalás mellőzéses végzés kibocsátásának egyik fontos feltétele, hogy a terhelt szabadlábon van. A terhelt sem az adott bűncselekmény, sem más bűncselekmény miatt nem állhat előzetes letartóztatás hatálya alatt, vagy nem tölthető más bűncselekmény miatt szabadságvesztés büntetését a vádirat benyújtásának pillanatában, vagy a határozat meghozatala idején. A nyomozás során foganatosított őrizetbe vétel vagy erre az időpontra már megszüntetett előzetes letartóztatás, az eljárás lefolytatásának nem képezi akadályát.

c) A tárgyalás mellőzéses végzés meghozatalának a feltétele, hogy a törvény meghatározott szankciók alkalmazását lehetővé teszi. Természetesen itt a Btk. szabályai lesznek irányadóak. A jelenlegi szabályozás szerint, a végrehajtandó szabadságvesztés és elzárás kivételével valamennyi büntetés kiszabására lehetőséget adhat a törvény a tárgyalás mellőzéses eljárás keretében, ideértve a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést is. Az intézkedések közül a jóvátételi munka vagy a próbára bocsátás alkalmazását kell, hogy a törvény lehetővé tegye. Katonai büntetőeljárásban pedig katonával szemben a lefokozást, a szolgálati viszony megszüntetését, a rendfokozatban visszavetést és a várakozási idő meghosszabbításának lehetőségét kell, hogy a törvény biztosítsa.

d) A Be. alkalmazási feltételként megköveteli, hogy egyszerű megítélésű ügyről legyen szó. Ez a szubjektív eljárási feltétel esetről-esetre bírálandó el, és gyakran nem könnyű a megítélése. Az egyszerűség ténybeli és jogi egyszerűséget egyaránt jelent. Egyszerűnek tekinthető az ügy, ha a cselekmény nem szerteágazó, a tényállás könnyen tisztázható, a bizonyítékok nem ellentmondásosak, nem merülnek fel minősítési problémák. Vannak olyan tényezők, melyek önmagukban is megalapozhatják az ügy bonyolultságát. Ilyen például a terhelt kóros elmeállapota, hiszen a büntetőjogi felelősségről való döntés ebben az esetben bonyolulttá teheti az ügyet. Nem beszélhetünk egyszerű megítélésű ügyről, ha például tanút különösen védetté kell nyilvánítani. Nem egyszerű az ügy, ha a törvényi tényállás elemei nem tisztázottak, ha a terhelt bűnösségi formájával, vagy a bűncselekmény stádiumával kapcsolatban merülnek fel minősítési problémák. Azonban pusztán az, hogy az ügynek több terheltje van, még nem feltétlenül képezi akadályát az eljárás lefolytatásának, hiszen előfordulhat, hogy valamennyi terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte, és az elkövetés körülményei is különösebb nehézség nélkül tisztázhatók.

e) A jogintézmény alkalmazási feltétele, hogy a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte. A beismerő vallomásnak azonban elegendő a tényekre szorítkozni, nem szükséges, hogy a bűnösségre is kiterjedjen. Amennyiben több bűncselekményre indítványozza az ügyész az eljárást, vagy a bíróság több bűncselekmény vonatkozásában kívánja a végzést kibocsátani, a beismerő vallomásnak valamennyi bűncselekmény tekintetében fenn kell állni. Ha a vádlott a vádemelés előtti szakaszban nem tett vallomást, illetve korábbi beismerő vallomását visszavonta, akkor e külön eljárás szerint a bíróság nem járhat el.

f) További alkalmazási feltétel, hogy a büntetés célja, tárgyalás tartása nélkül is elérhető. Meglehetősen szubjektív, az ügyész és a bíróság széleskörű mérlegelési jogkörébe tartozó döntésről van ez esetben szó. A büntetési célt a Btk. 79. §-a határozza meg. Eszerint a büntetés célja a társadalom védelme érdekében, annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el. Erre tekintettel ebben az egyszerűsített eljárásban is az általános szabályok az irányadóak, semmi nem indokolná ugyanis, hogy a jogalkalmazó eltérjen az általános büntetéskiszabás keretében érvényesülő zsinórmértéktől. Tekintettel kell lenni a terhelt egyéniségére, életvitelére, az előéletére, a bűncselekmény motívumaira. Ezek alapján eldönthető, hogy kell-e feltétlenül a bíróság előtti megjelenés és a tárgyalás lefolytatása, elsősorban a speciális prevenció érdekében. A büntetett előélet önmagában nem zárja ki az eljárás alkalmazásának lehetőségét.

g) A tárgyalás mellőzésének alkalmazási feltétele továbbá, hogy a bűncselekmény ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő. Etekintetben természetesen a Btk. Különös Részében meghatározott büntetési tételeket kell megvizsgálni. A korábbi szabályozás alapján, a jogalkotó háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekményeknél tette lehetővé az eljárás alkalmazását, de a 2010. évi CLXXXIII. törvény, a Be. szabályait módosítva, 2011. március 1-jei hatállyal, lehetőséget teremtett az ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmények esetén is a végzés kibocsátására.

Amennyiben az ügyész, illetve a bíróság úgy ítéli meg, hogy a fent felsorolt konjunktív feltételek maradéktalanul teljesülnek, akkor tárgyalás nélkül kibocsátja a végzést, melyben végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést, közérdekű munkát, pénzbüntetést, foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást, kiutasítást szabhat ki. Intézkedésként pedig alkalmazhat jóvátételi munkát, próbára bocsátást, megrovást. Katonai büntetőeljárásban alkalmazhat lefokozást, a szolgálati viszony megszüntetését, a rendfokozatban visszavetést és a várakozási idő meghosszabbítását is. A szabadságvesztés időtartamának tekintetében a (2) bekezdés egy korlátozást tartalmaz. A bíróság ugyanis nem jogosult tárgyalás mellőzéses végzésben, két évet meghaladó szabadságvesztés kiszabására. A végzés ügydöntő végzésnek minősül. Mivel a bűnösséget megállapítani csak ítéletben lehet, ezért a bíróság a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben megállapítja, hogy a terhelt a vád tárgyává tett bűncselekményt elkövette, és vele szemben a fent említett szankciókat alkalmazza. Ha e törvény másképp nem rendelkezik, a végzés tekintetében az ítéletre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Ennek megfelelően a végzés tartalmi követelményeire, alkalmazhatók az ítéletre vonatkozó szabályok. Ugyanakkor a törvény eltérő rendelkezése értelmében, nem alkalmazhatók a végzés tekintetében az ítéletre irányadó jogorvoslati szabályok. A végzés ellen ugyanis nem fellebbezésnek van helye, hanem az arra jogosultak tárgyalás tartását kérhetik.

545. § (1) Az 544. § (1) bekezdésében meghatározott végzés meghozatalának az ügynek a bíróságra érkezésétől számított harminc napon belül van helye.

(2) Magánvádas ügyben az (1) bekezdésben meghatározott határidőt a személyes meghallgatás napjától kell számítani.

Mivel a tárgyalás mellőzésének a célja az eljárás gyorsítása, ezért a tárgyalás mellőzéses végzés kibocsátására a bíróságnak is határidőt szab a törvény. A végzést az iratoknak a bírósághoz érkezését követő harminc napon belül kell meghozni. A határidőt az általános szabályok alapján kell számítani. Nem számít bele az a nap, amikor az ügyészi indítvány a bírósághoz megérkezett. Amennyiben a határidő utolsó napja munkaszüneti nap, akkor a határidő az azt követő első munkanapon jár le. A (2) bekezdés külön nevesíti azt az esetet, amikor magánvádas eljárásban kerül sor tárgyalás mellőzésére. Ebben az eljárásban a határidő számítására külön szabályok kellenek, hiszen nincs ügyészi indítvány, melytől a határidőt számítani kellene. Magánvádas eljárásban a bíróság hivatalból dönt a végzés kibocsátása mellett, a harminc napos határidőt pedig a személyes meghallgatás napjától kell számítani. Ennek indoka, hogy magánvádas eljárásban a nyomozati szakasz hiányzik, és a bíróság csak a személyes meghallgatás után kerül abba a helyzetbe, hogy megnyugtatóan állást tudjon foglalni, hogy helye van-e a tárgyalás mellőzésének. Csak a személyes meghallgatás után állnak rendelkezésére a bíróságnak a büntetéskiszabási körülményekre vonatkozó adatok, melyek természetesen ebben az eljárásban is az általános szabályok alapján figyelembe veendők.

546. §

547. § (1) A bíróság a végzésben

a) végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést, közérdekű munkát, pénzbüntetést, foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást, sportrendezvények látogatásától való eltiltást, kiutasítást - katonával szemben lefokozást, szolgálati viszony megszüntetését, rendfokozatban visszavetést és a várakozási idő meghosszabbítását is -, illetve jóvátételi munkát, próbára bocsátást vagy megrovást alkalmazhat,

b) végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása, jóvátételi munka előírása vagy próbára bocsátás esetén pártfogó felügyeletet is alkalmazhat,

c) elkobzást, vagyonelkobzást, illetve elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét is kimondhat, a polgári jogi igénynek helyt adhat, vagy a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasíthatja,

d) a próbára bocsátást kimondó rendelkezést hatályon kívül helyezheti,

e) az ügyek egyesítéséről, elkülönítéséről, az eljárás felfüggesztéséről és az eljárás megszüntetéséről rendelkezhet.

(2) A bűnügyi költség viselésére a 338-340. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

(3) A tárgyalás mellőzésével hozott végzés rendelkező részének tartalmaznia kell

a) a bűncselekmény megjelölését,

b) a kiszabott büntetést, az előírt jóvátételi munkát, az alkalmazott próbára bocsátást vagy megrovást,

c) a jogszabályon alapuló egyéb rendelkezéseket,

d) az 548. és az 550. §-ban foglaltakra való figyelmeztetést.

(4) A végzés indokolása a megállapított tényállást, a végzés meghozatala törvényi előfeltételeinek fennállására való utalást, valamint az alkalmazott jogszabályok megjelölését tartalmazza.

(5) Ha a tárgyalás mellőzését az ügyész indítványozta, a végzést bírósági titkár is meghozhatja.

Az 547. § (1) bekezdése összefoglalja azokat a kérdéseket, amelyekről a bíróság a tárgyalás mellőzéses végzésben határozhat.

Az a) pont újra megerősíti a tárgyalás mellőzése körében alkalmazható szankciók körét. Ennek megfelelően a tárgyalás mellőzése esetén a bíróság jogosult felfüggesztett szabadságvesztést (Btk. 85. §-88. §), közérdekű munkát (Btk. 47. §-49. §), pénzbüntetést (Btk. 50. §-51. §), foglalkozástól eltiltást (Btk. 52. §-54. §), járművezetéstől eltiltást (Btk. 55. §-56. §), kitiltást (Btk. 57. §), sportrendezvények látogatásától való eltiltást (Btk. 58. §), valamint kiutasítást (Btk. 59. §-60. §) kiszabni, a Btk.-ban meghatározott feltételek szerint. Lehetősége van ezen kívül az intézkedések közül jóvátételi munkát (Btk. 67. §-68. §), próbára bocsátást (Btk. 65. §-66. §) vagy megrovást (Btk. 64. §) alkalmazni. Katonai büntetőeljárásban jogosult a bíróság a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben a katonai büntetések kiszabására, akár más büntetés mellett, akár önállóan kiszabhat lefokozást (Btk. 137. §), vagy szolgálati viszony megszüntetését (Btk. 138. §). Katonával szemben alkalmazhatók még a katonai mellékbüntetések más büntetés mellett, mint a rendfokozatban visszavetés (Btk. 139. §) és a várakozási idő meghosszabbítása (Btk. 140. §). Nincs tehát lehetőség végrehajtandó szabadságvesztés és elzárás kiszabására. Nincs mód tárgyalás mellőzése körében kényszergyógykezelés elrendelésének, hiszen ez nem szerepel az előbbi felsorolásban. A büntetések alkalmazási feltételeit azonban minden ügyben egyedileg is vizsgálni kell. Hosszú ideig nem volt lehetőség a végzésben közérdekű munka kiszabására sem. Erre a szűk határidőkre tekintettel nem adott lehetőséget a jogalkotó, hiszen nem biztos, hogy a harminc napos határidő elegendő a bíróságnak arra, hogy vizsgálja a vádlott munkára való képességét. A jelenlegi szabályozás értelmében van módja a bíróságnak a végzésben közérdekű munka kiszabására is, de a bírói gyakorlat már rámutatott arra, hogy az a tény, hogy a hatályos eljárási törvény a tárgyalás mellőzésével is lehetővé teszi a közérdekű munka büntetés kiszabását, nem mentesíti a bíróságot - ilyen büntetés kiszabása előtt - e büntetési nem alkalmazási feltételei meglétének vizsgálata alól (BH 2013. 62).

Az (1) bekezdés b) pont, lehetővé teszi a bíróságnak, hogy a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása, jóvátételi munka előírása vagy próbára bocsátás esetén pártfogó felügyeletet (Btk. 69. §-71. §) is alkalmazzon. Erre az alkalmazott szankciók hatékonyabb végrehajtása érdekében kerülhet sor, sőt bizonyos esetekben a Btk. szabályai alapján kötelezően el kell rendelni a pártfogó felügyeletet. Ekkor a bíróság a tárgyalás mellőzéses végzésben, természetesen az általános szabályok szerint állapíthat meg a pártfogó felügyelet körében betartandó egyéni magatartási szabályt is.

Az (1) bekezdés c) pont szerint elkobzást (Btk. 72. §-73. §), vagyonelkobzást (Btk. 74. §-76. §), illetve elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét (Btk. 77. §) is kimondhatja a bíróság a végzésben, amennyiben ennek a Btk.-ban előírt feltételei fennállnak. Dönthet továbbá a bíróság a polgári jogi igényről is. Az egyszerűsített eljárásban sem foszthető meg a sértett attól a lehetőségtől, hogy a büntetőügyben a bíróság a rendelkezésére álló adatok alapján, amennyiben lehetséges, döntsön a sértett kárigényéről. A döntés meghozatalában a bíróságnak csak a nyomozás során keletkezett iratok állnak rendelkezésére, de amennyiben ezek alapján egyértelmű a sértett kárigényének a jogossága, és összegszerűsége sem vitatott, akkor helyt adhat a polgári jogi igénynek. Amennyiben ez a döntés az iratok alapján nem hozható meg, vitatott a kártérítés jogalapja, mértéke, akkor a bíróság a polgári jogi igény elbírálását egyéb törvényes útra utasítja.

Az (1) bekezdés d) pont lehetőséget teremt a korábban alkalmazott próbára bocsátó rendelkezés megszüntetésére, hatályon kívül helyezésére. Ezen felhatalmazó rendelkezés hiányában, erről a kérdésről csak tárgyaláson lehetne dönteni.

Az (1) bekezdés e) pont alapján, a végzésben a bíróság dönthet az ügyek egyesítéséről, elkülönítéséről, az eljárás felfüggesztéséről és az eljárás megszüntetéséről is. Az ügyek elkülönítéséről szóló döntés célszerű akkor, ha a tárgyalás mellőzésének feltételei nem állnak fenn valamennyi bűncselekmény vonatkozásában. Értelemszerűen ilyenkor a végzést csak arra a bűncselekményre lehet meghozni, melyre a törvényi feltételek fennállnak. Ügyek egyesítésére pedig sor kerülhet, ha több bűncselekmény vonatkozásában is fennáll a végzés kibocsátásának feltétele.

A (2) bekezdés szerint, a tárgyalás mellőzéses végzésben is rendelkeznie kell a bíróságnak a bűnügyi költségről. Erre az általános szabályok alapján, a Be. 338. §-340. § figyelembe vételével kerül sor.

Az 547. § (3)-(4) bekezdése a tárgyalás mellőzésével hozott végzés sajátosságaira tekintettel, annak speciális tartalmi kellékeiről rendelkezik. A végzés rendelkező részének tartalmaznia kell a bűncselekmény megjelölését, és az alkalmazott szankciót. A végzésből egyértelműen ki kell derülnie annak, hogy a tárgyalás mellőzése külön eljárás lefolytatására került sor. A Be. itt külön nem nevesíti, de az általános szabályok alapján, a végzés természetesen tartalmazza a vádlott személyi adatait. Hangsúlyozandó, hogy a végzés megállapítja a büntetőjogi felelősséget, de a vádlottat nem mondja ki bűnösnek. A végzés rendelkező részének tartalmazni kell a jogszabályon alapuló egyéb rendelkezéseket. Ilyenek lehetnek a bűnügyi költségre kötelezés, a polgári jogi igényről történő döntés. A rendelkező rész fontos tartalmi eleme továbbá a jogorvoslatra történő kioktatás. Lévén, hogy speciális a jogorvoslat, ezért külön fel kell hívni a figyelmet arra, hogy nincs fellebbezésnek helye, hanem a végzés kézhezvételét követő nyolc napon belül, tárgyalás tartását kérhetik az arra jogosultak. Utalni kell arra is, hogy ez a kérelem a tárgyalás megkezdéséig visszavonható. Ekkor a végzés fog jogerőre emelkedni. Amennyiben a tárgyalást kérő személy nem jelenik meg a tárgyaláson, és előzetesen alapos okkal magát nem menti ki, akkor ezt úgy kell tekinteni, mint aki a végzését visszavonta. Ebben az esetben a végzés jogerőre emelkedik. A végzés indokolása tartalmazza a megállapított tényállást, a végzés meghozatala törvényi előfeltételeinek fennállására való utalást, valamint az alkalmazott jogszabályok megjelölését.

Az eljárás egyszerűsítését szolgálja, hogy ha a tárgyalás mellőzését az ügyész indítványozza, akkor a végzést a bírósági titkár is meghozhatja. A bírósági titkár e rendelkezés alapján azonban nem hozhat végzést a tárgyalás mellőzésével olyan ügyben, amelyben kizárólag az Országos Bírósági Hivatal által kijelölt bíró jogosult eljárni, vagyis bírósági titkár nem hozhat tárgyalás mellőzéses végzést fiatalkorúak elleni eljárásban (4/2007 BK vélemény).

548. § (1) A tárgyalás mellőzésével hozott végzés ellen fellebbezésnek nincs helye; az ügyész, a magánvádló, a vádlott, a védő, a magánfél és az egyéb érdekelt a kézbesítésétől számított nyolc napon belül tárgyalás tartását kérheti. A kérelem alapján a bíróság tárgyalást tart.

(2) Ha a tárgyalás mellőzését az ügyész indítványozta, az ügyész nem kérheti a tárgyalás tartását azon az alapon, hogy a bíróság az 544. § (1) bekezdése alapján jár el.

(3) A magánfél kizárólag a polgári jogi igényt elbíráló rendelkezéssel, az egyéb érdekelt csak az elkobzással, a vagyonelkobzással és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételével kapcsolatban kérheti tárgyalás tartását. Ha a tárgyalás tartását kizárólag a magánfél kérte, a bíróság a tárgyaláson a polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezést hatályon kívül helyezi, és az igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja.

(4) A tárgyalás tartására irányuló kérelemnek a végzés végrehajtására - az 549. § (2) bekezdésének esetét kivéve - halasztó hatálya van.

(5) Ha a vádlott részére a tárgyalás mellőzésével hozott végzést nem lehetett kézbesíteni a bíróság az ügy tárgyalásának kitűzése iránt intézkedik.

ÍH 2012. 53. Tárgyalás mellőzéses eljárás - elfogatóparancs

A tárgyalás mellőzésével hozott végzést közölni kell azokkal, akikre az rendelkezést tartalmaz. A végzés rendelkező része figyelmezteti az érintetteket a jogorvoslati jog sajátosságaira. Az eljárásban rendhagyóan alakul a jogorvoslat, hiszen nem fellebbezésnek van helye, hanem az arra jogosultak a végzés kézhezvételétől számított 8 napon belül tárgyalás tartását kérhetik. A kérelem alapján a bíróság tárgyalást tart. Ez egy nagyon fontos garanciális szabály, különösen a vádlottnak, hiszen nem kell feltétlenül belenyugodnia egy olyan bírói döntésbe, melynek rá nézve súlyos következményei lehetnek. A tárgyalás tartása iránti kérelem jogát a terhelt, a védő, az ügyész, a magánvádló, a magánfél és az egyéb érdekelt részére biztosítja a törvényhozó. Ez a kérelem azonban három tekintetben limitált. Egyrészről az ügyész nem kérheti tárgyalás tartását, ha az ő indítványára döntött a bíróság a tárgyalás mellőzéses eljárás lefolytatásáról. Amennyiben a bíróság által alkalmazott szankciót vagy a végzés más rendelkezését kifogásolja, akkor élhet jogorvoslattal. Másrészről a magánfél kizárólag a polgári jogi igényt elbíráló rendelkezés miatt kérheti a tárgyalás tartását. Amennyiben kizárólag a magánfél kérte a tárgyalás tartását, akkor a bíróság hatályon kívül helyezi a végzés polgári jogi igényre vonatkozó részét, és a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja. Ebben az esetben ugyanis a büntetőbíróságnak a tárgyaláson kizárólag a sértett polgári jogi igényéről kellene dönteni, ami nem a büntetőbíróság elsődleges feladata. Harmadsorban korlátozás vonatkozik az egyéb érdekeltre, ő kizárólag az elkobzással vagy vagyonelkobzással, illetve az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételével kapcsolatban kérheti a tárgyalás tartását.

A tárgyalás tartását kérheti a magánvádló is, pusztán azon az alapon, hogy a bíróság ebben a formában hozott döntést a terhelttel szemben. A bíróság a magánvádas eljárásban hivatalból, akár a magánvádló akarata ellenére is dönthet a tárgyalás mellőzéséről, ezért a törvény jogorvoslati jogot biztosít a magánvádló számára.

A kérelemnek formai előírásai nincsenek. A tárgyalás mellőzésével hozott végzés esetén, a tárgyalás tartására irányuló kérelemként kell tekintetni minden olyan nyilatkozatot, amely a végzés bármely rendelkezését sérelmezi (BH 1992. 577). A kérelem határidejének elmulasztása esetén igazolási kérelem előterjesztésének van helye. Amennyiben a bíróság az igazolási kérelemnek helyt ad, tárgyalást kell az ügyben kitűznie.

Az 548. § (4) bekezdése értelmében, nem érvényesül a végzés azonnali végrehajthatóságára vonatkozó szabály. A tárgyalás tartására irányuló kérelemnek a végzés végrehajtására halasztó hatálya van. Kivételt képez ez alól az 549. § (2) bekezdésében szabályozott eset, amikor a végzés egyes részei részjogerőre emelkednek, és végrehajthatóvá válnak. Ebben az esetben a tárgyalás tartására jogosult csak az elkobzásra, vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, a polgári jogi igényre vagy a bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezéseket sérelmezi. Ekkor a tárgyaláson a bíróság csak ezekben a kérdésekben határoz, a végzés többi része pedig jogerőre emelkedik, és így végrehajthatóvá is válik.

Az 548. § (5) bekezdése a tárgyalás tartásának egy speciális esetéről rendelkezik. Abban az esetben ugyanis, ha a tárgyalás mellőzésével hozott végzést a vádlottnak nem lehetett kézbesíteni, akkor tárgyalást kell tartani. Ebben az eljárásban nem érvényesül tehát az ún. kézbesítési vélelem, miszerint a hivatalos iratot, a második kézbesítés megkísérlésének napját követő, ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni. Ennek magyarázata, hogy a tárgyalás mellőzésével hozott végzés a büntetőjogi főkérdésről határoz, a bíróság szankciót alkalmaz a vádlottal szemben, így a jogorvoslathoz való jog lényegesen sérülne, amennyiben a terhelt egyáltalán nem is szerezne tudomást a végzésről. Amennyiben a terhelt ismert helyen tartózkodik, és a végzést nem veszi át, a tárgyalást ki kell tűzni, és gondoskodni kell a jogosultak és kötelezettek megidézéséről. Ha a tárgyalás kitűzését követően bebizonyosodik, hogy a terhelt ismeretlen helyen, vagy külföldön tartózkodik, és valószínűsíthető, hogy a terhelt megszökött vagy elrejtőzött, akkor nincs akadálya, hogy az ügyész indítványozza a XXV. fejezet szerinti távollévő terhelttel szemben lefolytatható eljárást.

549. § (1) A tárgyalás megkezdése után a bíróság ismerteti a tárgyalás mellőzésével hozott végzést és a tárgyalás tartására irányuló kérelmet.

(2) A tárgyalás tartása iránti kérelemnek az 548. § (3) bekezdésében meghatározott esetében, továbbá ha az ügyész, a vádlott vagy a védő kizárólag az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, a polgári jogi igényre vagy a bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezést sérelmezte, a bíróság a tárgyaláson csak ebben a kérdésben határoz.

(3) A bíróság - a (2) bekezdés kivételével - a tárgyalás mellőzésével hozott végzését hatályon kívül helyezi, ezt követően a tárgyalást a XIII. Fejezet rendelkezései szerint folytatja le.

(4) A bíróság a vádlott terhére szóló kérelem hiányában akkor szabhat ki súlyosabb büntetést, illetve alkalmazhat súlyosabb büntetés helyett alkalmazott intézkedést, ha a tárgyaláson új bizonyíték merül fel, és ennek alapján a bíróság olyan új tényt állapít meg, amelynek folytán súlyosabb minősítést kell alkalmazni, vagy jelentős mértékben súlyosabb büntetést kell kiszabni, illetőleg súlyosabb büntetés helyett alkalmazott intézkedést kell alkalmazni.

(5) A (3) bekezdés alapján hozott végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

ÍH 2012. 53. Tárgyalás mellőzéses eljárás - elfogatóparancs

A tárgyalás tartása iránti kérelem alapján a bíróságnak tárgyalást kell tartani, melyen a tárgyalást kérő személy köteles részt venni. A tárgyalás megkezdése után a vádirat helyett a tárgyalás mellőzésével hozott végzést és a tárgyalás tartása iránti kérelmet kell ismertetni. A Be. lehetővé teszi, ha a tárgyalás tartásának kérelme kizárólag járulékos kérdésekre irányul, akkor a bíróság csak ezekben dönt a tárgyaláson. Amennyiben a magánfél polgári jogi igényt elbíráló rendelkezés alapján kérte a tárgyalás tartását, illetve az egyéb érdekelt, az ügyész, a vádlott, a védő kizárólag az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, a polgári jogi igényre vagy a bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezést sérelmezte, akkor a bíróság a tárgyaláson, csak ezekben a kérdésekben határoz. A végzés többi, jogorvoslattal meg nem támadott részei tekintetében, beáll a részjogerő és végrehajthatóvá válik. Ez utóbbi eseteket leszámítva azonban hangsúlyozni kell, hogy a tárgyalás tartásával nem a tárgyalás mellőzésével hozott végzés felülbírálatát kényszeríti ki a tárgyalást kérő személy. A (3) bekezdés alapján a bíróság a tárgyaláson a végzést hatályon kívül helyezi, és ezt követően a tárgyalást az általános szabályok szerint, a XIII. fejezet rendelkezései alapján folytatja le. Ez ellen a hatályon kívül helyező végzés ellen nincs helye jogorvoslatnak. Az ügyben a tárgyalás alapján egy új elsőfokú ügydöntő határozat fog születni, mely ellen az általános szabályok alapján lesz helye fellebbezésnek a másodfokú bírósághoz. Ezen az új tárgyaláson a súlyosítási tilalom egy speciális formájával találkozunk. A (4) bekezdés szerint a bíróság a terhelt terhére érkező kérelem hiányában, csak akkor alkalmazhat a tárgyalás mellőzésével kiszabottnál súlyosabb szankciót, ha a tárgyaláson új bizonyíték merül fel, és ennek alapján a bíróság új tényt állapít meg. Ha ez alapján az új tény alapján súlyosabb minősítést kell megállapítani, vagy lényegesen súlyosabb büntetést kell kiszabni, vagy súlyosabb intézkedést kell alkalmazni, akkor jogosult a bíróság a terhelt szankciójának a tárgyalás alapján a szigorításra (BH 1995. 206., BH 2002. 478., BH 2003. 275., BH 2006. 355., BH 2013. 185.). Új ténynek minősül, ami csak a tárgyalás mellőzését követően jutott a hatóságok tudomására, amire fény derülhet a tárgyalás tartására irányuló kérelemben, de a tárgyaláson felvett bizonyítás során is. A tárgyalás mellőzésével kiszabott pénzbüntetés napi tételének összegét a vádlott terhére szóló kérelem, illetve a tárgyaláson megállapított új tény hiányában nem lehet súlyosítani (BH 1990. 254.). Amennyiben a vádlott terhére az ügyész kéri a tárgyalás tartását, akkor természetesen nem érvényesül a súlyosítási tilalom. Abban az esetben, ha az ügyész a tárgyalás tartását nem kéri és a tárgyaláson a bíróság a terhelt szankcióját a végzéshez képest enyhíti, akkor az ügyész az általános szabályok alapján fellebbezhet. Ez a döntés egy új bírósági határozat lesz, és ügyészi fellebbezés mellett, nem fog érvényesülni a másodfokú bírósági eljárásban a súlyosítási tilalom, még akkor sem, ha az ügyész a tárgyalás tartását korábban nem kérte (BH 1998. 119).

Ha a tárgyalás mellőzésével hozott végzés kapcsán a tárgyalás tartását kérik, nincs akadálya annak, hogy a bíróság ehhez az ügyhöz egyesítse célszerűségi okból a vádlott más ügyét, ha az a hatáskörét és illetékességét nem haladja meg. Ebben az esetben a bíróság a két ügyet együttesen bírálja el. Ha az egyesített ügyben a tárgyalás adatai alapján a bíróság a vádlott bűnösségét a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben elbírált bűncselekményen kívül más bűncselekmény elkövetésében is megállapítja, akkor nincs akadálya a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben foglaltaknál súlyosabb büntetés kiszabásának (BH 1998. 116).

550. § (1) A tárgyalás tartására irányuló kérelmet a kérelmező a tárgyalás megkezdéséig visszavonhatja.

(2) A tárgyalást kérő személynek a tárgyaláson való részvétele kötelező. Ha a tárgyaláson nem jelenik meg, és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem menti ki, úgy kell tekinteni, mint aki a kérelmét visszavonta, ez utóbbi rendelkezés az ügyészre nem vonatkozik.

Az 550. § a tárgyalás tartására vonatkozó kérelem visszavonásának a lehetőségét teremti meg. A visszavonásra azonban határidőt szab a törvény, ugyanis arra csak a tárgyalás megkezdéséig van mód. A kérelem visszavonására hallgatólagosan is van mód, hiszen a (2) bekezdés szerint a tárgyalást kérő személynek a tárgyaláson kötelező a részvétele. Amennyiben nem jelenne meg a tárgyaláson és előzetesen, haladéktalanul alapos okkal nem menti ki magát, úgy kell tekinteni, mint aki kérelmét visszavonta. E szabály alól kivételt jelent, ha az ügyész nem jelenik meg a tárgyaláson. A kérelem visszavonásával a tárgyalás mellőzésével hozott végzés jogerőre emelkedik, és megfelelő részeiben végrehajthatóvá válik.

XXVIII. Fejezet

ELJÁRÁS A MENTESSÉGET ÉLVEZŐ SZEMÉLYEK ÜGYÉBEN

Közjogi tisztség betöltésén alapuló mentesség

551. § (1) A külön törvényben meghatározott közjogi tisztséget betöltő személyek ellen e tisztségük fennállása alatt csak a mentelmi jog felfüggesztése után indítható büntetőeljárás.

(2) Az (1) bekezdés szerinti személyek gyanúsítottkénti kihallgatására csak a mentelmi jog felfüggesztése után kerülhet sor, és ezt megelőzően az ilyen személlyel szemben - a tettenérés esetét kivéve - e törvény szerinti kényszerintézkedés nem alkalmazható.

A Be. XXVIII. fejezete a mentességet élvező személyek ellen lefolytatandó büntetőeljárást külön eljárásként szabályozza. A magyar büntetőeljárási jogban hagyományok nélküli a mentességet élvező személy elleni eljárás külön szabályozása. A mentelmi jog érvényesülése ugyanis, nem kívánja meg semmilyen külön típusú eljárás lefolytatását, hanem arról van szó csupán, hogy a mentelmi jog felfüggesztése miatt, az ügyésznek vagy a bíróságnak fel kell függeszteni a büntetőeljárást, és meg kell keresni a mentelmi jog felfüggesztésére jogosult szervet. Amennyiben a mentelmi jog felfüggesztésre kerül, az eljárást a rendes eljárás keretein belül, az általános szabályok szerint kell lefolytatni. A mentesség kétféle okból illetheti meg az adott személyt, vagy a közjogi tisztség betöltése miatt, vagy nemzetközi jog alapján, a diplomáciai mentesség címén.

Az 551. § (1) és (2) bekezdése kijelöli a közjogi tisztség betöltésén alapuló mentesség eseteit, és a mentelmi jog büntetőeljárási tartalmát. Korábban a Be. konkrétan felsorolta, hogy kik azok a személyek, akik a tisztségükre, funkciójukra tekintettel mentességet élveznek. A jelenlegi szabályozás azonban csak utal arra, hogy mindazon személyekre vonatkozik a mentesség, akiknek a külön törvény a közjogi tisztség betöltésére tekintettel mentességet ad. A közjogi tisztséget betöltő személyekre, mint gyűjtőfogalomra utal a Be., de a mentességre vonatkozó normák, nem a büntetőeljárási törvényben találhatók. A mentelmi jog alapvetően nem büntetőjogi, hanem alkotmányjogi kérdés, és a jogalkotó széles mérlegelési jogkörébe tartozik annak az eldöntése, mely személyeknek és milyen terjedelemben biztosítja a mentelmi jogot. A Be. felsorolást ugyan nem ad, de a legfontosabb közjogi tisztségen alapuló mentességet élvező személyek köre a következő:

a) A 2012. évi XXXVI. törvény 73. §-79. § az országgyűlési képviselő mentelmi jogára vonatkozó részletes szabályokat tartalmazza. A mentelmi jog a képviselőt a megválasztása napjától illeti meg. A képviselő bíróság vagy hatóság előtt - képviselői megbízatásának ideje alatt és azt követően - nem vonható felelősségre leadott szavazata, továbbá a képviselői megbízatásának gyakorlása során, a képviselői megbízatásával összefüggésben általa közölt tény vagy vélemény miatt. Ez alól azonban kivételt képeznek a 73. § (2) bekezdés a) és b) pontjaiban felsorolt bűncselekmények. Ilyenek a régi Btk.-ban (1978. évi IV. törvény) szabályozott közösség elleni izgatás, nemzeti jelkép megsértése, a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, visszaélés szigorúan titkos és titkos minősítésű adattal, visszaélés bizalmas minősítésű adattal, visszaélés korlátozott terjesztésű minősített adattal. Az új Btk. alapján (2012. évi C. törvény) ilyen kivételnek minősül a közösség elleni uszítás, nemzeti jelkép megsértése, a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, minősített adattal visszaélés. Az olyan cselekmény tekintetében, amelyre nézve az országgyűlési képviselőnek az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 73. §-ának (1)-(2) bekezdése szerinti mentelmi joga nem függeszthető fel, az ügyész a feljelentést elutasítja, illetve a nyomozást megszünteti, és határozatát a Legfőbb Ügyészségre felterjeszti.

A képviselő ellen csak az Országgyűlés előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni. A képviselő a vele szemben folyó eljárásban a bíróságot vagy a hatóságot köteles képviselői megbízatásáról tájékoztatni. A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően, illetve magánvádas, pótmagánvádas ügyben a bíróság terjeszti elő a házelnökhöz. Az indítványt a képviselő tettenérése esetén haladéktalanul elő kell terjeszteni. Mentelmi jog felfüggesztésére irányuló ügyben a Mentelmi, összeférhetetlenségi, fegyelmi és mandátumvizsgáló bizottság, megvizsgálja az indítványt és a bizottság előadója, valamint az érintett képviselő, a határozathozatal előtt öt-öt perces időkeretben felszólalhat, és ismertetheti álláspontját. A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló döntéshez a jelen lévő képviselők kétharmadának a szavazata szükséges. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában hozott döntés, csak arra az ügyre vonatkozik, amelyre az indítványt előterjesztették. Az országgyűlésről szóló törvény , kiterjeszti a mentelmi jog személyi hatályát a képviselők választásán jelöltként igazolt személyre is. Ezt a személyt is megilleti a képviselőkkel azonos mentelmi jog, azzal az eltéréssel, hogy a mentelmi jog felfüggesztéséről az Országos Választási Bizottság határoz, és értelemszerűen a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az OVB elnökéhez kell benyújtani.

b) Az országgyűlési képviselőkre vonatkozó mentelmi jog illeti meg az Országgyűlés háznagyát, az országgyűlésről szóló, 2012. évi XXXVI. törvény 4. § (4) bekezdése alapján.

c) Az európai parlamenti képviselők mentelmi jogáról a 2004. évi LVII. Törvény 10. §-a rendelkezik. Az európai parlamenti képviselőt megilletik az Európai Közösségek egységes Bizottságának létrehozásáról szóló 1965. április 8-i szerződés mellékletét képező, az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló kiegészítő jegyzőkönyvben foglalt kiváltságok és mentességek. A 10. § (2) bekezdés szerint, az európai parlamenti képviselőt az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az Európai Parlament megfelelő bizottságának kell benyújtani, és a Parlament határoz az ügyben. Az európai parlamenti képviselők választásán jelöltként igazolt személyt, a mentelmi jog szempontjából úgy kell tekinteni, mintha európai parlamenti képviselő lenne.

d) Mentességet élvező személynek kell tekinteni az alkotmánybírákat is. A mentelmi jogukról, az Alkotmánybíróságról szóló, 2011. évi CLI. törvény 14. § rendelkezik. Alkotmánybíróság tagja e minőségében, és alkotmánybírósági hatáskörök gyakorlása során kifejtett tevékenysége során, az általa közölt tény vagy vélemény miatt bíróság vagy hatóság előtt - megbízatásának ideje alatt és azt követően - nem vonható felelősségre. Ez a mentesség kiterjed a közhatalmat gyakorló személy vagy közszereplő politikus sérelmére elkövetett becsületsértésre, valamint - ha az Alkotmánybíróság tagjának nem volt tudomása arról, hogy a közlés a lényegét tekintve valótlan - rágalmazásra. A mentesség azonban nem vonatkozik a szigorúan titkos és titkos minősítésű adattal való visszaélésre, a rágalmazásra és a becsületsértésre. Az olyan cselekmény tekintetében, amelyre nézve az alkotmánybírónak az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 14. §-ának (1)-(2) bekezdése szerinti mentelmi joga nem függeszthető fel, az ügyész a feljelentést elutasítja, illetve a nyomozást megszünteti, és határozatát a Legfőbb Ügyészségre felterjeszti (11/2003 (ÜK. 7.) LÜ utasítás).

Az Alkotmánybíróság tagját egyébként csak tettenérés esetén lehet őrizetbe venni, és ellene csak az Alkotmánybíróság előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni. A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően, illetve magánvádas ügyben a bíróság terjeszti elő az elnökhöz. Az indítványt az Alkotmánybíróság tagjának tettenérése esetén haladéktalanul elő kell terjeszteni. A mentelmi jog felfüggesztéséről az Alkotmánybíróság teljes ülése határoz.

e) A 2011. évi CXI. törvény 14. §-a szerint, közjogi tisztség alapján, az alapvető jogok biztosát és helyettesét az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A mentelmi joggal kapcsolatos eljárásra az országgyűlési képviselők mentelmi jogával kapcsolatos eljárási szabályokat kell alkalmazni.

f) A 2011. évi LXVI. törvény alapján, az Állami Számvevőszék elnökét, az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A mentelmi joggal kapcsolatos eljárásokra az országgyűlési képviselők mentelmi jogával kapcsolatos eljárási szabályokat kell alkalmazni. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában az Országgyűlés, a képviselők kétharmadának a szavazatával dönt.

g) A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCIV. törvény 20. §-a alapján, mentességet élvező személynek kell tekinteni a Költségvetési Tanács elnökét is. A Tanács elnöke az Alaptörvényben meghatározott, és a Tanács tevékenységére vonatkozó hatáskörök gyakorlása során kifejtett tevékenysége, az általa e tevékenysége során közölt tény vagy vélemény miatt, bíróság vagy más hatóság előtt - megbízatásának ideje alatt és azt követően - nem vonható felelősségre. E tény vagy vélemény miatt a Tanács elnöke ellen bíróság, vagy más hatóság előtt eljárás nem indítható. A mentesség kiterjed a közhatalmat gyakorló személy vagy közszereplő politikus sérelmére elkövetett becsületsértésre, valamint - amennyiben a Tanács elnökének nem volt tudomása arról, hogy a közlés a lényegét tekintve valótlan - rágalmazásra. Ez a mentesség nem vonatkozik ugyanakkor, a szigorúan titkos és titkos minősítésű adattal való visszaélésre, a rágalmazásra és a becsületsértésre. A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt, a köztársasági elnökhöz kell benyújtani.

h) A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény alapján, a bírót az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A bíró mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában, az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) elnökének javaslatára, a köztársasági elnök dönt. A Kúria elnöke és az OBH elnöke mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában, az Országgyűlés a jelenlévő képviselők kétharmadának szavazatával dönt. A mentelmi jog azonban nemcsak a hivatásos bírákat illeti meg, hanem az igazságszolgáltatásban való részvételével összefüggő cselekmény tekintetében, az ülnököt is. Az ülnök bíróság vagy más hatóság előtt - megbízatásának ideje alatt és azt követően - nem vonható felelősségre az igazságszolgáltatásban való részvétele miatt, továbbá a megbízatásának gyakorlása során általa közölt tény vagy vélemény miatt. Ez a mentesség nem vonatkozik a szigorúan titkos és titkos minősítésű adattal való visszaélésre, a rágalmazásra és a becsületsértésre, valamint az ülnök polgári jogi felelősségére. A mentesség kiterjed a közhatalmat gyakorló személy vagy közszereplő politikus sérelmére elkövetett becsületsértésre, valamint - amennyiben az ülnöknek nem volt tudomása arról, hogy a közlés a lényegét tekintve valótlan - a rágalmazásra. Az ülnök mentelemi jogának a felfüggesztésére az OBH elnökének javaslata alapján, a köztársasági elnök jogosult.

i) Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény szerint, a legfőbb ügyészt és az ügyészeket az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A legfőbb ügyészre az országgyűlési képviselők mentelmi jogával kapcsolatos eljárási szabályokat kell alkalmazni. A mentelmi jog felfüggesztéséről az Országgyűlés a jelen lévő képviselők kétharmadának szavazatával dönt. Az ügyész mentelmi jogának felfüggesztéséről a legfőbb ügyész dönt.

A mentességet élvező személlyel szemben, a mentelmi jog felfüggesztéséig tehát nem lehet büntetőeljárást indítani. A Be. 551. § (2) bekezdése szerint, amennyiben a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy mentelmi joggal rendelkezik, akkor a mentelmi jog felfüggesztése előtt nem hallgatható ki gyanúsítottként, és a felfüggesztés előtt az ilyen személlyel szemben - a tettenérés esetét kivéve - e törvény szerinti kényszerintézkedés nem alkalmazható. A kényszerintézkedés valamennyi a Be.-ben szabályozott kényszerintézkedésre és nemcsak a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedésekre vonatkozik. A mentességet élvező személlyel szemben nem foganatosítható tehát házkutatás, motozás, lefoglalás stb. sem, a mentelmi jogának felfüggesztéséig. Kivételt képez ez alól a tettenérés esete. Az országgyűlésről szóló törvény 74. §. (2) bekezdés a) pont úgy rendelkezik, hogy a képviselőt csak bűncselekmény elkövetésének tettenérésekor lehet őrizetbe venni, vagy vele szemben más büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni. Ez a szabály tehát szemben a korábbi szabályozással, az őrizetbevételen kívül, lehetőséget teremt valamennyi kényszerintézkedés alkalmazására, ha a mentességet élvező személyt tettenérték. Az országgyűlési képviselőkre vonatkozó szabályozás irányadó az európai parlamenti képviselőkre, az Országgyűlés háznagyára, az alapvető jogok biztosára és helyettesére, az Állami Számvevőszék Elnökére, a bírákra és ügyészekre. Az Alkotmánybíróságról szóló törvény, az alkotmánybíró tettenérése esetére ugyanakkor csak az őrizetbevételt teszi lehetővé, és nem rendelkezik más kényszerintézkedés elrendelésének lehetőségéről. Ugyanígy a Költségvetési Tanács elnökével szemben is csak őrizetbe vételnek van helye, tettenérés esetén. Tetten érésről akkor beszélünk, ha a bűncselekmény elkövetője a bűncselekményt egészben vagy részben szemtanú jelenlétében követi el, illetve ha a bűncselekmény helyszínéről menekülve a hatóságok bizonyítékokkal terhelten kézre kerítik.

552. § (1) Ha a büntetőeljárás során adat merül fel arra, hogy a terhelt mentességet élvező személy, az eljárás felfüggesztése mellett indítványozni kell a mentelmi jog felfüggesztésére jogosult döntését. Az indítványt a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően, valamint magánvádas ügyben a bíróság terjeszti elő. Tettenérés esetén az indítványt haladéktalanul elő kell terjeszteni.

(2) Ha az indítványt a mentelmi jog felfüggesztésére jogosult elutasította, az eljárást meg kell szüntetni. Ha törvény eltérően nem rendelkezik, az eljárás ilyen okból történő megszüntetése nem akadálya annak, hogy a személyes mentesség megszűnését követően a büntetőeljárást lefolytassák.

(3)

ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés

Amennyiben a büntetőeljárás során arra vonatkozóan adat merül fel, hogy a terhelt közjogi tisztségen alapuló mentességet élvez, akkor a büntetőeljárást fel kell függeszteni. Ezzel egyidejűleg indítványozni kell a mentelmi jog felfüggesztésére jogosult döntését. Amennyiben a nyomozó hatóság előtt közjogi tisztségen alapuló mentességet élvező személlyel szemben tettek feljelentést, illetőleg ha a nyomozó szerv olyan bűncselekmény gyanúját észleli, amelynek elkövetésével személyes mentességet élvező személy megalapozottan gyanúsítható, az erről készült feljegyzést a nyomozásra illetékes ügyészhez kell megküldeni (23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet 164. §). Az indítványt ugyanis a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően, valamint magánvádas ügyben a bíróság terjeszti elő. Tettenérés esetén, a mentelmi jog felfüggesztésének indítványozását haladéktalanul kell eszközölni, tekintettel arra, hogy ebben az esetben a mentességet élvező személlyel szemben kényszerintézkedés foganatosítására is sor kerülhet. A mentelmi jog felfüggesztésére jogosult a parlament az országgyűlési képviselő, az Országgyűlés háznagya, az alapvető jogok biztosa és helyettese, valamint az Állami Számvevőszék elnöke esetén, a jelenlévők kétharmados szavazata alapján. Az országgyűlési képviselők választásán jelöltként igazolt személy mentelmi jogának felfüggesztéséről az OVB határoz, és értelemszerűen a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az OVB elnökéhez kell benyújtani. Az európai parlamenti képviselő esetén a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az Európai Parlament megfelelő bizottságának kell benyújtani, és a Parlament határoz az ügyben. Az alkotmánybíró mentelmi jogának felfüggesztéséről az Alkotmánybíróság teljes ülése határoz. A Költségvetési Tanács elnöke mentelmi jogának felfüggesztésére irányuló indítványt a köztársasági elnökhöz kell benyújtani. A bíró és az ülnökök mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában az OBH elnökének javaslatára a köztársasági elnök dönt. A Kúria elnöke és az OBH elnöke mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában az Országgyűlés, a jelenlévő képviselők kétharmadának szavazatával dönt. Az ügyész mentelmi jogának felfüggesztéséről, a legfőbb ügyész dönt. A Legfőbb Ügyész tekintetében, pedig az országgyűlés a jelenlévő képviselők kétharmadának szavazatával dönt.

Amennyiben a mentelmi jog felfüggesztésére jogosult az indítványt elutasította, akkor az eljárást meg kell szüntetni. A mentelmi jog addig nyújt a büntetőeljárás megindítása alól védelmet, ameddig a mentelmi jog alapjául szolgáló közjogi tisztség fennáll (BH 1999. 51). Amennyiben a mentelmi jog felfüggesztésére nem kerül sor a konkrét ügy kapcsán, akkor a tisztség megszűnése után, a büntetőeljárás megindításának nincs akadálya. A Btk. szabályai alapján, az elévülés határidejébe nem számít be az a tartam, amely alatt közjogi tisztség betöltésén alapuló mentesség folytán, a büntetőeljárás azért nem volt megindítható vagy folytatható, mert a törvényben biztosított mentelmi jogot a döntésre jogosult nem függesztette fel. Ezért a bűncselekmény elévülése, nem fogja kizárni a mentességet élvező személy későbbi büntetőjogi felelősségre vonását.

Amennyiben a mentelmi jog felfüggesztésre kerül, akkor az eljárás az általános szabályok alapján, de soron kívül folytatandó le. A soron kívüliség oka, a személyes mentességet élvező személy büntetőjogi felelősségének mielőbbi tisztázása. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában hozott döntés mindig csak arra a konkrét ügyre vonatkozik, amelyben az indítványt előterjesztették. A mentelmi jog felfüggesztése az országgyűlési képviselő büntetőjogi felelősségre vonásának a büntetőeljáráson kívül eső feltétele, amelyről az országgyűlés határoz. A mentelmi jog felfüggesztésének a jogszerűsége, a büntetőeljárásban nem vizsgálható (BH 2003. 447.).

Magánvádas büntetőügyben önmagában a feljelentés bírósághoz érkezése miatt a feljelentett személy mentelmi jogának felfüggesztése iránt a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedések megtételének nincs helye. Ha a feljelentésből megállapítható, hogy a cselekmény nem bűncselekmény (a cselekmény büntetendőségét, avagy az elkövető büntethetőségét kizáró ok áll fenn), a bűncselekmény gyanúja hiányzik, vagy más, az eljárás megszüntetésére okot adó körülmény esetén az eljárást személyes meghallgatás kitűzése és a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedés megtétele nélkül meg kell szüntetni. A fenti megállapítások megfelelően irányadóak a pótmagánvád alapján indult bírósági eljárásban is. A Be.) 551. § (1) bekezdése szerint a külön törvényben meghatározott közjogi tisztséget betöltő személyek ellen e tisztségük fennállása alatt csak a mentelmi jog felfüggesztése után indítható büntetőeljárás. Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 74. § (1) bekezdése szerint képviselő ellen csak az Országgyűlés előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást indítani. Ezzel megegyező szabályozást tartalmaz az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 14. § (1)-(2) bekezdése, az Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény 10. § (1)-(2) bekezdése, továbbá az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény 10. § (2) bekezdése (azzal, hogy a mentelmi jog felfüggesztéséről az Európai Parlament határoz), az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 14. § (3) bekezdése (a mentelmi jog felfüggesztéséről az Alkotmánybíróság teljes ülése dönt), a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény 2. § (1) bekezdése (a mentelmi jog felfüggesztéséről az Országos Bírósági Hivatal elnökének javaslatára a köztársasági elnök dönt), valamint az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény 3. § (5)-(7) bekezdése (a mentelmi jog felfüggesztéséről a legfőbb ügyész esetében az Országgyűlés, a többi ügyész esetében a legfőbb ügyész dönt). A mentelmi jog - bár azt nem a Be. 6. § (3) bekezdése, hanem a Be. 551. § (1) bekezdése tartalmazza - a büntetőeljárás külső, közjogi jogviszonyon alapuló, ezért külön törvényekben szabályozott - akadálya, amely a büntetőügyben a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság elé állít eljárási akadályt. Nem tilalmazza azonban a mentelmi joggal védett személy elleni feljelentés megtételét. A mentelmi jog személyhez kötött, fennállása alatt a feljelentett, vagy a bűncselekmény gyanújával terhelt személy ellen nem folyhat büntetőeljárás. A mentelmi jog, mint a meghatározott személy ellen folytatható büntetőeljárás közjogi tilalma alapján a mentelmi joggal védett személlyel szemben a megalapozott gyanú nem közölhető, és az ilyen személyt közvetlenül érintő eljárási cselekmény nem végezhető. A mentelmi jog azonban csak az azzal védett személy elleni büntetőeljárás megindítását (folytatását) akadályozza. Nem lehet akadálya a bűncselekmény gyanúja miatt az eljárás megindításának, vagy olyan eljárási cselekmények elvégezésének (ekként a büntetőeljárás folytatásának), melyek nem irányulnak közvetlenül a mentelmi joggal védett személy ellen, azonban a gyanú megalapozását, személyre konkretizálását célozzák. Bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést. A mentelmi jog nem képes meggátolni azt, hogy az azzal védett személy ellen feljelentést tegyenek. Ezért önmagában a feljelentés megtétele még nem jár a mentelmi jog megsértésével. A feljelentés alapján azonban a hatósági cselekményeknek az előzőekben írtak szerint akadályt állít. Gyakorlati szempontból azt kell vizsgálni, hogy tartalmilag milyen eljárási cselekmény végezhető a mentelmi jog felfüggesztése nélkül.

Magánvádas ügyben nem jár a mentelmi jog megsértésével

- a feljelentő bírósági felhívása arra nézve, hogy írásban pontosítsa a feljelentését,

- a feljelentett személye kilétének kiderítése, illetve a kilétének ismerete nélkül a bizonyítási eszközök felkutatása érdekében elrendelt nyomozás;

- a bíróság általi előkészítő ülés tartása,

- a bíróság - Be. 501. § (2) bekezdésén alapuló - eljárást megszüntető határozatának meghozatala,

- a bíróság áttételt elrendelő határozatának meghozatala,

- a bíróság felfüggesztést elrendelő határozatának meghozatala.

A mentelmi jog felfüggesztése előtt azonban nem rendelhető el a feljelentett személyének kiléte ismeretében nyomozás, és nem tűzhető ki személyes meghallgatás. Ezek ugyanis már olyan eljárási cselekmények, amelyek ténylegesen a mentelmi joggal védett személy ellen irányulnak. A mentelmi joghoz fűződő, így a büntetőeljáráson kívüli, közjogi követelmény, hogy a bűncselekmény gyanúját mentelmi joggal rendelkező személyre konkretizálják, ekként a gyanú a mentelmi joggal rendelkező személy felé forduljon, és érje el a szintet, amikor a megalapozott gyanú már közölhető lenne. Csakis ekkor kerülhet sor a mentelmi jog felfüggesztése, mint közjogi aktus megindítására. A Be. 6. § (2) bekezdése szerint büntetőeljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján, és csak az ellen indítható, akit bűncselekmény megalapozott gyanúja terhel. Be. 497. § (1) bekezdése szerint a magánvádas eljárás feljelentésre indul meg. A feljelentésben elő kell adni, hogy a feljelentő ki ellen, milyen cselekmény miatt és milyen bizonyítékok alapján kéri a büntetőeljárás lefolytatását. A feljelentést a bíróságon kell írásban vagy szóban megtenni, a szóbeli feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni. Ha a feljelentésből nem derül ki, hogy azt ki ellen vagy milyen cselekmény miatt tette a feljelentő, a bíróság felhívhatja a feljelentőt, hogy írásban pontosítsa a feljelentést, előkészítő ülést tarthat, nyomozást rendelhet el (Be. 498. §). A feljelentésben, mint történést vagy eseményt, le kell írni azt a cselekményt, amelyet a sértett az eljárás alapjának tekint. Ennek büntető törvénybe ütköző cselekménynek kell lennie, mégpedig olyan bűncselekménynek, amely miatt a törvény szerint a vádat magánvádló is képviselheti (alaki legitimáció). Amennyiben a feljelentett cselekmény a feljelentésben foglalt adatok szerint nem bűncselekmény (hanem pl. csak szabálysértés) a bíróság személyes meghallgatás nélkül - az általános szabályok [267. § (1) bekezdés: a feljelentésben vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, a terhelt gyermekkorú, a terhelt halála, elévülés, vagy kegyelem, ítélt dolog, illetőleg a magánindítvány, kívánat, feljelentés már pótolhatatlan hiánya] szerint - a büntetőeljárást megszünteti. A feljelentésnek tehát bűncselekményt kell tartalmaznia ahhoz, hogy az elkövető személye elleni eljárásnak jelentősége legyen. Ha azonban a feljelentés nem tartalmaz olyan cselekményt, ami a büntetőtörvénybe ütközik, vagy a feljelentésből egyértelműen megállapítható, hogy a cselekmény büntethetőségét vagy az elkövető büntetendőségét kizáró ok áll fenn, akkor nincs bűncselekmény, tehát nincs tárgya az eljárásnak. Ebben az esetben pedig nincs jelentősége a feljelentett személyének sem: esetleges mentelmi jogosulti mivoltával kapcsolatban nem kell intézkedni. Ugyanez a helyzet, ha a feljelentésből a bűncselekmény gyanúja - mint a büntetőeljárás megindításának általános feltétele [Be. 6. § (2) és (3) bekezdés] - nem állapítható meg. A gyanú és a megalapozott gyanú ugyanis nem a feljelentő, hanem a hatóságnak címzett törvényi fogalom, a gyanúra, megalapozott gyanúra vont következtetés a hatóság általi értékelés eredménye. Ezért, habár a feljelentésben a feljelentett személy megnevezetten, azonosíthatóan szerepel, de a hatóság a bűncselekményre nem lát gyanút, illetve a gyanút nem látja az elkövetőre konkretizáltnak, az eljárást személyes meghallgatás nélkül meg kell szüntetnie. A leírtak irányadóak akkor is, ha a sértett pótmagánvádlóként nyújt be vádindítványt a bírósághoz mentelmi joggal védett személlyel szemben. A Be. 552. § (1) bekezdése szerinti, a mentelmi jog felfüggesztését a bíróságnak csak akkor kell indítványozni, ha a vádindítvány elutasításának vagy az eljárás bűncselekmény hiányában történő megszüntetésének nincs helye (1/2013. (V. 8.) BK vélemény).

Nemzetközi jogon alapuló mentesség

553. § (1) Az 551-552. § rendelkezéseit az e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni a diplomáciai vagy a nemzetközi jogon alapuló más mentességet (a továbbiakban együttesen: diplomáciai mentesség) élvező személyek ügyében.

(1a) A diplomáciai mentességet élvező személyek büntetőjogi felelősségre vonására nemzetközi szerződés, ennek hiányában a nemzetközi gyakorlat irányadó. A nemzetközi gyakorlat kérdésében az igazságügyért felelős miniszter állásfoglalását kell beszerezni.

(2) A diplomáciai mentességet élvező személlyel szemben büntetőeljárási cselekmény a mentesség felfüggesztéséig nem végezhető.

(3) A diplomáciai mentesség felfüggesztésére vonatkozó indítványt a bíróság az igazságügyért felelős miniszter útján, a legfőbb ügyész közvetlenül terjeszti elő a külpolitikáért felelős miniszternek.

Diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló egyéb mentesség esetén, a közjogi tisztségre vonatkozó szabályokat az 553. §-554. §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A diplomáciai mentesség meghatározása, szintén nem büntetőjogi kérdés. Ennek a legfontosabb szabályait a nemzetközi jog tartalmazza. Irányadónak tekinthető ebből a szempontból az 1965. évi 22. számú törvény erejű rendelettel kihirdetett diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés. Fontos továbbá az 1987. évi 13. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a konzuli kapcsolatokról Bécsben, 1963. április 24-én elfogadott egyezmény. Ezen kívül irányadó számos nemzetközi egyezmény, kétoldalú konzuli egyezmények, illetve mindazon megállapodások, melyek a diplomáciai mentességet, annak változásait szabályozzák.

A diplomáciai mentességet élvező személyek büntetőjogi felelősségre vonására, nemzetközi szerződés, ennek hiányában a nemzetközi gyakorlat, vagyis a viszonosság lesz irányadó. A nemzetközi gyakorlat kérdésében az igazságügyért felelős miniszter állásfoglalását kell beszerezni. Ezek a szabályok korábban a Btk.-ban kerültek elhelyezésre.

A diplomáciai mentességet élvező személlyel szemben, a mentesség felfüggesztéséig büntetőeljárási cselekmény egyáltalán nem végezhető. Szigorúbb szabályok vonatkoznak a diplomáciai mentességet élvezőkre, mint a közjogi tisztség betöltése alapján mentességet élvező személyekre. Hiszen diplomáciai mentességet élvező személlyel szemben, tettenérés során sincs lehetőség semmilyen kényszerintézkedés vagy más eljárási cselekmény foganatosítására. Amennyiben a nyomozás megindításakor vagy a lefolytatása közben, vagy az eljárás későbbi szakaszában kiderül, hogy a terhelt diplomáciai mentességet élvező személy, akkor az eljárást fel kell függeszteni, és a diplomáciai mentesség felfüggesztésére indítványt kell előterjeszteni. Az indítványt a bíróság az igazságügyért felelős miniszter útján, a legfőbb ügyész közvetlenül terjeszti elő a külpolitikáért felelős miniszternek. Amennyiben nyomozást nyomozóhatóság végez, vagy nála tesznek feljelentést a diplomáciai mentesség fennállásának kérdésében - kétség esetén - az ORFK útján, a külügyminisztert kell megkeresni. Amennyiben bebizonyosodik, hogy a kérdéses személy valóban diplomáciai mentességet élvez, akkor a nyomozóhatóság a mentesség felfüggesztésének indítványozása érdekében az ügyészt keresi meg.

554. § (1) A bíróság a diplomáciai mentesség tárgyában hozott döntésig az eljárást akkor is felfüggeszti, ha a mentességet élvező személy magánvádlóként lép fel. Ha a bíróság a külpolitikáért felelős miniszter állásfoglalása alapján a mentességet megállapította, az eljárást megszünteti.

(2) Ha az eljárás során a diplomáciai mentességet élvező személy tanúkénti kihallgatása válik szükségessé, vagy ilyen személy magánfélként lép fel, a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően, illetve magánvádas ügyben a bíróság az igazságügyért felelős miniszter útján - az eljárás felfüggesztése nélkül - a külpolitikáért felelős miniszternek tesz előterjesztést állásfoglalás végett.

(3) Ha a külpolitikáért felelős miniszter állásfoglalása alapján a mentesség megállapítható, a mentességet élvező személy nem hallgatható ki, illetőleg polgári jogi igénye nem bírálható el.

(4) Az 553. § (1) bekezdésében meghatározott mentességet élvező személy a büntetőeljárásban védőként és szakértőként nem járhat el, illetve hatósági tanúként nem vehető igénybe.

A diplomáciai mentesség nemcsak a büntetőeljárás megindítását zárja ki a mentességet élvező személy ellen, hanem kizárja azt is, hogy az érintett az eljárásban bármilyen más pozícióban közreműködjön. Ezért az eljárás felgüggesztésének van helye, a diplomáciai mentesség tárgyában hozott döntésig akkor is, ha a mentességet élvező személy magánvádlóként lép fel. Amennyiben a becsületsértés vagy rágalmazás vétségének sértettje diplomáciai mentességet élvező személy. Akkor az elkövető csak diplomáciai úton előterjesztett kívánat alapján büntethető. Az eljárás felfüggesztése mellett, ebben az esetben a külügyminisztert kell megkeresni. Amennyiben a külügyért felelős miniszter a mentesség fennállását, illetve a kívánat hiányát állapítja meg, akkor az eljárást meg kell szüntetni.
Az 554. § (2) bekezdése alapján, a diplomáciai mentesség a tanúként vagy magánfélként történő fellépést is kizárja az eljárásban. Amennyiben a diplomáciai mentességet élvező személy tanúkénti kihallgatása válik szükségessé, vagy az ilyen személy magánfélként lépett fel az eljárás során, akkor az eljárás felfüggesztése nélkül, a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően, illetve magánvádas ügyben a bíróság az igazságügyért felelős miniszter útján, a külpolitikáért felelős miniszternek tesz előterjesztést állásfoglalás végett. Az eljárás felfüggesztése ilyenkor azért szükségtelen, mert a megindult eljárásban folyhat tovább a bizonyítás. Végezhetők eljárási cselekmények, kihallgathatók más tanúk, meghallgathatók szakértők addig, amíg a külpolitikáért felelős miniszter állást foglal a mentesség tekintetében. Amennyiben a külpolitikáért felelős miniszter állásfoglalása alapján, a mentesség megállapítható, a mentességet élvező személy nem hallgatható ki, még akkor sem, ha a vallomása a terhelt bűnösségének egyedüli bizonyítéka lenne, vagy éppen ellenkezőleg, alibit tudna igazolni a terheltnek. A mentesség fennállása esetén, a mentességet élvező személy által előterjesztett polgári jogi igény, nem bírálható el. A diplomáciai mentesség kizárja továbbá, hogy a mentességet élvező személy védőként, szakértőként vagy hatsági tanúként részt vegyen a büntetőeljárásban. Akkor sem jogosult védőként eljárni, ha egyébként a magyar törvények szerint, a védőre előírt törvényi feltételeknek megfelel.

XXVIII/A. Fejezet

A KIEMELT JELENTŐSÉGŰ ÜGYEK ELJÁRÁSI SZABÁLYAI

554/A. § Kiemelt jelentőségű ügyben történő eljárás esetén e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Az egyes eljárási és igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi LXXIX. törvény, 2011. július 13-tól jelentős újításokat vezetett be a Be.-be. A jogalkotó indokoltnak tartotta meghatározni a kiemelt jelentőségű ügyek körét, és azok külön eljárási szabályait, annak érdekében, hogy az ilyen ügyek a lehető leghamarabb, leghatékonyabb módon, ésszerű határidőn belül kerüljenek elbírálásra. A kiemelt jelentőségű ügyek esetén a jogalkotó az eljárás számos szakaszában, az általánoshoz képest szigorúbb szabályokat vezetett be. A kiemelt jelentőségű ügyekre vonatkozó speciális szabályokat a XXVIII/A fejezet rendelkezései tartalmazzák. Értelemszerűen az itt nem szabályozott kérdésekben, a Be. általános rendelkezései lesznek irányadók.

Általános rendelkezések

554/B. § Kiemelt jelentőségű ügy

Az 554/B. § határozza meg a kiemelt jelentőségű ügyekre vonatkozó külön eljárás tárgyi hatályát. Az 554/B. § tételesen felsorolja azokat a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény Különös Részében meghatározott bűncselekményeket, melyek a maga egészében vagy egy bizonyos kört érintő speciális alany megjelölésével, a kiemelt jelentőségű ügyek kategóriáját képezik. A kiemelt jelentőségű ügyek soron kívüli eljárását, eredetileg a korrupciós bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés érdekében kívánta a jogalkotó bevezetni. A bűncselekményi kategóriák köre azonban kibővült. Annak alapja, hogy miért éppen ezek a bűncselekmények képezik a kiemelt jelentőségű ügyek csoportját, dogmatikai alapú megközelítéssel nem magyarázható.
Kiemelt jelentőségű ügyek között szerepel: a hivatali visszaélés, korrupciós bűncselekmények, bűnszervezetben részvétel, bűnszervezetben elkövetett bármely bűncselekmény. Kiemelt jelentőségű ügyek közé tartozik továbbá, az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott nemzetközi jog szerint el nem évülő bűncselekmények, továbbá ugyancsak e törvényben meghatározott kommunista bűncselekmények.

A korrupciós bűncselekmények azonban csak akkor számítanak kiemelt jelentőségűnek, ha speciális alannyal valósulnak meg, vagy e személyek vonatkozásában követik el. Így ennek minősül, ha helyi önkormányzat képviselő-testületének tagja, polgármestere, alpolgármestere, képviselő-testülete hivatalának vezető beosztású dolgozója, országgyűlési képviselő, nemzetiségi szószóló, állami vezető, központi költségvetési szerv, központi államigazgatási szerv, illetve ezek területi szerveinek vezető beosztású dolgozója gyanúsítható megalapozottan, illetve elkövetőként kizárólag az ebben a pontban felsorolt személyek valamelyike jöhet szóba, vagy a bűncselekményt e személyek vonatkozásában követik el. Kiemelt jelentőségű ügynek minősülnek továbbá, a nemzetközi jellegű korrupciós ügyek. Így különösen a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban elkövetett vesztegetés, a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy által elkövetett vesztegetés elfogadása. Szintén kiemelkedő jelentőségű a külföldi hivatalos személy működésével kapcsolatban és az ilyen személy által elkövetett hivatali vesztegetés. Kiemelt jelentőségű továbbá a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlása, a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlása, a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyással üzérkedés.

a) a hivatali visszaélés (Btk. 305. §),

b) a korrupciós bűncselekmények [Btk. 294. § (2) és (3) bekezdés, 299. § és 300. §], ha annak elkövetésével

ba) a helyi önkormányzat képviselő-testületének tagja, polgármestere, alpolgármestere, képviselő-testülete hivatalának vezető beosztású dolgozója, országgyűlési képviselő és a nemzetiségi szószóló, nemzetiségi szószóló, állami vezető,

bb) a központi költségvetési szerv, a központi államigazgatási szerv, illetve ezek területi szerveinek (a továbbiakban együtt e fejezet alkalmazásában: közigazgatási szerv) vezető beosztású dolgozója gyanúsítható megalapozottan, illetve elkövetőként kizárólag az ebben a pontban felsorolt személyek valamelyike jöhet szóba, vagy a bűncselekményt e személyek vonatkozásában követik el,

c) a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban elkövetett vesztegetés [Btk. 290. § (4) bekezdés], a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy által elkövetett vesztegetés elfogadása [Btk. 291. § (4) bekezdés], a külföldi hivatalos személy működésével kapcsolatban elkövetett hivatali vesztegetés [Btk. 293. § (3) bekezdés], a külföldi hivatalos személy által elkövetett hivatali vesztegetés elfogadása [Btk. 294. § (4) bekezdés], a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlása [Btk. 298. § (2) bekezdés], a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlása [Btk. 298. § (3) bekezdés], a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyással üzérkedés [Btk. 299. § (5) bekezdés],

d) a bűnszervezetben részvétel (Btk. 321. §),

e) a bűnszervezetben (Btk. 459. § 1. pont) elkövetett bármely bűncselekmény,

f)

g) azok a bűncselekmények, amelyek büntethetősége a Btk. 26. § (3) bekezdése alapján nem évül el,

h) az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott nemzetközi jog szerint el nem évülő bűncselekmények,

i) a *h)* pontban foglalt kivétellel az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott kommunista bűncselekmények.

554/C. § Az eljárás soronkívüliségét az eljárás minden részvevője a saját eszközeivel köteles biztosítani.

A kiemelt jelentőségű ügyekben a Be. 64/A. § d) pont alapján, soron kívül kell eljárni. Az ügyek soron kívül történő elbírálását több ok is meglapozhatja, melyeket a 64/A. § részletesen meghatároz. A soron kívüliség az ügynek a rendes ügymenetből történő kivételét jelenti. A soron kívüli eljárásban minden intézkedést haladéktalanul kell megtenni, és a soron kívüliséget az eljárás minden részvevője a saját eszközeivel köteles biztosítani. A bíróságoknak a soron kívüliségre okot adó körülmények esetén el kell dönteni, hogy milyen sorrendben fogják az ügyeket elbírálni. A kifejezetten soron kívüliség alá tartozó ügyekben azonban, a törvény sorrendet nem ír elő. A sorrend ennek megfelelően ügyviteli jellegű, az ügyek érkezése és a megelőzés az irányadó. A soron kívüliségi okok halmozódásának azonban a soron kívüli ügyek sorrendjében jelentősége van. A bírói gyakorlat, tekintettel a kiemelt jelentőségű ügyek szűk határidőire, a többi soron kívüli eljáráshoz képest elsőbbséget biztosítanak ennek az eljárásnak. A 97/2011. BK vélemény szerint ugyanis, amennyiben több soron kívüliséget előíró ok verseng egymással, akkor a XXVIII/A. Fejezet szerinti soronkívüliséget élvező ügyek más soron kívüli ügyeket megelőznek, mert az eljárási határidők - a többi ügycsoporthoz képest - szűkebbek, így ezek az ügyek a tárgyalás kitűzését és elnapolását illetően egyértelmű elsőbbséget eredményeznek. A kiemelt jelentőségű ügyek közül, az elintézés sorrendjében megelőzi a többit, az az ügy, melyben a terhelt előzetes letartóztatásban van.

A védő

554/D. § Kiemelt jelentőségű ügyben folyó eljárásban védő részvétele kötelező.

Kiemelt jelentőségű ügyekben a terhelti jogoknak a védelme megkívánja, hogy az ügyben kötelező jelleggel védő járjon el. Amennyiben a gyanúsítottnak nincs védője, gondoskodni kell annak a kirendeléséről.

554/E. §

A poligráfos vizsgálat műszeres, kriminalisztikai vizsgálat, mely arról ad tájékoztatást, hogy a vizsgált személy egyes élettani funkciói (vérnyomás, szívverés, izzadás, légzés) miként változnak. Hangsúlyozni kell, hogy a poligráfos vizsgálat nem bizonyítási eljárás, a belőle származó információ pedig nem bizonyítási eszköz. A poligráfos vizsgálat tehát nem kihallgatás, de alkalmat adhat arra, hogy a vallomás hitelességére vonatkozóan következtetéseket vonjanak le. A poligráfos vizsgálat részletszabályait a 23/3003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet 127-132. §-ai tartalmazzák. Poligráf alkalmazásának a büntetőeljárásban az általános szabályok szerint a nyomozati szakaszban, kifejezetten a gyanúsított vallomásának az ellenőrzése céljából van helye, amennyiben a gyanúsított abba beleegyezik. Ez a szabály természetesen érvényes a kiemelt jelentőségű ügyekben is. A Be. azonban a poligráfos vizsgálat alkalmazásának lehetőségét a kiemelt ügyekben, kiterjeszti a tanú szavahihetőségének a vizsgálatára is, amennyiben a tanú ebbe beleegyezik. A Be. 453. § (3) bekezdése szerint, fiatalkorú terhelt vallomása poligráf alkalmazásával, még ha kérné, vagy abba beleegyezne, sem vizsgálható. Ennek oka egyértelműen a fiatalkorú életkora és a poligráfos eljárás jellege, amitől a jogalkotó a fiatalkorút meg kívánja kímélni. Kérdésként merül fel, hogy a fiatalkorú tanú vallomása vizsgálható-e a kiemelt jelentőségű ügyben poligráfos eljárással. A fiatalkorú gyanúsított vallomása esetére, a fiatalkorú életkori sajátosságaira tekintettel kizárja a törvény a poligráf alkalmazását, ugyanakkor nem rendezi hasonlóképpen a fiatalkorú tanú helyzetét. Jelenleg a Be. tehát semmiféle tilalmat nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy fiatalkorú tanú poligráfos vizsgálatának, akadálya lenne a kiemelt jelentőségű ügyekben.

554/F. §

ÍH 2012. 103. Rendbírság kiszabása a szakértővel szemben
Az általános szabályok szerint a szakértőt, amennyiben a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késlekedik rendbírsággal lehet sújtani. Ehhez képest szigorúbb szabályt tartalmaz a kiemelt jelentőségű ügyekre vonatkozóan a törvény. Tekintettel arra, hogy az ügyek elhúzódásának gyakori oka, hogy a szakértő késlekedik a szakvélemény előterjesztésével, ezért a kiemelt ügyekben, az önhibájából késlekedő szakértőt kötelező rendbírsággal sújtani. Ezzel a törvény a szakértőket a hatékonyabb együttműködésre és a határidők tartására igyekszik rávenni.

Az őrizetbe vétel

554/G. §

Az óvadék

554/H. § Kiemelt jelentőségű ügyben a bíróság az óvadék összegét a terhelt személyi körülményeire és vagyoni helyzetére is figyelemmel állapítja meg, ez azonban nem lehet kevesebb hárommillió forintnál.

Az előzetes letartóztatás alternatívájaként a kiemelt jelentőségű ügyben is lehetőség van óvadék alkalmazására. Az óvadék összegét általános szabályok alapján, a terhelt személyi körülményeire és vagyoni helyzetére tekintettel kell megállapítani. Nincs ez másképp a kiemelt jelentőségű ügyek esetén sem, azonban ezen ügycsoport tekintetében a nyomozási bíró, akkor sem állapíthat meg három millió forintnál alacsonyabb összegű óvadékot, ha egyébként a terhelt személyi körülményei, vagy vagyoni helyzete ezt indokolná.

A feljelentés kiegészítése

554/I. § Kiemelt jelentőségű ügyre vonatkozó feljelentés esetén a feljelentés kiegészítést végző hatóság a feljelentőt, illetve a feljelentéssel érintett helyi önkormányzat, közigazgatási szerv, gazdálkodó szervezet képviselőjét is meghallgathatja, illetve szaktanácsadót vehet igénybe.

A feljelentés kiegészítésének a célja, hogy a nyomozó hatóság és az ügyészség megnyugtatóan tudjon állást foglalni abban a kérdésben, hogy szükséges-e a nyomozás elrendelése vagy a feljelentést el kell utasítani. A feljelentés kiegészítése körében a hatóságoknak rendelkezésére álló általános adatszerzési lehetőségeken kívül (Be. 178. § (1) bekezdés), kiemelt jelentőségű ügyekben lehetőség van, hogy a feljelentőt, illetve a feljelentéssel érintett helyi önkormányzat, közigazgatási szerv, gazdálkodó szervezet képviselőjét is meghallgathassa a hatóság, illetve szaktanácsadót vehet igénybe.

554/J. §

A tárgyalás kitűzése

554/K. § (1) A tárgyalás határnapját az ügyek érkezési sorrendjének figyelembevételével és a soronkívüliségre vonatkozó rendelkezések szem előtt tartásával három hónapon belülre úgy kell kitűzni, hogy a bíróság az ügyet lehetőleg elnapolás nélkül, ésszerű határidőn belül be tudja fejezni.

(2) Az értesítéssel, illetve az idézéssel egyidejűleg tájékoztatni kell az ügyészt és a védőt arról, hogy a bíróság a kitűzött határnapra mely tanúkat idézi meg.

A kiemelt jelentőségű ügyek minél hamarabbi elbírálásának a lehetőségét teremti meg az a szabály, hogy a bíróság az ügyek érkezési sorrendjének figyelembevételével és a soronkívüliségre vonatkozó rendelkezések szem előtt tartásával, a tárgyalást három hónapon belülre kell, hogy kitűzze. Ez az általános szabályokat is szem előtt tartva a következőt jelenti. Az elsőfokú bíróság az iratoknak a megérkezésétől számított harminc napon kell, hogy megvizsgálja az ügyet, hogy szükség van-e a 264.-271. §, illetve a 543.-547. § szerinti teendőkre. Vizsgálat tárgyát képezi minden olyan kérdés, melyet a tárgyalás előkészítése körében a bíróság vizsgálni köteles. Megvizsgálja továbbá a bíróság, hogy nincs e helye az ügyben tárgyalás mellőzésének a törvény ugyanis, nem zárja ki kiemelt jelentőségű ügyekben sem a tárgyalás mellőzéses végzés kibocsátását, ha ennek feltételei fennállnak. Amennyiben nincs lehetőség tárgyalás mellőzésére, akkor legkésőbb a harminc nap letelte után haladéktalanul a vádiratot meg kell küldeni a vádlottnak és a védőnek, egyben fel kell őket hívni, hogy bizonyítási eszközeiket jelöljék meg. A vádirat kézbesítésétől számított 30 napon belül, meg kell vizsgálni a védelem esetleges bizonyítási indítványait és a tárgyalási határnapot ki kell tűzni. A tárgyalási határnapot 3 hónapon belülre, az érkezési sorrend és a soronkívüliség betartásával kell kitűzni. A másod- és harmadfokú eljárásban az első határnap kitűzése szempontjából, az ügy érkezésétől számított hatvan napon belül kell kitűzni a határnapot tanácsülésre, nyilvános ülésre vagy tárgyalásra és ezt a határnapot három hónapon belülre kell kitűzni. Az általános eljárás és a külön eljárás között (első, másod-, és harmadfokon) nincs különbség az ügyérkezéstől a kitűzés pillanatáig tartó idő hosszának törvényi szabályozásában. Az eltérés annyi, hogy amíg az általános eljárásban azt határozza meg a törvény, hogy a lehető legközelebbi határnapra kell kitűzni a tárgyalást, addig a külön eljárásban ez nem lehet 3 hónapon túli időpont.

A kitűzött tárgyalásra vonatkozó értesítési és idézési kötelezettségek az általános szabályok alapján alakulnak, azzal a többlet feladattal, hogy a bíróságnak tájékoztatni kell az ügyészt és a védőt arról, hogy a bíróság a kitűzött határnapra mely tanúkat idézi meg. Ezzel igyekszik megteremteni a Be. a lehetőséget, hogy az ügyész és a védő felkészülhessenek a tanúk kihallgatására, hiszen ebben az eljárásban az általános szabályoktól eltérően, a tanúkihallgatásokat nem a bíróság, hanem a felek végzik.

A tárgyalás folytonossága

554/L. § (1) Elnapolás esetében a tárgyalás folytatásának napját ki kell tűzni, kivéve, ha - az elnapolás okára tekintettel - kétséges, hogy a tárgyalást három hónapon belül folytatni lehet.

(2) A tárgyalást három hónapon belül ismétlés nélkül lehet folytatni, ha a tanács összetételében nem történt változás; egyébként a tárgyalást elölről kell kezdeni.

(3) Ha a hivatásos bíró vagy az ülnök személyében változás történt, a tárgyalás három hónapon belül a tárgyalás anyagának ismertetésével is megismételhető. A tárgyalás anyagának ismertetése után figyelmeztetni kell az ügyészt, a vádlottat és a védőt arra, hogy az ismertetésre észrevételt tehet, és az ismertetés kiegészítését kérheti. A figyelmeztetést és az észrevételt jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Kiemelt jelentőségű ügyekben eltérően alakulnak az általános szabályokhoz képest a tárgyalás folytonosságára vonatkozó szabályok is. Amennyiben a kiemelt ügyet el kell napolni, ki kell tűzni az új tárgyalás határnapját, de csak akkor, ha a tárgyalást az elnapolási okra tekintettel előreláthatóan 3 hónapon belül folytatni lehet. Az 554/L. § a 287. § (2), (3), és (4) bekezdése helyébe lépő speciális szabály, ezért az 554/L. § (2) bekezdése azt jelenti, hogy elölről kell kezdeni a tárgyalást 3 hónapon túl, függetlenül a tanács összetételétől, illetve annak megváltozásától. Elölről kell kezdeni továbbá a tárgyalást, ha a tanács összetétele megváltozik. Arra az esetre, amikor a tanács összetétele időtúllépés nélkül változott meg, az 554/L. § (3) bekezdése könnyítésként kifejezetten lehetővé teszi, hogy a megismétlés a tárgyalás anyagának ismertetésével is megtörténhessen. A tárgyalás anyagának ismertetése után figyelmeztetni kell az ügyészt, a vádlottat és a védőt arra, hogy az ismertetésre észrevételt tehet, és az ismertetés kiegészítését kérheti. A figyelmeztetést és az észrevételt jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A külön eljárás szabálya viszont kifejezetten nem biztosítja ezt a lehetőséget időtúllépés esetére. Az általános eljárás szabálya azonban az, hogy 6 hónap túllépése esetén, és tanácsváltozás esetén is biztosítja ezt a könnyítést a jogalkotó. Jelenleg tehát nincs olyan ok a Be.-ben, ami miatt a tárgyalást úgy kellene elölről kezdeni, hogy az a már lefolytatott bizonyítás újrafelvételével járjon. Erre az okfejtésre hivatkozik a 97/2011. BK vélemény is, hogy a tárgyalás anyagának ismertetése, egyenértékű a megismételt bizonyítással. Mindez egyaránt vonatkozik a kiemelt és a nem kiemelt jelentőségű ügyekre is. Ezért a külön eljárásban is, helye van a tárgyalás anyagának ismertetésével való megismétlésének, a három hónapot meghaladó időtúllépés esetén is.

554/M. §

Speciális szabályok vonatkoznak a kiemelt jelentőségű ügyekben a vádlott kihallgatására is. A vádlottnak a figyelmeztetéseket követően lehetőséget kell biztosítani, hogy az általános szabályok alapján, a vallomását összefüggően, megszakítás nélkül mondhassa el. Ezt követően a felek fogják a kihallgatást foganatosítani, úgy hogy elsőként az ügyész, ezt követően a védő jogosultak kérdést intézni a vádlotthoz. Ezt követően kapja csak meg a tanács elnöke, majd a bíróság tagjai, végül a sértett, a magánfél, valamint az őt érintő körben az egyéb érdekelt, és a szakértő a kérdés feltevések jogát.

554/N. §

A kiemelt jelentőségű ügyben kötelezővé válik az a szabály, amit a Be. 295. §, csak indítványhoz kötött mérlegelési lehetőségként állapított meg. A 295. § lehetővé teszi ugyanis, hogy indítvány alapján, a tanács elnöke engedélyezze, hogy a tanút ne a bíróság, hanem a felek, vagyis az ügyész és a védő hallgathassák ki. Kiemelt jelentőségű ügyekben ez lesz a főszabály. A bíróság a tanú kihallgatásának a kezdetén felveszi a tanú személyes adatait, megkérdezi, hogy a vádlottal vagy a sértettel rokoni viszonyban van-e, vagy, hogy az ügyben más okból érdekelt vagy elfogult-e. Ezt követően tisztázni kell, hogy nincs-e a vallomástételének valamilyen akadálya, majd figyelmeztetni kell a hamis tanúzás következményeire és arra, hogy a tanúvallomás jogosulatlan megtagadását a törvény bünteti. Figyelmeztetni kell arra is, hogy a legjobb tudása és lelkiismerete szerint köteles az igazat mondani. Ezt követően amennyiben a tanúvallomás tételének nincs akadálya, akkor a bíróság átadja a tanú kihallgatásának lehetőségét, először annak a félnek, aki a tanú kihallgatását indítványozta. Ezt követően a tanúhoz a másik fél és a vádlott, majd a tanács elnöke, a bíróság tagjai, a sértett, és a magánfél kérdéseket intézhet. Nem változik azonban a főszabály a fiatalkorúak elleni eljárásban. Amennyiben a fiatalkorúak elleni eljárásban a kiemelt ügyek külön szabályait kell alkalmazni, akkor a Be. 462. § alapján, a fiatalkorú vádlott elleni tárgyaláson a vádlott és a tanú kihallgatását a tanács elnöke végzi. A vádlotthoz a kihallgatást követően az arra jogosultak kérdést intézhetnek.

A sértett felszólalása

554/O. § Kiemelt jelentőségű ügyben a sértett, illetve magánfél 314. § (1) bekezdése szerinti felszólalása közben a szót nem lehet megvonni, illetve a felszólalás csak a 314. § (4) bekezdésében meghatározottak szerint szakítható félbe. A sértett a 316. § szerinti nyilatkozatában a tényállásra vonatkozó álláspontját kifejtheti.

Kiemelt jelentőségű ügyben a sértett és a magánfél az általános szabályok alapján jogosult az ügyész perbeszédét követően felszólalni. Az általános szabályokhoz képest azonban az ő kedvezményük a kiemelt ügyekben, hogy a szót nem lehet tőlük megvonni és a felszólalás csak akkor szakítható félbe, ha bűncselekményt megvalósító kifejezést foglal magába, rendzavarást kelt, vagy az eljárás elhúzódásának megakadályozása érdekében szükséges. A sértett a felszólalásában kifejtheti a tényállással kapcsolatos álláspontját és azt, hogy a vádlott büntetőjogi felelősségre vonását kívánja-e.

XXVIII/B. Fejezet

A VAGYON-VISSZASZERZÉSI ELJÁRÁS

554/P. § (1) A vagyon-visszaszerzési eljárás esetén e törvény rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A vagyon-visszaszerzési eljárást nyomozó hatóságként a vagyon-visszaszerzési hatóság végzi. A vagyon-visszaszerzési hatóság a rendőrség.

(3) Az ügyész, illetve a nyomozó hatóság kizárólag olyan adatot adhat át a vagyon-visszaszerzési hatóságnak, amely a vagyon-visszaszerzési eljárás lefolytatásához szükséges.

A vagyon visszaszerzési eljárás a legújabb a külön eljárások között, hiszen a 2012. évi CCXXIII. törvény vezette be. Az eljárás célja, a bűnözésből származó vagyon korábbinál hatékonyabb felderítése. Tekintettel arra, hogy a büntetőeljárás Magyarországon elkövető központú, vagyis elsődleges feladatának az elkövető, kilétének, hollétének a felderítését, és a büntetőjogi felelősségre vonásához szükséges bizonyítékok összegyűjtését tekinti, ezért a jogalkotó a vagyon-visszaszerzési eljárás bevezetésétől várja a bűnös eredetű, és az állam által büntetőjogi szankció keretében elvonandó dolgok, vagyonok hatékonyabb felkutatását. A bűnös eredetű vagyon felkutatása valamennyi büntetőeljárás célja és feladata is egyben. Ezzel, hogy a jogalkotó egy külön eljárást alkot, esetleg tovább erősíti a nyomozóhatóságokban azt, hogy nem az ő, hanem a vagyon-visszaszerzési hatóság feladata a bűnös eredetű vagyon felkutatása. A vagyon-visszaszerzési eljárást az e Fejezetben szabályozott eltérésekkel kell lefolytatni. A vagyon-visszaszerzési eljárást két esetben lehet elrendelni, vagy a folyamatban lévő büntetőeljárásban, vagy az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően, a végrehajtás biztosítása érdekében. A vagyon-visszaszerzési eljárás lefolytatására, a vagyon-visszaszerzési hatóság jogosult. A vagyon-visszaszerzési hatóság, az általonos nyomozóhatóságként is eljáró rendőrség. Az ügyész és a büntetőeljárásban a nyomozást lefolytató nyomozóhatóság, csak olyan adatokat köteles megosztani a vagyon-visszaszerzési hatósággal, melyek a vagyon-visszaszerzési eljárás lefolytatásához szükségesek.

554/Q. § (1) Vagyon-visszaszerzési eljárásnak van helye az elkobzás vagy a vagyonelkobzás alá eső dolognak vagy vagyonnak a biztosítása érdekében.

(2) A vagyon-visszaszerzési hatóság az eljárását az ügyész, illetve a nyomozó hatóság megkeresésére folytatja le.

(3) Ha a nyomozást a Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi és az (1) bekezdésnek megfelelően megkeresi a vagyon-visszaszerzési hatóságot, a vagyon-visszaszerzési hatósággal a 37. § (3) bekezdésében meghatározott közös nyomozó csoport hozható létre.

(4) A vagyon-visszaszerzési hatóság eljárási cselekményt az ügyész előzetes tájékoztatásával végezhet, azzal, hogy őrizetbe vételt nem rendelhet el és gyanúsítottat nem hallgathat ki, de a kihallgatáson jelen lehet és kérdést tehet fel.

(5) A vagyon-visszaszerzési hatóság az eljárása során lefoglalt tárgyi bizonyítási eszközt haladéktalanul, a keletkezett iratokat a 193. § (1) bekezdése szerinti eljárási cselekményt megelőzően az ügyész, illetve a nyomozó hatóság részére átadja. Az átadott iratokat a nyomozás során keletkezett iratokhoz kell csatolni.

Az 554/Q. § kijelöli a vagyon-visszaszerzési eljárás kereteit. Ezek szerint vagyon-visszaszerzési eljárásnak van helye, az elkobzás vagy a vagyonelkobzás alá eső dolognak vagy vagyonnak a biztosítása érdekében. Talán pontosabb lett volna az a megfogalmazás, hogy a vagyon-visszaszerzési eljárás az elkobzás és vagyonelkobzás alá eső dolognak a felkutatását hivatott biztosítani. Amennyiben ugyanis a vagyonelkobzás, elkobzás alá eső dolog fellelhető, illetve ha a felkutatására tett nyomozás eredménnyel járt, akkor ezeknek a biztosítására a Be.-ben szabályozott kényszerintézkedések, úgymint a zár alá vétel, a biztosítási intézkedés, vagy a lefoglalás szolgálnak. A vagyon-visszaszerzési eljárás fő feladata pedig, ezen bűnös eredetű vagyon felkutatása. A vagyon-visszaszerzési eljárás nem indulhat hivatalból, csak az ügyész, illetve a nyomozó hatóság megkeresése alapján folytathatja le a vagyon-visszaszerzési hatóság. Ennek megfelelően a vagyon-visszaszerzési eljárás alapja, egy folyamatban lévő büntetőeljárás. Amennyiben a nyomozást a Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi (36. § (2) bekezdés) és vagyon-visszaszerzési eljárás lefolytatását kezdeményezi a vagyon-visszaszerzési hatóságnál, akkor közös nyomozócsoport hozható létre az ügy felderítésére. A vagyon-visszaszerzési hatóság gyakorlatilag semmilyen nyomozati cselekmény önálló teljesítésére nem jogosult, hiszen minden eljárási cselekményt kizárólag az ügyész előzetes tájékoztatásával végezhet. Még az ügyész előzetes tájékoztatása alapján sem veheti a gyanúsítottat őrizetbe, és nem jogosult a gyanúsított kihallgatására sem. Biztosítja ugyanakkor a törvény a kihallgatáson való jelenlétet, és a kérdés feltevésének a lehetőségét. Ezt leszámítva, az ügyész előzetes tájékoztatását követően, az általános nyomozóhatóság jogkörébe tartozó valamennyi jogosítvánnyal a vagyon-visszaszerzési hatóság is rendelkezik. Amennyiben a vagyon-visszaszerzési hatóság eljárása során, tárgyi bizonyítási eszköz lefoglalását foganatosítja, köteles azt haladéktalanul az ügyész, illetve a nyomozó hatóság részére átadni. Az (5) bekezdés további rendelkezései szerint, a vagyon-visszaszerzési hatóság eljárása alatt keletkezett iratokat, köteles még az alapügyben történő iratismertetés előtt az ügyésznek, vagy a nyomozóhatóságnak átadni. A vagyon-visszaszerzési eljárás során keletkezett iratok, ezáltal az ügyirat részévé válnak, hiszen csatolni kell azokat a nyomozás során keletkezett iratokhoz.

554/R. § (1) Vagyon-visszaszerzési eljárásnak a bíróság ügydöntő határozatának jogerőre emelkedését követően akkor van helye, ha a jogerős ügydöntő határozatban elrendelt elkobzás vagy a vagyonelkobzás végrehajtása nem vezetett eredményre.

(2) A vagyon-visszaszerzési eljárást a végrehajtás szüneteléséről szóló jegyzőkönyv alapján az ügyész rendelheti el, amelynek lefolytatásával a vagyon-visszaszerzési hatóságot bízza meg.

(3) Ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában vagyonelkobzást rendelt el, a vagyonelkobzás alá eső dolgot vagy vagyont le kell foglalni, illetve zár alá vételét kell elrendelni. A vagyon-visszaszerzési hatóság, illetve az ügyész a lefoglalás, illetve a zár alá vétel megszüntetését követően a vagyonelkobzás alá eső dolgot vagy vagyont a bírósági végrehajtónak átadja, ha a dolgot vagy vagyont az a személy szerezte meg, akivel szemben az elkobzást vagy a vagyonelkobzást elrendelték.

(4) Az ügyész, illetve a vagyon-visszaszerzési hatóság az eljárást határozattal megszünteti, ha annak során elkobzás vagy vagyonelkobzás alá eső dolog vagy vagyon nem volt fellelhető. A határozatot az ügyész, illetve a vagyon-visszaszerzési hatóság megküldi a végrehajtás szüneteléséről szóló jegyzőkönyvet kiállító bírósági végrehajtónak. A határozat ellen panasznak nincs helye.

(5) A vagyon-visszaszerzési eljárás a bíróság ügydöntő határozatának jogerőre emelkedését követően az elkövetett bűncselekmény büntetési tétele felső határának megfelelő idő elteltével nem rendelhető el. Ha a büntetési tétel felső határa kevesebb, mint öt év, a vagyon-visszaszerzési eljárás a bíróság ügydöntő határozatának jogerőre emelkedését követő öt év elteltével nem rendelhető el. Életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény esetén a vagyon-visszaszerzési eljárás megindításának nincs időbeli korlátja. A vagyon-visszaszerzési eljárás meghosszabbítása legfeljebb az elrendeléstől számított két évig terjedhet.

(6) Az (1) bekezdés szerinti vagyon-visszaszerzési eljárás során felmerült bűnügyi költséget az állam viseli.

A büntetőeljárás jogerős befejezését követően elrendelhető utólagos vagyon-visszaszerzési eljárás elrendelésének lehetőségéről rendelkezik az 554/R. §. Erre abban az esetben kerülhet sor, ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában elrendelte az elkobzást és vagyonelkobzást, és azok végrehajtása nem vezetett eredményre. Ebben az esetben a vagyon-visszaszerzési eljárás kezdeményezésére, a végrehajtás szüneteléséről szóló jegyzőkönyv alapján, az ügyész jogosult. Amennyiben a bíróság a jogerős ügydöntő határozatában a vagyonelkobzást elrendelte, a vagyon-visszaszerzési eljárás sikere esetén a vagyonelkobzás alá eső dolgot vagy vagyont le kell foglalni, illetve zár alá vételét kell elrendelni. Ez az intézkedés a felkutatott vagyon biztosítását szolgálja. Az ügyész, illetve a vagyon-visszaszerzési hatóság a bírósági végrehajtónak adja át a felkutatott dolgot vagy vagyont, ha azt az a személy szerezte meg, akivel szemben az elkobzást és vagyonelkobzást a bíróság elrendelte.

Amennyiben az utólagos vagyon-visszaszerzési eljárás nem vezetett eredményre, és az elkobzás vagy vagyonelkobzás alá eső dolog nem lelhető fel, akkor az ügyész, illetve a vagyon-visszaszerzési hatóság, határozattal megszünteti a vagyon-visszaszerzési eljárást. A határozatot pedig megküldi a végrehajtás szüneteléséről szóló jegyzőkönyvet kiállító bírósági végrehajtónak. A határozat ellen a Be. kizárja a panasztétel lehetőségét. Az (5) bekezdés az utólagos vagyon-visszaszerzési eljárás megindítását időben korlátozza. A bíróság határozatának a jogerőre emelkedésétől számítva, a bűncselekmény büntetési tétele felső határának megfelelő idő elteltével már nem rendelhető el a vagyon-visszaszerzési eljárás. A bűncselekmény büntetési tétele tekintetében a Btk. Különös Részében meghatározott büntetési tételek az irányadóak. Amennyiben a bűncselekmény büntetési tételének felső határa kevesebb mint öt év, akkor a bírósági határozat jogerőre emelkedésétől számított öt éven belül van helye a vagyon-visszaszerzési eljárás megindításának. Azoknál a legsúlyosabb bűncselekményeknél, melyek életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethetők, a vagyon-visszaszerzési eljárás a határozat jogerőre emelkedését követően bármikor, időbeli korlát nélkül megindulhat. A Be. lehetőséget teremt a vagyon-visszaszerzési eljárás meghosszabbítására is, erre azonban csak az elrendelésétől számított két évig van lehetőség.

A (6) bekezdés szerint az utólagos vagyon-visszaszerzési eljárás során felmerült bűnügyi költséget az állam viseli. Ebben az esetben már az alapeljárás lezajlott, a bíróság határozata már jogerőre emelkedett és a vagyon-visszaszerzési eljárás célja a bíróság által alkalmazott vagyonelkobzás, illetve elkobzás alá eső dolog vagy vagyon végrehajtás céljából való felkutatása. Ezért az utólagosan felmerült bűnügyi költség viselésére, már nem lehet senkit kötelezni, ezért azt az állam viseli.

HATODIK RÉSZ

XXIX. Fejezet

KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSOK

I. Cím

ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

555. § (1) E törvény rendelkezéseit a különleges eljárásokban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A különleges eljárások során - eltérő rendelkezés hiányában -

a) az eljárás hivatalból vagy az ügyész, a terhelt vagy a védő indítványára indul meg,

b) az a bíróság jár el, amely a különleges eljárást megelőzően az ügyben (alapügy) első fokon ügydöntő határozatot hozott,

c) a bíróság ülnökök közreműködése nélkül, egyesbíróként jár el,

d) a bíróság az eljárást megszünteti, ha az ügyész az indítványát visszavonta,

e) a bíróság az iratok alapján dönt, szükség esetén ülésen meghallgatja az ügyészt, a terheltet és a védőt; bizonyítás felvétele esetén tárgyalást tart,

f) az ügyész, a terhelt és a védő meghallgatásáról jegyzőkönyvet kell készíteni,

g) a bíróság határozata ellen az ügyész, a terhelt és a védő fellebbezhet,

h) a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítélete elleni fellebbezést is tanácsülésen bírálja el,

i) harmadfokú bírósági eljárásnak nincs helye,

j) a bűnügyi költséget a terhelt viseli, amennyiben az alapügyben a bűnügyi költség megfizetésére kötelezték.

(3) E fejezet alkalmazásában bűnügyi költség a különleges eljárás során felmerült, az állam által előlegezett költség, illetőleg készkiadás [74. § (1) bek.].

(4) A különleges eljárás során a tárgyalás vagy az ülés megtartása végett az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben a 73. §-ban szabályozott intézkedéseknek van helye; elfogató parancs akkor bocsátható ki, ha a különleges eljárás folytán szabadságelvonásra kerülhet sor. Ha elfogató parancsot bocsátottak ki, a terhelt megtalálása esetén őrizetbe vehető. Az őrizet a tárgyalás, illetőleg az ülés befejezéséig - legfeljebb hat napig - tart.

ÍH 2015. 53. Bizonyítás felvétele különleges eljárásban
ÍH 2013. 136. Különleges eljárás - bűnügyi költség
ÍH 2011. 59. A meghatalmazott védő munkadíja és költségtérítése
ÍH 2005. 142. Összbüntetésbe foglalás elutasítása - összbüntetésbe foglalásra vonatkozó indítvány
ÍH 2005. 100. Összbüntetési eljárás

A különleges eljárások közé olyan eljárások tartoznak, melyeknek célja nem a büntetőjogi felelősség eldöntése, hanem többnyire a jogerős döntés után felmerülő valamely kérdés eldöntése, a jogerő feloldása nélkül. A különleges eljárások követhetik az első vagy másod, illetve harmadfokú jogerős határozatot, sőt a rendkívüli perorvoslatokat is. A különleges eljárások járulékos jellegéből következik, hogy az alapügy befejezése után akár több különleges eljárás lefolytatására is sor kerülhet. Ezek az eljárások a rendes eljáráshoz képest egyszerűbb eljárások, hiszen a hagyományos értelemben vett bizonyítás már nem folyik. A bizonyítás legfeljebb egy kérdésre korlátozódik, és előtérbe kerül az okirati bizonyítás, a személyi jellegű bizonyítási eszközökkel szemben. A különleges eljárás eltérő szabályait a XXIX. fejezet tartalmazza, azonban az itt nem szabályozott kérdésekben az eljárások sajátosságaihoz igazodóan, a Be. általános eljárásra vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Az 555. § (2) bekezdése a különleges eljárások általános szabályait sorolja fel.

a) A különleges eljárás megindulhat hivatalból, vagy az ügyész, a terhelt vagy a védő indítványára. A bíróság eljárása során észlelheti, hogy valamely ügyben különleges eljárás lefolytatása szükséges, de ugyanakkor annak sincs akadálya, hogy más szerv jelezze a bíróság felé az eljárás szükségességét. Ebben az esetben a bíróságot a más szervek jelzése, értesítése természetesen nem köti, de hivatalból megindíthatja ekkor is az eljárást. Az indítványozók körére vonatkozóan az 555. § (2) bekezdése a) pontja taxatív felsorolást ad, vagyis csak az ügyész, a terhelt, és a védő jogosult különleges eljárás lefolytatására indítványt tenni. Az alapügyben akár kirendelt vagy meghatalmazott védő megbízása, kiterjed a különleges eljárásokra is. Amennyiben az alapügyben a terheltnek több védője volt, bármelyik védő kezdeményezheti a különleges eljárás lefolytatását. Eltérő szabályozás hiányában, a hivatalos iratokat a vezető védőnek kell kézbesíteni akkor is, ha nem ő volt az indítvány előterjesztője (44. § (3) bekezdés). Az 555. § (2) bekezdés a) pontján kívüli más személynek az indítványa, legfeljebb jelzés értékű lehet a bíróságnak, mely alapján hivatalból indíthat ugyan eljárást, de amennyiben ennek nem látja szükségét, akkor az elutasításra vonatkozóan, nem kell alakszerű határozatot sem hoznia. Amennyiben az indítvány az arra jogosulttól származik, a bíróságnak az általános szabályok alapján kell döntést hozni.

b) Az 555. § b) pont rendezi a különleges eljárás hatásköri és illetékességi szabályait (BH 2005. 416.). Ez a jogszabályhely egy különös hatásköri és illetékességi okot teremt, amelynek következtében a Be. általános hatásköri és illetékességi szabályai nem alkalmazhatók. A különleges eljárásra annak a bíróságnak van hatásköre és illetékessége, amelyik az alapügyben első fokon ügydöntő határozatot hozott, hacsak az egyes különleges eljárásra vonatkozó speciális rendelkezések, ettől eltérően nem rendelkeznek (mint pl. az összbüntetésbe foglalásnál az 574. §) (BH 2005. 416). Ebben az esetben is értelemszerűen alkalmazni kell a bíró kizárására vonatkozó szabályokat, hiszen abszolút hatályon kívül helyezési ok, ha a kizárt bíró a megismételt eljárás jogerős befejezése után, a különleges eljárásban határozatot hoz (BH 1985. 464.).

c) Főszabályként különleges eljárásban a bíróság egyesbíróként, ülnökök közreműködése nélkül jár el. A különleges eljárásokban elbírálandó kérdéseknek a zöme jogkérdés, mérlegelésre viszonylag csak szűk körben van lehetőség, a jogszabályok pontos ismerete azonban nélkülözhetetlen a döntések meghozatalában.

d) Ha az eljárás az ügyész indítványára indult és az ügyész indítványát visszavonta, akkor a bíróság megszünteti az eljárást. Hasonló ez a megoldás a vádhoz kötöttség elvéhez, hiszen joghatályos ügyészi indítvány hiányában, a bíróság ebben az esetben sem járhat el. Nincs azonban akadálya annak, hogy az ügyészi indítvány visszavonása esetén is eljárhasson a bíróság, ha az ügyésszel párhuzamosan, a terhelt vagy a védő is indítványozta az eljárás lefolytatását.

e) Mivel az eljárások tárgya nem a büntetőjogi főkérdésekről való döntés, hanem az alaphatározat korrigálása, kiegészítése, ezért a tárgyalás tartása csak kivételes, és főszabály szerint a bíróság iratok alapján jár el. Ülés és tárgyalás tartására csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság az iratok tartalma alapján nem tud dönteni, vagy a különleges eljárás speciális szabályai alapján, nem jogosult dönteni. Amennyiben a bíróság ülést tart, azon meghallgatja az ügyészt, a terheltet és a védőt. A meghallgatásnak formalizált szabályait a törvény nem tartalmazza. A meghallgatás keretében azonban semmiképp nem folyhat alakszerűséghez kötött bizonyítási cselekmény, hiszen azt csak tárgyalás keretében foganatosíthatja a bíróság. Tárgyalás tartására garanciális okokból, akkor kerül sor, ha bizonyítást kell felvenni. Egyebekben mind az ülésre, mind a tárgyalásra az általános szabályok lesznek irányadók.

f) Az ügyész, a terhelt, és a védő meghallgatásáról különleges eljárásban is jegyzőkönyvet kell készíteni. A 250. § (1) bekezdés előírja, hogy a bírósági eljárásról minden esetben jegyzőkönyv készítendő, mely a jegyzőkönyvvezető feladata. Ezért az 555. § (2) bekezdés f) pontja, megismétli az általános szabályok alapján is irányadó kötelezettséget. A jegyzőkönyvvel szemben támasztott általános követelményeket, a 250. § (2)-(7) bekezdésben, és a 251. § -ban szabályozza a törvény.

g) A különleges eljárásokban hozott határozatok ellen is lehetőség van fellebbezésre, azonban a jogosultak köre lényegesen szűkebb, mint az alapeljárásban. A különleges eljárásban ugyanis, csak az ügyész, a terhelt és a védő jogosult fellebbezni. Ezt az általános szabályt azonban a XXIX. fejezetben szabályozott egyes különleges eljárások tágítják, vagy éppen adott esetben szűkítik. A másodfokú bíróság akkor is tanácsülésen bírálja el a különleges eljárás keretében hozott határozat elleni fellebbezést, ha az elsőfokú bíróság ítéletben döntött. A különleges eljárásokban az ítéleti forma jelenti a kivételt, a tipikus végzés formában meghozott határozatokhoz képest.

h) A Be. 555. § (2) bekezdés i) pont tételesen kimondja, hogy különleges eljárások esetén szóba sem kerülhet a másodfokú bíróság határozata elleni fellebbezés, és így a harmadfokú eljárás. Ez egyébként is következik a harmadfokú eljárás feltételeiből, hiszen arra, akkor kerülhet sor, ha a büntetőjogi főkérdés tekintetében eltérő döntés született első és másodfokon, vagy másodfok olyan bűncselekményről határozott, melyről az elsőfokú bíróság nem döntött. A különleges eljárásokban nem a büntetőjogi főkérdés eldöntése történik, ezért kizárt a harmadfokú bíróság eljárása. A harmadfokú bíróság eljárásának tilalma alól, kivételt jelent, a biztosíték letétbe helyezése mellett folyó különleges eljárás, hiszen ott a büntetőjogi főkérdésről is különleges eljárás keretein belül dönt a bíróság.

i) A különleges eljárásokban általános szabályként érvényesül, hogy a felmerült bűnügyi költséget a terhelt fizeti, amennyiben az alapügyben is őt kötelezték annak a viselésére. Nem alkalmazható ez a szabály az elkobzásra, vagyonelkobzásra, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló eljárás, és a biztosíték letétbe helyezése mellett folyó eljárás esetén. Ezekben az esetekben ugyanis, nincs alapügy. Ugyancsak nem alkalmazható ez a szabály, a kártalanítás iránti eljárásban, itt ugyanis a költségek viselésére vonatkozó szabályokat, a polgári eljárás szabályai határozzák meg.

A különleges eljárásokban a bűnügyi költség meghatározásánál a 74. § (1) bekezdésén kívül, figyelembe kell venni az 555. § (3) bekezdésében meghatározottakat is. Felmerült bűnügyi költségként kizárólag a különleges eljárás során felmerült költség vehető figyelembe, méghozzá a 74. § (1) bekezdésében meghatározott, állam által előlegezett költség, illetve készkiadás.

Az 555. § (4) bekezdés rögzíti, hogy amennyiben a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, a bíróság azonban ülés vagy tárgyalás tartását tartja szükségesnek, akkor a 73. §-ban foglalt intézkedések megtételére van lehetőség. Elfogatóparancsot azonban csak akkor lehet kibocsátani, ha a különleges eljárásban szabadságelvonásra kerülhet sor. Amennyiben az elfogatóparancs alapján, a terhelt előkerül, előzetes letartóztatására a különleges eljárás keretein belül nem kerülhet sor, csupán őrizetbe vehető (BH 1989. 225.). Az őrizetbevétel az általános 72 órától hosszabb is lehet, hiszen a különleges eljárás keretein belül tartott ülés vagy tárgyalás befejezéséig, azaz a határozat meghozataláig, de legfeljebb hat napig tarthat. Amennyiben törvénysértő módon, mégis előzetes letartóztatást rendelnének el, akkor be kell számítani annak időtartamát a jogerősen kiszabott szabadságvesztésbe (BH. 1996. 4. II.).

II. Cím

AZ EGYES KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSOK

A szabadságvesztés végrehajtási fokozatának utólagos megállapítása

556. § A bíróság a szabadságvesztés végrehajtási fokozatáról [Btk. 35. § (1) bekezdés, 37. §, 110. §, illetve 1978. évi IV. törvény 41. § (1) bekezdés, 111. § (2) bekezdés] utólag határoz, ha erről a jogerős ítélet nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett. A Btk. 35. § (2) bekezdésén, illetve az 1978. évi IV. törvény 45. § (2) bekezdésén alapuló rendelkezés nem pótolható, illetve nem vizsgálható felül.

ÍH 2014. 46. Összbüntetés
Amennyiben a bíróság a vádlottat akár végrehajtandó, akár felfüggesztett szabadságvesztésre ítéli, az ítéletben rendelkezni kell a kiszabott szabadságvesztés végrehajtási fokozatáról is. Amennyiben erre az ítéletben nem kerül sor, akkor az 556. § lehetőséget ad rá, hogy azt a bíróság utólag, különleges eljárás keretein belül pótolja. A szabadságvesztés végrehajtási fokozatának a meghatározása, a Btk. Általános része alapján történik. Mivel a 2012. évi C. törvény, 2013. július 1-jétől lépett hatályba, ezért az időbeli hatályra vonatkozó szabályok figyelembevételével, a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának utólagos megállapításánál vagy a régi, vagy az új Btk. vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni (Btk. 35. § (1) bekezdés, 37. §, 110. §, illetve 1978. évi IV. törvény 41. § (1) bekezdés, 111. § (2) bekezdés.). Ha a bíróság, akár felnőtt, akár fiatalkorú vonatkozásában, nem a Btk. kötelező rendelkezéseinek megfelelően határozta meg a végrehajtási fokozatot, akkor az 556. § alapján, különleges eljárás keretein belül, lehetőség van a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának a korrigálására is. A Btk. 35. § (2) bekezdése alapján, a büntetés kiszabásánál irányadó körülményekre tekintettel, a törvényben meghatározottnál eggyel enyhébb vagy eggyel szigorúbb végrehajtási fokozat határozható meg. Ugyanezt a lehetőséget biztosította az 1978. évi IV. törvény 45. § (2) bekezdése is. A különleges eljárás keretein belül ez a rendelkezés nem alkalmazható, erre tekintettel a szabadságvesztés végrehajtási fokozata utólag nem korrigálható. Ez ugyanis az alapügyben eljáró bíróság mérlegelési jogkörébe tartozó lehetőség.

A feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezés utólagos módosítása

557. § (1) A bíróság utólag határoz, ha a jogerős ítélet a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatban nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.

(2) Ha a bíróság az életfogytig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjáról határoz utólag, tárgyalást tart.

ÍH 2014. 130. Időbeli hatály - feltételes szabadság
ÍH 2009. 45. A feltételes szabadságról való rendelkezés - különleges eljárás
A Btk. Általános rész 38. § rendelkezik a feltételes szabadságra bocsátás szabályairól. A bíróság az ítéletében megállapítja a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy azt, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége a törvény alapján kizárt. A feltételes szabadság legkorábbi időpontja, a büntetés kétharmad, visszaeső esetén háromnegyed részének, de legkevesebb három hónapnak a kitöltését követő nap. Öt évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén - különös méltánylást érdemlő esetben - a bíróság ítéletében akként rendelkezhet, hogy az elítélt a büntetés fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az elítélt többszörös visszaeső. (A feltételes szabadság szabályait az 1978. évi IV. törvény (a régi Btk.) 47. § tartalmazta). Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, mely legalább huszonöt, legfeljebb negyven év lehet, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja. Az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén, a feltételes szabadság kizárásának szabályait a Btk. 44. § tartalmazza (1978. évi IV. törvény 47/A. §).
Amennyiben a bíróság tévesen, nem e szabályok alapján rendelkezik a feltételes szabadságra bocsátásról, vagy egyáltalán nem rendelkezik a feltételes szabadságról, akkor ennek utólagos korrigálására, meghatározására ad lehetőséget az 557. § szerinti különleges eljárás (2/2010 BJE határozat). Amennyiben a bíróság utólag határoz az életfogytig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátásról, akkor a kérdés súlyára tekintettel, kötelezően tárgyalást kell tartania.

A feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának elhalasztása életfogytig tartó szabadságvesztés esetén

558. § A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára tárgyaláson határoz az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátásának legkorábbi időpontja elhalasztásáról (Btk. 45. §, illetve 1978. évi IV. törvény 47/B. §).

Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját az ítélet rendelkező részének tartalmaznia kell. Vannak azonban a Btk. 45. §, illetve az 1978. évi IV. törvény 47/B. §-ban meghatározott esetek, amikor ez korrigálásra, utólagos elhalasztásra kerül (BH 2005. 416. I.). Ennek az eljárási kereteit teremti meg az 558. § azzal, hogy az ügyben, az ügy súlyára tekintettel a tárgyalás tartását kötelezően előírja.

A feltételes szabadság megszüntetése

559. § A bíróság a feltételes szabadság megszüntetéséről utólag határoz, ha erről a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett bűncselekményt elbíráló bíróság nem rendelkezett.

A Btk. a feltételes szabadság kötelező megszüntetéséről rendelkezik a 40. § (1) bekezdésében, arra az esetre, ha az elítéltet az ítélet jogerőre emelkedését követően elkövetett bűncselekmény miatt, a feltételes szabadság tartama alatt, vagy a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik (1978. évi IV. törvény 48. § (4) bekezdés). A feltételes szabadság megszüntetéséről ebben az esetben az utóbbi bűncselekményt elbíráló bíróságnak kell határozni, amennyiben ez utóbbi bíróság ezt elmulasztaná, akkor az 559. § szabályai alapján, lehetőség van különleges eljárás lefolytatására.

A feltételes szabadság megszüntetésére vonatkozó rendelkezés utólagos módosítása

560. § A bíróság utólag határoz, ha a jogerős ítélet a feltételes szabadság megszüntetéséről nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.

A feltételes szabadság megszüntetésére a büntetőjog szabályainak a megsértésével is sor kerülhet (Btk. 40. § (1) bekezdés, 1978. évi IV. törvény 48. § (4) bekezdés első mondat). Indokolt ezért nemcsak a feltételes szabadság megszüntetését, hanem a törvénynek nem megfelelő megszüntetés módosítását is megengedni az egyszerűbb különleges eljárási formában.

Közérdekű munka utólagos meghatározása

561. § A bíróság utólag határoz, ha a közérdekű munkát kiszabó jogerős ítéletében nem határozott meg közérdekű munkaként végzendő munkát.

A Btk. 47. § (3) bekezdése szerint, a közérdekű munkát kiszabó bíróság, ítéletében a közérdekű munka jellegéről rendelkezik. Ennek megfelelően olyan munkát kell előírni, amit a közérdekű munkára ítélt egészségi állapotára és képzettségére tekintettel előreláthatóan képes elvégezni. Amennyiben a közérdekű munkát kiszabó bíróság csak a közérdekű munka időtartamáról rendelkezik, és nem határozza meg a munka jellegét, akkor a közérdekű munkát nem lehet végrehajtani, hiszen a munka jellegének meghatározása nélkül, nem lehet munkahelyet sem kijelölni. A bíróság ezt a mulasztást pótolhatja, az 561. § szerinti különleges eljárással, és utólag határozhat a munka jellegéről.

562. §

563. §

563/A. §

A járművezetéstől eltiltás utólagos beszámítása

564. § A bíróság utólag határoz, ha az elítélt vezetői engedélye visszavonásának a járművezetéstől eltiltás időtartamába való beszámításáról a jogerős ítélet nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.

A járművezetéstől eltiltás tartamába a Btk. 56. § (2) bekezdése alapján, be kell számítani azt az időt, amíg az elkövető vezetői engedélyét - a járművezetéstől eltiltásra ítélését megelőzően - a bűncselekménnyel összefüggésben a helyszínen elvették, vagy azt a hatóságnál leadta. Erről a járművezetéstől eltiltást kiszabó bíróságnak az ítéletben rendelkeznie kell. Amennyiben ezt elmulasztja, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezik róla, akkor lehetőség van az 564. § rendelkezései szerinti különleges eljárás keretében erről utólag határozni, illetve azt korrigálni. Nem számítható be az az idő, ha az elítélt a vezetői engedélyét ténylegesen nem adta le, vagy nem tett olyan nyilatkozatot, amely szerint a vezetői engedélyét elvesztette (BH 2001. 410.). Nem számítható be az az idő sem, mely alatt az elkövető a járművezetői engedélyét jogosulatlanul tartotta birtokában (BH 1994. 354.).

Mentesítés a végleges hatályú foglalkozástól és járművezetéstől eltiltás, valamint a végleges hatályú kiutasítás alól

565. § (1) A foglalkozástól, illetőleg a járművezetéstől végleges eltiltás alóli mentesítést az elítélt az alapügyben első fokon eljárt bíróságnál kérheti.

(2) A bíróság a kérelem elbírálása előtt beszerzi az ügyész nyilatkozatát. Ha a mentesítés törvényi előfeltételei hiányoznak, a bíróság a kérelmet elutasítja, egyébként érdemben elbírálja.

(3) A végleges hatályú kiutasítás alóli mentesítést az elítélt az alapügyben első fokon eljárt bíróságnál kérheti. A kérelmet Magyarország külképviseleténél is elő lehet terjeszteni.

(4) A bíróság a kérelem elbírálása előtt beszerzi az ügyész, az idegenrendészeti hatóság, valamint - lehetőség szerint - az elítélt lakóhelye szerinti állam bűnügyi jogsegély teljesítésére feljogosított hatóságának nyilatkozatát. Ha a mentesítés törvényi előfeltételei hiányoznak, a bíróság a kérelmet elutasítja, egyébként érdemben elbírálja.

A Btk. 53. § (4) bekezdés szerint, végleges hatályú foglalkozástól eltiltás alól a bíróság az eltiltottat kérelemre mentesítheti, ha az eltiltás óta tíz év eltelt, és az eltiltott a foglalkozás gyakorlására alkalmassá, vagy érdemessé vált. Nem mentesíthető az, akit méltatlanság címén véglegesen eltiltottak a foglalkozás gyakorlásától, és a bűncselekményt bűnszervezetben követte el. A Btk. 56. § (5) bekezdés a végleges hatályú járművezetéstől eltiltás alóli mentesítés feltételeit tartalmazza. Ez alapján, az eltiltott mentesíthető, ha az eltiltás óta tíz év eltelt, és az eltiltott a járművezetésre alkalmassá vált. Ezek az eljárások tehát soha nem indulnak hivatalból, de ügyészi indítványra sem, hiszen az 565. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az elítélt jogosult a kérelmet, az alapügyben első fokon eljárt bíróságnál kezdeményezni. Ez a rendelkezés természetesen nem zárja ki a védői közreműködést sem. A bíróság a kérelem elbírálása előtt beszerzi az ügyész nyilatkozatát. Ahhoz, hogy erről az ügyész érdemben nyilatkozni tudjon, érdemes megküldeni számára a kérelem másolatát is. Az ügyész nyilatkozik arról, hogy véleménye szerint, a mentesítés törvényi feltételei fennállnak-e és, hogy a kérelem teljesítését vagy elutasítását javasolja-e. A bíróság először azt vizsgálja, hogy a kérelem teljesítésének az objektív feltételei fennállnak-e. Vagyis, hogy a 10 év a végleges hatályú eltiltások óta eltelt-e már. Amennyiben ez a feltétel nem áll fenn, akkor érdemi vizsgálat nélkül, el kell utasítani a kérelmet. A gyakorlat szerint a végleges hatályú járművezetéstől eltiltás alóli mentesítéshez szükséges tíz év, nem a gépjármű vezetői engedély tényleges bevonásától, hanem az ezt kimondó határozat jogerőre emelkedésének a napjától számít (BH 1992. 365.). Másrészről a végleges hatályú foglalkozástól eltiltás esetén, meg kell vizsgálni, hogy az elítélt nem bűnszervezetben követte-e el a bűncselekményt, hiszen ebben az esetben a mentesítés kizárt, és a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani. Amennyiben a 10 év már eltelt, és az elítélt nem bűnszervezetben követte el a bűncselekményt, akkor a bíróság a kérelmet érdemben elbírálja. Ebben az esetben a foglalkozás gyakorlására való alkalmasság, illetve érdemesség, valamint a járművezetésre való alkalmasság képezi a vizsgálat tárgyát.
A Btk. 60. § (3) bekezdés szerint, végleges hatállyal az utasítható ki, akit tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélnek, és - figyelemmel a bűncselekmény kiemelkedő súlyára, az elkövetés jellegére, és az elkövető kapcsolataira - az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné. A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy végleges hatállyal nem utasítható ki. A végleges hatályú kiutasítás alól a bíróság a kiutasítottat kérelmére mentesítheti, ha a kiutasítás óta tíz év eltelt, és a kiutasított arra érdemes. A mentesítést ebben az esetben is kizárólag a kiutasított, vagy védője kérheti, vagy az alapügyben elsőfokon eljárt bíróságnál, vagy a kiutasított helyzetének megkönnyítése érdekében, Magyarország külképviseleténél. A mentesítés iránti kérelem elbírálása előtt, a bíróságnak be kell szerezni az ügyész, az idegenrendészeti hatóság, valamint lehetőség szerint, az elítélt lakóhelye szerinti állam bűnügyi jogsegély teljesítésére feljogosított hatóságának nyilatkozatát. Amennyiben a mentesítés iránti kérelem elbírálásakor, az objektív feltétel hiányzik, vagyis 10 év még nem telt el, akkor a bíróság a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítja. Ellenkező esetben, az érdemi elbírálás alkalmával, az érdemesség kérdésében kell a bíróságnak állást foglalni.

A kényszergyógykezelés felülvizsgálata

566. § (1) A bíróság a kényszergyógykezelés felülvizsgálatáról - ennek keretében fenntartásának szükségességéről, illetőleg megszüntetéséről - tanácsban, tárgyaláson, végzéssel határoz. A tárgyaláson az ügyészt, a védőt és - feltéve, hogy állapota miatt megjelenhet, és a jogainak gyakorlására képes - a kényszergyógykezelés alatt álló személyt meg kell hallgatni. Ha első fokon nem budapesti székhelyű járásbíróság járt el, a felülvizsgálatra a Pesti Központi Kerületi Bíróság, ha pedig első fokon nem budapesti székhelyű törvényszék járt el, a felülvizsgálatra a Fővárosi Törvényszék illetékes.

(2) A bíróság a kényszergyógykezelés megkezdésétől számított hat hónap eltelte előtt a kényszergyógykezelés szükségességét hivatalból felülvizsgálja. Ha a kényszergyógykezelést nem szünteti meg, a felülvizsgálatot hat hónaponként megismétli. Ha a kényszergyógykezelésre kötelezett személy a vele szemben hozott ítélet jogerőre emelkedése előtt ideiglenes kényszergyógykezelés hatálya alatt állt, a határidőt a kényszerintézkedés megkezdésének napjától kell számítani.

(3) A kényszergyógykezelés felülvizsgálatának helye van az ügyésznek, a kényszergyógykezelés alatt állónak, házastársának, élettársának, törvényes képviselőjének vagy a védőnek az indítványára, továbbá a kényszergyógykezelést végrehajtó intézet vezetőjének előterjesztésére is. A bíróság a kényszergyógykezelésnek indítványra történő felülvizsgálatát mellőzheti, ha erre három hónapon belül már sor került.

(4) A felülvizsgálat előtt elmeorvos szakértői véleményt kell beszerezni. Az eljárásban a kényszergyógykezelést végrehajtó intézet orvosa az elmeorvos-szakértői vélemény kialakításában egyik szakértőként közreműködhet.
(5) A kényszergyógykezelés felülvizsgálatáról hozott végzés ellen a kényszergyógykezelés alatt álló házastársa és törvényes képviselője is fellebbezhet.

A kényszergyógykezelés személyi szabadságot elvonó, gyógyító jellegű intézkedés. Elrendelésére felmentő ítéletben, a Btk. 78. §-ban meghatározott konjunktív feltételek fennállása esetén van lehetőség. A kényszergyógykezelés elrendelése határozatlan időtartamra történik, de a Btk. 78. § (2) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn. A Be. 566. § a kényszergyógykezelés utólagos felülvizsgálatára teremt lehetőséget. Ebben az eljárásban a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a törvényben írt azon feltételek, amelyek a kényszergyógykezelés elrendelését megalapozták, továbbra is fennállnak-e.

A bíróság a kényszergyógykezelés felülvizsgálata során, a kényszergyógykezelés további fenntartásáról vagy megszüntetéséről határoz. A határozatot végzés formájában, a különleges eljárás általános szabályaihoz képest eltérően, tanácsban és tárgyalás tartásával hozza. A tárgyaláson a bíróság meghallgatja az ügyészt, a védőt, és amennyiben állapota lehetővé teszi a megjelenést, akkor a kényszergyógykezelés hatálya alatt álló személyt is. A felülvizsgálatra a kényszergyógykezelést elrendelő bírósággal azonos hatáskörrel rendelkező bíróság lesz jogosult, de a Be. az illetékességre speciális szabályokat tartalmaz. Kizárólagos illetékességgel rendelkezik a kényszergyógykezelés felülvizsgálatára, ha első fokon nem budapesti székhelyű járásbíróság járt el, akkor a Pesti Központi Kerületi Bíróság. Ha pedig első fokon nem budapesti székhelyű törvényszék járt el, a felülvizsgálatra a Fővárosi Törvényszék lesz illetékes.
A bíróság a kényszergyógykezelés megkezdésétől számított hat hónap eltelte előtt, hivatalból vizsgálja felül a kényszergyógykezelés szükségességét. Mivel a hat hónap a felülvizsgálat befejezésének az időpontja, ezért az eljárás előkészítése jóval ezt megelőzően elkezdődik. A kényszergyógykezelést az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben kell végrehajtani. A kényszergyógykezelés az Intézetbe történő befogadás napjával kezdődik. Amennyiben a kényszergyógykezelést ideiglenes kényszergyógykezelés előzte meg, akkor a hat hónapos határidő a kényszerintézkedés elrendelésétől kezdődik. Erre azért van szükség, hiszen az ideiglenes kényszergyógykezelés alatt is folyamatos a beteg gyógyítása, amelyet figyelembe kell venni (1/2011. BJE határozat IV.). Amennyiben a bíróság a kényszergyógykezelést nem szünteti meg, akkor hat havonként újra és újra, hivatalból felül kell vizsgálni annak szükségességét.
A hivatalból történő felülvizsgálat mellett, a Be. lehetővé teszi, hogy a kényszergyógykezelés felülvizsgálható legyen az ügyész, a kényszergyógykezelés alatt álló, illetve annak házastársa, élettársa, törvényes képviselője vagy a védője indítványára. A Be. lehetőséget teremt arra is, hogy a kényszergyógykezelést végrehajtó intézet vezetője is előterjesztést tehessen a kényszergyógykezelés felülvizsgálatára. Ez utóbbinak arra tekintettel biztosít előterjesztési jogot a törvény, hogy a kényszergyógykezelt állapotának olyan mértékű változásáról, mely az intézkedés megszüntetését eredményezheti, neki van a leghamarabb tudomása. Az Intézet vezetőjét azonban csak az előterjesztés joga illeti meg, mely egy jelzés a bíróság felé, de a bíróságot nem köti. A bíróság feladata annak mérlegelése, hogy az előterjesztés alapján, elrendeli-e hivatalból a kényszergyógykezelés felülvizsgálatát vagy sem. A bíróság az indítványra történő érdemi felülbírálatot mellőzi, ha 3 hónapon belül már sor került a kényszergyógykezelés felülvizsgálatára.
A felülvizsgálat előtt a bíróságnak elmeorvos szakértői véleményt kell beszerezni. Az eljárásban a kényszergyógykezelést végrehajtó intézet orvosa az elmeorvos-szakértői vélemény kialakításában egyik szakértőként közreműködhet.
A bíróság a tárgyaláson az érintettek meghallgatása és az elme orvosszakértői vélemény alapján, végzéssel határoz. A tárgyaláson a szükségesség keretében azt kell vizsgálni, hogy a beteg meggyógyult-e, illetve a bűnismétlés veszélye fennáll-e, valamint hogy a kényszergyógykezelés - a beteg esetleg változott egészségi állapotára is figyelemmel - a társadalom védelme szempontjából, a továbbiakban nem szükségtelen-e. Ha a vizsgálat eredményeként a bíróság azt állapítja meg, hogy a kényszergyógykezelés szükségessége már nem áll fenn, a kényszergyógykezelést a Be. 566. §-ának (2) bekezdése értelmében megszünteti (30/2007. BK vélemény).
Amennyiben a kényszergyógykezelés feltételei fennállnak, úgy a határozat rendelkező részében a bíróság megállapítja, hogy a kényszergyógykezelés szükségessége továbbra is fennáll. A végzés ellen lehetőség van jogorvoslatra. Az általános szabályokban felsoroltakon kívül (555. §(2) bekezdés g) pont) fellebbezhet a kényszergyógykezelés hatálya alatt álló házastársa és törvényes képviselője.

Pártfogó felügyelet utólagos elrendelése

567. § (1) A bíróság a pártfogó felügyelet elrendeléséről utólag határoz, ha erről a jogerős ítélet nem rendelkezett; vagy a szabadságvesztés végrehajtását kegyelemből próbaidőre felfüggesztették, és az elítélt visszaeső [Btk. 69. § (2) bekezdés, illetve 1978. évi IV. törvény 82. § (2) bekezdés].

(2) A bíróság a pártfogó felügyelet elrendelése előtt beszerzi az ügyész indítványát. A bíróság tárgyalást tart, ha külön magatartási szabályok [Btk. 71. § (3) bekezdés, illetve 1978. évi IV. törvény 82. § (6) bekezdés] előírása látszik szükségesnek, illetve a külön magatartási szabályok előírását az ügyész indítványozza.

Az 567. § szerinti különleges eljárást akkor lehet lefolytatni, ha a bíróságnak a bűnösséget megállapító ítéletben már rendelkeznie kellett volna a pártfogó felügyelet elrendeléséről, de ezt elmulasztotta. A Btk. 69. § (2) bekezdés alapján, kötelezően pártfogó felügyelet áll, akit életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátottak, továbbá az a visszaeső, akit feltételes szabadságra bocsátottak, vagy akivel szemben a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztették (1978. évi IV. törvény 82. § (2) bekezdés). Ezen kívül a Btk. 119. § fiatalkorúak esetén írja elő a pártfogó felügyeletet kötelezően, a feltételes szabadság tartama, a próbára bocsátás próbaideje, a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje, a javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás tartama, a vádemelés elhalasztásának tartama alatt, továbbá a jóvátételi munkavégzés előírása mellett. Amennyiben ezekben az esetekben, a bíróság nem rendelkezett a pártfogó felügyeletről, akkor ezt utólagosan kell elrendelni. A pártfogó felügyelet elrendelése előtt, a bíróság beszerzi az ügyész indítványát. Az utólagos elrendeléssel együtt külön magatartási szabály is elírható. Amennyiben a bíróság külön magatartási szabály előírását látja szükségesnek, illetve az ügyész indítványozza a magatartási szabály előírását, akkor a bíróság kötelezően tárgyalást tart. Ennek oka, hogy a bíróságnak meg kell győződni arról, hogy a terhelt számára olyan magatartási szabályt ír elő, melyet a terhelt vállal, és melyet képes is teljesíteni. Egyes külön magatartási szabályok például kifejezetten csak a terhelt hozzájárulásával írhatók elő (pl. gyógykezelésen való részvétel).

Eljárás próbára bocsátás esetén

568. § (1) Az alapügyben eljárt bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára tárgyaláson, ítélettel határoz a próbaidő meghosszabbításáról vagy a próbára bocsátást kimondó rendelkezés hatályon kívül helyezéséről [Btk. 65. § (4) bekezdés és 66. § (1) bekezdés], ha a próbára bocsátott a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegte. A bíróság a pártfogó felügyelet szabályainak súlyos megszegése miatt büntetést szab ki, fiatalkorúval szemben javítóintézeti nevelést is elrendelhet.

(2) A bíróság határozata elleni fellebbezésre az ügydöntő határozat elleni jogorvoslatra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

(3) Ha a próbaidő előtt vagy a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt a próbára bocsátott ellen újabb eljárás indul, és az újabb ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság az ügyeket nem egyesítette [265. § (2)-(3) bek.], erről a bíróság az ügyész indítványára vagy hivatalból határoz, és az ügyben tárgyalást tűz ki. A tárgyalást a XVI. Fejezet III. Címe alapján kell lefolytatni. Az egyesítést kimondó határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.

A Btk. 64. § (4) bekezdése lehetővé teszi a próbára bocsátás mellett pártfogó felügyelet elrendelését. Ebben az esetben a próbára bocsátott számára külön magatartási szabályok és kötelezettségek írhatók elő. Ezeknek a megtartását a pártfogó felügyelő, akár a rendőrség bevonásával is, de ellenőrzi. Amennyiben a pártfogó felügyelő, vagy a rendőrség a magatartási szabályok megsértését észleli, ezt jelzi az ügyész felé. Az 568. § alapján lefolytatandó különleges eljárás az ügyész indítványára vagy hivatalból, az alapügyben eljárt bíróságnál indul. Az alapügyben eljárt bíróságnak azt kell tekinteni, aki a próbára bocsátást alkalmazta. A bíróság egyesbíróként, tárgyaláson, főszabály szerint ítélettel határoz. A tárgyaláson a bizonyítási eljárás tárgya, hogy a pártfogó felügyelet magatartási szabályait a terhelt megszegte-e, és ha igen, akkor milyen mértékű a kötelességszegés. Amennyiben a bíróság megállapítja a kötelességszegést, akkor a próbára bocsátás időtartamát a Btk. 64. § (4) bekezdés alapján, legfeljebb egy ízben, egy évvel meghosszabbíthatja. Ebben a kérdésben a bíróság csak az eredeti próbaidő letelte előtt határozhat. A próbaidő meghosszabbítása folyamatosságot feltételez az eredeti, és a meghosszabbított próbaidő között, s ha ez nem lenne meg, a bíróság az eredeti próbaidő letelte után, visszamenőleges hatállyal meghosszabbítaná a próbaidőt és a pártfogó felügyeletet (54/2007 BK. vélemény).

Amennyiben a bíróság a magatartási szabályok súlyos megszegését állapítja meg, akkor a próbára bocsátást kimondó rendelkezést hatályon kívül helyezi és büntetést szab ki vagy a fiatalkorúval szemben javítóintézeti nevelést is elrendelhet. Ebben az esetben sem képezi a tárgyalás alapját a büntetőjogi főkérdésben való döntés, hiszen azt adottnak kell venni a próbára bocsátó végzés alapján. A bíróság feladata ebben az esetben csak a büntetés kiszabása lesz. A határozat ellen az ügydöntő határozat elleni jogorvoslatra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

A Be. 265. §-ának (2) bekezdése szerint, ha a próbára bocsátott ellen a próbaidő alatt újabb büntetőeljárás indul, vagy van folyamatban, az ügyeket egyesíteni kell. Az egyesítés kötelező, ha akár a próbaidő alatt, akár a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt indult, illetőleg folyik az újabb büntetőeljárás. Az egyesített ügyben, az újabb ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság jár el. A próbára bocsátással a korábbi büntetőeljárás nem fejeződött be véglegesen, mivel a bíróság a büntetés kiszabását feltételesen halasztotta csak el (54/2007. BK vélemény). Amennyiben az ügyek egyesítését a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróság elmulasztotta, akkor az 568. § alapján van helye különleges eljárásnak, és az ügyek utólagos egyesítésének. Az egyesítést kimondó határozat ellen kizárt a fellebbezés. A bíróság ekkor tárgyalást tűz ki, és a tárgyalást a 407. § rendelkezései szerint folytatja le. Az együttes elbírálás eredményeként, a bíróság a próbára bocsátást kimondó rendelkezést hatályon kívül helyezi, azonban a határozatnak tartalmaznia kell, a próbára bocsátást elrendelő határozatban megállapított tényállást, hiszen ehhez a bíróság kötve van. Az együttes elbírálásnak megfelelően, a bíróság halmazati büntetést szab ki, illetve javítóintézeti nevelést alkalmaz.

Eljárás jóvátételi munka végzésének előírása esetén

568/A. § (1) Az alapügyben eljárt bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára tárgyaláson, ítélettel határoz a jóvátételi munka végzését előíró rendelkezés hatályon kívül helyezéséről [Btk. 67. § (1) bekezdés], ha az elítélt a jóvátételi munka elvégzését nem igazolta vagy a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegte. A bíróság ezekben az esetekben büntetést szab ki, fiatalkorúval szemben javítóintézeti nevelést is elrendelhet.

(2) Az alapügyben eljárt bíróság az elítélt kérelmére ítélettel határoz a jóvátételi munka igazolása határidejének meghosszabbításáról, ha az elítélt igazolja, hogy az előírt jóvátételi munkát egészségügyi okból nem tudta teljesíteni.

(3) A bíróság határozata elleni fellebbezésre az ügydöntő határozat elleni jogorvoslatra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A jóvátételi munka a 2012. évi C. törvénnyel (új Btk.) bevezetett új intézkedési nem. A Btk. 67. § alapján, vétség, valamint háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett miatt a bíróság a büntetés kiszabását egy évre elhalaszthatja, és jóvátételi munka végzését írhatja elő, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető. A jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyelet is elrendelhető. A Btk. 68. § szerint, amennyiben az elkövető a jóvátételi munka elvégzését egy éven belül megfelelően igazolja, büntethetősége megszűnik. Amennyiben azonban az elítélt nem tudja igazolni egy éven belül a jóvátételi munka elvégzését, illetve a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegné, akkor az 568/A. § szerinti különleges eljárás lefolytatására kerül sor. A 8/2013 (VII. 29.) KIM rendelet 47. §-a alapján, a pártfogó felügyelő értesíti az illetékes ügyészt a magatartási szabályok megszegéséről, valamint arról, ha a pártfogolt egy éven belül nem mutatja be a jóvátételi munka elvégzéséről szóló igazolást. Az eljárást az alapügyben eljárt bíróság folytatja le hivatalból, vagy ügyészi indítványra. Az alapügyben eljárt bíróságnak azt kell tekinteni, aki a jóvátételi munkát a terheltnek előírta. A bíróság tárgyalást tűz ki és ítéletben határoz. A tárgyaláson a bíróság megvizsgálja, hogy a terhelt igazolta-e a jóvátételi munka elvégzését. Az elítélt kérelmére, a bíróság a jóvátételi munka igazolása határidejének meghosszabbításáról rendelkezhet, ha az elítélt igazolja, hogy az előírt jóvátételi munkát egészségügyi okból nem tudta teljesíteni. Amennyiben a bíróság a tárgyalás eredményeként azt állapítja meg, hogy a jóvátételi munka teljesítését a terhelt nem igazolta, és nincs lehetőség a határidő meghosszabbítására sem, akkor hatályon kívül helyezi a jóvátételi munka végzését előíró rendelkezést, és a korábbi határozat tényállása alapján, büntetést szab ki, vagy fiatalkorúval szemben javítóintézeti nevelést is alkalmazhat. A tárgyaláson bizonyítási eljárás alapja lehet a pártfogó felügyelet magatartási szabályainak a megszegése is. Amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy az elítélt a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegte, szintén hatályon kívül helyezi a jóvátételi munkavégzést előíró rendelkezést, és büntetést szab ki. A bíróság ezen határozata elleni fellebbezésre, az ügydöntő határozat elleni jogorvoslatra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló eljárás

569. § (1) Az ügyész indítványára a bíróság határoz az elkobzásról, a vagyonelkobzásról, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről, illetve arról, hogy a lefoglalt dolog az állam tulajdonába kerül, ha büntetőeljárás senki ellen nem indult, vagy azt megszüntették, illetve a terhelt ismeretlen helyen tartózkodása vagy elmebetegsége miatt az eljárást felfüggesztették.

(2) Az eljárást az a bíróság folytatja le, amely a bűncselekmény elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik, ha ez nem állapítható meg, az a bíróság, amelynél az ügyész indítványozza.

(3) A bíróság határozata ellen fellebbezésnek nincs helye, de az ügyész és az, akire a határozat rendelkezést tartalmaz, a végzés kézbesítésétől számított nyolc napon belül tárgyalás tartását kérheti.

(4) A tárgyalásról értesíteni kell az ügyészt és az indítvány folytán érdekeltet. Ha az érdekelt ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, illetőleg a magyar nyelvet nem ismeri, részére a bíróság képviselőt rendel ki.

(5) A tárgyalásra a XXVII. Fejezet rendelkezései értelemszerűen irányadók. A bűnügyi költség viselésére az erre vonatkozó általános rendelkezéseket (338-340. §) megfelelően alkalmazni kell. A tárgyaláson hozott végzés ellen az érdekelt is fellebbezhet; a fellebbezésnek halasztó hatálya van.

(6) A bíróságnak az (1)-(2) bekezdésben meghatározott feladatát bírósági titkár is elláthatja, tárgyalás tartására azonban nem jogosult.

A különleges eljárások körében szabályozott elkobzásra, vagyonelkobzásra, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére, illetve annak a megállapítására irányuló eljárásnak, hogy a lefoglalt dolog az állam tulajdonába kerül, akkor van helye, ha a büntetőjogi igény nem érvényesíthető. Ennek esetei, ha büntetőeljárás senki ellen nem indult, vagy azt megszüntették, mert az elkövető kiléte nem volt megállapítható, illetve a terhelt ismeretlen helyen tartózkodása vagy elmebetegsége miatt az eljárást felfüggesztették. Ez az eljárás csak az ügyész indítványára folytatható le, a bíróság hivatalból akkor sem dönthet, ha esetleg ennek szükségességét maga is észleli. Az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséért felelős ügyész, felelős azért is, hogy a bűncselekmény elkövetéséhez használt, vagy annak következtében létrejött, vagy egyébként a bűncselekménnyel összefüggő dolgok, vagy a bűncselekménnyel szerzett vagyon révén, senki ne gazdagodjon, még akkor sem, ha egyébként az elkövető nem vonható felelősségre. Az eljárást az a bíróság folytatja le, amely egyébként hatáskörrel, illetékességgel rendelkezne a bűncselekmény elbírálására. Amennyiben ez alapján nem állapítható meg, hogy melyik bíróság jogosult eljárni, akkor az a bíróság fog dönteni ezekről a kérdésekről, amely előtt az ügyész az eljárás lefolytatását kezdeményezi. A bíróság tárgyalás tartása nélkül, végzéssel határoz. Határozata ellen nincs helye fellebbezésnek, de az ügyész, és az, akire a határozat rendelkezést tartalmaz, a végzés kézbesítésétől számított nyolc napon belül tárgyalás tartását kérheti. A tárgyalásról értesíteni kell az ügyészt és az érdekeltet, vagyis részvételük a tárgyaláson nem kötelező. Amennyiben az érdekelt ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, illetve a magyar nyelvet nem ismeri, akkor részére a bíróság képviselőt rendel ki. A tárgyalásra a tárgyalás mellőzése külön eljárásnál előírt szabályok alkalmazandók. Tárgyalás tartására bírósági titkár nem jogosult, de a tárgyalás nélkül lefolytatható különleges eljárásban eljárhat ő is. A tárgyaláson a bíróság a korábban hozott határozatát vagy hatályban tartja, vagy hatályon kívül helyezi, és új határozatot hoz. A tárgyaláson hozott végzés ellen az érdekelt is fellebbezhet, a fellebbezésnek halasztó hatálya van. Bűnügyi költség ebben az eljárásban tárgyalás tartása esetén merülhet fel. Ebben az esetben a költségviselés az általános szabályok szerint alakul (Be. 338.-340. §). Az indítvány elutasításakor a bűnügyi költséget az állam viseli. A tárgyalás során hozott végzés ellen, sem perújításnak, sem felülvizsgálatnak nincs helye, mivel a határozat nem dönt a büntetőjogi főkérdésről, nem minősül ügydöntő határozatnak.

Utólagos elkobzás, vagyonelkobzás vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele

570. § (1) Ha
a) a bíróság jogerős ügydöntő határozatában az elkobzásról, a vagyonelkobzásról vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, illetve
b) a vagyon-visszaszerzési eljárás eredményeként az elkobzást vagy a vagyonelkobzást nem azzal a személlyel szemben kell a Btk. 74. § (2) vagy (3) bekezdése alapján elrendelni, akivel szemben az elkobzást vagy a vagyonelkobzást elrendelték,
erről a bíróság az ügyész indítványára, illetve hivatalból utólag határoz. A bíróság eljárására az 569. § (3) bekezdése az irányadó.

(2) Ha a bíróság tárgyalást tart, erről az ügyészt, a terheltet, a védőt és az indítvány folytán érdekeltet értesíteni kell. A tárgyalásra a XXVII. Fejezet rendelkezései értelemszerűen irányadók.
(3) A tárgyaláson hozott végzés ellen az érdekelt is fellebbezhet, a fellebbezésnek halasztó hatálya van.

A törvény lehetővé teszi, hogy a bíróság abban az esetben, ha az alapügyben meghozott ügydöntő határozatában nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett az elkobzásról, vagyonelkobzásról vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről, akkor ezt utólag pótolja. Lehetőség van továbbá a határozat korrigálására, ha a XXVIII/B fejezet alapján lefolytatott vagyon-visszaszerzési külön eljárás eredményeként, nem azzal a személlyel szemben kell a Btk. hivatkozott rendelkezései (74. § (2) és (3) bekezdés) szerint az elkobzást vagy vagyonelkobzást elrendelni, akivel szemben azt a bíróság elrendelte. A Btk. hivatkozott rendelkezései lehetőséget teremtenek arra, hogy a vagyonelkobzás elrendelhető legyen a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra is, amellyel nem az elkövető, hanem más gazdagodott. Amennyiben ez gazdálkodó szervezet, akkor azzal szemben kell a vagyonelkobzást elrendelni. Ha az elkövető vagy a vagyonelkobzás alá eső vagyonnal gazdagodott személy meghalt, vagy a gazdálkodó szervezet átalakult, a vagyonelkobzást a jogutóddal szemben kell elrendelni. Amennyiben a vagyon-visszaszerzési eljárás eredményeként megállapítható, hogy a bíróság nem a megfelelő személlyel szemben rendelte el a vagyonelkobzást, akkor ez a különleges eljárás keretein belül korrigálható.
Az utólagos elkobzásról a bíróság hivatalból, vagy az ügyész indítványára, tárgyalás tartása nélkül dönt. A határozat elleni jogorvoslatra az 569. § (3) bekezdése lesz irányadó, vagyis a jogosultak nem fellebbezhetnek, hanem tárgyalás tartását kérhetik. Amennyiben a bíróság tárgyalást tart, erről értesíteni kell az ügyészt, a terheltet, a védőt és az indítvány folytán érdekeltet. A tárgyalásra a tárgyalás mellőzéses eljárás során ismertetett szabályok megfelelően alkalmazandók. A tárgyaláson hozott határozat ellen az általános szabályok alapján van helye fellebbezésnek. Fellebbezésre az érdekelt is jogosult. A fellebbezésnek a határozat végrehajtására nézve halasztó hatálya van.

Utólagos rendelkezés a lefoglalt dologról

571. § Ha a bíróság az ügydöntő határozatában a lefoglalt dolog kiadásáról, megsemmisítéséről, illetőleg arról, hogy az az állam tulajdonába kerül, nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, erről az ügyész indítványára vagy hivatalból utólag az 570. § megfelelő alkalmazásával határoz.

ÍH 2012. 105. A lefoglalt dologról való utólagos rendelkezés
A Be. lehetőséget teremt arra, hogy a bíróság különleges eljárás keretében, utólag határozzon a lefoglalt dologról, ha arról a bíróság nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett (BH 2006. 393.). A lefoglalt dologról szóló utólagos rendelkezés vonatkozhat a lefoglalt dolog kiadására, megsemmisítésére és arra is, hogy a lefoglalt dolog az állam tulajdonába kerül. Az utólagos lefoglalásról az ügyész indítványára vagy hivatalból határoz a bíróság, tárgyalás tartása nélkül. A Be. 570. § rendelkezései erre az eljárásra megfelelően irányadóak lesznek. A bíróság határozata ellen tehát nincs helye fellebbezésnek, hanem a jogosultak tárgyalás tartását kérhetik. A tárgyalásra a tárgyalás mellőzéses eljárás során ismertetett szabályok megfelelően alkalmazandók. A tárgyaláson hozott határozat ellen az általános szabályok alapján van helye fellebbezésnek.

Próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának utólagos elrendelése és utólagos rendelkezés a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésről

572. § (1) A bíróság a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását az ügyész indítványára vagy hivatalból elrendeli, ha
a) az elítéltet a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték [Btk. 87. § *b)* pont], és az újabb bűncselekmény miatt eljáró bíróság a végrehajtás iránt nem intézkedett,
b) az elkövető a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegte.
(2) Az (1) bekezdés *b)* pontja esetében a bíróság tárgyaláson határoz.
(3) Ha a próbaidőre felfüggesztett büntetés végrehajtását nem rendelik el, a bűnügyi költséget az állam viseli.
(4)
(5) A próbaidőre felfüggesztett büntetés végrehajtását elrendelő végzés elleni fellebbezésnek halasztó hatálya van.
(6) A bíróság utólag határoz a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtása elrendelésének hatályon kívül helyezéséről, ha a szabadságvesztés végrehajtását törvénysértően rendelte el.

Az 572. § (1) bekezdés a próbaidőre felfüggesztett büntetés végrehajtásának utólagos elrendelését két esetben teszi lehetővé. Az egyik, amikor az elítéltet a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik és az újabb bűncselekmény miatt eljáró bíróság a végrehajtás elrendelését elmulasztotta. Ekkor az alapügyben szükséges, de a bíróság által elmulasztott intézkedés pótlására kerül sor különleges eljárás keretein belül. A különleges eljárás lefolytatására az a bíróság jogosult, mely elmulasztotta a büntetés végrehajtásának elrendelését. A másik eset, amikor a terhelt a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegi. A Btk. 86. § (6) bekezdése alapján, a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésével egyidejűleg az elkövető pártfogó felügyelet alá helyezhető, amennyiben visszaeső, kötelező a pártfogó felügyelet elrendelése. Az elítélt köteles a jogszabályban és a bíróság határozatában előírt magatartási szabályokat betartani. A magatartási szabályok betartását a pártfogó ellenőrzi. A 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet 47. § (3) bekezdése értelmében, a pártfogó felügyelő az első fokon eljáró bíróság székhelye szerint illetékes ügyészhez terjeszt elő indítványt, a szabadságvesztés végrehajtása elrendelésének érdekében, ha a felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a magatartási szabályokat súlyosan megszegi. Az eljárás lefolytatására az a bíróság lesz jogosult, mely a terheltet pártfogó felügyelet alá helyezte. Ebben az esetben a bíróság nem dönthet pusztán az iratok alapján, köteles tárgyalást tartani, és bizonyítási eljárást lefolytatni arra vonatkozóan, hogy az elítélt részéről súlyos kötelességszegés történt-e. Amennyiben a bíróság a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását nem rendeli el, akkor a bűnügyi költséget az állam viseli. A szabadságvesztés végrehajtását elrendelő végzés elleni fellebbezésnek halasztó hatálya van, hiszen a személyi szabadsághoz fűződő jogot érinti.
Az 572. § (6) bekezdés lehetővé teszi, hogy a bíróság utólag, egyszerűsített eljárásban döntsön a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtása elrendelésének hatályon kívül helyezéséről, ha a szabadságvesztés végrehajtását törvénysértően, vagyis a Btk. 87. § rendelkezéseinek megsértésével rendelték el. Ennek a szabálynak az alkalmazására mód van akkor is, ha a törvénysértő határozat az 572. § (1)-(5) bekezdése alapján lefolytatott különleges eljárás keretében született. Ekkor különleges eljárásban született törvénysértő határozat korrigálására, egy újabb különleges eljárásban kerül sor.

Utólagos rendelkezés közkegyelemről

573. § A bíróság utólag határoz a közkegyelem hatálya kérdésében, illetőleg az ezzel összefüggő jogkövetkezményekről, ha erről a jogerős határozat nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.

A közkegyelmet az erről szóló törvény hatálybalépésekor a bíróság köteles hivatalból alkalmazni. A büntetőeljárás lezárását követő kegyelem, sajátos módon feloldja a határozat jogerejét. Az 573. § szerinti különleges eljárás, csak akkor kerülhet alkalmazásra, ha a jogerős határozat nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett a közkegyelemről, vagy a kegyelmi rendelkezést, kizáró ok ellenére alkalmazta.

Az összbüntetésbe foglalás

574. § (1) Az összbüntetésbe foglalásra a legutóbb befejezett ügyben eljárt elsőfokú bíróság illetékes, ha az eljárásokat azonos hatáskörű bíróságok folytatták; egyébként a magasabb hatáskörű elsőfokú bíróság jár el.

(2) Ha az egyik ügyben katonai büntetőeljárás volt folyamatban, az összbüntetésbe foglalásról az a bíróság határoz, amely a katonai büntetőeljárást lefolytatta, kivéve, ha a legutóbb befejezett ügyben a katonai büntetőeljárás hatályát a 470. § (3) bekezdése alapozta meg.

(3) Annak közlése végett, hogy az elítélt az összbüntetési ítélet alapjául szolgáló szabadságvesztés büntetésekből mennyi időt töltött ki, a bíróság megkeresi a büntetés-végrehajtási intézetet, és ha a kapott tájékoztatás alapján indokolt, az alapítéletek szerinti szabadságvesztések végrehajtását félbeszakítja. Az összbüntetési ítéletnek az összbüntetésbe foglalt szabadságvesztések végrehajtásának félbeszakításáról szóló rendelkezése fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható.

(4) Az összbüntetési eljárást a bíróság hivatalból vagy indítványra folytatja le. Az összbüntetési eljárás lefolytatását az elítélt, a védő vagy az ügyész indítványozhatja. Az összbüntetési eljárás lefolytatásához - kivéve ha azt az elítélt indítványozta - az elítélt hozzájárulását minden esetben be kell szerezni. Az elítélt az indítványát vagy a hozzájárulását az első fokú ítélet meghozataláig visszavonhatja, ebben az esetben a bíróság az eljárást megszünteti. A bíróság az összbüntetésbe foglalást ítélettel, az erre irányuló indítvány elutasítását végzéssel mondja ki. Az ítéletben a bíróság az 556. és 557. §-ban foglaltakról is rendelkezhet.

(4a) Az ugyanazon jogosult által a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett vagy egyébként a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a bíróság mellőzheti.

(5) Az összbüntetésbe foglalásra jogosult bíróság előtt folyamatban volt eljárásban a védő meghatalmazásának, illetőleg kirendelésének hatálya az összbüntetési eljárásra is kiterjed.

(6) Ha az összbüntetésbe foglalást nem rendelték el, a bűnügyi költséget az állam viseli.

ÍH 2016. 134. Összbüntetésbe foglalási indítvány, enyhébb végrehajtási fokozat meghatározása
ÍH 2016. 93. Összbüntetésbe foglalásról terhelt értesítése
ÍH 2014. 46. Összbüntetés
ÍH 2014. 8. Összbüntetés
ÍH 2005. 100. Összbüntetési eljárás

Az összbüntetésbe foglalás anyagi jogi szabályait a Btk. 93. §-96. §, fiatalkorúakra vonatkozóan pedig, a 123. § tartalmazza. Az Be. 574. § az összbüntetésbe foglalás eljárásjogi kereteit határozza meg. Mivel az összbüntetés esetén több alapügy is van, ezért az általánostól eltérően alakulnak az illetékességi szabályok (BH 2012. 33.). Az összbüntetési eljárás lefolytatására a magasabb hatáskörű elsőfokú bíróság a jogosult. Amennyiben az alapügyekben azonos hatáskörű bíróságok jártak el, akkor az összbüntetés lefolytatására a legutoljára befejezett ügyben eljárt elsőfokú bíróság lesz jogosult. Amennyiben az alapügyek bármelyikére katonai büntetőeljárás szerint került sor, akkor az összbüntetési eljárás lefolytatására főszabály szerint a katonai tanács lesz illetékes. Kivételt képez ez alól, ha a legutóbb befejezett ügyben a katonai büntetőeljárás hatályát, a katona cselekményével való szoros tényállásbeli összefüggés alapozta meg. Ebben az esetben ugyanis az 574. § (1) bekezdésében meghatározott illetékességi szabályok lesznek az irányadóak. Az 574. § (3) bekezdése szerint, a bíróság az összbüntetésbe foglalás előtt tájékozódik a büntetés-végrehajtási intézettől az alapítélet végrehajtási adatai felől. Ennek függvényében határozhat a bíróság az alapítélettel kiszabott büntetések végrehajtásának a félbeszakításáról. Erre célszerűségi okból azért van szükség, hogy a büntetésvégrehajtási intézetben töltött idő tényleges tartama, nehogy meghaladja az összbüntetés tartamát. Az összbüntetési ítéletnek az összbüntetésbe foglalt szabadságvesztések végrehajtásának félbeszakításáról szóló rendelkezése, fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható.

Az összbüntetési eljárást a bíróság hivatalból, illetve az elítélt, a védő vagy az ügyész indítványára folytatja le. A hivatalból történő eljárásra abban az esetben kerül sor, ha a bíróság maga észleli az összbüntetésbe foglalás szükségességét. A gyakorlatban általában erre a büntetésvégrehajtási intézet tájékoztatása alapján kerül sor. A bíróságnak az összbüntetési eljárás lefolytatásához be kell szereznie az elítélt hozzájárulását, kivéve, ha az eljárás lefolytatását az elítélt indítványozta. A bíróság az összbüntetésbe foglalásról ítélettel határoz, hiszen az összbüntetés alapvetően érinti az alapügyekben kiszabott és a büntetőjogi főkérdést jelentő büntetést. Az összbüntetésbe foglalás anyagi jogi szabályai miatt, szükséges lehetőséget teremteni arra, hogy a bíróság az összbüntetést megállapító ítéletében, a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának utólagos megállapítására, és a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezés utólagos módosítására is jogosult legyen. Nem lenne célszerű, ugyanis ezek megállapítására újabb különleges eljárást lefolytatni. Az összbüntetési eljárásra irányuló indítvány elutasítását a bíróság végzéssel mondja ki, mely tekintettel arra, hogy a döntés a büntetőjogi főkérdést nem érinti, nem minősül ügydöntő határozatnak. Célszerűségi szempontból a bíróság az alakszerű határozathozatalt is mellőzheti, ha ugyanazon jogosult ismételten, azonos tartalommal, vagy egyébként a korábbival azonos tartalommal, ismételten terjesztenek elő összbüntetési eljárás lefolytatására vonatkozó indítványt. A Be. 49. § rendelkezései szerint, a védő maghatalmazása, vagy kirendelése a különleges eljárásokra is vonatkozik. Az összbüntetési eljárásban az 574. § (5) bekezdése szerint, az összbüntetésbe foglalásra jogosult bíróság előtt folyamatban volt eljárásban, a védő meghatalmazásának, illetőleg kirendelésének hatálya, az összbüntetési eljárásra is kiterjed. Ebben az esetben tehát nem szükséges védő kirendelése. Ezen szabály nem vonatkozik ugyanakkor arra a védőre, akinek meghatalmazása, vagy kirendelése az összbüntetési eljárás lefolytatására nem jogosult bíróság alapügyére vonatkozott. Az 574. § (6) bekezdése szerint, amennyiben az összbüntetésbe foglalást nem rendelték el, a bűnügyi költséget az állam viseli. Marasztaló döntés hiányában, méltánytalan lenne egy indokolatlan eljárás költségeit a terheltre hárítani.

Utólagos összbüntetésbe foglalás

575. § A bíróság az összbüntetésbe foglalásról, illetve az összbüntetés tartamáról utólag határoz, ha erről a jogerős összbüntetési ítélet nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.

Az utólagos összbüntetésbe foglalásra, akkor kerülhet sor, ha büntető anyagi jogszabálysértéseket kell korrigálni, különösen, ha a Btk. 93. §-96. §, illetve a 123. § megsértésével kerül sor az összbüntetés megállapítására (BH 2006. 394.). Az összbüntetési határozat ellen felülvizsgálati eljárásnak nincs helye, hiszen a törvénysértéseket különleges eljárás keretében lehet kiküszöbölni (BH 2004. 232.). Az eljárás lefolytatására az összbüntetési eljárást korábban lefolytató bíróság a jogosult.

Előzetes fogva tartás és házi őrizet utólagos beszámítása

576. § (1) A bíróság az előzetes fogva tartás, illetőleg a házi őrizet beszámításáról utólag határoz, ha erről a jogerős ítélet nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.

(2) Az (1) bekezdés szerinti eljárásban a Btk. 92. § (3) bekezdésén alapuló rendelkezés csak akkor vizsgálható felül, ha a jogerős ítélet e rendelkezése törvénysértő.

Az előzetes letartóztatás és házi őrizet szabadságvesztésbe történő beszámításának anyagi jogi szabályait, a Btk. 92. §, illetve fiatalkorúak tekintetében a 125. § határozza meg. Erről az ügydöntő határozatban a bíróságnak rendelkeznie kell. Ha a bíróság a beszámítást elmulasztotta, vagy nem a Btk.-nak megfelelően rendelkezett róla, ezt az 576. § szerinti eljárással utólag orvosolhatja. A házi őrizet beszámításáról szóló rendelkezés csak akkor vizsgálható felül, ha a jogerős ítéletnek ez a része törvénysértő.

Bírósági mentesítés

577. § (1) A büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli utólagos bírósági mentesítést [Btk. 101. § (1) és (2) bekezdés] az elítélt, illetve törvényes képviselője az alapügyben első fokon eljárt bíróságnál kérheti. Több elítélés esetében a magasabb hatáskörű bíróság, ennek hiányában az a bíróság jár el, amely a legsúlyosabb büntetést szabta ki. Ha a büntetések azonos súlyúak, a bíróságok bármelyike eljárhat.

(2) Ha az egyik ügyben katonai büntetőeljárás volt folyamatban, az a bíróság jár el, amely a katonai büntetőeljárást lefolytatta, kivéve ha a katonai büntetőeljárás hatályát a 470. § (3) bekezdése alapozta meg.

(3) A bíróság a kérelem elbírálása előtt beszerzi az ügyész nyilatkozatát. Ha az utólagos bírósági mentesítésre irányuló kérelem felfüggesztett szabadságvesztéshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alóli mentesítésre irányul és az elítélt pártfogó felügyelet alatt áll, a bíróság a pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el.

(4) Ha a mentesítés törvényi előfeltételei hiányoznak, a bíróság a kérelmet elutasítja, egyébként érdemben elbírálja.

(5) A bíróság a mentesítést kimondó határozat hatályon kívül helyezéséről az ügyész indítványára vagy hivatalból utólag határoz, ha

a) a mentesítés hatályát vesztette [Btk. 101. § (4) bekezdés és 102. § (2) bekezdés], vagy

b) utóbb megállapítják, hogy a mentesítésnek törvényi akadálya volt.

A büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alóli mentesítés szabályait a Btk. határozza meg. A mentesítés módjai közül a Be. 577. § az utólagos bírósági mentesítés eljárási kereteit szabályozza (Btk. 101. §). Ennek a különleges eljárásnak a lefolytatására hivatalból nem, csak kérelem alapján kerülhet sor. A kérelmet maga az elítélt, vagy törvényes képviselője nyújthatja be. Az eljárás lefolytatására jogosult bíróság meghatározásakor az lesz az irányadó, hogy az eljárás tárgya egy vagy több elítélés-e. Amennyiben az eljárás a terheltet érintő egyetlen elítélés alóli mentesítés végett indult, akkor az elsőfokon eljárt bíróság jogosult a különleges eljárás lefolytatására. Több elítélés alóli mentesítés iránti kérelem elbírálására, az alapügyekben eljárt magasabb hatáskörrel rendelkező bíróság lesz jogosult. Ennek hiányában, vagyis azonos hatáskörű bíróságok közül, az jogosult a mentesítés iránti kérelem elbírálására, mely a legsúlyosabb büntetést szabta ki. Ha az alapügyek valamelyikében katonai büntetőeljárást folytattak le, akkor a mentesítésre vonatkozó eljárást, a katonai tanácsnak kell lefolytatni. Ez utóbbi szabály alóli kivételt jelenti, ha a polgári személy bűncselekményére a katonai büntetőeljárás hatályát, a katona cselekményével szoros tárgyi összefüggés teremtette meg. Ebben az esetben ugyanis az 577. § (1) bekezdése lesz az irányadó. A bíróság a mentesítésről szóló döntés meghozatala előtt, beszerzi az ügyész nyilatkozatát. Az ügyész nyilatkozik arról, hogy a bírósági mentesítés feltételei fennállnak-e, illetve, hogy az elítéltet érdemesnek találja-e a mentesítésre. A bíróság eljárása során szintén azt a két kérdést vizsgálja meg, melyről az ügyész is nyilatkozott. Ha a mentesítés törvényi előfeltételei hiányoznak, mert például a kötelező várakozási idő még nem telt el, a bíróság a kérelmet elutasítja. Amennyiben az objektív törvényi feltételek fennállnak, a bíróság érdemben határoz a kérelemről. Az érdemesség elbírálásánál figyelembe kell venni az elítéltnek a büntetés kitöltése óta folytatott életmódját, továbbá azt, hogy - ha erre módja volt - jóvátette-e a bűncselekménnyel okozott sérelmet.

Az 577. § (4) bekezdés szerint, az anyagi jog szabályaival összhangban, lehetőség van arra, hogy a bíróság a mentesítést kimondó határozat hatályon kívül helyezéséről, az ügyész indítványára vagy hivatalból utólag határozzon, ha a mentesítés hatályát vesztette (Btk. 100. § (3) bekezdés, 102. § (2) bekezdés), vagy utóbb megállapítják, hogy a mentesítésnek törvényi akadálya volt. Ennek az eljárásnak a lefolytatására az a bíróság jogosult, mely a törvénysértő bírósági mentesítésre vonatkozó döntést hozta.

A bűnügyi költségre vonatkozó utólagos rendelkezés

578. § (1) A bíróság utólag határoz a bűnügyi költség viseléséről, ha a jogerős határozat erről nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett. E végzés elleni fellebbezésnek halasztó hatálya van.

(2) A bíróság utólag határoz a vádlott költségének és a védőjét megillető, az eljárás során nem előlegezett díj és költség megtérítéséről [339. § (3) bek.], ha erről az ügydöntő határozat meghozatalakor nem volt lehetősége rendelkezni.

ÍH 2017. 43. Bűnügyi költségről rendelkezés különleges eljárásban
ÍH 2011. 144. Védői díjak és költségek - felmentő rendelkezés
ÍH 2011. 103. A védő díj-, és költségigénye

A bűnügyi költség viseléséről a Be. 338. §-340. §, a másodfokú bírósági eljárásban a 381. §, a harmadfokú eljárásban a 398. §, a megismételt eljárásban a 403. §, a magánvádas eljárásban az 514. §, pótmagánvádló fellépése esetén a 340. § (2) bekezdés, és a 344. §, a különleges eljárásban az 555. § (2) bekezdés j) pontja rendelkezik. A bíróságnak a bűnügyi költség viseléséről az ügydöntő határozat rendelkező részében döntenie kell. Ennek elmulasztását vagy nem a törvénynek megfelelő rendelkezést teszi orvosolhatóvá az 578. § szerinti különleges eljárás. A bíróság határozata elleni fellebbezésnek halasztó hatálya van.

A Be. 339. § (3) bekezdése szerint, ha közvádas ügyben a vádlottat a bíróság felmentette, az állam a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül, megtéríti a vádlott készkiadásait, valamint a védője díját és készkiadásait a 26/2003. (VII. I.) IM-BM-PM rendelet szabályai alapján. Amennyiben a határozat meghozatalakor a bíróságnak nem állnak rendelkezésére azok az adatok, melyek alapján a költségek összegéről dönthetne, akkor lehetőség van az 578. § (2) bekezdése szerint, a döntést különleges eljárás keretében meghozni.

Külföldi ítélet érvényének elismerése

579. §

III. Cím

A KÁRTALANÍTÁS ÉS A VISSZATÉRÍTÉS

A kártalanítás

580. § (1) Kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért, a házi őrizetért és az ideiglenes kényszergyógykezelésért, ha
I. a nyomozást azért szüntették meg, mert
a) a cselekmény nem bűncselekmény,
b) a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése,
c) nem a gyanúsított követte el bűncselekményt, illetve a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,
d) büntethetőséget kizáró ok állapítható meg,
e) az eljárás elévülés miatt nem folytatható,
f) a cselekményt már jogerősen elbírálták;
II. a bíróság
a) a terheltet felmentette,
b) az eljárást a büntethetőség elévülése, az eljárás megindításához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiánya, a törvényes vád hiánya vagy védelejtés miatt, illetőleg azért szüntette meg, mert a cselekményt már jogerősen elbírálták;

III. a bíróság a terhelt bűnösségét jogerős határozatában megállapította, de nem szabott ki szabadságvesztést, elzárást, közérdekű munkát, pénzbüntetést, foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást, sportrendezvények látogatásától való eltiltást vagy kiutasítást.
(2) Ha a bíróság a terhelt bűnösségét jogerős határozatában megállapította, kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért és a házi őrizetért, ha annak tartama meghaladja a jogerősen kiszabott
a) szabadságvesztés tartamát,
b) elzárás tartamát,
c) közérdekű munka tartamát,
d) pénzbüntetés napi tételeinek számát,
e) javítóintézeti nevelés tartamát.
(3) Az (1)-(2) bekezdés esetén sincs helye kártalanításnak, ha a terhelt
a) a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elől elrejtőzött, megszökött, szökést kísérelt meg,
b) a tényállás megállapításának meghiúsítása érdekében bűncselekményt követett el, és ezt jogerős ítélet megállapította,
c) a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság megtévesztésére törekedett, és ezzel neki felróhatóan okot szolgáltatott arra, hogy a bűncselekmény megalapozott gyanúja reá terelődjék és előzetes letartóztatását, házi őrizetét, illetőleg ideiglenes kényszergyógykezelését elrendeljék, meghosszabbítsák vagy fenntartsák,
d) előzetes letartóztatását azért rendelték el, mert a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet, a távoltartás vagy az óvadék szabályait megszegte,

e) felmentése esetén a kényszergyógykezelését rendelték el.

ÍH 2014. 25. Illegálisan szerzett jövedelem figyelembevételének kizártsága magyar állammal szembeni kártalanítás megállapításánál
ÍH 2012. 34. A kényszerintézkedés miatti kártalanításról szóló törvényi rendelkezések értelmezése
ÍH 2010. 176. Kártalanítás objektív jogalapjának vizsgálata - több bűncselekmény miatti eljárásban, részleges felmentés esetén a kártalanítás kérdése - kártalanítás szempontjai előzetes letartóztatás miatt - nem vagyoni kártérítés összegszerűsége személyi szabadság jogellenes korlátozása miatt
ÍH 2010. 83. Kártalanítás iránti kereset benyújtásának határideje - perindítási határidő be. kártalanítási igénynél

A kártalanítás célja az alaptalanul elszenvedett sérelmek anyagi jellegű orvoslása. Kártalanításra alapvetően két esetben kerülhet sor, egyrészről a szabadságelvonással járó, de utólag alaptalannak bizonyuló kényszerintézkedések miatt, illetve a jogerősen kiszabott és részben vagy egészben letöltött, szintén szabadságvesztéssel járó, utólag jogszerűtlennek bizonyult szankciók miatt. A kártalanítási okokat a törvény taxatíve meghatározza. Az 580. § rendelkezései szerint, a kényszerintézkedések közül kizárólag az előzetes letartóztatás, a házi őrizet és az ideiglenes kényszergyógykezelés miatt jár kártalanítás, ha a nyomozást az 580. § (1) bekezdés I. pont alá tartozó esetek miatt szüntették meg, vagy a II. pontban meghatározottak szerint felmentő ítéletet, vagy eljárást megszüntető végzést hozott a bíróság, illetve a III. pont szerint, a bíróság megállapította ugyan a terhelt bűnösségét, de a büntetés kiszabását mellőzte. Ha a büntetőbíróság több bűncselekményre irányuló megalapozott gyanú alapján elrendeli a gyanúsított előzetes letartóztatását, majd egyes cselekményekre a nyomozást büntethetőséget megszüntető okból megszünteti, a megmaradt többi cselekményre pedig a vádlottat teljes körűen felmenti, a büntetőeljárás egysége és ebből következően a kártalanítás feltételeül szolgáló teljesség követelménye megvalósult, és jár a kártalanítás (BH 2011. 336.). Nincs lehetőség azonban, az őrizetbevétel miatt kártalanítási igény előterjesztésére, még akkor sem, ha tartalmilag az őrizetbevétel ugyanolyan mértékű személyi szabadság megvonásával járó kényszerintézkedés, mint az előzetes letartóztatás. Nincs helye kártalanításnak, ha a nyomozás megszüntetésére a terhelt halála, kegyelem, vagy a törvényben meghatározott egyéb ok alapján került sor. Az 581. § (2) bekezdés tartalmazza azokat az okokat, amelyek megléte esetén az (1) bekezdés szerinti kártalanítási jogcímek fennállása esetén sincs helye kártalanításnak. Ekkor ugyanis a kényszerintézkedés alkalmazása jogos volt, és ez később sem változott. Nincs lehetőség kártalanítási igény előterjesztésére, ha a kényszerintézkedést nem a terhelttel szemben, hanem pl. névazonosság, adattévesztés miatt mással szemben rendelték el.
Az 580. § (2) bekezdés szerint, kártalanítás jár az előzetes letartóztatás és a házi őrizet miatt akkor is, ha a bíróság a terhelt bűnösségét megállapította ugyan, de a ténylegesen letöltött kényszerintézkedés tartama, meghaladja a jogerősen kiszabott büntetés, vagy alkalmazott intézkedés és a fiatalkorúak esetén a javítóintézeti nevelés tartamát. Az 580. § (3) bekezdés tartalmazza azokat az okokat, amelyek megléte esetén az (1) és (2) bekezdés szerinti kártalanítási jogcímek fennállása esetén sincs helye kártalanításnak. A terhelt szökését, elrejtőzését, illetve ezek megkísérlését úgy értékeli a jogalkotó, hogy a terhelt maga sem tett meg mindent, hogy a felmerült gyanú alól magát tisztázza, sőt magatartásával hozzá is járult ahhoz, hogy a gyanú rá terelődjön. Nincs lehetőség kártalanításra, ha a tényállás megállapításának meghiúsítása érdekében a terhelt bűncselekményt követett el és ezt jogerős ítélet meg is állapította. Ennek leggyakoribb esetei lehetnek a hamis tanúzásra felhívás, illetve a hatósági eljárás akadályozásának a megállapításai. Nincs lehetőség kártalanításra, ha a szándékos, rosszhiszemű magatartásával került a terhelt abba a helyzetbe, hogy a bíróság a kényszerintézkedést elrendelte, vagy meghosszabbította (EBH 2230/2010.) Nincs lehetőség a kártalanításra, ha a terhelt előzetes letartóztatását azért rendelték el, mert a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet, a távoltartás vagy az óvadék szabályait megszegte. A kényszergyógykezelés elrendelése bár felmentő ítéletben kerül rá sor, de tartalmilag olyan, mintha a beszámítási képességgel rendelkező vádlottal szemben, a bíróság büntetést szabott volna ki. Ezért az előzetes kényszerintézkedés elrendelése vele szemben, nem tekinthető meglapozatlannak, és ezáltal kártalanítási igény sem terjeszthető elő.

581. § (1) A jogerős ítélet alapján kitöltött szabadságvesztésért, elzárásért, javítóintézeti nevelésért, illetve kényszergyógykezelésért a terheltnek kártalanítás jár, ha rendkívüli jogorvoslat folytán felmentették, enyhébb büntetésre ítélték, próbára bocsátották, számára jóvátételi munka végzését írták elő vagy megrovásban részesítették, illetve az eljárást vele szemben megszüntették vagy megállapították, hogy a kényszergyógykezelést törvényes ok nélkül rendelték el.

(2) Nincs helye a kártalanításnak, ha a terhelt

a) az alapügyben elhallgatta azokat a tényeket vagy bizonyítékokat, amelyeken a perújítás során hozott ítélet alapul,

b)

c) felmentése esetén kényszergyógykezelését rendelték el.

(3)

ÍH 2012. 34. A kényszerintézkedés miatti kártalanításról szóló törvényi rendelkezések értelmezése
ÍH 2010. 176. Kártalanítás objektív jogalapjának vizsgálata - több bűncselekmény miatti eljárásban, részleges felmentés esetén a kártalanítás kérdése - kártalanítás szempontjai előzetes letartóztatás miatt - nem vagyoni kártérítés összegszerűsége személyi szabadság jogellenes korlátozása miatt
ÍH 2008. 26. Szabadságvesztés miatti kártalanítás
Az 581. § a kártalanítás másik esetkörének szabályait tartalmazza, amikor jogerős ítélet alapján kitöltött vagy részben kitöltött szankciókért jár a kártalanítás (BH 2006. 187.). A kártalanítás ezek alapján a jogerősen kiszabott és letöltött szabadságvesztés, elzárás, javítóintézeti nevelés és kényszergyógykezelés esetén jár, ha a rendkívüli perorvoslat folytán a terheltet felmentették, vagy enyhébb büntetésre ítélték, próbára bocsátották, jóvátételi munka végzését írták elő, vagy megrovásban részesítették, vagy ha az eljárást vele szemben megszüntették, illetve az került megállapításra, hogy a kényszergyógykezelést törvényes ok nélkül rendelték el. Ebben az esetben is kizárt a kártalanítás, ha a terhelt az eljárás során hozzájárult ahhoz, hogy a gyanú rá terelődjön, illetve a váddal kapcsolatos ellenérveit nem hozta a hatóságok tudomására, vagyis az alapügyben elhallgatta azokat a bizonyítékokat, melyeken a perújítás során hozott határozat alapul. Ennek az esetkörnek a megítélése meglehetősen problematikus, hiszen a terhelt részéről a vallomás megtagadásának a joga, a védelemhez való jog gyakorlásának a része. A bizonyítási teher a vádlót terheli, ő köteles mind a terheltet terhelő, mind a mentő körülményeket feltárni. Kérdés, hogy a bizonyítási teher nem fordul-e meg, és nem sérti-e az ártatlanság vélelmét, ha elvárjuk a terhelttől, hogy ártatlanságát az alapeljárásban bizonyítsa, mert ha ezt nem teszi, úgy a későbbiekben esetleg nem juthat kártalanításhoz az alaptalanul elszenvedett sérelmei miatt. Nincs helye továbbá kártalanításnak akkor, ha a felmentő ítéletben egyben kényszergyógykezelést rendelt el a bíróság.

582. § (1) A kártalanítás módjára és mértékére a Polgári Törvénykönyvnek a kártalanításra és a sérelemdíjra vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A kártalanítás az annak alapjául szolgáló nyomozást megszüntető határozat kézbesítésével, illetve a felmentő ítélet, az eljárást megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, valamint a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott határozat jogerőre emelkedésével válik esedékessé.

ÍH 2014. 25. Illegálisan szerzett jövedelem figyelembevételének kizártsága magyar állammal szembeni kártalanítás megállapításánál
ÍH 2010. 176. Kártalanítás objektív jogalapjának vizsgálata - több bűncselekmény miatti eljárásban, részleges felmentés esetén a kártalanítás kérdése - kártalanítás szempontjai előzetes letartóztatás miatt - nem vagyoni kártérítés összegszerűsége személyi szabadság jogellenes korlátozása miatt
Az 582. § alapján a kártalanítás módjára és mértékére a Ptk. szerződésen kívül okozott kárért való felelősség szabályait kell, a Be.-ben foglalt eltérésekkel alkalmazni. Amennyiben személyiségi jogok megsértése miatt sérelemdíj iránt folyik az eljárás, úgy a Ptk. 2:52. §-ában foglaltak irányadók. A büntetőeljárás során a vagyoni károk kártalanításként, míg a személyiségi jogsértésből eredő nem vagyoni sérelmek sérelemdíj formájában érvényesíthetők. A kártalanítási perben azonban csak az előzetes letartóztatással okozati összefüggésben álló károk követelhetők és a vádlottat a büntetőeljárásban képviselt, meghatalmazott védő díjának megtérítésére a polgári perben eljáró bíróságnak nincs hatásköre (EBH 2140/210.). A kártalanítás esedékessé válásának időpontja, az annak alapjául szolgáló határozathoz kötődik, vagyis a nyomozást megszüntető határozat kézbesítésével, illetőleg a felmentő ítélet, az eljárást megszüntető végzés, valamint a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott határozat jogerőre emelkedésével válik esedékessé. A határidő számítása, akkor is a nyomozást megszüntető határozatnak a terhelttel történő kézbesítésével kezdődik, ha ellene valamely érdekelt panaszt nyújtott be (BH 2010. 12.). A Be. 583. § (5) bekezdése szerint, a határozattal együtt a terheltet tájékoztatni kell a kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről.

583. § (1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.

(2) A kérelemben meg kell jelölni a kártalanítási igény összegét, az igényt megalapozó bizonyítékokat, és csatolni kell az igényt alátámasztó okiratokat.

(3) Ha a nyomozást megszüntették, a kártalanítási igényt annál a bíróságnál kell előterjeszteni, amely az előzetes letartóztatást, a házi őrizetet, illetve az ideiglenes kényszergyógykezelést elrendelte. Az 580. § (1) bekezdés II. és III. pontjában, (2) bekezdésében, valamint az 581. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben a kártalanítási igényt az alapügyben első fokon eljárt bíróságnál kell előterjeszteni.

(4) Ha a terhelt a kártalanítási eljárás lefolytatása alatt meghal, örököse a terhelt halálától számított hat hónapon belül kérheti az eljárás folytatását.

(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről az (1) bekezdés szerinti határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.

ÍH 2010. 83. Kártalanítás iránti kereset benyújtásának határideje - perindítási határidő be. kártalanítási igénynél
Az 583. § szerint a kártalanítási igény előterjesztésének határideje, a terheltre nézve kedvező határozat közlésétől számított hat hónap, mely jogvesztő határidő. A jogvesztő határidő elmulasztása miatt azonban igazolásnak helye van (BH 2001. 274.). A kérelem benyújtásának lehetősége kizárólag a terheltet illeti meg, mely természetesen nem jelenti azt, hogy képviseletében ügyvédje ne járhatna el. A személyes igényérvényesítés alól a törvény egy kivételt enged. A terhelt örökösei kérhetik a már folyamatban lévő kártalanítási eljárás folytatását, illetve a terhelt számára még nyitva álló határidőn belül, előterjeszthetik az erre irányuló keresetet. Az 583. § (2) bekezdése szerint, a kérelemben meg kell jelölni a kártalanítási igény összegét, az azt megalapozó bizonyítékokat és csatolni kell az igényt alátámasztó okiratokat. A bizonyítási eszközökre és a bizonyítás módjára egyébként a polgári eljárás általános szabályai az irányadóak. Az 583. § (3) bekezdésnek megfelelően, amennyiben a kártalanítás előterjesztésére a nyomozás megszüntetése miatt kerül sor, a kérelmet annál a bíróságnál kell benyújtani, aki a kényszerintézkedéseket elrendelte. Minden más esetben a kártalanítási igényt az alapügyben elsőfokon eljárt bíróságnál kell előterjeszteni. Ha a terhelt a kártalanítási eljárás során meghal, akkor örököse a terhelt halálától számított hat hónapon belül kérheti az eljárás folytatását.

584. § (1) A bíróság a kérelmet a büntetőügy irataival együtt az eljárás lefolytatása végett az igény elbírálására a polgári perrendtartásról szóló törvény szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak küldi meg. Az iratok megküldését elrendelő végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

(2) A kártalanítási igény elbírálása során az (1) bekezdés szerinti bíróság az e törvényben foglalt eltérésekkel a Polgári perrendtartás szabályai szerint jár el. A perben felperesként a terhelt (örökös), alperesként a Magyar Állam képviseletében az igazságügyért felelős miniszter vesz részt.

(3) Az 580. § (1) bekezdésének I. pontjának valamely rendelkezésére alapított kártalanítási igény elbírálása előtt - szükség esetén - a bíróság beszerzi az alapügyben eljárt ügyészség nyilatkozatát. Az alperes indítványára az ügyészség nyilatkozatát be kell szerezni.

(4) A kártalanítást az állam köteles megfizetni.

ÍH 2008. 113. Illetékességi szabály állam ellen indított kártalanítási perekben

Az 584. § rendelkezései szerint a büntetőbíróság a hozzá érkező kártalanítási igény iránti kérelmet, végzéssel megküldi a Polgári perrendtartás szabályai alapján hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak. Az iratok megküldését elrendelő végzés, pervezető végzésnek minősül, ezért a fellebbezés vele szemben kizárt. A kártalanítás iránti per a továbbiakban a polgári eljárás szabályai alapján folyik, azzal, hogy felperesként a terhelt vagy örökösei szerepelnek a polgári perben, míg az alperes a Magyar Állam, akit az igazságügyért felelős miniszter képvisel. Az ügyész a polgári perben nem vesz részt, de nyilatkozata az 580. § (1) bekezdésének I. pontjának valamely rendelkezésére alapított kártalanítási igény elbírálása előtt, szükség esetén beszerezhető. Az alperes indítványára pedig az ügyészi nyilatkozatot be kell szerezni. Az ügyész nyilatkozata egy a perbeli bizonyítékok közül, melyben megindokolhat olyan körülményeket, melyek az iratokból nem derülnek ki. Az 584. § (4) bekezdés egyértelműen rögzíti, hogy amennyiben a bíróság a kártalanítási igényt megalapozottnak találja, az állam köteles a kártalanítást megfizetni.

A visszatérítés

585. § (1) A pénzbüntetés és a bűnügyi költség címén befizetett összeget a befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkori törvényes kamatával együtt a terheltnek vissza kell téríteni, ha rendkívüli jogorvoslat folytán felmentették, vele szemben az eljárást megszüntették, illetőleg az ennek folytán hozott határozat ilyen kötelezést nem, vagy alacsonyabb mértékben tartalmaz.

(2) Vagyonelkobzás és elkobzás esetén az (1) bekezdés akként irányadó, hogy az elkobzott dolgot természetben kell visszaadni, ha pedig ez nem lehetséges, a vagyonelkobzáskor, illetve az elkobzáskor megállapított forgalmi értéket alapul véve, annak a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkori törvényes kamatával növelt összegét kell visszatéríteni.

(3) A visszatérítést a felmentő, illetve az eljárást megszüntető rendelkezést meghozó vagy a kötelezést mellőző, illetőleg alacsonyabb mértékben megállapító bíróság rendeli el. A visszatérítést külön jogszabályban meghatározottak szerint kell teljesíteni.

A visszatérítés lehetősége a vagyoni jellegű, később megváltoztatott szankciók, valamint az eljárási költségek esetén merül fel. Vagyoni jellegű szankció a pénzbüntetés, elkobzás és vagyonelkobzás, az eljárási költségek tekintetében a bűnügyi költség címén befizetett összeg alapozhat meg visszatérítési igényt. Visszatérítésre a rendkívüli perorvoslati eljárásban hozott, a terheltre nézve kedvező határozatok esetén van lehetőség. Vagyis akkor, amikor a terheltet felmentették, vele szemben az eljárást megszüntették, illetve vele szemben az új határozat ilyen kötelezettséget nem, vagy alacsonyabb mértékben tartalmaz. Visszatérítésnek csak a jogerős határozatot követően lehet helye. A pénzbüntetés és a bűnügyi költség címén befizetett összeget, a befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkori törvényes kamatával együtt kell a terheltnek visszatéríteni (ld. 4/2003. (II. 26.) AB határozat). Vagyonelkobzás és elkobzás esetén a főszabály az, hogy az elkobzott dolgot elsősorban természetben kell visszaadni. Amennyiben ez nem lehetséges, a vagyonelkobzás, illetve elkobzás végrehajtásakor megállapított forgalmi értéket alapul véve, a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított, mindenkori törvényes kamatával növelt összegét kell visszatéríteni. A visszatérítési kötelezettséget megalapozó, rendkívüli jogorvoslat folytán hozott határozat a visszatérítésről rendelkezhet, ha az ehhez szükséges adatok rendelkezésre állnak. Egyébként az elsőfokú bíróság jár el. A visszatérítés teljesítéséről külön jogszabály, a 9/2002. (IV. 9) IM rendelet rendelkezik.

IV. Cím

BIZTOSÍTÉK

586. § (1) Ha a terhelt külföldön él, kérelmére nyolc évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén, a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíróság engedélyezheti biztosíték letétbe helyezését. Ebben az esetben az eljárás a terhelt távollétében lefolytatható. Nem engedélyezhető biztosíték letétbe helyezése, ha a bűncselekmény halált okozott.

(2) A biztosíték összegét az ügyész, illetőleg a bíróság határozza meg, a terhelttel szemben előreláthatóan kiszabásra kerülő pénzbüntetés, alkalmazandó vagyonelkobzás, illetőleg a felmerülő bűnügyi költség végrehajtásához szükséges mértékben.

(3) A terheltnek a biztosíték letétbe helyezésének engedélyezése iránti kérelmében a védőt kell felhatalmaznia arra, hogy a részére szóló hivatalos iratokat átvegye (kézbesítési megbízott), a kérelemben továbbá nyilatkoznia kell arról, hogy - ha az a büntetés-végrehajtás érdekében szükséges - Magyarország területére visszatér.

(4) A biztosíték letétbe helyezését követően a terheltnek szóló iratokat a kézbesítési megbízott részére kell kézbesíteni. A kézbesítési megbízott köteles a terheltet haladéktalanul értesíteni a részére kézbesített iratról. Ha a terhelt Magyarország területét elhagyta, és a kézbesítési megbízottnak kézbesített idézés ellenére nem jelenik meg, nincs helye

a) az elővezetés elrendelésének,

b) az eljárás felfüggesztésének,

c) hirdetményi idézésnek,

és a tárgyalást a terhelt távollétében is meg kell tartani.

(5) Ha az ügyész vagy a bíróság biztosíték letétbe helyezését engedélyezte, és a terhelt Magyarország területét elhagyta, az eljárásban a XXV. Fejezet rendelkezéseit nem lehet alkalmazni.

(6) Védő részvétele az eljárásban kötelező.

A biztosíték célja, hogy lehetővé tegye a külföldön élő terheltnek, hogy az ellene folyó büntetőeljárás alatt hazatérjen, és az eljáró hatóságok távollétében is lefolytathassák az eljárást. A biztosíték letétbe helyezése nem csupán a külföldi állampolgárok kiváltsága, hiszen a törvény a külföldön éléshez köti az alkalmazhatóságot, így a terhelt állampolgársága az eljárás szempontjából érdektelen. Külföldi és magyar állampolgár, kettős állampolgár vagy hontalan személy is megfelelhet a törvény által támasztott feltételeknek (BH 2003. 404.). A hangsúly az életvitelszerűen való külföldön tartózkodáson és nem az állampolgárságon van. Biztosíték letétbe helyezését csak a terhelt ajánlhatja fel, tehát sem bíróság, sem ügyész, sem a védő vagy konzuli képviselő nem jogosult erre, a terhelt helyett. Ennek oka, hogy a tulajdont érintő jogosítványok mindig személyhez kötöttek, így azokról csak maga a terhelt dönthet. Biztosíték letétbe helyezésének indítványozási lehetősége a bűncselekmény büntetési tételéhez is kötött. A terhelt azt csak nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén indítványozhatja. Kizárt a biztosíték letétbe helyezésének engedélyezése abban az esetben, ha a bűncselekmény halált okozott. A vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően pedig a bíróság jogosult a biztosítékról dönteni. A törvény nem zárja ki, hogy egy eljárás során a terhelt többször is előterjessze a biztosíték letétbe helyezési kérelmét, hiszen az eljárás során, a bizonyítás előrehaladásával, változhat a hatóságoknak a véleménye is a biztosíték célszerűségével kapcsolatban. Az engedélyezésnek helye lehet az elsőfokú határozat meghozatala után is, akár a másod, vagy harmadfokú eljárásban is. A biztosíték összegét az ügyész, illetve a bíróság határozza meg. Ennek során figyelembe kell venni a terhelttel szemben előreláthatóan kiszabásra kerülő pénzbüntetés, alkalmazandó vagyonelkobzás, illetőleg a felmerülő bűnügyi költség végrehajtásához szükséges összeg nagyságát. A kérelemben a terheltnek védőt kell meghatalmaznia arra, hogy a részére szóló hivatalos iratokat átvegye. A kézbesítési megbízott az eljárás nélkülözhetetlen résztvevője, akivel a biztosíték mellett folyó eljárásban a hatóságok kapcsolatban vannak. A kézbesítési megbízotti pozíció bizalmi viszonyt feltételez a terhelt és a védő között, ezért a bíróság és az ügyész nem jogosult kézbesítési megbízott kirendelésére.

A terhelt biztosíték felajánlási kérelmének, tartalmazni kell a terhelt nyilatkozatát arra nézve, hogy amennyiben szükséges, a büntetés végrehajtás érdekében visszatér Magyarországra. A biztosíték engedélyezését követően kerül sor a biztosíték összegének tényleges letétbe helyezésére, enélkül ugyanis a különleges eljárás nem folytatható le. Garanciát jelent a biztosíték letétbe helyezésére, ha kényszerintézkedést foganatosítanak a terhelttel szemben, hiszen a kényszerintézkedés megszüntetésére csak a biztosíték összegének a megfizetése esetén kerül sor. Arra azonban a törvény nem tartalmaz megoldást, hogy a határozat ellenére a biztosíték tényleges letétbe helyezése nélkül, a hatóságoknak mit kell tenni a biztosítékot engedélyező határozattal. Meddig van lehetőség arra, hogy várják a biztosíték tényleges letétbe helyezését, illetve engedélyező határozat esetén, az eljárás során az bármikor letehető-e? Amennyiben a terhelt a biztosítékot ténylegesen letétbe helyezi, akkor sor kerülhet az eljárás lefolytatására. A terheltnek szóló iratokat a kézbesítési megbízott részére kell kézbesíteni. A kézbesítési megbízott kötelessége, hogy a részére kézbesített iratokról, az idézésről haladéktalanul értesítse a terheltet. A biztosíték letétbe helyezése nem zárja ki, hogy a terhelt a saját belátása szerint az eljárási cselekményeken, a tárgyaláson megjelenjen. Erre hivatkozással azonban a biztosíték összegét később nem követelheti vissza. Ha a külföldre távozott terhelt a kitűzött tárgyaláson a kézbesítési megbízottnak kézbesített idézés ellenére nem jelenik meg, nincs helye elővezetés elrendelésének, az eljárás felfüggesztésének és hirdetményi idézésnek. Ebben az esetben a tárgyalást a terhelt távollétében is meg lehet tartani. Az eljárás felfüggesztésének tilalma értelemszerűen azokra az esetekre vonatkozik, melyek a biztosíték jogintézményével ellentétes megoldásra vezetnének, vagyis nem függeszthető fel az eljárás azon címen, hogy a terhelt ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik. Ellenben nincs akadálya annak, hogy például előzetes kérdésben történő döntéshozatal, jogsegély teljesítése érdekében vagy az Alkotmánybíróság vagy az Európai Bíróság döntésének szükségessége esetén, a bíróság az eljárást az általános szabályok alapján felfüggessze. Amennyiben az eljárás a biztosíték letétbe helyezése mellett folyik, kizárt a Be. XXV. Fejezete szerinti távollétes külön eljárás lefolytatása. A biztosíték letétbe helyezése esetén a terhelt a hatóságok belegyezésével távozik külföldre, a XXV. fejezet alapján lefolytatható eljárásban, a terhelt szándékosan a hatóságok akarata ellenére vonja ki magát az eljárás hatálya alól. Biztosíték letétbe helyezése mellett folyó eljárásban kötelező a védő részvétele. Ez nagyon fontos garanciális szabály a védekezéshez való jog biztosítása érdekében, hiszen a terhelt az eljárásban személyesen nem vesz részt.

587. § (1) Ha a bíróság a terheltet bűnösnek mondja ki, vagy tárgyalás mellőzésével büntetést szab ki, a biztosíték a határozat jogerőre emelkedésével az államra száll.

(2) Ha a bíróság pénzbüntetést szab ki, vagyonelkobzást alkalmaz, illetőleg a terheltet a bűnügyi költség megfizetésére kötelezi, az államra szállt biztosítékot ezek végrehajtására kell fordítani.

(3) Végrehajtandó, illetve részben felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása esetén a büntetés végrehajtásának befejezése után a biztosítékot az elítéltnek vissza kell fizetni. Más büntetés végrehajtása iránt nem lehet intézkedni.

(4) A biztosíték a terheltnek egészében vagy több bűncselekmény esetén részben, arányosan visszajár,

a) a nyomozás részbeni megszüntetése esetén,

b) ha a bíróság a terheltet részben felmentette, illetőleg vele szemben az eljárást részben megszüntette.

(5) A biztosíték a terheltnek arányosan visszajár, ha a kiszabott pénzbüntetés, alkalmazott vagyonelkobzás vagy a megállapított bűnügyi költség összegét a biztosíték összege meghaladja.

A biztosítékként letétbe helyezett összeg sorsa attól függ, hogyan zárul az eljárás. Ha a bíróság a vádlottat bűnösnek mondja ki, vagy tárgyalás mellőzésével büntetést szab ki, a biztosíték a határozat jogerőre emelkedésével az államra száll. Mivel a bíróság intézkedéseket is bűnösséget kimondó ítéletben alkalmaz, a legenyhébb szankciók a megrovás vagy próbára bocsátás alkalmazása is a biztosíték elvesztéséhez vezet. Ha a bíróság pénzbüntetést, vagyonelkobzást alkalmaz, illetve a bűnügyi költség viselésére kötelezi a terheltet, akkor a biztosíték összegét ezek fedezésére kell fordítani. Végrehajtandó vagy részben felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása esetén, ezek kitöltése, végrehajtása után, a biztosíték összege teljes egészében visszajár. A szabadságvesztés végrehajtásának mintegy biztosítéka is, hogy az összeg csak a kitöltés után jár vissza. Ebben az esetben azonban a biztosíték összege nem fordítható más szankció kiegyenlítésére sem. Ekkor nem lehet belőle a pénzbüntetést vagy vagyonelkobzást sem fedezni. Tekintettel azonban arra, hogy a Be. szövege más büntetés végrehajthatóságát zárja ki, ebből arra lehet következtetni, hogy a végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása mellett a bűnügyi költség biztosíték összegéből történő kiegyenlítésének, nincs akadálya.

A biztosíték elvesztését a törvény a bűnösség megállapításához kapcsolja. Ebből következik, hogy a biztosíték egészben vagy több bűncselekmény esetén részben arányosan visszajár, ha a nyomozás részbeni megszüntetésére kerül sor, illetve a bíróság a terheltet részben felmenti, vagy vele szemben az eljárást megszünteti. Nem tartalmaz a törvény ugyanakkor iránymutatást, hogy az arányosság vizsgálatakor mit kell figyelembe venni. Az arányosság vizsgálatakor a bíróság figyelembe veheti a bűncselekmények egymáshoz viszonyított súlyát, a felmentő ítélettel érintett bűncselekmények számát. Figyelembe kell venni ugyanakkor a bűnösség formáját, az elkövetői minőséget, a bűncselekmény stádiumát. A biztosíték a terheltnek arányosan visszajár, ha a kiszabott pénzbüntetés vagy vagyonelkobzás, vagy a megállapított bűnügyi költség összege a biztosíték összegét meghaladja. Némi aránytalanság fedezhető fel abban, hogy például megrovás alkalmazása esetén, a terhelt a biztosíték teljes összegét elveszíti és az az államra száll. Pénzbüntetés kielégítését követően azonban, a biztosítékból megmaradt összeget a terhelt visszakapja. Abban az esetben azonban, ha fordított a helyzet, és a biztosíték összege nem fedezi a pénzbüntetést, vagyonelkobzást és a megállapított bűnügyi költséget, akkor a bíróság további végrehajtás iránt nem intézkedhet. A bíróságnak határozatában deklaratív jelleggel rendelkeznie kell a biztosíték sorsáról. Vagyis meg kell állapítani, hogy az az államra száll, vagy a terheltnek teljes egészében, illetve részben visszajár. Ez utóbbi esetben meg kell állapítani összegszerűen is, hogy mennyi a terheltnek visszajáró rész. Ezt a döntését a bíróság indokolni köteles.

XXX. Fejezet

A HATÁROZATOK VÉGREHAJTÁSA

I. Cím

A VÉGREHAJTHATÓSÁG

Az ítélet végrehajthatósága

588. § (1) Az ítélet a jogerőre emelkedése után hajtható végre.

(2) Az elsőfokú bíróság ítélete azon a napon emelkedik jogerőre, amelyen
a) azt kihirdették, feltéve, hogy ellene e törvény a fellebbezést kizárja,
b) a fellebbezésre jogosultak úgy nyilatkoztak, hogy nem kívánnak fellebbezni, illetőleg a fellebbezést visszavonták,
c) a fellebbezési határidő fellebbezés bejelentése nélkül telt el,
d) a másodfokú bíróság a fellebbezést elutasította, vagy az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, feltéve, hogy harmadfokú bírósági eljárásnak nincs helye.

(3) A másodfokú bíróság ítélete azon a napon emelkedik jogerőre, amelyen
a) azt meghozták, feltéve, hogy ellene a törvény a fellebbezést kizárja,
b) a fellebbezésre jogosultak úgy nyilatkoztak, hogy nem kívánnak fellebbezni, illetőleg a fellebbezést visszavonták,
c) a fellebbezésre nyitva álló határidő fellebbezés bejelentése nélkül telt el,
d) a harmadfokú bíróság a fellebbezést elutasította, vagy a másodfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

(4) A harmadfokú bíróság ítélete azon a napon emelkedik jogerőre, amelyen azt meghozták.

(5) Az ügydöntő határozat jogerőre emelkedése után a jogerőt és a határozat végrehajthatóságát a tanács elnöke a határozat eredeti példányára vezetett záradékkal tanúsítja, amelyben feltünteti mind a jogerő, mind a végrehajthatóság napját.

(6) A határozat részleges jogerőre emelkedése esetén a záradékban fel kell tüntetni azt a napot, amelyen a határozat részlegesen jogerőre emelkedett, valamint azt, hogy az mely részében lett jogerős, és mely rendelkezése hajtható végre.

(7) A jogerő és a végrehajthatóság megállapításáról szükség esetén a vádlottat és a védőt értesíteni kell.

ÍH 2017. 46. Határozat kijavítása
ÍH 2012. 55. Harmadfokú eljárás
ÍH 2009. 47. A másodfokú bíróság érdemi határozata elleni fellebbezés lehetősége - a harmadfokú eljárás

A végrehajtás jelenti a büntetőjog, illetve a büntetőeljárás céljának a gyakorlati megvalósulását. A végrehajtás előfeltétele a határozatok jogerőre emelkedése. A nem jogerős ítélet nem hajtható végre. A büntetőeljárásban nincs helye az ítélet előzetes végrehajthatóvá nyilvánításának. Jogerőre csak az ügydöntő és az önálló fellebbezéssel megtámadható nem ügydöntő határozatok képesek. A bíróság jogerős határozata végleges, kötelező, bizonyító erejű és végrehajtható. Az ügydöntő határozat jogerőre emelkedése lezárja a büntetőeljárást. Az ítélet végrehajtásának tehát előfeltétele, hogy az jogerőre emelkedjen. A jogerőre emelkedés napjához fontos jogkövetkezmények fűződnek. A jogbiztonság alapvetően azt követeli meg, hogy a Be. állapítsa meg, hogy a bírósági határozatokat mikortól kell jogerősnek tekinteni.

Az 588. § (2) bekezdése az elsőfokú bíróság ítéletének jogerőre emelkedését szabályozza. Az a) pont szerint, az elsőfokú bíróság ítélete azon a napon emelkedik jogerőre, amikor azt kihirdették, feltéve, hogy az ellene benyújtható fellebbezést a törvény kizárja. Jelenleg egy esetben, a tárgyalásról lemondás esetén zárja ki a törvény a fellebbezést, de csak az 542/C. § (1) bekezdésében szabályozott részletkérdések tekintetében. Az 588. § (2) bekezdés b) pont azt az esetet rögzíti, amikor a fellebbezésre jogosultak az ítélet kihirdetésekor úgy nyilatkoznak, hogy nem kívánnak fellebbezni. Ekkor az ítélet a kihirdetés napján jogerőre is emelkedik. Amennyiben azonban a fellebbezésre jogosult fellebbezést jelent, de azt később visszavonja, akkor az ítélet a fellebbezés visszavonásának a napján emelkedik jogerőre. Az 588. § (2) bekezdés c) pont, azt az esetet rögzíti, amikor a fellebbezési határidő anélkül telik el, hogy az arra jogosultak fellebbezést jelentenének be. A kihirdetett határozattal szemben, az arra jogosultak vagy rögtön fellebbezést jelentenek be, vagy háromnapi gondolkodási időt tartanak fent. A kézbesítés útján közölt ítélet ellen, a kézbesítéstől számított nyolc napon belül lehet fellebbezni. Az 588. § (2) bekezdés d) pont, az elsőfokú bíróság ítéletének a másodfokú eljárásban történő jogerőre emelkedését szabályozza. Az elsőfokú ítélet vagy akkor emelkedik jogerőre, ha a másodfokú bíróság a fellebbezést elutasította (359. § (1) bekezdés), vagy az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta (371. §) és nincs helye harmadfokú bírósági eljárásnak (386. §). Ekkor a jogerőre emelkedés napja a fellebbezés elutasításának, illetve a határozat helybenhagyásának a napja.

A Be. 588. § (3) bekezdése részletesen rendelkezik arról is, hogy a másodfokú bíróság ítélete mikor emelkedik jogerőre. A másodfokú bíróság akkor határoz ítélettel, ha megváltoztatja az elsőfokú bíróság határozatát. Az a) pont szerint jogerőre emelkedik a másodfokú ítélet azon a napon, amikor meghozták, feltéve, hogy a törvény a fellebbezést ellene kizárja (369. § (2) bekezdés, 386. §). Másodfokon tehát nem a határozat közléséhez, hanem a bíróság tevékenységéhez kapcsolódik a jogerőre emelkedés. Az 588. § (3) bekezdés b) pont szerint, a fellebbezéssel megtámadható másodfokú ítélet azon a napon emelkedik jogerőre, amikor a fellebbezésre jogosultak úgy nyilatkoznak, hogy nem akarnak fellebbezni, vagy a fellebbezést visszavonták. A c) pont arról az esetről rendelkezik, amikor a fellebbezés bejelentésére határidőt állapít meg a törvény és ez a határidő fellebbezés bejelentése nélkül telik el. A d) pont rendelkezései azt az esetet szabályozzák, amikor a másodfokú bíróság ítélete ellen benyújtott fellebbezést, a harmadfokú bíróság elutasította (392. § (1) bekezdés a) pont) vagy az ítéletet helybenhagyta (397. §). Az 588. § (4) bekezdése szerint a harmadfokú bíróság ítélete, mindig a meghozatala napján emelkedik jogerőre. A harmadfokú bíróság csak akkor hoz ítéletet, ha a másodfokú bíróság határozatát megváltoztatja. Az 588. § (5) bekezdés rögzíti a bírósági tanácselnök azon feladatát, hogy az ítéletet jogerőre emelkedését követően, el kell látnia jogerősítési záradékkal. Ennek tartalmaznia kell a jogerőre emelkedés és a végrehajthatóság napját. Előfordulhat, hogy valamelyik bírósági ítélet részben lesz csak jogerős. A fellebbezéssel nem érintett vádlott tekintetében például, beáll a részjogerő. Ebben az esetben a jogerősítési záradéknak tartalmaznia kell azt a napot, amikor a részjogerő beállt, és fel kell tüntetni, hogy az ítélet mely részében lett jogerős és végrehajtható. A jogerő és végrehajthatóság megállapításáról szükség esetén értesíteni kell a vádlottat és a védőjét.

A végzés végrehajthatósága

589. § (1) A végzés végrehajthatóságára a 347. § (3) bekezdése irányadó.

(2) Ha a tárgyaláson kívül hozott végzés esetén tárgyalás tartására irányuló kérelemnek van helye, a végzés azon a napon válik végrehajthatóvá, amikor a kérelemre nyitva álló határidő anélkül telt el, hogy a jogosultak tárgyalás tartását kérték volna, illetőleg a tárgyalás tartását kérő a kérelmét visszavonta, vagy a tárgyaláson nem jelent meg. Ez irányadó az 549. § (2) bekezdése esetében a tárgyalás mellőzésével hozott végzésnek azokra a rendelkezéseire is, amelyek miatt tárgyalás tartását nem kérték.

A törvény a végzés végrehajthatóságához főszabályként nem kívánja meg a jogerőre emelkedést. Az 589. § (1) bekezdés visszautal a 347. § (2) bekezdésre, amely kimondja, hogy a végzés, fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható. A végzés meghozatala, illetve kihirdetése azonnali végrehajthatósággal jár. Ez alól kivételt képez, ha a fellebbezés halasztó hatályát maga a törvény, a végzés tartalmi rendelkezéseire tekintettel kimondja. A halasztó hatály azt jelenti, hogy a bejelentett fellebbezés elbírálásáig a megtámadott határozat nem hajtható végre. Kivételesen indokolt esetben minden végzés végrehajtását, mind az első, mind a másodfokú bíróság felfüggesztheti. Az 589. § (2) bekezdése külön szabályokat állapít meg azoknak a tárgyaláson kívül hozott végzéseknek a végrehajtása tekintetében, melyekkel szemben nem a hagyományos fellebbezésnek van helye, hanem tárgyalás tartását lehet kérni jogorvoslatként. Ilyen szabályozással találkozunk a tárgyalás mellőzése során hozott végzés esetén (548. § (1) bekezdés), ha a bíróság a vádlottat megrovásban részesítette (276. § (4) bekezdés), az elkobzásra, a vagyonelkobzásra, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére és a lefoglalt dologról történő rendelkezésre irányuló eljárás során hozott végzés tekintetében,(569. § (3) bekezdés), az utólagos elkobzás, vagyonelkobzás vagy elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről szóló végzés esetén (569. §(3) bekezdés), valamint a lefoglalt dologról való utólagos rendelkezés esetén (571. §). Ezekben az esetekben, ha a jogosult a végzés kézhezvételétől számított nyolc napon belül nem kérte a tárgyalás tartását, akkor a tárgyaláson kívül hozott végzés azon a napon lesz jogerős és végrehajtható, amikor a kérelem előterjesztésére nyitva álló nyolc napos határidő lejár. Amennyiben a kérelmező a tárgyalás tartása iránti kérelmét visszavonja, vagy a tárgyaláson nem jelenik meg, a végzés a kérelem visszavonásának a napján, illetőleg az elmulasztott tárgyalás napján válik jogerőssé és végrehajthatóvá. Ez a szabály irányadó a tárgyalás mellőzésével hozott végzés rendelkezéseire is, amennyiben a jogosult kizárólag a végzésnek az elkobzásra, vagyonelkobzásra, polgári jogi igényre vagy bűnügyi költségre vonatkozó rendelkezéseit sérelmezte, és a tárgyalást csak ezekre a kérdésekre folytatja le a bíróság. A végzés egyéb, nem sérelmezett rendelkezéseire nézve, a bíróságnak meg kell állapítani a határozat jogerejét és végrehajthatóságát.

II. Cím

A BÍRÓSÁG ÉS AZ ÜGYÉSZ FELADATAI A VÉGREHAJTÁS SORÁN

Általános rendelkezések

590. § (1) A rendbírság, a rendbírság helyébe lépő elzárás és az államot illető bűnügyi költség behajtása végett az a bíróság intézkedik, amelynek eljárásában az végrehajthatóvá válik. Az ügyész által kiszabott rendbírság, megállapított bűnügyi költség végrehajtása végett az ügyész intézkedik.

(2) Az (1) bekezdés szerinti intézkedéseket a tanács elnöke teszi meg.

(3) Ha a büntetést vagy a büntetés hátralévő részét ismeretlen helyen tartózkodó elítélten kell foganatba venni, a büntetés-végrehajtási bíró az elítélt tartózkodási helyének felkutatása iránt intézkedik, szabadságvesztés esetén elfogatóparancsot bocsát ki.

A büntetőeljárás során kiszabott büntetések és alkalmazott intézkedések, valamint a kiszabott rendbírság, a rendbírság helyébe lépő elzárás, és a megállapított bűnügyi költség végrehajtásáról, annak a bíróságnak kell gondoskodni, amelynek eljárásában az végrehajthatóvá vált. A végrehajtás iránti intézkedések megtételét a törvény a tanács elnökének a hatáskörébe utalja. A büntetőeljárásnak vannak olya fázisai, amikor nem a bíróság által alkalmazott szankciók, hanem az ügyész által alkalmazott szankciók végrehajtásáról kell gondoskodni. Az ügyész jogosult megrovással befejezni az eljárást, illetve a vádemelés elhalasztása esetén, rendelkezhet pártfogó felügyelő alkalmazásáról. Az ügyész is kiszabhat rendbírságot, megállapíthat bűnügyi költséget. Ezekben az esetekben, az ügyész feladata ezek foganatosítása iránt intézkedni. A büntetés-végrehajtási bíró feladata, hogy az ismeretlen helyen tartózkodó elítélt büntetésének végrehajtása iránt szükséges intézkedéseket megtegye. Ebben a tekintetbe először lakcímfigyelőt ad ki, majd körözést rendelhet el, illetve szabadságvesztés esetén, elfogatóparancsot bocsát ki. A végrehajtás tényleges foganatosításával és lebonyolításával kapcsolatban külön jogszabályok rendelkezései az irányadók. Ezek közül fontos szerepe van a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr.-nek, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2002. (IV. 9.) IM rendeletnek.

590/A. § (1) Nem lehet végrehajtani a rendbírságot, ha a rendbírság kiszabásáról rendelkező határozat jogerőre emelkedésétől számítva egy év eltelt. Az elévülési időbe nem számít be a rendbírság megfizetésére adott halasztás vagy részletfizetés ideje.

(2) Az elévülést félbeszakítja a meg nem fizetett rendbírság végrehajtása iránt tett intézkedés. A félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik.

(3) A rendbírság kiszabásáról rendelkező határozat jogerőre emelkedésétől számított két év elteltével nincs helye végrehajtásnak.

A szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztása

591. §

A jogerős szabadságvesztés végrehajtásának méltányosságból történő elhalasztására ad lehetőséget az 591. §. A szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztását, kizárólag az ügyben eljáró bíróság tanácsának elnöke engedélyezheti. A halasztás engedélyezésére csak abban az esetben van lehetőség, ha az elítélt az ítélet jogerőre emelkedésekor szabadlábon van. Az ítélet jogerőre emelkedésekor az előzetes letartóztatásban levő terheltnek a büntetés végrehajtására nem lehet halasztást adni (17/2007. BK vélemény). Az elítélt kérelmére induló eljárásban, főszabály szerint legfeljebb három hónapra halasztható el a szabadságvesztés végrehajtása. A három hónap a maximumot jelenti, ebből adódóan a tényleges elhalasztás egy naptól három hónapig tarthat. A halasztás engedélyezésének objektív és szubjektív feltételei vannak. Az objektív feltétele, hogy főszabályként a szabadságvesztésből még hátralévő időtartam kevesebb, mint két év. Ez azt jelenti, hogy nem minden esetben a jogerős ítélet rendelkező részében megállapított és kiszabott büntetés lesz feltétlenül az irányadó, hanem abba beleszámítható a már korábban előzetes letartóztatásban eltöltött idő is. A halasztás engedélyezésének szubjektív feltétele, az elítélt személyi körülményeinek vizsgálatát igénylő kérdés, mely a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik. A Be. 591. § (1) bekezdése ezeknek az okoknak csak példálózó felsorolását adja. Ilyennek tekinthető az elítélt személyi, vagy családi körülményeiben már meglévő, vagy az ítélet jogerőre emelkedését követően bekövetkező méltányolható és a szabadságvesztés elhalasztását megalapozó fontos ok. A halasztás időtartamát az ítélet jogerőre emelkedésétől és nem a kérelem benyújtásától kell számítani. A szabadságvesztés elhalasztására vonatkozó kérelmet olyan időben kell előterjeszteni, hogy arról a bíróság még a végrehajtás megkezdésére kitűzött időpont előtt dönteni tudjon. Amennyiben olyan időben nyújtják be a kérelmet, hogy annak elbírálására már nincs lehetőség, akkor a tanács elnöke mellőzi a kérelem elbírálását, és erről értesíti a kérelmezőt. Ha a szabadságvesztést már foganatba vették, a kérelmet a szabadságvesztés végrehajtásának esetleges félbeszakítás iránti intézkedés végett, a büntetés-végrehajtási intézetnek a tanács elnöke megküldi. Az 591. § (2)-(3) bekezdései azokat a kivételes eseteket határozzák meg, amikor a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdése elhalasztható akkor is, ha azt az 591. § (1) bekezdése kizárja. A (2) bekezdés szerint, ha az elítélt betegsége az elítélt életét közvetlenül veszélyezteti, akkor a tanács elnökének háromféle lehetősége van. Egyrészről a három hónapnál hosszabb, de határozott idejű halasztást is engedélyezhet, másrészről meghosszabbíthatja az előzetesen már engedélyezett halasztás időtartamát, valamint lehetősége van halasztást engedélyezni, ha a szabadságvesztés hátralévő része két évnél hosszabb. Az elítélt betegségének megállapítása természetesen nem bírói mérlegelés kérdése. A (4) bekezdés szerint a tanács elnöke igazságügyi orvosszakértői szakvélemény alapján állapítja meg a halasztás egészségügyi feltételeinek fennállását. Az igazságügyi orvos-szakértő a betegségnek az elítélt életét közvetlenül fenyegető voltáról nyilatkozik, de nem tesz javaslatot a halasztás engedélyezésére vagy a kérelem elutasítására, hiszen ezekről a kérdésekről a bíróság jogosult dönteni. A tanács elnökének az orvos-szakértő véleménye mellett, be kell szerezni a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi szolgálata vezetőjének a nyilatkozatát, arra vonatkozóan, hogy az elítélt egészségügyi állapotának megfelelő kezelésére van-e mód és lehetőség a büntetés-végrehajtás keretei között. E két okirat együttes vizsgálatával, dönt az elítélt kérelme alapján a tanács elnöke a halasztás tárgyában. A kérelem elbírálásakor a bíróságnak nem kell orvosszakértői véleményt beszerezni az elítélt egészségi állapotára vonatkozóan, ha semmilyen körülmény nem valószínűsíti, hogy az elítélt olyan betegségben szenved, amely életét közvetlenül veszélyezteti (BH 2007. 254.).
A szabadságvesztés végrehajtás elhalasztásának speciális esetét rögzíti a (3) bekezdés. A terhes és kisgyermekes nők esetén olyan szabályok érvényesek, hogy kérelem hiányában is, hivatalból, kötelezően el kell halasztani a szabadságvesztés végrehajtását. Erre két esetben kerülhet sor, egyrészt ha tizenkettedik hetet meghaladó terhes nőről van szó, ekkor legfeljebb a szülés várható idejét követő hatodik hónap végéig van mód az elhalasztásra, valamint akkor, ha a nő hat hónaposnál fiatalabb gyermekét gondozza.
Az 591. § (6) bekezdés a bíróság számára még egy fontos mérlegelendő szempontot ad, melyet a halasztás engedélyezése során figyelembe kell venni. Nem engedélyezhető a halasztás, ha az (1)-(3) bekezdés feltételei fennállak ugyan, de az elítélt szabadlábon hagyása súlyosan veszélyeztetné a közbiztonságot vagy a közrendet, illetve ha szökésétől vagy elrejtőzésétől lehet tartani. Ezekben az esetekben a társadalom védelméhez fűződő érdek, megelőzi az elítélttel szemben gyakorolt méltányosság érvényesülését.

ÍH 2012. 104. A szabadságvesztés végrehajtásának az elhalasztása
ÍH 2009. 154. Eljárási kifogás - halasztási kérelem
ÍH 2009. 95. Halasztás a szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdésére
ÍH 2007. 53. 1. a szabadságvesztés végrehajtása megkezdésének elhalasztására irányuló kérelem elbírálásakor a bíróságnak nem kell orvosszakértői véleményt beszerezni az elítélt egészségi állapotára vonatkozóan, ha semmilyen körülmény nem valószínűsíti, hogy az elítélt olyan betegségben szenved, amely életét közvetlenül veszélyezteti [Be. 591. § (2) és (4) bekezdés].
ÍH 2007. 52. A szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztása
ÍH 2006. 9. Szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztása - a halasztás feltételei
ÍH 2006. 7. Szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztása

Halasztás elzárás esetén

591/A. §

Az 591/A. § az elzárás elhalasztásának lehetőségét szabályozza. Az elzárás a 2012. évi C. törvénnyel, vagyis az új Btk.-val bevezetett új büntetési nem, melynek kiszabására 2013. július 1-jétől van lehetőség, a Btk. 46. §-a, valamint 111. § alapján. Az elzárás korábban nem szerepelt a büntetőjogi szankció rendszerünkben, azonos elnevezés alatt azonban alkalmazható volt szabálysértési szankcióként, valamint a Be. szabályainak megfelelően, a rendbírságot meg nem fizetése esetén, szintén elzárásra kell átváltoztatni. A halasztásra vonatkozó szabályok szinte teljes egészében megegyeznek az 591. §-ban rögzített szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztására vonatkozó szabályaival. Eltérés mutatkozik az engedélyezés objektív feltételénél, míg a szabadságvesztés esetén a hátralévő szabadságvesztés főszabály szerint rövidebb, mint két év, ilyen megkötéssel értelemszerűen elzárás esetén nem találkozunk. Az elzárást öttől kilencven napig terjedő időintervallumban határozhatja meg a bíróság, és bármilyen mértékű elzárás kiszabása esetén lehetséges a halasztást kérni. Az 591. §-hoz képest az 591. /A. § (2) bekezdésnél hiányzik a c) pont, mely megint csak a szabadságvesztés két éves időtartamára utal. Egyebekben az 591. § rendelkezéseit vette át szó szerint az 591/A. §.

Halasztás közérdekű munka esetén

591/B. §

Az 591. § rendelkezéseihez hasonló feltételekkel, lehetőség van a közérdekű munka végrehajtásának az elhalasztására is. A közérdekű munkát kiszabó határozat jogerőre emelkedését és végrehajthatóvá válását követően, az elítélt személyi vagy családi körülményeire való tekintettel kérelmezheti az elhalasztást. A tanács elnöke legfeljebb három hónapra engedélyezheti a közérdekű munka végrehajtásának elhalasztását. (Részletes magyarázatot ld. az 591. §-nál). Az 591. § (3) bekezdés b) pontjához képest, eltérés mutatkozik a közérdekű munka végrehajtásának kötelező elhalasztása esetén. Szabadságvesztésnél ugyanis kötelező az elhalasztás, ha a nő hat hónapnál fiatalabb gyermekét neveli, közérdekű munka esetén viszont kötelező az elhalasztás, ha az elítélt egy évesnél fiatalabb gyermekét gondozza (Az 591/B (2) és (3) bekezdéséhez ld. az 591. § vonatkozó részeihez írt kommentárt). A közérdekű munka elhalasztása esetén is igazságügyi orvos-szakértő állapítja meg az elítélt betegségét és, hogy az az elítélt életét közvetlenül veszélyezteti-e. Értelemszerűen azonban ebben az eljárásban mivel nem szabadságvesztésről van szó, a tanács elnökének nem kell beszerezni Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága egészségügyi szolgálata vezetőjének nyilatkozatát. Ha az elhalasztás iránti kérelmet olyan időben terjesztik elő, hogy annak elintézésére a végrehajtás megkezdésére kitűzött határnap előtt már nincs lehetőség, a tanács elnöke a kérelem elbírálását mellőzi, és erről a kérelmezőt értesíti, és a kérelmet a közérdekű munka végrehajtásának esetleges félbeszakítás iránti intézkedés végett, a büntetés-végrehajtási bírónak és nem a büntetés-végrehajtási intézetnek küldi meg.

Halasztás és részletfizetés engedélyezése pénzbüntetés esetén

592. §

Az 592. § arra az esetre tartalmaz megoldást, ha a pénzbüntetésre ítélt már a büntetés kiszabásakor sem rendelkezik a törlesztéshez szükséges pénzzel, így gondot okoz számára az egy összegű, vagy azonnali kifizetés. Ekkor az elítélt kérelmére a bíróság legfeljebb három hónapi halasztást, illetőleg azt engedélyezheti, hogy a pénzbüntetést két éven belül, részletekben fizesse meg. A kérelemben az elítéltnek azt kell valószínűsíteni, hogy a pénzbüntetés megfizetése magának vagy tartásra szoruló hozzátartozóinak a büntetés célján túlmenő jelentős anyagi nehézséget okozna. Más okra az elítélt a kérelmét nem alapozhatja. A kérelemből ugyanakkor, annak is ki kell tűni, hogy megalapozottan feltehető, hogy az elítélt a fizetési kötelezettségének a meghosszabbított határidőben eleget fog tenni, vagy a részletfizetési kötelezettségeit teljesíti. Ezek közül bármelyik feltétel hiánya, a kérelem elutasítását eredményezi. A pénzbüntetés megfizetésére vonatkozó halasztás, illetve részletfizetés engedélyezése a tanács elnökének jogkörébe tartozik. Amennyiben a kérelemben foglalt feltételek fennállását állapítja meg, akkor a kérelemben foglaltak szerint, vagy legfeljebb háromhavi halasztást, vagy két éven belüli részletfizetést engedélyezhet. Az időtartam pontos megállapítása bírói mérlegelés függvénye. A kedvezmények nem kumulálhatóak, az egyik kedvezmény engedélyezése, kimeríti a pénzbüntetés megfizetésére adható könnyítés lehetőségét. A (2) bekezdés ugyanakkor lehetővé teszi, hogy fontos okból a bíróság egy ízben, legfeljebb három hónappal a halasztást meghosszabbítsa. Fontos ok lehet az elítélt személyi, családi, anyagi helyzetét érintő időközben bekövetkező változás.
A (3) bekezdés a részletfizetés összegének a megállapítására tartalmaz rendelkezéseket. A részletfizetés havonta megfizetendő fizetési kötelezettséget jelent, és az egy havi összeget úgy kell megállapítani, hogy osztható legyen az ítéletben megállapított egy napi tétel összegével. Erre azért van szükség, hogy a részletfizetés elmulasztása esetén, a bíróság nehézség nélkül tudja alkalmazni a pénzbüntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatását. A bíróság az elítéltet köteles tájékoztatni, hogy egyetlen részlet elmaradása, a még hátralévő pénzbüntetés egy összegben történő, azonnali kifizetési kötelezettségét eredményezi. A pénzbüntetés megfizetésére vonatkozó halasztás vagy a részletfizetés engedélyezése addig lehet indok, amíg a bíróság azt át nem változtatja szabadságvesztésre. Amennyiben az átváltoztatás megtörténik, akkor a szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztására vonatkozó rendelkezéseket (591. §) lehet értelemszerűen alkalmazni. Ha az alapügyben eljárt bíróság az ügydöntő határozatban a pénzbüntetés részletekben történő megfizetését engedélyezi (Btk. 50. § (4) bekezdés), akkor a Be. 592. § alapján, sem újabb részletfizetés, sem halasztás engedélyezésére nem kerülhet sor (84/2010. BK vélemény).

Halasztás és részletfizetés engedélyezése rendbírság és az államot illető bűnügyi költség esetén

593. § (1) A tízezer forintot meghaladó rendbírság és az államot illető bűnügyi költség megfizetésére halasztás, illetőleg részletfizetés a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 42. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek mellett és keretek között, a bírósági végrehajtó által foganatosított foglalás után engedélyezhető, ha a foglalási jegyzőkönyvet a végrehajtó a bírósághoz beterjesztette.

(2) A tízezer forintot meg nem haladó rendbírság és bűnügyi költség megfizetésére kötelezés esetén a tanács elnöke foglalási cselekmény bevárása nélkül, a rendelkezésre álló adatok alapján legfeljebb két hónapi halasztást, illetőleg három hónapi részletfizetést engedélyezhet.

Az 593. § a rendbírság és az államot illető bűnügyi költség megfizetése esetére biztosítja a halasztás lehetőségét. Ennek objektív feltételei, hogy a kiszabott rendbírság és a megállapított bűnügyi költség összege a tízezer forintot meghaladja, valamint a bírósági végrehajtó által foganatosított foglalás után engedélyezhető, ha a foglalási jegyzőkönyvet a végrehajtó a bírósághoz beterjesztette. Ezen feltételek fennállása mellett, erre az eljárásra az 592. § rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. Az 593. § (2) bekezdés arra az esetre tartalmaz rendelkezést, ha a kiszabott rendbírság és megállapított bűnügyi költség összege a tízezer forintot nem haladja meg. Erre az esetre eltérő szabályok vonatkoznak, hiszen tanács elnöke foglalási cselekmény bevárása nélkül, a rendelkezésre álló adatok alapján, legfeljebb két hónapi halasztást, illetőleg három hónapi részletfizetést engedélyezhet.

Halasztás javítóintézeti nevelés esetén

594. §

A javítóintézeti nevelés kizárólag fiatalkorúval szemben alkalmazható, személyi szabadságot elvonó intézkedés. Természetesen a fiatalkorú életében is lehetnek olyan körülmények, melyek indokolttá tehetik, hogy a javítóintézeti nevelés végrehajtására, ne azonnal kerüljön sor. Ezért a Be. a javítóintézeti nevelés végrehajtásának elhalasztására, a szabadságvesztés elhalasztására vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. A tanács elnöke ennek megfelelően, az 591. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek mellett és keretek között, engedélyezheti a javítóintézeti nevelés elhalasztását. Az 591. § (1) bekezdésén kívüli rendelkezések azonban fiatalkorúak esetén nem alkalmazhatók.

A halasztás és a részletfizetés engedélyezésének eljárási szabályai

595. § (1) A halasztás és a részletfizetés iránti kérelemnek nincs halasztó hatálya.

(2) A kérelemről, ha azt a terhelt az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően nyomban előterjesztette, az ügydöntő határozatot hozó bíróság dönt, a határozatát indokolni köteles.

(3) A terhelt később előterjesztett kérelmének elbírálására a különleges eljárások szabályait (XXIX. Fejezet) kell alkalmazni. A kérelemről bírósági titkár is határozhat.

(4) A rendbírság és az államot illető bűnügyi költség tekintetében a halasztás, illetőleg a részletfizetés engedélyezése tárgyában hozott határozat ellen nincs helye fellebbezésnek.

(5)

Az 595. § a büntetés végrehajtásának elhalasztására irányuló eljárás részletszabályait tartalmazza. Az (1) bekezdés szerint, a halasztás és részletfizetés engedélyezése iránti kérelemnek a végrehajtásra halasztó hatálya nincs. Ebből az következik, hogy az elítélt érdeke az, hogy a kérelmet még olyan időben nyújtsa be a bíróságnak, hogy az még a végrehajtás foganatosítása előtt érdemben dönteni tudjon róla. Ugyanakkor a kérelmet elbíráló bíróságnak is kötelessége, hogy a kérelmet lehetőség szerint az előbbi szempontot figyelembe véve, soron kívül bírálja el. A halasztás és részletfizetés elbírálása általában az alapügyben eljárt elsőfokú bíróság tanácselnökének a kompetenciája. A (2) bekezdés azonban célszerűségi szempontból lehetővé teszi, hogy a kérelemről a jogerős ügydöntő határozatot hozó bíróság is dönthessen, ha azt a terhelt az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően, nyomban előterjesztette. A bíróság, ha a szükséges adatok rendelkezésére állnak, a döntést rögtön végzés formájában meghozhatja, döntését indokolni köteles. Értelemszerűen azonban vannak olyan esetek, amikor a döntés meghozatala rögtön nem lehetséges, hiszen kötelezően beszerzendő iratok szükségesek az érdemi döntés meghozatalához. A (3) bekezdés azt az esetet szabályozza, amikor a kérelem bejelentésére nem azonnal az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően kerül sor. Az így előterjesztett kérelem elbírálására, a különleges eljárás (XXIX. fejezet) szabályait kell megfelelően alkalmazni. Ebben az esetben az a bíróság jár el, aki az alapügyben első fokon döntést hozott. A kérelem elbírálására bírósági titkár is jogosult.

Az 595. § (4)-(5) bekezdései a jogorvoslat kérdését rendezik. A vagyoni jellegű joghátrányok esetén a halasztás és a részletfizetés engedélyezése tárgyában hozott határozat ellen nincs helye fellebbezésnek. A személyi szabadság elvonásával (szabadságvesztés, elzárás, javítóintézeti nevelés) járó halasztásra vonatkozó döntés, valamint a közérdekű munka halasztására vonatkozó döntés, minden esetben fellebbezhető. A határozat ellen az ügyész, az elítélt és a védő jelenthetnek be fellebbezést.

596. §

Az 596. § a szabadságvesztés végrehajtását biztosító intézkedéseknek négy formáját szabályozza. Egyrészről az (1)-(2) bekezdés szabályozza a szabadságvesztés azonnali foganatba vételét, az (5) bekezdés a lakhelyelhagyási tilalomhoz hasonló rendelkezést tesz lehetővé, a (6) bekezdés lehetőséget teremt maximum hat napig tartó őrizetbevételre, míg a (8) bekezdés a kiutasított terhelt idegenrendészeti hatósághoz történő előállításról rendelkezik.

Az (1) bekezdés tehát feljogosítja a bíróságot, hogy az megfontolja a jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetés azonnali foganatosítását, amennyiben a terhelt szabadlábon van és a jogerősen kiszabott büntetés ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztés. Ennek az eldöntése tehát a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, melynek során a bíróság figyelembe veszi a bűncselekmény tárgyi súlyát, az elkövető személyi és családi körülményeit, a terhelt büntetőeljárás során tanúsított magatartását. A bíróságnak mérlegelést nem tűrően, kötelező elrendelni a jogerős szabadságvesztés büntetés azonnali végrehajtását, azzal a szabadlábon lévő terhelttel szemben, akit bűnszervezetben elkövetett bűncselekmény miatt ítélt szabadságvesztésre. Ebben az esetben a kiszabott büntetés mértékét sem kell figyelembe venni, ugyanis a bűnszervezetben történő elkövetést önmagában olyan súlyúnak ítélte meg a jogalkotó, hogy az azonnali végrehajtást el kell rendelni. Az azonnali végrehajtás technikai kivitelezésére a (2) bekezdés tartalmaz iránymutatást. A bíróságnak a bíróság a székhelyén működő büntetés-végrehajtási intézet parancsnokától, rövid úton büntetés-végrehajtási őr kirendelését kell kérni, és az elítéltet az őrnek kell főszabály szerint átadni. Amennyiben erre nincs lehetőség, akkor a rendőrséget kell megkeresni az elítélt büntetés-végrehajtási intézetbe kísérése végett. A (3)-(5) bekezdés azokra az esetekre vonatkozik, amikor a terhelt szabadlábon van, és a bíróság a szabadságvesztés büntetés azonnali végrehajtását valamely feltétel fennállásának hiányában nem rendelte el, és az elítélt nem bűnszervezetben követte el a bűncselekményt. Ekkor is fennállhat azonban a terhelt szökésének, elrejtőzésének a veszélye. Ilyen esetekben a bíróság kvázi lakhelyelhagyási tilalmat rendelhet el, a szabadságvesztés végrehajtásának biztosítására irányuló intézkedésként. Kötelező ennek az elrendelése, ha az elítélt a két évet meghaladó szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére az 591. § (2) bekezdés c) pont alapján halasztást kapott. Ebben az esetben az intézkedés a halasztás időtartamáig tart. A végrehajtást biztosító intézkedés elrendeléséről a bíróság végzéssel határoz. Ennek tartalmaznia kell minden olyan szabályt, melyet az elítéltnek az intézkedés keretén belül be kell tartani. Pontosan meg kell jelölni azt a területet, körzetet, melyet engedély nélkül az elítélt nem hagyhat el. A tartózkodási helyét, illetőleg a lakóhelyét nem változtathatja meg. Előírható továbbá a határozatban, hogy az elítélt meghatározott időközönként a rendőrségnél jelentkezzen. A határozatba bele kell foglalni, hogy az előírások megszegésekor a bíróság a szabadságvesztés azonnali foganatbavételét rendeli el.

A (6) bekezdés alapján a rendőrség a lakhelyelhagyási tilalom megtartásának ellenőrzésére vonatkozó szabályok szerint, ellenőrzi a végrehajtás biztosítására irányuló intézkedések előírásainak a megtartását. Amennyiben az elítélt az előírásokat megszegi, a rendőrség erről haladéktalanul értesíti az intézkedést elrendelő bíróságot. Emellett az elítéltet a bíróság határozatának a meghozataláig a rendőrség őrizetbe veheti legfeljebb hat napig. A bíróság a szabadságvesztés végrehajtásának biztosítására irányuló intézkedés előírásainak megszegése esetén, a szabadságvesztés azonnali foganatba vételét rendelheti el, illetve az 590. § (3) bekezdése szerint, a terhelt felkutatására a büntetés-végrehajtási bíró megteszi a szükséges intézkedéseket. Ezalatt azonban a kvázi lakhelyelhagyási tilalom szabályai érvénybe maradnak. A biztosítási intézkedést ugyanis, csak akkor kötelező megszüntetni, ha a büntetés végrehajthatósága megszűnt. A (8) bekezdés szabályozza azt az esetet, amikor a bíróság a terhelttel szemben nem végrehajtandó szabadságvesztés mellett rendel el kiutasítást, és a határozat a kihirdetéssel jogerőre emelkedik. Ekkor a bíróság teendője, hogy a kiutasítás végrehajtása érdekében a terheltet az idegenrendészeti hatóság elé állítsa. Ennek a technikai lebonyolítására a bíróság a rendőrséget keresi meg.

Rendelkezés az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtásáról

596/A. § (1) A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének végrehajtását az elektronikus adathoz való hozzáférés végleges megakadályozásával rendeli el, ha

a) a büntetőeljárás befejezésekor az elektronikus adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozása volt elrendelve [158/D. § (1) bekezdés], és a hozzáférés megakadályozása továbbra is indokolt,

b) a tárhelyszolgáltató a Bv. tv. 324. § (3) bekezdése alapján kiszabott pénzbírság ellenére nem teljesíti a kötelezettséget,

c) az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét gyermekpornográfia (Btk. 204. §) megvalósulása miatt rendelte el, és a tárhelyszolgáltató kötelezettségének nem tesz eleget, a pénzbírság kiszabására tekintet nélkül haladéktalanul,

d) az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése a megkeresés kibocsátásától számított harminc napon belül nem vezetett eredményre.

(2) Az (1) bekezdés *a)* pontja esetén az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendeléséről az ügydöntő határozatot hozó bíróság dönt.

(3) Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendelése tárgyában hozott határozattal szemben az ügyész a határozat közlésétől, az elektronikus hírközlési szolgáltató az erről szóló értesítéstől és az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult a határozat közlésétől - ideértve a 158/D. § (3) bekezdése szerinti hirdetményi úton történő kézbesítést is, ha az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult ismeretlen - számított nyolc napon belül fellebbezhet.

(4) Ha az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendeléséről a (2) bekezdés alapján a másodfokú bíróság döntött, a fellebbezés elbírálására a XIV. Fejezet IV. Címe megfelelően irányadó.

(5) A bíróság az ügyész indítványára az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtását megszünteti, ha a tárhelyszolgáltató teljesíti az elektronikus adat végleges eltávolítására vonatkozó kötelezettségét.

(6) A bíróság az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendeléséről, illetve annak az (5) bekezdés szerinti megszüntetéséről szóló határozatáról elektronikus úton haladéktalanul értesíti az NMHH-t. Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtását az NMHH szervezi és ellenőrzi. Az NMHH az elrendelésről szóló határozattal kapcsolatosan a 158/D. § (5) bekezdése, a megszüntetésről szóló határozattal kapcsolatosan a 158/D. § (7) és (9) bekezdése szerint jár el.

(7) A bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az elektronikus hírközlési szolgáltatóval szemben az elektronikus adathoz való hozzáférés végleges megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki. A rendbírság ismételten is kiszabható. A rendbírságot kiszabó határozattal szemben halasztó hatályú fellebbezésnek van helye.

Az 596/A. § a bíróságnak az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtásával kapcsolatos teendőit tartalmazza. Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, egy biztonsági jellegű intézkedés a hatályos magyar szankció rendszerben, melynek alkalmazási feltételeit a Btk. 77. § tartalmazza. A hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtást, a bíróság hivatalból vagy az ügyész indítványára az 596/A. § (1) bekezdés a)-d) pontjaiban meghatározott esetekben rendelheti el. Az a) pont arról rendelkezik, amikor a büntetőeljárás során az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételének elrendelésére az 158/D. § (1) bekezdés rendelkezései szerint került sor, és a hozzáférés megakadályozása továbbra is indokolt. A b) pont arra az esetre teszi lehetővé a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtást, ha a tárhelyszolgáltató a Bv. tvr. 91. § (3) bekezdése alapján kiszabott pénzbírság ellenére sem tesz eleget kötelezettségének. Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének teljesítésére az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló törvényben meghatározott tárhelyszolgáltató köteles. Amennyiben ennek nem tesz eleget, akkor a büntetésvégrehajtási bíró a tárhelyszolgáltatóval szemben, a hozzáférhetetlenné tételi kötelezettség elmulasztása miatt, százezer forinttól egymillió forintig terjedő pénzbírságot szabhat ki. Ha a tárhelyszolgáltató a pénzbírságot kiszabó határozat jogerőre emelkedését követő egy munkanapon belül a kötelezettségét nem teljesíti, a pénzbírság háromhavonta ismételten kiszabható. Amennyiben ennek ellenére sem teljesíti a tárhelyszolgáltató a kötelezettségét, akkor az alapügyben elsőfokon eljárt bíróság a büntetésvégrehajtási bíró megkeresése alapján, a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtást rendelhet el.
A c) pont lehetővé teszi hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtást, ha az intézkedés alkalmazására gyermekpornográfia miatt került sor, és a tárhelyszolgáltató kötelezettségének nem tesz eleget. Tekintettel ebben az esetben a bűncselekmény súlyára és társadalomra való veszélyességére, a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtást, a pénzbírság kiszabására tekintet nélkül haladéktalanul el kell rendelni. A d) pont, arra az esetre teremti meg a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtást, ha az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének érdekében, külföldi államot kellett jogsegéllyel megkeresni, és a jogsegély kibocsátásától számított 30 napon belül az nem vezetett eredményre. Célszerűségi szempontokat figyelembe véve a (2) bekezdés szerint az a) pont esetén a hozzáférés végleges megakadályozásával történő elrendelésről az ügydöntő határozatot hozó bíróság dönt. Amennyiben ez a másodfokú bíróság lenne, akkor a határozat elleni fellebbezés elbírálására, a XIV. fejezet IV. Cím rendelkezései, vagyis a másodfokú eljárás során hozott, nem ügydöntő végzés elleni fellebbezés szabályai megfelelően irányadóak. Az 596/A § (1) bekezdés b)-d) pontjaiban, a döntés meghozatalára az általános szabályok alapján, az alapügyben eljárt elsőfokú bíróság jogosult. A (3) bekezdés a határozat elleni jogorvoslati lehetőségre vonatkozó szabályokat rendezi. A határozat ellen az ügyész és az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult, a határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül jogosult fellebbezni. Az elektronikus hírközlési szolgáltató és az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult - ha az ismeretlen - a 158/D. § (3) bekezdése szerinti hirdetményi úton történő kézbesítéstől számított nyolc napon belül fellebbezhet. A bíróság az ügyész indítványára, csak akkor fogja az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele végrehajtásának a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtását megszüntetni, ha a tárhelyszolgáltató teljesíti az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettségét.

III. Cím

KEGYELMI ELJÁRÁS

A kegyelmi kérelem

597. § (1) Kegyelem iránti előterjesztést - hivatalból vagy kérelemre - a büntetőeljárás megszüntetésére a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően az igazságügyért felelős miniszter tehet a köztársasági elnökhöz.

(2)

(3) Kegyelmi kérelmet a terhelt, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, valamint a terhelt hozzátartozója nyújthat be.

(4) A büntetőeljárás megszüntetése iránt kegyelmi kérelmet annál az ügyésznél, illetőleg bíróságnál kell benyújtani, amely előtt az eljárás folyik.

(5) Az ügyész, illetőleg a bíróság a kegyelmi eljárás során a terheltnek a kegyelmi döntéshez szükséges személyes adatait beszerzi és kezeli.

Egyéni kegyelem gyakorlására kizárólag a köztársasági elnök jogosult. Az egyéni kegyelem az eljárás adott szakaszától függően lehet eljárási kegyelem, végrehajtási kegyelem és irányulhat a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesítésre is. Az egyéni kegyelem iránti előterjesztés történhet hivatalból és történhet kérelemre. Az 597. § (1) bekezdés meghatározza, hogy a kegyelmi kérelem pontosan mire irányulhat és ki jogosult annak előterjesztésére. A büntetőeljárás megszüntetésére vonatkozó kegyelmi kérelem előterjesztésére, a vádirat benyújtásáig a legfőbb ügyész, azt követően az igazságügyért felelős miniszter jogosult. A még végre nem hajtott valamennyi büntetés, az intézkedések közül pedig, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka és a javítóintézeti nevelés elengedésére vagy mérséklésére, illetve a mentesítésre vonatkozó kegyelmi kérelem előterjesztésére, az igazságügyért felelős miniszter jogosult. Az előbbiekben fel nem sorolt intézkedések elengedésére vagy mérséklésére, továbbá a már végrehajtott büntetések és intézkedések utólagos elengedése tárgyában, kegyelmi kérelem nem terjeszthető elő. Kegyelmi kérelem benyújtására jogosultak a terhelt, a védő, fiatalkorú törvényes képviselője és a terhelt hozzátartozója. A felsorolás taxatív, mindannyiukat önállóan, egymástól függetlenül illeti meg a kegyelmi kérelem előterjesztésének lehetősége. A fiatalkorú törvényes képviselője a terhelt nagykorúvá válásáig gyakorolhatja ezt a jogát, hiszen ezt követően a törvényes képviselői minősége megszűnik. A terhelt hozzátartozóján a Btk. 459. § (1) bekezdés 14. pont alatt meghatározott személyeket, vagy a régi Btk., az 1978. évi IV. törvény 137. § 6. pontjában meghatározottakat kell érteni. Amennyiben a kegyelmi kérelem az eljárás megszüntetésére vonatkozik, akkor azt annál az ügyésznél, illetve bíróságnál kell benyújtani, amely előtt az eljárás folyik. A végrehajtási kegyelemre irányuló, illetve a kegyelmi mentesítésre vonatkozó kérelmet, az első fokon eljárt bíróságnál kell benyújtani. A kegyelmi kérelem benyújtása nincs formai követelményekhez kötve, előterjeszthető írásban, vagy szóban jegyzőkönyvbe mondva is. Az (5) bekezdés feljogosítja az ügyészt, illetve a bíróságot, hogy a terheltnek a kegyelmi döntéshez szükséges személyes adatait beszerezze.

A kegyelmi kérelem elintézése

598. § (1) A döntéshez szükséges adatokat tartalmazó iratokat, valamint a kegyelmi kérelmet
a) a vádirat benyújtásáig az ügyész a legfőbb ügyészhez,
b) a vádirat benyújtása után a bíróság az igazságügyért felelős miniszterhez
felterjeszti. A kegyelmi kérelemnek az eljárás folytatására nincs halasztó hatálya.

(2) A legfőbb ügyész, illetve az igazságügyért felelős miniszter a 71. § szerinti megkereséssel élhet további olyan adatok vagy iratok beszerzése érdekében, amelyekre a kegyelmi kérelem hivatkozik, vagy amelyek a kegyelmi eljárás lefolytatásához szükségesek. A megkeresésre ilyen esetben a 71. § (1)-(5) és (7) bekezdését kell megfelelően alkalmazni.

(2a) A legfőbb ügyész, illetve az igazságügyért felelős miniszter a kegyelmi eljárás során törvényben meghatározott adatkörben adatokat igényelhet a következő nyilvántartásokból:
a) bűnügyi nyilvántartási rendszer,
b) szabálysértési nyilvántartási rendszer,
c) polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartása,
d) közúti közlekedési nyilvántartás,
e) központi idegenrendészeti nyilvántartás.

(3) A legfőbb ügyész, illetőleg az igazságügyért felelős miniszter a kegyelmi kérelmet a köztársasági elnökhöz akkor is felterjeszti, ha a kegyelem gyakorlása iránt nem tesz előterjesztést.
(4) A kegyelmi döntésről szóló határozatot a terheltnek és a kegyelmi kérelem előterjesztőjének az a bíróság, illetőleg ügyész kézbesíti, amely előtt az eljárás folyik.

(5) A (4) bekezdés szerinti értesítés tartalmazza a kegyelmi határozat számát, a határozathozatal idejét, az igazságügyért felelős miniszter ellenjegyzésének keltét, a kegyelmi döntéssel érintett határozatokat hozó bíróság vagy ügyész megnevezését, az érintett határozatok számát és azok meghozatalának idejét, és a kegyelmi döntés tartalmát. Ha a köztársasági elnök kegyelmet gyakorolt, az értesítés tartalmazza a kegyelemhez fűződő jogkövetkezményekről szóló tájékoztatást is.
(6) Ha a büntetőeljárás kegyelemből történő megszüntetését a bíróság vagy az ügyész hivatalból kezdeményezte, a terhelt az eljárást megszüntető határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül kérheti az eljárás folytatását.

A kegyelmi kérelmet a döntéshez szükséges adatokat tartalmazó iratokkal együtt, az ügyész a legfőbb ügyészhez, a bíróság az igazságügyért felelős miniszterhez terjeszti fel. A kegyelmi kérelem előterjesztésének az eljárás folytatására nincs halasztó hatálya. Ez azt jelenti, hogy eljárási kegyelmi kérvény előterjesztése ellenére, az eljárást folytatni kell, illetve intézkedni kell a büntetés vagy az 597. §-ban megjelölt intézkedés végrehajtása, illetve a végrehajtás folytatása ügyében. Végrehajtás iránti kegyelmi kérelem és előterjesztés esetén az igazságügyért felelős miniszter azonban elrendelheti a büntetés, továbbá a próbára bocsátás, a jóvátételi munka és a javítóintézeti nevelés végrehajtásának a köztársasági elnök döntéséig történő elhalasztását vagy félbeszakítását. Ezen kívül az igazságügyért felelős miniszter, az alaposabb előterjesztés érdekében, elrendelheti az elítéltnek a büntetés-végrehajtás központi kórházában történő szakorvosi vizsgálatát. Ennek az intézkedésnek a büntetés végrehajtásának megkezdésére halasztó hatálya van.
Kegyelmet kizárólag a köztársasági elnök gyakorolhat, ezért a legfőbb ügyésznek és az igazságügyért felelős miniszternek a benyújtott kegyelmi kérelmeket illetően, nincs szűrő szerepe, azokat akkor is továbbítani kell a köztársasági elnöknek, ha egyébként a kegyelemben részesítés iránt nem tesznek előterjesztést.

A 31/1997. (V. 16.) AB határozat rendelkezései szerint, a jogalkotónak jogszabályban kell előírnia, hogy melyik szervezet, milyen eljárásban, milyen formai követelményekkel közli a köztársasági elnök kegyelmi döntését. Ennek tesz eleget az 598. § (4) bekezdés. Az eljárási kegyelem esetén, a kegyelmi döntést az a bíróság, illetőleg ügyész közli a terhelttel, amely előtt az eljárás folyik. A végrehajtási és a mentesítésre vonatkozó kérelemről szóló döntést, az ügyben első fokon eljárt bíróság kézbesíti az elítéltnek, és a kegyelmi kérelem előterjesztőjének. Amennyiben az elítélt a szabadságvesztés büntetését tölti, akkor a kegyelmi döntésről szóló határozatot az igazságügy miniszter közvetlenül a büntetés-végrehajtási intézet útján kézbesíti. Ezzel egyidejűleg az ügyben elsőfokon eljárt bíróságot is értesíteni kell a kegyelmi döntés tényéről és tartalmáról. A bíróságnak azonban ebben az esetben további kézbesítési kötelezettsége nincs. Az 598. § (5) bekezdése részletesen meghatározza annak az értesítésnek a tartalmát, melyet az igazságügy-miniszter a kegyelmi kérelem elbírálásakor küld meg a bíróságnak.
Amennyiben az eljárási kegyelmet a bíróság vagy az ügyész hivatalból kezdeményezte, és sor kerül az eljárás kegyelemből történő megszüntetésére, akkor a terhelt az eljárást megszüntető határozat kézbesítésétől számított nyolc napon belül kérheti az eljárás folytatását. Ebben az esetben a bíróságnak és az ügyésznek kötelező az eljárást folytatni. Nem jogosult ugyanakkor a terhelt az eljárás folytatását kérni, ha az eljárási kegyelmet maga a terhelt, a védő, vagy a fiatalkorú törvényes képviselője, vagy a terhelt hozzátartozója kezdeményezte.

A bűnügyi költség vagy a rendbírság elengedése

599. § (1) Az államot illető bűnügyi költség és a rendbírság megfizetését az igazságügyért felelős miniszter különös méltánylást érdemlő okból egészben vagy részben elengedheti.

(2) Az államot illető bűnügyi költség és a rendbírság megfizetésének elengedésére irányuló kérelmet az államot illető bűnügyi költség megfizetésére kötelezett, a rendbírsággal sújtott (a továbbiakban együtt: fizetésre kötelezett), a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, valamint a fizetésre kötelezett 56. § szerinti képviselője nyújthatja be.

(3) Az elsőfokú bíróság az államot illető bűnügyi költség és a rendbírság megfizetésének elengedésére irányuló kérelmet a fennálló tartozás mértékéről, illetve az addigi befizetés adatairól szóló igazolással, és a büntetőügy irataival (részirattal), ideértve a (4) bekezdés szerint beszerzett adatokat, iratokat is, az esetlegesen rendelkezésre álló bírósági foglalási jegyzőkönyvvel felterjeszti az igazságügyért felelős miniszterhez.

(4) A bíróság a felterjesztés előtt a megkeresés (71. §) szabályai szerint beszerzi a fizetésre kötelezettnek a döntéshez szükséges személyes adatait, ideértve a vagyoni és jövedelmi helyzetére vonatkozó adatokat is, valamint a fizetésre kötelezett személyi körülményeit, vagyoni és jövedelmi helyzetét feltáró részleges környezettanulmányt, továbbá fogva lévő terhelt esetében az intézeti értékelő véleményt.

(5) A részleges környezettanulmányt a pártfogó felügyelő készíti el.

Az államot illető bűnügyi költség és rendbírság elengedésére vagy részleges elengedésére az igazságügyért felelős miniszter jogosult, különös méltánylást érdemlő okból. Ilyen ok lehet a kérelmező személyével összefüggő ok, például tartós, súlyos betegsége, jövedelem hiánya, kiskorúak eltartására vonatkozó kötelessége stb.. A kérelem benyújtására jogosult, a bűnügyi költség viselésére kötelezett személy, a rendbírsággal sújtott személy, a védő, a fiatalkorú törvényes képviselője, valamint a fizetésre kötelezett 56. § szerinti képviselője. A kérelmet az elsőfokon eljárt bíróságnál kell benyújtani, aki a (3) bekezdésben meghatározott iratokkal együtt továbbítja a kérelmet az igazságügyért felelős miniszternek. A bíróság a felterjesztés előtt az igazságügyért felelős miniszter megalapozott döntésének előkészítéseként, beszerzi a fizetésre kötelezettnek a döntéshez szükséges személyes adatait, ideértve a vagyoni és jövedelmi helyzetére vonatkozó adatokat is, valamint a fizetésre kötelezett személyi körülményeit, vagyoni és jövedelmi helyzetét feltáró részleges környezettanulmányt. A részleges környezettanulmányt ebben az esetben is pártfogó felügyelő készíti el. A bíróságnak be kell szerezni a felterjesztés előtt, a fogva lévő terhelt esetében az intézeti értékelő véleményt. A bíróság a szükséges adatoknak, iratoknak a beszerzését követően, a kérelmet az igazságügyért felelős miniszterhez továbbítja. A kérelemhez csatolni kell a még fennálló tartozás mértékéről, illetve az addigi befizetés adatairól szóló igazolást, csatolni kell a büntetőügy vonatkozó iratait, az előbbiekben említett és beszerzett iratokat, az esetlegesen rendelkezésre álló bírósági foglalási jegyzőkönyvet.

XXXI. Fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

600. § A bírósági titkár is teljesítheti a más bíróságoktól származó megkereséseket, valamint lefolytathatja - az 557. § (2) bekezdése, az 558. §, az 565. §, az 566. §, az 567. § (2) bekezdése, az 568. §, az 572-577. §, az 579. §, az 586. § és az 587. § szerinti eljárások kivételével - a XXIX. Fejezet II. és III. Címe szerinti eljárásokat.

A bírósági titkár a törvény felhatalmazása alapján, az elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben önálló aláírási joggal eljárhat. A 600. § a különleges eljárásokra vonatkoztatva határozza meg az egyesbíró, illetve a tanács elnöke helyett eljáró bírósági titkár jogkörét. Ezekben az eljárásokban a döntés mérlegelést nem igényel, ezért a bírói munkateher csökkentése érdekében is indokolt, hogy a döntés meghozatalára jogi szakvizsgával rendelkező bírósági titkár is jogosult legyen.

Értelmező rendelkezések

601. § (1) Ahol e törvény járásbíróságról rendelkezik, ezen a kerületi bíróságot is érteni kell.

(2) Ahol e törvény büntetés helyett alkalmazott intézkedésről rendelkezik, ezen a megrovást (Btk. 64. §, illetve 1978. évi IV. törvény 71. §), a próbára bocsátást (Btk. 65. §, illetve 1978. évi IV. törvény 72. §), a jóvátételi munkát (Btk. 67. §) és a javítóintézeti nevelést (Btk. 120-122. §, illetve 1978. évi IV. törvény 118. §) kell érteni.

(3) Ahol e törvény hozzátartozóról rendelkezik, a Btk. 459. § 14. pontja, illetve az 1978. évi IV. törvény 137. § 6. pontja az irányadó, ahol e törvény állami szervről rendelkezik, ezen költségvetési szervet kell érteni.

(4) Ahol e törvény gazdálkodó szervezetről rendelkezik, ezen a polgári perrendtartásról szóló törvény szerinti gazdálkodó szervezetet kell érteni.

(5) Ahol e törvény a jogkövetkezményeket a törvényben meghatározott büntetéshez fűzi, ezen a Btk. Különös Részében meghatározott büntetési tételkeret felső határát kell érteni.

(6) E törvény alkalmazásában médiatartalom-szolgáltató a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény szerinti médiatartalom-szolgáltató.

(7) Ahol e törvény rendfokozatról rendelkezik, azon a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja esetében a viselt rendfokozatot, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja esetében a betöltött szolgálati beosztás besorolása és fizetési fokozata alapján meghatározott rendfokozatot kell érteni.

A 601. § (1) bekezdés a bírósági rendszer átalakítása miatt, a jogbiztonság érdekében rendelkezik arról, hogy amennyiben a törvény rendelkezése csupán járásbíróságról rendelkezik, akkor ezalatt a kerületi bíróságokat is érteni kell. A 601. § (2) bekezdés a büntetés helyett alkalmazott intézkedések kategóriáját határozza meg. Mivel az új Btk. csak 2013. július 1-jén lépett hatályba, ezért az időbeli hatály rendelkezéseit megfelelően alkalmazva, még sor kerülhet az 1978. évi IV. törvény, a régi Btk. rendelkezéseinek az alkalmazására is. Ezért a büntetés helyett alkalmazott intézkedések felsorolásánál a Be. utal mindkét törvényhelyre, kivéve értelemszerűen a jóvátételi munkát, hiszen ennek bevezetésére az új Btk.-val került sor.

Amikor a Be. hozzátartozóról beszél, akkor ezen a Btk. értelmező rendelkezéseiben meghatározott hozzátartozó fogalmat kell érteni. Ebben az esetben is előfordulhat, hogy az időbeli hatály miatt még a régi Btk. rendelkezései kerülnek alkalmazásra, ezért mindkét Btk.-ra utal a 603. § (3) bekezdése. Az állami szerv fogalmával kapcsolatban a Be. annyi magyarázattal szolgál, hogy ezen költségvetési szervet kell érteni. A költségvetési szerv fogalmát az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 7. §-a határozza meg.

A 601. § (4) bekezdés a gazdálkodó szervezet fogalmát határozza meg oly módon, hogy utal a Pp. 396. §-ában foglalt definícióra. A régi Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény a gazdálkodó szervezet fogalmát oly módon tartalmazta, hogy tételesen felsorolta a fogalom alatt értendő szervezeti formákat. Az új Ptk. a gazdálkodó szervezet fogalom helyett az értelmező rendelkezések között új fogalomként vezeti be a vállalkozás fogalmát. Ez az új fogalom absztrakt módon, anyagi jogias szemlélettel határozza meg az általa körülírni kívánt személyi kört. Az eljárási jellegű szabályokat tartalmazó normáknál több szempontból is célszerűvé vált fenntartani egy olyan fogalmat, ami alapján pontos személyi kör állapítható meg, mert ez segíti az egységes jogalkalmazást. Ezért a Pp.-ben meghatározásra került egy taxatív felsorolást tartalmazó gazdálkodó szervezet fogalom, ami jól elkülöníthető az új Ptk. absztraktabb, anyagi jogi szemléletű és tágabb értelmezést engedő vállalkozás fogalmától. A Pp. alapján gazdálkodó szervezet a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi együttműködési csoportosulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó. Az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira is a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A 605. § (5) bekezdése törvényi szintre emelte azt a bírói gyakorlatot, miszerint a Be.-ben a bűncselekmény büntetési tételéhez kapcsolódó jogkövetkezmény szempontjából, a Btk. Különös Részében a bűncselekményre megállapított büntetési tétel felső határát kell alkalmazni. A törvény alkalmazásában a médiatartalom-szolgáltató fogalmát, a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény 1. § 8. pont határozza meg.

Átmeneti rendelkezések

602. § (1) Ha e törvény hatálybalépésének időpontjában az ügyben a korábbi jogszabály alapján elrendelt feljelentés kiegészítése során a nyomozó hatóság eljárási cselekményeket végez, a nyomozó hatóság a hatálybalépéstől számított három napon belül jelentést készít, és e törvény rendelkezései szerint a feljelentést elutasítja, vagy a nyomozást elrendeli.

(2) Ha korábbi jogszabály alapján a nyomozás során panasszal éltek, a panaszt el kell bírálni. Ha e törvény a panasz elutasítását követően a sértett számára pótmagánvádlóként fellépést enged meg, erről a panaszt tevőt értesíteni kell.

(3) Ha a korábbi jogszabály alapján az ügyben pótnyomozást rendeltek el, a pótnyomozást e törvény rendelkezései szerint kell lefolytatni.

(4) Ha magánvádas ügyben vagy perújítás folytán a bíróság nyomozást rendelt el, a nyomozást e törvény alapján kell lefolytatni.

(5) A jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, az adócsalás, a munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás, a visszaélés jövedékkel, a jövedéki orgazdaság, a csempészet és az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése miatt 2011. december 31. napját követően induló vagy 2012. január 1. napján folyamatban lévő nyomozást a Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi.

A 602. § a nyomozati szakaszra ír elő átmeneti rendelkezéseket. Az átmeneti rendelkezések arra vonatkoznak, hogy a Be. hatálybalépésének időpontjában az e szakasz szerint folyamatban lévő ügyekben hogyan kell eljárni. Mivel a pótnyomozás intézményét a Be. megszüntette, ezért azokban az ügyekben, ahol a korábbi jogszabály alapján pótnyomozást rendeltek el, ott a nyomozást e törvény szabályai alapján kellett lefolytatni. Sajátos helyzetet teremt a magánvádas eljárásban és a perújítás során elrendelt nyomozás, ezt az esetek többségében a bíróság rendeli el, de ezt is a Be. nyomozásra vonatkozó szabályainak figyelembevételével kell lefolytatni. A (6) bekezdés a nyomozás vonatkozásában rendelkezik arról, hogy a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén, a 2011. december 31. napját követően induló, vagy 2012. január 1. napján folyamatban lévő nyomozást a Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi.

603. § (1) Ha a Kúria a bíróságnak e törvény hatálybalépése előtt hozott határozatát rendkívüli jogorvoslati eljárás folytán hatályon kívül helyezi, és a bíróságot új eljárásra utasítja, a megismételt eljárást az e törvény szerint hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság folytatja le.

(2) A 416. § (4) bekezdésének *b)* pontja és a 421. § (2) bekezdése alapján a törvényben kizártnak kell tekinteni azt az indítványt, amelyet a korábbi törvény alapján benyújtott felülvizsgálati indítvány és törvényesség érdekében emelt jogorvoslat elbírálása során hozott határozat ellen nyújtottak be. A 416. § (1) bekezdésének *f)* pontja alapján felülvizsgálati indítványt csak az Alkotmánybíróság e törvény hatálybalépését követően közzétett határozata alapján lehet előterjeszteni.

(3) Ha a bíróság elé állítás során a bíróság az iratokat az ügyésznek visszaküldi, a további eljárást e törvény rendelkezései szerint kell lefolytatni.

(4) Ha a bíróságnak az e törvény hatálybalépése előtt, a tárgyalás mellőzésével hozott végzésével kapcsolatban tárgyalás tartását kérték, az eljárást e törvény szerint kell lefolytatni.

(5) Ha a bíróság az eljárást felfüggeszti, a felfüggesztést követően az eljárást e törvény szerint kell lefolytatni.

(6) A korábbi törvény szerinti felülvizsgálati eljárást és a törvényesség érdekében emelt jogorvoslati eljárást a korábbi törvény szerint kell lefolytatni, ha az indítvány e törvény hatálybalépése előtt a Legfelsőbb Bíróságra érkezett.

(7) A különösen nagy, vagy ezt meghaladó mértékű bevételcsökkenést okozó adócsalás, a különösen nagy, vagy ezt meghaladó mértékű bevételcsökkenést okozó munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás, a különösen nagy, vagy ezt meghaladó mértékű bevételcsökkenést okozó visszaélés jövedékkel, a különösen nagy, illetve a különösen jelentős értékű jövedéki termékre elkövetett jövedéki orgazdaság és a különösen nagy, vagy ezt meghaladó mértékű vámbevétel-csökkenést okozó csempészet miatt 2011. december 31. napját követően induló vagy 2012. január 1. napján folyamatban lévő büntetőeljárás a megyei bíróság hatáskörébe tartozik.

Mivel e törvény számos eljárási jogintézményt másképp szabályozott, mint a korábbi törvény, ezért szükségessé vált átmeneti rendelkezések megalkotása, melyek a folyamatban lévő ügyek elbírálásának szabályait igyekeztek rögzíteni. A korábban indult és folyamatban volt ügyek befejeződése folytán, ezeknek a rendelkezéseknek egyre csekélyebb vagy éppen nincs is már gyakorlati jelentősége. A 603. § (1) bekezdés arra az esetre állapít meg rendelkezést, ha a Kúria még a törvény hatályba lépése előtt hozott határozatot, rendkívüli perorvoslati eljárásban hatályon kívül helyez és a bíróságot új eljárásra utasítja. Ebben az esetben az új eljárás lefolytatására e törvény szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság, e törvény rendelkezéseit alkalmazva jogosult. A (2) bekezdés rendelkezik arról, hogy a korábbi eljárási törvény alapján benyújtott felülvizsgálati indítvány és törvényesség érdekében emelt jogorvoslat során hozott határozat ellen, nincs helye újabb felülvizsgálati indítvány előterjesztésének. A törvényben kizárt, a nem jogosulttól származó, vagy elkésett indítványt a Kúria a 421. § (2) bekezdése alapján elutasítja. A (6) bekezdés szerint ugyanakkor, ha felülvizsgálati indítványt vagy a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatot még e törvény hatálybalépése előtt jelentettek be, akkor ezeket a rendkívüli perorvoslati eljárásokat, a régi szabályok alapján kell lefolytatni. A 416. § (1) bekezdésének f) pontja alapján, felülvizsgálati indítványt csak olyan alkotmánybírósági határozat alapján lehet benyújtani, melyet a Be. hatályba lépését követően hoztak.

A bíróság elé állítás különeljárás esetén, amennyiben még e törvény hatályba lépése előtt indult az eljárás, és az ügy iratait a bíróság az ügyésznek küldi vissza, akkor a további eljárásra e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. Ugyanez vonatkozik arra az esetre, ha e törvény hatályba lépése előtt kibocsátott tárgyalás mellőzéses végzés miatt, tárgyalás tartását kérték a jogosultak, akkor a tárgyalás tartására e törvény szabályait kell megfelelően alkalmazni. E törvényt kell továbbá alkalmazni akkor is, ha a bíróság az eljárást még a régi törvény hatálya alatt felfüggesztette. A felfüggesztés után az eljárást e törvény rendelkezéseinek megfelelően kell folytatni. A (7) bekezdés a megyei bíróság hatáskörének a kiterjesztése kapcsán bizonyos bűncselekmények esetén a 2011. december 31. napját követően induló, vagy 2012. január 1. napján folyamatban lévő büntetőeljárásban is, a megyei bíróság hatáskörét állapítja meg.

603/A. §

A 603/A. §-ban meghatározott bűncselekmények miatt, a 2011. december 31. napját követően induló vagy 2012. január 1. napján folyamatban lévő büntetőeljárásra, a kiemelt ügyekre vonatkozó külön eljárás szabályait rendeli alkalmazni.

603/B. § E törvénynek az igazságszolgáltatást érintő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CCV. törvénnyel megállapított rendelkezéseit az igazságszolgáltatást érintő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CCV. törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kell.

Az igazságszolgáltatást érintő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CCV. törvény számos módosítást eszközölt e törvényben is, ezeket a módosításokat a hatályba lépésük időpontjától kezdve alkalmazni kell a folyamatban lévő büntetőügyekben.

603/C. § Az egyes törvényeknek a kormányzati ellenőrzéssel összefüggő módosításáról szóló 2012. évi CLXXXIX. törvénnyel megállapított 71/B. § (1) bekezdést, 195. § (2) és (2a) bekezdést az egyes törvényeknek a kormányzati ellenőrzéssel összefüggő módosításáról szóló 2012. évi CLXXXIX. törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

Szintén a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell, a 2012. évi CLXXXIX. törvénnyel megállapított, 71/B. § (1) bekezdést, 195. § (2) és (2a) bekezdést, az egyes törvényeknek a kormányzati ellenőrzéssel összefüggő módosításáról szóló 2012. évi CLXXXIX. törvény hatálybalépésétől.

Felhatalmazó rendelkezések

604. § (1) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben meghatározza

a) a büntetőeljárásban részt vevők, valamint az eljárást folytató bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság, illetve a büntetés-végrehajtási szervezet tagjainak személyi védelmére vonatkozó szabályokat,

b) a hírközlési szolgáltatást, valamint a küldemények továbbítását végzők titkos adatszerzéssel kapcsolatos kötelezettségeit és hatóságokkal történő együttműködésük részletes szabályait,

c) a bírósági ügyintéző által a büntető ügyekben ellátható feladatokat,

d)

(2) Felhatalmazást kap az igazságügyért felelős miniszter, hogy

a) az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt, illetve a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható ismeretlen személy tartózkodási helye felkutatásának, lakóhelye, illetőleg személyazonossága megállapításának és körözése elrendelésének részletes szabályait az érintett miniszterekkel egyetértésben,

b) büntetőeljárás során kirendelt védő, a büntetőeljárásban részt vevő személyek költségeit, e személyek képviselőinek - ide nem értve a pártfogó ügyvédek - díját és költségeit, valamint a terhelt személyes költségmentességével kapcsolatos részletes szabályokat a rendészetért felelős miniszter és az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével kiadott,

c) a bűnügyi költségek előlegezésének és az államot illető bűnügyi költségek behajtásának és elszámolásának, valamint a vádlott és a meghatalmazott védő készkiadása, illetve a meghatalmazott védő díja állam, pótmagánvádló vagy magánvádló általi megtérítésének szabályait az államháztartásért felelős miniszter és a rendészetért felelős miniszter egyetértésével kiadott,

d) a szaktanácsadó díjazására, illetve a tanú által felszámítható költségekre vonatkozó részletes szabályokat az államháztartásért felelős miniszterrel egyetértésben,

e)

f) az elmeállapot megfigyelésére kijelölt egészségügyi intézményeket, a pszichiátriai fekvőbeteg-intézetben az elmeállapot megfigyelésével kapcsolatos költségeket és ezek elszámolását az egészségügyért felelős miniszter egyetértésével kiadott,

g) a tolmácsra és a fordítóra vonatkozó rendelkezéseket, a tolmács és a fordító díjazására és az általuk felszámítható költségekre vonatkozó részletes szabályokat az érintett miniszterek egyetértésével kiadott,

h) a házi őrizet végrehajtási szabályait, valamint a lakhelyelhagyási tilalommal összefüggésben a terhelt mozgását nyomon követő eszköz alkalmazásának szabályait a rendészetért felelős miniszter egyetértésével kiadott,

i) az óvadék letétele esetén a bírósági letét szabályait,

j) a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályait a rendészetért felelős miniszter és az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével kiadott,

k) a bírósági eljárásban az eljárási cselekmény jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályait, valamint a tárgyalás zártcélú távközlő hálózat útján történő megtartásának részletes szabályait,

l) a fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása során, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra háruló feladatokat az érintett miniszterek egyetértésével kiadott,

m) a büntetőeljárás során keletkezett iratokból másolat adását a rendészetért felelős miniszter és a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt irányító miniszter egyetértésével kiadott,

n) a büntetőeljárásban alkalmazható hirdetmény útján történő kézbesítés szabályait,

o) a bírósági ügyvitel szabályait,

p) a fogva tartásban lévő terhelt elmeállapota megfigyelésének és az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtásának szabályait,

q) az elektronikus bírósági iratkezelés részletes szabályait rendeletben állapítsa meg,

r) az ügyészség és a Rendőrség szerveinek az ügyészségi nyomozásban való együttműködése, és az ennek kapcsán felmerült költségek viselése részletes szabályait,

s) a tizennegyedik életévét be nem töltött személy, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakítására és ellenőrzésére vonatkozó szabályokat a rendészetért felelős miniszter egyetértésével kiadott rendeletben szabályozza.

(3) Felhatalmazást kap a rendészetért felelős miniszter, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt irányító miniszter, hogy az igazságügyért felelős miniszter egyetértésével kiadott rendeletben szabályozza az irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályait, köztük a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályait, a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a sajtónak adandó tájékoztatás részletes szabályait.

(4) Felhatalmazást kap

a) a honvédelemért felelős miniszter, hogy az érintett miniszterek egyetértésével a katonával szemben elrendelt lakhelyelhagyási tilalom ellenőrzésének szabályait,

b) a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti rendvédelmi feladatokat ellátó szervek tekintetében a rendvédelmi feladatokat ellátó szervet irányító miniszter, a Magyar Honvédség és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tekintetében a honvédelemért felelős miniszter, hogy az igazságügyért felelős miniszter egyetértésével a nyomozásra illetékes parancsnokokat, valamint hatáskörüket és a parancsnoki nyomozás részletes szabályait,

c) a rendészetért felelős miniszter, hogy az igazságügyért felelős miniszter egyetértésével és az Országgyűlés elnöke véleményének kikérésével az Országgyűlési Őrségnél a nyomozásra illetékes parancsnokot, valamint hatáskörét és a parancsnoki nyomozás részletes szabályait,

d) a rendészetért felelős miniszter, hogy az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszer szabályait, valamint az adatgyűjtés és feldolgozás részletes szabályait

rendeletben megállapítsa.

(5) Felhatalmazást kap

a) a nyomozó hatóság országos parancsnoka (vezetője), hogy a legfőbb ügyésszel egyetértésben a nyomozással kapcsolatban utasításban,

b) a legfőbb ügyész, hogy a büntetőeljárással összefüggő ügyészi feladatok ellátása során utasításban,

c) az Országos Bírósági Hivatal elnöke, hogy a bírósági eljárással kapcsolatban szabályzatban,

d) az igazságügyért felelős miniszter, hogy a bíróság büntetés-végrehajtási feladataival kapcsolatban rendeletben,

e) a honvédelemért felelős miniszter és a Kormány rendvédelmi feladatokat ellátó szervet irányító minisztere, hogy együttesen a legfőbb ügyésszel egyetértésben a Magyar Honvédség, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti rendvédelmi feladatokat ellátó szervek tekintetében a parancsnoki nyomozással kapcsolatban utasításban

az idézésekre, értesítésekre, határozatokra, jegyzőkönyvekre és az eljárás során gyakrabban használt más iratokra nyomtatvány rendszeresítését rendelje el.

(6) Felhatalmazást kap az egészségügyért felelős miniszter, hogy a kábítószer-megelőzésért és a kábítószerügyi koordinációs feladatokért felelős miniszter, a rendészetért felelős miniszter, az igazságügyért felelős miniszter egyetértésével kiadott rendeletben meghatározza a kábítószer-függőséget gyógyító kezelés, kábítószer-használatot kezelő más ellátás vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatás szabályait.

(7) Felhatalmazást kap a rendészetért felelős miniszter, hogy az igazságügyért felelős miniszter és az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével kiadott rendeletben szabályozza a büntetőeljárásban elrendelt elővezetés végrehajtásával, valamint a terhelt elfogása és megtalálása esetén meghatározott bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság elé állításával felmerült költség megtérítésének részletes szabályait.

(8) Felhatalmazást kap a rendészetért felelős miniszter, hogy az igazságügyért felelős miniszterrel egyetértésben rendeletben szabályozza az irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok hatáskörét és illetékességét.

A Be. törvény a büntetőeljárás legfontosabb garanciális szabályait tartalmazza, azonban egyes részletszabályok megalkotását a Kormány és az ágazati minisztériumok feladataként jelöli meg. A 604. § felhatalmazó rendelkezéseket tartalmaz, mely kijelöli annak a kereteit, hogy a büntetőeljárási törvény működőképességének a megteremtéséhez, milyen témakörökben van szükség alsóbb szintű joganyag megteremtésére, és azok meghozatalára milyen területekért felelős miniszterek jogosultak és egyben kötelesek is. Ez a jogbiztonság szempontjából is fontos, hiszen a felhatalmazó rendelkezések biztosítják, hogy a kormányzat felhatalmazás nélkül nem alkothat rendeleteket, és nem avatkozhat be a törvény szabályainak hatályosulásába. A felhatalmazó rendelkezések között találunk olyat is nem valamely ágazati minisztériumot, hanem a nyomozóhatóság országos parancsnokát, a legfőbb ügyészt, vagy az Országos Bírósági Hivatal elnökét hatalmazzák fel a szükséges részletszabályok meghozatalára.

Hatálybalépés

605. § (1) Ez a törvény - a 607. § kivételével - 2003. július 1. napján lép hatályba, rendelkezéseit a folyamatban lévő büntetőeljárásokban is alkalmazni kell. A 607. § hatálybalépéséről külön törvény rendelkezik.

(2) Az e törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő büntetőeljárásban az ezt megelőzően, a korábbi jogszabály szerint végzett eljárási cselekmény akkor is érvényes, ha ezt e törvény másként szabályozza.

(3) Az eljárást a korábbi jogszabály szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság folytatja le, ha az ügy iratai e törvény hatálybalépése előtt a bírósághoz érkeztek. A Legfelsőbb Bíróságon folyamatban maradt olyan ügyeket, amelyek elbírálása e törvény rendelkezései szerint az ítélőtábla hatáskörébe tartozik, 2003. július 1. napjáig át kell tenni az ítélőtáblára.

(4) Ha a másodfokú bíróság, illetőleg az ítélőtábla vagy a Kúria az elsőfokú bíróságnak e törvény hatálybalépése előtt hozott határozatát hatályon kívül helyezi, a megismételt eljárást - az (5) bekezdésben szabályozott kivétellel - az e törvény szerint hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság folytatja le.

(5) Az e törvény hatálybalépése előtt történt hatályon kívül helyezés esetén a megismételt eljárást a korábbi jogszabály szerint hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság folytatja le, ha az ügy iratai a megismételt eljárás lefolytatására e törvény hatálybalépése előtt érkeztek a bírósághoz.

(6) A perújítási indítványt a korábbi jogszabály szerint hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság bírálja el, ha az indítvány e törvény hatálybalépése előtt érkezett a bírósághoz.

(7)

(8)

(9)-(10)

(11)

(12)

ÍH 2016. 128. Hatáskör, illetékesség vizsgálata
ÍH 2014. 133. Hatáskör - az ügyérkezés, ügybefejezés fogalmának az értelmezése
ÍH 2012. 11. Titkos információgyűjtés

ÍH 2009. 4. A tényálláshoz kötöttség sérelme - a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése
ÍH 2008. 87. Tényálláshoz kötöttség - a vádlotti kihallgatás - másodfokú nyilvános ülés
ÍH 2006. 142. A törvényes vád fogalmának vizsgálata
ÍH 2006. 141. A törvényes vád fogalmának vizsgálata
ÍH 2005. 98. Előzetes letartóztatásról való döntés és hatáskör hiányának megállapítása - hatásköri összeütközés - hatáskör vizsgálata - bíróság kijelölése
ÍH 2005. 97. Hatáskör vizsgálata - hatásköri összeütközés - bíróság kijelölése

A Be. törvény a 607. § kivételével 2003. július 1-jén lépett hatályba. A 607. § eredeti rendelkezéseit már korábban az 1999. évi CX. törvény a Btk. módosításának a részeként hatályba léptette. Így kerültek bevezetésre az akkor hatályos Btk. (1978. évi IV. törvény) 85/A. § és 87/C. §-ai, melyek a tárgyalásról lemondás különeljárás büntetéskiszabási rendelkezéseit tartalmazták. (A Be. jelenlegi 607. §-nak tehát a 605. §-ban említett 607. §-hoz semmi köze). A jogbizonytalanság elkerülése érdekében a (2) bekezdésben a jogalkotó rögzítette, hogy e törvény hatálybalépése után, a korábbi 1973. évi I. törvény alapján lefolytatott eljárási cselekményeket, akkor is szabályosnak kell tekinteni, ha azokat e törvény már eltérően szabályozza. Ezzel azt igyekezett a jogalkotó megakadályozni, hogy a már folyamatban lévő ügyekben az eljárási cselekményeket ne kelljen megismételni, illetve a bíróságoknak ne kelljen abszolút eljárási szabálysértések miatt a határozatokat hatályon kívül helyezni. Ugyancsak lehetővé tette e törvény, hogy az eljárást a korábbi jogszabály szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság folytassa le, ha az ügy iratai e törvény hatálybalépése előtt már a bírósághoz érkeztek. Az akkori Legfelsőbb Bíróságon folyamatban maradt olyan ügyeket azonban, amelyeknek elbírálása e törvény rendelkezései szerint az ítélőtábla hatáskörébe tartozik, 2003. július 1. napjáig át kellett tenni az ítélőtáblára. A megismételt eljárásra azt a szabályt állapította meg a (4) bekezdés, hogy azokra már az új Be. rendelkezéseit kell alkalmazni. Ezt az (5) bekezdés azzal egészítette ki, hogy amennyiben a hatályon kívül helyezésre még e törvény hatálybalépése előtt sor került, és az ügy iratai a megismételt eljárás lefolytatására e törvény hatálybalépése előtt érkeztek meg az akkori szabályok szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz, akkor az a bíróság jogosult volt az eljárást lefolytatni. Hasonló szabályt állapít meg a törvény a perújítás elbírálására. A perújítási indítványt a korábbi jogszabály szerint hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság bírálja el, ha az indítvány e törvény hatálybalépése előtt érkezett a bírósághoz.

606. § (1) Ha jogszabály az e törvénnyel hatályon kívül helyezett 1973. évi I. törvényre utal, azon e törvény megfelelő rendelkezését kell érteni.

(2) E törvény tanúvédelemről szóló és a tanúvédelemmel összefüggő, valamint a fedett nyomozóról szóló és a fedett nyomozóval összefüggő rendelkezéseinek a 605. § (1) bekezdésében meghatározott hatálybalépést megelőző hatálybalépéséről - az 1973. évi I. törvény megfelelő módosításával - külön törvény rendelkezik.

(3) A (2) bekezdés szerinti külön törvény rendelkezik a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény módosításával kapcsolatos rendelkezéseknek [605. § (8)-(12) bek.] a 605. § (1) bekezdésben meghatározott hatálybalépést megelőző hatálybalépéséről is.

Azok a jogszabályok, melyek az 1998. évi XIX. törvény hatálybalépése előtt születtek, értelemszerűen csak a régi Be., az 1973. évi I. törvény rendelkezéseit építették be a szabályaikba. Ezért valamennyi jogszabály külön-külön módosítása helyett, a jogalkotó beiktatta a 606. § (1) bekezdését, mely automatikusan lehetővé teszi, hogy amennyiben jogszabályban a régi Be.-re történik utalás, akkor már az új Be. megfelelő rendelkezéseit kell alkalmazni. A (2) bekezdés rögzíti, hogy még az új Be. hatálybalépése előtt, külön törvény rendelkezik a tanúvédelem és a fedett nyomozóval kapcsolatos szabályok hatálybalépéséről. Szintén külön törvény rendelkezett a Be. hatálybalépését megelőzően egyes a Rendőrségről szóló törvény módosítását eredményező rendelkezések hatálybalépéséről.

606/A. § E törvénynek a büntetőeljárások időszerűségének javítása érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi CXII. törvénnyel (a továbbiakban: Módtv.) megállapított 16. § (1) bekezdés *k), l), r)* és *s)* pontját a Módtv. hatálybalépését követően a bírósághoz érkezett ügyekben kell alkalmazni.

Az e törvényt módosító, a büntetőeljárások időszerűségének javítása érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi CXII. törvény meghatározott rendelkezéseit, a folyamatban lévő ügyekre nem, pusztán a módosító törvény hatálybalépését követően érkező ügyekre kell alkalmazni.

606/B. § (1) E törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvénnyel megállapított 21. § (3) bekezdés *a)* pontját a folyamatban lévő eljárásokban és a jogerős ítélettel elbírált ügyek tekintetében is alkalmazni kell azzal, hogy

a) e törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napját megelőző napon hatályban volt 207. § (6) bekezdésében meghatározott ügyekben, illetve a házi őrizet egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyesbírájaként eljáró bíró a 2013. november 22. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak,

b) a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként a 215. § (3) bekezdése alapján eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak,

c) e törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napját megelőző napon hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a alapján az ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak.

(2) Az előzetes letartóztatásnak az elrendelésétől számított egy év elteltét követő meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyesbíróként eljárva, a nyomozási bíró eljárására vonatkozó szabályok szerint határoz, ha az előzetes letartóztatás meghosszabbítása iránti ügyészi indítvány az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napja előtt a törvényszékhez érkezett.

(3) Az ideiglenes kényszergyógykezelésnek az elrendelésétől számított egy éven túli felülvizsgálata tárgyában a törvényszék egyesbíróként eljárva, a nyomozási bíró eljárására vonatkozó szabályok szerint határoz, ha az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálata iránti ügyészi indítvány az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napja előtt a törvényszékhez érkezett.

(4) A házi őrizetnek az elrendelésétől számított egy év elteltét követő meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyesbíróként eljárva, a nyomozási bíró eljárására vonatkozó szabályok szerint határoz, ha a házi őrizet meghosszabbítása iránti ügyészi indítvány az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napja előtt a törvényszékhez érkezett.

(5) Az ítélőtábla tanácsa a törvényszék másodfokú tanácsára vonatkozó szabályok szerint bírálja el

a) a (2)−(4) bekezdés szerinti esetben a törvényszék egyesbírájának a határozata ellen bejelentett fellebbezést,

b) az előzetes letartóztatásnak az elrendelésétől számított egy év elteltét követő meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyesbírója által hozott határozat ellen bejelentett fellebbezést, ha a fellebbezés folytán az iratok az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napja előtt az ítélőtáblához érkeztek,

c) az ideiglenes kényszergyógykezelésnek az elrendelésétől számított egy éven túli felülvizsgálata tárgyában a törvényszék egyesbírója által hozott határozat ellen bejelentett fellebbezést, ha a fellebbezés folytán az iratok az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napja előtt az ítélőtáblához érkeztek,

d) a házi őrizetnek az elrendelésétől számított egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyesbírója által hozott határozat ellen bejelentett fellebbezést, ha a fellebbezés folytán az iratok az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napja előtt az ítélőtáblához érkeztek.

Sarkalatossági záradék

607. § E törvény IX. Fejezet V. Címe az Alaptörvény 46. cikk (6) bekezdése alapján sarkalatosnak minősül.

A 607. § sarkalatossági záradékot tartalmaz. Ezek alapján a Be. IX. Fejezet V. Címében szabályozott bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés rendelkezései, kiemelt jelentőségüknél fogva, az Alaptörvény 46. cikk (6) bekezdése alapján, sarkalatosnak minősülnek. A sarkalatos törvény olyan törvény, melynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Az Európai Unió jogának való megfelelés

608. § (1) E törvény 36. § (5) bekezdése

a) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. május 11-i (EU) 2016/794 európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtásához szükséges rendelkezéseket állapítja meg, valamint

b) a közös nyomozócsoportokról szóló, 2002. június 13-i 2002/465/IB tanácsi kerethatározatnak való megfelelést szolgálja.

(2) E törvény 28. § (7) bekezdése, 114/A. § (1) bekezdése, 190. § (3) bekezdése, 216. §-a, 221/A. §-a, 224. § (4) bekezdése, 226. § (2) bekezdése, 263. § (4) bekezdése, 266. § (3) bekezdés *c)* pontja, 272. § (2) bekezdés *b)* pontja, 287. § (1) bekezdése, 459. § (2)-(4) bekezdése és 485/C. § (3) bekezdése a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 32. § *d)* pontjával, 36. §-ával, 107/A. §-ával, valamint a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény 7. § (2) bekezdésével együtt a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló, 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározat 2. cikk (1) bekezdésének, 9. cikk (2) bekezdésének és 10. cikkének való megfelelést szolgálja.

(3) A 178/A. § (2) bekezdése, a 178/B. § és a 266. § (1) bekezdés *e)* pontja az Európai Unió más tagállamaiban hozott ítéleteknek egy új büntetőeljárásban való figyelembevételéről szóló 2008/675/IB kerethatározatnak való megfelelést szolgálja.

(4) E törvény 158/B-158/D. §-a, 569. §-a, 570. §-a és 596/A. §-a a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2011. december 13-i 2011/93/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 25. cikkének való megfelelést szolgálja.

(5) E törvény 195. § (1) bekezdése a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, 2010. október 20-i 2010/64/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikk (5) bekezdésének és 3. cikk (5) bekezdésének való megfelelést szolgálja.

(6) E törvény a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.

(7) E törvény a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.

(8) E törvény a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.

(9) E törvény a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló 2014. április 3-i 2014/42/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.

A 608. § részletezi a Be. törvény Európai Unió jogának való megfelelését. Hazánk Uniós csatlakozása óta fontos követelmény, hogy jogszabályaink összhangban legyenek az uniós joggal és, hogy hazánk az uniós elvárásoknak megfelelő jogalkotási kötelezettségének eleget tegyen. Az Európai Unió létrejöttekor gazdasági közösség létrehozása volt a cél, így büntetőjogot érintően szűkebb az Unió jogalkotási tevékenysége. Elsősorban ezen a területen kerethatározatok születnek, melyek meghatározzák az elérni kívánt célt és a megvalósítási eszköz kiválasztását, határidő tűzésével a tagállamokra bízzák. Ezen büntetőjogot érintő kerethatározatoknak való megfelelést részletezi a 608. §.